ספרי מוסר

אמרי יחזקאל - מעגל החיים

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

אמרי יחזקאל - מעגל החיים

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אמרי-יחזקאל-מעגל-החיים/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמות 5
שער 5
הקדמה 6
ברית מילה 10
דרוש א' - ל"ברית מילה" 10
דרוש ב' - על "ברית מילה" 15
מנהגי ליל ברית 43
מעלת כסא אליהו הנביא 45
תפילה בעת בכי הילד הנימול 47
פדיון הבן 48
דרוש א' - ל"פדיון הבן" 48
דרשה ב' - ל"פדיון הבן" 53
סדר פדיון הבן 64
הבן ה"בכור" נותן שמות חדשים להורים:
מ'בעל ואשה' - ל'אבא ואמא'! 65
הלכות פדיון הבן מספר קיצור שלחן
ערוך 66
פדיון הבן פודה מצרות וממוות 67
חלקה 68
דרוש א' - לתספורת "חלקה" בגיל 3 68
דרשה ב' - ל"תספורת לגיל 3" 74
תפילת ההורים לפני מצוות ה"חלאקה" . 94
לידת הבת 95
דרשה א' - ללידת "בת" 95
דרשה ב' - ללידת בת 106
סדר זבד הבת 120
יום הולדת 120
חגיגת יום הולדת - בראי היהדות 120
דרשה ב' - ליום הולדת 126
בר מצוה 144
דרשה א' - לבר מצוה 144
דרשה ב' - ל'בר מצוה' 151
דרשה ג' - ל'בר מצוה' 156
סגולה לעורר השמחה בעבודת ה' 185
בת מצות 186
דרשה א' - ל'בת מצוה' 186
דרשה ב' - ל'בת מצוה' 213
דרשה ג' - לבר/בת מצוה 229
מסיבת חגיגת ה-בת המצוה 238
אירוסין 247
דרשה א' - לאירוסין 247
דרשה ב' - לאירוסין 252
תפילה למאורסת 265
נישואין 303
דרשה א' - ל'נישואין' 303
דרשה ב' - ל'נישואין' 316
דרשה ג' - ל'נישואין' 332
מנהגים ואקטואליה בהלכות חופה
וקדושין 382
הלכות כתובות - דיני ממונות שבין איש
לאשתו 385
הנהגות לחתן והכלה בימיהם
הראשונים 392
חנוכת הבית 397
דרשה א' - ל"חנוכת הבית" 397
דרשה ב' - ל'חנוכת הבית' 403
הלכות ומנהגים למסיבת "חנוכת
הבית" 421
הספד \ אזכרה 466
דרשה א' - להספד \ אזכרה 466
דרשה ב' - להספד \ אזכרה 483
דרשה ג' ל'הספד \ אזכרה' 491

סיפורים בנושא הקדיש 509
סיום מסכת 614
דרשה א' - ל"סיום מסכת" 614
דרשה ב' ל"סיום מסכת" 620
דרשה ג' ל"סיום מסכת" 643
הכנסת ספר תורה 690
דרשה א' - ל"הכנסת ס"ת" 690
דרשה ב' ל"הכנסת ספר תורה" 709
הילולה של צדיק 767
דרשה א' - ל"הילולא של הצדיק" 767
דרשה ב' - ל"הילולא של הצדיק" 775

הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון CC BY-NC-SA 2.5 **- אסור בשימוש מסחרי**
בס"ד - כל הזכויות שמורות (c) **ל הרב יחזקאל שליט"א**
בעזרת ה' יתברך - עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ
דרשות ורעיונות נפלאים המלהיבים ליראת ה' ואהבתו, על שמחות ואירועים במעגל שנות החיים
מהדורה מחודשת ומתוקנת תשע"ד
נערך בעזרת החונן לאדם דעת הצב"י הרב יחזקאל הי"ו
לא בא כבושם הזה עוד!

הקדמות

שער

בעזרת ה' יתברך - עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ
דרשות ורעיונות נפלאים המלהיבים ליראת ה' ואהבתו
על שמחות ואירועים במעגל שנות החיים
מהדורה מחודשת ומתוקנת תשע"ד
נערך בעזרת החונן לאדם דעת הצב"י הרב יחזקאל הי"ו
לא בא כבושם הזה עוד!
© כל הזכויות שמורות למחבר הרב יחזקאל הי"ו 03-9090507
מאחר והושקע עמל ויגיעה רבה בעריכת הספר,
אין רשות על פי דין תורה"ק, ולהבדיל על פי הזכויות הבינלאומיות
לצלם או להדפיס את הספר, ואפילו חלקית
ללא רשות בכתב מהמחבר! ושארית ישראל לא יעשו עוולה.
כל המעונין להיות שותף בזיכוי הרבים
ולהפיץ את אור התורה לרבבות בתי עם ישראל,
וכן כל המעונין להזכיר את שמו
או שמות משפחתו וידידיו בספר (שיראה אור בקרוב בעזה"י)
למטרת ברכה, הצלחה, פרנסה טובה, רפואה שלימה וכו'
או להנציח את זכות הספר, לעילוי נשמת נפטרים
יפנה לכתובת הנ"ל
"ולוקח נפשות - חכם"!
תזכו למצוות

הקדמה

לפני תחילת ה"הקדמה" - האזינו נא תחילה לסיפור המרגש הבא:

פעם, לפני כ - 90 שנה, בזמן מלחמת העולם הראשונה, כשכל העולם היה "בוער" באש של חרב ומלחמה, ואלפי הרוגים היו נופלים מידי יום, נכנס אז "המשגיח" של ישיבת ראדין - אל הקודש פנימה, אל חדרו של החפץ חיים, והתאונן בפניו על המצב הקשה:

"אוֹי וָוי, רבי! מה יהיה? גלות כזאת ארוכה! לילה כזה חשוך! הסתר פנים כזה נורא! אלפי בני אדם נהרגים כל יום בעיירות ובשדה הקרב, נשים וקטנים נופלים חללים מחמת רעב, מה יהיה הסוף? מתי תתעורר מידת הרחמים להוציא אותנו מתוך כל הגלות החשוכה הזאת - - - ?

והחפץ חיים, יושב על כסאו זקן ותשוש, ועונה לרב המשגיח בקול רָגוּעַ:

"בני חביבי! הסכת ושמע סיפור, וממנו תבין את הנהגתו של האלוקים בעולם:

פעם אחת, באמצע חורף קשה, יצאו כמה בעלי בתים לנסיעה ארוכה בארצות רוסייה, מפטרבורג - לאודיסה, נסיעה הנמשכת כמה ימים. והואיל והיה מדובר בעיצומו של החורף, לכן נעשתה הנסיעה בעגלת שלג מיוחדת, הרתומה לשני סוסים בריאים וחזקים, וגם האנשים שישבו במרכבה התכוננו היטב לקור זה, ולבשו מעילים כבדים, כובעי צמר, וכו', וכך יצאו אל הנסיעה בשעות הלילה, כשמידי פעם באמצע הדרך אמרו האנשים קצת תהילים, שוחחו ביניהם, העבירו חֲוָיוֹת, וכך עברו להם מספר שעות. אחרי זה הוציאו גם קצת 'יין שרף' כדי לחמם את העצמות, ולאחר מכן שקעו כולם בתרדמה עמוקה וחזקה.

והנה, כידוע, בארצות רוסייה בעונת החורף, שעות היום הן מועטות (בפרט בארצות הסמוכות לקוטב הצפוני, שכידוע אור השמש רחוקה מהם, ומאירה להם רק כמה שעות.) וכך יצא להם, שבזמן שהם נרדמו - בנתיים האיר הבוקר, ואילו הנוסעים היו שקועים בשינה חזקה של - 12 שעות, כך שכאשר התעוררו - הגיע כבר הלילה הבא, והם הבחינו שעדיין חושך בחוץ, שוב הוציאו 'יין שרף' ושתו ונתחממו, ושוב נרדמו במהלך כל היום (הקצר) הבא, וכך הדבר חזר על עצמו: תמיד כשהם היו מתעוררים משנתם - עדיין היה שורר חושך בחוץ...

התפלאו הנוסעים על פשר דבר מוזר זה, ושאלו את העגלון בתדהמה:

"מה קורה כאן? איך יתכן שהלילה הוא כ"כ ארוך? כל פעם שאנו מתעוררים - אנו רואים רק חושך וחושך וחושך... מה - וכי עדיין לא הגיע אור הבוקר? - - -

הניף אותו עגלון את ידו והשיב להם בביטול: "הוֹי טיפשים! על איזה "לילה ארוך" אתם מדברים? כבר היה יום, כבר עברו יומים, רק פשוט בשעה שהאור החל לזרוח - אתם ישנתם בנתיים...!

ואף אנו - המשיך החפץ חיים לומר, משולים לאותם אנשים! בָּעֵינַיִם שלנו אנו רואים כל הזמן רק חושך וחושך, ועוד הפעם חושך, כל הזמן רק לילה! ואז אנו באים ושואלים בתמימות: איך זה יכול להיות שיש לילה כזה ארוך? למה הגלות כה ארוכה? מדוע לא רואים 'ניצוץ של אור' בקצה המנהרה החשוכה? וכי עדיין לא הגיע כבר זמן הבוקר - - - ?

ואולם - מה האמת? האמת היא, שכבר היה בוקר, כבר הגיע הזמן של קֵץ הגלות, וכבר עברו אפילו כמה קִיצִים, אבל הבעייה, שבזמן שהיה הבוקר - אנחנו היינו ישנים! היינו רדומים! ועוד לא הספקנו להתעורר מהשינה - וכבר הגיע לילה חדש! הגיעה גלות חדשה! וכך אנו "יושנים" כל הזמן, ובנתיים - עברו עלינו כמה וכמה הזדמנויות לקפוץ על הרכבת של הגאולה - ואולם אנו כמו "שיכורים" רדומים חזק בתרדמה רוחנית, ולא מרגישים בזה, ורק שואלים כל הזמן "למה הלילה כזה ארוך" - - - ?

זו התשובה המפליאה והמדהימה, שענה החפץ חיים על סיבת החשכה האיומה, שאנו רואים בדורינו זה !

וכלפי מה הדברים אמורים כלפינו?

הנה, חושבים אנו, שלכל אדם באופן פרטי - יש לו ג"כ את "הלילה הארוך" שלו! יש לו את הגלות הארוכה שלו! החיים נראים לו כל הזמן כמו "גלגל מסתובב" של חושך וצרות! ולפעמים - לא פעם בוקעת מליבו של האדם הזעקה: "עד מתי? עד מתי אנו נהיה בחושך כזה נורא? מדוע החיים נראים כ"כ שחורים ואפורים מבלי ניצוץ של תקוות אור? מדוע הלילה הזה הוא כ"כ ארוך...???

ואולם... אל יאוש - - - ! ! ! גם לאדם כזה - עדיין מהדהדת לו תשובתו של החפץ חיים: "יהודי יקר! הלילה הוא לא כל כך "ארוך" כמו שאתה חושב! החיים הם לא כל כך "שחורים" כמו שנראה לך! ולמה? משום שהיו לך אין ספור הזדמנויות לשנות לעצמך את המצב! היו לך הרבה הזדמנויות לפתוח 'דף חדש' ולהחזיר לעצמך את האושר לחיים - ואילו אתה - הָיִיתָ "רדום" בזמנים האלו! היית יָשֵׁן!!!

אחים יקרים! בְּיָדֵינוּ לשנות לעצמינו את גורל חיינו! בידינו להפוך את חיינו לחיים של אושר ושלווה! ימים של חושך יכולים להפך לנו לימים של אור!!! רק השאלה היא: איפה אתה נמצא? איפה הראש שלך שקוע - האם חלילה בתרדמה רוחנית? זורקים

לך את "חבל ההצלה" עד לידיים, וכל מה שעליך לעשות: לא להמשיך להיות "רָדוּם"! לתפוס את החבל, ולעלות את עצמך מתוך יָם הבעיות של העוה"ז! לצאת מתוך היאוש והדיכאון - ולהתחיל ללכת על "גָּדוֹל"!

וזוהי בעצם כל מטרת חיבור ספר זה: להאיר לאדם את כל 'ההזדמנויות' שנותנים לו מהשמים, כדי שהאדם יוכל לנצל אותם, ולקפוץ על הרכבת שתחזיר לו את האושר לחיים! כל המאורעות האלו שהאדם עובר במעגל חייו: יום הולדת, בר מצווה, אירוסין, נישואין, חנוכת הבית, אזכרה, וכו' - כל הזמנים הללו - הם מסמלים בעצם לאדם "אור אדום"! תמרור 'עצור'! במאורעות אלו, האדם ניפגש שוב ושוב "בצומת דרכים", עם שני מסלולים של כיוון, והבחירה נשארת בידיו: האם ינצל את המאורע החשוב, ויסיק ממנו את המסקנות החיוביות לעצמו, להשתנות ולפתוח "דף חדש", ולהפוך את חייו לחיים יותר טובים ומאושרים, או - - - שהוא מעדיף להמשיך להשאר אדיש ורדום, להמשיך להיות 'קָרוּעַ' בתוך כל "המערבולת" הַסּוֹחֶפֶת של חיי התאוות שלו, ולא לנצל את המאורע החגיגי - בתור "חבל הצלה" - שאולי עשוי לשנות לך את כל אורח חייך, ולהחזיר לך את הטעם והסיפוק - להמשיך לִרְצוֹת לחיות! לא "לסחוב" את החיים, אלא "לאהוב" את החיים! וזהו בעצם המטרה המרכזית של חיבור ספר זה: לקחת מתוכו 'יוזמה' לידיים, ולהסיק את הלקחים הרצויים מתוך כל מאמר ומאמר, ולא להמשיך להשאר 'רדום' בתוך כל "הלילה הארוך"...!

אמנם, הרבה ספרים נתחברו בנושא זה של "דרשות לשמחות ואירועים", אלא מה שמאפיין במיוחד את הספר הזה - הוא בזה שהתמקדנו בו בס"ד אך ורק על הנושאים "הַאַקְטוּאָלִים" שהאדם המודרני ניתקל בהם מידי יום ביומו! לא חיפשנו "וִוֹרְטִים", לא חיפשנו כל מיני "הַבָּרָקוֹת" למיניהם, וגם לא כל מיני "לוֹמְדֶ'ס" מכל סוג שהוא, אלא פשוט - חיפשנו לומר את... האמת, ורק את האמת! את האמת הפשוטה - שתחזיר את האושר לחיים של האדם! את האמת הפשוטה - שאנו כל כך בורחים ממנה! וכאן בספר זה, יעמוד האדם מול... האמת, וזוהי תהיה שעת המבחן עבורו: האם הוא יהיה גיבור נפש, ולא ינסה לרמות את עצמו בכל מיני תירוצים ושיכנועים, אלא יכופף את הראש, ויקבל באומץ לב את האמת ממי שאמרה! זוהי מטרת כל החיבור הזה ! ! !

ובנוסף לכל זה - הושם גם דגש מיוחד על נושאים עֲמָמִיִּים, שמתאימים במיוחד "לדור הצעיר" של שנות ה"2000"! נושאים מרתקים ומושכים, השובים את הלב! נושאים מְרַגְּשִׁים שסוחבים את האדם עד לדמעות! נושאים שמדברים אל "הֶרֶגֶשׁ" של האדם! נושאים שישאירו אצל האדם רושם עז ועמוק, ויתנו בו עוצמת אהבה גדולה אל הקירבה

האלוקית! בעזה"י. וכמו כן הושם דגש מיוחד על סגנון הלשון שיהיה כתוב בשפה עממית, ובלשון קלה וברורה השווה לכל נפש!

מעלה נוספת - של ספר זה, הוא כפי שידוע, שבזמן שיש איזה מאורע או שמחה, הלבבות של האנשים נפתחים, והם צמאים לאדם ת"ח, שיעלה להם איזה נושא 'אַקְטוּאָלִי', וְיִקָּשֵׁר את זה למאורע החגיגי! הקהל צמא לאיזה אדם שישפוך עליהם קצת מים קרים על נפש עייפה וצמאה! כל אחד מהציבור משתוקק לדעת, איזה 'מֶסֶר רַעְיוֹנִי' מכל המסיבה הגדולה הזאת - מדבר דווקא כְּלַפַּי? עם איזה 'רעיון מוסרי' אני יכול לצאת ממסיבה זו? איזה לקח אני יכול להוציא מכאן לחיי היום יום שלי? באיזו נקודה אני יכול להתחזק - ליום העבודה שלי של מחר בבוקר? - - -

על כל השאלות האלו, חושבים אנו שבעזה"י ספר זה יתן לכם את התשובה והמענה שמתאימה בדיוק לכל אחד ואחד. ובו תמצאו את "חבל ההצלה" שאולי עשוי לשנות לכם את כל החיים לטובה! בעזה"י.

וכן ידוע גם בשם הסטייפלר שאמר, שכל אברך תלמיד חכם צריך תמיד שיהיה מוכן בכיסו חמשה דרשות שעלולים להפתיע אותו בנושאים הבאים: פרשת השבוע. ברית. בר מצוה. שבע ברכות. וכן חלילה במקרה של 'אזכרה'. שכן, במקרים אלו, כשהציבור יושב וגומר את הסעודה, הרי עיני כולם נשואות אל "האברך" שיושב כל היום ולומד, ונחשב בעיניהם "לתלמיד חכם", שהוא יעשיר את הסעודה בתוכן רוחני, ויתן כמה מילים לכבוד המאורע. איזה שהוא 'רעיון' אקטואלי שמדבר "בשפה שלהם", שימתיק להם את כל היום. ואם גם הת"ח עושה להם "פותח את ידיך" ומרמז להם בידיו שהוא "לא הכין" דברי תורה - הרי בזה הוא גרם הפסד ונזק בשני דברים:

א. הוא עצמו הפסיד מצוות 'זיכוי הרבים' לעשרות אנשים, שיכול היה לזכות אותם בדברי מוסר וחיזוק.

ב. וגם ערך הת"ח - ירד בעיני העם! שכן, מה אומרים הבריות? ראו אברך זה, שכל היום יושב ולומד תורה, ובכ"ז - אין בפיו להגיד כמה מילים של דברי תורה לכבוד המאורע? הרי בזה נגרם 'חילול ה', וערכו של הת"ח יורד בעיני הבריות!

ולכן, כדי לענות גם על בעייה זו, חיברנו בעזה"י ספר זה, שמקיף את כל "מעגל החיים" של האדם, ועל כל מאורע חגיגי שהאדם עובר בחייו - חוברו כאן שניים - שלשה דרשות אקטואליות, שבעזה"י יפקחו לאנשים את העיניים, וימחישו להם בשפה 'מוּחָשִׁית' - איזה לקח 'אַקְטוּאָלִי' וּמַעֲשִׂי אפשר לצאת מתוך ערב חגיגי זה, ואיזה 'מזון' אפשר לתת - לא רק לגוף, אלא גם לנשמה!!!

המאמרים בספר זה (שמורכב משני חלקים א' - ב') מסתכמים על כ - 100 דרשות ופרפראות, המשתרעים על פני כ - 900 עמודים(!!!)והוא בוודאי ישמש בעזה"י חומר רב בידי הדרשנים, לשפוך על הציבור מים קרים על נפש עייפה וצמאה!

ובעמדי בפתח שער ספר זה, הנני נותן שבח והודאה לבורא עולם, על אשר זיכני להוציא ספר זה לאור עולם. ואילו פינו מלא שירה כים, אין אנחנו מספיקין להודות לך ה' אלוקינו, על כל הטובות ניסים ונפלאות שעשית עימנו. הטוב כי לא כלו רחמיך ולא תמו חסדיך עימנו. לך אזבח זבח תודה, ובשם ה' אקרא! ויהי רצון, שזכות הפצת אור התורה בעם ישראל, וזכות זיכוי הרבים - תעמוד לי ולביתי ולזרעי, שיוסיף לנו הקב"ה כוחות להוציא עוד חיבורים טובים ומועילים, מתוך נחת אושר ובריאות, ושובע שמחות לעבודתו יתברך. אמן.

וברכה מיוחדת - לאשת החיל עטרת בעלה, מרת דינה. מנב"ת. אשר כל המפעל הזה של "אמרי יחזקאל" נזקף לזכותה! שהודות לטיפולה המסור בענייני הבית והילדים, התאפשר לי לכתוב חיבור זה. יהי רצון שזכות הפצת התורה לרבבות בתי ישראל תעמוד לה, ונזכה לראות נחת אושר ובריאות מכל יוצאי חלציו, לא נבוש בעולם הזה ולא ניכלם לעולם הבא, אמן כן יהי רצון.

ולסיום - אשא תפילה ותחינה לבורא עולם: עוזרני ה' אלוקינו על דבר כבוד שמך, ואל יבושו בְּךָ קוֹוֶיךָ, ולא יכלמו בך מבקשי שמך. חַזְּקֵנוּ ואמצנו ותן בנו את הכח והשמחה לפרסם את שמך בעולם. תן שכר טוב לכל הבוטחים בשמך באמת, ושים חלקנו עמהם. ולעולם לא נבוש כי בך בטחנו, נגילה ונשמחה בישועתך. ותזכנו ללמוד את תורתך מתוך ישוב הדעת והרחבת הדעת, ותפתח לנו שערי שמחה, ושמחנו בבנין ציון עירך ובמשיח בית דוד עבדך, מתוך רחמים וחסדים מרובים. אמן ואמן.

הכותב וחותם לכבוד התורה ועמליה.

המודה לשעבר- ומתפלל על העתיד

הצב"י הרב יחזקאל ני"ו

לסדר "כי בחר ה' ב"ציון" (גימטריא "יחזקאל")

שנת תשע"ד= תהיה שמח עבודת ד'

ברית מילה

דרוש א' - ל"ברית מילה"

גילוי מדהים:

"ברית המילה" מזכירה לאדם שהוא "יהודי" - וגם מרסנת אותו שלא ליפול בתוך "בּוּלְמוּס" של תאוות ויצרים!!!

בגמרא במסכת פסחים (דף קיג:) אמרו לנו חז"ל "שבעה אנשים מנודין לשמים. ואחד מהם: "...מי שאינו מיסב בחבורה של מצוה". וכתבו שם התוס', דסעודת מצוה - הכוונה לסעודת מילה ונישואין.

והנה, על דברי חז"ל אלו, יש לברר שאלה קטנה:

מה קרה? מדוע חז"ל הקדושים התייחסו כל כך בחומרה רבה לכל מי שמסרב להשתתף בסעודת מילה ונישואין - עד כדי כך שהניחו אותו להיות ב'נידוי' לשמים (!) על מה כל חרי האף הגדול הזה?

תשובה לשאלה זו, מצינו בספר "מעם לועז" (פרשת לך לך, פרק י"ז) שהביא לבאר בשם השל"ה הקדוש, שזאת משום שבסעודת נישואין בשעת החופה - נמצאת שם השכינה הקדושה [וכמו שכתב בזוהר הקדוש, פרשת תרומה, דף קס"ט ע"א.] וכן בסעודת הברית - מתארח שם אליהו הנביא בכבודו ובעצמו [וכמו שכתב הטור (יורה דעה, סימן רס"ה) בשם המדרש. וכן הוא מפורש ב"פרקי דר' אליעזר" (פרק כ"ט) שאליהו הנביא נמצא בכל 'ברית'. ומטעם זה, פסק הרמ"א בשו"ע (יורה דעה, סימן רס"ה סעיף א') שכל הקהל צריכים לעמוד בשעת הברית, לכבודו של אליהו הנביא שנוכח במקום!].

ולכן, כשאדם מסרב להשתתף בסעודות מצווה אלו, הרי הוא כאילו מזלזל ופוגע בשכינה הקדושה, ובאליהו הנביא זכור לטוב! שֶׁמַּרְאֶה בעצמו שלא חשוב לו כל כך ליזכות להיות במקום - שהקב"ה ואליהו הנביא נמצאים שם! ומשום כך עונשו חמור, והוא חייב 'נידוי' לשמים!

וכך גם נפסק להלכה ("יורה דעה" סימן רס"ה סעיף י"א) שאליהו הנביא מכונה בשם "מלאך הברית". וצריך גם לייחד לו כסא מיוחד שנקרא בשם "כסא אליהו"!

וכעת, לאחר שביררנו בס"ד שעיקר מצוות סעודת הברית - זה לכבודו של אליהו הנביא זכור לטוב, לאור זאת, עומד כאן הבן ושואל: "מה נשתנה"? מדוע אליהו הנביא מכבד אותנו בהשתתפותו דוקא בסעודת "ברית מילה" ולא בכל 'סעודת מצוה' אחרת? ובמילים אחרות נשאל: האם יש איזה "מכנה משותף" - בין אליהו הנביא לבין מצות המילה של התינוק???

על שאלה זו - מצינו תשובה מפליאה ביותר, שאגב גם תאיר את עינינו לדעת מהו ה'שורש' והטעם למצוה זו של ה"ברית מילה", לשם איזה תכלית ומטרה עושים אותה? ונתחיל לבאר בס"ד את הדברים:

הנה, כל לומד שמתחיל ללמוד נביא, ודאי ניתקל בלימודו בספר מלכים, שמסופר שם על תקופת זמנו של המלך הרשע אחאב, ואשתו איזבל, שחטאו והחטיאו את הרבים. עבדו והעבידו את כל דורם ב'עבודה זרה', והרגו את כל נביאי ה' בחרב.

אליהו נותר נביא ה' לבדו, וכדי להציל את נפשו ברח והגיע עד למערת הר חורב - במדבר סיני, ושם ניגלה אליו הקב"ה - ושאל אותו: "מה לך פה אליהו"? ענה לו אליהו הנביא: "קנא קנאתי לה' אלוקי צבאות. כי עזבו (בנ"י) את בריתך, את מזבחותיך הרסו, ואת נביאך הרגו בחרב. ואוותר אני לבדי, ויבקשו את נפשי לקחתה".

כלומר, אליהו הנביא קיטרג על עם ישראל, ואמר עליהם שהם עובדי 'עבודה זרה'. הם בָּגְדוּ בהקב"ה, החריבו לו את המזבחות, הרגו לו את כל נביאיו, והחליפו אותו באלהים של פסל ומסכה!

מגלים לנו חז"ל (במדרש על ספר מלכים א', פרק י"ט פסוק י') שבאותה שעה ששמע זאת הקב"ה, נצטער מאד על שאליהו מקטרג ומלמד רק 'חובה' על בניו. ולכן אמר לו: "מְיָמֶיךָ (כל ימיך) "קנאי" אתה! קינאת לישראל בשיטים - על עוון "גילוי עריות". (עם בנות מואב, שאז פינחס קינא, והיה הראשון שיצא להלחם בזה. ופנחס זה אליהו.) וגם עכשיו אתה מקנא לישראל על עוון "עבודה זרה"? חייך (שתיענש בזה) שכל מקום שֶׁבָּנַי יקיימו מצוות 'ברית קודש' - אתה תהיה מוזמן לשם, ותבוא ותעיד בפני - איך הם מקיימים את מצות הברית בשמחה ובמסירות!

שמעתם איזה "עונש" קיבל אליהו הנביא מהקב"ה? בגלל שהוא קינא (קיטרג) על בני ישראל בשני תקופות: בתקופת משה רבינו על גילוי עריות, ופעם שניה בתקופתו של אחאב, שקינא על עבודה זרה. ולכן נענש אליהו - בזה שהוא חייב לכבד בנוכחיותו, ולהיות בכל סעודת מילה שעם ישראל מקיימים בכל מקום בעולם!

ולאחר שביארנו - מה הסיבה שאליהו צריך להשתתף בברית, כעת מסתערת עלינו שאלה חזקה: הכל אמת ונכון. אולם עדיין לא מובן מה המיוחד שיש דווקא בסעודת 'ברית מילה' - שרק על מצווה זו הקפיד הקב"ה שאליהו הנביא יהיה מוכרח להשתתף בה?

ובמילים אחרות נשאל: מה הקשר שיש בין הקטרוגים של אליהו על בני ישראל - לבין הברית מילה?! וכי מצות המילה נותנת 'תשובה' על הטענות שהיו לאליהו כלפי ישראל?

איזו תשובה ענה לו הקב"ה, בזה שהוא הזמין את אליהו לבוא לכל 'ברית מילה'?

והנה - כדי לענות על השאלה הנ"ל, צריכים אנו לרדת לשורש העניין, ולברר מה באמת הסיבה שנצטווינו לעשות "ברית מילה" לתינוק? האם זה כ"גזירה" יבישה ללא שום

טעם ושכל הגיוני, או אולי - מסתתרת כאן גם איזו השפעה 'חיובית' שמצוות ה'מילה' תורמת לתינוק, מבחינה גשמית או רוחנית - ?

על שאלה זו - מצינו תשובה מדהימה ביותר, שגילה לנו רבינו הרמב"ם (בספרו "מורה נבוכים" חלק ג', פרק מ"ט. וגם מפרשי התורה - רבינו הרמב"ן, והאברבנאל, העתיקו את שיטת הרמב"ם בקצרה - בפירושם על פרשת "לך לך" בסופה. ע"ש.) מה תורמת לנו מצוות המילה באופן אישי, ומה המטרה האמיתית בכל ה"טקס" הזה של חיתוך הערלה. הרמב"ם שם כותב, שמצוות המילה תורמת ליהודי השפעה עצומה, הן מבחינה גשמית, והן מבחינה רוחנית:

1. הישג מבחינה "גשמית" - מגלה לנו הרמב"ם, שאדם שלא נימול ונשאר עם בשר עורלתו - אדם כזה יסבול מאד בעתיד מהתאווה של יצר העריות! יהיה לו משיכה וניסיונות קשים לתאוות העריות, עד כדי שיהיה "מָכוּר" לזה! [ודוגמא לזה - מצינו דבר מבהיל במדרש רבה (פרשת וישלח, סוף אות פ') על דינה בת לאה, שנטמאה ע"י שכם בן חמור, ואח"כ, כשבאו שמעון ולוי אַחֶיהָ להצילה, מגלה לנו המדרש - שדינה לא רצתה לעזוב את שכם בן חמור (!!!) עד כדי שהיו צריכים לגרור אותה בכוח שתצא משם! ומה גרם לדינה, שנקשרה כ"כ חזק לעבירה - להיבעל לגוי? אומר שם המדרש: "אמר ר' הונא, לפי שהנבעלת לערל - קשה לה לפרוש ממנו"!!!

שמעתם? אדם שנשאר 'ערל' ולא מל את עורלתו - גם האיש והאשה נקשרים מאד חזק לעבירה, עד כדי שקשה מאד אח"כ לפרוש מזה! (ושוב ראיתי, שכעין כל הנ"ל - כבר מפורש בספר 'יחזקאל', פרק ט"ז פסוק כ"ו. ע"ש ברד"ק ובמצודת דוד.) ומפני צניעות הדברים - אין באפשרותינו להרחיב ולפרט יותר בענין זה. ודי למבין.].

ולאדם שלא מל את עורלתו - ונהיה מָכוּר לְתַאֲוַת העריות - צופה לו הרמב"ם סוף מר מאד! שכן, כל חכמי המדע והרפואה מודים, שאדם שנמשך יותר מדי לתאוות אלו - הרי הוא 'פוגם' בכל מערכת גופו, וכוחותיו אוזלים. זיקנה קופצת עליו, והרבה יסורים ומכאובים באים עליו! [ועיין עוד ברמב"ם הלכות דעות (פרק ד', הלכה י"ט) שכתב דברים מבהילים - למי שנגוע הרבה בתאווה הנ"ל].

וא"כ, כיון שכך נראית התאווה ההרסנית הזאת, לכן הקב"ה, שהוא אוהב את בניו, ורוצה לקדש אותנו שלא ניגרר אחר תאוותינו ונהרוס בזה את בריאותינו, לכן מטעם זה - ציוה אותנו לחתוך את בשר העורלה, שבזה אנו "מְרַסְּנִים" את עצמינו מהתאווה הנ"ל! זו הטובה ה"גשמית" - שאנו מקבלים כתוצאה ממצוות 'ברית המילה'!

ואולם ממשיך הרמב"ם ואומר, שיש עוד הטבה "רוחנית" - שאנו מקבלים מין המצוה היקרה של ברית המילה (ושיטה זו הובאה גם בספר ה"חינוך" מצוה ב'. עיי"ש).
והטבה רוחנית זו - מפורשת בפסוק בחומש בראשית (פרק י"ז, פסוק י"א) "...ומלתם את בשר ערלתכם, והיה ל"אות ברית" ביני וביניכם"!
ומפרש הרמב"ם, שכאן כתוב בפסוק שה'מילה' זה "אות ברית" בינינו - לבין הקב"ה! כלומר, זה כמין 'זיהוי' שנחקק על בשרנו, ומוכיח לכולם שאנו העבדים השייכים להקב"ה! אף אחד לא יכול לְבַוֹלֵל אותנו ולערב אותנו בין הגויים! שהרי יש עלינו חותם ברית קודש - שחוצץ ומבדיל אותנו מהם!
[ואע"פ שגם הגויים מקיימים על גופם את מצוות ה"מילה" - אבל - הם הרי עושים רק את 'חיתוך העורלה' בלבד, משא"כ אנו היהודים עושים גם חיתוך העורלה, וגם מצוות "פריעה" של בשר הערלה! וזה מה שמטביע עלינו את "חותם" ברית הקודש!].
ובכן - אלו הם סיכום 2 ההטבות - שאנו מקבלים מין מצוות המילה:
1. הטבה "גשמית": שהמילה מוסיפה לנו קדושה, ומרסנת את היצרים שלנו שלא ניגרר אחר תַּאֲוַת נשים. ובכך אנו שומרים גם על בריאות גופנו! (שבריאות הגוף - תלוי דוקא בתאווה הזו, והתאווה הזו - תלוייה בריסון חיתוך העורלה! וכפי שנתבאר לעיל).
2. הטבה "רוחנית": שאנו לעולם שייכים לעם היהודי! בין בחיים, ובין לאחר מיתה - תמיד 'יְזַהוּ' אותנו שאנו עבדיו של הקב"ה - וזאת ע"י חותם ברית הקודש שחתום בבשרינו!
והנה, לאחר שביארנו את שורש ועומק משמעות מצוות המילה, א"כ נשפך כעת 'אור' - על כל פרשת הקב"ה עם אליהו הנביא! שהרי, לפי דברינו הנ"ל יוצא, שבזה שהקב"ה גזר על אליהו הנביא שישתתף בכל מצות מילה - בזה הוא נתן לו בעצם "תשובה קולעת" על שני הקטרוגים שהוא האשים בהם את עם ישראל!
הנה, ראו את החשבון:
על הקיטרוג הראשון - שהוא קינא על עם ישראל ב'שיטים', שהתחילו לזנות עם בנות מואב, וטען אליהו הנביא על עם ישראל שהם לקויים ב"עריות" - על זה השיב לו הקב"ה, שאדרבא, עם ישראל הם קדושים וגדורים מהתאווה הזאת! והראייה, שהם מוכנים לעשות לבנם הרך 'ברית מילה' - כדי להחליש לו את כח התאווה הזאת. וא"כ זו ראייה מוחצת שעם ישראל לא פרוצים בעריות!
וגם על הקיטרוג השני - שקיטרג אליהו הנביא על דורו של אחאב וטען שהם עובדי "עבודה זרה" וכו' - גם על טענה זו, הוא קיבל תשובה ניצחת מטקס הברית מילה! וזאת,

לפי מה שהסברנו לעיל בטעם מצות המילה, שמלים את התינוק - כדי שיזכור לאורך כל חייו, שיש לו 'סימן' על הבשר שמזכיר לו שהוא "יהודי" המיוחס לעם הקדוש! הוא לא שייך - ואין לו שום קשר - לגויים הערלים! וא"כ, טקס ברית המילה מהווה ראייה מוחצת - שעם ישראל לא פרוצים גם בעבירה של "עבודה זרה"!

אלו הם - ה"תשובות" שאליהו הנביא מקבל, מכל 'ביקור' שהוא עורך בסעודות של ברית המילה אצל עם ישראל. ואילו אנו - איזה לקח אנו צריכים ללמוד ממצות המילה? התשובה: גם על 'אותו כיוון' שלימד הקב"ה את אליהו הנביא! כלומר, לדעת ולזכור, שאנו נושאים על גופינו חותם 'ברית' שנותנת לנו תמיד 'תזכורת' ומדליקה לנו 'נורה אדומה' שח"ו לא נישכח את שני הדברים החשובים שהם יסודי הדת:

א. המילה - היא האות והשטר שמוכיחה לנו שאנו כפופים תחת עבדותו של הקב"ה, והיא נותנת לנו תמיד תזכורת, שאנו 'יהודים', ולא גויים ערלים!

ב. ודבר שני שמזכירה לנו המילה: היא מלמדת אותנו שהאדם צריך להתרסן, ולא להגרר אחר תאוות החיים! האדם צריך תמיד לגדור את עצמו, שלא ליפול בתוך "בּוּלְמוּס" של תאוות ויצרים!

אלו הם שני הלקחים הנוקבים שעולים ממצוות המילה. ומי שנקרא אדם "חכם" - יודע לצאת מסעודת המילה - עם שני הלקחים האלו בידו!

דרוש ב' - על "ברית מילה"

תעלומה מופלאה: מאחלים לתינוק קודם כל "חופה" - ורק אח"כ - "מעשים טובים"! הייתכן?

בגמרא מסכת שבת (דף קל"ז:) פסקו לנו חז"ל, שלאחר שהמוהל מל את התינוק, ואבי הבן בירך ברכת "להכניסו בבריתו" וכו', ציבור הקהל צריכים לברך את אבי הבן, ולומר: "כשם שהכנסתו לברית - כך תכניסהו לתורה ולחופה ולמעשים טובים"! וכך נפסק גם להלכה בשלחן ערוך 'יורה דעה' (סימן רס"ה, סעיף א'.)

והקשה רבינו ה"בית יוסף" (שם) שאלה 'הגיונית' שכל לומד היה צריך לברר זאת לעצמו בקוראו את הגמרא הנ"ל: לכאורה נוסח "סדר הברכה" שכתוב בגמרא - הוא אינו מדויק! וגם אינו תואם את ה"מציאות" של אורח החיים של הנער היהודי! שהרי הנער נכנס תחילה לעול "מצוות ומעשים טובים", ורק אחר כך - בא השלב הסופי של ה"חופה". ואילו בלשון הברכה הקדימו חז"ל את המאוחר, ואמרו "כשם שנכנס לברית - כך יכנס לתורה ולחופה - ורק אח"כ ל..."מעשים טובים"! וזה פלא! שהרי בחיוב 'מעשים טובים' מתחייב הנער עוד בהיותו בר מצוה, זמן רב לפני החופה, ויותר נכון היה לומר: "...כך

יכנס לתורה - ול"מעשים טובים" - ולחופה", וכפי סדר הזמנים שמקובל באורח החיים היהודי, ומדוע מצאו חז"ל לנכון לשנות את סגנון הברכה, ולהפוך את ה'יוצרות'?
אלו תוכן דברי תמיהתו של ה"בית יוסף" על דברי חז"ל.
והנה - על קושיא זו של הבית יוסף, ישנה אפשרות "לְפַצֵּחַ" אותה בשני כיוונים של תירוצים. ואשר כל תירוץ - טומן בתוכו הרבה מוסר ואורחות חיים! ולכן, חשוב מאד שכל אחד מאיתנו יזכור היטב את הדברים שיובאו להלן, ואשריו מי שיזכה ליישם זאת אצלו 'הלכה למעשה' באורח מסלול חייו.
א. התירוץ הראשון על השאלה הנ"ל: שאמנם אמת נכון הדבר, שבחיוב 'מעשים טובים' מתחייב הנער כבר בהיותו 'בר מצוה', ואולם בכל זאת, חז"ל מצאו לנכון להדגיש את החיוב של מעשים טובים - דוקא על אלו שעושה האדם - לאחר החופה! והסיבה לכך, משום שהמעשים הטובים של האדם נמדדים דוקא בזמן שלאחר החתונה, כשהוא עם אשתו, וכבר התרגל אליה, ובדרך כלל יש איזו שהיא הרגשה, שהאשה היא כ"שיפחה" שלו, שמשועבדת לו לכל צרכיו, וגם 'כפופה' אליו לקבל מֶרוּת מהבעל - בזמן כזה - זה המבחן אצל האדם לקבוע את המהות האמיתית שלו, האם הוא נשאר להיות אדם טוב, בעל "מעשים טובים" ומידות טובות, או שעד עכשיו הכל היה "הצגה אחת" גדולה כלפי הסביבה, ותו לא!
שכן, בזמן שלפני החתונה, זה לא "חוכמה" גדולה להיות בעל 'מעשים טובים' וּלְחַיֵּךְ לכל אחד! כיון שיתכן שכל הטובות והחסדים שהוא עושה - נובעים מתוך כל מיני סיבות שונות, שמאלצים אותו להתנהג כך! (ולמשל: שרוצה למצוא חן בעיני הַחֻבָּרָה, או לקנות על ידי זה "שם טוב" במקום לימודיו. או שהוא מֻטִיב - מתוך צפייה לקבל אח"כ טובה חזרה. שיודע שאם הוא לא ייטיב - לא יטיבו אחרים עימו. ולכן, בלית ברירה מוכן הוא ג"כ להעניק - ע"מ לקבל חזרה בעתיד. וכן עוד סיבות רבות, של כל מיני אילוצים שונים).
ואולם כשאדם מתחתן, אין לו כבר את כל ה'אילוצים' האלו שֶׁיְּחַיְּבוּ אותו לְהֵטִיב. הוא מרגיש שהוא כבר 'קנה' את אשתו, והיא "מְחֻיֶּבֶת" לעשות עמו טובות, ולהעניק לו את כל צרכיו, ולכן דוקא אז - זה ה"מודד" האמיתי לבחון את המעשים טובים שלו כלפיה! האם גם אז - הוא ממשיך להישאר "בעל מידות טובות" ? - - -
ועל זה - אנו באים ומברכים את הרך הנימול: שהמעשים הטובים שלו כ"כ יהיו 'טְבוּעִים' בדמו ויהיו חֵלֶק ממנו - עד כדי שאפילו אחרי החופה, כלפי אשתו, גם אז הוא ירגיש מחוייבות להמשיך להעניק לה מה"מעשים הטובים" שלו!

ב. והתירוץ המוסרי השני - על קושית הבית יוסף: יובן ע"פ מעשה שהיה לפני כ - 100 שנה, התגורר איזה "עילוי" צעיר, בעיירה בחו"ל בארצות ליטא, כשעוד בקטנותו כשהיה ילד קטן בגיל 12, כבר יצא שמו לשם ולתהילה ולתפארת - בכל העיירה - על גאונותו בתורה שהיתה מדהימה. הוא היה בקי בכל התורה כולה - ש"ס ופוסקים! ממש "שָׁ"ס" מְהַלֵּךְ!

והנה, בעיירת מגוריו של אותו עילוי צעיר, התגורר אחד העשירים הגדולים, אשר גם לאוזניו הגיעה הידיעה המפליאה, אודות הגאונות של הילד בן השתים עשרה, שהתפרסם שמו בכל הארץ, העשיר התלהב מאד מהעילוי הצעיר, וחשש בליבו שמא יקדימו אותו אנשים אחרים ו"יחטפו" לו את האוצר הזה, ויקחו אותו 'חתן' לְבֵיתָם! לכן מה עשה? מיד, ללא כל היסוסים, שלח לקרוא לעלם הצעיר, והציע לו את ביתו לאשה, והוא מצידו - ידאג לו לכל צרכיו, כדי שיוכל להמשיך להתמיד בתורה, מתוך הרחבת הדעת ללא שום טירדה!

ואכן, העילוי הצעיר הסכים להצעה, ועוד באותו יום נחתם ביניהם קשר ה"תנאים" של הנישואין!

וא"כ, מה רואים אנו ממעשה זה? שיתכן שאדם יכנס לחופה - עוד לפני שיהיה בר מצוה! ומדוע? מפני ששמו יהיה כ"כ מפורסם כגאון בתורה ובדרך ארץ, עד שכולם "יחטפו" אותו לחתן עוד בהיותו צעיר - טרם היותו לבר מצוה!

וזהו האיחול שמאחלים גם לרך הנולד: שכל כך יהיה גדול ומוצלח בתורה וביראת שמים - עד כדי - שכולם "יִתְחָרוּ" ביניהם, מי יזכה לקחת אותו לחתן, ועוד טרם היותו 'בר מצוה' - כבר יחטפו אותו לחתן מחמת גאונותו!

וכל זאת, אפשר גם לרמוז בנוסח הברכה של הברית: שיגדל ל"תורה", ואולם לא סתם תורה - אלא כ"כ יהיה גדול בתורה - עד שיקדימו לו את ה"חופה" - לפני ה'מעשים טובים' שלו! לפני ה'בר מצוה' שלו! וזאת מחמת שכולם יחטפו את הבן הזה, לזכות שיהיה גאון זה - "חתן" בְּבֵיתָם!

נמצא בסיכום: ששני התירוצים הנ"ל - הם בעצם שני ברכות עצומות, שמאחלים אותם לרך הנולד:

א. שהוא יהיה כ"כ בעל מידות טובות - עד כדי כך - שהמעשים הטובים שלו יִבָּלְטוּ אפי' אחרי החופה! אפי' כלפי אשתו - הוא יתנהג בכבוד ובדרך ארץ, לא יראו אצלו שום הבדל בהתנהגות שלו - בין לפני החתונה - לאחר החתונה!

ב. והברכה השנייה שאנו מאחלים לרך הנולד, וזוהי הברכה העיקרית והחשובה מכל: שכ"כ הוא יהיה גאון בלימוד התורה - עד כדי כך - שכבר יהיה "תחרות" בין האנשים מי יזכה לקחת אותו כחתן לביתו, ומחמת כן יחטפו אותו לחתן - עוד לפני היותו בר מצוה! ובזה תתקיים בו הברכה - ש'החופה' קדמה לחיוב ה'מעשים הטובים' שלו!
אלו הם - תוכן שני הברכות והאיחולים, שכל אבא היה רוצה ומשתוקק ו'חולם' ליזכות לראות זאת בילדיו שלו. ואנו לא נותר לנו אלא לאחל זאת גם לרך הנימול שנמצא בעולם כבר שמונה ימים - שימשיך לצעוד בהצלחה את צעדיו הראשונים בחיים, ושיזכה בסוף להגיע לשני "המעלות" שברכו אותו בשעת מילתו...! אמן ואמן.
הַמֶּסֶר שמצוות המילה משדרת לנו:
לתת להקב"ה את כל הָרְגָּשׁות, את כל התשוקות, את כל הבעלות הפרטית, ואת כל "רחמי האב" - ולבוא ולעשות "ניתוח" כואב לבנו הקטן - ללא 'הרדמה' כלל!!!
הגמרא במסכת נדרים (דף ל"ב.) מונָה "רשימה ארוכה" על מעלתה הגדולה והעצומה של מצות המילה. והרי ציטוט חלק מהרשימה:
א. "גדולה מצות מילה - שדוחה אפילו את יום השבת החמורה"! (שכן, מחללין שבת, ומלין את התינוק - אפילו בשבת!)
ב. "גדולה מצות מילה - ששקולה כנגד כל המצוות שבתורה"(!!!)
ג. "גדולה מצות מילה - שאילמלא מצווה זו - לא נתקיימו שמים וארץ"! שנאמר "אם לא 'בריתי' יומם ולילה - חוקות שמים וארץ לא שמתי"!!!
עד כאן תוכן דברי חז"ל בגמרא.
ונשאלת השאלה: מה כל ה"רעש הגדול" שעושים דווקא על מצוות 'ברית מילה'? מדוע דוקא מצוה זו היא כ"כ יקרה וחשובה - עד שמכריעה את יום השבת, ואפילו את כל המצוות שבתורה, ועליה גם עומדים כל חוקות שמים וארץ!!! מדוע דווקא למצוה זו - יש משקל מכריע כל כך? ובמילים אחרות נשאל: איזו 'מעלה מיוחדת' מצאו חז"ל דוקא במצוות 'ברית המילה' - שאין אותה במצוות אחרות?
תשובה על כך - על פי הסיפור הבא:
היתה פעם כנופיית גנבים פושעים, שהיו מְבַצְּעִים כל יום מעשי שוד ורצח - ובכך היו מטילים פחד ומורא על כל אנשי העיר. תלונות ומקרים רבים הגיעו לידי תחנת המשטרה, עד שמפקד המחוז - החליט לצאת למשימה ללכוד את העבריינים הפושעים בכל מחיר! ואכן, יחידת ה"שַׁבָּ"כְּ" נרתמה לפעולה, הוצבו בלשים, נערכו מעקבים

ומארבים, ואחרי פעילות נועזת - הצליחו ללכוד רק את אחד מחברי הכנופייה, שהיה שותף למעשי השוד והפשע.

ואכן, מיד הובילו אותו אל מטה החקירות, במטרה להוציא ממנו את שמות יתר חבריו ומקום מחבואם, ואולם הפושע הֶעָצוּר, מילא פיו מים ואמר: "את עצמי - מוכן אני לְהַפְלִיל, ולהודות בכל אשמה שהוטלה עלי, אבל להלשין על חֲבֵרַי - חבל לכם על הזמן! בשום אופן לא אסגיר את חֲבֵרַי לידכם!

החוקרים הבטיחו לו, שאם ישתף עמם פעולה על חבריו - הרי שהוא ייהפך להיות "עד מדינה" ובכך הוא יציל את עורו. ואולם הפושע לא היה מוכן כלל לשמוע על צד כזה: להלשין על שותפיו לפשע?! בשום אופן - לא!

ראו החוקרים שזה לא הולך בטובות, התחילו איתו במכות! היכו אותו, פצעו אותו עד זוב דם, דקרו, רמסו, בעטו, אך הכל היה לשווא! הפושע עמד בכל העינויים בגבורה נפלאה! שכן, כנופייה זו לא היתה מקבלת חבר לכנופייה שלהם - אא"כ התנסה בכל העינויים והיסורים שבעולם - והצליח לעמוד בהם! ולכן גם פושע זה, בשום אופן לא פצה את פיו להלשין על חבריו - אפילו שחטף על כך מכות מוות!

ואכן, מרוב מכות וזיעזועים, הפושע נפל ואיבד את הכרתו!

אלא שאז, למרבית הפלא, עצר המפקד את חייליו ואמר:

"עֲצָרוּ! רואה אני כי פושע זה - גיבור נפש הוא, ומחוסן הוא היטב נגד כל המכות שבעולם, עזבוהו לעת עתה, והחזירו אותו להכרתו! המפקד עוד הורה להם להעניק לו טיפול רפואי, להאכילו ולהשקותו, ולתת לו 24 שעות של מנוחה!

השוטרים היו מופתעים מהשינוי המפתיע של המפקד ביחס לעציר, וגם האסיר עצמו היה מופתע וחשש לא פחות מהם, ואולם בליבו פנימה גמלה ההחלטה: "לא יעזור להם שום דבר! מוכן אני לחטוף מכות רצח - ואפילו עד אובדן ההכרה - ואולם את חברי לא אסגיר בכל מחיר שבעולם!

ואולם מתברר, שֶׁלִּיְחִידַת החקירות של המשטרה, ישנם הרבה דרכים כיצד להוציא מפיו של אסיר עדויות וסודות, ואכן, גם כלפי אסיר זה, הם נקטו נגדו בשיטה מופלאה וכואבת, שדוקא היא - שברה את הקש שעל הגמל!

ומהי היתה אותה שיטה?

פשוט מאוד: המשטרה לכדה את בנו הקטן של אותו פושע, הכניסה אותו אל תוך תא המעצר, ואז למול עיני אביו - סגרו 'אזיקים' על הידיים והרגליים של הילד הקטן, וכך

כשהוא קשור הושיבו אותו על הכיסא, ואז לקחו החוקרים את השוט, והחלו להצליף על גופו של הילד הקטן...
האבא קפץ מיד ממקומו, והחל להתחנן לשוטרים: "...לא! ...לא! רק זה - לא!!!
ואולם השוטרים התעלמו מתחנוניו של האב, והמשיכו להצליף בכוח על הילד הקטן, עד שקול בכיו וזעקותיו של הילד הקטן - הרקיעו שחקים!!
האבא האסיר, שלא היה יכול לראות יותר את ה"סִיוּט" הנורא הזה, עצם את עיניו, נשך את שפתיו, וכל כולו היה 'רועד' מרוב רחמים על בנו הקטן...
אלא שקול צליל המכות של הסטירות המשיכו להדהד בחדר, צעקותיו של הילד קרעו את הלב, וקולו של המפקד נשמע אל האב:
"אמור מיד מי הם חברך - וְלא - בנך הקטן יחטוף כאן מכות רצח!!!
המכות גברו, הצרחות התעצמו, עד - - - שהאב האומלל "נשבר" בליבו לקול צרחותיו של בנו הקטן, והסכים לגלות למשטרה את כל שמות חבריו...!!!
ואכן, לא עברו שעות אחדות מאז מסירת המידע על מקום מחבואם של הגנבים, וכבר הבחין האסיר איך שדלת התא נפתחת, ואל החדר נזרקים בחבטה - כל אנשי הכנופייה שנלכדו ע"י המשטרה!
הדלת נסגרה בעדם. וראש הכנופייה ניגש אל האסיר, תפסו חזק בגרונו, והחל לצרוח עליו בקול גדול: "בוגד"! "מלשין"! בסוף בָּגַדְתָּ בנו והסגרת אותנו לידי המשטרה? אנחנו עוד ננקום בך את נקמתנו האחרונה!
ואולם האסיר האומלל, שמראות הזוועה של בנו היו עוד מהדהדים למול עיניו, ניגש אל ראש הכנופייה, הוציא את חולצתו, הצביע על כל "צַלָקות הדם", שהוא חטף מהשוטרים, ואמר:
"בכל 'המכות רצח' האלו - יכולתי להחזיק עוד מעמד, סגרתי את פי, ועמדתי באש ובמים על שתיקה מוחלטת! ואולם יש דבר בעולם, שיכול לשבור אפילו את האדם הגיבור והמחוסן ביותר: וזהו קול זעקותיו של הבן! כוח של 'ברזל' יכול לעמוד מול 'מכות רצח', ואולם, אף לב שבעולם - אינו יכול לעמוד באכזריות - למול בנו הקטן שעומד ובוכה לפניו בדמעות שלישׁ!!!
האסיר סיים את דבריו, ודממת מוות השתררה בתוך התא. כולם הביטו בתדהמה וברחמנות למול האסיר המיסכן, וגם ראש הכנופייה עצמו, הנהן בראשו לעבר האסיר, ולחש לו בצער: אכן, אתה באמת צודק, "הצדק איתך"!
עד כאן הסיפור.

וא"כ, לאור מעשה מרגש זה, מובן לנו כעת היטב, מדוע דוקא מצות ה'מילה' - שקולה כנגד השבת החמורה, וכנגד כל המצוות כולם: שהרי בכל המצוות כולם, האדם היהודי "מחוסן" לעמוד כנגדם, ולקיימם בעוז ובגבורה. ואולם כנגד מצות המילה, שפוגעת ומוציאה 'שטף דם' מבנו הרך, וקול צרחותיו הקטנות נשמעות למרחוק - כנגד מראה כזה - קשה מאד לעמוד ולראות! שאפילו האדם הגיבור והמחוסן ביותר - אינו מסוגל לראות איך שעושים לבנו הקטן "ניתוח" כזה מכאיב וכואב, ואף בלא "הרדמה" כלל!
ולכן, מי שבכ"ז מקיים את מצות המילה, ועוד עורך על כך משתה ושמחה - הרי שמצווה כזאת מעוררת רעש גדול בשמים, ובכוחה להכריע את כל מצוות התורה כולם, כיון שהיא נוגעת במקום הכי 'רָגִישׁ' של האדם: לראות בצערו ובכאבו של בנו הקטן, ועוד לשמוח על זה - מסירות כזו - לא מצינו כלל בשאר המצוות, אלא רק במצוות מילה, וזה מה שנותן למצוה הזו את הכוח והמשקל הכבד - שבזכותה עומדים כל חוקות שמים וארץ!!!
הברכה הראשונה לרך הנולד:
"ישימך אלוקים - ת"ח שכולו תורה"!
ולא איש עסקים ש"קובע עיתים לתורה"!
דבר מפליא מצינו בתרגום של התנא ר' יהונתן בן עוזיאל על הפסוק בפרשת ויחי: "בך יברך ישראל לאמר, ישימך אלוקים כאפרים וכמנשה". ותירגם שם התנא ר' יהונתן, וזה לשונו: "בך יברך ישראל את הינוקא, בְּיוֹמָא דְמַהוּלְתָא"! כלומר, ביום המילה, יש לישראל לברך את בנו בברכה הנ"ל: "ישימך אלוקים כאפרים וכמנשה"!
ודבר זה תמוה, מה העניין לברך ברכה זאת דוקא ביום הברית? ובכלל, מה הקשר בין "ברית המילה" - לבין "אפרים ומנשה"? (ואנו נוהגים לברך ברכה זו בכל ליל שבת. ואולם לפי התנא יהונתן בן עוזיאל, יש לברך ברכה זאת דוקא - ביום הברית!)
והתשובה לכך מפליאה שבעתיים:
שהרי מובא במדרשים, שאפרים היה "תלמיד חכם" יושב אוהלים, שוקד בעמל על לימודו, ולומד תורה מפיו של יעקב אבינו - בארץ 'גושן' שבמצרים.
ואילו מנשה, אע"פ שגם היה לומד תורה, מ"מ היה עוסק גם בצורכי המלוכה, עומד לימין אביו המלך ומנהל את המדינה. ובזמנים הפנויים היה קובע גם עיתים לתורה!
וזוהי הברכה שאנו באים ומאחלים לרך הנימול ביום הברית:

"ישימך אלוקים - כאפרים"! כלומר, מאחלים אנו לו שיזכה להיות תלמיד חכם דוקא כמו אפרים הצעיר, שהיה כל כולו יושב ועמל בתורה, וכל מהות חייו - היה רק בלימוד התורה!

ואח"כ אנו מוסיפים, שגם אם ח"ו לא יזכה הרך הנימול להיות ת"ח מושלם, כמו הצדיק אפרים, עדיין אנו מאחלים לו שיזכה לפחות להיות כמו מנשה! כלומר, שגם אם הוא יֵצֵא בעתיד לעולם העסקים - מ"מ שישאר צדיק וישר - כמו מנשה, שהיה גם מנהל עם יוסף אביו את המדינה, וגם נושא ונותן באמונה וקובע עיתים לתורה!

ואולם בראש ובראשונה: "ישימך אלוקים - כאפרים"! תלמיד חכם שכל כולו רק - תורה! לא פחות!!

זוהי הברכה המופלאה, שאנו מברכים לרך הנולד, בראשית צעדיו הראשונים בעולם!

גילוי מדהים:

ישנה הוכחה 'מציאותית' - לאמיתות תורת

האלוקים! וזוהי - מצוות "ברית המילה"!

אם נפגוש היום באדם חילוני, שישאל אותנו: האם יש לך 'הוכחה מציאותית' - על אמיתות התורה שקיבלנו מהאלוקים?

אין ספק, שרבים מאיתנו יתחילו לגמגם, ואולם תתפלאו לשמוע, שדוקא מצווה זו של "ברית המילה" - זו ההוכחה הגדולה ביותר - לאמיתות של כל מילה הכתובה בתורתנו הקדושה!

כיצד?

הנה, האם שמתם לב לתופעה מוזרה זו?

80% מהעם היהודי - אינו מזוהה בתור "חרדי".

30% מהם - מזוהים בתור יהודים "מסורתיים".

ו - 50% מהם - מזוהים בתור "חילוניים מובהקים"!

ובכ"ז, ראו זה פלא:

אפילו אצל חילוניים מובהקים אלו, שחלק מהם מחללים אפילו את יום הכיפורים הקדוש, ובכ"ז, לא שמענו מעולם שאחד מהם לא מל את בנו! לא שמענו מעולם על יהודי שנשאר "ערל" מתוך כוונה זדונית למרוד בדת! לא אצל אנשי הקומוניזם, ולא אצל היהודים המתבוללים, ולא אצל המשכילים הציוניים, ולא אצל אף יהודי! את כל העבירות שבתורה הם יעברו, רק את מצות ה'מילה' הם ימשיכו לשמור - במסירות נפש!!!

האם שאלתם פעם, מדוע דוקא מצות המילה נשארה עדיין "אַקְטוּאָלִית" - אצל כל היהודים - שבכל כדור העולם כולו?
תופעה זו אין לה שום הסבר מבחינה הגיונית, אלא אך ורק - על פי - דברי חז"ל הקדושים, שהבטיחו לנו כבר לפני 2000 שנה(!!) שאכן דוקא מצווה זו תִּשָּׁמֵר לנצח אצל כל חלקי העם היהודי!
הנה, זה לשונם של חז"ל, שהובא בגמרא מסכת שבת (דף ק"ל.): "תניא, ר' שמעון בן אלעזר אומר, כל מצוה שישראל קיימו אותה מתוך מסירות נפש למיתה - עדיין היא 'מוחזקת' בידם עד היום הזה, וכגון... מצות המילה!
וממשיכה הגמרא ואומרת: וכל מצוה שלא מסרו את עצמם עליה, עדיין היא 'רופפת' בידם עד היום הזה! ומהי? זוהי מצות תפילין"!
שמעתם? ממש פלאי פלאים! כבר לפני 2000 שנה ידעו חז"ל לומר לנו בקול גדול ומתוך בטחון עצום, שמצות המילה תמשיך להתקיים אצל כל חלקי העם, ואף יהודי לא יעזוב אותה לעולם! ואילו מצות "תפילין" תהיה רופפת בעם, ולא כל ישראל יקיימו אותה!
ואכן, דבר זה אנו רואים היום במציאות, לאחר 2000 שנה קָדִימָה, איך שמצות תפילין אכן באמת עדיין רופפת אצל רוב חלקי העם, ואילו מצות המילה ממשיכה להתקיים במסירות נפש - אצל כל חלקי העם היהודי! ממש כפי שחז"ל הקדושים צָפוּ לנו - 2000 שנה לפני כן!
מצות המילה - אינה נובעת מחמת -
שיקולים של "הִיגְיֶינָה" "וְאֶסְתֶטִיקָה", אלא אך
ורק מחמת - שזה "ברית חותם" של האלוקים !
בשלשה מקומות בתורה מצינו שלשה דברים שיש להם "מכנה משותף" אחד:
* ברית.
* שבת.
* תפילין.
הברית נקראת "אות" - שנאמר (בבראשית י"ז) "ומלתם את בשר ערלתכם, והיה ל'אות ברית' ביני וביניכם"!
השבת נקראת "אות" - שנאמר "ושמרו בנ"י את השבת כי 'אות' היא ביני ובניכם"!
והתפילין נקראת "אות" - שנאמר "וקשרתם ל'אות' על ידך"!
ואולם תתפלאו לשמוע, שאע"פ ששלשה יסודות אלו מסמלים את ה"אות" של העם היהודי, בכ"ז דוקא ה'אות' של מצות המילה - היא האות החשובה והנעלה ביותר, מכל יתר המצוות של שבת ותפילין!

ומדוע? פשוט מאד, הנה ראו את החשבון:
3 מעלות מיוחדות - מצינו אותם רק במצוות 'ברית המילה':
א. בפרשת 'ברית מילה' (בראשית, פרק י"ז) מצינו, שבשעה שהקב"ה נתן לאברהם את המצווה השניה מתוך תרי"ג המצוות - שהיא "ברית המילה", הקב"ה טורח לחזור ולהדגיש באוזני אברהם - 13 פעם (!!!) את המצווה של ה"ברית"!
מצוות שבת ותפילין מוזכרים בתורה רק פעם אחת בלבד, ואולם מצוות "אות הברית" חוזרת על עצמה בתורה 13 פעם ברציפות - בתוך פרק אחד בלבד!!!
ודבר זה רק מלמדנו, על גודל חשיבות המצווה של 'ברית המילה', עד כמה היא יקרה וחשובה בעיני הקב"ה!
ב. מעלה השניה של מצות הברית:
מצות שבת ותפילין הם רק אות "חיצוני" שמולבש על גוף האדם, ואולם מצות המילה זו אות "פנימי" שמוטבע וחתום בתוך בשרו של האדם!
ואם תשאלו: מה איכפת לנו אם האות הוא 'פנימי' או 'חיצוני'?
התשובה: שאם האות היא 'פנימית' - אנו מרויחים בזה שבכל רגע ורגע שאנו נימולים - אנו מקיימים מצות עשה של להיות "יהודי מהול"! וכפי שהגמרא במסכת מנחות (דף מ"ג:) אומרת, שבשעה שנכנס דוד המלך לבית המרחץ כדי להתרחץ, וראה עצמו עומד ערום, אמר: "אוי לי! שאני כעת עומד ערום, בלא שום מצוה שתגן עלי"!
ואולם, ממשיכה הגמרא ואומרת: "כיון שנזכר דוד המלך ב"מילה" שחתומה בתוך בשרו - מיד נתיישבה דעתו! כיון שנזכר שיש עליו מצוות מילה, שהיא מלווה אותו לאורך כל החיים!
זוהי המעלה השניה, שיש לנו כתוצאה מהברית שחתומה בבשרינו.
ג. והמעלה השלישית שמיוחדת דוקא במצוות ה'ברית':
זאת העובדה המציאותית, שלא היה אף פעם בכל תולדות עם ישראל - "אות" כזה ששמר על יחודו של העם היהודי, ומנע התבוללות וטמיעה - כמו האות של ברית המילה! לא האות של שבת וגם לא האות של התפילין מנעו את ההתבוללות אלא אך ורק אות ברית המילה! ה'אות' הזה - זה מה שהציל את עם ישראל שלא להפך להיות מצרי, ולא יָוָנִי, ולא אֲרוֹפָאִי, ולא אמריקאי! רק ה'ברית' היהודית היא תמיד הזכירה לאדם - בתוך הג'ונגלים של אפריקה ובתוך המערות בהודו - שהוא עדיין יהודי, ויש עליו חותם 'ברית קודש' שלא יפרד ממנו לעולם!!!

אלו הם סיכום כל המעלות והסגולות המיוחדות, שנתייחדה בהם מצות המילה יותר מיתר המצוות של שבת ותפילין!

ואם תשאלו: מה כל זה נוגע לנו באופן "אַקְטוּאָלִי" לשמחת הברית מילה שלנו?

התשובה פשוטה מאד:

הנה, ישנם הרבה מהגויים, שג"כ עושים 'ברית מילה' לילדיהם ביום השמיני [ואפילו הנוצרים, התחילו היום לעשות ברית לילדיהם כבר ביום השמיני, ולא מחכים עד גיל 13!].

וְלָמָּה הם עושים זאת? הרי הגויים לא מצווים על מצות המילה?

אלא פשוט, הם לא מקיימים זאת מִטַּעֲמֵי דת, אלא מטעמי בריאות! מִשִּׁקּוּלִים של "הִיגְיֶינָה" (שהמקום של העורלה נהיה יותר 'נקי') או "אֶסְתֶּטִיקָה" (שזה נראה יותר "יפה") או שיקול של 'בריאותי'. [ואכן, מחקרים בארה"ב גילו, ש'חיתוך הערלה' מונעת חדירת חיידקים וזיהומים רבים - אל תוך חלל הערלה, ובכך נמנע סיכון גבוה של מחלות איומות! השם ישמור ויצילנו!]

וא"כ, אם גם הגויים מקיימים את מצות המילה, א"כ מה ההבדל בינינו לבינם? [חוץ מההבדל העובדתי, שהם עושים רק 'חיתוך הערלה' ללא "פריעה", ואנו מקיימים גם מצות 'פריעה' ו'מציצה'!].

ועל טענה זאת בדיוק - באנו להשיב, ולהוכיח לכולם, שאנו לא עושים את המילה משיקולים של 'בריאות', או הִיגְיֶינָה וְאֶסְתֶּטִיקָה למיניהם, אלא אנו היהודים מקיימים את מצות ברית המילה - אך ורק בגלל שהקב"ה קבע בתורתו שזה מה שמבטא לנו את ה"אות ברית" שמסמל את הקשר בינינו לבין הקב"ה! רק בגלל השיקול הזה אנו מקיימים את מצות טקס המילה - ולא תופס אצלנו שום שיקול זר אחר!

... תזכורת חשובה וחיונית, שחובה לעורר אותה ביום "אות הברית" של מצות המילה!

סגולה להיפקד בבנים:

"בשפלנו - 'זכר' לנו"! מי שמשפיל את עצמו

ונכנע בפני בורא עולם - זוכה לבן זכר!!!

בן זכר שבא לעולם - "ברכה" באה לעולם! שכן "זכר" בגימטריא - 227, וגם המילה "ברכה" היא שווה בדיוק למספר 227! לומר לך, שבן זכר מביא 'ברכה' לעולם!

וסגולה גדולה להיפקד בבנים: כְּשֶׁאָדָם מַשְׁפִּיל עַצְמוֹ הָקָבָ"ה מְרוֹמְמוֹ, הִנֵּה מָצִינוּ בְּשָׂרָה אִמֵּנוּ שֶׁהָיְתָה עֲקָרָה, וּבַמֶּה רָאֲתָה כְּפִתְרוֹן לִישׁוּעָתָהּ? נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה (בראשית טז, ב): "וַתֹּאמֶר שָׂרַי אֶל-אַבְרָם הִנֵּה-נָא עֲצָרַנִי ה' מִלֶּדֶת בֹּא-נָא אֶל-שִׁפְחָתִי אוּלַי אִבָּנֶה מִמֶּנָּה". רָאֲתָה שָׂרָה שֶׁהַדֶּרֶךְ לִישׁוּעָה הוּא לְהַשְׁפִּיל אֶת עַצְמָהּ, שֶׁכֵּן וְכִי יֵשׁ לָךְ הַשְׁפָּלָה גְּדוֹלָה

מִזּוֹ שֶׁהַגְּבִירָה נוֹתֶנֶת אֶת שִׁפְחָתָהּ לְבַעֲלָהּ, וּמַכְנִיסָהּ צָרָה לְבֵיתָהּ...?! אוּלַם יָדְעָה שָׂרָה שֶׁדַּרְכּוֹ שֶׁל הַקָּבָ"ה לְהַגְבִּיהַּ שְׁפָלִים עַד מָרוֹם, וּכְחֹק הוּא בַּבְּרִיאָה.

וְכֵן מָצִינוּ בְּרָחֵל כְּשֶׁרָאֲתָה שֶׁלֹּא יָלְדָה לְיַעֲקֹב מֶה עָשְׂתָה? (בראשית ל, ג): וַתֹּאמֶר הִנֵּה אֲמָתִי בִלְהָה בֹּא אֵלֶיהָ וְתֵלֵד עַל-בִּרְכַּי וְאִבָּנֶה גַם-אָנֹכִי מִמֶּנָּה, וְכֵן נֶאֱמַר בְּלֵאָה כְּשֶׁרָאֲתָה שֶׁעָמְדָה מִלֶּדֶת לְאַחַר שֶׁיָּלְדָה הָאַרְבָּעָה בָּנִים הָרִאשׁוֹנִים, מֶה עָשְׂתָה? (בראשית ל, ט) "וַתֵּרֶא לֵאָה כִּי עָמְדָה מִלֶּדֶת וַתִּקַּח אֶת-זִלְפָּה שִׁפְחָתָהּ וַתִּתֵּן אֹתָהּ לְיַעֲקֹב לְאִשָּׁה", הָרְאֵת לְדַעַת כִּי חֹק קָבוּעַ אֵצֶל הַקָּבָ"ה לְהַשְׁפִּיל גֵּאִים עֲדֵי אֶרֶץ וּלְהַגְבִּיהַּ שְׁפָלִים עַד מָרוֹם.

וְכֵן מָצִינוּ בְּיַעֲקֹב אָבִינוּ כְּשֶׁבָּא עָלָיו עֵשָׂו, הִשְׁפִּיל עַצְמוֹ בְּכָךְ שֶׁקְּרָאוּ אָדוֹנִי, וְקָרָא עַצְמוֹ עֶבֶד כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים, וְעוֹד הִשְׁתַּחֲוָה לוֹ אַרְצָה בְּפִשּׁוּט יָדַיִם וְרַגְלַיִם שֶׁבַע פְּעָמִים, הוּא וְנָשָׁיו וְשִׁפְחוֹתָיו וִילָדָיו, וּמוּבָא בזוה"ק שֶׁבְּהִשְׁתַּחֲוָיוֹת אֵלּוּ הִצְלִיחַ לִשְׁלֹט עַל עֵשָׂו שֶׁלֹּא יָרַע לוֹ.

וּמְקוֹר הַדְּבָרִים מוּבָאִים בַּמִּדְרָשׁ (מדבר רבה, כב, ח): שְׁאֶלָה מַטְרוֹנָא אַחַת אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חֲלַפְתָּא, לְכַמָּה יָמִים בָּרָא הַקָּבָ"ה עוֹלָמוֹ? אָמַר לָהּ לְשִׁשָּׁה יָמִים. שָׁאֲלָה לוֹ עוֹד, וּמֵאָז וְעַד עַתָּה מָה עוֹשֶׂה הַקָּבָ"ה? אָמַר לָהּ עוֹשֶׂה "סְלָמוֹת" מוֹרִיד לָזֶה וּמַעֲלֶה לָזֶה, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי אֱלֹקִים שׁוֹפֵט זֶה יַשְׁפִּיל וְזֶה יָרִים", הִנֵּה לָמַדְנוּ מִמִּדְרָשׁ זֶה, שֶׁהוּא חֹק שֶׁחָקַק הַבּוֹרֵא שֶׁזֶּה אֲשֶׁר מַשְׁפִּיל עַצְמוֹ לֹא יָכוֹל עוֹד לְהִשָּׁאֵר לְמַטָּה, שֶׁכֵּיוָן שֶׁיֵּרַד וְהֻשְׁפַּל בְּהֶכְרֵחַ עָלָיו עַתָּה לַעֲלוֹת, וְזֶה אֲשֶׁר עָלָה וְנִתְגָּאָה בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיֵּרַד לְמַטָּה.

אִם כֵּן סְגֻלָּה גְּדוֹלָה לְמַדְנוּ שֶׁהֶחָפֵץ לִזְכּוֹת לִישׁוּעָה בַּאֲשֶׁר יַחְפֹּץ, שֶׁיַּשְׁפִּיל עַצְמוֹ וְיִנְהַג בַּעֲנָוָה וּבִשְׁפָלוּת כְּלַפֵּי שׁוֹנְאָיו, יְדִידָיו, מְתָחָרָיו, וּכְשֶׁיַּשְׁפִּיל עַצְמוֹ אֲלֵיהֶם - יְוֻשַּׁע.

וְיֹאמַר מִזְמוֹר קי"ג בְּתְהִלִּים בְּשִׂמְחָה וּבֶאֱמוּנָה בַּה' הַמַּגְבִּיהַּ שְׁפָלִים:

"הַלְלוּ יָ-הּ הַלְלוּ עַבְדֵי ה' הַלְלוּ אֶת שֵׁם ה'. יְהִי שֵׁם ה' מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ מְהֻלָּל שֵׁם ה'. רָם עַל כָּל גּוֹיִם ה' עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ. מִי כַּה' אֱלֹהֵינוּ הַמַּגְבִּיהִי לָשָׁבֶת. הַמַּשְׁפִּילִי לִרְאוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ. מְקִימִי מֵעָפָר דָּל מֵאַשְׁפֹּת יָרִים אֶבְיוֹן. לְהוֹשִׁיבִי עִם נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ. מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּ יָ-הּ".

"...וראיתי אנשי מעשה שהיו משתדלים לעשות ברית מילה בביתם כדי לזכות שיבוא אליהו זכור לטוב לביתם, ועל אחת כמה וכמה ראוי להשתדל שתבוא השכינה לביתו..." (פלא יועץ ערך ועד).

אמר אליהו זכור לטוב "קנא קנאתי לה' אלוהי צבאות כי עזבו בריתך בני ישראל" (מלכים א, יט) אמר לו הקב"ה לעולם אתה מקנא קנאתי: קנאת בשיטים על גילוי עריות, וכאן קנא קנאתי? חייך שאין ישראל עושין ברית מילה עד שאתה רואה בעינך! וזה עונשו

של אליהו הנביא ז"ל שצריך להתחלק לכמה ניצוצות ולבקר בכל ברית שנעשית בעת ובעונה אחת, ובזמן זה מפסיד חידושי תורה הנאמרים במתיבתא דרקיעא!!

הברכה השמינית: רופא חולי עמו ישראל: ברכת הרפואה נקבעה לברכה השמינית מפני שהספרה 8 היא מעל הטבע, לכן ניתנה תורה לאחר ספירת שבע שבתות תחילת שבוע שמיני. לכן ברית מילה עושים ביום השמיני. לכן נס חנוכה נקבע לשמונה ימים. וכן שמונת בגדי כהן גדול שהוא מורם מעם ומובדל מכולם, ולכן גם הרפואה שבידי שמיים היא על טבעית מעל הטבע האנושי המוגבל, ברכה השמינית! ובמקום שבו נגמר כוחה של הרפואה הטבעית והאנושית - מתחיל כח הרפואה של הקב"ה, ישתבח שמו הרופא הגדול שרפואתו רפואת עולם בלי תופעת לואי.

דרוש נפלא על מילה, מבעל מנורת המאור (נר שלישי חלק א'):

אַבְרָהָם אָבִינוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, מָצָא אֶת בְּנֵי דוֹרוֹ שֶׁלֹּא הָיָה בָּהֶם מַשִּׂיג אֲמִתַּת הַמְּצִיאוּת וּמִי הָיָה מֵנִיעַ אֶת הָעוֹלָם. וְהוּא בָּרַב חָכְמָתוֹ שֶׁחָנָנוֹ הָאֵל יִתְבָּרַךְ, הִשִּׂיג אֶת הָאֱמֶת מִקַּטְנוּתוֹ. וְאַחַר שֶׁגָּדַל הִתְחִיל לָרִיב עִמָּם לַהֲבִיאָם לֵידַע שֶׁהַכֹּל בָּא מֵהַמֵּנִיעַ הָרִאשׁוֹן. כִּדְגָרְסִינָן סוֹף פֶּרֶק אַרְבָּעָה נָדָרִים (לב, א) אָמַר רָמֵי בַּר חָמָא: בֶּן שָׁלֹשׁ שָׁנִים הִכִּיר אַבְרָהָם אֶת בּוֹרְאוֹ וְהֵבִיאוּ סֶמֶךְ לַדָּבָר מִפָּסוּק: "עֵקֶב אֲשֶׁר־שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֹלִי" (בראשית כו) וְהוּא חָיָה קע"ה שָׁנָה, נִשְׁאֲרוּ שָׁלֹשׁ לְמִנְיַן עֵקֶב. נִמְצָא כִּי בֶּן שָׁלֹשׁ שָׁנִים הִכִּיר אַבְרָהָם אֶת בּוֹרְאוֹ. וְעוֹד אָמְרוּ, כִּי כְּשֶׁנִּתּוֹסְפָה הֵא בְּשֵׁם אַבְרָהָם הִשְׁלִימוּ לְמִנְיַן רְמַ"ח אֵיבָרִים, לְפִי שֶׁיִּהְיֶה שְׁמוֹ וּשְׁלֵמוּתוֹ מוּטָל עַל כָּל אֵיבָרָיו. וַאֲמַר רָמֵי בַּר חָמָא: כְּתִיב "אַבְרָם" וּכְתִיב "אַבְרָהָם"? בְּתְחִלָּה הִמְלִיכוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם עַל מָאתַיִם וְאַרְבָּעִים וּשְׁלֹשָׁה אֵיבָרִים, וּלְבַסּוֹף עַל מָאתַיִם וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה. וְאֵלּוּ הֵן: שְׁתֵּי עֵינַיִם וּשְׁתֵּי אָזְנַיִם וַהֲבָנַת הַלֵּב וְרֹאשׁ הַגְּוִיָּה.

וְלֹא נִתַּן לוֹ טַעַם לִדְבַר הַמִּילָה. וְלָזֶה רוֹמֵז בְּאָמְרוֹ: "הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים" (שם יז, א), רוֹצֶה לוֹמַר, שֶׁלֹּא יִשְׁאַל טַעַם. וְעִם כָּל זֶה לֹא הִנִּיחוּ הָאַחֲרוֹנִים מִלְּדַבֵּר בְּטַעַם הַמִּילָה.

כָּתַב הָרַב מוֹרֶה צֶדֶק [הרמב"ם], בְּסוֹף סִפְרוֹ (מורה נבוכים) בְּטַעֲמֵי הַמִּצְוֹת, (ח"ג) פֶּרֶק מט: "וְכֵן הַמִּילָה אֲצִלִי, אֶחָד מִטַּעֲמֶיהָ - לְמַעַט תַּאֲוַת הַמִּשְׁגָּל וּלְהַחֲלִישׁ זֶה הָאֵיבָר כְּפִי הַיְכֹלֶת, עַד שֶׁיִּמְעֹט בַּמַּעֲשֶׂה הַזֶּה. וּכְבַר חָשְׁבוּ, שֶׁזֹּאת הַמִּילָה הִיא הַשְׁלָמַת חֶסְרוֹן יְצִירָה וּמָצָא כָּל חוֹלֵק מָקוֹם לַחֲלֹק וְלוֹמַר: אֵיךְ יִהְיוּ הַדְּבָרִים הַטִּבְעִיִּים חֲסֵרִים, עַד שֶׁיִּצְטָרְכוּ לְהַשְׁלָמָה מְחוּץ? - עִם מַה שֶּׁהִתְבָּאֵר מִתּוֹעֶלֶת הָעוֹר הַהוּא לָאֵיבָר הַהוּא! שֶׁלֹּא נִתְּנָה מִצְוָה זוֹ לְהַשְׁלִים חֶסְרוֹן הַבְּרִיאָה, רַק לְהַשְׁלִים חֶסְרוֹן הַמִּדּוֹת. וְהַנָּזָק הַהוּא הַגּוֹפָנִי הַמַּגִּיעַ לָאֵיבָר הַהוּא, הוּא הַמְכֻוָּן, אֲשֶׁר לֹא יֶפְסַד בּוֹ דָּבָר מִן הַפְּעוּלוֹת שֶׁבָּהֶם עֲמִידַת הָאִישׁ, וְלֹא תְבֻטַּל

בַּעֲבוּרָהּ הַהוֹלָדָה, אֲבָל תֶּחֱסַר בּוֹ הַתַּאֲוָה הַיְתֵרָה עַל הַצָּרְךְ. וֶהֱיוֹת הַמִּילָה מַחְלֶשֶׁת כֹּחַ הַקֹּשִׁי וּפְעָמִים שֶׁתֶּחְסַר הַהֲנָאָה, הוּא דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ סָפֵק, כִּי הָאֵיבָר כְּשֶׁיִּשָּׁפֵךְ דָּמוֹ וְיִוָּסֵר מִכְּסֵהוּ מִתְחַלֵּת בְּרִיָּתוֹ, יֶחֱלַשׁ בְּלֹא סָפֵק. וּבְבֵאוּר אָמְרוּ ז"ל (ב"ר פ, יא): הַנִּבְעֶלֶת לְעֶרֶל קָשֶׁה לִפְרֹשׁ. זֶהוּ טַעַם הֶחָזָק שֶׁבְּטַעֲמֵי הַמִּילָה אֶצְלִי. וּמִי הָיָה מַתְחִיל בְּזֶה הַמַּעֲשֶׂה? אֶלָּא אַבְרָהָם, אֲשֶׁר נוֹדַע בְּיִרְאַת חֶטְאוֹ מַה שֶּׁזָּכְרוּ חז"ל (תנחומא לך, ה) בְּאָמְרוֹ: '' (*) הִנֵּה־נָא יָדַעְתִּי'' וגו'.

וְיֵשׁ בַּמִּילָה עוֹד עִנְיָן אֶחָד צָרִיךְ מְאֹד, [וְהוּא, שֶׁיִּהְיֶה] לְאַנְשֵׁי זֹאת הָאֱמוּנָה כֻּלָּם, רְצוֹנִי לוֹמַר, מַאֲמִינֵי יְחוּד הַשֵּׁם, אוֹת אֶחָד גַּשְׁמִי שֶׁיְּקַבְּצֵם וְלֹא יוּכַל מִי שֶׁאֵינוֹ מֵהֶם לוֹמַר, שֶׁהוּא מֵהֶם וְהוּא נָכְרִי, כִּי פְּעָמִים יַעֲשֶׂה הָאָדָם זֶה כְּדֵי לְהַגִּיעַ אֶל תּוֹעֶלֶת, אוֹ כְּדֵי לְהִתְנַכֵּל אֶל אַנְשֵׁי הַדָּת הַזֶּה; אַךְ זֶה הַמַּעֲשֶׂה, כְּלוֹמַר הַמִּילָה, לֹא יַעֲשׂוּנוּ אָדָם בּוֹ אוֹ בִּבְנוֹ רַק מִתּוֹךְ אֱמוּנָה אֲמִתִּית, כִּי אֵין זֶה שֶׁרֶט בַּשּׁוֹק אוֹ כְּוִיָּה בַּזְּרוֹעַ, אֲבָל הוּא עִנְיָן קָשֶׁה מְאֹד. וְיָדוּעַ גַּם כֵּן רֹב הָאַהֲבָה וְהָעֵזֶר הַנִּמְצָא בֵּין אֲנָשִׁים שֶׁהֵם כֻּלָּם בְּסִימָן אֶחָד וְשֶׁהוּא עַל צוּרַת הַבְּרִית.

וְכֵן זֹאת הַמִּילָה הִיא הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אַבְרָהָם אָבִינוּ עַל אֱמוּנַת יְחוּד הַשֵּׁם. וְכֵן כָּל מִי שֶׁיְּמוֹל יִכָּנֵס בִּבְרִית אַבְרָהָם לְהַאֲמִין הַיְחוּד: ''לִהְיוֹת לְךָ לֵאלֹהִים וּלְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ'' (בראשית יז, ז). וְגַם זֶה עִנְיָן חָזָק כָּרִאשׁוֹן בְּטַעַם הַמִּילָה וְאֶפְשָׁר שֶׁהוּא חָזָק יוֹתֵר מִן הָרִאשׁוֹן. וּשְׁלֵמוּת זֹאת הַתּוֹרָה וְקִיּוּמָהּ לֹא תֻשְׁלַם רַק בְּמִילָה. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. [של הרמב"ם].

וּכְלַל הַדְּבָרִים: מִצְוָה זוֹ הִיא עֲטָרָה וְיִפְי לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁקִּבְּלָהּ אַבְרָהָם בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב בַּעֲדוֹ וּבְעַד כָּל זַרְעוֹ לְהִבָּדֵל וּלְהִדּוּר וּלְקַדּוּשׁ הַשֵּׁם וּלְהַקְרִיב כָּל אָדָם בְּנוֹ בֶּזֶה קָרְבָּן אִשֶּׁה לַה'. וְכָל הַגּוֹיִם שֶׁהֵם עֲרֵלִים נִשְׁאֲרוּ מְאוּסִים וּמְגוּנִים וּמְלֻכְלָכִים, כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ בְּפֶרֶק אַרְבָּעָה נְדָרִים (נדרים לא, ב): רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: מְאוּסָה הִיא הָעָרְלָה שֶׁנִּתְּנָה בָּהּ הָרְשָׁעִים, שֶׁנֶּאֱמַר: ''כִּי כָל־הַגּוֹיִם עֲרֵלִים וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל עַרֵלֵי־לֵב'' (ירמיה ט, כה).

גַּם נִרְאֶה לִי, כִּי כְּמוֹ שֶׁרְצָתָה הַתּוֹרָה לְמַעֵט תַּאֲוֹת הַמַּאֲכָל וְצִוְּתָה לְכַלּוֹת הַפְּרִי הַיּוֹצֵא רִאשׁוֹנָה מֵהַנְּטָעִים וּלְפִי שֶׁרֹב הַנְּטָעִים נוֹתְנִין פְּרִי בְּתוֹךְ שָׁלֹשׁ שָׁנִים, עַל כֵּן אָמְרָה תוֹרָה: ''שָׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים'' וגו' (ויקרא יט, כג), כָּךְ קָרָא עָרְלָה לָעוֹר שֶׁבְּרֹאשׁ הַגִּיד, שֶׁהוּא הַתְּחִלַּת הֶנָאַת הַמִּשְׁגָּל, וְצִוָּה לְמוּלוֹ, כִּדְכְתִיב: ''וְעָרַל זָכָר אֲשֶׁר לֹא־יִמּוֹל אֶת־בְּשַׂר עָרְלָתוֹ'' וגו' (בראשית יז, יד), לְהַרְגִּילֵנוּ בְּמִיעוּט הַהֲנָאוֹת לְטוֹבָתֵנוּ לַגּוּף וְלַנֶּפֶשׁ.

וּמִכָּאן לָמַדְנוּ מִפְּרָשׁ, שֶׁהַמִּילָה בִּמְקוֹם הַתּוֹלָדָה וְשֶׁעוֹשֶׂה פְּרִי. וְעַל דָּא גַּרְסִינַן בְּמַסֶּכֶת שַׁבָּת, פֶּרֶק שְׁמוֹנָה שְׁרָצִים (קח, א): מְנַיִן לַמִּילָה שֶׁהִיא בְּאוֹתוֹ מָקוֹם? נֶאֱמַר כָּאן ''עָרְלָתוֹ'' (שם) וְנֶאֱמַר לְהַלָּן ''עָרְלָתוֹ'' (ויקרא יט, כג), מַה לְּהַלָּן מָקוֹם שֶׁעוֹשֶׂה פְּרִי אַף כָּאן

מָקוֹם שֶׁעוֹשֶׂה פְּרִי, דִּבְרֵי רַבִּי יֹאשִׁיָּה. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ, הֲרֵי הוּא אוֹמֵר: ''וְעָרַל זָכָר אֲשֶׁר לֹא־יִמּוֹל אֶת־בְּשַׂר עָרְלָתוֹ'', מָקוֹם שֶׁנִּכְפָּר בֵּין זְכָרוּת לְנְקֵבוּת.

וּכְתִיב בַּמִּדְרָשׁ, שֶׁנִּתְּנָה מִצְוַת מִילָה לְהִתְפָּאֵר בָּהּ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: ''מַ֣עֲשֵׂה יָ֭דַי לְהִתְפָּאֵר הַ֣קְטֹן יִהְיֶה לָאָלֶף'' (ישעיה ס, כא־כב), רָאשֵׁי תֵּיבוֹת: מִילָה. וּבִזְכוּתָהּ עֲתִידִין יִשְׂרָאֵל לְהִגָּאֵל, אַף־עַל־פִּי שֶׁיִּתְמַעֲטוּ כָּל הַזְּכֻיּוֹת וְלֹא יִהְיוּ רְאוּיִין לִגָּאֵל, דִּכְתִיב בַּתְּרֵיהּ: ''אֲנִי ה' בְּעִתָּהּ אֲחִישֶׁנָּה'' (שם).

הַמִּצְוָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁצִּוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיְּקַיְּמוּ זֶרַע אַבְרָהָם אוֹהֲבוֹ, הָיְתָה בְּרִית מִילָה. וְעַל מִצְוָה זֹאת כָּרַת בְּרִית עִם אַבְרָהָם אָבִינוּ וְעִם זַרְעוֹ אַחֲרָיו. וְנַרְסִינָן בְּמִדְרָשׁ (שהש"ר, יא) עַל מִצְוַת הַמִּילָה: ''אֶל־גִּנַּת אֱגוֹז יָרַדְתִּי לִרְאוֹת בְּאִבֵּי הַנָּחַל'' (שיר השירים ו, יא). מָה אֱגוֹז זֶה, יֵשׁ בּוֹ שְׁתֵּי קְלִפּוֹת, אַחַת עָבָה וְאַחַת דַּקָּה, כָּךְ הַמִּילָה יֵשׁ בָּהּ שְׁתֵּי עוֹרוֹת, אֶחָד עָב וְאֶחָד דַּק. וֱאֱגוֹז תְּחִלָּתוֹ א וְסוֹפוֹ ז, כְּמִנְיָן שְׁמוֹנַת יְמֵי הַמִּילָה.

''בְּאִבֵּי הַנָּחַל'', אִבֵּי בְּגִימַטְרִיָּא יג, כְּמִנְיָן יג בְּרִיתוֹת שֶׁנִּכְרְתוּ עַל הַמִּילָה. וְאֵלּוּ הֵן: א. ''וְאֶתְּנָה בְרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶךָ'' (בראשית יז, ב): ב. ''הִנֵּה בְרִיתִי אִתָּךְ'' (שם שם, ד): ג. ''וַהֲקִמֹתִי אֶת־ בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶךָ'' (שם שם, ז): ד. ''וּבֵין זַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ לְדֹרֹתָם לִבְרִית עוֹלָם'' (שם); ה. ''וְאַתָּה אֶת־בְּרִיתִי תִּשְׁמֹר'' (שם שם, ט): ו. ''זֹאת בְּרִיתִי אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּ'' (שם שם, י); ז. ''וְהָיְתָה לְאוֹת בְּרִית'' (שם שם, יא); ח. ''וְהָיְתָה בְרִיתִי'' (שם שם, יג); ט. ''לִבְרִית עוֹלָם'' (שם); י. ''וְעָרַל זָכָר וגו' אֶת־ בְּרִיתִי הֵפַר'' (שם שם, יד); יא. ''וַהֲקִמֹתִי אֶת־בְּרִיתִי אִתָּךְ'' (שם שם, יט); יב. ''לִבְרִית עוֹלָם'' (שם); יג. ''אֶת־בְּרִיתִי אָקִים אֶת־יִצְחָק'' (שם שם, כא).

וְעַל תֵּיבַת ''אָקִי''ם'' אָנוּ מַתְחִילִין בְּבִרְכַּת מִילָה: ''אֲ'שֶׁר קִ'דַּשׁ יְ'דִיד מִ'בֶּ֫טֶן'', רָאשֵׁי תֵּבוֹת אָקִים, זֶה יִצְחָק; ''וְחֹק בִּשְׂאָרוֹ שָׂם'', זֶה יַעֲקֹב; ''וְצֶאֱצָאָיו חָתַם בְּאוֹת בְּרִית קֹ֫דֶשׁ'', אֵלּוּ שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים, וְאֵלּוּ הֵי''ג בְּרִיתוֹת רוֹמְזִים לִשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת. וּבְתַת הַשָּׁלֵם לַשָּׁלֵם נַעֲשֶׂה הָאָדָם שָׁלֵם. וּבִכְרִיתַת הָעָרְלָה. לֹא נִשְׁאַר חָסֵר, כִּי לֹא נִטַּל מִמֶּנּוּ רַק הַיָּתֵר.

וְשָׁנִינוּ בְּפֶרֶק אַרְבָּעָה נְדָרִים (נדרים לא, ב): רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: גְּדוֹלָה הִיא מִילָה, שֶׁשִּׁלֹּשׁ־עֶשְׂרֵה בְּרִיתוֹת נִכְרְתוּ עָלֶיהָ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: גְּדוֹלָה הִיא מִילָה, שֶׁדּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת הַחֲמוּרָה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר: גְּדוֹלָה הִיא מִילָה, שֶׁלֹּא נִתְלָה לְמִשֶּׁה רַבֵּינוּ עָלֶיהָ אֲפִילּוּ שָׁעָה אַחַת, רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: גְּדוֹלָה הִיא מִילָה, שֶׁהִיא דוֹחָה אֶת הַנְּגָעִים. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: גְּדוֹלָה הִיא מִילָה, שֶׁכָּל מִצְוֹת שֶׁעָשָׂה אַבְרָהָם אָבִינוּ לֹא נִקְרָא שָׁלֵם עַד שֶׁמָּל, שֶׁנֶּאֱמַר: ''הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים'' (בראשית יז, א). וְאוֹמֵר: ''וְאֶת־בְּרִיתִי אָקִים אֶת־יִצְחָק'' (שם שם, כא). דָּבָר אַחֵר: גְּדוֹלָה הִיא מִילָה, שֶׁאִלְמָלֵא הִיא לֹא בָרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת עוֹלָמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: ''אִם־לֹא בְרִיתִי'' וגו' (ירמיה לג, כה). רַבִּי אוֹמֵר: גְּדוֹלָה הִיא מִילָה,

שֶׁשְּׁקוּלָה כְּנֶגֶד כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: ''הִנֵּה דַם־הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת ה' עִמָּכֶם עַל כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה'' (שמות כד, ח).

וַאֲמְרִינָן עָלָה בַּגְּמָרָא: תַּנְיָא: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר: גְּדוֹלָה הִיא מִילָה, שֶׁכָּל זְכִיּוֹת שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה רַבֵּינוּ לֹא עָמְדוּ לוֹ בְּשָׁעָה שֶׁנִּתְרַשֵּׁל מִן הַמִּילָה, שֶׁנֶּאֱמַר: ''וַיְהִי בַדֶּרֶךְ בַּמָּלוֹן וַיִּפְגְּשֵׁהוּ ה' וַיְבַקֵּשׁ הֲמִיתוֹ'' (שם ד, כד). אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁמֹּשֶׁה נִתְרַשֵּׁל מִן הַמִּילָה, אֶלָּא כָּךְ אָמַר מֹשֶׁה: אָמוּל וְאֵצֵא, סַכָּנָה הִיא, דִּכְתִיב: ''וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בִּהְיוֹתָם כֹּאֲבִים'' (בראשית לד, כה); אָמוּל וְאֶשְׁהֶה שְׁלֹשָׁה יָמִים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לִי: ''לֵךְ שֻׁב מִצְרָיִם'' (שמות ד, יט), אֶלָּא מִפְּנֵי מַה נֶּעֱנָשׁ? מִפְּנֵי שֶׁנִּתְעַסֵּק תְּחִלָּה בַּמָּלוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר: ''וַיְהִי בַדֶּרֶךְ בַּמָּלוֹן'' (שם שם, כד). רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא לְמֹשֶׁה רַבֵּינוּ בִּקֵּשׁ אוֹתוֹ שָׂטָן לַהֲרֹג, אֶלָּא לְאוֹתוֹ תִּינוֹק, שֶׁנֶּאֱמַר: ''כִּי חֲתַן־דָּמִים אַתָּה לִי'' (שם שם, כה). צֵא וּרְאֵה מִי קָרוּי חָתָן, מֹשֶׁה אוֹ הַתִּינוֹק, הֱוֵי אוֹמֵר זֶה הַתִּינוֹק.

דָּרַשׁ רַבִּי יְהוּדָה בַּר זְבִינָא: בְּשָׁעָה שֶׁנִּתְרַשֵּׁל מֹשֶׁה מִן הַמִּילָה בָּאוּ אַף וְחֵמָה וּבִלְּעוּהוּ וְלֹא שָׁיְרוּ מִמֶּנּוּ אֶלָּא רַגְלָיו, מִיָּד ''וַתִּקַּח צִפֹּרָה צֹר וַתִּכְרֹת אֶת עָרְלַת בְּנָהּ'' (שם). מִיָּד ''וַיֶּרֶף מִמֶּנּוּ'' (שם שם, כו). בְּאוֹתָהּ שָׁעָה בִּקֵּשׁ מֹשֶׁה לְהָרְגָן, שֶׁנֶּאֱמַר: ''הֶרֶף מֵאַף וַעֲזֹב חֵמָה'' (תהלים לז, ח). וְיֵשׁ אוֹמְרִים: חֵמָה הָרַג, (*) שֶׁנֶּאֱמַר: ''חֵמָה אֵין לִי'' (ישעיה כז, ד). וְהָכְתִיב: ''כִּי יָגֹרְתִּי מִפְּנֵי הָאַף וְהַחֵמָה'' (דברים ט, יט)? מַאי ''חֵמָה'', גּוּנְדָּא דְּחֵמָה. וְאִבָּעֵית אֵימָא: תְּרֵי חֵמָה הָווּ.

תַּנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: גְּדוֹלָה מִילָה, שֶׁאֵין לְךָ צַדִּיק גָּמוּר בָּעוֹלָם מֵאַבְרָהָם אָבִינוּ וְלֹא נִקְרָא תָּמִים אֶלָּא עַל שֵׁם הַמִּילָה, שֶׁנֶּאֱמַר: ''הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים'' (בראשית יז, א). וּכְתִיב (שם שם, ב): ''וְאֶתְּנָה בְרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶךָּ''. דָּבָר אַחֵר: גְּדוֹלָה מִילָה, שֶׁשְּׁקוּלָה כְּנֶגֶד כָּל הַמִּצְוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: ''כִּי עַל־פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כָּרַתִּי אִתְּךָ בְּרִית'' (שמות לד, כז). דָּבָר אַחֵר: גְּדוֹלָה מִילָה, שֶׁאִלְמָלֵא מִילָה לֹא נִתְקַיְּמוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר: ''אִם־לֹא בְרִיתִי'' וגו' (ירמיה לג, כה).

אִיתָא בַּמִּדְרָשׁ וּבְפִרְקֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר פכ''ט: ''וְכָל־ הָעָם הַיִּלּוֹדִים בַּמִּדְבָּר בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתָם מִמִּצְרַיִם לֹא־מָלוּ'' (יהושע ה, ה). רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: וְכִי עֲרֵלִים שָׁמְעוּ קוֹלוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּהַר סִינַי? אֶלָּא נְמוֹלִים הָיוּ שֶׁלֹּא כְתִקּוּנָן, שֶׁהָיוּ כּוֹרְתִין הָעָרְלָה וְלֹא הָיוּ פּוֹרְעִים, לְכָךְ אָמַר הַכָּתוּב, ''לֹא מָלוּ'', שֶׁמָּל וְלֹא פָרַע כְּאִלּוּ לֹא מָל. וּכְשֶׁבָּאוּ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל צִוָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִיהוֹשֻׁעַ: ''עֲשֵׂה לְךָ חֲרֻבוֹת צֻרִים וְשׁוּב מֹל אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֵׁנִית'' (שם שם, ב). וְכֵן עָשָׂה וְקִבֵּץ כָּל הָעֲרֵלוֹת וְעָשָׂה אוֹתָן גִּבְעָה, לְכָךְ נֶאֱמַר: ''אֶל־גִּבְעַת הָעֲרָלוֹת'' (שם שם, ג). וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְכַסִּין הַדָּם וְהָעָרְלָה בַּעֲפַר הַמִּדְבָּר. וּכְשֶׁבָּא בִלְעָם, רָאָה הַמִּדְבָּר

מָלֵא עָרְלוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אָמַר: מִי יוּכַל לַעֲמֹד בְּזְכוּת דַּם הַמִּילָה הַמְּכֻסֶּה בְּעָפָר, שֶׁנֶּאֱמַר: ''מִי מָנָה עֲפַר יַעֲקֹב וּמִסְפָּר אֶת־רֹבַע יִשְׂרָאֵל'' (במדבר כג, י). מִכָּאן הִתְקִינוּ, שֶׁיִּהְיוּ מְכַסִּין אֶת הָעָרְלָה בֶּעָפָר הָאָרֶץ, לְפִי שֶׁנִּמְשְׁלוּ יִשְׂרָאֵל לֶעָפָר הָאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר: ''וְהָיָה זַרְעֲךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ'' (בראשית כח, יד).

וְכֵן הָיוּ נוֹהֲגִים לָמוּל עַד שֶׁנֶּחְלְקוּ לִשְׁתֵּי מַלְכֻיּוֹת וּמַלְכוּת אֱפְרַיִם מָנְעָה מֵהֶם בְּרִית מִילָה וְעָמַד אֵלִיָּהוּ, זָכוּר לָטוֹב, וְהָיָה מִתְפַּלֵּל לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: לֹא טוֹב אַתָּה מֵאֲבוֹתֶיךָ, עֲשׂוֹ בְּקֵשׁ לַהֲרֹג אֶת יַעֲקֹב וּבָרַח מִמֶּנּוּ שֶׁנֶּאֱמַר: ''קוּם בְּרַח־לְךָ אֶל־ לָבָן אָחִי חָרָנָה'' (שם כז, מג); פַּרְעֹה בְּקֵשׁ לַהֲרֹג אֶת מֹשֶׁה וּבָרַח מִמֶּנּוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: ''וַיִּבְרַח מֹשֶׁה מִפְּנֵי פַּרְעֹה'' וגו' (שמות ב, טו): שָׁאוּל בְּקֵשׁ לַהֲרֹג אֶת דָּוִד וְנִמְלַט מִמֶּנּוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: ''אִם־אֵינְךָ מְמַלֵּט אֶת־נַפְשְׁךָ הַלַּיְלָה מָחָר אַתָּה מוּמָת'' (שמואל־א יט, יא). וְכָתוּב אַחֵר אוֹמֵר: ''וְדָוִד בָּרַח וַיְמַלֵּט'' (שם שם, יח), לוֹמַר, כָּל הַבּוֹרֵחַ נִמְלַט וְאַתָּה בְּרַח וּמַלֵּט. וְעָמַד אֵלִיָּהוּ, זָכוּר לַטּוֹב, וּבָרַח מֵאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל לִבְאֵר שָׁבַע וְאַחַר כָּךְ אֶל הַמִּדְבָּר שֶׁנֶּאֱמַר: ''וַיַּרְא וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל־נַפְשׁוֹ'' (מלכים־א יט, ג). וְשָׁם נִגְלָה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. ''וַיֹּאמֶר לוֹ מַה־לְּךָ פֹּה אֵלִיָּהוּ. וַיֹּאמֶר קַנֹּא קִנֵּאתִי לַה' אֱלֹהֵי צְבָאוֹת כִּי־עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל'' וגו' (שם שם, ט־י). אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: לְעוֹלָם אַתָּה מְקַנֵּא קִנְאָתִי, קִנַּאתָ בַּשִּׁטִּים עַל גִּלּוּי עֲרָיוֹת, דִּכְתִיב ''פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר'' וגו' (במדבר כה, יא), וְכָאן קַנֹּא קִנֵּאתִי, חַייֶךָ שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין בְּרִית מִילָה עַד שֶׁאַתָּה רוֹאֶה בְּעֵינֶיךָ. מִכָּאן הִתְקִינוּ חֲכָמִים לַעֲשׂוֹת כִּסֵּא לְאֵלִיָּהוּ, שֶׁנִּקְרָא מַלְאַךְ הַבְּרִית, שֶׁנֶּאֱמַר: ''וּמַלְאַךְ הַבְּרִית אֲשֶׁר אַתֶּם חֲפֵצִים הִנֵּה־בָא'' (מלאכי ג, א).

וְעוֹד מְצִינוּ בַּמִּדְרָשׁ: גְּדוֹלָה מִילָה, שֶׁעִמְּהּ חָתוּם בִּבְשָׂר יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹ שֶׁל שַׁדַּי: בַּנְחִירַיִם דְּמוּת ש וּבְזְרוֹעַ דְּמוּת ד, בַּמִּילָה דְּמוּת י [אֲבָל הַגּוֹיִם שֶׁהֵן עֲרֵלִים אֵין לָהֶם כִּי אִם בַּנְחִירַיִם ש וּבַזְּרוֹעַ ד וְאֵינוֹ אֶלָּא שֵׁד בִּלְבַד]. וְהַיִּשְׁמְעֵאלִים אֵינָם בִּכְלָל זֶה, שֶׁמָּל וְלֹא פָּרַע כְּאִלּוּ לֹא מָל. וּפְרִיעָה בְּגִימַטְרִיָּא שְׂטָ''ן. נִמְצָא, שֶׁמִּי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ פְּרִיעָה כְּאִלּוּ קַיֵּם שְׂטָ''ן מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה. גְּדוֹלָה מִילָה, שֶׁהִיא שְׁקוּלָה כְּנֶגֶד כָּל הַתּוֹרָה, דִּכְתִיב: ''מִי יַעֲלֶה־לָּנוּ הַשָּׁמַיְמָה'' (דברים ל, יב), רָאשֵׁי תֵּבוֹת: מִילָה. דָּבָר אַחֵר: מִילָה - יָם לָהּ, רוֹצֶה לוֹמַר, גָּזַר הַיָּם בִּשְׁבִילָהּ. דָּבָר אַחֵר: מִילָה - מִי בְּכָל הַמְּצוֹת דּוֹמָה לָהּ.

גְּדוֹלָה מִילָה, שֶׁבִּזְכוּתָהּ יִשְׂרָאֵל מְקַבְּלִין פְּנֵי שְׁכִינָה, שֶׁנֶּאֱמַר: ''וּמִבְּשָׂרִי אֶחֱזֶה אֱלוֹהַּ'' (איוב יט, כו), רוֹצֶה לוֹמַר, בִּזְכוּת הַמִּילָה שֶׁבִּבְשָׂרִי אֶחֱזֶה אֱלוֹהַּ.

לְמָה דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת, וְהֶכְשֵׁר מִילָה וּרְפוּאָתָהּ, אֵיתְנְהִי בְּפֶרֶק רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּמִילָה, בְּמַסֶּכֶת שַׁבָּת. גְּדוֹלָה מִילָה, שֶׁהִיא דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת. מָשָׁל לִשְׁתֵּי מַטְרוֹנוֹת שֶׁפּוֹגְעוֹת זוֹ בְּזוֹ, קְטַנָּה נִדְחֵית מִפְּנֵי הַגְּדוֹלָה.

גְּדוֹלָה מִילָה, שֶׁבִּזְכוּתָהּ יָרְשׁוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הָאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר: ''בַּיּוֹם הַהוּא כָּרֹת ה' אֶת־אַבְרָם'' וגו' (בראשית טו, יח). וּכְשֶׁבִּטְלוּהָ גָּלוּ מִן הָאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר: ''וּבְשַׂר־קֹדֶשׁ יַעַבְרוּ מֵעָלַיִךְ'' (ירמיה יא, טו).

גְּדוֹלָה מִילָה, שֶׁבִּזְכוּתָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְזֶכֶר לַדָּבָר, מַה שֶּׁאָנוּ אוֹמְרִים בַּתְּפִלָּה: ''כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה''. וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ פֶּה דְּגוֹיִם, אֶלָּא שֶׁל יִשְׂרָאֵל בִּזְכוּת הַמִּילָה. פֵּ''ה בְּגִימַטְרִיָּא מִילָה, רוֹצֶה לוֹמַר, שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל מָהוּל. וְזֶהוּ וַדַּאי כִּי מֵאַחַר שֶׁיִּשְׂרָאֵל גָּלוּ בֵּין הָעַמִּים זְמַן רַב, הֵיוּ כָּלִים לוּלֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּתָם וְעוֹנֶה לָהֶם בְּעֵת צָרָתָם.

רַבֵּינוּ תָּם אוֹמֵר, כִּי ''יְדִיד'' זֶה אַבְרָהָם, כִּדְדָרְשִׁינַן בְּמַסֶּכֶת מְנָחוֹת (נג, ב): ''מָה לִידִידִי בְּבֵיתִי'' (ירמיה יא, טו), זֶה אַבְרָהָם; ''חֹק בִּשְׂאֵרוֹ שָׂם'', זֶה יִצְחָק; ''וְצֶאֱצָאָיו חָתַם בְּאוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ'', זֶה יַעֲקֹב. וְכִי תֵּימָא: מִנַּיִן לָן שֶׁנִּתְקַדֵּשׁ אַבְרָהָם מִן הַבֶּטֶן? יֵשׁ לוֹמַר, דְּהָכִי קָיִם לְהוּ, דְּדָרְשִׁינַן גְּזֵרָה שָׁוָה יְדִיעָה יְדִיעָה. בְּאַבְרָהָם כְּתִיב: ''יְדַעְתִּיו'' (בראשית יח, יט) וְהָתָם כְּתִיב: ''בְּטֶרֶם אֶצָּרְךָ בַּבֶּטֶן יְדַעְתִּיךָ'' (ירמיה א, ה).

מָצָאתִי כָתוּב: ''בְּאוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ'', זוֹ מִילָה שֶׁעָשׂוּיָה כְּיוֹ''ד, שֶׁהוּא סִימָן לָעוֹלָם הַבָּא שֶׁנִּבְרָא בְּיוֹ''ד, שֶׁצַּדִּיקִים שֶׁבְּאוֹתוֹ הַדּוֹר מוּעָטִים וּקְדוֹשִׁים. דָּבָר אַחֵר: ''בְּאוֹת בְּרִית הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁהַמִּילָה עֲשׂוּיָה כְּקוּלְמוֹס שֶׁחוֹתְכִין מִן הָעוֹרוֹת שֶׁל מַעְלָה שֶׁלֹּא יֵעָשֶׂה כִּכְרוּת שָׁפְכָה.

כָּתוּב בַּמִּנְהִיג: ''בָּרוּךְ הַבָּא'', בָּרוּךְ הַנִּמּוֹל לִשְׁמוֹנָה, בְּחֶשְׁבּוֹן הַבַּ''א וְהֶעָם עוֹנִים: ''בְּשֵׁם ה''. עוֹד כָּתוּב שָׁם: נָהֲגוּ לְהָבִיא סֵפֶל מָלֵא חוֹל וְעָפָר וְנוֹתְנִין שָׁם אֶת הָעָרְלָה. וְיֵשׁ סֵמֶךְ לַדָּבָר בְּפִרְקֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: כָּל אַרְבָּעִים שָׁנָה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר לֹא הָיוּ פּוֹרְעִים, מִפְּנֵי עִנּוּי הַדֶּרֶךְ, וּכְשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מוֹהֲלִין, נוֹטְלִין אוֹתָהּ עָרְלָה וְטוֹמְנִין אוֹתָהּ בֶּעָפָר. וּמֵאוֹתָהּ שָׁעָה וְאֵילָךְ נָהֲגוּ יִשְׂרָאֵל לָתֵת הָעָרְלָה בֶּעָפָר, עַד שֶׁגָּדְלָה מַלְכוּת יָרְבָעָם וּבָטְלָה, עַד שֶׁבָּא אֵלִיָּהוּ זַ''ל וְהֶחֱזִירָהּ. וְהַיְנוּ דִּכְתִיב: ''עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל'' וגו' (מלכים־א יט, י). וְכָתַב בַּעַל הַמַּנְהִיג: וְיֵשׁ סֵמֶךְ לַחוֹל - ''וְשַׂמְתִּי אֶת־זַרְעֲךָ כְּחוֹל הַיָּם'' (בראשית לב, יב); וּלְעָפָר - ''וְשַׂמְתִּי אֶת־זַרְעֲךָ כַּעֲפַר הָאָרֶץ'' (שם יג, טז).

המשך מספר בעל 'מנורת המאור' (נר שלישי חלק ב'):

כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁעוֹשֶׂה אָדָם מֵאַהֲבָה וּבְשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב נִקְרָאוֹת מִצְוָה מִן הַמֻּבְחָר. וְעַל כֻּלָּם כְּשֶׁהָאָדָם זוֹכֶה לְמִצְוֹת מִילַת בְּנוֹ יֵשׁ לוֹ לִשְׂמֹחַ שִׂמְחָה יְתֵרָה וּלְהַלֵּל לְבוֹרְאוֹ אֲשֶׁר זִכָּהוּ וְהִגִּיעוֹ לְהוֹלִיד בֵּן לְקַיֵּם בּוֹ מִצְוָה זֹאת. וּלְפִי שֶׁקִּבְּלוּהָ עֲלֵיהֶם יִשְׂרָאֵל בְּשִׂמְחָה שְׂמֵחִים בָּהּ עַדֵּי עַד, כִּדְנַרְסִינַן בְּמַסֶּכֶת שַׁבָּת, פֶּרֶק רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּמִילָה (קל, א): תַּנְיָא, אָמַר

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: כָּל מִצְוָה שֶׁקִּבְּלוּהָ יִשְׂרָאֵל עֲלֵיהֶם בְּשִׂמְחָה, כְּגוֹן מִילָה, דִּכְתִיב: ''שָׂשׂ אָנֹכִי עַל־אִמְרָתֶךָ'' (תהלים קיט, קסב), עָדַיִן עוֹשִׂין אוֹתָהּ בְּשִׂמְחָה; וְכָל מִצְוָה שֶׁקִּבְּלוּהָ עֲלֵיהֶם בְּקִטָטָה, כְּגוֹן עֲרָיוֹת, דִּכְתִיב: ''וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת־הָעָם בֹּכֶה לְמִשְׁפְּחֹתָיו'' (במדבר יא, י), עַל עִסְקֵי מִשְׁפְּחוֹתָיו, עָדַיִן עוֹשִׂין אוֹתָהּ בְּקִטָטָה, דִּלֵּיכָא כְּתָבָה דְּלָא רָמוּ בָהּ (*) תִּיגָּרָא. כָּתוּב בַּמַּנְהִיג, כִּי לַעֲשׂוֹת סְעוּדַת שִׂמְחָה בְּיוֹם הַבְּרִית יֵשׁ סֵמֶךְ בַּמִּדְרָשׁ, דִּכְתִיב ''וַיַּעַשׂ אַבְרָהָם מִשְׁתֶּה גָּדוֹל בְּיוֹם הִגָּמֵל אֶת־יִצְחָק'' (בראשית כא, ח). דָּרְשׁוּ: בְּיוֹם שֶׁמָּל אֶת יִצְחָק. וְכֵן מַשְׁמַע מִדְּאִיתָא בְּנִדָּה: רַב פַּפָּא הֲוָה סָבַר לְבָרוּכֵי שֶׁהַשִּׂמְחָה בְּמְעוֹנוֹ, אִי לָאו מִשּׁוּם דְּאִבָּא צַעֲרָא לִינוּקָא, מַשְׁמַע דְּעָבַד סְעוּדָה. וְכֵן כָּתַב דָּוִד: ''אִסְפוּ־לִי חָסִידַי כֹּרְתֵי בְרִיתִי עָלֵי־זָבַח'' (תהלים נ, ה). וְאַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא יְבָרֵךְ שֶׁהַשִּׂמְחָה בִּמְעוֹנוֹ בִּסְעוּדַת בְּרִית מִילָה, כִּדְגַרְסִינַן בְּפִרְקָא קַמָּא דִּכְתֻבּוֹת (ח, א) רַב חֲנִינָא אִיקְלָא (*) לְבֵי מְהוּלָא, בְּרִיךְ ''שֶׁהַשִּׂמְחָה בִּמְעוֹנוֹ''. וְלֵית הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ, מִשּׁוּם דִּטְרִידֵי דְּאִית לֵיהּ צַעֲרָא לִינוּקָא. וּמִשּׁוּם הָכֵי פָּסַק רַבֵּינוּ תַּם, דְּאֵין אוֹמְרִים שֶׁהֶחֱיָנוּ.

וְגַרְסִינַן נַמֵּי בְּפִרְקָא קַמָּא דְּמַגִּלָּה (טז, ב): ''לַיְּהוּדִים הָיְתָה אוֹרָה וְשִׂמְחָה וְשָׂשׂוֹן וְיִקָּר'' (אסתר ח, טז). אָמַר רַב יְהוּדָה: ''אוֹרָה'' זוֹ תּוֹרָה, דִּכְתִיב: ''כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר'' (משלי ו, כג); ''שִׂמְחָה'' זֶה יוֹם טוֹב, דִּכְתִיב: ''וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ'' (דברים טז, יד); ''שָׂשׂוֹן'' זוֹ מִילָה, דִּכְתִיב: ''שָׂשׂ אָנֹכִי עַל־אִמְרָתֶךָ'' (תהלים קיט, קסב); ''וְיִקָּר'' אֵלּוּ תְּפִילִין, דִּכְתִיב: ''וְרָאוּ כָּל־עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עָלֶיךָ וְיָרְאוּ מִמֶּךָּ'' (דברים כח, י). וְתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל אוֹמֵר: אֵלּוּ תְּפִלִּין שֶׁבָּרֹאשׁ.

וְגַרְסִינַן בַּמִּדְרָשׁ (תנח' תצוה): ''וַאֲנִי תָּמִיד אֲיַחֵל וְהוֹסַפְתִּי עַל־כָּל־תְּהִלָּתֶךָ'' (תהלים עא, יד) אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי: בֹּא וּרְאֵה, שֶׁאֵין חָבִיב לָאָדָם יוֹתֵר מִבְּנוֹ וּכְדֵי לַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאוֹ רוֹאֶה בְּנוֹ שֶׁנִּשְׁפַּךְ מִמֶּנּוּ דָּם מִילָה וּמְקַבְּלוֹ עָלָיו בְּשִׂמְחָה. אָמַר רַב הוּנָא: וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁמּוֹצִיא הוֹצָאוֹת וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ הַיּוֹם יוֹם שִׂמְחָה מַה שֶּׁלֹּא נִצְטַוָּה וְזֶהוּ שֶׁאָמַר: ''וַאֲנִי תָּמִיד אֲיַחֵל'' וגו'.

וְגַרְסִינַן בְּמַסֶּכֶת מְנָחוֹת, פֶּרֶק הַתְּכֵלֶת (מג, ב): תָּנוּ רַבָּנָן: חֲבִיבִים יִשְׂרָאֵל שֶׁסִּבְּבָן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמִצְוֹת: תְּפִלִּין בָּרְאשֵׁיהֶן וּתְפִלִּין בִּזְרוֹעוֹתֵיהֶן וְצִיצִית בִּבְגָדֵיהֶן וּמְזוּזָה בְּפִתְחֵיהֶן. וְעַל זֶה אָמַר דָּוִד: ''שֶׁבַע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךָ'' (תהלים קיט, קסד). וּבְשָׁעָה שֶׁנִּכְנַס דָּוִד לְבֵית הַמֶּרְחָץ וְרָאָה עַצְמוֹ עָרֹם, אָמַר: אוֹי לִי שֶׁאֲנִי עָרֹם מִכָּל מִצְוָה; וְכֵיוָן שֶׁנִּזְכַּר בַּמִּילָה שֶׁבִּבְשָׂרוֹ נִתְיַשְּׁבָה דַּעְתּוֹ וְאָמַר: ''לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינוֹת עַל־הַשְּׁמִינִית'' (שם ו, א), ר''ל, עַל מִצְוַת מִילָה שֶׁעוֹשִׂין בַּשְּׁמִינִי.

מִשֶּׁגָּבְרָה מַלְכוּת הָרְשָׁעָה עַל מַלְכוּת יִשְׂרָאֵל, בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ, גָּזְרוּ עַל יִשְׂרָאֵל גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת וְרָעוֹת, וּכְדֵי לְאַבְּדָם גָּזְרוּ עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא יְקַיְּמוּ תּוֹרָה וּמִצְוֹת, שֶׁהֵם מְגִינִים עַל יִשְׂרָאֵל. וְגַם גָּזְרוּ עַל הַמִּילָה, כְּדֵי שֶׁיִּשְׁאֲרוּ עֲרֵלִים וְיִטָּבְעוּ בֵּין הָאֻמּוֹת. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לְמַעַן רַחֲמָיו וַחֲסָדָיו, בְּזָכְרוֹ אֶת הַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבוֹתֵינוּ וְאֶת הַבְּרִית אֲשֶׁר שָׂם בָּהֶם, כְּדִכְתִיב: "לֹא־מְאַסְתִּים וְלֹא־ גְעַלְתִּים לְכַלּוֹתָם לְהָפֵר" וגו' (ויקרא כו, מד), הוֹכִיחָם בְּיִסּוּרִים וּבְגָלֻיּוֹת וְצָרוֹת רַבּוֹת, וְלֹא רָצָה לְכַלּוֹתָם וְלֹא הֵפֵר בְּרִיתוֹ. וְשָׁמַע צַעֲקָתָם וְרָאָה אֵיךְ הָיוּ הַיְחִידִים מוֹסְרִין עַצְמָן בְּכָל דּוֹר וָדוֹר עַל הַמִּצְוֹת, וְהָטָה לֵב גְּדוֹלֵי הַמַּלְכוּת וּבִטְּלוּ הַגְּזֵרוֹת וְהִתִּירוּם לְקַיֵּם הַמִּצְוֹת בְּפַרְהֶסְיָא.

כִּדְגַרְסִינָן בְּפִרְקָא קַמָּא דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה (יט, א): בְּעֶשְׂרִים (וחמשה) [וּתְמַנְיָא] בַּאֲדָר אָתְיָא בְּשׁוֹרָתָא טָבָא לִיהוּדָאֵי, דְּלָא יְעֲדוּן מִפְּתָגְמֵי אוֹרַיְתָא. רוֹצֶה לוֹמַר, שֶׁפַּעַם אֶחָד גָּזְרוּ מַלְכוּת הָרְשָׁעָה שְׁמָד עַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא יַעַסְקוּ בַּתּוֹרָה וְשֶׁלֹּא יָמוּלוּ אֶת בְּנֵיהֶם וְשֶׁיְּחַלְּלוּ שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים. מָה עָשָׂה יְהוּדָה בֶּן שַׁמּוּעַ וַחֲבֵירָיו? הָלְכוּ וְנָטְלוּ עֵצָה מִמַּטְרוֹנִיתָא אַחַת, שֶׁכָּל גְּדוֹלֵי רוֹמִי מְצוּיִין אֶצְלָהּ. אָמְרָה לָהֶם: צְאוּ וְהַפְגִּינוּ (פרוש: צעקו) בַּלַּיְלָה בַּשְּׁוָקִים וּבָרְחוֹבוֹת כְּדֵי שֶׁיִּשְׁמְעוּ הַשָּׂרִים וִירַחֲמוּ עֲלֵיכֶם. הָלְכוּ וְהִפְגִּינוּ בַּלַּיְלָה, אָמְרוּ: אֵי שָׁמַיִם, לֹא אֲחֵיכֶם אֲנַחְנוּ, לֹא בְּנֵי אָב אֶחָד אֲנַחְנוּ, לֹא בְּנֵי אֵם אַחַת אֲנַחְנוּ, מַה נִּשְׁתַּנֵּינוּ מִכָּל אֻמָּה וְלָשׁוֹן, שֶׁאַתֶּם גּוֹזְרִים עָלֵינוּ גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת הַלָּלוּ - וּבִטְּלוּם. וְאוֹתוֹ הַיּוֹם עָשְׂאוּהוּ יוֹם טוֹב.

וְגַרְסִינָן נַמֵּי בְּמַסֶּכֶת מְעִילָה, פֶּרֶק קַדְשֵׁי מִזְבֵּחַ (יז, א): פַּעַם אַחַת גָּזְרוּ מַלְכוּת הָרִשְׁעָה שְׁמָד עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יִשְׁמְרוּ אֶת הַשַּׁבָּת וְשֶׁלֹּא יָמוּלוּ אֶת בְּנֵיהֶם וְשֶׁיִּבְעֲלוּ אֶת נְשֵׁיהֶם נִדּוֹת. הָלַךְ רַבִּי רְאוּבֵן בֶּן אִצְטְרֻבָּל וְסִפֵּר קוֹמֵי וְהָלַךְ וְיָשַׁב עִמָּהֶם. אָמַר לָהֶם: מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אוֹיֵב, רוֹצֶה שֶׁיַּעֲנִי אוֹ שֶׁיַּעֲשֵׁר? אָמְרוּ לֵיהּ: שֶׁיַּעֲנִי. אִם כֵּן לֹא יַעֲשׂוּ מְלָאכָה בְּשַׁבָּת מִפְּנֵי שֶׁיַּעֲנוּ. אָמַר לֵיהּ: יָפֶה דִּבַּרְתָּ, תִּבָּטֵל גְּזֵרָה זוֹ. וְעוֹד אָמַר לוֹ: אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אוֹיְבִים רוֹצֶה שֶׁיִּהְיוּ גִּבּוֹרִים אוֹ חַלָּשִׁים? אָמַר לֵיהּ: חַלָּשִׁים. אָמַר לֵיהּ: יְהוּדִים אֵלּוּ אֵינָם חַלָּשִׁים מִכָּם אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁהֵם מְקַיְּמִים אֶת הַמִּילָה, כֵּיוָן שֶׁנּוֹלַד לוֹ בֵּן לְאֶחָד מֵהֶם הֵם מִתְקַבְּצִים וְחוֹתְכִים אֶת בְּשָׂרוֹ לִשְׁמוֹנָה יָמִים וְתָשַׁשׁ כֹּחוֹ, שׁוּב אֵין בּוֹ כֹּחַ, וְאִם אַתָּה מְבַטֵּל הַמִּילָה מֵהֶם הֵם מִתְגַּבְּרִים וּמוֹרְדִים בְּךָ. אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ: יָפֶה דִּבַּרְתָּ, תִּבָּטֵל גְּזֵרָה זוֹ. וְשׁוּב אָמַר לוֹ: מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אוֹיְבִים הוּא רוֹצֶה שֶׁיִּהְיוּ מְרֻבִּים אוֹ מוּעָטִין? אָמַר לֵיהּ: מוּעָטִין. אָמַר לוֹ: יְהוּדִים אֵלּוּ אֵינָם מוּעָטִים מִפְּנֵי שֶׁמְּקַיְּמִים אֶת הַנִּדָּה, כָּל אַחַת מֵהֶן יוֹשֶׁבֶת שִׁבְעָה וְאַרְבָּעָה־עָשָׂר, אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנִים יוֹם וְאִם אַתָּה מְבַטֵּל אֶת הַנִּדָּה הֵם מְשַׁמְּשִׁין מִטּוֹתֵיהֶם בְּכָל יוֹם וְיוֹם וְיִרְבּוּ כְּמוֹתְכֶם וּמוֹרְדִים בְּךָ. אָמַר לֵיהּ: יָפֶה אָמַרְתָּ, תִּבָּטֵל גְּזֵרָה זוֹ.

תָּנוּ רַבָּנָן: פַּעַם אַחַת גָּזְרָה מַלְכוּת [רומי] גְּזֵרָה עַל יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא לִמּוֹל אֶת בְּנֵיהֶם. וּבְאוֹתוֹ זְמַן נוֹלַד רַבֵּינוּ הַקָּדוֹשׁ. וְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָבִיו: הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צִוָּנוּ לָמוּל וּרְשָׁעִים הַלָּלוּ גָּזְרוּ עָלֵינוּ שֶׁלֹּא לָמוּל, כֵּיצַד אָנוּ מְבַטְּלִים גְּזֵרָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְנִקְיִם גְּזֵרָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ רָשָׁע? מִיָּד עָמַד רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וּמָל אֶת בְּנוֹ. כְּשֶׁהוֹדִיעוּ הַדָּבָר בִּפְנֵי הַהֶגְמוֹן שֶׁהָיָה בָּעִיר, שָׁלַח וְקָרָא אֶת רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. אָמַר לוֹ: מִפְּנֵי מָה עָבַרְתָּ עַל גְּזֵרָתוֹ שֶׁל מֶלֶךְ וּמַלְתָּ אֶת בִּנְךָ? אָמַר לוֹ: כָּךְ צִוָּנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר לוֹ אוֹתוֹ הֶגְמוֹן: הֲרֵבֵּה כָּבוֹד יֵשׁ לְךָ עָלַי שֶׁאַתָּה רֹאשׁ לְאֻמָּתְךָ, אֶלָּא גְּזֵרָתוֹ שֶׁל מֶלֶךְ הִיא וְאֵינִי יָכוֹל לְהַנִּיחֲךָ. אָמַר לוֹ: וּמָה אַתָּה מְבַקֵּשׁ? אָמַר לוֹ: אֲנִי רוֹצֶה שֶׁנִּשְׁלַח אֶת הַיֶּלֶד וְאֶת אִמּוֹ אֵצֶל הַמֶּלֶךְ וּמַה שֶּׁהוּא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת יַעֲשֶׂה. אָמַר לוֹ: עֲשֵׂה כָּל מַה שֶּׁאַתָּה חָפֵץ.

מִיָּד שָׁלַח אֶת רַבֵּינוּ הַקָּדוֹשׁ וְאֶת אִמּוֹ וְהָלְכוּ כָּל הַיּוֹם בַּדֶּרֶךְ. לָעֶרֶב הִגִּיעוּ לְמָלוֹן בֵּית אָבִיו שֶׁל אַנְטוֹנִינוּס בֶּן אַסְוִירוּס וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן נוֹלַד אַנְטוֹנִינוּס. נִכְנְסָה אִמּוֹ שֶׁל רַבֵּינוּ הַקָּדוֹשׁ אֵצֶל אִמּוֹ שֶׁל אַנְטוֹנִינוּס, אָמְרָה לָהּ: מַה טִּיבֵךְ? אָמְרָה לָהּ: כָּךְ וְכָךְ גָּזְרוּ עָלֵינוּ, שֶׁלֹּא לָמוּל, וְעַכְשָׁיו מַלְתִּי אֶת בְּנִי וּלְכָךְ מוֹלִיכִין אוֹתָנוּ אֶל הַמֶּלֶךְ כְּאֶחָד. כֵּיוָן שֶׁשָּׁמְעָה מִמֶּנָּה כֵּן, אָמְרָה לָהּ: אִם רְצוֹנֵךְ, קְחִי אֶת הַיֶּלֶד שֶׁלִּי שֶׁאֵינוֹ מָהוּל וּתְנִי לִי אֶת הַיֶּלֶד שֶׁלָּךְ וּלְכִי וּמַלְטִי אֶת נַפְשֵׁךְ וְאֶת נֶפֶשׁ בְּנֵךְ מֵאֵת הַמֶּלֶךְ. מִיָּד עָשְׂתָה כֵּן וְהָלְכָה לַמֶּלֶךְ. נִכְנַס אוֹתוֹ הֶגְמוֹן לַמֶּלֶךְ, אָמַר לוֹ אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, זוֹ עָבְרָה עַל גְּזֵרָתְךָ וּמָלָה אֶת בְּנָהּ וְעַכְשָׁיו הֵבֵאתִי אוֹתָהּ אֲצָלְךָ וּמַה שֶּׁתִּרְצֶה לַעֲשׂוֹת עֲשֵׂה. אָמַר לָהֶם הַמֶּלֶךְ: רְאוּ בְּנָהּ אִם הוּא מָהוּל. נִמְצָא שֶׁאֵינוֹ מָהוּל. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הָיוּ גְּדוֹלִים יוֹשְׁבִין לִפְנֵי קֵיסָר וְאָמְרוּ לוֹ: אֲדוֹנֵנוּ הַמֶּלֶךְ, אָנוּ מְעִידִין בְּוַדַּאי שֶׁבְּנָהּ שֶׁל זוֹ מָהוּל הָיָה, אֶלָּא אֱלֹהֵיהֶם שֶׁל אֵלּוּ קָרוֹב הוּא לָהֶם וְכֵיוָן שֶׁהֵם קוֹרְאִים אֵלָיו מִיָּד הוּא עוֹנֶה לָהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: "מִי כַּה' אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קָרְאֵנוּ אֵלָיו" (דברים ד, ז). מִיָּד צִוָּה הַמֶּלֶךְ וְנֶהֱרַג אוֹתוֹ הֶגְמוֹן וּבִטֵּל אֶת הַגְּזֵרָה. וְשָׁלַח אֶת רַבֵּינוּ הַקָּדוֹשׁ וְאֶת אִמּוֹ לְשָׁלוֹם. כֵּיוָן שֶׁחָזְרוּ לְבֵיתוֹ שֶׁל אַנְטוֹנִינוּס, אָמְרָה אִמּוֹ: הוֹאִיל וְעָשָׂה לָךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נֵס עַל יְדֵי וְלִבְנֵךְ עַל יַד בָּנַי, יִהְיוּ שׁוֹשְׁבִינִים לְעוֹלָם. וּבִשְׂכַר אוֹתוֹ חֶלֶב שֶׁיָּנַק אַנְטוֹנִינוּס מֵאִמּוֹ שֶׁל רַבֵּינוּ הַקָּדוֹשׁ, זָכָה וְלָמַד תּוֹרָה וְשִׁמֵּשׁ אֶת רַבֵּינוּ הַקָּדוֹשׁ וְנַעֲשָׂה מֶלֶךְ לְאֻמָּתוֹ וְיָרַשׁ הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא.

וְגַרְסִינַן נַמֵּי בְּמַסֶּכֶת בַּתְרָא, פֶּרֶק חֲזָקַת הַבָּתִּים (ס, ב): אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן אֱלִישָׁע: מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית־ הַמִּקְדָּשׁ דִּין הוּא שֶׁנִּגְזֹר עָלֵינוּ שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל בָּשָׂר וְשֶׁלֹּא לִשְׁתּוֹת יַיִן, אֲבָל אֵין גּוֹזְרִין גְּזֵרָה עַל הַצִּבּוּר אֶלָּא אִם כֵּן רֹב הַצִּבּוּר יְכוֹלִים לַעֲמֹד בָּהּ. וּמִיּוֹם שֶׁפָּשְׁטָה מַלְכוּת

הָרְשָׁעָה וְגוֹזְרִין עָלֵינוּ גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת וּמְבַטְּלִים מִמֶּנּוּ תּוֹרָה וּמִצְוֹת וְאֵין מְנִיחִין אוֹתָנוּ לְהִכָּנֵס לִשְׁבוּעַ הַבֵּן [מילה שהיא לסוף שבעה], דִּין הוּא שֶׁנִּנְזֹר עַל עַצְמֵנוּ שֶׁלֹּא לִישָׂא נָשִׁים וְשֶׁלֹּא נוֹלִיד בָּנִים, אִם כֵּן נִמְצָא זַרְעוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ כָּלֶה, אֶלָּא הַנַּח לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל, מוּטָב שֶׁיִּהְיוּ שׁוֹגְגִין וְאַל יְהוּ מְזִידִין.

וְהַמִּצְוָה שֶׁהָיוּ מוֹסְרִין עַצְמָן עָלֶיהָ לְקַיְּמָהּ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה מְבַטֵּל הַגְּזֵרוֹת וּמַחֲזִיק בְּיָדָם הַמִּצְוֹת, כְּדְגַרְסִינַן בְּפֶרֶק רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּמִילָה (שבת קל, א): תַּנְיָא: כָּל מִצְוָה שֶׁמָּסְרוּ יִשְׂרָאֵל עַצְמָן עָלֶיהָ בְּשָׁעַת הַשְׁמָד כְּגוֹן עֲבוֹדָה זָרָה עֲדַיִן מֻחְזֶקֶת הִיא בְּיָדָם וכו', כְּדְאִיתָא לְמַטָּה, בְּחֶלֶק קְדֻשַּׁת תְּפִלִּין (סימן קכו), שֶׁהִיא מְקוֹמָהּ.

וּמִכָּל מָקוֹם מִצְוַת מִילָה אֲפִילוּ שֶׁלֹּא בְּשָׁעַת הַשְׁמַד מוֹסְרִין עַצְמָן עָלֶיהָ, שֶׁזּוֹבְחִין בְּנֵיהֶם עַל קְדֻשַּׁת הַשֵּׁם וְלִפְעָמִים מֵתִים מֵחֲמַת הַמִּילָה, כְּדְגַרְסִינַן הָתָם בְּמַסֶּכֶת שַׁבָּת פֶּרֶק רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּמִילָה (קלד, א): תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי נָתָן: פַּעַם אַחַת הָלַכְתִּי לִכְרַכֵּי הַיָּם וּבָאת אִשָּׁה אַחַת לְפָנַי, שֶׁמָּלָה בְּנָהּ רִאשׁוֹן וָמֵת, שֵׁנִי וָמֵת, שְׁלִישִׁי הֵבִיאָתוֹ לְפָנַי רְאִיתִיו שֶׁהוּא אָדוֹם, הֵצַצְתִּי בּוֹ וְלֹא רָאִיתִי בּוֹ דַּם בְּרִית. אָמַרְתִּי לָהּ: הַמְתִּינִי לוֹ עַד שֶׁיִּבָּלַע בּוֹ דָּמוֹ. וְהִמְתִּינָה לוֹ וּמָלָה אוֹתוֹ וְחַיָּה, וְהָיוּ קוֹרִין אוֹתוֹ נָתָן עַל שְׁמִי. שׁוּב פַּעַם אַחַת הָלַכְתִּי לִמְדִינַת קַפּוֹטְקָיָא וּבָאת אִשָּׁה אַחַת לְפָנַי, שֶׁמָּלָה בְּנָהּ רִאשׁוֹן וָמֵת. שֵׁנִי וָמֵת שְׁלִישִׁי הֵבִיאָתוֹ לְפָנַי, רְאִיתִיו שֶׁהוּא יָרוֹק, הֵצַצְתִּי בּוֹ וְלֹא רָאִיתִי בּוֹ דָּם. אָמַרְתִּי לָהּ: הַמְתִּינִי לוֹ עַד שֶׁיִּפֹּל בּוֹ דָּמוֹ. הִמְתִּינָה לוֹ וּמָלָה אוֹתוֹ וְחַיָּה, וְהָיוּ קוֹרִין לוֹ נָתָן הַבַּבְלִי עַל שְׁמִי. לְלַמֵּדְנוּ כַּמָּה הָיוּ הַמִּצְוֹת חֲבִיבוֹת בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁהָיוּ מוֹסְרִין עַצְמָן וּבְנֵיהֶם, שֶׁחֲבִיבִין לִבְנֵי אָדָם יוֹתֵר מֵעַצְמָן, לְקַיֵּם מִצְוַת בּוֹרְאָם.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק: בְּשָׁעָה שֶׁהֶחֱרִיב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מְצָאוֹ לְאַבְרָהָם עוֹמֵד בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ: אָמַר: ''מָה לִידִידִי בְּבֵיתִי'' (ירמיה יא, טו)? אָמַר לוֹ: עַל עִסְקֵי בָּנַי בָּאתִי. אָמַר לוֹ: בָּנֶיךָ חָטְאוּ וְגָלוּ. אָמַר לוֹ: שָׁמָּא בְּשׁוֹגֵג חָטְאוּ? אָמַר לוֹ: ''עֲשׂוֹתָהּ הַמְזִמָּתָה'' (שם). אָמַר לוֹ: ''שָׁמָּא מִעוּטָן חָטְאוּ? אָמַר לוֹ: רֻבָּן חָטְאוּ. אָמַר לוֹ: הָיָה לְךָ לְזָכֹר לָהֶם בְּרִית מִילָה. אָמַר לוֹ: ''וּבְשַׂר קֹדֶשׁ יַעֲבֹרוּ מֵעָלַיִךְ'' (שם). אָמַר לוֹ: שָׁמָּא אִם הִמְתַּנְתָּ לָהֶם הָיוּ חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה. אָמַר לוֹ: ''כִּי רָעָתֵכִי אָז תַּעֲלֹזִי'' (שם). מִיָּד הִנִּיחַ יָדָיו עַל רֹאשׁוֹ וְהָיָה צוֹעֵק וּבוֹכֶה, אָמַר: חַס וְשָׁלוֹם, אֵין לָהֶם תִּקָּנָה? יָצְתָה בַת קוֹל וְאָמְרָה: ''זַיִת רַעֲנָן יְפֵה פְּרִי־תֹאַר קָרָא ה' שְׁמֵךְ'' (שם שם, טז), מַה זַּיִת זֶה אַחֲרִיתוֹ בְּסוֹפוֹ, אַף יִשְׂרָאֵל אַחֲרִיתָן בְּסוֹפָן. (מנורת המאור נר חמישי כלל ג').

בְּכָל הַדּוֹרוֹת, מָסְרוּ עַם יִשְׂרָאֵל אֶת נַפְשָׁם כְּדֵי לָמוּל אֶת בְּנֵיהֶם, וּלְהַכְנִיסוֹ בִּבְרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, וְאוֹתָהּ מְסִירוּת נֶפֶשׁ לְמַעַן קִיּוּם מִצְוַת בְּרִית מִילָה, מַמְשִׁיכָה עַד יָמֵינוּ אָנוּ.

וּבְהֶקְשֵׁר לָזֶה, מְסַפְּרִים עַל יְהוּדִי שֶׁחַי מֵעֵבֶר לְמָסָךְ הַבַּרְזֶל בְּרוּסְיָה הַקּוֹמוּנִיסְטִית, אֲשֶׁר מָסַר נַפְשׁוֹ לְמַעַן קִיּוּם מִצְוַת מִילָה. הוּא הָיָה עוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וּמָל אֶת יַלְדֵי יִשְׂרָאֵל מִבְּלִי לְהִתְחַשֵּׁב בְּסִכּוּן הָאִישִׁי שֶׁהוּא נוֹטֵל עַל עַצְמוֹ. גַּם הַהוֹרִים גִּילוּ בְּכָךְ גְּבוּרָה רוּחָנִית מֵאֵין כָּמוֹהָ.

בְּאַחַת הַפְּעָמִים, לְאַחַר שֶׁמָּל בַּסֵּתֶר יֶלֶד יְהוּדִי כְּבֶן שְׁנָתַיִם, נִדְהָם לִרְאוֹת כִּי לְאַחַר הַמִּילָה, אִמּוֹ שֶׁל הַיֶּלֶד מִתְנַפֶּלֶת עַל בְּנָהּ בְּחִבּוּקִים וּבְנְשִׁיקוֹת, כְּאִלּוּ הִיא רוֹאָה אוֹתוֹ לָרִאשׁוֹנָה. הָאֵם שֶׁהִבְחִינָה בְּתַדְהֳמָתוֹ, הִסְבִּירָה כִּי בְּעֵת לֵידַת בְּנָהּ, הִיא חָשְׁשָׁה שֶׁמָּא יִתְרַגְּלוּ לְמַצָּב שֶׁהַיֶּלֶד אֵינוֹ נִמּוֹל, וּמַה שֶׁהִתְחִיל בְּחֹסֶר בְּרֵירָה, יֵהָפֵךְ לְעֲבוֹדָה מֻגְמֶרֶת, לָכֵן הִיא נָדְרָה נֶדֶר שֶׁלֹּא תְּנַשֵּׁק לוֹ עַד שֶׁיֵּעָשׂוּ לוֹ בְּרִית...

כְּךְ בְּמֶשֶׁךְ כְּשְׁנָתַיִם, הִיא הִתְאַפְּקָה מִלְּנַשְּׁקוֹ, וְעַכְשָׁו כְּשֶׁקִּיְּמָה אֶת נִדְרָהּ וְהַיֶּלֶד מָהוּל, הִיא יְכוֹלָה לְנַשֵּׁק וּלְחַבֵּק אֶת בְּנָהּ...

הָרַבִּי מִבְּלַאזוֹב זַצַ"ל, הָיָה נוֹהֵג לְסַפֵּר בְּכָל פַּעַם שֶׁכִּבֵּד בְּסַנְדְּקָאוּת אֶת הַסְּפּוּר הַבָּא:

בִּימֵי מִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה, הוּא שָׁהָה בְּמַחֲנֵה עֲבוֹדָה, וְהִנֵּה הִגִּיעַ מִשְׁלוֹחַ שֶׁל נָשִׁים וִילָדִים, וְהֵם הוּבְלוּ בְּדַרְכָּם הָאַחֲרוֹנָה. הָיְתָה שָׁם אִשָּׁה אַחַת שֶׁאָחֲזָה צְרוֹר קָטָן בְּיָדָהּ. הִיא פָּנְתָה בְּתַקִּיפוּת לַצוֹרֵר גֶּרְמָנִי שֶׁעָמַד לְצִידָהּ, וּכְאִלּוּ צִוְּתָה עָלָיו שֶׁיִּתֵּן לָהּ אֶת הָאוֹלָר שֶׁלּוֹ. הַחַיִל הַגֶּרְמָנִי, חָשַׁב שֶׁאִשָּׁה זוֹ רוֹצָה לִשְׁלֹחַ יָד בְּנַפְשָׁהּ, וְכֵיוָן שֶׁנֶּהֱנָה מֵהָרַעְיוֹן, הִגִּישׁ לָהּ אֶת הָאוֹלָר. לְתַדְהֳמָתוֹ, פָּתְחָה הָאִשָּׁה אֶת הַצְּרוֹר שֶׁבְּיָדָהּ, וּלְעֵינֵי כֹּלָם נִגְלָה תִּינוֹק רַךְ בֶּן יָמִים אֲחָדִים.

עוֹד בְּטֶרֶם הֵבִין אֵי מִי אֶת הַמִּתְרַחֵשׁ, הִיא בִּצְעָה בּזְרִיזוּת בְּרִית מִילָה לַיֶּלֶד, בֵּרְכָה אֶת בִּרְכַּת הַמִּילָה, וּמִתּוֹךְ הַכְּרַת הַמַּצָּב בּוֹ הֵם נְתוּנִים, פָּנְתָה וְאָמְרָה "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, הֱעֲנַקְתָּ לִי יֶלֶד בָּרִיא, וַאֲנִי מַחְזִירָהּ לְךְ יֶלֶד יְהוּדִי בָּרִיא וְכָשֵׁר".

ומה זה ברית מילה? כשאנחנו אומרים בברכת המזון "וְעַל בְּרִיתְךָ שֶׁחָתַמְתָּ בִּבְשָׂרֵנוּ. וְעַל תּוֹרָתְךָ שֶׁלִּמַּדְתָּנוּ" אומרים חז"ל: אי אפשר ללמוד תורה, בלי ברית מילה! בלי קדושת הברית! אין! גוי לא יכול ללמוד תורה, זה הסיפור של אנדרינוס קיסר עם אונקלוס שהתגייר, שאל אותו: "בשביל מה היית צריך להתגייר ולמול את עצמך?" אומר: "אחרת לא הייתי יכול ללמוד תורה", אין! "מַגִּיד דְּבָרָיו לְיַעֲקֹב חֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל" (תהילים קמז, יט).

"וּנְמַלְתֶּם אֵת בְּשַׂר עָרְלַתְכֶם וְהָיָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם" (יז, יא).

מצוות מילה היא מצוה גדולה וחשובה ובכדי להבין ערכה וגדולה נביא סיפור המובא בספר קב הישר (פרק כה):

מעשה נורא בעשיר גדול אחד שהיו לו אוצרות כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות, אך היה קמצן גדול, שלא רק שלא נתן צדקה לעניים, אלא אף הוא לא היה נהנה כלל מעושרו, וכל מאכלו לחם צר ומים לחץ ומצוה אחת היתה בידו, כי הוא היה מוהל מומחה והיה רץ בכל כוחו וטורח לקיים מצוה זו לשם שמים וללא קבלת שכר, ואפילו למול תינוקות רחוקים מביתו כמה פרסאות, ויהי היום בא אליו שד אחד בדמות איש יהודי ואמר לו אשתי ילדה בן זכר והברית מילה יהיה בעוד שלשה ימים והדרך רחוקה, אם ייטב בעיני כבודו יואיל לבוא ולמול את בני, הסכים האיש לקח את כלי המילה ויצא וישב על העגלה שהביא לו האיש, וילכו שינהם יחדיו.

והנה יצאו מן העיר אל מדבר שמם דרך הרים וגבעות עד שהגיעו לכפר קטן ונכנס המוהל אל ביתו של האיש ויראה שהוא עשיר גדול מאוד וכשביקש המוהל לבדוק את הילד, נכנס אצל היולדת וראה שהילד בריא וראוי למולו, וכשראתה אותו היולדת שמחה מאד לקראתו ותקרא שמו לשלום ותאמר לו הנני מגלה לך סוד גדול, דע לך שבעלי וכל התושבים כאן הם שדים בדמות אנשים (ובזוהר נקראים שדים יהודאין), ואנא הזהר לבלתי לאכול כאן שום דבר של מאכל ואפילו מים לא תשתה, שאם תאכל או תשתה עימהם לא תוכל לצאת מכאן לעולם, ותישאר עם השדים ותהיה כמותם, שכל מעשיהם הבל וריק ומעשה תעתועים, וגם תזהר שלא תיקח מהם שום חפץ למתנה לא מבעלי ולא משאר השדים, אני בעוונותיי גנוב גונבתי בילדותי מן היהודים וכאשר אבדתי אבדתי.

ויהי בצהרים התלקטו מכל הכפרים שבסביבה אל עריכת ברית המילה אנשים ונשים וכולם שדים, והתחילו לשורר בקול זמרה וערך המוהל את ברית המילה בשמחה ואחר כך ישבו לסעוד סעודת ברית מילה מכל טוב, בשר ודגים ויין ומיני מתיקה וכל מעדני מלכים והמוהל מצא תחבולה ויאמר כי הוא בצום, כי ראה חלום רע בלילה ולכן הוא יושב בתענית חלום, והמשיכו כמה שעות בסעודה ועמדו והתפללו מנחה וילכו משם, בלילה הביא לו בעל הבית דברי מאכל והוא סירב לאכול באומרו שהוא חש בראשו.

למחרת היום אמר לו בעל הברית, קום ולך עמי ותראה את אוצרותיי, כסף וזהב ובגדי משי ורקמה ומרגליות יקרות והביאו אל חדריו, ויהי המוהל תמה מאוד ויהי כאיש נדהם, שאל אותו בעל הברית מדוע אתה תמה? ויען המוהל ויאמר אני תמה שכל האוצרות האלה הם דומים ממש לאוצרותיי, והחדרים דומים לחדרי משכיותי וגם מפתחות החדרים דומים ממש למפתחות שבידי, ויאמר אליו האיש, בהיות שגמלת איתי חסד וטרחת לבוא דרך עשרים פרסאות למול את בני וראה ראיתי שה' אתך, ונזהרת שלא לאכול ולא לשתות ולא לקבל שום מתנה, אגלה לך סוד כמוס שאני ראש

השדים הממונה על עושר האנשים שהם קמצנים ואינם נותנים צדקה לעניים, לבל יוכלו להתענג מן העושר שברשותם, אך באשר גמלתני טובה כל כך, קח לך את המפתחות שבידי ויפתח לך ה' את אוצרו הטוב, כדי שתתן צדקה לפרנס את העניים וגם אתה תוכל ליהנות מעושרך ותתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך וכל זה בזכות מצות המילה שטרחת עליה ללא קבלת שכר! ע"כ. ישמע חכם ויוסיף לקח.

מעשה שהיה עם הרב בן ציון אבא שאול זצ"ל, שהתחיל ללמד מסכת פסחים ואמר לכל התלמידים לקרוא את המשנה ביחד בקול רם. כולם קראו 'אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר', והרב אמר להם לחזור שוב על הקטע הזה, וחזרו שוב 'אור לארבעה עשר' וכו' והרב ביקש שיחזרו שוב פעם וכן עשו. שאל אותם הרב 'האם יש כאן בחור שלא עשה ברית מילה?'

והנה קם אחד הבחורים ואמר 'כן, כבוד הרב. לא עשו לי ברית כיוון ששני האחים שלי מתו אחרי שעשו להם ברית מילה, ולכן לפי ההלכה אני פטור'. אמר לו הרב 'אתה צודק, אבל עכשיו תלך לרופא מומחה ותבדוק אם עכשיו כבר אפשר לעשות ברית'. וכן היה, שלבסוף עשה ברית. שאלו את הרב 'איך ידעת?'. אמר להם הרב 'אתם קוראים 'אור לארבעה עשר', ואני שומע 'עורלת בשר'... חשבתי שאולי אני לא שומע טוב, ולכן ביקשתי שתחזרו. ושלוש פעמים זה חזקה'. ע"כ. ונלמד שמי ששומר על אוזניו שלא ישמעו שטויות - זוכה לשמוע את האמת.

ומעשה נוסף שהיה עם המוהל אבוהב שיום אחד הוזמן לעשות ברית מילה באיזה בית באיזור תל אביב בשעה שמונה בבוקר. הנה הוא מגיע ומצלצל בפעמון, ויוצאת בעלת הבית ואומרת לו 'התינוק בפנים, אני חייבת לרוץ לעבודה, והבייביסיטר תגיע עוד מעט'. מצא את עצמו המוהל לבד עם התינוק שנתקיים בו הפסוק "כי אבי ואמי עזבוני", ועשה גם ברית וגם היה סנדק. כשהגיעה הבייביסיטר הלך הרב לדרכו.

והנה כעבור עשר שנים בערך מקבל הרב אבוהב שיחת טלפון, ושואלים אותו אם הוא זוכר את הברית שערך לפני עשר שנים בתל אביב. 'בטח שאני זוכר, איך אפשר לשכוח?', ענה. 'תגיד לנו מה עשית לו', אמרו לו, 'הוא ממש השתגע. רשמנו אותו לבתי הספר 'הכי טובים' והוא לא מוכן. הוא רוצה רק תלמוד תורה'. ענה להם הרב 'אני חושב שהוא הנורמלי, מי שהשתגע זה אתם'. זכות ברית המילה שעשה במסירות השפיעה לטובה על נשמתו!

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זצ"ל היה כידוע מוהל, וכל מי שהיה מזמין אותו לברית למול את בנו, היה הרב מעמיד תנאי שתהיה סעודה במילה. כששאלו את הרב למה

התנאי הזה, הסביר הרב 'מפני שכשאדם עושה מצוות מילה, שבה הוא חותך את בנו ועוד עושה סעודה, הדבר עושה סנגוריה גדולה בשמים. שלא שמענו על רשע שיעשה עבירה, ועל העבירה יעשה סעודה'. והרמב"ן אומר שבני ישראל יזכו לגאולה בזכות ברית המילה. רואים זאת היום שאפילו אנשים שרחוקים לגמרי משבת ותפילין עושים ברית מילה לבניהם.

והיה מעשה בזמנינו באדם שהיה המנכ"ל של אחד הגופים נגד 'הכפייה הדתית'. נולד לו בן, והזמין את המוהל הרב אהרון לוי שליט"א. אמר לו הרב 'איך אתה עושה לו ברית? אולי הוא לא יסכים כשיגדל, והרי אתה נגד הכפייה הדתית'. 'אל תגיד לי מה לעשות, אני מוכרח לקיים בו את מצוות ברית המילה', ענה האב.

וכן מעשה נוסף שהיה בשואה, באשה שביקשה אולר מאיזה יהודי, והוא לא נתן לה כי חשב שהיא רוצה לשלוח יד בנפשה. הנאצי שהיה בקרבת מקום "התנדב" לתת לה אולר, ומיד האשה, שאחזה תינוק עטוף בשמיכות בידיה, בירכה 'ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על המילה', וכן 'להכניסו בבריתו של אברהם אבינו', ועשתה לבנה ברית מילה. כראות הנאצי כך, שלף אקדחו וירה באשה ובבנה למוות. אבל רק אחרי שהיא עשתה לבנה את ברית המילה.

מצוות ברית המילה היא המצווה שהאדם מקיים בכל רגע ורגע, מהיום השמיני ללידתו ועד יום מותו. וזה אחד משני העדים שאמורים להיות על האדם יום-יום. שביום חול יש ברית מילה ומצוות תפילין, ובשבת אין מצוות תפילין. וראשי תיבות של כל השלושה הם שבת. ואם האדם לא שומר שבת, אזי השבת לא תגן עליו. וכן אם התפילין שלו פסולות, נקרא שאינו מניחן. כך אדם צריך לשמור על קדושתו. שמי שפוגם בעיניו, למשל, ודאי שקשה לומר עליו שהוא מקיים בזה הרגע מצוות מילה.

וכן הוא גם בנביא (זכריה ט' י"א): "גַּם אַתְּ בְּדַם בְּרִיתֵךְ שִׁלַּחְתִּי אֲסִירַיִךְ מִבּוֹר אֵין מַיִם בּוֹ". וכתב על זה הרמב"ן: "רמז בכאן על עקבות משיח, שיהיה הדור כולו חייב, ותשתכח תורה מישראל, ותרבה החוצפה והעזות, כדכתיב: "מבור אין מים בו", ולא ישאר בידם רק זכות מצות מילה". כלומר, יש כאן נבואה מדהימה, שעתידים להיות בלא תורה ובלא מצוות, לא שבת, לא פסח, לא כשרות, לא כיפור... אך דבר אחד בלבד הם אכן ישמרו, והוא מצות ברית מילה. ואכן ראינו שבזמן העליה מאירופה לארץ ישראל, הגיעו יהודים רבים שלא שמרו תורה ומצוות, ועברו על כל התורה כולה, אולם ברית מילה כולם עשו. ולכאורה הדבר תמוה, כיצד יתכן שדווקא מצות ברית המילה, שהיא לכאורה אכזרית מאוד, לחתוך עם סכין בבשר החי לתינוק חסר ישע, ולפי ההגיון זו אולי המצוה

האחרונה שיהודי כופר, שאינו מאמין, ירצה לקיים, ולמעשה דווקא מצוה זאת כולם מקיימים?!

נאמר בגמרא: תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר: "כל מצוה שמסרו ישראל עצמן עליהם למיתה בשעת גזרת המלכות, כגון עבודת כוכבים ומילה עדיין היא מוחזקת בידם, וכל מצוה שלא מסרו ישראל עצמן עליה למיתה בשעת גזרת המלכות, כגון תפילין עדיין היא מרופה בידם".

ומצינו במדרש שאכן, בכל הדורות, יהודים מסרו נפשם על מצות ברית המילה: "רבי נתן אומר, לאוהבי ולשומרי מצותי, אלו ישראל שהם יושבין בארץ ישראל ונותנין נפשם על המצות. מה לך יוצא ליהרג, על שמלתי את בני וכו'..."

אחד מעובדי מחנות הכפייה בשואה מספר כי יום אחד שמע זעקות כאב נוראות שכמותן לא שמע מעולם. נתברר כי באותו יום נערכה סלקציה של תינוקות שנשלחו להשמדה. "המשכנו בעבודתנו כשעיננו דומעות, ופתאום שומע אני קול אשה יהודיה: "תנו לי סכין", חשבתי שהיא רוצה ליטול את נפשה. אמרתי לה: "מה את ממהרת כל כך לעולם האמת...", החייל הגרמני אמר לפתע: "כלב, מה אמרת לאשה זו?", ודרש ממני תשובה. עניתי לו: "האישה ביקשה אולר, והסברתי לה כי אסור לה ליטול את חייה". האשה בחנה בעיניים קודרות את הגרמני, מבטה רותק לכיס מעילו, ממנו בצבץ אולר. "תן לי את האולר", התחננה האשה, והגרמני ונתן לה את האולר בחיוך מרושע.

היא גחנה והרימה חבילה של סחבות. בין הסחבות, נח תינוק רך, האשה נטלה את האולר, בירכה ברכת המילה, ומלה את הילד, אח"כ אמרה: "ריבונו של עולם, נתת לי ילד בריא ויפה, ואני מחזירה לך יהודי כשר..."

במדרש מסופר על קיסר רומי שגזר גזירה על עם ישראל שלא ימולו את בניהם, אך עם ישראל לא שמעו לו והיו הולכים בחדרי חדרים ומלים את בניהם בהחבא. והנה באותו זמן, אשתו של רבן גמליאל שהיה נשיא ישראל, ילדה בן. אין ספק שרבן גמליאל לא יוותר על מילת בנו, והלך ומל את בנו בסתר. אך היה יהודי אחד רשע מומר, שהלך והלשין אצל הקיסר שהוא ראה היאך רבן גמליאל מל את בנו. הקיסר כעס מאוד והזמין את רבן גמליאל אליו עם התינוק כדי לדון אותו. רבן גמליאל בא עם אשתו הרבנית והתינוק שקראו לו יהודה, ולא פחד ולא חשש כלל, כי שם בטחונו בה' יתברך ובטח ברחמיו ובחסדיו. בינתיים כשהמתינו בתור כדי להכנס אצל הקיסר, עברה אשת הקיסר וראתה את אשתו של רבן גמליאל והכירה אותו, שאלה אותה, מדוע באתם לכאן? אמרה לה בעלך הקיסר ציוה שלא למול, ואנחנו לא יכולים לוותר על מצוה זו, לכך מלנו

את בנינו, והלשינו עלינו אצל הקיסר, והקיסר קרא לנו לשפוט אותנו. אמרה לה אשת הקיסר, אל תדאגי, גם לי נולד בן לפני כמה ימים ושמו אנטונינוס, והקיסר בקושי יש לו זמן לראות את בנו, ובפרט שהוא קטן והוא לא יבחין בין בנו ובין אחר. לכך שמעי לעצתי, וקחי את בני ותתני לי את בנך בינתיים, ותראי לקיסר שבאמת לא מלתם את בנכם. מצא הרעיון חן בעיני הרב והרבנית, והחליפו את התינוקות.

עוד ממתינים הם בתור, ופתאום התחיל אנטונינוס התינוק לבכות שהוא רעב, ובכדי להראות שהיא באמת אמו, הניקה אותו הרבנית. לאחר זמן מה קרא להם הקיסר וטען בפניהם שהם עוברים על חוקו שמלו את בנם, אמר לו רבן גמליאל, אדוני הקיסר! מה לך לשמוע מלשינות עלינו? הנה התינוק לפנינו, בא ונבדוק. בדק המלך, הסתכל והשתומם למראה עיניו, הנה ילד ערל ולא מהול, אמר המלך ליהודי המומר המלשין, תפקע עיניך, היאך אמרת שראית שהרב מל את בנו, והרי הוא ערל. אמר המומר, אבל בעיני ראיתי שמלו אותו, אלא שהקב"ה עושה להם ניסים. לא קיבל המלך את דבריו, וציוה לתלותו. וביקש את סליחת הרב נשיא ישראל שהטריח אותו בחינם, וכפיצוי ופיוס לזה, ביטל המלך את הגזרה, והתיר לעם ישראל למול את בניהם.

עברו שנים רבות, ויהודה הקטן גדל בתורה עד שנעשה נשיא ישראל ומגדולי התנאים. ולהבדיל אנטונינוס גדל ונעשה קיסר של רומי אחרי אביו. נקשר אנטונינוס בקשרי אהבה עם רבי יהודה הנשיא, וללא ידיעת שריו כלל הלך וחפר מנהרה מביתו לבית רבי יהודה הנשיא, כדי ללמוד מפיו תורה ודעת. וכל יום היה מביא עמו שני עבדים שילוו אותו בדרך. ומהפחד שמא הם יגלו זאת, היה הורג עבד אחד קודם שהיה נכנס לבית רבי יהודה. ועבד שני היה הורג בחזרה על פתח ביתו. וביקש אנטונינוס מרבי, שבזמן שהוא בא אליו שלא ימצא שום אדם.

יום אחד בא אנטונינוס כהרגלו ומצא את רבי חנינא בר חמא שהיה יושב ולומד תורה עם רבי. אמר לו אנטונינוס לרבי יהודה, הלא אמרתי לך שבזמן שאני בא לא ימצא משהו אצלך. אמר לו, זה הוא לא בן אדם אלא מלאך. אמר לו, אם כדבריך נראה אותו שילך ויקרא לאותו העבד שישן בחוץ שיקום ויבוא לכאן. הלך רבי חנינא בר חמא ומצא שאין עבד ישן אלא עבד מת. וחשב בדעתו כיצד לנהוג, אם אומר לו שהוא מת, הרי למדונו רבותינו שאין משיבין על הקלקלה. ואם אלך ולא אחזור אליו כלל, הרי שאני מזלזל במלך. אלא אבקש עליו רחמים מה' יתברך שיחיה אותו. וכך היה וחיה, ובא לפני רבי יהודה ואנטונינוס. מיד אמר אנטונינוס יודע אני שאפילו הקטן שבכם יש בכוחו להחיות מתים. אלא שבכל זאת מבקש אני שבזמן אני בא, שלא ימצא אף אחד.

ובכל יום היה אנטונינוס משמש את רבי יהודה ומאכיל אותו ומשקה אותו. וכשהיה רבי יהודה רוצה לעלות למטתו, היה אנטונינוס מתכופף לפני המטה, ואומר לרבי יהודה, תעלה עלי למטתך. אמר לו רבי, אין דרך העולם לזלזל כל כך במלכות, ולמה אתה מזלזל כל כך במלכותך. ענה לו אנטונינוס, מי ישימני מצע תחתיך לעולם הבא.

ובתלמוד ירושלמי מובא שאנטונינוס התגייר ועשה ברית מילה. ומבארים רבותינו, כיצד אנטונינוס שהיה גוי הגיע לדרגות כל כך גבוהות - ללמוד תורה, ולהדבק ברבי יהודה הנשיא [המכונה שמו 'רבנו הקדוש', על שם שהיה נוהג בקדושה יתירה] אלא מבארים שאותו חלב קדוש וטהור שינק אנטונינוס מאמו של רבי יהודה הנשיא, השפיע עליו וחלחל בו עד שהחליט בדעתו ללמוד תורה ולהדבק בה' יתברך.

מנהגי ליל ברית

* בלילה זה צריכים האם והילד לשמירה יתירה (מטה משה).

* מובא בשל"ה הקדוש: "עיקר השמירה להיות ניעור בלילות עד המילה וללמוד תורה ולעסוק במעשים טובים, וזה נכלל בפסוק "הישמר לך ושמור נפש " (מסכת חולין ענייני מילה) וכן ב"אורחות חיים" הביא שיש מקומות שאין ישנים כל שבעה הלילות, בבית היולדת, לשמירה.

* לימוד זה מסוגל להמשיך קדושה רבה על הנימול ולכל המתעסקים במצווה זו (סידור ר"י עמדין).

* בספר קב הישר מובא: ע"י התורה של "וין נאכט" בלימוד ליל הברית אליהו הנביא מתגלה בהארות גדולות של רצון עליון וע"י זה גורם הרבה טובות וישועות לישראל.

* לימוד בזוהר– אין לך דבר שמבער הקוצים כמו דברי הזוהר הקדוש וגם שזכות כל התנאים הקדושים הנזכרים שם ימליצו טוב על הילד הנימול למחר, שלא יקרה לו שום מקרה רעה ח"ו ע"י המילה.

* בלילה זה חשוב להזמין עשרה אנשים, תלמידי חכמים, שילמדו את כל תיקון "ליל ברית יצחק". לימוד זה הוא גורלי לגבי התינוק והמשתתפים בלימוד זה קובעים את גורל התינוק– בתורתו ובשמירת בריתו (בכל מקרה, במידה ואין אפשרות לאסוף עשרה ת"ח, צריך האבא לסיים את כל הלימוד אפילו ביחידות).

* קוראים קריאת שמע בבית היולדת ואומרים פסוקי דרחמי, להגן מפני המזיקים (זוכר הברית).

* נוהגים שהמלמדים מוליכים את התינוקות של בית רבן, בכל יום קודם המילה לפנות ערב, לבית היולדת וקוראים קריאת שמע והמלאך הגואל ומחלקים מיני מגדנות ואין לבטל שום מנהג מישראל.
* מנהג "בית אל", בשטר התקשרות שבין החברים, כאשר יולד בן לאחד מן החברים... בליל שמיני למילה מחוייבים להימצא שם כל החברים יחד, באהבה, בלילה ללמוד תיקון המסודר ללילה זה ולכוון בעד הילד הנולד.
* יש נוהגים לומר "הלל שלם" עם "הלל הגדול" (מזמור קלו בתהילים - "הודו לה' כי טוב") וכן מובא בספר "קורות העיתים" (עמ' ס"ח), על מנהג צפת, בזמנו, בעת שהיו מביאים את התינוק למילה... ואומרים הלל הגדול. יש נוהגים לומר שבח "נשמת כל חי" בפני עשרה אנשים בסעודה והאישה תאמר בינה לבין קונה.
* יש נוהגים ללבוש בגדי שבת (מנהגי פיורדא וכן הביא במאמר מרדכי סימן תצ"ג).
* יש הנוהגים להסתפר לכבוד המילה שהוא יו"ט שלו למחרת (יהודי סלוניקי).
* יש נוהגים לפזר חיטים/גרעינים על מיטת היולדת, לסימן טוב (זכר דוד).
* לספר המעשה מהבעל שם טוב הקדוש- שהציל תינוק למילה בליל הברית (ברית אבות,ליל שימורים).
* להניח ספר "נועם אלימלך" הקדוש, כיס בתוך כיס, סמוך לראש התינוק (אורה ושמחה במנהגי צאנז).
* מפורסם המנהג לתלות פרק תהילים "שיר למעלות אשא עיני..." (פרק קכ"א) סמוך לתינוק, לסגולה (ספר הברית).
* להביא לבית היולדת כסא אליהו הנביא ולהניח עליו ספר תנ"ך מלא (הרב בן ציון מוצפי שליט"א).
* להדליק נרות לכבוד אליהו הנביא ולכבוד רבי מאיר בעל הנס.
* בספר "מעבר יבק" מובא להדליק 3 נרות לכבוד האבות הקדושים. יש מניחים על מגש 12 נרות ומעבירים בין המסובים ומדליקים לכבוד 12 השבטים.
* כדאי שהאישה, במעמד זה של ליל הברית, תאמר 'ברכת הגומל' ועשרה אנשים יענו על ברכתה.
* מובא בספר מעבר יבוק: האב יאמר את סדר פיטום הקטורת לאחר חצות הלילה. וכן בלילה שלפני מילת התינוק מה טוב לומר סדר פיטום הקטורת לפני כסא אליהו, כי המכין לכסא הלז בקדושה ובטהרה ומזמינו בפיו יזכה להארת פניו (עתר ענן הקטורת פרק ה').

* וכל העם ההולכים לברית מילה הם כמקבלים פני שכינה הבאה להופיע מאורה על כל המטפלים במצווה ההיא, ויש להם תוספת נשמה גם כן, לכן אמרו שיום טוב שלהם הוא, כמו שביו"ט יש נשמה יתרה, ולכן חייבים כל העם לעמוד בשעת המילה. ואסמכוהו על פסוק (מלכים ב' כ"ג, ג'): "ויעמוד כל העם בברית" (מעבר יבוק עתר ענן הקטורת פרק ה').
* יש נוהגים להניח האיזמל בסמוך לתינוק בלילה שלפני המילה (ליקוטי מהרי"ח, מטעמים, ליקוטי צבי וכורת הברית).
* יש נוהגים שמנין הנאספים יהיו עשרה, ורמז לכך ב"זוהר" במעשה בכפר טרשא שם מוזכר שהיו שבעה אנשים (קם אחרא, פתח חד וכו'), ור' אבא ובנו ובעל ההילולא- בא לברית- הרי עשרה (ניצוצי הזוהר, הגהות מהרצ"א על הזוהר).
* וכן המנהג לדרוש מענייני המילה ועיקר הדרשה שיכנסו אמרותיו בלב שומעיהם (זכר דוד).
* מנהג אוסטריה: עיקר הלימוד היה במשניות וישתדלו מאוד שישאר מנין אנשים בחצות הלילה, ובהגיע חצות הלילה היו נועלים דלתות הבית והחלונות ופתחו באמירת קריאת שמע והמלאך הגואל.
* מנהג איטליה: שחברה הנקרא חצות לילה לומדים בבית התינוק בלילה שקודם המילה.
* מנהג מרוקו וקהילות ג'רבה: לשיר הזמר הידוע על רבי שמעון בר יוחאי- "בר יוחאי".
* מנהג תימן: היו שוחטין בהמה לצורך סעודת הברית שתיערך ביום.

מעלת כסא אליהו הנביא

חשיבותו של כסא אליהו הנביא גדולה יותר מכיסאו של הסנדק.
מנהג האשכנזים: לייחד כסא אחד גבוה, לקשט ולפאר אותו ועליו יושב הסנדק וכסא זה משמש גם ככסא אליהו הנביא, עליו יושב הסנדק בשעת הברית ואת התינוק מניחים עליו בשעת הברית, מנהג זה מיוסד עפ"י הפשט.
מנהג הספרדים: להביא את כסא אליהו לבית היולדת, שלושה ימים לפני הברית והיו מכבדים אישה שאין לה בנים או נערה שהגיעה לפירקה לקשט את הכסא- זוהי סגולה! וכל הלילה היה מונח כסא אליהו בביתו של התינוק כדי שיבוא אליהו לשם ויברך אותו ולמחרת היו מוליכים את הכסא או כסא אחר למקום הברית.
ובשעת הברית נוהגים שהסנדק יושב על כסא גבוה ומכינים כסא קטן נוסף לכבוד אליהו הנביא זכור לטוב וכך נהגו מזה דורי דורות שיהיה כסא קטן, מעשה ידי אומן, שלא

יושבים עליו, אותו עוטפים בפרוכת ויש סוד בדבר. שמים עליו רימונים עשויים מכסף, מעטרים אותו במיני בשמים ומניחים עליו ספר תנ"ך ,עטוף בבד קטיפה מיוחד, ובברית המילה מסירים את ספר התנ"ך ואומרים: "זה הכסא של אליהו הנביא זכור לטוב מלאך הברית שיתגלה ויראה במהרה בימינו אמן". לאחר מכן אומר אבי הבן: "אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך" והקהל עונים "נשבעה בטוב ביתך קדוש היכליך" ואז מברך האב על המילה "אקב"ו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו" והקהל אומרים "כשם שהכנסתו לברית כך תכניסהו לתורה לחופה למצוות ומעשים טובים" ומניחים את התינוק על כסא אליהו הנביא. לאחר מכן, לוקחים את התינוק, המוהל או מכובד אחר, מכסא אליהו ומניחים התינוק על ברכיו של הסנדק ומלים אותו.

המקור למנהג יסודו בשני מקומות בזוהר הקדוש (ומופיע גם בפרקי דרבי אליעזר), שם כתוב שצריך להניח כסא מיוחד ויש לומר בפה "זה הכסא של אליהו הנביא" ואם לא יאמרו, אליהו הנביא לא יבוא ולא ישהה שם, "לא שרי תמן", שהרי "לא חרבה ירושלים שישבו גדול וקטן" כלומר צריך להיזהר בכבודו של אליהו הנביא ולייחד לו כסא יפה, חשוב ונכבד יותר מהכסא של הסנדק ואם קרה שכסא הסנדק יותר יפה , ישב הסנדק על שולחן או מקום גבוה אחר וישאיר את הכסא לכבודו של אליהו הנביא זכור לטוב.

הרמ"ק אומר שבמידה ולא מייחדים כסא לכבוד אליהו הנביא זכור לטוב אזי יבוא ולא ישב והדבר יגרום לעוגמת נפש לאליהו הנביא.

יש דעה נוספת: שאליהו הנביא לא יבוא בכלל, והתינוק לא יזכה לביקורו של אליהו הנביא זכור לטוב.

הרמ"ק כותב בספרו "אור החמה" שיש סוד בדבר ששני הכסאות יהיו סמוכין זה אצל זה, כסא הסנדק וכסא אליהו הנביא לידו. כסא הסנדק - זה דוגמת היסוד וצמוד לו כסא אליהו הנביא – והוא דוגמת המלכות.

לא יאה לקחת כסא מהאולם ולייחד אותו לכסא של אליהו הנביא, כנהוג היום, צריך להכין כסא אליהו כי זו אזהרת הזוהר הקדוש. לכתחילה צריך להקפיד בדבר, כך מובא בשמו של רבי יצחק אלפייא, הרב אהרון בן שמעון ובשם עוד מגדולי ישראל, שצריך להכין כסא של אליהו הנביא כפי הכתוב לעיל, כיאה למלאך הברית, שאנו שמחים שהוא יבוא לברית וישב על הכסא. כך משמע מהזוהר הקדוש ומהפוסקים שכל ביאת אליהו הנביא לברית היא יצוג של השכינה כלומר זו השכינה בעצמה, הרי ברית תמיד נעשית בין שני צדדים, בברית צריכה להיות נוכחות של שניהם. כותב הספורנו, פרשת וירא: "וירא אליו ה' באלוני ממרא" למה וירא אליו ? מפני שעשה ברית ותמיד שעושים

ברית צריך ששני הצדדים יהיו נוכחים. אברהם אבינו זכה שהקב"ה הגיע בכבודו ובעצמו וכן אנחנו מברכים: "אקב"ו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו", כמו שבברית של אברהם אבינו הקב"ה בכבודו ובעצמו היה נוכח, כך אנחנו מבקשים שגם יהיה נוכח בבריתנו, אך כעת, אם לא זוכים שהקב"ה יגיע בכבודו ובעצמו, אליהו הנביא יבוא והשכינה הקדושה תבוא עמו ותשרה על אותו כסא. .

(יש כאן גם דין של "לא תיטוש תורת אימך"- כל בני עדות המזרח צריכים להיזהר בזה ולייחד כסא מיוחד לאליהו הנביא זכור לטוב).

הוא הדין: מובא בזוהר הקדוש על עניין החופה שעושים לכלה- כשעורכים את החופה בלילה, החתן מברך ברכת שהחיינו על הטלית וכשעורכים החופה ביום, מברך שתי ברכות להתעטף בציצית וגם ברכת שהחיינו. לאחר ברכת שהחיינו צריך להקפיד שהטלית תהיה פרוסה מעל ראש החתן והכלה. המקור מהזוהר הקדוש: כתוב שהשכינה יורדת מלמעלה ויש לה שבע חופות ואם יכולנו לראות היינו רואים שבע קומות של אור מעל ראש החתן והכלה, לכן צריך לברך שבע ברכות ובזמן אמירת הברכות, אם אין טלית , אפשר לפרוס כל פרוכת אחרת. עצם פעולת פריסת הטלית , תגרום לבואה של השכינה הקדושה ואין צורך לומר בפה שלכבודה עשינו זאת, אלא השכינה באה מאליה- רק חשוב שיהיה מקום לשכינה לשרות שם ומקום זה הוא הטלית ואז הכלה מתברכת בכל פעם שבע חופות , שבע מדרגות של ברכה ויש סוד גדול בדבר. הרש"ש סידר בשבע ברכות, כוונות נוראות לכן צריך להיזהר שכל המברכים בשבע ברכות יהיו אנשים תלמידי חכמים והגונים.

תפילה בעת בכי הילד הנימול

מובא בהגהות רבי אליהו גוטמאכר, במסכת שבת (דף ק"ל עמוד א'), שבזמן שהתינוק בוכה מצער המילה, עת רצון היא. וכך הוא כותב:"וגם יכוון כל אדם על צרותיו בעת בכי הנימול מיסורי המילה, שכל זה עולה בלי מונע מכל קליפה ועל זה נאמר "כי שמע ה' קול בכיי" - בכי הילד הנימול "שמע ה' תחינתי, ה' תפילתי יקח". וכל זאת משום שהילד סובל אז מחמת מצווה ושערי שמים נפתחים.

יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו שתמלא רחמים עלי ועל בעלי ובני ביתי שנתבשר בשורות טובות ונחמות בקרוב ותקבל תפילתי ברצון וברחמים עם בכיית הילד הנימול ועל זה נאמר "כי שמע ה' קול בכיי". תזכני ברב חמלתך, לגדל בני לעבודתך, בנחת ולא בצער. ויהיו ממולחים ומזורזים בתורה, ויתפרנסו מתחת ידך בנקיות,ולא ימצא בהם שמץ דופי, ועיננו רואות בשמחתם, בתורתם ובהצלחתם. ונהיה בריאים

וחזקים בבריאות הנפש והגוף ותשלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידינו ותתננו לחן לחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו ויקיים בנו הפסוק "שמע ה' תחינתי, ה' תפילתי יקח" וימלא ה' יתברך כל משאלות ליבנו לטובה לעובדך באמת ובשמחה. אכי"ר.

ואח"כ יאמר פרק ו' בתהילים:

למנצח בנגינות על השמינית מזמור לדוד: ה' אל באפך תוכיחני ואל בחמתך תיסרני: חנני ה' כי אומלל אני רפאני ה' כי נבהלו עצמי: ונפשי נבהלה מאוד ואתה ה' עד מתי: שובה ה' חלצה נפשי הושיעני למען חסדך: כי אין במות זכרך בשאול מי יודה לך: יגעתי באנחתי אשחה בכל לילה מטתי בדמעתי ערשי אמסה עששה מכעס עיני עתקה בכל צוררי: סורו ממני כל פועלי און כי שמע ה' קול בכיי: שמע ה' תחינתי תפילתי יקח: יבושו ויבהלו מאוד כל אויבי ישובו יבושו רגע:

גמרא (**מנחות דף כ"ג**):

"תָּנוּ רַבָּנָן חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל שֶׁסִּבְּבָן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמִצְוֹת. תְּפִלִּין בְּרָאשֵׁיהֶן. וּתְפִלִּין בִּזְרוֹעוֹתֵיהֶן. וְציצִת בְּבִגְדֵיהֶן. וּמְזוּזָה בְּפִתְחֵיהֶן. וַעֲלֵיהֶן אָמַר דָּוִד שֶׁבַע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךָ עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ. וּבְשָׁעָה שֶׁנִּכְנַס דָּוִד לְבֵית הַמֶּרְחָץ וְרָאָה אֶת עַצְמוֹ עוֹמֵד עָרוֹם. הָיָה אוֹמֵר אוֹי לִי שֶׁאֲנִי עוֹמֵד עָרוֹם בְּלֹא מִצְוָה. וְכֵיוָן שֶׁנִּזְכַּר בְּמִילָה שֶׁבִּבְשָׂרוֹ. נִתְיַשְּׁבָה דַּעְתּוֹ. לְאַחַר שֶׁיָּצָא אָמַר עָלֶיהָ שִׁירָה. שֶׁנֶּאֱמַר לַמְנַצֵּחַ עַל הַשְּׁמִינִית מִזְמוֹר לְדָוִד. עַל מִילָה שֶׁנִּתְּנָה בַּשְּׁמִינִי: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר. כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ תְּפִלִּין בְּרֹאשׁוֹ וּתְפִלִּין בִּזְרוֹעוֹ וְציצִת בְּבִגְדוֹ וּמְזוּזָה בְּפִתְחוֹ. הַכֹּל בְּחִזּוּק שֶׁלֹּא יֶחֱטָא. שֶׁנֶּאֱמַר וְהַחוּט הַמְשֻׁלָּשׁ לֹא בִמְהֵרָה יִנָּתֵק. וְאוֹמֵר חֹנָה מַלְאַךְ יְהוָה סָבִיב לִירֵאָיו וַיְחַלְּצֵם":

פדיון הבן

דרוש א' - ל"פדיון הבן"

'פדיון הבן' - דוקא לבן ה"בכור"!

האם יש כאן "פְּרוֹטֶקְצְיָה" או איזו "אַפְלָיָה"

לרעה - משאר האחים?

מעלה מיוחדת - מצינו שהתורה העניקה לבן ה"בכור" במשפחה היהודית: הוא זכה להתקדש בקדושה 'רוחנית', שאינה פוקעת ממנו - אלא עד שהאב ישלם לכהן סך של "5 סלעים" בשווי של 90 גרם כסף טהור. ובלא 'תשלום חוב' זה - הקדושה ממשיכה להישאר על הבכור למשך כל ימי חייו! וכשיגדל, חייב הבן לפדות את עצמו מן הקדושה שחלה עליו. (וכמו שנפסק בשו"ע 'יורה דעה', סימן ש"ה סעיף ט"ו).

וכאן - הבן עומד ושואל את שאלת ה"תם" שבהגדה: "מה נשתנה" - בין הבכור לבין שאר אחיו? מדוע התורה מחבבת דוקא את הבן הבכור? וכי יש כאן איזה "אַפְלָיָה" בינו לבין שאר האחים? ואם לא - א"כ מוטל עלינו לברר איזו 'מעלה מיוחדת' מצאה התורה שיש דוקא בבן ה'בכור'?

זאת השאלה שיש להעמיד במרכז הסוגיא.

ואולם - תתפלאו כעת לשמוע תשובה מעניינת מאד, שמעוררת פליאה - לא פחות מהשאלה עצמה!

וזאת משום, שתשובת שאלה זו מורכבת - משלשה תשובות(!) אשר כל תשובה - מכוונת כלפי גוף מסוים, במטרה להעביר לו מֶסֶר חשוב ולימוד גדול - אשר נלמדת כלפיו מתוך מצוה יקרה זו!

ותשובה זו מתפצלת לשלשה גורמים, וכדלהלן:

א. לימוד ראשון - מְכֻוָּן - כלפי ציבור המשתתפים.

ב. לימוד שני - מְכֻוָּן - כלפי האב והאם הורי התינוק.

ג. ולימוד שלישי - מְכֻוָּן - כלפי ...הרך הנימול! (שגם אליו - יש מֶסֶר מיוחד - שמעבירה אליו מצוות 'פדיון הבן' שחוגגים אותה עבורו).

וכדי - שלא להשאיר את הקוראים ב'מתח', נתחיל לבאר את שלשת חלקי התשובות, המסתעפים לשלשת הָאִישִׁים הנ"ל, אחת לאחת, בס"ד.

א. נתחיל תחילה לבאר את תוכן המסר הראשון, שמופנה בעיקר לציבור המשתתפים: הנה, הלקח שיוצא ממצוה זו כלפיהם, מפורשת בפסוקי התורה בחומש שמות (פרק י"ג-ב') שם נאמר במפורש "...קדש לי כל בכור, פטר כל רחם בבני ישראל... וכו'. ובפסוק י"ד ממשיך הפסוק לבאר: "והיה כי ישאלך בנך - מה זאת"? (כלומר, לשם איזו 'מטרה' עושים את כל טקס "פדיון הבן"?) על שאלה זו משיבה התורה: "...ואמרת אליו ...ויהי כי הקשה פרעה לשלחנו, ויהרוג ה' כל בכור בארץ מצרים, וכו'. על כן - אני זובח לה' כל פטר רחם הזכרים, וכל בכור בני אפדה".

וכן, מצינו עוד שהתורה חזרה שוב על טעם זה, וכתבה בחומש במדבר (פרק ח' - י"ז) בזה הלשון: "...כי לי כל 'בכור' בבני ישראל... ביום הַכּתִי כל בכור בארץ מצרים, הקדשתי אותם לי, וכו'.

וא"כ - הרי מפורש בכל הפסוקים הנ"ל, שעיקר הטעם והמטרה בכל הטקס של מצות "פדיון הבן" - זאת משום - שבאמת מעיקר הדין - הַ'בְּכוֹרִים' היו שייכים להקב"ה! כיוון שבמכת בכורות היו גם בכורי 'ישראל' צריכים למות (שכיון שניתנה רשות למשחית - אינו

מבדיל בין צדיק לרשע) ורק הקב"ה ריחם על חַיֵּי בְּכוֹרֵי ישראל, ופָּסַח על בתי היהודים, והציל את בכוריהם.

ומדוע באמת עשה להם הקב"ה נס כזה? כדי שעל ידי נס זה בכורי ישראל נהפכו להיות חייבים את חייהם להקב"ה, ואנו נצטרך לפדותם, ועל ידי זה נזכור תמיד את נס יציאת מצרים - שנגרמה בעיקר ע"י מכת בכורות!

נמצא - שיש לנו שני לימודים חשובים שמלמדת אותנו מצוות "פדיון הבן":

א. ההכרה למידת "הכרת הטוב" להקב"ה, לא להיות "כפויי טובה" להקב"ה - שהציל את חיי בכורי ישראל - ממוות - לחיים! שע"י תשלום הכסף של 'פדיון הבן' נזכור את הניסים שחולל הקב"ה עמנו, בזה שהותיר לנו את חיי בכורי ישראל - לפליטה!

ב. והלימוד החשוב מכל: יש לנו עוד "תזכורת" שמזכירה לנו את נס יציאת מצרים! שע"י פדיון הבן, אנו מתעוררים בעצם להיזכר בשורש הסיבה: מה התחולל אצלנו בעיקר, ע"י נס הצלת בכורי ישראל? ובזה אנו נזכרים בנס יצירת מצרים! (כיון שנס מכת הבכורות - היה השלב הסופי והגורם העיקרי ליציאתנו ממצרים). נמצא, שיש 'קשר אדוק' בין מצוות "פדיון הבן" - לבין - "יציאת מצרים", וכפי שנתבאר לעיל.

זהו הלימוד המוסרי - שמופנה בעיקר - לכלל ציבור המשתתפים.

ב. וכעת נעבור ללימוד השני שלומדים ממצות 'פדיון הבן', והפעם לימוד זה מופנה במיוחד עבור "ההורים" של הרך הנולד! גם כלפיהם - יש מֻסָּר חשוב שרומזת להם מצוות 'פדיון הבן'. וכדלהלן:

כידוע לכולנו, שיש יסוד חשוב ביהדות, שכל דבר שהוא "ראשית" - צריך להקדיש ולהקריב זאת למען השי"ת. וזאת כאות תודה ו'הכרת הטוב' להקב"ה, שזיכהו להגיע לכך, לראות ב"ראשית" מעשה ידיו!

והדוגמא הבולטת לזה, מצינו במצוות ה"ביכורים" המפורשת בתורה. וכפי שידוע שיש חיוב מהתורה, להביא לבית המקדש את "ראשית פרי האדמה", שגדלו מפירות 'שבעת המינים' שבתוך שדהו. וכל זאת - כדי להכיר טובה להקב"ה, ולהשריש בתוכנו את ההכרה, שאע"פ שטרחנו ויגענו בחרישה, זריעה וזיבול השדה וכו', בכ"ז - כשזוכים לבסוף לראות את גידול הפרי - מייחסים את כל ההצלחה כלפי הקב"ה! כיון שיודעים שהכל מאיתו יתברך וּבְהַכָּנָתו, ושוב דבר לא היה "זֶּה" - אם הקב"ה לא היה מכוון זאת מלמעלה!

ואותו 'רעיון' בדיוק - באים להעביר להורי התינוק, באמצעות המצווה של "פדיון הבן":

כלומר, יש חשש סביר, שמיד עם יִוָּלֵד להורים בנם הראשון, עלולה להיגנב במוחם מן הרגשת ביטחון של "בעלות פרטית" על הרך הנולד, מבלי לקחת בחשבון - שהיה כאן גם 'שותף שלישי' (הקב"ה) שהוא למעשה הגורם העיקרי לביאת הילד לעולם!

הנה, צאו קצת לסיבוב ברחוב, ותראו:

* כמה מליוני שקלים אנשים מוכנים לשלם בשביל טיפולים ובדיקות - העיקר כדי להיפקד בבנים!

* כמה מליארדי דולרים אנשים מוכנים לשלם בשביל "לְאַמֵּץ" להם ילד אחד בביתם!

* כמה טיסות וריצות לחו"ל אנשים מוכנים לטרוח ולנסוע, ואפילו עד סוף העולם - העיקר שיחזירו להם ילד בריא ושלם!

ואילו אתה - שזכית לתינוק בריא וחמוד, בלי כסף, בלי טיסות לחו"ל, בלי צער ועגמת נפש, ובלי כל ה"גיהנום" הזה - וכי לא מגיע על זה מילת "תודה" אחת מרגשת כלפי הקב"ה? קשה לך להרים את העיניים למעלה ולהגיד "תודה" - לזה שהכניס לך את כל האושר והשמחה לבית? למי שנתן לך את הילדים שהם השמחה והחיים של כל הבית!!! אלא מה? מהיכן באה לאדם הרגשה כזאת של אטימות ואדישות לא להכיר תודה להקב"ה על לידת הבן? זאת משום שכך הוא טֶבַע האדם, שכל דבר שהוא משיג בלא קְשָׁיִים, ובלא כל מאמץ - הוא נוטה לראות זאת כדבר נורמלי ה'מובן מאליו', ולא שם ליבו שיש "יד מסתתרת" מלמעלה שכיוונה וגלגלה את הדברים לאורך כל הדרך!!!

וכדי להוציא את האדם מן תחושת הגאווה הזאת, וכדי לעורר אותו מתרדמת "ההרגל" שהוא שקוע בתוכו, לשם כך ציוה הקב"ה את ההורים, שהבן הראשון שיוולד להם, שבדרך כלל מצפים לו ההורים ב'כליון עינים' - דוקא עליו - יצטרכו לשלם לכהן 'כסף' בכדי לקבל אותו חזרה לרשותם! וכל זאת - כדי להחדיר בהם את ההכרה שעל כל דבר "ראשית" שצומח או נולד אצל האדם - מחוייב הוא לדעת שהכל מהשי"ת, שנתן לו זאת בתור 'אוצר פיקדון' ויש עליו חובה להודות לו על כך!

ולכן, על ההורים מוטלת החובה לפקוח עיניים ולשים לב היטב "ללקח המוסרי" שמשדרת להם מצוות פדיון הבן, ונתמצת זאת בכמה מילים: אסור להם לשכוח את מידת "הכרת הטוב" כלפי הקב"ה, וכמו שב'פירות האדמה' יש חובת מצות "ביכורים" לכהן - אותה חובה בדיוק - קיימת גם בבכור שנולד פטר רחם, שהוא ה"פרי הראשון" של ההורים - שגם בזה יש מצות "ביכורים" לכהן, שפודים אותו בכסף ה' סלעים!

זהו הלקח המוסרי השני - שמופנה בעיקר כלפי - "הורי התינוק".

ג. ואולם - עדיין לא הסתיימו בזה 'נקודות הלימוד' שמסמלת לנו מצוות פדיון הבן - - -

יש לנו עוד לקח מוסרי אחד, שמסמלת לנו מצוות פדיון הבן, ואולם הפעם לקח זה מופנה אל... כן, תתפלאו לשמוע... שזה מופנה דוקא כלפי... ה'תינוק' הבכור! גם אליו משדרת מצות פדיון הבן לימוד מוסרי גדול וחשוב מאד, שילווה אותו לאורך כל חייו!!! ונפרט מעט את תוכן 'לימוד מוסרי' זה:

הנה, אם שמתם לב למצווה זו, בודאי הבחנתם בדבר קצת מוזר: דוקא את הבן ה"בכור" דרשה התורה לתת לו חשיבות ומעלה - מכל שאר יתר הבנים, ולקדש אותו בקדושת 'פטר רחם'!

וכל כך למה? מה הנקודה ה'חיובית' שיש דוקא בבן ה'בכור'? שאלה זו מובילה אותנו לידי מסקנה, שבהכרח, בתוך מצוה זו 'טמונה' דבר 'סגולי' - שמייחדת דוקא את הבן הבכור!

כלומר: ע"י מצוה זו, שהוטלה דוקא על הבן הבכור, בזה באה התורה גם לגלות לנו ב"דרך אגב" - על 'חשיבותו' של הבכור! שיש לו מעמד מכובד וְאַחֲרָאִי מאד כלפי המשפחה! שמכיון שהוא הגדול שבבית - הרי הוא זה שיהיה הסמל והדוגמא - לְאֶחָיו הבאים אחריו, הן לטוב והן לרע, ח"ו. הוא זה שיתן את ההשפעה ואת ה"דוגמא אישית" לְאֶחָיו - ע"י מעשיו והתנהגותו!

ולכן, דוקא את הבן הבכור - הכתירה אותו התורה בקדושת "פטר רחם"! כדי להחדיר לתשומת ליבו, שהוא בהתנהגותו - יש לו גורם השפעה עצומה לכל האוירה בבית, ולכן עליו להתנהג בהתאם למעמדו המכובד!

זהו הלקח המוסרי - שמופנה בעיקר כלפי ...הרך הנימול!

סיימנו בזה. נסכם לעצמנו בקצרה את שלשת הלקחים שמסמלת לנו מצוות 'פדיון הבן'. ואשר כל לקח - מופנה כלפי שלשה אִישִׁיִים שונים, המובאים להלן:

* מֶסֶר כלפי "ציבור המשתתפים" - מצוה זו נותנת להם 'תזכורת' על שני ניסים שהקב"ה חולל עימנו: א. שהרג את בכורי מצרים - והציל והשאיר בחיים את בכורי ישראל, ולכן אנו "פודים" את חיי הבכורים מידי הקב"ה - באמצעות הכהנים. ב. וכתוצאה מהנס של בכורי מצרים - התאפשר לנו הנס השני של יציאת מצרים. נמצא, שמצות "פדיון הבן" מזכירה לציבור ב'עקיפין' את נס יציאת מצרים עצמו!

* מֶסֶר שני - כלפי "הורי התינוק" - מצוה זו באה להזכיר להורים, ולעורר אותם לצאת מן 'שיגרת ההרגל' שרגילים לקבל כל דבר - כאילו זה דבר "טִבְעִי" שבא מאליו, וגם ב'לידת בן' רגילים לראות את זה כחלק מ"שיגרת החיים", ועל דבר זה בדיוק - באה המצווה לעורר את ההורים להתבונן, שעל כל דבר שמקבלים בחיים, צריך - בראש ובראשונה -

להכיר שזה בא מידו של הקב"ה! ואפי' על דבר פשוט כמו לידת ה"בן" שלהם - גם על זה הם צריכים לראות זאת בתור "מתנה" מהקב"ה! ולכן הם פודים את התינוק בכסף - מרשותו של הכהן!

* וּמֶסֶר שלישי - כלפי ה"תינוק" עצמו: שיזכור לאורך כל חייו, שדוקא אותו בחר הקב"ה מכל יֶתֶר האחים - לרומם ולקדש אותו בקדושת "פטר רחם"! ולא לחינם בחרו דוקא אותו, אלא רק מחמת הסיבה - שהבכור יש לו 'אחריות' מאד גדולה! כיוון שהוא מהווה "סמל ודוגמא" לכל יֶתֶר שאר האחים, שכך הטביע הקב"ה בטבע העולם, שבכל בית, עיניי כולם נשואות אל האח הגדול שבבית, והם עוקבים אחרי התנהגותו, ואוהבים "לְחַקּוֹת" כל מעשה שלו, הן לטוב והן לרע. ולכן, הבן הבכור צריך שיהיה מוּדָע לכל ה'אחריות הכבידה' שהוא נושא על כתפיו, ויתנהג בהתאם לדרגת הקדושה שהתורה העניקה לו!

אלו הם שלשת לימודי "מוסר הַשְׂכֵּל", אשר כל מי שיש לו "טביעות עין" חדה - יכול לגלות אותם בתוך 'עומק' המצוה של פדיון הבן. ואשריו מי שיודע גם לְיַשֵּׁם לעצמו - את הלקח הנכון והרצוי שֶׁמְּכֻוָּן אליו - מתוך שלשת הלקחים הנ"ל, שבזה הוא הרוויח את התוכן ה'אמיתי' שנותנת לנו מצוות פדיון הבן!!!

דרשה ב' - ל"פדיון הבן"

גילוי מדהים על כוחה העצום של בת ישראל:
גאולת עם ישראל - לא תלויה בעיקר בתעניות וצומות,
וגם לא במעשי תורה וחסד, אלא אך ורק -
במידת ה"צניעות" של בנות ישראל!!!

מצוות 'פדיון הבן' נתייחדה כידוע דוקא לבן ה'בכור' שבאחים. וכפי שהפסוק אומר: "קדש לי כל בכור"! כלומר, שמתוך כל מליוני היהודים - הוציא לו הקב"ה מתוכם קומץ קטן של 'בכורות', וקִדְּשָׁם בקדושה מיוחדת לעבוד ולשרת לפניו בבית המקדש! וכפי שאמרו חז"ל בגמרא מסכת זבחים (דף קי"ב:) "עד שלא הוקם המשכן - היו הבמות מותרות, ועבודה (של הקרבנות) בבכורות"! כלומר, שדרגת הבכורות הגיעה ל'שיא' הקדושה - עד כדי לעמוד לפני ה', ולהקריב לפניו קורבנות על גבי המזבחות של ה'במות'! וכפי שאמרו לנו חז"ל לעיל.

ואולם כאן הבן עומד ושואל:

מדוע זאת? איזו "זכות" היתה לבכורים שדוקא הם זכו לקדושה כזאת גבוהה? מה המעלה המיוחדת שהיתה להם? ובקיצור: באיזו 'זכות' הם "פייסו" את בורא עולם - עד כדי שהסכים לתת להם קדושה כזאת גבוהה לדורי דורות?

תשובה על כך, עונה לנו הרמב"ן בפירושו לחומש שמות (פרק י"ג פסוק י"א) וזה לשונו: "...כי בעבור שפדה את הבכורות ממוות בהכותו בארץ מצרים, לכך ציוה שיהיו קדושים לו לעבוד את עבודת ה'"! עד כאן לשונו.

כלומר, הרמב"ן מסביר, שמכיון שהקב"ה היכה את בכורי מצרים, ואת בכורי ישראל הוא הציל ולא הרג אותם - לכך ציוה עליהם שיהיו קדושים לו בקדושת בכור!

ואולם הסבר זה עדיין אינו מניח את הדעת! כיון שעדיין אינו מובן לנו: מה הקשר? וכי בגלל שבכורי מצרים נהרגו, ובכורי ישראל ניצלו - זו כבר סיבה לתת לבכורים "קדושה" לדורי דורות? אז נכון שקרה להם כאן 'נס', והקב"ה דילג על בכורי ישראל ולא הרגם, ואולם מה הקשר בין נס זה - לבין הקדושה שניתנה להם? וכי כל מי שקורה לו נס והוא ניצל ממוות - זו כבר סיבה לתת לו "פְּרָס" של 'קדושה' לדורי דורות?

ושאלה זו מובילה אותנו לידי מסקנה, שבהכרח טמון כאן עומק נוסף בדברי תשובתו של הרמב"ן, ועלינו להוריד את ה'שיכבה העליונה' הָרְדוּדָה, ו'לצלול' לתוך עומקם של דברים!

הנה, ה"סבא מקלם" האיר את עינינו בסוגיא מסובכת זו, וגילה לנו שבדברי הרמב"ן האלו טמון - יסוד גדול ועצום!

ואלו תוכן דבריו: הרמב"ן כאן באמת לא מתייחס ל'נס ההצלה' עצמו של בכורי מצרים, אלא הכוונה לדבר אחר לגמרי! ולשם כך נקדים הקדמה קצרה:

הנה, בעצם הַעוּבְדָּה שבכורי ישראל ניצלו במכת בכורות, נוצר מדבר זה שני דברים:

א. נס ההצלה עצמו. שבו ניצלו בכורי ישראל ממוות לחיים - ע"י שהאלוקים לא נתן רשות למשחית לפגוע בהם.

ב. דבר שני שנגרם ע"י בכורי ישראל - הוא "קידוש ה'" נורא ועצום! שבעצם זה שכולם ראו איך שבבית אחד, ובמיטה אחת, יושנים ביחד בכור מישראל ובכור מהמצרי, ובכ"ז ברגע שהתחילה מכת הבכורות - מתחיל פתאום למות רק הבכור המצרי, ואילו הבכור מישראל - נשאר עומד לידו חי וקיים - דבר זה גרם לקידוש ה' נורא, שבזה ראו כולם בעליל איך שהאלוקים שולט על כל מערכת הבריאה, וכי בידיו מופקדות נשמות כל בני האדם, והוא יודע להבחין בדיוק בין בכור יהודי לבין בכור מצרי, ובין טיפה של בכור לטיפה שאינה של בכור, ואינו "מִתְבַּלְבֵּל" כלל! ובזה נגרם לקידוש שם ה' בכל

העולם! שכולם ראו שאכן רק האלוקים - הוא זה שגוזר ומחליט מי ימות ומי יחיה, ואין מידו מציל!
וא"כ נמצא, שבכורי ישראל גרמו כאן ב'עקיפין' לקידוש שם השם בעולם! הם הוכיחו לכולם, שאם ה' רוצה - אז אפילו שאתה תהיה בין אלפי חללים מתים - בכ"ז אתה תנצל! כיון שלכל כדור יש כתובת, ואין 'מקרה' בעולם כלל!
זהו ה'קידוש השם' שגרמו בכורי ישראל בעולם, ובכך הם גידלו ורוממו את שמו וכוחו של הקב"ה בעיני כל העולם!!!
ועל זכות זו של "קידוש השם" שגרמו הבכורות - על זה התכוון הרמב"ן לומר, שזכות זו עמדה לבכורים, והקב"ה העניק להם שכר על כך, שבגלל זה שנגרם על ידם 'קידוש ה'' בעולם - כך גם הם יקבלו 'קדושה רוחנית' אדירה, שתלווה אותם לדורי דורות! מידה כנגד מידה!
זהו הסברו הנפלא של הסבא מקלם, בדברי תשובתו של הרמב"ן ז"ל.
ואילו אנו עומדים מהצד 'הַמּוּמָים' מהדברים, ושואלים את עצמינו בפליאה:
אם לבכורים - שגרמו רק ב"עקיפין" לקידוש ה' - ובכ"ז הקב"ה נתן להם שכר כזה אדיר ועצום (של 'קדושה' לדורי דורות) - א"כ מה מחכה למי שהולך בְּפועַל ומקדש שם שמים ברבים? לא ב"עקיפין", אלא ישירות הולך וגורם במעשיו לקידוש שם שמים, איזה שכר עצום ונורא מחכה לאדם כזה!!!
וזהו המסר הנורא והנוקב שלמדנו ממצוות "פדיון הבן":
כל קידוש ה' שנגרם ע"י האדם - ואפילו בעקיפין - הקב"ה משלם לו על זה את שכרו עד הפרוטה האחרונה!!!
וכלפי מה הדברים אמורים כלפינו?
הנה, כפי שידוע, בדור שלנו שורר חושך נורא מבחינה רוחנית! רוב היהודים במדינה (80%) - אינם שומרי תורה ומצוות כמו שצריך, חלק ניכר מכל יהדות העולם - מתבוללים במדינות הגויים, כבוד התורה בדורינו מושפל ונרמס עד עפר, חומת הצניעות פרוצה לגמרי, וּמַבּוּל הפריצות "חוגֵג" ברחובות, וכך כל הדור שקוע בתוך מירוץ מטורף - אחר תאוות והנאות שפילות!
ובקיצור: יש 'חושך' כזה איום ונורא - עד שכל אַלְפַּיִם שנות גלות - "נשפכו" על הדור שלנו!!!

וכיון שכבוד האלוקים בדורינו - הוא מושפל, לכן כל מעשה קטן מצידנו של קידוש ה', כל מאמץ קטן מצידנו לרומם את כבוד התורה ולחזק את פירצת הצניעות - הרי בשמים מחשיבים זאת מאד מאד! אצל הקב"ה זה נחשב לדבר יקר ועצום!!!

כי זאת עליכם לדעת אחים יקרים: שמי שמחזיק ומתקרב אל המלך בזמן שהוא נמצא בגלות מחוץ לביתו, בזמן שהוא בורח ונמלט יחף מארמונו - בשעה קשה כזאת, מי שממשיך להחזיק בתורה ובמצוות, ומשתדל להרים את כבוד האלוקים המושפל, ועומד ואומר בגאווה להקב"ה: "אני עדיין נשאר העבד שלך! אינני מוכן להתפשר ולוותר על שום אות מדברי התורה שלך"! אֲקַיֵּם את מצוותיך - בכל מצב ובכל מחיר! - דוקא אנשים כאלו יזכו לשכר רב מאת המלך בעת שישוב לעלות על כסא מלכותו כבראשונה! כיוון שלא "חוכמה" להחזיק מהמלך בזמן שהוא נמצא ושולט במלכותו, ה'חוכמה' היא - להמשיך לשמור על חוקי המלך גם בזמן שהוא נמצא ב'גלות' מחוץ לארמונו!

ולכן, דוקא בזמן ה"הסתר פנים" הנורא שאנו שרויים בו, ודוקא בזמן עומק הגלות הקשה שאנו מושפלים בה, מי שימשיך להחזיק בהקב"ה, ויקדש וירומם את שמו ברבים - הרי הוא זה שיזכה לשכר גדול ונורא, וכן גם לסיעתא דשמייא עצומה - בזכות זה שהוא חס על כבוד שמים המתחולל ברחובות!

וניתן כאן דוגמא קטנה, שתמחיש לנו איך בדיוק האדם יכול לגרום לקידוש ה' ולרומם את כבוד התורה המחולל.

וניקח לדוגמא את מצוות הצניעות: הרי כיום אפילו 'עיוור' יכול להרגיש את ההתדרדרות המבהילה שיש בתחום הצניעות! בגדים שפעם היו 'מתביישים' ללבוש אותם אפילו בחדרי חדרים - היום לובשים אותם בגלוי לעין כל, וזה נהפך להיות "לֶגֶיטִימִי" ו"לִיבֶּרָלִי" ו"אוֹפְנָתִי", ו"מוֹדֶרְנִי", ואין כל מעצור מה כן ללבוש ומה לא. הכל נעשה הפקר ופרוץ, ואין יותר שום בושה וְ'נוֹרְמָה' אנושית!

והנה, מתוך כל מבול הפריצות הזאת, קמה פתאום אשה גיבורת נפש, שרואה כל הזמן איך שמחללים את כבודו של הקב"ה ע"י חוסר הצניעות, ואז היא עומדת ואומרת לעצמה: אֲנִי רוֹצָה להחזיר את 'גאוותו' של הקב"ה כלפינו! אני רוצה לפייס את בורא עולם - על כל הצער שניגרם לו ע"י חוסר הצניעות! אני מהיום ואילך אֵלֵךְ רק בהופעה צנועה ושקטה, ועם כיסוי ראש צנוע!

אתם יודעים מה זה ללכת ב'כיסוי ראש' צנוע בדור שלנו? הרי כל אוירת הרחוב מורעלת בריצה מטורפת אחרי הַמודֶל של ה"אופנה"! יש פיתוי עצום לאשה ללכת ולהבליט את גופה ואת יופייה ברחוב! ואפילו אם היא אשה 'חרדית' - ג"כ יש עליה לחץ חזק

מאד, שלפחות תבליט את יופייה ע"י "פיאה" מודרנית, שיראו כאילו היא מתהלכת עם השערות הטבעיות שלה! עם שערות ארוכות שֶׁעָפות ברוח! וכך היא תֵּרָאֶה יותר 'צעירה', ויותר 'אופנתית'!

והנה באה אשה צנועה שמתגברת על כל גֵּרוּיֵי הרחוב האלו, וּבוֹלֶמֶת את תאוותה שלא לְהִימַשֵּׁיךְ אחר ה"מוֹדָה", והיא מקפידה על עצמה ללכת עם כיסוי ראש 'שקט וצנוע' - הרי אשה כזאת מקדשת שם שמים ברבים בכל צעד וצעד שלה ברחוב! בכל פסיעה ופסיעה היא גורמת לקידוש שם שמים במישרין וגם בעקיפין!

תארו לעצמכם, מה זה לשים 'כיסוי ראש' בדור הפרוץ שלנו! הַחֲבֵרות שלה לועגות עליה ואומרות: "תראי איך את נראית כמו 'סבתא אסתר'! מה זה? נהיית "מבוגרת" ב - 30 שנה! מה קרה לך? תצאי מזה! תרגישי "צעירה"! 'שֶׁסַע' פה, 'קֶצֶר' שם, וגם עם 'פאה' מודרנית... אז מה יש? הרי צריך "לְהִתְנַעְנֵעַ" עם העולם - קדימה!

והאשה שומעת את כל זה, והיא צריכה "לֶאֱכול" את כל העלבונות האלו - "ולבלוע" את זה פנימה בתוך הלב!

היא הולכת לעבודה, וגם שמה צוחקים עליה ואומרים: "מה? גם את נהיית פתאום "צדיקה"?!

והיא צריכה "לאכול" גם את זה!

וא"כ, אשה כזאת שהיא מוכנה לספוג את כל הלעג והעלבונות, מוכנה ללכת נגד הזרם, ובלבד שלא "למכור" את צניעותה, הרי אשה זו מקדשת את שם השם ברבים, ושכרה הוא עצום ונורא שאין לשער ולתאר כלל!!!

רוצים אתם לקבל קצת מושג, מהו גודל השכר שמחכה לאשה צנועה כזאת? הנה קראו לפניכם את מאמר חז"ל הבא, ואז תתחילו קצת להבין, איזה מעמד ענק ונורא - הנשים הללו תופסות למעלה בשמים!

הנה, חז"ל מגלים לנו במסכת עוקצין (פרק ג' משנה י"ב) ש"עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק שֶׁי"י עולמות", כלומר, 310 עולמות!

ולדוגמא: אשה שהתחזקה והשתדלה לשמור בעוז על צניעותה - לאשה כזאת מגיע שכר של: 310 עולמות!

ומה הכוונה "310 עולמות"? בְּמַה זה מתבטא במושגים שלנו?

תיקח את כל ההנאות שכדור הארץ חָוָה במשך כל ה- 6.000 שנה, את כל ההנאות של מליארדי האנשים שנהנו כאן בכדור הארץ במשך כל ה-6.000 שנה, וכל ההנאות העצומות האלו - זה נקרא בסך הכל רק 'עולם אחד' שחז"ל מדברים עליו!

וכעת, באים חז"ל ואומרים לנו, שהשכר שמחכה לנו - זה לא רק עולם אחד כזה - אלא 310 - עולמות כאלו!! כלומר, תכפילו את כל ההנאות שקיבלתם במשך 6.000 שנה X 310 פעם!!! הרי זו הנאה אדירה ועצומה, שאין לנו בכלל מושגים להתחיל להבין אפילו את ההתחלה של ההנאות האלו!

זהו השכר העצום שמחכה לאשה ששומרת על צניעותה: 310 עולמות - בסדר גודֶל הנאה של כל כדור הארץ - 310 X פעם!!!

ועדיין לא גמרנו בזה את החשבון - - - הנה, הַמְשַׁכּוּ להאזין היטב להמשך הדברים:

מצינו הערה נפלאה, של רבינו ה"חתם סופר" שמדייק בדברי חז"ל אלו, ושואל שאלה: חז"ל אמרו "עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק 310 עולמות", מה הכוונה "להנחיל"? הרי 'נחלה' זה מלשון 'ירושה', שהבן אדם לא עבד ולא עשה כלום, רק יש לו אבא עשיר, והוא "מנחיל" לו את הכסף!

זה המושג של "נחלה" - בלי לעבוד!

וכאן חז"ל באים ואומרים לנו, שכל צדיק וצדיקה יקבלו 310 עולמות בתור "נחלה", כלומר, שזה יפול עליהם בלי לעבוד! שכר בתור "מתנה"!

וכאן אנו שואלים: מה פתאום הקב"ה יתן לנו "מתנה" 310 עולמות? הרי עבדנו קשה בקיום המצוות! שברנו יצרים! שברנו תאוות! שברנו את כל הנאות העוה"ז! וא"כ מגיע לנו שכר על פי הדין! ומדוע חז"ל אומרים שכל השכר האדיר הזה - יתנו לנו אותו רק בתור "מתנה" מהצד??? - - -

ועל שאלה זו מתרץ ה'חתם סופר' תירוץ מבהיל:

שבאמת עיקר השכר שמגיע לנו על המצוות שעבדנו והתאמצנו ועשינו - זהו שכר ניסתר מאיתנו, שאין לנו עליו שום מושג, ועליו נאמר "עין לא ראתה אלוהים זולתך"! זהו גודֶל שכר, שאנו בשכלנו הקטן לא מסוגלים כלל 'לעכל' במושגים שלנו! ועל שכר זה - חז"ל לא מדברים עליו כלל!

אז על מה כן אנו מקבלים שכר של '310 עולמות' בתור "מתנה"? אומר החתם סופר: על מצוות שהאדם קיים - בלי לעבוד עליהם! על מצוות שבאו לו "מהצד", בלי ידיעתו כלל! ולדוגמא: אשה התחזקה בשמירת הצניעות, והחלה ללכת ברחוב בלבוש צנוע וְשָׁקֵט, שלא 'מַנַקֶר' את עיני האנשים ברחוב.

והנה מהחלונות ראו אותה חַבֵרות שלה, ודיברו ביניהם: "מה? היא התחילה לשים 'מטפחת ראש'? הרי פעם האשה הזאת היתה ב'שיא' התחרות של ה'אופנה'! בשיא הלבוש המודרני! בשיא הַתַּפְאוּרָה והיופי! וכיום, תראו איך היא השתנתה ועזבה את

כל השטויות! איך היא התחזקה בצניעות! איזו אשה 'אמיצה' היא! איזה בעל צדיק יש לה! באמת יש הרבה ללמוד ממנה!
כך מדברות ומתפעלות בניהם השכנות, והאשה הזאת שהולכת ברחוב - היא לא יודעת שעכשיו התחזקו הנשים הללו - בגללה!
ועל דבר כזה באים חז"ל ומגלים לנו:
דעו לכם! על מה שאנשים התחזקו מְסַבִּיב לבן אדם, על מה שהוא גרם לקידוש ה' בלי הידיעה שלו - על זה לבד - הבטיחו לנו חז"ל את השכר העצום של 310 עולמות X כל ההנאות הַאֵין סופִיות!
על דברים שבאו לאדם בתור "ירושה", בתור "מתנה" מהצד, שהיא לא עשתה כלום, אלא רק הלכה בצניעות וממנה ראו ולמדו גם אחרות, על החיזוק הזה שהיא גרמה לקידוש שם ה' ב"עקיפין" - על זה מגיע לה 310 עולמותX כל ההנאות הַאֵין סופיות!!!
אבל על הצניעות עצמה, על המצוות עצמם, על שמירת השבת עצמה - על זה בכלל לא דיברו! כיון שעל זה מחכה לאדם לא רק 310 עולמות - אלא שיא ההנאות שמוח אנושי לא יכול לעכל ולסבול! ועל זה נאמר: "עין לא ראתה אלוהים זולתך"!!!
שמעתם? הרי זה ממש לא יאומן! על זכויות שבאו לאדם מ"הצד" שגרם בעקיפין לקידוש ה' - על זה לבד מחכה לו 'מתנה' של 310 עולמות - של כל ההנאות! א"כ מי יודע איזה שכר עצום מחכה לנו על מעשה המצוות עצמם, שעבדנו והשקענו עליהם את כל דמינו ונשמתינו - - - ?
כעת אתם מתחילים קצת להבין, באיזה סֵדֶר גודֶל של שכר אנו עובדים את הקב"ה כאן בעוה"ז!
העולם חושבים שהדתיים "פְּרָיֵירִים"! מי ששומר את המצוות - הוא "מפסיד"! מי שהולכת בצניעות - היא "מיסכנה"! מי שלובשת בגדים שקטים - היא "חֲנוּקָה"! אבל על זה נאמר "ותשחק - ליום אחרון"! נראה בסוף מי יצחק! נראה בסוף מי המיסכן, ומי המאושרת שתזכה לקבל את כל השכר של ההנאות האין סופיות האלו!! ועל זה אומרים: "צוחק - מי שצוחק אחרון"!!!
זוהי הדוגמא הקלאסית, איך אפשר לקדש שם שמים ב'עקיפין' מבלי להתאמץ כלל!
ואם תשאלו: מדוע החלטנו להביא כדוגמא על 'קידוש שם שמים' - דוקא את מצוות הצניעות? וכי חסרים מצוות אחרות שגם בהם אפשר לקדש שם שמים - לא פחות ממצוות הצניעות, ומה הדבר המיוחד שמצאנו דוקא בנושא הזה של "צניעות"?

והתשובה לכך: שדוקא את מצוות הצניעות - צריך לחזק אותה אצלנו - לפני כל מצוה אחרת!

כיון שעלינו לדעת אחים יקרים: שאם לא נחזק את מידת הצניעות אצל בנות ישראל - א"כ אפילו אם נילמד כל היום ש"ס ופוסקים, ור' עקיבא איגר, ו"קְצות", וכל הַלומְדֶ"ס שבעולם - שום דבר לא יעזור להציל אותנו ביום חרון אף! פִּירְצות הצניעות הם כמו "חורים" באונייה, שמה שיהיה באונייה - החורים יצליחו להטביע ולאבד את הכל!!! כוחה ההרסני של פירצת הצניעות היא נוראה - עד שיכולה לעצור אפילו את הקב"ה מלבוא ולהציל אותנו! כיון שהקב"ה שונא את בניו כשיש אצלהם פריצות של זימה! ושום דבר לא יצליח לפייס אותו ביום חרון אף! לא תורה, לא חסד, לא תפילות, כלום! הפריצות זה הדבר הכי שָׂנְאוּי על בורא עולם, ולכן הוא לא מוכן לקבל שום "פיוס" שבעולם - עד שיתקנו את הדבר הזה! הוא פשוט בורח ומסתלק מאתנו!

ולכן תשימו לב ותראו, שהיום היצר הרע כבר לא צריך לעבוד הרבה! הוא יתן לנו לשבת וללמוד תורה, הוא יתן לנו לעשות הרבה מעשי חסד, הוא יתן לנו לעשות את כל התעניות והתפילות - הכל! רק אצל הנשים הוא יבוא ויכניס להם לתוך הראש דמיונות ובילבולים של לבוש צר וקצר - ואז כבר - הכל יפול!!! הפריצות של הנשים - כבר תהרוס ותחריב לנו את הכל!!!

כל העבודה שלנו תיפול לטמיון בגלל הפריצות! ואפילו שהבעל ילמד כל היום תורה, והילדים ילמדו בתלמודי תורה והבית כולו יהיה "חרדי" - אם האשה תלך בלבוש מושך ומַגֶרֶה ברחוב - היא תצליח בזה להפיל את כל הבית!!! הכל יתמוטט בגלל חוסר צניעותה!!!

ולכן בנות ישראל צריכות לדעת, שהתפקיד שלהן הוא כזה אחראי וגורלי להצלת כל קיום עם ישראל! היצר הרע נותן לאשה לראות את מעמדה כאילו היא 'נֶחְיתִית' שעוסקת כל היום ב"דברים קטנים" של טִיטוּלִים, מַטֶרְנות, וחומרי ניקוי... אבל לפי התורה הקדושה, יש לאשה כוח ועוצמה כזאת גבוהה, שאפילו לרב הכי גדול בעולם - אין את זה!!! כיון שלא כתוב ש"בזכות 'צדיקי הדור' עתידין בני ישראל להגאל"! לא! אלא חז"ל הדגישו לנו שרק בזכות "נשים צדקניות" עתידין בני ישראל לצאת מהגלות! רק זכות הצניעות שלהם - זה מה שיביא לנו בסוף את המשיח! לא יעזרו לא צדיקים, לא תעניות, ולא לימוד התורה, כל אלו אין להם עדיין את הכוח העצום - כמו שיש לאשה, שהיא יכולה לגאול את העם, או ח"ו להפיל אותו!

ולכן כעת אתם מבינים היטב, מדוע שַׂמְנוּ דָגֵשׁ דוקא על נושא הצניעות! כיון שזה הנושא הכי רגיש והכי גורלי - שצריך יותר ויותר להתחזק ולקדש שם שמים בו! וְאַשְׁרֶיהָ אותה בת ישראל, שהקב"ה 'מתגאה' ומשתבח ומתפאר בה, על שהיא זוכה בכל צעד וצעד שלה לקדש שם שמים ברבים ע"י צניעותה! אשריה ואשרי חלקה!

וזהו גם הלקח הגדול שלימדה אותנו מצוות פדיון הבן: שהבכורים קיבלו את קדושתם - דווקא בגלל שזכו לקדש שם שמים ב'עקיפין'! ומהם למדנו, שהקב"ה דואג לשלם שכר אפילו לאלו שקידשו את שמו רק בדרך "אגב"! בעקיפין! בהליכה ברחוב! גם על דבר כזה מקבלים שכר!!!

מי חלם שאפשר להוציא לקח כזה נורא ואיום ממצוות "פדיון הבן"? ויהי רצון שנזכה באמת לקדש שם שמים ברבים, ע"י מעשינו ופעולותינו!

''קַדֶּשׁ לִי כָל בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל רֶחֶם בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה לִי הוּא.'' (יג, ב)

אמר דוד המלך (תהלים מו, ט) ''לכו חזו מפעלות ה''', בא וראה מה גדול כחו של הקב"ה, שאין מעשיו כמעשה בשר ודם, בשר ודם אינו יכול להוציא מדבר אחד שני דברים וכו'. והקב"ה, ממקום שמכה לרשעים הוא מרפא לישראל, שביום שהכה בכורי מצרים, קידש לשמו בכורי ישראל, שנאמר ''קדש לי כל בכור.'' (אוצר המדרשים).

שואל הזוהר הקדוש (מתוק מדבש על הזוהר דף מא ע"ב): אם הקב"ה לבדו היה הורג את בכורי מצרים, למה כתוב ''ולא יתן המשחית'' שמזה משמע שהמשחית הלך להרוג את הבכורים ולא הקב"ה? ומתרץ אלא ודאי הקב"ה לבדו היה הורג את בכורי מצרים, והמשחית היה הולך למצוא איזו עלילה לקטרג על ישראל שגם בהם ישלוט הדין ח"ו, כיון שהיה רואה את שבירת כוח הערלה ע"י דם הברית שהיה רשום בשני צדדי פתח הבית ברח ונפרש מן הבית, ולפי שהרג הקב"ה כל אלו הבכורים של הסטרא אחרא, נתן מצות פדיון פטר רחם לישראל שיפדו את הבכורים, שלא ימצא עליהם הסטרא אחרא שום עלילה לקטרג עליהם, כי ע"י הפדיון הם יוצאים מתחת רשות הסטרא אחרא ונכנסים תחת רשות הקדושה, ובכל דבר שומר הקב"ה את ישראל כאב השומר את בניו. ע"כ.

וכתב בספר החינוך: משרשי מצוה זו, שרצה ה' לזכותנו לעשות מצוה בראשית פריו, למען דעת כי הכל שלו, ואין לו לאדם דבר בעולם רק מה שיחלק לנו ה' בחסדיו, ויבין זה בראותו, כי אחר שיגע האדם כמה יגיעות וטרח כמה טרחות בעולמו והגיע לזמן שעשה פרי, וחביב עליו ראשית פריו כבבת עינו, ומיד נותנו להקב"ה ומתרוקן רשותו ממנו

ומכניסו לרשות בוראו, ועוד לזכר הנס הגדול שעשה לנו השם בבכורי מצרים, שהרגם והצלנו מידם, ע"כ.

מכאן ואילך מספר "ילקוט יוסף" (שובע שמחות ח' ב):

מובא בתיקוני הזוהר, כשפודה האב את בנו, מתעוררים רחמי אבינו שבשמים לגאול את ישראל, אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה אתה קראתנו "בני בכורי ישראל" בניך אנו ואתה אבינו, חמשה דברים חייב האב לבנו, ואחד מהם לפדותו, אנא ממך פדנו מבין האומות!

וכן רבי ישמעאל אומר, י"ג דבר חיבבן הקב"ה וקראן לי וכו' ואחד מהם זה הבכורות, שנאמר קדש לי כל בכור, וגדולה חביבות מצוה זו שחזרה התורה על ציווי זה ט' פעמים. והמהר"ח פלאגי' בספרו רוח חיים (סי' שה סק"ב) העיד על מעשה שהיה במקומו, אחד שהיה בכור, ועברו רוב שנותיו, וחלה חולי כבד מאוד, עד שכמעט היה מסוכן ונתייאשו רופאים, וכשנכנסתי לבקרו עלה על דעתי שמא בקטנותו לא עשו פדיון בחמש סלעים כהוגן, ואמרתי לו, כי אני רוצה לפדותו ע"י כהן אחד בחמשה סלעים, ותיכף הודה לדברי ונתן בידי חמשה סלעים ליתנם לכהן תלמיד חכם שהיה לפניו, ותיכף ומיד נתרפא ועמד מחוליו, וחי עוד עשרים שנה! הרי כי המצווה הזו מארכת ימים ושנות חיים.

אין הבכור ראוי לפדיון אלא עד שיעברו עליו שלשים יום שלמים, שנאמר (במדבר יח, טז) "ופדויו מבן חדש תפדה" ואחר שלשים יום יפדוהו מיד שלא ישהה המצוה, ואם חל יום שלשים ואחד בשבת, אין פודים אותו, אלא ימתין עד יום ראשון.

מעיקר הדין די בשיעור שלשים דרהם כסף מזוקק למצות פדיון הבן, או שווי השיעור הנ"ל, שהוא תשעים גרם כסף, אולם לפי המנהג שנהגו מדורי דורות בירושלים, יש לתת שלשים ואחד דרהם כסף טהור, או שוויו, שהוא כתשעים ושלש גרם כסף טהור, ויש לעקוב תמיד אחר מחיר כסף טהור, ולתת פדיון הבן בהתאם למחירו המשתנה בשוק (כולל מס ערך מוסף וכו'),

וכשאבי הבן נותן המעות לכהן (וכל כהן שמוחזק בכהונה כשר לכך), צריך שיגמור בדעתו לתת לו במתנה גמורה, אך אם רצה הכהן להחזיר לאבי הבן את דמי הפדיון, רשאי, אבל אבי הבן לא יתן בדעתו ליתן המעות לכהן על מנת שיחזירם לו, ואם עשה כן והחזיר לו אין בנו פדוי, עד שיגמור בלבו לתת לכהן במתנה גמורה. ואם רצה הכהן אח"כ להחזיר לו יחזיר, אך לא יהיה הכהן רגיל להחזיר לכולם, כדי שלא להפסיד לשאר הכהנים, שמתוך כך לא יתנו כולם פדיוני בכוריהם אלא לו. אבל לאבי הבן שהוא בן ישיבה

או עני, רשאי להחזיר, ומכל מקום אם עבר וקיבלם ופירש שנותן לו על מנת להחזיר, שמה מתנה.

וזו מצות עשה על כל איש מישראל לפדות את בנו הבכור לאמו הישראלית, (שאם אינו בכור לאם, אע"פ שהוא בכור לאב, כגון שהאשה היתה נשואה לאדם אחר והביאה ממנו ילד, ונתאלמנה או נתגרשה ונשאת לאחר ולנולד לו בן בכור ממנה [או מחוץ לנישואין] אין צריך לפדותו).

ובן בכור שנולד ע"י ניתוח קיסרי, אביו פטור מלפדותו, כי קדושת בכור היא רק כשהוא פטר רחם ונולד באופן רגיל, וכן הבן שיוולד אחרי בן זה אינו טעון פדיון, וכן אם בניתוח הקיסרי הולד היה נפל פוטר את הבא אחריו מפדיון. אמנם אם הולד נולד על ידי מלקחיים חייבים לפדות אותו, אלא שיפדוהו בלי ברכה, אך המברך יש לו על מה לסמוך. אך מה שמרחיבים מקום הלידה כשהוא צר ע"י חיתוך בעת הלידה לא נחשב כיוצא דופן, וחייב בפדיון, וכן אם הוציאוהו מרחם אמו ע"י שאיבה במכשיר ואקום, הרי זה חייב בפדיון, וכן אשה שילדה ע"י הזרעה מלאכותית מבעלה (ע"פ היתר חכם) ונולד לה בן בכור הבן חייב בפדיון, ואם אין ידוע מי הוא האב, הבן חייב לפדות את עצמו כשיגדל,

וכן אשה שבהיותה חילונית נתעברה באיסור, והפילה את עוברה לאחר שהוכר עוברה, ולאחר שחזרה בתשובה נישאת לבן ישיבה, ונולד להם בן בכור ויראה לספר לו שעשתה הפלה כדי שלא יופר השלום בית, מותר לה שלא לספר לו על ההפלה, והבעל יעשה פדיון הבן, ואפילו אם גורמת לו שמברך ברכה לבטלה, אין בזה איסור, משום שלום בית, וטוב ונכון שהרב המקומי יודיע לכהן שידלג על השאלות השגרתיות (האם האשה הפילה איזה פעם) לבל תצטרך לשנות מפני השלום.

וחיוב פדיון הבן כשהוא קטן, מוטל על האב, ואם אינו רוצה לפדותו יש לבית הדין לכופו על כך. עבר האב ולא פדה את בנו, כשיגדל חייב לפדות את עצמו,

אין האשה חייבת לפדות את בנה, ואם האשה פדתה את בנה, אין הבן פדוי, שהחיוב על האב, ולכן כשיבוא בעלה יפדנו בלי ברכה.

וכן אשה שיש לה בעל שאינו שומר תורה ומצוות ואינו רוצה לפדות את בנו, ופדתה את בנה בלא רשות בעלה, אין פדיונה פדיון, שהרי עיקר החיוב הוא על האב, וכיון שהוא אינו מרוצה מכן לא נפקע ממנו החיוב המוטל עליו, ולא יצא ידי חובת המצוה, ולכן יש לבית הדין לתלות על צוואר הבן טס של כסף שעליו חקוק בכור שאינו פדוי, וכשהבן יגדל יפדה את עצמו.

אם אבי הבן נמצא בחו"ל ואינו יכול לחזור כדי לפדות את הבן ביום השלושים, יפדה את בנו אצל כהן במקום שהוא נמצא, ואף יכול לברך, וטוב הדבר שקודם שפודה את הבן יתקשר לביתו ויברר שהילד קיים, ואז לכל הדעות יכול לברך. ושליחות מועילה בפדיון הבן (ואפילו אשתו).

אם הבן הבכור נמצא בבית החולים ואי אפשר להביאו למעמד הפדיון, אין לעכב את הפדיון בשביל זה, אלא יערכו את הפדיון בזמנו גם שלא בפניו.

בכור יתום מאב, אין הסבא או האמא יכולים לפדותו, במלאות לו שלשים יום, אלא עד שיגדל ויפדה את עצמו לכשיגדל, וכן אין לבית דין לפדות יתום בכור שאין לו אב, ולכן יש לתלות על צוארו טס של כסף שכתוב בו: בכור שאינו פדוי, וכשיגדל ויהיה בר מצוה יפדה את עצמו ויברך על פדיון בכור.

בן בכור שנולד לאשה יהודיה מאיש נכרי חייב בפדיון, ויש להמתין עד שהילד יגדל לבר מצוה ואח"כ יפדה את עצמו.

וכן ממזר שהוא פטר רחם חייב בפדיון, ואם ידוע מי הוא אביו, יפדה אותו אביו, ואם אינו רוצה לפדותו או אין ידוע מי הוא אביו, יפדה עצמו לכשיגדל. ע"כ.

אמר הגר"א מוילנא שבמילה בראשית רמוזה כל התורה כולה, ומסופר שהיה פעם בסעודת פדיון הבן, קם בעל הבית ושאל את הגר"א, היכן רמוזה מצות פדיון הבן במילה בראשית. והנה תוך כדי דיבור ענה לו הגר"א בראשית זה ראשי תיבות, בן ראשון אחר שלושים יום תפדה. ופלא הוא. וידוע שרשב"י זיע"א עשה שבעים תיקונים יקרים מפנינים רק על בראשית. (והוא ספר תקוני הזוהר).

סדר פדיון הבן

יבדוק הכהן קודם הפדיון האם :

1. האם אם התינוק לא הפילה קודם לזה.
2. יברר שנשלמו ל' יום (דהיינו יש לעשות את הפדיון בליל ל"א ואף אם לא עברו כ"ט ימים וי"ב שעות ותשצ"ג חלקים וכן אין צריך להמתין מעת לעת) .
3. שהאם אינה כהנת או לְוִיה שאף שנשואה לישראל אין הבן חייב בפדיון.
4. שאין התינוק נולד בניתוח קיסרי (יוצא דופן).
5. כשיש יין קודם לפדיון נוטלים ידים לסעודה ומברכים המוציא.
6. טוב שיהיו עשרה במקום.
7. שיש לאב מטבעות מכסף בערך ה' שקלים שהם בשווי כמאה גרם כסף טהור.

8. שידע האב שבנתינת הסלעים לכהן הוא עושה "פדיון" לבנו ולא שיחשוב שאם נולד לו בכור צריכים ליתן מתנה או צדקה לכהן בסך חמשה סלעים.
9. אסור שיחשבו שעיקר הפדיון הוא רק כעין מנהג כפרות בערב יום הכיפורים, אלא חיובו מדאורייתא.

ח) פדיון הבן - אין עושים פדיון לתינוק בכור הנולד בניתוח קיסרי אלא רק תינוק שיצא דרך הרחם בלידה רגילה .

ט) כשהשני נולד בלידה רגילה - תינוק שנולד אחר תינוק שנולד בניתוח קיסרי אפילו שנולד בלידה רגילה אין עושים לו פדיון הבן כי כבר אינו בכור .

מסורת בידינו מפי זקנים שקיבלו מהקדמונים, כי איש אשר יקיים מצוות פדיון בנו בכורו כדין, וייתן לו חמישה סלעים בשמחה שיהיה לו לגמרי, שלא יחזיר הכהן שום דבר בשום אופן, יהיה בטוח שהילד יחיה וינצל מפגע רע ומפגע חולי הילדים ויגדל ויהיה לאיש (מרן החיד"א בספר 'מדבר קדמות').

הבן ה"בכור" נותן שמות חדשים להורים: מ'בעל ואשה' - ל'אבא ואמא'!

הדבר המיוחד בלידת הבן ה"בכור" - שהוא נותן כעת 'שם חדש' להוריו! עד עכשיו ההורים היו נקראים: זוג 'נשואים' בעל ואשה, ומעכשיו ואילך - הם זוכים לתואר של אב ואם! הבעל נקרא מעכשיו ה"אבא" של הילד, והאשה נקראת מעכשיו ה"אמא" של הילד! ולכן, כיון שכעת נוספו "שמות חדשים" לזוג הצעיר, לכן נוהגים להרבות בשמחה דוקא בבן ה"בכור" שנולד! כיון שהוא הפך את הוריו מבעל ואשה - לאבא ואמא!

ולכן גם עַם ישראל נקרא בתואר של "בכור" ("בני בכורי ישראל") כיון שגם הם הפכו את הקב"ה לתואר של "אבא"! שהרי עם ישראל היה הראשון שהכיר במלכותו של האלוקים, ומאז ואילך, הקב"ה נקרא גם "אבא"! ה"אבא" של עם ישראל!!!

ולכן במעשה זה של פדיון הבן, אנו גם מעוררים "רחמי שמים" למעלה, שכשם שהאבא פודה את בנו בכורו - כך גם ה"אבא" שבשמים (הקב"ה) צריך כבר "לפדות" את בנו בכורו ישראל מידי כוחות הטומאה, ולגאול אותו גאולת עולמים, במהרה בימינו אמן!

וְלָקַחְתָּ חֲמֵשֶׁת שְׁקָלִים וגו' (במדבר ג, מז), אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אַתֶּם מְכַרְתֶּם בְּכוֹרָהּ שֶׁל רָחֵל, זֶה יוֹסֵף (בראשית לז, כח). בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף, שֶׁהֵם חֲמִשָּׁה שְׁקָלִים, לְפִיכָךְ יִהְיֶה כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִכֶּם פּוֹדֶה בְּנוֹ הַבְּכוֹר חֲמִשָּׁה סְלָעִים בְּמָנֶה צוֹרִי. (במדבר ג, מח): (במדבר רבה פר' ד').

הלכות פדיון הבן מספר קיצור שלחן ערוך

סעיף א' מִצְוַת עֲשֵׂה עַל כָּל אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁיִּפְדֶּה מִכֹּהֵן אֶת בְּנוֹ שֶׁהוּא בְּכוֹר לְאִמּוֹ בַּחֲמִשָּׁה סְלָעִים. וּבְמַטְבְּעוֹת שֶׁלָּנוּ צָרִיךְ שֶׁיִּהְיוּ כָּל כָּךְ עַד שֶׁיִּהְיֶה בְּכֻלָּם חֲמִשָּׁה לוּיט וּשְׁלִישׁ כֶּסֶף צָרוּף (בראנדזילבער) (עַיִן חָתַ"ם סוֹפֵר סִימָן רפט). וְיָכוֹל לִתֵּן לַכֹּהֵן, אֲפִלּוּ שְׁאָר חֲפָצִים שֶׁיִּהְיוּ שָׁוִים כָּךְ, אֲבָל לֹא קַרְקָעוֹת אוֹ שְׁטָרוֹת. וְלָכֵן אֵין פּוֹדִין [שְׁטָרוֹת כֶּסֶף]. וְנוֹהֲגִין לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה לְמִצְוָה זֹאת.

סעיף ב' אָמַר לְכֹהֵן אֶחָד שֶׁיִּפְדֶּה מִמֶּנּוּ אֶת בְּנוֹ, אָסוּר לַחֲזוֹר בּוֹ. וְאִם חָזַר וּפָדָה אוֹתוֹ מִכֹּהֵן אַחֵר, הֲרֵי זֶה פָּדוּי.

סעיף ג' אֵין פּוֹדִין אֶת הַבְּכוֹר, עַד שֶׁיַּעַבְרוּ עָלָיו שִׁלּשִׁים יוֹם. וּבְיוֹם שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד יִפְדֶּהוּ מִיָּד, שֶׁלֹּא לְהַשְׁהוֹת אֶת הַמִּצְוָה. וְאֵין פּוֹדִין בְּשַׁבָּת וּבְיוֹם טוֹב. אֲבָל בְּחֹל הַמּוֹעֵד פּוֹדִין. נוֹהֲגִין לַעֲשׂוֹת אֶת הַפִּדְיוֹן בַּיּוֹם. וּמִכָּל מָקוֹם אִם עָבַר יוֹם שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד וְלֹא פָדָה, אוֹ שֶׁחָל בְּשַׁבָּת אוֹ בְּיוֹם טוֹב אוֹ בְּתַעֲנִית, יֵשׁ לִפְדּוֹתוֹ תֵּכֶף בַּלַּיְלָה שֶׁלְּאַחֲרָיו, וְלֹא יַמְתִּינוּ עַד לְמָחָר לְהַשְׁהוֹת הַמִּצְוָה יוֹתֵר.

סעיף ד' הָאָב, מַיְתֵי לֵהּ לַבְּכוֹר קַמֵּי כֹּהֵן, וּמוֹדִיעַ לוֹ שֶׁהוּא בְּכוֹר פֶּטֶר רֶחֶם לְאִמּוֹ הַיִשְׂרְאֵלִית. וּמַיְתֵי כֶּסֶף אוֹ שָׁוֶה כֶּסֶף חֲמִשָּׁה סְלָעִים וּמַנִּיחַ לִפְנֵי הַכֹּהֵן, וְאוֹמֵר לַכֹּהֵן, זֶה בְּנִי בְּכוֹרִי וְכוּ', וְאַחַר כָּךְ מַנִּיחוֹ לִפְנֵי הַכֹּהֵן, וְהַכֹּהֵן שׁוֹאֵל אוֹתוֹ, בְּמַאי בָּעֵית טְפֵי לְתֵּן לִי בִּנְךָ בְּכוֹרְךָ וְכוּ'. וְהוּא מֵשִׁיב לוֹ וְאוֹמֵר, חָפֵץ אֲנִי לִפְדּוֹת אֶת בְּנִי וְכוּ'. וּבְעוֹד שֶׁהָאָב מַחֲזִיק אֶת הַמַּטְבְּעוֹת בְּיָדוֹ, קֹדֶם שֶׁיִּתְּנֵם לַכֹּהֵן, מְבָרֵךְ, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל פִּדְיוֹן הַבֵּן, וְגַם שֶׁהֶחֱיָנוּ, וְנוֹתֵן מִיָּד אֶת הַמַּטְבְּעוֹת לַכֹּהֵן, וְהַכֹּהֵן נוֹטֵל אֶת הַכֶּסֶף וּמוֹלִיכוֹ בְּיָדוֹ עַל רֹאשׁ הַבֵּן, וְאוֹמֵר, זֶה תַּחַת זֶה וְכוּ'. וְאַחַר כָּךְ נוֹתֵן אֶת יָדוֹ עַל רֹאשׁ הַבֵּן וּמְבָרְכוֹ וְאוֹמֵר, יְשִׂימְךָ אֱלֹהִים וְגוֹ', יְבָרֶכְךָ ה' וְיִשְׁמְרֶךָ וְגוֹ', כִּי אֹרֶךְ יָמִים וּשְׁנוֹת חַיִּים וְגוֹ', ה' יִשְׁמָרְךָ מִכָּל רָע וְגוֹ'. וְאַחַר כָּךְ מְבָרֵךְ הַכֹּהֵן עַל כּוֹס יַיִן. וְאִם אֵין יַיִן, מְבָרֵךְ עַל שְׁאָר מַשְׁקֶה שֶׁרְגִילִין לִשְׁתּוֹת שָׁם, אֲבָל אִז צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת הַפִּדְיוֹן קֹדֶם נְטִילַת יָדַיִם לַסְּעוּדָה, כִּי בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה אֵין מְבָרְכִין עַל שְׁאָר מַשְׁקִים, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁיֵּשׁ יַיִן, שֶׁאָז עוֹשִׂין הַפִּדְיוֹן אַחַר בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא.

סעיף ה' אִם אֵין הָאָב בְּמָקוֹם הַיֶּלֶד, יָכוֹל גַּם כֵּן לִפְדּוֹתוֹ מִכֹּהֵן בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם. וְאוֹמֵר לַכֹּהֵן, יֵשׁ לִי בֵּן בְּכוֹר לִפְדּוֹתוֹ. וְהַכֹּהֵן אוֹמֵר לוֹ, בְּמַאי בָּעֵית טְפֵי וְכוּ'.

סעיף ו' בְּעִנְיַן מַה שֶּׁנּוֹהֲגִין, שֶׁהַכֹּהֵן מַחֲזִיר אַחַר כָּךְ אֶת דְּמֵי הַפִּדְיוֹן כֻּלּוֹ אוֹ מִקְצָתוֹ לָאָב, כָּתַב טוּרֵי זָהָב טַעַם (וְצָרִיךְ עִיּוּן). וּמִי שֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת הַמִּצְוָה כִּדְבָעֵי לְמֶהֱוֵי, יִבְחַר לוֹ כֹּהֵן

עָנִי בַּעַל תּוֹרָה וְיִרְאָה, וְהָאָב וְגַם הַכֹּהֵן יִגְמְרוּ בְּדַעְתָּם שֶׁלֹּא לְהַחֲזִיר אוֹ יִתֵּן לוֹ בְּמַתָּנָה עַל מְנָת לְהַחֲזִיר (עַיֵּן מגדל עוז למהריעב"ץ זכרונו לברכה).

סעיף ז' הָאֵם, אֵינָהּ חַיֶּבֶת לִפְדּוֹת אֶת בְּנָהּ. וְאִם מֵת הָאָב, בֵּית הַדִּין פּוֹדִין אוֹתוֹ (עַיֵּן נְקֻדּוֹת הַכֶּסֶף).

סעיף ח' עָבַר הָאָב וְלֹא פָדָה אֶת בְּנוֹ, אוֹ שֶׁמֵּת הָאָב וּבֵית הַדִּין לֹא פָדוּ אוֹתוֹ, חַיָּב הוּא בְּעַצְמוֹ לִפְדּוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּשֶׁיִּגְדַּל, וּמְבָרֵךְ, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל פִּדְיוֹן בְּכוֹר, וְשֶׁהֶחֱיָנוּ (וְעַיֵּן בְּסֵפֶר תְּשׁוּבָה מֵאַהֲבָה).

סעיף ט' כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם, פְּטוּרִים מִפִּדְיוֹן הַבֵּן. וַאֲפִלּוּ בַּת כֹּהֵן אוֹ בַּת לֵוִי שֶׁנִּשְׂאָה לְיִשְׂרְאֵל, הַבֵּן פָּטוּר מִפִּדְיוֹן. וְאִם בַּת כֹּהֵן נִבְעֲלָה לַגּוֹי וְנִתְעַבְּרָה מִמֶּנּוּ, אוֹ אֲפִלּוּ נִתְעַבְּרָה אַחַר כָּךְ בְּהֶתֵּר, הַבֵּן חַיָּב בְּפִדְיוֹן, שֶׁהֲרֵי אִמּוֹ נִתְחַלְּלָה מִן הַכְּהֻנָּה עַל יְדֵי בְּעִילַת הַגּוֹי. וְכֵן עַל יְדֵי שְׁאָר בְּעִילַת אִסּוּר, שֶׁהִיא מִתְחַלֶּלֶת.

סעיף י' אִשָּׁה שֶׁהִפִּילָה וְאַחַר כָּךְ יָלְדָה בֵּן קַיָּמָא, צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת שְׁאֵלָה.

שאלה בפדיון הבן מספר "ואין למו מכשול"

בעל תשובה בכור, שנודע לו שהוריו לא עשו לו "פדיון הבן", צריך ללכת לכהן ולפדות את עצמו עם ברכה. ואם יש לו ספק אם עשו לו פדיון, או שלאמו היתה הפלה לפני שהוא נולד, ולא ידוע לו אם הוא אכן בכור או לא, יפדה את עצמו ללא ברכה.

ויש להזדרז ולפדות את עצמו בהקדם האפשרי, הן משום המצוה הרובצת עליו, והן משום שכל בכור שלא נפדה, הוא נמצא בחשש סכנה.

פדיון הבן פודה מצרות וממוות

כתב בספר חסידים (סימן שלד), מעשה בבחור אחד שהיה נטוי למות, והיה צועק ואומר "תפדוני". אמרו לחכם מה הוא אומר? אמר להם: שמא הוא בכור? אמרו כן. אמר להם: יש לפדותו ויחיה. מיד נתנו לכהן חמשה סלעים, וחי עוד 25 שנים אחר כך.

והרב מקור חסד שם, הביא את הגמרא בבבא קמא (פ.), שרב ושמואל ורב אסי הזדמנו למקום שעשו שם פדיון הבן. רב לא רצה להכנס לפני שמואל, ושמואל לא רצה להיכנס לפני רב אסי, ורב אסי לא רצה להיכנס לפני רב, ועד שלבסוף החליטו להיכנס, בינתיים בא חתול וקטע את ידו של התינוק. וטעם הדבר, משום שעיכבו קצת את הפדיון, וזה גרם שהתינוק בא לידי נזק.

והגאון רבי חיים פלאג'י בספרו רוח חיים (שם סק"ב) העיד, שהיה במקומו אחד שהיה בכור, ועברו רוב שנותיו, וחלה חולי כבד מאוד, עד שכמעט היה מסוכן ונתייאשו ממנו הרופאים, וכשנכנסתי לבקרו, עלה על דעתי שמא בקטנותו לא עשו לו פדיון בחמש

סלעים כהוגן, ואמרתי לו כי רוצה אני לפדותו על ידי כהן בחמשה סלעים, ותיכף הודה לדברי, ונתן בידי חמשה סלעים ליתנם לכהן תלמיד חכם שהיה לפניו, ותיכף ומיד נתרפא ועמד מחוליו, וחי עוד עשרים שנה. הרי כי המצוה הזו מארכת ימים ושנות חיים. ע"כ.

והן עתה ראיתי בספר תורת יעקב (פ' קרח), שכתב בשם הגאון מבוסק בספרו הנחמד אוצר י"ד חיים (סימן תשכג), שהביא בשם תשובות הגאונים הקדמונים, שהתינוק כל זמן שלא נפדה, הוא נמצא תחת רשות הסטרא אחרא וכת דיליה, ועל ידי שפודה את הבן, מוציאו מרשות הסטרא אחרא. ע"ש.

ובספר ליקוטי פנחס (עמוד צו) הביא, מעשה באחד שבנו הבכור נחלה מאוד, והלך לציונו של בעל "קול אריה" שאצלו פדה את בנו, וצעק במר נפשו: רבי, אנכי פדיתי את בני כדין, ולא לקחתי בחזרה את המעות אף כי עני אני, כי רציתי לקיים המצוה כראוי. בבקשה, תועיל להמליץ טוב על הילד. ותיכף ומיד נראו סימנים טובים בילד, והוא חזר לאיתנו, והיה הדבר לפלא. והביאו בספר שובע שמחות.

ובספר טל חיים (סופר סימן כו), למד מדברי רבינו בחיי ז"ל, שבזכות מצות פדיון הבן זוכים לקבלת פני שכינה. ועיין בשו"ת מענה לשון (חלק ג יו"ד סימן טז).

חלקה

דרוש א' - לתספורת "חלקה" בגיל 3

גילוי מהפכני: יש אדם ש"אוהב" מצוות, ויש אדם ש"סוחב" את המצוות! מה ההבדל? יסוד המנהג של התספורת הראשונה לקטן, שמניחים לו "פיאות" בראשו במטרה של חיבוב מצוה - יש לזה שורש וסימוכין בהלכה. שהנה ה"שערי תשובה" בהלכות חול המועד (סימן תקל"א, סעיף ו') הביא בשם שו"ת 'גינת ורדים', שמותר להשהות לכתחילה תספורת ראשונה שעושים לקטן, ולכוון אותה לתוך ימי "חול המועד". ואע"פ שאסור לאדם לכוון מלאכתו ולדחגכרותה דוקא לימי חול המועד - מ"מ כיון שבתספורת זו יש "מצות חינוך" של הנחת פיאות הראש, לכך מתירים לו להשהות התספורת עד לחוה"מ. ועיי"ש עוד שהביא שכן נהג רבינו האריז"ל.

וא"כ הרי לנו מפורשות, שיש בסיס בהלכה למנהג התספורת לקטנים. עד כדי שזה נחשב ל'מצוה' שמחמתה מתירין לדחות את התספורת לעשות אותה דוקא בימי חול המועד, וכנ"ל. [אלא, מה שנהגו להמתין שלא לספר את הילד, אלא עד שיעברו עליו "ג' שנים" - הספרדים לא נהגו לדקדק בזה כל כך. כן כתב הגרע"י שליט"א, הובא בספר "ילקוט יוסף" (חלק

ב', עמוד רנ"ט) וכן כתב בספר "אורחות רבינו" (עמוד רל"ג) בשם הסטייפלר, שמה שנהגו להקפיד שלא לספר אלא עד גיל 3 - זהו רק מנהג ירושלים, ואפשר לספרו גם לפני כן. וכן הוא עצמו היה נוהג לעשות לנכדיו, לאחר שהגיעו לגיל שנתיים. עיי"ש].

עד כאן - כתבנו לקיים את המנהג מצד ה'הלכתי' שבו, ותמכנו אותו על פי מקורות ההלכה. וכנ"ל. אולם, שורש הנידון העיקרי, שאליו אנו רוצים להתייחס בדרשתנו, זה לא מזוית מבט 'ההלכתי' של המנהג, אלא מצד השכל וההגיון שמונח בתוך מנהג זה: הרי כל מי שיש לו הגיון ישר ובריא - מתעורר מיד לשאול - מדוע חז"ל העדיפו ובחרו דווקא את מצוות "פיאת הראש" - שזו תהיה המצווה הראשונה שבה נתחיל לחנך את הילד הקטן בגיל 3? וכי חסר מצוות אחרות שיותר נחוצות עבור חינוכו של הילד? (וכגון: מצות לבישת כיפה, ציצית, נטילת ידיים, ברכות הנהנין ואמירת פסוקי ק"ש, וכו' וכו'). ומה ה'מעלה המיוחדת' שיש דווקא במצוות "פיאת הראש"?- - -

ובכלל יש לשאול: איזה 'לקח מוסרי' אפשר להוציא כלפינו אנו מכל הטקס הגדול הזה של תספורת החלאקה שעושים לילד הקטן?

אלו הם השאלות הבסיסיות, שאפילו ה"תם" שבהגדה צריך להתעורר לשאול אותם. ואילו אנו מצידנו נשתדל בס"ד להקיף את כל סוגיא זו לפרטיה. ולהשתדל שנצא בסוף הדרשה - עם מסקנות מעשיות - בידי!

ראשית, כל הורה חייב לדעת יסוד חשוב, שאותו הוא צריך להעמיד למול עיניו במשך כל ימי הנעורים של ילדיו, והוא: כל הנהגה טובה, וכל מעשה טוב, שרוצים להקנות לילד שישאר עמו לכל אורך חייו - חייבים להשריש לו זאת כבר מקטנות! כבר מגיל קטן צריך להחדיר לראש שלו את הרגלי המעשים הטובים, עד שבמשך הזמן זה יהפוך להיות אצלו כדבר 'טבעי' המובן מאליו, שזורם כבר בתוך דמו, ושוב לא יעזוב אותו לעולם.

ואולם אם ממתינים לילד עד שיגדל קצת - אז כבר קשה יותר לשנות את הרגליו, ולהתחיל לומר לו שינהג אחרת, מאחר שלא הורגל לזה מקטנות.

[וכן סיפר הגאון ר' בן ציון אבא שאול זצוק"ל, בספרו "חכמה ומוסר" (עמוד קפ"ט), שפעם בא אליו אדם אחד לטכס עמו עצה, מה לעשות עם בנו שאינו רוצה לחבוש כיפה(!) שאל אותו הרב - באיזה גיל בנו? והתברר שהבן היה כבר בגיל שבע, והאב איחר להלבישו כיפה בגיל קטן, וכעת שגדל - סירב ללבוש כיפה, מפני שלא התרגל לכך בקטנותו!].

ולכן גם במעמד חגיגי זה של ה'חלאקה', אנו נוקטים באותה שיטה, ומתחילים כבר מקטנות, שהילד בגיל 3, לחנך אותו במצוות ובהנהגות טובות, כדי שהילד התרגל לחינוך זה כשיגדל, והדבר ישאר אצלו לקנין נצחי!

אלא שכאן יש דבר מפליא, ומעורר תימהון:
תשימו לב, מהי המצווה הראשונה שבה מתחילים לחנך את הילד כבר מקטנות? לא מתחילים לחנך אותו במצוה 'חיובית', שהחיוב שלה הוא מעיקר הדין, אלא במצוה שעושים אותה "לפנים משורת הדין", הנקראת בלשון חז"ל "הידור מצוה". וכפי שידוע, שהנחת 'פיאות הראש' זה רק "הידור מצוה". שמעיקר הדין די בהנחת מעט שיער בפאתי הראש. שהרי התורה כתבה "לא תקיפו פאת ראשכם" כלומר, שחל איסור על האדם לגלח בסכין או במספרים את השיער של "קצוות" הראש, הנקראים בשם 'פיאות הראש', והאדם יש לו חמשה 'פיאות' בראש, והם: שניים - ליד האוזן. ושניים - בסוף הלחי. ואחד - בסנטר. (עיין בזה בשו"ע יור"ד קפ"א סעיף י"א, ובביאור הגר"א שם). וְשֵׂעָר "פיאות הראש" שמניחים לילד הקטן - מורכב משלשה נקודות בחלקי הפנים: א. האיסור לגלח מתחיל מזוית כניסת השערות במצח. ב. ומשם ואילך ממשיך (איסור הגילוח) בקו אלכסון, עד לאמצע הגובה שמאחורי האוזן. ג. וגם לאורך הפיאות למטה - ממשיך איסור הגילוח. ושיעורו, עד מקום חיבור עצם הראש - ללחי. (כלומר, עד העצם הבולטת, שנמצאת כנגד אמצע האוזן).
אלו הם נקודות האיסור של "פיאות הראש" שאסורים בגילוח. (וכמבואר בשלחן ערוך "יורה דעה" סימן קפ"א, סעיף ט' והלאה. ובמפרשים שם). ואולם מה שבעיקר באנו להדגיש ולהבהיר כאן, שכל המנהג הזה של הנחת "פיאות" - זה רק הידור מצוה, שמעיקר הדין מותר לגזוז את מקום הפיאות - בתנאי שמשאיר שם מעט מן עיקרי השיער (שמגיעים לחצי ס"מ, בערך). ואולם לגדל פיאות ארוכות, שהם יותר מחצי ס"מ, ולסלסל אותם, ולהוריד אותם על פני הלחי בנאווה ובגאון - זה ודאי רק בגדר של "הידור מצוה", שרוצה להדר במצות 'איסור השחתת הפיאות'! הקב"ה אמר שאסור לגלח לגמרי את מקום הפיאות - והוא לא רק שלא מגלח - אלא עוד משאיר אותם גדולים וארוכים לעיני כל. וכאילו אומר: ראו! כיצד 'גאה' אני במצוות הקב"ה! עד כדי שאני מהדר במצוותיו, ועושה מֵעֵבֶר למה שמוטל עלי, ולא נוגע בפיאותי כלל!
ואכן, לא לחינם נקראים הפיאות בקרב יהודי תימן בשם - "סְמוּנִים". שהם הסימנים המובהקים, המעידים על חזותו היהודית, ועל גודל אהבתו להקב"ה, בכך שהוא 'מהדר' במצוותיו!
עד כאן ביארנו בהרחבה, מהו מקור ההלכתי של ה'פיאות', ומדוע הם נקראים בגדר של "הידור מצוה". ואולם הבעיה העיקרית שעדיין ניצבת לפנינו, היא: מה כל זה קשור לילד קטן בגיל 3? מדוע הוא מתחיל את הצעד הראשון שלו בחיים - עם מצות 'פיאות'

שזו בסך הכל רק "הידור מצוה"? וכי חסרים מצוות שחייבים אותם מעיקר הדין וחובה לחנך בהם גם את הקטנים? (וכגון: לימוד פסוק ראשון של 'שמע ישראל'. הנחת כיפה על הראש. לבישת ציצית. ועוד ועוד). וא"כ מדוע בחרנו לעשות טקס וחגיגה גדולה עם הקטן - דוקא במצווה של 'הידור מצוה' ולא בכל מצוה 'חיובית' אחרת?

זוהי השאלה הבסיסית והשורשית, ומכאן אנו מתחילים לבנות את כל הרעיון והיסוד של נושא הדרשה שלפנינו.

וכעת, האזינו היטב לתשובה שנציג לפניכם, שהוא יסוד חשוב מאד בנושא של חינוך למצוות, ומכאן גם נְגַלֶּה 'השקפת חיים' - כיצד האדם צריך להתייחס לכל המערכת הגדולה הזאת, שנקראת בשם "תרי"ג מצוות".

ולפני שנפתח בשורש הדברים, נקדים תחילה הקדמה קצרה:

ודאי שהזדמן לכם לא פעם להכנס לסופרמרקט, ואם שמתם לב ראיתם, שעל גבי המדף יש מוצרים, שעל חלק מהם כתוב "כשר". ועל חלק מהם נוסף תוית שרשום עליה - כשר "למהדרין".

וישנם אנשים, שתמיד מנקרת בראשם השאלה: מה ה"חלוקה" הזאת? הרי כולנו יהודים שומרי מצוות, ואם זה 'כשר' - זה כשר לכולם. ואם זה 'לא כשר' - אז לכולם זה לא כשר. וכיצד יתכן שליהודי אחד זה כשר, ולשני - זה טרף?

והנה, כתשובה לשאלה הנ"ל - נוסיף לשאול שאלה נוספת:

מדוע דוקא בחוקי התורה, אנו מוצאים את הדרגות האלו של - 'כשר', וכשר 'למהדרין', ואילו בחוקי המדינה אנו לא נפגשים כלל במושגים כאלו? וניקח דוגמא: מעולם לא שמענו שיוצא 'חוק' ממשרד התחבורה שכותב סעיף בחוקי התנועה המזהיר ואומר: "מהירות נסיעה מקסימלית המותרת היא - 90 קמ"ש, ו"המהדרין" נוסעים במהירות של 80 קמ"ש בלבד...!

ומדוע? מדוע באמת מוצאים את המושג של 'מהדרין' - דוקא בחוקי התורה, ולא בחוקים אֱנוֹשִׁיִים?

התשובה לכך היא ברורה ופשוטה, וּמְתֻמְצֵתֶת במילה אחת ויחידה:

* את חוקי המדינה - עושים בגלל שמוכרחים.

* ואת חוקי התורה - עושים בגלל שאוהבים!

ולכן:

את חוקי המדינה - עושים רק את המינימום, כדי "לצאת ידי חובה"!

ואת חוקי התורה - משתדלים לעשות עד המקסימום!

ובמילים בודדות אלו - טמון כל ההבדל הגדול: מי שעושה את המצוות המוטלות עליו, בגלל שהוא מוכרח או בגלל שאין לו ברירה אחרת, או מחמת שיש עליו אילוצי מצפון שרוצה לשמור על 'תדמית דתית' - אדם כזה שמקיים את המצוות מחמת כל מיני סיבות כאלו - הוא תמיד יחפש לעשות רק את ה'מינימום' החיובי, לצאת ידי חובה - וזהו!
ולמה? בגלל שהוא מרגיש כמו "מיסכן" שהערימו על גבו ערימה של ציווים ואיסורים, ולכן בכל מצוה - יהיה לו מלחמה פנימית קשה בכדי לקיים אותה, ובכל הזדמנות הוא יחפש את הרב ש"מיקל" ביותר. העיקר להשתמט וּלְהִתְפַּטֵּר! הוא ממש מרגיש כאילו 'עול כבד' מונח על צווארו! הוא תמיד יסתפק ב"הכשר כשרות" המפוקפק ביותר, בתפילין הפשוטות והזולות ביותר, בכיפה על הראש - הקטנה ביותר, וכו'. העיקר לשמור פחות או יותר - על "המסורת" שקיבל, וזהו! הכל נעשה אצלו בלב קר ואדיש, מבלי שום רגש של לב חם!
כך נראה מצבו העלוב, של מי שמקבל את המצוות מחמת כפייה ואילוץ!
ואולם, מי שזוכה לקיים את המצוות מתוך חשק ואהבה, מתוך הנאה ורצון, מתוך סיפוק עצמי - אדם כזה - בשום אופן לא יסכים להתפשר על פחות "מהמהודר" ביותר! הוא תמיד ישאף לעשות יותר ממה שציוו אותו, להדר בכשרות שנעשתה בהשגחה יותר קפדנית, לקחת תפילין ומזוזות המהודרות ביותר, שלא היה בהם שום שאלות וספיקות. וכו'. ולמה? בגלל שהוא עושה את המצוות מתוך אהבה ורצון עצמי - ולכן הוא מחפש את המקסימום לתת!
ולשם תוספת המחשת הדברים, ניקח על זה דוגמא מן המציאות היום יומית: הנה, יצרן 'מטבחים' יצא במבצע, והבטיח שכל מי שיקנה מטבח - יקבל תנור 'מיקרוגל' - חינם! ואולם, כאשר הקונים באים לקבל את המתנה, הם יוצאים בהרגשה של אכזבה! הם מגלים שהם קיבלו את המיקרוגל הפשוט והזול ביותר שקיים בשוק!
אם הם יתבעו את היצרן למשפט - היצרן יֵצֵא הצודק בדין! ולמה? בגלל שבחוזה כתוב 'מיקרוגל' - וזה גם נקרא 'מיקרוגל'! הוא "יצא ידי חובה"!
ואולם אם ניקח דוגמא אחרת: בעל שאומר לרעייתו: 20 שנה את טורחת בשבילי על האוכל, לבשל לי מטעמים ומעדנים, ולכן כעת לכבוד החג - מגיעה לך 'מיקרוגל' מתנה! אתם בודאי משערים לעצמכם, שהבעל ילך עמה לחנות, ויקנה לה את המיקרוגל הטוב ביותר, והמשוכלל מכולם שרק קיים במציאות! הוא בשום אופן לא יתפשר על פחות!
ומדוע? מה ההבדל בין היצרן - לבין הבעל? פשוט מאד! היצרן, מביא את המתנה מחמת שהוא 'מוכרח' על פי סעיף תקנון המבצע. ולכן הוא מביא רק את ה'מינימום' לצאת

ידי חובה! ואולם הבעל שמביא מתנה, מתוך הכרה עצמית ורצון טוב, להעניק ולהטיב לאשתו - הוא יביא את ה'מקסימום' שהוא רק יכול! מעל ומעבר למה שהוא חייב!
וזהו הלקח הגדול והעצום שלמדנו עבורנו: איזה יחס צריך היהודי לתת לכל מערכת תרי"ג המצוות: האם לקיים אותם מתוך הרגשה של כפייה ואילוץ, ובמצב כזה האדם מקבל הרגשה שהוא "סוחֵב" את המצוות, הוא "מורֵח" הכל מלמעלה באופן שטחי, מבלי שום קשר 'נפשי' עמוק - שיקשר אותו למצווה שהוא עושה. הוא עושה רק את המינימום, וגם זה בלי שום חשק ורצון!
ואולם, יש גם אפשרות אחרת לעשות את המצוות מתוך ידיעה שזה לטובתינו! המצוות תורמים הרבה לרמת החיים שלנו - שיהיו יותר קַלִילִים, יותר עם שמחה ואושר, ויותר עם סיפוק נפשי! אדם שמקיים את המצוות מתוך זוית מבט כזו - אז הוא גם "יחפש בנרות" - איך לעשות את המצוה יותר בהידור! יותר בשלימות! ויותר ברצון וחשק!
וזהו בדיוק גם הלימוד שאנו באים לחזק ולהחדיר לתוך ראשו של הילד הקטן בגיל 3: הוא צריך להתחיל את קיום המצוות - דוקא מתוך מעשה של "הידור מצוה" (שזהו הנחת 'פיאות' הראש) כדי להשריש ב'תת ההכרה' שלו, שאת המצוות מקיימים לא מחמת 'שיגרה והרגל', וגם לא מחמת 'פחד ואילוץ', אלא אך ורק מחמת אהבה פנימית שאנו חשים להקב"ה! ותחושת אהבה זו - היא זאת שדוחפת אותנו להוסיף 'הידור' על המצוות, לא להסתפק במינימום - אלא במקסימום, לא "לסחוב" את המצוות, אלא "לְהַרִיץ" את המצוות! להראות שבאמת אנו גאים ומרוצים ממצוות השי"ת, ולא להיפך!
ולקח חשוב זה, חודר ומטפטף לתוך "תת ההכרה" של הילד, ולכשיגדל - הוא ירגיש כבר מעצמו דחף ומרץ להדר בכל המצוות! הוא לא הסתפק להיות יהודי "ממוצע", או "מסורתי", שעושה 'פשרות' על כל מיני מצוות, אלא הוא ישאף תמיד להיות יהודי חרדי שמהדר ומחמיר במצוות!
וכל זאת - יְזַקֵף לזכותם של הוריו, שחינכו אותו כבר מקטנות לעשות את המצוות מתוך 'הידור' מצוה. לא להסתפק רק בהנחת מעט שערות לאורך הפיאות, אלא להוסיף עוד 'פיאות' ארוכות, שכולם יראו וידעו שהוא 'גאה' במצוות ה', ולא מתבייש מפני המלעיגים עליו!
...מדהים ממש! מי חלם ומי פילל לחשוב - שבמסיבת התספורת לילד הקטן - טמון לקח כה חשוב, שהוא מהווה את ה"בסיס" של כל בנין היהדות של האדם! וא"כ, לפחות כעת, לאחר דרשה זו, נדע בדיוק - לשם מה אנו עושים את כל הטקס הזה של התספורת, ולאיזה ציפיות גבוהות, אנו מצפים מהילד לכשיגדל - - -!!!

ואשרי ההורים הזוכים !

דרשה ב' - ל"תספורת לגיל 3"

הורים ש"גוזלים" מילדיהם את זכות לימוד התורה - בסופו של דבר - ילדיהם "יגזלו" מהם אח"כ את "שלוות החיים" - ע"י התדרדרות לתהום של 'עולם הפשע' ! ! ! "מידה כנגד מידה"!

בעידן המודרני של שנות ה"2000", משום מה נכנס לתודעה של הציבור הרחב, כאלו האמא - היא זאת שצריכה לשאת בְּנֵטֶל, בכל העניינים הרוחניים הקשורים לגילו הרך של הילד. בחינוכו, בעיצוב דמותו, ובהתפתחות שכלו ורמת הבנתו.

ואילו הקשר של האבא עם הבן, מתחיל רק בגיל ההתבגרות של הילד, בגיל שבו הבן נהפך להיות נער רציני, שמסוגל להבין מֻסָרים "על רמה"! רק אז - האב מוכן לפתח שיחות וקשרים עם ילדו, ולעקוב מקרוב אחר הישגיו וכישוריו בלימודים.

ואולם, על פי השקפת התורה, התייחסות זו היא פסולה לחלוטין! התורה הקדושה מטילה דוקא על האבא את הטיפול בבניו הקטנים - בכל העניינים ה'רוחניים' הקשורים להתפתחותו של הילד! הן בלימוד יסודות היהדות, תורה, הלכות, ומצוות, והן בהשרשת 'ערכים חינוכיים' של מידות, אהבת אלוקים, ואהבת האדם!

ומאימתי מתחיל חיוב זה של האב כלפי בנו?

בהגיע הילד לגיל 3 שנים, זהו הגיל שבו הוא מתחיל להיכנס לתוך עולמה של היהדות, אוזניו מתחילות לקלוט אט אט פסוקים של תורה, וכן אותיות הקודש של א'-ב', וכן הלאה. וכפי שאמרו לנו חז"ל במדרש תנחומא (חומש ויקרא, פרק י"ט) על הפסוק "ונטעתם כל עץ מאכל... שלש שנים יהיו לכם ערלים... ובשנה הרביעית קודש הילולים לה'!" במי הפסוק מדבר? בתינוק של אמו, שכל שלש שנים הראשונות אינו יודע לא להשיח ולא לדבר, ואולם בשנה הרביעית - "קודש הילולים לה'"! אביו מקדישו לתורה!

כלומר, חז"ל קבעו לנו כאן, שמגיל 3 שנים, שזהו הגיל שבו הבן מתחיל כבר לדעת לדבר, ולהוציא מילים ומשפטים מהפה, בגיל זה - מתחיל החיוב על האב ללמד את בנו את המושגים הבסיסיים ביהדות: פסוקי התורה, שמע ישראל, וכן את אותיות א'-ב'.

וצריך לדעת, שדבר זה הוא לא "חומרא" או "חסידות", אלא זהו חיוב גמור על פי הדין! וכפי שאמרו לנו חז"ל בגמרא מסכת קידושין (דף כ"ט.) "האב חייב בבנו: למולו, לפדותו, וללמדו תורה, ולהשיאו אשה"!

הרי לנו מפורש, שחז"ל כאן לא השתמשו בלשון של חומרא או חסידות, אלא הם הדגישו "חייב האב"! כלומר, כמו שיש חובה לצום ביום כיפור - כך יש חובה לאב לדאוג לכך שבנו ילמד וידע תורה!

ולא רק שזה "חובה", אלא חז"ל עוד הפליגו ואמרו בגמרא מסכת פסחים (דף קי"ג:) "שבעה אנשים 'מנודים' הם לשמים, ואחד מהם הוא... "מי שיש לו בנים ואינו מגדלם לתלמוד תורה"!!!

שמעתם? לא רק שיש על האב חיוב גמור לדאוג לכך שבניו ילמדו תורה - אלא חז"ל הטילו עליו עוד עונש של להיות ב"נידוי" לשמים(!) אם לא ימלא את חובתו כלפי בניו! מבהיל ממש - - -

וכיון שזהו דבר של 'חיוב', ויש עליו גם עונש של 'נידוי', לכן החלטנו בעז"ה לתפוס את הנושא הזה ברצינות, ולהקדיש עליו מאמר שלם, כדי לבאר לעצמנו ולכל הקוראים יחד את חומרת חובת הדבר, וכן את היתרונות והמעלות המיוחדות שיש לנו בלימוד התורה של הבן הקטן.

ותחילה נפתח לבאר את שורש הנידון:

האם באמת תורתם של ילדינו הקטנים היא כ"כ חשובה בשמים? ואם אמנם כן - מדוע באמת היא חשובה? בַּמֶּה היא עדיפה יותר מתורתם של הגדולים?

והנה, שורש הסוגיא מסתעפת מהגמרא במסכת שבת (דף קי"ט:) שם אמרו לנו חז"ל דברים ברורים בנושא זה, וכך אומרת הגמרא שם:

"אין העולם מתקיים אלא בזכות הבל פיהם של תינוקות של בית רבן!

שאל ר' פפא את אביי: ומה עם התורה שלנו שאנו לומדים במשך כל היום? וכי היא לא מספיק חשובה בעיני הקב"ה כדי לקיים ולהחזיק את כל העולם?

השיב לו אביי: אמנם גם אנו לומדים תורה, ואולם התורה שלנו יש בה 'פגם', משום שאנו לומדים אותה בהבל פה שכבר הספיק לטעום טעם חטא, ומשא"כ התורה של הקטנים הללו, היא תורה קדושה וטהורה, שלא הספיקו לטעום בהבל פיהם טעם של חטא"!

אתם שומעים את דברי הגמרא? הרי זה ממש מדהים! הַהֶבְרוֹת והקולות המקוטעין שהקטנים מוציאין בפיהם כשקוראים את אותיות הא'-ב' - דבר זה יקר וחשוב בעיני הקב"ה אפילו יותר מתורתם של התנאים הקדושים, שבשעה שהם היו לומדים תורה, אש היתה מקיפה אותם! ובכ"ז, אותיות הא'-ב' של ה"זאטוטים" הללו - חשובה יותר בעיני הקב"ה, ויש לה משקל כבד - עד כדי לקיים ולהחזיק בתורה שלהם את כל העולם!!!

וכל כך למה? מגלים לנו חז"ל, שסוד הכוח העצום של הקטנים טמון בזה - שאין בהם "הבל של חטא"!
מדהים ממש!
עד כאן תוכן דברי חז"ל הקדושים.
ואולם כאן, צריך לברר נקודה אחת שאינה מובנת לנו:
מה כוונת דברי חז"ל כשאמרו לנו שהקטנים יש להם מעלה של "הבל שאין בו חטא" - וכי באמת הקטנים אין להם חטאים? וכי הקטנים לא יודעים לעבור עבירות לפי המושגים שלהם? הרי רק בגלל זה, האב מברך בבר מצוה של בנו "ברוך שפטרני מעונשו של זה"! כיון שעד עכשיו האב היה לוקח על עצמו את העונש על החטאים שעושים בניו הקטנים!
וא"כ גם קטנים נכשלים בעבירות וחטאים (לפי ההבנה והמושגים שלהם) וכיצד חז"ל יכולים "לַחְתום" ולומר שהתורה של הקטנים היא נמצאת בשיא הקדושה והטהרה עד כדי כך שזה "הבל שאין בו חטא"?
ובכלל, מה כוונת חז"ל שאמרו על עצמם שהתורה שלהם מעורבת עם "הבל שיש בו חטא"? וכי התנאים הקדושים חשודים שהם חלילה לומדים תורה עם "חטא"?
הרי חז"ל עצמם כבר הצהירו ואמרו, ש"אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה במשך היום - אל תמשיך להרהר אחריו בלילה! ולמה? כיון שודאי עשה תשובה! שלא יתכן שת"ח ימשיך להחזיק בחטא שלו!
וא"כ, בודאי שגם התנאים הקדושים, אפילו אם נניח שעברו עבירות - הרי שבודאי חזרו על כך מיד בתשובה! ובודאי שלא נשאר בידם אפילו נידנוד קל של עבירה, שלא עשו עליה חשבון נפש וחזרה בתשובה!
וא"כ, כיצד אביי הקדוש מעיד על עצמו, שהתורה שלו מעורבת עם הבל פה שיש בו "חטא" - - -???
כך שואלים ותמהים אנו על דברי חז"ל.
ואולם עלינו לדעת, ששאלה זו נובעת מחוסר ידיעה מה גורם החטא על האדם? איזו 'צלקת איומה' היא משאירה על נפש החוטא? אֵילוּ 'השלכות הרסניות' היא מותירה בתוך ליבו של החוטא?
וננתח יותר את הדברים:
הנה, בכל מעשה עבירה שהאדם עובר, הוא פוגם בזה בנשמתו בשני דברים חמורים:
א. עצם מעשה העבירה עצמה, שמדביקה על נשמתו של האדם 'כתם' רוחני, ועי"ז נברא מלאך משחית של חבלה.

ב. חוץ מעצם מעשה העבירה עצמה - עוד יש כאן פגם של "טעם" העבירה! שאדם שעובר עבירה, הַתַּאֲוָה שלו נותנת לו לטעום טעם 'מתוק' בעבירה! בבחינת "מים גנובים ימתקו"! התאווה מסנוורת את האדם, ומושכת אותו אל הדבר האסור, ונותנת לו להרגיש "הרגשה טובה" - כאילו הוא בא על 'סיפוקו' בעצם עשיית העבירה! והרגשה זו נקראת: "טעם" של העבירה!

אלו שני הפגמים שמלווים את האדם - בשעת עשיית העבירה!

וכעת באים חז"ל ומגלים לנו, שאמנם נכון שמבחינה 'מציאותית' - גם קטנים עוברים עבירות במושגים שלהם, אבל להם יש רק את ה'שלב הראשון' של העבירה! הם עוברים רק על עצם מעשה העבירה עצמה, אבל אין להם את השלב השני של ה'טעם המתוק' מהעבירה! כיון שאצל הקטנים, עדיין לא מפותח אצלהם היצר של התאוות, ולכן גם אם הם עוברים עבירה - אבל זו עבירה בלי הרגשה של 'מתיקות' מהעבירה! בלי הרגשה של "מילוי התאווה" בעצם העבירה! אין להם את המושג של "מים גנובים ימתקו" - כמו שיש אצל אנשים גדולים!

וזהו בדיוק ההבדל בין לימוד התורה של "הקטנים", לבין לימוד התורה של "התנאים הקדושים":

אצל הקטנים - זהו "הבל שאין בו חטא", כלומר, הבל שאין בו 'טעם' של החטא! שאפילו אם הקטנים חוטאים, מ"מ אין להם את ה"הרגשה המתוקה" שהעבירה נותנת לאדם! העבירות שלהם הם רק "מעשים בפועל" בלי 'רוח רעה של תאווה' שנותנת לאדם הרגשה של "סיפוק יצרים" מעצם עשיית העבירה!

משא"כ אצל האנשים הגדולים, כשהם עוברים עבירות, אפילו בדרגה הגבוהה של התנאים הקדושים שבודאי עשו "תשובה" על העבירות - מ"מ הַחֲזָרָה בתשובה עדיין לא הצליחה למחוק את הטעם של העבירה! ה'טעם המתוק' שהוא חווה על בשרו בשעת עשיית העבירה - היא נשארת לו בראש לכל החיים!!! על זה לא עוזר שהאדם חוזר בתשובה! ההתלהבות, והמשיכה, והדמיון החזק, וכן סיפוק היצרים - שהתאווה נתנה לו להרגיש - הָרְגָּשׁוֹת הללו מלווים את האדם לאורך כל החיים! צריך הרבה הרבה לעבוד קשה על עצמו כדי למחוק מראשו את ה'טעם הטוב' שהוא חווה בשעת העבירה!!! [ומי שפעם נכשל ח"ו בעבירה - יודע בדיוק על מה אנחנו מדברים!]

ועל זה התלונן האמורא אביי הקדוש ואמר, שהתורה שלנו יש בה 'הבל של חטא', כלומר, אפילו אם חזרנו בתשובה - אבל עדיין נשאר לנו בראש הדמיון של מתיקות

העבירה! עדיין נשאר אצל האדם ההרגשה של "מים גנובים ימתקו"! וזה נשאר אצל האדם כפגם על הנשמה - לכל החיים!!!
ולכן - אמר אביי - שמבחינה זו, ודאי שתינוקות של בית רבן עדיפים מאתנו, כיון שהם לומדים תורה בראש 'נקי', בלי שום סיוטים ודמיונות של "טעם מתוק" מהעבירה שהם עברו פעם!
ומשום כך, הקב"ה מחבב ביותר דוקא את התורה של הקטנים, כיון שהיא נלמדת מתוך ראש נקי וטהור! ותורה קדושה בדרגה גבוהה כזאת - אכן מסוגלת להחזיק את העולם, בזכות הבל פיהם של תינוקות של בית רבן!
וא"כ, זכינו לקבל הגדרה ברורה, מה המעלה המיוחדת שיש בלימוד התורה של תינוקות של בית רבן: ש"הבל החטא" - אמנם יתכן שיש גם להם, אבל "טעם החטא", טעם התאווה של החטא, את זה אין להם! ולכן אין העולם עומד אלא בזכותם!
וכיון שזוהי מעלתם הגדולה של הילדים הקטנים, לכן יש לכל אבא לנצל במיוחד את תקופה זו של ימי הַיַלְדוּת וְהַנַּעֲרוּת של ילדיו, ולהכניס את ילדיו לתלמודי תורה כדי לנצל את המעלה המיוחדת שיש בלימוד התורה שלהם, כיון שאין הרבה זמן! וימי הנעורים כַּחֲלום יעופו! ומי שזוכה לחטוף ולנצל את לימוד התורה של ימי הנעורים (שנקראת "גִּרְסָא דִינָקוּתָא") - הרי שהרוויח "בגדול", ומי שלא ניצל זאת - הרי שהפסיד בגדול! וכפי שאמרו לנו חז"ל במדרש (בראשית רבה, אות נ"ו) "יָמֵינוּ כצל עובר" - לא כצל 'כותל', ולא כצילו של 'אילן', (שזזים לאט לאט) - אלא כצילו של עוף בשעה שהוא עף באויר"!!!
שמעתם איך זורמים לנו החיים? כמו צל של עוף בשעה שהוא טס ועף באויר - כך גם הזמן 'עף' לנו! מחוגי השעון רצים לקראת שעת האפס, והם לא מחכים לאף אחד!!! החיים זורמים כמו "סרט נָע": מילד - לנער, מנער - לבחור, מבחור - למבוגר, ממבוגר - לזקן, ומזקן - ל... - - - !!!
ולכן, כל אבא שעיניו בראשו, ורוצה באמת את 'טובתם' של בניו, ישים ליבו שלא יגזול מהם את ימי הנעורים שלהם! אלא ינצל להם את הימים היקרים של תקופת הנערות, וישקיע בהם בחכמת התורה, אולי מי יודע... אולי... יֵצֵא מבנו 'תלמיד חכם', ואולי אפילו... 'גדול הדור'! כן "גדול הדור"!!! שכך מספרים לנו חז"ל במדרש (ויקרא רבה אות ט') שפעם אחת הלך ר' ינאי בדרך, ופגש בדרכו באדם אחד שהיה לבוש במלבושים נאים ומכובדים, לתומו חשב ר' ינאי, שבודאי איש זה הוא ת"ח ולכן הוא מתלבש במלבושים מכובדים!

וכיון שכן, הזמינו ר' ינאי להתארח ולסעוד בביתו, כיאה לתלמיד חכם חשוב כזה! הסכים האורח הזר לבוא ולהתארח, ור' ינאי קיבלו בכבוד גדול, וערך לפניו שלחן מלכים!

אכל האורח ונהנה מכל הסעודה הדשנה, אולם לקראת סוף הסעודה, כשביקש ר' ינאי לדבר עם אורחו קצת בדברי תורה, גילה לתדהמתו שהאורח שלפניו אינו תלמיד חכם אלא "עם הארץ"! אינו יודע כלום! לא מקרא, לא משנה, לא אגדה, לא תלמוד, כלום! פָּשׁוּט 'עם הארץ' גמור, שהיה נִרְאָה כתלמיד חכם מחמת הופעתו ה'חיצונית' של בגדיו!

"טוב - התנחם ר' ינאי בליבו, לפחות עשיתי מצוות צדקה עם האיש הזה, ואם לא האכלתי מַמָּמוֹנִי ל'תלמיד חכם' - הרי עדיין מצוות 'חסד' קיימתי בו!

והנה, בסוף הסעודה, נתן ר' ינאי את הסידור לפני האורח, ואמר לו: "בכבודך! יברך כבודו להקב"ה על המזון שאכל"!

יסתכל האורח בפנים תמיהות על ר' ינאי ושאלו בתמימות: "מה? לברך? איני יודע גם לברך! שכן מעולם לא למדתי לקרוא את אותיות הא'-ב'!

נִדְהַם ר' ינאי לגודל רֵיקָנוּתו בתורה של אותו אדם! אפילו 'קְרוא וּכְתוב' הוא אינו יודע! כזה אדם בּוּר וחסר דעה!

הצטער ר' ינאי על שנתן מסעודתו לאדם בּוּר וחסר דעה כזה, שאינו יודע אפילו לברך לאלוקים, ומרוב כעסו אמר ר' ינאי לאורחו: האם יודע אתה לפחות לחזור על מה שאני אומַר לך?

אמר לו האורח: כן! זה אני יודע!

השיב לו ר' ינאי: א"כ, אמור אחרי: "אכל 'כלב' מפיתו של ר' ינאי"!!! (שכן, ר' ינאי היה סבור, שאדם שלא איכפת לו מחיי הרוחניות שלו, ואינו מתאמץ לעשות אפילו את המינימום שבמינימום בקיום המצוות - א"כ הרי הוא שווה ככלב! שכן באמת, מה הבדל בינו לבין הכלב - - - ???)

ואולם האורח, כששמע את העילבון הצורב שר' ינאי כינהו "כלב", שהמשמעות שלה היא: כאילו כבר אין לו יותר סיכוי לחזור ולהיות 'בן אדם' - מיד קפץ ממקומו, תפס את ר' ינאי בגרונו, והחל לצעוק עליו: "גזלן! תחזיר לי את ה"ירושה" שלי! תחזיר לי את הירושה שגזלת ממני! אני רוצה ממך בחזרה את הירושה שלקחת ממני!!!

ניבהל ר' ינאי ושאל את אותו אדם: "ירושה"? על איזו ירושה אתה מדבר פתאום?

ענה לו אותו אורח: שפעם אחת עברתי ליד בית הספר, ושמעתי קולות של תינוקות שלומדים וקוראים: "תורה ציוה לנו משה "מורשה" קהילת יעקב"! וכי כתוב בפסוק

שהתורה היא ירושה של "רבי ינאי"? הרי כתוב שהתורה היא ירושה לכל עם ישראל! "מורשה - קהילת יעקב"! ואילו אתה גזלת ממני את הירושה שלי, וְכִינְתָ אותי בתור "כלב" שאין לי עוד סיכוי לחזור וללמוד את התורה!

"וא"כ, אמור לי - המשיך היהודי לזעוק מקירות ליבו, באיזו רשות אתה גוזל ותולש ממני את ה'שורשים' שלי לְלִמּוּד התורה? הרי התורה היא לא 'ירושה' שלך או של אבא שלך, אלא היא נחלת כלל ישראל, וכל יהודי ויהודי יכול לבוא ולזכות בה, בכל זמן שירצה ובכל מצב שיהיה, ומדוע גזלת ממני את החלק שלי בתורה, וכינת אותי בתור "כלב" - שכאילו אין לי עוד חלק וזכות לחזור וליזכות בכתר התורה?

שמע ר' ינאי את הדברים הנוקבים שאמר לו אותו יהודי עַם הארץ, ואכן, הרכין ראשו בפניו, והחל לפייסו ולהודות בפניו שאכן צדקו דבריו!

עד כאן תוכן הסיפור מחז"ל הקדושים.

ואנו - עומדים נרעשים לנוכח סיפור נפלא זה, ואומרים לעצמינו:

הָא! עד כמה אסור לזלזל בשום יהודי בעולם! ואפילו יהודי בּוּר וֵרִיק לגמרי, שאינו יודע כלום ברוחניות, ואפילו "קרוא וכתוב" אינו יודע - ג"כ עדיין אסור לזלזל בו! כיון שהתורה אינה "ירושה" של אף אדם בעולם, וכל מי שרוצה לזכות בה - יכול לבוא ולזכות בה! ולא מְשַׁנֶּה 'יחוס המשפחה', ולא 'רמת השכל' של האדם, וגם לא 'הגיל' שבו נמצא האדם! כל אדם בעולם - בכל מצב שיהיה - יש לו 'זכות בלעדית' לבוא ולקחת לעצמו את כיתרה של התורה!!!

ולכן למשל, אם קוראים לך "עקיבא", ואתה נמצא כבר בגיל מבוגר מאד, גיל 40, וחוץ מזה יש לך עוד 'חיסרון' שאתה 'עם הארץ' שאינו יודע אפילו קרוא וכתוב, וגם יש לך טבע שאתה שונא תלמידי חכמים, ופתאום אתה מחליט לשנות כיוון, ויש לך רצון-עָז לזכות כעת ב'כיתרה של תורה' - גם במצב גרוע כזה - אין שום בעיה! תוך 40 שנה של לימוד והתמסרות לתורה - וכבר אתה נהפך להיות מכונה בתואר של ה"תנא הקדוש ר' עקיבא" שזכה להנחיל את התורה לדורי דורות!!!

וגם אם הסבא שלך היה גוי רומָאִי, וקוראים לו "נירון קיסר", שרצה להחריב לנו את בית המקדש, ופתאום אתה - הנכד שלו - מחליט ביום בהיר אחד להכנס ליהדות ולזכות ב'כיתרה של תורה' - ג"כ אין שום בעיה! עם שאיפה חזקה ועם רצון אמיתי, ותוך זמן קצר אתה זוכה בכיתרה של תורה, ונהפך להיות לדמות של שיא ההסטוריה בעם ישראל: התנא הקדוש ר' מאיר בעל הנס!!!

וא"כ, רואים אנו מכל הדוגמאות האלו, שהתורה אינה 'רכוש פרטי' של אף אדם, וגם אינה נמצאת בסמכותך להעביר אותה לילדך בתור "ירושה", אלא כל אדם ואדם בעולם, באופן אישי ופרטי, שמחליט באופן רציני, שהוא רוצה לזכות בתורה - הדלת פתוחה עבורו, ולא משנה אם הוא היה לפני כן - בּוּר ועם הארץ, או נכד של גוי רומאי!
וכך גם ראינו לאורך כל הדורות, איך שגדולי ישראל שעסקו במלאכה זולה ופשוטה, ובכ"ז, עם שאיפה חזקה - הם זכו לכיתרה של תורה!
וכפי שאנו מכירים את ר' יוחנן ה"סנדלר", ור' יהושע ה"פחמי", וריש לקיש שלפני שעשה תשובה היה "שודד", ור' עקיבא היה "רועה צאן", והלל הזקן היה "חוטב עצים", ור' אליעזר בן הורקנוס היה חקלאי "חורש אדמות". וכן בדורות האחרונים, האור החיים הקדוש היה "חייט", והחפץ חיים היה "בעל מכולת", וכו' וכו'.
כל הרשימה הזאת - מוכיחה לנו מעל לכל ספק - שכל אדם בעולם, יהיה אשר יהיה, יכול להגיע ולזכות ב"כיתרה של תורה"!!!
ומכאן למדנו גם לגבי הילדים הקטנים, שלעולם אסור לשום אבא לזלזל בבנו! ואפילו אם הוא ילד עם "אַייְקְיוּ" נמוך, ועם 'יחוס משפחה' רדודה, ועם 'מידות' לא הכי טובות - בכל אופן - אין שום זכות לאף אדם בעולם - לפסול או לזלזל באיזה שהוא יהודי! ולמה? בגלל שהתורה היא אינה ירושה פרטית שלך, אלא היא 'רכוש ציבורי' של כל יהודי ויהודי, ולעולם אי אפשר לדעת מתי ה"ירושה" הזאת תצליח לחולל 'מהפך' בתוך ליבו של האדם!!! (וכפי שלמדנו זאת מהמעשה של ר' ינאי הנ"ל, שהירושה הצליחה לחולל מהפך - אפילו בתוך ליבו של יהודי מבוגר שלא היה יודע קרוא וכתוב!).
זוהי סיבה אחת לשכנע את האב לשלוח את בנו ללמוד תורה: פְּשׁוּט, אל תגזול מהבן שלך את ה'ירושה' המגיעה לו מדורי דורות!!!
ודעו לכם עוד אחים יקרים! שמי שאינו שולח את ילדיו לבתי ספר דתי "תורני" - הרי לא רק שהוא יהיה אומלל לעוה"ב - בזמן שיגיע זמנו להפטר מהעולם ובנו לא ידע לקרוא עליו אפילו את המילים של ה"קדיש" - אלא האב מתאמלל כבר - כאן בעולם הזה!
וכפי שהמציאות היום מוכיחה וזועקת, איך שמליון ילדים לא יודעים בכלל את המושג של "שמע ישראל", ועוד 4 מליון ילדים אינם יודעים כלל על סיפורי התנ"ך הַמְקוֹרִיִים! "מְסָרְסִים" להם את כל מאורעות התנ"ך כסרטים של 'אהבה', של 'מתח', ושל 'הרפתקאות הסטוריות', וכך הבן גָּדֵל בּוּר ועם הארץ בלי שום ידיעה על מושגי היהדות הבסיסיים!

וכשהוא ממשיך לגדול ומגיע לגיל ה"טיפש עשרה", שאז הוא כבר לומד להכיר את העולם הגדול - מיד הוא מתחיל לבעוט בהוריו, ולהתנהג כלפיהם בשחצנות וגסות כדי לסחוט מהם כספים לבילויים והנאות! הוא יותר לא מכיר בהוריו - לא בתור "אבא" ולא בתור "אמא", ובמקרה הטוב - הוא מחזיק מהם רק בתור ה"חברים" שלו! לא יותר מזה!!! וכך ההורים מתאמללים ונקרעים בתוך ליבם כשרואים איזה "גּוּרִילָה" הם גידלו בתוך ביתם, ואולם כשהם מתעוררים אז - הכל כבר מאוחר מדי... הם לא יודעים שהם בעצמם במו ידיהם פיטמו וגידלו את ה"גּוּרִילָה" הזאת, שבזמן שהיה קטן - הוריו שלחו אותו לבתי ספר "ממלכתי" / או אפילו "ממלכתי דתי" ושם לימדו אותו כל הזמן איך להיות אדם חופשי ועצמאי, שיודע להתנתק מההורים, ולחיות לפי "מה שבראש שלו"! להיות "גבר" בפני עצמו, ולא להיות "פְּרַאֲיֵיר" של אבא שלו! וכך המשיכו ההורים לפנק את הילד "החמוד" שלהם, ולתת לו כל מה שהוא רוצה, עד שהילד גָּדַל, ומכל הפינוקים והלטיפות שהוריו נתנו לו - הוא קיבל מהם כוחות ואומץ - כדי לבעוט בהם יותר חזק! וא"כ, מי אשם בכל ה"בעיטות" של הבן - אם לא ההורים בעצמם? וכפי שחז"ל הקדושים התבטאו במדרש בראשית (אות ל"ב) ואמרו: "אין הארי נוהם מתוך קופה של 'תבן' - אלא מתוך קופה של "בשר"! מָשָׁל לאדם שהיתה לו פרה כחושה וְדַלַּת איברים, התחיל להאכילה "כַּרְשִׁינִין" (מאכל משובח ויקר) ומאותו יום החלה לבעוט בו! אמר לה: מי גרם לך שתהי מבעטת ביי? וכי לא מחמת ה"כַּרְשִׁינִין" שהאכלתיך!!! המאכלים הטובים וכל הפינוקים שהבאתי לך - הם שנתנו בך את הכוחות לבעוט ולבגוד ביי!

ואף אנו נוסיף ונאמר: מי גרם לילדים אלו שיבעטו בהוריהם? מי נתן להם את ה'עזות פנים' להכות את הוריהם? מי עקר מהם את כל העדינות והבושה - והפך אותם להיות שחצנים וגסים כלפי הוריהם? וכי לא אותם "בתי הפאר והיוקרה" של בתי הספר הממלכתיים, שההורים שלחו לשם את ילדיהם כשהיה קטן, והם אלו שחינכו את הילד לבעוט בהוריו המבוגרים וְהַמְּיֻשָּׁנִים, ולהעריץ ולכבד רק את ה"דור הצעיר"!

ודעו לכם עוד הורים יקרים: שדבר זה הקב"ה חקק בטבע הבריאה, שאם ההורים יבעטו בהקב"ה, ולא ידאגו שבניהם ילמדו תורה - אזי סופם יהיה שבניהם יבעטו בהם! לא יתכן בעולם, שההורים יגזלו מבניהם את 'לימוד התורה' - והילדים לא יגזלו מהם אח"כ את 'שלוות החיים'! האלוקים גזר שזה חייב תמיד לבוא ביחד! הורים שיאמללו את בניהם וינתקו את נשמתם ממקור חַיּוּתָהּ שזוהי התורה - גם ילדיהם לכשיגדלו יאמללו את הוריהם בפשע ובסמים ובכל מיני אכזבות קשות ומרות!!!

"מידה כנגד מידה"!

ודבר זה לא בדינו מליבנו, אלא למדנו זאת מתוך דברי חז"ל הקדושים שהובאו במסכת 'כלה רבתי' פרק ב'. (וכן במדרש תנחומא פרשת ויגש אות ב'), וזה תוכן דבריהם:
חז"ל מספרים שבזמן שהקב"ה נתן את התורה לעם ישראל, הוא ביקש מהם שיביאו לו "עֲרֵבִים" שיתחייבו לו על קיום התורה. הביאו בני ישראל את האבות, את משה רבינו, את הנביאים, ושום דבר לא עזר! עד שאמרו "בנינו - הם יהיו הערבים שלנו"! ואז אכן הקב"ה קיבל את הערבים האלו, ונתן את התורה לעם ישראל, תוך שהוא מזהיר אותם שאם הם לא יקיימו את התורה - הוא יפרע מבניהם שיתחייבו לו כערבים!
ואכן, עד היום הזה אנו רואים בחוש איך שהקב"ה מקיים את הבטחתו, ויהודי שאינו מקבל את התורה - הרי שהקב"ה לוקח את בניו של אותו האיש - "וקורע" אותם מההורים!!! "מנתק" אותם מההורים! הקב"ה מכניס בתוך ליבם של הבנים רוח של שיגעון ורוח עזות של חוצפה וגסות, עד שהבנים בועטים ומואסים בהורים ומנתקים מהם כל קשר של 'בן- לאב'!
וכאן - כל בר דעת עומד ומשתומם: כיצד באמת דבר כזה יכול להיות? כיצד יתכן שבן יהיה מסוגל לבעוט בהורים שהביאו אותו לעולם? בהורים - שהדם שלהם זורם גם בתוך הדם שלו! כיצד יתכן לזלזל בהם?
התשובה: בגלל שכך האלוקים כתב ב"חוזה" של מתן תורה, שהורים שלא יקיימו את התורה - בניהם הם יהיו ה'ערבים' שלהם! וכשהקב"ה ירצה לפרוע מהם, הוא יעניש את ההורים - בזה שהוא ינתק מהם את הילדים שלהם, ויכניס בליבם של הילדים לשנוא את הוריהם, ולבעוט בהם כמו שבועטים בכלב!
זוהי ה"ערבות" שהתחייבנו להקב"ה וא"א לברוח ממנה! וכל הורה שרוצה לנתק את ילדיו מלימוד התורה - יֵדַע לו שזה יעלה לו במחיר יקר מאד! הקב"ה יפרע ממנו ויעניש אותו בזה שינתק ממנו את ילדיו, ע"י פשע, סמים, אלכוהול, עריות, רצח, אלימות, התאבדות וכו'. וכך ההורים יתאמללו לראות איך שבניהם מתדרדרים לתוך התהום של "עולם הפשע" ואין בידם להציל אותם!
וא"כ, אז למה צריך ללכת "ראש בקיר"? למה צריך לחכות שהילדים יבעטו בנו - אם אפשר שיכבדו אותנו? וכפי שהגמרא במסכת קידושין (דף ל"א:) מספרת על ר' יוסף, כשהיה שומע את קול פסיעותיה של אמו, היה מיד עומד לכבודה ואומר: "אעמוד מפני ה"שכינה" שבאה"!!!
כלומר, שר' יוסף היה מחשיב את אמו - בדרגה כמו השכינה הקדושה!!!

וא"כ, אם אפשר להיות מכובדים כלפי בנינו בדרגה כמו השכינה הקדושה - אז למה נבוא ונהרוס זאת במו ידינו, ונגרום שבנינו יתנהגו כלפינו לא כמו אל ה"שכינה" - אלא כמו אל 'קופים'? כמו אל אנשים זרים, ואפילו יותר גרוע מכך!

למה לא שווה לנסות את מה שהבטיחו לנו חז"ל במסכת שבת (דף קכ"ז.) וקבעו לנו: "שמי שמגדל את בניו לתלמוד תורה - זה אחד מששה הדברים - שהוא זוכה לאכול פרותיהם בעולם הזה, והקרן שְׁמוּרָה לו לעוה"ב"!

וא"כ, למה צריך לאכול מבנינו "חצץ ואבנים" - בעוד שאפשר לאכול ולראות מהם 'פירות' נאים וטובים עוד בעוה"ז - - - ???

אלא מה טוענים ההורים? הבית ספר 'הממלכתי' הוא קרוב לבית, ויש להם גם מיבנים מפוארים, מגרשי כדור רגל ענקיים, מִיכְשׁוּר 'מחשבים' מיוחד, ותנאים מצויינים - בעוד שֶׁלְּבֶתִּי ספר התורניים, אמנם שָׁמַיִם דגש חזק על חינוך וערכים, אבל התנאים ה"טֶכְנִיִּים" שם אינם כ"כ מעולים כמו שיש במיגזר של הצד השני, וא"כ, למה לנו להכניס את ילדינו למקום דוחַק וְלָחַץ - בעוד שיכולים ליהנות במקום יפה ומרווח?

אלא שגם על טענה זו, כבר ענו לנו חז"ל במדרש (בראשית רבה, פרשת וישב, אות פ"ו) על פי הסיפור הבא:

אדם אחד שיחרר מכלובו דוב ענק ומפחיד, העמיד אותו במרכז השוק, ותלה לו על ידיו ורגליו כל מיני תכשיטי זהב ויהלומים נוצצים, והיה מכריז בכל השוק ואומר: "כל מי שרוצה זהב - שיבוא ויקח! מה שתוציאו מכאן - הרי הוא שלכם במתנה! זהב ויהלומים בחינם! רק לבוא ולקחת!!!

תיכף ומיד התאספו ורצו כל אנשי השוק מסביב לדוב, וכל אחד התחיל להסתכל על היהלומים הנוצצים והמבריקים, וחמד אותם בשבילו!

היה שם אדם פיקח אחד מבין כולם, שעמד מהצד ואמר: אתם מסתכלים ומתפעלים מהזהב ומהיהלומים, ואני מסתכל ומתבונן גם על הציפורניים החדות והשיניים המפחידות שיש לאותו הדוב!!!

שכן, מי מחלק היום זהב בחינם? אלא מה? בעל הדוב יודע, שמדוב כזה - אי אפשר לצאת חי, ולכן הוא מציע לכולם לבוא ולקחת את היהלומים...!

וא"כ אתם "מסתנוורים" מהיהלומים, ואולם אני לא מסתנוור מהם, כיון שאני מתבונן קצת יותר לעומק, ורואה גם את ציפורניו הארוכות שיש לאותו הדוב, ואת עיניו שיורקות מהם שני זיקי אש - ואני יודע שמדוב כזה אי אפשר לצאת חי!!! אף אדם בעולם לא יצא ממנו חי!! ולכן כל ההתלהבות שלי מהיהלומים - מתפוררת ונעלמת!

זהו הסיפור מחז"ל הקדושים, והלקח שעולה מתוכו זועק גם כלפינו אנו:
אומנם, יש כאלו אנשים ש"מסתנוורים" מִמִּבְנֵי הפאר, מֵהַטֶּכְנולוגְיָה המתקדמת, מֵהַשֵּׁם הַ"מְפוצָץ" של הבית ספר, ומהתנאים הטובים שמעניקים שם, אולם אנו לא מסתנוורים ולא מתלהבים מה"יהלומים" האלו, כיון שאנו יודעים שמאחורי כל הזהב הזה - מסתתר דוב מבהיל איום ונורא! ואנו - מסתכלים גם על הציפורניים המפחידות שיש לאותו הדוב, ויודעים שמהדוב הזה לא יוצאים חי!!! אף אחד לא מחלק היום זהב בחינם!
על כל ה"יהלומים" האלו - אנו נצטרך לשלם בסוף - במחיר "החיים" של הילדים שלנו!!!
וזהו הלקח הנוקב שצריך תמיד לזכור: לא להיות 'מְצֻמְצָמִים' ולהסתכל רק על ה'זהב והיהלומים' שתלויים ועומדים לחלוקה בחינם, אלא להרים את העיניים קצת יותר למעלה - ולראות מי עומד ומחזיק את כל היהלומים האלו? דוב איום ומפחיד שאף אחד לא יַצָא ממנו חי! מי שנתפס בציפורנים שלהם - לא יצא מהם חי! כולם איבדו שם את כל יהדותם ואת כל הצלם האנושי! כל ההורים איבדו והתאמללו מבניהם כתוצאה מבתי הספר הללו! כולם יצאו משם בסופו של דבר - עם אכזבה קשה ועמוקה! "תעודת בגרות" יתכן שהם קיבלו - אבל את הבן היהודי שלהם - הם איבדו לגמרי!!!
אומנם, הם לא אומרים זאת במפורש באופן גלוי, אולם פניהם האומללות של אותם הורים - מעידים כ'אלף עדים' על האכזבה הקשה והכואבת שהם "אוכלים" כעת מבניהם, שגדלו והפכו להיות 'פראי אדם'!
ולכן אדם חכם לומד תמיד מכישלונם של אחרים, וממהר לשלוח את בניו למקום תורני, שאחוז הפשיעה והאלימות שם שואפים לאפס, ורק אז יש לו את הזכות של "פתחון פה" לבוא ולבקש מהקב"ה, שאכן יְזַכֶּה אותו להצליח לראות 'פירות טובים' מהזרעים שהוא שתל! שאחרי הכל, עדיין אנו זקוקים לתפילה מאת הקב"ה שיצליח את פרי מעשינו, וכפי שאמרו לנו חז"ל בגמרא במסכת מועד קטן (דף כ"ח.) "אמר רבא, חיים, בנים, ומזונות - אינם תלויים בזכות אלא "במזל"! וא"כ, צריך עדיין הרבה תפילה שאכן המזל יאיר לנו פנים, וה'שתיל' יגדל ישר ולא יטפס עקום! אלא שלפחות בשלב הראשוני - אנו את שלנו עשינו, בזה ששתלנו את בנינו בתוך גינה של 'שושנים וּוָרְדִים' ולא בגינה של 'קוצים', ואת השאר - נסמוך על הקב"ה שהוא כבר יגמור לנו את העבודה!
ואשריהם אותם הורים, שעובדים ומשקיעים כעת בבניהם, ולא נזכרים בסוף לבכות על "חלב שנשפך"...!!
ראוי שיתענו ההורים ביום שמכניסים את בנם לת"ת ללמוד התורה הקדושה (קב הישר). ועכשיו, שנחלשו הדורות, יפדה בצדקה.

* ביום החלאקה יחלק האב צדקה כפי מיסת ידו ואז יהיה לב האב בטוח שיראת ה' תהיה על אותו תינוק (קב הישר, יסוד יוסף).
* אביו ואימו ינהגו ביראת שמים ובכך ישמשו דוגמא לבניהם.
* ביום החאלקה, אביו סומכו ומקרבו לפני כל זקן ות"ח, לברכו שיזכה לתורה, לחופה ולמעש"ט (כל בו) ובנוסף ירבו אביו ואימו בתפילות לבורא עולם שיהיה הילד מוצלח בתורה, ביראה, ובמעשים טובים (קב הישר, יסוד יוסף, משפט צדק).
* ייקח האב התינוק וישיבנו לביתו באופן שלא יראה שום דבר טמא (מחזור ויטרי, קב הישר).

בתורה נאמר: "לא תקיפו פאת ראשכם". (ויקרא יט, כז) כלומר, חל איסור על גילוח השיער שבפיאות הראש (עד מקום החיבור ללחי) כאשר על ידי כך נוצר היקף ללא שיער (מצח - צדעיים - אחרי האוזן - עורף). אגב, כאן אין חילוק בין גילוח בתער או במספריים וכן אין חילוק בין מגלח את כל הראש לחלוטין או רק את מקום הפיאות, כל סוג גילוח שאינו מותיר שיער בצדעיים, אסור.

נמצא כי מן הדין די בהנחת מעט שיער בפאתי הראש. אולם, בקרב מספר עדות בישראל, בעיקר בארצות תימן ואשכנז, פשט המנהג להדר במצוה זו, על ידי הבלטתה באמצעות הנחת שיער ארוך יותר בפיאות הראש, ולהרויח בכך את שלושת המעלות

א. הידור מצווה.

ב. התבדלות מן הגויים.

ג. הופעה המסייעת בעבודת ה'.

כאשר מטבע הדברים, הדבר הפך להיות סימן ההיכר הבולט ביותר ליהדותם. (ואכן, בקרב יהודי תימן נקראו הפיאות בשם "סימנים", ובהיגויים התימני המפורסם - "סימונים").

התורה של תינוק בשנות "הָאַלְפַּיִם" והתורה של משה רבינו - שניהם שוים - באותה דרגה ובאותה עוצמה!!!

בהגיע הבן לגיל 3 שנים, גוזזים את שערו, מניחים לו 'פיאות' על שני הלחיים, וכך שולחים את ה"צדיק הקטן" לחדר, כדי ללמוד תורה.

ואולם, האם שאלתם פעם את עצמכם, עד כמה גדול ועצום הוא כוחה של התורה שנלמדת ע"י הילדים הקטנים? הנה, קראו על כך את קטע הגמרא הבא:

הגמרא במסכת בבא בתרא (דף ח':) שואלת: מה כוונת הפסוק "וממצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד"?

כלומר, הנביא בא ואומר, שיש בני אדם שהם מזכים את הרבים, והם נמשלים ל"כוכבים" שעומדים לעולם ועד!
ועל זה באה הגמרא ושואלת: מי אלו אותם אנשים, שהנביא משווה אותם ל"כוכבים"? עונה הגמרא: אלו מלמדי תינוקות!
וכאן יש פלא גדול: מה הקשר בין מלמדי תינוקות לבין "כוכבים"? ובכלל, מה התכוון הנביא שאמר - שהכוכבים עומדים "לעולם ועד"? וכי אנו לא יודעים שהכוכבים הם עומדים וקיימים לעולמי עולמים?
אלא, חז"ל בגמרא הזאת, גילו לנו את כוחם העצום של מלמדי התינוקות!
הנה ראו את החשבון:
דבר ידוע הוא, שככל שהעולם מתקרב ועולה במספר השנים - באותה מידה - איכות התורה הולכת ויורדת! יש "ירידת הדורות" באופן משמעותי, בכל הנושא הזה שקשור לידיעת חוכמת התורה!
התורה שלנו - זה לא כמו התורה שהיתה בדורם של רבותינו הראשונים, והתורה בדור הראשונים - זה לא כמו התורה שהיתה בדור של התנאים, והתורה של התנאים - זה לא כמו שהיה בדור של הנביאים, וגם התורה של הנביאים - זה לא כמו התורה שהיתה בדורו של משה רבינו!
הכלל הוא: שמדור לדור 'איכות' התורה (הן בהבנה, והן בהיקף של הלימוד) הולכת ופוחתת מדור לדור!
ואולם, תתפלאו לשמוע, שיש סוג אחד של לימוד תורה - שהוא נשאר בכוחו ובאיכותו ללא שום ירידה! מדורם של משה רבינו, הנביאים, התנאים, הראשונים, ועד לדורות שלנו, תמיד תמיד - תורה זו היתה וגם נשארה באותה איכות, ובאותה כוח של עוצמה!
פלאי פלאים! הייתכן? הרי יש מושג של "ירידת הדורות", ואיך שייך לומר שיש סוג של לימוד תורה - ששווה בדרגתו לדורם של משה רבינו בכבודו ובעצמו?
על זה עונים לנו חז"ל בגמרא: אלו תורתם של מלמדי תינוקות! התורה שהתינוקות לומדים היא נשארת תמיד באותה עוצמה! ולמה? בגלל שזה תמיד נחשב ל"הבל תורה שאין בו חטא"!!! וא"כ, מה איכפת לי אם זה הילדים של משה רבינו, או הילדים של התנאים הקדושים, או הילדים של בני שנות ה"אַלְפַּיִם", בכולם יש בהם את המעלה - שהבל פיהם - אין בהם עדיין חטא!!!
ועל זה בא הנביא והביא דוגמא "קָלָסִית" לדבריו: כ"כוכבים לעולם ועד"!

הנה, שימו לב: ה"ירח" - אף פעם לא עומד על 'עיגול' שלם! בט"ו לחודש הוא "עגול", ומאז ואילך הוא הולך ומתמעט! הולך ונחסר מיום ליום!
וגם ה"שמש" - אינה נשארת באיכותה לעולמי עד, יש תקופות שיש בהם "ליקויי חמה", ויש גם תקופות שהשמש הולכת ונחסרת מעינינו!
ואולם, ישנו רק דבר אחד שלעולם - לא נחסר! לעולם לא נפגם ולא יורד! ומהו? אלו ה'כוכבים'! הם תמיד נראים באותו גודל ובאותה עוצמה! אלפי שנים יעברו, ותמיד הם יהיו זוהרים באותה עוצמה של לפני אלפי שנים!!!
ועל זה בא הנביא ואומר:
התורה של התינוקות הקטנים - היא דומה בדיוק ל"כוכבים"! שכמו שהכוכבים נשארים בגודלם ובעוצמתם "לעולם ועד", ללא שום ירידה במשך הדורות - כמו כן בדיוק - תורתם של הקטנים נשארת באותה דרגה ובאותה עוצמה של לפני אלפי שנים, ללא שום ירידה במשך הדורות!
והדברים מבהילים ומזעזעים, והם נותנים לנו קצת 'תמונה' כדי שנדע, איזו "פצצת אטום" מונחת בתוך התורה של הילדים הקטנים:
התורה שלהם שווה בשמיים בדיוק - כמו התורה של משה רבינו בכבודו ובעצמו ללא שום הבדל! בשניהם יש את המעלה העצומה של "הבל פה שלא טעם עדיין טעם חטא"!!!
אכן, לא לחינם דרשו דורשי רשומות על תורתם של הקטנים את הפסוק: "ולשון רכה - תשבר גרם"!
"תשבר גרם" - ראשי תיבות: תינוקות של בית רבן - גזירות רעות מבטלים!!!
אמן, כן יהיה רצון!

גידול הזקן והפיאות - איך זה "מסתדר" עם ה'אופנה' המתקדמת של שנות ה"2000"?

בזמן טקס תספורת ה"חלאקה", זה הזמן המתאים לדבר מעט על גידול הזקן והפיאות, איך זה "מסתדר" עם ה'אופנה' המתקדמת של שנות ה"2000"? ונקדים תחילה סיפור קטן:
שאלו פעם פיקח אחד, היכן רמוז בש"ס מנהג זה של הנחת "פיאות" הראש? האם יש לזה מקור ושורש מתוך מסכתות הש"ס?
חשב הפיקח, עֵיֵן בדבר, עד שיגע ומצא, ואמר: הנה, בגמרא מסכת ברכות (דף י"א.) אמרו לנו חז"ל אימרא נאה, וזה לשונם שם:
"מָשָׁל לאחד שאמרו לו "זְקָנְךָ מְגַדֵּל"! אמר להם: יהיה כנגד המשחיתים"!
וכך הם כוונת דברי חז"ל:

אנשים מהרחוב פוגשים אדם "חרדי" שזקנו מגודל, כלומר, שמגדל את זקנו ולא נוגע בו כלל! לא מקצץ כלל בנטיעות הקודש!

ואז באים ושואלים אותו: אדוני, "זָקָנְךָ מְגֻדָּל"! האם שכחת שהיום ה"מוֹדָה" הוא לגלח את הזקן לגמרי? (כדי לְהֵרָאות כמה שיותר "צעיר"!) או לפחות תעשה זקן "מְסֻדָּר", זקן "צרפתי" דק וְעָדִין, או זקן "אנגלי" עם 'פסים' של "מעבר חציה"... או זקן "סַנְטֶר" (להשאיר זקן בַּסַּנְטֶר - ולגלח את הצדדים...) אבל סתם ככה לגדל זקן "פֶּרֶא" בלי שום טעם? הרי זה לא 'מודרני' היום?

ובכלל, אתה מגדל גם "פיאות"? מה קרה לך? השתגעת? בשביל מה אתה זקוק ל"אַנְטֶנות" האלו? בשביל מה לך את ה"קְפִּיצִים" האלו? הרי זה גורם רק לְ'כִּנִּים' בראש

- - -

מֵיְלָא, אם היית משאיר שיער מאחורה, והיית עושה "קוּקוּ" מאחורי הראש - זה באמת היה נראה "נורמלי"! שהרי כך זה ה'מוֹדָה' היום, לגדל שיער מאחורה, ו"קוצים" של 'פטריות' באמצע הראש! אבל לבוא ולגדל שיער מלפני הראש, ולהניח 'פיאות' על הלחיים - זה הרי "לא נורמלי"! זה "פְּרִימִיטִיבִי"! זה לא מתאים לאדם שחי בְּ'סְטַיְל' של החבר'ה!

כך לועגים לו החבר'ה, על זקנו המגודל, ועל הפיאות המסולסלות שבראשו!

ואולם, מה עונה להם אותו אדם? איזו תשובה נִצַּחַת הוא משיב להם? על כך ממשיכים חז"ל ואומרים, שאדם זה עונה למלעיגיו: "זְקָנַי יהיה - כנגד המשחיתים"! כלומר, אדרבא! דוקא משום כך שיש אנשים שמשחיתים את זקנם לגמרי, ומתביישים ללכת עם 'סימני יהודי' - דוקא בגלל זה - אני רוצה להבליט את זקני ופאותי! כדי לְהַרְאות לכולם, שאני לא מתבייש מה"משחיתים" האלו! אני לא מתביש ללכת ברחוב וּלְהַרְאות לכולם שיש לי 'סימנים' שאני בנו של הקב"ה! בנו של מלך!

אם יתכן תופעה כזאת, שיש כאלו שמשחיתים את הזקן והפיאות, ומנסים כמה שיותר "לְטַשְׁטֵשׁ" את זהותם היהודית - דוקא בזמן כזה צריך להתחזק ולגדל את הזקן והפיאות כדי לְהַרְאות לכל ה"משחיתים" האלו - שאנו מתגאים בְּמָה שהם מתביישים! בשבילם זה "פְּרִימִיטִיבִיוּת" - ובשבילנו זה נחשב ל"מוֹדָה"! להיות שייך ל"אופנת הצעירים" הגאים ביהדותם וּבְזֶהוּתָם היהודית!!!

אכן, הזקן והפיאות שלנו משמשים - כתשובה וכסמל גאווה כנגד "המשחיתים" המתביישים מזהותם הלאומית!

וכן מסופר על הקיסר נפוליאון, שסייר פעם בשווקי צרפת, כדי לראות מקרוב את אורחות חייהם של אזרחי מדינתו. והנה, תוך כדי סיורו, רואה לפניו הקיסר יהודי 'מְקוּרִי' עם התלבושת המסורתית: "גָ'אלָבִּיָה" ארוכה לגופו, כובע שחור על ראשו, שני פיאותיו מסתלסלים לו על שני לחייו, וזקנו הארוך יורד על פי מידותיו...

התפעל הקיסר מהוד מראהו הנאצל של אותו יהודי, ונתן לו "כרטיס הזמנה" לבוא למחרת ולהתייצב בארמונו לביקור בשעה 10.00 בבוקר, כיון שדמותו מצאה חן בעיניו! קיבל היהודי את ההזמנה בשמחה רבה, וחיכה בכליון עיניים ליום המחרת.

והנה למחרת היום, שעה לפני זמן הביקור, יושב לו אותו יהודי, ומכין את עצמו לפגישה ההסטורית עם הקיסר ירום הודו, אלא שלפני כן חשב היהודי לעצמו: הנה, ברוך ה' מצאתי חן בעיני הקיסר, והוא התפעל מיופי פני האצילות, ומגובה קומתי המרשימה והקסומה, אך עלי 'לְטַפֵּחַ' קצת את פני - כדי להרשים יותר את הקיסר! כדי שֶׁאַרְאֶה לפניו יותר יפה! שהרי אין זה נימוסי, וגם לא תרבותי, לבוא לפני הקיסר עם זקן "פרא" מגודל! ולשם כך, לקח היהודי מספריים, וגזז את שני פיאותיו, וכן גזר את זקנו הארוך, ומשום "כבוד המלכות" הוסיף לְסַדֵּר את שערו גם עם מעט "בְּלוֹרִית", ואח"כ לקח אף מסרק והגביה מעט את 'בלוריתו', וכך כשהוא נראה מרשים וְיָפֶה תואר במיוחד - התכונן לו היהודי לפגישה עם הקיסר, בתקווה שבודאי מראהו החיצוני המטופח, יוסיף לו הרבה 'מציאת חן' בעיני הקיסר!

כך חשב אותו יהודי לעצמו, ואכן בשעה היעודה התקדם היהודי לעבר כיוון בית המלכות של הקיסר נפוליאון.

החיילים בפתח, כשראו את "כרטיס ההזמנה" - אישרו לו להיכנס, והשומר הראשי ביקש ממנו לחכות מעט, עד שהקיסר יופיע עימו לראיון אישי.

ואכן, לא עברו דקות אחדות, והקיסר נכנס למשרד בליווי פמלייתו, העיף מבט על היהודי, אך מיד - - - להפתעת כולם - - - סיבב הקיסר את ראשו אחורה, ופקד על שומריו להוציא מיד את היהודי, ולזרוק אותו החוצה אל מחוץ לארמון!

והיהודי, נפל ליבו בקרבו, וכמעט שנתעלף לאחוריו... הוא נפל מיד לרגלי הקיסר, ושאל בבכייה: מדוע לא מצאתי חן בעיני אדוני הקיסר? הן אתמול הקיסר שָׂמַח בי והזמין אותי לארמונו, ואיזה מום מצא בי כעת - עד שכבר איני רצוי מלפני הוד מלכותו???

הביט בו הקיסר במבט של כעס ובוז, ואמר לו: "יהודי טיפש! הלוא תבין, שרק הוד פניך האצילות עם החן המיוחד של הזקן הארוך והפיאות המסולסלות - הם הם - שֶׁשָּׁבוּ את

ליבי והקסימו את עֵינַי, עד שהייתי מוכרח להזמינך לארמוני, כדי לחזות ב'טוהר הפנים' שנתנו עליך סימני הקדושה של הזקן והפיאות!
ואולם כעת, לאחר שהורדת הכל, והסרת מעל פניך את ה'רושם המיוחד' שהיה נסוך בהם - א"כ סר כל חִינְךָ מעליך, וטוהר פניך הסתלקו ממך, ושוב אין פרצופך - אלא ככל גוי אחר, וְכָאֵלּוּ אוֹכַל למצוא לרוב בכל אנשי מדינתי, ומה "המיוחד" דוקא בתואר הפנים שלך ---?
הדברים יצאו מפי הקיסר, ופני היהודי חפו מרוב בושה וכלימה...
הנה, למדנו ממעשה נפלא זה, עד כמה אנו צריכים להעריך את סַמְמַנֵי היהדות שלנו! שהרי להיות עִם פרצוף כמו של 'אשה', מגולח וְחָלָק וְקָצוּץ פיאות - תואר פנים כזה אפשר למצוא אצל כל הגויים, ומה המיוחד שמאפיין דוקא את פניו של היהודי?- - -
ודבר זה אפילו הקיסר נפוליאון הגוי הבין, שיהודי עם פנים יהודיות של זקן ופיאות - הוא יהודי אחר לגמרי! הסימנים האלו נותנים על פניו חן מיוחד של טוהר ואצילות, והם מעידים על האדם כי אכן נשמה יהודית 'טהורה' שוכנת בקרבו!
ולכן נדע להעריך את עצמנו - לפחות כמו שהגויים יודעים להעריך אותנו! ובפרט ש"סימנים" אלו, לא רק מסמלים את טוהר הנשמה של היהודי - אלא הם עוד מצילים אותו מן החטא! הם עוצרים אותו שלא יפול לתוך 'עומק' החטא! כיון שיהודי עם זקן ופיאות - קשה לו יותר לעבור עבירה! יש לו יותר בְּלָמִים ומעצורים - שעוזרים לו שלא להתדרדר לתוך עולם הפשע!!! בדוק ומנוסה!
איך אמר אותו יהודי לַשַּׁיָיךְ הערבי? כשפגש השייך הערבי איזה יהודי זר במדינתו, וחשד בו שהוא "מרגל" לטובת המדינה העויינת, ורק 'תחפושת' הוא עוטה על פניו בזקנו ובפיאותיו, מיד ניגש אליו היהודי, תפס בידיו את שתי פיאותיו ואמר לו בקול ערבי מצלצל:
"שׁוּף יָא סִידִי! אֲנָא יָהוּד, וְאִינָא סַהוּדִי"
[ובתרגום לעברית: "ראה אדוני! אני יהודי! ושני פיאותי - הם שני העדים שלי - שמעידים עלי שאני יהודי"!!!]
ואכן, השייך נהנה מאימרתו ומגאוות ליבו של אותו יהודי, וכאות הערכה הוא תלה לו שני נזמי זהב על שני פיאותיו!
וזהו בעצם הלקח הגדול שלמדנו מתוך מאמר זה:
לא להתבייש!! לא להרגיש "נְחִתִּיים" מעצמנו! לזכור ולדעת, שגם הגויים יודעים להעריך בתוך ליבם את היהודי הַ'מְקוֹרִי' - ששני פיאותיו מסמלים לו כשני עדיו על כך! הם -

הגויים והערבים יודעים להתפעל מטוהר פניו של היהודי - ואילו אנו מתביישים מכך ???- - -

עד כדי כך יש לנו "רגשי נחיתות" מהלאום היהודי שלנו ? ? ? - - -

תספורת ה'חלאקה' עושים דווקא אצל

רשב"י במירון - כיון שהוא לימד אותנו

את ה"מסירות נפש" לחינוכו של הבן!!!

במאמר זה נדבר מעט, על כמה ממנהגי ה"חלאקה" שנהגו לעשותו לילד הרך הקטן.

הנה, מנהג זה של ה"חלאקה" היה נהוג מקדמא דנא, אצל כל יהודי ארץ ישראל, ספרדים, אשכנזים, וחסידים כאחד. (עיין בזה בשו"ת "יחווה דעת" חלק ה' עמוד קס"ד).

שורש המילה "חלאקה" היא מילה בשפה הערבית, שפירושה בעברית "חלאקה" - "תספורת".

ובזוהר הקדוש (חלק ב', דף ק"ע ע"א) הפליג מאד בתספורת לַבֵּן הרך, כיון שלפי הקבלה ה"שערות" של האדם מסמלות את הדינים הקשים, כידוע. ואילו 'גילוח' השיער מסמל על 'סילוק' הדינים. ולכן ביום זה של החלאקה שמגלחים השיער - ממילא נמתקים הדינים, וזהו הזמן המתאים להתפלל על הילד הרך, שיהיה תלמיד חכם, צדיק, ובעל מידות טובות.

זאת ועוד, ביום החלאקה נכנס הילד הרך לגיל "חינוך" של המצוות, ולכן המצוה הראשונה שמתחילים לחנך אותו, זה בהנחת ה'פיאות' על הראש, ומאותו יום ואילך מתחילים לחנך אותו גם בְּיֶתֶר המצוות: הנחת טלית קטן, לימוד אמירת ברכות השחר, אמירת בִּרְכַּת המזון (בקיצור), אמירת קריאת שמע על המיטה, וכן מאותו זמן מתחילים ללמדו אותיות א'-ב', כדי שידע לקרוא בתורה, וכך מתקדמים איתו בהדרגה לחנכו בשאר המצוות, הכל לפי ראשו ושיכלו של הילד הרך.

מנהג זה של ה'חלאקה' נהגו לעשותו בהגיע הילד לגיל 3 שנים, ויש שמקפידים להסמיך אותו ליום "ל"ג בעומר" דוקא, שזהו יום ההילולא של רשב"י. [ובספר "טעמי המנהגים" (עמוד רס"ג, בהערה) כתב דבר מבהיל בזה, וזה לשונו: "...בעינינו ראינו, שהרבה חשוכי בנים (ל"ע) שנדרו נדר, שבהוולד להם בן - יקראו את בנם הנולד "שמעון" על שם רשב"י, או שנדרו שיעשו את התגלחת הראשונה של הילד במירון - ומיד נושעו אותם אנשים בבנים בזכות התנא רשב"י!!! עד כאן לשונו.]

ועכ"פ, יש שנהגו שלאחר תספורת החלאקה, לוקחים את השיער הראשון שנגזז לשם מצוה, וגונזים אותו בביתם לשם חיבוב מצוה. ויש הנוהגין לשקול את השיער שנגזז,

ולתת צדקה - במשקל השיער. ומנהגים אלו הם סגולה להביא 'יראת שמים' על הילד הרך.

ואולם כאן, מוכרחים אנו להעיר את תשומת לב הקוראים, על נקודה אחת, שלכאורה אינה מובנת כלל:

אמנם אמת שמנהג התספורת לילד הרך הוא מנהג ישר ונכון, אבל - מה כל זה קשור לתנא ר' שמעון בר יוחאי? מדוע הולכים לעשות את התספורת דוקא על קברו של רשב"י במירון? וכי חסר קברי צדיקים אחרים? ואם בכ"ז כולם נוהרים לעשות את החלאקה דוקא על קברו של רשב"י - בהכרח שיש כאן איזה 'קשר הדוק' בין התספורת של הילד הרך - לבין התנא ר' שמעון בר יוחאי!

ועל זה ברצונינו לברר: מה ה'מכנה המשותף' שיש בין מנהג החלאקה - לבין קיברו של רשב"י במירון?

והתשובה לכך: שאכן באמת לא "במקרה" נפל מנהג החינוך לילד הרך דוקא על קברו של רשב"י, אלא זאת משום שרשב"י היה התנא היחיד שלימד אותנו פרק גדול בהנהגת חינוכו של הבן הקטן באופן מוּחָשִׁי וּמַעֲשִׂי!

והיכן ראינו זאת אצל רשב"י? בשעה שהוא ברח מפני הרומאים שרצו להורגו, והיה נתון אז בסכנת חיים, והיה לו צורך דחוף למצוא מקום מיסתור כדי להציל את חייו, היודעים אתם מה היה מונח אז לר' שמעון בתוך הראש?

* לא לקחת שקית של אוכל ובגדים, בכדי שיהיה לו ממה לחיות ולהתקיים!

* לא להפרד פרידה אחרונה מאשתו המסורה!

* לא שום דבר!

רק דבר אחד ויחיד: היה "בוער" ודחוף מאד: להציל את בנו שלא יילך לרחוב! שלא ישאר לבד ויתקלקל ח"ו ברחוב! לקחת את הבן איתו ולא לסמוך על אף אחד בענין חינוכו של הבן! לא להפקיר את חינוכו בידי זרים!

ואפילו אם זה יעלה לבן שלו בתנאים קשים ואיומים, לחיות בתוך "צִינוק" של 'חושך במערה', בלי אוכל, בלי בגדים, ובלי לראות את אור השמש במשך 12 שנים(!!!) - אבל אסור לי לשכוח שיש לי מְחֻיָּבוּת כלפי חינוכו של הבן, לדאוג לכך שיתחנך בדרך הישר, ולכן כדאי לסבול עם הבן צער של מערה, ולחיות בתנאים קשים של סכנת חיים, והעיקר - שהבן ימשיך לקבל חינוך אישי ומסור מידי האבא!

ואכן, זכה בסוף ר' שמעון, שבנו יגדל ויצמח ויהפך להיות רבן של כל ישראל! התנא הקדוש "רבי אלעזר בנו של רבי שמעון"! עד שאביו הגדול העיד עליו ואמר (במסכת סוכה

דף מ"ו:) "שאם העולם יש לו זכות להמשיך לעמוד ולהתקיים - זה רק בזכות שאני ובני ר' אלעזר הגדול נמצאים בתוכו"!
וכעת, לאור גילוי מפתיע זה, א"כ כבר אין זה פלא מה שאנו מביאים את ילדינו לתספורת - דוקא על ציונו של רשב"י הקדוש!
זאת משום - שברצונינו להבהיר ולאמר בקול: "המסירות נפש של ר' שמעון בחינוך ילדיו, בתנאים 'עַל אֱנוֹשִׁיִּים', וכן המסירות נפש של הבן ר' אלעזר, שהיה מוכן להתחנך בתנאים קשים כאלו - צריכה לְהַוות לנו לסמל ולדוגמא - עד כמה האב צריך למסור נפשו על חינוך ילדיו, ועד כמה האב צריך לשים את חינוך ילדיו בראש מעיינותיו, עד שאפילו אם יהיה נתון ח"ו בסכנת חיים - גם אז - הדאגה לחינוך ילדיו תהיה מונחת לו עדיין בתוך הראש! וכפי שראינו זאת באופן מוּחְשִׁי אצל התנא ר' שמעון - כלפי ר' אלעזר בנו!
זהו הלקח הגדול והנפלא, שאנו רוצים לשאוב וללמוד מתוך ציונו של רשב"י במירון - בטקס מצוות החינוך לבן הקטן! ואשרי האב הזוכה לאמץ לעצמו אפילו 'משהו קטן' מ"המסירות נפש" וְהָאַכְפַּתְיוּת שהיה לר' שמעון לחינוך ילדיו!
אלו המנהגים, המסורת, והסימנים, שנהגו בהם עם ישראל קדושים, והכל הכל מתוך מטרה - כדי לחבב ולהמתיק את המצוות על הילד הרך - כבר בצעדיו הראשונים בעולם!
. . . ואשרי ההורים המאושרים הזוכים לכך!

תפילת ההורים לפני מצוות ה"חלאקה"

אֲבִינוּ אָב הָרַחֲמָן, בָּאתִי לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁיְּהֵא זַרְעִי וְזֶרַע זַרְעִי עַד עוֹלָם זֶרַע כָּשֵׁר. וְאַל יִמָּצֵא בִי וּבְזַרְעִי וּבְזֶרַע זַרְעִי עַד עוֹלָם שׁוּם פְּסוּל וְשֶׁמֶץ, אַךְ שָׁלוֹם וֶאֱמֶת וְטוּב וְיֹשֶׁר בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וּבְעֵינֵי אָדָם, וְיִהְיוּ בַּעֲלֵי תוֹרָה, מָארֵי מִקְרָא, מָארֵי מִשְׁנָה, מָארֵי תַלְמוּד, מָארֵי רָזָא, מָארֵי מִצְוָה, מָארֵי גוֹמְלֵי חֲסָדִים, מָארֵי מִדּוֹת תְּרוּמִיּוֹת, וְיַעַבְדוּךָ בְּאַהֲבָה וּבְיִרְאָה פְּנִימִית, לֹא יִרְאָה חִיצוֹנִית, וְתֵן לְכָל גְּוִיָּה וּגְוִיָּה מֵהֶם דֵּי מַחְסוֹרָהּ בְּכָבוֹד, וְתֵן לָהֶם בְּרִיאוּת וְכָבוֹד וְכֹחַ, וְתֵן לָהֶם קוֹמָה וְיֹפִי וְחֵן וָחֶסֶד, וְיִהְיֶה אַהֲבָה וְאַחְוָה וְשָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם, וְתַזְמִין לָהֶם זִוּוּגִים הֲגוּנִים מִזֶּרַע תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, מִזֶּרַע צַדִּיקִים, וְגַם זִוּוּגָם יִהְיוּ כְּמוֹתָם כְּכָל אֲשֶׁר הִתְפַּלַּלְתִּי עֲלֵיהֶם, כִּי זְכָרוֹן אֶחָד עוֹלֶה לְכָאן וּלְכָאן. יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ ה' צוּרִי וְגוֹאֲלִי:
שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אַשְׁרֵי כָּל יְרֵא ה' הַהֹלֵךְ בִּדְרָכָיו: יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ: אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָה בְּיַרְכְּתֵי בֵיתֶךָ בָּנֶיךָ כִּשְׁתִלֵי זֵיתִים סָבִיב לְשֻׁלְחָנֶךָ: הִנֵּה כִי כֵן יְבֹרַךְ

גָּבֶר יֵרֵא ה': יְבָרֶכְךָ ה' מִצִּיּוֹן וּרְאֵה בְּטוּב יְרוּשָׁלָיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ: וּרְאֵה בָנִים לְבָנֶיךָ שָׁלוֹם עַל יִשְׂרָאֵל:

לידת הבת

דרשה א' - ללידת "בת"

ה"קָטַסְטְרוֹפָּה" המסוכנת שטמון בבריאת ה'נקבה':
יצירת ה"נקבה" - בריאה יקרה ונפלאה,
ומצד שני - בריאה מסוכנת עם אחריות
גדולה ועצומה! האומנם? - - -
בסימן טוב ובמזל טוב נולדה בת להורים המאושרים, ובאה "רֶבְיָה" לעולם!
במעמד משמח ומרגש זה, ברצונינו להתייחס לתופעה המוזרה, שנכנסה בתקופה האחרונה לעידן המודרני, והוא, כאשר האשה "נכשלה" וילדה 'בת' - מיד הבעל מראה לאשתו פנים 'חמוצות', ומקבל 'בדיעבד' את המתנה שנתנו לו, וחושב בליבו כאילו נפלה עליו "גזירה" מהשמיים להיות "אָבִוּ בָּנָת" (אבא של 'הרבה בנות'). וישנם כאלו שאינם שמחים, ולפעמים אפילו מתביישים לבשר לחבריהם על 'הולדת הבת' שנולדה להם, מחשש פן ילעגו עליו שאשתו מביאה כל הזמן "רק בנות" (...) וכך יוצא שהאבא מקבל את לידת הבת בקור רוח, ובאדישות מוחלטת.
[ותופעה זו שכיחה, בעיקר אצל הורה שיש לו כבר כמה בנות בבית, והוא מחכה בכיליון עיניים שאשתו תלד סוף סוף בן זכר, ואז - לאכזבתו הוא מגלה, שאשתו ילדה שוב ..."נקבה"! ועל זה באנו להשיב במאמר זה, לפייס ולעודד את הבעל, ולהראות לו איזה אושר עצום - טמון בכל בת - שנוספת לו במנין הנפשות של הבית].
והנה, מלבד שדבר זה - מגוחך ומוזר לכל בר דעת, שפשוט הוא - שבחירה של בנים או בנות, זה לא דבר שבא לפי "הזמנה", וגם לא לפי "חוות דעתם" של האבא או האמא, אלא זה תלוי ב"מפתח הלידה" שנמסר אך ורק בידי הקב"ה, והוא מחליט וקובע - מה לתת, ומה הטוב ביותר עבור האשה שתלד. ואם בכ"ז ההורים לא יודעים להודות על ה'מתנה' שהקב"ה העניק להם - הרי זו מידה רעה של "כפיות טובה" כלפי הקב"ה. שמראים כאילו הם בועטים בטובה שחנן אותם השי"ת, ובמצב כזה - גם השטן מקטרג, והתוצאות - ה' ישמרנו!
ולכן עדיף להורים להודות להקב"ה על רוב הטובה שנתן להם, מאשר ח"ו להיפך!

והנה, זה נימוק מבחינה "מוסרית" על אותם אנשים שלא יודעים להעריך כראוי את מתנת הקב"ה. ואולם, גם אם יש הורים כאלו שעדיין לא השתכנעו מהטענה המוסרית הנ"ל, והם דורשים גם הסבר שיכלי והגיוני, שֶׁיְּקָרֵב להם את הענין אל הרגש והשכל - גם לזה יש לנו להציג בפניהם את ה"מעלות" היחודיות, שיש אותן דוקא ב'בת'!

ולאור הסבר זה, ישפך לנו אור הבנה על כל סוגיא זו, וכולנו יחד נתחזק לדעת להודות ולהעריך את המתנה הנפלאה שנותן לנו הקב"ה, שנקראת בשם "בת".

והנה, עִקְּרֵי הדברים מבוססים על פי דברי חז"ל בגמרא מסכת בבא בתרא (דף קמ"א.) "...אמר ר' חסדא, בת תחילה - סימן יפה לבנים"! כלומר, שאם נולדה בת "בכורה" בבית - זה נותן סימן טוב לבנים הבאים!

ומה באמת הסיבה שאם יש בת תחילה - זה נותן "סימן ברכה" לילדים הבאים? מסבירה על כך הגמרא שני טעמים:

א. משום דְּ"מַרְבֶּא (מגדלת) לְאַחְוֹהָא". כלומר, שאם נולדה בת בבית - צומחת מכך להורים טובה גדולה בעתיד! לאחר זמן כשהבת תגדל, היא תהווה עזר גדול להוריה בגידול הילדים. היא תלביש ותרחץ את אחיה הקטנים, תבשל ותנקה את הבית, וכך היא תקל מהוריה את העומס של גידול הילדים. משא"כ אם יש "בנים", הם הרי צריכים ללמוד תורה, ואינם פנויים כ"כ לעסוק בצרכי הבית. [והמציאות היום יומית - מוכיחה זאת, שבית שמצוי שם בנות - ע"פ רוב - בית זה שָׁקֵט ומסודר, כיון שרוב ענייני הבית מנוהל ע"י הבנות].

והסטייפלר הקדוש מצא לזה גם רמז בפסוק, בחומש בראשית כשהקב"ה קילל את חוה אמנו על שאכלה מעץ הדעת, הוא אמר לה (בפרק ג', פסוק ט"ז) "הרבה ארבה עצבונך והריונך, בעצב תלדי בנים".

מה פירוש כפילות המילים "עצבונך" - ו"הריונך"? מסביר רש"י בַּמָּקום: "עצבונך" - זה צער גידול בנים. ו"הריונך" - זה צער העיבור".

והקשה הסטייפלר, שלכאורה סדר הדברים צריך להיות בדיוק הפוך! בהתחלה האשה עוברת את צער העיבור, ורק לאחר מכן - יש גם צער גידול בנים, ומדוע הפסוק הפך את סדר הזמנים והקדים תחילה את המאוחר, ואמר "עצבונך" (צער גידול בנים) ורק אח"כ המשיך "להריונך" (צער העיבור)?

אלא - המשיך הסטייפלר להסביר, כוונת הפסוק באומרו "עצבונך" צער "גידול בנים" - אין הכוונה רק כלפי הבנים שלאחר הנישואין, אלא הפסוק מדבר גם על הזמן שלפני הנישואין, כלפי הטיפול באחיה הקטנים, שמטפלת בהם בעודה בבית הוריה לפני

נישואיה! ולזה נתכוון הפסוק, שיהיה לאשה שני סוגי "עצבונות": לפני החתונה - צער גידול אחיה הקטנים. ולאחר החתונה - צער העיבור!
והדברים נפלאים ומאירים!
עכ"פ, זהו תועלת אחת שלמדנו מהגמרא: בת תחילה - היא מהווה באופן 'מציאותי' - סימן יפה לבנים שיבואו אחר כך. כלומר, שע"י ריבוי הבנות יש יותר טיפול ועזרה בבית, ליתר הבנים הקטנים שיוולדו בעתיד.
ב. וממשיכה הגמרא שם לבאר, הסבר שני מדוע "בת תחילה, סימן יפה לבנים" - והפעם זה לא מצד ה'מציאות' שהבת מסייעת לבנים, וכנ"ל, אלא משום שאם יש בת תחילה - זה כעין "סגולה" שההורים יֵלְדוּ אח"כ עוד בנים! תשאלו מה הקשר? מבארים לנו חז"ל שם: "משום דלא שלטא ביה עינא בישא". והכוונה בזה ביאר רבינו גרשום (בגליון הגמרא שם): "משום שאם נולדים לאדם הרבה בנים - נותנים בו האנשים "עין הרע", ואומרים - "כמה בנים נולדים לאדם זה"! משא"כ כעת, שנולדו לו בנות, שבדרך כלל לא מַרְבּוּת לצאת הרבה מחוץ לבית (שכל כבודה בת מלך - פנימה) וגם לא עושים להם "פירסום גדול" כמו שעושים לבנים ע"י האירוע של הברית, לכן לגביהם, אין כ"כ חשש מה"עין הרע" של אנשים זרים ברחוב"! עד כאן.
זוהי ההטבה מבחינה 'סגולית' שנותנת הבת להורים: היא פחות בולטת לעיני האנשים ברחוב, ובכך לא שולטת בהורים "עין הרע", ויש להם 'סימן ברכה' להמשך זרע קיימא בעתיד!
עד כה מנינו שני מעלות שיש אותן דוקא בבת. והנה, מי שמעיין בגמרא הנ"ל, מבחין שבעלי התוס' (שם, ד"ה "לדידי") כתבו מעלה נוספת - שיש בבת על פני הבנים!
ג. ומעלה זו מתבטאת בתחום ה"חינוך" של הילדים. שכלפי הבנות ההורים יכולים לקבוע הרבה את העתיד הרוחני שלהם! וזאת ע"י שישיאו אותם לתלמידי חכמים, (בחור ישיבה - בן תורה) ובכך תוכל האשה להתעלות הרבה, ע"י בעל שהוא בעצמו ת"ח! משא"כ כלפי הבנים, עתיד הרוחני שלהם - לא תלוי כ"כ בשליטת ההורים. שאפי' אם האב ידאג לגדלו לתורה, וכי חסר שבסוף הבן יצא ל'תרבות רעה' ויבעוט בהכל? [משא"כ לגבי בנותיו, שאפילו אם הבת סטתה קצת מהדרך - מ"מ האב יכול עדיין למהר להשיאה לבחור ישיבה בן תורה, ובכך למנוע את התדרדרותה!].
[וכן צומחת מכאן עוד טובה אישית לאבא עצמו, שע"י שמשיא את בנותיו לחתן ת"ח - הרי בזה הוא זוכה להיות "מחובר" לתורה, וע"י כך הוא מרוויח שיהיה לו חלק לעוה"ב,

משא"כ אם יש לו רק בנים, אף אחד לא מבטיח לו שהם אכן ימשיכו להחזיק בלימוד התורה, וכך האב עלול להשאר ח"ו "ערירי" - שאין לו שום קשר וחיבור ללימוד התורה!] זוהי המעלת השלישית שיש לאב בזכות 'בנותיו'!

ד. מעלה רביעית - שמצינו אותה דוקא ב"נקבה": שהיא נולדה כולה "טהורה"!

ונבאר את כוונת הדברים:

"זכר" שנולד - נושא על גופו "ערלה", שהיא מסמלת את השורש לכל הטומאה והתאוות, ולכן יש צורך בכריתתה. וכל זמן שלא מורידים את בשר הערלה - הזכר לא נעשה 'טהור' לגמרי. (ומטעם זה, לא מעניקים גם את 'השם' לתינוק - אלא רק לאחר הסרת הערלה ממנו, וזאת משום, שח"ו לא יהא שמו של התינוק קשור עם טומאתה של הערלה).

כל זאת אצל הזכר. ואולם אצל הנקבה, חז"ל הגדירו לנו בגמרא מסכת עבודה זרה (דף כ"ז.) שהיא נולדה כבר "נימולה". כלומר, היא נולדה כבר 'מושלמת' מבלי שום טומאה חיצונית - שתהיה צריכה לעבוד עליה בכדי להסיר אותה.

ובקיצור: נשמתה של האשה טהורה ומושלמת - יותר מזו של הגבר! ודבר זה מתבטא אצלהן, שכל אשה מצד טבעה קרובה אל המציאות האלוקית, ויש לה פחד ואמונה באלוקים יותר מאשר אצל הגבר! (וזה אחד הטעמים שפטרו את האשה מחיוב "תלמוד תורה", משום שהיא לא זקוקה לכח התורה שתעדן ותשפר את מידותיה, שהרי מ'טבעה' היא נמשכת לקירבה האלוקית. וכמו שנתבאר לעיל. אא"כ אשה זו פורצת את גדרי הצניעות, והולכת בלבוש שחצני ופרוץ, שאז באמת - בזה היא הורסת את כל טוהר נשמתה, וכל החום והרגש שלה לאלוקים - הולך וניכבה!)

וא"כ, לאחר שלמדנו, שהאשה יש לה 'דְּחַף' פנימי לקיים את המצוות ולשמוע בקול הקב"ה - יותר מאשר הגבר - א"כ כבר לא פלא, מה שמצינו שהנקבות מקבלות עליהם "עול מצוות" בגיל מוקדם יותר מאשר הזכרים. (הנקבה - כבר בגיל 12. והזכר - רק בגיל 13).

וההסבר לתופעה זו הוא לפי מה שנתבאר לעיל, שכיון שהאשה לא עוטה על גופה עורלה של טומאה כמו הגבר, לכן, גם השאיפות שלה להשיג קירבה אלוקית - הם גדולות יותר מאשר אצל הַגֶּבֶר! ולכן כבר בגיל 12 נותנים עליה את עול קיום המצוות, כיון שהתורה ידעה, שהנשים יש בכוחן לעמוד באמונתן ובקיום המצוות - כבר בגיל צעיר יותר!

וא"כ, האם לא צדקנו שצריך מאד לשמוח - על כל לידת 'נקבה' לעולם? הרי יש לה 'פּוֹטֶנְצְיָאל' רוחני - חזק יותר מאשר הגבר, ולכן היא לא זקוקה ל'מילה'. ולא זקוקה

לכח ההגנה של 'לימוד התורה'. וגם היא מתבגרת מהר יותר מהגברים, ויכולה לקחת על עצמה 'עול מצוות' בגיל מוקדם יותר! וכפי שנתבאר לעיל.

ה. המעלה החמישית - שיש בלידת הנקבה: שאם זו הבת הראשונה שנולדה לאב (לאחר לידת בנים) א"כ עליו להיות מאושר בזה שכעת הוא זכה לקיים מצות עשה מהתורה של "פרו ורבו". וכפי שנפסק להלכה בשו"ע (אבן העזר, סימן א', סעיף ה'.) שמצוה זו (של "פרו ורבו") מתקיימת רק כאשר נולדים לאדם 'זכר ונקבה'. ואולם אם נולד לו רק 'זכרים' לבד - בזה עדיין לא זכה לקיים את המצוה בשלימותה!

נו, האם עכשיו יש כבר על מה לשמוח בלידת נקבה? הרי בזה האב זוכה במצות עשה מהתורה של "פרו ורבו", שזוהי היתה כל תכלית מטרת הנישואין! ואם זוכים לקיים מצות עשה מהתורה - מה צריך יותר מזה? - - -

אלו הם סיכום של כל חמשת המעלות, שיש אותם דוקא בלידת בת, וכפי שנתבארו לעיל באורך.

וכעת, לאור כל הנתונים הנ"ל - וכי לא היה באמת 'משתלם' לקבל את המתנה הנפלאה שהקב"ה העניק לנו שנקראת "בת"? עכשיו אתם מבינים היטב, שאין כלל מה להתבייש שנולדה בת לעולם, אלא ההיפך בדיוק: ההורים צריכים לשמוח על שזכו ביצירה נפלאה כזאת שיש בה את חמשת המעלות הנ"ל!

ו. ואולם כעת תתפלאו לשמוע, שדוקא לאור כל ה"תוצאות הטובות" שקבלנו לעיל על הנקבה - דוקא בגלל זה - מסתערת עלינו קושיא חזקה מאד: אם באמת יש הרבה נקודות 'חִיוּבִיּות' גם בבת, ויש הרבה מה לשמוח על היצירה הנפלאה הזו, א"כ כיצד זה יתכן שחז"ל בעצמם - באים בתורה ומלמדים אותנו לעשות את ההיפך בדיוק!

הנה, בשני מקומות מצינו, שחז"ל הצביעו דוקא על הנקודה ה"שלילית" שיש באשה. ודבר זה עושה לנו רושם - כאילו חז"ל מְגַנִּים את האשה, ומחשיבים אותה כ"סוג ב'" בחברה האנושית!

והרי לפניכם שני ההוכחות לכך:

א. בכל בוקר, בברכות השחר, תיקנו לנו חז"ל לברך בשם ומלכות - "ברוך אתה ה' ...שלא עשני אשה"! ועל נוסח ברכה זו, יש לשאול שאלה פשוטה והגיונית: אם האמת כדברינו לעיל, שהאשה היא יצירה מופלאה, שיש בה חמשת "מעלות מיוחדות", א"כ כיצד זה יתכן שאנו באים "וּמְבַזִּים" את הנשים, ומודים להקב"ה שלא ברא אותנו ח"ו כמו "הנשים"? - - -

ב. ואותו רעיון תמוה, מצינו בהלכה נוספת בדברי חז"ל שפסקו לנו (הובא ב"משנה ברורה", סימן רכ"ג אות ב') שאם ילדה אשתו 'זכר' - מברך "הטוב והמטיב" כדי להודות להקב"ה. ואולם אם ילדה אשתו 'נקבה' - לא נותנים עליה הודאה להקב"ה, ולא תיקנו בשבילה ברכת "הטוב והמטיב"!

וכל לומד, עומד תוהה ונבוך - ושואל את עצמו: מדוע? מה ה"אפלייה" הזאת? וכי בת אינה מביאה מספיק 'טובה' להורים - עד כדי שלא שווה לברך עליה ברכת הודאה להקב"ה? ובפרט לאחר שהארכנו בתחילת הדרשה, לבאר באריכות, את הכישורים והתכונות הנפלאות שהבת מעניקה להוריה, ואת כל זאת - באים חז"ל וסותרים במחי יד, ואומרים: אשה לא זכאית כלל ל"ברכה מיוחדת" על לידתה ("הטוב והמטיב")! ויותר מזה: בכל בוקר, אנו כביכול אומרים כ'שמחה לאיד' ומכריזים בקול "ברוך... שלא עשני אשה"! וכל זה מותיר רושם באדם, כאילו חז"ל מחשיבים את האשה 'נחותה' ביחס לגבר, וכדבר 'שלילי' שאין לו שום ערך וחשיבות עצמית, וזה עומד בסתירה גמורה לכל הדברים שהבאנו לעיל בתחילת הדרשה!

זוהי קושיא עצומה וחזקה, שמצוה גדולה ליישב אותה. ואף אנו ננסה בס"ד לגבש לנו 'מסלול הבנה' בכל המושג הזה שנקרא "דמות האשה ביהדות", כדי לדעת באמת מה דעת חז"ל בנושא זה, האם לידת בת - היא סיבה לשמחה, או סיבה לזלזול עד כדי הצהרה של "שלא עשני אשה" - ? ? ?

ז. והנה, לפני שניגש לענות על השאלות הנ"ל, חייבים אנו לצאת מתוך 'נקודת הנחה' אחת ברורה: ח"ו להעלות על הדעת שהתורה הקדושה מַפְלָה לרעה את האשה, ונותנת עליה דמות 'שלילית', כאילו היא נחשבת במצב של 'דיעבד'. חלילה לחשוב כך! ואדרבא, יש הרבה הוכחות, שהתורה מחשיבה את האשה ל"שיא" הנזר שבבריאה, וְלִדְמוּת חיובית וערכית מאד. וכדי שלא להלאות את הקוראים, נציג לכך ראייה אחת פשוטה וברורה:

הרי כל עצם קיומינו כעם ה"יהודי" - נעוץ אך ורק באמון המלא שאנו נותנים לאשה! ונסביר את הדברים:

הנה, אשה יהודיה יולדת 'בן' במזל טוב, אולם מי מבטיח לנו שהוא אכן "יהודי"? אולי ח"ו אשה זו קלקלה עם אדם 'גוי', ואז כל המשך הבנים פגומים ופסולים מלהיות יהודים "כשרים"?

אולי אשה זו לא הלכה לטבול במקוה, ואז כל המשך הבנים הם "בני נידה" - פגומים ופסולים מלהיות יהודים כשרים וטהורים?

אולי אשה זו הלכה וקילקלה עם אדם זר, ואז כל הבנים הם "ממזרים" שפסולים לבוא בעם היהודי?
אלא מה? התורה נתנה אמון ובטחון מלא על כל מה שהאשה מעידה על עצמה - בענינים כאלו 'גּוֹרָלִיִּים' של עצם קיומנו כעם היהודי!
ואם התורה נתנה אמון מלא לאשה על דברים כה רגישים וְאַחֲרָאִיִּים, שכל קיומה של האומה היהודית תלויה בהם, א"כ היתכן שאותה תורה תבוא ו"תפסול" את האשה, ותציג אותה כדמות 'שלילית' בחברה האנושית?? הרי זה לא יעלה על הדעת! שהרי על האשה עצמה מושתת ובנוי כל יסוד קיומינו כעם יהודי טהור, וכנ"ל!
וא"כ, ברור ומוחלט מעל לכל ספק, שלפי "סולם הערכים" של התורה - האשה נמצאת בראש סולם העדיפות! אלא שלפ"ז נותר לנו לברר שני נקודות שנראים לנו תמוהים:
א. מה פשר הברכה ה"פוגעת" שאנו מברכים בכל יום - "שלא עשני אשה"? ב. מדוע לא שמחים בלידת בת - כמו על לידת בן, שרק על לידת בן תיקנו לברך ברכת ה"טוב והמטיב", ואילו בלידת נקיבה "הושמטה" - משום מה - ברכת הודאה זו, האם אין דבר זה אומר "דרשני"?
אלו שני השאלות היסודיות, שמציקים בדרך כלל לכל אדם חושב ולכל אשה משכילה, ואנו נשתדל בס"ד לענות עליהם, בצורה בהירה ומקיפה, שתניח את דעת הקוראים.
על השאלה הראשונה - איזו כוונה מסתתרת מאחורי הברכה שתקנו לנו חז"ל לברך "שלא עשני אשה"? האם יש כאן איזו אפלייה לרעה כלפי האשה, או שמא - מונח כאן עומק הבנה אחרת בדברי חז"ל?
התשובה על שאלה זו - כדלהלן:
צריך לדעת, שיש הבדל יסודי ומהותי בין איש לאשה - לגבי המושגים של "חטאים ועוונות" שהם עוברים ונכשלים. ודבר זה לא מתבטא ב'כמות', אלא ב'איכות'. כלומר: אצל אדם שעובר עבירה - בדרך כלל זו עבירה "פרטית" שמתייחסת רק כלפיו, ולא מכשילה גם את הרבים. וכדי שאדם זה "יצליח" להיות בגדר חוטא ו"מחטיא גם את הרבים" - צריך היצר הרע לעבוד קשה מאד, בשביל להצליח להכשיל את האדם בעבירה 'איכותית' כזו! וזאת משום שרוב העבירות שהאנשים עוברים - זו רק עבירה 'פרטית' שנכנסת לחיוב החשבון שלהם בלבד, מבלי לגרור גם אנשים אחרים שיכשלו מחמתו. וכנ"ל.
ואולם אצל האשה - הדבר שונה לחלוטין! היא לא צריכה כלל וכלל ל"התאמץ" בכדי להגיע לדרגה של "מחטיאה את הרבים", היצר הרע מצליח בקלות מאד להשיג הישג

מרשים כזה, שאשה תעבור עבירה - ובבת אחת - תצליח להחטיא גם את הרבים, ולגרור אחריה עוונות של עשרות בני אדם שנכשלו מחמתה!
ובאיזו סוג עבירה היצה"ר מצליח לפעול על האשה שתחטיא עשרות בני אדם ב'מכה אחת'? התשובה: על ידי עבירה של "חוסר צניעות"! עבירה של "פריצות"! עבירה של "גירוי יצרים"! מספיק שהיצה"ר יפתה את האשה שתצא פעם אחת(!) לרחוב, בלבוש לא צנוע (או אפי' בלבוש צנוע, אולם הוא עשוי בסגנון "מגרה ומפתה", שמושך תשומת לב מיוחדת! ודי בזה למבין.) במקרה כזה - היצר הרע "חסך" עבודה של כמה ימים - בשעה אחת! ע"י שפיתה את האשה לעבירה אחת של חוסר צניעות - הוא הרויח בזה - עשרות עבירות שֶׁיִּזְקְפוּ לחובתה! ממש כך בלא שום גוזמא! האשה הזאת חוזרת לביתה כשהיא נושאת על צווארה - את כל העבירות של עשרות האנשים שהביטו בה ונכשלו מחמתה! את כולם היא לוקחת על אחריותה, ועל כולם היא תצטרך להתייצב וליתן דין וחשבון לפני בורא עולם!!!
ממש להשתומם! אנו האנשים, כדי להגיע למצב כזה נורא שנעבור "מאות" עבירות - היצר הרע צריך להזיע ולעבוד קשה מאד, כדי להצליח להכשיל אותנו ב'מכה אחת' בכ"כ הרבה עבירות, ואילו אצל האשה - הוא לא צריך להתאמץ כלל! מספיק "סיבוב" של 5 דקות(!) ברחוב, שהאשה תצא בלבוש לא צנוע - וכבר היצה"ר הצליח לזקוף על חשבונה עשרות עבירות של כל האנשים שעברו ברחוב ונכשלו בגללה! הכל הכל - ביציאה אחת בלבד לרחוב...! אכן, אשה יכולה 'להרוס' את כל ה"עולם הבא" שלה - ברגע אחד...!
מזעזע ממש! מי זאת ה"גיבורה" שיכולה לקחת על כתפיה אחריות כזו כבידה וגורלית ?
- - -
איך האשה לא 'רועדת' מפחד כשהיא יוצאת לרחוב בלבוש לא צנוע? הרי היא חוזרת לביתה כשהיא מְלֻוָּה עם עשרות מלאכי חבלה שהיא יצרה אותם בעצמה ע"י בגדיה הפרוצים והמגרים!
ועל זה בדיוק - אנו באים ומתוודים כל יום בתפילתנו: "ברוך אתה ה'... שלא עשני אשה"! כלומר, אנו הגברים, חלושי האופי, מודים ומתוודים "ברוך שלא עשני אשה"! שכן, מי יודע אם היינו יכולים לעמוד - בתור אשה - באחריות הכבידה שהיא נושאת על כתפיה, בזה שהיא עלולה בקלות להפיל את נפשה לבאר שחת, ולצבור כמות גדולה כ"כ של עבירות! אנו מודים ומתוודים, שאנו הגברים - אם היה לנו את הניסיון הנורא

שיש לאשה - מי יודע אם היינו יכולים לעמוד בפיתוי הגדול הזה, ובעונש הנורא שהיא לוקחת על עצמה!

נמצא לאור האמור, שההיפך בדיוק הוא הנכון: בברכת "שלא עשני אשה" אנו באים להצביע על - חולשתם של הגברים, שמודים בפה מלא שלא היו יכולים לעמוד ב'מבחן' הקשה, ובפיתוי הנורא הזה שיש לכל אשה!

ומצד שני, בברכה זו, נשקפת גם הערצה ואהדה כלפי האשה. שאם היא - אחרי הכל - כן נבראה בתור אשה, עם כל הסכנות והפיתויים שטמונים בתוכה, ובכ"ז מצליחה להחזיק מעמד, ולא מכשילה את הרבים בלבוש לא צנוע - א"כ בודאי ששכרה עצום ונורא שאין לשער!

וא"כ, לאור כל הגילויים המדהימים שנתגלו לנו בפרשה זו, נשפך לנו מעתה 'אור הבנה' על עומק כוונת חז"ל שטמונה בתוך נוסח הברכה שתקנו לנו לברך "שלא עשני אשה", שכוונת חז"ל בברכה זו רק מראה לנו את - מעלתה של האשה! עד כמה קשה לעמוד בנסיונות הקשים ובאחריות הכבידה - שיש לכל אשה. ועד כמה עלינו להעריך ולהעריץ כל אשה צנועה, בזה שזוכה למלא בשלימות את תפקידה בחיים, וצוברת לעצמה אלפי מצוות של 'צניעות' ו'קידוש השם' - בזה שמתגברת על יְצָרֶיהָ, והולכת בצניעות כרצון התורה הקדושה!

וכעת נעבור לברר את השאלה השניה שהצבנו בתחילת דברינו, ובזה נחתום את פרקנו: תוכן השאלה: מדוע האשה "מֻפְלֵית" לרעה - בהלכה האומרת ש"על לידת בן מברכים ההורים ברכת ה'טוב והמטיב' כאות תודה והוקרה על המתנה הטובה שהקב"ה העניק להם. ואולם אם אשתו ילדה 'נקבה' - כאן כבר לא תקנו להודות להקב"ה באמצעות הברכה של ה'טוב והמטיב'! ונשאלת השאלה - מדוע? וכי הנקבה היא לא "מתנה טובה" כמו ה'זכר'?

וגם על שאלה זו, ננסה בס"ד לענות תשובה שתניח את דעת הקוראים, ותגלה בפניהם עוד "מעלות סגוליות" שטמונים בתוך המתנה הנפלאה הזאת שנקראת 'בת'. ותחילה, נשאל את הקוראים היקרים שאלה נוספת בהלכה:

הנה ב"שולחן ערוך" (סימן רכ"ג) נפסק, שהקונה או הַמְּיַצֵּר כלים חדשים, מברך עליהם ברכת "שהחיינו" מפני ששמח בהם. ואולם מה הדין, אם אחד מייצר - למשל - 'מטוס', וכל כלי וחלק מהמטוס עולה לו הון רב, ועבודה קשה ומסובכת. היעלה על הדעת, שבכל חלק וחלק שמשלים את הַרְכָּבַת המטוס - הוא יצטרך לברך "שהחיינו" משום שזכה לגמור שלב זה? בודאי שלא! והטעם - פשוט, משום שברכת שהחיינו מברכים על

השלימות הסופית של המוצר (ה"פִּינִישׁ" של הכלי). ורק כאשר הוא מושלם לגמרי, ואין זקוק עוד לשום תיקון נוסף - אז השמחה 'מושלמת', ועל זה יש מקום לברך שהחיינו!
ואותו רעיון - אפשר לומר גם לגבי יצירת הכלי של הקב"ה שנקראת "נקבה": בודאי שהנקבה מְהַוָּה חלק חשוב מאד בבריאה. וכמו שהארכנו להוכיח לעיל. ואולם מאחר שכל 'תכלית' בריאת הנקבה - זה בעיקר כדי להינשא לאיש, ולהשלים בזה את הצד ה'חסר' שבה, שמטרתו ל"פרות ולרבות" ולהוליד בנים לעולם! רק בזה האשה מקבלת תמונה 'מושלמת', ורק אז - ה"כְּלֵי הוֹלָדָה" שבתוך גופה - זוכים לבוא לידי ביטוי מעשי, ובזה היא משלימה את התפקיד היעודי של כל אבריה!
זוהי המטרה האמיתית והתכליתית של בריאת הנקבה בעולם: להביא בנים לעולם ובכך להמשיך את רצף שושלת הדורות!
ולאחר הקדמה זו, א"כ מובן היטב מדוע מנעו מאתנו חז"ל לברך בלידת ה"נקבה" את ברכת ה'טוב והמטיב', שהרי היא עדיין לא הוציאה לפועל את תכלית ביאתה לעולם, שזוהי ה'פריה ורביה', ולכן מוקדם מדי בשביל לתת ברכת הודאה להקב"ה, לפני שהושלם הכלי לתכליתו היעודי והאמיתי! ותתפלאו לשמוע, שבאמת כאשר האשה מגיעה ל"שלימותה" וזוכה להנשא - אז אכן החתן מברך על הכלה ברכת "שהחיינו" (באמצעות טלית חדשה) ולפי ההסבר שהבאנו לעיל, מובן היטב מדוע דוקא בשעת החופה "נזכרים" לברך על הנקבה את ברכת 'שהחיינו', שהרי רק בשעה זו - היא נחשבת ככלי 'מושלם' שזכו להשלים ולנצל את כל חלקיו. ורק אז השמחה מושלמת באמת, ויש מקום לברכת שהחיינו!
נמצא, שאין כאן שום "פגיעה" בנקבה - בזה שלא מברכים עליה בשעת הלידה, אלא אדרבא - אנו מחכים לרגע שהאשה תזכה להגיע ל'שיא' השלימות של תכלית בריאתה, שזהו הרגע של החופה והנישואין, ואז באמת אנו מודים להקב"ה, שסוף סוף כל ה"פּוֹטֶנְצְיָאל" של האשה - זכה להגיע לידי ביטוי בפועל, ובכך השלימה האשה את מטרתה ואת משימתה העיקרית בחיים!
ח. סיימנו בזה. נקווה שבעז"ה הצלחנו להסיר ולהאיר את כל "ענן הערפל" - שהיה מערפל לנו את העיניים מלראות את כל הטוב ה'חיובי' שטמון ביצירת הנקבה. ואם נסכם בקצרה - 'על קצה המזלג' - את כל הדרשה שהבאנו, דומה שיצאנו עם מסקנה חד משמעית:

לפי השקפת התורה - ה"נקבה" מוצגת כדמות חיובית, נאצלת, שופעת תבונה, ועולה על הזכר - בחכמה - בהשגים - וביתרונות, שכל אלו - מאפיינים במיוחד את דמותה הנפלאה של הנקבה! ואלו הן בקצרה:

א. מי שיש לו בנות - יש לו סעד וסיוע בעתיד, לגבי ניהול עניני הבית. הבנות יְגַדְּלוּ את שאר אחיהם הקטנים. ינקו, יסדרו, והבית כולו יהפך להיות יותר רגוע וְשָׂלֵו! (על פי הגמרא 'בבא בתרא' דף קמ"א.)

ב. מי שיש לו בנות - זה 'סימן טוב' עבורו, שהאשה תוסיף ותלד עוד בנים נוספים. ומשום שרוב הימצאותם של הבנות זה בפנים הבית, ובכך הם לא נֶחְשָׂפות כל כך ל"עין הרע" של אנשי הרחוב, ועי"ז הברכה ממשיכה להישאר בבית ההורים! (נימוק שני - על פי הגמרא הנ"ל).

ג. מי שיש לו בנות - יש לו פחות "כאב ראש" לחשוש ולדאוג לגבי עתידם הרוחני. שמלבד שהאב פטור מלדאוג ללמד את בנותיו תורה (פרט להלכות הנחוצות לה) עוד יש לו סיכוי יותר גדול, לקבוע לבנותיו עתיד מזהיר של הקמת "בית של תורה", כיון שבידו של האב להשיא את בנותיו לחתנים 'תלמידי חכמים', ובכך נשמר לו הקשר עם התורה. משא"כ אצל הבנים, צריך הרבה תפילה ועבודה קשה - שהבנים אכן יגדלו בתורה, ויזכו להקים בית של תורה אמיתי. (נימוק שלישי - על פי התוס' בגליון הגמרא הנ"ל).

ד. מי שיש לו בנות - הוא זוכה ליהנות ולהשכיל יותר מה"בינה היתירה" שחוננה בה האשה. [שכן, הודות לבינה יתירה זו - זוכה הנקבה לקבל עליה עול מצוות בגיל מוקדם יותר מאשר הגבר]. וזאת מלבד היתרון הנוסף שיש לנקבה, שהאלקים ברא בתוכה 'דחף פנימי' להשתוקק להתקרב לאלוקים ולכל הדברים הרוחניים, ומעלה זו מיוחדת דווקא בנקבה, שמצד טיבעה היא נמשכת לקיום המצוות!

ה. מי שיש לו בנות - הרויח בזה מצוות עשה מהתורה של "פרו ורבו". שכן אם ח"ו היה מביא רק בנים לעולם - לא היה מקיים את המצוה בשלימות, וח"ו היה מפסיד בזה את כל התכלית המבוקשת של מצות הנישואין!

ט. אלו הם חמשת המעלות שיש ב"בנות". והעתקנו אותם דוקא בדרשה זאת, כדי שכאשר נולדת בת בבית - נדע להעריך זאת כראוי! נדע איזה עושר של סגולות - טמונים בתוך אוצר בלום זה! נדע איזו מתנה נפלאה ויקרה נפלה לידיים שלנו! נדע איזה ימים של נחת ואושר צפוי לנו מהתינוקת הקטנה!

והכי הכי חשוב: נדע להעריך ולהודות מכל הלב לבורא עולם, על שנתן לנו "אוצר של חיים" - שהם: נשמות מהלכות!!!

מובא בגמ' (בבא בתרא קמא.): אמר רב חסדא: בת תחילה (כלומר בכורה) סימן יפה לבנים. י''א מפני שמגדלת את אחיה. וי''א שלא שולטת בה עין הרע, הואיל ויש לה בת ראשונה האנשים לא יאמרו כמה בנים לאשה הזו.

חנניה משאל ועזריה להיכן הלכו כשיצאו מן הכבשן? אמר רב: בעין הרע מתו, שהיו מסתכלים בהם על שהתפלאו עליהם שיצאו חיים. מכאן נלמד להיזהר מעין הרע, של אוהבים ושונאים. בר מינן. ואם שואלים אותו: כמה בנים יש לך? ישיב: "אצלנו לא סופרים"...

ולסיום, לא נותר לנו אלא לאחל לאבי הבת את הברכה המאוחלת: יהי רצון שבחיק ירא אלהים תנתן (יבמות ס"ג:). ותזכה לגדול לנחת להוריה ומוריה, ולהקים בית כשר ונאמן בישראל על אדני התורה והיראה בדרך ישראל סבא, ותראה זרע ברך ה' בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות. ברך ה' חילה ופועל ידיה תרצה ותהי משכורתה שלימה מעם ה'. אמן ואמן.

"בת" ראשי תיבות: ברכה תביא. בנים תפרה. בגאולה תחזה. אמן.

דרשה ב' - ללידת בת

לשם איזו מטרה ברא האלוקים את ה"נקבה"? האם רק
'להכשיל' בני אדם - או - להתעלות ולרומם את
עצמה ואת כל הסובבים איתה יחד???

הנה, ראשית יש לדעת, שבעצם לידת 'ילדים' לעולם - האדם מקיים בזה שלשה מצוות:

1. מקיים בזה מצוות עשה מהתורה של "פרו ורבו".

2. מקיים בזה מצוות "צדקה" בכל רגע ורגע שהוא מפרנס ונותן מזונות לבניו הקטנים (שעברו כבר את גיל 6). וכפי שאמרו לנו חז"ל בגמרא בכתובות (דף נ'.) על הפסוק בתהלים: "אשרי... עושה צדקה בכל עת"! וכי אפשר לו לאדם לעשות צדקה בכל עת? אלא כוונת הפסוק על אדם שזן את בניו ובנותיו הקטנים (שעברו את גיל 6, ומעיקר דין תורה - אין חיוב על האב לפרנס אותם יותר.) שבזה מקיים האב מצוות צדקה בכל עת ובכל רגע שהוא נותן להם מזונות!

3. מצוה שלישית: שע"י לידת הבנים הוא גורם לשכינה שלא תסתלק מישראל! וכפי שאמרו חז"ל בגמרא ביבמות (דף ס"ד.) ש"אין השכינה שורה על ישראל (בדרגה גבוהה של 'רוחניות') אא"כ יש בהם שני אלפים ושתי רבבות מישראל (כלומר, 22.000 אלף מישראל)!

נמצא - אומרים חז"ל - שמי שלא עוסק בפרייה ורביה, גורם לשכינה שתסתלק מישראל! [ומכלל לאו - אתה שומע הן, שמי שכן עוסק ב'פרייה ורביה' - הרי בזה הוא גורם להשראת השכינה בישראל, ומקיים בכך "מצוה"!].

אלו הם שלשת המצוות, שאדם "מרויח" על כל לידת ילדים לעולם!

וכעת, נַפְנֶה את ה'זרקורים', ונתייחס בעיקר על לידת הבת לעולם.

הנה, במאמר זה ברצונינו לדבר על גודל מעלת הבת, על תכונותיה המיוחדות, ועל גודל הברכה שהיא מביאה לבית!

ונפתח בדברי הגמרא במסכת בבא בתרא (דף ט"ז:) שם שואלים חז"ל על הפסוק: "וה' ברך את אברהם בכל" - מה הכוונה שה' בירך אותו "בכל"? מה היה חסר לו עד עכשיו - שהוא היה זקוק דוקא לברכה הזאת?

עונה הגמרא: בת נולדה לו לאברהם, ו"בכל" שמה!

שמעתם? כל העושר והכסף והבנים שהיו לאברהם אבינו - עדיין לא הביאו לו את ה'ברכה' ואת ה'נחת רוח' המושלמת, עד שנולדה לו גם בת, ואז הפסוק מעיד שאכן ע"י הבת הזאת אברהם אבינו נתברך בכל! כיון שכשהבת בבית - הכל בבית! כל הברכה שרויה בבית!

ומַהֵם באמת ה'מעלות המיוחדות' שמאפיינות במיוחד את הבת?

מגלים לנו חז"ל במדרש (בראשית רבה אות מ"ה) רשימה ארוכה על 'מעלותיה' של הבת. ונפרט חלק מהם:

1. אומר המדרש, שטבע הנשים "דברניות". וכפי שכבר אמרו לנו חז"ל בגמרא מסכת קידושין (דף מ"ט:) "עשרה קבין 'שיחה' ירדו לעולם, תשעה - נטלו נשים, ואחד - התחלק לכל העולם כולו"! וכן אמרו חז"ל בגמרא מסכת סוטה (דף כ'.) "רוֹצָה אשה בָּקֶב וְתִיפְלוּת - מתשעה קבין ופרישות"! כלומר, נוח לאשה לחיות בצמצום ועוני, והעיקר שיהיו לה חיי "תִּפְלוּת" שהם חיים של דיבורים וצחוק - יותר מאשר לחיות ב'תשעה קבין' של כסף ועושר - ולהיות בפרישות!!!

ודעו לכם, שהמטרה העיקרית שהאלוקים ברא את האשה בתור "דַּבְּרָנִית" - זהו בכדי שיהיה לה כוח וסבלנות לדבר הרבה עם ילדיה, ולהעניק לכל אחד מהם הרבה דיבורים של חום ואהבה!

[ואולם, על האשה להזהר שלא "לְגְלוֹש" יותר מדי בדיבורים, שעל זה אמרו חז"ל במדרש (ב"ר, י"ח) שהקב"ה לא רצה שהאשה תהיה "פַּטְפְּטָנִית"! ולכן על האשה להזהר לשמור על 'גבול' מסוים, שלא תהפך להיות מ"דברנית" - ל"פטפטנית"!].

2. עוד אומרים לנו חז"ל במדרש, שטבע הנשים הם - "קַנְאִיות". וכפי שכבר אמרו חז"ל בגמרא במגילה (דף י"ג.) ש"אין האשה מתקנאת אלא בירך חברתה"! וזאת משום שהאשה יש לה 'רְגָשֵׁי נחיתות' חזקים, ותמיד היא פוחדת וחוששת שמא היא לא מוצאת חן מספיק בעיני החברה, ולכן כל דבר קטן היא מקנא וּמְחַקֶּה את חברתה!
[ומטעם זה אמרו לנו חז"ל: "מרבה נשים - מרבה כשפים"! שמחמת הקנאה החזקה שיש לאשה - היא יוצרת בתוכה "צָרוּת עין", וְצָרוּת עין - יוצר "כוחות מזיקים" של 'עין הרע' וכשפים!]
3. עוד אומרים חז"ל במדרש, שטבע הנשים הם - "רחמניות". וכפי שאמרו חז"ל בגמרא במגילה (דף י"ד:) "נשים רחמניות הן"! [ומה שאנו מזכירים בתפילה "רחמינו - כרחם 'אב' על בנים", ולא אומרים "רחמי 'האשה' על הבנים" - זאת משום שרחמי האשה נובעים מתוך הרגש העדין שטבוע בה, והיא מתרגשת הרבה ממה שלנגד עיניה בלבד! ולכן שורש הרחמים שלה - אינם יעילים אלא לטווח ראיה קצר! משא"כ רחמי האבא, שהם נובעים מכח השכל שבו - הרי שרחמים אלו באים מתוך שיקול טובתו של הילד בעתיד, מבלי שום מעורבות של "רְגָשׁות" זרים, ורחמים אלו הם נקראים רחמים אמיתיים, שיש בהם תועלת לטווח ארוך!]
וכן עוד מִטְבָּעֵיהַ של האשה, שהיא: סקרנית, יצאנית, וביישנית. ועיין בזה עוד בדברי חז"ל במדרש שם (ב"ר אות י"ח).
עד כה ביארנו את "מעלותיה" המיוחדות של הבת, וכעת נעבור לבאר את - המטרה העיקרית - שבשבילה נוצרה הנקבה בעולם!
ולשם הבהרת הדברים, נקדים תחילה סיפור מעניין, והוא ימחיש לנו היטב את תפקידה ויעודה של הבת: מעשה זה סיפרו לנו חז"ל, והוא הובא במדרש איכה (פרק ד' אות א') וזה תוכנו:
סוחר ירושלמי אחד, נסע פעם למדינת הים לרגל עסקיו, והנה הקב"ה האיר לו פנים, והוא החל להרויח ולפרוץ בעסקיו, עד שנשתקע שם בחוץ לארץ כמה שנים טובות, ועשה חַיִל גדול בעסקיו.
ואולם, כיון שסוחר זה היה זקן, וליבו ניבא לו שקיצו כבר קרב, והוא לא יוכל לחזור כבר לעירו לירושלים, לכן החל להרהר ולחשוב לעצמו: מה אעשה בכל כספי הרב שצברתי בחו"ל? והלא בן יחיד יש לי בירושלים, שהוא היורש שלי האמיתי, ואם אמות כאן במקום רחוק - מי יודע אם אכן יגיע כל הרכוש לידי בני, שמא חלילה יקפצו על זה

נוכלים ורמאים שיציגו את עצמם כבנו של הסוחר הירושלמי, וכך יקחו במרמה את כל כספי!

חשב וחשב, עד שמצא עצה! מה עשה? הוא קרא לאדם אחד נאמן, ומינה אותו כ"אַפּוֹטְרוֹפּוֹס" על הנכסים, וציוה עליו וכך אמר לו:

הנני זָקַנְתִּי, ולא ידעתי את יום מותי, ומפחד אני שמא יבוא איזה נוכל רמאי ויציג את עצמו כאילו הוא הבן שלי, וכך יגזול במרמה את כל כספי! ולכן אבקש ממך: כיון שמכיר אני את בני שפיקח וחכם גדול הוא, לכן מצווה אני אותך שלא תתן את הרכוש לבני - עד שתראה ממנו שלשה דברי חכמה! ואם אכן יעשה לך שלשה מעשים של חכמה ופיקחות - דע לך נאמנה שזה אכן בני הוא, וּמְסור לו את כל רכושי!

הסוחר נפטר, והאפוטרופוס אכן שלח להודיע לבנו של הסוחר הירושלמי, שיבוא ויקבל את הירושה.

הבן אשר בירושלים ששמע את הידיעה, התאבל על אביו, ואח"כ יצא לדרך אל עירו של האפוטרופוס...

והנה באותה העיר, מנהג רע היה להם, שלא היו מראים לאורחים את הכתובת של דיירי העיר שהם מבקשים, וזאת - כדי שלא יצטרך אף אדם בעיר הזאת להכניס אליו אורחים...

הסתובב הבן ברחובות העיר, ואין איש מראה לו את הבית... מה עשה? הלך לשוק, ניגש למוכר עצים להסקה, שילם לו על החבילה, ואמר לו: "קח בבקשה את החבילה הזאת לביתו של אדוני - פלוני אלמוני..."

מוכר העצים עשה את ההובלה כנדרש, וכך הצליח הבן לאתר את ביתו של האפוטרופוס.

האפוטרופוס נדהם לראות שמביאים לביתו חבילת עצים שכלל לא הזמינה, אך מוכר העצים אמר לו: "אתה אולי לא הזמנת, אך זה שבא בעקבותי - הוא זה שהזמין את חבילת העצים לביתך...

"ומי אתה" - שאל האפוטרופוס את הבן, אני בנו של הסוחר הירושלמי, ענה האיש, כבר מהבוקר מסתובב אני ברחובות העיר, ואין איש רוצה להראות לי את ביתך, ולכן הייתי חייב לנהוג בעורמה, כדי לאתר את ביתך...

האפוטרופוס ראה בזה דבר חכמה אחד, והסכים להכניס את הבן אל ביתו.

ולאיש הזה היו שני בנים ושתי בנות, ולארוחת צהרים הכינו רק 5 מנות, ולאורח לא נשאר מנה, כיון שלא ידעו כלל מבואו, ואעפ"כ - הזמינו את האורח להצטרף איתם

לשלחן, והבעה"ב הגיש לפניו את המגש עם ה - 5 מנות, וכיבד אותו לחלק את האוכל בין המסובין.
לקח האורח מנה אחת - והניח אותה לפני הבעה"ב ואשתו. לקח מנה שניה - והניח לפני שני הבנים. ומנה שלישית - הניח לפני שתי הבנות. ואת שני המנות הנותרות - הניח לפני עצמו ואכלם...
הבעה"ב תמה בליבו על החלוקה המשונה והפוגעת הזאת, אך הבליג ולא אמר דבר, בכדי שלא להעליב את אורחו.
והנה לארוחת הערב, הגישו לשלחן תרנגולת שלמה מפוטמת, ושוב התכבד האורח לחלק אותה בין המסובים.
וגם כאן היתה חלוקה מאד "מעניינת":
* את ה"ראש" של התרנגול - לקח האורח והניחה לפני בעל הבית...
הבעה"ב הביט בעיניים רֵעֵבות במנה העלובה שהניח לו אורחו, וחשב בזעם: וכי כמה בשר יש כבר לאכול בראש של התרנגול? ואולם לעת עתה הבליג על עלבונו ושתק.
* את "בני המעיים" של התרנגול - לקח האורח והניחם לפני האשה בעלת הבית...
* את שני ה"רגליים" של התרנגול - לקח האורח והניחם לפני שני הבנים...
* את שני ה"כנפיים" של התרנגול - לקח האורח והניחם לפני שתי הבנות...
* ואת כל "גוף התרנגולת" (השוקיים, החזה, וכל בטן התרנגולת) - לקח האורח, ושם בצלחת שלו ואכלם...
אלא שכאן הבעה"ב לא יכול היה יותר להתאפק, והוא החל לגעור באורח בכעס עֲצוּר: "וכי כך מחלקים מנות אוכל? תרנגולת כזאת גדולה - ומנות כה עלובות וזעומות? גם בארוחת צהריים וגם עכשיו - נתת לנו מנות קטנות ומשונות, וכמעט את כל התרנגולת לקחת לעצמך! וכי זהו מנהג ה"דרך ארץ" שנהוג בעירכם - - - ?
חייך האורח ואמר לבעה"ב במתינות: בבקשה, הנה אסביר לך את פשר התנהגותי: בארוחת צהרים - לא היה שום דרך, ושום אפשרות לחלק 5 מנות בין 7 אנשים... ולכן, כדי שלפחות החלוקה תהיה באופן 'שווה' - בחרתי שנחלק את המנות לקבוצות שוות של 'שלש שלש'! הנה ראה:
* אתה ואשתך ביחד עם העוף - זה שלש!
* שני בניך ביחד עם העוף - זה שלש!
* שתי בנותיך ביחד עם העוף - זה ג"כ שלש!
* ואני - ושני עופות - זה ג"כ שווה בדיוק ל... שלש!
נמצא, שהיתה כאן חלוקה 'שִׁיוִיונִית', שכל קבוצה היו בה בדיוק... שלש!

וגם בארוחת הערב - לא היה כאן כל עילבון או פגיעה, אלא כל אחד קיבל את החלק המגיע לו, וכדלהלן:

* אתה קבלת את ה"ראש" של התרנגול - משום שהנך נחשב ל"ראש" הבית!

* אשתך קיבלה את ה"מעיים" של התרנגול - משום שתפקידה להוליד ולהביא ילדים "במעיה"!

* הבנים קיבלו את ה"רגלים" של התרנגול - משום שהבנים נחשבים ל"רגלים" של הבית! הם הממשיכים את שם ה'משפחה' של הבית, והם גם מחזיקים את ההורים לעת זיקנתם, ומעמידים אותם על הרגליים!

* והבנות קיבלו את ה"כנפיים" של התרנגול - משום שהבנות מיד כשהן בוגרות - הם נישאות ו"פורחות" מן הבית! הם נִשְׂאִים לאדם זר, עם שם "משפחה" זרה, ומאז ואילך - הם 'מנותקות' מבית ההורים ומשועבדות לבעליהן ולילדיהן!

וא"כ - המשיך הבן לומר - זוהי החלוקה הצודקת שעשיתי, פשוט מאד נתתי לכל אחד את החלק שלו בעוף שמסמל את תפקידו ויעודו!

ומה נשאר בסוף מהעוף? הגוף עצמו של התרנגול, ואת זה הנחתי בצלחתי, כיון שזה מסמל אותי, לפי שגוף התרנגול צורתו כ"ספינה", ואני אכן מעוניין בכל ירושתו של אבי, כדי לקנות כאן ספינה ולחזור עם כל רכושי לביתי...

נהנה האפוטרופוס מחכמתו של הבן, וכיון שעשה לו שלשה דברי חכמה - הרי קיים בזה את דברי אביו המנוח, ואכן הוא מסר לו את כסף הירושה, ופטרו לביתו לשלום...

הנה, למדנו ממעשה נפלא זה, מה בדיוק תפקידן של הבנות בתחום הבית: הבת משולה ל"כנפיים" של העוף! כיון שכל מטרת בריאתה - זה להנשא לאיש ו"לָעוּף" מהבית, כדי להשלים את מטרתה בחיים להביא ילדים לעולם! להוריד נשמות טהורות לעולם! לעזוב את בית ההורים ולהקים בית חדש! וכפי שחז"ל גילו לנו ואמרו במדרש רות (פרק א') "אין האשה מוצאת 'קורת רוח' (אמיתית) אלא בבית בעלה"! כיון שאז היא מרגישה, שהיא אכן ביצעה בשלימות את מילוי תפקידה המרכזי בחייה, ובזה היא הגיעה אל המנוחה והנחלה! כיון שזו באמת המשימה העיקרית שלה בכל חייה עלי אדמות: להתבגר ולצאת מבית הוריה, ולהתחיל לבנות עוד 'נדבך נוסף' בשרשרת הדורות של עם ישראל!

וכיון שכן, על האב להיות "זריז ונשכר", ולהזדרז להשיא את ביתו תיכף ומיד בתחילת בגרותה, כדי להצילה מכל 'מבול הפריצות' של הרחוב, וגם כדי להשלים את מטרתה העיקרית בחיים: להביא ילדים 'במעיה', כדי שיהיו לנו עוד הרבה חיילים לצבא ה'!

ולכן לימדו אותנו חז"ל בגמרא מסכת יבמות (דף ס"ג:) שתיכף כשנולדת לאדם בת, מברכים את התינוקת הנולדת: "יהי רצון, שבחיק ירא אלוהים תנתן"! כלומר, שתזכה להנשא ולהקים בית עם בחור ירא אלוקים!

ודבר זה הוא פלא: תינוקת בת כמה ימים, שבקושי הספיקה לנשום את אויר העולם - וכבר מדברים איתה על "חתונה" ומאחלים לה ברכה על 'נישואין' - - -?

אלא שכאן אנו מברכים את הבת שתזכה להצליח במשימה שהוטלה עליה למלא את מטרתה העיקרית שלשמה היא ירדה לעולם: להנשא בחיקו של אדם ירא אלוקים, ולנצל את יופייה ואשיותה - בכדי להביא בנים ובנות לעולם!!! זה צריך להיות כל שאיפת חייה, וזוהי כל מטרת בריאתה לעולם!

נמצא לסיכום, שהבת במשך ימי חייה נמשלת לשני דברים:

* לפני החתונה - האשה נמשלה ל"כנפיים" של העוף, כיון שהיא מיועדת בעיקר להנשא, ולְ"הִתְעוֹפֵף" עם בעלה אל ביתם החדש!

* ולאחר החתונה - האשה משולה ל"מעיים" של העוף, שזהו בעצם המטרה התכליתית שבשבילה היא נשלחה לעולם הזה: להביא ילדים במעיה, ולגדל בית שיהיה שם המון שמחה של ילדים וילדות! לא להתחתן ולהמשיך להשאר כמו אשה "רווקה" בלי הולַדַת 'ילדים' ובלי 'עול של בית' (וכפי שלצערינו נוהגים היום ברחוב ה"מודרני") אלא להתגאות בזה - שזכית להיות "אמא" לילדים! להתגאות בזה - שאת זוכה לתת עזרה ושירות לילדים שלך ולא לאנשים זרים ברחוב! להתגאות בזה - שזכית להקרא בתואר הנפלא והמרגש של: "אמא"! "אמא של מלכות"!!!

גָּדוֹל כְּבוֹד הָאִשָּׁה יוֹתֵר מִן הָאִישׁ; וּמַהוּ כְּבוֹדָהּ? שֶׁמֵּרֵאשִׁית בְּרִיָּתָהּ הִיא מְיֻעֶדֶת לְסֹבֶל עַל גּוּפָהּ עֹל קִיּוּם הָעוֹלָם, לִהְיוֹת שׁוֹפַעַת מִתּוֹכָהּ אֱמוּנַת הַלֵּב טְהוֹרָה, אַהֲבָה וְרַחֲמִים, וּמַרְבָּה לְהֵטִיב בְּכָל סְבִיבָהּ, לִתֵּן לְבַעְלָהּ חַיִּים חֵן וָחֶסֶד, וּלְמַלֹּאת בֵּיתָהּ יִפְי וְתִפְאֶרֶת.

וְהִנֵּה, זֶה לְעֻמַּת זֶה: הָאִשָּׁה, כְּנֶגֶד כָּל מַעֲלוֹתֶיהָ, מְרֻבּוֹת גַּם סַכָּנוֹתֶיהָ, שֶׁאִם, חַס וְשָׁלוֹם, אֵינָהּ זוֹכָה, הִיא נַעֲשֵׂית מְקוֹר הַחֵטְא וְכָל שִׁקּוּץ וְתִעוּב שֶׁבָּעוֹלָם - הַכֹּל מִן הַחֵטְא הַזֶּה הֵם יוֹצְאִים.

הָאִשָּׁה נְתוּנָה בֵּין שְׁתֵּי קְצָווֹת רְחוֹקוֹת אֵלֶּה - אוֹ רֵאשִׁית הַכָּבוֹד, אוֹ חָלִילָה אַחֲרִית הַכְּלִמָּה, וְזֶה כְּבוֹדָהּ וְהִיא גַּאֲוָתָהּ, לָכֵן גַּם רֶגֶשׁ הַבּוּשָׁה חָזָק אֵצֶל הָאִשָּׁה יוֹתֵר מֵאֵצֶל הָאִישׁ, עַל כֵּן גַּם בְּגָדֶיהָ מְרֻבִּים מִשֶּׁל הָאִישׁ, וְכָל גְּדֵרֵי הַצְּנִיעוּת שָׁלָהּ מְרֻבִּים מִשֶּׁלּוֹ. כְּיִעוּדָהּ - כֵּן פִּתּוּיָהּ; וּכְפִתּוּיָהּ - כֵּן מַחֲסוֹמֶיהָ.

לְפִיכָךְ בְּנָדִים שֶׁיֵּשׁ מִשּׁוּם צְנִיעוּת לָאִישׁ, עֲדַיִן אֵין בָּהֶם מִשּׁוּם צְנִיעוּת לָאִשָּׁה; מַחֲשׁוֹף בְּאִישׁ שֶׁאֵין בּוֹ עֲבֵרָה, כְּנֶגְדּוֹ בָּאִשָּׁה - יֵשׁ בּוֹ חֵטְא וְעָוֹן גָּדוֹל.

לְפִיכָךְ, הָאִישׁ שֶׁלְּבוּשׁוֹ צָנוּעַ, מְקַבֵּל שָׂכָר, וְאוּלָם הָאִשָּׁה כְּשֶׁהִיא צְנוּעָה בִּלְבוּשֶׁיהָ - לְפִי חוֹבוֹתֶיהָ שֶׁלָּהּ - שְׂכָרָהּ כָּפוּל וּמְכֻפָּל, בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֲרֵי הִיא מַצֶּלֶת עַצְמָהּ וְאֶת אֲחֵרִים מִן הַחֵטְא, וְהִיא מַחֲזִירָה כָּבוֹד לָאִשָּׁה אֲשֶׁר הַבּוֹרֵא עִטְּרָהּ בַּעֲטֶרֶת הַכָּבוֹד.

"לְמֵימְרָא דְּבַת עֲדִיפָא לֵיהּ מִבֵּן? וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי, כָּל מִי שֶׁאֵינוֹ מַנִּיחַ בֵּן לְיִרְשׁוֹ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵלֵא עָלָיו עֶבְרָה, שֶׁנֶּאֱמַר, (במדבר כז) "וְהַעֲבַרְתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ לְבִתּוֹ". וְאֵין "הַעֲבָרָה" אֶלָּא עֶבְרָה, שֶׁנֶּאֱמַר, (צפניה א) "יוֹם עֶבְרָה הַיּוֹם הַהוּא". לְעִנְיַן יְרוּשָׁה - בֶּן עֲדִיף לֵיהּ, לְעִנְיַן הַרְוָוחָה - בִּתּוֹ עֲדִיפָא לֵיהּ. וּשְׁמוּאֵל אָמַר, הָכָא בְּמַבְכֶּרֶת עַסְקִינַן, וּכְדַרַב חִסְדָּא, דְּ]אָמַר רַב חִסְדָּא, בַּת בַּתְחִלָּה - *סִימָן* *יָפָה* *לַבָּנִים*.

אִיכָּא דְּאָמְרֵי, דְּמַרְבָּיָא (אחי) [לְאַחְאָה], וְאִיכָּא דְּאָמְרֵי, דְּלָא שָׁלְטָא (בהו) [בֵּיהּ] עֵינָא בִּישָׁא.

אָמַר רַב חִסְדָּא, וּלְדִידִי בְּנָתָן עֲדִיפִי לִי מִבָּנַי. וְאִי בָּעֵית אֵימָא, הַא מַנִּי? רַבִּי יְהוּדָה הִיא, הֵי רַבִּי יְהוּדָה? אִילֵימָא רַבִּי יְהוּדָה דְּ"בַכֹּל", דְּתַנְיָא, (בראשית כד) "וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל", רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, שֶׁלֹּא הָיְתָה לוֹ בַת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שֶׁהָיְתָה לוֹ בַת, [ו"בַכֹּל" שְׁמָהּ].

אִימּוּר דִּשַׁמְעַת לֵיהּ לְרַבִּי יְהוּדָה, דִּבְרָתָא נָמֵי לָא חַסְרֵיהּ רַחְמָנָא לְאַבְרָהָם. דַּעֲדִיפָא מִבֵּן מִי שַׁמַעְתְּ לֵיהּ? אֶלָּא הַא רַבִּי יְהוּדָה, דְּתַנְיָא, מְצָוָה לָזוּן [אֶת הַבָּנוֹת, וְקַל וְחוֹמֶר לַבָּנִים - דְּעַסְקִי בַּתּוֹרָה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, מְצָוָה לָזוּן אֶת הַבָּנִים, וְקַל וְחוֹמֶר לַבָּנוֹת - דְּלֹא לִיתְּזְלָן]: (גמרא בבא בתרא דף קמ"א.).

בת תחילה סימן יפה לבנים (קמ"א ע"א), ואמר הטעם מפני שהזכר מעולם העליון והנקבה מעלמא תתאה, וכל שהוא מעולם העליון יותר עין הרע שולט בו אבל כשנקבה תחילה היא מגינה מעין הרע..." (ספר אמרי פנחס - שער ב - לקוטי ש"ס ומדרשים).

"ראיתי מנהג רע באילו מקומות, שאיש כי יולד לו בת, מרבים העם לעשות שחוק וליצנות. זה אומר, הקר גדול, וזה אומר הסרחון גדול, וכהנה דברים של לצנות. עד שמי שנולדה לו בת אינו מוצא מקום להחבא מגדל הרדיפה שרודפין אחריו בדברי שחוק ולצנות. ורע עלי המעשה, קורא אני עליהם לעג לרש חרף עשהו (משלי יז ה). כי הן הם מפלאות תמים דעים, שהוא הנותן הבנים למי שירצה והבנות למי שירצה, נמצא שהמלעיג על לדת הבנות אך נגד ה' דברו, מלבד אסור הלצנות כי רב הוא. ויותר מזה יש שטות גדול בקצת בורים, שאם ילדה אשתו זכר אוהבה ומכבדה כבוד גדול, ואם נקבה תלד מרחקה ואינו נכנס אצלה, ורבה העזובה והעצבה. ומה נואלו האנשים האלה מה לו עם אשתו, האם היא הלכה לשוק ובחרה לקנות לו בת ולא בן. ועוד, בהדי כבשי

דרחמנא למה לה, הלוא אפשר דבנתן עדיפין לה מבני, באשר יהיה טוב מזלן ומנת חלקן, כאשר בעינינו ראינו כמה ששמחו בבת בין הבנים והיה מזלה ברוך מבנים, ואוי לו למי שבניו בנות (קידושין פב ב) ויותר גרוע מבנות כאשר הן רבים עתה עם הארץ ובני עליה הנם מועטים ורבים מכאובים לאבי הבנים על התורה ועל העבודה, מה שאין כן לאבי הבנות שאין עליו צרת הבת כי אם ללמדה מלאכת נשים ומדות טובות:

ומצות האב על הבת להשיאה סמוך לפרקה, כמאמר רבותינו זכרונם לברכה שאמרו (כסחים קיג, א) ברתך בגרה שחרר עבדך ויהבה לה וצריך אב ואם שיעמדו על המשמר עליה בשבע עינים לבל תחלל כבודה, כי את אביה היא מחללת. ומצוה לשמע דברי חכמים ולהקדים להשיאן באשר תמצא ידו. וגם כן מצות האב להרבות לבתו מהר ומתן כאשר תמצא ידו כדי למצא לבתו בן זוג נאה. וידוע מאמרם ז"ל שאמרו (פסחים מט א) לעולם ימכר אדם כל אשר לו וישיא בתו לתלמיד חכם:

ויש הרבה עניים אשר תאוה נפשם לתן את בתם לתלמיד חכם, אבל מה יעשו שאין ידם משגת לתן מהר ומתן לפי צרך התלמיד חכם, מכל מקום חיובא רמיא לעשות כל אשר בכחם ולדלג על ההרים לקבץ כדי לזכות לתן בתם לתלמיד חכם. ואם לא יוכלו עשות זאת או שאין בנמצא במקומו תלמיד חכם, על כל פנים יבחר לו בחור טוב, זרע אנשים, יודע ספר ויראה ה', ואל ימסר בתו לעם הארץ רע מעללים, שהוא כמשליך בתו לכלבים, ותלנתה עליו תהיה כל ימי חייה כי עכר אותה, ועכר שארו אכזרי (משלי יא יז). ועל דרך שאמרו (יבמות סג, ג) מתון נסב אתתא הכי נמי צריך להיות מתון קדם תתו את בתו לאיש, ויבדק אחריו יפה יפה עד אשר ידע בברור מה טיבו, ויראה אותו כי טוב הוא אז יתן לו את בתו. והן אמת כי מה' אשה לאיש והוא מזוג זווגים ומושיב יחידים ביתה, מכל מקום כבר מלתא אמורה פשר דבר לקמן בערך "זווג", עין שם:

ולכן חיובא רמיא על כל איש לרחם על נפשו ועל נפש בתו, ולהשתדל בכל עז לבקש לה מנוח אשר ייטב לה ולו בעולם הזה ובעולם הבא, וישפך נפשו לפני ה' כפעם בפעם על בניו ובנותיו שיזוג להם ה' זווג נאה (וכבר כתבתי תפלה על זה, וסמכתיה בבית תפלתי), וגם הבת בעצמה, אם יודעת לכתב או לקרא מן הכתב, ילך אביה אצל חכם ויסדר תפלה (וגם על זה אניף ידי בסיעתא דשמיא) או היא בעצמה במסתרים תבכה נפשה ותתענה ותשפך נפשה לפני ה' בדברים היוצאים מלבה ככל היוצא מפיה, ותתפלל אל ה' שיזמין לה זווג נאה תלמיד חכם, ובחיק ירא אלקים תנתן, ושיהא זווגה עולה יפה, וגדולה תפלה לענין זה. צא ולמד מלאה, שהיתה חלקו של עשו, ועל ידי שהרבתה בבכיה עד שנעשו עיני

לאה רכות נפלה בגורלו של יעקב (ב"ב קכג, א), וזכתה להעמיד ששה שבטים אשר מהם יצא תפארת ישראל בתי כהנה ולויה ובתי מלכות:

והבת אשר היא תתהלל שלא תתן עיניה בעשר, רק תתרצה להיות ברעב ובצמא ובערם ובחסר כל ויהיה חלקה עם תלמיד חכם ירא ה', ולכן תתלמד בכך כראוי לאשת תלמיד חכם שיהיו עיניה יפות, ולא תקפיד לא על תענוגי המאכלים ולא על התכשיטים ועל נויי המלבושים, ותרגיל עצמה במעוט שנה, במעוט שיחה בזהירות, בזריזות וביתר מדות טובות, וגם ה' יתן הטוב לה. והן אמת שאמרו חכמים (כתובות נב, ב) שחיב אדם לקשט את בתו כדי שיקפצו עליה רבים, אבל הבת שהיא יראת השם לא תתראה בפני הבחורים, ובפרט כשהיא מקשטת, לבל יכשלו בה בהרהורי עברה, ובפרט בדורות הללו שרבו הפרוצים:

וכבר אמרו בש"ס (סוטה כב א) למדנו יראת חטא מבתולה, דרבי יוחנן שמע לאותה בתולה שהיתה מתפללת רבונו של עולם, בראת גן עדן, בראת גיהנם, בראת צדיקים, בראת רשעים. יהי רצון מלפניך, ה' אלהינו ואלהי אבותינו, שאל יכשלו בי בני אדם. וכן תעשינה כל הבתולות ותהיינה צפונות, כל כבודה בת מלך פנימה, לא תראה החוצה אל העין. והנה בערי ישמעאל נזהרות קצת בזה, אבל בערי אדום פרוץ מרבה, כי כן מנהג המדינות. "מנהג" אותיות "גהנם". ואשה יראת ה' היא תתהלל (משלי לא ל), ולא תלך אחרי רבים לרעות, ושכרה יהיה כפול ומכפל. וכתב בספר החסידים (סימן שפה), שנערה אחת לא היתה מתקשטת כלל כדי שלא יכשלו בה רואיה, וזכתה לזווג נאה, חכם וחסיד": (מתוך ספר 'פלא יועץ' ערך בת).

"כְּתִיב בְּסֵפֶר בֶּן סִירָא, אִשָּׁה טוֹבָה - מַתָּנָה טוֹבָה [לְבַעְלָהּ]. וּכְתִיב, "אִשָּׁה טוֹבָה *בְּחֵיק* *יֵרֵא* אֱלֹהִים תִּנָּתֵן. אִשָּׁה רָעָה - צָרַעַת לְבַעֲלָהּ". מַאי תַּקַּנְתֵּהּ? יְגָרְשֶׁנָּה וְיִתְרַפֵּא מִצָּרַעְתּוֹ. אִשָּׁה יָפָה אַשְׁרֵי בַעְלָהּ, מִסְפַּר יָמָיו כְּפָלִים. (יבמות ס"ב.).

(בראשית ו) "וַיְהִי כִּי הֵחֵל הָאָדָם לָרוֹב עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, [וּבָנוֹת יִוָּלְדוּ לָהֶם]", רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, *רְבִיָּה* *בָּאָה* לָעוֹלָם. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לֵוִי אָמַר, מְרִיבָה *בָּאָה* לָעוֹלָם. אָמַר לֵיהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לֵוִי, לְדִידָךְ דַּאֲמַרְתְּ, *רְבִיָּה* *בָּאָה* לָעוֹלָם, מִפְּנֵי מָה לֹא נִכְפְּלוּ בְנוֹתָיו שֶׁל אִיּוֹב? אָמַר לֵיהּ, (אף על פי) [וְהֵן] דִּלֹא נִכְפְּלוּ בַּשֵּׁמוֹת, [אֲבָל] נִכְפְּלוּ בְיוֹפְיָין, דִּכְתִיב, (איוב מב) "וַיְהִי לוֹ שִׁבְעָנָה בָנִים וְשָׁלֹשׁ בָּנוֹת, וַיִּקְרָא שֵׁם הָאַחַת יְמִימָה, וְשֵׁם הַשֵּׁנִית קְצִיעָה, וְשֵׁם הַשְּׁלִישִׁית קֶרֶן - הַפּוּךְ". "יְמִימָה" - [שֶׁהָיְתָה] דּוֹמָה לְיוֹם. "קְצִיעָה" - [שֶׁהָיְתָה] רֵיחָהּ נוֹדֵף כִּקְצִיעָה. "קֶרֶן - הַפּוּךְ" - אַמְרִי דְּבֵי רַבִּי שִׁילָא, שֶׁדּוֹמָה לְקַרְנָא דְּקֶרֶשׁ. מָחֳכוּ עֲלָהּ בַּמַּעֲרָבָא, קַרְנָא דְּקֶרֶשׁ'

- לְקוּתָא הִיא? אֶלָּא אָמַר רַב חִסְדָּא, כְּכוּרְכְּמָא דְּרִישְׁקָא בְּמִינֵיהּ, כִּדְכְתִיב, (ירמיה ד) "כִּי תִקְרְעִי בַפּוּךְ עֵינַיִךְ".

רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּרַבִּי, אִיתְיַלִּידָא לֵיהּ בַּרְתָּא, הֲוָה קָא חַלְשָׁא דַּעֲתֵּיהּ, אָמַר לֵיהּ אֲבוּהָ, רְבִיָּיה (נולדה לך) [בְּאָה לְעוֹלָם]. אָמַר לֵיהּ בַּר קַפַּרָא, תַּנְחוּמִין שֶׁל הֶבֶל נִחָמָךְ אֲבוּךְ, דְּתַנְיָא, אִי - אֶפְשָׁר לָעוֹלָם בְּלֹא זְכָרִים וּבְלֹא נְקֵבוֹת, אוֹי לוֹ לְמִי שֶׁבָּנָיו נְקֵבוֹת, אַשְׁרֵי מִי שֶׁבָּנָיו זְכָרִים. אִי - אֶפְשָׁר לָעוֹלָם בְּלֹא בַסָּם וּבְלֹא בּוּרְסְקִי, אוֹי לְמִי שֶׁאוּמָנוּתוֹ בּוּרְסְקִי, אַשְׁרֵי לְמִי שֶׁאוּמָנוּתוֹ בַּסָּם: (מסכת בבא בתרא דף ט"ו.)

תשובה ניצחת - לכל אותם אלו

הטרודים מחמת התופעה של - "ריבוי

הילודה": ...15 פעמים האלוקים הסכים לקחת

אותי להיות ה"שותף האישי" שלו!!!

בלידת בן או בת, כאן המקום לשאול את השאלה ה"קְלָאסִית", שמטרידה הרבה אנשים "מוּדֶרְנִיִּים": האם 'ריבוי ילדים' בבית - זוהי 'ברכה' או 'קללה'? האם עדיף אשה שמטופלת בילדים, או אשה שמטופלת בעבודות זרות בחוץ?

וכעת, שימעו על כך את תגובת דברי חז"ל המופלאים, מה שכתבו בנושא זה:

הנה, בגמרא במסכת מועד קטן (דף ט':) מובא, שרשב"י שלח את בנו ר' אליעזר, אל התנאים הצדיקים ר' יונתן ור' יהודה, כדי שיברכו אותו.

והנה, בין ה"ברכות" שבירכו אותו, אמרו לו: "לִיחָרוּב בִּיתְךָ וִיתַיַּישֵׁב מְלוֹנֶךָ, וִיהֵא שְׁלַחְנְךָ כָּל הַזְּמַן מְבוּלְבָּל"!

חזר ר' אליעזר לרשב"י אביו, ואמר לו:

לא די שלא ברכוני, אלא עוד קיללו אותי ש"יחרב ביתך" וכו'.

אמר לו רשב"י: כל מה שאמרו לו - ברכות הם: "ליחרוב ביתך" - הכוונה שתזכה לאריכות ימים, וממילא יחרב ביתך שבקבר, ועי"ז יתיישב מלונך, שאתה גר כאן בעוה"ז.

ומה שהוסיפו ואמרו "יהי שלחנך תמיד מבולבל" - גם זו ברכה היא! שיתכוונו לאמר לך, שיהיו לך הרבה בנים ובנות שכל הזמן ישחקו לך בבית, ותמיד השולחן שלך בבית יֵרָאֶה "מְבֻלְגָּן וּמְבֻלְבָּל" - מרוב רעש של ילדים!

עד כאן תוכן דברי הגמרא.

וא"כ הרי לנו מפורש, שריבוי ילדים, וריבוי "בָּלְגָּן" בבית מחמת הילדים - הרי זה ברכה לבית! שכמה שהבית יותר הפוך ומבולבל - זה מראה יותר על 'שמחת החיים' שהילדים נותנים לבית!!!

וכן מפורסם הסיפור על אבא אחד, שהיתה לו משפחה ברוכת ילדים (15 ילדים - כנגד "עין הרע"!...) והוצאות הבית גדלו ותפחו, ועקב כך נאלץ האב לצאת לחו"ל, כדי לאסוף כספים עבור נישואי ילדיו.

והנה, כשהגיע לחו"ל אצל תורם נכבד, שהיה עשיר גדול, שָטַח בפניו האב את בקשתו, שיואיל לעזור לו בתמיכה כספית, הואיל ומשפחתו מרובת ילדים!

כשמוע זאת העשיר, זקף את עיניו ואמר בכעס:

"אתם הדתיים מביאים רק 'עניות' לעולם! יש לכם הרבה ילדים - וכך אחוז העוני הולך וגדל במשק הכלכלי של המדינה!

הנה - המשיך העשיר להוכיח את אותו אב - תלמד ממני, שאני כבר נמצא בגיל העמידה, ובכ"ז יש לי רק ילד אחד, והוא חי בתפנוקים ובנעימים, בלי לחץ של עוני וצפיפות מחמת ריבוי ילדים!

כך "הוכיח" אותו עשיר, את האב החרדי.

והנה, אותו האב, שהיה גם פיקח גדול, ענה לאותו עשיר בחכמה רבה, וכך השיב לו:

"שמע, אדוני הנכבד! חז"ל בגמרא מסכת נידה אומרים, שבעת שנולד ילד במשפחה - אז יש כאן "שותפות" מורכבת של האבא והאמא ו...השותף השלישי - הוא לא אחר מאשר - האלוקים בעצמו, שהוא בכבודו ובעצמו השתתף עימם ביצירת הוולד, ונתן את חלקו שזוהי - הנשמה!

וא"כ - המשיך האב לומר לאותו עשיר, כעת תעשה את החשבון ותראה, שאני זכיתי שהקב"ה הסכים לקחת אותי בתור ה"שותף" שלו - כבר 15 פעמים!!! ואילו אתה לא זכית אלא - רק פעם אחת בלבד להיות 'שותף' של הקב"ה!

'ריבוי הילדים' מראה - על ריבוי "הסכם שותפות" עם האלקים!

כלומר, שהויכוח על 'ריבוי הילודה' - הוא אינו ויכוח "פּוֹלִיטִי" או "כַּלְכָּלִי" - אלא הנושא כאן הוא פשוט מאד: מיהו המאושר הגדול שהאלוקים בחר בו בתור ה'שותף הפרטי' שלו - לכל יצירת ובניין עם ישראל!!!

זוהי התשובה הניצחת, שענה אותו האב, לעשיר שהיה עומד מולו נבוך כולו...

וזהו גם היחס שיש לתת למשפחה שנתברכה בבית של "ברוכת ילדים":

אמנם, בתחנות של "טיפת חלב", וכן בלשכות "הַסוֹצְיָאלִיוֹת" מעודדים את ההורים לבנות את ביתם על פי "תיכנון המשפחה", אולם עלינו לדעת, שלפי דעת התורה הקדושה - הורים שיש להם הרבה ילדים אין להם במה להתבייש ח"ו, אלא בדיוק הפוך:

יש להם להתגאות ולשמוח - על אשר האלוקים בחר דוקא בהם, והסכים לקחת אותם בתור "השותף" שלו ליצירת עם ישראל - כבר עשרה פעמים ויותר!!!
להיות "ש-ו-ת-ף א-י-ש-י" של הקב"ה - וכי דבר 'קטן' הוא בעיניכם??? - - -
...חומר למחשבה, לכל אלו ש"טרודים" מחמת התופעה של 'ריבוי הילודה'!

4 **שיטות נפלאות ב"עבודת השם" - למדנו מן התינוק הקטן!**
אדמו"ר אחד מגדולי החסידות היה אומר, שגם מהתנהגותו של התינוק - אפשר ללמוד את אופן ההנהגה בעבודת השם!
וכיצד? ע"י התבוננות בהתנהגותו התמימה והפשוטה של התינוק, וכדלהלן:
1. התינוק תמיד שרוי בשמחה ובמצב רוח מרומם! ללא שום טירדות ודאגות!
2. את מה שהתינוק רוצה - הוא תמיד מבקש מתוך קול של בכי ודמעות!
3. הדבר השלישי - שהוא אינו מתייאש אף פעם! ואפילו שהוא נופל וניכשל עשרות פעמים - עדיין הוא מתעקש, ומנסה שוב ושוב - לקום ולעמוד !
4. והדבר הרביעי: שתינוק זה תמיד גומר לאכול - ואח"כ מיד שוכב לישון, ואינו חושב ודואג כלל מה יהיה על 'ארוחה הבאה'...
וכך בדיוק צריכה להיות הנהגת האדם - כ"תינוק" כלפי אביו שבשמים:
להיות שרוי תמיד בשמחה, ולא להישבר משום דבר!
את מה שהוא רוצה מהקב"ה – לבקש זאת תמיד מתוך בכייה ודמעות!
ולא להתייאש אף פעם! ואפילו שנפל ונכשל בעבירות – בכל אופן להשתדל לתקן זאת מיד, להתרומם, ולעמוד שוב על רגליו!!!
והדבר הרביעי: שכמו שהתינוק אוכל - ואינו חושב מה יהיה על 'ארוחה הבאה' - כך האדם צריך לאכול ולחיות - מבלי לחשוב ולדאוג מה יהיה על העתיד!...
אכן, לא לחינם הביא המשנה ברורה (בסימן צ"ח סעיף א') על המקובל ר' שמואל שאמר, שלאחר שהיה גאון אדיר בתורת הנסתר, וידע את כל סתרי הקבלה, ואת כל שמות הכוונה וצירופי הפירושים - אחרי כל הגדלות הענקית הזאת - הוא גילה שהאדם צריך להתפלל ליד הסידור דווקא כ...תינוק בן יומו!!! ללא שום פירושים של "מקובלים", וללא שום כוונות "בשמים", אלא פשוט כ"תינוק בן יומו"!!

מסיבת טקס חגיגה של "בְּרִיתָה" לבת שנולדה – האם יש לזה מקור ע"פ היהדות ?
על לידת בן, נפסק בשו"ע "יורה דעה" (סימן רס"ה סעיף א') שהקהל מברכים ואומרים "כשם שהכנסתו לברית – כן תכניסהו לתורה, לחופה, ולמעשים טובים"!

ואולם, על לידת בת, מברכים רק "שיזכה אביה להכניסה לחופה ולמעשים טובים", ולא מזכירים את המילה "תורה", כיון שֶׁבַּת אינה חייבת ללמוד תורה, אלא רק לדעת את ההלכות הקשורים לתחום שלה.

אלא, שהנוהגים לברך גם על לידת בת, שיזכה לגדלה "לתורה" ולחופה וכו' – יש להם על מה שֶׁיִּסְמְכוּ, כיון שהכוונה שיזכה אביה לגדלה ולהשיאה לבן תורה, וע"י כך תזכה הבת ל"חופה" להקים בית של תורה ומצוות!

ובכל אופן, אותם הנוהגים לערוך מסיבת "בְּרִיתָה" לנקבה שנולדה להם (כלומר, שעורכים מסיבה מפוארת באולם, רק ללא מוהל). מנהג זה - אין רוח חכמים נוחה הימנו! כיון ששורש מנהג זה נובע מה'תרבות החדשה' של אנשי המערב, שהונהגה למעשה אצל ה"רפורמים", הדוגלים כל הזמן על "שִׁוְיון זכויות" ו"שויון המינים" בין הזכר לנקבה!

ולכן אצלהם הנקבה יש לה "זכות" להתפלל עם הגברים בתוך בית הכנסת, ולעלות 'שליחת ציבור', ואפילו לקרוא בתורה ולהתעטף בציצית, וכן ללכת עם 'מכנסים' וכו'. ממש להיות שָׁוֶה בדיוק כמו הגבר – ללא שום הבדל!!!

ולכן, גם לגבי נושא ה'לידה', טוענים הרפורמים שאם עושים טקס חגיגי באולם מפואר לבן הזכר - למה שהבת תשאר "מקופחת" ללא שום חגיגה מפוארת באולם יוקרתי? ומזה יצא המנהג, להעניק גם ללידת בת את אותו טקס חגיגי שעורכים לבן - רק ללא 'מוהל'... ולכן, שומר נפשו ירחק ממסיבות כאלו שמקורם ממנהגי הגויים, שהרי עצם השם של "בְּרִיתָה" - הוא לכשעצמו - שם מכוער ומגוחך לקרוא כן לגבי מין ה"נקבה"...

אבי הבן צריך תמיד לזכור ולקחת בחשבון, שכל דבר קטן שפוגעים "ביסודות" של הבנין - צריכים אח"כ לשלם על כך ביוקר רב! וכך הדברים אמורים גם לגבי בניין ה"יסודות" של הבת:

אם האב מתחיל לעשות דבר פגום ומאוס כבר בצעדיה הראשונים של הבת בעולם - מי יודע כמה דבר זה ישפיע על נפשה כשתגדל! שדבר שנראה כדבר 'לא צנוע' קטן כזה של סמל "בְּרִיתָה" - עלול להשאיר 'צלקת' בנפשה של הבת, עד שֶׁכְּשֶׁתִּגְדַּל - יראו אצלה סימנים גדולים של פריצה בתחום הצניעות! [וכפי שמצינו אצל אביו של "אלישע בן אבויה", שֶׁפָּגַם בבנו כשהיה קטן - ואח"כ כשבנו גדל הוא יצא ובעט ביהדות!!!]

ולכן, סוף מעשה – במחשבה תחילה, וכמה שֶׁפָּחות להמנע ממנהגים אלו - הרי זה בריא וטוב! 'בריא' – לנפש הבת – ו'טוב' לאביה בעתיד!

סדר זבד הבת

יוֹנָתִי בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע בְּסֵתֶר הַמַּדְרֵגָה, הַרְאִינִי אֶת מַרְאַיִךְ הַשְׁמִיעֵנִי אֶת קוֹלֵךְ, כִּי קוֹלֵךְ עָרֵב וּמַרְאַיִךְ נָאוֶה.

מִי שֶׁבֵּרַךְ אִמּוֹתֵינוּ, שָׂרָה, רִבְקָה, רָחֵל וְלֵאָה וּמִרְיָם הַנְּבִיאָה וַאֲבִיגַיִל, וְאֶסְתֵּר בַּת אֲבִיחַיִל, הוּא יְבָרֵךְ אֶת הַיַּלְדָּה הַנֶּעֱימָה הַזֹּאת, וְיִקָּרֵא שְׁמָהּ (פלונית) בְּמַזָּל טוֹב וּבְשָׁעַת בְּרָכָה, וְיִגְדְּלֶהָ בִּבְרִיאוּת שָׁלוֹם וּמְנוּחָה, וְיִזַּכֶּה לְאָבִיהָ וּלְאִמָּהּ לִרְאוֹת בְּשִׂמְחָתָהּ וּבְחֻפָּתָהּ, בְּבָנִים זְכָרִים, עֹשֶׁר וְכָבוֹד, דְּשֵׁנִים וְרַעֲנַנִּים יְנוּבוּן בְּשֵׂיבָה, וְכֵן יְהִי רָצוֹן וְנֹאמַר אָמֵן:

מִי שֶׁבֵּרַךְ אֲבוֹתֵינוּ אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן דָּוִד וּשְׁלֹמֹה הוּא יְבָרֵךְ אֶת הָאִשָּׁה הַיּוֹלֶדֶת (פב פ) וְאֶת בִּתָּהּ הַנּוֹלָדָה לָהּ בְּמַזָּל טוֹב, בַּעֲבוּר שֶׁבַּעְלָהּ נָדַר לְצִדָקָה בַּעֲדָהּ, בִּשְׂכַר זֶה יְגַדְּלֶהָ לְחֻפָּה וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים, וְנֹאמַר אָמֵן:

יום הולדת

חגיגת יום הולדת - בראי היהדות

האם חגיגת "יום הולדת" זו סיבה אמיתית לשמחה ומשתה, או - שזה סתם 'חגיגה והוללות'- שפרעה וחבריו נהגו לחגוג ?

דבר מקובל הוא אצל האנושות העולמית, לציין את "יום ההולדת" יום שבו נולד האדם - לאירוע חגיגי וייחודי, הַמְּלֻוֶּה בסעודה של משתה ושמחה, ומשאיר אצל האדם רושם של חוויה בלתי נשכחת. זהו היום החשוב ביותר בחייו, וגם המאושר ביותר עבורו!

בדרך כלל, נהוג לציין את חגיגת יום ההולדת ע"י הזמנת חברים ומכרים למסיבה חגיגית, הענקת מתנות לבעל השמחה, שירים וריקודים, בלונים וקישוטים, וכמובן - לא שוכחים להכין את "הפתעת הערב": עוגת יום הולדת, מקושטת בצפוי קרם ודובדבנים, ועליה מצוין בכתב קרם צבעוני את הגיל של חתן או כלת השמחה!

ובזה מסתכם - פחות או יותר - האירוע החגיגי שהעולם נוהג לכנותו בשם "יום הולדת".

ואולם, אנו כיהודים אנשי תורה, יודעים שכל מאורע או שמחה שהאדם חוגג בימי חייו - יש לזה גם קשר הדוק עם 'תוכן רוחני' עמוק, ומסר חינוכי, שבאים לשדר לו בעקבות אותו מאורע שהוא זכה להגיע אליו!

ובלא ספק - שגם האירוע הצנוע הזה, שחוגגים בקרב בני המשפחה, הנקרא בשם "חגיגת יום הולדת", בודאי שגם מאורע זה - לא מסתכם רק במסיבת חברים, בעוגת קרם, ובשקיות יום הולדת - אלא ברור שטמון בו תוכן רוחני ומסר חינוכי, שילוו את בעל השמחה למשך כל ימי חייו! רק צריך להסיר את ה"עפר הגשמי" מעל העיניים,

ועי"ז נזכה לגלות את ה'שפע הרוחני' שאפשר לשאוב מתוך יום סגולי זה, הנקרא "יום הולדת"!

וכדי לגלות את הסגולות הטמונים בתוך יום מיוחד זה, עלינו לחפש בתוך ה'מקורות' של התורה הקדושה, ולראות איך התורה וחז"ל הקדושים התייחסו לַיום היקר הזה, המכונה בשם "יום הולדת".

והנה, לאחר סקירה קלה שערכנו בתורה שבכתב, הופתענו לגלות שלא רק שאין שום התייחסות בתורה לגבי יום זה, אלא עוד התורה טורחת לציין, שיום זה הוא חגיגה של 'מנהגי הגויים' שפרעה הרשע נהג לחגוג אותו! וכפי שמציין זאת הפסוק בחומש בראשית (פרק מ', פסוק כ') "ויהי ביום השלישי 'יום הולדת' את פרעה, ויעש משתה לכל עבדיו"!

שמעתם מי חוגג את "יום ההולדת" שלו? פרעה הרשע! רק עליו בלבד התורה מציינת שהוא עשה משתה ביום ההולדת שלו! וכל מי שנתקל בפרשה זו - מקבל רושם שרק לפרעה וחבריו מתאים לחגוג מסיבות של 'יום הולדת', ולא לבני ישראל הכשרים והצנועים!

ואולם, האמנם כך הם באמת פני הדברים? וכי יום הולדתו של האדם - הוא יום רגיל ופשוט כשאר ימים - בלא שום סגולות ומעלות מיוחדות? בודאי שלא! ויש לנו על כך - 2 הוכחות - משני גדולי עולם, שיוכיחו לנו שאכן יש סגולה מיוחדת ביום הולדתו של האדם, יום שבו מזלו וגורלו של האדם מאיר לו פנים, ומסוגל הוא לכל הישועות והנפלאות!

והוכחות אלו מבוססות על פי שני גדולי האומה: משה רבינו. ודוד המלך. וכדלהלן:

א. אצל משה רבינו - מספרים לנו חז"ל בגמרא מסכת מגילה (דף י"ג:) שבזכות יום ההולדת שלו - ניצלו כל ישראל מגזירת 'כלייה' של המן הרשע! וכיצד זה קרה? מספרת הגמרא, שכאשר המן הרשע חיפש יום מסוים שבו מזלם של ישראל ירוד ונחות, כדי שיוכל להתגבר ולנצח אותם, הפיל לשם כך גורל, ועלה בידו יום ז' באדר, יום פטירת משה רבינו!

שמח המן מאד, שידע שאם ביום זה נפטר מנהיגם של ישראל, בודאי שגם המזל של ישראל לא מסמל טובות!

וא"כ איך בכ"ז התהפך אח"כ מזלם של ישראל לטובה ביום זה, וניצלו מגזרתו של אותו רשע?

מסבירים לנו חז"ל, שהמן לא ידע, שאמנם נכון שביום זה נפטר משה רבינו, אולם בדיוק באותו תאריך - חלה גם יום הולדתו של משה רבינו! וזכות יום ההולדת - היא זאת שעמדה ליהודים להינצל מאותו רשע!

שמעתם איזה יום מסוגל הוא "יום ההולדת"? עד כדי להרים את מזלם של כלל ישראל, ולהביאם לידי ניצחון מידי כל אויביהם! והכל בגלל אותה זכות, שביום זה חל "יום הולדתו" של האדם!

ב. ואותו רעיון מצינו גם אצל דוד המלך, שמתאר את יום זה - כיום סגולה שנפתחים בו שערי שמים, ובו מתקבלים ברצון כל תפילותיו של בעל השמחה! והיכן אמר דוד המלך דבר זה? בספר תהילים (מזמור ב', פסוקים ז'-ח'). שם כתוב: "אספרה אל חוק ה', אמר אלי בני אתה, אני היום ילדתיך, שאל ממני - ואתנה"!

כלומר, דוד המלך מגלה לנו, שכאשר יהודי מקבל עליו את מצוות הקב"ה ל'חוק' ובל יעבור, לקיימם ולשומרם, גם הקב"ה כביכול אומר אליו: "בני אתה! הרי אתה חביב עלי - בדיוק כמו ב'יום הולדתך'! ביום בו הורדתי את נשמתך לעולם! וכיון שיום זה נחשב כיום הולדתך, א"כ - "שאל ממני ואתנה". שאל ובקש ממני את כל בקשותיך - ואתן לך! שכן יום הולדתו של האדם הוא יום שמסוגל לקיבול משאלותיו ובקשותיו של האדם!

וא"כ, אם נסכם 'שורה אחרונה' את כל הדברים, יוצא לנו לימוד גדול שלמדנו ממשה רבינו ודוד המלך ע"ה. הם לימדו אותנו, שיום הולדת - זה לא סתם חגיגות שנוהגים לחגוג פרעה וחבריו, אלא זה יום שמסוגל להעניק לאדם שפע של הטבות רוחניות, וגשמיות. וכפי שנתבארו לעיל - שניים מהם:

א. יום שבו נולד האדם - מזלו מתגבר, ואי אפשר להזיק לו ביום זה. (וכפי שלמדנו זאת מיום הולדתו של משה רבינו).

ב. יום שבו נולד האדם - הוא יום המסוגל למילוי בקשות. וכפי שהבטיח הקב"ה מפורשות ע"י דוד המלך (בספר תהילים) "...שאל ממני - ואתנה"!

והאמת, שגם בספרי ההלכה, מצינו התייחסות 'חיובית' ליום זה. וכפי שהעיד רבינו יוסף חיים בספרו "בן איש חי" (פרשת ראה, אות י"ז) וזה לשונו "...ישנם קהילות ועדות, שנוהגים לציין את יום הלידה - ליום טוב(!) וכן נוהגים בביתנו".

וא"כ - אלו הם כל סידרת ההוכחות, שמראים לנו שיום הולדת - זה לא סתם 'מנהגי גויים' שנהגו בתקופתו של פרעה במצרים, אלא גם לפי השקפת היהדות - יש לזה בסיס ומקור נרחב, וכפי שנתבאר לעיל באורך.

ולאחר שניתחנו את הסוגיא הזו לפרטיה, א"כ כל קורא מגיע מעצמו - לידי מסקנה חד משמעית: מוכרחים לומר, שהשאלה - אם יום הולדת זו "חגיגה של פרעה", או "חגיגה של כל יהודי" - שאלה זו תלויה מאד ב'מציאות', עד כמה אנו מנצלים לטובה את יתרונותיו ומעלותיו של היום הקדוש הזה. האם אנו נוהגים בו כפי שנהג פרעה הפוחז והזולל, להעביר יום זה רק בחגיגות וּ'בְּחֵינָגוּת' של מאכל ומשתה. או - שאנו משתדלים לחפש גם את הסגולות הרוחניות שטמונים בו - - -

ולתועלת הקוראים - נעתיק כאן את כל הסגולות והמעלות המיוחדות, שיום זה מסוגל להעניק לאדם. וכל בר דעת ימהר "לחטוף" סגולות אלו - ולבצע אותם אצלו 'הלכה למעשה' ביום חגיגת הולדתו, ואז אכן יזכה הוא להיות מאושר, על אשר זכה לנצל כראוי את היום הקדוש הזה.

א. מעלה ראשונה של יום זה - שיש לאדם הזדמנות פז לערוך בו 'מאזן שנתי' של "חשבון נפש" - על כל מסלול חייו שעברו עליו במשך ימי השנה שעברה.

שהרי, גם מצד 'הכרת הטוב' - מחויבים אנו לערוך ביום זה חשבון נפש, ולהגיש לפני בורא עולם חשבון מפורט על כל הימים והשעות שנתנו לנו, האם ניצלנו אותם כראוי? שכן, עצם הדבר, שהקב"ה שיחרר לנו "ש'יק פתוח" והעניק לנו במתנה עוד שנה נוספת של חיים תקינים, ללא שום בעיות ומכאובים - זה עצמו לבד - צריך לעורר את האדם, לשבת בסוף השנה - ולחשוב: מה אני הענקתי להקב"ה - בתמורה למתנה היקרה שהוא נתן לי - עוד תוספת 'שנה של חיים'? האם השתדלתי להחזיר לו טובה, ולגרום לו נחת רוח ע"י שמירת התורה והמצוות, או - שח"ו, לקחתי את המתנה הזאת שנקראת "חיים" ובזבזתי אותם להבל וריק, על שטויות והבלים שֶׁהִתְאַדּוּ ונעלמו כמו אבק פורח! לקחתי שנה של חיים ו"שרפתי" יום אחר יום - מבלי לקחת שום קנין נצחי, שישאר איתי גם לעתיד לעולמי עד?

זהו הלקח הראשון, שצריך לקחת בחשבון בחגיגת יום ההולדת: עד כמה הקב"ה מרוצה ושמח ממני - מכל השנה שעברה עלי?

[ולא לשכוח, שבד בבד, ביחד עם ה'חשבון נפש' על העבר - להקפיד לקבל קבלות מעשיות גם לעתיד, ולהשתדל להשתפר אפילו בנקודה קטנה (וכגון: בענייני 'ברכות', לברך במיתון, ומתוך עלון או סידור. וכן להתמיד לקרוא ק"ש על המיטה בכוונה, ועוד.) יש לזכור ללכת תמיד לפי הכלל: היום - עלינו להשתדל להיות יותר טובים - מאתמול! ומחר - להיות יותר טובים - מהיום!]

ב. דבר שני - שצריך האדם לנצל לעשות ביום הולדתו: עליו לזכור, שביום זה שערי שמים נפתחים עבורו, ויש סגולה מיוחדת שתפילותיו יתקבלו ברצון לפני הקב"ה!
ודבר זה - לא בדינו מליבנו, אלא התבססנו על פי מקורות חז"ל, וכדלהלן:
1. דוד המלך בתהלים (מזמור ב', פסוקים ז'-ח') מבטיח לנו, שביום לידת האדם, כל מה שישאל האדם בתפילתו - הקב"ה יתן לו! הכל! (עיי"ש היטב. וביארנו פסוק זה לעיל בתחילת הדרשה).
2. מקור שני - שאבנו מתוך דברי רבותינו הראשונים: הנה בספר בעל ה"פרדס" (לאחד מרבותינו הראשונים) כתב בספרו (בחלק ב', דף י"ח ע"א) עצה נפלאה ונוראה, כיצד יכול האדם לפעול ביום הולדתו רבות בשמים, וגם לתקן את כל מה שפגם במשך ימי חייו. וזה לשונו מילה במילה "...וקבלתי מרבי המובהק וכו', שבלילה הנכנס לי"ד שנה, (כלומר, בליל ה'בר מצוה') כאשר יסכים האדם בדעתו באותו לילה לעבוד את השי"ת, וכן בלילה הנכנס לכ"א שנה אחרי כלות כ' שנה שלימות, כאשר יסכים האדם בדעתו לעבוד את השי"ת, כן יצליח ויעלה בכל מיני מַעֲלָה, עד שיגיע לכל מידה מעולה. והוא בדוק ומנוסה בלי שום שמץ וּתְפְלָה! והשומע לִדְבָרַי אלו - בודאי שיהיה לו תקנה גדולה, לתקן מה שעשה ח"ו נְבָלָה, ע"י בקשת רחמים כל אותו הלילה וכו'. עכ"ל.
שמעתם איזה עוצמה של כוח יש לתפילה שנערכת ביום הולדתו של האדם? הרי יש לנו הבטחה מפורשת מהרב בעל הפרדס, שמי שיישב בליל יום הולדתו - בהיכנסו לשנת ה - 13, וכן בליל היכנסו לשנת ה - 20, ויישב כל הלילה בתפילות ותחנונים להקב"ה, הרב מבטיח לו שיהיה לו בזה תיקון גדול על כל מה שחטא! והרב עוד מוסיף על זה הצהרה מפורשת, שסגולה זו היא: "בדוק ומנוסה"! (וכלשונו שהועתקה לעיל). וכעת, מיהו הפתי שמוכן להפסיד תפילה כזו יקרה - ביום הולדתו?
ולאחר שהוכחנו לעיל, שאכן יום ההולדת הוא יום מסוגל לקיבול תפילות, יש לנו להעלות כאן עוד עצה נפלאה, שג"כ קשורה לנושא התפילות, ומתאימה מאד ליום ההולדת, והיא:
לומר ביום זה פרק תהילים - שתואם את גיל מספר השנים שבו נמצא בעל השמחה. ולדוגמא: לגיל עשרים - פרק כ' שבתהילים. לגיל שלשים וארבע - פרק ל"ד שבתהילים. וכן הלאה.
וזו הזדמנות מצויינת, לציין באמצעות פרק תהילים - את גיל יום ההולדת, ובד בבד - מרויחים גם תפילה מיוחדת, שקשורה בדיוק לאותו גיל של בעל השמחה!

ובמיוחד מרגש מאד המעמד, כאשר עורכים יום הולדת לילדים קטנים בגן. וגם שם - חוץ מבלונים ו'שקיות יום הולדת' - ההורים לא שוכחים ללמד את הקטנים (בעלי השמחה) 'פרקי תהילים' הנאמרים בעל פה, והמתאימים לגיל בו נמצא הילד הקטן. ובנוסף לזה, שומעים את 'מילות התודה' שאומרים הזאטוטים להקב"ה בזמר וצליל, בניגון ילדותי שובה לב!

אכן, ימי הולדת מסוג אלו, שמקפידים להעשיר אותם גם בחוויות 'רוחניות' - משאירים רושם עז על לב הילדים הקטנים, שלא ישכח מהם לעולם!

ולסיום הדרשה, ברצוננו לספר לכם סיפור מפליא על רבינו ה"חפץ חיים", שגם הוא חגג לעצמו מסיבת 'יום הולדת' כשהגיע לגיל...90(!)

וכששאלוהו תלמידיו: מדוע נזכר הרב לערוך מסיבת הודאה להקב"ה דוקא כשהגיע לגיל זקנה כזו? השיב להם החפץ חיים: שמסיבת יום הולדת זו - הוא חוגג מחמת 'הכרת הטוב' שהוא חב להקב"ה! ומדוע נזכר לעשות זאת רק כעת? המשיך הרב להסביר: כידוע לכם, שאת כל ימי חיי הקדשתי, כדי להפיץ בעולם את איסור "לשון הרע". להחדיר לעם ישראל את חומרת העוון - ומצד שני - להראות להם את השכר העצום, שמובטח למי שנוצר לשונו, שזוכה לאריכות ימים. וכפי שהפסוק מבטיח בתהלים: "מי האיש החפץ חיים, אוהב ימים לראות טוב? נצור לשונך מרע"!

וא"כ - המשיך החפץ חיים להסביר לתלמידיו, כל יָמַי דאגתי וחששתי, שמא יגרום החטא, ואמות ח"ו בגיל מוקדם יותר, ולא אזכה לאריכות ימים. ובזה יהיה ח"ו "חילול ה'" גדול מאד! שכן, מה יאמרו הבריות? הנה ראו, מה קורה למי ששומר על פיו ולשונו! הוא כלל לא מאריך ימים, אלא אדרבא - מת בקיצור ימים! ובזה יהיה חילול ה', כאילו ח"ו דברי הפסוק שבתהלים לא יתקיימו, וח"ו - אין אמת בדברי תורתינו הקדושה!

ואולם כעת, שבאמת זכיתי להגיע לאריכות ימים (גיל 90) א"כ זכיתי לגרום בכך ל"קידוש ה'" עצום מאד! שכן, עי"ז כולם יווכחו לראות, שאכן מי ששומר על פיו ולשונו - זוכה באמת לאריכות ימים!

זוהי הסיבה, שהחפץ חיים "ניזכר" לערוך חגיגת יום הולדת, ו'מסיבת הודאה' להקב"ה, דוקא כשהגיע לגיל תשעים!

ומה אנו לומדים לגבינו מסיפור נפלא זה?

למדנו מרבינו החפץ חיים, שמסיבת יום הולדת - זה לא סתם מסיבה של חגיגה והוללות, שמתבטאת רק באכילה ושתיה, בלונים, עוגת יום הולדת, שירים וריקודים, וכו'. לא! שכן, חגיגות מסוג אלו מתאימות רק לפרעה וחבריו!

החפץ חיים לימד אותנו, שיום הולדת ש'יהודי' חוגג - זה רק בגלל שזה הוסיף לו - או יוסיף לו - יותר 'חיזוק' בעבודת השם! יותר 'מרץ' לעבודת השם! יותר 'הכרת הטוב' להשם! ויותר 'קידוש שם השם' בעולם!

ומי שבאמת זוכה לחגוג את יום הולדתו - לפי ההדרכה שחז"ל הקדושים הכתיבו לנו (וכפי שמפורט לעיל) א"כ אשריו שזכה לקחת את החגיגות והמסיבות של יום זה - ולהפכם לקנין נצחי ורוחני - שילוו אותו לעולמי עד!

דרשה ב' - ליום הולדת

לא לחכות עד שנקבל מכות!

להתעורר "לקרוא את המפה" מהר -

ולהתחיל להודות להקב"ה על כל שלבי החיים!

ביום הולדתו של האדם, יום שבו הוא נותן הודאה לבורא עולם על שנתן והעניק לו חיים, זה הזמן לברר לעצמינו - על מה בעצם צריך לתת הודאה לבורא עולם? איזה 'מחוייבות' יש לנו כלפי בורא עולם? ונפתח תחילה בשאלה קטנה:

נִכְנַסְתָּ פעם לבית מלון יוקרתי (ברמה של 5' כוכבים') התיישבת ב"לובי" של המלון, והזמנת כוס מיץ שתיה.

והנה, כוס שתיה זה, שבשוק עולה רק כמה פרוטות - ואילו כאן בבית המלון אתה נידרש לשלם עליו סכום כפול ומכופל!

ובכל זאת, אתה מקבל את המחיר בהבנה גמורה, ולא טוען שהוא מחיר מופרז או מוגזם!

ומדוע? משום שכל בר דעת מבין, שאמנם המיץ עצמו עולה רק כמה פרוטות - אבל חשבון התשלום כולל לא רק את המיץ, אלא גם את השירותים שמסביב למיץ עצמו: הרהיטים היפים, הגינה והפרחים שמסביב, ה'קֶרֶמִיקות' המבריקות, הזכוכיות היקרות, הנברשות הזוהרות, שירות המלצרים האדיב, צלילי ה"פְּסַנְתֵּר" שנשמעים ברקע - כל זה עולה גם כסף!

והאדם ששותה את השתיה - נהנה לא רק מהשתיה עצמה - אלא גם מכל השירותים וְהַנּוֹחִיוּת שמסביב לשתיה! ועל זה מוגש לו תשלום החשבון, על כל ההנאות שהתלוו אליך במשך כל שעת השתיה!

וכך בדיוק מתנהל החשבון ב"בית המלון" של בורא עולם:

כשהאדם עומד בעולמו של הקב"ה, ושותה מים - הרי שבאותו רגע הוא נהנה לא רק מהשתיה עצמה - אלא גם מכל ההנאות שסביב לשתיה! וכגון: מַנְגָּנון מערכת הגוף ש"הזכיר" לך שגופך זקוק לשתיה, וכן הַתְּפָקּוּד של מערכת ה"כְּלָיות" שיודעים

"לְסַנֵּן" את המים לכמות הנצרכת לגוף, ולהוציא את המים המיותרים - החוצה! וכמו כן - האדמה המוצקת והמבוססת שתחת רגליך, נשימת האויר הזך הזורם בלי הרף לעורקי ריאותיך, השמים התכולים והמרוקמים שחופפים מעליך, הריחות הנעימים של הפרחים, וכן ציפצופן העליז של ציפורי החן, וכו' וכו'.

את כל ההנאות ה'צדדיות' האלו, ג"כ צריך לקחת אותם בחשבון - כשבאים להודות ולברך את בורא עולם!

וזה הכל חשבון רק על הנאה "קטנה" של שתיית מים, ומה נענה על ההנאות של החיים עצמם, על הבנים, על הפרנסה, על הבריאות! הרי בזה אין אנו מספיקין להודות להקב"ה - אפילו על אחת חלקי אלף אלפי אלפים - מחלקיק קטן של כל הטובות העצומות שהוא עושה עמנו רגע רגע שעה שעה!!!

אלא מה? מדוע אנו לא מתעוררים להודות להקב"ה? מדוע אנו "רדומים" ומעבירים את טקס יום ההולדת בחגיגות ומסיבות, ויודעים להודות ולהגיד תודה לכולם, ולא חושבים אפילו לרגע - להודות לזה שבעצם הזרים לך את כל החיים מיום שנולדת ועד עכשיו - ובזכותו - אתה חוגג כעת את "יום ההולדת" שלך! וכי לא מגיע לו מילת "תודה" בתוך כל המסיבה הגדולה הזאת?

אלא מה? כשמתרגלים לאיזה נס - כבר לא רואים יותר את הקב"ה!!!

וניתן על כך דוגמא פשוטה: דבר ידוע הוא, שאדם בתוך מים לא יכול לחיות יותר מדקה! מקסימום - דקה! אחרת - הוא יחנק מחוסר אויר וחמצן!

והנה אם נשמע על אדם שהצליח להיות בתוך המים 10 דקות ויצא מזה חי, הרי שתיכף ומיד תקום "מהומה" גדולה בכל העולם, וכל האנושות תירעש ותזדעזע, והאדם הזה יתפוס מיד "כותרות ראשיות" בָּעִתּוֹנוּת של כל מדינות העולם!!!

ולמה? בגלל שבמקרה הזה ברור לכולנו שזה "נס"! זה דבר פלאי - "עַל טבעי"!

ואולם תתפלאו כעת לשמוע, שיש יצור חי שנמצא בתוך המים - לא רק 10 דקות, ולא שעה, ולא יום, ולא חודש, אלא עשרות שנים הוא נמצא בתוך המים - ללא אויר וללא כל חמצן, ובכ"ז הוא ממשיך לחיות!!!

ומיהו ה"גיבור" הגדול הזה? זהו... הדג - - -!

וכאן בוודאי הקוראים מחייכים לעצמם ושואלים: "דג"? הרי דג זה דבר 'טבעי' שהוא חי בתוך המים, וזה כלל לא "נס"!

אולם אם נעמיק בדבר נראה, שבאמת גם דג זה "נס"! שכן, מי קבע שדג צריך לחיות על בסיס חמצן שבתוך "המים", ואילו האדם צריך לחיות על חמצן ופחמן שבתוך חלל "אויר העולם"? מי תִּיכְנֵת את הטבע שיתנהל דוקא בצורה כזאת?
אלא מה? התרגלנו כבר לראות את הדג שהוא חי בתוך המים, והתרגלנו לראות את האדם שחי בתוך היבשה, ולכן דבר זה נראה לנו כדבר 'טבעי' שלא צריך להתפעל ולהתרגש ממנו! שכך הוא כוחו של ההרגל, שלא רואים בתוכו את ה'נס'!
וניתן עוד דוגמא:
אם יצליחו היום המדענים, לייצר "מיקסר" משוכלל כזה, שמצד אחד מכניסים לו תבן, קש, אבנים, וחצץ, והמכונה "טוחנת" את זה בפנים, ומוציאה מהצד השני משקה של... חלב!!! הרי כולנו נתפעל ונהיה 'המומים' מההמצאה הגאונית הזאת! להכניס 'קש ותבן' ולייצר מזה "חלב"? הרי דבר זה הוא בגדר של 'נס' ממש!
וכעת תתפלאו לשמוע, שיש כבר מכונה כזאת! מכונה שמייצרת "חלב" ע"י פסולת של תבן וקש! ואיך נקראת ה"מכונה" הזאת? זו הפרה! כן "פרה" - - -!
הפרה - אתה מכניס לה מהפה - מאכל של תבן וקש וקוצים ועשבים, ומצד שני - היא מייצרת לך מהדברים האלו - חלב!!!
וא"כ למה אנו לא מתפעלים ומתלהבים מההמצאה הגאונית של ה"פרה"? אלא מה? התרגלנו כבר לראות שהפרה מייצרת לנו חלב ע"י תבן וקש, ולכן אנו לא רואים בזה שום 'חידוש', ובוודאי לא גדר של "נס"!
שזה הכלל: כשהאדם "מתרגל" לאיזה דבר - אז גם כוח ה'התפעלות' שלו נישרף, והוא יותר לא רואה בזה את ידו של הקב"ה!
ובכלל, כל הנהגת העולם, וכי זה דבר של "טבע"? הרי חז"ל גילו לנו בגמרא מסכת בבא בתרא (דף ט"ז.) שבזמן שיורדים גשמים בעולם, כל טיפה וטיפה יש לה "נקודת מוצָא" מיוחדת בשמים, שמשם היא יורדת לארץ. ואם חלילה יפגשו שני טיפות וירדו ביחד - כל האדמה תיהרס ותיהפך להיות טיט, וכל הפירות יתקלקלו!
וכן בשעת קולות הרעמים. מגלים לנו חז"ל (שם) שאם שני קולות של רעם יצאו יחד ממקום אחד - הרי שמיד מרוב הזיעזוע יחרב כל העולם!!!
וכעת אימרו נא לנו:
מיהו זה שיושב ומשגיח למעלה על הגשמים שלא יפגעו טיפה אחת בחברתה? מיהו זה שיושב ושומר על הרעמים, שלא יצאו שני רעמים מנקודה אחת ויחריבו ח"ו את העולם? מי משגיח ושומר על הטבע עצמו - שח"ו לא תהיה איזה תזוזה קטנה למעלה, וחלילה

יחרב כל העולם? האם גם זה הוא "הנהגת הטבע"? או - שהוא רק יד האלוקים למעלה, שהוא זה שיושב ושומר על כל 'סדרי הטבע' שֶׁיִּזָּרְמוּ כרגיל, ולא יחריבו את העולם!!!
וכן גם גוף האדם - האם הוא דבר "טבעי"? הרי חז"ל כבר שאלו ואמרו (במדרש, בראשית רבה, פרק א') שאם האדם יקח נוד נפוח מלא אויר, ויעשה בו 'נקב קטן' כחודו של מחט - הרי שמיד כל הרוח שבבלון תיעלם ותצא ממנו!
ואילו האדם, שעשוי כולו 'מנקבים' חלולים, ועם הרבה 'פתחים', וכיצד יתכן שבכ"ז ה'רוח' של הנשמה לא יוצאת ו"בורחת" ממנו?
מי "תופס" את ה'רוח הרוחנית' שלא תצא מהאדם? הרי בשעת הפטירה - הרוח כן יודעת לצאת מהאדם, וא"כ מי מחזיק אותה שלא "תברח" מהאדם - כל רגע ורגע וכל שניה ושניה - - - ?
אם לא - שרק האלוקים הגדול, שהוא ה"מפליא לעשות", והוא זה שגוזר על רוחו של האדם שלא תצא ממנו, בכדי שהאדם ימשיך עוד לחיות ולהתקיים! וא"כ האם יתכן עוד לאמר שהחיים שלנו זה דבר "טבעי"? זה דבר "נורמלי"? האם לא רואים את יד האלוקים בכל נשימה ונשימה שלנו?
אלא מה? האדם בחיי היום יום שלו, כבר "התרגל" לקבל חיים, "התרגל" לקבל בריאות, "התרגל" לקבל בית ופרנסה, ולכן הוא לא רואה בזה שום דבר מיוחד שצריך להודות להקב"ה על כך!
וכיון שכך הוא טבעו של האדם, שהוא "מתרגל" לכל הטובות שעושים עמו, מה עושה הקב"ה? כיצד הוא מעורר את האדם שיתחיל להודות ולהכיר טובה?
פשוט מאד: מדי פעם הוא נותן לאדם איזה מכה אחת חזקה, וכך האדם "קופץ" מתרדמת החיים שלו, והוא פתאום מתחיל להבין, שבעצם החיים לא זורמים "חָלַק"! יש מישהו למעלה שהוא עשה לך עד עכשיו "טובה" ונתן לך חיים שקטים ושלווים! וההוכחה לכך: שביום בהיר אחד, אם הקב"ה מחליט "לעזוב" אותך - אז אתה "נֶעֱזָב" ונופל מאליו, ונטבע בתוך כל ים הצרות של העוה"ז!!!
ורק אז - לאחר שהאדם רואה איך נראים חיים בלי עזרתו של הקב"ה - רק אז הוא מתעורר להודות להקב"ה על כל ה"ימים הטובים" שהוא נתן לו לשבת בשלווה ולחיות על מי מנוחות! הַמַּכָּה פשוט מעוררת את האדם, שלא לקחת את החיים בתור "שיגרה והרגל", אלא כל יום שעובר עליך במצב טוב, לא לשכוח להודות להקב"ה על כך!
נספר לכם סיפור מסעיר, וממנו תבינו היטב לְמָה כוונתינו:

מספרים על אדם אחד, שקיבל עונש מהמלך ונתחייב ללקות 40 מלקויות, היהודי הזה ליבו נפל בקרבו, הוא ידע שאצל המלך אין ויתורים, והוא גם ידע שהמלקות עם שוט הברזל הם חזקות וכואבות מאד - - -

מה עשה? הלך לממונה המלקה שנותן את המכות, ושיחד אותו בממון רב, שאמנם יעשה את עבודתו ויתן לו את המלקות, אך יואיל נא לעשות זאת במכה חלשה, שלא ינחית עליו חזק את השוט, אלא רק בנחת, שכלפי חוץ יראו "כאילו" הוא מלקה אותו.

וכך היה. הגיע יום ההלקאה, הנאשם הושכב על העמוד, והמלקה החל להצליף עם השוט, מכה אחת - ובאמת זה לא היה כואב, מכה שניה - וג"כ לא כאב, וכך קיבל 30-20 מלקות, עד שכבר "התרגל" לכל ה'לטיפות' הרכות האלו, ובליבו אף התגנבה המחשבה: חבל על הכסף ששלמתי! וכי כמה כבר הייתי סובל? הרי באמת השוט לא כ"כ כואב כמו שחשבתי...!

והנה המלקות המשיכו, עד שהגיעה המכה ה - 39, סוף סוף הולכים לגמור! ואז, במכה האחרונה - מכת ה - 40, בדיוק אז - תפס המלקה תנופה אדירה, והנחית את השוט חזק בכל כוחו על גבו של הנאשם, עד שכמעט היהודי נפל מתעלף מעוצמת המכה האיומה שקיבל...

כשהתאושש הנאשם מעוצמת כאב המכה, החל להתנפל על המלקה ואמר לו בכעס: הלוא שלמתי לך כסף רב כדי שלא תַּלְקֶה חזק, אז למה הכית אותי במכה האחרונה כ"כ חזק עד שכמעט נתעלפתי מרוב כאב???

השיב לו המלקה בפיקחות: ראיתי על פניך, שאתה בכלל לא מבין על מה שילמת את הכסף... חשבת שבין כה וכה המכות הם לא דבר שכ"כ כואב... ולכן הייתי מוכרח לתת לך מכה אחת חזקה, כדי שתרגיש על בשרך, ותבין בדיוק על מה שילמת את הכסף - ואיזה כאב איום נחסך ממך כל הזמן - - - !!!

וכך בדיוק מתנהג בורא עולם כלפי האדם:

לפעמים האדם חי את שֶׁלּוֹ, חי את החיים הפרטיים שלו, חוגג את השמחות שלו, בריתות, בר מצוה, חתונות, מחתן ילדים, קונה בית, ויש גם פרנסה טובה, הכל הולך טוב!

ואז, מתגנבת בליבו של אדם המחשבה: על מה בעצם אומרים לנו כל הזמן שצריך להודות להקב"ה? הרי החיים הם לא כ"כ "קשים" כמו שחשבתי! החיים זורמים טוב, והם דַּי נחמדים וטובים, וא"כ "מה קרה" שצריך לבוא ולהודות להקב"ה על כל רגע ורגע ועל כל נשימה ונשימה?

ואז האלוקים שרוצה לעורר את האדם, מנחית עליו פתאום איזה מכה חזקה, והאדם מתחיל פתאום לראות גם את הקב"ה בתוך כל מערכת החיים שלו! פתאום גם הקב"ה נכנס לתמונה! פתאום הוא מתחיל להבין על מה בדיוק הוא היה צריך להודות להקב"ה - כל הזמן!!!

וא"כ, למה לחכות לקבל מכות כדי שנתעורר להודות להקב"ה? וכי קשה לנו להרים עיניים למעלה, ולהודות לזה שנותן לנו חיים? קשה לנו להודות להקב"ה בזמן שטוב לנו? קשה לנו להקדיש כמה דקות ביום ולומר להקב"ה את השיר הנפלא של "נשמת כל חי" שכולו דברי שבח והודאה לבורא עולם?

ולכן, בָּל נהיה טיפשים, ואל נצחק היום - מאשר נבכה למחר! אלא נתעורר מעצמנו להודות להקב"ה בתוך כל החיים הרגילים והשגרתיים שהוא נתן לנו, ובכך נפייס את בוראנו שאכן יוסיף לנו עוד שנים טובות ומאושרות כאלו!

ומדוע שלא נלמד מהעכבר? חז"ל מגלים לנו (במדרש תהלים) שהפסוק בתהלים "ארוממך ה' כי דיליתני ולא שמחת אויבי לי", מי אמר את הפסוק הזה? אומרים חז"ל שזו השירה של העכבר! שבשיר הזה הוא משבח את הקב"ה בכל יום ויום!

ועל מה הוא מודה להקב"ה? על זה שנתן לו 'חיים' ולא הסגיר אותו למירמס תחת ציפורני החתול!

לא הפיל אותו בידי אויבו הגדול שהוא החתול! ועל זה העכבר מודה ומשבח להקב"ה בכל יום ויום, על שמציל אותו ומשאיר אותו בחיים! "ארוממך ה' כי דילתני - ולא שמחת אויבי לי"!!!

ואנו - לפחות שלא נהיה פחותים מ"העכבר"! ואם העכבר מבין בראשו הקטן וְהַפִּצְפּון, שצריך להודות לאלוקים על שנתן לו חיים - אנחנו בשיכלנו הגדול איננו יכולים להבין זאת?! האם קשה לנו להרים עיניים לשמיים? קשה לנו להתקרב אל האבא שלנו האוהב אותנו? קשה לנו להפיל את עצמנו - אל תוך ידיו הרחמניות של אבינו שברא אותנו? קשה לנו להודות בזה שהוא האבא שלנו - ואנו הבנים ה"קטנים" שלו?

לא צריך בשביל זה הרבה עבודה, שהרי בכל אדם יהודי שוכנת נשמה טהורה, שבאמת רוצָה להודות ולהדבק עם האבא האהוב שלה! אלא מה? רק נסיר מעלינו את 'ליכלוך' העבירות, רק נוריד מעל ליבנו את שומן הגאווה שסותם לנו כל רגש של רחמים - ואז מיד נראה, איך שאנו נמשכים לבד ורוצים להחזיק חזק חזק בידיים של האבא הרחמן האהוב שלנו!!!

ודוקא ב'יום ההולדת' של האדם, יום שבו הוא זוכה לקבל "חנינה" מהקב"ה ולקבל עוד שנה נוספת של חיים ובריאות - זוהי ההזדמנות הנפלאה לעצור לרגע את מירוץ החיים, ולהתחיל להודות להקב"ה על כל ה"סוכריות הטובות" שהוא העניק לנו מזמן לידתנו ועד עתה! זוהי הזדמנות פז שלא חוזרת בכל יום, ובל נהיה טיפשים לפספס הזדמנות נפלאה זו!

ככה זה נראה – גברת לוי בשעה טובה בת חמישים – היא התלבשה יפה לכבוד בעלה שצריך להגיע אל ביתו בדקות הקרובות, ואז הם יחגגו ביחד את יום הולדתה, על השולחן פרשה מפה נאה, והכינה נרות יין ומטעמים לסעוד עם בעלה בנעימים, והיא יושבת ומחכה... עברה שעה, עברו שעתיים, ובעלה לא הגיע בינתיים, לאחר כמחצית השעה הגיע סוף סוף בעלה וחיוך על פניו, והיא שכבר אבדה את סבלנותה עמדה על פתח הבית והחלה לצעוק אינך מתבייש לצער אותי ביום הולדתי, בכוונה אתה מאחר, ועוד אתה מחייך ?

האם אתה מסוגל לדון מקרה כזה לכף זכות ?

מה באמת קרה – אותו בעל היה בעל נפלא, הוא רק רצה לשמח את אשתו לרגל יום הולדתה, ומרב רצונו לעשות את רצון אשתו, הלך אחרי עסוקו לחפש לאשתו את המתנה שידע שהיא כל כך אהבה, מחנות לחנות רץ אותו האיש ולא מצא את מבקשו, עקש היה לעשות רצון אשתו ונסע לעוד מקום, ורק לאחר התרוצצות ויגיעה רבה סוף סוף מצא את מבקשו, הטעות היחידה שעשה, שלא הביט בשעונו ...

יום הולדת - אין להזמין או להודיע בשבת לילדים, על מסיבת יום הולדת וכד' הנערכת בימי החול, אבל מותר לערוך מסיבת יום הולדת בשבת כשעושים אותה כהלכה ללא חילולי שבת .

מתנות - אין נותנים מתנות בשבת אבל במקום שיש בזה מצוה והמקבל המתנה ישתמש בזה לצורך השבת אפשר להקל .

נרות של עוגת יום הולדת - אין לטלטלן בשבת מהעוגה אלא יש להוציאם לפני שבת כדין מוקצה מחמת גופו. וכן חשש בורר שמוציא הפסולת מהאוכל. אך אם שכחו להוציאם לפני שבת יש לחתוך העוגה סביב .

אירועי משפחה - יש לבטל את המנהג הרע הזה שעושים בבית הכנסת מסיבות, בת מצוה, או יום הולדת, שיש איסור הוללות ושיחה בטלה אכילה ושתיה בבית הכנסת .

עוגת יום הולדת - מותר לקרוא הכתב שכתוב על עוגת יום הולדת וכן שאר עוגות ועוגיות.

עוגת יום הולדת - כתיבה אסורה בחול המועד אך כתיבה בקרם על עוגה לצורך המועד כגון ''יום הולדת שמח'' וכד' מותרת ולכתחילה תכתוב בכתב עגול.
כיבוי נר- יזהרו הילדים לא לכבות נרות בפה ובפרט נרות עוגת יום הולדת" וכד', משום סכנה .
שו"ת יביע אומר חלק ו - אורח חיים סימן כט, כתב וזה לשונו:
"ואפי' בסתם יום הולדת אם אומרים שם ד"ת הוי סעודת מצוה. וע' בבן איש חי (פר' ראה אות יז) שכ', יש נוהגים לעשות את יום הלידה ליו"ט בכל שנה ושנה, וסימן יפה הוא וכן נוהגים בביתנו. ושמעתי שיש נוהגים לעשות סעודה ביום שנכנס בו בבריתו של אברהם אבינו בכל שנה ושנה ומנהג יפה הוא מאד, אך לא נהגנו בזה. ע"כ. ובשו"ת אפרקסתא דעניא (סי' קכג) כ' בשם החת"ס שאין לישראל לחגוג את יום הולדתו, אלא את יום שנכנס בו לבריתו של אברהם אבינו. ע"ש. והגאון הראש"ל ח"ד בדרא ר' דוד חזן ז"ל בעל הנדיב לב נהג לחוג את יום הולדתו מגיל שבעים והלאה מדי שנה בשנה, כמ"ש בישרי לב (מע' ברכת שהחיינו דף ב' ע"ב). והובא בשו"ת אפרקסתא דעניא שם. ועכ"פ בודאי שכשיש שם ד"ת ושירות ותשבחות להשי"ת דהוי סעודת מצוה". ע"כ.
הלכה מהספר 'ואין למו מכשול': רבים ושלמים נהגו לחגוג מסיבת יום הולדת, ומנהג טוב ויפה הוא, ויש לו יסודות נאמנים בהלכה. ובאותו היום, יודה לבורא עולם על שזיכהו להוַלד יהודי, ולשמור את תורתו ומצוותיו היקרות.
אולם מה שנהגו בכמה מקומות להדליק נרות כמנין השנים, יש לעורר שמקור מנהג זה בא ממנהג הגויים, ולכן ראוי לבטלו. אולם אותם שנוהגים להדליק נרות לכבוד הצדיקים, רשאים הם להמשיך במנהגם.
בראש ובראשונה, יש לברר האם יש יסוד כל שהוא למנהג שנהגו לחגוג מסיבת "יום הולדת" או לא. ומראש צורים נפתח בדברי הגאון רבי יוסף חיים בספרו בן איש חי (ראה אות יז) שכתב, שיש נוהגים לעשות בכל שנה את יום הלידה ליום טוב, וסימן יפה הוא, וכן נוהגים בביתנו. עכ"ל.
וכן בקודש חזיתי בשו"ת גנזי יוסף (סימן ד), שמביא מאנשי מעשה, שבכל שנה ביום הולדתם, מהדרין לברך שהחיינו על פרי או בגד חדש, והכתב סופר העיד על עצמו, שהיה עושה סיום על איזה מסכת ביום שנולד בו, ובנוסף לכך, היה עושה חשבון נפש באותו היום, וכפי שמספרים שפעם אחת נכנס אליו אחד מתלמידיו, וראה אותו גועה בבכי. שאל התלמיד: מדוע הרב בוכה?

אמר לו הרב: דע כי היום הזה הוא יום הולדתי, והרי אני בן נ"ד שנים, וד"ן אני את עצמי במה עסקתי כל אותם השנים הללו, ומצאתים בלא תכלית הרבה, אין בי לא תורה ולא חכמה ולא צדקות, ולמה לא אבכה על בילוי ימי אשר אינם חוזרים, ויש לי לבכות אין הפוגות. כשמוע התלמיד את דברי רבו, בכה גם הוא ואמר: אם בארזים נפלה שלהבת אשר כל ימיו עסק רק בתורה ותפילה וגמילות חסדים במידה גדולה, ובכל זאת בוכה ודואג, מה יענו אזובי הקיר אשר באמת בילו את שנותם בבהלה. ע"כ.

וגם בשו"ת שער שמעון אחד (חלק ג סימן קכו) כתב, שבודאי יש יסוד למנהג עשיית חגיגת יום הולדת, וטעם הדבר, מפני שצריך האדם להכיר בטובתו של הקדוש ברוך הוא, ולכן ביום היוולדו עושה חגיגה, להודות לבוראו שביום הזה בראו בהאי עלמא. עכ"ד.

וכן מצאתי בשו"ת יצחק ירנן (ח"ה סימן נד) שכתב, דהן אמת שמצינו בתורה "יום הולדת את פרעה ויעש משתה", מכל מקום מצינו שגם לישראל יום הלידה הוא זמן שמחה, כדאיתא במדרש "שכל טוב", שרוב בני אדם מחבבים אותו היום שנולדו בו, ושמחים בו ועושים בו משתה, ולכן יש סמך למנהג זה. ע"כ. ואם בארזים נהגו כן, בודאי הוא שאין עוררין על כך, ומנהג כשר הוא.

ולא אכחד שבשו"ת נחלת פנחס (חלק א עמוד קפד) כתב, שאצל אומות העולם נהגו לעשות סעודה בכל יום הולדת, אבל אין מנהגנו כן, וכתב בספר דברי תורה (ח"ה אות חף), שהטעם לזה הוא, משום שבאמת טוב לו לאדם שלא נברא משנברא, שהרי רבים הם המצוות וקשה לו לקיימם, ואם כן לשמחה מה זו עושה. אומנם אצל אומות העולם שאיו להם אלא ז' מצוות, לא שייך לומר שטוב להם שלא נבראו, שהרי קל בידם לקיים המצוות. וכיוצא בזה כתב בשו"ת קנין תורה (ח"ג סימן כא). ע"ש.

והגדיל לעשות בשו"ת מקוה המים (ח"ד חאו"ח סימן סג) שכתב, שאין שום מקור בדברי חכמינו ז"ל ליום ההולדת, ואינו אלא נטע זר בתוכנו, והבל הוא מעשה תעתועים, ושומר נפשו ירחק מזה. ע"ש. ובספר אוצר מנהגי ישורון (עמוד 60) כתב, שלדאבון לבנו, בני ישראל אחינו, אוהבים לחקות כל מעשה שכניהם הגויים, כקוף המחקה בלי דעת בין טוב ובין רע, עושים חג כשמחת קציר ליום הולדת, ושמחה מה זו עושה.

ואחר המחילה מכת"ר הפריזו על המידה בזה, ולא זכרו מכל הנזכר לעיל. וכבר דחה הרה"ג ר' אהרן זכאי בספרו מתנה לבר מצוה (חלק א עמוד 193) את דברי הרב מקוה המים הנ"ל, והעיר עליו שלא זכר מדברי הבן איש חי שהעיד בגודלו שכך היה מנהגו לעשות יום הולדת.

וראה עוד בשו"ת אפרקסתא דעניא (חלק א סימן קכג), שהביא מה שאומרים בשם החתם סופר, שאין לישראל לחוג את יום הולדתו, כי אם את יום שנכנס בבריתו של אברהם אבינו ע"ה. ולעומת זה, מצינו לחתם סופר בספרו תורת משה (פ' וירא), שכתב על הפסוק "ביום הגמל את יצחק", שמנהג העולם שיעשה אדם סעודה ביום שנולד לו בן, או ביום המילה לכבוד המצוה. ומוכח שגם ביום הלידה נוהגים לעשות סעודה.

וכעת נדפס שו"ת ויצבור יוסף בר שלום (חלק א סימן נא), וראיתי שחיזק שם את מנהג ישראל הנוהגים לחגוג מסיבת יום הולדת, ואף שאחינו האשכנזים לא ניחא להו במנהג זה, אנו הספרדים נהגנו לקיים המנהג. ע"כ. וראה עוד בספר ילקוט אברך (התשנ"ז גליון 603), ובספר דרך שיחה (עמוד קעד), ובספר גם אני אודך (סימן פא).

מסיבה כשהגיע לגיל ששים ושבעים

ובאותו ענין מצינו בשו"ת בית דוד (לייטר סימן קעו), שנשאל אודות מה שחוגגים יום חג בהגיעו לגיל הששים או השבעים, מדוע לא הרימו הרבנים קול להזהיר את החרדים שלא לעשות כמנהג הגוים אשר אנו דרים סביבותיהם, אשר עושים יום חג ביום הולדתם.

והשיב, שאינו רואה בזה שום פקפוק לשמוח ביום שנולד בו האדם, וכבר מצינו במסכת מועד קטן (דף כ"ח), שרב יוסף כשהיה בן ששים, עשה יום טוב לרבנן, ואמר: "נפקי לי מכרת" [שמי שנתחייב כרת, אינו עובר את גיל ששים]. וכן תחזה בספר לקט יושר חלק ב (יו"ד עמוד מ), שביום שסיים בעל תרומת הדשן את ספרו, עשה סיום, וזימן אליו ב' זקנים כדי לפטרו גם מסעודת ששים. ע"כ. ומשמע שיש בזה קצת מעין חיוב, ויש להקפיד לעשות כן.

וגדולה מזו כתב בשו"ת חות יאיר (סימן ע), שסעודה שעושים בגיל שבעים, יש מקום לומר שיברך שהחיינו שהגיע לגיל זה. ואף שלהלכה כתבו האחרונים שלא יברך שהחיינו, מכל מקום יש ללמוד מכאן שמנהג הסעודה שעושים ביום ההולדת אינו מנהג גויים, ויסודתו מהררי קודש. ע"ש.

וראה גם לגאון רבי חיים פלאג'י בספרו גנזי חיים (מע' י אות טז) שכתב: ואני נהגתי לעשות סעודה לרבנן ותלמידהון, משהגעתי לשנת שבעים ואילך בכל שנה ביום שנולדתי, ובתשלום שבעים שנה, ברכתי שהחיינו על בגד חדש. ע"כ. ועיין עוד בשו"ת דברי ישראל חלק ב (סימן יח).

ואף על פי שבשו"ת ארוגת הבושם (או"ח סימן רטז) לא הוה ניחא ליה במנהג זה שנהגו לחגוג חגיגת יום הולדת, ביום הגיעו לגיל שבעים. כיעו"ש. מכל מקום, כבר העירו על

דבריו בשו"ת שרגא המאיר (חלק ד סימן סט) ובשו"ת קנין תורה (ח"ג סימן כא), וכתבו לקיים המנהג. והנח להם לישראל במנהגם.

ועל כל פנים כתב בשו"ת בית ישראל (סימן לב), שהן אמת שמצוה לעשות סעודה ושמחה ביום הגיעו לגיל שבעים ולגיל שמונים, מכל מקום כיום לא נהגו לעשות כן, משום שחוששים שלא ישלוט בו עין הרע, ועל כן מסתירים את שנותיהם. ועיין בשו"ת ויאמר מאיר (ח"ג סימן כט).

הדלקת נרות ביום ההולדת

והנה לעצם הדין אי שרי להדליק נרות כמספר השנים, אפתח בדברי הגר"י בן נאים זצ"ל בספרו נוהג בחכמה (עמוד ריט), שכתב בזו הלשון: מנהג מצוי אצל היהודים שיש להם בנים ובנות, כשיהיה הילד או הבת בני שנה, עושים עוגה עבה במיני מתיקה, ונועצים שעוה מצוירת בגוונים (נרות), ומדליק אותה הילד או הבת שהשלימו השנה, וכן כשיהיו בני שנתיים יעשו שני נרות, וכן מוסיף והולך לפי הגיל, ומזמין ילדים וילדות כגילם, וההורים מזמינים את הקרובים, ואחר שהות מה, שרוצים לאכול העוגה ההיא, מכבה אותה הילד או הבת, ומסיר אותה (את השעוה) מהעוגה, והילדים מנגנים ניגון ידוע לזה, ואוכלים העוגה ושותים כוס תה וכו', ושמחים שמחה רבה, ומבקשים עליהם שיזכו לשנה אחרת, ויעשו שוב יום הולדת בשנה הבאה, וכל זה לסימן טוב. ע"כ.

והנה נשמע מדבריו, שהיו נוהגים להדליק נרות על העוגה, ולאחר מכן לכבות הנרות, כפי שנוהגים האידנא. אולם יש להעיר על מנהג זה, חדא, דמבואר בדברי חז"ל שאין לכבות נר בפיו, והמכבהו בפיו דמו בראשו, כמבואר בספר כף החיים פלאג'י (סימן לא אות כה), ובבן איש חי (פ' פנחס אות חי), ובספר שמירת הגוף והנפש (סימן רסז ס"ח). ע"ש. ולכן יש לבטל מנהג זה שמכבים הנרות בפה, משום סכנה.

ובנוסף לכך כתב בשו"ת ויצבור יוסף חלק א (סימן נא), שמנהג זה יסודו מהנוצרים, ויש בבני ברק בן של אחד הכמרים הגדולים שנתגייר ולומד בכולל, ושאלוהו למנהג זה, והשיב, שזה מנהג חשוב אצלם בכנסיה, שביום ההולדת, מדליקים נרות כפי מניין השנים של האדם, והוא מכבה אותם בפעם אחת, וזה דרכם כסל למו, ולכן יש לבטל מנהג זה. ע"כ. וכן כתב בשו"ת מים ההלכה (ח"ד סימן מו), שמנהג חגיגת יום הולדת יש לו יסוד, אבל מנהג הדלקת הנרות יש לבטלו, מפני שמקורו מן הגויים.

ואנכי הרואה בשו"ת ויצבור יוסף חלק ב (סימן סה) שכתב, שיש שמתחכמים להדליק נרות לכבוד הצדיקים בחגיגת הבר מצוה או יום ההולדת, וגם זה יש למנוע, כיון

שתחילת המנהג הוא מהגויים שמדליקים נרות ביום ההולדת, לכן אין להדמות להם כלל, ויש לבטל מנהגים אלו. ע"ש.
ואחר המחילה מכת"ר יש להפריד בין הדבקים, שדווקא כשמדליק נרות לכבוד יום הולדתו, יתכן שיש בכך דמיון למנהג הגויים, ולכן יש לבטלו. אבל כשמדליק נרות לכבוד הצדיקים, הרי הוא מראה בכך כבוד לצדיקים, ויש בהדלקה זו טעם והגיון, ולכן אין בזה חשש איסור משום חוקות הגויים. וכן הסכים עמי מורינו הגאון רבי יצחק יוסף". ע"כ.
אדם שחוגג יום הולדת (את פרעה) בן 30 נמצא ששלושים שנה מתו כבר. כל רגע שעבר ולא יחזור הוא רגע מת. אדם רוצה להיות 30 40 שנה חי צריך להחיות כל רגע ורגע בתורה ומצוות ואז מכניס רוחניות בזמן ומחייה אותו. ואם לא חלילה הזמן מת, כפי שנאמר באברהם "ואברהם זקן בא בימים" (בראשית כד, א) בא בימים מלאים. 175 שנה של עשייה. החזרה בתשובה, הכנסת אורחים, פדיון שבוים וכו'. אומרים בהלצה שאדם שמזדקן הולך כפוף. כאומר לאדמה עוד מעט אני בא, עוד מעט אני בא:
אומרים בעלי המוסר לכל אדם יש כמה תחנות בהם יכול לעשות חשבון נפש לעצמו לאן הוא הולך ומה מהות מעשיו הטובים הם אם לא. ומה איכות עבודת ה' שלו בעולם:
כל ערב בעלותו על יצועו כשקורא קריאת שמע על המיטה יש לו כמה דקות לשחזר מעשיו של אותו יום. ב. בכל ערב שבת יראה מה עשה בכל השבוע. ג. בכל ראש חודש יפשפש במעשיו של כל החודש. ד. שלושים יום של חודש אלול שלפני ראש השנה. ה. וביום הולדתו יחשוב כמה עלה במשקל – לא רק משקל הגוף, אלא גם משקל הנשמה, ברוחניות ובתורה!
מסופר על הצדיק רבי יצחק אלפייה זיע"א שבכל פעם שהיה לו יום הולדת היה "חוגג" אותה באופן מעניין: היה מבקש מחבריו שיעשו לו מסע הלוויה, היו נושאים אותו על אלונקה ואומרים "יושב בסתר עליון" וכו' וכשהיו מגיעים לחלקת הקבר שרכש היה דורש הרב דברי תורה והתעוררות על יום הדין וההכנה אליו.
מעשה באדם אחד שהלך לבית החיים והחל צועק על המצבות שקרנים, רמאים! לתמיהתם של האנשים אמר: זה רימה אותי, אמר לי בנין פלוני שלי וזה אמר לי מפעל שלי והנה רואים שמתו ואין להם כלום לא ממון ולא בניינים ולא רכוש!!
אומר דוד המלך ע"ה (תהילים קמד. ד): "אדם להבל דמה ימיו כצל עובר" ופירוש כשם שהבל בנו של אדם מת לאחר כמה שעות כך חייו של האדם נידמים ככמה שעות. ויש עוד פירוש שאדם דומה להבל היוצא מהקומקום תוך כמה שניות נמוג והולך ימיו כצל

עובר, לא כצל בית או אילן אלא כצל עוף הפורח באוויר צ"ל גימטריה 120, לו יחיה גבר מאה ועשרים שנה נחשב כרגע אחד בעולמו של הקב"ה.

מספרים שבא פעם עשיר אחד מחו"ל לבקר את החפץ חיים זיע"א. ראה את ביתו של פאר הדור שהוא דל ורש, בקושי שולחן ומיטה וכמה כסאות, אמר לו העשיר כך חי גדול הדור?? היכן כל הרהיטים שלך?? אמר לו החפץ חיים והיכן הרהיטים שלך? אמר לו העשיר אמנם כאן אני עם מזוודה וכמה בגדים אבל בארצי יש לי את כל הרהיטים והעושר. אמר לו החפץ חיים גם אנו בעולם הזה אורחים פורחים ולכן לא צריכים כל כך לוקסוס. אבל בעולם הבא ששם הבית הקבוע והאמיתי לשם אנו שולחים את הרהיטים!!

חז"ל מספרים במדרש תנחומא: כאשר הקב"ה שלח את משה ואת אהרן, בתחילת הדרך, אל פרעה, בפעם הראשונה, או השניה, הייתה שם המולה רבה ליד הארמון של פרעה. מה קרה? היה זה יום הולדת של פרעה. ופרעה מאז ומתמיד הוא חגג את יום ההולדת שלו, שהיה קיסר על אומות רבות, מצרים – קיסרות, וכולם ביום הגינוסיה – יום הולדת שלו, כולם הביאו לו מתנות, מלכי עולם, כל אלה שהוא שלט עליהם, הגיעו למצרים והביאו לו מתנות, בלשון חז"ל: הביאו לו באותו יום עטרות – כתרים. פרעה, חטף שיגעון גדלות, הוא אמר שהוא אל – אני בראתי את היאור ולכן לא היה לו שירותים בבית, רק לבני משפחתו, הוא עצמו היה יוצא כל בוקר ליאור, שם היה עושה, שאף אחד לא יראה אותו, כי הוא יתבייש לעשות צרכים, כי הוא אל.

עמדו משה ואהרן רוצים גם הם להיכנס, אבל מסיבה אחרת - "שַׁלַּח אֶת-עַמִּי וְיַעַבְדֻנִי" (ז, טז) – בדבר ה', באו העבדים, השרים, השוערים ואומרים לו: ששני זקנים מבקשים להיכנס אליו (הם היו כבר בני 80, 83), שאלה ראשונה ששאל פרעה: "יש להם עטרות, מתנות בידיים?" אמרו לו: "לא, היהודים באים בלי מתנות", אמר להם פרעה: "שהם יכנסו אחרונים, עכשיו יכנסו אלה שמביאים לי מתנות".

כשנכנסו סוף סוף משה ואהרן, אמרו לו: "ה' אֱלֹהֵי הָעִבְרִים שְׁלָחַנִי אֵלֶיךָ לֵאמר שַׁלַּח אֶת-עַמִּי וְיַעַבְדֻנִי" אמר להם פרעה: "מִי ה' אֲשֶׁר אֶשְׁמַע בְּקֹלוֹ" (ה, ב) ולא היה יודע לשלוח לי עטרה... חצוף!!! כל האילים שולחים לי מתנות, והאל שלכם לא שולח לי מתנות - "מִי ה' אֲשֶׁר אֶשְׁמַע בְּקֹלוֹ...לֹא יָדַעְתִּי אֶת-ה'". הוא פתח את ספר האילים שלו, הוא חיפש את אל היהודים ולא מוצא, הוא מצא את האילים שכתובים בספרים, שמביאים לו מתנות, הוא לא שת אל ליבו לחשוב. ומה היה הגמול שהוא קיבל? הוא לא שם את ליבו, הוא התעלל, הוא ראה עם סובל שחייבים לו הרבה הכרת טובה ליוסף שבנה את מצרים, מה היה העונש שלו? אז הגמול שלו היה שגם כאשר אנשים גם כן נותנים אל

לבם, הם כן מתחילים לחשוב, אז הקב"ה הכביד את לבו, שם עליו אזיקים, כדי שיהודים יקבלו עוד כמה אותות ומופתים לחזקם באמונה.

אומרים חז"ל, מדרש נפלא (ילקוט שמעוני, פרשת וארא אות קפב), משעשע: כבד לב פרעה, משל למה הדבר דומה? אריה מלך החיות, עם קבוצת חיות ושועל, החליטו לשייט בים באיזה יכאטה, לעשות טיול בחופי הים התיכון, הגיעו לספינה, בשער, ליד הקופות, עומד/יושב חמור וגובה מכס מן הנוסעים בספינה – מוכר כרטיסים. אמר להם החמור: "תנו לי מכס, כסף לעלות לספינה", צודק, כי אין דבר בחינם (אפילו למות אי אפשר בחינם...) אמר לו השועל: "כמה עזים פניך, חצוף שכמותך, אתה יודע שמלך החיות עמנו, ואתה שואל מכס?!" ענה לו החמור, שהוא לא רק חצוף, אלא גם אידיוט: "מן המלך אני נוטל ואח"כ אני אכניס את זה בחזרה לקופה של המלך", שמע זאת הארי, את השיחה בין השועל לחמור, הרים את הרגל שלו ונתן זבטה לחמור והרג אותו, ומיד ציוה על השועל: "סדר לי את אבריו של שוטה זה" – אחרי שהרג אותו, אמר: סדר לי על מגש עם עלי חסה, עם צנובר... תגיש לי את זה ארוחת צהרים.

הלך השועל וסידרם, הוא ראה שם איזה לב קטן ואכל אותו (והשועל לא צריך לזכור דברי תורה, כי כתוב שלא צריך לאכול לבבות, כמובן אנחנו הגברים לא אוכלים לבבות, כי זה סגולה לשכחה).

כשבא הארי לארוחת צהרים, הוא מסתכל על המגש, אומרים חז"ל, הוא רואה את אבריו של החמור סדורות על המגש, מסתכל ומסתכל. אמר האריה: "וליבו של החמור, היכן הוא?" (הוא כנראה טורף אז הוא מבין מה זה לב, מה זה ריאות, הוא מבין בבשר...) חשש השועל פן תכלה עליו חמת הארי, הוא הרי היה צריך לסדר את זה, והארי יאשים אותי ולכן השיב השועל: "אדוני המלך, לא היה לו לב, שאם היה לו לב, לא היה נוטל מכס מן המלך"...

וכך האריה פטר אותו.

והנמשל: אף כך פרעה הרשע. אם היה לו לב, לא היה אומר למלך מלכי המלכים: יתן לי דורון, יתן לי מכס, מתנה, אז מה אם יש לך יום הולדת?! גם לקופיקו יש היום יום הולדת...

אז הקב"ה הוציא לו את הלב, אבל היה לו כבר לב לשעה הקריטית שכבר מגיעה המכה השמינית, אז הקב"ה עשה לו סוויץ' בלב – "לְמַעַן שִׁתִי אֹתֹתַי".

מדוע העלימה התורה הקדושה ולא כתבה את התאריך המפורש ליום שבו ניתנה התורה בישראל? את הזמן ליום הכי משמעותי בתולדות העולם? היום שהעניק לעולם את תוקף

קיומו, לא כתוב בתורה את התאריך לנתינת התורה ולמרות שזה יום מאוד משמעותי, זה התכלית, יום שהעולם הפסיק להתנדנד, יום השמחה, יום הביטוי שהגוף מזדהה עם הנשמה היהודית, אז למה לא כתוב בתורה את התאריך? למה שלא נדע את היום הולדת בדיוק?

כתבו חכמי הרמז שבדרך הרמז כתוב במפורש מהו התאריך של נתינת התורה. מהו? כשאנחנו מגביהים את ספר התורה, בין אשכנזים, בין ספרדים, מרימים את האצבע ואומרים: "וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר-שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (דברים ד, מד), שואלים חכמי הרמז: מה זה "וְזאת"? הרי הוא"ו מיותרת, היה צריך להיות כתוב: זאת התורה אשר וכו', מה זה "וְזאת"? ועונים? "וְזאת" ו=6 פעמים x"זאת" 408 = 2448! וזוהי השנה שניתנה תורה לעם ישראל. וזהו הזמן ששם משה את התורה לפני בני ישראל.

מעשה באדם מבני ברק אבל לא דתי שהיה נהג משאית של בטון, והיה לו חניה פרטית למשאית שלו ואם היה מישהו חוסם לו את החניה היה כועס עליו ומבזה אותו ומצפצף חזק. והנה יום אחד הוא מגיע עם המשאית בטון, והוא רואה שהפעם לא חסמו את החניה אלא יש רכב חדש עם הניילון בתוך החניה הפרטית שלו. וחמתו בערה בו, ואמר בלבו אני אלמד אותו לקח, ובתוך כדי דיבור הוציא את המשאבה של הבטון לכיוון האוטו והפנה אותה לאוטו החדש, ושפך עליה את הבטון, עד שהכל נתכסה בבטון, ורק לאחר מכן עלה לביתו.

והוא רואה בבית בלונים, והדודים שלו גם הגיעו, והתחילו לשיר לו יום הולדת שמח, ואשתו אמרה לו, לא ראית את האוטו החדש שקניתי לך ליום הולדת, ע"כ המעשה. ומה שלומדים מכאן שאם תתגבר על הכעס רק תרויח ואם לא תתגבר רק תפסיד.

מעשה באחת השבתות השכנים החליטו לעשות מסיבת יום הולדת בשבת והרעישו בקולות תופים ומנגינות של מוזיקה סטריאופונית, ולא נתנו לנו מנוח.

שאר השכנים הצטערו מאוד בשמיעת הקולות וגם אנחנו כשומרי שבת לא יכולנו לסבול את הצער ונגרמה לנו עגמת נפש גדולה מאוד כתוצאה מהמוזיקה הרועשת, אחד השכנים ניסה להעיר בעדינות אבל הם בשלהם...

מאוד הצטערתי שלא יכולתי לעשות קידוש מרוב המוזיקה הרועשת ואפילו שניסינו לסגור את חלונות הבית, ולאטום כל מרווח אויר, הקירות רעדו מרוב מוזיקה רועשת.

החלטתי לפנות לאבי שבשמים, לקב"ה, בורא העולם, שציוני על שמירת השבת, ביקשתי מקירות ליבי, אנא ה' רוצה אני לשמור שבת ולא לשמוע חילולי שבת. אנא רבש"ע הפסק את המוזיקה הרעשנית ונזכה לעשות קידוש ולשמור שבת כהלכתה.

ומיד כשסיימתי את דברי, נהיה שקט המוזיקה נאלמה ונעלמה כלא הייתה וחזרנו לשגרת שמירת השבת ממש עונג שבת זמירות שבת ודברי תורה , במוצאי שבת התברר לנו על ידי מקורבים למשפחה, מה קרה שם שגרם לשקט המבורך וכך נאמר לנו שבאמצע החגיגה לפתע פתאום נשרף נתיך שגרם לקצר, כתוצאה מכך התקלקלו הרמקולים ולמערכת סטריאו נגרם נזק שנאמד באלפי שקלים.

הם לא הבינו כיצד זה קרה, אבל אני ומשפחתי ידעתי ה' בשמים קיבל תפילתי ועזר לי לשמור את השבת בקדושה.

מאזן חשבון שנתי:

יום ההולדת - הזמן ל"חשבון נפש"

אמיתי: האם האדם דומה במעשיו

ל"חיית אדם" - או ל"מלאך אדם"?

ביום ההולדת של האדם, זאת ההזדמנות לבאר כאן את "משמעות החיים" של האדם, לפי השקפת חז"ל הקדושים.

הנה, ראשית לכל יש לדעת, שלפי השקפת היהדות, חייו של האדם מתחלקים לשלשה תקופות עיקריות:

1. מגיל 0 עד גיל 20: גיל זה מכונה בפי חז"ל בשם "תקופת העליה", שכן שנים אלו הם יקרות מאד מאד לאדם, כיון שבזמן הזה האדם מניח לעצמו את ה"יסוד" לכל בנין חייו בעתיד! ואת מה שהוא 'יזרע' כעת - זה מה שהוא 'יקצור' בעתיד!

2. מגיל 20 עד גיל 50: גיל זה מכונה בפי חז"ל בשם "תקופת העמידה", שכן בגיל זה האדם מתבגר ו'עומד על מקומו' מבחינת התפתחות 'גופנית'. וגם מבחינה של ההתפתחות ה'שיכלית' - ישנה ירידה מסויימת, והראש של האדם - הוא אינו אותו ראש 'רגוע וצלול', כמו שהיה בימי צעירותו, כיון שטירדות החיים מפריעים ל'צלילות הדעת' של הלימוד. וכפי שחז"ל הגדירו כל זאת במילה אחת, ואמרו בגמרא מסכת שבת (דף קנ"ב.): שאין תחליף לַלְמוּד של "גַּרְסָא דְינָקוּתָא"! [וכבר כתב הסטייפלר, שלימוד התורה עד גיל 20 - עדיין יש לה את איכות הלימוד של "גרסא דינקותא"].

3. מגיל 50 ומעלה: גיל זה מכונה בפי חז"ל בשם "תקופת הירידה", שכן בגיל זה האדם מתחיל לרדת ב'הדרגה' ממבנה חוסן גופו, עד שכבר בגיל 70 - מורגשת ירידה משמעותית בכל מראה גופו!

אלו הם שלשת התקופות היסודיות, שהאדם עובר בימי חייו.

ואולם, מצינו עוד בחז"ל תיאור מפליא ומדהים יותר, שבו חז"ל מתארים לנו באופן מפורט ומדוייק - את כל שלבי החיים של האדם!

הנה, זה לשונם של חז"ל (שהובא במדרש קוהלת, על הפסוק "הבל הבלים אמר קוהלת"):

בן שנה - דומה האדם למלך, שהכל מרחיצין ומבשמים אותו, מחבקים ומנשקים אותו!

בן שלש - דומה האדם לחזיר, שמכניס לפיו כל מה שנותנין לו, כמו חזיר שמנבר כל הזמן באשפתות, ואוכל מכל הבא לידו!

בן עשר - דומה האדם לגדי, שבגיל זה הוא כל הזמן משחק ומקפץ כגדי!

בן עשרים - דומה האדם לסוס, שמסרק ומייפה את עצמו כמו "סוס" בכדי שֶׁיֵּרָאֶה 'יפה', ועי"ז יוכל למצוא אשה! (וכפי שידוע, שהסוס שיש לו שיער ארוך (כעין "בלורית") הוא היפה ביותר מכל חיות היער!)

נשא אשה - הרי הוא דומה לחמור, שצריך לכופף את ראשו ולעבוד כמו "חמור" בשביל להביא את מזונותיו.

הוליד ילדים - הרי הוא דומה לכלב, (שכן, הכלב הוא 'עז פנים' ביותר מכל חיות היער! כידוע).

וגם האדם 'מעיז פניו' ואינו מתבייש לתבוע את מזונותיו, ומוכן לעבוד בכל עבודה בזויה שתהיה - העיקר להביא אוכל לילדיו!

וכשהגיע לגיל הזיקנה - הרי הוא דומה לקוף, שכל גופו מתקמט וּמִתְנַוֵּן כמו גופו של הקוף, וכן כולם צוחקים עליו ומבזים אותו - כמו שצוחקים על ה"קוף"!

עד כאן התיאור מדברי חז"ל הקדושים.

הנה, שמעתם מה שווה הבן אדם? כל ימי חייו אין לו טיפה של כבוד עצמי! כל החיים שלו הוא רודף ומתגולל ברפש ובטינופת, ודומה הוא במעשיו לכל חיות היער: חזיר, סוס, חמור, כלב, קוף, וכו'.

וא"כ, מה בכ"ז מחזיק את הבן אדם, והופך אותו מ"חַיַּת אדם" - ל"מלאך אדם"? זוהי רק הנשמה האלוקית! רק הנשמה הרוחנית היא זאת שמגביהה את האדם, והופכת אותו לאדם אצילי, רוחני, עם "צלם אלוקים" על הפנים!

ואדם מיסכן, שֶׁמְּטַפֵּחַ כל הזמן רק את גופו, ואילו את נשמתו הוא מזניח בצד - א"כ הרי הוא שווה במעשיו לכל החיות הבזויות של היער, ואין שום הבדל בינו לבין הסוס, החמור, הכלב, והקוף! וכפי שלימדו אותנו חז"ל הקדושים במדרש הנ"ל!

ולכן, ביום חגיגת יום ההולדת של האדם, זהו הזמן המתאים ביותר לערוך "חשבון נפש" כללי על כל מהלך חייו, ולבדוק בדיקה רצינית ואמיתית - האם הוא חי את מסלול חייו - כמו חייהם של "חיות היער", או שהוא באמת זכה להפשיט מעליו את העור הַגַּס וְהַמְּגֻשָּׁם, ולהתרומם ממדרגת 'חַיָּה' - למדרגת 'מלאך אדם'!

זהו 'חשבון הנפש' הנוקב, שצריך כל אדם לעשות ביום 'יום ההולדת' בסיום של כל שנה משנות חייו!
לנצל את כל ה"פּוֹטֶנְצְיָאל" שטמון בך, ולעבוד 'עד הסוף'
עם הכלים שנתנו לך: עם הראש שלך, עם הטבעים שלך, ועם 'כוחות הנפש' שלך!!!
ביום ההולדת של האדם, כתוב בספרים הקדושים, שיום זה הוא כעין "יום כיפור קטן" למחילת עוונותיו, וגם לעריכת "חשבון נפש" על השנה שעברה, לבדוק את עצמו ולראות - מה הוא הספיק לעשות בעוד 'שנה של חיים' שהקב"ה הוסיף לו, האם הוא "שרף" את כל הזמן שלו בדברים בטלים, וממילא כל השנה הזאת נחשבת אצלו כְּ'מֻתָּה'! או - שהוא 'הֶחְיָיה' את השנה שעברה עליו בקיום תורה ומצוות, וכך הוא זכה לשמור לעצמו את השנה החולפת, שתהיה ל'קנין האישי' שלו לנצח נצחים!
וכמו כן, באותה מידה נדרש האדם לעשות חשבון נפש גם על העתיד, לראות ולבחון את עצמו באיזה "מסלול" הוא עומד? מה המטרות שלו בחיים? מה השאיפות שלו? לאיזה כיוון הוא שואף להתקדם? האם לכיוון החיובי או לכיוון השלילי?
זהו "חשבון הנפש" שכל אדם 'נורמלי' צריך לעשות ב'מאזן הכללי' של יום ההולדת שלו.
ואולם כאן נוסיף לספר לכם סיפור קטן, עם הרבה לקח נוקב:
מספרים על הצדיק ר' זושא מאנפולי, שאמר פעם לתלמידיו: "היודעים אתם מאיזו שאלה אני מפחד מאד שישאלו אותי ביום הדין? על כל השאלות שישאלו אותי - יהיה לי מה לענות להם, ורק על שאלה אחת אֶשָּׁאֵר ללא מענה!
וכך ביאר ר' זושא את כוונת דבריו:
* אם ישאלו אותי - מדוע לא היית "למדן" כמו בעל ה'שאגת אריה'? אענה להם, שלא נתנו לי מהשמים ראש עם כשרונות כאלו מבריקים כמו שהיה ל'שאגת אריה'!
* אם ישאלו אותי - מדוע לא היית 'צדיק' כמו רבך הרבי מִמֶּזְרִיטְש? אענה להם, שלא נתנו לי מהשמים 'כוחות רוחניים' כאלו עצומים כמו שהיה לרבי שלי, הרב ממזריטש!
* ואם ישאלו אותי - מדוע לא עבדת על מידותיך להיות בעל מידות טובות - כמו שהיה להלל הזקן? אענה להם, שלא נתנו לי מהשמים 'כוחות נפש' כאלו חזקים כמו שהיה להלל הזקן!
וא"כ, על כל השאלות האלו, אוכל לענות להם תשובה!
אבל רק על שאלה אחת ויחידה - לא תהיה לי עליה שום תשובה!
וכך יבואו ויתבעו אותי: טוב זושא, לא היה לך את הכוחות של אחרים, אבל למה לא היית "זושא" האמיתי? עם הראש שלך, ועם הכוחות הרוחניים שלך, ועם הַטְבָּעִיים שלך!!! למה לא היית - כפי שיכולת באמת להיות - לפי כל הכלים והנתונים שהיו לך?

למה לא ניצלת את 'מקסימום' הכוחות שלך - לעבודת השם יתברך? למה לא עבדת עם עצמך - ורק עם עצמך לבד - - - ???
זוהי התביעה הגדולה שיתבעו את האדם!
לא להסתכל על הכשרונות של השני, ולא על ההצלחות של אחרים, אלא להתמקד אך ורק ב'כלים' שנתנו לך: בראש שלך, בכוחות הנפש שלך, ובמידות שלך, ועם כל זה - לעבוד ולהשקיע בהם עד תום! את כל ה"פּוֹטֶנְצִיָאל" שטמון בך לגלות - ולנצל אותו עד הסוף!!! לא 99%, אלא 100% של השקעה וניצול!
וסְבִיב נקודה זאת, צריך לערוך את 'חשבון הנפש': עד כמה אני מנצל את הכוחות הפנימיים שטמונים בי? עד כמה אני משקיע ומטפח אותם? האם 100%? האם 80%? האם 50%? או שחלילה - ניצול הכוחות הפנימיים שלי שואף לאפס, והם נשארים אצלי כך רדומים ומתים, ללא שום תועלת וניצול עצמי?

בר מצוה

דרשה א' - לבר מצוה

חשיפה בלעדית:
ה"צעד הראשון" - לפני שנכנסים לחיוב מעגל
המצוות - הוא: "להתנתק מכל הזוהמה
והלכלוך של הרחוב"!!!
נמצאים אנו בעיצומה של סעודת המצוה לכבוד חתן הבר מצוה. רגילים אנו לקרוא לסעודה זו - "סעודת מצוה", ומשום שביום זה נכנס הנער לחיוב כל תרי"ג המצוות, ויש מצוה לשמוח כשעוד יהודי זכה להיות בגדר "מְצוּוֶה ועושה", ומעתה יש 'תוקף הלכתי' לכל מעשיו, והוא נחשב כיהודי מן המנין לכל דבר שבקדושה.
וכאן, ברצונינו לעורר נקודה למחשבה, ולשאול את המסובים הנכבדים: האם פעם שאלנו את עצמנו, היכן יש מקור מן ה'תורה שבכתב' - לסעודת הבר מצוה? אמנם נכון, שהפוסקים הביאו כל מיני רמזים ופרפראות מתוך הש"ס, כסמך למנהג סעודת הבר מצוה, אולם אנו מחפשים מקור יותר 'שורשי' ויותר מפורש, שבו יהיה כתוב בתורה על המנהג לערוך סעודת בר מצוה כשהנער נכנס לעול המצוות. האם מישהו יודע על מקור "סמוי" כזה? אם לא - הנך מוזמן להמשיך לקרוא את הקטעים הבאים.

ובאמת, שנתקיים בנו המאמר "יגעת ומצאת תאמין", שכן, מצאנו מציאה גדולה שעונה לכל דרישותינו: ישנו פסוק מפורש בתורה, הַמְאַשֵּׁר את המנהג לחגיגת הבר מצוה! ממש גילוי מרעיש ומפליא!

וכדי שלא "למתוח" את הקוראים יותר מדי, נגלה היכן מצאנו פסוק זה: בחומש בראשית, פרק כ"א פסוק ח', כותבת שם התורה: "ויגדל הילד ויגמל, ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק".

כלומר, הפסוק מתאר שאברהם עשה מסיבה ומשתה לכבוד בְּנו יצחק. ואולם לכבוד איזה 'אירוע משפחתי' הוא עשה את כל זה? האם ברית מילה? או בר מצוה? או שמא אירוסין? אמנם הפסוק מדגיש "ויגדל הילד - ויגמל" ולכבוד זה עשה אברהם את החגיגה. ואולם זה עצמו צריך להבין: מה פירוש המילה "ויגמל"? איזה מאורע חגיגי זה? ה'מדרש רבה' פותר לנו את הספיקות, ומביא בזה שני דעות של רבותינו: "ויגדל הילד ויגמל", מאי 'ויגמל'? רבה אמר - שניגמל מיצר הרע! [כלומר, שהיתה זו חגיגת בר מצוה, יום שבו ניגמל הנער מהיצר הרע, ונכנס בו גם יצר הטוב]. רבנן אמרי, יום שבו ניגמל הנער מֵחֲלָבֶיהָ. [כלומר, הגיע לגיל שנתיים, שאז הילד ניגמל מחלב אמו. עיין פירוש רש"י בחומש.]

עכ"פ, שמענו כאן את דעתו של רבה, שמפרש שהסעודה והמשתה שאברהם עשה - זה היה לכבוד ה"בר מצוה" של בנו, וכפי שזה נקרא בלשון המדרש "יום שבו ניגמל מיצר הרע"!

וא"כ זכינו לגלות מקור מפורש ומוסמך מתוך תורתינו הקדושה, שבו נֶאֱמַר מפורשות, שבזמן שהנער מגיע לגיל בו הוא ניגמל מיצר הרע - דבר זה לכשעצמו - הוא סיבה למסיבה גדולה, וליום משתה ושמחה, וכפי שאברהם אבינו עשה לבנו יצחק כשהגיע לגיל בר מצוה, ואף אנו הולכים בעקבותיו!

ואולם, כיון שזכינו לגלות מקור מוסמך כזה, א"כ חובה עלינו להמשיך וּלְלַבֵּן אותו היטב, כדי שנצא מתוך פסוק זה עם כל ההבנה העמוקה שבו, ועם כל ה'לקחים הנסתרים' שהוא טומן כלפינו.

ונפתח תחילה בשאלה: אם היו מבקשים מאתנו לחוות את דעתנו, למצוא "שֵׁם" שמגדיר את יום הבר מצוה, "שם" - שֶׁיְּשַׁקֵּף גם את ה'תוכן המשמעותי' של כל שמחת הבר מצוה, אנו בודאי היינו משיבים: השורש לכל שמחת הבר מצוה, משום שהנער מקבל עליו את עול התורה והמצוות, ומעכשיו הוא זוכר שהיצר הטוב יחזור אליו [וכמבואר במסכת נדרים, בפסקי התוספות (סוף פרק שלישי, אות ס"ב) שכתבו מפורש, שבתחילה ניתן יצר הטוב לתינוק כשהוא במעי אמו, ושם הוא מלמדו את כל התורה כולה. ובשעת הלידה - נכנס

בו יצר הרע, ומגרש את היצר הטוב. עד שהילד מתפקח (כלומר, מגיע לגיל המצוות) ואז חוזר אליו שוב היצר הטוב. עיי"ש]. וא"כ, זוהי בדיוק המשמעות האמיתית של השמחה בערב זה, על שהנער זכה שביום זה מתווסף אליו גם היצר הטוב, שעוזר לו בקבלת עול המצוות, לקיימם ולשומרם.

כך אנו היינו מגדירים את יום "הבר מצוה".

ואולם, מה שמפליא כאן, שהתורה הקדושה, כשרצתה להגדיר את יום הבר מצוה, היא כתבה דוקא את הצד ה"שלילי" שבדבר, וכלשון המדרש "יום שבו ניגמל מיצר הרע". ודבר זה אינו מובן: שהרי מה שהנער ניגמל מהיצר הרע - זה רק "תוצאה" מזה שנכנס בו יצר הטוב, ועדיף היה להגדיר ולומר באופן ישיר את הצד ה"חיובי" שבדבר: "יום שבו נכנס בו יצר הטוב, וממילא הוא ניגמל עי"ז מהיצר הרע, ומקבל עליו את עול המצוות". ומדוע התורה העדיפה להדגיש דוקא את הצד השלילי שבדבר? מה רצו לרמוז לנו בזה? אלא שכאן טמון הסוד הגדול: התורה כאן כתבה, באיזה 'כלים' יכול נער הבר מצוה לבנות את אִישִׁיוּתו, וּלְמַמֵּשׁ את השאיפות הגדולות שיש לו ברוחניות? מהו ה"צעד הראשון" שיש לעשות, בכדי להצליח לשמור על "חום המצוות" שילוו אותו לאורך כל הדרך?

באה התורה ומשיבה: הצעד הראשון צריך להתחיל קודם כל "להגמל מהיצר הרע"! כלומר "לסור מהרע", ורק אח"כ אפשר להתקדם לשלב הבא של "ועשה טוב"!

ו'לסור מרע' - פירושו - להתחיל להתבגר! לעזוב את כל מעשי הַיַלְדוּת: צחוק, ליצנות, בידור, מעשי תעלולים וקונדס, להתקוטט, לריב, לנצח - מכל הדברים הללו שבאים מתוך 'קלות ראש' - צריך הנער "להגמל"! כלומר, להתנתק מהם, ולהתחיל לבנות לעצמו אִישִׁיוּת מכובדת. אישיות עם יותר עדינות ואצילות, ויותר עם כובד ראש ורצינות. ורק לאחר שהנער מבסס את אישיותו במידות נאצלות אלו - ממילא יש מקום ליצר הטוב בְּמַה להתחיל להשקיע, ולטפח את המידות האלו שיצמחו ויגדלו!

ונמתיק את הדברים, על פי משלו של המגיד מדובנא, וזה יתן לנו תמונה ברורה, עד כמה "חיוני" הדבר, להתחיל קודם כל בשלב של 'סור מרע', ורק אח"כ יש על מה לדבר - 'לעשות טוב'. וזה תוכן המעשה:

מסופר על כפרי אחד, תמים ופשוט, שנסע פעם מהכפר לעיר, כדי לתפור לעצמו חליפה לרגל נישואי בנו. ואכן, כשהגיע לעיר, נכנס לחנות הלבשה, בחר לו חליפה בַּצֶבַע והגודל המתאים, ולאחר מכן לקח לו החייט מידות, ותפר לו חליפה - סוג א'... א'... ממש מדהימה ביופיה ובאיכותה!

בשמחה גדולה ובסיפוק רב ניגש החייט אל הכפרי, ומסר לו את החליפה, כדי שיכנס לרגע ל"חדר הלבשה", וימדוד את החליפה עליו, כדי לראות איך באמת חליפה מקסימה זו מתלבשת על גופו...

לקח הכפרי בשמחה את החליפה וניגש לחדר ההלבשה, סגר את הדלת אחריו, והחייט עומד ומחכה בחוץ לראות את התוצאות... מחכה וממתין... דקה, שתים ושלוש... חמש... עשר דקות! עד שכבר פקעה סבלנותו של החייט, ניגש אל החדר, וצעק על הכפרי מבחוץ: אדוני! מה קרה לך בפנים? כמה זמן לוקח לך למדוד חליפה?

והנה, נפתחת הדלת, והכפרי יוצא מהחדר כשכולו מבולבל ונבוך, ומתוך כעס ורוגזה התחיל לצעוק לעברו של החייט:

"שקרן ונוכל אתה! למה רימית אותי? מכרת לי חליפה קטנה שלא לפי מידתי כלל! החליפה צרה וקטנה ולוחצת את כל גופי! היא ממש "מתפוצצת" עלי...!

החייט היה כולו המום ונידהם, ולא הבין כלל מה רוצה הכפרי ממנו: הלא כשמדדתי עליו את החליפה היא היתה כל כך מוצלחת, מה קרה פתאום? - - -

"הנה, ראה בעיניך" - המשיך הכפרי לרטון על החייט, איך שהחליפה קטנה עלי. ותוך כדי דיבורו לבש שוב את החליפה על גופו, והראה אותה לעיני החייט...

החייט העיף עין על הכפרי, והנה חשכו עיניו - - - הוא גילה שהכפרי מרוב בַּעֲרוּתו וְאִוַּלְתּו - לא הִשְׂכִּיל לפשוט את בגדיו תחילה בכדי למדוד את החליפה, אלא לבש אותה על כל בגדיו ועל כל אורך מכנסיו, כך שבגדיו היו 'כפולים' על גופו...

רק כעת תפס החייט את טעותו הגסה של הכפרי, ואת תמימותו הנבערת, הוא חייך בסלחנות לעבר הכפרי, ואמר לו:

"הוי, אדון נכבד! הלא תבין שעל בגדים מסורבלים ומגושמים כאלו - בודאי שאי אפשר להרגיש בנוח עם חליפה כזו מכובדת! אם ברצונך לראות בדיוק את יופייה של החליפה - עליך "להפרד" מכל בְּלַאי הסחבות שאתה עטוף בהם, ורק אז תראה בעיניך עד כמה שהחליפה "תפורה" עליך, ומתאימה בדיוק עבורך!

זהו המשל. ודומה - שהנמשל מובן כבר מאליו...

כל נער, וכל יהודי, שרוצה באמת להרגיש עד כמה המצוות מתוקות, נעימות, נוחות, ומתאימות בדיוק עבורו - עליו לדעת, שבראש ובראשונה עליו להסיר מעל גופו את כל ה"בגדים המלוכלכים והמגושמים" שהיצר הרע הצליח להלביש אותו בהם... עליו להתנער מכל התועבה והזוהמה ש"הרחוב" הכניס לראשו... מכל הפגמים והעוונות שנערמו על גופו... ורק אז - אחרי שהוא קיים את השלב של "סור מרע" - אז הוא יכול

להתקדם לשלב הבא של "ועשה טוב", להרגיש את היופי והמתיקות שיש בכל מצוה ומצוה. שכן לעולם אי אפשר למדוד מצוות רוחניות - על גוף "מְגֻשָּׁם" שהתלכלך מכל האוירה הרעולה של הרחוב...

רק בדרך זו - נצא "נְשָׂכָרִים" ולא נחזור על טעותו של אותו כפרי טיפש...!

עד כאן ביארנו את החלק הראשון של ה"סור מרע", שבו הנער קיבל 'הדרכה' כיצד יוכל להתחיל לצעוד בהצלחה את ראשית צעדיו.

וכעת ברצוננו להמשיך לבאר את השלב הבא של "ועשה טוב". שלאחר שהאדם ניקה וטיהר, והכין את עצמו להיות "כלי קיבול" שיוכל לקבל בתוכו את עול המצוות, בשלב זה - חשוב מאד שהאדם יידע מה פירוש הדבר של "ועשה טוב". כלומר, באיזה דוגמאות 'אקטואליות' נְתָן להמחיש בהם את המושג של "ועשה טוב"? ולהבהרת הדברים ניתן דוגמא אחת:

הנה, המצוה הראשונה מהתורה, שהנער מתחיל להתחייב בה בפעם הראשונה לחייו - זוהי מצוות "קריאת שמע" של תפילת ערבית.

ולכאורה, אין לך דבר יותר פשוט מ"קריאת שמע" שבתפילה! מה הבעייה? תוך דקה וחצי - עד שתי דקות - גומרים לקרוא את כל ג' הפרשיות, ובמקרה הטוב - מסלסלים קצת את הפסוקים בניגון וּ'מַאֲרִיכִים' של "טעמי המקרא"! וזהו! קיימנו מצות ק"ש - כתיקונה!

אֲהָה! לוּ היינו יודעים איזה 'עולמות' אנו בוראים, ואיזו השפעה גדולה ועצומה טמונה בתוך מצווה זו של ק"ש - לא היינו מזלזלים בה כל כך!

הנה, נבהיר לכם בדיוק למה כוונתינו:

סיפר מנהל של "תלמוד תורה" חשוב בירושלים (אשר העדיף להצטנע, ולא לחשוף את שמו) שכאשר ילד בתלמוד תורה בכתה ח', בא להזמין את המנהל לחגיגת הבר מצוה שלו, הוא מקבל ממנו "מתנה" נפלאה וחשובה, שתלווה אותו לאורך כל החיים!

ואיזו מתנה יכולה ללוות את הנער לאורך כל חייו?! ממשיך אותו מנהל לספר: הייתי מושיב את נער הבר מצוה בחדרי, ומתחיל להסביר לו איזו מצוה יקרה וחשובה נופלת לידיו - מיד בערב הבר מצוה, הלא זוהי מצוות ק"ש!

"דע לך"! - הסביר המנהל לאותו נער, שההלכה מציבה לך, שני 'תנאים' עקרוניים, שרק בהם אפשר לקיים את מצות ק"ש מהתורה! ובלעדיהם - כל קריאתך אינה אלא כ"קורא פסוקים" מתוך התורה, ואיבדת את כל שכר מצות ק"ש! ולכן, חשוב מאד שתהיה מוּדָע להם:

א. תנאי ראשון: חייב אתה לכוון את כוונת "פירוש המילים" לפחות בפסוק הראשון של ק"ש. (ויש אומרים - עד אחרי "על לבבך". עיין בזה במשנ"ב סימן ס"ג, ס"ק י"א). ואם לא כיוונת - הרי כל מצוות ק"ש שלך - אינה אלא "בדיעבד", והפסדת לנצח את מצות ק"ש (בהידור) של אותו היום! ובאותו מעמד, היה המנהל יושב ומסביר לו את פירוש המילים של פרשה ראשונה של ק"ש, עד אשר ידע אותם הנער על בוריים.

ב. תנאי השני לקיום המצווה: גם לאחר שהתאמצת לכוון ב'פירוש המילים' של ק"ש - עדיין אין זה מספיק! עליך להקפיד לקרוא אותה - במסגרת הזמן הקצוב שנקבע למצוה זו. ששיעורה מהנץ החמה עד סוף ג' שעות זמניות של היום. ואם איחר וקרא אותה לאחר שעה השלישית של היום, עליו נאמר "מְעֻוָּת לא יוכל לתקן", ואיבד בזה בידיים את המצוה היקרה של ק"ש!

ולכן היזהר כל ימיך - הוסיף המנהל להבהיר לתלמידו, לבל תאחר את הזמן שקצבו חז"ל למצוה זו (ובפרט בימי הקיץ, שהנץ מתחיל מוקדם יותר) שכן לפעמים באיחור של מעט זמן - הינך מפסיד את כל ערך המצוה!

את כל הדרשה המפורטת הזאת, היה חוזר המנהל באזני כל נער שבא להזמינו לחגיגת הבר מצוה שלו, בהדגישו לו - שהוא עוד יכיר לו טובה על כך בעתיד, על אשר נתן לו מתנה נפלאה כזאת, שתלווה אותו לאורך כל חייו!

אכן, זהו ה'שי' הנאה ביותר לבר מצוה...!

הנה לנו דוגמא מְאַלֶּפֶת, מה פירוש המשמעות של "ועשה טוב"! שכן, בכל מצוה ומצוה טמונים פרטים ופרטי פרטים - המרכיבים את "שלימות" המצוה! וכמה שנצלול יותר למצולות ההלכה - עדיין נגלה בהם עוד הרבה מרגליות ואבנים טובות - שיבריקו לנו באור יקרות את ערך השלימות של כל מצוה ומצוה!

ואם אכן חתן הבר מצוה ילך בדרך הסלולה הזאת, ויעבוד על עצמו בשני השלבים האלו: "סור מרע" - וגם "ועשה טוב" (וכפי שנתבארו לעיל לפרטיהן) אזי מובטח לו, שאכן יזכה להרגיש את הנועם והמתיקות שיש בכל מצוה ומצוה!

ולסיום, רצוננו להעתיק כאן סיפור מפליא ומרגש על רבינו החפץ חיים, שיתן לנו חיזוק עצום בשמירת ודקדוק תרי"ג המצוות, ויוסיף לנו גם יותר מרץ וחשק - לחטוף עוד ועוד מצוות, לעשות רצון הבורא יתברך שמו. וזה תוכן המעשה:

בימי מלחמת העולם הראשונה, כשפרצה מלחמה בין מדינת רוסיה - לגרמניה, וגררה בעקבותיה גם את מדינות פולין, חלה מהומה גדולה בקרב התושבים, עקב השיבוש

הקשה שנוצר במצב הכלכלי של המדינה. יְבוּא המזון מארצות הסמוכות נותק כליל, עקב המלחמה עקובת הדמים, ואנשי המדינה רעבו ממש לפת לחם.
והנה, באחד מן הימים הטרופים האלו, הגיע תלמידו של החפץ חיים - ר' שמואל גריינמן - לפני רבו החפץ חיים, ושטח בפניו את בקשתו: "כבוד הרב יודע את המצב הקשה, שבו נתונים מליוני יהודים מתושבי המדינה, והיכן היא עזרתו של הקב"ה כלפיהם? וכי יַנִיחַם למות ברעב? הנה, מוכן אני לעשות "עיסקה" עם הקב"ה: אני אתרום את שכר המצוה של הנחת התפילין שקיימתי היום בבוקר שתהיה לזכות כלל ישראל, ובתמורה לזה - הקב"ה יפרנס את כל יהודי מדינות פולין - לפחות לשנה אחת תמימה!
כך הצהיר ר' שמואל גריינמן בפני רבו החפץ חיים, כשהוא ממתין לשמוע מה תהא תגובת רבו, על "עיסקה" מעניינת כזו.
ר' שמואל ציפה לשמוע מרבו החפץ חיים, שבודאי ישיב לו, שמצווה אחת בלבד - אינה מספיקה בכדי לפרנס את כל מליוני היהודים שנמצאים בכל רחבי מדינות פולין. ובכדי לבצע עיסקה גדולה כזאת - עליו "לשלם" עוד כמה מצוות, בכדי להשלים את החסר...
ואולם, מה נידהם לשמוע את תגובת רבו, שהיתה בדיוק להיפך ממה שחשב! החפץ חיים הקדוש הסתכל עליו במבט של חיבה, והשיב לו: "בני חביבי! אצל הקב"ה לא שייך כלל במציאות לבצע 'עסקים' מסוג אלו! וכדי שתבין מדוע - אמחיש לך זאת ע"י מעשה. והחפץ חיים סיפר:
משל לאדם עשיר אחד שנכנס לחנות, וביקש לקנות ממנו "סוכריה על מקל" עבור בנו הקטן שהתלווה עמו.
"בבקשה" - אמר החנווני, והושיט לו את הסוכריה, כשהוא נוקב במחירה סך של שני שקלים.
העשיר השיב בחיוב. תחב ידו למעילו, והוציא שטר של מליון דולר, ומסר זאת לחנווני כתשלום לסוכריה, כשהוא עומד ומחכה לעודף...
החנווני בראותו את ערך השטר שהוציא העשיר, עמד לרגע המום ונדהם. עד שלאט לאט התעשת, ואמר לעשיר בקול נבוך:
"סליחה - אדוני! אין באפשרותי לבצע כלל מכירה כזאת! תמורת סוכריה של שקלים בודדים - אתה נותן לי שטר של מליון דולר - ומחכה עוד לעודף?! והרי אפילו אם אמכור את כל החנות שלי כולה - עדיין לא יספיק העודף להגיע אפילו למחצית מהסכום העצום של מליון דולר! זאת ממש עיסקה מצחיקה, שאי אפשר בכלל להתחיל להשוות בין שני הפערים הגדולים!

"דע לך" - המשיך החפץ חיים להסביר לתלמידו, שממש אותה עיסקה גם אתה רוצה לבצע עם הקב"ה! תמורת מצות תפילין, שֶׁשָּׁוֶה בעולמות העליונים, כסכום פי כמה מ - "מליון דולר", בזה אתה רוצה לקבל בתמורה... - "פרנסה ומזונות לכל יהודי המדינה"?! הרי זה ממש כאותו כפרי שביקש "סוכריה על מקל" - תמורת סכום ענק של מליון דולר, ועוד ציפה לעודף... אין כאן אפילו התחלה של שווי לעסק מסוג כזה! משום שלהקב"ה אין "עודף" להחזיר כאן בעוה"ז - על תמורת מצוה אחת שקיימת! שכן, מצוה אחת שווה פי אלף אלפים - מכל הנאה גשמית של העוה"ז! אכן, מה צדקו חז"ל כשאמרו לנו: "יפה שעה אחת של קורת רוח בעוה"ב - מכל חיי העוה"ז"!!!

הנה, שמעתם מה שווה מצוה אחת שלנו אצל הקב"ה? הוא עוד יכול לפרנס בתמורתה מליוני בני אדם, וכל זה לא יגיע אפילו לאחוז אחד(!) משכר המצוות העצום שמחכה לנו! מדהים ממש! עד כדי כך עצום ונורא הוא שכר המצוות - ואנו לא ידענו? לפחות מעכשיו נדע, איזו זכות גדולה נפלה בחלקנו, על אשר זכינו לקבל מערכת שלמה של 613 מצוות. עלינו להיות מאושרים, על אשר זכינו להימנות בין עבדי הקב"ה, ששכר המצוות שלנו לא יסולא בפז, ואין להם שום ערך ושום דימיון - כדי להעריך אותם במושגים של העוה"ז! לא נותר לנו, אלא לאחל לחתן הבר מצוה - את הברכה המאוחלת שלמדנו וקיבלנו מתוך דרשה זו:

יהי רצון, שיזכה באמת "להגמל מהיצר הרע", יזכה לעבור בהצלחה את השלב הראשוני של "סור מרע" - ואז - מובטח לו שהדרך תהיה סלולה בפניו, לעלות ולהתעלות במסילה העולה בית אל!

דרשה ב' - ל'בר מצוה'

זהירות ! גילוי חומר 'גרעיני' !

"פצצת האטום" - שמונחת בתוך מצות התפילין ! !

'מזל טוב'! עוד יהודי נכנס לחיוב התורה והמצוות. מעתה - חתן הבר מצוה נחשב כ"גדול" לכל ענייני חיובי היהדות! תארו לעצמכם: אם יהיו בבית הכנסת רק תשעה מתפללים, ויהיו צדיקים אשר יהיו - עדיין אינם יכולים להתחיל להתפלל במנין! ואם יבואו מליוני גויים (מכל חבר העמים: סינים, אמריקאים, יפאנים, וכו'). ויאמרו: הנה, אנו באנו להשלים לכם "מנין". תעריכו את כל מליוני האנשים האלו - לפחות כעוד יהודי אחד נוסף, ובכך יהיה לכם עשרה למנין!

ואנו - נעמוד מהצד ונצחק להם! כל המליוני גויים הללו - לא יצליחו להיות תחליף אפילו ליהודי אחד(!) מישראל. לא יעזור כלום! חתן הבר מצוה, שמעתה יכול להשלים

'מנין', ולהצטרף לכל דבר שבקדושה - שווה את כל המליוני גויים הללו, שאינם נחשבים בעיני הקב"ה למאומה - בעניני הצטרפות לכל דבר שבקדושה!
ואכן, לשם כך אנו עורכים את "סעודת הבר מצוה". מכיון ששמחה גדולה היא לנו, שעוד יהודי נכנס לחיוב התרי"ג מצוות. ועוד 'חַיִל' הצטרף מעתה לצבאו של הקב"ה!
ואולם, אם נצא לרגע מההתרגשות שאוחזת אותנו לרגל המאורע, ונתבונן היטב במהות המסיבה של חתן הבר מצוה, נבחין בדבר קצת מוזר, שמעורר פליאה ותימהון:
מכל תרי"ג המצוות - לא מצאו במה להבליט ולעשות 'טקס' לחתן הבר מצוה - אלא דוקא ממצות "הנחת תפילין"? והרי ביום זה הוא מתחייב בכל ה - 613 מצוות, ללא יוצא מן הכלל, ומדוע בחרו חז"ל להנציח את טקס השמחה, דוקא על מצות התפילין - מכל יתר שאר המצוות?
אז נכון, ש"המתעקשים" שבינינו יענו לנו על אתר, שתפילין זוהי מצוה 'יחודית', שמבטאת במיוחד את גדלות הנער לחיוב התורה והמצוות. היא המסמלת באופן הבולט ביותר - שהנער הגיע לגיל הבגרות, והרי הוא כאיש מהמנין לכל דבר.
ואמנם, אין להכחיש שתשובה זו נכונה ואמיתית. אלא שעדיין לְבֵּנוּ אומר לנו, שטמון כאן לקח נוסף, שחז"ל רצו לרמוז לנו אותו דרך מצות תפילין. יש לנו איזו מן הרגשה - שדוקא מצות התפילין - היא השורש והיסוד, שממנה אנו למדים איך צריך להתייחס לכל תרי"ג המצוות! ואת היסוד הזה אנו חותרים לגלות: מהו ה"לקח המוסרי" שטמון דוקא במצות התפילין?
והנה, הופתענו לגלות שאכן במצוות תפילין טמונים שני 'יסודות' עצומים שממש שופכים לנו 'אור הבנה' על כל מערכת תרי"ג המצוות. הם מלמדים אותנו באיזו 'צורת גישה' צריך לגשת אליהם. איזה יחס של הערצה יש לתת להם. וגם איזו הרגשה צריכה ללוות את האדם - בשעה שהוא מקיים את המצוות!
ולתועלת הקוראים, נפרט כאן את ה'רעיונות' שעולים ממצוות התפילין, ואז, ברגע שנגלה איזה לקחים חשובים משדרת לנו מצוה יקרה זו - נזכה 'להתרגש' כולנו מחדש - בכל בוקר ובוקר בזמן הנחת התפילין!
א. רעיון ראשון - שמצות תפילין משדרת לנו:
שגם את הדברים הפשוטים והמגושמים ביותר - אפשר לקדש אותם, ולהפוך אותם ל"כלי אמצעי" שיעזרו לנו להתעלות בעבודת השם!
ולדוגמא - הנה ראו:

אין לך דבר יותר מְגֻשָּׁם, ויותר חומְרִי - מאשר 'בהמה גסה' (פרה, שור, עגל, וכל סוגי הבקר) ובכ"ז, תתפלאו לשמוע, שאנו לוקחים כל יום את העור של הבהמה, מנשקים אותו, ומניחים אותו במקום המכובד ביותר, והוא הדבר היקר לנו מכל!

ניחשתם לְמָה כוונתינו? אכן כן...למצוות ה"תפילין" שנעשו מהעור הפשוט של הבהמה הגסה!

כיצד זה יתכן, שדבר זול כל כך - יהפך בֵּן רגע - לדבר המקודש ביותר לעם ישראל?

התשובה: זוהי בדיוק "פצצת האטום" שטמונה בתוך כוחה של המצווה! האלוקים נתן כוח של קדושה בכל מצוה ומצוה, והכוח הזה - הוא זה שנותן 'תנופת עוצמה' של "מנוף" - להרים את החפץ הדומם מדרגה של "חומר פשוט וגס" - לדרגה של "חפץ רוחני וקדוש"!

אותו חפץ, אותו תשמיש, אותו דבר זול ופשוט, לפעמים הוא יכול להיות בשיא השיפלות וְהַזוּלוּת, ולפעמים הוא יכול לטפס לדרגה של שיא הקדושה והרוחניות! הכל תלוי: עד כמה "הִזְדַּרְקְתָּ" לתוך המעשה שלך את החומר של 'קדושת המצווה'??? - - - והדוגמא הבולטת לזה, מצינו בהלכה המופלאה שהובאה בשלחן ערוך (בסימן ב', סעיף ד') שם מצינו הדרכה מפורטת של חז"ל, כיצד צריך לפי התורה ל...לנעול נעלים! קודם נעל ימין, ואח"כ צריך לעצור ולהמתין מלקשור - עד שינעל את נעל שמאל. ואח"כ, שוב יחזור לנעל ימין ויקשרנו - ורק אז יחזור לקשור גם את הנעל השמאלית!

שמעתם? אפילו על הדבר הגשמי ביותר, והמלוכלך ביותר, וכגון "נעילת הנעלים" - גם על זה - מצאו חז"ל להקדיש זמן ומחשבה, כדי להורות לנו כיצד אפשר להכניס קדושה גם למעשה פשוט כזה!

פלאי פלאים! איזה כוח עצום יש למצוות, שחודרים לתוך כל שטחי החיים הַ'גַּשְׁמִיִּים' של האדם. ואפילו על דבר השיגרתי ביותר, שהאדם לא מייחס לו כל חשיבות, גם על דבר זה, יש בכוח המצוה להפוך אותה לדבר נעלה ומרומם, ואפילו עד כדי לברוא "מלאך" שנוצר מחמת המצווה של אותו מעשה פשוט!

זהו היסוד הראשון, שהחתן הבר מצוה צריך להוציא מתוך מצות התפילין:

לא צריך להתנזר מהנאות החיים! אלא פשוט לקחת את ההנאות ולקדש אותם במסגרת של המצווה! וכפי שהמצווה יכולה להכניס קדושה בתוך 'עור מגושם' של בהמה גסה - כך המצווה יכולה להכניס קדושה בתוך כל 'שטחי החיים' של האדם!

ב. רעיון שני - שנשקף מתוך מצות התפילין:

התפילין מסמלות לנו את היסוד של "נעשה ונשמע"! דהיינו: שהאדם חייב לקבל עליו לְבַצֵּעַ קודם כל - "נעשה" ורק אח"כ - "נשמע" לקבל הסברים! ממש קבלת עול מצוות מוחלטת, ללא פשרות וללא שום נסיון להתנות את קיום המצוות - עם הבנת הרגש והשכל!

והיכן רואים יסוד זה במצות התפילין? בזה שאנו מקדימים תפילין של יד - לתפילין של ראש, באים לרמוז בזה: אנו מקבלים עלינו את עול המצוות, ראשית כל בחלק של ה"יד", לבצע אותם בפועל ללא שום שאלות! ממש להגיע להתבטלות גמורה כלפי הקב"ה!

ורק לאחר שהראנו 'כניעה' להקב"ה, וביצענו את המצוות בתמימות כפי שציווה אותנו - רק אח"כ מגיע גם השלב השני של "תפילין של ראש". כלומר, לשתף גם את ההבנה והשכל שבמצוה. שמותר לנו להבין בשכלנו את טעם ושורש המצוות. ואולם, עם כל ההבנה הַשִּׂכְלִית שלנו, עלינו לזכור - שכל זאת בתנאי שזה יהיה לנו כסיוע ומרץ יותר לקיום המצוות. שיהיה לנו יותר קל "לבלוע" את זה בגרון. ואולם, לא שזה יהיה ח"ו בתורת "תנאי": שאם אני מבין שזה לטובתי - אני עושה את המצוה. ומה שאני לא מבין, או שלא נוח לי - במקרה כזה, המצוה הזאת היא לא בשבילי!

על השקפה זרה זו, באה מצות התפילין לעורר ולהזכיר לנו: שים לב מה הינך מניח בכל בוקר! קודם כל "של יד" - ורק אח"כ - "של ראש"! קודם כל הנך חייב לעשות את המצוות - מתוך השתעבדות והתבטלות מוחלטת - לחוקי התורה, גם אם אתה לא מבין, או שלא נוח לך! ורק אח"כ מותר לך לנסות להוסיף 'טעם' למצוה, ולהבין אותה גם על פי השכל וההגיון. ואולם לא שזה יהיה הצעד הראשון שלך - כ"תנאי" לקיום המצוה! יש לזכור תמיד את הכלל: האדם חייב להתאים את עצמו - למסגרת מצוות התורה. ולא ח"ו להתאים את מצוות הקב"ה - כלפיו!

[ודבר זה מזכיר לנו את הסיפור, על אותו אדם שתמיד היה מצליח לקלוע את החץ - בּוּל למטרה! וכולם היו מתפלאים היאך זאת? עד שיום אחד גילו את ערממיותו: הוא תמיד היה תוקע קודם כל את החץ ב'אמצע' קרש הקליעה, ורק אח"כ היה מצייר סביב זה את ה"עיגולים" של הקליעה...!

וכך בדיוק עושים אותם אנשים, שמחליטים שהמצוות לא מתאימות להם. הם קודם כל - קובעים 'עוּבְדָא' - שהמצוה הזאת לא בשבילם (כלומר, שהמצווה הזאת "מפריעה" למילוי התאווה שלהם) ואח"כ, מחפשים את כל ההסברים והטעמים שבעולם - כדי להצדיק את מעשיהם...].

וכדי להמחיש יותר את הדברים, עד כמה 'קטן' שיכלו של האדם בכדי לנסות להבין את גודל ערך המצוות - נמחיש זאת ע"י משל קולע:
מעשה שהיה עם קבוצת אנשים, שהיו 'עיוורים' מלידה, ולא ראו מימיהם צורת אדם או חיה - מהי. והנה אדם אחד שרצה לבחון את חוש המישוש שלהם, הביא לפניהם פיל מגן החיות, והציג אותו לפניהם, באומרו להם: תְּמַשְּׁשׁוּ ותבדקו את ה"חפץ" הגדול הזה (שנקרא 'פיל') ותאמרו לנו, מה לפי דעתכם החפץ הזה יכול להיות - - -
ניגש עיוור אחד לכיוון הפיל, ולמזלו נתפס... ברגלו של הפיל! מישש ומישש כדי לתהות על קנקנו, עד שהחליט שהפיל דומה ל... "עמוד בשר" גבוה!
בא העיוור השני, והתחיל גם הוא לְנַשֵּׁשׁ, עד שנתקל ב..."צלע" של הפיל! מישש ומישש מכל צדדיו, עד שהחליט שהפיל נראה כמו... "קיר" מוצק!
בא העיוור השלישי, וגם הוא החליט לנסות את מזלו. ואולם הוא כבר היה יותר חכם, והחליט לבדוק את החלק העליון של הגוף למעלה, כדי לגשש שם את הפיל, והנה, למזלו הוא נתקל ב...שיניו של הפיל! מישש ומישש, עד שהחליט שהפיל נראה כמו... "חנית" של עצם חדה!
ניגש העיוור הרביעי, וגם הוא התחיל לגשש מלמעלה את הפיל, ולמזלו נתפסו ידיו בַּ...אף הארוך של הפיל! מישש ומישש עד שהחליט שהפיל נראה כמו... "נחש" מפותל ושמן!
וכעת, הגיע תורו של העיוור החמישי האחרון, ואולם זה הירהר בליבו: אני אהיה יותר 'פיקח' מִקודְמַי, לא אמשש את הפיל למטה ברגליו, ולא למעלה בצלעותיו, וגם לא מצדדיו. אלא אבדוק אותו מאחוריו, שם ודאי אגלה את תמונתו האמיתית!
אמר ועשה. ניגש לאחוריו של הפיל, ולמזלו נתקל ב...זנבו של הפיל! מישש ומישש, עד שהחליט שהפיל זה פשוט - סוג של "חבל" עם שערות...
אנו בודאי צוחקים מכל המעשה המבודח הזה. ואולם תתפלאו לשמוע, שבדיוק כאותם עיורים - מתנהגים גם האנשים שרוצים לגשש ולבדוק ולהחליט איך נראים להם ערך המצוות... האם זה מתאים לאנשים "מוֹדֶרְנִיִּים" כמותם, והאם זה מובן להם על פי כל כללי "הטבע והמדע", והאם המצוות לא "מתנגשים" עם חיי התאוות שלהם, וכו' וכו'.
ואנשים אלו לא יודעים, שהם דומים ממש לאותם עוורים מלידה, שלא ראו ולא הרגישו מעולם, מהו הטעם הרוחני האמיתי שיש בכל מצוה ומצוה, וכעת הם רוצים לבדוק ולקבוע על פי הַשְׂכָּלָתָם ה"אֲקָדֶמְאִית" - את גודל ערך המצוות? הרי בזה הם דומים

לאותם עוורים, שרוצים לקחת מצוה בגודל של 'פיל' - ולהעריך אותה במושגים של 'חבל קטן' ופשוט...
שכן, זאת עלינו לדעת, שעם כל ההשכלה והמדע והטכנולוגיה שאדם המציא - כל זה עדיין אינו אלא כ"גרגיר אבק דק" - מול הסודות הַאֱלוקִיים העצומים שטמונים בכל מצוה ומצוה!
נסכם לעצמנו, לסיכום, את שני הלקחים החשובים שלמדנו מתוך מצות התפילין:
1. מצות התפילין לימדה אותנו, שגם מהדברים "הַנִּשְׁמִיִּים וְהַחוּמְרִיִּים" של העוה"ז, אם עושים אותם לפי ה'תקנון' של חוקי המצוות - אזי הם נהפכים להיות החפץ הקדוש ביותר, ולכלי של שפע קדושה וטהרה! שכן, אין לך דבר יותר חומרי וגס - מאשר עור של בהמה גסה - ובכ"ז, כאשר עושים בהם מצוה, וכותבים עליהם פרשיות של תפילין - הם נהפכים להיות כלי של קדושה וטהרה!
2. דבר שני שלמדנו מתוך מצות התפילין: שלפני שהבר מצוה נכנס לקבל עליו את עול המצוות - חייב הוא לדעת ידיעה אחת יסודית:
האדם חייב לבטל דעתו לגמרי, בפני כל קיום מצוה! וגם אם הוא חושב, שיש מצוות שהם לא "מתאימות" לו, או שהם לא מובנות לו בשיכלו "הרחב", או שהם סתם לא "נוחות" עבורו - בכל המצבים האלו - עליו לראות את ה"נורה האדומה" שמצות תפילין מאותתת ומשדרת לו:
קודם כל - תניח "תפילין של יד"! קודם תְּבַצַּע בפועל את המצוות, תקבל "מָרוּת" מוחלטת של הקב"ה עליך! ורק אח"כ, יש לך רשות להשתמש גם עם "תפילין של הראש" כלומר, לנסות ולהבין גם עם ה'ראש' את הטעם והשורש של המצוות. ואולם גם אז, אסור לנו לחיות ב'אשליות'! עלינו לזכור, שאנו דומים ממש לאותו 'ננס' שעומד על גבי כתפי הענק, ומתיימר לראות ולהבין למרחוק... שכמה שנבין - עדיין אנו רחוקים מלהבין את הטעם האמיתי של כל מצוה ומצוה!
ואם כך תהיה ההתייחסות שלנו לכל ה - 613 מצוות, בְּמֵילָא נזכה להרגיש את המתיקות וְהַכֵּיף שיש בכל מצוה ומצוה. וגם חַיֵּינוּ, יהפכו להיות יותר מתוקים! יותר מאושרים! ויותר... שלווים רגועים!!!

דרשה ג' - ל'בר מצוה'

"סֵקֶר" גלוי לכל הנוער הצעיר:
מה אתה מעדיף? להיות חייל אמיץ וקְרָבִי - שנלחם ושובר תאוות,
או - חייל פחדן ומוג לב – שהתאוות "אוכלות" אותו?

ביום טקס חגיגת הבר מצווה, יום שבו הנער מתחיל להתמודד באופן רציני עם יריבו לקרב שהוא היצר הרע, זה הזמן המתאים בכדי לחשוף מעט את פרצופו האמיתי של היצה"ר, ולגלות - פעם אחת ולתמיד: מיהו אותו "יצר הרע" הזה שמדברים עליו כל הזמן? האם הוא נראה כמו 'מלאך חבלה' מפחיד ומאיים, או שאולי באמת הוא נחשב למלאך "טוב מאד" שתורם לנו הרבה באיזה תחום כלשהו? ולכל הקוראים הסקרניים שמעוניינים כבר לגלות את פרצופו האמיתי של היצר הרע - מוזמנים יחד איתנו להמשיך להאזין לפרק זה, ולעקוב אחר התוצאות המפתיעות.

הנה, חז"ל במדרש, דורשים על הפסוק בפרשת בראשית (פרק א' פסוק ל"א) "וירא אלוקים את כל אשר עשה, והנה "טוב מאד". ודורש המדרש על זה: 'טוב' - זה יצר הטוב. 'מאד' - זה היצר הרע(!)

וכל מי שקורא מדרש חז"ל זה, זוקף את שני גבות עיניו בתדהמה, ולא מאמין למשמע אוזניו! חז"ל משבחים כאן את היצר הרע, שהוא יותר טוב מהיצר הטוב?! היצר הטוב הוא רק בגדר 'טוב'. ואילו היצה"ר הוא בגדר 'טוב מאד'! הייתכן שיתנו ליצה"ר "ציון לשבח" כזה? והרי מי "שקובר" את האדם, הורס אותו ברוחניות, ומוריד אותו עד לשאול תחתית - הכל בא רק מצד היצה"ר! ואילו כאן באים חז"ל, וכביכול "מתעלמים" מכל זה, ומחניפים ליצה"ר שהוא "טוב מאד", וליצר הטוב נותנים דרגה פחותה, שהוא בסך הכל רק "טוב"?!

ממש מדרש מפליא ומוזר מאד! ממבט שִׂטְחִי נראה, שחז"ל עשו כאן את ה"עליונים" - למטה. ואת ה"תחתונים" - למעלה! ודוקא שאלה קשה וחזקה זו, מובילה אותנו למסקנה, שבודאי טמון כאן במדרש כוונה עמוקה נסתרת, ורק צריך להעמיק ולגלות אותה!

וכעת שימו לב, איך שכל דברי חז"ל קודש קודשים, ובכל מילה שלהם טמונה הרבה חכמת חיים, והרבה לקח גדול עבורינו אנו.

הנה, שִׁמְעוּ את התשובה לשאלה הנ"ל, שזה ממש מפליא ומדהים - שלא תאמינו!

לפי השקפת התורה הקדושה, מי שעושה באמת את האדם למלאך עלי אדמות, מי שעוזר לאדם לגדול ולפרוח ברוחניות, מי שמחסן ובונה את אישיות האדם - זה דוקא היצר הרע ולא היצר הטוב!

שהרי בלי הדחף והמרץ של היצה"ר, האדם היה נשאר כל הזמן על 'אותה דרגה' כפי שהיה, בלי שום התקדמות והתעלות. הוא היה פועל בדיוק כמו "מלאך"!

וכי חושבים אתם שזו מעלה גדולה להיות 'מלאך'? הרי הם לא השקיעו כלום כדי להגיע לדרגה הגבוהה שלהם! כך בראו אותם (מלאך - גבריאל, רפאל, אוריאל, וכו'.) ועל פי זה הם פועלים. שום דבר לא בא מכוחות עצמם! שום 'הישג' עצמי לא ניזקף לזכותם!

החכמה הגדולה היא - שאדם נברא עם יצרים, עם תאוות, עם מידות רעות, ובכ"ז הוא עובד על עצמו כל רגע ורגע! נלחם ושובר! נלחם ושובר! נלחם ושובר! הוא נמצא במאבק ובמלחמה תמידית עם היצר הרע! ודוקא מתוך תנאים קשים כאלו - האדם מצליח לְרַשֵּׁם לעצמו הצלחות מזהירות, הוא יָצָא ה"מנצח" בנסיון הזה, והתאווה לא הצליחה להשתלט עליו, הוא הצליח לבלום את עצמו ברגע האחרון! וכל ההישגים האלו - נרשמים הכל לזכותו, ולא לאף אחד אחר! הוא באמת גיבור ואמיץ לב - יותר מן המלאכים!

וזהו החידוש הנורא, שחז"ל חידשו לנו: מה מחסן אותנו? מה בונה אותנו? מי עוזר לנו להיות 'גדולים'? מי נותן לנו את ה"קרש קפיצה" להתעלות ברוחניות? בזכות מי נרשמים לנו 'השגים' של עלייה בתורה ובמצוות? התשובה לכל השאלות האלו היא: הכל בזכות היצר הרע! הוא זה שתמיד נותן לנו מיכשולים ונסיונות, ואנו, מתוך גבורה נפשית מצליחים לעבור אותם בשלום, וכך אנו רושמים לעצמינו 'הישגים', ועולים מדרגה לדרגה!

וכדי שנקבל תמונה יותר ברורה על כוונת חז"ל, ניתן על כך משל מהחיים:

בכל מדינה מבוססת, יש בסיסים ומחנות אימון של צבא. היודעים אתם איך מחסנים את החיילים? נותנים להם אימונים קשים ומפרכים השוברים את הגוף: השכמה וּמִסְדֵּר בוקר תוך 7 דקות, גדירות תייל, מכשולים, שדה מוקשים, ריצה לקילומטרים, טיפוס על הרים וחומות, בורות, תעלות, קוצים, מלכודות, וכו' וכו'. זה מה שמחסן ובונה את החיילים! זה מה שנותן להם אח"כ את האומץ והגבורה להלחם עם האויבים! אין תירוצים של קור! חום! לילה! פחד! אין כלום! אתה חייב לרוץ! לקפוץ ולעבור את האש! אין מעצור בצבא!

תבוא לרמטכ"ל ותאמר לו: חיילים צעירים, מסכנים, סחוטים ועייפים, ישנים על האדמה, על הבוץ, רצים קילומטרים בלי טיפת מים, עוברים שדות מסוכנים ומפחידים! תרחם עליהם קצת! תפחית מהם את האימונים המפחידים האלו!

הרמטכ"ל יצחק עליו, ויזרוק אותו החוצה!

ולמה? משום שכל בר דעת מבין, שבצבא חייבים להתקדם, לְפַתֵּחַ "כושר גופני" ולהיות לוחֵם קָרָבִי! וכדי לקבל את ההישג הזה - חייבים לעבור את השלב של האימונים! זה מה

שמחסן את החיילים, והופך אותם לחיילים אמיצים גיבורי מלחמה. דוקא האימונים המפרכים האלו! דוקא הגדירות והמכשולים! רק בזכות זה הם זוכים לעלות בדרגות של גבורה, מחייל - לְסֶרֶ"ן, סגן אלוף, אלוף משנה, תת אלוף, רמטכ"ל, וכו' וכו'.

וכך זה פועל בדיוק - גם בצבא הקדוש של הקב"ה:

הקב"ה דורש מכל יהודי, שאסור לו להישאר על אותה דרגה! הוא חייב להתקדם ולהתעלות בתורה, במצוות. הוא חייב להשיג השגים מרשימים ברוחניות! ולצורך זה - הוא חייב גם לעבור את השלב של ה"אימונים" המפרכים, שהיצה"ר מציב לו בדרכו! כל שבירה של יצרים, כל שבירה של תאווה, כל שבירה של רצונות ותשוקות - כל זה מעלה אותנו ב"דרגה" מתכונות של 'בהמה' - ועד לדרגת אדם 'אציל ומרומם'!

וכך האדם מתקדם ובונה את עצמו, בכוחות עצמו הוא יוצר בתוכו אישיות חשובה של "אדם", שדרגתו גבוהה לאין ערוך מדרגת המלאכים! וזאת בגלל שהוא 'השקיע' על עצמו! כל שלב של "התקדמות" ברוחניות - עלה לו בטורח ובמאמץ רב, והיא נזקפת לזכותו הבלעדית!

ואולם אדם פחדן וחלש אופי, שמפחד ולא מסוגל להתמודד נגד המכשולים של היצה"ר, לא מסוגל להתמודד מול תאווה ולשבור אותה, אדם כזה - דומה בדיוק לחייל שמגיע לגדר התייל - ומפחד לקפוץ! מגיע לשדה המוקשים - ואין לו את האומץ לעבור! אין לו את הכח להלחם נגד היצה"ר! אין לו את הכח להתמודד נגד הפיתויים של היצה"ר! ולמה אין לו את הכח? בגלל שהוא נמצא ב"ידיים ריקות"! אין לו את האש של התורה - שמסוגלת לשרוף ולקפל את כל הדמיונות של היצר הרע!

וצריך לדעת, שאדם שלא מתחסן לעבוד ולהתמודד נגד היצה"ר, אז גם כל החיים שלו נראים מסכנים ועלובים! אין לו רגע אחד של מנוחה וישוב הדעת! הוא קשור לתאוות וְלַיְצָרִים שלו, וכל הזמן הוא רועש וסוער! אין לו רגע של מרגוע אמיתי! הוא לא מסוגל להתמודד ולשבור את התאוות שלו, התאוות פשוט "אוכלים" אותו!!!

ולכן, מי שבאמת רוצה ליזכות לחיים מאושרים, חיים שבהם הוא ירגיש "משוחרר" מכל 'תאבון' של תאוות ויצרים, אדם כזה חייב להשקיע, ולהלחם בכוחות עצמו נגד היצה"ר! הוא חייב לקחת כמה שעות של "לימוד תורה" שהם יתנו לו "זריקות חיסון", ויהפכו לו את החיים - לחיים יותר שְׂקֵטִים ורגועים! למאושר עלי אדמות! שכן כלל ברזל בידינו: ברגע שנחלשת המשיכה לתאוות ויצרים - מתגברת המשיכה לקירבה האלוקית! הנשמה "משלימה" עם הגוף, והאדם פתאום חש 'מרגוע' בתוך עמקי נשמתו!

ולכן, המלאכים שיש להם רק יצר הטוב - הם בגדר "טוב". ואולם אנו שיש נגדינו את היצה"ר - זה בגדר "טוב מאד"! משום שאנו עובדים ומשקיעים! שום "הישג" לא בא לנו בחינם, הכל הישגנו בדם וְיֵזַע, בעבודה ובעמל רב, נלחמנו "בשיניים" על כל שבירת תאווה! החזקנו ב"ציפורניים" את האמונה שלנו באלוקים! ולכן בשמים מעריכים ומעריצים אותנו - יותר מן המלאכים!

וזהו הלקח הגדול שצריכים אנו לקחת לתשומת ליבנו:

עלינו לדעת, שהיצר הרע יכול להיות מצד אחד - מלאך חבלה, שמכשיל וקובר את האדם ברוחניות, ומוריד אותו עד לשאול תחתית. ומצד שני - היצה"ר יכול לשמש לאדם כתנופה של 'מנוף' - לעלייה רוחנית גבוהה, ולהישגים מרשימים מאד! הכל תלוי באדם עצמו: עד כמה הוא מוכן להשקיע להיות חייל אמיץ, חייל לוחם, שמוכן להתגבר ולשבור כל מיני נסיונות של תאוות ויצרים, שהיצה"ר מציב לו בדרכו! או - שהוא מעדיף להתנהג כאותו חייל מוג לב, שרואה את גדירות התייל - ומפחד לקפוץ! אין לו את האומץ, לנסות להתמודד נגד הפיתויים שהיצה"ר "מְדַמְיֵן" לו בראש! ואז במצב כזה - אכן היצה"ר הוא זה שינצח במערכה, עד שיפילו לבור תחתיות! ח"ו.

ולקח זה מופנה בעיקר לחתן הבר מצווה, שעומד כעת ב"פרשת דרכים", ויכול להכריע את גורלו - לכאן או לכאן. דוקא כעת - יש בידו את ההזדמנות, להציב לעצמו מחסומים וגדירות, שיחסנו אותו מפני היצה"ר! לא להתקפל ולא להשבר מכל נסיון שבא עליו! להחזיק חזק בלימוד התורה, שזה "גלגל ההצלה" שיכול להציל אותו מפיתויי היצה"ר! ולהיות חייל גאה ואמיץ! להלחם ולשבור את התאוות - ובשום אופן לא להיכנע! לא להשאר כל הזמן על אותה דרגה, לא לדרוך כל הזמן על אותו מקום, אלא תמיד לנצח את היצה"ר, ולעלות ולהתעלות עוד ועוד, עד - - - שהאדם יזכה לעבור את דרגת המלאכים, ולקבל את הציון הגבוה של "טוב מאוד", שאכן באמת מגיע למי שהשקיע ועבד על עצמו!

מסופר עַל הָרַב אַרְיֵה לֵוִין זַצ"ל, שֶׁהֶזְמַן לְדַבֵּר בִּפְנֵי תַּלְמִידִים הָעוֹמְדִים לִפְנֵי בַּר מִצְוָה בְּבֵית סֵפֶר מַמְלַכְתִּי בְּתֵל אָבִיב, וְסִפֵּר לָהֶם אוֹדוֹת הַמִּפְגָּשׁ הָאַחֲרוֹן שֶׁהָיָה לוֹ בְּבֵית הַכֶּלֶא שֶׁל הַבְּרִיטִים, בְּצַל הַגַּרְדּוֹם, עִם הַנִּדּוֹנִים לַמָּוֶת בַּרַזְנִי וּפַיְינְשְׁטַיין הי"ד.

הָרַב בָּא לְהָנִיחַ לָהֶם תְּפִלִּין, וְהֵם מְאֹד הִתְרַגְּשׁוּ וּבָכוּ בֶּכִי גָּדוֹל שֶׁזּוֹ הַפַּעַם הָאַחֲרוֹנָה בְּחַיֵּיהֶם שֶׁיַּנִּיחוּ תְּפִלִּין. הַנִּדּוֹנִים לֹא יָכְלוּ לְהִפָּרֵד מֵהַתְּפִלִּין, וְהִצְמִידוּ אוֹתָן לְלִבָּם, וְנִשְּׁקוּ אוֹתָן לְלֹא הֶרֶף.

אָמַר הָרַב לֵוִין לַתַּלְמִידִים: וְכִי רַק בַּפַּעַם הָאַחֲרוֹנָה צְרִיכִים לְהִתְרַגֵּשׁ וְלִבְכּוֹת כְּשֶׁמַּנִּיחִים תְּפִלִּין? וְכִי דַּוְקָא אָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְחִיּוֹת רַק שָׁעוֹת מִסְפַּר צָרִיךְ לְשָׁפוֹךְ לִבּוֹ עַל הַתְּפִלִּין? הֲרֵי מִי שֶׁכָּל הַחַיִּים עוֹמְדִים לְפָנָיו וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁפִּיעַ עָלָיו לְלֹא הֶרֶף חֵן וָחֶסֶד וְרַחֲמִים, הֲרֵי בָּרוּר שֶׁלְּאָדָם כָּזֶה רָאוּי לְהִתְרַגֵּשׁ וּלְהוֹדוֹת לַה' יִתְבָּרַךְ בְּכָל כֹּחוֹ וּבְכָל מְאוֹדוֹ. כָּךְ גַּם צְרִיכִים אָנוּ לְהַרְגִּישׁ כְּשֶׁשּׁוֹמְעִים אוֹ קוֹרְאִים דְּבַר תּוֹרָה שֶׁכְּבָר לָמַדְנוּ בֶּעָבָר. כְּמוֹ הַהִתְלַהֲבוּת שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם צָמֵא כְּשֶׁרוֹאֶה מַיִם, אַף עַל פִּי שֶׁכְּבָר שָׁנִים רַבּוֹת הוּא שׁוֹתֶה אֶת אוֹתָם הַמַּיִם. כָּךְ צְרִיכָה לִהְיוֹת הַהִתְלַהֲבוּת לְנַבֵּי דִּבְרֵי תוֹרָה.

וּכְמוֹ כֵן כָּתַב מָרָן הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ (סִימָן סא סְעִיף ב) עַל הַפָּסוּק "אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם" רְצוֹנוֹ לוֹמַר: בְּכָל יוֹם יִהְיוּ בְּעֵינֶיךָ כַּחֲדָשִׁים, וְלֹא כְּמִי שֶׁכְּבָר שָׁמַע אוֹתוֹ הַרְבֵּה פְּעָמִים שֶׁאֵינוֹ חָבִיב אֶצְלוֹ.

ילד שמגיע למצוות, מלמדים אותו להניח תפילין, לכרוך על ידו 7 כריכות של רצועות התפילין. נו, הילד צריך לחשוב, אסור לדבר, אסור להפסיק, הוא צריך לחשוב במחשבתו שהוא סופר 7, איך? מה הוא יחשוב? אז מלמדים את הנער לחשוב: "פּוֹתֵחַ אֶת-יָדֶךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל-חַי רָצוֹן" – 7 מילים – 7 כריכות.

שואל הגאון רב ליב גורביץ זצ"ל, ראש ישיבת גייצד באנגליה: יש עוד פסוקים של 7 מילים, שזה משמעותי מאוד, למשל: "וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם" (דברים ד, ד) – למה את זה לא מלמדים אותו לחשוב? למה את "פּוֹתֵחַ אֶת-יָדֶךָ"?!"

ומשיב: נער מתבגר מתחיל כבר לחשוב על כסף, הוא קיבל לבר מצוה ארנק מעור וכמעט כבר פנקס צ'קים, חסרה לו רק תעודת זהות... הילד המתבגר מתחיל לחשוב: על הכסף, על הקידום הכלכלי שלו, על הרכוש, ועל צבירת הממון, מה יהיה איתי כשאני אהיה גדול, מאיפה יהיה לי כסף, אקנה לי מכונית מהודרת – זה מחשבות ראשונות שנכנסות לליבו של הנער המתבגר.

אומר רב ליב גורביץ: הדבר הראשון שמלמדים אותו זה שפרנסה היא משמים, אמונה - "פּוֹתֵחַ אֶת-יָדֶךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל-חַי רָצוֹן". ואמנם כשאדם מתחיל לחשוב שהפרנסה הוא מביא, כוחו ועוצם ידו, בינתו, חוכמתו, אז הוא מרשה קצת לעצמו להערים קצת, לשקר קצת, כי זה הוא, הוא! אבל אם אדם מאמין "פּוֹתֵחַ אֶת-יָדֶךָ" שהכל משמים, שום דבר לא יעזור אם ה' לא יתן לך, אז בשביל מה אתה צריך לשקר במסחר, בשביל מה צריך להערים? למה אתה לא יכול להיות הגון וישר? מה הראיה? כי זה מבחן האמונה הפרנסה! פה קריעת ים סוף!

סגולת כל ראשית שאדם יְנצֵל כל התחלה בחיים שלו, כל דבר ראשוני, כל דבר התחלתי, כגון: סגולת "למחרת ראש השנה", סגולת ל"מחרת יום הבר מצוה", סגולת ל"מחרת יום החתונה" – זהו סוד ההצלחה, להתחיל דבר חדש עם קבלה חדשה!

מעשה ברב כהנמן זצ"ל מייסד ישיבת פונוביז', בערוב ימיו נכנס אליו ראש ישיבה צעיר וסיפר לו לרב כהנמן שזה לא מכבר הקים ישיבה והיא אינה מצליחה לעמוד על רגליה. בעיות קשות נערמות בדרכה ושוב הוא אינו רואה ברכה בעמלו".

שאל הרב כהנמן שאלה: "מה עשית ביום הראשון ליסודה של הישיבה?" – מה עשית בהנחת אבן הפינה, ביסודה של הישיבה?

השיב לו ראש הישיבה הצעיר: "חגגנו חגיגה גדולה - הזמנו אורחים רבים וערכנו סעודה גדולה עם דרשנים רבים" – בקיצור, עשינו מזה עסק גדול.

אמר לו הרב כהנמן זצ"ל: "בוא אומר לך, מה אני עשיתי ביום בו החלו להקים את ישיבת פונוביז'. ואז תבין מהו סוד הצלחתה. ביום בו החלו הבולדוזרים ליישר את הקרקע על הגבעה שהיום היא נקראת גבעת פונוביז', הגבעה הצחיחה, הייתי שרוי בתענית. באותו יום שהתחלתי את יישור הקרקע ואת הבאת הבולדוזרים הייתי בצום ולקחתי מנין תלמידי חכמים אל שטח הבניה וישבנו, לא יודע על מה, אבל הביאו כסאות, ישבנו ולמדנו גמרא, והתפללנו בדמעות. קדשנו את הראשית, התחלנו בקדושה, יצקנו את קדושת הגמרא עם יישור הקרקע, עם הבטון והברזלים".

אומר הרב מפונוביז': "כל ההתחלות צריך שיהיו טובות וקדושות". זהו סודה של ישיבת פונוביז'. לא מתחילים בחגיגות, לא מתחילים בסעודות, לא מתחילים בפרחים, מתחילים בקדושה, מתחילים בטוב ואין טוב אלא תורה. בתענית, בתפילה ובצדקה ותורה מעל לכל. כל ההתחלות צריך שיהיו טובות.

וזוהי גם עתיד חייך, נער בר מצווה יקר, תדע לנצל את התחלת חייך הבוגרים, גיל 13, בהתחלה טובה! בלימוד תורה בהתמדה!

"וְהָיָה לְךָ לְאוֹת עַל יָדֶךָ וּלְזִכָּרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת ה' בְּפִיךָ כִּי בְיָד חֲזָקָה הוֹצִאֲךָ ה' מִמִּצְרָיִם וְשָׁמַרְתָּ אֶת הַחֻקָּה הַזֹּאת לְמוֹעֲדָהּ מִיָּמִים יָמִימָה." (יג, ט- י)

א"ר אלעזר: אמרו ישראל לפני הקב"ה אנו רוצים לייגע בתורה יומם ולילה אבל אין לנו פנאי, אמר להם הקב"ה קיימו מצות תפילין ומעלה אני עליכם כאילו יגעים אתם יומם ולילה! ואף נשים שפטורות ממצווה זו שזוהי מצות עשה שהזמן גרמא, אף על פי כן, מיכל בת שאול וברוריה אשתו של רבי מאיר הניחו תפלין, וכן טבי עבדו של רבן גמליאל היה מניח תפילין, (ילקוט שמעוני פר' יג סי' רכב).

ודרשו רז"ל כל מי שיש לו תפילין בראשו ותפילין בזרועו וציצית בבגדו מוחזק הוא שלא יחטא, שנאמר (קהלת ד) והחוט המשלש לא במהרה ינתק, אמר רבי שמעון כל המניח תפילין מאריך ימים שנאמר (ישעיה לח, טז) "אֲדֹנָי עֲלֵיהֶם יִחְיוּ וּלְכָל בָּהֶן חַיֵּי רוּחִי וְתַחֲלִימֵנִי וְהַחֲיֵנִי." (רבנו בחיי סוף פרשת בא).

וכתב רבנו יוסף חיים (בן איש חי הלכות) שנראה לומר שהשם יתברך ציונו להניח תפילין של יד בשמאל, כנגד הלב, ותפילין של ראש כנגד המוח, כדי לשעבד מוחנו ולבנו להשם יתברך, שהמח הוא משכן החכמה, והלב הוא משכן הבינה, ואם אלו יתקדשו- אז כל האברים נגררים אחריהם! ועל המניח תפלין של ראש כתוב (דברים כח, י) "וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עָלֶיךָ וְיָרְאוּ מִמֶּךָּ".

וראוי לו לאדם למסור נפשו על מצוה חשובה כזו, שאלישע בעל הכנפיים מסר נפשו עליה ונעשה לו נס פלאי כמאמר הגמ' (שבת קל.) שמפני מה קראו לו אלישע בעל הכנפים? שפעם אחת גזרה מלכות הרשעה גזרה על ישראל שכל המניח תפילין על ראשו ינקרו את מוחו, והיה אלישע מניח תפילין ויוצא לשוק, וראהו קסדור (ממונה) אחד, ואז אלישע התחיל לברוח, והממונה רדף אחריו, כיון שהגיע אצלו נטלן מראשו ואחזן בידו, אמר לו מה בידך? אמר לו כנפי יונה, פשט את ידו ונמצאו בה כנפי יונה, לפיכך היו קוראים אותו בעל כנפים, ולמה דווקא כנפי יונה ולא שאר עופות? משום שכנסת ישראל דומה ליונה שנאמר "כנפי יונה נחפה בכסף ואברותיה בירקרק חרוץ" מה יונה זו כנפיה מגינות עליה אף ישראל מצות מגינות עליהן.

ובספר אמונת התחיה (פ"ד) כתב בשם ספר נפש יהודה כי פעם אחת קבר השר ליהודי אחד שגר אצלו והיה אצלו חשוב מאוד. לאחר ימים עבר על קברו ואמר אראה איך היהודי שוכב בקברו וציוה לפתוח ארונו, ומצא שצב אחד עמד על מצחו במקום הנחת תפילין ושני נחשים נקרין בפיהן במצחו ותולין למטה כשתי רצועות של תפילין וצב אחד כן על זרועו ונחש אחד כרוך על זרועו ועל ידו, ככריכות התפילין שביד, ומיד שלח השר אחר היהודים לראות ולומר מה זה ועל מה זה, ושאלו היהודים לשר שכל ימיו היה אצלך, הראית מימיך ממנו שהניח תפילין? אמר השר לא, אמרו לו הנה זה עונשו שמניחים לו תפילין עתה בקבר. ע"כ.

ועוד אמרו בתיקונים (תיקון ו) שבזמן שישראל מייחדים להקב"ה בתפילין של יד ובשל ראש בדחילו ורחימו נאמר בהן "לֹא-תִקַּח הָאֵם עַל-הַבָּנִים" ואם לאו "שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח". (כף החיים סי' לז אות ו).

ובספר ילקוט יוסף כתב (שארית יוסף ח"א סי' כה) ויש להזהר מאוד במצוה זו, שכל המניח תפילין מקיים ח' מצות עשין בכל יום. ומי שאינו מניח תפלין הוא בכלל פושעי ישראל בגופן, שנידונים לדורי דורות בגיהנם, ועובר על שמונה עשין בכל יום, ואם עשה תשובה, אינו בכלל פושעי ישראל בגופן, ושכר המקיים מצות תפילין גדול מאוד, שמלבד שהקרן קיימת לו לעולם הבא, אוכל פירותיהן בעולם הזה, ומאריכים לו ימיו ושנותיו.

וכל המניח תפלין ומתעטף בציצית וקורא ק"ש ומתפלל, מובטח לו שהוא בן עולם הבא, ואין אש של גיהנום שולטת בו, וכל עוונותיו נמחלים.

ומי שהוא זהיר ביותר במצות תפילין, ליום הדין מצוה זו מכרעת את הכף, שאין לך בכל מצות עשה שבתורה גדולה יותר ממצות תפילין, שהוקשה כל התורה כולה לתפילין, שנאמר, למען תהיה תורת ה' בפיך, ע"כ.

ומסופר שפעם אחת ראה רבנו הרב אליהו לאפיאן זצוק"ל שאחד מחזיק בידו רדיו טרנזיסטור קטן וכאשר שמע קול בוקע מתוכו, שאל בתמיהה גדולה האם באמת אפשר להפעילו גם בלי חבור של חוט לחשמל לשקע? כאשר נענה בחיוב, הוסיף לשאול ומה יקרה אם יחסר במכשיר אפילו בורג קטן אחד, הרי בלי ספק שהמכשיר לא יוכל לפעול כלל, לא כן? וכאשר השיב לו הנשאל שנכונים דבריו בזה, אמר: למה אם כן קשה להאמין שכאן על הראש מונחת קופסא קטנה המושכת שפע של קדושה ממרום, בלי שום חיבור הנראה לעין, והכל באמצעות הדברים שהיא מכילה בתוכה- שהם הפרשיות שנכתבו. בתכלית השלמות בקדושה, ואם חסר אפילו קוצו של יו"ד, נפגמה הפעולה ונפסק השפע לא כן?! (לב אליהו עמ' 44).

ודע שאפילו הקב"ה מניח תפילין שנאמר "וְהָסִרֹתִי אֶת כַּפִּי וְרָאִיתָ אֶת אֲחֹרָי וּפָנַי לֹא יֵרָאוּ" פרש"י הראהו קשר של תפלין (וכמובן שזה רק לסבר את האוזן ויש בזה דברים עמוקים), וראה על זה במסכת ברכות (ו.).

וכן בלעם הרשע "בירך" את ישראל בזה שנאמר (במדבר כג, כד) "הֶן עָם כְּלָבִיא יָקוּם וְכַאֲרִי יִתְנַשָּׂא לֹא יִשְׁכַּב עַד יֹאכַל טֶרֶף וְדַם חֲלָלִים יִשְׁתֶּה" פרש"י: כשהן עומדין משינתם שחרית הן מתגברים כלביא וכארי לחטוף את המצות ללבוש טלית לקרוא את שמע ולהניח תפילין.

הרה"ג ר' יעקב ישראל קנייבסקי (הסטייפלר) והאדמו"ר מליבאוויטש זצ"ל שאסור להפסיק את החתן הבר מצוה באמצע דרשתו בשירים משום ביטול תורה. ע"כ.

מעשה בסטייפלער רבינו יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל, שהגיע לאירוע בר מצווה. לשמחת אנשי המקום לא היה קץ, ואמרו לאבי החתן 'לא ידענו שאתה מקורב לרב'.

אמר להם 'גם אני בעצמי לא יודע'. ובינתיים הרב עשה ריקוד עם החתן, ולאחר כמה דקות עזב את האולם. עד מהרה התברר הסוד הגדול, שהרב ראה את חתן הבר מצווה מדבר עם ילד אחר בבית הכנסת, וגער בו שאסור לדבר בבית הכנסת. אמר לו הילד 'כבוד הרב, הסברתי לו איך מתפללים. לא דיברתי דברי חול'. והסטייפלער ביקש ממנו שיאמר לו מתי חל בר המצווה שלו, כיון שקטנים לאו בני מחילה הם. וביום הבר מצוה הרב בא וביקש מחילה!

ואחר כל אלה הדברים אנו יתמי דיתמי, ק"ו שצריכים להיזהר לא לפגוע. ואם פגענו - נבקש סליחה.

אם אתה עושה בר מצוה לבן שלך, הרי זו מצווה גדולה לערוך סעודה כראוי. אבל מצווה עוד יותר גדולה שהתפילין יהיו מבהמה גסה ומהודרות. שהרי ערב הבר מצווה נגמר אחרי שעתיים או שלוש, ואילו התפילין הן לכל החיים, או לפחות לשנים רבות מאוד. גם הכסף הזה חוזר, כמו שהגמרא (ביצה ט"ז) אומרת "מזונותיו של אדם קצובין לו מתשרי עד תשרי חוץ מתשרי". תשרי - ראשי תיבות תפילין (או תורה), שבת, ראש חודש, יום טוב. שכל מה שהאדם מוציא לקדושה - הכל חוזר.

ומעשה באדם מסוים מחצור הגלילית שביקש לקנות דירה מחברת עמידר, והציע סכום של 80,000 ש"ח. בחברה דחו את ההצעה באמרם שהמכירה רק לזכאים. בינתיים האיש קנה תפילין מהודרות של רבינו תם ב-500 דולר, וקיבל מכתב מהחברה שמודיע שנותר שבוע בלבד לרכישה, ושגם מי שלא זכאי יכול להשתתף במכרז של הדירות. אותו איש אמר לעצמו 'הרי קניתי תפילין והקב"ה מחזיר, אזי אם אציע סכום נמוך של 68,000 ש"ח - ה' יעזור'. וכך היה, האיש זכה במכרז וזכה בדירה. וחוץ מהכסף של התפילין הוא הרוויח עוד כעשרת אלפים שקל.

אדם צריך לעשות את המצוות כמו שהוא עושה את מעשיו לעצמו. המשנה במסכת אבות (פ"ב מ"ד) אומרת "עשה רצונו כרצונך", ולכאורה זה לא מובן. וכי אדם יעשה את רצון ה' איך שהוא רוצה ואיך שבא לו? ויבואר על פי משל באדם שהשתתף במלחמה, והנה הקרב הולך וגובר. הוא חטף כדור והחל לפרפר, ובשניות האחרונות פנה לחבירו ואמר לו 'תיקח את 10,000 הדולרים הללו. 1,000 תיקח בשבילך ו-9,000 תתן לאשתי'. אבל האיש הנ"ל אמר 'מה פתאום תשעת אלפים בשבילי, ואלף לאשתך?'. אמר לו האיש 'תתן לאשתי כמה שאתה רוצה'.

לאחר המלחמה האיש הנ"ל הלך לאשת האיש ונתן לה אלף דולר. היא שאלה אותו 'כמה בעלי נתן לך?', והוא הודה שהוא קיבל 10,000, והסביר 'אבל הוא אמר לי לתת

כמה שאני רוצה, לכן תגידי תודה שנתתי לך אלף', אבל האשה תבעה אותו לבין הדין, והדיין פסק ואמר לאיש 'תיתן לאשה 9,000 ותיקח לעצמך אלף בלבד'. שאל האיש את הדיין 'מניין לך לשפוט כך? הרי בעלה אמר לי ליתן לה כמה שאני רוצה'. אמר לו הדיין 'בעלה אמר לך לתת לה כמה שאתה רוצה, ואתה רצית לקחת 9,000, אזי את זה תיתן לאשה'.

וזהו גם כאן - איך שאנו רצים אחרי כסף וזהב, כך צריך לרוץ אחרי תורה ומצוות. כמאמר שלמה המלך ע"ה "אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראת ה'". תן להקב"ה – לפחות כמו שאתה רוצה טוב כלפי עצמך!

מעשה שהיה בבית החולים 'תל השומר' באדם שהיה צריך לעבור ניתוח לב מסובך, וברוך ה' הכל עבר בשלום, וכשהוא יצא ונרגע הוא ראה אדם אחר ממתין גם לניתוח לב שהחוטים בליבו היו קרועים קצת, ושאל אותו המנותח אם הוא הניח תפילין היום? אבל הוא הניד ראשו בשלילה, ואמר שמהבר מצוה לצערו הוא לא מניח תפילין.

אמר לו אם לא עכשיו שהתפילין הם כנגד הלב, אז אימתי? אמר לו: אני לא יודע להניח תפילין, אולי תוכל להניח לי, והניח לו בשמחה את התפילין וקרא קריאת שמע ונכנס לצילום שלפני הניתוח, וראה זה פלא, אין צורך בניתוח החוטים של הלב מסודרים כראוי, והבחור קם וחיבק את זה שהניח לו את התפילין ואמר לו, החוטים שהנחת לי על היד סידרו לי את כל החוטים שבלב.

ידוע המעשה בגאון מוילנא שלפני פטירתו באו כל תלמידיו ולתדהמתם ראו שהוא בוכה ולא הבינו מדוע שהרי על הצדיקים נאמר "עוז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון" וקל וחומר הגאון מוילנא שכל חייו היה מקשה אחת של תורה ועבודת ה' רצופה ימים ולילות וכבר בגיל בר מצוה קיבל עליו לא להרים ראשו מעל ארבע אמות ואין צורך לומר שהוא עמד בקבלתו עד יומו האחרון, ואם כן התפלאו התלמידים איך גאון וקדוש שכזה בוכה לפני פטירתו והרי מובטח לו גן עדן?

ולפתע הוציא הגאון את ארבע כנפותיו ונישקם ובכה ואמר כל זמן שהאדם חי כל רגע שיש עליו ציצית שעולה כמה שקלים, זה המון מצוות, ואחרי שהאדם נפטר כמה ציציות שיניח על גופו זה לא יעזור כי כבר אין לו יצר הרע שמפתהו לא ללבוש ציצית. ואם הגאון מוילנא שלא היו חסרים לו מצוות ואף על פי כן בכה על זה שהוא לא יוכל להרויח את מצות הציצית בעולם האמת, מה אנו נאמר שבקושי יש לנו מצוות, אזי קל וחומר שלא נוריד את המצוה היקרה הזו.

מעשה ברבי שבתאי יודלביץ שהיה בחוץ לארץ, והוצרך להתעכב שם בגלל שלגים שירדו ללא הרף ובינתיים הרבי ישב באחד מבתי הכנסת ללמוד במשך היום, ואחד האנשים במקום אמר לרב כיון שגם ככה הוא פה אם הוא יכול ללמד את הבן שלו להניח תפילין כי בעוד כמה ימים יש לו בר מצוה, והרב הסכים כמובן, והחל ללמד את הילד ובתוך כדי הלימוד הרב הבין שהילד לא חונך בדרך התורה והמצוות, ואמר לילד אם אתה תזכה ותניח תפילין יום יום במשך כל ימי חייך מובטח לך שאתה בן עולם הבא וכל עוונותיך נמחלים ואין אש הגיהנם תשלוט בך ותאריך ימים! כך מובא בהלכה (משנה ברורה סימן לז ס"א).

ואם חלילה היום הראשון שתתעטף בטלית ובתפילין זה יהיה בבר מצוה, והפעם הבאה תהיה שיעטפו את הגופה שלך אחרי מאה ועשרים בטלית, אזי זה לא בר מצוה אלא בר עבירה! ולמחרת האבא של הילד נראה כועס על הרב שאל אותו הרב, מדוע אתה כועס עלי עשיתי לך משהוא רע? אתה גרמת לי צער, ענה אב הילד אבל לא נעים לי להגיד לך, אבל הרב אמר לו תגיד לי איזה צער גרמתי לך אולי אני אתקן את הטעות! אמר האבא, אתמול הבן שלי שאל אותי, אבא, מתי לך יהיה בר מצוה?? כי הוא לא ראה אותי מעולם מניח תפילין.

אחר כמה ימים הגיע הטקס של הנחת התפילין בבית הכנסת ואחר כך ישבו לאכול, אמר לו אב הבר מצוה, אולי כבודו יגיד לנו כמה מילים לכבוד המעמד, והרב ניצל את ההזדמנות ואמר להם את דברי הגמרא על הפסוק אבן מקיר תזעק וכו' שהאבנים בבית יעידו על האדם אם הניח תפילין או לא. הכף הזאת בסעודה תעיד אם האדם שמר מצוות או לא. לפתע קם איזה אחד ואמר לרב מה אתה מדבר שטויות וכי לכף יש רגליים לבוא להעיד? וכי לכף יש פה לדבר? אמר לו הרב: נחייה ונראה! ובינתיים נסתיימה הסעודה והרב עזר לילד להוריד את התפילין והטלית ועזר לו לקפל אותם, ואחר כך, לקח כף אחת מזהב שעשויה מזהב, ותחבה בכיסו לעיני כולם.

למחרת מגיע אליו האבא של הבר מצוה ומבקש את הכף היקרה ואמר לרב שזה סט יקר. אבל הרב אמר לו, אני בכוונה לקחתי את הכף כי רציתי לשאול אותה אם הבן שלך הניח היום תפילין או לא, ולצערי הכף אמרה לי שכבר ביום שאחר הבר מצוה הבן שלך לא הניח! מה פתאום? אמר האב איזה שטויות בודאי שהבן שלי הניח, רגע אמר הרב אני ישאל את הכף שוב פעם, אולי טעיתי, והרב הלך וחזר כעבור דקה ואמר לאבא, לצערי, הבן שלך לא הניח תפילין, ואם אתה רוצה אני יכול לשאול את הכף, מחר לעיני כולם!

מיד התפשטה השמועה בכל האזור וכולם הגיעו למחרת לבית הכנסת לתפילת שחרית, למחרת, התאספו כולם לראות את הפלא הגדול, כיצד הכף תבוא ותעיד... כשהגיע הרב ראה כבר את הבית כנסת מלא מפה לפה וכמובן שגם החתן בר מצוה הגיע. וכל העיניים של המתפללים עוקבות אחריו לראות מהיכן הכף תגיע מהתקרה או שמא דרך הדלת. ואכן רק החל החתן בר מצוה להתעטף בטלית, נשמע, רעש של מתכת הלוא זו הכף הידועה... התפלא האב ושאל: כבוד הרב, מה עשית איזה שמות ויחודים שהכף באה בעצמה עד לכאן??? אמר לו הרב בחיוך: לא עשיתי שום שמות ויחודים וגם הכף לא היתה כלל אצלי, אלא שכשעזרתי לבן שלך להוריד את הטלית והתפילין ועזרתי לו לקפלם הנחתי את הכף בין הקיפולים של הטלית... וכששאלת אותי למחרת היכן הכף הבנתי שהבן לא הניח כי אם הוא היה מניח, אזי היה רואה את הכף הנעלמת בין הקיפולים של הטלית...

כשעורכים נשף או בר מצוה עורכים באולם מפואר בעל שם, דואגים לבר עשיר "בר בי רב" בר מינן, וכלים מכלים שונים. מזמינים תזמורת מן המפורסמות ויהי כנגן המנגן ותהי עליהם הרוח, הולכים לקנות חליפה לפי צו האופנה. אך כשמגיעים לעיקר למצות "תפילין" קונים מהזול ביותר מן הבא בידו, כל ברנש עם כרס וזקן חצי רבנן וסומכים עליו כמאה עדים. אם היה אפשר היו קונים תפילין יד שניה וכשקונים תפילין למצוה עומדים על המקח להוריד מהמחיר הנקוב ועוד מתלוננים מה זה מאוד יקר, הרבנים האלה ועוד שרבובי מלים, אך אינו אומר התזמורת הזו כה יקרה, האולם הזה גובה מחיר מופרז, החנות הזו מאד יוקרתית... הופכים את היוצרות את העיקר לטפל ואת הטפל לעיקר. ומה יענה ליום פקודה? וכדי בזיון וקצף.

אסור לאכול ולשתות ברחבת הכותל, ואם עורכים שם אירוע כגון בר מצוה טוב שלא להגיש שם כיבוד כי אם מחוץ לרחבה. וחובה קדושה להכנס לרחבת הכותל המערבי ביראת כבוד ובכובד ראש.

נער שנעשה בר מצוה בשבת [יום הולדתו בשבת], רשאי לקדש על היין להוציא ידי חובה לאחרים. [ופשוט שיום "בר המצוה" נקבע לפי יום הולדתו ה-13 בתאריך העברי, ואין קשר לתאריך הלועזי כלל. ומתחילת הלילה בצאת הכוכבים, הוא נעשה גדול לכל דבר]. הרגיל להתפלל לקדש ולאכול בזמן פלג המנחה, ועתה נעשה בנו בר מצוה בשבת, ישתדל להמתין ולא לקדש לפני צאת הכוכבים, כי עד אז נחשב בנו קטן ואינו חייב בקידוש. אבל אם קשה לו להמתין, יקדש מוקדם, והנער בר מצוה יקדש לעצמו לאחר צאת הכוכבים. והוא הדין בכל זה לנערה בת מצוה שתקדש לעצמה.

המנהג הנכון שכשיש שמחה כשבת חתן או בר מצוה וכיוצא, שלא למכור את המצוות אלא ליתנן לבעל השמחה, והוא מכבד את קרוביו. ויש שנהגו למכור רק עליות משלים ומפטיר, כדי שמי שיש לו ''יום השנה'', יוכל לעלות. ובאמת שעל הגבאים לתת את הדעת על זה לכבד את בעל השמחה, שכבר אמרו חז''ל: ''הנהג בהם מנהג דרך ארץ'', ולא יתנהגו בקמצנות, ואדרבה ''כִּי מְכַבְּדַי אֲכַבֵּד''. (ילקו''י ב ס''ח)

בתי כנסת שרוב המתפללים באים רק בשבת, יש להקל לחלק לאותם אנשים את הקבלות על תרומותיהם. וכן יש להקל לחלק הזמנות של חתונה, בר מצוה, וכדומה, שכל אלו צרכי מצוה הם.

אסור לתת מתנה בשבת, משום שנראה כמוכר חפץ לחברו. אולם רשאי להקנות לו את המתנה קודם שבת [על ידי שיתן את המתנה לאדם אחֵר, שיגביה אותה, ויאמר: ''בהגבהה זו אני זוכה לפלוני במתנה''. ולאחר מכן, אינו רשאי לחזור בו שלא ליתנה, כי משעה שהקנה לו את החפץ, זכה בו והוא שלו, ואף שאינו יודע מכך], ועל ידי כך נמצא שבשבת אינו נותן לו מתנה אלא את מה שכבר שייך לו. ואדם שנותנים לו מתנה בשבת מבלי שהקנו לו אותה לפני כן, יאמר מקבל המתנה, שאינו זוכה בה עד מוצאי שבת. (ב קס)

מותר לתת מתנה לצורך מצוה. ולכן ישנם בתי כנסת שנהגו לתת מתנת עידוד לחתן בר מצוה בשבת. ואולם טוב שיזכו לו את המתנה קודם השבת, כנ''ל. (ב קנט)

במקום צורך, רשאי אדם בשבת ללמד נער בר מצוה או בעל תשובה, היאך מניחים תפילין. (ילקו''י שבת ג י, סח) בהיות וישנה מחלוקת הפוסקים אם התפילין מוקצה, ולדעת רוב הפסוקים אינם מוקצה. ואף לחולקים, הרי הם כלי שמלאכתו לאיסור, שמותר לטלטלו לצורך גופו.

זה לשון רבנו עובדיה יוסף שליט''א: ''מכאן הנני פונה לכל מנהלי בתי הספר ותלמודי תורה בזמנינו, ללמד טעמי המקרא לתלמידים, עוד קודם הגיעם לגיל בר מצוה, כדי לחנכם שיוכלו לקיים מצות קריאת שניים מקרא ואחד תרגום בטעמי המקרא, ולא כאותם מנהלים אשר אינם משגיחים כלל על זה, ורק כשהתלמיד מגיע לגיל בר מצוה, מלמדים אותו ההורים באופן פרטי קריאת מספר פסוקים בטעמים, כדי שיקראם כך בציבור. וזוהי תעודת עניות לאותם הורים ומורים, שאינם שמים לב על כך.'' ע''כ. (שבת א דש) ''וזכורני שהרה''ג המורה הדגול מהר''ר שלמה עבו זצ''ל, שהיה המורה שלנו בתלמוד תורה ''בני ציון'', היה מלמד אותנו בילדותינו בכל ערב שבת, שניים מקרא ואחד תרגום עם הטעמים. זכרה ה' לו לטובה, ותהיה נפשו צרורה בצרור החיים''.

נהוג אחר קריאת העולה או לפני לעשות מי שברך, ברכת הגומל, נדרים לצדקות, השכבות, לזמר ולשורר פזמונים לכבוד בעלי הברית, חתן הבר המצוה, או לכבוד החתן וכד' וכן נהוג שיקראו לתורה לכל אורחיו שהביא לשמחת החתן ולעשות שם שמחה ומשתה ואין בזה טורח ציבור.

תתחדש!

(דברים כ"ו, ט"ז) הַיּוֹם הַזֶּה ה' אֱלֹקֶיךָ מְצַוְּךָ לַעֲשׂוֹת אֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאֶת הַמִּשְׁפָּטִים וְשָׁמַרְתָּ וְעָשִׂיתָ אוֹתָם בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ.

פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י: בְּכָל יוֹם יִהְיוּ בְּעֵינֶיךָ חֲדָשִׁים כְּאִלּוּ בּוֹ בַּיּוֹם נִצְטַוִּיתָ עֲלֵיהֶם.

מִטְּבָעוֹ שֶׁל הָאָדָם, שֶׁלְּאַחַר שֶׁחוֹזֵר הוּא כַּמָּה פְּעָמִים עַל פְּעֻלָּה כָּל שֶׁהִיא - כַּמָּה טוֹבָה וּמְיֻחֶדֶת שֶׁתִּהְיֶה, נַעֲשֶׂה מֻרְגָּל בָּהּ, וְהִתְרַגְּשׁוּתוֹ וְהִתְלַהֲבוּתוֹ מִתְמַעֶטֶת וּפוֹחֶתֶת * . אֲבָל הַקָּבָ"ה דּוֹרֵשׁ מֵאִתָּנוּ * לְרָחֵשׁ אֶת הֶרְגְּלֵנוּ, וּלְהַרְגִּישׁ בְּכָל יוֹם וְיוֹם כְּאִלּוּ הוּא הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁלָּנוּ בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, וְשֶׁלֹּא תְּהֵא עֲבוֹדָתֵנוּ כְּמִצְוַת אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה. * הַתְּפִלִּין - כְּבְיוֹם הַבַּר מִצְוָה, וְהַתְּפִלָּה - כְּבַפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה בָּהּ פָּתַחְנוּ אֶת הַסִּדּוּר, וַאֲמִירַת הַשָּׁלוֹם לַשָּׁכֵן אוֹ לִבְנֵי הַבַּיִת - כִּלְמִי שֶׁלֹּא רְאִינוּהוּ זְמַן רַב, וְכֵן עַל זוֹ הַדֶּרֶךְ. וְכִלְשׁוֹן * רַבֵּנוּ בְּחַיֵּי: הַהִתְחַדְּשׁוּת - הֲנָנָה, וְהַהִתְרַגְּלוּת - סַכָּנָה!

מעשה שהיה עם מרן רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל שאמר לבחור שבעתיד נתגדל להיות מגדולי הדור, בהגיעו לגיל בר מצוה: "אתן לך מתנה לכל החיים! - וזוהי המתנה: "מבוגרים מתחרטים ואומרים אילו ידענו בצעירותנו את מה שאנחנו יודעים כיום היינו נוהגים אחרת, עצתי אליך תתייעץ עם המבוגרים ולא תתחרט וזאת תהיה לך מתנה לכל החיים".

מסופר על האדמו"ר רבי ישראל אביחצירא זצ"ל (בבא סאלי), שיום אחד הופיע לפניו בחור על כסא גלגלים, הבחור ישב לפני האדמו"ר וסיפר שנפצע במלחמת יום הכפורים, ולאחר סידרת ניתוחים נשאר רתוק לכסא גלגלים כאשר רגל אחת בכלל לא מתפקדת, מצב הרגל אף החל להתדרדר והיה חשש שיצטרכו לקטוע לו אותה.

אותו בחור שהיה מרוחק מתורה ומצוות שוכנע במצב של יאוש לנסוע לנתיבות אל הצדיק, אולי יש אמת בכל אותם סיפורים ששמע על ה"נסים" שיכול הצדיק לעשות, שמע הרב את סיפורו של הבחור, פנה אליו ושאלו: תפילין אתה מניח בכל יום? לא, ענה הבחור, על השבת אתה שומר? - לא, באה התשובה.

אם כן, התפלא הרב, "תן תודה שרגל אחת שלך בריאה" הרי את הכוח אנו מקבלים מאתו יתברך, ואם אין אנו עושים את רצונו, בידו לקחת מאתנו את אשר נתן לנו ולשתק אותנו כליל, ואתה שאינך הולך בדרך התורה והמצוות, מה שכן יש לך הוא מתנת חינם. משמע זאת הבחור פרץ בבכי מר, שגרם התרגשות אצל כל הנוכחים, לאחר שנשתררה דומיה בחדר, הישיר הרב את מבטו אל עיני הבחור ושאלו: אם אברכך ברפואה שלמה, ותוכל לקום על רגליך, האם תהיה מוכן לקבל עליך עול מצוות? כן, באה התשובה.

אם כן, אמר הרב תן לי את ידך, ואני מברך אותך ברפואה שלמה לעבודתו יתברך, לאחר שנישק הבחור את ידי הרב, אמרו לו הנוכחים "לנסות" לקום על רגליו, להפתעתו הצליח מיד לעמוד, ואף לצעוד מספר צעדים ללא עזרת איש...

בעודו "המום" מהשינוי הכביר שחל במצבו, ניסה להלך במהירות יותר גדולה, ועד מהרה מצא את עצמו ליד דלת דירתו של הרב. בקפיצה יצא החוצה, והחל לרוץ כשהוא פונה לעוברים ושבים בשאלה, היכן יש טלפון ציבורי? הטלפון הקרוב ביותר היה "בישיבת הנגב" מרחק כמאתיים מטרים מבית הרב, לשם הגיע הבחור "בריצה", ובהתרגשות לא רגילה דיבר עם משפחתו, וסיפר להם בפרוטרוט את אשר קרהו בבית הרב.

בחורי הישיבה ששמעו בהשתאות את סיפורו לא האמינו למשמע אוזנם, אך לאחר שחזר על סיפורו נתפסו לאוירת התעלות נפלאה, שלבו יד ביד ויצאו בריקוד של שמחה ביחד עם הבחור להודות להקדוש ברוך הוא על הישועה הגדולה.

יותר מאוחר הגיעו רבים לבית הרב והשתתפו שם בסעודת הודיה מיוחדת לכבוד הנס הגדול. הבחור המאושר שמר את הבטחתו ושינה באופן יסודי את אורחות חייו, אך לא רק הוא חזר בתשובה, אלא רבים שנוכחו ושמעו את הסיפור לא שכחוהו זמן רב והתחזקו באמונה וביראת שמים.

מסופר על הצדיק רבי מיכל מזלוטשוב זיע"א שכאשר גדל בנו והגיע לבר מצווה הזמין הרב סופר סת"ם שיכתוב תפילין לבנו ומשנשלמה המלאכה הביא הסופר את הפרשיות והבתים לרב. אחז הרב את הבתים והחל לבכות בהתרגשות עצומה עד אשר נתמלאו הבתים בדמעות הרב. לאחר מכן הוריק את הבתים מן הדמעות וייבש את הבתים ורק לאחר מכן הורה לתפור את בתי התפילין.

מרגלא בפומיה של הגה"צ רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצוק"ל שלפעמים רואים שמבית פשוט ביותר יוצא תלמיד חכם וצדיק. וזהו מחמת שאיזו סבתא שלו שפכה ליבה

בתפילות ובדמעות שתזכה לבנים תלמידי חכמים. ואם זה לא עזר לבנים, הרי זה עוזר לנכדים!!

אמרו דרך רמז: אין מניחין תפילין אלא "בשבת", ופירש הגאון רבי עקיבא איגר, שהוא ראשי תיבות: במקום שער במקום תפוח, התפילין של ראש במקום שער, והתפילין של יד במקום התפוח שבזרוע.

בן שלוש עשרה למצוות:

גיל שלש עשרה הוא גיל הבגרות. עד כה היה בבחינת שאינו מצווה, אם קיים תורה ומצוות הרי הן נזקפות לזכות אביו. אולם מגיל י"ג ומעלה הרי הוא מצווה ועושה ושכרו גדול יותר. עד עכשיו הכל היה אצלו בגדר של רצון טוב והתנדבות, אולם מעתה נכנס באופן אמיתי לחיי תורה ומצוות. כמו שמצינו במעמד הר סיני, לפני שקיבלו תורה והקדימו נעשה לנשמע גם כן קיימו מצוות, אולם לאחר קבלת התורה הרי הם מחויבים ועומדים לא להוסיף דבר ולא לגרוע אלא לקיים את התורה והמצוות ככתבם וכלשונם למען ייטב להם. בדומה לכך, גם נער הבר מצווה צריך לקבל עליו עול מלכות ועל מצוות בדומה למעמד הר סיני.

המדרש אומר שצריך אדם לטפל בבנו עד שלוש עשרה שנה, מכאן ואילך צריך שיאמר ברוך שפטרני מעונשו של זה. רבי אהרון מבעלז זצ"ל דרש בדרשת הבר מצוות שלו את הפסוק "הלוך ילך ובכה נושא משך הזרע, בא יבוא ברינה נושא אלומותיו", וכך אמר: בשנות ילדותו של הילד הרי אביו הלוך ילך ובכה, מפני מה? מפני שהוא נושא משך על שכמו את עוונות זרעו בנו. אולם כאשר "בא יבא" - כשהבן מגיע לגיל י"ג (יבא בגימ' י"ג) או אז האב במצב רינה האב שמח שהוא משתחרר מעונשו של בנו, שכן מעתה הבן בעצמו הוא נושא אלומותיו.

מעשה שאירע באחת הישיבות הטובות בבני ברק ת"ו, שאחד התלמידים בה זכה והגיע לגיל מצוות. הייתה הכנה גדולה לחגיגת הבר מצווה, והיו מוזמנים אורחים רבים, יותר מהרגיל. גם כל בני כיתתו התכוננו כראוי, חוץ מאחד שחתן הבר מצווה לא הזמינו בגלל סכסוך כלשהו. הגיע המשגיח של הישיבה, וראה את כולם מתכוננים ונרגשים, וגם את הבחור שלא הוזמן וישב בצד, שהרי אינו מוזמן. הרב הבין מה קרה, ואמר לכל הבחורים 'אף אחד לא הולך היום לבר המצווה, אין צורך שתתכוננו. אם אחד לא מוזמן - אף אחד לא ילך'. הבחורים הצדיקים אמרו לרב 'כל אשר תגיד - נעשה ונשמע'.

בינתיים באולם חתן הבר מצווה חיכה לכל החברים מהכיתה, אבל לא ראה אפילו אחד. מיד התקשר בבהלה לישיבה, והמשגיח הסביר לו שאף אחד לא יגיע לבר המצווה כיוון

שאותו בחור לא הוזמן. מיד הלכו הבחור והוריו לישיבה, והתחננו למשגיח שלא יצער אותו ביום שמחתו. אבל הרב אמר שעד שהוא לא יבקש סליחה מאותו בחור ויזמינו - אף אחד לא יגיע. בלית ברירה ניגש הבר מצווה לבחור, וביקש את סליחתו. אבל אותו אחד שלא הוזמן לא היה מוכן לסלוח. ואזי הצטרפו גם ההורים וביקשו סליחה. וחתן הבר מצווה פרץ בבכי, והרב גם ביקש - עד שהבחור סלח לו.

השעה הייתה כבר עשר בלילה, וכולם הלכו לשמחה הגדולה. והרב הצדיק שלא נהג ללכת לאירועים כמעט בכלל הגיע הפעם, התיישב ליד הבחור והכריח אותו לאכול ולרקוד ביחד עם חתן הבר מצווה, והשמחה הייתה גדולה עד לשמים. ומאותו יום החתן והבחור הנ"ל הפכו לחברים בלב ובנפש, וכשהגיע זמנם לעבור לישיבה גדולה, אמר אחד לחברו 'לאיזו ישיבה שתחליט ללכת - אלך איתך'.

מסופר על אחד מגדולי ישראל, שפעם אחת שוחח עם אחד התלמידים שלו, והתלמיד ציין בפניו כי הוא מעוניין שיבדוק עבורו את התפילין שלו. שאל הרב: "כמה זמן התפילין ברשותך?" השיב התלמיד: "מאז גיל שלוש עשרה, בסך הכל שלושים ושתים שנים" שאל הרב: "רכשו לך אותן לבר המצווה?" השיב התלמיד: "לא, הן היו של אבי והוא קיבל אותן מסבי" שאל הרב: "כלומר שהן נרכשו לפני יותר ממאתיים שנים?!". התלמיד הנהן והרב אמר: "מבטיח אני לך שהן פגומות אף בלי בדיקה" אמר התלמיד: "אבל כבוד הרב, אלו הן תפילין מיוחדות שעוברות אצלנו בירושה, אינני יכול להחליפן באחרות" אך הרב התעקש: "אתה חייב להחליפן, אם תרצה אני יכול להשיג עבורך תפילין מהודרות באלפיים שקלים" והתלמיד ביקש לחשוב על כך.

מספר ימים אחר כך, ניגש התלמיד אל הרב ותפילין חדשות בידו. שאל את הרב: "איך יתכן שביקשת ממני אלפיים שקלים, וקניתי את אלו בחמש מאות שקלים, כולל סידור וטלית?" השיב הרב: "אם קנית זאת בחמש מאות שקלים בלבד, הרי לקחת סיכון שהן לא תפילין כשרות". השיב התלמיד: "מה אכפת לי? העוון עליו (על המוכר)". עוד מספר ימים עברו, וראה אותו הרב כשהוא ממרר בבכי, ניגש אליו ושאלו: "מדוע הנך בוכה?" השיב התלמיד: "אני יהלומן במקצועי- מישהו מכר לי סחורה במאות אלפי שקלים והסתבר שכל הסחורה מזויפת" השיב הרב: "מה אכפת לך? העוון עליו" רגז התלמיד והרב המשיך: "מי יתן ותהא לך אהבת מצוות כפי שאתה אוהב את ממונך".

ואל לנו להיות כאותו תלמיד, אלא נקפיד לרכוש תפילין כשרות ומהודרות, וכמובן נוודא כי אנו רוכשים אותן מאדם מהימן, ירא שמים ובעל המלצות, למען ייטב לנו באחריתנו.

מקום הנחת תפילין של ראש

כאשר מתבוננים בפסוקי התורה, עולה תמיהה מכך שהתורה מצווה (דברים ו,ח): "וְהָיוּ לְטֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ": והרי המקום בו מניחים תפילין של ראש לכאורה איננו בדיוק בין העיניים?! אולם כאשר בודקים את הנושא לעומקו מגלים שכל עין מורכבת משני חלקים עיקריים: גלגל העין ועצב הראייה; והנה במבט מלמעלה ניתן להבחין כי המקום הכשר להנחת תפילין של ראש הוא כל האזור הנמצא בדיוק ביניהם!

כדי שיוכל אדם לקבל את השפע הרוחני הנמשך מהנחת תפילין- מוכרח שיקיים את כל התנאים הבאים:

א. ישתמש בתפילין שנבדקו כהלכה שאינן פגומות (שמא מחמת השמש או הזיעה וגשמים נטשטש הדיו ונדבקו או נפרדו אותיות. וחובה לציין כי הנחת תפילין פגומות לא רק שלא מועילה ואיננה מצוה- אלא אף גורמת ברכה לבטלה ונשיאת שם ה' לשווא)!

ב. יוודא שכל גופו נקי ויטול ידיו היטב שלוש פעמים לסירוגין לפני שמניח תפילין.

ג. לפני שמניח תפילין יכוון בליבו שהוא מניחן רק למען עשות נחת רוח לפני ה' יתברך ולא לשום פניה אחרת, וכן ישתדל לחשוב הכוונה הזו בכל עת!

ד. יוודא כי הוא מניח התפילין במקום הנכון ביד במקום שריר הזרוע, ובמקום הנכון בראש במקום תחילת צמיחת השערות. ובכל מקרה של ספק יפנה להיוועץ בתלמיד חכם (חובה לציין כי הנחת תפילין שלא כהלכה לא רק שלא מועילה ואיננה מצווה- אלא אף גורמת ברכה לבטלה ונשיאת שם ה' לשווא)!

ד. כל זמן שהתפילין עליו לא יסיח דעתו מהן וימשש בהן מדי פעם לזכרון, וכן ישמור עצמו שמירה יתירה שלא יבוא לידי הרהורי עבירה ולא לידי הפחה!

אם יניח תפילין על פי כל הכללים הללו- מובטח לו שיזכה לטעום הטעם המתוק מדבש של קרבת אלוקים שאין נפלא ממנו בכל העולם כולו.

סיום הַשַּ"ס בְּגִיל... 13

בְּשַׁבַּת בַּר-הַמִּצְוָה לִבְנוֹ שֶׁל קְרוֹב מִשְׁפָּחְתִי, תָּלְמִיד-חָכָם יָדוּעַ, הִפְתִּיעַ אוֹתָנוּ הָרַב בְּהוֹדָעָתוֹ, שֶׁהִשְׁאִירָה אֶת כָּל הַמְּסֻבִּים... הֲמוּמִים. וְכָךְ הוֹדִיעַ הָאָב: "עַתָּה, בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם, נִשְׁמַע סִיּוּם מִבְּנִי עַל מַסֶּכֶת עֲרוּבִין וּבְכָךְ הוּא מְסַיֵּם אֶת הַ...שַּ"ס. שֶׁלֹּא תִּהְיֶה טָעוּת - שַּ"ס בַּבְלִי! לֹא מִשְׁנָיוֹת!"

בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת קֹדֶשׁ נִגַּשְׁתִּי אֶל אָבִי בָּר הַמִּצְוָה וּשְׁאַלְתִּיו כֵּיצַד זָכָה שֶׁבְּנוֹ יְסַיֵּם אֶת כָּל שַּ"ס בַּבְלִי בְּגִיל זֶה. תְּשׁוּבָתוֹ יְכוֹלָה לְסַיֵּעַ לְכֻלָּנוּ בַּדֶּרֶךְ הָרְאוּיָה לְחִנּוּךְ בָּנֵינוּ: "מִגִּיל שָׁלוֹשׁ הָיִיתִי יוֹשֵׁב כָּל יוֹם עִם בְּנִי וּמוֹשִׁיבוֹ עַל בִּרְכַּי וְכָךְ הָיִיתִי מְלַמְּדוֹ מִדְּרְשֵׁי חֲזַ"ל וּמוּסָר. מִדֵּי

יוֹם בְּיוֹמוֹ! בְּנִנוֹחוּת וּבְמָאוֹר פָּנִים. וְכַאֲשֶׁר הוּא קִבֵּל אֶת הַדְּחִיפָה הַנְּכוֹנָה הוּא הִמְשִׁיךְ אֶת הַדֶּרֶךְ בְּכֹחוֹת עַצְמוֹ."

עוֹד הוּא הוֹסִיף: "אִם הִתְחַלְתָּ בְּנוֹשֵׂא מְסֻיָּם, לְמַד אוֹתוֹ עִם בֵּנְךָ עַד סוֹפוֹ."

אַבָּא צָרִיךְ לָדַעַת, שֶׁחוּץ מִמַּה שֶׁהוּא אַבָּא - צָרִיךְ לִהְיוֹת גַּם "מְחַנֵּךְ", לְהַחֲזִיק קֶשֶׁר תָּמִידִי עִם הַבֵּן, שֶׁהַבֵּן יַרְגִּישׁ שֶׁאַבָּא אוֹהֵב אוֹתוֹ וְרוֹצֶה טוֹבָתוֹ וְשֶׁהוּא הַיָּדִיד הֲכִי גָּדוֹל שֶׁלּוֹ. וְאָז, בְּכָל מַשְׁבֵּר קָטָן מְסַפֵּר לְאָבִיו, וּמְקַבֵּל כָּל מַה שֶׁאַבָּא יַגִּיד לוֹ. וּבְלִי הַנְהָגָה כָּזוֹ יָכוֹל לִהְיוֹת מַצָּב שֶׁאֵין כָּל קֶשֶׁר בֵּין אַבָּא לַבֵּן... גָּרִים בְּיַחַד שְׁנַיִם - וְאֵין שׁוּם קֶשֶׁר... וְזֶה נוֹרָא וְאַיֹם ! אֲנִי יוֹדֵעַ מִקְּרִים, שֶׁהַבֵּן טָעַן שֶׁלְּאַבָּא לֹא מְעַנְיֵן כְּלָל מִמֶּנּוּ.

שְׁאַלְתִּי פַּעַם לְבָחוּר נוֹשֵׂר, מַה קָּרָה לְךָ וּמַה הוֹלֵךְ אִתְּךָ? עָנָה לִי: 'תַּאֲמִין לִי שֶׁאֲנִי צַדִּיק. אַבָּא שֶׁלִּי לֹא דִּבֵּר אִתִּי אַף פַּעַם בְּלְשׁוֹן חִבָּה וְאַהֲבָה. תָּמִיד רַק צָעַק עָלַי. אַף מִלָּה טוֹבָה לֹא אָמַר לִי, לְרַבּוֹת בְּיוֹם בַּר הַמִּצְוָה שֶׁלִּי. וּבְיוֹם חֻפָּתִי - אֵינֶנִי מַגְזִים - מִלָּה אַחַת, עִדּוּד אֶחָד לֹא קִבַּלְתִּי מִמֶּנּוּ, לְדַאֲבוֹנִי. כָּל כָּךְ רָצִיתִי לִשְׁמֹעַ מִלָּה טוֹבָה, אֵיזֶה חִזּוּק וְעִדּוּד - וְלֹא זָכִיתִי. כָּל מִלָּה הָיְתָה מוֹסִיפָה לִי הֶמּוֹן. וּבְמַצָּב כָּזֶה, אִם נִשְׁאַרְתִּי יְהוּדִי דָּתִי זֶה מַמָּשׁ נִסִּים.

פַּעַם אָמַרְתִּי לְאַבָּא כְּשֶׁצָּעַק עָלַי: אֵיזֶה טָעָנוֹת יֵשׁ לְךָ עָלַי? כַּמָּה שֶׁהִשְׁקַעְתָּ - הוֹצֵאתָ... אוֹי, כַּמָּה הָיָה חָסֵר לִי חִזּוּק וְעִדּוּד, נְשִׁיקָה מֵאַבָּא... ' סִיֵּם דְּבָרָיו. וְכַמָּה מְרַגְּשִׁים דְּבָרִים כָּאֵלּוּ מִבֵּן, שֶׁמְּחַכֶּה שָׁנִים לְמִלָּה, נְשִׁיקָה - וְאֵינוֹ מְקַבֵּל...

מסופר על אחד מגדולי ראשי הישיבות, שתלמיד אחד הגיע להזמין אותו לשמחת בר המצוה של בנו. כוונת התלמיד היתה לכבד את הרב ולשאול בשלומו, ולא להטריחו להגיע לשמחה. והנה בשמחה, הגיע ראש הישיבה למרות גילו המבוגר והמרחק הגדול. ולשאלת התלמיד למה זכה לכך, ענה לו ראש הישיבה: כשהזמנת אותי לבר המצוה, נזכרתי איך בישרת לי בשעתו על לידת אותו הבן שיחיה, והתעוררתי לעצמי איך הזמן עובר מהר וכבר חלפו שלוש עשרה שנה, והתחזקתי יותר בניצול הזמן בזכותך, וכהכרת הטוב, הטרחתי את עצמי לשמח אותך.

מעשה בחתן בר מצוה שהגיע לבית הכנסת בשבת חתן שלו עם טלית בלויה וישנה, ומי שראה אמר בליבו איזה אבא זה, שלא קונה לבנו טלית לבר מצוה.

אבל האמת היא, אבא שלו קנה לו טלית חדשה, ומחמת אונס שכחו להביא אותה לעליה לתורה ובלית ברירה לקחו טלית מבית הכנסת והיא הייתה ישנה מאוד (אביהם של ישראל עמ' 55). לדון לכף זכות!

אדם נורמלי לא היה חוטא לעולם

חשבתם פעם, הרי זה לא הוגן שהיצר הרע מגיע מגיל אפס ולפתח חטאת רובץ, ואילו היצר הטוב מגיע רק בגיל שלוש עשרה שנה, וזה לכאורה לא קרב שקול? ויובן על פי מעשה שהיה ביהודי שנתבע על ידי גוי לבית המשפט והגיע הזמן המיועד, הכין היהודי מעטפה עם כמה שטרות והעביר אותה לשופט הגוי, ובאמצע המשפט פנה השופט הגוי ליהודי, ואמר לו: אתה לא מתבייש לתת לי שוחד כדי שאני אוציא אותך זכאי, והרי בתורתכם כתוב "לא תטה משפט וכו' ולא תקח שוחד"? ובאומרו זאת הרים את המעטפה עם השטרות.

אמר לו היהודי: אני אסביר מה עשיתי, ואל נא תכעס עלי. אתה אדוני השופט הרי גוי, והתובע הוא גוי, ואני יהודי, וממילא אתה אוהב אותו בודאי יותר ממני, והדין לא הוגן, לכן נתתי לך מעטפה לא בשביל שתטה את הדין לטובתי, אלא כדי שנהיה שווים ושקולים בעיניך, והשופט קיבל את הטענה ולבסוף היהודי יצא זכאי.

והוא הדין אצל כל אדם ואדם, שהיצר הרע לפי השכל הישר וההגיון הבריא, שום אדם נורמלי לא היה חוטא לעולם, שהרי זה דומה לאדם שרוצה לפרוץ בנק והוא רואה בחוץ משטרה ובטוח הוא ניתפס, בודאי שהוא לא ישדוד את הבנק! וממילא כל יהודי יודע שיש עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשינו בספר נכתבים והכל מצולם ומתועד, ואם כן איך האדם חוטא? לכן מה עשה הקדוש ברוך הוא, נתן ליצר הרע לחיות שלוש עשרה שנה לבד, ואחר כך מגיע היצר הטוב כדי שהכוחות יהיו שווים.

וכמו שאדם צולע רוצה לעשות תחרות עם ספורטאי מלידה, אזי נותנים לצולע שיתקדם לבד כמה מאות מטרים כדי שהקרב יהיה שקול. אלא שכאן התורה מזהירה אותנו, לא לקחת את השוחד של היצר הרע, כי אחר שלוקחים שוחד זה מעוור אפילו את עיני החכמים ביותר.

מי שמפחד מהקב"ה - לא מפחד ולא

מתרגש מאף אדם בעולם! ומי שלא מפחד

מהקב"ה - "צל של עוף" כבר מפחיד אותו!

גיל 13, יום שבו נכנס הנער להיות "חייל" בתוך צבאו של הקב"ה, ברצונינו להעביר לו מֶסֶר חשוב, שיהיה מושרש עמוק בתוך נשמתו, ויעזור לו הרבה הרבה במשך החיים! ויסוד זה מתומצת בכמה מילים בודדות:

* מי שמפחד מהקב"ה - לא מפחד מאף אדם בעולם! הוא משתחרר לגמרי מכל מָרוּת של בן אדם בעולם, ונגד עיניו תמיד עומד שיקול אחד ויחיד: "האם האלוקים מרוצה

מהמעשה שלי, או לא? וכך כל בעיות החיים "מִתְגַּמְּדִים" לעומתו - ברגע שהוא יודע שיש אלוקים למעלה!

* ואולם מי שלא מפחד מהקב"ה - הרי הוא מפחד מכל "ג'וק" ומכל "פַּרְעוֹשׁ" הכי קטן בעולם!!! כל דבר קטן - מכניס לו בתוך הלב פחד, ובהלה, עצבות ודיכאון, שהורסים לו את כל שלוות החיים!

זהו המשפט המחריד, שחודר עד עמקי הלב, ואנו רואים זאת במציאות היום יומית! לצערינו.

ודי במילים אלו - למי שמבין!

לפני שניגשים לעשות עבירה,

יש לשמוע את שני צדדי המטבע:

גם של היצר הרע, וגם של היצר הטוב!

מסופר על האדמו"ר הקדוש מִקוֹצְק, שהיה קדוש וטהור עוד בהיותו נער. תמיד התמיד בתורה בדביקות, והיה עובד את ה' כבר מצעירותו מתוך רצון וחשק רב.

כשהגיע לגיל "בר מצוה", שאל אותו אביו: "אמור נא לי בני, הכיצד הצלחת בימי הילדות - להתגבר על יצרך - ולקיים את המצוות מתוך חשק והתלהבות ורצון כה עז, והלא חז"ל אמרו שהיצר הטוב נכנס באדם רק מגיל 13, ועד אז - מושל עליו היצר הרע שילטון מלא! והכיצד הצלחת להתמודד לבד - בכוחות עצמך - כנגד היצר הרע הזה?

ענה לו הבן בפיקחות יתירה:

"אבא! היודע אתה? באמת היו לי הרבה שעות קשות, שבהם ניסה היצר הרע להכשילני ולהפילני, בטענה שאם אעשה את העבירה הזאת - אז יהיה טוב לי, ויהיה כדאי לי, וגם יהיה שווה לי, וכו' וכו'.

ומה עשיתי? כיצד הצלחתי להשתיק את הכוח הרע - לבד בכוחות עצמי? פשוט, השבתי לו: "טוב, שמעתי כעת צד אחד של המטבע, ואולם, כשבאים לחרוץ משפט - הרי צריך לשמוע את שני הצדדים של המטבע, שהרי מי אומר שדבר זה בכלל מותר? ואפילו אם זה מותר - מי אומר שזה הדבר שבאמת טוב ונכון לעשות 'עבורי'?

ולכן אמרתי לו, כדי להחליט בהחלטות גוריליות כאלו - חייבים לחכות לשמוע גם את הצד השני שזהו היצר הטוב, וכיוון שבנתיים הוא עדיין לא הגיע, ממילא אני מוכרח "לְהַקְפִּיא" את הנידון לפעם הבאה, ובנתיים - אני נאלץ להימנע מהמעשה ולהשאר ב"שב ואל תעשה"!

וכך סחבתי וסחבתי אותו עד... שהגעתי לגיל 13!!!

"דרשת בר מצוה" קטנה ואיכותית - תוסיף הרבה לאירוע המלכותי!

מעיקר הדין, סעודת הבר מצוה אינה נחשבת ל"סעודת מצוה", רק 'דברי התורה' שמושמעים בה - הם אלו שמקנים לסעודה את התואר של "סעודת מצוה"!

ולכן, זהו המקום והזמן, לתת לנער הבר מצוה שישמיע מדברי תורתו, כדי שיהיה לפחות גם 'מצוה', בתוך כל חגיגת כל הערב הגדול הזה!

והאמת היא, שדברי הדרשה של הנער - אין זה רק בגלל להקנות לסעודה שם של "סעודת מצוה" - אלא עיקר הדבר משום שזו גם הזדמנות פז, להעניק לנער את ה"ביטחון העצמי" לבוא ולדרוש בפני ציבור, וגם לבטא בפני הקהל את חוויותיו, מה שספג ורכש בבית הוריו עד היום הזה!

שהרי מה בְּצַע בכל ה"דברים הנוצצים" של האולם, התזמורת, המצלמות, ותפריט האוכל המנופח - אם נער הבר מצוה אינו יודע לפתוח את פיו ולומר מילה אחת של שבח והערכה להוריו, שגדלוהו וחנכוהו עד הלום הזה...?

וכן מפורסם הסיפור על הסטייפלר, שפעם השתתף בסעודת בר מצוה, וכשהתחיל חתן הבר מצוה לדרוש את דרשתו - החלו חבריו לכיתה לשיר באמצע דבריו, ולקטוע את הדרשה. (וכפי שנהוג בכמה מקומות) ואז גער בהם הסטייפלר, ואמר שיש לתת לנער לגמור את דרשתו, שמכיון שהדרשה מוסיפה הרבה לנער הבר מצווה, יש להקפיד לתת לו לסיים את דרשתו!

ולכן נזכור נא זאת: דרשה קטנה ואיכותית - תוסיף הרבה לאירוע המלכותי!

לימוד ענק שלמדנו מיושבי -

"בתי הקפה": בשביל להשיג את תאוותו -

האדם מסוגל "לשכוח מכל העולם" ולהיות מרותק

ונמרץ שעות שלמות - בלי להתעייף! ! !

במאמר זה ברצונינו להביא עצה יקרה ונפלאה לחתן הבר מצוה, כיצד ניתן לנצח את היצר הרע!!! ולשם כך - נא האזינו היטב לסיפור הבא:

פעם אחת פגש היצר הטוב את יצר הרע, והנה הוא רואה שפניו נפולות ועצובות מאד, והוא שרוי בלי מצב רוח כלל!

שאל אותו היצר הטוב: מדוע פני אדוני זועפים היום?

ענה לו היצר הרע: ואיך לא אתעצב בזמן שאני רואה שאתה לוקח לעצמך את כל הצדיקים, ונותן להם לעשות הרבה זכויות ומצוות, ואילו אני נשאר "זָרוּק" בצד, בלי שארוויח מהם שום רווח אפילו של עבירה אחת!

אמר לו היצר הטוב: טוב, אני יהיה הפעם "גֶ'נְטֶלְמֶן" בשבילך: הנה, אני מוכן לתת לך הלילה את הצדיק שלי, ובוא עשה בו כטוב בעינ֫יך! כל הלילה שלך הוא!
קפץ היצר הרע על ה"מציאה", ולא היה מאושר כמוהו באותו היום.
ואכן, באותו ערב מיהר היצר הרע ללכת אל החסיד הצדיק, בכדי להחטיאו ולהוציא ממנו כמה שיותר עבירות!
וכיצד עשה זאת? ע"י שנכנס לתוך מוחו של החסיד, והחל להחדיר לו לתוך הראש הרהורים ומחשבות: "בשביל מה לך לשבת כל הזמן על יד הספר וללמוד? הרי בסוף אתה תצטרך להרכיב "משקפיים" מרוב מאמץ של קריאה, וגם הגב שלך יקבל "גִּבֶּנֶת" מרוב ישיבה ממושכת על הכסא... זה לא בריא כל היום לשבת וללמוד... בוא תצא קצת ל'בית קפה', להתאוורר, לנשום אויר, לשתות כוס קפה עם עוגה, לשמוע גם קצת "שירי הים התיכון" בקצב 'ישראלי - מערבי'... שהרי גם האלוקים אינו רוצה שתהיה "חָנוּק" כל כך...
ואכן, הדברים טיפטפו אט אט לתוך ראשו של החסיד, עד שהרגיש שהוא כבר לא יכול להמשיך לשבת וללמוד, כדרכו מידי יום.
אִי לכך, פנה החסיד לאשתו, ואמר לה:
"תשמעי אשתי, אני מרגיש שאני לא יכול להמשיך ללמוד... אני לא יודע מה קרה לי היום... אולי זה "מעשה שטן"... ובכל אופן, אני הולך כעת קצת ל'בית קפה' כדי להתאוורר מהלימוד...
אמרה לו אשתו: "משוגע! מה קרה לך? יצאת מדעתך? מה יגידו כולם? "הצדיק של השכונה" הלך לבית קפה? איזה בושות! תרד מזה! זה לא מתאים לך!
ענה לה בעלה: מה את רוצה? מה כל הזמן צריך לשבת וללמוד? הרי גם זה מצוה, ללכת לראות מה מתרחש בעולם!
ואכן, החסיד הלך לבית הקפה, נכנס לתוכו, והנה הוא רואה לפניו חבורת אנשים שיושבים ומשחקים "שֶׁשְׁ-בֶּשְׁ", וכך החסיד עומד וממתין לידם, שעה, שעתיים, שלש, ומסתכל עליהם איך שהם משחקים, ולהפתעתו הוא רואה - שאנשים אלו בכלל לא מרגישים בו... הם כל כך יושבים מרותקים ושקועים בתוך המשחק - עד שהם "שכחו" מכל הסובב אותם... מניחים לידם תה וקפה והם בכלל לא מסובבים את הראש... עומדים לידם 3 שעות שלימות, והם בכלל לא שמים לב... ממש כל הראש שלהם מונח ושקוע בתוך מַהֲלַךְ המשחק, והם משחקים בשיא המרץ וההתלהבות! 3 שעות שלימות - בלי להתעייף ובלי לנוח אפילו דקה אחת!!

השתומם החסיד למראה עיניו, וקרא בהתפעלות: כזו חשק והתלהבות לעבירה - הוא לא ראה מימיו!

והנה, כשהגיע כבר שעת חצות לילה, חזר החסיד לביתו, ולמרבית הפלא - הוא לא נכנס בכלל לישון, אלא הוא ניגש מיד לארון הספרים, הוציא את ספר התפילה, ישב על הארץ, והחל לקרוא "תיקון חצות" במרץ ובהתלהבות ובקול גדול, עד שמרוב צעקותיו - התעוררה אשתו משנתה בבהלה, נכנסה לחדרו, ומה התפלאה לראות את בעלה כשהוא יושב ואומר 'תיקון חצות' בדביקות כזו עצומה שלא ראתה מימיה!

ניגשה אליו האשה ושאלה אותו: "אני לא יודעת מה קרה לך היום! פעם אתה הולך ל"בית קפה", ופעם אתה קורא "תיקון חצות" ובוכה בקולי קולות?

ענה לה החסיד: תדעי לך, שכל הזמן חשבתי שאני באמת עובד את הקב"ה כפי שצריך, בניצול כל כוחותיי וכשרונותיי, ואולם היום שהלכתי לבית הקפה, למדתי מהם בדיוק איך צריך לעבוד את הקב"ה! כשראיתי שם אנשים, שבשביל ההנאות שלהם הם מוכנים "לשכוח" מכל העולם, ולשבת 3 שעות רצופות רתוקים ליד שלחן ה"שֶׁשְׁ-בֶּשְׁ", ובלי לקום אפילו פעם אחת כדי "להתאוורר" וללגום קפה, הם ממש 'מנותקים' מכל העוה"ז, והכל הכל בשביל להיות 'שקועים' ומרוכזים היטב בתוך ההנאות והתאוות שלהם - א"כ לקחתי מזה ק"ו על עצמי, האם גם אני 'שקוע' כל כך בלימוד התורה שלי? האם גם אני מסוגל לשבת 3 שעות רצופות, וליהנות מכל דקה של לימוד גמרא? האם גם אני "שוכח מכל העולם" כשאני עומד ומתפלל לפני הקב"ה?

זהו המוסר הגדול שלמדתי מאנשים אלו: שעדיין לא הגעתי לרבע ולחצי - של עבודת השם, איך שבאמת צריכים לעבוד את הקב"ה!

וזהו גם סוד ההצלחה, כיצד ניתן לנצח את היצה"ר:

עלינו לקחת דוגמא מאנשים שבחוץ, איך שהם מוכנים להשקיע את כל ראשם ורובם, כדי להצליח בשטויות שלהם! מוכנים לשבת שעות שלימות על הכסא, בשביל להשיג את ההנאות שלהם! מוכנים להשפיל את עצמם ואת כל כבודם העצמי - בשביל להשיג את התאוות שלהם! ממש מוכנים לשכוח מכל העולם, ולהקריב את כל מיטב חייהם - והכל בשביל להשיג את ההנאות והתאוות שלהם!

ומכאן ניקח מוסר השכל גם לגבינו אנו, שלפחות לא תהיה תורה שלנו - פחותה - מעסק ההנאות שלהם! נדע, שאדם יש לו את כל הכוחות להיות שקוע ומרוכז במשך שעות - ולשכוח מכל העוה"ז! יש לו את כל הכוחות לשבת שעות רצופות על הכסא, בלי להתעייף כלל! יש לו את כל הכוחות להיות 'מרותק' לאיזה דבר, "ולשכוח" מכל

העוה"ז! את כל הכוחות הללו - יש בתוכו! רק השאלה: לאיזה תחום הוא מנצל אותם? האם ללימוד התורה, או למשחקי "שֶׁשְׁ-בֶּשְׁ" - - ?
זהו הלימוד הגדול, שלמדנו מהשחקנים של "בתי הקפה"!
ולאור גילוי מפתיע זה, א"כ נגמרו מעכשיו כל ה"תירוצים"! אין "קשה לי"!! אין "חֲנוּק בשבילי"! ואין "כָּבֵד עלי"! שהרי ראינו שאדם מסוגל להידבק באיזו שהיא תאווה שהוא אוהב - ולהקריב בשבילה שעות שלימות! בלי "להתאוורר"! בלי "לנשום אויר"! בלי "ללגום כוס קפה"! כלום! שם אין לו כבר תירוצים של "קשה לי" או - "כבד עלי"! הכל פתאום נהיה עליו קל ונעים!
השאלה תלוייה - אך ורק ברצון שלך, האם אתה באמת מעוניין ללמוד את התורה? באמת רוצה לשמור מצוות? אם רק תרצה - תוכל ה - כ - ל ! ! ! !
סגולה נפלאה למי שלא נרדם מהר
בלילות וסובל מ"נדודי שינה": שיפתח
ספר קודש ויתחיל ללמוד...!!!
ר' יהונתן אייבשיץ, בהיותו ילד, היה שוכב לפעמים לישון עד השעות המאוחרות של הבוקר. פעם אחת נכנס אליו אביו והחל להוכיחו:
"ראה יהונתן! הלוא תלמד מוסר מילדי ה"משכילים" (=החילוניים) שבשכונה, איך הם זריזים ואמיצים לקום מוקדם בבוקר במרץ ובחשק רב, ללימודי החול שלהם, ולעולם אינם מאחרים דקה! ואילו אתה שלומד את התורה הקדושה, ובכ"ז הינך מתעצל לקום ממיטתך עד שעה כה מאוחרת?
נער הילד עיניים נוצצות באביו ואמר לו:
"אבא! וכי אינך מבין? הלוא אותו יצר הרע עצמו שמכביד עלי את השינה וּמַקְשֶׁה עלי לקום מוקדם בבוקר - הוא זה בעצמו שגם הולך ומזרז את ילדי המשכילים לקום מוקדם ללימודי החול שלהם...
היצר הרע לפעמים יכול להיות זריז כמו "ילד", ולפעמים עצלן כמו "זקן"... הכל תלוי מה ה"תוכנית" שלך היום: האם לצאת לטיול או ללימודי חול וכיוצ"ב, שאז היצר הרע יזרים לך כוחות כמו "אריה", שתוכל לקפוץ מהמיטה מוקדם בבוקר ללא שום קושי!
ואולם אם המטרה שלך לקום זה לענייני קדושה - אז פתאום היצה"ר יכניס בך עצלות וכבידות נוראה עד שתרגיש את עצמך שאתה "מת" לישון...!

וזהו גם העצה הַ'פְּסִיכולוגִית', למי שלא נרדם מהר בלילות וסובל מ"נדודי שינה" - לא צריך בשבילו שום כדורים ותרופות! ה"סגולה" הפשוטה עבורו: שיפתח ספר קודש בכדי ללמוד - ואז היצר הרע יפיל עליו מיד שינה כבידה ומתוקה...!!!

"וורְט" נחמד, אולם גם "אמיתי"! - - -

תפילין שמטילין על האדם "פחד

ומורא שמים" - דוקא תפילין אלו - מסוגלות

להטיל גם "פחד ומורא" על האוייב שבשדה הקרב!

חז"ל במסכת ברכות (דף ו'.) גילו לנו, שיש עצה פשוטה איך לנצח במלחמה! פשוט מאד: להניח תפילין על הראש, ואז, כשיראו האויבים את קדושת התפילין שעל ראשך - מיד הם יכנסו ל"פָּנִיקָה", ויפול עליהם אימה וחלחלה גדולה, ומרוב פחד ובלבול - הם יזרקו את נעליהם ויברחו 'יחפים' בכדי להציל את נפשם! וכפי שהתורה קובעת זאת במפורש ואומרת: "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך - ויראו ממך"! ודרשו חז"ל שֶׁאֵלּוּ הם 'תפילין של ראש', שחקוק בתוכם שם ה'!

עד כאן תוכן דברי חז"ל בגמרא.

והנה, כשאנו קוראים את דברי חז"ל אלו, הם נראים לנו קצת מוזרים ורחוקים מהמציאות! מְמַהֲי שמענו שגוי ערבי בורח מהמלחמה כשרואה 'תפילין' בראשו של החייל? הרי ראינו בדיוק הפוך: לפני כ - 60 שנה, בשואה האיומה, הגרמנים ימ"ש היו פושטים את התפילין מעל ראשיהם של היהודים, ומכריחים אותם לקרוע אותם, כדי לראות מה יש בפנים התפילין, וזאת מחשש שמא יש שם "מכשיר קשר" סודי, שמאותת לאוייב הרוסי!

וא"כ, להיכן נעלם כל ה"פחד והמורא" שיש בתפילין? האם באמת חז"ל דיברו ח"ו ב'גוּזְמָאוּת' כשאמרו שהגויים יפחדו 'פחד מוות' מתפילין של יהודי - - - ?

והתשובה על שאלה קשה זאת, גילו לנו חז"ל בגמרא מסכת ברכות (דף ל:) וזה לשונם: אביי היה יושב לפני האמורא רבה, והנה לפתע מבחין אביי שרבה מחייך וצוחק יותר מדי, שלא כהרגלו תמידי!

התחיל אביי לחשוש מדבר זה. שהרי חז"ל הזהירו אותנו במסכת אבות (פרק ג' משנה י"ז) ואמרו, ש"צחוק וקלות ראש - יכולים להרגיל את האדם עד כדי לחטוא בערווה"! ח"ו. וא"כ, כיצד רבה מרשה לעצמו לצחוק ולשמוח יֶתֶר על המידה? האם אין הוא חושש שהוא עלול להגיע לידי עבירה מחמת זה?

ואכן, ניגש אביי והעיר לרבה בלשון עדינה, וביקש ממנו הסבר על שמחתו המופרזת והמוגזמת.
ואולם, כאן השיב לו רבה תשובה מדהימה ביותר: "אל יחשוש מר - ענה לו רבה, אני לעולם לא יכול להגיע לידי צחוק וליצנות של עבירה! ח"ו.
ולמה? איזה דבר שומר עליו באופן בטוח שלא להגיע לידי כך?
ענה לו רבה: הדבר ששומר עלי - אלו התפילין שנמצאים על ראשי! אם התפילין נמצאים עלי, אז אני בטוח שאני לא יהיה "מסוגל" להגיע איתם לדברי צחוק וליצנות ח"ו! פשוט - לא יתכן דבר כזה!!!
עד כאן תוכן דברי הגמרא.
וא"כ - שמעתם איזו קדושה היתה לתפילין של חכמי הגמרא? תפילין שהביאו יראת שמים לאדם, עד כדי שלא היה מסוגל לדבר בדברי צחוק וליצנות בזמן שהתפילין עליו!
כל גופם היה 'רועד' מרוב פחד דקדושה - מחמת התפילין שהיה מונח על ראשם!!
ותפילין כאלו שמביאים פחד ומורא שמים על האדם - הם אלו שמסוגלים להביא גם פחד ומורא - על האוייב שבשדה הקרב!!!
היצה"ר מחליף כל יום את פרצופו מחדש,
כיון שהיצר הרע של אתמול - כבר הספיק האדם
להכיר ש"עבדו עליו בעינים"!
הגמרא במסכת סוכה (דף נ"ב.) אומרת: "יצרו של האדם "מתחדש" עליו בכל יום, ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו"!
פלאי פלאים! זה שהיצר הרע מתנפל על האדם בכל יום ויום - זה מובן, שהרי זהו כל מטרת בריאתו בעולם, והוא ממלא את תפקידו בנאמנות! אבל מה שנראה כאן מוזר: מדוע היצר הרע צריך "להתחדש" על האדם בכל יום? בשביל מה הוא צריך להחליף כל יום את פרצופו מחדש? מה היה רע - ביצה"ר של אתמול - - -?
אלא התשובה היא: שהיצה"ר חייב להתחפש כל יום מחדש ולבוא אל האדם בגלימה אחרת, שהרי את תעלוליו של היצה"ר מאתמול - כבר הספיק האדם להכיר ולראות שאין בהם כלום! הכל היה "דמיונות" פורחים באויר! בֶּלון נפוח מלא אויר ריק! עבדו עלינו בעיניים!!!
ולכן היצר הרע לא יכול לבוא אל האדם עם ה'פרצוף' של אתמול, כיון שכבר גילו אותו שהוא נוכל ורמאי! ולכן למחרת, היצה"ר מתחפש ולובש גלימה חדשה, ובא עם טענות ונימוקים חדשים, בכדי "לסובב" שוב את האדם ולהפיל אותו בפח!
עד כדי כך היצה"ר "עובד" עלינו בעיניים!

זהירות! לא לקפוץ שני מדרגות בבת אחת!
העורב רצה "לחקות" את ההילוך של
היונה - ומאז הוא הולך כל הזמן ב"רקידה"...
חז"ל מספרים לנו, מדוע אנו רואים שהעורב הולך תמיד בצורה של "רקידה"? זאת משום שפעם אחת הוא ראה את הליכתה היפה של היונה, איך שהיא הולכת בצעדים מדודות ושטוחות, ורצה גם הוא לחקות את הליכה יפה זו!
ניסה העורב ללכת כמו היונה - ולא הלך לו! רגליו היו ארוכות קצת יותר מהיונה, ולכן הוא לא הצליח לחקות את הליכתה!
בָּצַר לו, רצה העורב לחזור אל הליכתו שלו הטבעית - אך אוּיָה! במשך הזמן גם את הליכתו שלו הוא כבר הספיק לשכוח, וכך נשתבשה לו כל צורת הליכתו, ולכן מאז ואילך הוא רק מקפץ ומרקד...
וכלפי מה הדברים אמורים?
הנה, ישנם הרבה נערים, ש'בלי עין הרע' מקבלים הרבה מרץ וחשק לאחר הבר מצוה, ונכנסים ל"קִיצוּנִיוּת" בדרגות רוחניות, בכדי 'לחקות' את האנשים הגדולים מהם...
על נערים אלו לזכור, שבסופו של דבר - שיטה זו עלולה להוביל אותם לידי מְעִידָה ח"ו מהמסלול, עד כדי איבוד כל המשקל הרוחני שלהם! ח"ו.
ולכן תמיד העצה היא: לא לקפוץ שני מדרגות בבת אחת! לעלות במתינות שלב אחר שלב בסולם הרוחניות, ותמיד לשים "יד על הדופק" ולהיות צמוד לרב רוחני, שידריך וְיַקְדֵּם אותך - בהתאם לְאֶפְשָׁרִיות ולכוחות הנפש שלך!
... ושומע לעצה - חכם !
יהודי יקר!
בסך הכל 20 מצוות תמידיות יוֹמְיוֹמִיות -
האם גם זה "כבד" מדי עליך - - - ? ? ?
ביום זה של כניסה לעול המצוות, מן הראוי שנער הבר מצוה יֵדַע את המצוות שעליהם הוא הולך "לחתום" ולהתחייב עליהם.
הנה יש לנו בתורה תרי"ג (613) מצוות, ועוד 7 מצוות מדרבנן, שביחד זה 620 מצוות, שעולות בגימטריא למילה "כתר"! (=620!) וגם ב'עשרת הדברות' יש לנו ג"כ כת"ר מילים, כלומר, 620 מילים, ששווים בדיוק למספר 620 מצוות שיש לנו מהתורה ומדרבנן!
והנה, הסימן לזכור את 7 מצוות דרבנן - הינם בראשי התיבות: ענג"ה נמ"ה. כלומר:
ע - "ערובין", שתקן שלמה המלך לגבי הלכות שבת.
נ - "נר שבת", שתקנו חז"ל משום שלום בית.

נ - "נר חנוכה", שתקנו לנו חז"ל בימי החשמונאים.
ה - "הלל" שתקנו לנו חז"ל 18 ימים בשנה, שבהם צריכים אנו לומר "הלל שלם", כלומר, לגמור את ההלל.
וראשי תיבות של המילה נמ"ה - הם:
נ - "נטילת ידים", שתיקן שלמה המלך.
מ - "מקרא מגילה", שתקנו חז"ל בימי מרדכי ואסתר.
ה - "הנהנין". כלומר, 'ברכות הנהנין' שתקנו חז"ל לברך על המאכלים.
אלו הם 7 מצוות דרבנן, וביחד עם 613 מצוות התורה - יוצא לנו 620 מצוות!
[ויש להעיר, שאמנם יש לנו עוד הרבה מצוות מדרבנן, שעשו סייג לתורה ואסרו לנו גם מה שלא כתוב במפורש בתורה. ומה שהבאנו כאן רק "7 מצוות דרבנן" - הכוונה שכל יסוד מצוות אלו - הוא אך ורק תקנות דרבנן, ואין להם שום סייג או שורש מהתורה!]
והחפץ חיים היה אומר, שאע"פ שיש לנו מצוות מהתורה ומדרבנן סך כולל של 620 מצוות, וכנ"ל, מ"מ - כיום שאין לנו בית המקדש וכולנו טמאי מתים - הרי שיותר מחצי מצוות כבר "הלכו" לנו! לא נשאר בידינו אלא רק כרבע מכל המצוות, וגם מזה - רוב המצוות הם אינם תְּמִידִיִּים, ויש בסך הכל רק כ - 20 מצוות שדורשים עבודה יום יומית, לעשות אותם באופן עִקְבִי וּתְמִידִי מְדֵי יום ביומו!
זהו כל "הסיפור"! בסך הכל 20 מצוות תמידיות, שעליהם צריך האדם להתמודד ולקיימם מדי יום ביומו.
יהודי יקר! האם גם זה "כבד" מדי עליך ? ? ?- - -

סגולה לעורר השמחה בעבודת ה'

עֵצָה גְּדוֹלָה וְנִפְלָאָה לְעוֹרֵר הַשִּׂמְחָה בַּעֲבוֹדַת ה', הוּא לְזַמֵּר אוֹ לִשְׁמֹעַ נִגּוּנֵי וְשִׁירֵי קֹדֶשׁ שֶׁיֵּשׁ בְּתָכְנָם עֲרִיגָה וְכִסּוּפִין לַה', וְהוּא בְּדוּק וּמְנֻסֶּה שֶׁלִּפְעָמִים מַה שֶּׁלֹּא יוֹעִיל לְאָדָם סִפְרֵי מוּסָר וְכַיּוֹצֵא לְעוֹרְרוֹ וּלְרַגְּשׁוֹ, נִגּוּן אֶחָד שֶׁל קְדֻשָּׁה שֶׁנִּכְנָס לַלֵּב מְעוֹרֵר וּמְרַגֵּשׁ וְעַד כְּדֵי דְּמָעוֹת שֶׁל דְּבֵקוּת בַּה'.
וּמוּבָא בְּסֵפֶר אִמְרֵי פִּנְחָס (שער ו אות כא) שֶׁבְּיוֹתֵר הוּא כַּאֲשֶׁר מִצְטָרְפִים רַבִּים וּמְזַמְּרִין וּמְשַׁבְּחִין יַחַד, מַכְרִיתִין בְּזֶה הַרְבֵּה סִטְרָא אַחְרָא, וְאֵין לְךָ דָּבָר בָּעוֹלָם שֶׁיְּהֵא מְסֻגָּל לְעוֹרֵר הַשִּׂמְחָה וְאַהֲבַת ה' כְּמוֹ הַנִּגּוּן, לְשׁוֹרֵר שִׁירֵי דְּבֵקוּת בַּה' בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, וְכֵן רָאִינוּ שֶׁחִבְּרוּ שִׁירִים הַרְבֵּה מִגְּדוֹלֵי וּקְדוֹשֵׁי יִשְׂרָאֵל, וּכְמוֹ רַבִּי יְהוּדָה הַלֵּוִי, רַבִּי יְהוּדָה הֶחָסִיד, וְהָרַב אִבְּן עֶזְרָא . וְכֵן כָּל צָבָא מַעְלָה שְׂרָפִים וְאוֹפַנִּים עֲבוֹדָתָם בְּשִׁירָה וּבְזִמְרָה כַּיָּדוּעַ, וּכְאָמְרֵנוּ בִּתְפִלַּת יוֹצֵר .

בת מצות

דרשה א' - ל'בת מצוה'

לבוש הצניעות - באקטואליה המודרנית:

מהי מטרת ה"צניעות"? האם רק בכדי שלא "לגרות יצרים" של אחרים, או בעיקר - כדי לבלום את התאוות

הפנימיות שלנו שלא יפרצו החוצה?

מזל טוב לרגל חגיגת ה"בת מצוה". יש לציין שיום זה הוא יום משתה ושמחה, וגם סעודה זו שאנו חוגגים נקראת "סעודת מצוה". [כן העלה למסקנה הגרע"י שליט"א, בספרו "יחווה דעת" חלק ב' סימן כ"ט. עיי"ש.] שכן ביום זה נכנסת הבת לחיוב המצוות שהאשה מחויבת בהם. ובזה עצמו יש מצוה לשמוח, על שיש לנו את הזכות להיות עבד להקב"ה ולשמור מצוותיו. וכבר כתב רבינו ה"בן איש חי" (בפרשת ראה אות י"ז) וזה לשונו "...גם הבת, ביום שתכנס בחיוב המצוות, אע"פ שלא נהגו לעשות לה סעודה - עם כל זאת - תהיה שמחה באותו היום, ותלבש בגדי שבת, ואם תוכל תברך "שהחיינו" על בגד חדש, ותכוון בברכתה לפטור גם את השמחה על כניסתה לעול המצוות". עד כאן לשונו.

הרי לנו גודל מעלת יום זה, עד כדי שיש ללבוש בו בגדים חֲגִיגִיִּים של שבת, ולהשתדל לברך 'שהחיינו' לרגל המאורע החשוב!

ואולם, יש לקחת בחשבון גם את ה"חיובים" שנכנסים לתוקף החל מתאריך של יום זה. שכן מעתה נערת הבת מצוה תהיה צריכה להתמודד ולהתגבר על היצר הרע - יותר ממה שהיתה מתגברת עליו קודם לכן! מעתה יהיו לה ניסיונות ופיתויים קשים יותר - ממה שהיו לה קודם לכן! ודבר זה למדנו מדברי חז"ל, שאמרו בגמרא מסכת קידושין (דף ל"א.) "אמר רבי חנינא, גדול הַמְצֻוֶּה ועושה - יותר ממי שאינו מצווה ועושה"! כלומר, מי שֶׁמְצֻוֶּה ומחויב בשמירת המצוות - יש לו כנגד זה - יצה"ר יותר גדול וחזק שמנסה להכשילו! ואם בכ"ז הוא מצליח להתגבר על יצרו - א"כ מעלתו יותר גדולה "ממי שאינו מצווה ועושה" כלומר, יותר מאדם שעדיין לא נצטווה על המצוות. (שזה הגיל שקודם בר מצוה). שעליו היצה"ר לא כ"כ משקיע להכשיל אותו - כמו על אחד שכבר מְצֻוֶּה ומחויב במצוות, שעליו היצה"ר יותר איכפת לו שלא יעשה את המצוות. ולכן דוקא לאדם כזה, חז"ל נתנו לו ציון לשבח - "גדול המצווה ועושה"! שכן, החכמה הגדולה היא, לעשות את המצוות גם כשמונח בהם קְשָׁיִים ומיכשולים, ולא רק שהכל הולך לו 'חָלַק'!

ולאחר שלמדנו מדברי הגמרא הנ"ל, שביום הבר - או הבת מצווה, האדם זוכה לשבח של "גדול המצווה ועושה" - כיון שהיצר שלו יותר מתגבר עליו מיום זה, וכנ"ל, א"כ

חובה עלינו לְהֵעָרֵךְ כנגדו בהתאם, ולהתחיל ללמוד את ה"שיטות" שבהם היצה"ר עובד עלינו כדי להכשילנו, ואם נדע להכיר את "דרכי הלחימה" של היצה"ר נגדינו - ממילא יהיה לנו קל יותר להלחם נגדו, וּלְסַכֵּל מראש את כל מזימותיו, וכך לא ניתן לו ש"יעבוד" עלינו בעיניים!

וכדי שהדברים יחדרו לראשנו היטב, נמחיש את תכסיסי היצה"ר - על ידי משל קולע:

(הובא בגמרא מסכת סנהדרין, דף ל"ט: ברש"י שם).

פעם אחת הלך לו האריה מלך החיות, בתוך עבותות עצי היער, כשכל כולו עצבני ומרוגז! היתכן? שלשה ימים שלמים לא בא אוכל לתוך פיו, משום שלא מצא שום טרף שבו יוכל להחיות את נפשו. וכך הסתובב האריה כשהוא לוטש את עיניו היוקדות וסוקר את כל השטח, ושאגותיו האדירות נשמעו עד למרחוק...

והנה תוך כדי הילוכו, פוגש האריה את "יועץ המשפטים" שלו, הלא הוא השועל הפיקח והממולח שבחיות. תיכף ומיד שאג האריה על השועל, ופקד עליו לעצור ולגשת אליו! השועל נבהל למשמע אוזניו, הוא העיף מבט חטוף על פני האריה הרעב - ומיד גילה שהמלך עצבני ומרוגז, וקשה יהיה להחלץ ממנו...

"כן! הוד מעלתו" - קד השועל בפני האריה, במה אוכל לשרת את אדוני המלך? "חַה-חַה-חַה" צחק האריה צחוק פרוע, "לשרת"? אני כעת לא מעונין בשום שירות, אלא רצוני להשביע את רעבוני המציק לי כבר שלשה ימים. ולשם כך אצטרך לטרוף אותך ולאכול את בשרך, וכך אֶרְגַע מעט מהרעב הנורא שפקד אותי!

השועל בשומעו זאת, נזקפו שני אוזניו מרוב פחד, וכל גופו החל לרעוד. הוא החל להתחרט על הרגע שפגש את האריה, ונקלע לעסק ביש כזה. אבל כעת כבר 'מאוחר' מדי... הוא ידע שעליו לפעול כעת במהירות ובקדחנות, ו"לַעֲבוד" על המלך הרעב והמסכן, ורק בדרך זו הוא יצליח להציל את עורו - משיניו החדות של האריה...

ואכן, השועל הממולח לא איכזב, ראשו הפיקח מצא תוך שניות אחדות עצה מתוחכמת, כיצד להפיל את האריה בפח - - -

"ישמעני - הוד מעלתו"! קד השועל בפני האריה. הנני מוכן ומזומן לכל אשר יגזור עלי. אולם יורשה לי להציע לכבודו עצה טובה ומועילה: הנה, כפי שאדוני המלך רואה, איך שכל גופי צנום ורזה, וממש כמעט ונשאר עלי רק "עור ועצמות". וא"כ מה תועלת יהיה למלך ממני? היוכל להשביע בי את רעבונו? בודאי שלא! לכן, יש לי להציע עבור המלך, ארוחה יותר דשנה, שודאי תשביע את רעבונו של המלך!

עיני האריה נפקחו לרווחה, ובאזנים קשובות ציפה לשמוע, על איזה "ארוחה דשנה" מדבר השועל?
"בבקשה" - אמר השועל לאריה, בוא אַחֲרַי וארא‍ה לך "גבינה לבנה שְׁוִיצָרִית" משובחת, שטעמה כמעדן גן עדן, והיא בודאי תשביע את רעבונך וגם את רצונך!
חיש קל נשא השועל את רגליו, והמלך האריה צועד בעקבותיו, כשהוא מלקק בלשונו הארוכה את הריר שהחל לנזול מתוך פיו... "אֲהָהּ" - גבינה שְׁוִיצָרִית, לבנה ומשובחת מְחַכֶּה לי! - הרהר האריה בליבו בשמחה.
ואכן, לאחר כיברת דרך הגיעו סוף סוף אל המקום המיועד. השועל הצביע למלך לתוך בור מים עמוק, כשהוא אומר לו בלחישה: "הנה, כאן בתוך הבור - הטמינו את הגבינה הלבנה"!
האריה הכניס את ראשו לפתח הבור, והירח שהשתקף מתוך המים שבבור - היה נדמה לו באמת לכעין 'גבינה' עגולה לבנה...! שמח האריה שמחה גדולה על הארוחה הדשינה שנפלה לידיו. אלא שלרגע קט - הרהר ואמר בקול לעצמו: "הוי - יועַצִי הפיקח! ומי אמר לך שגבינה זו אינה שייכת לאנשים זרים? אולי ברגע שארד לבור לאכול את הגבינה - יגלו אותי הבעלים של המקום, ויירו בי למוות, על אשר באתי לגנוב את ה"מטמון" שלהם, שהטמינו בתוך הבור!
השועל כמעט שהתבלבל, ולא ידע איזו תשובה ימציא הפעם לאריה המורעב, אך חיש מהר התעשת, ומצא גם לזה פתרון ערמומי:
"אל דאגה אדוני המלך" - ענה השועל, כשהוא מגרד את אפו מרוב התרגשות, השעה כעת קרובה כבר לחצות לילה, והבעלים של הגבינה שקועים בתרדמה עמוקה. אין לך כלל מה לחשוש. אתה יכול לסמוך על המילה של יועָצְךָ האישי!
"ומי עֲרֵב לי שאכן אין שום סכנה נשקפת לְחַיַּי" - התעקש האריה, רוצה אני שתוכיח לי שאכן אמת אתה דובר!
"אין שום בעיה" - הצהיר השועל בביטחון, הנה, אני בעצמי ארד תחילה לתוך הבור, אטעם קצת מן הגבינה, וְאַחֲרַי - ירד כבוד המלך לטעום ג"כ מן הגבינה המשובחת!
הסכים האריה לעצתו הנפלאה של השועל, והשועל שלשל את עצמו דרך הדלי שהיה תלוי על ה'גלגל' שבראש הבור - ישר לתוך הבור, ועשה עצמו כאילו "טועם" מן הגבינה "הַמְּדֻמְיֶנֶת"...

האריה הסקרן, עקב כל הזמן אחרי מעשיו של השועל, וכשהבחין שהוא טועם מן הגבינה - צעק אליו בשאגה אדירה: "צא מהר מן הבור! גבינה זו מיועדת רק למלך! צא - אחרת - מרה תהיה אחריתך!"

"כדבריך אדוני המלך" - ענה השועל מתוך הבור, אך יואיל המלך לשבת על הדלי השני שתלוי למעלה, וכך יֵרד הוא לתוך הבור, ואני אתרומם למעלה - מחמת כובד הדלי היורד.

עשה האריה כפי שהדריך אותו השועל, ובזריזות מרובה הכניס את כל גופו השמן לתוך הדלי השני - ומיד נחת לתוך הבור, ואילו השועל התרומם עם הדלי שֶׁעִמו - מחמת הכובד של הצד השני.

ואולם - אוֶיָה! שוד ושבר! האריה נחת עם הדלי ושקע כולו בתוך המים, כשהוא לא מוצא כְּלוּם בתוך הבור! לא דובים ולא יער! אין כאן גבינה לבנה, ואף לא חצי גבינה, הוא מצא את עצמו כשהוא שוקע בתוך המים העמוקים. ובמקום לאכול גבינה לבנה - הוא "אכל" טיט ורפש שנספגו בכל גופו... הוא החל לקלל ולגדף את השועל הערמומי שהוליכו שולל, ואולם אז - כבר היה מאוחר... השועל כבר הספיק לברוח לדרכו, כשהוא משאיר אחריו את האריה כשהוא טובע ושוקע בתוך המים העכורים שבבור...

נו, כעת אתם רואים מה התוצאות, של כל מי שהולך ב"עיניים עצומות" אחרי תעלולי השועל - שהוא היצר הרע? בהתחלה הוא מבטיח לנו שנהנה - "עד הסוף"! נאכל גבינה לבנה, נהנה, נֶבֶלֶה, נהיה מאושרים! רק נשמע בקולו ונתפתה לעבור עבירות! הוא מצליח לְדַמְיֵן לנו את העבירה, שהיא מתוקה ממש כמו "גבינה לבנה"! ואולם, כשכבר באים "לטעום" את הטעם של העבירה - מגלים שהכל "בלון נפוח"! אין כאן כלום! הכל היו דמיונות פורחים באויר... (בסך הכל - "ירח דמיוני" שהיה משתקף לנו במים - כמין 'גבינה לבנה מתוקה'...) ואולם הבעיה, שלאחר שכבר מצליחים לתפוס את הטעות, ומגלים שהיצר הרע "עָבַד" עלינו בעיניים - אז כבר 'מאוחר' מדי... הוא כבר הצליח להפיל אותנו בתוך הבור, ולהשקיע אותנו בתוך כל הזוהמה והליכלוך של העבירה...

כזה ערמומי הוא היצר הרע! ממש כמו אותו שועל הפיקח והערמומי!

וכלפי מה הדברים אמורים?

הנה, נערת הבת מצוה נמצאת עכשיו בגיל שקובע הרבה מאד בחיים! גיל הבת מצוה הוא כעין "צומת דרכים" שיש לו שני כיווני מסלולים: מסלול ראשון - של שמירת המצוות, ודיקדוק בלבוש הצניעות. ומסלול שני - חיים של הפקרות והוללות, ללבוש מה שהולך ברחוב, מלבושים לא צנועים שגורמים לגירוי יצרים!

השאלה היא, האם הנערה תלך שולל אחרי פיתויי היצה"ר, ו"תִּקְנֶה" את כל הבטחותיו, שמבטיח לה שאם היא תלך במסלול שלו - יהיו לה "יָם" של הנאות וְכַף חיים...!
במקרה כזה - צריכה הנערה לדעת באופן ברור, שבסופו של דבר כולם "נופלים בפח"! בדיוק כמו אותו אריה הַשָּׁדוּד - שנפל 'חלל' לפני השועל... בסוף - כולם יגלו את האמת, שעד עכשיו הם חיו בשקר ובדמיונות! בסוף כולם יגלו את האמת הכואבת, שכל החיים שלהם היו ניראים כמו "מים מלוחים", שככל ששותים יותר - נעשים צמאים יותר... ובסוף, לאחר שיפלו בפח, ויגלו שבעצם רימו אותם מכל הצדדים - אז כבר יהיה 'מאוחר' מדי...
אלו הם התוצאות הכואבות, כשבוחרים ללכת לפי המסלול ש"השועל" צועד בראשו... בתחילה אמנם זה נראה נוצץ כמו "עוגת גבינה" - אולם בסוף יוצאים עם אכזבה קשה ומרה!
אמנם, אסור לנו גם להתעלם מן הָעוּבְדָה הכואבת, שבדורינו נושא ה"צניעות" - נהפך להיות מן הנסיונות הקשים ביותר! לבוש הגיוני ובסיסי, שפעם לא העיזו לחשוף אותו - היום כבר נהפך ל"מוּדָה" ולגאווה עצמית... וכדי להתלבש בלבוש צנוע וממוצע, שאינו 'מושך' את עיני הבריות - צריכה האשה להלחם קשה נגד היצה"ר! הן צריכות לשחות באומץ נגד הזרם, ולא להתקפל בפני כל "מודה" מתועבת שמתחדשת בפריז...! (ולצערנו, 'אופנות' אלו הצליחו לחדור גם לתוך המחנות החרדיים ביותר! גם שם - יש ניסיונות ופיתויים קשים כדי להתגבר ולהתלבש בצניעות בבגדים "ממוצעים" שאינם מכשילים את הרבים. זו המציאות הכואבת שאנו חיים בה. לצערנו וּלְבוּשָׁתֵנוּ!) ואולם, דוקא בגלל שיש קושי כזה עצום בלבוש הצניעות, דוקא בגלל שיש פיתוי כזה נורא לפרוץ את חומת הבושה שיש באשה ולהפוך אותה לאשה שחצנית וגסה, דוקא בגלל זה - אשה גיבורת נפש שתתגבר על יִצְרִיהָ ולא תיכנע למול אופנת רחוב הסוחבת - היא זאת שתיזכה שיפתחו בפניה 'שערי שמיים' - תמורת זה שהיא קידשה את שם האלוקים בעולם! היא זאת שתחזיק בגאוה ובגאון את המשך מסורת הצניעות של אימותינו הצנועות! היא תראה לכולם, שאין כל "סתירה" בין צניעות - לבין הנאות העוה"ז! אפשר ליהנות ולעשות חיים מאושרים - מבלי לפגוע בכללי הצניעות! אפשר לעבור את תקופת הנערות עם רוח צעירה ותוססת, ועם הרבה מרץ ו"אֶקְשָׁן" - וכל זה אינו חייב לפגוע בהופעה הצנועה של בת ישראל!
הכל ניתן ואפשרי - - - השאלה האם באמת אנו רוצים את החיים הצנועים, את החיים השקטים והרגועים. או - שאנו מעדיפים יותר להמשיך לחיות בשקר, להמשיך לחיות עם 'סתירה פנימית' בין הרגש לשכל! השכל - יזכיר לנו כל הזמן את הציווי האלוקי על

הצניעות, ואילו הרגש - "יסתנוור" מהברק של הרחוב, ויכניס לנו כל הזמן בראש איך לגרות יותר יצרים ואיך להתבלט יותר ברחוב!!!

ורק זאת עלינו לזכור היטב: שאם יהיה לאשה קצת רצון ונכונות אמיתית לִרְצות לשמור על כללי הצניעות, אזי מיד היא תגלה - שהצניעות איננה 'מגבילה' או 'סותרת' את שמחת ימי הנעורים, אלא אדרבא שניהם משלימים זה את זה, ומאפשרים לנו לחיות חיים יותר 'עַצְמִיִּים'! יותר חופְשִׁיִּים! ויותר מְשׁוּחְרָרִים! שלא להיות תלויה עוד בעינו הזרה של הזולת, ולהתלבש כפי ש"הרחוב" מכתיב לך, אלא להתלבש אך ורק כפי שהתורה הקדושה מצווה אותנו, מלבושים שיש בהם מינימום של 'כבוד עצמי', שאינם הופכים את האשה להיות "סמרטוט" ולשמש בתור ה"חלון ראווה" של הרחוב!

ואם תשאל הנערה: מנין יש לנו את הכוחות לעמוד בכל זה? והרי היצר והמרץ של ימי הנעורים - דוחפים אותנו ללכת לפי רוחות ה"אופנה" שנושבות ברחוב! הם דוחפים אותנו להתאים את עצמנו לפי כל "מוֹדָה" חדשה שמתחדשת ברחוב! כך כולם מתלבשים, וקשה ללכת נגד הזרם של הרחוב, וא"כ מה התביעה עלינו?

על שאלה זו בדיוק - באה מסיבת ה"בת מצוה" ועונה לנו תשובה חד משמעית: אתן יכולות לעמוד בכל זה - ועוד איך! יש לכם את כל האומץ והגבורה הנפשית - להחזיק חזק בחבל של הצניעות - בתוך כל הגלים הסוערים של הרחוב! וההוכחה לכך, שהקב"ה הטיל דוקא על הנשים לקבל את עול המצוות - בגיל מוקדם יותר - יחסית לגבר. שהגבר מקבל זאת רק בגיל 13, ואילו הנשים כבר בגיל 12 - נכנסים ל"עבודה"!

כיצד זה יתכן? וכי הנקבות הם כ"כ "חזקות" בְּאוֹפְיָן וּבְצִידְקוּתָן, עד שהקב"ה העדיף להקדים להם את המצוות בגיל צעיר יותר, שנה שלימה(!) לפני הגבר?

התשובה: כן! לנקבה יש נשמה רוחנית גבוהה - יותר מאשר לגבר! ומדוע? משום שלאשה יש "אופי" חיובי מיוחד, שאין אותו אצל הגבר. באשה פועל בעיקר כוח הרגש! ואילו באיש שולט יותר השכל! [ולדוגמא: לפעמים אשה רוצה ללבוש בגדים חדשים לחתונה. והיא מסוגלת לעמוד שעה שלימה מול הראי ולחלק חילוקים, ולהסביר את ההבדלים שיש בין הצבע הזה - לצבע הזה בשמלה. והאיש מתפלא - מה כבר ההבדל בין הבגד הזה לבגד הזה? ואילו האשה רואה בזה את כל עולמה! וכן בכל תחומי החיים. לעיתים, אשה תהיה מוכנה לעבוד יום שלם - והכל בשביל 'מילה טובה' שתקבל על כך. ואילו האיש מתפלא - היכן כאן הצדק? וכו' וכו'].

וא"כ כיון שהאשה עובדת תמיד על ה"רגש", לכן יותר קל לה לקבל את תרי"ג המצוות! שכל מצוה ומצוה מְרַגֶּשֶׁת את כל חושיה, והיא עושה את המצוות מתוך התרגשות

והשתוקקות! (פרט למקרים בהם האשה פרצה את גדרי הצניעות, ובכך היא הרסה לעצמה את כל הַחוּשׁ הַרְגָשִׁי שטבוע בתוך "האשה" שבה!) משא"כ אצל הגבר, שאצלו ה"שכל" שולט יותר, לכן גם קיום המצוות מתאחר אצלו שנה יותר מאשר הנקבה. כיון שמי שמעביר את המצוות דרך "ביקורת השכל" - תמיד ימצא איזו מצוה שלא מתאימה עבורו. וכו'. ולכן התורה חיכתה עבורו עוד שנה אחת (עד גיל 13) שאז הוא כבר התבגר, ויבין את המצוות באופן יותר 'בגרותי'! לא כן אצל הנקבה, שתכונת ה"רגש" החזק שטבוע בה - זה כבר נותן לה להרגיש 'חום ואהבה' בכל קיום מצווה ומצווה!

אלו הם 'כוחות הנפש' העצומים שטמונים באשה, ולכן אין לה כבר את התירוץ ש"היא לא יכולה לעמוד בזה" - כיון שלפי התכונות הנפשיות שיש באשה, היא מסוגלת לעמוד בכל הפיתויים והניסיונות, ואפי' עוד יותר מהגבר, וכפי שביארנו לעיל.

ואולם כאן, ברצוננו להקריב את הענין גם להבנה של השכל שבדבר, ולנסות להבין מה בדיוק המשמעות של המושג שכולם מדברים עליו, שנקרא בשם "צניעות"? לשם מה דורשים זאת מאיתנו, ומה הוא תורם לנו מבחינה אישית?

והנה, בהשקפה ראשונה - היה ניתן "לזרוק תשובה" - ולומר שמטרת הצניעות באה בעיקר בכדי שלא לגרות יצרים! כלומר, כיון שידוע, שדרך גילוי בשר - באים גם לידי גילוי ערווה (שהיצה"ר שולט יותר במה שעיניו רואות) לכן התורה הזהירה אותנו מראש שנהיה צנועים, ולא נגלה את בשרינו, כדי שלא נבוא לידי גירוי של עבירות חמורות יותר!

זאת התשובה הפשוטה שהיתה 'נשלפת' מהראש מתוך מבט ראשון. ואולם, לאחר מבט שני מעמיק יותר, נראה שזה לא רק בגלל זה! הצניעות לא באה רק בכדי שלא "לגרות יצרים"! וההוכחה הפשוטה לכך, שהרי גם אצל הגברים - יש "הלכות צניעות" (איך, ובאיזו צורה צריך להתלבש) ומה שייך אצלהם הענין של "גירוי יצרים"?

ויותר מזה: בשולחן ערוך (סימן ב' סעיף ג') נפסק להלכה, שאפילו אם האשה נמצאת "בחדרי חדרים" במקום שברור לה שהיא מוסתרת לגמרי, ואף אחד לא יכול לראות אותה, ובכ"ז גם שם היא מוזהרת להתלבש בצניעות גמורה!

ונשאלת השאלה: מדוע? וכי היא מכשילה מישהו בזה שהיא מתלבשת בחוסר צניעות ב"חדרי חדרים"?

וא"כ בהכרח, שהוכחות אלו מוכיחות לנו, שהשורש האמיתי של הצניעות, זה לאו דוקא כשאנו חֲשׁוּפִים לעיני אנשים זרים, אלא דורשים מאתנו להסתיר ולהצניע את גופנו - גם אם זה לא משפיע לרעה על אחרים! ועל נקודה זו אנו באים לברר - מדוע? מדוע אנו

צריכים כאילו ל"התבייש" מגופנו, ולכסות אותו במלבושים, שח"ו לא יֵרָאֶה אפי' 'טפח קטן' ממנו?
אלא שכאן מונח הסוד הגדול, שטמון בתוך המושג שנקרא בשם "צניעות": המלבושים שהאדם לובש, לא באו רק בכדי שלא להכשיל אחרים, אלא הם נועדו בעיקר לשמור על ה"יראת שמים" של האדם עצמו! הם נועדו לרסן ולבלום את כל תאוותיו - שלא יפרצו החוצה! הם נועדו להעניק לאדם "בושת פנים" שלא יהיה גס וחוצפן! שלא יהיה "מְעוּרְטָל" כמו בהמה!!!
ואם תשאלו: מה כל זה קשור ל"בגדים"? וכי הבגדים הם קובעים לאדם אם להיות צדיק או רשע? התשובה: כן! ברגע שהאדם מגלה אפי' "סנטימטר" מבשרו (במקום שאסור לגלות) - זה לא מסתכם רק ב"חתיכת בשר" שנראית מגופו - אלא בגילוי זה הוא מגלה בעצם את כל הַגַּשְׁמִיּוּת שלו, ואת כל הַחומְרִיּוּת שלו - שיפרצו החוצה! בגילוי בשר זה - הוא בעצם נתן לתאוות הלב שלו שהם ישלטו לו על השכל, והם ידריכו אותו! בגילוי בשר זה - אוטומט - הסתלק ממנו כל ה"בושת פנים", וכך הוא נעשה 'משוחרר' יותר לעבור את כל העבירות!!!
כן, זו המציאות ואין מה לעשות! כך ברא הקב"ה את טבע האדם, שהמעשים הַ"חִיצוֹנִיִּים" שלו שהוא יעשה - יהיה להם השפעה עצומה על כל הפנימיות שלו, ועל כל תַּאֲוות הלב שלו!
הנה, ניתן לכם דוגמא אקטואלית, עד כמה הבגדים משפיעים השפעה עצומה ואיומה - על התוכן הפנימי של האדם:
בסמינר לבעלי תשובה, שאל חילוני אחד את הרב המרצה - שאלה שמטרידה רבות את כל אֶחָיו החילוניים: לשם מה החרדים צריכים ללכת דוקא עם הלבוש השחור ה"מפחיד" הזה? מדוע שלא ללבוש לבוש "קליל" יותר? מדוע ללכת כל הזמן עם "שחור" בעינים? למה צריך להיות "חנוק" כל כך? - - -
שאלות אלו מטרידות את האדם החילוני. ולפעמים שאלה זו נובעת מתוך תמימות, ולא מתוך 'קנטרנות'. הוא באמת רוצה לדעת - מדוע דוקא לבוש 'כהה ושחור'?
והתשובה היחידה שיש לענות על שאלה זו - היא על פי היסוד שכתבנו לעיל: הלבוש יש לו כוח אדיר להשפיע על מעשיו של האדם, והוא מסוגל לקבוע לאדם את כל 'השקפת חייו' הן לטוב והן לרע! וניתן לכך דוגמא: כשרוצים להשפיע על אשה חילונית שרחוקה משמירת תורה ומצוות - שתתקרב ליהדות, הצעד הראשון שמבקשים ממנה לעשות זה - "כיסוי ראש" במטפחת! כיון שהרבנים יודעים היטב, שאם היא תכסה את ראשה

במטפחת - זה ישפיע עליה השפעה עצומה להיסחב לכל יתר המצוות! חתיכת בד של "כיסוי ראש" - תשפיע על האשה - יותר מאלף דיבורים והרצאות! שכך ברא הקב"ה את טבע האדם, שהוא יכול להיות אדם צנוע שחסון מעבירות - או חלילה - אדם פרוץ בעל תאוות, והכל נקבע על פי אופי צורת לבושו!

ולכן גם החרדים מייחסים חשיבות רבה ללבוש, והם הולכים בלבוש מכובד של "כובע וחליפה" - כיון שזה משפיע רבות על פנימיותם!

ואם תשאלו: מדוע עכ"פ דוקא צבע של כהה ושחור, ולא צבע ירוק (מדי צבא) או - כחול לבן, וכדו'?

התשובה: משום העובדה הידועה והמפורסמת, שבכל סוג של צבע יש בו כוח "פסיכולוגי" - שיכול להעניק לאדם תחושה מסוימת, ולשנות לו את מידת רְצִינוּתו וְאִישִׁיוּתו, וכן את מידת ה'מצב רוח' שלו, הן לטוב והן לרע, והכל בהתאם לאופיו של הצבע!

וניתן על כך כמה דוגמאות:

א. צבע תכלת - משרה על לב האדם, אוירה ניחוחה ורגועה. ומיישבת את דעתו של האדם. (ולכן עד היום, מייעצים הרופאים למי שסובל ממתח ועצבים, שילך לשבת על שפת הים, ויביט על צבע התכלת של גלי הים, וזה ישיב לו את השלווה והמרגוע!).

ב. צבע אדום - יש לו השפעה 'שלילית' שמרגיזה ומגרה את ה'עצבים' של האדם! (ולכן, אותם האנשים שנלחמים באצטדיון עם שוורים, לוקחים דוקא בד אדום, ומראים זאת לנגד עיניו של השור, ואז השור מתחיל להתרגז ולהשתולל מחמת צבע זה.)

ולכן גם האשה, הוזהרה בעיקר שלא ללבוש בגד בצבע אדום! כיון שצבע זה גורם ביותר לגירוי ולליבוי יצרים!

ג. צבע כהה ושחור - יש לו השפעה עצומה להשרות על האדם אוירה של - רצינות, אחריות, וכובד ראש. (ולכן עד היום, השופטים של הגויים, וכן ה"כמרים" של הנוצרים, עוטים לגופם גלימה כהה ושחורה, וכל זאת כדי לתת לעצמם תחושה של רצינות וקשיחות, מחמת תוקף תפקידם האחראי שהם עוסקים בו.)

וא"כ, כעת אִמְרוּ אתם בעצמכם: מי זקוק לתחושה של - "רצינות, אחריות, וכובד ראש"? וכי לא אותם יהודים חרדים שעומדים יום יום במלחמה קשה נגד פיתויי היצה"ר, אשר מנסה להכשיל אותם בעבירות של צחוק וקלות ראש! בעבירות של תַּאֲוות ודמיונות! הרי לשם כך הם חייבים להתגונן כנגדו, וללבוש בגדים המשרים על לובשיהם - אוירה יותר רצינית! אוירה יותר מחייבת ויותר מרוממת! (ואולם, אוירה "רצינית" זו - אינה סותרת

את החיוך המאושר שרואים תמיד על פניהם של יהודים אלו, אלא אדרבא, דוקא בגלל שהם מחוסנים בבגדיהם נגד היצה"ר - זה נותן להם תחושה של אושר וסיפוק עצמי!).

אכן, זהו סוד ההצלחה של החרדים: המלבושים! זהו הנשק הסודי שלהם - שבו הם מצליחים למוטט את היצר הרע!

וכעת, לאחר הקדמת יסוד זה, על מעלת החשיבות הגדולה של ה"מלבושים", א"כ כל בר דעת כבר מבין מעצמו, שאם זה נכון אצל הגברים, קל וחומר שזה נכון ואמיתי אצל הנשים!

"לבוש צנוע" עוזר לאשה - לא רק בזה שהיא לא מכשילה אנשים אחרים בהסתכלות אסורה - אלא הבגדים עוד מוסיפים הרבה גם לאשה עצמה! בגדי הצניעות הם כמו תמרור "עצור" שבולמים את האשה שלא להיסחב אחר 'בולמוס' של שחצנות ופריצות! בגדי הצניעות נותנים כוחות אדירים לאשה לעמוד בגבורה נפשית חזקה מול הפיתויים הסוחבים של הרחוב! הם משמשים לה ממש כמו "אפודת מגן" שמחסן אותה בפני כל האש של היצרים והתאוות!!!

הנה, צאו וראו: אשה או נערה שמרשות לעצמם ללכת ברחוב בלבוש פרוץ או לא צנוע - הרי שהסיכויים שלה לחטוא (כן! לחטוא בחטא של קלות ראש ועריות!!!) הם גדולים אצלה - פי מאה - מאשר הסיכוים שיש אצל אשה צנועה שהולכת ברחוב עם בגדים ממוצעים ושקטים! מספיק "פתח קטן" שאשה זו תפרוץ בבגדי הצניעות - וכבר האשה הזאת "פתוחה" להתדרדר לכל האופנה והתעמולה המטורפת של הרחוב! אין לה שום מעצורים! בגדי הפריצות שלה יסירו ממנה כל 'בושה' מנימלית ויהיה לה יֵצֶר חזק מאד למצוא חן בעיני אנשים זרים, עד... שזה יגמר אצלה כבר במעשים גרועים וחמורים יותר! (ממש - בלא שום גוזמה כלל! והיו כבר דברים מעולם!).

"בסך הכל" רק 'בגדים' - אבל הבגדים האלו יכולים להעביר את האשה על דעתה ועל דעת האלוקים שלה!!!

נורא ואיום עד כמה הבגדים יכולים להשפיע על האדם!

וכעת, ברצונינו להמשיך ולגלות לכם, עוד סוד נורא ועצום:

הנה, אשה שקראה את העובדות שנכתבו לעיל, בשבח מעלת הצניעות, אבל היא מרגישה על עצמה שהדברים לא מדברים אליה כלל וכלל! היא תמשיך הלאה ללכת בלבוש לא צנוע! תמשיך הלאה להיסחב עם הזרם של הרחוב! תמשיך הלאה להחטיא את הרבים! הכל כרגיל! היא בכלל לא "מתרגשת" מהעוול הנורא שהיא גורמת לאנשים בלבושה הלא צנוע! הרהורים רעים, גירוי יצרים, וכו' וכו'. היא הולכת ברחוב בלא שום

"נקיפת מצפון", ולפעמים אפי' היא עוד 'גאה' בזה - שהיא מצליחה למשוך אליה את עֵינֵי האנשים הזרים ברחוב!
אשה זו צריכה לדעת שמצבה גרוע ביותר! הַ"רְגָשׁוֹת הָעֲדִינִים" שהקב"ה טבע בכל אשה - אצלה הם כבר נכבו ונשרפו! היא הגיעה כבר למצב כזה - שהיא בכלל לא מבינה ולא תופסת - על מה כל הרעש הגדול? "מה יש" אם הולכים עם ה"מודה" של הרחוב?
הנה תשמעו כעת - מי כן מבין, ומי כן מתפעל, מגודל מעלת הצניעות, ואח"כ - תשוו בעצמכם:
1. גוי כמו בלעם הרשע - חז"ל מעידים עליו, שבשעה שהוא ראה את הצניעות המופלאה של עם ישראל, כיצד כל משפחה מצטנעת בתוך ביתה, וכל אחד מכוון את פתח אהלו לכיוון אחר, כדי שח"ו לא יציץ לתוך בית חברו, והכל מחמת הצניעות העצומה שהיו נוהגים בה. בשעה זו - לא יכול היה אותו גוי לכבוש את רגשותיו והתפעלותו מדבר מופלא זה, וקרא בקול גדול: "מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל"!
שמעתם? אפילו גוי טמא ומזוהם כבלעם הרשע, גם הוא ידע להעריך - בתוך תוכו - את מידת הצניעות! גם הוא ידע, שאם עם ישראל שומר בקפידה רבה על הצניעות, אף אומה בעולם לא תוכל לה! הוא ידע את ערך סגולת הצניעות, וגם את ההשפעה העצומה שיש לה כלפי העם היהודי!
2. הוכחה שניה - על ערך חשיבות הצניעות, והפעם ההוכחה היא לא מאדם גוי רשע - אלא מ..."בעל חיים"! כן! גם בעל חיים שאין לו שכל אנושי, גם הוא יודע להעריך ולאמץ לעצמו את מידת הצניעות!
נשמע מצחיק? הנה לפניכם ציטוט מדברי חז"ל שהובא בגמרא מסכת עירובין (דף ק:)
"אמר ר' יוחנן, אלמלא לא ניתנה תורה - היינו למדים את מידת הצניעות מ...החתול"!
ובמה מתבטאת צניעותו? מסביר רש"י שם, שבשעה שנצרך להטיל נקביו, אינו מגלה את גופו (ערוותו) בפני כולם, אלא הולך ומסתתר במקום מוצנע, ושם נפנה לצרכיו!
מדהים! הרי זה ממש לא יאומן! אפילו בעל חיים פשוט, שהולך על ארבע, ומסתובב כל היום בפחי האשפה - גם הוא יודע להבין את ערך מעלת הצניעות! הוא בשום אופן לא יגלה את גופו בפני בני אדם! גם לו יש את המינימום של "כבוד עצמי" - שלא לחשוף את גופו לעיני אנשים זרים!
ולאחר גילוי 'מֵהֵמֵם' זה, עומדים אנו פעורי פה, ומהרהרים לעצמנו מתוך בושה וכאב:
אכן, ישנם בני אדם - שכבר נהיו פחותים אפילו ממדרגה של בעלי חיים! הם לא משיגים להבין - אפילו מה שבע"ח שֶׁפֶל כבר מבין זאת בהרגליו הַטִבְעִיִים!

וכל אשה, שעדיין נותר לה 'ניצוץ' טהור ממידת הצניעות, תמהר להציל את נפשה, ותחזור למסלול הצניעות של אמותינו הצנועות והקדושות, שהיוו סמל למופת לאורך כל הדורות! אַחֶרֶת - אשה זו נחשבת בעיני חז"ל לפחותה יותר מבעל חיים! היא יורדת לשיא הַשִּׁפְלוּת וְהַנְּחִתוּת! ה' ישמרנו!

וכדי לעודד ולחזק את הלבבות, נעתיק כאן את משלו הנפלא של רבינו החפץ חיים, וזה יתן לנו תמונה ברורה, כיצד צריך להתייחס לכל נסיונות העוה"ז, ובמיוחד על הנסיון הקשה ביותר בדורינו, שהוא לבוש 'הצניעות':

מעשה היה בעשיר גדול, שהיה לו מגרש רחב ידיים, שעליו הוא רצה לבנות לעצמו "וילה" מפוארת. סלון + 'לובִּי' מפואר + 7 חדרים + 2 מקלטים + 2 מגרשי חנייה וכו' וכו'. ואכן הוא הזמין לביתו את האדריכל, שיתכנן לו את צורת הבית. ואולם לפני כן הדריך אותו העשיר ואמר לו:

"תראה, הנני אדם עשיר, והרבה בעלי עסקים ומנהלי 'בּוּרְסות' מכל מדינות העולם משכימים לפתחי. לכן אבקשך שתקפיד לתכנן לי את מבנה הסלון שיהיה גדול ומרווח, עם ארבעה כיווני אויר, שטיחים מקיר לקיר, וכל הרצפה - אבני שיש זוהרות. כך שכל מי שיבוא לביתי - ירגיש שם ממש כמו בתוך ארמון!

"ואולם עוד אבקשך - המשיך העשיר לומר לאדריכל, שגם את הכניסה והפרוזדור לסלון, שמשמש כ"חדר המתנה" - אל תזניח! גם שם אני רוצה שיהיו נראים 'מרשימים' ומפוארים כיאה לעשיר כמוני, רחבים ויפים, שיוכלו לשים שם כורסאות ועציצים, תמונות נוף ו"טפטים" על קיר, כך שכל מי שיבוא לביתי - יתרשם מיד בכניסה לבית, מזיו הפאר והיופי שיש ב"פרוזדור ההמתנה"! וכשיכנס לסלון - יתפעל שבעתיים מכל היופי והברק, שיהיו נוצצים מכל זוית ופינה"!

הַנְהֵן האדריכל בראשו כאות הסכמה לדברי העשיר. ורק ביקש שהות זמן - כדי לבדוק את הדברים בשטח, ולראות האם אכן אפשרי ליישם את התכנית - בשטח הבניה. הלך האדריכל לשטח המגרש, מדד ותיכנן, בדק והקיף, עד שחזר אל העשיר עם המסקנות בידו:

"ראה - אמר לו האדריכל, מדדתי בדקתי וחקרתי, והגעתי לידי מסקנה חד משמעית - ששני הדברים יחד, גם סלון גדול וגם פרוזדור מרווח - לא יתכן לבנות יחד. כיון שההיקף הקטן של רוחב המגרש אינם מאפשרים לנו זאת. ולכן, בדבר אחד - חייבים לצמצם ולהקטין. רק השאלה היא - ממה? ויש לך בזה שני אפשרויות: או שתקצץ מ"הַלובִּי" של 'הכניסה והפרוזדור' - ואז יהיה לך אפשרות לעשות סלון גדול ומרווח, מרהיב עין,

כפי שרצית. או - שאתה מעדיף להשקיע יותר ב'חדר ההמתנה' שבפרוזדור, ולתת שם את הַמְּרָוח המלא, ואולם אז - זה יעלה לך על חשבון הגודל של הסלון, ששם אנו נהיה חייבים לצמצם ולהקטין פי כמה ממה שחשבנו!

אלו הם שתי האפשרויות שיש לך - אדוני העשיר, וכיון שאתה הבעה"ב, בידך הזכות להחליט - בְּמָה אתה מעדיף להשקיע יותר: ב"חדר ההמתנה" שבפרוזדור, או - ב"פנים הסלון"?

העשיר, שהיה פזיז בדעותיו, וגם אוהב כבוד, לא חשב הרבה וענה לאותו אדריכל: "תשמע! אני מעדיף שתתחיל לשפץ קודם כל את הכניסה והפרוזדור שיהיו גדולים ורחבים כפי שבקשתי, ואח"כ מה שישאר משטח הבית - תקצה אותו בשביל הסלון. שכן, כיצד אוכל לסבול את הבושה אשר תהיה לי - ברגע שיבואו אנשים מכובדים לביתי, ומיד בכניסתם לבית - יראו פרוזדור צר וקטן, שבקושי אפשר להכניס שם כורסא אחת! הרי זה ממש יהיה עלבון נורא לעשיר כמוני, שיש לו כזה "חדר המתנה" עלוב! ובאשר לסלון - תיבנה אותו על השטח, ממה שישאר מתחום המגרש...

עד כאן המשל. ואנו - עומדים מהצד וצוחקים על טיפשותו של אותו עשיר! להשקיע בפרוזדור - ולהזניח את הסלון? הרי הפרוזדור זה בסך הכל רק "חדר המתנה" שממתינים שם כמה דקות כדי להיכנס לסלון. וכיצד יתכן להזניח את העיקר, ולהתחיל לְטַפֵּחַ את הטפל? הרי האנשים שיכנסו לבית הזה יצחקו בתוך ליבם, ויאמרו: איזה טיפש! בשביל מה הוא עשה כזו כניסה גדולה ורחבה שמובילה לכיוון הסלון, ואילו בסלון עצמו אין מקום אפילו לשבת?...

כך לועגים אנו על בַּעֲרוּתו של אותו עשיר טיפש. ובודאי שגם הקוראים מתפלאים לעצמם, על מה ראה בעל מחבר הספר להציג לנו כאן את טיפשותם של האנשים מִ"יְמֵי הַבֵּינַיִם" שכבר מזמן אבדו מן העולם? - - -

ואולם תתפלאו לשמוע, שגם בדור שלנו, ה'מודרני והמתקדם' של שנות "הָאַלְפַּיִם" (...!!!) עדיין אפשר למצוא אנשים טיפשים וְאִיוְּלִים כאלו שחוזרים ממש על אותה טעות שעשה אותו עשיר טיפש...

ונבאר - כלפי מה הדברים אמורים?

הנה חז"ל כבר הורו לנו, שהעוה"ז דומה ל"פרוזדור", שמוביל אותנו להיכנס לעולם הבא שהוא נחשב ה"סלון" ששם מתענגים ונהנים מזיו השכינה!

ומה עושים האנשים? משקיעים יותר מדי ב"פרוזדור", מטפחים אותו, עושים אותו גדול וּמְרֻוָּח, עם כל היופי והברק - ואולם הם לא יודעים - שכל השקעה בפרוזדור באה להם

על חשבון גודל הסלון! כמה שהם ישקיעו יותר בפרוזדור - כמו כן - ילך ויקטן יותר גודל הסלון! שכן, כלל נקוט בידינו: אי אפשר שגם אהבת העוה"ז וגם אהבת העוה"ב - ילכו ביחד! תמיד אחד חייב לבוא על חשבון השני! והבחירה כולה שלך - במה אתה מעדיף יותר להשקיע? זה דומה ממש לאש ומים. שלעולם לא ישתלבו ללכת ביחד! זה דומה לאדם שיש לו שתי נשים, שכל אחת "צָרָה" ומקנאת בשניה! אם הבעל מחייך לאשתו האחת - השניה כועסת. ואם הוא מחייך לזו - הראשונה כועסת!

וכך גם ביחס לתענוגי העוה"ז: אתה יכול לבלות, לֵהָנות, ולעשות חיים! אשה יכולה ללכת בבגדים לא צנועים, ויתכן שבאותם רגעים היא תֵּהֵנֶה שכולם מסתכלים עליה, והיא ממש תשמש הַ"פְּרוּזְ'קְטוּר" של הרחוב... ואולם, מֵעֵבֶר לכל הכבוד הַ"מְדוּמֶה" הזה - היא חייבת לקחת בחשבון, את הדבר הבסיסי שלימד אותנו רבינו החפץ חיים:

ככל שמחייכים יותר לעוה"ז - התשלום עולה ביוקר רב! הוא בא על חשבון החיוך בעוה"ב! כולם שם יצחקו עליה, כיצד היא העדיפה לְטַפֵּחַ את גופה במלבושים ובמאכלים, ואילו את נשמתה - שהיא ה"סלון" העיקרי שֶׁמְּלַוָּה אותה לעוה"ב - דוקא אותה היא השאירה ריקה ומנוערת מכל?

זהו הלקח החשוב, שצריכים לזכור לאורך כל החיים: לכל הנאה בעוה"ז יש מחיר! ולכל עבירה בעוה"ז - יש תשלום יקר וכואב! בכל הנאה והנאה - האשה "נוגסת" ואוכלת את חלקה בעוה"ב - כבר כאן בעוה"ז! היא משאירה את נשמתה ריקה לגמרי! ו"בגד" לגוף - אפשר עוד לקנות, ואולם "בגד" לנשמה - כבר אי אפשר לקנות! כשמגיעים כבר למעלה - הכל שרוף ואבוד! הנשמה נשארת עם ה'בושה' שלה לנצח נצחים!!!

וכן מסופר על החפץ חיים עצמו, שהיה לו תלמיד בישיבתו בראדין שלא היה נמשך ללימוד התורה, עד שיום אחד קם ועזב את דרך התורה והיהדות, והלך ללמוד באוניברסיטה, ובמשך הזמן הצליח להוציא 'תעודת השכלה' ברמה גבוהה מאד, וכך עלה ונתעלה - עד שמינו אותו להיות שר חשוב בממשלת פולין.

לימים, היה החפץ חיים צריך לנסוע לאסיפת רבנים, שהתקיימה בעיר "וורשא" שבמדינת פולין. ובדרכו - פגש הרב את תלמידו לשעבר, כשהוא יושב בתוך כרכרה מהודרת, הרתומה לשני סוסים אבירים, עם שני משרתי כבוד, וכו' וכו'.

כראות השר את רבו החפץ חיים, מיהר להזמינו לתוך מרכבתו, שתסיעהו אל מקום חפצו. נעתר החפץ חיים לבקשה, ונכנס לשבת לצידו של השר בתוך המרכבה. והנה, תוך כדי נסיעה, הרים החפץ חיים את עיניו, ושאל את השר - תלמידו לשעבר:

"מוּיְשָׁלֶה היקר! (כך היה שמו של השר) אולי תאמר לי - היכן ה"עולם הזה" שלך?

כשמוע השר את השאלה הבלתי צפויה מפי רבו, התפלא מאד והשיב: "מה זאת אומרת 'היכן העוה"ז'? והלא הרב רואה את כל כבודי ואושרי, לאיזה דרגות גבוהות הגעתי למלכות, ובאיזה 'תפנוקים' חיים אני ובני משפחתי!

"כן! - השיב לו החפץ חיים בביטול יד, זה כבר החלק של ה"עולם הבא" שלך! ואולם אני שואל: היכן ה"עולם הזה" שלך - - -?

השר קיבל את התשובה בתדהמה רבה. דברי רבו נכנסו בליבו כמדקרות חרב, עד שלרגע הדיבור נעתק מפיו ולא יכול היה להשיב...

ואכן, הדברים פעלו את פועלם. דברי רבו הקדוש - הדהדו תמיד באזניו של השר, ולא נתנו לו מנוח: "זה העוה"ב שלך, אולם היכן העוה"ז שלך"? כך שמע קול סמוי שבקע תמיד מתוך עמקי נשמתו, עד ש...יום אחד פשטה השמועה בעיר, שהשר היהודי הותיר הכל אחריו, וברח לארץ אחרת, וחזר בתשובה שלימה!

ודברי החפץ חיים האלו, הם בעצם מוסר נוקב לכל יהודי ויהודיה, שעזב את אורחות החיים של אבותינו ואמותינו הצנועות, ונסחב לזרם ההנאות של הרחוב! היצר הרע משחרר לו "שֵׂ'יק פתוח" ואומר לו: תהנה - חופשי... חופשי... אל תעשי חשבון לאף אחד! אם האשה נהנית לצאת לרחוב עם בגדים בולטים או לא צנועים - שתתלבש כך, ותעשה ככל העולה על רוחה! תעשי "מה שבראש" שלך!

אבל, עליהם לזכור היטב ולקחת בחשבון, שמתוך עמקי נשמתם - תמיד יהדהדו מילותיו הנוקבות של רבינו החפץ חיים: "כל ההנאות האלו - באים על חשבון העוה"ב שלך! וא"כ, היכן הוא ה"עולם הזה" שלכם? - - -

זו השאלה הנוקבת, שחייבת כל אשה לשאול ולתבוע מעצמה!

יהודים יקרים, נשים צדקניות! עלינו לזכור יסוד אחד ברור: לכל אדם בעולם הקב"ה נתן לו את הכח והנשק, שבו הוא יכול להלחם ולהתמודד כנגד היצר הרע:

אצל הגברים - הקב"ה נתן להם את כח התורה. שהיא מחלישה ומרסנת להם את התאוות והפיתויים של היצר הרע!

ואולם אצל הנשים - שהם פטורות מלימוד התורה, א"כ באיזה 'נשק' הם ילחמו כנגד היצה"ר? ולכן הקב"ה דאג גם להם, ונתן להם את מצוות הצניעות! שיש לזה את ה'כח הסגולי' ממש כמו בלימוד התורה! בדיוק מה שהתורה פועלת אצל הגברים - כך הצניעות פועלת אצל הנשים! ללא שום הבדל!

ולכן, כיון ש'התורה' וה'צניעות' - הם "מחסני הנשק" שבו אפשר להלחם ביצה"ר - לכן היצה"ר תמיד רוצה להלחם ולהפציץ דוקא את המוקדים האלו! הוא עמל בכל כוחו,

כדי להצליח לבטל את הגבר לפחות שעה אחת מלימוד התורה! הוא עמל בכל כוחו, להצליח להכשיל את האשה - לפחות בבגד אחד שפורץ את חומת הצניעות! כיון שהוא יודע - שהגברים יכולים לֵמותֵת אותו דרך כח התורה. והנשים יכולות לֵמותֵת אותו - דרך כח הצניעות! ולכן, דוקא בזה הוא מכניס את הפיתויים והנסיונות הקשים ביותר, בתורה ובצניעות, כדי להצליח לפוצץ את 'פצצת האטום' שיכולה לחסל אותו!

ואשרי אותה אשה שיודעת לנצח את היצה"ר ולעמוד נגדו איתנה וחזקה, ולא להיסחב אחר כל "מוּדָה" זולה של הרחוב. אשה כזאת - היא זאת שלעתיד לבוא - ה"סלון" שלה בעוה"ב יהיה באמת גדול ומרווח! ודוקא היא - תזכה להתענג עונג אמיתי - במחיצתם של כל אֻמוֹתֵינוּ הצנועות והקדושות שהיו במשך כל הדורות! אמנם כעת יתכן שהחברות שלה יצחקו או ילעגו עליה, אולם דעו לכם אחים יקרים, שכל מה שמתחיל ב"צחוק ובוז" - נגמר בסוף - ב"זעקה גדולה ומרה"!! בסוף, כשכולם יראו את העולמות והשכר הָאֵין סופי שאשה זו צברה לעצמה ע"י צניעותה - כולם יזעקו זעקה גדולה ומרה! והיא - "ותצחק ליום אחרון"! אשריה ואשרי חלקה!

ולסיום שאלה: אמנם, הכל אמת ונכון. הצניעות היא כוח אָטוֹמִי לאשה, ממש כמו כח עוצמת התורה שיש לגבר. ואולם מה כל זה נוגע דוקא לשמחת ה'בת מצוה'? והרי דברים אלו נכונים לכל אשה. בכל מצב ובכל זמן, ולאו דוקא ביום היכנסה לעול חיוב המצוות? והתשובה: דוקא נערת הבת מצוה, שהיא נמצאת כעת בראשית צעדיה בחיים הַבַּגְרוּתְיִים. ויכולה היא לקבוע לעצמה איזו 'מסלול' השקפה ילווה אותה לאורך כל יֲמֵי חייה! דוקא ברגעים גוֹרָלִיִּים אלו, מצאנו חובה לעצמנו, לתת דרשה שלמה המדגישה את מעלת חובת הצניעות, ואת גודל זכותה של האשה המאושרת שזוכה להגיע לזה! שכן, אם תזכה נערת הבת מצוה, וכבר מעכשיו, בראשית צעדיה הראשונים - תסלול לעצמה מסלול של חיי צניעות, מסלול של חיי קדושה וטהרה, מסלול שבה הלכו מליוני נשים צידקניות לאורך כל אלפי הדורות - עם מסלול כזה - מובטח לה עתיד מזהיר של חיי אושר ושמחה, חיים של מרגוע וסיפוק עצמי, והעיקר החשוב מכל: חיים שיובילו אותה לזכות לחיי העוה"ב, בבנין נצחי עדי עד. אמן ואמן!

תרי"ג עצות והנהגות חיים, לנערה הנכנסת לחיוב עול המצוות. מהרה"ג ר' חיים רבי שליט א

א. גדר הצניעות באשה הוא שתשמר עצמה בצניעות גדולה עד כמה שאפשר שלא יראו אותה בני אדם ולא ישמעו קולה. מפני שכל דבר שיכול לגרם לגירוי של יצר הרע הן בביגוד הן בדבור ואפילו בהליכה, הרי שהיא מצווה להסתירו ולנהג בצניעות שלא

להכשיל בני אדם בעברה. שהרי אמרו חז"ל: (ברכות סא.) "כל המסתכל באצבע קטנה של אשה אף על פי שיש בו תורה ומצוות כמשה רבנו לא ינקה מדינה של גיהנום". ולכן כתוב בתורה על יוסף הצדיק (בראשית לט, יב) "וינוס ויצא החוצה" שבכדי להישמר צריך לברוח ממקום עברה, אחרת הוא בסכנה גדולה. וזו הנהגה חשובה תמיד וכן האשה מצווה להסתיר עצמה כמה שאפשר ולהתפלל שלא תכשיל אנשים חס ושלום כמו שהתפללה אותה אשה (סוטה כב:) יהי רצון שלא יכשלו בי בני אדם. שהשבח הגדול ביותר לאשה הוא הצניעות.

ב. אסור לאשה ללכת ברחוב בגלוי שערה חס ושלום. מפני שיש בזה גירוי של יצר הרע שהרי זה מושך את העין, ואיסורו מן התורה (כתובות עב.), ומבאר בזוהר הקדוש, שכל הברכה וההצלחה של הבעל בפרנסה, הכל בזכות כסוי הראש של אשתו. ובזכות זה אפשר לזכות לבנים צדיקים. כמו שאמרה קמחית: (יומא מז.) "מימי לא ראו קורות ביתי קלעי שערי". ולדעת הזהר הקדוש גם בבית צריכה האשה ללכת עם כסוי ראש אף שמעקר הדין מתר. ויתכן לפעמים שאפילו בחורה רוקה אסורה בגלוי ראש, באפן שמפזרת את שערותיה על גופה וכתפיה, שהרי זה מושך את העין, והוא איסור חמור אפילו לרווקות (שו"ת שבט הלוי). אבל רווקות שהולכות בשער אסוף בגומי וכיוצא בזה, מתרות בגלוי שערן. ורק בשעת התפלה והברכות צריכות הן לכסות את ראשן אף שהן רוקות, מפני שאסור להזכיר שם שמים בראש מגולה (שו"ת יביע אומר חלק ו).

ג. דעת הגאון רבי עובדיה יוסף שליט"א. לאסור בהחלט לאשה פאה נכרית. והוא מחמיר בזה מאד מאד ואפילו בפאה קצרה וכל שכן פאה ארוכה ומסלסלת וכיוצא בזה, שזה ממש תועבה רחמנא לצלן. וכן דעת החזון איש והסטייפלר והרב מבריסק זצוק"ל לאסור בהחלט פאה נכרית. והוסיפו שיש בזה ריח של אסור דאורייתא. ואותן הנשים המהדרות בכל דבר שיהיה השגחת הבד"צ למהדרין מן המהדרין, כיצד אינן מהדרות בכיסוי ראשן שיהיה למהדרין ובפרט שיש אוסרים מן התורה. ועוד, מכיון שהדור שלנו פרוץ, והרבה מכשולים יש בזה בעוונותינו הרבים, גם המתירים בעבר, יודו שאסור בהחלט. ומי שאשתו מתעקשת מאד בענין כסוי ראש, יעשה שאלת חכם ויקבל הנהגה ועצה טובה כיצד להתנהג. ויש להימנע מלשמוע הרצאות מנשים החובשות פאה נכרית, רחמנא לצלן.

ד. בגדים שקופים אסור לאשה ללבוש כי יש בזה גירוי של יצר הרע (ברכות כה:) וכן גרבים שקופות לא מועילות, והרי זה "שוק באשה ערווה" (שו"ת יביע אמר חלק ו). ולכן גם צריכה אשה ללבוש בגד נוסף (הנקרא תחתית) מתחת לשמלה להרבות בחיזוק הצניעות.

ואין ללבוש תחתית לבנה מתחת לשמלה שחורה, שהרי זה בולט ומגרה יצר הרע. וכל שכן שלא ללבוש בגדים שנעשו על ידי סריגה וכיוצא בזה שיש בהם חשש פריצות חס ושלום.

ה. השמלה צריכה להגיע עד אחרי הברכיים ולמטה, שגם בזמן ישיבתה תהיה צניעות רבה, וכל שכן שלא תלך בחצאית צרה או שסע וכו' וכו' רחמנא לצלן.

ו. לא תשב האשה רגל על רגל, שהרי זה חסר צניעות. וכן לא תתכופף להרים חפץ מן הקרקע אלא תשב ותרים. וראיה מרות המואביה, שאמר עליה בעז (רות ב, ה) "למי הנערה הזאת" ופרש רש"י, שראה בה מדת הצניעות שאספה שבלים, עומדים מעומד ושוכבים מיושב, כדי שלא תשחה. ומכאן למדנו גם שלא תרוץ האשה ברחוב כיון שגורמת שיביטו בה. ועל אחת כמה וכמה שלא תכנס בין גברים. לפעמים יש ברחוב שמחת תורה או לוויה חס ושלום ונכנסת האשה בין הגברים, ומאחר שחוששת מצניעות היא רצה ממש בין הגברים והרי זו קלקלה יותר, שגם נכנסה בין הגברים וגם רצה ברחוב.

ז. שרוולי חולצתה צריכים לכסות זרועותיה עד אחרי המרפק. ואם זרועותיה מגלות הרי זו דרך פריצות. וכן שרוולים רחבים מדי אינם דרך צניעות (שו"ת יביע אמר חלק ו). ויש הנוהגות לכסות את כל אורך היד עד קרוב לפיסת היד (עין בבא קמא מח.), ובזכות זה זוכות לבנים צדיקים.

ח. הבגד סמוך לצוואר יהיה סגור באפן שלא יתגלה הגוף למטה. והסימן הוא שיהיה סגור עד שתי העצמות שבצדי הצוואר. ומהעורף עד החוליה הראשונה שבחוט השדרה.

ט. לא תנעל האשה נעלי התעמלות ברחוב, מפני שהן משוות לה מראה רחובי וקליל (הרב בר שלום שליט"א).

י. אסור לאשה ללבוש שמלות אדמות או משונות המושכות לב להסתכל בה, וכן בקישוטים ושאר בגדים לא תתבלט למשוך העין. וכן לא תלבש בגד הדוק לגוף שמבליט האברים. לכן החולצה צריכה להיות קלושה ורחבה שלא תבליט עצמה. וזו הסבה שאמותינו הקדושות היו לובשות בגד עליון מעיל או שָׂל וכיוצא בזה מטעמי צניעות, שלא להבליט האיברים (עין ברכות י:). ועוד, קול באשה ערווה. על כן לא תזמר האשה בפני אנשים שישמעו שירתה אף שיש מתירים באופן שלא מכיר את קולה כגון על ידי קלטת וכיוצא בזה. ואם מרגיש השומע שזה משפיע עליו ועל ידי זה בא לידי גירוי של יצר הרע, אסור בכל אופן. ובכלל צריך האדם להרגיל עצמו בהנהגה טובה שעליה נאמר (רש"י דברים יד, כא) "קדש עצמך במותר לך". ולשמוע בבית רק קלטות שירים של גברים ולא של נשים, ורק שירי קודש ולא שירי לכלוך ותועבה חס ושלום.

ויש להוסיף שאסור גם לשמוע שירים מפסוקים של שיר השירים. מפני ששיר השירים הוא קודש קודשים שכתב אותו שלמה המלך ברוח הקודש, והפסוקים בתורת משל על אהבת הקדוש ברוך הוא לעם ישראל. ואותם האנשים ששרים שירים מפסוקים של שיר השירים וכוונתם לתועבה וגירוי יצר הרע, פשוט וברור שאסור לשמע שירים אלו. ומאחר שפסקו חז"ל "קול באשה ערוה", יש ללמוד מכאן שצריכה האשה להשתדל מאד לא לדבר בקול רם וזה מדרכי הצניעות של בת ישראל. גם יש להיזהר, שלא להשתמש במלים של הרחוב שיש בהם נבלות פה וגם מראה על קלות הדעת. למשל: במקום לומר המסבה היתה "משגעת", "מטריפה" ו"כמעט התעלפתי מהשירים היפים", עדיף לומר המסבה היתה "נהדרת" וכולם "נהנו" שם מאד.

יא. איסור גמור לאשה ללחץ יד לגבר. ואין שום היתר בדבר. גם אם גורם עלבון או בושה כשמסרבת, יש להסביר להם בעדינות שדבר זה אסור על פי דעת תורתנו הקדושה (ספר "עוד יוסף חי"), ומרן החזון איש פסק על זה "ייהרג ואל יעבור". ואפילו רב גדול המברך אשה לא ישים ידו על ראשה אלא באוויר וזה מדרכי הצניעות והקדשה (טהרת הבית סוף סימן א).

יב. אשה צנועה אינה מתחברת ואינה משוחחת ומרבה בדיבור עם אנשים זרים. ולא תחשוב שעל ידי רוב שיחה תשפיע עליהם לחזור למוטב, כי אין זה דרך התורה הקדושה שתצא אשה להשפיע על אנשים. מכאן למדים, שאסור לבעלות תשובה להתווכח עם שכנות וחברות בנושא יהדות, מפני שזה לא מתאים לכל אחת וצריך הוראת חכם כיצד להתנהג. ההנהגה הטובה היא לכוון אותם להרצאה חשובה ולמדרשיה טובה ששם יקבלו תורה ויראת שמים.

יג. בנסיעה במונית וכיוצא בזה, דרך צניעות היא שאינה יושבת ליד הנהג, כי אם בספסל האחורי. וכן יש לאשה להימנע מעצירת מונית ברחוב ובפרט בלילה כשיש סכנה גופנית ורוחנית חס ושלום. וכן מדרכי הצניעות שלא תמצא אשה יותר מדי ברחוב, כמו שאמרו על שרה אמנו (בראשית יח, ט) "הנה באהל" ופרש רש"י "צנועה היא". ובפרט יש להיזהר שלא לחזור מאוחר בלילה אפילו משיעור תורה או הרצאה חשובה. כי אין זה מדרכי הצניעות לבת ישראל ללכת ברחוב בשעת לילה מאוחרת. ומכאן יש ללמוד שכשעורכים מסיבת שבע ברכות וכיוצא בזה, להתחיל מוקדם ולסיים עד שעה אחת עשרה בלילה, שיספיקו האורחים לחזר הביתה ולמנוע גזל שנה מהשכנים, ובני הבית יכינו עצמם למחר להמשיך בסדר היום.

יד. אסור לאיש לבקר אשה חולה ואין לאשה לבקר חולה שאין זה צניעות. וכל כבודה בת מלך פנימה (יקרא דחיי סימן א) ובפרט במחלקת יולדות בבתי החולים, שמטעמי צניעות ודרך ארץ צריך להימנע מלהיכנס לשם. ולא טוב עושות אותן הנשים היולדות שמבקשות מבעליהן לבוא כל יום לבית החולים לאחר הלידה. כל שכן שלא להיכנס אל תוך חדר הלידה בזמן הלידה, מפני שמצוי מאד הרהורי עבירה במקום זה. ותפקיד הבעל לחכות לאשתו בחדר ההמתנה ולהתחזק מאד באמירת תהלים שהעובר ייצא לחיים טובים ולשלום. ואשרי אשה המבינה זאת.

טו. מצוה על אשה ליפות עצמה בתוך ביתה לכבוד בעלה. ולדעת חכמינו זכרונם לברכה, חשוב מאד שכאשר אשה מתכוננת לקבל את פני בעלה כשחוזר בערב מן העבודה או מבית המדרש, להקפיד על לבושה ועל יופיה לכבוד בעלה. וכאשר יוצאת אשה לחוץ ומרגישה צורך ליפות עצמה, תשתדל למעט בזה עד כמה שאפשר. ואשה שיודעת שבעלה שומר על הקדושה ובפרט על שמירת העיינים כשנמצא בחוץ, הרי זה מחזק את האהבה ביניהם, שהרי יודעת שבעלה מסתכל רק עליה. וזו הנהגה יפה של תורתנו הקדושה על שמירת העינים.

טז. יסוד הצניעות שהבת תישאר תמיד רק בחברה טובה. אין פריצות גדולה יותר מזו שאשה הולכת לעבוד בסביבה חילונית או אפילו בחברת בנות שקבלו חינוך אחר, שמדברים שם תמיד נבלות פה וליצנות. ובזמנינו רוב קלקולי הבנות נתהוו על ידי החברה והרבה בתים נהרסו בגלל זה. ועל כן, יחפשו מקום עבודה המתאים לבת חרדית שתישאר בצניעותה. ובזכות צניעות האשה, יזכו לברכת ה' ולחיים מאשרים בעולם הזה ובעולם הבא. ולכן, כל הצעת עבודה משרדית וכיוצא בזה צריכים לשאול את הרב הגדול כיצד לנהוג בנושא, וכן צריך הבעל להימנע מאד ולמעט בנסיעות לחוץ לארץ וכיוצא בזה. ואם כבר נוסע, לא יתעכב שם יותר מדי. וכמובן להתייעץ עם הרב הגדול כיצד לנהוג בנושא.

יז. לא יכנסו הנשים לשטח הגברים. הן בבית הכנסת, והן בחתונה, ובמסיבות משפחתיות. מכאן גודל הזהירות לעשות בכל אירוע מחיצה טובה להפריד בין הנשים לגברים. ואף שיש מתירים בלי מחיצה אם יושבים בהפרדה מוחלטת גברים לבד ונשים לבד (יביע אמר חלק ו), בדורנו שיש נשים הבאות ללא צניעות מתאימה ובפרט שהן רוקדות שם, פשוט וברור שלכל הדעות צריך מחיצה. ולדעת תורתנו הקדושה חתונה שיש בה צניעות מתאימה, השכינה נמצאת שם. ואם יש אורחים וקרובי משפחה האומרים שלא יבואו אם תהיה מחיצה, יש להסביר להם בעדינות את חשיבות העניין.

והוא, שהקדוש ברוך הוא בא לחתונה זו, ואם יתעקשו עדיף לוותר עליהם, העיקר שהקדוש ברוך הוא ישמח בחתונה קדושה ויפה זו. ויש להוסיף בהזמנות ובמודעות "בכדי לא לפגוע ברגשותינו, נא לבוא בלבוש צנוע"; או "נשמח לראותכם בלבוש צנוע". וכן יש להוסיף בהזמנות "בנים ובנות לא ילחצו ידים". וכן עוד הערות לפי מצב המשפחות.

יח. לא תלך אשה בין שני גברים, וכן להפך (עין הוריות יג:)

יט. בזמנינו נתרבו "פועלי ישועות" ומקובלים למיניהם, וכן אלה שפותחים גורלות ומזלות בכל מיני אופנים שונים. יש להימנע מללכת איתם, ושומר נפשו ירחק מהם. וצריך ללכת לצדיקים אמיתיים שמוכרים לנו על ידי גדולי ישראל. לכן צריך אדם להתייעץ עם חכם גדול, לאיזה צדיק ומקובל מותר ללכת ולבקש ברכה. וצריך אדם להרגיל עצמו להתפלל לבורא עולם ולהתחזק בתורה ובתפלה על כל צרה שלא תבוא, ולא לבטוח באנשים, רופאים, ומקובלים למיניהם. ובדרך רמז אמרו: "אל תבטחו בנדיבים בבן אדם שאין לו תשועה" ראשי תבות 'אדם'= אדמורי"ם, דוקטורים, מקובלים. והבוטח בה' אשריו.

כ. חוסר צניעות שאשה מעשנת סיגריה (טהרת הבית חלק ב' דף קלא).

כא. יש האוסרים בכל תוקף לימוד נהיגה לאשה. ואשה החושבת שמוכרחת היא ללמד נהיגה בגלל מצב המשפחה וכיוצא בזה, תתייעץ עם רב גדול.

כב. אסור להראות תמונות נשים או סרטי וידאו של חתונה וכיוצא בזה שיש בהם ריקודי נשים וכו' לגברים. שהרי יש בזה חשש הרהורי עבירה. ומטעם זה, יש נשים הנמנעות מלעמוד בפני צלם האירוע וכיוצא בזה וכל שכן בזמן שהן רוקדות, וכל זה מטעמי צניעות, ואשריהן בעולם הזה ובעולם הבא. גדולי ישראל שליטא לימדו אותנו הנהגה טובה שלא להביא כלל ועיקר הסרטה לחתונות ושמחות. וכשאין ברירה, יש להקפיד על הסרטה "עדינה ושקטה" כלומר ללא זרקורים מסנוורים ומכשירים גדולים וחוטי חשמל על שטח כל האולם. וראוי ליחד אשה צלמת לעזרת הנשים (שבט הלוי).

כג. אסור בכל תוקף להתרחץ בים מעורב שאין בו הפרדה מוחלטת בין גברים לנשים, והוא איסור חמור מעיקר ההלכה ואף לצורך רפואה הדבר אסור (יחוה דעת חלק ה' סימן סב). ובחוף נפרד לנשים צריכות להיזהר להתרחץ במים אך ורק כשיש תוספת של בגד וחלוק רחב על כל גופה. וכל העובר סמוך לשפת הים כשמצויות נשים נקרא רשע. ומי שלא הולך לחוף הים כלל ועיקר תבוא עליו הברכה.

כד. איסור חמור לחנות בגדים למכור בגדים לא צנועים לנשים. ומי שיש לו עסק כזה צריך הוא להתייעץ עם חכם גדול כיצד לנהוג.
כה. אסור לאשה ללבוש מכנסים בשום אופן. ואפילו מחמת חולי חייבת ללבוש שמלה על הכל, מחמת צניעות שלא להבליט עצמה.
כו. איסור חמור לקרוא ולעיין בעיתונים חילוניים ולצפות במכשיר הנקרא טלוויזיה, תל בזיון. וזה חמור עוד יותר ממי שקורא בתנ"ך של הנוצרים "הברית החדשה" , מפני שיש בדברים אלו עבודה זרה, גלוי עריות ושפיכות דמים. ובעלי התוכניות, השדרנים והסופרים למיניהם, מודים ומתוודים בעצמם שכל זה מחנך לאלימות ותועבה. ואמרו חז"ל "הקורא בספרים חיצוניים, אין לו חלק לעולם הבא" (סנהדרין צ.). ויש האוסרים למכור מכשיר טמא זה לאחרים משום (ויקרא יט, יד) "לפני עיוור לא תיתן מכשול". ואיסור חמור על המוכרים ומפיצים עיתונים וחוברות אלה, שמחטיאים הם את הרבים. (אורח חיים סימן שז).
כז. אסור באיסור מוחלט לבנות להתגייס לשרות הצבאי ואף לשרות לאומי בבתי חולים וישובי ספר. וכל כבודה בת מלך פנימה, להיות תחת השגחת הוריה. וכן הורו כל גדולי הדור, ושמרת לעשות ככל אשר יורוך. וידוע שמרן החזון איש פסק "יהרג ואל יעבור". ובפרט היום שידוע ומפורסם שהמצב הרוחני בצבא ירוד מאד, ואפשר להשיג חוברת לבת ישראל המסבירה על המצב המשפיל והפוגע בצבא על מנת למנוע בהחלט מהבנות להתגייס. גם שרות לאומי אסור מאחר והניהול הוא על ידי אנשים פורקי עול. ויש אגודות נפלאות בהסכמת גדולי ישראל ועליהן יש לסמוך כיצד יש לעזור לעם ישראל. ובת ישראל המקפידה לשמור על היהדות והצניעות עוזרת בזה הרבה מאד, ומשרתת את המדינה באופן המועיל ביותר.
כח. טיול מאורגן למקומות הקדושים, רק בניהול חרדי על טהרת הקודש. ואסור להצטרף לטיול מאורגן ליותר מיום אחד מטעמי צניעות. רק מבוקר עד ערב וחזרה הביתה לחיים טובים. בנסיעה כזו לומדים ומבינים (תהלים קד, כד) "מה רבו מעשיך ה'" , וזוהי המטרה להתפעל מן הבריאה הנפלאה שברא ה' בעולמו. לכן כאשר עמי הארץ ללא רב מוסמך מארגנים טיולים, בשום אופן אין לנסוע איתם.
כט. אסור לזוג נשוי, להכניס לבית אשה צעירה הנמצאת בשלבי גירושין לתקופה מסוימת עד שתסתדר אף שהיא צנועה, מחשש הרהורי עברה והרס שלום בית. וכל שכן לא להביא גבר זר לבית רחמנא לצלן. וכלל גדול למדונו רבותינו "מנע רבים מתוך ביתך" (יבמות סג:). ואלה הנוהגים להזמין אורחים לשבת קדש, לקרבם ליהדות או

מסיבות אחרות, צריכים להיזהר מאד. שאם בעל הבית פוגם את עיניו ונכשל ומסתכל באורחות וכיוצא בזה, שלא יזמין אליו כלל ועיקר, שלא ייצא שכרו בהפסדו חם ושלום.
ל. אסור לאיש להסתפר אצל אשה וכן אסור לאשה להסתפר אצל איש. ויש בזה שחץ ופריצות רחמנא לצלן (יצחק ירנן חלק ב' אבן העזר סימן א). וכמה מתוקה תורתנו הקדושה שציותה על כיסוי ראש לנשים, ועל ידי זה מצליחים לשמור על הקדושה היטב היטב. ואין לזה היתר של ''פרנסה'' , מפני שאסור לעבור עבירה שהיא נגד התורה הקדושה שיכולה לקלקל את האדם, אף שזה לפרנסה, כמו שאסור ליהודי לפתוח חנות לבשר חזיר אפילו בשביל גויים. גם נהג מונית צריך מאד להיזהר בעבודתו שלא יבוא לידי ניסיון וחשש להיכשל בעברה חס ושלום. ובכל מקרה צריך להתייעץ עם גדול בתורה כיצד לנהוג.
לא. אשת חיל יראת ה' נזהרת מאד שלא להביא הביתה שכנה או חברה כאשר הבעל נמצא בבית. וזהו מדרכי הצניעות שאם שכנתה או חברתה זקוקה לעידוד או חיזוק, תעשה כן בזמן שבעלה מחוץ לבית. וכאשר הבעל נמצא בבית, צריך לתת הרגשה ותשומת לב מיוחדת עבורו. מכאן למדים שלא להאריך בשיחות טלפון כאשר הבעל נכנס לבית. וכן אשה שמסתייעת בעוזרת לניקיון הבית וכיוצא בזה, להשתדל מאד להעסיק אותה בשעות שהבעל נמצא מחוץ לבית. וכאשר הבעל מגיע הביתה, הבית יהיה מוכן ומסודר כשהעוזרת כבר סיימה והלכה לביתה. ועל ידי זה אשתו עזר כנגדו.
לב. מדרכי הצניעות אף שצריך איש לדבר עם אשה מפני הצורך או בטלפון וכיוצא בזה, שלא לנהוג בקלות ראש חס ושלום, אלא לדבר ברצינות ואך ורק לפי הצורך. יש גם להיזהר שלא להסתכל הסתכלות חודרת ועמוקה. ולכן הבין אבימלך שרבקה אשתו של יצחק, מפני שלא היה מסתכל בנשים כשדבר איתן, וכאן ראה שמסתכל עליה. אדרבא, בושת פנים לגן עדן, להביט כלפי מטה ולא לכיוון האשה. ועל אחת כמה וכמה שלא להזכיר את האשה בשמה, שדבר זה גורם לחיבה ומביא לגירוי של יצר הרע. בפרט כשחוזרים על שמה מדי פעם שזה סכנה ממש. לכן יש להיזהר שלא לומר, גברת שרה, גברת רבקה, אלא לפנות בשם משפחתה גברת כהן, גברת לוי וכו'. (עין בן יהוידע תענית ה:) ועוד דבר בענין, כל כך יפה לומר ''מזכיר אוטומטי'' במקום ''מזכירה אוטומטית''.
לג. אסור לטייל יחד בחורים ובחורות בפרט בריקודים ושמחות. אפילו אם מאורסים ומשודכים, כל עוד שלא נכנסו תחת החופה אסורים הם אפילו בנגיעה קלה. עצה טובה לבני זוג העומדים להינשא, להיפגש פעם בשבוע בלבד, ועל ידי זה השכל פועל יותר מן הרגש. ומרן החזון איש היה אומר, שכשחתן וכלה שומרים על הקדושה לפני החתונה,

הקדוש ברוך הוא שומר עליהם אחרי החתונה [ללדת ילדים]. והעיקר ללמוד תמיד בעניני קדושה וצניעות, ובפרט לאחר הלידה וכיוצא בזה.

לד. בגדי האדם מסמלים את הפנימיות שלו. המתנהגים בצניעות מראים הם לכל העולם שהם צנועים, ואינם רוצים שיסתכלו עליהם. והם מרוצים מעצמם, ויש להם שלוות הנפש. אך ההולכים בפריצות, מגלים בזאת ריקנות פנימית ורגשי נחיתות, ומעוניינים שאנשים זרים יביטו עליהם רחמנא לצלן, במקום הבית הקר שאינם מסתדרים בו. גם מראה האדם על ידי לבושו הצנוע, שהוא שייך לצבור החרדי שומר תורה ומצוות ומקפיד על קלה כבחמורה. וגם הכיפה שלובש האדם כשהיא מתאימה לפי ההלכה, מראה שהוא קשור לשומרי תורה ומצוות, ועליו נאמר (תהלים קיט, סג): ''חבר אני לכל אשר יראוך''.

לה. גם בזמן שצריך להתלבש ולהחליף בגדיו, צריך שיהיה בצניעות. ואל יאמר הנני בחדרי חדרים מי רואני, כי הקדוש ברוך הוא מלוא כל הארץ כבודו. וכן כשנכנס לבית הכסא הנקרא שירותים, צריך להתנהג בצניעות, וזוהי מצות עשה מן התורה (ביאור הלכה סימן ג) ואיש כזה נכנס למקום טמא ויוצא קדוש. וכל מי שמתנהג בצניעות, ניצול מחלומות רעים ומכל מיני פחד. (ברכות סב.).

לו. גם צריך להקפיד להיות צנוע במעשים טובים שעושה ולא לפרסם אותם. כמו שאמר הנביא (מיכה ו, ח): מה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד ''והצנע לכת עם אלוקיך''. וכל המפרסם מעשיו הטובים, נענש על כך (ירושלמי חגיגה). ומידת הצניעות וההסתר היא מהמידות הטובות, שהברכה שורה בהם. (מהרש''א כתובות סב:).

לז. אסור לאשה לעזור ולסייע לאיש זר בדבר שיש בו חיבה, כגון לרחוץ פניו ידיו ורגליו, או למזוג לו כוס לשתיה, או להציע לו מיטתו בפניו בסדינים נאים וכו'. ויש להיזהר שתעשה כל זה שלא בפני האורחים, מפני שדבר זה גורם חיבה של יצר הרע. ואם האורחים נמצאים באותו חדר, יש להניח מצעי המטה שם והאורחים יסדרו לעצמם (טהרת הבית חלק ב' דף קצו).

לח. אסור לאדם לנהוג עם אשתו מנהגי חיבה בפני אחרים (אבן העזר סימן כא). וכן אסור ללכת עם אשתו ברחוב יד ביד ועוד, שיש בזה חוסר צניעות. ונראה, שגם כשהולך עם בתו ברחוב, אם היא נראית בוגרת והאבא נראה צעיר, שלא ילך איתה יד ביד, שלא יחשבו שהיא אשתו ויש בזה גדרי צניעות (ועיין סנהדרין מ"ו.).

לט. וכן יש להימנע מלהזמין צעירים מתחזקים לסעודת שבת וכיוצא בזה כשיש בבית בנות בוגרות וכיוצא בזה, כי יצאו תקלות מאירוח כזה. ולהגיע למעלה של ''גדולה

הכנסת אורחים מקבלת פני שכינה", צריך רק על ידי הוראת חכם מי הם האורחים וכו' וכו'. וכן נערה המבקשת להתארח בשבת קודש, יש לבדוק כוונתה. כי לפעמים מנצלים את מקום האירוח ל"קרש קפיצה" לדברים לא טובים. ואסור להיות תמים בענין זה.

מ. אף על פי שמעיקר הדין אין איסור לאיש לשבת ליד אשה באוטובוס ציבורי או ברכבת, וכן אין איסור לאשה לשבת ליד איש שהרי אינם נוגעים זה בזה כלל. מכל מקום, מנהג בנות ישראל הצנועות להימנע מכך. וישראל קדושים נמנעים מדברים אלו וכן ראוי לנהוג. בפרט אם האשה היושבת לידו לבושה בבגדי שחץ ופריצות, ללא שרוולים וכדומה. (אוצר דינים דף שעה).

מא. כשאשה צריכה להיבדק אצל רופא מחמת חולי וכאב וכדומה, כל שיש רופאה, אפילו בשכר, אין ללכת אצל רופא אפילו בחנם. ואפילו אם הרופא מומחה יותר, אין ללכת אצלו שלא לצורך גמור. והרבה פעמים נשים רבות הולכות לרופא כשהן מעוברות, או כשלא נפקדו מיד אחר נישואיהן. וזהו מנהג רע, וצריך להתריע על כך לבל ינהגו כן. ורק במקרים מסוימים וצורך גדול, יש מצוה ללכת לרופא לקבל טפול מתאים. כי כשיש מחוש בעלמא שאפשר להתגבר עליו ובכל זאת הולכת, על ידי כך היא מורידה מעליה את מסווה הבושה ומעטה הצניעות. ומצווה לפרסם הדברים ולהשפיע על בנות ישראל להימנע מכך. (טהרת הבית חלק ב' עמוד רכב).

מב. מידת הצניעות מחייבת גם את התסרוקת. אין להיגרר לתסרוקות מודרניות שיש בהן פריצות של הרחוב ותרבות המערב.

מג. איפור ובשמים מוגזמים סותרים את דרכי הצניעות.

מד. אין לענוד תכשיטים באופן ראוותני וצעקני. לכן, יש להסתפק בטבעת אחת. והעיקר לא יותר מדי.

מה. לעיסת מסטיק יש בה ביטוי של קלות הדעת וחוסר עדינות, ויש להימנע מהרגל מגונה זה העומד בסתירה לעדינות הטבעית של בת ישראל.

מו. אסור לקרוא ספרי ספריה שאינם על טהרת הקודש. וכל שכן עיתונים וחוברות פסולים למיניהם, שחמורים יותר מעבודה זרה.

מז. אין להשתתף במופעים, תוכניות וערבי שירה למיניהם שאינם תואמים את רוח תורתנו הקדושה. ולהתחבר רק בחברה שיש בה יראת שמים. כמו שכתוב (תהלים קיט, סג) "חבר אני לכל אשר יראוך". ושומע לעצה חכם.

מח. להתחזק מאד במצות כיבוד אב ואם. שהמכבד את הוריו כאילו מכבד את הקדוש ברוך הוא. יש ללמוד ולשנן היטב הלכות כבוד הורים מספר בן איש חי וספר ילקוט יוסף.

מט. להשתדל בכל יום לעשות פעולה של חסד לשני, ואפילו התייחסות בנעימות ובאהבה. ולהשתדל לסייע ולעודד שגם זה חסד גדול. ובספר תהלים (קט, ו טז) מבואר עד כמה חמור עונשו של מי שלא עושה חסד לאחרים. (מדרש רבה פרשת בהר).

נ. להיזהר היטב מכל נדנוד של שקר בדיבור. תורתנו תורת אמת, וחותמו של הקדוש ברוך הוא אמת, וסוד ההצלחה להיות איש אמת.

נא. להימנע מהרצאות לנשים בלבד. אלא רק ירצה לגברים והנשים בעזרה, וזהו כבוד וצניעות האשה. כן יש להימנע מלשוחח עם גברים, כאשר אפשר לפתור את הבעיה דרך הטלפון. וגדלות האשה בצניעותה.

נב. כתוב בספר "ארי עלה מבבל" של הגאון החסיד רבי יעקב מוצפי זצ"ל (עמוד נח): שבימינו מצווה לאשה להתפלל בבית מלבוא לבית הכנסת בשבתות. וכן כתב באגרת הגר"א. בכדי שלא לגרום חס ושלום כמה מכשולים שונים לעצמה, וגם לאחרים. כל כבודה בת מלך פנימה. עד כאן דבריו. וכמובן אם יש כללי צניעות מתאימים, יכולה לבוא. והעיקר לבוא לבית הכנסת כשיש הרצאות ושיעורי תורה שבהם מתחזקים בתורה ויראת שמים, ואין השפעות שונות של חוסר צניעות, לשון הרע וכו'. ושומע לעצה חכם. וכשיש בבית אזכרה או מסיבה וכן במקום ציבורי, יש להיזהר שלא תעמד האשה להתפלל במקום שמושך תשומת לב להסתכל עליה. גם להתפלל צריך צניעות.

נג. לפי דעת הזוהר הקדוש אין לנשים ללוות את המת כלל. ויש בזה סכנה גדולה בין לחיים ובין למתים. ואפילו לצאת מפתח החצר צריכות להימנע. וכן המנהג בירושלים שלא לתת לנשים ללכת אחר המת, ואפילו להסתכל מהגזוזטרא לא נותנים להן (יקרא דחיי סימן י). וכן ראוי לנשים שלא ילכו לבית הקברות לעולם, וכשיש צורך גדול מאד יש להתיר.

נד. הנהגה טובה לאשה ללמוד כל יום סדר קבוע לפי הזמן שברשותה, ספרי מוסר, הלכה ופרוש רש"י על התנ"ך, וכן אמירת פרקי תהלים.

נה. יש להקפיד מאד שלא לקרוא ספרי ספורים ומעשיות למיניהם שאינם מחדירים יראת שמים והשקפות טהורות. וכל שכן ספרי ספורים שיש בהם תועבה וכפירה חס ושלום, שצריכים לברוח מהם כבורח מן האש. וכן עיתונים וחוברות חילוניים, חובה

קדושה להימנע מלקרוא בהם ואפילו לנגוע בהם. ודינם כדין עבודה זרה ממש. רק ספרים המומלצים על ידי גדולי הדור שליט"א, הם החשובים לקריאה.

נו. כשיש אנשים זרים בבית בשבת קודש ומסיבות משפחתיות, תקפיד האשה שלא לברך בקול רם, וכל שכן שלא תשיר שירי שבת. וכן שלא תמזוג משקאות חריפים לאורחים. בעל הבית יטפל בגברים ובעלת הבית בנשים.

נז. מתנה יפה לבת מצוה ביום המיוחד שמקבלת על עצמה עול התורה והמצוות, לקנות לה מטפחת או כובע יפה לכיסוי ראשה כשמברכת ומתפללת, שלא להזכיר שם שמים בראש מגולה, וכדעת הגרע"י יוסף בשו"ת יחווה דעת חלק ה סימן ו.

נח. כידוע, משלוח מנות בפורים לא יתן איש לאשה שלא יבואו לידי ספק קדושין, וגם מראה הרגל דבר וחיבה חס ושלום (ארח חיים סימן תרצה). ומכאן, שיש להיזהר שלא לתת מתנות איש לאשה או להיפך, רק על ידי הוראת חכם. ולפי זה, מה שיש נוהגים כשמבשלים מאכל משובח וכו' ומחלקים לשכנים, אם דבר זה גורם חיבה וסקרנות על אותה אשה ומשבחים ומפארים וכו', או שזה גורם שהבעל מצטער שאשתו אינה יודעת לבשל כמו שכנתה, יתכן שיש לשמור מרחק מטעמי צניעות וקדושה. והחכם עיניו בראשו להינות ממעשי ידי אשתו ותו לא. כמו כן להעביר קלטות וספרים וכיוצא בזה איש לאשה, אפילו על מנת לשמוע ולהחזיר, יש להימנע. כי הקשר שנגרם על ידי זה, אינו קדוש. ויוסף הצדיק אמר "ואיך אעשה" ולא אמר "ואיך נעשה", שלא להראות קשר עמה. ואשרי המבין זאת.

נט. זהירות הנשים בלכתן לטבילת מצוה שיהיה בצניעות גדולה, ולא לספר לבעליהן על נשים שהיו עימהן בבית הטבילה (יעלזו חסידים דף שפו). ובכלל, יש להזהיר שלא לספר לבעל על נשים וכיוצא בזה.

ס. כשיש אזכרה בבית ויש דרשן מצוין היודע להלהיב לתורה וליראת שמים, מותר לנשים להיכנס לפינת החדר שיש שם גברים כדי לשמוע ולהתחזק. דבר זה עדיף מאשר שיהיו בחדר אחר ולא ישמעו כלום, וחבל.

סא. אסור לבנות רווקות ופנויות לטבול במקוה. ואפילו בערב ראש השנה וערב יום הכפורים לא יטבלו. עד שעת חופתן בשעה טובה ומוצלחת. (טהרת הבית חלק א' עמוד לו).

סב. יש להיזהר מאד שלא להסיע פקידה מהעבודה הביתה מטעמי צניעות וחשש לקלות הדעת. וכשיש הכרח ובאופן עראי, אך ורק על ידי שאלת חכם.

סג. במקום שמצויים גברים כגון בבית הכנסת ובית המדרש וזקוקים לניקיון ותחזוקה וכיוצא בזה, עדיף להעסיק אנשים ולא נשים. ועל כל פנים "ותשועה ברוב יועץ". (משלי יא, יד).

סד. יש לדעת שאת שמירת גדרי הצניעות והקדושה חייב הבעל לנהוג גם אצל בני משפחתה של אשתו, כגון אחיות וגיסות וכדומה, כולל שמירת העינים ולהימנע משחוק וקלות ראש, ושלא להרבות שיחה עם האשה. שזה חיוב מהתורה של הרחקה מעריות.

סה. יש להזהיר בעלי השקעות שלא להשקיע כסף בבתי מלון, מפני שהרווחים שמקבלים מעורבים בתועבות רחמנא לצלן, ויש לעשות שאלת חכם. ומכאן מודעה רבה לנוסעים לסוף שבוע לבית מלון, אף שהציבור חרדי והכל על טהרת הקודש, מכיון שיושבים משפחות משפחות בשולחנות נפרדים בחדר האכל ואין מחיצה, יש להיזהר מאד בשמירת העינים ושלא תהיה קלות ראש חס ושלום. (ובדרך אגב בבתי המלון פועל דוד חשמל גדול לחמום מים לכל החדרים ואסור בהחלט לפתח מים חמים בשבת קודש בבתי מלון אלה, שיש בזה חשש איסור מן התורה. ויש לעוררם על כך בזמן הדרשה שם).

סו. פגישה למטרת שידוכין ב"לובי" של בית מלון, הרי זו בושה וחרפה רחמנא לצלן, ולפעמים אף חילול ה'.

סז. הנוהגים לטייל בשבת קודש ונזהרים מללכת ברחובות שיש תערובת של גברים עם נשים, אשריהם ואשרי חלקם.

סח. יש להזהיר את הלומדים קורס פרטי של שחיה, נגינה, מחשבים וכיוצא בזה, שהמורים והמורות יהיו בעלי מידות טובות ויראת שמים. שאם לא כן אפשר להיות מושפע ממעשיהם הרעים ח"ו.

סט. תרגילי התעמלות הם דבר חיובי מאד לשמירת הגוף והנפש, ומקים על ידי זה מצות "ונשמרתם מאד לנפשותיכם" נשמה בריאה בגוף בריא. אבל לימוד התעמלות לפיתוח הגוף והשרירים הוא תרבות הגויים. ועל אחת כמה וכמה שלא ללמד ג'ודו וקראטה המחנכים לאלימות וגאווה. ושומע לעצה חכם.

דרשה ב' - ל'בת מצוה'

גילוי מדהים על שכר המצוות בעוה"ב:
מחיר השכר של המצוות - נקבע לפי האדם עצמו: עד כמה
הוא מוכן "לשלם" מהנאותיו- למען
קיום רצון האלוקים!!!

בשעה טובה ומוצלחת, הגיע היום המיוחל, שבו נכנסת הנערה לחיוב התורה והמצוות. משערים אנו לעצמנו, שבודאי הנערה כבר מוּדָעֶת לזה, שביום זה היא נכנסת למסלול של "חובות", ולמסלול של "זכויות". ומן הסתם, היא מכירה את המסלול הראשון - יותר טוב מן המסלול השני... כלומר, היא מכירה ויודעת את המסלול של ה"חובות" שחלים כלפיה. מה "אסור" לעשות, ממה צריך רק "להמנע", וממה עדיף להישאר ב"שב ואל תעשה". את כל זה - בודאי שכבר למדה הנערה בבית הספר. את כל הַלָּאוִין, החומרות, והאיסורים, לפרטי פרטים. ואולם הבעיה, שאת המסלול השני של ה"זכויות" - עדיין נערת הבת מצוה אינה יודעת לקראת מה היא הולכת...

כלומר, הנערה אינה יודעת איזה שכר ותשלום ינתן לה עבור כל הזכויות (המצוות) שתעשה. היא מקבלת על עצמה ביום זה לקיים את המצוות, ולאסוף הרבה זכויות, ואולם - מבלי לדעת כלל - איזה 'מחיר' משלמים למעלה, עבור כל מצוה או זכות שהיא צוברת לעצמה...

ובעצם, זו לא "בעיה" פרטית של נערת הבת מצוה, אלא זו "בעיה" כללית של כולנו, אף אחד מאיתנו אינו יודע מתן שכרן של מצוות. שכן, חז"ל כבר עידכנו אותנו מראש, ואמרו לנו, שזה אחד מהדברים המכוסין מעיני בני אדם, שאינם יודעים "מתן שכרן של מצוות"!

ועל נקודה זו בדיוק, באנו להפתיע את ציבור הקוראים שלנו, ולגלות להם שאכן גִּילְנוּ את ה..."חשבון הסודי"! גילנו כמה שכר כל אחד יקבל - עבור כל מצוה ומצוה שעשה כאן בעוה"ז!

הקוראים היקרים, בודאי משפשפים את עיניהם בתימהון, ומהרהרים לעצמם בפליאה: היתכן? וכי בן אדם יכול לדעת מראש את סכום התשלום שישלמו לו בעוה"ב - עבור המצוות שעשה כאן בעוה"ז? הרי דבר זה נשמע "דמיוני" ורחוק קצת מהמציאות...

כך מהרהרים לעצמם אותם קוראים. ואולם לאחר שנוכיח לכם את כל התגלית המופלאה הזאת "שחור על גבי לבן", בְּרֵאָיות ברורות וחותכות - אז יסתלק כל ספק מלבכם, וממש תהיו "המומים" לנוכח גילוי מרעיש זה!

וכדי שלא ל'מתוח' יותר מדי את הקוראים, ניגש ישירות אל פתרון התעלומה. ואולם לפני כן, חייבים אנו להציג בפניכם מעשה נפלא, שרק דרכו תוכלו להבין בדיוק למה כוונתנו. ולכן קְרָאוּ היטב, את הסיפור המרגש שנביא כעת בפניכם:

מעשה היה באדם עני אחד, קשה יום, אשר בקושי היה מרויח את לחמו, דל אמצעים היה. ותמיד היה חי בצמצום ובדקדוקי עניות.

והנה בשעה טובה ומוצלחת, הגיע היום שֶׁבְּתוֹ התבגרה והגיעה לפירקה, וליהודי שלנו אין אפילו פרוטה לפורטה. וכל שכן הוצאות של החתונה, שנאמדים בכאלפי שקלים... ומאין יבוא עזרו?

עד שביום בהיר אחד, החליט היהודי לנסוע אל רבו - הרבי בּוּנָם מִפְּשִׁיסְחָא, לשטוח בפניו את מצוקתו, ולבקש את ברכתו. ואכן כשהגיע אל הרבי, ענה לו הרב: "אל דאגה! הקב"ה ישלח לך את עזרך - ממקור בלתי צפוי כלל! רק עליך לעשות את ה"השתדלות" המוטלת עליך. והיא: שבשום אופן אל תסרב לעיסקה הראשונה שיציעו לך לעשות! תהיה אשר תהיה - אתה מצידך - אסור לך לסרב לכל בעל עסק הראשון שיציע לך למכור את סחורתו. זכור! שאם תמלא אתה את ההשתדלות המוטלת עליך - תישרה בעיסקה זו ברכת השם, ותצליח בדרכך!

היהודי קיבל את דברי רבו בהסכמה מלאה, וללא כל עוררין. וכך יצא מבית רבו - לכיוון הירידּ, שם היו כל הסוחרים מתקבצים ומוכרים כל אחד את סחורתו. בתוך תוכו האמין היהודי, שבודאי ישועתו קרובה, ומילה אחת מדברי רבו - לא תיפול ארצה!

והנה, כשנכנס היהודי לאכסניה, כדי לפוש מעט מטורח הדרך, הבחין באגודת סוחרים שמתגודדים סביב השולחן המרכזי, ומשוחחים ביניהם בהתלהבות גדולה, כשכל אחד משבח בקולי קולות - את סחורתו היקרה והמיוחדת.

נסתקרן היהודי לדעת, על איזו סחורה מתלהבים ממנה כל כך הסוחרים, ורגליו הוליכו אותו לתומו אל שולחן הסוחרים. והנה מה מגלות עיניו? על השולחן מונחות קופסאות מרופדות במשי וקטיפה, ובתוכם משובצות מרגליות ויהלומים נוצצים, זוהרים ומבריקים באורן וביופיין! ניקסם היהודי, וליבו נִשְׁבָּה אחר הבזק המבריק של היהלומים, וכך המשיך להביט בהתפעלות ובהשתוממות - על היהלומים הַמְּסַנְוְרִים!

והנה, תוך כדי מקח וממכר של הסוחרים, גילה סוחר יהלומן אחד, את היהודי שהיה עומד ומציץ מאחוריו, ושכל פניו מביעות תדהמה והשתוממות, עד שדומה היה ממש - כאילו "נחת" עליהם ישר 'מהירח'...

צחק עליו הסוחר, וקרא לו בנימת לגלוג: "אוי יהודי! מה לך משתהא ועומד קָפוּא כמוכה אבן, וכי מימייך לא ראית יהלומים ואבנים טובות? או שמא - גם אתה רוצה להשתתף עמנו במסחר, ולהיות שותף עמנו בעיסקה של היהלומים? אדרבא, בוא והצטרף אלינו ותשתתף בכל הַ"עֵסֶק הַחָם" שמתנהל כאן...

היהודי בשומעו זאת, נזכר מיד בדברי רבו, שעליו להסכים לעיסקה הראשונה שיציעו לו, וְאַל לו לסרב. וזאת למרות שהיה קשה לו "לְעַכֵּל" זאת: יהודי 'תָּפְרָן' כמוהו, שבקושי יש לו רוּבָּל אחד בכיס - יתחיל להתנצח על קניית יהלומים ששווים אלפי דולרים???
אלא שֶׁחָזְקָה עליו לקיים דברי רבו, ויהי מה! מיד התעשת היהודי מתדהמתו, וכשהוא מנסה להסתיר את התרגשותו - ענה לאותו סוחר:
"אמנם כן... הרי לשם כך הגעתי הנה, לסגור על עסקה הראשונה שיציעו לי"!
"טוב מאד"! - צהל הסוחר, רק אמור לי עד איזה סכום רובלים אתה מוכן להשקיע איתנו ביהלומים. ולפ"ז נדע כיצד להתחלק עמך את הרווחים!
נבוך היהודי כולו, וכשכולו מסמיק מבושה, גימגם לאותו סוחר: "אין בכיסי לא מאות רובלים, ואף לא עֲשָׂרות. נותר לי רק 'רובל' אחד ויחיד שנשתייר לי מכל רכושי"!
"חַה - חַה - חַה" צחק הסוחר בקול פרוע, ברובל אחד אתה רוצה לעשות עסקה עם יַהֲלוֹמָנִים? "ראו - קרא לעבר חבריו הסוחרים - איזה יהודי מוזר וחסר דעת! במטבע שְׁחוּקָה של רובל אחד - רוצה לסחור בבורסת היהלומים, שנאמדת בכאלפי דולרים...!
גָּל של צחוק - נשמעו מכל הָעֲבָרִים. הסוחרים הביטו על היהודי ספק בצחוק - ספק ברחמים, ולא ידעו אם באמת נשתבשה דעתו עליו - - -?
"ואולם רק רגע, יהודי" - קרא אותו סוחר לעברו של היהודי המסכן, גם עבור רובל אחד, יש לי "עסקה" להציע עבורך. עסקה - שבשביל יהודי כמוך - תהיה שווה לפחות רובל אחד!
"הנה - את "חלקי לעולם הבא" הריני מוכן למכור לך, תמורת הסכום הזעום שיש לך! התסכים לעסק הזה יהודי? - קרא הסוחר בזלזול.
"בחפץ לב" - התלהב היהודי, ואולם רוצה אני שיהיה עסק זה שריר וקיים ללא כל עוררין, ועל כן אבקשך לחתום לי כאן בבקשה על "שטר עסקה", ועליה יחתמו ג"כ שני עדים מחבריך הסוחרים, ואז נוכל שנינו 'ללחוץ ידים'!
ללא כל שהיות, הובאו שטר ועט, כתבו את כל פרטי העסקה, הסוחר עם שני עדים חתמו, ואז - שלשל היהודי לסוחר את הרובל האחרון שנשאר לו בכיסו!
והסוחר, שלא יכול היה לכבוש את שמחתו, לקח את שטר העסקה, ניפנף בה לעיני כולם, וקרא בקול גדול: "ראו! כיצד הצלחתי "לַעֲבוד" על היהודי התמים שלנו! את הפרוטה האחרונה שנותרה בכיסו, הוא היה מוכן לתת עבור עסקה של "עולם הבא"... ממש יהודי שונה ומוזר הוא! - נשבע הסוחר בליבו.

ואכן, השמחה והחגיגה של אותו סוחר היתה ודאי ממשיכה לחגוג, אילולא שקרה כאן דבר מפתיע, שלא ציפו לו כלל וכלל - - -

אשתו של אותו סוחר, ששמעה את כל הרעש וההמולה, יצאה לראות מה אירע, ואז יצא אליה ה"תכשיט" שלה - בעלה הסוחר - ושיתף גם אותה בנצחונו: "ראי איזה יהודי טיפש הזדמן לידי, תמורת "נייר וכמה מילים" הוא היה מוכן לשלם את הרובל האחרון שנשאר בכיסו...

"ומה היה כתוב בשטר" - התעניינה האשה, על מה היה חתום כאן העסקה?

"על כלום" - הרגיעה אותה בעלה, בסך הכל על חלקי שיהיה בעולם הבא, והוא כבר היה מוכן...

"מה"?! - צרחה האשה כְּמוּכָּת נחש, את חלקך לעולם הבא מכרת? אם כן, אין לי יותר שום חפץ בך כבעל, שהרי כעת אתה דומה ממש לגוי גמור, שאפילו "עולם הבא" מובטח שלא יהיה לך, ועם בעל רשע כזה - אינני מוכנה לחיות אף לא דקה אחת, בוא עימי מיד לרב, ותן לי גט פיטורין!

הסוחר נידהם כולו לנוכח תגובת אשתו, הוא ניסה להסביר לה שהכל היה כאן רק "בצחוק", והוא בסך הכל נתכוון לעשות קצת 'ליצנות', כדי לשמח את חבריו הסוחרים. ואולם ודאי שלא ויתר על חלקו לעוה"ב...

"לא ולא" - התריסה אשתו כנגדו, הרי לשם כך היהודי ה"תמים" שלך - היה פיקח, ודרש ממך לעשות זאת על גבי שטר, ובנוכחות עדים! וא"כ, הרי זו עסקה גמורה לכל דבר, ולכן, אין ברצוני לחיות עם בעל - שהעוה"ב שלו - אינו שווה אפי' רובל אחד! השמעת? תן גט מהר"!

"טוב" - נשתכנע הסוחר, אלך ליהודי ואבטל את המקח. אני אחזיר לו את הרובל שלו, והוא יחזיר לי את השטר!

ואולם כאן, ציפתה לו הפתעה ואכזבה קשה: היהודי הפיקח שלנו, לא היה מוכן בשום אופן להחזיר את שטר העסקה. "מילה זו מילה" - השיב לו היהודי, ואינני מוכן לבטל את העסקה שהיתה בנינו תמורת רובל אחד...!

"טוב - אתן לך שתי רובלים - רק תחזיר לי כבר את השטר... "לא ולא"! מחה היהודי בתוקף, לא אחזיר את השטר, אלא עד שתעניק לי - 1000 רובל, סך כל דמי ההוצאות לחתונה של בִּתִּי...

הסוחר שמע זאת, וכמעט קיבל "דום לב" עד שנפל אחורה - - -

"השתגעת" - צרח עליו הסוחר, אתה נתת לי בסך הכל רובל אחד עלוב - ואני אחזיר לך 'פי אלף'? היצאת מדעתך?! תברח מכאן מהר, וָלא - אֶרוצֵץ את ראשך!
ואולם אז, שמע הסוחר קול שאגת אימים בוקעת מתחתיו... ניחשתם נכונה, היתה זו אשתו שהחזירה לו בצעקה: "אם אינך מוכן להתפשר עם היהודי - אז בוא עימי מיד לבית הדין!
אחת מהשתיים: או שתסתדר עם היהודי, וּתְפַצֶּה אותו על המקח, או - שתפצה אותי ותן לי מיד גט גרושין! אינני מוכנה לחיות עם בעל שאין לו חלק לעוה"ב - ואפי' לא לרגע אחת!
הסוחר היה כמוכה שיגעון, ולא ידע מה לעשות. הוא ממש נמצא בין שני 'נחשים'... בין הפטיש - לסדן... מצד אחד אשתו מאיימת עליו בגירושין, ומצד שני - היהודי מאיים עליו ב"כסף ערובה" בסך של 1000 רובל...
ואולם, כיון שסוחר זה היה מעריך ומוקיר מאד את אשתו, ו"שלום הבית" היה יקר מאד בעיניו, לכן החליט לבסוף בלב כבד, להיכנע לדרישותיו של היהודי, ובלית ברירה פתח את ארנקו, ושלשל לידיו של היהודי סך של 1000 רובל כפי דרישתו.
היהודי - קיבל זאת בסיפוק ובשמחה, ובתמורה לזה, החזיר לסוחר את השטר, שמיהר לקחת אותו מידי היהודי, ולהוציא עליו את כל חמתו עד שקרעו לארבעה גזרים, וזרקו לכל הרוחות...
כשנרגעו הרוחות, ניגשה האשה אל אותו יהודי, וביקשה ממנו לספר - מיהו, ומה מעשיו כאן? כיון שכל הענין עם העסקה הזאת, היה נראה לה שונה ומוזר...
או אז - גילה לה היהודי, שהכל בא בזכות ברכתו של רבו ר' בונם מפשיסחא, שברכו, שבעסקה הראשונה שתזדמן לידו - ישלח לו הקב"ה את כל הוצאות חתונת ביתו, וכך הוה...
כשמוע האשה את גודל מעלת רבו, נשתוקקה לראותו ולהכירו מקרוב, היא לא הִתְמַהְמֵהַּ, אלא מיד נסעה - היא ובעלה - חיש קל עם היהודי, אל בית רבו.
כשנכנס היהודי וסיפר לרבי את כל השתלשלות העניינים, התערבה האשה, וביקשה לשאול את הרבי, שאלה, שתמיד הטרידה והציקה לה מאד: האמנם באמת העוה"ב של בעלה היה שווה סך כה עצום של 1000 רובל? האם באמת היתה כְּדָאִית כל ההשקעה?
- - -
ענה לה הרבי בחכמה: דבר זה, היה עומד ותלוי אך ורק בצורת היחס שבעלך התייחס לדבר הזה: בהתחלה, שבעלך היה מוכן למכור את העוה"ב שלו תמורת רובל אחד - אז

באמת העוה"ב שלו לא היה שווה אפילו רובל אחד! שהרי הוא התייחס אליו כה בזלזול - עד שאפילו "רובל אחד" - היה כבר נחשב בעיניו יותר יקר מהעוה"ב שלו...
ואולם כעת שבעלך התגבר על יצרו, והיה מוכן לשלם תמורת העוה"ב שלו סך כה יקר של 1000 רובל - אז באמת את צודקת! חלקו בעוה"ב עלה ונתייקר, ושווה הרבה יותר מזה! כיון שהוא עצמו ידע להתייחס לעוה"ב שלו - בַּיַּחַס ובערך היקר שהוא שווה באמת!
עד כאן הסיפור הנפלא. ויסוד מאד חשוב למדנו מכאן:
הערך של כל מצוה ומצוה - נמדדת אך ורק - כפי הערך שהבעלים שלה מתיחסים כלפיה! אם הם מתייחסים אליה בזלזול, ומוכנים למכור אותה תמורת "נזיד עדשים" - א"כ זה בדיוק מה שישלמו לו בעוה"ב, שכר של פחות מנזיד עדשים! כיון שבעיניו - זה לא היה שווה יותר מזה! וכך כל אדם צריך לבחון את עצמו: ממה יש לו "עגמת נפש" גדולה יותר: מאובדן של 'עשרה שקלים' או מאיחור 'תפילה בציבור'? אם התשובה היא על הכסף - הרי שתפילתו שווה בשמים פחות מעשרה שקלים!!
ואולם, אם האדם מוכן להשקיע, ולוותר אפילו על הדברים החשובים לו ביותר, הכל למען קיום המצוה - א"כ גם בעוה"ב ישלמו לו באותה מידה, וערך השכר של המצוה שֶׁקִּיֵּם - לא יסולא בפז! ולמה? בגלל שכך הוא עצמו העריך והחשיב זאת בחייו - כאן בעוה"ז!
ויסוד זה למדנו מתוך דברי הגמרא במסכת תענית (דף י"א.) שם דרשו חז"ל על הפסוק: "אל אמונה ואין עוול" - מה כוונת הפסוק שהקב"ה אינו עושה עוול? מסבירה הגמרא: "שכשם שהקב"ה נאמן לשלם לצדיקים שכר בעוה"ב אפילו על מצוה קלה שהם עשו - כך בדיוק הקב"ה נאמן לשלם לרשעים שכר בעוה"ז אפילו על מצוה אחת קלה שהם עשו! ולמה? בגלל שהקב"ה אינו עושה עוול ח"ו, ואפילו רשע שברשעים שעבר כל ימיו עבירות, מ"מ אם הוא עשה אפילו פעם אחת בחייו מצוה אחת קלה - הקב"ה לא יקפח את שכרו, והוא יקבל על זה את שכרו עוד בחיים חַיּוּתו כשהוא נמצא כאן בעוה"ז, עד הפרוטה האחרונה!
עד כאן תוכן דברי חז"ל.
ואולם דברי הגמרא האלו - הם פלאי פלאים! שהרי כיצד יתכן לתת בעוה"ז הַגַּשְׁמִי - שכר רוחני על מצוה אחת שקיימו? הרי חז"ל כבר הצהירו ואמרו לנו במסכת קידושין (דף ל"ט:) "שכר מצוות בהאי עלמא - ליכא"! כלומר, לא שייך להתחיל לתת שכר רוחני של גן עדן - במושגים של העוה"ז! ולמה? בגלל ששעה אחת בלבד של 'קורת רוח' בגן

עדן - מספיקה להכפיל את כל חיי העוה"ז!! כל הנאות העוה"ז הם אפס אפסים - למול שעה אחת בודדת של תענוגי העוה"ב! [ושכר העוה"ב הוא כזה נורא ועצום - עד שחז"ל הוסיפו וגילו לנו (במסכת ברכות דף ל"ד) שעל השכר הזה נאמר: "עין לא ראתה אלוקים זולתך"! כלומר, בן אדם ילוד אשה אינו מסוגל לתפוס ולעכל במוחו את הַמְמַדִּים האדירים של השכר זה! רק האלוקים בעצמו יכול לדעת איזה שכר עצום מחכה לנו! "עין לא ראתה - אלוהים זולתך"!]

וא"כ לאור זאת, אנו עומדים פעורי פה לנוכח דברי חז"ל שאומרים לנו שהקב"ה עומד ומשלם לרשעים בעוה"ז על מצוה קלה שהם עשו! איך אפשר לשלם דבר כזה? איך אפשר לתת שכר רוחני של נצח נצחים - בעוה"ז הגשמי והמוגבל? - - -

ובנקודה זו, אנו עומדים כעת נבוכים ומבולבלים, ולא יודעים מה כאן האמת: האם שייך לשלם בעוה"ז הגשמי, לאדם בשר ודם את שכר המצוות הרוחני שלו, או שלא שייך? - - -

אלא שהתשובה על שאלה קשה זו, מתורצת על פי היסוד שנכתב לעיל:

באמת שייך - ולא שייך - לשלם שכר מצוות כאן בעוה"ז! הכל תלוי באדם עצמו: באיזה "קְטֶגוֹריוֹת" מתבטאים המושגים שלו ב"שכר" של המצוות?

אצל הצדיקים - שיודעים להעריך כראוי את המצוות, והם יודעים היטב שכל הנאות של העוה"ז - לא יגיעו אפילו לאחוז אחד קטן - מהתענוג הרוחני שמחכה להם בעוה"ב, א"כ בשבילהם הקב"ה "מַקְפִּיא" להם את השכר עד לעוה"ב! כיון שבאמת לא שייך להתחיל לתת להם "צעצועים פשוטים" - בִּמְקום מתנה יוקרתית של "דירה ומכונית וולוו"! ואצל הצדיקים שמבינים בערך המצוות, כל הנאות העוה"ז אינם נחשבים כלפיהם אלא כ"צעצוע קטן" - מול בנייני הפאר והענק שמחכים להם בעוה"ב!!!

ולכן עליהם אמרו חז"ל: "שכר מצוות בהאי עלמא - ליכא"! הם לא מתפשרים על 'צעצועים קטנים', ולכן בשבילהם הקב"ה חייב לחכות להם עד זמן העוה"ב, בכדי להתחיל לחלק להם את האוצרות של שכר המצוות שמגיע להם!

ואולם כלפי הרשעים - שאצלהם המושגים של "הנאות" ושל "שכר" ושל "תענוג" - מתבטאים רק במושגים של העוה"ז, והם רואים את 'שיא האושר' שלהם - בהשגה של עוד הנאות ועוד תאוות של העוה"ז - א"כ כלפיהם הקב"ה הולך עימם באותה מידה ומשלם להם במושגים שהם מבינים!

"דירה ומכונית ומשרדי פאר" - שווים אצל הרשעים מחיר יותר יקר מערך המצוות שהם עשו! ולכן הקב"ה משלם להם את הדירה והמכונית כאן בעוה"ז וסוגר איתם בזה את כל החשבון! במושגים שלהם - הם באמת קיבלו "שכר" על המצוות הבודדות שהם עשו!
נמצא, שחז"ל לא הגזימו ח"ו כשאמרו - שהקב"ה משלם לרשעים בעוה"ז על מצוה קלה שהם עשו, כיון שלפי היחס של האדם אל ערך המצוות - כן יחס האלוקים לערך שכרו! ואדם ששקוע כל הזמן במרדף אחר תאוות העוה"ז, ואין לו כלל מושגים להבין ביהלומים וכלי זהב - אז כלפיו באמת משלמים לו במושגים שהוא מבין: עוד הנאות העוה"ז, ועוד תאוות העוה"ז, ועוד ועוד...
אז לפעמים הוא יהנה מאד מה"צעצועים" שזרקו לו כאן למטה בעוה"ז - אבל נשמתו נשארת ריקה ומסכנה לנצח נצחים! את השכר האמיתי שלו - הוא איבד לנצח נצחים!
ועל אדם כזה, אין כלל מה לקנאות בו, אלא צריך פשוט לרחם ולבכות על הָ"אוּמְלָלוּת" הגדולה שהוא שרוי בה!
ואם נבדוק את חיי היום יום שלנו, נגלה לצערינו, שגם אנו לפעמים מעריכים את המצוות - לא יותר מ"צעצועים"! אין לנו שום מושגים להבין איזה 'יהלומים' אנו מחזיקים בידיים שלנו!
וניתן דוגמא קטנה, עד כמה אנו "יודעים" להעריך את המצוות:
הנה, כשאנו מגיעים אל הנאות העוה"ז - אנו לא מוכנים להתפשר אלא רק על הטוב ביותר! מערכת ספה וסלון "תוצרת חוץ" איטליה! מרצפות הדירה - דוקא בריצוף יקר של שַׁיִשׁ! מכונית לנסיעות - דוקא את הַדֶּגֶם החדיש והמשוכלל ביותר! הביגוד ורמת החיים של הבית - מ"האופנה" המתקדמת ביותר! הַ"וִיטְרִינָה" של סלון הבית - מלאה בכלי כסף המעוצבים והיוקרתיים ביותר!
ובשביל מה הוא צריך את כל זה? בגלל ש"הפרסומות" בקריות חוצות החדירו לו כל הזמן לתוך הראש, את הסיסמה המשגעת: "מגיע לך את הטוב ביותר" - - - !
כל זה בנוגע להנאות העוה"ז, ואולם כשהאדם הזה מגיע למצוות - פה הוא נהפך להיות פתאום "מסכן", ו"תַּפְרָן", ו"תָּמִים" שלא מבין בראשו מדוע צריך לשלם על המצוות את 'הערך האמיתי' שלהם!
ולמשל: אותו אדם שבביתו יש לו את כל הפאר והיופי - כשהוא יגיע למצוות - הוא יסתפק רק במינימום ההכרחי! הוא יקנה תפילין הכי זולות בשוק ב-150 ש"ח, ומזוזה ב-20 ש"ח, וסידור תפילה וחומש - הוא כבר "ישאיל" מבהכנ"ס, ו"אתרוג" לסוכות - הוא כבר ינענע משל הציבור, ו"סוכה" - הוא כבר 'יקפוץ' לסוכה של השכן, וכו' וכו'.

הנה, כך נראה מצבו העגום של אדם שהנאות העוה"ז - הם יותר חשובים ויקרים עבורו - מאשר מצוות התורה עצמם!
ואולם אדם פיקח, שמבין ויודע להעריך כראוי את ערך המצוות, מה הוא עושה? בְּמָקום להשקיע על כל היופי והפאר של העוה"ז - הוא משקיע ביופי ובפאר של המצוות!
ולדוגמא: הוא קונה לעצמו תפילין יקרות ומעולות, וגם מזוזות טובות ומהודרות, וכן 'מגילת אסתר' בכתב וקלף משובח, ובנוסף לזה גם נרתיק למגילה מרהיב עין. ב"ויטרינה" שלו בסלון - יש לו קופסה מכסף טהור בשביל ה"אתרוג", וכן "חנוכיה" גדולה מכסף טהור עבור חג 'החנוכה'. וכן קערה מכסף עבור ליל הסדר בפסח... וכמו כן - יש לו גביע מכסף עבור קידוש של לילי שבתות, וגם סט מושלם ומיוחד בשביל "הבדלה" במוצאי שבת... והוא לא שוכח גם להדר ולקנות 'מפת חלות' נהדרת לכבוד שבת, והוא מקפיד גם ללכת ולקנות את החלות והיין הטעימים ביותר לכבוד שבת! וכן בטלית וציצית קטן הוא קונה את המשובח והמהודר ביותר, ובקירות ביתו יש גם 'תמונות צדיקים' עם מסגרות יקרות ויפות, וכן גם בספריית ביתו יש מבחר של ספרי קודש טובים ונאים, והוא גם לא שוכח לקנות "ברכון" לברהמ"ז, וכן דף של "ק"ש על המטה" עבור כל אחד מבני הבית...
וא"כ, הרי לנו דוגמא 'אקטואלית', מה נקרא שהאדם יודע להעריך באמת את ערכם האמיתי של המצוות!
ואדם כזה - שיודע להעריך ולהתגאות - לא בחפצי העוה"ז - אלא דוקא בחפצי המצוות ובתשמישי הקדושה של העוה"ב - אליו התכוונו חז"ל שהשכר שמחכה לו על המצוות - "עין לא ראתה אלוהים זולתך"! שאי אפשר לתאר כלל במושגים שלנו את השכר העצום שמחכה לאדם כזה! אצלו באמת - שעה אחת של התענוגים שמחכים לו - מכפילים את כל חיי ההנאות של העוה"ז!!!
...ואשרי האדם הזוכה!
וכעת, נתרגם את היסוד שלמדנו, כלפי נערת הבת מצוה:
גם היא צריכה לדעת את הסוד הגדול הזה, שהיא בעצמה המחליטה, כמה שכר יתנו לה בשמים על כל מצוה שתעשה! היא הקובעת את השווי הרוחני של כל מצוה ומצוה! והכל תלוי - בחשיבות שהיא מייחסת לכל מצוה. עד כמה היא מוכנה להקריב ולוותר מרצונותיה - עבור עשיית המצוה? איזה "מחיר" היא תהיה מוכנה לשלם - בכדי להגיע 'לשלימות' של המצוה? עד כמה היא מוכנה לסבול בושה ואי נעימות - למען קיום המצוות ללא כל פשרות? זה מה שקובע בשמיים את המחיר האמיתי של המצוות שלה!

ולצערינו, אלו מעשים בכל יום. הרבה נשים יודעות ומבינות שיש בבגד הזה חוסר צניעות, ויש בסוג הפאה הזאת - הַחְטָאַת הרבים בהרהורים אסורים. את הכל הם יודעות היטב עמוק בתוך ליבם באופן ברור וחלקי! ורק מה בכ"ז הבעיה? למה הם לא "מְתַרְגְּמות" את כל הידיעות הללו, שיבואו גם לידי ביטוי "מַעֲשִׂי", בזה שֶׁיִּמָּנְעוּ מללבוש בגדים לא צנועים? התשובה: משום שהיא לא יכולה לסבול את הבושה שיהיה לה מהשכנות שלה! היא כל הזמן חושבת בפחד: אם אני אעשה את הצעד הזה, ואתלבש במלבושים שקטים וצנועים, כדי לקיים את רצון הקב"ה באמת ובשלימות - איך הסביבה תקבל את זה? איך יגיבו על זה? מה יחשבו עלי? באיזה פנים אני אֵרָאֶה בפניהם? ושיקולים 'קַטְנוּנִיִּים' אלו - מעבירין אותה על דעתה ועל דעת קונה!

היא תהיה מוכנה "למכור" את כל צניעותה ואת כל כבודה האישי - והכל בגלל טיפת 'צחוק' או 'לגלוג' שֶׁתִּרְאֶה על פני חברותיה! אין לה "ביטחון עצמי" לבוא ולהעריך כראוי את המצוות שהיא עושה! אשה כזאת צריכה לקחת בחשבון, שבמעשים אלו היא קובעת בדיוק את ערך שכר צניעותה! בשמים יתנו לה שכר ששווה "צחוק" של אנשים - כיון שכך היא עצמה העריכה זאת כאן בעוה"ז !

ויותר מזה: הנושא כאן הוא לא רק ענין של קביעת "שכר הצניעות" שיתנו לה בעוה"ב, אלא יש לזה השפעה ישירה גם כלפי "חינוך הבנים" שלה! כשהילדים רואים שהאמא לא רק יודעת "לדבר" איתם כל הזמן על "מסירות" לקיום המצוות - אלא היא גם מראה להם זאת ב"דוגמא אישית" בחיי היום יום שלה! הם רואים שהאמא מוכנה לוותר על החליפה הזאת, והכל "רק בגלל" שזה לא מספיק צנוע! הילדים רואים שהאמא מוכנה לזרוק את הפאה, שעלתה לה 500$ - והכל "רק בגלל" שהרבנים אמרו שזה לא מתאים לאשה 'חרדית' להתלבש כמו "בחורה רווקה"...

כשהילד רואה את כל זה, שהאמא שילמה להקב"ה - לאו דוקא 'כסף', אלא היא ויתרה גם מ"הנאות החיים" שלה, מהרצונות, מֵהַנּוחוּת ומהתשוקות שלה - הכל הכל לכבודו של השם יתברך! דבר כזה נחקק עמוק בליבו של הילד! בזה הוא למד מהוריו, שלא כל מה שרוצים, ולא כל מה שנהנים ממנו - זה הופך להיות "מותר"! אלא האדם צריך לכופף את רצונותיו, ולהתאים אותם כפי רצון התורה! זהו הלקח החשוב שהבן קלט מהוריו. וכשיגדל, הוא יחנך את ביתו - כפי שראה בדיוק בבית הוריו!

[והדוגמא הבולטת לזה, מצינו אצל יוסף הצדיק. כשהוא היה בודד בארץ מצרים, ללא הורים וללא אחים, יחיד וגלמוד, ועמד בפני נסיון נורא בעבירה של עריות. היודעים אתם מי עצר אותו ב'שניה האחרונה' להימנע מהעבירה? מגלים לנו חז"ל (בגמרא מסכת

סוטה דף ל"ו:, וכן בירושלמי הוריות, ב'-ה.) שדמותם של הוריו - יעקב ורחל - נראו לו פתאום למול עיניו, וזה מה שֶׁבִּלְבֵּל אותו מלהתדרדר לתוך התהום!

וכאן נשאלת השאלה: מה הקשר? וכי בגלל שהוא ראה את דמות הוריו (בצורה דמיונית, כמתוך חלום) זה מה ש"שיכנע" אותו לכבוש את כל רגשותיו, ולא לעבור את העבירה? והרי יוסף עמד אז בפני "אש" בוערת של עבירה, וכיצד דבר 'דמיוני' כזה - הצליח לכבות לו את כל אש התאווה?

אלא התשובה היא - לפי אותו יסוד שאמרנו לעיל: יוסף ראה את הוריו בדמיונו, ומיד הוא נזכר בהורים "המסורים" שהיו לו! עד כמה הם היו מוכנים לוותר ולהקריב מהרצונות ומההנאות שלהם - בשביל כבוד הקב"ה! באיזו "מסירות נפש" האמא שלו רחל - כבשה את כל רגשותיה ואת כל אהבתה כלפי יעקב - וויתרה ללאה אחותה, שתכנס לחופה - במקומה! באיזה "מסירות נפש" האבא שלו יעקב הקריב משנות חייו - 21 שנה (!) ועבד עם רמאי ונוכל - ובכ"ז אף פעם לא החזיר לו איזה רעה או נקמה! האבא שלו כבש את כל רגשותיו ואת כל יצר הנקמה שלו, והתאפק, ולא הגיב ללבן הרמאי במשך 21 שנים - והכל רק בגלל כבוד הקב"ה שאמר ש"אסור לנקום"!

כשיוסף ראה, איזה הורים מסורים היו לו, שהיו מוכנים להקריב לא רק "דיבורים וכסף", אלא גם מהנאות החיים הפרטיים שלהם, בשביל לקיים את רצונו של הקב"ה - דבר זה עודד וחיזק אותו הרבה שלא ליפול לרשת התהום! זה "הִזְּרִים" גם בו את הכוחות, למסור את כל רגשותיו ואת כל התשוקה העזה שהיתה לו לעבירה - להקריב הכל לכבודו של הקב"ה! את כל ההנאות והרצונות האישיים - הכל לְרַצֵּן וְלִבְלוֹם - בגלל רצון הקב"ה!!!

שמעתם מה הורים יכולים לתרום לבן שלהם? איזו דמות 'חיובית'! כל 'הקרבה' או 'מסירות' מצידם למצוות - תְּכֵה שורשים ותצמיח פירות אצל בנם. שאפי' בעוד 50, 60 שנה, כשהוא יהיה בנסיון דומה - הוא גם ידע להקריב את הכל, ולפעמים, זה מה שיציל אותו מלהידרדר לתוך התהום! (וכמו שראינו זאת אצל יוסף הצדיק)!

וכך היה רגיל גם לומר ר' יוסף כהנמן (ראש ישיבת פונוביז') "שמה שהצליחו יהודים פשוטים בשואה למסור את נפשם ולקפוץ בגבורה לתוך כיבשנות האש למען יהדותם - היה זה משום שהאמא של האמא שלהם - ג"כ מסרה את נפשה, והיתה שוברת את הקרח בכדי לטבול בתוך הנהרות הקפואים! ולכן יצאו מהם בנים שהושרש להם בתוך הדם - ה"מסירות נפש" העצומה של הסבתא הגיבורה!!!

פלאי פלאים!

וכל אמא, צריכה לקחת את כל זאת בחשבון, ולזכור שעל כל 'ויתור' שהאשה תסכים לוותר בשביל מידת הצניעות - היא נוסֶכֶת בזה בבניה עוד ועוד כוחות של הקרבה ומסירות למצוות - שיעמדו להם אח"כ לדורי דורות! - - - ואשרי האשה הזוכה!]
וזהו בעצם הלקח שנערת הבת מצוה צריכה לקחת ביד: היא הקובעת לעצמה את שכרה לעוה"ב - ע"י מידת היחס וההקרבה מצידה - למען קיום המצוות!
וצריך עוד לזכור, שבכדי לדעת להעריך ולמסור את הנפש בשביל קיום המצוות - צריך האדם לעבוד על עצמו הרבה עד שישיג מעלה זו! שכן, טבעו של האדם, שהוא רגיל לעשות את המצוות "שגרתיות", מבלי להקדיש להם יחס ותשומת לב מיוחדת. אין הוא רוצה ל"העמיק" יותר מדי בערכם של המצוות. העיקר "לגמור" את המצוה - וזהו!
וכמו שמספרים על ר' ירוחם ממיר, שהיה מגדולי בעלי המוסר, ומֵבִין גדול בכוחות הנפש של האדם, שפעם הזדמן לו להיות נוכח במסיבת נישואין של תלמיד ישיבתו, והנה, בסוף אותו ערב, לחש ר' ירוחם לתלמידו שישב לצידו, ואמר לו: "ראה דבר מפליא! מהתחלת הערב שמתי לב על האורחים שהוזמנו לחתונה, וגילתי לדאבוני שכ - 80% (!) מהאורחים, שלחצו יד לבעל השמחה ואמרו לו "מזל טוב" - לא אמרו זאת ממש מכל הלב. אמירה אמיתית וכנה, להראות שבאמת הוא שמח ומאושר על שחבירו מתחתן! אלא רובם הפטירו זאת כלאחר יד, ובחצי פה. ואולם בתוך תוכם - הם לא היו מאושרים באמת על שחברם חוגג את שמחתו!
הנה לנו דוגמא, איזה תכונות של מידות יש לאדם, בלי מחשבה והתבוננות - הוא יעשה את הכל בשטחיות וברפיון, מבלי כל רגש של חום למצווה, וגם לא מתוך נסיון להבין את ערך המצוה! הוא יעשה את הכל באופן 'חיצוני' ובחצי פה! ולכן, כדי להשיג את המעלה להעריך את המצוות, ולהקריב הכל למענם - זה לא דבר ש"בא ביד", אלא צריך הרבה מחשבה והתבוננות מצד האדם, עד שישיג את המעלה החשובה הזאת: לעשות כל מצוה בשלמותה, עם כל הלב והנשמה!
ונעלה כאן כמה דוגמאות אקטואליות להמחשת הדברים:
מסופר על רבינו החזון איש, כשהלך פעם ברחוב בשבת קודש, ופתאום - רוח סערה העיפה לו את כובעו לארץ, אשר נפל על ביצות המים שברחוב, ונתמלא כולו רפש וטיט...
החזון איש שראה את כל זאת - לא הגיב כלום. הרים את כובעו בשתיקה, והניחו בחזרה על ראשו, מבלי לנסות לנקות ממנו - אפילו גרגיר אחד - של אבק או חול, שהיה על הכובע!

תלמידו שהתלווה עמו, נתעורר בפליאה על מעשה רבו, ושאלו ביראת כבוד: "ימחל לי רבינו! אולם יְלַמְּדֵנוּ רבינו כדי שנוכל ללמוד אורחות חיים, הכיצד מרשה הרב לעצמו ללכת כך בכובע שמלוכלך באבק וחול? והרי אין זה "כבוד השבת" וגם לא "כבוד הבריות" ללכת בכובע מלוכלך כזה, וההלכה הרי מקילה לנקות אבק עכ"פ ב"שינוי" (באמצעות בגד השרוול, וכדומה. עיין 'ביאור הלכה' סימן ש"ב, ד"ה "לחוש לדבריו".) וכיון שכן, האם אין זו פגיעה וזלזול בכבוד השבת והבריות, כשכולם יראו את הרב הולך בשבת - עם כובע 'מְאֻבָּק' כזה על ראשו!

חייך החזון איש לעומתו, והשיב לו במתק שפתיו: שמע תלמידי, בדיוק להיפך! ע"י מעשה זה - אני מרבה ומרומם את כבוד ערך השבת בעיני הבריות! שכן, כשרואים אותי עם כובע מלוכלך בעצם יום השבת, שואלים כולם: "מה קרה לכבוד הרב? מדוע הוא לא הולך עם כובע נקי ומכובד כיאה לכבוד השבת? ואז ישיבו להם: שכבוד השבת כה יקרה וחשובה לחזון איש, עד שהוא מחמיר בהלכותיה, ולא רוצה לנקות את כובעו, שנראה בזה כעין מעשה של יום חול! נמצא, שֶׁעֲבֹדָה זו רק מרוממת את קרנה וכבודה של יום השבת, וּמַרְאֶה לכולם - עד כמה היא יקרה וחשובה לחזון איש, שהוא מוכן ללכת עם כובע שנראה מרושל ומוזנח - והעיקר שלא לפגוע אפי' במשהו דק - מכבוד ערך השבת!

הנה, כך היו המצוות נראים בעיני רבינו החזו"א. הוא באמת ידע להעריך ולייקר כל מצוה, ולהקריב למענה את כל כבודו האישי ואת כל הנאותיו הַפְּרָטִיִּים! אצלו כל מצוה היתה נעשית עם כל הלב והנשמה, ולכן את הכל הוא היה מוכן להקריב למענה!

וכלפי מה הדברים אמורים?

הנה, דבר ידוע הוא, שבכל נערה ואשה - הטביע בה הקב"ה את הרצון העז - לְהֵרָאות יָפָה, מסודרת, מרשימה, ולא מוזנחת ומרושלת.

ואולם, כשמגיעה השבת - הם נתקלים ב"בעיה"! מה יש? הם צריכים לשלם "מחיר יקר" למען שמירת השבת! שהרי בשבת אסור להסתרק (מחמת 'נשירת השערות' שכרוך בסירוק השיער) וכיצד הנערה תופיע בפני חברותיה? מוזנחת - כשכל שערה מפוזר ופרוע - ולא מסורק ומסודר - - - ?

ובזה הנערה ניצבת בפני נסיון גדול: האם ערך כבוד השבת יקר וחשוב בעיניה, והיא תהיה מוכנה להקריב למענה - מרצונותיה - מִכְּבוֹדָהּ - וּמֵהוֹפְעָתָהּ? או, שבשביל לְהֵרָאות קצת יותר יָפָה, היא תהיה מוכנה ל"מכור" את כל שמירת השבת שלה? בזה נמדד האדם!

ולדאבונינו, ישנם היום הרבה בנות (ואפי' גם חלק מנערים צעירים) שרואים אותם מגיעים לבית הכנסת, ואחת מסורקת 100%, והשניה 200%, עם כל היופי וההדר שבתסרוקת! אצלהם - אין מושג של 'הקרבה' ו'ויתור' למען קיום המצוות! הם מוכנות לקיים את המצוות - כל עוד שזה לא 'מִתְנַגֵּשׁ' עם הרצונות שלהם! ואולם, ברגע שזה מפריע להם במילוי התאוות וההנאות - אז המצוות כבר לא קיימות בשבילם! הם יהיו מוכנים בקלות ל"מכור" אותם - כדי למלא את הרצונות שלהם!

כלפי בנות כאלו - אפשר לנחש מהר מאד, איזה שכר מחכה להם בשמים עבור "שמירת השבת"! יתנו להם שכר כמו לקבצנים מסכנים! ומדוע? משום שאצלהם שמירת השבת היתה נראית זולה וחסרת ערך! בשביל קצת בושה שיגרם להם כשילכו ברחוב עם שער 'מפוזר' ולא מסורק - בשביל זה - הם כבר היו מוכנות "למכור" את השבת, ולחלל אותו ע"י סירוק השערות. שבכל שערה ושערה שנתלשת מחמת המסרק - עוברים על עוד חילול שבת, ממש כמו הדלקת גפרור בשבת, ללא כל הבדל!

ואח"כ הם עוד שרים ליד שלחן השבת "כי אשמרה שבת - אל ישמרני..." והם לא יודעים שהם בעצמם מחללות את השבת בסירוק השיער שלהם! הם יודעות שזה אסור - רק לא מוכנות להקריב מחיי היום יום שלהם - למען כבוד שמירת השבת!

הנה לנו דוגמא 'אקטואלית', כיצד אנו רחוקים הרבה מלהעריך את המצוות כראוי! רחוקים הרבה מלהקריב קצת מההנאות שלנו - למען כבוד ערך המצוות! עושים את המצוות בגלל ש"כֵּיף" לנו, ולא בגלל שמרגישים זאת עלינו כחיוב "עבד אל אדונו"!

ונעלה כאן עוד דוגמא אקטואלית, לתוספת המחשת הדברים:

ישנם שני סוגי בני אדם שנותנים צדקה: האחד, תורם לצדקה סכום ענק של 5.000$! ואולם, זה בא לו בקלות, כיון שהוא מִלְיָארֶדֶר, והוא כלל לא "מרגיש" את זה. אצלו הכסף זורם כמו "מים", וסכום כסף כזה - הוא "קטן" עליו...

ואולם יש סוג אחר של בן אדם, שתורם גם הוא לצדקה, ואולם תרומה צנועה שנאמדת "בסך הכל" בסכום של 50 ש"ח... אלא שאצלו - זה בא מתוך הקרבה ומסירות! הוא לקח מ"פת הלחם" שלו, ותרם עבור המצוה! הוא עבד והזיע קשה, עד שהשיג את הכסף הזה, ואת כל זה - הוא מוכן להקריב לכבוד הקב"ה!

אנו, בעיני הבשר שלנו, ודאי מעריכים ומעריצים דוקא את המליארדר, שתרם סכום גדול לצדקה. ואילו את היהודי השני - לא מייחסים לו כל חשיבות... על מה יש לכבד אותו? הרי לא הראו אותו ב"כותרות" של העיתון שהוא תרם סכום עתק לצדקה...

ואולם בשמים - העניינים מתגלגלים בדיוק הפוך: דוקא הצדקה של היהודי הַ"תְּפָרַן" הזה - עושה רעש גדול בשמים - הרבה יותר מהתרומה של המליארדר! הסכום הקטן הזה של 50 ש"ח - עולה לשמים כ"חרב חדה", ובוקעת את כל הרקיעים, ומבטלת את כל הגזירות הקשות! היא גורמת להקב"ה 'נחת רוח' מרובה ועצומה שאין לשער! מדוע? משום שבשמים מסתכלים מה "מסתתר" מאחורי כל מעשה צדקה, עד כמה האדם היה מוכן להקריב ולוותר מהנאותיו - בשביל קיום המצוה? איזה מסירות נפש הוא הקריב במעשה הצדקה הזאת? זה מה שמודד וקובע למעלה! דוקא מצוה שנעשית מתוך הקרבה - הערכה - ומסירות! וזה היסוד שיש לזכור תמיד, לאורך כל החיים: לא ה"כמות" קובעת את מעלת המצוה, אלא דוקא ה"איכות" שהאדם השקיע בעשיית המצוה!

וזהו הלקח הגדול שלמדנו מתוך דרשה זו: שכר שמירת השבת, שכר מצוות הצניעות, וכן שכר שמירת כל המצוות - הכל נקבע לפי מעשיו של האדם עצמו! האם הוא היה מוכן לוותר - מהנאותיו, מרצונותיו, ומתאוותיו, ובקיצור - לוותר מכל "חלומות חייו" - כדי שיוכל לקיים את המצוות באמת ובשלימות? עד כמה הוא שילם והקריב - לא רק "כסף" - אלא גם "מהנאותיו הָאִישִׁיִים" - למען קיום המצוה? בזה - ורק לפי זה - מודדים וקובעים בשמים את שכר המצוה לאדם!!!

ובכדי ש'טעמה המתוק' של דרשה זו - תמשיך להשאר בפינו, נסיים כאן בעוד מעשה קטן ונפלא, שיתן לנו גם המחשה נפלאה - מה פירוש "להקריב למען המצוות"!

לאחר פטירתו של החפץ חיים, התקהלה קבוצת חסידים, וכל אחד התחיל לספר על גדולת רבו, ואת כוחו בעשיית ניסים ומופתים. זה אומר בְּכה, וזה אומר בְּכה. כשכל אחד מספר בהתלהבות על הישועות והנפלאות שרבו חולל, והכל כדי להגדיל את הערצת רבו בפני כולם, שכולם יראו איזה "צדיק קדוש" היה רבו! עד כדי שהיה יכול לגזור גזירות - והקב"ה היה מקיימם!

והנה, תוך כדי הויכוח הלוהט, הבחינו החסידים גם בבנו של החפץ חיים - הרב ר' אריה לייב הכהן, שנקלע במקרה לאותו מקום. ומיד אורו עיני כולם, והמתינו באוזניים קשובות לשמוע על גדלות רבו - אביו הצדיק החפץ חיים, שבודאי גם הוא כוחו היה רב בעשיית ניסים ונפלאות!

נענה להם ר' אריה ליב, וענה להם בלחישה כממתיק סוד: "אבי - היה צדיק מ'סוג אחר' לגמרי! הוא לא היה שואף להגיע למעלה של סוג הצדיקים ש"הצדיק גוזר והקב"ה מקיים", אלא לדרגה יותר גבוהה מזו! מעלה נשגבה ועצומה, שעולה בהרבה על מעלתם! ואם תשאלו - איזו דרגה גבוהה יכולה כבר להיות - יותר מאשר - צדיק שיכול לחולל

ניסים, ולשנות את דרכי הטבע? והרי לכאורה זה 'שיא' הגדלות, להגיע לדרגה כזו של "צדיק גוזר והקב"ה מקיים"?

אגלה לכם את הסוד - המשיך ר' אריה לומר לחסידים - שיתכן דרגה יותר גדולה מזו! והוא: ש"הקב"ה גוזר את גזירותיו - והצדיק מקיים"! זהו הנס והמופת הגדול ביותר! להיות כָּנוּעַ כ"כ להקב"ה כמו עבד לרבו? הרי זה הישג עצום שא"א לתאר! וזו באמת "דרגה" גבוהה ושבח גדול לאדם! לקיים את כל גזירותיו של הקב"ה, ולשבור מהתאוות וההנאות שלו - הכל למען קיום רצון הקב"ה! זהו הנס הכי גדול שיכול להיות! ולמה? משום שדבר כזה דורש עבודה מתמדת ועיקשת, להקריב כל יום מהרצונות שלו למען כבוד השי"ת! ולכן אם האדם מצליח להגיע לדרגה כזו - הרי זה עצמו ה"נס והמופת" הגדול ביותר שיכול להיות! שכן, אלף ניסים ומופתים - לא יִשְׁווּ בערכם - אפילו למידה אחת קטנה - שהאדם הצליח לשבור מתאוותיו, ולוותר עליו לכבוד השי"ת!!!

ולסוג צדיקים כאלו - היה שואף תמיד להגיע - אבי החפץ חיים, ענה להם ר' אריה. ופני החסידים - חפו...

וא"כ, למדנו ממעשה נפלא זה - את 'נקודת הפיסגה' שאליה יש לשאוף תמיד לטפס ולהגיע: שהקב"ה גוזר - והאדם יקיים! זו המעלה הגדולה ביותר, שבאמת קובעת את דרגתו הרוחנית של האדם!

וְאֵל דרגה כזאת - צריכה נערת הבת מצוה לשאוף להגיע מרגע היכנסה לעול המצוות: לקיים את כל מצוות השי"ת - מתוך הערכה והקרבה! מתוך שבירת רצונות והנאות אִישִׁיִים! לוותר על כל ההבנה והשכל - ולא לזוז אפילו 'סנטימטר אחד' מפסק ההלכה! והעיקר החשוב מכל: לזכות באמת להגיע לדרגה המרוממת, שהגיעה אליה החפץ חיים: "שהקב"ה גוזר - והאדם מקיים"!

דרשה ג' - לבר/בת מצוה

"כללי הנימוס" של עולם השקר:

אדם שחי ללא 'ביקורת' - מסוגל לעשות את כל התועבות שבעולם, ובסוף הוא יאשים את... ה"כיבשה התמימה"!

לפני שנפתח בנושא הדרשה, ברצונינו לשתף את הקוראים בחוויה של הסיפור הבא: המעשה היה לפני כ - 15 שנה, בזמן שהאופנוע עם חיבור ה"סירה" (כעין 'מושב עגלה' שמחובר לאופנוע) היו נוסעים עוד על הכביש, עמד "טְרֶמְפִּיסְט" אחד בשולי הכביש, וביקש לעצור 'טְרֶמְפּ' אל מקום יעדו.

והנה, כעבור דקות ממושכות, עצר לידו אופנוע הנ"ל עם מושב ה'סירה' לצידו, והזמינו להכנס לעגלה שלצידו, והוא כבר יסיע אותו למקום חפצו.
ואכן, האיש נענה ברצון רב להצעה הנדיבה, והתיישב במושב הַנַּיָּד שמחובר אל האופנוע, ובעל האופנוע התניע את הרכב והחל לנסוע.
והנה, כעבור קילומטרים אחדים, היפנה בעל האופנוע את ראשו לעבר 'מושב העגלה' שלצידו, ולתדהמתו הוא מבחין שהַ"טֶרֶמְפִּיסְט" הנכבד שלו - כל כולו מתנשף ומתנשם בכבידות, כאילו יצא זה עתה מ"עבודת פרך" של בניית בניין... התפלא הנהג על המראה המוזר, ושאל את אורחו שלצידו:
"אדוני! מדוע אתה מתנשף ומזיע כל כך? והרי אתה יושב בעגלה שבתוך קוטנועי, ואני הוא זה שמסיע אותך, ומה לך מתנשם ומתאמץ בכבידות כל כך" - - - ???
גימגם הנוסע וענה לְמַסְּיעו בחצי פה:
"יסלח לי מר, אמנם העגלה שחוברת לאופנוע שלך, אך אין לה תחתית של 'מושב' כדי לשבת עליה, ולכן כל הדרך אני נאלץ לרוץ ולרוץ אחריך על הכביש שמתחת למושב כדי להשיג אותך- - -! ! !
עד כאן הסיפור. והבאנו כאן את המעשה הזה כיון שחושבים אנו, שגם כיום, ישנם הרבה מאד אנשים שנוסעים על הכביש, ואולם כל החיים שלהם הם לא יכולים לשבת! כל הזמן הם רק רצים ורצים, ודומה כאילו הקרקע 'פעורה' תחתיהם! חסר להם את הבסיס של ה'מושב' שיוכלו לשבת עליו במנוחה ובמרגוע...
ולכן, מי שבאמת רוצה לעבור את מסלול הנסיעה בעוה"ז מתוך מנוחה וְרִגְיעָה נפשית - עליו להזדרז ולהזמין לעצמו "מושב נסיעה" שיתן לו השלווה והרוגע הנפשי, וגם 'יְרוּמֵם' אותו מעל כל המיכשולים של הכביש הסואן, וכך הוא יוכל לחסוך לעצמו הרבה הרבה ריצה מיותרת של טירוף, והרס נפשי וגופני!
ומכיון שנושא השקפתי זה הוא ה'בסיס' לכל בנין חייו של האדם, לכן הצבנו את הנושא הזה - כבר בדרשה זו של הבר/בת מצוה, כיון שבגיל זה הם עומדים על "קו הזינוק" שממנו קופצים אל תוך המירוץ המטורף של החיים, ואם הם יהיו מוּדָעִים ליסוד החשוב הזה - הם יוכלו לחסוך לעצמם הרבה סְיוּטִים, והרבה דיכאונות ועגמת נפש, בהמשך חייהם בעתיד!
ונתחיל לבאר לְמַה כוונתינו:
ראשית כל צריך לדעת, שאדם שרוצה להיות מושלם באמת - חייב שיהיה לו איזה "ביקורת" מבחוץ! חייב שיהיה לו איזה מישהו מהצד (רב או אברך תלמיד חכם) שיעביר

לו 'ביקורת' על כל מסלול חייו, כיון שבלי זה - האדם יכול לעבור עשרות שנים, וכל הזמן הוא יחיה מתוך אשליות ודמיונות שהוא אכן בן אדם ישר ומושלם, שאין לו כל חסרון או פגם באמונתו או במעשיו. וכך הוא יגמור את חייו מתוך אַשְׁלָיָה נוראה זאת, ובסופו של דבר הוא יפטר מהעולם מתוך אכזבה קשה, שלעולם הוא לא זכה בחייו להגיע ולנגוע באמת!

ואם תשאלו: ומהיכן האדם לוקח "הרגשה טובה" כזאת - עד כדי כך שהוא בטוח בעצמו, ולא חושב אפילו להעביר 'ביקורת' על מעשיו?

התשובה לכך: דבר זה נובע מהתאוות והיצרים הטבועים בתוך האדם! קשה לאדם להתנתק מחיי התאווה וההוללות שהוא חי בהם, ולכן הוא "מְסַנֵּוֵר" ולא מרגיש בכלל שהוא נמצא בתוך "בּוֹץ" עמוק של עבירות! התאוות הם שזורקים לו "עפר" על העיניים, ומשקיטים לו את המצפון, ונותנים לו להרגיש הרגשה טובה שהוא אכן נמצא על המסלול האמיתי, וכך האדם גומר את חייו מתוך אשליות ודמיונות שָׁוְא אלו!

ודבר זה נרמז גם בפסוק שאומר: "והשוחד - יעוור עיני חכמים"! כלומר, ה"שוחד" - שהם התאוות והרצונות של האדם - הם אלו שמעוורים את עיני השכל שלו, ונותנים לו לשקוע בתוך תרדמה ועילפון רוחני, שימשיך את 'זרם' החיים שלו, ולא יתעורר לפשפש במעשיו!

ומחלה זאת, היא תופעה מצויה אצל כל אדם ואדם! לכל אחד מאיתנו יש לו את ה"שוחד" וה"אינטרסים" שלו, שלא נותנים לו לראות את התמונה האמיתית שהוא חי בה!

וגם לנער הבר מצוה, שמתחיל כעת את צעדיו הראשונים בעולם המצוות - גם לו יש את ה'נגיעות' וה'תאוות' שלו, והם אלו שמונעים ממנו מלהתחיל את המצוות ב"רגל ימין"!

ואם תשאלו: איזה סוג של "נגיעות ושוחד" יכול להיות כבר אצל נער צעיר בגיל כזה של 'בר מצוה'?

התשובה: כל הֶרְגֵּל ימי הַיַּלְדוּת, התפנוקים, המישחקים, ובעיקר - החיים 'המשוחררים' שהוא היה חי בהם עד עכשיו - הם אלו השוחד והאינטרס - שנותנים לנער את הדחף הפנימי (ולפעמים בהרגשה של "תת הכרתי") "למרוח" כל מצוה, ולמצוא "היתר" על כל עבירה, העיקר - שהמצוות לא יגבילו אותו, ולא "יפריעו" לו להמשיך לחיות בחיי התענוגות שהוא היה חי בהם עד עכשיו! שלא יפריעו לו לכל ההרגלים והתפנוקים שהוא התרגל אליהם מִקְּטָנוּת, ולכל ה"חיים הקלים" שהוא היה חי בהם עד עכשיו משוחרר מכל עול ומכל ציווי, קם מתי שרוצה בבוקר, מתפלל מתי שרוצה, לומד מתי

"שמתחשק" לו, ועושה מצוות מתי ש"בא לו", ובקיצור: הוא לא היה משועבד לשום מצווה!

ואילו כעת שהוא מגיע לגיל 13, כל המצוות נופלים עליו כמו "הר גבוה" שנוחת עליו פתאום! לפתע הוא מוצא את עצמו שהוא משועבד וְ"נָעוּל" על 613 מצוות ואיסורים! וא"כ, במצב כזה, אפילו אם הנער התכונן לכך מבחינה 'נפשית', ויש לו את הַנְּכונוּת לקבל 'מָרוּת' ולהכנע לכל התרי"ג מצוות - בכ"ז - בתוך תוכו הוא נשאר עדיין "מְשֻׁחָד" עם הנגיעות הָאִישִׁיות שלו... העיניים שלו עדיין "מְסֻנָּוְרות" מכל תפנוקי הילדות, וכדי להצליח לעקור את כל זה מהנער, ולהפוך אותו להיות בחור 'בגרותי' ורציני - צריך הרבה עבודה והשקעה רבה! צריך יעוץ תמידי עם אדם מבוגר, שכבר עבר את השלב הזה בחיים ויש לו 'נסיון' בכך, והוא זה שיוכל לכוון ולהדריך את הנער, כיצד אפשר לצעוד נכון בתוך כל מסלול החיים 'הַתַּאֲוָתָנִי' שטבוע בתוך האדם!

רק בדרך זו של 'יִעוּץ וְהַכְוָנָה' - יוכל הנער להשתחרר מכל ה"שוחד" הַיַּלְדוּתִי, וגם להשתלב מהר מאד בתוך כל החיים הַבַּגְרוּתִיִּים של תורה ומצוות!

ובאמת, שתופעה זו מצויה אצל כל האנשים, ולאו דוקא בנער שנכנס לעול המצוות. כל אדם הוא "מְסֻנָּוְר" מחמת הנגיעות שיש לו, ולא רואה חובה לעצמו!

וניתן על זה דוגמא פשוטה:

כשאנו קמים בבוקר, הרבה פעמים מרגישים שקשה לנו ליטול את ידינו בכלי - לסירוגין. לוקחים את הכלי בעצלות, ובלי כל חשק, שופכים מים לכל עבר, ומחכים כבר "לגמור" עם הנטילה הזו... ולמה באמת יש לנו את ההרגשה הזאת? מה כ"כ קשה בזה? הרי ל"התקלח" שזה דבר הרבה יותר קשה, ודורש יותר מאמץ (לפשוט וללבוש את הבגדים, בחורף ובקור, לחפוף ולקרצף את כל חלקי הגוף, וכו') ובכ"ז אנו לא מרגישים בזה שום עצלות! עושים זאת ב"כֵּיף" ובהנאה ובהבנה מלאה, ואילו נטילת ידים נהייתה פתאום "כְּבֵדָה" עלינו - ?

התשובה לכך פשוטה: מה שבנ"א עושה מתוך יוזמתו הפרטית, מתוך הרצון האישי שלו, ולא בגלל שציוו עליו לעשות - הוא עושה זאת יותר במרץ וסיפוק, ויותר בשמחה והנאה. ואולם, כשמצווים על האדם ומחייבים אותו לעשות איזה שהוא תפקיד - אז פתאום הדבר הכי קל שבעולם (וכגון: נטילת ידיים) יהפך להיות הדבר הכי קשה עליו! ולמה? בגלל שאמרו לו מה לעשות! והאדם מטבעו לא אוהב ש"מַכְתִּיבִים" לו מה לעשות, אלא הוא רוצה להיות אדם יוזמתי וְעַצְמָאִי, בלי שיתנו לו פקודות ותפקידים!

ועל דבר זה בדיוק, צריך כל אדם להתחיל לעבוד על עצמו: לסלק את השוחד והנגיעות שהוא נגוע בהם! להתכופף ולהתבטל בפני בורא עולם, ולקבל את מצוותיו מתוך ידיעה - שבורא עולם מתכוון בזה אך ורק לטובתנו האישית בלבד! ואז, כשהאדם ניגש למצוות מתוך מבט חיובי כזה - רק אז הוא יזכה להרגיש את העונג והאושר שיש בכל מצוה ומצוה!

ומהו באמת סוד ההצלחה? כיצד אדם יכול להצליח ל"השתחרר" מכל הנגיעות ש"משחדים" אותו, ומכבידים עליו את כל המצוות?

התשובה: ע"י שיעשה לו רב מובהק, שהוא יפסוק ויכריע לו בכל ספיקותיו בחיים! ויקבל על עצמו לציית לכל מה שהרב יפסוק לו, ללא כל פשרות!

הרבה פעמים, אדם רוצה ללכת לאיזה מקום, והוא חושב לעצמו שהוא באמת עושה בזה "מצווה", ובכלל לא מעלה על דעתו שיתכן שיש צד אחר בזה...

ואולם, כשהוא בא להתייעץ עם הרב, הוא מראה לו את הצד ההפוך - שהוא בכלל לא חשב עליו!

ולמה? בגלל שהאדם יש לו בטבעו את הכוח של ה"שוחד", שהוא מעוור אפילו עיני חכמים! אפי' אם תהיה חכם ופיקח - הוא יטשטש את עיניך, ויערפל לך את חושי המוח, ויראה לך על כל מעשה רע, ועל כל עבירה - כאילו זה מצוה גדולה! את כל ההסברים והתירוצים שבעולם הוא יעלה לך במוחך - והכל כדי להצדיק את תַּאֲוַת ההנאה שעומדת בפניך... ל"חתונה" הזאת - "מצווה" ללכת, לשמח חתן וכלה! (ולא משנה שהחתונה שם "מעורבת" בחורים ובחורות, ונכשלים שם באלפי עבירות של פגימת העיניים והרהורים נוראים! או שה"הכשר" של האולם הוא מפוקפק מאד וקרוב לוודאי שיש במטבח האולם חשש לתערובת בשר וחלב, בישולי גויים, תולעים ורמשים, ואכילת נבילות וטריפות! הכל מותר בשביל ה"מצוה" לשמח חתן וכלה. או שמותר ללכת לחתונה הזאת, בגלל שיש כאן בעיה של "עבירה" של "הלבנת פנים"! שהרי זו שמחה "משפחתית", ואסור להעליב ולגרום בושה לבעלי השמחה שהזמינו אותו באופן 'אִישִׁי' לאירוע...)

ואולם הרב, שהוא "אוֹבְּיֶקְטִיבִי", וּמְנֻטְרָל מכל נגיעה אישית, הוא רואה את הבעיה היטב, מכל צדדיה, ומכל כיווניה. הוא גם לוקח בחשבון את ה"השלכות" שיצמחו בעתיד - כתוצאה ממעשה זה, ועל פי זה הוא מכריע את דעתו בנידון. בעין חַדָּה ונקיה - ללא שום אבק של שוחד ואינטרסים אישיים!

ולכן חשוב מאד, שהאדם יהיה קשור וצמוד לרב ת"ח וירא שמים, (וגם שאותו רב מכיר אותו אישית מבחינת המידות והתכונות שלו, כך שיוכל לפסוק לו על פי האופי המיוחד שלו!) והוא

ידריך ויכוון אותו, יְיַעֵץ לו, ויעזור לו להכריע בספיקות שיש לו בחיי היום יום. וכן הנשים, יהיו צמודות לרבניות יראות שמים בעלות נסיון, ויקפידו לשאול את חוות דעתם - על כל צעד ושעל בחיים, ועל כל הספיקות שהאדם נתקל בהם במשך חייו, וכגון: האם המעשה הזה - הוא מצוה או עבירה? האם הבגד הזה - הוא מספיק צנוע, או שהוא מושך ובולט? האם יש 'מצווה' ללכת לחתונה הזאת - או לא? וכו' וכו'. על כל הספיקות, הרב הוא זה שמכריע את ה'מילה האחרונה'!

ובצורה כזו - האדם מוריד מעל כתפיו אחריות רבה וכבידה, ובזה הוא גם פותר לעצמו הרבה בעיות, וחוסך לעצמו הרבה נסיונות קשים שיכול היה להתקל בהם! ולכן, גם הנער או נערת הבת מצוה - יְאַמְּצוּ לעצמם עצה נפלאה זו, שלא לעשות צעד קטן - מבלי להתייעץ תחילה עם רבנים, או עם גדולים מהם. שכן כלל גדול הוא ביסודות הנפש של האדם: ש"לעולם אין האדם רואה 'חובה' לעצמו"!

נספר לכם משל נפלא, עד כמה האדם יכול להרגיש "טוב" עם עצמו, ובלי 'ביקורת' של רב מבחוץ - הוא יחיה תמיד ב'אשליות' שהוא אדם מושלם, ונקי מכל פגם ורבב. ולעולם לא יאשים את עצמו, בתיקון מידותיו הרעות!

המעשה התרחש באחת משנות הבצורת, כשעברו כבר שלשה שנים ועדיין אין סימן לטיפה של גשם. חיות היער הסתובבו בעצב, וצמאו לטיפת מים, כדי להרוות את נפשם הצמאה...

והנה, לאחר התיעצות עם אנשי פמלייתו, החליט מלך החיות - האריה, לאסוף למרכז היער את כל החיות והעופות, ולערוך שם "חשבון נפש" כללי, כדי לדעת בשל מי הרעה הזאת, ואיזה עוון פלילי גורם לעכב את ירידת הגשמים. וכך יוכלו לזהות את החוטא, וּלְבַעֲרו מקרב המחנה. אולי בכך ישוב 'חרון האף' מעליהם, וגשמי ברכה יחזרו לרדת כימי קדם.

ואכן, מן מחשבה למעשה. מיד הוציא האריה 'כרוז' בכל היער, שהכריז בקול רעש גדול: "הקשיבו, הקשיבו! בשם אדונינו המלך, מתבקשים כל חיות היער, להתאסף הערב במרכז היער, לעצרת התעוררות לרגל המצב הקשה של עצירת הגשמים, שנמשכת כבר למעלה משלשה שנים. במהלך הערב, יושמעו דברי חיזוק והתעוררות, ובסוף הערב יתקיים "סדר וידוי הארוך", שבמעמד זה יוּעֲלוּ כל חיות היער לבמה, וכל אחד יפרט את כל חטאיו ומעלליו. וצוות מיוחד של דַּיְנֵי המלך - ישפטו ויחליטו מיהו הנאשם, שמחמת חטאיו החמורים - המיט על כל חיות היער - גזירה קשה כזאת. השתתפותכם חובה, ואיש בל יעדר"! - סיים הכרוז להכריז את מאמרו.

כרעם ביום בהיר, פשטה הידיעה על כל חיות היער, וכולם חיכו בציפייה ובמתח ליום המיועד, לראות מיהו החוטא - שיפול עליו גורל הָאָשָׁם!
ואכן, ביום המיועד, מילאו את כיכר היער כל החיות והעופות, ובראשם התהלך האריה, כשלצידו צועד יועצו האישי - אדון השועל!
והנה, לאחר שסיימו את דברי ההתעוררות, והגיעו ל"סדר הוידוי הארוך" - התכבד תחילה האריה לשאת את נאומו, ולהתוודות בפני קהל עדתו - את כל אשמותיו וזדונותיו. וכך החל האריה את וידויו: "ערב טוב קהל נכבד"! את חֶטְאַי אני מזכיר היום, פעם אחת בלכתי בין עבותות היער, הבחנתי לפתע בצייד עופות, שהיה אדם שָׂמֵן ובעל בשר, כשהוא מסתתר מאחורי עבותות העץ, וממתין לצוד עופות וחיות!
לא יכולתי לכבוש את תאוותי - המשיך האריה לספר, התקרבתי אליו מאחוריו, ומיד - - - זינקתי עליו, ושיסעתי אותו לגזרים! ולאחר מכן, ישבתי לאכול את בשרו הטעים והמלא - בתיאבון גדול!
וכעת הגידו לי קהל נכבד, וכי יתכן שבגלל הדבר הזה, נגזרה עלינו גזירת הבצורת?
"לא ולא" - ענו לו כל חיות היער, דבר כזה אינו נחשב לחטא כלל, שהרי צייד זה רצה לצוד חיות ולאכול את בשרם! וכתוב מפורש הוא "הבא להורגך - השכם להורגו"! מה עוד - שאתה 'מלך', והרשות בידך לחרוץ דיני נפשות, ללא כל עוררין!
ולכן - תנוח דעתך אדוננו המלך, שבודאי צדיק גמור אתה, ולא יתכן שבגללך באה עלינו הרעה הזאת! עודדו אותו כולם.
יצא האריה שמח ועליז, על שבאמת יצא "זכאי" בדין. וכי באמת כל הזמן הוא לא חי ב'אשליות', הוא אכן מושלם ונקי מכל רבב ופגם!
אחריו - עלה להתוודות יועצו האישי של המלך, הלא הוא אדון השועל!
קְעָקֵעַ השועל בגרונו, הרכיב את משקפיו לקצה חותמו, והחל לספר את וידויו:
"לפני כחודש ימים, תקף אותי רעב נורא. הייתי מאד רעב, ולא מצאתי אפילו 'עצם קטנה' שבה אוכל להחיות את נפשי. וכך הייתי מהלך, עד שממש כמעט אחזני "בולמוס" של רעב, והגעתי לידי סכנה.
והנה, תוך כדי הילוכי הכושל, מה רואות עיניי? טלה קטן מקפץ ומרקד לו בקצה היער! מיד גבר עלי רעבוני, וזינקתי אל הטלה הקטן, נעצתי בו את צפורניי החדות, ואכלתי אותו כמות שהוא חי, על כרעיו ועל קרבו!
וכעת הגידו נא לי - אזרחים נאמנים וישרים, וכי יתכן הדבר שבגלל דבר כזה - נגזירה עלינו גזירת הבצורת?

"חס וחלילה"! - השיבו לו במקהלה כל חיות היער, שהרי 'אנוס' היית מחמת הרעב שהציק לך, ומה היה ביכולתך לעשות? וכי לאכול כל הזמן רק "עלים"? הרי חייב אתה לאכול - לפחות פעם בשבוע - מנה אחת 'בשרית' הגונה ושמנה!

וא"כ - בודאי שאין זה נחשב לחטא כלל, ולא יתכן שמחמת זה נגזרה גזירת הבצורת - עודדו אותו כל חיות היער.

יצא השועל עליז ושמח, על שיצא גם הוא "זכאי" בדין. וכי באמת שִׂכְלו לא הטעה אותו: הוא אכן באמת מושלם ונקי מכל חשש חטא ועוון, ובודאי שאין הוא אשם מחמת המצב הקשה.

אחריו - עלתה על הבימה להתוודות ה"כבשה". היא הורידה את ראשה למטה מרוב בושה, והחלה להתוודות ולפרט את חטאיה:

"את חֲטָאַי אני מזכירה היום. יום אחד בלכתי לאורך מסלול היער, ראיתי שעוברת לידי - עגלה עמוסה קש ותבן, ובראש העגלה יושב העגלון ומנהיג את הסוסים.

והנה, לאחר שהתרחקה ממני העגלה, הבחנתי שנפלו על הארץ מספר חיטים בודדות, שנפלו לו לאותו עגלון מחמת כובד המשא שהיה בעגלה. ואני לא חשבתי הרבה, אלא הלכתי ואכלתי את אותם חיטים שהיו שייכים לבעל העגלה. וכעת ליבי נוקפני, אולי בגללי באה הרעה הזאת, כיון שעברתי על עוון "גזל" של חיטים שאכלתי שלא ברשות...

- סיימה הכבשה להתוודות על חטאיה.

אלא שכאן אירע דבר מפתיע ומפליא: מיד כששמעו חיות היער את "חֲטָאֶיהָ" של הכבשה - תיכף ומיד קפצו עליה כולם, וצעקו עליה בקולות וצרחות: "את החוטאת"! בגללך באה לנו הרעה הזאת - של רעב הבצורת! עָבַרְתְּ חטא חמור וכבד - שלא יִסָּלַח ולא יִשָּׂכַח: "עוון גזל החמור"! ומחמת העוון הזה המטת עלינו את כל הרעה הזאת! לא נעבור בשתיקה על "עוון פלילי" זה, עד שֶׁנְּנַקֵּם ישיב לְצָרֶיו, ותחת החיטים שגזלת - תשלמי עליהם בנפשך!

ואכן, מיד התנפלו עליה כל חיות היער, וקרעו את הכבשה המסכנה - לגזרים, למען ישמעו אחרים ויראו, ולא יזידון עוד!

עד כאן המשל. וסיפור זה - הוא הגדרה קולעת, שמלמד אותנו לקח גדול, בתכונות הנפש של האדם:

עד כמה האדם יכול להיות "משוחד" "וְנָגוּעַ" כלפי עצמו! יתכן אדם שיהיה בשיא השחיתות: רוצח, שודד, גזלן, חמסן, ויעבור את כל העבירות שבעולם - ובכ"ז - מחמת תוקף תאוותיו, הוא לא יחשוב כלל להאשים את עצמו! כשיבקשו ממנו להתוודות

ולהודות על חטאיו ופשעיו - הוא לא יבין כלל מה רוצים ממנו... שהרי כל המעשים שלו - מוחזקים בעיניו - כמצוות, או - כמעשי "נימוס" של דרך ארץ, וא"כ על מה יש לו להתוודות? הרי הוא אדם נקי ומושלם ששומר בנאמנות על כללי התרבות והצדק!

ואצל מי - הוא כן מצליח למצוא חסרונות ופגמים? אצל "הכבשה התמימה"! אצל חבירו המסכן! שם הוא יסתכל על כל עבירה קטנה שלו - ב"זכוכית מגדלת"! ועל מספר חיטים שחברו אכל בלא רשות - הוא ירעיש ויהפוך עולמות... ואולם הוא עצמו שאוכל - לא חיטים - אלא "בני אדם" חיים! אוכל ורומס אותם, ושופך את דמם בעלבונות וביזויים, ומשפיל אותם עד לעפר! כל המעשים הנפשעים האלו - "מֻלְבָּשִׁים" במסווה של תירוצים: הוא היה 'אנוס', הוא היה 'רעב', הוא היה בשיא התאווה, הוא היה בשיא הכעס שלו, הוא אדם "תרבותי" שמחפש את האמת והצדק, וכדו' וכו'. ולעולם לא יהיה לו אפילו צד - שֶׁבְּשָׁלוֹ ובגללו - כל הרעה הזאת! תמיד הוא ירגיש טוב וְשָׁלֵו עם המצפון שלו, ויחפש את העבירות אצל השני...

זוהי תמונתו האמיתית, של אדם שחי ללא ביקורת! ללא הדרכת רב, שתכוון ותדריך אותו. ללא פיקוח צמוד של "מורה דרך" שיצביע לו על החסרונות והפגמים שלו, ויעזור לו לתקנם!

וכל מי שיש לו קצת שכל בקדקודו, ימהר לתפוס את רסן מידותיו בידו, ולא יתן לנגיעות ולתאוות שלו - שֶׁיְשַׁחֲדוּ אותו, ויטשטשו לו את האמת! אלא יהיה נָתוּן תמיד תחת השגחה מתמדת של רב ירא שמים, ורק אז מובטח לו, שאכן בדרך זו - הוא יצליח לקפוץ ולעלות על הרכבת - המוליכה אל חיים טובים ומאושרים, חיים של שלווה ומרגוע, והרבה 'סיפוק אמיתי' בחיים!

אין ראוי לערוך מסיבת בת מצוה בית הכנסת, אף אם ישמרו על קדושת המקום, ואף אם עורכים את המסיבה בשעת לילה בשעה שאין שם מתפללים. [ילקוט יוסף, הלכות קס"ת ובית הכנסת עמוד רמד].

המנהג שיש נוהגים לעשות מסיבה חגיגית וסעודת הודאה ושמחה לבת מצוה, ביום מלאת לבת שתים עשרה שנה ויום אחד, הוא מנהג טוב והגון, ויש בזה מצוה לחיזוק החינוך לבנות ישראל ברוח ישראל סבא. וטוב שיאמרו שם דברי תורה ותשבחות להשי"ת. וברור מאד שיש לשמור בקפדנות על כללי הצניעות לפי דעת תורתינו הקדושה, וכמו שנאמר: עִבְדוּ את ה' בשמחה וגילו ברעדה. ונכון שהאב יברך "ברוך שפטרני מעונשה של זו" בלי שם ומלכות, כדרך שאומרים כן בנער שנעשה בר מצוה. [ילקוט יוסף ברכות עמוד תרז].

מתנה יפה לבת מצוה ביום המיוחד שמקבלת על עצמה עול התורה והמצוות, לקנות לה מטפחת או כובע יפה לכסוי ראשה כשמברכת ומתפללת, שלא להזכיר שם שמים בראש מגולה! (יחוה דעת חלק ה סימן ו).

מסיבת חגיגת ה-בת המצוה

מה דעת פוסקי הדור על כך?

שו"ת קול מבשר חלק ב סימן מד וסימן ל"ט

"בדבר שאלתו אם מותר לחוג חגיגת בת מצוה ואם יש בזה משום "ובחוקותיהם לא תלכו" -

"...ואלה מאחינו שהנהיגו זה מחדש חגיגת בת מצוה אומרים, שהם עושים כן כדי לחזק בלב הבת, שהגיעה למצות, רגש אהבה ליהדות ולמצוותיה, ולעורר בה רגש הגאון על יהדותה ועל היותה בת לעם גדול וקדוש. ולא איכפת לנו מה שגם הגויים חוגגים חגיגת הקונפרמציאן בין לבנים ובין לבנות, הם בדידהו ואנן בדידן, הם מתפללים וכורעים בכנסיות שלהם ואנחנו כורעים ומשתחוים ומודים לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

ויש טוענים נגד ההיתר של חגיגת הבת מצוה, משום שהוא נגד מנהג הדורות הקודמים, שלא נהגו מנהג זה. אבל באמת אין זו טענה, כי בדורות שלפנינו לא הצטרכו לעסוק בחינוך הבנות, לפי שכל אחד מישראל היה מלא תורה ויראת שמים, וגם האווירה בכל עיר ועיר מישראל היה מלא וממולא בריח וברוח היהדות, והבנות שגדלו בבית ישראל שאפו את רוח היהדות בקרבן באפס מעשה וכמעט שינקו את היהדות משדי אמותיהן. אבל עכשיו נשתנו הדורות שינוי עצום. השפעת הרחוב עוקרת מלב כל נער ונערה כל זיק של יהדות, והבנות מתחנכות בבתי ספר נכרים או בבתי ספר חילונים, שאינם שוקדים להשריש בלב תלמידיהם אהבה לתורת ישראל ולמנהגי הקודש של היהדות השלימה, לכך מוטל עלינו לרכז כל כחותינו בחינוכן של הבנות.

ושורת ההגיון הישר וחובת העיקרון הפדגוגי מחייב, כמעט, לחוג גם לבת את הגעתה לחיוב המצות, והפליה זו שעושים בין הבנים והבנות בנוגע לחגיגת הבגרות פוגעת קשה ברגש האנושי של הבת הבוגרת, אשר בשטחים אחרים כבר זכתה בזכיון האמנציפציא, כביכול.

ואף שנוטה אני להתיר חגיגת בת מצוה, מ"מ מסכים אני לדעת הגאון ר"מ פינשטיין בספרו אגרות משה או"ח ד' סי' ל"ו, שאין לחגוג חגיגה זו בבית הכנסת ואף לא בלילה אף שאין שם אנשים, כי אם בבית פרטי או באולם הסמוך לביהכ"נ. ובתנאי שהרב ידרוש

בפני הבת הבוגרת דרשה מאליפה ולהזהירה להיות שומרת מהיום והלאה המצוות העיקריות בדברים שבינה למקום (כשרות, שבת, טהרת משפחה), הטיפול בחינוך הבנים, וחובת העידוד והחיזוק לבעל בלימוד תורה ובשמירת מצוות, והיותה שקודה לתת עיניה באיש שהוא ת"ח וירא שמים. וכל הדברים האלה הם טעמים גדולים להתיר חגיגה זו אפילו לפי שיטת הגר"א, שהנהו מחמיר מאוד בענינים אלה.

"...ואפשר לציין את המאורע של מסיבת הבת מצוה, בתור יום שמחה וגילה, בחוג של קרובים וידידים בביתה ובבית הספר לבנות שהיא לומדת בו, ויוכל המורה דשם (איש או אשה) להרצות הרצאה מענינא דיומא להבהיר חובת בת ישראל שהגיעה לגיל המצוות". עכ"ל.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ב סימן צז

"ומה שכתר"ה מתקשה מדוע אין מצוה בסעודת בת מצוה כשנעשית בת י"ב שנה כמו בבן דגם הבת הא מתחייבת עתה במצות, ויש להוסיף לחזק הקושיא שאף שאין הבת דורשת דאף אם תדרוש ליכא מעלה שפטורה מתלמוד תורה, מ"מ הא ביום שנעשה בר מצוה נחשבת סעודת מצוה אף כשאינו דורש, כדאיתא במג"א סימן רכ"ה סק"ד ובדגמ"ר יו"ד סימן שצ"א סעיף ב' בשם מהרש"ל ביש"ש וא"כ גם בבת באותו היום שנמלאו לה י"ב שנה ויום אחד יתחשב סעודת מצוה? ואין לומר דאה"נ, כיון דלא הוזכר זה בשום מקום. ועיין בפמ"ג בא"א סק"ה שהקשה לענין ברכת שפטרני מ"ט לא אמרינן בבת כשנעשית י"ב שנה ולא הקשה על מה שאין עושין סעודה אף שטעם הסעודה כתב בסק"ד מא"ר משום דגדול המצוה ועושה וכן הוא במחצה"ש, שטעם זה הא ישנו גם בבת והיא קושיא גדולה.

והנכון לע"ד משום דאין ניכר חילוק בבת למעשה במה שנעשית גדולה יותר מקטנותה ולא דומה לבן שניכר טובא שמעתה מצרפין אותו לכל דבר שבעי מנין עשרה ומנין שלשה. ועל ידיעה בעלמא כשלא ניכר למעשה אין עושין סעודה ושמחה אף שבעצם יש בזה אותה השמחה ממש..."

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן לו

"בדבר עצם חגיגת בת מצוה, אין בזה ענין סעודת מצוה אלא הוא כשמחה של יום הולדת בעלמא שהוא רשות, ולכן אין לעשות בביהכ"נ, שסעודות הרשות אין להתיר בביהכ"נ אף כשנבנה על תנאי. אבל לעשות קידוש בביהכ"נ שנוהגין ברוב בתי כנסיות דמדינה זו לעשות בכל שמחה שיש להאדם, לא גרעה שמחה זו משאר שמחות שעושין ורשאה גם לומר איזה מלים לכבוד שמחתה, וזה מסתבר שיסגי להתועלת שסובר כתר"ה שיש בזה אבל לא תאמר על הבימה אלא אצל השלחן שעושין הקידוש שם". עכ"ל.

שו"ת ציץ אליעזר חלק יח סימן לג

"בשו"ת קול מבשר (הגאב"ד דק' טשרנאוויץ והגליל, ועוד) בח"ב סימן מ"ד השיב לשואלו שרצה להנהיג בכזאת בתוקף תפקידו מסיבת בת מצוה, שאין כל מקום לזה לעריכת תכנית בת מצוה, ושאין גם מקום בהלכה שהאב יברך עליה ברוך שפטרני, ויעץ לו שאפשר לציין את המאורע הזה בתור יום שמחה וגילה בחוג של קרובים בביתה ובבית הספר לבנות שבו היא לומדת ותוכל המורה דשם להרצות הרצאה מעניני דיומא להבהיר חובת בת ישראל שהגיעה לגיל המצוות, זוהי תמצית תשובתו יעו"ש.

ואל השלישי אני בא, לספר שו"ת דברי ישראל להגה"צ הראב"ד מבודאפעסט ז"ל בח"ב בילקו"ת סימן ז', שיוצא במלחמת חרמה נגד עריכת חגיגת בת מצוה ועשיית סעודה וברכת ברוך שפטרני, הן במעודנים, וגם לרבות לא בבית, וקידודין די נור פולטין מפיו הק' נגד הרוצים לפרוץ זה ולהנהיג דבר כזה שלא שערום אבותינו, ואין נפ"מ בין אם כוונתם לשם שמים או שלא לשם שמים, ואורייתא קא מרתתחא /מרתחא/ ביה לאין שיעור וערוך כדיעו"ש.

גם לרבות בשו"ת אגרות משה (להגר"מ פיינשטיין ז"ל) חאו"ח סימן ק"ד מורה ובא כי הצערעמאניע של בת מצוה הוא ודאי רק דברי רשות והבל בעלמא, ולכן הוא כותב דאין שום מקום להתיר לעשות זה בביהכ"נ, וכ"ש בזה שהמקור בא מהרעפאמער וקאנסערוויטיוועך, ורק אם רצה האב לעשות איזה שמחה בביתו רשאי, אבל אין זה שום ענין וסמך להחשיב זה דבר מצוה וסעודת מצוה. ומסיים וכותב כי אף בבית היה יותר טוב למנוע ע"ש.

והאמת אגיד כי גם לענ"ד נראה כמסקנת הגדולים עליונים למעלה לאסור איסור הן במועדן והן בפומבי בבית, בגלל שבחגיגה פומבית לבת, לא ימלט מלהכשל באביזרייהו דאביזרייהו דגילוי עריות מכמה פנים, ודי לחכימא, ועל אחת כמה שמאן דכר שמיה לבוא ולומר שיהא בזה מצוה, או שתקרא סעודת מצוה. ונער הייתי וגם זקנתי ולא ראיתי בין מחנה החרדים לדבר ה' שינהגו, או שיעלו על שפתי קדשם רעיון כזה, לערוך חגיגת בת מצוה, דידעו והבינו דעכ"פ מידי הרהור לא יצאו ממעמד כזה יהא אשר יהא.

וברצוני להדגיש כי גם הגה"ח הבן איש חי ש"א פ' ראה סימן י"ז איננו כותב כאילו שמהראוי להנהיג לעשות לה סעודה, ואדרבא כותב בדבריו שלא נהגו לעשות לה סעודה, וזהו בבחינה של פוק חזי מאי עמא דבר, וקרוב לודאי שהוא זה בגלל גדירת גדר שלא יבואו להכשל באביזרייהו דג"ע. והוא הקדוש לא מציע אפילו ברמז לשנות זה ולהנהיג כן לעשות סעודה, אלא כותב שעכ"ז (אעפ"י שהמנהג שלא לעשות סעודה) תהיה

הבת שמחה אותו היום ותלבוש בגדי שבת ואם יש לאל ידה תלבש בגד חדש ותברך שהחיינו ותכוון על כנסתה בעול מצוות כדיעו"ש, וזה בודאי רצוי ומקובל באין כל עוררין על כך". עכ"ל.

שו"ת יביע אומר חלק ו - אורח חיים סימן כט

"נשאלתי אודות מה שנהגו מקרוב לערוך חגיגת בת מצוה, כשהגיעה הבת לגיל י"ב שנה וים /ויום/ אחד, אם יש לזה מקום בהלכה. ואם יש לברך ג"כ ברוך שפטרני מעונשה של זו, כשם שמברכים על הבן שהגיע לגיל בר מצוה ברוך שפטרני מעונשו של זה?

"...ומעתה הבוא נבוא גם לענין השאלה הראשונה אם נכון לערוך חגיגת בת מצוה, לבת שהגיעה לגיל י"ב שנה ויום א', שנראה בודאי שיש מצוה לערוך סעודה ושמחה לבת - מצוה, ע"פ מ"ש מהרש"ל בס' ים של שלמה (פ"ז דב"ק סי' לז), שסעודת בר מצוה אין לך סעודת מצוה גדולה מזו, שנותנים למקום שבח והודיה על שזכה הנער להיות בר מצוה וגדול המצווה ועושה וכו', וראיה לזה מקידושין (לא) שאמר רב יוסף לבסוף, השתא דשמעיתא להא דא"ר חנינא גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה, מאן דאמר לי דאין הלכה כר"י דאמר סומא פטור מן המצות, עבידנא יומא טבא לרבנן, דקא מפקידנא ועבידנא, ואף על פי שכבר היה חייב, על הבשורה בלבד רצה לעשות יום טוב, כל שכן בהגיע עת דודים וזמן המחייבו במצות שראוי לעשותו יום טוב. ע"כ. וה"נ בת שמתחייבת בכל המצות שהאשה חייבת בהן, והו"ל מצווה ועושה, שפיר יש לעשותו יום טוב, ומצוה נמי איכא. וכן ראיתי להרב בן איש חי (פרשת ראה אות יז) שכ', והבת ביום שתכנס למצות, אף על פי שלא נהגו לעשות לה סעודה, עם כל זה תהיה שמחה באותו יום, ותלבוש בגדי שבת, ואם יש לאל ידה תלבש בגד חדש ותברך שהחיינו ותכוין לפטור שמחת כניסתה בעול מצות. ע"כ. והנה אף שכ' שלא נהגו (בזמנו) לעשות לה סעודה, בזה"ז שעושים סעודה לבת מצוה, יפה עושים. וכן נראה מלשונו של הרב בן איש חי שתלה ד"ז רק במנהג. וכן ראיתי לידידי הרה"ג ר' עובדיה הדאיה בשו"ת ישכיל עבדי ח"ה (חאו"ח סי' כח) שדייק כן מד' הבא"ח שדעתו שהיה ראוי לעשות סעודה לבת בהגיעה למצות, אלא שלא נהגו במקומו, אבל במקומות שנהגו ודאי דראוי והגון הדבר, כשם שעושים לבר מצוה סעודה וחגיגה בזמן שנכנס לעול מצות, והוא הדין והוא הטעם לבת - מצוה. וזה מלבד הטעם שהשמחה היא משום שהאב נשתחרר מהעונש המוטל עליו לחנך בניו ובנותיו עד שיגיעו למצות וכו'. ע"ש.

וראיתי להרה"ג ר' משה פיינשטיין שליט"א בשו"ת אגרות משה (חאו"ח סי' קד) שכ', שחגיגת ושמחת בת מצוה, אין שום סמך להחשיבם לסעודת מצוה, שאין זה אלא רק

כשמחת יום הולדת בעלמא, ומ"מ אם רוצה האב לעשות איזה שמחה בביתו לבת - מצוה רשאי, אבל לא בבהכ"נ. ע"ש. ובמחכ"ת אין דבריו מחוורים, שמכיון שנכנסה למצות והויא כגדולה המצווה ועושה, בכל המצות שהאשה חייבת בהן, בודאי שיש בזה מצוה, וכדברי הרב בן איש חי הנ"ל. וכן ראיתי לידידי המנוח הרה"ג ר' עמרם אבורביע ז"ל בס' נתיבי עם (ס"ס רכה) שהביא שנתפשט המנהג בזה"ז שעושים חגיגת בת מצוה לבת שהגיעה למצות, והרב בן איש חי אישר המנהג הטוב הזה. וכדאי שהאב יברך שפטרני מעונשה של זו במסיבת החגיגה בלי שם ומלכות כדרך שמברכים לבן, כשהגיע למצות. וע"ש. ומכל שכן שרגילים לומר במסיבות כאלה דברי תורה מענינא דיומא, וגם שירים ותשבחות להשי"ת, ובכה"ג דהוי סעודת מצוה. כמבואר במרדכי (פסחים מט:) וברמ"א בהגה או"ח (סי' עתר ס"ב) ובאחרונים שם. ועכ"פ בודאי שכשיש שם ד"ת ושירות ותשבחות להשי"ת דהוי סעודת מצוה. ומכ"ש לבן או בת שהגיעו למצות דהוו בכלל גדול המצווה ועושה וכנ"ל. והנח להם לישראל שבני נביאים הם. והנלע"ד כתבתי". עכ"ל.

שו"ת תשובות והנהגות כרך א סימן קנו

שאלה: חגיגת בת מצוה אם מותר ורצוי בקהל החרדים לדבר ה'?

תשובה: ידוע שהריפורמיים עושים לבת שמגיעה למצוות סעודה גדולה כמו לבן, ומסיבה כזאת איסור גמור, ושנוי מדרכי אבותינו, וכל מסיבה שמטרתה להתנהג עם נשים כאנשים (שויון) כאומות העולם הוי אסור גמור, ובמסיבה גדולה לבת מצוה כוונתם רק להוכיח שנשים כאנשים.

אמנם אף שאצלינו לא נהגו כלל ענין בת מצוה, מ"מ במקום שנהגו לקרוא לכמה מחברותיה ומשפחתה לבד לסעודה קטנה, שאין בזה שום דמיון לסעודת בר מצוה דאיש, כיון שאין סעודה גדולה ורק לנשים, אין אני רואה בזה איסור, וכיון שנהגו כאן כן, אין צורך למחות, כשאין הדבר בפומבי וכעין בר מצוה שאסור.

ולהיפך זה יעורר אותה לזכור שהיא מעכשיו בת מצוה וחייבת במצוות כגדולה, וראוי להזכירה לבת מחובתה מעכשיו במצוות יותר, רק בארץ ישראל לא נהגו שום כנס לבת מצוה, אבל כאן להקים רעש למחות כשנהגו באופן שהבאנו אין אני רואה בזה שום ענין ויש להניחם במנהגם.

והפוסקים דנו למה לא יברך האב ברוך שפטרני גם לבת, ופירשו בכמה אופנים, ונראה עוד דלא נתקנה הברכה רק כשהוא לפניו וכדמוכח מנוסח הברכה "מעונשו של זה" ואין מדרכי הצניעות לבוא עם בתו לציבור ולברך.

תשובות והנהגות כרך ה סימן סח

חגיגת בת מצוה: בענין חגיגת בת מצוה, כבר הבאתי בח"א (סי' קנ"ו) שאם עושים רק סעודה קטנה עם חברותיה אין למחות, אבל האמת היא שכיון שאבותינו ואבות אבותינו לא נהגו כן, אין להתחיל בחדשות, וכמאמר הח"ס זצ"ל "החדש אסור מן התורה", ואף דלכאו' הטעם לסעודה ולברכת ברוך שפטרני שייך גם בבנות, מ"מ כיון שאינם חייבות במצוות כאנשים, לא תיקנו כן, ועוד נ"ל הטעם בפשיטות דענין סעודת מצוה הוא רק כשעושה סעודה במנין גברי וזה ל"ש בבת, ואין לנו לשנות.

ולע"ד יאה לעשות כדברי הגאון וצדיק בעל "בן איש חי" (פרשת ראה) שהורה שלא לעשות סעודה, אבל תהיה הבת שמחה באותו יום ותלבש בגדי שבת, ומוסיף שאם יש לה מלבוש חדש תברך שהחיינו ותכוון גם על כניסתה לעול המצוות, וטוב שהאבא יברך אותה בברכת הילדים כבערב יום כיפור, ויתן לה מתנה חומש או ספר וכדומה, ותדע בזה ותזכור שנכנסה לעול המצוות, והמוסיף ע"ז גורע.

ומי שנוהג כמנהג אבותינו ואינו חוגג כלל גם כן שפיר קעביד, ומיהו לע"ד רצוי לעוררה שמעכשיו היא בת מצוה, וללשון הרע שמדברת מעכשיו יש עונש אחר, וכן המצוות שלה מעכשיו חשובים טפי, ולכן כשהמשפחה רוצה לחגוג הבת מצוה, תנהג כמ"ש שתלבש בגדי שבת והאב יברך אותה ויזהירה שמעכשיו היא בת מצוה, ויתן לה איזה מתנה לזכרון.

והיום הבנות לומדות ומרגישות ומבינות יותר ענין בת מצוה, וכיון שבדרך שהבאנו הכל בצניעות ותוך הבית, ובדרך זו יחזק ויעודד אותה, אין סיבה למנוע לעשות כהנ"ל וכמבואר ב"בן איש חי" וכמש"נ.

וביארתי דאף דאמרו חז"ל כל המלמד בתו תורה כאילו מלמדה תפלות, אבל עכשיו בדורינו שבעו"ה שהמצב שונה שהרחוב עם עיתונים ספרים ושיחת חברים וכדומה, אז מצד המ"ע דהודעת מעמד הר סיני שיסודה ללמד לבנותיו ירא"ש, מחוייבין ללמד הבנות תורה כדי שיגיעו לאהבת תורה ויראת שמים, והיא חובת השעה לנו לדורינו בעיקבתא דמשיחא, וכך זכינו ב"ה שרבות הן הבנות שמשתוקקות ומתפללות להינשא עם בני תורה דוקא, ואשרי חלקם בזה ובבא!". עכ"ל.

הבת נכנסת ל"עולם היהדות" כבר
בגיל 12, והגבר רק בגיל 13, האם זו
"אַפְלָיָה" או "פְּרוֹטֶקְצְיָה"?

המשנה באבות קובעת: "...בן 13 למצוות"! כלומר, חז"ל קיבלו "קבלה" איש מפי איש, שכך נאמרה 'הלכה למשה מסיני', שדוקא גיל 13 - הוא הגיל המתאים ביותר, שהאדם כבר "בָּשֵׂל" מבחינה בגרותית, כדי להעמיס על כתפיו את עול התורה והמצוות!
וא"כ גיל זה (13) הוא קביעה של "הלכה למשה מסיני", ואין לנו עליו שום שאלות.
מה שכן יש מקום לשאול: זהו על הגיל 'בת מצוה' של הבת, מדוע שם ראו לנכון להקדים לה שנה, ולחייב אותה במצוות כבר בגיל 12? מה ה"אַפְלָיָה" הזאת? לבן רק בגיל 13 - ולבת כבר בגיל 12?
אלא התשובה היא: קביעת הגיל 12 אין זו גנאי לאשה, אלא בדיוק ההיפך: זהו השבח הגדול שלה! שבגלל שחז"ל מצאו באשה איזו 'מעלה' מיוחדת - שבה היא עולה עשרת מונים על פני הגבר - לכן הקדימו אותה שנה קודם לכן!
ואיזו "מעלה" מצאו חז"ל שיש אותה דוקא בנקבה? בזה שכבר בגיל 12 - היא מתחילה להיות "בוגרת"! לא רק בסימנים של 'התפתחות הגוף' - אלא גם בהתפתחות הנפשית והשכלית - גם בזה היא עדיפה על הגבר!
שכך גילו לנו חז"ל בגמרא מסכת נידה (דף מ"ה:) שהקב"ה נתן "בינה יתירה" לאשה יותר מהאיש! כלומר, הַחוּשִׁים של ה'בינה והפיקחות' חזקים אצל האשה - יותר מאשר אצל האיש! ולכן היא מקדימה לקבל עול מצוות יותר מהר מהאיש!
[ובמאמר המוסגר: מה שאמרו חז"ל בגמרא מסכת עבודה זרה (דף י"ז:) שנשים "דעתן קלה" - אין זה סותר ל"בינה היתירה" שניתנה להם! כיון שחז"ל הדגישו "דעתן" קלה, כלומר, שִׂכְלו של האדם מורכב משלשה חלקים: "חכמה", "בינה", ו"דעת"! ואצל הנשים, רק החלק של ה"דעה" שלהם הוא קל ורופף, ולא ה"בינה" היתירה שלהם!
ואלו שני דברים נפרדים 'בינה' ו'דעת' וכדלהלן:
"בינה" - זה מלשון "להבין" דבר מתוך דבר! שהאשה יש לה את הַחוּשׁ הַמְפַתֵּח לקלוט 'דבר מתוך דבר' ו"להריח" מיד כל דבר שנראה לה "חשוד", יש לה "עין בוחנת" שבו היא יכולה לראות מראש - איך העניינים יתגלגלו בעוד כמה שנים! וכך בכל התחומים, האשה יודעת לְצַפּוֹת את הדברים מראש, ובכל דבר היא רואה את ההשלכות והתוצאות הָעֲתִידִיּוֹת שיוצא מאותו דבר!
בדברים אלו - ניתנה 'בינה יתירה' לאשה, והיא חזקה בהם יותר מהגבר!
ואולם ה"דעת" שלה - כלומר, "דעת" זה מלשון "חיבור" (וכמו שכתוב בפסוק: "והאדם "ידע" את חוה אשתו"!) דהיינו, לחבר כל דבר "למעשה", ולהוציא כל מחשבה ל'פועל', ולתרגם את זה ל'מציאות' - (מה שנקרא "תַּכְלֵ'ס בַּשֶּׂטַח") - בזה האשה חלשה יותר מהגבר, ולוקח

לה הרבה זמן להוציא "מסקנות מעשיות" מהבינה היתירה שיש לה, כיון שאצל האשה שולט הרגש יותר מהשכל, וקשה לה "לחתוך" כל דבר באופן קצר וברור! ועל זה התכוונו חז"ל שאמרו: נשים "דעתן" קלה!]

ובכל אופן, זהו טעם אחד, על שהעדיפו את הבת להיכנס ליהדות שנה קודם הגבר, זאת מחמת שהיא מתבגרת שיכלית יותר מהר, הודות ל"בינה" היתירה שהקב"ה חנן אותה!

2. טעם שני - מדוע האשה מקדימה את חיוב המצוות - שנה מוקדם מהגבר:

והפעם - מצינו על כך תשובה מדהימה מדברי רש"י במסכת כתובות (דף נ'.) שהסביר זאת: "לפי שהבת אינה מתשת כוחה על לימוד התורה כמו הגבר, ולכן יש לה את מלוא הכוחות הגופניים והנפשיים - כדי לקבל עליה את עול המצוות - שנה אחת מוקדמת לפני הגבר"!

שמעתם? ממש פלאי פלאים! התורה שלומד הילד בהיותו נער, היא מתישה את כוחו, ולכן הוא לא מספיק להתפתח מבחינה גופנית ונפשית - אלא רק עד גיל 13! בניגוד לבת, שהיא לא מוציאה את כוחה על לימוד התורה, ולכן גופה ממהר להתפתח כבר שנה קודם לכן!

מפליא ממש לראות, עד היכן מגיע כוח ההשפעה של לימוד התורה!

וא"כ לסיכום: יש לנו שני טעמים, מדוע הבת נכנסת לעול המצוות - שנה מוקדמת יותר מלפני הגבר:

א. בגלל ה"בינה יתירה" שהקב"ה חנן אותה יותר מהאיש.

ב. בגלל שהאשה לא משקיעה את כוחותיה על עמל התורה, ולכן גופה ממהר להתפתח יותר מהר מאשר הגבר!

נמצא, שאין כאן שום "אַפְלָיָה" ושום "פְּרוֹטֶקְצְיָה", אלא פשוט שיקולים רוחניים, שמחמתם האשה "זכתה" להיכנס למעגל ה'נשים הצדקניות' של העם היהודי - שנה שלמה לפני הגבר!!!

ודבר זה מעודד הרבה, כשרואים איזה דמות חִיוּבִית יש לאשה, ואולם זה גם 'מְחַיֵּב' הרבה! שאם התורה הכניסה אוֹתָךְ לְמַעְגָּל המצוות שנה שלמה לפני הזמן - זאת אומרת שיש באשה "פּוֹטֶנְצְיָאל" גדול, שאפשר לבנות ולהשקיע בו הרבה! רק עם החלטה אמיצה וחזקה, ועם רצון אמיתי וְכֵנֶה - וכבר תוכל הבת לְמַמֵּשׁ באמת את התקוות הגדולות שהתורה תולה בה, וכל זאת במטרה להגיע להיות מאותן "נשים צדקניות" שבזכותן עתידין עָם ישראל להגאל!

...ואשרי הבת שיודעת להעריך כראוי את מעלותיה, ביום ה'בת מצוה' שלה!

גילוי מפתיע:
הבת - אפילו שהיא כבר "נשואה" -
תמיד היא נשארת ה"בת הקטנה"
של האבא...!!!
שאלו פעם פיקח אחד: מדוע כשיש "בר מצוה" - האב עולה לס"ת, ומברך "ברוך שפטרני מעונשו של זה"! ואילו כְּשֶׁבִּתּוֹ מגיעה לגיל ה"בת מצוה" - האב אינו רואה צורך לברך את הברכה "ברוך שפטרני מעונשה של זאת"?
ענה להם אותו פיקח: לפי שאצל הנער, כשהוא מגיע כבר לגיל הבר מצוה - הוא באמת מתבגר ועומד בכוחות עצמו, וכמעט שאינו תלוי כלל להשגחת הוריו.
ואולם אצל הנקבה, תמיד האב ממשיך לסבול מ"צָרַת הבת"! גם כשהיא מגיעה לגיל הבת מצוה, וגם כשהיא מתבגרת, ואפילו כשהיא כבר נישאת - תמיד תמיד - האב עוד דואג וחושש לעתידה של בִּתּוֹ! וכפי שאמרו לנו חז"ל, בגמרא מסכת סנהדרין (דף ק:) וזה לשונם: "בת לאביה - מַטְמוֹנֶת שָׁוְא, מרוב פחדה עליה - האב אינו יכול לישון בלילות! ועל מה יש לו לאב לפחד על בִּתּוֹ? ממשיכה הגמרא ומסבירה:
* בקטנותה - מפחד האב שמא תתפתה לעשות שטויות.
* בנערותה - מפחד האב שמא ביתו לא תהיה צנועה, ותפקיר את עצמה לרחוב.
* כשבגרה - מפחד האב שמא ביתו לא תצליח למצוא את זיווגה האמיתי.
* וכשכבר נישאת - עדיין מפחד האב, שמא ח"ו לא תזכה להוליד ילדים.
* וגם כשכבר הזקינה, ויש לה בעל וילדים - עדיין מפחד האב על ביתו, שמא כשתיהיה 'זקנה' תבוא לעשות עין הרע וכל מיני כשפים, ותזיק בכך לבריות!
נמצא, שלאורך כל חייה של הבת, יש לאב "פחדים" ממנה, ובגלל זה הוא לא מסוגל להירדם בלילות! כיון שֶׁהַיְצִירָה של "הנקבה" היא אמנם דבר שמועיל לעולם, אולם מאידך הוא גם דבר שמסוכן לעולם! הכל תלוי ב"חכמת נשים" של האשה, האם היא מנצלת את חכמתה וכשרונותיה - איך להפיל יותר את בני האדם ברשת החטא, או איך לרומם את העולם - בהקמת עוד בית נאמן בישראל!
נו, לאחר "פחדים" ו"נדודי שינה" כאלו שיש לאב מביתו - האם יש עוד מקום לברך "ברוך שפטרני מעונשה של זו" - - - ?? הרי האב לעולם לא נפטר מדאגותיו על ביתו! וכפי שלימדו אותנו חז"ל בגמרא הנ"ל!
אכן, לא לחינם אומרים העולם, שהבת, אפילו כשהיא כבר 'נשואה' - תמיד היא נשארת ה"בת הקטנה" של האבא...!!!

אירוסין

דרשה א' - לאירוסין

האשה יש לה "שני פרצופים":

מצד אחד 'טובה ונעימה' - ומצד שני - 'מרה ממוות'!

סוד ההצלחה הוא - להשקיע ב'נתונים' שיש בידך -

ולא לחפש את האושר בחוץ!!!

נמצאים אנו במסיבת אירוסין, שבה מתהדק הקשר בין הארוס לארוסתו, ושני הצדדים עומדים לקשור ביניהם - "קשר של קיימא" שֶׁיְּלַוֶּה אותם לאורך כל חייהם. טקס חגיגי זה, מבטא את הַרְגָּשות הפועמים בלב הזוג הצעיר, שהנה זוכים הם סוף סוף להגשים את חלום חייהם - לזכות לבנות עוד נידבך נוסף בחורבות ירושלים, ולהקים בית נאמן בישראל. בית, שיהיה מבוסס על יסודות איתנים ומוצקים, ויתנוסס לתפארה בקרב עם ישראל.

והנה, לפני שעושים צעד גורלי כזה, צריכים הזוג לדעת תחילה לקראת מה הם הולכים, ועל איזה "יסודות" הם מתכוננים לבסס עליהם את חייהם. ובמילים אחרות: באיזה "מפתח פלאים" ניתן להשתמש כדי "לפתוח" לעצמם עתיד מזהיר, עתיד שבו כל אחד מבני הזוג יהיו באמת מאושרים ושמחים - על כל רגע ורגע שהם נמצאים בביתם המשותף - ויכולים לחיות חיים משותפים, עם עזרה הדדית והנאה משותפת! ועוד נשאל - מהו הסוד שבו אפשר להפוך את האושר וְהַחֲוָיות של ליל הכלולות - לשרשרת אחת ארוכה, שתמשיך ללוות את בני הזוג בכל יום ויום לאורך כל מסלול חייהם? שבכל יום הם ירגישו חוויה חדשה - ממש כמו ביום החתונה?

כיצד אפשר להגיע לכל ה"חלום" הזה?

וכעת קראו היטב את תוכן התשובה שנעלה כאן, כיון שהיא שווה 'מליונים'! שכן, באמצעותה אפשר להפוך את כל החיים ל"ערב חתונה אחד ארוך", שיהיו מלאים עם הרבה אושר וסיפוק אמיתי! ולכן מאד חשוב שכל זוג יהיה מודע ל'תרופת הפלאים' שנכתוב כאן. ואשרי אותו זוג פיקח שזוכה ליישם אצלו את הדברים - "הלכה למעשה", שאז מובטח להם שברבות הימים יווכחו לראות, שאכן הם עשו השקעה כדאית ואף רְוִחית.

ונעמיק תחילה לרדת לשורש הנידון:

ראשית, חייבים לדעת את הידיעה המשמחת, שבכל טקס חתונה שמתקיימת - ה'שכינה' בכבודה ובעצמה מוזמנת לטקס החופה והקידושין, ושורה במעמד קדוש זה

(קדושת השכינה - ממש, כמו הקדושה בבית הכנסת! ועד כדי כך - שפסק בספר "שובע שמחות" עמוד קל"ד (להגרע"י שליט"א) ש"יש להזהיר את ההמון, שלא יעשנו סיגריה תחת החופה, אלא יש לעמוד באימה וכובד ראש, מחמת קדושת השכינה השורה במקום!!!) ומטעם זה צריכים הקהל לעמוד בשעת החופה. וכן לומר בברכת הזימון "שהשמחה במעונו". כלומר, שיש שמחה במעונו של הקב"ה, על אשר מקימים עוד משפחה יהודית - בעם ישראל.

וא"כ, לאחר שלמדנו שהקב"ה משרה את שכינתו על הזוג - בצעד הראשון של חיי הנישואין שלהם, כעת נותר לנו לברר ולפתור את הבעיה - מה עושים כדי שהשכינה לא 'תברח' מהבית? שתישאר תמיד בבית - ותברך את הזוג הצעיר בכל צעד ושעל בחיים: בהצלחה בבנים, בפרנסה, בשלום בית אמיתי, בהכל! ל"קשור" את השכינה, שתהפוך את ביתנו לכעין "מקדש מעט" - וכמו שהיה בבית של אבותינו הקדושים, שתמיד ה"ענן" היה קשור להם לאהל? כיצד זוכים להגיע לכל זאת - - - ???

ואמת, שישנם כמה 'תנאים': חיזוק בצניעות הלבוש, חיזוק ורצינות בתפילה, וכו'. ואולם אנו נבחר לדבר על נקודה אחת, שהיא גם חשובה ונחוצה מאד לידיעת בני הזוג.

וכדי לבאר את ה"תנאי" להשראת ה"ברכה" בבית, נקדים הקדמה קצרה:

היודעים אתם, על איזה דבר חז"ל קבעו עליו שהוא דבר הכי "טוב" שקיים בעולם? על התורה הקדושה! שכך כתוב "כי לקח טוב נתתי לכם, תורתי אל תעזובו"! (וכל שאר הדברים שנראה לנו שזה "טוב" - זה רק 'דמיונות' שלנו. שהטוב האמיתי - זה רק מה שנראה דרך 'המשקפיים' של חז"ל הקדושים!)

וכעת - שימו לב לדבר מפליא ומעניין: היודעים אתם, את מי חז"ל הִשְׁווּ לתורה הקדושה, וג"כ יְחֲדוּ אותו בתואר שנקרא "טוב"? אכן כן... על האשה! שכך אמר שלמה המלך במשלי (י"ח-כ"ב) "מצא אשה - מצא טוב"!

וא"כ, מצד אחד רואים כאן, שהאשה היא כ"כ טובה ונעימה לאדם - ממש כמו הטוב והנועם שיש לנו בלימוד התורה הקדושה! שהרי רק על שניהם נֶאֱמַר שהם דבר "טוב"! ואולם מצד שני, מצינו בחז"ל דברים הפוכים לגמרי! הנה, ראו לפניכם את החשבון:

היודעים אתם, איזה דבר הכי מר וגרוע, שיכול להיות לאדם בעולם? זהו "יום המוות"! שאין יום 'שחור' לאדם כמו יום המות, בר מינן.

ואולם כעת תשתוממו לשמוע, שיש עוד דבר גרוע בעולם, שגרוע ומר - עוד יותר מיום המוות!!! ומה זה יכול להיות? זוהי - - - האשה! כן! כך קבע לנו שלמה המלך, וכתב בספרו קהלת (ז-כ"ו) "ומוצא אני את האשה - מר ממות"! כלומר, שהאשה עושה את החיים 'מרים' לאדם - יותר גרוע ממלאך המות שנראה לו ביום המיתה!

וכעת, לאחר גילוי שני מקורות אלו, עומדים אנו מבולבלים ונבוכים, ולא יודעים איך בדיוק להסתכל על האשה: האם היא באמת טובה ונעימה, כמו הנועם שיש בתורה הקדושה. או - שהיא רעה ואיומה, עד כדי שמעדיפים לראות את יום המוות - ורק לא את האשה!

אז מה האמת? וכי שלמה המלך, שהיה הענק שבחכמים - נתן לאשה שני 'פרצופים' - שסותרים את מהותה מהקצה לקצה? - - -

זוהי שאלה קשה ומפליאה. ואולם, התשובה לכך - מדהימה שבעתיים! ולכן, האזינו היטב לתוכן התשובה שנעלה כאן, כיון שזה מהווה - יסוד גדול ב"שלום הבית" של האדם:

ותוכן התשובה: שבאמת האדם בעצמו, בוחר וקובע לעצמו - איך תֵּרָאֶה אשתו, האם טובה ומסורה, או - מרה ממות! דבר זה, גוזר הבעל על עצמו, במו ידיו!

וכיצד האדם יכול להפוך את אשתו לטובה ונעימה, או ח"ו לגרועה שבגרועים עד לתיאור של "מר ממות"? על זה דייק שלמה המלך בלשונו, ורמז לנו זאת בפסוקים עצמם: "מצא אשה" - מצא טוב! "מוצא אני" - מר ממות את האשה!

הנה, בשתי מילים אלו - נעוץ סוד ההבדל הגדול!

כלומר, תלוי איך הבעל מתנהג, האם בגדר "מצא" אשה, או בגדר "מוצא" אשה. ונסביר את הדברים:

ישנם שני סוגי אופנים, של מציאת אבידה ברחוב: יש אדם שמצא מציאה. ויש אדם שמוצא מציאה. כלומר, יש אדם שהולך לתומו ברחוב, וכולו שקוע במחשבותיו, וכלל לא חושב ולא מעלה על דעתו, למצוא איזה מטמון של מציאה ברחוב. ופתאום, מבלי משים לב - נתקלות רגליו במטמון של מציאה!

אדם כזה נקרא שהוא "מצא" מציאה! כלומר, שמצא פתאום את המציאה, בהיסח הדעת גמור, ובלי שום כוונה למצוא אותה.

ואולם, יש אדם שהוא בגדר "מוצא" מציאה. כלומר, הוא הולך במטרה מְכֻוֶּנֶת מלכתחילה - על דעת למצוא את המציאה! הוא מחפש בריצפה, בסדקין, בחורין, אולי יראה שם איזה משהו נוצץ... עד שסוף סוף מוצא הוא את מבוקשו, ומוצא את המציאה.

זה נקרא "מוצא", שהוא חיפש וחיפש - עד שמצא לבסוף!

ובהבדל קטן זה - נעוץ כל ההבדל הגדול שבחיי הנישואין:

ישנו אדם שהוא בגדר "מצא" אשה! כלומר, היא באה לו כמעט בהיסח הדעת. הוא לא כ"כ השתדל, לא כ"כ יצא עם האשה, לא כ"כ הכיר אותה מקרוב. הוא גם לא הסתכל

למדוד אותה ביחס לנשים אחרות - מי נראית יותר יָפָה? אלא פשוט הוא שם מבטחו בה', וסמך על הקב"ה, שאם הוא זימן לו אותה לאשה (ויש בניהם גם התאמה הדדית) - בודאי שזוהי זיווגו האמיתי שקבעו לו מהשמים.

אדם כזה, שהוא בגדר "מצא" את האשה שנזדמנה ב"מקרה" לידו - מבטיח לו שלמה המלך, שכל חייו יהיו במצב של: מצא אשה - מצא טוב! האשה תהיה טובה ונעימה עבורו ממש כמו הנועם והמתיקות שיש ב"טוב" של התורה! בלי כל גוזמא! הוא יחיה איתה בטוב ובנעימים, ויבלה את חייו באושר ובנחת. הוא יזכה לילדים מוצלחים וטובים, לפרנסה מְרֻוַחַת, וכו'. ואת כל הברכה הזאת - תכניס לו האשה לבית, שהיא נקראת עבורו בגדר של "מצא טוב"!

ואולם, יש גם סוג של אנשים אחרים, שהם בגדר "מוצאים" את האשה. כלומר, הוא כל הזמן רק מחפש ומחפש... (מה שנקרא בשפה של היום - "בַּרְרָן") יוצא עם האשה שָׁנִים - כדי למצוא בה אולי עוד ועוד מעלות ויתרונות, חוקר ודורש, ושואף תמיד להגיע ל'שיא' של היופי! ל'שיא' של ה"מראה חיצוני" שתתאים בדיוק לרצונות שלו! לאדם כזה שחי בדמיונות, מתייחס שלמה המלך בספרו קהלת, ומבטיח לו עתיד - - - "מר ממות"! חייו יהיו מרורים, עד שהוא יעדיף לבסוף את המוות - מאשר את האשה שבחר לעצמו! וכל כך למה? משום שאם הוא כל הזמן בגדר של "מוצא" - אז לעולם לא יהיה לו 'סיפוק' במה שיש לו! אפילו במקרה שכבר הוא כן ימצא אשה כלבבו - הוא עדיין ישאר צמא... הוא תמיד יפזול לעבר בֵּיתו של השכן, ולעבר הרחוב, לא נוח לו בתוך הבית שלו! הוא תמיד ינסה למצוא את האושר שלו - בחוץ! ובכך הוא יהרוס לעצמו את כל חייו, והאשה תהפוך להיות מולו - מר ממות! כן! זהו סופו המר של אדם, שהוא רוצה כל הזמן למצוא - יותר טוב, יותר הנאות עוה"ז... אצלו כל החיים שלו הם בגדר "מוצא", עד שבזה הוא 'גומר' את חייו! בר מינן!

וזהו הלקח הגדול שלמדנו מכאן:

זוג שרוצים שהשכינה תמשיך לשכון בביתם, ותלווה אותם מיום החתונה, ועד - לאריכות ימים ושנים, וכן, בעל שרוצה לזכות באשה שתהיה בשבילו "מצא אשה - מצא "טוב"! במי זה תלוי?

סוד ההצלחה תלוי במידה מרובה - בבעל! האם הוא בגדר "מצא", מסתפק במה שה' זימן לו, עוזב את הדמיונות ומתחיל להיות יותר "מציאותי", שמכיר ויודע את ה'נתונים' שיש לפניו, ובזה הוא מתחיל להשקיע ולטפח! או - שהוא בעל שכל הזמן צמא וצמא

להיות בגדר של "מוצא"... שבמצב כזה השכינה בורחת מביתו, וכל שלום הבית שלו מתדרדר ונהרס, עד שמתקיים בו הפסוק: "ומוצא אני את האשה - מר ממות"!
אכן, פיקח גדול וחכם ענק - היה שלמה המלך, שידע לְתַמְצֵת את כל היסוד הזה - ולקפל זאת בכמה מילים בודדות: "ומוצא אני" - "מר ממות את האשה"! בעל, שכל הזמן יחפש למצוא את האושר אצל השכן, יבקש להתחרות עם תאוות העוה"ז, ולא יסתפק וישמח במה שיש לו עצמו - סופו שיהיה לו אשה "מר ממות"!!!
ולדאבוננו, לקח זה מדבר מאד כלפינו אנו. שהרבה מאיתנו לְקוּיִים בטעות הזאת! ולדוגמא: הרבה אנשים מדמיינים בדמיון שלהם, ולא פעם חושבים לעצמם: "אילו היתה לי אשה טובה כמו של האדם הזה, או כמו של השכן ההוא - אז באמת הייתי נהפך להיות האדם הכי מאושר בעולם, וכל חַיַי היו נראים אחרת!
ולפעמים, גם אצל האשה מתגנב הרהור דומה בליבה, ולא פעם היא מתחילה לחשוב לעצמה: "איזה בעל יש לשכנה שלי אסתר! איזה מלאך! אילו היה לי בעל כזה - הייתי כורעת לפניו ברך כל יום, ואומרת לו "מוֹדָה אני לפניך"... וזהו בדיוק הטעות האיומה, שהורסת בתים שלמים בעם ישראל!
עלינו לזכור תמיד את הלקח הגדול שלימדו אותנו חז"ל (בגמרא מסכת סנהדרין, דף ק"ו.) על הגמל, שהרי אם תשימו לב על צורת מִבְנֵה גופו של הגמל, תגלו בו דבר מעניין: גוף כזה חסון וגבוה, עם צואר ארוך, "וְגִבֶּנֶת" גבוהה, ורגליים ארוכות, הכל הכל מרשים ויפה, חוץ - - - מה"אוזניים" של הגמל, שהם נראים 'קטנות' - יַחֲסִית - לכל גופו הארוך והגדול!
ועל זה שואלת הגמרא שם:
מדוע האוזניים של כל החיות הם גדולות - בהתאם - לְמַמַדֵי הגוף שלהם, ורק אצל הגמל יש לו כזה גוף ענק - וְכָאֵלּוּ אוזניים קטנות ו"מצחיקות"?
ועל שאלה זאת משיבים לנו חז"ל:
שהגמל קיבל זאת בתור 'עונש' על שהיו לו "עיניים גדולות", והוא לא הסתפק בגוף הגדול שיש לו, אלא חמד לעצמו גם את ה"קרניים" הגדולות של השור... ועל זה הענישוהו מהשמים, שמה שהוא חמד מהשני - לא נתנו לו, וגם את האוזניים שהיו לו - לקחו ממנו, וקצצו לו אותם עד למספר "אפס"...
אכן לא לחינם מספרים לנו חז"ל גם על העורב: מדוע העורב הולך כל הזמן בניתור וקפיצה, ואינו יודע ללכת בהליכה רגילה ככל העופות?

אלא זאת משום, שיום אחד העורב ראה את הילוכה היפה של היונה וחמד זאת לעצמו, והתחיל לנסות "לחקות" את הילוכה, אלא שלרוע מזלו - זה לא הלך לו! כיון שרגלי העורב המגושמות לא היו מסוגלים ללכת בקצב ההליכה של היונה, וכשכבר רצה העורב לחזור להילוכו שלו הרגיל - הוא הספיק בינתיים כבר "לשכוח" מהילוכו שלו, ולכן מאז הוא רק 'מקפץ ומרקד' ואינו יודע ללכת כלל...!

זהו עונשו של אדם, שיש לו "עַיִן גדולה" שפוזל כל הזמן לעבר חברו ואינו יודע להעריך את מה שיש לו, אדם כזה, סופו, שמה שירצה - לא יתנו לו, ואף מה שיש לו - יקחו ממנו...

זהו הלקח הגדול שלימדו אותנו חז"ל מה"אוזניים של הגמל", וכן מ"הילוכו של העורב"...

ולקח זה, צריכים לקחת בחשבון הזוג המאורס ה"טרי" שעומדים להנשא ולהקים בית בישראל, כיון שזהו ה"יסוד" החשוב ביותר שבחיי הנישואין, המבטיח חיים תקינים ומאושרים וגם שלווים ושקטים! ותמצית היסוד הוא: להיות בעל שבגדר "מצא"! לראות את הנתונים שיש לפניו, ובד בבד - להשתדל להגדיל גם את הנקודות "החיוביות" שהוא רואה בבן הזוג - ועם כל זה - להתחיל לעבוד ולבנות את כל בנין המשפחה! בכלים שלך, בכוחות שלך, במזל שלך ובאשה שלך, עם כל התכונות והמידות והטבעים שיש בה, את כל זה לקחת - ועם זה להתחיל להשקיע, לטפח, ולהצמיח - - - מבלי להתחרות או לקנאות באדם שני ושלישי, ולחשוב - "אילו היה לי" וכו'.

זוג כזה, שחורשים וזורעים בתוך התא המשפחתי במה שהקב"ה זיכה אותם, ועובדים עבודה שקטה ועיקבית לבנות את ה'קן המשפחתי' שביניהם - מובטח להם שאכן יראו עין בעין את המשך הבטחתו של שלמה המלך: "מצא אשה מצא טוב", אמן ואמן!

דרשה ב' - לאירוסין

גילוי מהמם על סוד "הדיבוק" של חיי הנישואין:

הזכר והנקבה נוצרו בתחילה 'מחוברים' כמו "תאומי סיאם" - כדי שאח"כ יהיו מסוגלים לחתום בניהם

"הסכם שותפות" לכל החיים!!!

מהם אירוסין ומהם הנישואין?

הָאֵרוּסִין הֵם נְתִינַת הַטַּבַּעַת מְיָדוֹ לְיָדָהּ מִתַּחַת לַחֻפָּה וְהַבְּרָכָה שֶׁמְּבָרֵךְ הָרַב הָעוֹרֵךְ אֶת הַקִּדּוּשִׁין אקב ו עַל הָעֲרָיוֹת וְכוּ... הִיא בִּרְכַּת הָאֵרוּסִין, וְאֵלּוּ הַנִּשּׂוּאִין הֵם עֲמִידַת הַזּוּג

מִתַּחַת הַחֻפָּה וּכְנִיסָתָם אַחַר כָּךְ לָגוּר בְּבֵיתָם הַמְשֻׁתָּף, וְהַשֶּׁבַע בְּרָכוֹת שֶׁמְּבָרְכִים אָז מִתַּחַת הַחֻפָּה נִקְרָאוֹת בִּרְכוֹת הַנִּשּׂוּאִין.

מרן השו ע אבע ז סימן כ ו סעיף ד׳ וסימן ל ד סעיפים א׳-ד׳, ולענין נישואין ראה במרן השו ע סימן ס א וברכות הנישואין בסימן ס ב, ויוצא שבמעשה הקידושין נעשית הכלה ארוסתו של החתן ואח כ ע י החופה נעשית אשתו. ובשנים קדמוניות היו עושים הפסק בין שניהם שתחילה היה החתן מקדש את הכלה, והייתה ארוסתו זו חוזרת לבית אביה, לאחר מכן באה לבֵיתו ומברכים להם ברכות נישואין ונעשית אשתו, ולאחר שנתמעטו הדורות ויצאו תקלות מאחור הנישואין תקנו חכמי הדורות לצרף הארוסין עם הנישואין למעשה אחד מתחת לחופה.

מסיבת ארוסין

בְּעֵת שֶׁעוֹרְכִים אֲבִי הֶחָתָן וְאֲבִי הַכַּלָּה הֶסְכֵּמֵי מָמוֹן שֶׁבֵּינֵיהֶם, נָהֲגוּ בָּעֵת הָאַחֲרוֹן לְהַזְמִין אֶת יְדִידֵי הֶחָתָן וִידִידוֹת הַכַּלָּה וְלַעֲשׂוֹת סְעוּדָה וְלִקְרֹא לָזֶה מְסִבַּת אֵרוּסִין וּמוֹצִיאִים עָלֶיהָ מָמוֹן רַב, וּלְדַעַת כַּמָּה פּוֹסְקִים אֵינָהּ אֲפִלּוּ סְעוּדַת מִצְוָה, וְעָדִיף לְבַטֵּל מִנְהָג זֶה, שֶׁאִם הַהוֹרִים בַּעֲלֵי אֶמְצָעִים יִתְּנוּ כֶּסֶף זֶה לִצְדָקָה לְהַצָּלַחַת יַלְדֵיהֶם, וְאִם חַסְרֵי אֶמְצָעִים הֵם הֲרֵי עָדִיף שֶׁיִּשְׁמְרוּ מָעוֹת אֵלּוּ לְטוֹבַת הֶחָתָן וְהַכַּלָּה עַצְמָם לְתְחִלַּת חַיֵּיהֶם הַמְשֻׁתָּפִים, וְיִמָּנְעוּ מֵרַאֲוָתָנוּת שֶׁאֵין בָּהּ כָּל צֹרֶךְ הֲלָכָתִי.

אין הכוונה לבטלה לגמרי אלא אפשר להזמין בני משפחה קרובים בלבד ולהגיש בפניהם מזונות ודברי מתיקה באופן מכובד וצנוע.

בעת עריכת התנאים נהגו האשכנזים לכותבם בשטר, ואין מנהג כזה אצל הספרדים, גם נהגו האשכנזים בזה עשית קנין וקבלת קנסות או חרמות על ביטול שידוכין ואצל הספרדים אין בזה כל כך קפידות ולא נהגו לקבל על כך חרמות או קנסות, אבל טוב לפצות בכסף או שווה כסף צד שרואה עצמו נפגע מביטול השידוך לאחר שכבר סכמו ביניהם להינשא זו לזה. עוד נהגו בני אשכנז לשבור במעמד זה כלי חרס, כגון צלחת ואין מנהג כזה אצל הספרדים.

כל אדם במשך שנות חייו, ניצב בפני 'צומֶת' של כמה "פרשיות דרכים" חשובות וקובעות, שבו הוא נדרש להתמודד עם החלטות גורָליות, בעלי אחריות כבידה, שיקבעו עבורו את המשך אופי מסלול חייו לעתיד. וניקח כמה דוגמאות מהחיים:

א. האדם צריך לקבוע לעצמו עוד בהיותו נער, עם סיום הלימודים של "חטיבת הביניים" (כתה ח') ולהחליט לאיזה 'מסלול' פניו מועדות: האם הוא מוכן להקדיש את

חייו ללימודי קודש, ולהמשיך ללמוד בישיבות הקדושות. או שהוא רוצה לשנות מסלול, וללכת ללמוד ב"תיכון" שהיהדות שם עומדת ב'סימני שאלה'?

ב. וכן, כאשר האדם מתבגר ובונה בית - עומד הוא בפני החלטה: באיזו עיר הוא ישתקע ויבלה את שנות חייו? האם בעיר חרדית, או בעיר של ציבור דתי לאומי, או אפי' מסורתי, או חילוני?

ג. וכן, כאשר האדם מתקדם הלאה, ומתבסס כבר בעיר שבחר לגור בה, עדיין עומד הוא בפני החלטה נוספת: באיזה עסק או מקצוע הוא יצטרך לצאת לעבוד, כדי שתבטיח לו פרנסה מכובדת לכל החיים עד גיל הזיקנה, שבו הוא ייצא ל"פנסייה"?

אלו הם חלק מסוגי ההחלטות, שאדם נתקל בהם במשך ימי שנות חייו. ואולם דומה, שיש עוד החלטה נוספת אחת, שהיא הגורלית ביותר לאדם, והאדם רואה בה כמעט את כל עולמו! החלטה זו - מכניסה את האדם להיסוסים ולמבוכות, למתחים וללחצים, שמטרידים את האדם יותר מכל החלטה אחרת בחיים! ניחשתם מהו? אכן! זוהי ההחלטה לבחירת בן הזוג לַחַיִים! זוהי החלטה גורלית ואחראית, שקובעת לכל החיים! וצריך הרבה בַּגְרוּת ורצינות, והרבה 'סיעתא דשמיא' - כדי להחליט נכון בהחלטה מסוג זה. זהו צעד גורלי - שא"א אח"כ להתחרט עליו! זוג שכבר נישאים, נהפכים להיות כגוף אחד, על כל צעד ושעל שיעשו עד סוף חייהם!

והנה זה ברור, שכל זוג שנישאים יחד, מחפשים ב"נרות" את סוד ההצלחה, כיצד להצליח בחיי נישואיהן. כיצד הם יוכלו להפוך את ביתם לעתיד - ל"ארמון מלוכה", שבו הבעל ירגיש כמו מלך, והאשה כמו מלכה. להגיע למצב שבו יהיה להם סיפוק ואושר - בכל יום שחולף במשך חיי הנישואין. להצליח לשמור על הטעם הטוב של יום הנישואין - שלא ימוג ויימס, אלא ילווה אותם לאורך כל הזמן, וכל חייהם יהפכו להיות "ירח דבש" אחד ארוך...

אלו הם ה"חלומות הורודים" שכל זוג צעיר שואף להגיע אליו. ואנו בס"ד ננסה להעלות כאן בדרשתינו - כמה "אוּפְצְיות" שיתנו לבן הזוג 'כִּיווּן' של מחשבה, כיצד אפשר לזכות להגיע להתגשמות כל החלומות האלו, שיתבטאו ב'אופן מעשי' בחיי היום יום שלהם. והנה, תתפלאו לשמוע, שאחת מן העצות להצלחה - טמונה דוקא בתוך הערב הנפלא הזה, שנקרא בשם "יום הארוסין"! מערב חגיגי זה, אפשר לשאוב עצות נפלאות, כיצד ניתן להגיע לחיי נישואין תְּקִינִים ומאושרים! ונתחיל לבאר את כוונת הדברים, בס"ד:

ראשית לכל, ברצוננו לשאול שאלה קטנה: איזה יום הוא היום המאושר ביותר אצל האדם - יום האירוסין, או יום הנישואין? בודאי שכל בר דעת ימהר להשיב, שיום

הנישואין זהו ה"שיא" של פיסגת אושרו בחיים! ביום זה, נפגש הבן זוג עם שותפו לחיים, והקשר בניהם מתהדק ונסגר - לאורך כל ימי חייהם! יום הנישואין הופך את שני בני הזוג - להיות לגוף אחד, עם לב אחד שפועם יחד בשניהם. וכל אחד מרגיש שהוא ממש ה"יד השמאלית" של הבן זוג!

נמצא, שיום הנשואין הוא נותן את הַ'חותֶמֶת' לַקֶן המשפחתי המשותף, ואילו יום הארוסין - אינו אלא "חיזוק הקשר" וסיכום סופי של ההיכרות שבין שני הצדדים. וא"כ לכאורה - אין כלל משמעות מיוחדת ליום הארוסין.

ואולם, מה שעומד בסתירה לכל זה, זו חשיפת הָעוּבְדָּה המפליאה, האומרת - שלפי השקפת תורתינו הקדושה - הדברים מתגלגלים בדיוק הפוך! לפי השכל האלוקי, יום הארוסין חשוב ונעלה יותר מיום הנישואין! את ה"ארוסין" - מדגישים ומבליטים ביהדות - יותר מיום הנישואין! והיכן ראינו זאת? בשני מקורות בדברי חז"ל:

א. בגמרא מסכת פסחים (דף מ"ט:) דרשו חז"ל על הפסוק "תורה ציוה לנו משה, מורשה קהלת יעקב". אל תיקרי "מורשה" אלא "מאורסה", כלומר, שהתורה יש לה קשר עם כל יהודי - כמו הקשר שיש בין ארוס לארוסתו (ורק לאחר שהיהודי לומד ומתייגע בתורה, הוא קונה אותה לעצמו בבחינה של "נישואין").

שמעתם? כשרוצים להמחיש את מידת הַהִתְחַבְּרוּת של עם ישראל עם התורה - תופסים חז"ל דוקא את הדוגמא של תקופת ה"ארוסין"! ודבר זה, הוא חידה מופלאה: הרי הקשר של הארוסין, הוא עדיין "רופף" קצת - כל עוד שלא שברו את 'הכוס' מתחת לחופה... וא"כ מדוע חז"ל העדיפו לשבח דוקא את תקופת הארוסין - יותר מיום הנישואין?

ב. עוד דוגמא נוספת לזה - מצינו בדברי הנביא הושע (ג-כ"א), בשעה שרצה לבטוח את הקשר שיש בין הקב"ה לעם ישראל, הוא מבטא זאת - כדוגמת ההתקשרות שיש בשעת הארוסין דוקא! וכך מתואר בפסוק "וארשתיך לי לעולם, וכו', וארשתיך לי באמונה, וידעת את ה'".

כלומר, שהקב"ה מצפה ומייחל, מתי עם ישראל יהיה 'מאורס' לו באמת ובאמונה, ויגיע אל התכלית - לדעת את ה'.

וגם דבר זה - הוא מוזר ונוגד את ההגיון! אם כבר רוצים לתאר קשר של 'התקשרות' בין שני בני זוג - הרי עדיף לתפוס את המושג של הנישואין, שזה קשר יותר אמיץ וחזק! ומה מצאו חז"ל לשאוף להתגעגע להיות קשורים עם הקב"ה ותורתו - כמו המצב הַ"בֵּינַיִם" שיש בין תקופת הארוסין - לנישואין? ובקיצור נשאל: מה הדבר, שֶמְּאַפְיֵן במיוחד את תקופת ימי הארוסין - יותר מימי הנישואין?

[ואמנם יש להבהיר, שמה שאנו רגילים לקרוא היום "ארוסין" - אין זה הארוסין שנקרא בלשון חז"ל. כיון שהארוסין של זמנינו - אין להם שום תוקף מבחינה הלכתית, אלא כל מטרתם לחזק ולסכם סופית - את ההיכרות שבין שני הצדדים (ומחמת זה, גם הסעודה שעורכים לכבוד זה - אינה נחשבת ל"סעודת מצוה") משא"כ, הארוסין שחז"ל התכוונו אליו - הכוונה ל"קידושין", שבהם הבעל קונה את אשתו בכסף או בטבעת, ואח"כ בא השלב הבא שנקרא "נישואין" שזהו ה'חופה', כלומר "הַכְנָסָה לרשותו".
ובכל אופן, איך שנגדיר את המושג של ארוסין, עדיין שאלתינו במקומה עומדת: שאפי' אם חז"ל התכוונו לארוסין שנקרא בלשונינו ה"קידושין" - מכל מקום צריך להבין: מדוע לא נקטו חז"ל את הדבר שמקשר סופית בין שני בני הזוג, שזהו הנישואין. כלומר, 'החופה'? מדוע להיות קשורים עם הקב"ה רק ל"מחצה", ולהתייחס אליו רק כמו היחס של "קידושין" ולא של "נישואין"?]
וכאן, הגענו ליסוד ולבסיס, שעליו מונח כל הסוד להצלחתם של בני הזוג. ונסביר את הדברים:
באמת, אם אנו דנים מִבְּחִינָה של "קשר והתחברות" - אז בודאי הנישואין עולים בהרבה על התקופה של הארוסין. ואולם, אם אנו מסתכלים מבחינה של "נתינה והערכה" - בזה דוקא התקופה של הארוסין עולה בהרבה על התקופה של אחר הנישואין!
וכדי שנבין היטב את הדברים, נמחיש זאת, על ידי תיאור קצר מן המציאות:
...הולך לו זוג מאורס בְּפַאֲתֵי הרחוב, שלא מזמן חגגו את יום ארוסיהן, ומטיילים להם להנאתם באויר הצח, כדי להחליף דיבורים, חוויות, ולתכנן את בניינם המשותף לעתיד. כל אחד, משתדל להציג את עצמו כאדם המנומס והעדין ביותר שיכול להיות, הוא לא יזרוק ויפלוט סתם מילים, הוא חושב היטב על כל מילה שהוא מוציא מהפה, ומשתדל תמיד לעשות רושם של - אִכְפַּתְיוּת, דאגה, ומסירות, והכל הכל - כדי להצליח 'למצוא חן' בעיני השני...
והנה... אוֵיָה! מה קרה? הארוסה הצעירה מעדה פתאום ברגליה, ונפלה על הריצפה - -
הארוס ה"מנומס" שלנו, מסמיק מרוב בושה, וכל כולו מראה בהלה ודאגה לשלום ארוסתו: "מה קרה? האם ח"ו אירע לך משהו? האם את זקוקה לעזרה? אוי! איזה טיפשים אנשי העירייה האלו, שעושים מרצפות עקומות, ובכך גורמים לנפילת אנשים! באמת, צריך להגיש על כך "תלונה" לעיריה, על אשר אינם יודעים לסלול מדרכות ישרות!

"ועתה אל דאגה - ממשיך להרגיעה הבחור ה"מסור", בואי תשבי לנוח על הספסל, עד שיחלוף ממך הזיעזוע של הנפילה, ואני בינתיים ארוץ לקנות פחית שתייה, כדי להשיב את רוחך הנסערה...

והארוסה, רואה את כל זאת, וחושבה בליבה: הָאּ! איזה ארוס יקר נפל בחלקי! ממש מלאך! איזה טוב לב! איזה רְגִישׁוּת, איכפתיות, דאגה לשלום זוגתו, ממש בחור מָסוּר ואחראי!

ואולם, כל ה"הצגה" הזאת מחזיקה מעמד עד ה...נישואין! שכן, ברגע שכבר הבעל "קנה" את אשתו ע"י טבעת מזהב, כל הדיבורים והמילים הטובות והחנופה נעלמים כלא היו! ובמקומם - בא פרצוף קשוח, רציני, וקפדן! וגם את זאת - נְשַׁחְזֵר לכם ע"י סרט קצר מן המציאות:

"הולך לו זוג צעיר בפאתי הרחוב, אשר רק שנה אחת עברה מיום נישואיהן. והנה, כשהחלו לעלות את מדרגות הרחוב, מבלי משים לב - נתקלו רגלי האשה בזוית חודי המדרגות, ומיד מעדה, ונפלה על פניה...

והנה, החתן ה'טרי' שלה, כשרואה איך אשתו מביישת אותו בפני העוברים ושבים, נהפך פתאום להיות כולו 'אדום' כסלק, והוא מתחיל לומר בעצבנות כלפי האשה: "תסתכלי כבר איך שאת הולכת! מה את לא רואה שיש כאן מדרגות? איפה העינים שלך"?...

אלו שתי הדוגמאות, שנלקחו מתקופת הארוסין, וגם מתקופת הנישואין.

[ובמאמר המוסגר: יש לדעת, שהדוגמאות שהבאנו - אינם סתם "דמיונות" מהאויר, אלא זוהי בדיוק המציאות שאנו מתנהגים בה! שבדרך כלל, כאשר בחור ובחורה נפגשים בפגישות, במטרה להגיע לנישואין - יש תמיד אצל שני הצדדים, איזו מידה מסוימת של הצגת "משחק ותפקיד"... כל אחד משתדל להפגין ולהבליט כלפי השני - את האדיבות והיחס היפים ביותר! הכל, כדי להצליח להרשים את הצד השני, ו"לקנות" את ליבו, ולהנעים לו את הפגישה מכל הבחינות!

ולאור גילוי מפתיע זה, שוב אין זה פלא אם נגלה בָּחוּר, שבדרך כלל יש לו טבע כעסן ובעל מזג רע, ובכ"ז, הוא יכול לְהֵרָאות ולהציג את עצמו במשך כל הזמן הקצר של הפגישה - כבחור סבלן, ובעל מזג נוח!

וכן להיפך: יתכן שתהיה בחורה, שבטבעה היא בעלת תכונות ומידות רעות של אָנכִיוּת, רַבְרְבָנוּת, וְיָהִירוּת כלפי הזולת, ובכ"ז בכל משך הזמן הקצר שהיא תופיעה בפגישה - היא תציג את עצמה כבחורה נוחה וחייכנית! היא תצליח לכסות את כל פגמיה

- ע"י נועם דיבורה ומתק שפתיה, ותשמש כבעלת דוגמא למופת! כן! זוהי המציאות הָעוּבְדָתִית: מידותיו של האדם נמדדים דוקא לפי איך שהוא מתנהג בחיים הַיּוֹמְיוֹמִיִּים, עם האנשים שהוא חי איתם תמיד בתוך הבית בקביעות! וכל שאר התנהגותו בחוץ - הכל "הצגה" אחת גדולה, שבסך הכל עוֹשֶׂה רושם 'מזויף', ואינה משקפת כלל את מהותו הפנימית של האדם].

וכעת, לאור עובדות אלו, ברצונינו לשאול שאלה אחת קטנה ותמימה:

מה נשתנה אצל הבעל? מדוע כל הַיַּחַס, האצילות, והעדינות, שהיו כה "מְפוּצָצִים" בתקופת הארוסין - משתנים פתאום לאחר הנישואין, והופכים להיות מְלֻוִּים עם כעס, עצבנות, וְהַקְפָּדָה, להיכן נעלם כל ה"עדינות" של הבחור המנומס?

דומה, שהתשובה על כך פשוטה: התקופה שבין הארוסין לנישואין - זו תקופה מלאה רֲגָשות, מלאה צְפִיות, מלאה הִשְׁתּוֹקְקוּת, ומחמת זה - יש לכל אחד נכונות אמיתית, לתת ולעזור ולהתמסר לבן הזוג! את הכל הוא יהיה מוכן לתת למענו, העיקר - למצוא חן בעיני השני, ולכבוש את אהבתו - כלפיו!

עד כדי כך - גוֹדֶל האחדות והתקשורת ששוררת בינהם!

וכעת, מה השתנה לאחר הנישואין? להיכן נעלם כל ההשתוקקות וההתמסרות שהיה לכל אחד כלפי השני?

התשובה: זהו כוחו ההרסני של חיי ה"הרגל והשיגרה"! לאחר שהבעל או האשה נכנסים למסלול החיים, וכבר רגילים אחד לשני, הם כבר לא יודעים להעריך כראוי את בן הזוג! הם לא רואים חובה לעצמם להתנהג באופן 'נימוסי' כלפי בן זוגם! ולמה? משום שהוא מרגיש שלאחר שהוא נתן טבעת לזוגתו - הוא כבר "קנה" אותה עבורו, והיא נחשבת כמו "בן בית" שלו, ולכן הוא מרשה לעצמו לחזור לטבעים ה"אֲגוּאִיסְטִים" שלו שהוא התרגל אליהם כל הזמן!

משא"כ בתקופה של הארוסין, שעדיין לא "רגילים" כלל אחד לשני, לכן כל יום שעובר - זה נדמה כחלום נוסף - של רֲגָשות חדשות, התפעלות חדשה, אהבה חדשה, ואין להם את מסלול ה"שיגרה" שיהרוס להם את רגש ההשתוקקות שיש בליבם אחד לשני!

ולמצב כזה בדיוק - מצפה הקב"ה מעם ישראל! הוא לא רוצה אותנו, כמו בתקופה של אחר הנישואין, שנכנסים כבר לאדישות, קרירות, הִתְיַשְּׁנוּת, ונהפכים להיות 'קְפוּאִים' אחד לשני... אלא הקב"ה רוצה שנעבוד אותו - בדיוק כמו ההרגשה שיש לנו בתקופת הארוסין... עם מלוא הרעננות והמרץ, עם מלוא האהבה והערצה, ועם מלוא הנתינה וההתמסרות!

ולכן, חז"ל הקדושים, דימו את הקשר של עם ישראל להקב"ה - דוקא לימי הארוסין, שבהם הָרֶגֶשׁ הנפשי הומֶה וְגועֵשׁ מרוב השתוקקות - להטיב ולהתמסר למען בן הזוג, ואת זה בדיוק - הקב"ה רוצה שנרגיש אנו - כלפיו...

וזהו גם הלקח והסוד - להצלחה בחיי הנישואין: להמשיך את תקופת הארוסין - גם לאחר ימי הנישואין! לא לְהַשְׁחֵק ולהכנס למסלול של 'שיגרה' וְהֶרְגֵּל אחד לשני, מסלול של אדישות ותרדמה, כיון - שזה מה שהורס לנו את כל הרגשות העדינים שלנו, וכתוצאה מכך, הלב נהיה גס וכבד כלפי בן הזוג! ולכן העצה, שבכל יום שחולף בחיי הנישואין - לתת הרגשה של התחדשות ורעננות כלפי בן הזוג, לצאת ביחד לטיול קצר, לשוחח ביחד, ולתת לדמיון שלהם להרגיש כאילו הם כעת "זוג צעיר" ממש...! שהלב יהיה פועם במלוא החום והרגש - אחד לשני, ואז במצב כזה, ירגישו הזוג הצעיר בכל יום שעובר עליהם בחיי הנישואין - כאילו זה עתה "התארסו" הם בניהם... ואז באמת, כל חייהם יהפכו להיות כ"ירח דבש" אחד ארוך...!!!

ובאמת, שֶׁקֶל מאד לדבר, ואולם קשה מאד לבצע! קשה מאד, להרגיש בכל יום שחולף מימי הנישואין - כל פעם התרעננות והתפעלות מחודשת כלפי בן הזוג, שידחוף אותנו לתת ולהעניק לו - בדיוק כמו שהתנהגנו כלפיו בתקופת הארוסין...

ומה באמת כ"כ קשה בזה? הנה, בואו ונהיה "גלויים" ואמיתיים, ונבהיר לעצמנו - פעם אחת ולתמיד - מדוע באמת כ"כ קשה לתת ולהעניק לבן הזוג?

והנה זה ברור, שאסור לנו לחיות ב"אשליות", וצריכים אנו לדעת - שכאן אנו עוסקים ב"בני אדם"! והם לא עשויים מִ"מַחְשֵׁב" או "רובוט", שתוכל לכוון אותם כפי איך שאתה רוצה, או ככל שעולה על רוחך... כאן אנו עוסקים, במערכת מורכבת ומסובכת, הַקְּשָׁה וְהַבְּעָיָתִית ביותר, שנקראת בשם 'בני אדם'! עם רגשות, עם טבעים, עם לחצים, עם יצרים, עם דחפים, עם הרגלים שונים, עם תכונות שונות, וכו' וכו'. ולכן, צריך לעבוד הרבה, ולעמול קשה, בכדי לדעת איך מקשרים ומגשרים - בין שני בני אדם בכלל - ובנושא של 'נישואין' בפרט, ובמיוחד שמדברים כאן על שני סוגים שונים - זכר ונקבה. שכל אחד יש לו 'אופי' שונה מהשני, עם תכונות מיוחדות, וטבעים מיוחדים. האשה - שולט בה יותר כח הרגש והדמיון, ואילו האיש - שופט יותר על פי השכל וההגיון.

וא"כ כיצד אפשר לחבר וּלְגַשֵּׁר, ולמצוא "שפה משותפת" בין שני 'ניגודים' כאלו?

ובפרט, שבנוסף לכל הניגודים האלו, יש לנו עוד בעיה, שהאדם מטבעו הוא "אֶגוֹאִיסְט", ומחמת זה, יש לו טבע שהוא רוצה למלוך ולשלוט על כולם! להביע רק את דעותיו,

ושהוא יגיד את ה"מילה האחרונה" בחברה! בגלל הַ"אֲנוכִיוּת" שטבוע בתוכו, הוא לא רוצה לתת שום דבר, ולא רוצה לעזור לאף אחד!
ובקיצור: הוא רוצה למלוך ולשלוט על כולם!
וכעת, הקב"ה הביא לו "מִישֶׁהִי" (כלומר: אשה) שהוא צריך מעכשיו ללמוד לתת ולהעניק לה!
אוי! כמה קשה! שהרי דבר זה, הוא נגד טבעו של האדם! והכי קשה, שזאת שצריך לתת ולהעניק לה - לא תמיד היא הולכת לפי "הראש שלו"... יש מצבים שהיא כועסת, רוטנת, מקפידה, מעבירה 'בִּיקוֹרֶת' על מעשיך, ולפעמים היא סתם - "בלי מצב רוח", רוצה את ההתבודדות וההסתגרות, ואין לה שום חשק לפתח שיחה עם בעלה...
במצבים כאלו - הנסיון לתת ולהעניק - הוא קשה פי כמה! אדם מוכן לתת למי שהוא מכבד, מעריך, ומעריץ, ואולם לזאת שמרגיזה ומקניטה אותו, ולא תמיד בדעה שווה איתו, איך אפשר לתת לה - - - ?
ואכן, מה באמת הסוד? כיצד הקב"ה דורש מהאדם, דבר הנראה למעלה מכוחותיו? לתת ולהעניק לאשה, בכל המצבים ובכל התנאים שהאדם נמצא בהם. ואפי' שאין לך חשק, ולא נוח לך, וקשה לך "לְהַחְנִיף" למי שפגע בך - גם במצבים כאלו, התורה דורשת מכל אחד מבני הזוג - יחס והערכה מלאה כלפי בן הזוג!!!
כיצד זה יתכן? מהיכן האדם 'שואב' כוחות נפש עצומים כאלו?
[ואכן, דעו לכם, שמבחינה 'הגיונית' - באמת אין לזה שום הסבר - כיצד אפשר לחיות עם האשה לאורך כל החיים(!!) ולכן הקב"ה הכניס באדם (וגם באשה) יצר משיכה חזק מאוד(!!!) כדי - שלמרות שהבן זוג מנוגד לטבעו - בכ"ז יסכים הצד השני לחיות איתו ביחד לאורך כל חייו עד יומו האחרון! והוא דבר מפליא ממש!!]
ועכ"פ, תשובה מדהימה לכך, מצינו עוד בדברי חז"ל, בגמרא מסכת עירובין (דף יח.) שם מספרים לנו חז"ל דבר מפליא:
הנה ראו: כל חיות היער, נבראו מלכתחילה שני מינים נפרדים ושונים - מין זכר ומין נקבה. ולדוגמא: אריה - וכנגדו לביאה. סוס - וכנגדו סוסה. גמל - וכנגדו אנקה. חמור - וכנגדו אתון. איל - וכנגדו איילה. שור - וכנגדו פרה. וכן בשאר הבהמות והחיות.
וכעת תתפלאו לשמוע, שרק אצל הבריאה של האדם, מצינו דבר מפליא וקצת מוזר:
הנה, כבר בתורה עצמה מצינו, שהנקבה נבראה באופן שונה במיוחד! היא לא נבראה בתור "מין נפרד" לכשעצמה, אלא היא נלקחה מתוך בשרו ודמו של הזכר! (מהצד של ה"צלע" שבו) ומזה נוצרה הנקבה! וכמו שבאמת העיד אדם הראשון כלפי אשתו (והובא

בחומש בראשית, ב'-כ"ג) "...ויאמר האדם, זאת (האשה) עצם מֵעֲצָמַי, ובשר מבשרי"! כלומר, שהאשה היתה חלק מֵעַצְמוּתו ומבשרו של האדם! היא לא נבראה בריה בפני עצמה - כשאר הנקבות של הבעלי חיים, אלא היא נלקחה ממש מבשרו ומצלעו של הזכר. וכנ"ל. עד כאן דברים מפורשים, הכתובים בתורה.

ואמנם, כשמעיינים אנו בדברי חז"ל, מוצאים אנו גילוי יותר מדהים - בקשר ליצירת הנקבה של האדם. וכך מתארים לנו חז"ל בגמרא במסכת עירובין שהובאה לעיל: הנקבה לא רק שנלקחה מתוך צלעו של הזכר, אלא הם היו ממש מחוברים "בגוף אחד"! ממש כמו "תאומי סְיָאם"! מצד אחד של הגוף - הקב"ה ברא פנים ואברים של זכר. ומצד שני - פנים ואברים של נקבה!!!

ותתפלאו לשמוע, שכך באמת היה צריך לְהֵרָאות הצורה של כל המין האנושי, לאורך כל הדורות. אלא שאח"כ הקב"ה שינה (כביכול) את דעתו בזה. כיון שראה בחכמתו, שא"א שהזכר והנקבה יחיו ביחד, באותו גוף ממש! כיון שלפעמים, האשה רוצה לבשל, והבעל צריך ללכת לעבודה... אז מה יהיה? זה ימשוך את הגוף לכאן, וזה ימשוך את הגוף לצד השני? הרי זה בלתי אפשרי! [ובאמת, בגמרא בעירובין (דף י"ח:) מגלים לנו חז"ל, שבזמן שהזכר והנקבה היו מחוברים בגוף אחד - הזכר - הוא זה שהיה מוליך את הגוף, וקובע לאן ללכת, ולא הנקבה. עיי"ש].

ולכן, מה עשה הקב"ה? עשה להם כמין "ניתוח", והפריד כל מין - לגוף נפרד. הזכר לגוף אחד - והנקבה לגוף אחר!

עד כאן תוכן דברי הגמרא.

וא"כ, יוצא לנו מהדברים המופלאים של חז"ל, דבר מְהַמֵּם ומדהים שלא יאומן: הזכר והנקבה נבראו בהתחלת בְּרִיאָתָם מחוברים בגוף אחד, בלב אחד, ובנשמה אחת! שניהם היו פועמים עם דופק אחד - בגוף משותף! ורק אח"כ, הקב"ה הפרידם, וחילק אותם לשני גופים נפרדים, וכנ"ל.

וכאן נשאלת השאלה הפשוטה וההגיונית: מדוע הקב"ה ברא אותם בהתחלה מחוברים "בגוף אחד"? לאיזו 'מטרה' הוא רצה להגיע בברייה ה"מוזרה" הזאת? מה הוא רצה להשיג בכל זה?

והתשובה לשאלה זו, היא מפליאה ביותר: הקב"ה ראה בכוח חכמתו, שבמסגרת חיי הנישואין, ישנה בעיה קשה ביותר! והיא: לקחת שני סוגי אנשים, ולקשר ביניהם, שיחתמו על "הסכם שותפות" הדדית, לא לתקופה של שנה, שנתיים, וגם לא לעשר או עשרים שנה, אלא השיעבוד הוא לאורך כל מסלול החיים! שיהיו מסוגלים שניהם

לחיות תחת קורת גג אחד, וכל אחד ירגיש שם כמו מלך ומלכה! מי מוכן לקחת על עצמו 'סיכון' גבוה כזה? לחתום עם אדם, שבקושי הספקת להכיר אותו חודש חודשים, ואיתו - ללכת לכרות "ברית ידידות" ל-נ-צ-ח?! הרי זה נשמע בלתי אפשרי, וגם לא הגיוני!
והקב"ה, שהכיר את כוחות הנפש של האדם, והיה מוּדָע לכל זאת, חיפש עצה - כיצד אפשר לפתור בעיה מסובכת כזאת? כיצד אפשר להצליח לשכנע את כל אחד מבני הזוג - שאכן יש לו את הכוחות לעמוד ב"התחייבות" הזאת, לקשור עם בן/בת זוגו - "הסכם שותפות" לנצח נצחים - - - ? "הסכם שותפות" לכל החיים שאי אפשר לחזור ולהתחרט ממנו - - - !
ולשם כך, מצא הקב"ה פיתרון פשוט. מה עשה? מיד כשהתחיל ליצור את הברייה של הזכר והנקבה, לקח את שתי נשמותיהם, וְשָׂם אותם בגוף אחד משותף! גוף אחד - שדם אחד זורם בעורקים שלהם, ולב אחד - פועם בדופק שלהם!!! ורק לאחר שיצר אותם ביצירה כזו, כמו "תאומים" שדבוקים בלב ובנפש אחד לשני - רק אח"כ - חילק והפריד אותם לשני גופים נפרדים!
נו, כעת זה כבר לא פלא, איך האדם מוכן לחתום 'ברית ידידות' והסכם שותפות - לנצח, עם בן או בת זוגו! הכוח הנפשי הזה נובע, משום שבאדם ובאשה זורם אותו דם משותף, שהיה בהם בעת שהיו גוף משותף! אותו איחוד נפלא של "שני מינים בגוף אחד" - מְלֵוֶה אותם גם לאחר שנפרדו! האיש מרגיש, שהאשה היא חלק ממנו. והאשה מרגישה, שבעלה זה חלק ממנה! והרגשה זו נמצאת ב"תת ההכרה" שלהם, ולכן הם חשים תמיד 'תחושת רצון' - לתת ולהעניק למען בן הזוג!
ולכן, העולם רגילים לומר ש"כשכואב לאחד מבני הזוג משהו - זה בדיוק כמו שכואב לצד השני - היד או הרגל"! ואין זו סתם מליצה או בדיחה, אלא זו באמת ההרגשה הפנימית שחשים בה כל אחד מבני הזוג. כיון שבעמקי נשמתם, יש געגועים וכיסופין עזים - אל אותו חלק, שפעם היה מחובר אליהם, ואח"כ הופרד מהם, וכעת - הם זוכים שוב להתחבר אליו ע"י ברית הנישואין!
הנה, זכינו בס"ד לגלות כאן את הסוד לתופעה המופלאה, איך ששני בני אדם (זכר ונקבה) מצליחים לכרות ביניהם "חוזה שותפות" לכל החיים, ומרגישים בניהם כגוף אחד עם נשמה אחת! ממש - כאילו היו ידידים ואוהבים מבטן ומלידה! התשובה לתופעה זו, נעוצה - משום שבאמת בשורש נשמתם, הם היו מחוברים פעם בגוף אחד משותף, וכנ"ל.

[ובאמת, שכל דברינו הנ"ל, הרי הם כתובים מפורש בספר הזוהר הקדוש (פרשת לך לך, עמוד רמ"ח. ועיין עוד בספר "ראשית חכמה" (שער הקדושה, פרק ט"ז) שהביא עוד מקורות מהזוהר לזה.)
שם מבואר שכל הנשמות בעולם העליון, כוללים בתוכם "זכר ונקבה", וכאשר הם יורדים ממקומם מהעולם העליון, הם נפרדים אחד מהשני, והמלאך הממונה על ההריון - מְמַזֵּג אותם, חציה - בגוף זכר. וחציה - בגוף נקבה. וכשמגיע זמן זיווגם, הקב"ה מכריז עליהם שיתחברו ביחד, כמו שהיו בעולם העליון קודם שירדו לארץ!
וממשיך הזוהר ואומר, שלא כל אדם זוכה להתחבר לזיווגו האמיתי שהיה שייך לו משורש נשמתו למעלה, אלא רק אותו אחד שמעשיו ראויים ורצויים לפני הקב"ה, הוא זה שזוכה להתחבר עם החלק הנשמתי שהיתה שלו בראשונה, טרם שירדה לעולם הזה התחתון"! עד כאן תוכן דברי הזוהר הקדוש.
וכן מצינו עוד, בדברי הרמב"ן (אחד מרבותינו הראשונים) שכתב כדברים האלו ממש. בספרו "האמונה והבטחון" (פרק כ"ד) וזה לשונו שם "...כי הנפש, עשאה הקב"ה ב"פירוד" (כוונתו, ש"הפריד" את הנפש המשותפת). וחילקה לשני חלקים, וְשָׂם חלק אחד בגוף זה, והחלק השני בגוף אחר. ובהתחבר זה עם זה (כלומר, ע"י ברית הנישואין) תתעורר האהבה הקדמונית..."! עד כאן לשונו של הרמב"ן.
הרי לפנינו מילים מפורשות, שהסיבה של הקשר וההתחברות בין שני בני הזוג - הוא משום שמדובר כאן בשתי "חֲצָאֵי נשמות" שזוכים להיפגש ולהתחבר שוב ע"י ברית הנישואין!].
(וכדברים הללו ממש - כתב ג"כ ה"חתם סופר" בחידושיו, בסוף מסכת גיטין, "שלעולם האיש והאשה הרי הם שני חלקי נשמה אחת"! ועיי"ש עוד).
ולאור גילוי מרעיש זה, שוב לא יפלא מה שאנו רואים לפעמים, אצל זוגות צעירים שנישאים, וממבט חיצוני - הם נראים לנו רחוקים הרבה מלהצליח להיות שידוך מתאים. הם ממש שונים בתכלית - בדעותיהם, בהשקפותיהם, ובתכונותיהם. ובכ"ז רואים, איך שדוקא אלו שהיו נראים כשני 'קְצָוות' חסרי התאמה - דוקא הם מצאו בניהם שילוב נפלא, ע"י נישואיהן יחד!
ואין שום הסבר והבנה לתופעה מוזרה זו, אלא רק על פי הגילוי שגילה לנו הרמב"ן והזוהר הנ"ל: שבאמת בשורש נשמתם, זוג זה היו מחוברים יחד בעולם הנשמות, ולכן כעת הקב"ה הפגיש אותם שוב ביחד, כדי שיחזרו ל"מקור" האמיתי שלהם! לחבר ולהדביק את שני חֲצָאֵי הנשמות - שיתחברו ויהיו שוב - כגוף אחד משותף!
והדברים נפלאים ומרגשים את כל נימי הלב!

ולאחר שגילנו את הסוד הנפלא שמקשר בין שני בני הזוג, נבין לפ"ז - את ההבדל המהותי שיש בין האדם האנושי - לבין שאר בעלי החיים:
האדם - הוא קשור עם בת זוגתו לאורך כל ימי חייו, ונחשב כחלק בלתי נפרד ממנה. 24 שעות ביממה, ו - 7 יממות בשבוע. ו - 30 יום בחודש. ו - 365 ימים בשנה. בכל עת ובכל רגע, יש תמיד קשר נפשי עמוק - בין שני בני הזוג!
לעומת זאת - מצינו, שתכונת הבעלי חיים, שונה לחלוטין מאשר אצל האדם. אצלהם, לא שייך כלל את המושג של "חיים משותפים"! אצלהם - אין מושגים של לתת ולהעניק, אין כלום!
הקב"ה רק טָבַע בהם איזו מן תאווה של 'משיכה' הדדית, לצורך קיום המין, וגם זה, רק בעונה מסוימת בשנה כדי לקיים את הגזע. ואולם לאחר שהם עשו את שלהם - הם הולכים ועוזבים את הבן זוג השני! אין להם כל קשר נפשי אליו! [וכך כתב גם רבינו הרמב"ן, בפירושו לחומש בראשית (ב-כ"ד) וזה לשונו "...והנכון בעיני, כי הבהמה והחיה, אין להם דביקות בנקבותיהן, אלא יבוא הזכר על איזה נקבה שימצא, ואח"כ ילכו להם. משא"כ אצל האדם וכו'. עיי"ש].
ובקיצור: נָדִיר למצוא מושג של "חיי משפחה" משותפים, אצל הבעלי חיים. אצלהם, כל אחד חי לעצמו - ודואג רק לעצמו!
ומה באמת ההבדל? מדוע באמת אדם כן מסוגל לחיות חיים משותפים עם בת זוגו, ואילו בעלי חיים אין להם כל משיכה לכך?
התשובה: כל ההבדל נעוץ ותלוי - בשורש בריית המין! באיזו צורה כל אחד נוצר ונברא: אצל האדם - הזכר והנקבה, נבראו שונים מבעלי חיים. הם נבראו מחוברים בגוף אחד! עם נשמה אחת! (אלא שרק אח"כ הפרידם הקב"ה, וכנ"ל.) ודבר זה, דוחף אותם כל הזמן לתת ולעזור לבן הזוג, וגם נותן להם את הכוח, להחזיק מעמד ביחד לאורך כל החיים! עצם הידיעה, שהם מעניקים את כל זאת - לא לאדם זר, אלא לאדם שהיה פעם חלק מגופם(!) זה נוסך בהם את הכוחות - לתת ולהעניק לו עוד ועוד! וכמו שבאמת אמר אדם הראשון כלפי אשתו (בבראשית ב-כ"ג) "ויאמר האדם, זאת (האשה) עצם מֵעַצָמַי, ובשר מבשרי"! (כלומר, שהאשה היתה חלק מ"בשרו" של האדם, ורק אח"כ הופרדה מתבנית גופו, וכפי שנתבאר לעיל). וכיון שהאשה היא "בשר מבשרי" - לכן - "יעזוב איש את אביו ואמו - ודבק באשתו והיו לבשר אחד"!!!
וזהו באמת סוד ההצלחה של חיי הנישואין, שתמיד תובעים מבן הזוג לתת ולהעניק כל אחד לשני לאורך כל החיים, בכל הזמנים ובכל התנאים! מהיכן יש לנו את הכח לכל

זה? תשובה לכך - למדנו היטב בדרשה הארוכה שהבאנו כאן, ונסכם זאת בכמה מילים: התביעה להעניק נובעת על בסיס הידיעה - ש'משורש נשמתם' - שניהם היו בגוף אחד ממש! ולכן ברגע שהבעל או האשה מעניקים אחד לשני - זה ממש כמו שמטיבים לגופם ממש! לחלק מבשרם ונשמתם! ומי הוא זה שאינו מוכן לתת ולהעניק לגופו שלו - - - ? ולאחר שבס"ד גילנו את ה"סוד הגדול" של חיי הנישואין, הרי שמעתה ה'מפתחות של הרכב' כבר נמצאים בפנים, ולזוג הצעיר לא נותר אלא להתניע ולנסוע אל תוך מסלול החיים, מתוך תקווה ואמונה - שלאחר דרשה זאת - הם אכן צועדים לקראת המסלול האמיתי!

תפילה למאורסת

רבש"ע, באה אני לפניך, ה' אלוקי ואלוקי אבותי, כעני בפתח המבקש רחמיך הרבים. אנא ה' אב הרחמן, כרחם אב על בנים רחם עלי. ואע"פ שאיני כדאית ושווה לכל זה, אבל אתה קבל תפלתי לפניך כמתנת חינם. חנני והכניסני מתחת כסא כבודך, וזכה אותי (___ בת ___) לבנות בית נאמן בישראל עם (___ בן ___), ושנזכה להיכנס לחופה בשעה טובה ומוצלחת כדת משה וישראל, ותכניס בלבנו רוח טהרה וקדושה ונפש זכה וברה בֵּינִי ובינו. ויהי רצון ה' אלוהי ואלוהי אבותי שיהא זיווגנו עולה יפה, זיווג של אהבה ואחוה ושלום ורעות, והערכה זה את זה, זיווג הגון של יראת שמים וירא חטא, זיווג של זרע בר קיימא, ושנזכה לגדל בנים ובני בנים, זרע קודש, דבקים בה' ומאירים את העולם במצוות ומעשים טובים, זיווג שיקוים בו: "אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָּה בְּיַרְכְּתֵי בֵיתֶךָ בָּנֶיךָ כִּשְׁתִלֵי זֵיתִים סָבִיב לְשֻׁלְחָנֶךָ", זיווג שתמשיך עלינו בנשמתנו, רוחנו, נפשנו וגופנו קדושה וטהרה במחשבה בדבור ובמעשה.

יהי רצון מלפניך שתטהרנו ותקדשנו ותשפיע עלינו שפע ברכותיך מן השמים, ותשכין שכינתך הקדושה בינינו, ותתרצה במעשנו, ותזכנו לעשות רצונך תמיד כל ימי חיינו.

ויהי רצון מלפניך שאסייע ל (___ בן ___) בעבודתך, ויוכל לעלות ולהתעלות במעלות התורה והיראה, האר עיניו שידע לכוון לאמיתה של תורה, ותבער בו אש התורה והקדושה, ויזכה לשבת באוהלה של תורה כל ימי חייו, ויהיו דברי תורה ערבים ומתוקים בפיו. הורה לו ה' דרכך ונחהו באורח מישור, תן לו כח שיוכל ללמוד בהתמדה, ושיהא חלקו עם צדיקי עולם.

זכני להיות אישה אוהבת, מעריכה את בעלי וילדי, ושאזכה להיות "אישה כשרה עושה רצון בעלה" האצֵל עלינו ממרומך רוח טהרה וקדושה, יראה ושמחה, ותן חלקנו בתורתך, האר פניך וניוושע ומלא כל משאלות לבנו לטובה. אמן כן יהי רצון.

"חקירה" למדנית:
מי צריך לשאת דרשה ביום האירוסין -
ה"חתן" - או "אבי הבת"?
מעשה היה בר' יהונתן אייבשיץ, שֶׁבְּעֵת שמחת ה"ארוסין" שלו, נשא דרשה מאלפת בפני קהל המוזמנים, דרשה עמוקה עם קושיות ופלפולים מכל סוגיות הש"ס, שרק התלמידי חכמים שהיו בארוסין הבינו אותה!
והנה, לאחר תקופת הארוסין, בעת שבא הארוס לבקר בבית ארוסתו, ביקש ממנו אביה של הבת ("חמיו" לעתיד. ובאידיש: הַ"שְׁוִוועֶר" שלו לעתיד) שברצונו לשמוע ממנו שוב דרשה מעמיקה בסוגיות הש"ס, כדי לראות פעם נוספת את שליטתו הַמְּלֵאָה בְּיָם התלמוד!
נעץ ר' יהונתן עיניים מלאות תרעומת בעיני אבי ארוסתו, ואמר לו:
"אני מסכים: ואולם תחילה הריני רוצה לבחון ג"כ את כבודו, כדי להיווכח האם גם הוא יש לו 'יד ורגל' בסוגיות התלמוד!
נעלב אבי הבת ואמר לו: אותי לבחון? הרי אני מבוגר וכמעט כבר עומד בגיל הזיקנה, וכבר מזמן עברתי את גיל הארוסין!
נענה לו ר' יהונתן ואמר: בוא ואסביר לך את כוונת דְּבָרַי:
הנה, שורש המנהג שנהגו עם ישראל, שהחתן צריך לשאת את דרשתו ביום שמחת הארוסין - מנהג זה נובע על סמך הגמרא בפסחים (דף מ"ט:) ש"אסור לאדם להשיא את בִּתּו לפני עם הארץ"! ולכן רוצים לשמוע את דברי תורתו של החתן, כדי לדעת בוודאות, שח"ו לא משיאים את הבת לחתן "עם הארץ"...
ואולם - הוסיף החתן ר' יהונתן ואמר, אסור לנו לשכוח, שבאותה גמרא עצמה חז"ל לימדו אותנו דבר נוסף, ואמרו לנו: "לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו - וישא בת של תלמיד חכם"! וא"כ לפ"ז יוצא, שכל חתן היה צריך לבחון ג"כ את אבי הבת בדברי תורה, כדי לוודא לעצמו שח"ו הוא לא נושא בת של "עם הארץ"! אלא מה? מדוע בכ"ז לא נהגו לבחון את אבי הכלה ב'דברי תורה'? זאת משום שסומכין על ה"חזקה", שמסתמא אבי הבת כשהיה בצעירותו חתן טרי - נבחן כבר ע"י קרובי אשתו, ומצאו שהוא אכן 'תלמיד חכם'! וא"כ מסתמא הוא נשאר גם עכשיו בחזקת 'תלמיד חכם' - כיון שאנו סומכים על סמך הבחינה הראשונה שבחנו אותו!
ואולם - במה דברים אמורים? בְּמָקום שבאמת אפשר לסמוך על ה"חזקה" של הדרשה הראשונה! ואולם כיון שכבודו רוצה לבחון אותי פעם שניה - משמע שאינו סומך על הבחינה הראשונה שבחן אותי בארוסין - וא"כ ממילא גם אני אינני יכול לסמוך על

הבחינה הראשונה שנבחן כבודו לפני חתונתו, ועלי לבחון אותו כעת פעם שניה כדי להיווכח האם באמת אינני עובר על מאמר חז"ל שאמרו ש"אסור לאדם לישא בת של "עם הארץ"...!!!

הבהרה חשובה לכל הצעירים והצעירות:

"מַתְפּוֹן ההצלחה" לחיי נישואין מוצלחים: לא

להימשך אחר היופי והברק החיצוני - אלא לתת

לַ"שֵּׂכֶל וההגיון" שיוליכו אותו בראש!!!

הנה לפניכם שני סיפורים, על שני חתנים צעירים וטריים, וכעת - מְצָאוּ נא בעצמכם - את ההבדל בין שני הסיפורים:

סיפור ראשון:

מסופר על הגאון ר' שלמה זלמן אוירבעך זצ"ל (שהיה אדם ענק בתורה, ומגדולי פוסקי הדור) שביום הנשואין שלו, בשעה שכבר נסתיימה כל ה"חגיגה הגדולה" באולם השמחות, ושני בני הזוג היו לבד בבית, אמר אז ר' שלמה זלמן - לכלתו הטרייה:

"שמעי נא! כעת, אנחנו חתן וכלה, שמחים ומאושרים עד בלי גבול! אבל, בן אדם הוא "בן אדם", והחיים עושים את שלהם, ואולי במשך החיים יתעוררו ביניינו ויכוחים, או אי הבנה, וכדומה, ולכן אני מצהיר ומודיע לך כבר ביום הראשון של הנישואין, שתזכרי זאת לכל החיים:

אם תראי אותי שאני 'מתחיל' לכעוס - תדעי לך, שזה סימן - שאני מתחיל להיות "לא צודק" בויכוח.

ואולם, אם תראי אותי שאני כועס ממש - אז תדעי לך בוודאות שבאמת אני לא צודק כלל בויכוח... - - -

עד כאן הסיפור הראשון.

וכעת, הַשְׁוֵה סיפור זה - לסיפור הבא:

זוג צעיר אחד, שכעת ממש הסתיימה חגיגת נישואיהם באולם השמחות, הגיעו בשעה מאוחרת הביתה, והנה מה רואה הכלה? איך שבעלה החתן הטרי טורח - בשעת לילה כזאת מאוחרת - ומכין לה כוס תה, עם חתיכת 'עוגת קֻצֶפֶת' שהובאה מעל "שלחן הכבוד" של הנשואין, ולאחר מכן הוא גם מחמם לה מים, מכין לה את בגדיה, וכו' וכו'.

והכלה רואה את כל זאת, ומביעה את תודתה על חתנה המסור!

למחרת בבוקר, שוב חוזר ה"סרט" על עצמו: הכלה רוצה להכין ארוחת בוקר - והחתן עוצר אותה ואומר: אַתְּ תשבי כמו 'מלכה' ואני יעשה הכל! הוא הולך למכולת, קונה מצרכי חלב, עורך את השלחן, מחמם כוסות חלב, וכו' וכו'.

וכן בשעת הצהרים, החתן עומד במטבח ומכין לכלתו מעדנים שלא טעמה אותם מעולם! בשרים, אווזים, קבב, כבד, וכו', הכל צלוי "על האש"! וכמו כן סלטים משובחים, מתובלנים וטעימים בטעם נפלא 'שלא מהעולם הזה'! הכל הכל הגיש לה על "מגש של כסף"!

והכלה - נושכת את שפתיה, ומהרהרת לעצמה: אוי רבש"ע! אני לא מאמינה! במה זכיתי? ממש חתן מלאך! איזה שרות! איזו אדיבות! איזה טוב לב! ממש 'מלאך בדמות אדם'!

וכך חוזר הדבר על עצמו שוב בארוחת ערב: ממש 'ארוחת מלכים' הגיש לה את הכל "עד הפה"! בשיא האדיבות, ובשיא העדינות שיכול להיות!

והכלה - עומדת 'הֲמוּמָה', ועדיין לא מעכלת לאיזה בעל "מלאך" היא זכתה! כזה פינוק! כזה לב חם וטוב! כאלו מאכלים משובחים! ממש לא יאומן כי יסופר!

ואולם - הנה, כשמגיע הלילה השני, ניגש החתן אל כלתו, ואומר לה בסבר פנים ערמומיות:

"כלתי היקרה! את ראית את כל התפריט של המאכלים המשובחים ואת כל השירות האדיב שעשיתי לך אתמול? בצורה כזאת בדיוק - אני רוצה שתעשי לי מעכשיו למשך כל החיים!!!...

הנה לפנינו שני סיפורים, על שני חתנים, חתן אחד מפייס ומרגיע את אשתו, שלא תדאג אם תראה אותו כועס, כיון שאז בוודאי "הוא לא צודק"!

ומצד שני - חתן אחר, שג"כ משרת את אשתו כמו "מלאך", ואולם בסופו של דבר מתברר, שכל השירות הזה היה רק בתור "הצגה" ובתור 'דוגמא' לאשתו - איך היא צריכה לשרת אותו לכל החיים!

אלו שני "פרצופים", של שני חתנים, ואשריה אותה אשה שזוכה לחתן מהסוג של הסיפור הראשון, ואוי לה לאותה אשה שמחכה לה חתן מהסוג השני...

ולכן, סוף מעשה במחשבה תחילה, ואסור לבחורה "להתלהב" ממראה חיצוני של בחור, שהוא גבוה, יפה, מלהיב, מרשים, ואפילו גם "חֲבָרְ'מָן", וכו'. כיון שאז היא עלולה "ליפול בפח" ולגלות אחרי החתונה - שהיא "זכתה" בחתן מאותו סוג של הסיפור השני...

ומאידך, בחור ירא שמים, אציל נפש, בעל מידות, שיודע לכבד את האשה על פי 'קנה מידה' של התורה - בחור כזה שווה פי אלף מכל בחור אחר! כיון שאצלו האשה יכולה להיות בטוחה ורגועה שהיא תקבל ממנו חיי אושר ומרגוע לכל החיים!

איך רגילים העולם לומר?
ה"רגש" - תחילתו מתוק, וסופו - אכזבה!
ה"שכל" - תחילתו חששות וציפיות, ואולם סופו - התגשמות החלומות!
נישואין שבנויים רק על ניצוץ הַ"רֶגֶשׁ" שנדלק מֵ'הַבָּרָק החיצוני' - תחילתם אמנם 'מתוק', ואולם סופם אכזבה קשה ועמוקה! "אהבה" - ממבט ראשון, ו"גט" - ממבט שני!
ואולם, נישואין שבנויים גם על השכל, שה'שכל' קודם כל קובע, ורק אח"כ הַ'רְגָּשׁות' נפתחים - נישואין כאלו - תחילתם אמנם חששות וציפיות, ואולם סופם מתברר שהם אכן הגשימו את החלום! "חלום הנעורים" הולך ומתגשם לנגד עיניהם! אין אכזבות, אין דיכאונות, ואין בגידות!
אלו הם התוצאות שעלולות להיות כואבות או מוצלחות, הגורל הקובע נתון לפי החלטתה של האשה: האם ה"רגש החיצוני" ימשוך אותה, או ה"שכל וההגיון" יוליכו אותה בראש!
ואשרי אותה אשה, הזוכה להגיע באמת אל ה'מנוחה והנחלה' - במציאת בן זוגה האמיתי!
זיווגו של האדם לא תלוי לפי 'כישרונות'
או 'יופי חיצוני' - אלא אך ורק -
ב"השגחה האלוקית"!
חז"ל בגמרא מסכת סוטה (דף ב'.) גילו לנו דבר מבהיל בקשר לפרשת הנישואין של האדם, וזה לשונם:
"אמר ר' יוחנן, קשה זיווגו של האדם - כקריעת ים סוף"!
וכאן צומחות מאליהן שני שאלות:
1. מהו הקשר והדמיון שיש בין "זיווגו של האדם" - למאורע של "קריעת ים סוף"? איזה 'מכנה משותף' מקשר בין שני נושאים שונים אלו?
2. והשאלה הקשה ביותר: שלכאורה, לא רק שאין קשר בין שני דברים אלו, אלא הם ממש שני דברים הפוכים לגמרי זה מזה:
"קריעת ים סוף" - זה דבר של קריעה, ניתוק, פירוד, והפרדה - של כל יבשת הים - לשני חלקים נפרדים!
ואילו הנושא של ה"זיווג" - זה דבר של חיבור, וקישור, ודיבוק - בין שני גופים נפרדים - לדבר אחד! וא"כ, כיצד חז"ל יכולים להשוות בין דבר שקורע ומפריד גוף אחד לשני חלקים - לבין דבר שמחבר ומקשר שני גופים - לגוף אחד?

ועל שאלות אלו, יש לענות שלשה תשובות, שהם שלשה 'כיווני מחשבה' שיש בהם הרבה לקח וּמוּסָר נוקב:

1. תשובה ראשונה - ענה לנו רש"י הקדוש (שם) שכמו בקריעת ים סוף כל אחד מבין שהיה זה "שינוי סדרי הטבע" - כך גם לגבי זיווגו של האדם, כדי לשדך בין איש ואשה - זה דבר קשה כמו לשנות את סדרי הטבע של הבריאה! לקחת שני יצירות של "זכר" ו"נקבה", שכל אחד מנוגד לשני - באופיו/ בתכונותיו /במידותיו/ בהרגליו/ בפינוקיו/ בטבעיו/ ובהשקפותיו/ ואת שני ה"ניגודים" האלו - לבוא ולחבר יחד שיהיו ל"בשר אחד"? הרי דבר זה הוא בדיוק כמו לקחת את הים, "להפריד" ממנו את המים, ולהפוך אותו לשני חצאים יבשים!!! ממש שינוי חריג ובלתי הגיוני של מהלך סידרי הטבע!

ואם היה מדובר כאן בנישואין לתקופה קצרה של שנה או שנתיים - אפשר היה עוד להבין, שהאהבה והברק החיצוני 'מסנוורים' את עיני השכל, והם אלו שהוליכו את האדם שולל אחר תאוותו.

ואולם - נישואין הרי זה לא לשנה שנתיים, אלא זה לכל החיים! כְּשֶׁבָּאֱמְצַע יש לאשה עוד הריונות, לידות, דיכאונות, וכן זמנים של "מחזור הדם" שגורם לה לשינוי בכל תאי הגוף, ולמצב רוח עצבני ומדוכא, וכו' וכו'

וא"כ, ה"ברק החיצוני" לא נשאר כל הזמן, והיופי של הגוף הולך ודועך ויורד, ולא נשאר "צעיר" כפי שהיה, וממילא גם האהבה אל בן/בת הזוג - הולכת ויורדת!

וא"כ נשאלת שוב השאלה: כיצד זה יתכן "להדביק" בין שני יצורים 'מנוגדים' כאלו של זכר ונקבה, "דֶּבֶק" כזה חזק - שיחזיק אותם ביחד לאורך כל החיים - ? הרי הדבק של "אהבה" אינו מחזיק מעמד בכל זמני החיים, וכפי שהוכחנו לעיל?

ועל זה באו חז"ל וענו לנו, שבאמת מבחינה 'הגיונית' של הטבע - אי אפשר לחבר בין שני ניגודים אלו, ודבר זה דורש רק שינוי "חריג" מהטבע! שינוי כמו "קריעת ים סוף"!!! וזהו כוונת חז"ל: "זיווגו של האדם קשה להקב"ה לחבר אותם ביחד - בדיוק - כמו שהיה קשה לשנות את סדרי בראשית של "קריעת ים סוף"!!!

כלומר, שחייבים כאן את התערבות של כוח האלוקים, שהוא יתן את עזרתו וברכתו, כדי שזוג זה יחזיק מעמד לכל חייהם! ובדרך "הטבע" - אין שום סיכוי לחברם ביחד! זהו הסבר ראשון בדברי הגמרא הנ"ל.

2. הסבר שני - על הדמיון של חז"ל בין זיווגו של האדם ל"קריעת ים סוף": ותחילה, הבא ונתאר לעצמינו, את המעמד שהיה בקריעת ים סוף:

בני ישראל בורחים לַמִּדְבָּר מפני המצריים, והנה, פתאום הם מוצאים את עצמם "מוקפים" מכל הצדדים: מאחוריהם - רודפים המצריים, מלפניהם - יש את הים הסוער, ומשני צידיהם - יש את המדבר המפחיד, המלא בנחשים ובחיות טורפות...
והנה, בשעה כזאת של לָחַץ ופחד מוות - כזאת, בני ישראל חשבו על כל האפשרויות איך להציל את חייהם:
1. או לחזור 'אחורה' - ולהלחם בשארית כוחותיהם עם אויביהם המצריים.
2. או לברוח ל'צדדים' - ולנוס אל תוך המדבר הלוהט!
3. ובמקרה הכי גרוע: לקפוץ אל תוך הים הסוער, ו"להתאבד" - מאשר למות בידי המצרים!
את כל האפשרויות האלו הם חשבו ולקחו אותם בחשבון, ואולם דבר אחד - הם לא העלו כלל על דעתם: שפתאום יקרה כאן "נס", והים "יפתח" את פיו, ויסלול בתוכו "תְּעָלָה" יְבֵשָׁה להולכי רגל - אפשרות הצלה כזאת - הם בכלל לא "חלמו" כלל שינצלו, אפילו בחלום הכי "ורוד" שלהם...
ועל זה בדיוק אומרים לנו חז"ל, שבדיוק כך תהיה התמונה בזיווגו של האדם:
האדם ילך ויעשה את כל האפשרויות כדי למצוא את בן/בת זיווגו! ילך לשדכן הזה, ולכתובת הזאת, וישתדל תמיד לְיַפּוֹת את עצמו, וּלְהֵרָאוֹת כמה שיותר 'מרשים' וכו' וכו'. את כל ההשתדלויות שבעולם הוא יעשה! וכל זאת מתוך תקווה, שאכן, דרך זאת תוביל אותו למציאת בת זיווגו.
ואולם, פתאום מה הוא רואה? שהזיווג שלו הגיע ממקום שהוא לא חלם בכלל! מכל "ההשתדלות" שהוא עשה, לא יצא לו מזה כלום, ודוקא ממקום שהוא כמעט לא השקיע שם בכלל - דוקא משם יצאה לו בת זיווגו! ממקום לא צפוי כלל!!! בדיוק כפי שהיה בקריעת ים סוף, שישועת עם ישראל הגיעה ממקום בלתי צפוי לחלוטין!!
ללמדך, שאמנם חייבים לעשות מאמץ והשתדלות בשידוכים, ואולם בסופו של דבר הקב"ה מראה לך בבירור שיש "יד אלוקים" מלמעלה שהוא מכוון ושולח לך את זיווגך! בכל מה שהשקעת וטרחת לא יצא מזה כלום, ופתאום באה לך הצעה ממקום בלתי צפוי כלל - ודוקא משם ניסגר "חתונה" תוך חודש חודשיים!
ללמדנו, שמציאת הזיווג אינה תלויה כלל - לא לפי מידת ההשקעה והחיפושים, וגם לא לפי כישרונות או יופי חיצוני, אלא עיקר ההצלחה תלויה אך ורק ב"אצבע האלוקים" שהוא זה שמזיז את החוטים מלמעלה, ושולח לך את זיווגך האמיתי שנקבע עבורך לפי שורש נשמתך!

זהו הלימוד היסודי שרצו חז"ל ללמד אותנו מהנס של "קריעת ים סוף"!
- - - לתשומת לב של כל משרדי התיווך של ה"שדכנים" וה"שדכניות" למיניהם!
3. תירוץ שלישי - הוא בנוי ביסודו על פי שיטת אחד מרבותינו הראשונים, הסובר שבאמת גם בקריעת ים סוף - לא היה זה ניתוק וקריעת כל אורך הים לשניים, אלא הנס היה - שרק במקום שדרכה שם כף רגלם, רק אותו מקום התייבש ונהפך להיות ליבשה! כלומר, בני ישראל היו מתקדמים ונכנסים כל הזמן אל תוך הים הסוער, ובכל צעד וצעד שהם היו צועדים לתוך הים - המים היו מזדקפים אחורה, ונותנים להם להתקדם. וכך בני ישראל ממשיכים ללכת, והים ממשיך לייבש להם את מקום הליכתם, עד שבדרך זו הם הצליחו לעבור את כל הים בשלום!
[וכפי שדוד המלך מתאר בספר תהלים: "הים ראה - וינוס"! כלומר, שהים לא 'נקרע' אלא 'נָס', דהיינו ברח לאחוריו מפני בני ישראל שהיו צועדים לתוכו!].
נמצא, שבכל פסיעה ופסיעה שבני ישראל היו צועדים בים - היה זה משום "מסירות נפש" מצידם, שהיו מוכנים להיכנס אל תוך לב הים, מתוך תקווה ואמונה בהקב"ה שיעשה עמהם נס בכל פסיעה ופסיעה, ויזקוף להם את המים לאחוריהם, בכדי שיהיה להם את האפשרות להמשיך ולפסוע - את הפסיעה הבאה!
ועל זה בדיוק באו חז"ל ואמרו, שגם לגבי זיווגו של האדם - גם שם צריך 'מסירות' בדיוק כמו שהיה בקריעת ים סוף!
כיון שבדרך כלל, החתן או הכלה חושבים לעצמם, שהנה עכשיו שהם כבר התחתנו, והם כבר 'נשואים' - א"כ מעתה כל החיים יהיו "פתוחים" לפניהם, הכל זַמִּין, הכל אפשרי, הכל מותר, והחים יזרמו להם "חֲלַק" - בדיוק כמו שהקב"ה פָּרַס לבני ישראל "שטיח אדום" בכדי שיעברו את 'ים סוף' במנוחה וּבְבֶטְחָה ללא כל דאגות!
ועל זה באים חז"ל ומזהירים את הזוג הצעיר: טעות! החיים הם לא 'פִּיקְנִיק'! כל יום ויום מחיי הנישואין - זה נסיונות וְהִתְמוֹדְדִיות חדשות! בדיוק כפי שהיה בקריעת ים סוף, שבכל צעד וצעד של בני ישראל היה נדרש מהם 'מסירות נפש' כדי להתקדם הלאה ולייבש את המים של הפסיעה הבאה - כך גם בחיי הנישואין, לא כל החיים הולכים על "שטיח אדום", ובמשך הזמן יִתָּכְנוּ 'תקלות' או 'עימותים' או 'אִי נעימות' בין בני הזוג, ועל הזוג הצעיר לקחת זאת מראש בחשבון, וכך יהיה להם אח"כ קל יותר "לכופף את הראש" בפני כל 'גֶּל' שהם יתקלו בו במהלך החיים, עד שבדרך זו הם יצליחו לעבור את כל "יָם החיים" מתוך נחת ושלווה, והעיקר: לִזְכות לְרִוות הרבה הרבה סיפוק ונחת מבן/בת הזוג השני! ואשרי הזוג המאושר הזוכה לכך...!

בני זוג יכולים להיות כמו "זוג יונים"
ולחיות בשלווה ובאושר, והם גם יכולים לחיות
כמו "זוג יונים" - שכל אחד "התעופף" מהחלון
של הבית...! הבחירה נתונה בידכם!
שימו לב ל'נישואין' שהיה אצל אבותינו הקדושים, ותראו שם דבר מפליא ומעניין:
כל אבותינו מצאו את זיווגם דוקא על יד 'באר המים'! והרי רשימה חלקית:
* יצחק מצא את רבקה אשתו - על יד באר המים!
* יעקב מצא את רחל אשתו - על יד באר המים!
* משה רבינו מצא את ציפורה אשתו - על יד באר המים!
ואין זה סתם "צירוף מקרים" שכולם פגשו את זיווגם "במקרה" על יד באר המים, אלא רמז באו ללמדנו, שהיסוד הראשון שהאדם צריך ללמוד לפני שהולך להתחתן - הוא: להיות - שפל כמו המים השפלים! כמו שהמים יודעים לרדת למטה אל מקום נמוך - כך האדם חייב לדעת "לכופף את הראש" וּלְהִשָּׁאֵר תמיד על "פְּרוֹפִיל נמוך" של כעס ועצבים!
ובני זוג שלא יודעים לכופף את הראש, הרי סופם יהיה כמו "זוג יונים", שלא יקח הרבה זמן עד ששניהם "יתעופפו" מהחלונות של הבית!!!
ולכן, התנאי הבסיסי לפני שמתחילים לדבר על נישואין: לדעת "לְהַחְלִיק" כל בעיה למטה, מתחת לשטיח, ולא להקפיד על כל דבר! לא כל דבר צריך להוציא מהפה! לפעמים צריך לדעת איך לבלוע את ה"גלולה" עמוק בתוך הבטן! אחרת - כל בניין הנישואין עלול להתנדנד להתמוטט ו...ליפול! ראו הוזהרתם !
רוצים אתם לדעת לאיזה דבר המשילו חז"ל את החתן והכלה? הנה במסכת פסחים (דף מ"ט.) תיארו חז"ל את החתן והכלה בתואר של: "ענבי הגפן בענבי הגפן - דבר נאה ומתקבל"! וכן דוד המלך בספר תהלים המשיל ג"כ את הבית היהודי לגפן, ואמר: "אשתך - כגפן פוריה"!
ונשאלת השאלה: איזו 'מעלה מיוחדת' מצאו חז"ל בגפן, שעל זה השוו את החתן והכלה - דוקא לפרי הגפן?
והתשובה היא: שבאמת מצינו שיש לפרי הגפן שני מעלות מיוחדות, שלא מצאנו אותם כלל בשום פרי אחר! ואלו הם:
1. המעלה הראשונה שיש ב'גפן': שהוא מין אחד שמורכב משני 'גְּוָנִים': ענבים לבנים, וענבים שחורים! וכל אחד יש לו את האופי המיוחד שלו:
* ענבים לבנים - אין בהם 'צבע' מיוחד, אבל יש בהם 'טעם' מתוק!

* ענבים שחורים - אמנם אין להם 'טעם' מתוק, אבל יש להם 'צבע' (שחור)!
וזה מה שהתכוונו חז"ל לרמוז לחתן והכלה: תדעו לכם, שאין דבר "מֻשְׁלָם" בעולם! כל אחד יש לו את הַ"מִינוּסִים" שלו! לזה חסר צבע, ולשני חסר טעם! אבל אם כל אחד יסתכל ב'זכוכית מגדלת' דווקא על החסרונות שלו, ובעין שניה יראה את המעלות של בן זוגו/זוגתו, אזי מובטח לזוג כזה שהם יזכו לחיי אושר ושלווה! ממש כמו אותם "זוג" אשכולות ענבים, שזה חסר לו 'טעם' והשני חסר לו 'צבע', אבל כשהם מתחברים יחד - הם משלימים זה את זה, ויוצא מהם יין מתוק ומשובח!
זהו האיחול הראשון שאנו מאחלים לחתן והכלה: לְאַחֵד ולשלב את המעלות המיוחדות שיש בכל אחד מבני הזוג - ועי"ז נקבל - "דבר נאה ומתקבל"!
2. המעלה השניה שיש אותה רק ב'גפן': שהוא הפרי היחיד במינו מכל פירות האילן - שלעולם הוא לא מאבד את טעמו המתוק! יין שנמצא בתוך חביות של חרס - כמה שיעברו עליו יותר חודשים ושנים - באותה מידה טעם היין ילך וישתבח יותר! היין נעשה יותר מבושם ומשובח, עד כדי "שמסובב" את 'הַחוּשִׁים' של הבן אדם! וכפי שהצרפתים (המומחים בטעם של היין) אומרים, שיין יָשָׁן ועתיק שנשמר בתוך מרתפים וחביות - רק מהריח שלו - אפשר כבר להיות 'שיכור'!!!
וזה מה שהתכוונו חז"ל לרמוז לחתן והכלה: תדעו לכם, שהטעם הטוב של ליל יום הנישואין - אסור שילך לאיבוד! אסור שהאהבה במשך הזמן תיכנס ל"שיגרה", עד שכבר תהפוך להיות משעממת, מַטְרֶדֶת, ובסוף... נמאסת!
בני הזוג חייבים לבנות וליצור ביניהם אהבה אמיתית שֶׁתַּכֶּה 'שורשים' עמוק בתוך הלב, ושהטעם הטוב שלה ישתמר לעד ולנצח נצחים! שֶׁמְּמַשָּׁנָה לְשָׁנָה האהבה לא תלך ותדעך - אלא רק תתגבר ותתעצם! בדיוק כמו היין של הגפן, שמשנה לשנה - לא רק שלא מאבד את טעמו - אלא עוד הולך ומשתבח יותר ויותר!
וזהו באמת גם המבחן לגלות, האם האהבה שבין בני הזוג, היא אהבה אמיתית שנובעת מעמקי הלב, או - אהבה מזוייפת שבנוייה רק על "אִינְטֶרֶסִים אִישִׁיִים" ותו לא! שכן, אהבה אמיתית היא מטפסת ועולה, ולא יורדת במשך הזמן!
...מי חלם שאפשר ללמוד שני לקחים כה יסודיים - מהעץ הפשוט של פרי "הגפן"? - - -
גילוי מדהים לכל הרווקים והרווקות:
לא האהבה והיופי החיצוני, וגם לא
הַרְגָּשׁוּת וה"כִּימְיָה" המשותפת
קובעים בהכרח את הנישואין - אלא

אך ורק יד האלוקים!!!
במאמר זה, באנו לחזק אותנו ואת כל הקוראים יחד, ב"השגחה פרטית" של האלוקים בענייני השידוכין, ונפתח תחילה בסיפור קטן:
הרש"ש (רבי שלום שטראשון) היה אדם גדול מופלג בתורה (שעד היום, לומדים את פירושו "חידושי הרש"ש" שחיבר על כל הש"ס, ונדפס בסוף כל מסכת גמרא) וחוץ מגדלותו בתורה, היה הרש"ש גם עשיר גדול וגם בעל חסד גדול, והיה מנהל גמ"ח הלוואות של כספים לכל אנשי עירו.
והנה אירע פעם, שלווה ממנו אדם אחד 100 רובל לתקופה של שלשה חדשים, וכעבור זמן כשהגיע האיש להחזירם, הוא מצא את הרב שהיה יושב ולומד באותה שעה בבית המדרש.
היהודי נכנס, הניח את שטרות הכסף על השלחן, תוך שהוא מודיע לרב שהוא בא כעת להחזיר את כסף הלוואתו.
ואולם הרש"ש, שהיה שקוע באותה שעה בסוגיא של גמרא, בעיון עמוק של לימוד התורה, ומנותק מהעולם לגמרי - לא שם ליבו לבקשתו של היהודי הנכנס, וְהִנָּהֵן לו בידו שיבוא לזמן אחר. אולם היהודי חשב שהרש"ש מרמז לו לאות הסכמה שהוא יכול ללכת, ולכן השאיר הוא את הכסף בתוך דפי הגמרא, והלך לו לענייניו. והרש"ש שהיה טרוד בלימודו, דפדף מבלי משים לב את דפי הגמרא, וכך נִתְכַּסּוּ שטרות הכסף, ועמם נתכסה ונשכח כל סיפור הפרעון מראשו של הרש"ש.
חלפו שבועות, הרש"ש בודק בפנקסי הגמ"ח, ורואה שאיש זה טרם פרע את חובו, הוא שלח להזכירו פעם אחת, ושתיים, ואולם האיש מתעקש בשלו: "הלוא כבר פרעתי את הכסף"...
וכיון שחשש הרש"ש לאיסור מעילה בכספי צדקה, שהוא גזל כספי ציבור, לכן שלח להזהיר את האיש, שאם לא ישלם את חובו - יפרסמנו ברבים!
ואולם האיש המשיך להתעקש בשלו, והרש"ש בלית ברירה פירסם את קלונו של האיש ברבים, והעיר כולה רעשה והתרחקה מחצוף זה, שמעיז להתווכח עם הרב ועוד עומד על שלו...
והנה, ביום מן הימים, פותח הרב את ספר הגמרא, ולתדהמתו הוא מוצא שם את... שטרות הכסף - - - הוא תפס מיד את הטעות האיומה, ואת הצער הנורא שנגרם לאותו האיש, ופניו של הרב אדמו מצער: באיזו צורה הוא יפייס אותו כעת? הוא קרא מיד לאותו

יהודי, ובדמעות שליש ביקש ממנו מחילה וסליחה. ואולם האיש המיוסר והמדוכא פרץ בבכי מתמשך, ואמר לרב:
"מה תעזור לי סליחתו של הרב, בעוד שכל כבודי נקבר באדמה מחמת ה"שם רע" שיצא עלי בכל העיר, וגם בני הגדול כבר ברח מהעיר מרוב בושות ועלבונות!
הרש"ש החריש והתעמק דקות אחדות בצרה הגדולה שנקלע אליה אותו האיש, חשב וחשב עד...שפתאום אורו עיניו והוא הכריז בשמחה לעבר האיש: מצאתי עצה נפלאה כיצד לסלק ממך את הבושה הנוראה: הנה לי יש בת שהגיעה לפרקה, ולך יש בן. נְחַתֵּן את שניהם, אתה תהפך להיות 'חותני' וכך כל העיר תדע שבאמת אין אתה נוכֵל ורמאי... היהודי החל להרגיש כאילו האדמה נבקעת מתחתיו... להיות חותן של גדול הדור!!!??? הרי בשביל זה היה כדאי לסבול את כל הצער והסבל הנורא - ובלבד לזכות להיות מְחֻתָּנו של הרש"ש הקדוש!!!
עד כאן הסיפור המרגש.
והלקח הגדול שלמדנו מסיפור זה לגבינו אנו: שצריך לדעת, שבאמת אין כל הגיון ואין כל שכל במציאת השידוכים! אם נגזר מהשמים על בִּתו של גדול הדור, להתחתן עם הבן של החייט הפשוט - אז לא יעזור כלום!!! מהשמים יסובבו ויגלגלו שהאיש ילווה כסף מהרש"ש, ואח"כ ישכח, ואח"כ ימצאו את זה שוב, ואח"כ יתפייסו, עד... שיגיעו לחתונה!!!
ולמה? כיון שעלינו לדעת ששידוך לא נוצר מחמת "אהבה" ולא מחמת "קְלִיק" שֶׁנִּדְלַק בין השניים, אלא הדבר היחיד שמחבר את שני הצדדים לשידוך קיים ונצחי - זה רק יד האלוקים מלמעלה! כשהאדם נפגש עם בת זיווגו האמיתית - הקב"ה הוא זה ששולח להם איתותים של 'רְגָשׁות' וְ'כִימְיָה' משותפת, כדי לעזור לאדם להחליט נכון על אותו בן/בת זיווגו. [ותפקידו של האדם - הוא רק לא לקלקל את ה"אִיתותִים" ששולחים לו מהשמיים - על ידי בַּרְרָנוּת מיותרת, או החלטות מוטעות, שכן בזה הוא עלול ח"ו לאבד לעצמו את בן/בת זיווגו שנקבע לו מהשמים!]
אמנם, דרושה עדיין תפילה רבה כדי שהעיניים יִפָּקְחוּ להחליט נכון, אלא שבדרך כלל, אם האדם הולך ע"פ הכללים המקובלים, וגם צמוד כל הדרך לרב ירא שמים (והבת - לרבנית ידועה) שאיתם הוא מתייעץ ומקבל מהם הדרכה, א"כ גם הקב"ה יכוונו לדרך הישרה, ויתן בליבו את הסימנים הנכונים למציאת בן/בת זיווגו האמיתי!
וכן מסופר גם על בחור אחד שנכנס אל החזו"א, ושפך בפניו את ליבו:

הוא כבר בחור מבוגר יחסית, בן 26, ו"לא הולך לו" בשידוכים, יש לו איזה שכן, רע לב ששונא אותו, וכל הצעה שֶׁעוֹלָה על הפרק - בא שכן זה ומדבר ו"מְלַכְלֵךְ" עליו, עד שהצד השני יורדים לגמרי מההצעה...

"מה אוכל לעשות כבר" - שאל הבחור מתוך יאוש עמוק - - -

כְּשֶׁמוע החזו"א את דבריו, תפס את ידו של הבחור, והשיב לו בקול אבהי: "בני חביבי! אם אתה מתפלל באמת לה' - אז עליך להיות שָׁקֵט ובטוח שהוא אכן ישלח לך את בת זוגתך! אלא מה? בשמים רואים שעדיין לא הגיע הזמן, ואין זו 'בת זוגתך' האמיתית, ולכן הקב"ה שולח את שכניך כדי לקלקל את השידוך - לטובתך!!! שיודעים למעלה שזה לא זיווגך האמיתי, ולכן שולחים את אותו אדם שיעצור לך את זה - בכדי למנוע ממך עגמת נפש מרובה בעתיד!!!

ואולם - הוסיף לו החזו"א - ברגע שיחליטו בשמים שכבר נשלמה מנת היסורים שנקצבה לך לסבול עבור השידוכין - אז פתאום תראה איך שכל העניינים זורמים לך 'חָלַק'... השכן שלך ישתוק פתאום כמו 'דָּג', או אפילו אם הוא ידבר - אבל הקב"ה יגרום לכך שהצד השני לא ישים לב לדבריו כלל... התפילות שהתפללת כל הזמן "יָרִיצוּ" לך את השידוך במהירות כזאת - שאפילו אתה בעצמך לא תאמין לכך! - סיים החזו"א את דבריו.

וא"כ, הרי לנו חיזוק מפי קודשו של החזו"א, עד כמה ענייני השידוכין מונהגים מלמעלה בהשגחה פרטית מדוקדקת ובדיוק נמרץ!

וכן מפורסם עוד בשם החזו"א שאמר, שאע"פ שבדורות האחרונים שורר בעולם "הסתר פנים" נורא, שלא רואים את יד האלוקים בהנהגת העולם, מ"מ "חלון" אחד השאיר לנו הקב"ה, שדרכו אפשר עדיין לראות עין בעין את השגחתו הפרטית של האלוקים! והוא: מציאת זיווגו של האדם!

הנה, צאו וראו זה פלא:

אנשים שהיו נראים לנו ממבט ראשון ש"לא מתאימים" כלל זה לזה - ובכ"ז הצליחו ליצור ביניהם קשר של נישואין! ואילו אחרים, שנראים הרבה יותר מַרְשִׁימִים ומשכילים ו"נוֹצְצִים" - ובכ"ז מתעכבים עם מציאת השידוך שלהם עד גיל מבוגר...

וכן מצינו עוד תופעת פלא: אנשים שבקושי הספיקו להכיר זה את זה, ובקושי קיבלו "אִינְפּוֹרמַצְיָה" זה על זה, ובכ"ז - תוך חוֹדֶשַׁיִם שלשה - הספיקו כבר לסגור ביניהם תאריך ליום הנישואין!

ומצד שני, רואים זוג שמסתובבים יחד כבר שנים רבות למטרת נישואין, ובכ"ז, כל אחד מהם עדיין מפחד לסגור קשר באופן רציני על 'נישואין'!!!

האם יש לכל זה הסבר על פי השכל וההגיון? אם לא שרואים כאן בבירור את יד האלקים, איך שבאמת לא האהבה והיופי החיצוני, או הַהִשְׁתּוֹקְקוּת אחד לשני - קובעים בהכרח את הנישואין, אלא רק יד האלוקים שהוא זה שמכוון ומזיז מלמעלה, לחבר את בני הזוג לקשר של 'נישואין', והאנשים כאן אינם אלא 'בּוּבּוֹת' שנמצאים בתוך "תיאטרון הבובות" של בורא עולם, והוא זה שמושך בחוטים - ומכוון את בת פלוני - לפלוני!!!

אין מה לעשות! אשה זה לא "מכונית"! מכונית שלא מוצאת חן בעיניך - אתה יכול למכור אותה או להחליף! אבל אשה שלא מוצאת חן בעיניך, ואחרי החתונה אתה מגלה שהיא לא בדיוק "בָּראשׁ" שלך - אז כבר הכל אבוד! אין מה לעשות, ואין לאן לברוח! יש רק אפשרות אחת: להתפוצץ ולהתאבד על מטרת גירושין, ח"ו!

ולכן, כדי להצליח באמת למצוא את האשה הנכונה, שתתאים לך בדיוק/ לתכונות/ להשכלה/ לנטיות/ לדעות/ לאורח חיים/ לשכל/ ולרגש שלך - בשביל למצוא אשה כזאת, חייבים את עזרתו של בורא עולם מלמעלה! ולמה? בגלל שרק הוא יודע איזה "מִכְסֶה" מתאים בדיוק לגודל של הסיר שלך!!!

ובחור וכן בחורה, שיודעים לכופף את הראש בפני בורא עולם, ולא מתביישים לשאת את עיניהם למעלה, מתוך תפילה ותחינה לאלוקים שידריך אותם בדרך הנכונה והאמיתית - הם אלו שיכולים ללכת 'על בטוח', שבוודאי הקב"ה יְכַוֵּן אותם אל בן/בת זיווגם האמיתי, והם עוד יזכו לראות נסי נסים במציאת זיווגם - לבנין עד עד!

מה טעם נהוג לתת לחתן לדרוש במסיבת האירוסין? אלא, מסבירים בדרך צחות, החתן שלמד בישיבה, ואחרי חתונתו יוצא לעבוד בבביזנ'ס, יש כאן חשש של "שנה ופירש קשה מכולם"... לכן נותנים לו לדרוש בדברי תורה, ואז כולם נוכחים לדעת שאין כאן כלל "שנה", ומימלא גם לא "פירש"...

מעלת הכתיבה גדולה מאד, לכתוב כל דבר יסודי וחשוב. וזה לא רק בדברי תורה, שיש עניין גדול להתרגל לכתוב חידושי תורה. וברמז אמרו ''וְקָנֵה לך חבר'' (קב הישר פרק נג). אלא גם מילי דעלמא, אם זה קשור לחובות, כספים, תשלומים, הוכחות לעתיד, נאמנות והבטחות בעניני ירושות, הן וכיוצא בהן, לעד בספר יוחק. ועל ידי זה יש מזכרת נצח על העבר, ואז האמת נהדרת ויש תועלת לכולם. ו''אין פרץ ואין יוצאת ואין צווחה ברחובותינו'' (תהלים קמד, יד). ופעם הסתבך מאן דהוא עם מס הכנסה ומע"מ וביטוח לאומי והגיע להוצאה לפועל ובעיות קשות, ולבסוף כשהסתדר איתם אמרתי לו שחייב להשיג מהם קבלה שאין לו חובות כלל, ממש שיהיה כתוב ''אפס אפס''. אחרת בעוד זמן יתכן והמחשב פולט מה שפולט והבעיות חוזרות על עצמן. גם בהלואה צריך

אישור וזכרון על הסכום ועל זמן הפרעון, וכן בהסכם "תנאים" של אירוסין, לכתוב הכל, התחייבות כל הצדדים הנוגעים בדבר, עם העתק לכולם. והכתב מדבר בעד עצמו.

פעם בא מישהו אל ה"חזון איש" (תקשיבו, מה זה ניצולת זמן, מה זה התמדה, מה זה לא פוסק פיו מלטחון תורה?) וביקש ממנו שיתן לו איזה ויטמין חיזוק, להתמדה בלימוד תורה. אמר לו ה"חזון איש": בוא אני אספר לך סיפור קטן: כאשר לקח רבינו ר' יואל סירקיס, הלא הוא הב"ח, (בית חדש) את רבינו הט"ז, רבינו שמואל הלוי, כחתן לבתו הבטיחו הב"ח בכתיבת התנאים באירוסין לתת לו כל יום ויום ארוחה עם בשר בקר, מנה בשר בקר. זה היה בתנאים, הב"ח היה עשיר, כל יום לתת לו מנה עם קצת בשר בקר. כל יום! (תוספות אני לא יודע, מרק אני לא יודע, אבל זה אני יודע - אחד התנאים) למה? כי הט"ז, חתנו היה אדם חלש, היה זקוק לויטמינים, אוכל בריא ומזין, כי מרוב התמדתו בתורה הוא נחלש, אז ה"תנאים" היו שכל יום הוא מספק לבתו אומצת בשר שתבשל לו כדי לחזק את הגוף – ויטמין בי.

כעבור שנים ירד רבינו הב"ח מנכסיו, ולא היה באפשרותו להשיג לו בשר בקר, כי זה יקר, כתחליף הביא לו ריאות. למרבית הפלא הזמין הט"ז את חותנו לדין תורה, בגלל שהוא הפר לו את התנאים. (הט"ז, מנה בשר?! המבורגר?! זה מה שהיה לו בראש? נכון שהתנה איתך, אבל אתה יודע הרי ש...), הב"ד פסק שהריאות אף הן נחשבות לבשר ואין בזה משום הפרת התנאים. באו לט"ז תלמידי חכמים גדולים ושאלו אותו: מה ראית לתבוע את חותנך? על מה, על בשר? על ריאות? השיב הט"ז: הוא היה אדם חלש, אחרי שהוא אכל בשר הוא הרגיש חוסן, חיזק אותו, זה היה ויטמין בשבילו. ביום שאכל לראשונה את תבשיל הריאות במקום הבשר בקר, הוא לא חש בחיזוק כמו אחרי אכילת בשר בקר, וזה הפריע לו קצת בעיון שלו בגמרא, ומיד התעורר בשמים קטרוג על הב"ח ומשפחתו, והט"ז ידע את זה ברוח קודשו, ולכן הוא החליט להזמין אותו לדין תורה, כדי שהבית דין יפסוק שריאות זה גם בשר ומה שפוסקים בבית דין של מטה, כך מתקבל בבית דין של מעלה, ואז נמצא שלא הופרו התנאים, ותסור הענה מבית חותני וממשפחתו, כולל אשתי וילדי.

שמעתם? אומר ה"חזון איש": באת לבקש סגולה להתמדה? מכאן ניתן ללמוד עד כמה מחשיבים בשמים דקה אחת של עיון בתורה, עד כמה חמור הוא רפיון קל בשקידת התורה, אי, אי אי, מה זה התמדה? מה זה תלמוד תורה כנגד כולם? מה זה כי היא חיינו ואורך ימינו?

"וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת-בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי-אֵלֶּה. וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אָבִיו בָּנַי הֵם אֲשֶׁר-נָתַן-לִי אֱלֹהִים בָּזֶה וַיֹּאמַר קָחֶם-נָא אֵלַי וַאֲבָרֲכֵם" (מח, ח-ט).

הם בכל יום ויום יושבין ועוסקין בתורה לפניו ועכשיו הוא אמר "מִי-אֵלֶּה"?! אלא שראה לירבעם בן נבט ולאחאב בן עמרי שעומדין מאפרים ומנשה עובדי עבודה זרה לפיכך נסתלקה רוח הקודש ממנו. וכשראה יוסף כך, מיד נשתטח בקרקע ובקש רחמים לפני הקב"ה ואמר ריבון העולם אם הן ראויים לברכה, אל תחזירני היום בבושת פנים, והראה לו שטר אירוסין ושטר כתובה ובקש יוסף רחמים על הדבר ונחה עליו רוח הקודש וברכן.

אם עם ישראל אמרו "נעשה ונשמע" מדוע היה צריך הקב"ה לכפות עליהם הר כגיגית? אלא, בברכות האירוסין הנאמרות תחת החופה אנו מסיימים ואומרים: ברוך מקדש עמו ישראל על ידי חופה וקידושין, בספר שיטה מקובצת (כתובות ז.) מפורש שהקב"ה הכניס את עם ישראל לחופה וקידש אותם. כלומר, אמירת "נעשה ונשמע", שהיא היתה בעצם קבלת התורה על ידי כלל ישראל, הייתה בבחינת "קידושין", וכפיית הר כגיגית ע"י הקב"ה היתה בבחינת "חופה" - נישואין,

מה פשר הדבר?

כאשר אדם לוקח אשה יש בזה שני חלקים: קידושין ונשואין. קידושין הם הקנין, האיש נותן לאשתו טבעת ואומר לה "הרי את מקודשת לי" ועל ידי זה נקנית האשה לבעלה ונקראת מעתה אשת איש. אבל היא עדיין אשתו, אלא היא חוזרת לבית אביה (כך היה בזמנם שהיו עושים אירוסין ונישואין בנפרד, אמנם בזמננו עושים את שני הדברים יחד) לאחר זמן עושין נישואין על ידי שפורסים מפה מלמעלה כמו החופה שלנו או על ידי יחוד בין הבעל לאשה.

"נישואין" פירושם שיש בין האיש לאשתו "אישות", האשה יוצאת מבית אביה ונכנסת לבית בעלה.

הבדל זה שבין קידושין לנישואין מתבטא גם בדינים מעשיים, הקידושין מחייבים את האשה בכל האזהרות של אשת איש, היא כבר אסורה על כל אדם אחר בעולם, לעומת זאת האיש אינו מתחייב לאשתו שום דבר על ידי קידושין אלו, לא לפרנס אותה או לפדות אותה אם תיפול בשבי, על ידי קידושין האשה רק קנויה לבעלה אבל היא אינה אשתו. האישות ביניהם נוצרת רק על ידי נשואין, שאז האשה נכנסת לרשות בעלה והם חיים יחד חיים משותפים.

במתן תורה שאל הקב"ה את עם ישראל אם הם רוצים לקבל את התורה, עם ישראל ענה "נעשה ונשמע". קבלת התורה הייתה קידושין, ברגע זה חלו עליהם כל מצוות וחיובי

התורה, אך הם עדיין לא חיו חיים משותפים עם הקב"ה, עדיין היה חסר את הנישואין, נישואים עניינים לצאת מבית אבא ולהיכנס לביתו של הקב"ה, בקבלת מצוות פרישות ומעשים טובים, שזהו שינוי בכל צורת החיים.

בזמן מתן תורה כשכלל ישראל אמרו "נעשה ונשמע" שאל אותם הקב"ה: נכון, קיבלתם על עצמכם עול מצוות, אבל האם מוכנים אתם לשנות את כל צורת החיים שלכם לחיות חיים משותפים עמי במחיצתי?

זאת הם כבר לא רצו, הדבר היה נראה בעיניהם יותר מדי קשה, ולשם כך הוצרך הקב"ה לכפות עליהם הר כגיגית ולהזהירם:

אם תהיו מוכנים להיכנס לתוך הנישואין יש לי עניין בקבלת התורה שלכם, אבל אם אינכם מוכנים, אלא רוצים קידושין בלי נישואין "שם תהא קבורתכם".

והלקח? ישנם יהודים יראים ושלמים שמוכנים ללמוד תורה לשמור כשרות ואף להתפלל שלוש תפלות ביום, אך יחד עם זאת הם רוצים להיות בן אדם נורמלי, אדם מודרני, ליהנות קצת גם מהבלי העולם הזה, גם קצת בידור... לתת קצת גם ליצר הרע... אבל הקב"ה אינו חפץ ביהדות כזו, אין כל ערך לקידושין ללא נישואין, המחייבים שינוי מהותי בכל צורת החיים!

מעשה ברבי חיים עוזר, מגדולי הדור בזמן החפץ חיים, שהבת שלו הייתה במצב של סכנה. שלח לבקש ברכה מהחפץ חיים, והרב אמר לשליח 'זה בגלל השידוך'. לאחר מכן הבת נפטרה. והרב חיים עוזר הבין שהסיבה לכך היא שלאחר שנשתדך בזמנו ונעשו אירוסין - הוא ביטל את השידוך והאשה נפגעה, ולכן שילם על כך בבת שלו. בר מינן.

מעשה במשפחה אמריקאית מאוד עשירים ממוצא החלבים, יום אחד הבן שלהם יוסי פתח את עיניו ואמר לעצמו עד מתי לא אדע שום דבר מהתורה הקדושה שזה בעצם מבדיל אותי מכל הגויים אשר באמריקה וכמו שאומרים אשר בחר בנו מכל העמים ומה הראיה? ונתן לנו את תורתו, ואם אני לא יודע תורה ולא משנה וגמרא וממילא אני לא מקיים כראוי, במה מתבטאת יהדותי, ולכן אזר אומץ וניגש לאביו ואמר לו שהוא רוצה ללכת לארץ ישראל למשך שנה אחת וללמוד תורת אלוקים חיים. אמר לו האבא אני מסכים אבל רק לשנה אחת כי אתה צריך להיות הכלכלן של כל העסקים שלנו באמריקה אבל שנה אחת אתה יכול ללמוד תורת ה', והבן יוסי שמח ועלה לירושלים לישיבת מקדש מלך של אמריקאים והחל ללמוד בשקידה עצומה ושתה בצמא כל אות בגמרא וברש"י ובתוספות ולמד במסירות נפש ובפרט שהוא ידע שבעוד שנה הוא אמור לחזור "לחיי" החולין ולכן הוא רצה לנצל כל דקה פנויה.

ובסוף השנה הוא הרגיש שהוא חייב עוד שנה לפחות וכמו תינוק שלא יכול להיפרד מאמו כך הוא הרגיש שהוא התינוק שיונק את חלב התורה שנמשלה לדבש וחלב, ולכן התקשר לאביו ובקשתו בפיו, אבא בבקשה ממך תתן לי ללמוד עוד שנה תורה, אני חייב עוד שנה וכרחם אב על בנים הסכים האב ואמר אבל מראש אני מודיעך אל תבקש עוד שנה כשתיגמר השנה הזו, כי זו שנה אחרונה חביבה כי העסקים שלנו זקוקים למוח החריף שלך כדי שנוכל להרויח יותר. והבן הודה לאביו שבשמים ולאביו שבארץ מקרב לב עד מאוד, ולמד בשקידה עצומה ונוראה עוד הלכה ועוד הלכה עוד דף גמרא ועוד מסכת וכל יום שעובר הוא מצטער יותר כי הוא יודע שהוא חוזר לחיי החול והכסף והוא עלול לאבד את כל רכושו הרוחני שספג במשך השנתיים שכבר נגמרו להם, והוא כמובן רצה מאוד להמשיך ללמוד תורה, אלא שאמר קודם לנסוע לאביו שלא ראה אותו ימים רבים ופנים מול פנים בשעת רצון הוא יבקש מאביו להמשיך לחיות באוירת הרוחניות של ארץ הקודש ותורת אלוקים חיים.

ואכן הוא עלה על מטוס והגיע ליבשת אמריקה המיובשת מתורה והוא הרגיש את השינוי המר, ונפגש עם אביו ואמר לו איזו אוירה רוחנית זה לעסוק בתורת ה' יום וליל! ולכן אבא, ביקש הבן בשעת רצון אנא תן לי להמשיך ללמוד תורה, נפשי חשקה בתורה ומואסת בכל תענוגי תבל, אבא, אבא, בבקשה, אבל האבא אמר לבן אל תנצל את טוב לבי נתתי לך שנה ועוד שנה זה מספיק, אתה חייב לחזור למציאות, צריך פרנסה ועבודה, תמצא לך כאן באמריקה איזה שיעור בין מנחה לערבית.

אבל כבר אמר שלמה המלך (שיר השירים ח, ז) מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה (לתורה) ונהרות לא ישטפוה (ואפילו) אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה (לאדם כדי שיעזוב את התורה) בוז יבוזו לו, ולכן הבן אמר לאביו אני חוזר לישיבה במחילה מכבודך, והאבא כעס מאוד ואמר לבנו אם אתה חוזר לישיבה אתה לא הבן שלי ולא תראה פרוטה אחת מנכסי גם בחיי וגם אחרי מותי ואני מציע לך להתחרט על הצעד הפזיז שאתה מוותר על פרנסה טובה ועושר לכל החיים, ואתה הולך אל הלוא נודע ואיך ובמה תתחתן, אבל הבן שידע את הגמרא (מגילה ט"ז:) שגדול תלמוד תורה מכיבוד אב ואם, וידע שכפירים רשו ורעבו ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב, חזר לישיבה בירושלים עיר הקודש, ולמד בהתמדה עצומה למרות המחסור הגדול בכסף שעד עכשיו היה לו בשפע ולפתע אין לו כלום.

וכשהגיעו ימי השידוכים והוא החליט לעשות שידוך למרות שאמצעים גשמיים אין לו להציע והוא נפגש עם נכדתו של מרן הראשון לציון הרב עובדיה יוסף שליט"א, ובתו

של הרב דוד יוסף שליט"א והפגישות היו מוצלחות ורבי דוד יוסף בירר עליו ושמע על המסירות נפש שלו לתורה והויתור העצום שלו על תענוגי תבל, ונקבע זמן ותאריך לאירוסין, והמאורס יוסי הגיע לאירוסין עם הראש למטה ובענווה גדולה ולבו מצטער על כך שאביו לא יראה אותו בימים טובים אלו.

האירוסין היו בבית הכנסת הגדול בירושלים עיר הקודש, וכשנכנס יוסי לאירוסין שלו הוא רואה את מרן הרב עובדיה יוסף שליט"א כולו אומר כבוד וקדושה עילאית אלא שהוא מסתכל והוא לא מאמין מרוב התרגשות, הוא רואה את מרן עטוף בקדושה עילאית וליד מרן את מי הוא רואה? אבא שלו יושב ליד מר"ן ומדבר איתו בערבית חלבית, ומיד האב והבן התחבקו והתנשקו כשדמעות כל הנוכחים יורדים מרוב התרגשות יתירה. ואמר הבן לאבא, כמה התגעגעתי אליך והאב אמר לבן עשית את הצעד הנכון ביותר, כל מחסורך עלי והחתונה התקיימה לאחר זמן ברוב פאר והדר כי כשאדם מוותר על תענוגי תבל, זוכה להתחתן עם נכדתו של ראש כל תבל הלוא הוא מרן הרב עובדיה יוסף שליט"א

מִטִּבְעוֹ שֶׁל הָאָדָם, שֶׁלְּאַחַר שֶׁחוֹזֵר הוּא כַּמָּה פְּעָמִים עַל פְּעֻלָּה כָּל שֶׁהִיא - כַּמָּה טוֹבָה וּמְיֻחֶדֶת שֶׁתִּהְיֶה, נַעֲשֶׂה מָרְגָּל בָּהּ, וְהִתְרַגְּשׁוּתוֹ וְהִתְלַהֲבוּתוֹ מִתְמַעֶטֶת וּפוֹחֶתֶת אֲבָל הַקָּבָ"ה דּוֹרֵשׁ מֵאִתָּנוּ לִרְחֹץ אֶת הֶרְגְּלֵינוּ, וּלְהַרְגִּישׁ בְּכָל יוֹם וְיוֹם כְּאִלּוּ הוּא הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁלָּנוּ בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, וְשֶׁלֹּא תִּהֶא עֲבוֹדָתֵנוּ כְּמִצְוַת אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה. הַתְּפִלִּין - כְּבְיוֹם הַבַּר מִצְוָה, וְהַתְּפִלָּה - כְּבַפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה בָּהּ פָּתַחְנוּ אֶת הַסִּדּוּר, וַאֲמִירַת הַשָּׁלוֹם לַשָּׁכֵן אוֹ לִבְנֵי הַבַּיִת - כִּלְמִי שֶׁלֹּא רְאִינוּהוּ זְמַן רַב, וְכֵן עַל זוֹ הַדֶּרֶךְ. וְכִלְשׁוֹן רַבֵּנוּ בְּחַיֵּי: הַהִתְחַדְּשׁוּת - הֲנָנָה, וְהַהִתְרַגְּלוּת - סַכָּנָה! ורמזוהו בפסוק שנוהגים לומר בהנחת התפילין: "וארשתיך לי לעולם..." שתהיה עבודתנו עם הקב"ה תמיד בבחינת ימי האירוסין, שאלו ימים בהם בני הזוג נרגשים לקראת יום חתונתם ויום שמחת לבם. אחד מגדולי התורה חזר פעם לביתו משליחות בעניין הכלל בשעה מאוחרת מאוד, ולא מצא מנין לתפילת ערבית. שיגר הגאון את אחד מבניו שינסה לחפש יהודים שיצטרפו למניין, אולם הבן חזר בידיים ריקות. לבד מאי אלו נערים פוחזים ומסתובבים ברחוב, לא מצאתי אף אחד, השיב הבן.

פנה שוב הגאון לבנו, וביקשו שייגש לנערים הללו ויאמר להם לסור לביתו. הם בודאי לא ירצו, ואז תאמר להם ש"הרב מזמין אותם ל"תנאים" [מסיבת אירוסין], ואז מן הסתם הם יבואו כבר ...

יצא הבן ועשה כמצוות אביו, ואכן חבורת הנערים בשומעם את דבר התנאים הסכימו לבוא לבית הגאון. בהיכנסם לבית, התפלאו הנערים לראות שהשולחנות עדיין אינם מוכנים כלל לסעודת האירוסין, אבל היו בטוחים שבגלל השעה המאוחרת לא הספיקו לסדרם, ועוד מעט יסודר הכול...

קודם נתפלל ערבית, הכריז בעל הבית, וניגש לעמוד.

ויהי אחר התפילה, והשולחנות עדיין במצבם הקודם, התפלאו הנערים במאוד, ואז אמר להם הגאון: וכי לא קראנו זה עתה בקריאת שמע את רשימת התנאים של השי"ת עִם עַם ישראל?... והיה אם שמע תשמעו אל מצוותי וכו', ונתתי מטר ארצכם בעתו וכו'. ובדרך אגב למדנו שמי שקורא קריאת שמע בדקדוקה, וחי בה, יודע שיש כאן "תנאים", ומתייחס לכך בהתאם!

מעשה ברבי עקיבא איגר, אשר כבר בהיותו נער, נודע שמו לשם ולתהילה בלמדנותו ושקידתו בתורה. בגיל 14 כבר בא בברית האירוסין עם בתו של עשיר אחד, שחשק בו לחתן בגלל למדנותו הגדולה. בתקופת האירוסין הזמינו העשיר לעירו, להתפאר בו בפני לומדי המקום. מיד כשהגיע, הקיפוהו בקושיות מסובכות - לעמוד על ידיעותיו ולמדנותו, אך רבי עקיבא איגר - כאילם לא יפתח פיו. השתאו הלומדים: "הזה החתן המהולל שכה שיבחוהו?!" התאכזב החותן העשיר וכבר חשב לנתק את הקשר! אך החתן ביקש להמתין עוד יומיים. עברו יומיים, ואז נכנס רבי עקיבא איגר לבית המדרש ופיצח את כל הקושיות, וכולם נדהמו מגאונותו, בקיאותו וחריפותו. "אך מדוע המתנת יומיים?!" התפלא החותן. השיב החתן: בימים הקודמים היה פה חתן אחר מוכשר מאוד שרצה חותנו להתפאר בו, והוא אכן זכה להערכה רבה. אך אם אני הייתי עונה, הייתי מאפיל על גאונותו ועל ההתפעלות ממנו, והיה נגרם צער לחתן ולחותן גם יחד. לכן העדפתי לשים עצמי כעם הארץ, עד שהחתן יצא מהעיר....

הנהגות החתן והכלה בתקופת האירוסין:

א. בזמני ההיכרות צריך להסתכל על המוצעת על מנת להכיר במה המדובר, אלא צריך שיהא זה לתועלת ההיכרות, ולא חלילה לשם תאוות יצרו, דהיינו הסתכלות יתר על המידה, אסורה.

ב. אין לסדר פגישות בלובי בתי מלון המלא בפריצות.

ג. שחוק וקלות ראש - בהחלט אסור בפגישות.

ד. לאחר האירוסין, יש למעט יותר בפגישות, ולמעט בהארכתן, ולהשתמש יותר בקשר טלפוני, וזהו הזמן להרבות בתפילה תורה ומעשים טובים שיעלה השידוך יפה.

א. מותר וראוי להסתכל בפנויה לבדקה אם היא יפה שישאנה, אבל לא ח''ו דרך זנות, ואפילו אם היא טמאה נדה מותר. וכל זה עד שהחליטו להינשא, אבל אחר שעשו שידוך ביניהם, אסור להסתכל בפניה בעיון! אלא דינה כשאר נשים בעלמא שמותר מעיקר הדין רק ראיה בעלמא לפי תומו בלא כונה ליהנות. ולא שייך בזה ההיתר משום שעתידה להינשא לו.

ב. אסור להרהר במשודכתו כמו בכל אשה.

ג. מותר לשלוח מתנות למשודכתו, כיון שצריך שיהיה קצת קירוב שלא ינשאו כאנשים זרים, וגם בזה יש גבול שלא יהיה יותר מדאי, ואסור לעבור את גבול הטעם הטוב.

ד. ריבוי הפגישות ביניהם ודאי אינו ראוי לאחר שהחליטו להינשא, וגורם לתוצאות הפוכות שיקוצו זה בזה.

ה. ובכלל זה פגישות ממושכות, או תכופות שאז קשה שלא להיכשל בזה. ובודאי יש להיזהר מאיסור יחוד.

וזה לשון הגאון ר' ניסים קרליץ במכתבו לקונטרס ''תפארת חתנים'' לתקופת השידוכין והאירוסין: ''הנני בזה להבהיר על התקופה הזאת אחרי שכבר מצא את בת זוגו ועדיין אין ריחיים בצוארו, הוא הזמן המוכשר ביותר להתמסר ללימוד, וגם ללמוד הלכה למעשה בחלקי התורה החדשים אצלו, אך במצב הזה יש גם נסיונות חדשים ופיתויים של היצר להיכשל, אשר המכשולים האלו עלולים ח''ו לגרום ירידה, וגם לגרום צרות לאורך ימים. והעצה לזה להימסר לקיום ההלכה בכל חלקי החיים ללמוד ולקיים וכו'. וצריך לדעת שאף שמותר להיפגש, לא הותר שום דבר האסור ביחס לכל אשה, ואשרי המתחזק ומנצל את התקופה לעליה בתורה ובמעשים טובים, ומעמיד את ביתו ע''פ התורה בכל דרכיו''. עכ''ל.

ואומרים בשמו דמרן החזו''א שבחור שלא נזהר בזמן השידוכים מאיסור יחוד או מנגיעה ח''ו, יהיו לו אחר הנישואין בעיות של ילדים או שלום בית ח''ו!! והוסיף שזה בדוק ומנוסה. וסיפר עוד הגר''נ קרליץ שליט''א, על חתן וכלה שלפני נישואיהם הלכו באופן שאינו צנוע, ולאחר כעשרים וחמש שנה נתבע בנם לדין על מעשי מרמה וזיופים של כספים, ותלה הרב ששורש הסיבה הוא ההתנהגות של אביו ואמו בחוסר צניעות עוד קודם נישואיהם.

ו. וכמובן שיש להקפיד על המקומות שקובעים בהם את הפגישות שיהיה מקום הראוי לכך. ואין לקבוע במקומות שמצויים פרוצים ואינם שומרי תורה ומצוות וכגון בבתי מלון וכיוצ''ב.

ז. מוטל על ההורים והמחנכים להעביר לבניהם ולבנותיהם את ההנהגה הראויה [הדרכת חתנים, והדרכת כלות] עפ"י התורה, ולא לסמוך על אנשים וכן נשים אשר לפעמים הם ריקים מיראת שמים, ודבריהם אינם מיוסדים על דעת תורה, ומלמדים ונותנים עצות כפי העולה על רוחם.

מהי מטרת הנשואין?

לא יתכן שמטרת הנישואין לשם קיום העולם בלבד, שהרי אדם הראשון ביקש "עזר כנגדו", ולא הזכיר עניין קיום העולם כלל, ועוד בוודאי שיש מצוה בנישואין גם למי שאין באפשרותו להביא בנים לעולם וכגון אדם מבוגר בשנים.

ועוד מצינו בחזקיהו שהיה אמור להיענש על מניעתו מלשאת אשה ואף שידע שיהיה לו בנים רשעים.

אלא הטעם במטרת הנישואין הוא להשלמת האיש, כך יצר הבורא שאין האדם יכול להשיג שלמותו בתיקון המידות ובהשגת מעלות העבודה רק בכך שישא אשה, והוא עניין פנימי רוחני, וזהו הכוונה ב"עזר כנגדו", להשלימו לאיש כמובא בגמ' יבמות ס"ג השרוי בלא אשה שרוי בלא שמחה, בלא תורה, בלא חומה וכו'. וגם אם לא נמצא לענין זה הסבר מילולי שיש בו כדי לספק את השכל - החוש יעיד על כך שהוא ענין עמוק מעבר למה שהשכל מבין.

והנה הסכים הקב"ה שימחה שמו על המים בשביל החיבור הזה שיהא כיאות, כי כל ענין מעלת הנישואין הוא כאשר נעשה באופן של חיבור ואחווה כיאות.

ועל דרך הסוד ידוע שכל ענין התחברות זו של איש ואשה שזכו - יש בה ענינים נשגבים ועליונים ואכמ"ל.

דינים אקטואליים שצריך לזכור בתקופת האירוסין:

דמי שדכנות - למתווך דירה אנחנו יודעים שצריך לשלם דמי תיווך, היו לו הוצאות של טלפונים הוא השקיע זמן ומחשבה כדי למצוא לנו את דירתנו, א"כ גם השדכן התאמץ למעננו, צריך הרבה מאמץ והשקעה כדי להצליח לזווג ולהתאים. לכן חשוב מאוד לשלם לשדכן, הוא התאמץ למעינו ולמען עוד בני ובנות ישראל, יש לו הוצאות של טלפון ופלאפון , הוא משקיע זמן ומחשבה כדי להתאים ולשדך.

עזרו לאחרים - אם השידוך עלה יפה והתחתנתם, תודו לד'. כיצד? דאגו שניכם במסירות נפש לשדך עוד שני זוגות חדשים. חברים או מכרים.

ספרות כשירה - מומלץ וחיוני לעיין בספרות כשירה בנושא תקשורת בנישואין וזוגיות בתור הכנה לנישואין, מומחים ויועצים בנושא הזוגיות מציינים שרוב הבעיות המתגלות

בנישואין אינם בהכרח עקב השוני ביו בני הזוג אלא בעיקר מחוסר ידע, הבן זוג לא מכיר את עולמה של הבת זוג, צרכיה רצונותיה וכו' וכן להיפך. כמו שרב אחד אמר: "אין זוג לא מוצלח, יש זוג לא מודרך", לכן חשוב לעיין בספרות כשירה, ולשמוע קלטות בנושאים אלו.

יתכן שאם תעיין תוכל להתרשם שיש קשיים רבים בין בני הזוג, ולהתחתן זה "דבר מפחיד", אבל עדיף לקרוא על קשייהם של אחרים, וכיצד לפתור אותם ולחסוך בכך קשיים אישיים.

הדבר יכול לעזור כאשר בני הזוג ייתקלו בקשיים מסוימים לאחר הנישואין, ואז הם לא יתייחסו לכך כבעיה אישית וחסרון ייחודי של בן זוגם, אלא כמצב נורמאלי העלול לקרות לכל אדם נשוי. אם בני הזוג יעשו מצידם את כל אשר מוטל עליהם מבחינה טכנית, ובעיקר יתפללו לבורא העולם שישכין את שכינתו בביתם, מובטח לה לתפילה על רוחניות שאינה חוזרת ריקם.

להתרחק מניסיונות: התארסת? מזל טוב! דע לך שעכשיו נכנסת למערכת ניסיונות ואתגרים חדשה, תתאמץ בכל כוחך להפחית את הניסיונות, ארוסתך עדיין אינה אשתך ויש עליה כל דיני איסור ייחוד, הסתכלות והרהור, לכן כמה שפחות פגישות בין האירוסין לנישואין ייטיבו לך ויצילוך מניסיונות והרהורים.

העיד הרב משה חברוני זצ"ל, ראש ישיבת חברון, כי עברו תחת ידו אלפי בחורים, והדבר נתברר אצלו, כי בחור שנכשל בין האירוסין לחתונה במגע או בייחוד וכדומה, אין השלום שרר בביתו לאחר הנישואין!! (כמובן, אם לא שיעשה תשובה שלימה) ופעמים מגיעים לידי גירושין או שחייהם מוגדרים חיי "דיעבד".

לזרז חתונה: התארסת? מזל טוב! דע לך שבכל הספרים מומלץ לקצר כמה שיותר את הזמן בין האירוסין לנישואין, קיצור הזמן מונע בעיות רבות של הרהורים, ייחוד, נגיעה וכו' וצריך לבדוק כל מקרה של דחייה האם הוא מצד היצר לעקב השידוך ולהביא לניסיונות.

ימים אלו בין האירוסין לנישואין הם זמן מיוחד להרבות בזכויות ולהכנה נפשית להקמת הבית, צריכים לזה הרבה עזרה משמים גם רוחנית וגם גשמית.

סגולות מחז"ל הקדושים לזכות לזיווג הגון

סגולה א': כל האומר מזמור תהילים (קכ"א) :" שיר למעלות אשא עיני אל ההרים וכו' בסוף כל תפילותיו מזמנין לו את בת זוגו ההוגנת לו. (ספר עשרה מאמרות, מאמר חיקור הדין חלק ד' פרק יז')

סגולה ב': לקרוא בכוונה את שירת הים ולאחר התפילה לומר את מזמורי התהילים: ל"ב , ל"ח , ע' , ע"א , קכ"ד (רפאל המלאך)

סגולה ג': מובא בספר רפואה וחיים, מי שקשה לו למצוא את זיווגו ירגיל את עצמו לקרוא בכל יום קורבנות הנשיאים חומש במדבר פרק ז' פסוק א' עד זאת חנוכת המזבח. (סגולות ישראל)

סגולה ד': קידוש לבנה בכוונה, היא סגולה למציאת זיווגו, וסימן לדבר: לבנ"ה ראשי תיבות: בתולה נישאת ליום הרביעי. (כף החיים סימן תכ"ו בשם ליקוטי מוהר"ן)

סגולה ה': על ידי לימוד הלכות זוכה למצוא את זיווגו האמיתי (ליקוטי עצות, ממוהר"ן)

סגולה ו': לתת צדקה לעילוי נשמת רבי מאיר בעל הנס, ולומר ג' פעמים אלקא דמאיר עניי, רבון העולמים הזמן לבחורי ישראל שידוכין בנקל ובתוכם אני פלוני בן פלוני.

סגולה ז': סגולה ידועה למציאת בן זוג/בת זוג במהרה, למי שקורא את "שיר השירים" במשך 40 יום ברציפות בקול ובהטעמה.

סגולה ח': מי שקשה לו למצוא את זיווגו, יתפלל בכל יום בכוונה שירת הים, ויאמר אחר התפילה מזמורי תהילים ל"ב, ל"ח, ע , ע"א, קכ"ד. (מהספר רפאל המלאך)

וכשאומר שירת הים צריך לאומרה בשמחה, להודות להקב"ה על כל הטובות הפרטיות שעשה עמו עד עתה, וכך כשמודה בניסי הקב"ה, אז הקב"ה עושה לו נס אחר, דוגמת הנס הזה דהיינו זיווגו שנמשל לקריעת ים סוף כמו שכתוב: קשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף (סוטה ב.) מהספר ליקוטים מפרדס, נישואין כ"ג)

סגולה ט': להתפלל על קיברו של: יונתן בן עוזיאל הטמון בעמוקה (ומה טוב לזכות את הרבים ולארגן נסיעה כזו של כאלה שלא מצאו את זיווגם, כמובן שחשוב שהכל יעשה מתוך גדרי הצניעות וההלכה)

סגולה י': להתפלל אצל קברו של ר' לייב בעל הייסורים, הטמון בעיר הקודש צפת, וצווה לפני מותו שכל מי שיהיה לו עת צרה רח"ל, ישתטח על קברו ויעזרהו.

אמירת ולימוד פסוקים שונים

* האומר מזמור "שיר למעלות אשא עיני" (תהילים קכ"א) בסוף כל תפילות העמידה, קודם עקירת רגליו, מזמנין לו בת זוג ההוגנת לו. (הרמ"ע מפאנו בספרו עשרה מאמרות, מאמר חיקור דין, ח"ד פי"ז).

* יאמר מזמור "שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'" (תהילים ק"ל) ז' פעמים, ובזכות זה יבוא לו זיווגו במהרה. (המקובל האלוקי הרב מרדכי שרעבי זצוק"ל).

* סגולה לזיווג לקרוא חמישה פרקי תהילים אלו: ל"א, ל"ב, ע', ע"ב, קכ"ד, ואח"כ יבקש על הזיווג, וזכות דוד המלך ע"ה תעמוד לו. (המקובל האלוקי ח"ר יצחק כדורי זצוק"ל).

* סגולה לזיווג יאמר פסוק "ויאמר אל תאחרו אותי וה' הצליח דרכי, שלחוני ואלכה לאדוני" ז' פעמים, ויצליח. (הנ"ל).
* מי שקשה לו למצוא זיווגו יקרא שירת הים בכוונה [מודפס בסדורים בתפילת שחרית], ובקרבנות הנשיאים פרשת "נשא" [במדבר פרק ז' מפסוק א' עד פסוק פ"ו. מודפס גם בסידורים].
* יקרא וילמד את הפסוקים מן התנ"ך המדברים בעניין מציאת הזיווג [פרשת "ואברהם זקן" מפרשת "חיי שרה". מודפס בחלק מהסידורים בתפילת שחרית לשבת. ועי' הפסוקים המובאים במו"ק יח ע"ב]. (בעש"ט פר' צו אות ב').
* הרוצה לזכות בזיווג הגון, קודם שיתפלל על זיווגו יקרא בהתלהבות כל שיר השירים, שהוא קודש קדשים, וסגולתו רבה. (קבלה מפי הזקנים).
* ילמד את מסכת קידושין ומסכת כתובות, וכן את הלכות קידושין וכתובות. (הבעש"ט שם).

תפילות במקומות מיוחדים

* ההולך ארבעים יום רצופים לכותל המערבי ומתפלל על זיווגו זוכה לזיווג הגון. (הרב בנימין זאב חשין זצ"ל –מזקני ירושלים. וכן מובא בס' תל תלפיות בשם האריז"ל שהפנה אדם להתפלל על צרתו במשך ארבעים יום בכותל המערבי. וכן היה נוהג ומורה הרה"ק ר' שלמה מזוועהיל זי"ע).
* סגולה לזיווג שיתפלל אצל קבר התנא רבי יונתן בן עוזיאל הקבור בעמוקה, וידליק נר לכבודו ויאמר מדברי תורתו, ויוושע. והוא בדוק ומנוסה. (מפי זקנים).
* מי שמתעכב זיווגו, וכן לכל דבר שצריך ישועה, סגולה גדולה שילך אצל קבר רבי לייב בעל היסורים הקבור בצפת ויתפלל אצלו, ומה טוב אם יוכל לגמור תהילים על קברו ביום שישי אחר חצות. והוא בדוק ומנוסה. (מסורת מזקנים).
* סגולה לבת ישראל להכין טלית חדשה לחתן. (מפי השמועה).
* ירבה במעשים טובים, בתשובה ותפילה וצדקה, ובפרט לצורך הכנסת כלה, וישתדל ככל יכולתו להישמר בקדושה וטהרה. (עי' תקוני הזוהר דף ל' ע"א).
* יזהר לענות כל האמנים הן של הקדיש והן של הברכות כראוי ובכוונה גדולה. (שער הכוונות דף מ"ב ע"א).

תפילה לבן למציאת הבת זוג ממרן החיד"א

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, בְּחַסְדְּךָ יָצַרְתָּ עוֹלָמְךָ, וּבָרָאתָ אָדָם, וְעָשִׂיתָ לוֹ עֵזֶר, וְצִוִּיתָנוּ לִישֵׂא אִשָּׁה וּלְהוֹלִיד בָּנִים, וְהֶחְמִירוֹ עֲבָדֶיךָ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁלֹּא לְאַחֵר מִצְוָה זוּ, וְיַעַן חַיֵּי

הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא תְּלוּיִים כִּמְעַט בָּאַשָּׁה, וּבַעֲוונוֹתֵינוּ הָרַבִּים אֵין עוֹד נָבִיא וְלֹא בַּעֲלֵי רוּחַ- הַקֹּדֶשׁ, לַדַּעַת אֵיזוֹ רְאוּיָה כְּדֵי לְקַיֵּם מִצְווֹתָיִךְ.

לָכֵן בְּלֵב נִשְׁבָּר בָּאתִי לְהַפִּיל תְּחִנָּתִי לְפָנֶיךָ אָב הָרַחְמָן, וִיהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ א:דוני אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתִּתְמַלֵּא רַחֲמִים עָלַי וְתַזְמִין לִי בַּת- זוג נָאָה, יְרֵאַת ה' וּבַעֲלַת מִדּוֹת טוֹבוֹת וּבַעֲלַת מַזָּל טוֹב, וְטוֹבַת שֵׂכֶל וּמֻצְלַחַת וּמְבֹרֶכֶת, כִּי בַּזֶּה אוֹכַל לַעֲבֹד עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ בְּלִי טִרְדָּה, וְהָיָה הַנַּעֲרָה אֲשֶׁר יְדַבְּרוּ לִי עָלֶיהָ וְהִיא רְאוּיָה, וְיֵשׁ לָהּ יִרְאַת- ה' וּמִדּוֹת טוֹבוֹת וּמַזָּל טוֹב וְהוֹגֶנֶת לִי, בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים תָּחֹן עָלַי וְתַשָּׂה לִבִּי לִגְמֹר הַדָּבָר בְּאֹפֶן שֶׁאוּכַל לְקַיֵּם מִצְווֹתֶיךָ וְטוֹב לִי בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

אֵל מַלֵּא רַחֲמִים, ר'חום ח'נון ש'ומר ת'ומך מ'ציל י'שר פ'ודה (יְכַוֵּן בְּשֵׁם רחש תמיף) עֲזֹרֵנִי עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמֶךָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ, עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינֶךָ, עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרָתֶךָ, עֲשֵׂה לְמַעַן קְדֻשָּׁתֶךָ. חוננני וְעַנֵּנִי וּשְׁמַע תְּפִלָּתִי (יְכַוֵּן בְּשֵׁם (לא להזכיר בפה) אראריתא) כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה, בָּרוּךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה (יְכַוֵּן (לא להזכיר בפה) אוכץ אזבוגה).

יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ, ה' צוּרִי וְגוֹאֲלִי.

תפילה למציאת בן-זוג מהשל"ה הקדוש

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי, שֶׁתַּמְצִיא לִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וּבַחֲסָדֶיךָ הַגְּדוֹלִים אֶת זִוּוּגִי הָרָאוּי לִי בִּזְמַנּוֹ, זִוּוּג הָגוּן הָרָאוּי לְהוֹלִיד, תַּלְמִיד חָכָם, גָּדוֹל בְּתוֹרָה וּבְיִרְאָה, מִזֶּרַע צַדִּיקִים וְאַנְשֵׁי אֱמֶת וְיִרְאַת חֵטְא, כְּמוֹ שֶׁהִמְצֵאתָ זִוּוּגוֹ לְאָדָם הָרִאשׁוֹן, לְאַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיַעֲקֹב וּמֹשֶׁה, כָּל אֶחָד זִוּוּגוֹ בְּעִתּוֹ וּבִזְמַנּוֹ. וְאוֹתוֹ אִישׁ שֶׁתַּמְצִיא לִי לְזִוּוּגִי יִהְיֶה אִישׁ טוֹב, אִישׁ נָאֶה בְּמַעֲשָׂיו בַּעַל מַעֲשִׂים טוֹבִים, בַּעַל חֵן, אִישׁ מַשְׂכִּיל וְיָרֵא אֱלֹהִים, רוֹדֵף צְדָקָה וְגוֹמֵל חֶסֶד. וְלֹא יִהְיֶה בּוֹ שֵׁמֶץ פְּסוּל וּמוּם וּפְגָם, וְלֹא יִהְיֶה כַּעֲסָן וְרָגְזָן, רַק בַּעַל עֲנָוָה וּנְמִיכוּת רוּחַ, בָּרִיא וּבַעַל כֹּחַ. וְאַל יְעַכֵּב אַכְזְרִיּוּת הַבְּרִיּוֹת וְשׂוֹנְאִים וּמַחְשְׁבוֹתֵיהֶם וְתַחְבּוּלוֹתֵיהֶם לְעַכֵּב אֶת בֶּן זוּגִי שַׁהוּכַן לִי.יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ, ה' צוּרִי וְגֹאֲלִי.

ידוע, שה"חפץ חיים" היה יתום מאביו, ואמו האלמנה התחתנה שנית, ולאותו בעל היתה בת מאשתו הראשונה, וכשהגיע ה"חפץ חיים" לפרקו, הציע אביו חורגו את ביתו מאשתו הראשונה, שתזכה להיות כלתו של העילוי הצעיר- "ישראל מאיר".

ובימים ההם הוצעו ל"חפץ חיים" הצעות נכבדות, שידוכים של בנות עשירים מופלגים, ואחיו הגדול של ה"חפץ חיים" רצה לעכב את השידוך הנ"ל עם אביו חורגו, שלא היה איש אמיד. כששמע ה"חפץ חיים" שסיפור זה עלול להפריע בשלום בית בין אימו

ובין אביו חורגו, לא רצה לשמוע בשום אופן שידוך אחר, וכך נגמר השידוך בסייעתא דשמיא.

ה"חפץ חיים" אמר לעת זקנותו, שרק בזכות אשתו הצדקנית זכה ללמוד תורה ולחבר חיבורים, מפני שהיתה תמיד מסתפקת במועט ולא דרשה שום דבר מענייני העולם הזה, וכך היה יכול ללמוד בשלווה.

ואילו היה לוקח אישה שאינה מסתפקת במועט, אמנם היה סמוך על שולחן חותנו הרבה שנים, אבל כאשר היה נגמר זמן זה, הרי היה צריך לדאוג לפרנסת בני ביתו, ובדרך כלל, מי שהתרגל לחיות בעושר, איננו יכול לשנות מהרגלו, ואז היה מוטרד ממחייתו... ולא היינו זוכים לכל ספריו הקדושים של ה"חפץ חיים".

חתן וכלה, התארסתם?! יש לכם כמה דברים לזכור:

להרבות בלימוד

אחר האירוסין יש להרבות בלימוד כל מה שאפשר (הגרא"מ שך זצ"ל במכתב), והג"ר מרדכי גרוס שליט"א (מילי דבי הילולא פ"ה ס"ח) מעורר שבזמן הזה יתחזק החתן ביותר בלימוד התורה ועבודת השם, כפי שאמרו רבותינו שבתקופת האירוסין יש להרבות בזכויות שיעמדו לו להקמת בנין ביתו עדי עד.

והגר"ש הלוי וואזנר שליט"א, מספר, שהיה נוכח בעת נישואי המנוח הרה"ג רבי אליעזר ברויאר זצ"ל שהתקיימה בווינה, כשבחדר הייחוד עשה המנוח ז"ל סיום הש"ס (!), ממה שלמד בימי בחרותו. ישמע חכם ויוסף לקח. ואוי לנו מיום הדין.

אסורי קירבה

מהראוי שלא להאריך בחודשים רבים את תקופת ההמתנה שבין האירוסין [שידוכין/תנאים] לנישואין, אלא כפי הצורך ההכרחי לסידור העניינים, כי רבים המכשולים העלולים להיגרם מכך, בהרהורי עבירה, הסתכלויות ונגיעות אסורות, ה' ישמור וירחם, וכדומה.

אחר שקבעו והסכימו על השידוך, אין היתר ע"פ ההלכה לחתן להתבונן עוד במיועדת להיות כלתו, עד אחר החופה, אלא דינה כשאר נשים, שמותרת לו מן הדין רק בראיה בעלמא לפי תומו, בלא כוונה ליהנות. ולא שייך בזה ההיתר משום שעתידה להינשא לו. כמו כן, אסור להרהר במשודכתו כמו בכל אשה אחרת. ("חוט שני" להגר"נ קרליץ שליט"א, שם. ועי' מ"ב סי' עה סק"ז).

והג"ר מרדכי גרוס שליט"א (שם ס"ג) כתב שמכיוון שהיא מציאות חדשה לחתן ולכלה, יש להם מאוד להיזהר מלהיכשל באיסורים אלו, כגון: אסור לו לשחוק עמה, ולהקל ראש כנגדה, אסור להתבונן ביופיה ובתכשיטה, אסור להריח בשמים שעליה, אסור להתבונן

בבגדיה, אסור לשמוע קול שירה שלה [וגם כשהוא בטייפ], ואף ניגון בכלי נגינה אין לה להשמיע לו. וחלילה להם מלדבר על ענייני צניעות וקביעות מועדי החופה [וסתות וכד'].
וכמבואר כל דבר במקומו בש"ע ובפוסקים. וע"ש עוד מש"כ בזה.
ויש להזהיר את החתן והכלה, שישמרו בכל משמר שלא להיכשל ח"ו בנגיעות אסורות, ובפרט כאשר הם מטיילים ברחובה של עיר, וכבר צווחו על כך רבנן קשישאי. והחתן עובר בזה גם על עוון נידה החמור. וברור הוא שגם לכלה המיועדת אסור לגעת במשודך שלה, עד אחר החופה, שהרי היא מכשלתו באיסור נגיעה החמור, ובהרהורי עבירה, ומגרים יצר הרע בעצמם.
והחפץ חיים זצ"ל (בספר גדר עולם פ"ח אות ב') כתב שהמקלים בזה עתידים ליתן את הדין על זה בעולם הבא, וגם לא יראו טוב בעולם הזה. השם ישמרנו.

חומר איסור ייחוד

עוד יש להזהירם שלא יבואו לידי איסור יחוד כלל וכלל. ונכון שגם יחמירו על עצמם שלא לעלות במעלית כשהם לבדם, וכן כל כיוצ"ב. וכן אסור למשודך לנסוע ברכב לבד עם המשודכת (הגראמ"מ שך זצ"ל. מבקשי תורה כה, ה, עמ' רנב). וראוי לחתן שגם לא ירבה להכנס לבית כלתו לבקר או לאכול שם בתקופה זו, אפילו דרך ארעי

התכתבות בין החתן והכלה

ועוד הוסיף (במילי דבי הילולא שם בסע' א') שנכון שגם לא יכתבו מכתבים זה לזה, חוץ ממכתבי ברכה קצרים המצורפים למתנות. והגרא"ז מלצר זצוק"ל כתב שיש לקצר במכתבים ככל האפשר ואין להורות היתרים בזה, כי הדברים חמורים מאוד. והוא חמור הרבה יותר מאוכל מצה בערב פסח. והבן.
ובשולחן העזר (סי' ד' סע' א') כתב שיש למנוע חליפת מכתבים בין החתן והכלה כי זה גורם כמה איסורים ומכשולות. וה"ה החלפת תמונות ביניהם. וה֯יֵרָא את דבר ה' ישגיח על בניו ובנותיו היטב בזה.

שינה בבית הכלה

אע"פ שמעיקר הדין מותר לחתן לישן לפני החתונה [בשבת, אחר האירוסין] בבית כלתו, כשהם בחדרים נפרדים, כאשר ישנים באותו בית גם ההורים ושאר בני המשפחה, וכן להיפך (וכן פסק מרן שליט"א, הובא בספר 'קדושים תהיו', עמ' 151), מכל מקום ראוי מאוד שהחתן או הכלה ישנו לחוד בבית שכנים או ידידים [מבוגרים], כדי להתרחק מן הניסיון, ולבל יכשלו ח"ו בהרהורים אסורים.

["חופה וקידושין", עמ' סד. ע"ש. וכן הביא ב"אהליך יעקב", עמ' 25, מעשה שהיה בחתן שסיפר לגרא"מ שך זצ"ל, שהורי הכלה גרים בחיפה והזמינו אותו כנהוג לשבת. והורה לו שרק בליל שבת יאכל אצלם, ולמחרת שלא ילך לכלה ולא יתראה עמה. ע"ש].

פגישות בין האירוסין לנישואין

הגרי"ש אלישיב זצ"ל, השיב לשואלו, דבזמננו ישנם הנוהגים להרבות בפגישות בין התנאים לנישואין, אבל אין ראוי לנהוג כן, אלא למעט בפגישות. (מבקשי תורה כד, קעו. הובא ב'אהליך יעקב' עמ' 25).

וה"קהילות יעקב" זצ"ל אמר, שלא יפגשו הרבה, ושמספיק אחת לחודש, ואפשר גם בפחות מזה ('ארחות רבינו' ח"א עמ' רע"ד).

וכן הורה הגאון רא"מ שך זצ"ל (במכתב מיום כ"ג כסלו תשל"ד, הובא במבקשי תורה, כרך ה', קובץ כ"ג עמ' ח') שאחרי האירוסין אסור להיפגש הרבה פעמים, ובפרט שיש כמה פעמים שבאים לידי יחוד, ושיפגשו פעם בשלשה שבועות, ואפשר להסביר להכלה שזה מפריע בלימוד. ואחרי האירוסין יש להרבות בלימוד מה שאפשר, ולטיולים ודאי שלא כדאי, ולבקר אצל קרובים עם הכלה גם לא להרבות. ע"כ.

ובמקום אחר כתב לענין שיחות בטלפון, שדי להתקשר בטלפון פעם אחת בשבוע קודם השבת לברכת "שבת שלום" ולהחליף כמה מילים ולא יותר (מבקשי תורה כד, קעח). ע"כ. [ואוי לאוזניים ששומעות בימינו על שיחות של שלוש וארבע שעות ויותר לתוך שעות הלילה המאוחרות].

וכן כתב הגר"נ קרליץ שליט"א ("חוט שני", שם): ריבוי הפגישות ביניהם ודאי אינו ראוי אחר שהחליטו להינשא, וגורם לתוצאות הפוכות שיקוצו זה בזה. ובכלל זה פגישות ממושכות, או תכופות, שאז קשה שלא להכשל בזה. ובודאי יש להיזהר מאיסור יחוד. ע"כ.

בכל מקרה שהדבר אפשרי, יש להעדיף בתקופה זו קשר טלפוני- תכליתי ותמציתי- מאשר מפגש פנים אל פנים, כשאינו חיוני.

מנהג טוב שלא להתראות לפחות שבוע ימים לפני מועד החתונה, וראוי לאמץ מנהג זה. ויש המקפידים שלא לדבר ביניהם אפילו בטלפון בימים אלו, ומנהג יפה הוא.

שמחת החידוש

אריכות ההמתנה וריבוי הפגישות פוגעים גם בשמחת החידוש, כמו שכתוב בדרכי משה (אבה"ע סי' נה ס"ק א) בשם הכלבו: ארוס וארוסה אסורים לדור יחד שמא יתייחדו, ועוד שמא יקוצו זה בזה וכו', [ויבואו לידי שנאה מחמת שרואין זה את זה תדיר (הכלבו)], ואפילו שידוכין בלבד בלא אירוסין וכו', וכן איתא במדרש. עכת"ד.

וזה לשון המדרש (מד"ר בראשית יז, ז): אמורה הייתי להינשא לאחי אמי [אמרתי אני בליבי להינשא לו. מתנות כהונה], ועל ידי שגדלתי עמו בבית התכערתי בעיניו, והלך ונשא לו אשה אחרת, ואינה נאה כמוני! ע"כ.

והיינו, מתוך שהיו המשודכים קרובים מדי למשך תקופה ארוכה, חיפשו מומים זה בזה, והכירו יותר מדי את החסרונות של זולתם, ולבסוף באו לידי שנאה וניתוק, ואפילו שהשידוך השני עמו נתקשרו אח"כ היה מכוער יותר מהראשון.

וכיוצא בזה מבואר בפסיקתא (דרב כהנא, ה, מד): "תוחלת ממושכת מחלה לב" (משלי יג, יב) – זה הנושא [המארס] אישה ונוטלה לאחר זמן, "ועץ חיים תאווה באה" (שם) – זה המארס אשה ונוטלה [נושאה] מיד.

וכ"כ ביפה ללב (ח"ד סי' נ"ה אות א') על דברי הרמ"א הנ"ל, שרוח ה' דיבר בו, וכמה שידוכים מתבטלים בשביל זה, ואפילו שלא היו דרים ביחד רק שהם נכנסים ויוצאים פעמים רבות באו לידי פירוד הלבבות ונפרדו זה מזה. ע"כ.

מכאן שתקופת האירוסין שמתמשכת וריבוי הפגישות בתקופה זו, הם אינם לתועלת, ואף יש חשש לאובדן ההערכה ההדדית, ולניכור בין בני הזוג.

זירוז תאריך החתונה

יש לזרז אם כן את קביעת מועד הנישואין ככל האפשר. וב"שובע שמחות" (שם עמ' לז, וכ"ה ב"חופה וקידושין" עמ' סו) כתב:

אין להתעכב זמן רב בין האירוסין לחתונה, כדי שלא יבואו ח"ו לידי מכשול של נגיעה והסתכלות אסורה, ויקיימו בעצמם, ויאמר לקוצרים ה' עמכם. וישתדלו לקיים החתונה עד לג' חודשים בלבד בין האירוסין לחתונה.

ובמקורות שם כתב, שגם מרן מלכא נר"ו עומד על כך שיש לזרז את החתונה, שלא יעברו 90 יום מיום התנאים. והציע כמה פעמים, שלאחר שהצדדים הגיעו ביניהם להסכם על הסך שהם יכולים לעזור לחתן ולכלה, יוסיפו עוד סך מסוים, בתנאי שהחתונה תתקיים תוך חודש-חודשיים מן האירוסין, והחתן והכלה לא יפגשו הרבה. ע"כ.

והגרא"מ שך זצ"ל היה מורה לכל החתנים שנכנסו אצלו אחרי התנאים, שיש לעשות את הנישואין כמה שיותר מהר. והוסיף, שפעם [בימים עֲבָרוּ] היו צריכים לתפור את הכרים והכסתות וכל המלבושים לצורך החופה בעצמם, וכל זה לקח הרבה זמן, אבל בימינו ניתן לקנות את הכל ביום אחד.

חובת ההדרכה לחתונה

על ההורים והמחנכים מוטל להעביר לבניהם את ההנהגה הראויה לטהרה וחיי נישואין תקינים ע"פ התורה, ובמידת הצורך יש להסתייע באנשים הראויים והמוכשרים לכך.

יש לבחור באברכים, או מדריכי חתנים וכלות יראי שמים שהוסמכו לכך, ומומלצים ע"י רבנים מוכרים. עדיף שיהיו גם בעלי ניסיון בענין, בפרט בצד המעשי של הדברים, ושיהיו גם בעלי גישה נוחה וכושר הסבר טוב, ומבינים לנפש החתן והכלה.

שומה על המדריכים והמדריכות לדייק היטב בדבריהם, ולבססם על דעת גדולי התורה. בכל מקרה של ספק או חריגים, אין להתבייש להתייעץ עם דעת תורה מוסמכת [הדברים אמורים בעיקר לגבי מדריכות כלות].

יש לתת את הדעת לשנויי מנהגים, ושיטות פסיקה שונות, וכן להתאים את ההדרכה לזוג הנידון לפנינו, כמובן בהתחשב במנהגי החתן והכלה גם יחד. רצוי מאוד שיהיה תאום עמדות בין המדריך של החתן ובין המדריכה של הכלה [עדיפות לבעל ואשה ששניהם משמשים כמדריכים], כדי למנוע חילוקי דעות מיותרים בהמשך חיי הנישואין, הנובעים מגישות שונות שנלמדו לפני כן.

כמו כן, ראוי שהמדריכים והמדריכות ינצלו את הפגישות עם החתן והכלה [בפרט כשאינם מרקע תורני מובהק], לחזקם ולעודדם בענייני מידות טובות, כשרות וצניעות, ושאר הנהגות והשקפות נכונות ע"פ דעת תורה צרופה, והכל במידת הצורך ובמידת האפשר, לשם שמים, ביראת שמים טהורה, בחביבות ובדרכי נועם.

כדאי ליצור אווירה נעימה וידידותית במפגשים, ולנצל אותם, "בין השורות", להרגיע את המתחים של החתן והכלה לקראת החתונה, ולחזקם בגוף ונפש.

מרן שליט"א סיפר באחד משיעוריו מקדם על ביתו הרבנית תח', ששימשה באותה תקופה בהדרכת כלות הנרשמות לנישואין ברבנות, והיתה מחדירה בהן, דרך אגב, אהבת ה' ויראת שמים טהורה.

והנה אחת הכלות שעברו דרכה, שהיתה לומדת כסטודנטית, סיפרה לאחר המפגש, שנכנסה אצלה מתחילה בהרגשה של עלבון וזלזול כלפי התורה ומצוותיה. אך לאחר השיחה, שהיתה במתק שפתיים ובנועם שיח, שינתה דעתה מן הקצה, וקיבלה עליה לקיים את כל דבריה בשלמות, ואף קבעו להיפגש בהמשך, וכך הלכה הכלה והתחזקה, והפכה לבת ישראל כשרה. אשרי המחַזקים ואשריהם המתחזקים. ולמזהי'ר ולנזהר ירבה שלומם כנהר. ותורתנו דרכיה דרכי נועם, וכל נתיבותיה שלום.

ישנן מדריכות כלות שמלמדות אותן (בקיצור), בנוסף להלכות טהרה, הנהגות ואישות בפרוטרוט, גם דברים בסיסיים הנצרכים לניהול הבית החדש, כגון משק הבית, בישולים קלים, אופני קשירת כסוי הראש, וכדומה. ואשריהן ואשרי חלקן.

כן חשוב מאוד לשמור על קשר אמיץ עם בני הזוג ביום החופה ולאחריה, בפרט בתקופת הנישואין הראשונה, ולעקוב כיצד מתבצעים הדברים הלכה למעשה. אעפ"כ, מובן שיש לשמור על פרטיותם וצניעותם של בני הזוג ככל האפשר.

אין לסמוך בבחירת המדריכים/ות על אנשים וכן נשים, שאינם מוסמכים ומוכשרים לזה די הצורך, ופעמים שהם אף ריקים מיראת שמים, ודבריהם אינם מיוסדים על דעת תורה, ומלמדים ונותנים עצות כפי העולה על רוחם, ולעיתים אף בניגוד לדעת התורה.

יש להקפיד אם כן שיקבלו החתן והכלה הדרכה טובה ומעולה, בפרט כשמדובר בזוגות בעלי רקע מיוחד, או כאשר ישנם מצבים חריגים המצריכים גישה אישית ופרטנית [בין בהנהגה, ובין בהלכה].

אַל להורים ולמחנכים לחסוך בכך, שהרי הדרכה טובה היא המפתח לחיי נישואין טובים ותקינים לכל חייהם, ואין הוצאה זו נופלת בחשיבותה משאר ההוצאות היקרות של החתונה, ועל זאת ניתן להמליץ: לא תהיה כהנת כפונדקית.

הנסיון הוכיח שהרבה עגמת נפש, מריבות וחילוקי דעות בין בני הזוג, ואפילו גירושין ה"י, יכלו להימנע אילו היו בני הזוג מקבלים הדרכה נכונה.

והוא הדין להרבה מכשולות בהלכות טהרה, וכן עיכובים מיותרים בפריה ורביה, ובחיי אישות מתוקנים, שיכלו להיחסך בהדרכה טובה קודם הנישואין.

חשוב להשקיע בהדרכה טובה, ויפה שעה אחת קודם, כדי שלא נצטרך להשקיע בזה זמן, ממון ועגמת נפש מיותרים, לאחר הנישואין, ופעמים שזה כבר מאוחר מדי. וכבר אמרו, איזהו חכם הרואה את הנולד, ואין חכם כבעל הנסיון.

מקובל בפי הבריות: אין זוג לא מוצלח, יש זוג לא מודרך [ונוסיף: לא מוכן] נכון!.

ונסיים חלק זה בדברי הגאון הצדיק רבי שמשון פינקוס זצ"ל (תפארת אבות- בנין הבית היהודי, עמ' חי): כשם שהבחור צריך להכין עצמו קודם החתונה לקראת המצב החדש אליו זכה להגיע, כך צריך האברך לחזור ולשמוע, לשוב ולהתייעץ, במהלך שנות נישואיו, כיצד עליו לנהל את ביתו בדרך הנכונה. "ושומע לעצה חכם".

על מה צריך להקפיד ב"פגישות" לשידוכין?

* כֵּיצַד הוּא מֵגִיב בִּתְנָאֵי לַחַץ, הַאִם הוּא בַּעַל אִישִׁיוּת רְגוּעָה אוֹ מְתוּחָה?
* הַאִם הוּא בַּעַל רְגִישׁוּת גְּבוֹהָה לְהִתְיַחֲסוּתָם שֶׁל הַסּוֹבְבִים אוֹתוֹ, אוֹ הַאִם הוּא נֶעֱלָב מִכָּל דָּבָר פָּעוֹט?
* הַאִם הוּא בַּעַל רְאִיָּה חִיּוּבִית לַנַּעֲשֶׂה סְבִיבוֹ, אוֹ שֶׁהוּא רוֹאֶה רַק שְׁחוֹרוֹת?
* הַאִם אֵין הֶבְדֵּלִים מַשְׁמָעוּתִיִּים בְּרָמַת הַפְּקָחוּת שֶׁלָּהֶם?
* הַדָּבָר הֶחָשׁוּב בְּיוֹתֵר הוּא - אִם לַמְשֻׁדָּךְ יֵשׁ רַב אֲמִתִּי שֶׁמַּכִּיר אוֹתוֹ אִישִׁית.

* אִם יֵשׁ לוֹ מִסְגֶּרֶת מְסֻדֶּרֶת, יְשִׁיבָה אוֹ שִׁעוּרֵי עֶרֶב קְבוּעִים בְּנוֹסָף לְעֶבוֹדָה בַּבֹּקֶר, כְּשֶׁאֵינוֹ לוֹמֵד כָּל הַיּוֹם.
* אִם הַמְשֻׁדָּךְ מִתְפַּלֵּל בְּצִבּוּר וּמַקְפִּיד עַל שָׁלֹשׁ תְּפִלּוֹת, שֶׁזֶּה מַרְאֶה עַל יִרְאַת שָׁמַיִם.
* אִם הוּא בַּעַל מַחֲלֹקֶת, צָרִיךְ לְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ כְּמוֹ מֵאֵשׁ.
* צָרִיךְ לִבְדֹּק אֶת הַהַשְׁקָפָה שֶׁלּוֹ אִם הִיא עַל פִּי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְעַל פִּי גְּדוֹלֵי הַדּוֹר.
* אִם יֵשׁ שָׂפָה מְשֻׁתֶּפֶת וְיֵשׁ רָצוֹן לַהֲבָנָה, יֵשׁ סִכּוּי לְשִׁדּוּךְ מֻצְלָח
* לָשִׂים דָּגֶשׁ עַל מִדּוֹתָיו יוֹתֵר מִמַּרְאֵהוּ הַחִיצוֹנִי.
* לָשִׂים לֵב אִם הוּא מַקְפִּיד לְכַבֵּד אֶת הוֹרָיו וְאֶת בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ.
*שֶׁלֹּא לְהִפָּגֵשׁ לְמַטְרַת שִׁדּוּכִין בְּ"לוֹבִּי" שֶׁל בֵּית מָלוֹן.
* לְהִפָּגֵשׁ רַק בְּבֵית שֶׁיֵּשׁ שָׁם אֲנָשִׁים.
* לֹא לְדַבֵּר עַל הֶעָבָר אִם נָהֲגוּ שֶׁלֹּא כַּשּׁוּרָה לִפְנֵי שֶׁחָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה.
* שֶׁלֹּא לָבוֹא עֲיֵפִים אוֹ עֲצוּבִים, כִּי הַדָּבָר מוֹרִיד מֵהַחֵן שֶׁל בְּנֵי הַזּוּג.
* שֶׁלֹּא לָבוֹא לְשִׁדּוּךְ מֻזְנָחִים בַּלְּבוּשׁ וְלֹא מְסֻדָּרִים.
* שֶׁלֹּא לְהִפָּגֵשׁ יוֹתֵר מִדַּי, וּבְעִקָּר לִפְנֵי הַחֲתֻנָּה, שֶׁיֵּצֵר הָרָע מְרַקֵּד.
* שֶׁלֹּא לִדְחוֹת בְּפַעַם רִאשׁוֹנָה אֶת הַמְשֻׁדָּךְ אוֹ הַמְשֻׁדֶּכֶת בִּגְלַל סִבָּה חִיצוֹנִית.
* שֶׁלֹּא לְסַפֵּר עַל שִׁדּוּכִים קוֹדְמִים וְלֹא לְהַשְׁוֹוֹת בֵּינֵיהֶם.

כיצד להתכונן ליום החתונה?

חָתָן בְּיוֹם חֻפָּתוֹ מוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו - כְּךְ קִבְּעוּ חֲז"ל, וּמִסְתָּמָא, הַיְנוּ כְּשֶׁעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה עַל כָּל עֲבֵרוֹ וּמְקַבֵּל בַּחֲרָטָה גְּמוּרָה וּבְקַבָּלָה עַל הֶעָתִיד שֶׁלֹּא לָשׁוּב לְכִסְלָה עוֹד, אֲזַי זָכָה בְּמְחִילַת כָּל עֲוֹנוֹתָיו.

אוּלָם הַיֵּצֶר הָרָע אֵינוֹ מוּכָן לִתֵּן צַ'אנְס שֶׁכָּזֶה לַחֲתָנִים הַמִּתְחַתְּנִים מִדֵּי יוֹם. וְכִי אַחַר שֶׁהִצְלִיחַ לְהַכְשִׁילָם בְּמֶשֶׁךְ כָּל יְמֵי בַּחֲרוּתָם, יִתֵּן שֶׁיָּשׁוּבוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה בְּיוֹם חֻפָּתָם וַחֲסַל?! וְלָכֵן, לְדֹאֲבוֹנֵנוּ, אוֹי לָעֵינַיִם שֶׁכָּךְ רוֹאוֹת שֶׁיּוֹם הַחֻפָּה נִתָּן כֻּלּוֹ לִרְשׁוּת הַשָּׂטָן, וּבְיוֹם זֶה שְׁקוּעִים הֶחָתָן וְהַכַּלָּה בִּשְׁטֻיּוֹת וַהֲבָלִים, תִּסְרוֹקוֹת בְּמֶשֶׁךְ שָׁעוֹת עַל גַּבֵּי שָׁעוֹת, תְּמוּנוֹת, טִיּוּלִים בְּגַנֵּי הָעִיר, וּכְשכּוֹרִים וְלֹא מְיַיֵּן בָּאִים לְלֵיל הַחֻפָּה בְּשִׂכְחַת הַתַּכְלִית וְרֹאשָׁם בַּל עִמָּם בְּכַוָּנַת שֶׁבַע הַבְּרָכוֹת. וּבִמְקוֹם שֶׁיִּתְּנוּ מַחֲשַׁבְתָּם וְכַוָּנָתָם תַּחַת הַחֻפָּה לְכַוָּנַת הַבְּרָכוֹת, כָּל רֹאשָׁם בִּתְמוּנוֹת וּבַמִּשְׁפָּחָה הַסּוֹבֶבֶת, וּלְאַחַר מִכֵּן בְּקַלּוּת נִסְחָפִים לִשְׂחוֹק וְקַלּוּת רֹאשׁ בְּמֶשֶׁךְ חֻפָּתָם, וְעָבַר יוֹם הַחֻפָּה לְלֹא תְּשׁוּבָה וּלְלֹא חֲרָטָה, וְהֶחֱמִיצוּ בָּזֶה אֶת הַהִזְדַּמְנוּת שֶׁל מְחִילַת עֲוֹנוֹת בְּיוֹם זֶה.

הֲרֵי קְצָת נִרְאֶה מָה הָיוּ עוֹשִׂים בְּדוֹרוֹת עָבְרוּ אִמּוֹתֵינוּ וַאֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בְּיוֹם חֻפַּת בְּנֵיהֶם וּבְנוֹתָם. כָּךְ סִפְּרוּ לָנוּ אֲבוֹתֵינוּ מִימֵי קֶדֶם.

לַיְלָה קֹדֶם הַחֻפָּה הָיוּ מַשְׁכִּימִים הוֹרֵי הֶחָתָן וְהַכַּלָּה, וְכֵן הֶחָתָן וְהַכַּלָּה עַצְמָם, וּמִתְחַנְּנִים עַל נַפְשָׁם לְמָחִילַת עֲוֹנוֹתֵיהֶם, וּמַתְחִילִים הַתַּעֲנִית מֵעֲלוֹת הַשַּׁחַר, וְהוֹרֵי הֶחָתָן וְהַכַּלָּה כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם עוֹשִׂים מְצָווֹת לָרֹב, נוֹתְנִים הַרְבֵּה צְדָקָה, מִתְפַּלְלִים וּבוֹכִים וְשׁוֹטְחִים בַּקָּשָׁתָם לְבוֹרֵא עוֹלָם בְּקִנְיָן שֶׁיַּשְׁלִים זֶה הַבִּנְיָן לְטוֹבָה בְּבָנִים וּבְנֵי בָּנִים עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוֹות, ''מְטַיְּלִים'' אֵצֶל גְּדוֹלֵי הַדּוֹר לְהִתְבָּרֵךְ מִפִּיהֶם, וְהוֹלְכִים מֵרַב לְרַב וּמַצְדִּיק לְצַדִּיק, וְעוֹשִׂים בְּיוֹם זֶה חֶשְׁבּוֹן נֶפֶשׁ הַאִם פָּגְעוּ בְּמִישֶׁהוּ, וּמִתְפַּיְּסִים עִם כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אֵיזוֹשֶׁהִי מְרִיבָה, וְסוֹגְרִים כָּל הַחֶשְׁבּוֹנוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, וּבְדִחִילוּ וּרְחִימוּ מַגִּיעִים לַחֻפָּה בְּדָמָעוֹת בְּעֵינֵיהֶם וּבִשְׁפָתַיִם הַנֶּעוֹת בִּתְפִלָּה לְלֹא הֶרֶף, וְעוֹד וָעוֹד הַרְבֵּה דְּבָרִים כַּיּוֹצֵא בְּאֵלּוּ.

וְכַמָּה חָכְמוּ וְהִשְׂכִּילוּ אֲבוֹתֵינוּ וְאִמּוֹתֵינוּ לְהַשְׁקִיעַ הַשְׁקָעָה מוּעֶטֶת שֶׁכָּזוֹ עַל מְנָת לְהַבְטִיחַ לְעַצְמָם נַחַת לְדוֹרוֹת, לְעֻמַּת הַטִּפְּשִׁים שֶׁנִּטְפְּשׁוּ לְהַעֲבִיר יוֹם גּוֹרְלִי זֶה בִּשְׁטֻיּוֹת וּלְהַפְסִיד בְּשֶׁל כָּךְ הַבְטָחַת נַחַת לְדוֹרוֹת, וְעַל כֵּן הִזְהִירוּנוּ חֲכָמֵינוּ: הֱוֵי מְחַשֵּׁב הֶפְסֵד מִצְוָה כְּנֶגֶד שְׂכָרָהּ וּשְׂכַר עֲבֵרָה כְּנֶגֶד הֶפְסֵדָהּ.

לָכֵן בְּיוֹם זֶה יַעֲשׂוּ הֶחָתָן וְהַכַּלָּה וְהוֹרֵיהֶם כְּכָל הָאֶפְשָׁר מִמַּה שֶׁהִזְכַּרְנוּ לְמַעְלָה, וּבִפְרָט יְבַקְּשׁוּ מְחִילָה מִכָּל מִי שֶׁצָּרִיךְ לְפַיְּסוֹ, וְיִזָּהֲרוּ לְהִתְבּוֹנֵן שֶׁמָּא לֹא הִזְמִינוּ מִי שֶׁעָלוּל לְהִפָּגַע, וְיִתְנַצְּלוּ וְיַזְמִינוּהוּ מִיָּד.

וּבְלֵיל הַחֻפָּה יִרְאוּ הֶחָתָן וְהַכַּלָּה וְהוֹרֵיהֶם לְהִתְיַחֵס לְכָל מִשְׁתַּתְּפֵי הַחֻתָּנָה וּלְהִתְאַמֵּץ לָתֵת יַחַס הוֹגֵן לְכָל מִי וָמִי לְפִי כְּבוֹדוֹ וּמַעֲלָתוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפָּגְעוּ בְּלַיְלָה זֶה בְּמִישֶׁהוּ, חַס וְחָלִילָה, וְכַסִּפּוּר שֶׁסִּפְּרָה הַגְּמָרָא עַל בֵּתוֹ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁנִּנְזַר עָלֶיהָ לְמוּת בְּיוֹם חֻפָּתָהּ, וּבְגִלַּל שֶׁנָּתְנָה אֶת מְנַת מַאֲכָלָהּ בְּלֵילָה זֶה לְעָנִי נִצְלָה מִמָּוֶת. וּבְעֶזְרַת ה', אִם יַעֲשׂוּ בַּיּוֹם הַזֶּה רְצוֹן ה' כִּרְצוֹנוֹ - יַעֲשֶׂה ה' רְצוֹן אֲחֵרִים כִּרְצוֹנָם לְחַיּוֹת חַיִּים מְאֻשָּׁרִים וְטוֹבִים כָּל יְמֵיהֶם.

להקפיד על תשלום השדכן

מָרָן הַ''חֶזוֹן אִישׁ'' זַצַ''ל אָמַר לְגִיסוֹ הַ''קְּהִלּוֹת יַעֲקֹב'', שֶׁהַיּוֹתֵר מְצוּי בְּעֵינֵי גְּזֵלָה הוּא בְּשִׁדּוּכִים. דְּהִנֵּה הַשַּׁדְּכָן יֵשׁ לוֹ מַמָּשׁ. דִּין פּוֹעֵל, שֶׁעוֹשֶׂה פְּעֻלּוֹת נִכְבָּדוֹת בִּשְׁבִיל הַצְּדָדִים וּשְׁלִיחוּתָיְהוּ קָא עָבִיד, וּמְכֻתֶּת רַגְלָיו מֵהֶכָא לְהָתָם, וְגַם בִּזְיוֹנוֹת סוֹבֵל, וְאַחֲרֵי שֶׁנִּגְמַר הָעִנְיָן לְטוֹב וְהַצְּדָדִים מְאֹד מְרֻצִּים שֶׁזָּכוּ לַשִּׁדּוּךְ - הִנֵּה לְפֶתַע נִשְׁכָּח אֵצֶל הַצְּדָדִים כָּל הַצַּעַר וְעָגְמַת הַנֶּפֶשׁ שֶׁהָיָה לָהֶם עַד שֶׁזָּכוּ לַשִּׁדּוּךְ וְכָל מַה שֶּׁעָשָׂה וְהֵיטִיב עֲבוּרָם הַשַּׁדְּכָן, וּמַה שֶּׁמַּגִּיעַ לוֹ - עַל פִּי דִּין תַּשְׁלוּם כְּדִין פּוֹעֵל וּכְמִנְהַג הַמָּקוֹם.

וְכָל מַה שֶּׁנּוֹתְנִים לְהַשַּׁדְּכָן, סְבוּרִים הֵם הַצְּדָדִים שֶׁהוּא יוֹתֵר מֵהַמַּגִּיעַ לוֹ, וּכְאֵלּוּ נוֹטֵל מָמוֹנָם בְּחִנָּם, וּכְאֵלּוּ מַתָּנָה נוֹתְנִים לוֹ וְעֵינָם צָרָה בּוֹ, וְהַשַּׁדְּכָן הֶעָלוּב מְחַזֵּר עַל פִּתְחָם

וּתְבִיעָתוֹ בְּפִיו, וְדוֹמֶה בְּעֵינֵיהֶם כְּעֲנִי טַרְדָן, וְעוֹשִׂים עַצְמָם כְּאֵינָם מְבִינִים בְּכָלָל מַה הוּא רוֹצֶה, וְדוֹחִים אוֹתוֹ בְּלֵךְ בְּלִי שׁוֹב, וְהוּא שָׁב פַּעֲמַיִם וְשָׁלֹשׁ, וְלִפְעָמִים מִתְעַיֵּף מִלְחַזֵּר אַחֲרֵיהֶם וּמַפְסִיק לְתָבְעָם, אֲבָל בְּלִבּוֹ אֵינוֹ מוֹחֵל לָהֶם אֶת הַמַּגִּיעַ לוֹ עַל פִּי דִּין כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה בָּזֶה.

אָמְנָם כָּל אִישׁ יָשָׁר הוֹלֵךְ, מְכַלְכֵּל דְּרָכָיו בְּמִשְׁפַּט צֶדֶק, וּמְסַלֵּק בְּעַיִן יָפָה וּבְסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת וּבְהַכָּרַת טוֹבָה מְלֵאָה אֶת הַמַּגִּיעַ לַשַּׁדְכָן בְּדֶרֶךְ שֶׁל כָּבוֹד, וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ, וְעָלָיו אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם: ''מִי יָגוּר בְּאָהֳלֶךָ מִי יִשְׁכֹּן בְּהַר קָדְשֶׁךָ וְגוֹ'''. עַד כָּאן שָׁמַעְתִּי מֵרַבֵּנוּ הַ''קְהִלּוֹת יַעֲקֹב'' בְּתוֹסֶפֶת נֹפֶךְ, בְּסִיָּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא (כל זה נכתב בטוב טעם ודעת על ידי הגרמ''מ שולזינגר שליט''א בספרו רבינו הקהילות יעקב חלק א' עמוד נ''ח).

וְהַגָּאוֹן רַבִּי חַיִּים קַנְיֶבְסְקִי שְׁלִיט''א כָּתַב עַל הַדְּבָרִים הַנַּ''ל (שם עמוד כט), וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: בְּעִנְיַן שַׁדְּכָנוּת, שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁם מָרָן הַ''חָזוֹן אִישׁ'' שֶׁאֶחָד בָּא אֵלָיו כַּמָּה שָׁנִים אַחֲרֵי הַחֲתֻנָּה וַעֲדַיִן לֹא נוֹלַד לוֹ יֶלֶד, וְשָׁאַל לוֹ מָרָן אִם שִׁלֵּם לַשַּׁדְכָן, וְהֵשִׁיב שֶׁהָיָה נִרְאֶה שֶׁעַל פִּי דִּין אֵין מַגִּיעַ לוֹ. וְאָמַר לוֹ מָרָן: אַף עַל פִּי כֵן לֵךְ לְשַׁלֵּם לוֹ. וְהָלַךְ וְשִׁלֵּם לוֹ, וּלְשָׁנָה הַבָּאָה הוֹלִיד. עַד כָּאן.

זוּג חֲשׁוּדִּ בָּנִים בָּאוּ אֶל הַגָּאוֹן רַבִּי מֹשֶׁה פֵּיינְשְׁטֵין וּבִקְשׁוּ אֶת בִּרְכָתוֹ שֶׁיִּזְכּוּ לְזֶרַע בֵּרַךְ ה'. שְׁאָלָם רַבִּי מֹשֶׁה: הַאִם נְתַתֶּם מַתָּנָה לַשַּׁדְכָן שֶׁשִּׁדֵּךְ לָכֶם אֶת הַשִּׁדּוּךְ ?

מֹשֶׁהֵשִׁיבוּ בְּלָאו, צוּם רַבִּי מֹשֶׁה לָתֵת מִיָּד לַשַּׁדְכָן אֶת שְׂכָרוֹ, כַּמּוּבָא בַּהֲלָכָה, וְלֹא לִמְנֹעַ מִמֶּנּוּ אֶת הַמַּגִּיעַ. עָשׂוּ הֵם כִּפְקֻדָּתוֹ, וְכַעֲבֹר שָׁנָה נוֹלַד לָהֶם בֵּן, וְאַחַר כָּךְ נִתְבָּרְכוּ בִּילָדִים נוֹסָפִים.

לא לפגוע בהורי הכלה

בחור ישיבה מתמיד ועילוי קיבל על עצמו חומרה, הוא לא אכל ולא שתה באף בית, למעט בבית הוריו. חומרה זו קנתה לה פרסום רב, וכולם כיבדו אותו על הנהגה זו שבהחלט מצירה ומדכאה את תאוות האכילה, ובמידה רבה שומרת על היהודי מפני נפילה כזו או אחרת בענייני כשרות, וכבר היו דברים מעולם.

גם ראש הישיבה קיבל בהבנה את החומרה הזו ובמשך שנים לא הגיש לתלמידו האהוב אפילו כוס מים, כאשר זה היה סר אליו מעת לעת, להיוועץ עמו או לשאלו בענייני הלכה. למחרת האירוסין אץ רץ הבחור לבשר לרבו כי בשעה טובה הכיר בחורה מבית מיוחס, בעלת מידות נאצלות ובעוד כחודשיים הוא יבוא בברית הנישואין. עיני הרב אורו, הוא פנה לארון והוציא משם בקבוק יין, שתי כוסות, פתח קופסה של עוגיות והניח לפני תלמידו, "בוא נרים כוסית "לחיים" ונטעם גם עוגיה...".

התלמיד נדהם, ובעדינות פנה לרבו, "כבוד הרב יודע שאני מקפיד לא לטעום באף מקום, ואף כיבדני הרב על כך".

"כן" השיב הרב בחיוך "כל זה היה נכון כל עוד היית רווק, והחומרה שקיבלת על עצמך היתה בשבילך, לצרכך. אך מה לעשות, אתה עומד לישא אשה בקרוב, ובוודאי תוזמן לבית הוריה, והם יגישו לך מאכל ומשקה... ואם תדחה אותם, העלבון יהיה גדול, וזו חומרא הבאה לידי קולא. להעליב יהודים ולגרום צער לארוסתך, אלו איסורים מן התורה. לפעמים כדאי לוותר על החומרה, לטעת ביהודים, ועוד קרובים, תחושה של שלום, אחווה ורעות... לחיים".

והם השיקו כוסיות. מזל טוב.

באירועים של שמחה, כמו אירוסין, נישואין, וכיוצא בזה, יש להיזהר מאד לשמור על השקט כאשר החכם דורש. זה זלזול גדול בחכם כאשר מדברים איש אל רעהו, ויש כאן גם פגיעה בכבוד התורה וגם בין אדם לחבירו.

כמו כן, על בעלי האירוע מוטל לדאוג ולהכין רמקול מתאים, שיהיה הקול ברור וחזק ונשמע לכולם, שלא לצער את האורחים בסעודה.

הגאון הנודע, רבי שמואל שטראשון זצ"ל, מגדולי התורה המפורסמים שבוילנא, הנודע במיוחד מחבוריו "הגהות הרש"ש" על המשניות ועל כל הש"ס ועוד ספרים, היה גאון עצום בקי בכל חדרי תורה, והיה ידוע גם כעסקן גדול בצרכי ציבור. מנהל היה בין השאר "קופת גמילות חסד" לנזקקים, הגמ"ח היה מנוהל בקפדנות, מתוך חשש, שבלאו הכי עלול כל הקרן להתפורר במשך הזמן.

קרה פעם שיהודי פשוט לקח אצלו 100 רובל הלוואה מקופת הגמ"ח, על תנאי לפורעו תוך ארבעה חודשים. ויהי היום, כעבור זמן זה והגיע זמן הפרעון, בא הלווה לביתו של הרש"ש, אך משלא פגשו שם, הלך לבית מדרשו, מקום שישב ועסק בתורה. בשעה שנכנס הלה לבית המדרש, ישב הרש"ש שקוע ראשו ורבו בגמרא שלפניו, מבלי שיתן לבו מי בא ומי יוצא. היהודי נגש אליו, והניח לפניו על הגמרא שטר בן מאה רובל, באומרו שזה עבור פרעון החוב. הרש"ש בהיותו שקוע בלמודו, נענע בראשו, והלה קבל את זה כרמז שהכל בסדר, ויצא והלך לו.

אבל האמת היתה, שהרש"ש כלל לא שם לב על זה, בהיותו שקוע כליל בלמודו. ויהי כסיימו את סדר למודו, סגר את הגמרא ביחד עם השטר בן המאה רובל, הכניס אותה לארון ופנה לביתו.

הרש"ש, כמנהגו, היה בוחן בכל יום את רשימת הלווים, ובהגיע מבט עיניו לשמו של היהודי הלז, ראה שעדין לא פרע את חובו, אבל הוא עמד והמתין לו עוד מספר שבועות, ושלח להודיעו שיפרע את חובו. הלה בא וטען - "הלא החזרתי לכבוד הרב את החוב בהיותו יושב בבית המדרש ביום הפרעון". הרש"ש חשב שהלה משקר, ובחששו על גזלת כספי ציבור, הזמינו לדין תורה.

כל העיר המתה מהמעשה הזה, כיצד יתכן שיהודי פשוט זה אינו מתבייש לשקר, ולא עוד הוא משלם רעה תחת טובה. והיהודי הזה אשר נחשד לשוא, סבל עגמת נפש ובושה בכל מקום שהיה נקלע. הגיע הדבר לידי כך, שבנו - אשר התבייש מאוד במעשה אביו - נאלץ לעזוב את העיר וילנא ולעקור לעיר אחרת, לבל יספוג עלבונות עקב "פשעו" של אביו. ויהי היום והרש"ש היה צריך לעיין בגמרא זו, שלמד בה אז, והנה לפתע מוצא הוא את המאה רובל אשר פרע לו היהודי הזה בהיותו יושב בבית המדרש. הגאון חש עצמו אשם מאוד בכל הצער ועגמת הנפש שנגרם ליהודי הלז.

מיד שלח הגאון להזמינו אליו ואמר לו: אמר נא לי, במה אוכל לפייסך על כל מה שנגרם לך, אני כמובן אבקש מחילה מאתך בפני עם ועדה למען ידעו את האמת לאמתה.

ענה לו היהודי: מה תועיל בקשת מחילה, הקהל לא יאמין, בחושבו שפיוסך נעשה רק להצילני מבושה, ואני אשאר בעיניהם אותו שקרן, וגם בני הבחור עזב את העיר מרב הבושה, ומה תועיל בזה בקשת המחילה?!

הגאון הרש"ש שקע בהרהורים, ופנה לפתע אליו והגיד לו: שלח נא להביא את בנך שעזב את העיר אלי, ואני אקחהו לחתן לביתי, בזה אני מקוה שהעיר תדע שאתה נקי וישר.

האב המופתע עשה כמצוות הרב, ואמנם לאחר מספר ימים התקיימה מסיבת אירוסין, ונכתבו "תנאים" בין שני מחותנים - הגאון הרש"ש ואותו יהודי...

למדנו ממעשה זה ג' דברים:

א': יש ללמד זכות על כל אדם מישראל, שהרי יהודי זה פרע חובו לרב, ובכל זאת טעו בו וחשדו בו שרשע הוא.

ב': המצער אדם מישראל, חייב לחפש כל דרך לפייסו, עד שימחל לו מחילה גמורה וכבודו ישוב לאיתנו.

ג. לכל חתן יש בת זוג, ולכל סיר יש מכסה, והשידוך שנקבע לך משמים, יגיע לך עד הבית, וכמעשה עם הרש"ש הנ"ל

ידוע ומפורסם המעשה בחולדה ובור המובא ברש"י (תענית ח.), וכן בערוך. מעשה בנערה שהיתה הולכת לבית אביה, והיתה מקושטת בכלי כסף וכלי זהב וגם יפת

תואר היתה. והנערה טעתה בדרכה והלכה במקום לא מיושב. והנה עבר כמחצית היום והנערה צמאה מאוד והנה היא רואה באר מים וחבל קשור בראש הבאר. אחזה בחבל והשתלשלה למטה. לאחר ששתתה די סיפוקה רצתה לעלות למעלה ולא הצליחה והיתה בוכה וצועקת. עבר שם אדם ושמע את צעקותיה, עמד על שפת הבאר אך מכיון שהיה חשוך לא הבחין בה, ושאל: מי בבור? השיבה: אני. שאל אותה: האם מבני אדם את או מן המזיקים? אמרה לו: מבני אדם אני. שאל אותה: שמא מן הרוחות את ומתנכרת לי. אמרה לו: איני רוח. א"ל: השבעי לי שמבני אדם את, ונשבעה לו. שאל אותה: מה טיבך? סיפרה לו כל המעשה. א"ל: אם אני מעלה אותך התנשאי לי? א"ל: כן, והעלה אותה.

כיון שהעלה אותה ביקש להיזקק לה מיד. שאלה אותו מאיזה עם אתה? א"ל: מישראל אני וממקום פלוני אני וכהן אני. א"ל: אף אני ממשפחת פלוני בני אדם ידועים ונקובי שם-מפורסמים. א"ל: עם קדוש כמותך שבחר בך הקב"ה וקידשך מכל ישראל, אתה מבקש לעשות כבהמה בלא כתובה ובלא קידושין?! בא אחרי אצל אבי ואמי ואני מתארסת לך. נתנו ברית זה לזו. אמר לה: מי יהיה עד ביני וביניך? והיתה חולדה אחת עוברת כנגדן, א"ל: השמים וחולדה זו ובאר זו יהיו עדים שאין אנו מכזבים זה בזה, והלכו כל אחד לדרכו.

אותה הנערה עמדה באמונתה, וכל מי שהיה מבקש את ידה היתה ממאנת. כיון שהתחילו ללחוץ עליה יותר מידי היתה עושה את עצמה משוגעת וכל מי שהיה מתקרב אליה היתה קורעת את בגדיה ואת בגדיו, עד שנמנעו הבריות ממנה. והיא היתה משמרת בריתה לאותו האיש. אך אותו נער שכרת עמה הברית לא עמד באמונתו שכח מהמעשה וכעבור זמן מה נשא לו אשה וילדה לו בן זכר. כשהגיע הבן לג' חדשים חנקה אותו חולדה ומת. לאחר מכן ילדה בן שני ונפל לבור ומת. בר מינן.

אמרה לו אשתו: אם כמות כל האדם ימותון הייתי אומרת צידוק הדין ומקבלת עלי גזירת שמים באהבה. אבל עכשיו שמתו מיתה משונה כזו ודאי יש סיבה לדבר ואבקשך לגלות לי מה אירע לך שבעוון זה מתו שני בנינו. בצר לו סיפר לה כל אותו המעשה עם הנערה. ביקשה ממנו גט פיטורין, ואמרה לו: לך אצל חלקך שנתן לך הקב"ה.

הלך לעירה של הנערה, כשהגיע לשכונתה ושאל עליה, אמרו לו: שהיא חולת נפש. כל מי שמנסה לדבר איתה בנושא שידוכין כך וכך עושה לו. הלך אצל אביה וסיפר לו את כל המעשה. אמר לו אביה: אבל בתי לו שפויה. א"ל: אני מקבל עלי כל מום שבה. ניגש אליה ועשתה לו כדרך שעשתה לכולם. סיפר לה את המעשה עם החולדה והבור. אמרה

לו: אף אני בבריתי עמדתי, ומיד נתיישבה דעתה. נשא אותה לאשה ופרו ורבו בבנים ובנכסים, ועליה אמר הכתוב: "עיני בנאמני ארץ" (תהלים קא ו):

נישואין

דרשה א' - ל'נישואין'

בנין הנישואין - יכול להיבנות, ויכול להיחרב.

הכל תלוי - ב"חכמת נשים" - של האשה !

(המאמר מיועד בעיקר לנשים)

ערב שמחת הכלולות - הוא האירוע המרגש ביותר בחייו של האדם. ערב זה מורכב מהרבה פרטים קטנים, מרגשים, שנחקקים בזכרונו של האדם לנצח:

החל ממעמד החופה, נתינת הטבעת ליד האשה, קריאת הכתובה, סידור שבע הברכות, שבירת הכוס. וְכָלָה - בתזמורת הרועשת, החבר'ה הסוערים, הארוחה החגיגית, סַרְטֵי הוידאו והמצלמות, וכן התור הארוך שמזדנב מול החתן, כדי לזכות ממנו לברכה. והדבר האחרון - שכחתם? הרי בסוף מגיע השלב הסופי של פתיחת המתנות והמעטפות (שנמשך עד לאור הבוקר...) גם דבר זה מרגש מאד, לפתוח ולקרוא את הברכות והאיחולים הלבביים, שהאורחים והקרובים מאחלים לזוג הצעיר. לראות את המתנות הנוצצים, ואת שטרות הש'יקים עם הכיסוי ה"טופח"... וכו' וכו'.

ובקיצור: ערב יום הכלולות - מלא וגדוש בחוויות נפלאות, שמרתקים ומרגשים את שני בני הזוג, והוא היום המאושר ביותר במשך ימי חייהם!

והנה בדרשה זו, נַפְנֶה את ה'זרקורים' ונתייחס דוקא אל אחת משבע הברכות שמברכים את החתן והכלה תחת החופה, ברכה שיש לה משמעות מיוחדת כלפי הזוג הצעיר. וכך אנו מברכים בברכה הרביעית שֶׁמְּסַדֶּרֶת שבעת הברכות: "ברוך אתה ה'... אשר יצר את האדם בצלמו... והתקין לו ממנו בנין עזר 'עֲדֵי עַד'... ברוך אתה ה' יוצר האדם".

שמעתם את נוסח הברכה? חז"ל כאן אומרים, שבנין הנישואין שהאדם הולך לבנות עם בת זוגתו, הוא בנין "עדי עד", כלומר, בנין נצחי שיתקיים לעולמי עד! וזוהי הברכה המרכזית, שמלווה את הזוג בדרכם החדשה.

ואולם, ברכה זו טעונה הסבר, ביאור, וליבון:

הכיצד יתכן דבר כזה, שבנין יחזיק מעמד ל"עולמי עד"? וכי שמעתם על איזה דבר בעולם הראי הזה - שמחזיק מעמד לעולמי עד? והרי מבחינה מציאותית זה לא יתכן! הנה ראו: אפילו "מגדל בבל" שהיתה אימפריה ענקית וחזקה, ובכ"ז בסוף התמוטטה כמו 'בנין

קלפים'... וכן שלטון גרמניה, רוסיה, שרק לפני כ - 100 שנה היו כשלטון עריץ וכובש - ובכ"ז היום הם כבר התפוררו, ונמחקו מן המפה... אין דבר נצחי בעוה"ז! כל דבר יש לו קץ וסוף! וא"כ, אם באמת זוהי המציאות, הכיצד חז"ל מתארים את בנין הנישואין שלנו - כבנין נצחי, שמחזיק מעמד "עדי עד"? באיזה "חומרי בנין" אפשר לבנות בנין מסוג חזק שכזה?

תשובה מפתיעה לשאלה זו, גילה לנו שלמה המלך, בספרו משלי (פרק י"ד פסוק א') שם הוא מגלה לנו את הסוד, כיצד אפשר להצליח לבנות בנין "עדי עד" שיחזיק מעמד לדורי דורות? ביד מי נתנו את הכלים ואת הכוחות הללו? עונה על כך שלמה המלך "חכמת 'נשים' - בנתה ביתה"! לא צריך שום דבר! צריך רק "חכמת נשים"! אם האשה תהיה חכמה, אז מובטח לה ש"בנתה ביתה". כלומר, שהיא תבנה את ביתה, שיהיה לבנין נצחי עדי עד שיחזיק מעמד לדורי דורות! ואולם, ממשיך שלמה המלך בפסוק ואומר "וְאִוֶּלֶת - בידיה תהרסנו"! אשה שהיא איוולת, טיפשה, וקלת דעת, שלא יודעת להנהיג את ביתה בחכמה - אז היא במו ידיה - תהרוס את ביתה! ומה נקרא "להרוס" את הבית? קטטות, ריב, צעקות, מריבות, מתח, עצבים, הכל הכל - האשה - היא זאת שיכולה לדרדר את העגלה לתהום!!!

נמצא, שעיקר הצלחת הבית, לדברי שלמה המלך - תלוי בעיקר באשה, ולא לחינם נקראת האשה "עקרת הבית", כיון שבאמת היא הבסיס המרכזי שעליו נשען כל הבית, ובידיה - לקבוע את גורל עתיד ביתה, הן לטוב והן לרע, ח"ו.

ואם תשאלו - הכיצד? כיצד יש בכוח האשה להפוך את הבית מקצה לקצה? מבית הרוס ושבור - לבית חזק ומוצק, שיחזיק מעמד "עדי עד"? הרי היא לא חיה לבדה בבית, יש לה גם בעל וילדים, וכיצד היא יכולה לבד, בכוחות עצמה - להרים את כל הבית - שיהיה בתנופה של 'עֲלִיָּה' מתמדת? מניין לה את הכוחות לכל זה? על כך ועל המסתעף מכל זאת - נעסוק בשורות הבאות.

ותחילה - נקדים הקדמה קצרה:

ראשית יש לדעת, את היסוד הנפלא שכתב רבינו בְּחַיֵּי (בבראשית ג' - ט"ז) על הטבע שהקב"ה הטביע בכל אשה. ואלו תוכן דבריו: בורא עולם הטביע בתכונות הנפש של האשה, שהיא תירצה בעל כזה - שתוכל להישען עליו, לסמוך עליו, ושישמש לה כ"אבן שואבת" שאליו היא תוכל לשפוך את כל רחשי ליבה, ועליו היא תבנה את כל עולמה! כן! כך דרכה של האשה, שבכל מצב עיניה נשואות לבעל, וממנו היא מצפה לכל התשומת לב! שיאמר לה איזה מילה טובה, שיחשוב עליה, שיהיה איכפת לו ממנה!

ואם ח"ו האשה לא מקבלת זאת מהבעל - אז לא שווה לה כלום! הכל יורד אצלה לטמיון! ולמה? בגלל שהבעל והאשה דומים בדיוק כמו לשמש וירח, שכל האור וְהַחַיּוּת שרואים על הירח - את הכל הוא מקבל ישירות מהשמש, ובלעדיה - הירח לא ימשיך להאיר! וכך בדיוק האשה, שבלעדי הכוח והעידוד, ההתיחסות והתשומת לב שהיא מקבלת מכוחו של הבעל - היא לא תוכל להמשיך להאיר!

ובקיצור: האשה מִטִבְעָהּ לא אוהבת להיות ה"שולטת" בבית, וגם לא אוהבת להרגיש "עֶלְיונוּת" על בעלה. היא מעונינת להפיל את כל אחריות הבית על כתפי בעלה, ולראות בו כאישיות חזקה, שעליה נשענים ונסמכים כל בני הבית!

ורק מה? כיצד באמת האשה יכולה לקבל את כל זאת מבעלה?

התשובה: לשם כך נתן הקב"ה לאשה את ה"חכמת נשים"! כדי שתדע איך לבוא אל בעלה בחכמה ובפיקחות, כדי שבאמת "תיקנה" את ליבו, ויהיה לה בעל שאכן תוכל להישען ולבטוח בו, ולבנות עליו את כל עולמה!

ונבאר קצת יותר לעומק את כוונת הדברים:

חשוב לדעת, שבטבע הדברים - הבעל לא מוכן לקבל מאשתו! אשה צריכה לבוא בעקיפין ובחכמה אל הבעל, ורק כך הוא משתכנע. בעל בטבעו, מוכן שתהיה לו רק "מנהלת" אחת: אמא שלו - וזהו! וכשהוא מתחתן, הוא רוצה לתת לאשתו את ניהול ענייני הבית, ואולם - "רק הכסא אגדל ממך" - עד הכסא! כלומר, הוא לא אוהב שאומרים לו צִוּוּיִם, פקודות, ומעבירים עליו בְּקוֹרֶת!

ולכן, אשה שבאמת רוצה לָנֶוֶת את בעלה, ולהעביר לו איזו עבודה או תפקיד, צריך שיהיה לה קצת חכמה וְ"טַקְטָק" באיזו צורה לבקש זאת! לדבר בקול נמוך, בקול רגוע, שָׁלֵו, ולא מתוך כעס ועצבים, ועם קצת 'חנופה' ומילה טובה. הניסיון הוכיח, ברוב הפעמים שהאשה פנתה אל בעלה בלשון יפה ועדינה - הבעל החזיר לה כפל כפליים, ומילא אחר בקשתה ברצון ובחפץ לב! וכך גם העולם רגילים לומר: כשאתה צועק - שומעים אותך! ואולם כשאתה מדבר - "מבינים" אותך! אכן, הרבה חכמת חיים, טמונים בתוך מילים אלו!

וזהו סוד ההצלחה של האשה בבית: אם יש לה בעל טוב, בעל שכל הבית יכול להישען עליו - אז באמת חיי האשה מלאים אושר, נחת ושלווה! ומי הופך את הבעל להיות טוב? מי נותן לו את הכח 'וְהָאֱמֶרְגְיָה' - להחזיק את הבית על הכתפיים? זאת האשה ע"י חכמתה! אם יהיה לה חכמת נשים לפעול בתבונה, ותסתכל תמיד על הבעל ב"זכוכית מגדלת" של 'הבנה' - ולא של 'ביקורת' - דבר זה יחזק את יסודות ביתה, ויוסיפו לבעלה

עידוד וכוח רב, וגם יגביר את האהבה והביטחון שיש לבעל כלפי אשתו, ברגע שיראה שאכן ניתן לסמוך על אשתו בניהול כל ענייני הבית! וכך אשה זו - ע"י 'חכמת הנשים' שלה - בנתה את שלום ביתה!

וכאן יש לזכור עוד עצה חשובה, כיצד תוכל האשה לכבוש את לב בעלה, שיסכים מרצונו האישי לשתף עימה פעולה מתוך רצון ושמחה ולא מתוך 'כפייה' וחוסר ברירה? כל זאת, רק אם האשה תנהג בחכמה, ותרים את ה"מוֹרָל" של בעלה, ותתן לו את ה"ביטחון העצמי" שלו! לא לזלזל בו ולהפוך אותו לסמרטוט, ח"ו, אלא לתת לו הרגשה שבאמת כל ניהול הבית עומד עליו, ושהוא ה"רב החובל" - שֶׁמְּנַוֵּט ומכוון את ספינת הבית. ואפילו אם בעלה הוא אדם "לא יוצלח" שלא מסתדר כ"כ בחברה - מ"מ בעיני אשתו הוא צריך להיחשב כ"שר חשוב", ולא כמו איזה "אורח" שעשו לו טובה ונתנו לו לגור בבית הזה... תמיד האשה צריכה להחדיר באוירה של הבית ש"מילה של אבא - זו מילה"! האבא - הוא המילה האחרונה - שקובע את ניהול ענייני הבית!

ואשה פיקחית, שיודעת בחכמתה לעשות מבעלה "מלך" בבית - אז היא מיד תרגיש - שהיא גם ה"מלכה" בבית! בעלה ישרת אותה וימלא את כל משאלותיה - עוד אפילו לפני שתספיק לבקש ממנו... הוא "יָצִיף" אותה במחמאות ו'בְּפִירְגוּנִים' - כתמורה לכל החום וההערצה שהיא השקיעה בבעלה! שכן כלל ברזל בידינו: "כמים הפנים לפנים - כן לב האדם לאדם"!

[וכן מספרים חז"ל במדרש (הובא בספר "מנורת המאור" נר ג' כלל ו') על אשה אחת חכמה, שציותה את בִּתָּהּ לפני לכתה לחופה, וכך אמרה לה: "דעי לך בתי! שאם את תהיי לבעלך ל'אָמָה' ('שפחה') - אז גם הוא יהיה לך לעבד, ויכבדך כִּגְבִירָהּ! ואולם, אם תתגדלי עליו לשלוט עליו כאדון - מיד תהפכי להיות נבזית ונמאסת בעיניו כאחת השפחות!!!]

ולכן, אשה שתזרע בבעלה "שושנים" - תקצור ממנו "שושנים"! ואולם אשה שכל הזמן תזרע בבעלה רק "קוצים", ולא תדע להעריך כראוי את בעלה - אז זה מה שהיא גם תקצור ממנו: "קוצים ודרדרים"! שום תועלת רוּחָנִית היא לא תשיג מכל זה! אכן, הרבה "חכמת נשים" צריכה האשה, כדי לדעת כיצד להצליח לבנות את ביתה. והקב"ה אכן נתן לה לשם כך "בינה יתירה", ולכן הוא גם מצפה ממנה שתהפוך את בעלה ל...צדיק! עד כדי כך, גדול עוצמת ההשפעה של האשה כלפי בעלה! והכל רק תלוי - באיזו צורה ובאיזה יחס היא ניגשת כלפיו, וכמו שהארכנו בזה לעיל.

הנה, נספר לכם מעשה קטן, אשר ימחיש לנו היטב - באיזו חכמה ותבונה צריכה האשה להתנהג כלפי בעלה, ואיזה חיים מאושרים מצליחים להשיג על ידי זה.

מעשה היה באדם אחד, שזכה לאריכות ימים, והיה זקן מופלג. והגיע בשנותיו קרוב ל - 120 שנות חיים! יום אחד, הגיע חכם אחד לפני אותו זקן, ובפיו שאלה אחת: במה זכה כבודו לאריכות ימים? מהו הסוד שבו זכה להגיע לזיקנה מופלגת כזאת?

השיב לו אותו זקן: אם אתה רוצה לדעת במה זכיתי לאריכות ימים - תבוא אלי הביתה! הסכים אותו חכם לדברי הזקן, והלך אחריו לעבר ביתו, כשכולו מלא סקרנות לגלות את הסוד של 'אריכות ימים' של אותו זקן. והנה, הבחין החכם, שהזקן פונה לרעייתו ואומר לה: "רחל, בבקשה תגישי 'אבטיח' טוב לכבוד האורח שלנו"!

הלכה האשה והביאה אבטיח. לקח הבעל לבדוק בידיו את טיב איכותו של האבטיח, בדק... דפק בידיו על האבטיח... ואח"כ אמר: "רחל, אולי עדיף שתביא מהמטבח את האבטיח השני..."

צייתה האשה לדברי בעלה, לקחה את האבטיח, נכנסה שוב למטבח, ויצאה עם אבטיח אחר בידיה...

קיבל הבעל את האבטיח השני, מישש שוב בידיו, ואח"כ פנה לאשתו ואמר: "אולי כדאי שתביא את האבטיח השלישי"... מבלי אומר ודברים, הלכה האשה שוב למטבח, ויצאה עם האבטיח השלישי בידה.

וכך חזר הדבר שוב באבטיח השלישי... הרביעי... החמישי... עד שסוף סוף השתכנע הבעל באבטיח החמישי, ואמר: "הָא! זה באמת אבטיח טוב"... והאורח - מבחין בכל המתרחש, שומע את כל ה'דין ודברים' שהתנהל בין הבעל ואשתו - ובין חמשת האבטיחים, ועדיין לא הבין מה כל זה עונה על שאלתו ששאל בתחילה: במה זכה זקן זה לאריכות ימים - - - ?

הבחין הזקן בסימני השאלה שעלו על פניו של האורח, חייך ואמר לו: עדיין לא הבנת את התשובה לשאלתך? א"כ בוא עימי למטבח! הכניס אותו למטבח, והראה לו שבאמת אין כלל חמשה אבטיחים, יש רק אבטיח אחד בלבד...

לתדהמתו של אותו חכם - הסביר לו הזקן: הנה, האשה - היא הסוד שלי לאריכות ימים! כלומר, בזכות האשה הכשרה שיש לי שעושה נחת רוח לבעלה בזכותה אני זוכה לחיים בריאים וארוכים! הנה ראה, שאפי' שבמציאות לא היו בבית חמשה אבטיחים, בכ"ז, כיון שהאשה רצתה לגרום 'קורת רוח' לבעלה - לכן נכנסה שוב ושוב למטבח, והביאה שוב את אותו אבטיח - כאילו היו בביתה באמת חמשה אבטיחים...(!!!)

שכן, בית שיש בו אהבה והקרבה למען השני, יוכלו להסתדר אפילו באבטיח קטן אחד - כאילו היה להם חמשה אבטיחים גדולים... וכשיש לאדם חיים כאלו נעימים ושלווים

- כבר אין זה פלא שבבית כזה מאריכים ימים... עם חיים טובים כאלו, אפשר להאריך ימים ולחיות 120 שנה שלימות...!

אכן, סיפור זה המחיש לנו היטב, מה פירוש המילים "חכמת נשים בנתה ביתה"! אשה ע"י חכמתה, יכולה לבנות את החיים שלה ושל בעלה! לִזְכּוֹת לחיות חיים מאושרים וארוכים! והכל - ע"י קצת חכמה ותבונה, שתדע כיצד להסתדר עם "הראש" של הבעל... והנה נעבור כעת לתת כמה עצות 'אקטואליות', שבעזה"י יעזרו הרבה לְנָשִׁים לבנות את ביתם. וכל אשה שיש לה קצת "חכמת נשים" - תמהר לחטוף עצות אלו, וּתְיַשֵּׁם זאת בביתה הלכה למעשה. ואז תראה - שהתוצאות הטובות לא יאחרו לבוא.

א. עצה ראשונה לחיזוק בנין הבית:

להשתדל לשמור על "חלוקת התפקידים" שמוטלים על בני הזוג. כלומר, כל אחד ישתדל לשמור על התחום שלו בלבד, ולא לְגָלוֹשׁ ולקבוע דעות בתחומו של השני. ולדוגמא:

בעניינים ה"גַּשְׁמִיִּים" של הבית - יש את עיקר הסמכות בידי האשה, לקבוע את סדר ניהולו של הבית. וכגון: פירוט הקניות מהחנות. בישול סוגי המאכלים. גידול הילדים, סדר צורת הבית, היכן יהיה תלוי השעון הזה, והיכן יהיה מונח העציץ הזה, ומאיזה צבע יהיה הוילון הזה, וכו'.

ובעניינים ה"רוחניים" - יש את עיקר הסמכות לבעל. לקבוע איזה עיתון או ירחון מותר להכניס לבית. ואיזה קלטות מותר לשמוע, ואיזה לא. איזו חצאית או שמלה אינה מספיק צנועה, ואיננה מתאימה לבית יהודי, וכל שכן שאינה מתאימה לבית שמכנים את עצמם "בני תורה". וכן, הבעל קובע בעניני החינוך, איזה ילד מגיע לו ממתק ופרס, ואיזה ילד ראוי לעונש ונזיפה. וכו' וכו'.

בכל העניינים הללו, שהם שייכים לתחום ה"רוחניות" של הבית - הסמכות להחליט היא בידי הבעל, שהוא ה"רַב" והפוסק של הבית. (למעט מקרים - שבהם יש צורך לשמוע גם "דעה שלישית" על הנידון, ועל כך צריך לפנות ליעוץ עם רב ירא שמים, מוסמך, ובעל נסיון.)

וַאֲבוי לזוג שלא יודעים להסתדר כל אחד בתפקיד שלו, והאשה מתערבת בתחום ששייך לבעל, והבעל מתערב בתחום השייך לאשה. שכן בזה, כל ה'שלום בית' שלהם - יהרס ויתמוטט תוך זמן קצר! שכן כלל ברזל נקוט בידינו ש"אין שני מלכים משתמשים בכתר אחד"! ולכן כל אחד צריך להכיר את מקומו ותפקידו שהוטל עליו בענין בנין הבית, ועל זה הוא צריך לשים את כל הדגש, לבנות, לטפח ולהשקיע!

[וכפי שהרבי מקוצ'ק היה רגיל לומר: "אם אני זה אני, ואתה זה אתה, הרי אני - אני. ואתה - אתה. אבל אם אני - זה אתה, ואתה - זה אני, הרי שאני זה לא אני, ואתה זה לא אתה!]

וזהו באמת גם הסוד לתעלומה המוזרה שאנו רואים בבתים חילונים, שכל זוג שלישי מתגרשים, וכל זוג שני - הולך להירשם בלישכת "נשים מוּכּות"...

הסיבה האמיתית לכל החורבן הזה, היא מפני שהם שוקדים ודוגלים הרבה, על החוק המודרני שמכונה בשם "שִׁוְיון זְכֻיות"! אין שום הבדל בין הבעל לאשה! שניהם יש להם את הסמכות לקבוע ולחוות דעה - בכל נושא ובכל תחום בבית! ממש כמו אותו "חוק מִצְרִי" שהנהיגו במדינת מצרים: שהיו מחליפין עבודת אנשים - לנשים, ועבודת האנשים - היו נותנים לנשים! (עיין בזה מסכת סוטה דף י"א:).

ובאמצעות חוק "תרבותי" זה - הם הצליחו "להחריב" את בתיהם במו ידיהם!

[ואמנם יש להבהיר, שברור הדבר, שהאשה צריכה לשתף גם את בעלה בעניינים הגשמיים, ולהתייעץ עמו, ולהראות לו איך העניינים מסתדרים. וכן להפך, הבעל צריך לשתף גם את אשתו בניהול העניינים הרוחניים של הבית, וכל כוונתנו לומר כאן, שההחלטה הסופית - נתונה לכל אחד בתחום השייך לו!]

ב. עצה שניה - שיכולה לתרום הרבה לאווירה רגועה בבית:

אַתְּ רוצה שבעלך יציית לך ויכבד אותך? את רוצה שבעלך יהיה רגוע וְשָׁלֵו, עם שמחה של 'חיוך' על הפנים?

אשה חכמה יודעת, שהסוד להצליח להפוך את ה'מצב רוח' של הבעל, הוא: לשלוח אותו לשיעורי תורה בערב! אין לאשה מושג, עד כמה שיעור תורה יכול לגרום 'מהפך רוחני' בכל הבית כולו!

במשך שעות היום הבעל נמצא בעבודה, באוירה המורעלת של אנשי הרחוב! שם הבעל רואה כל הזמן ולומד, איך לרדוף יותר אחרי כסף, יותר אחרי תאוות והנאות, יותר אחרי אנוכיות, חוצפה, וגסות, וכל מי שמצליח לעלות על השני ולרמוס אותו - הוא נחשב יותר ה"גבר" שבחברה! כל מי שיש לו - "פה גדול", "ידיים אלימות", "עיניים גדולות", ו"ראש של פוליטקאי נוֹכֵל וְעַרְמוּמִי" - הוא נחשב יותר ה"מוצלח" שבחברה!

נו, אחרי 'שטיפת מוח' כזאת, שהבעל רואה וקולט כל היום ברחוב ובעבודה, אין זה פלא - שכשהוא מגיע הביתה - הוא מתפרץ ושופך הכל על אשתו... את כל הגסות והשחצנות שנקלט לראשו מאוירת הרחוב - את כל זה הוא בא ומוציא בבית...

ולכן, אשה חכמה שרוצה לתת לבעלה "זריקות הרגעה", מה היא עושה? היא מציעה לבעלה, שילך לבהכנ"ס הסמוך לבית, ויתפלל שם מנחה וערבית, ואגב - גם ישמע שם את שיעור התורה הקבוע, שמתקיים שם מידי ערב!

אלו 'זריקות הרגעה' - בדוקות ומנוסות, שתוך ימים ספורים אפשר לראות את התוצאות בשטח...

הבעל שחוזר מהעבודה, כשכולו נסער, תשוש, וְיָגֵעַ מאירועי היום - הוא חוזר לאחר שיעור התורה - רענן רגוע שליו, ואפילו עם חיוך קטן על הפנים... ממש כאילו שפכת 'מים קרים' על אדם צמא שפגשת במדבר...

אכן, אשה חכמה יכולה לבנות את ביתה, ע"י שתקבע לעצמה כלל ברזל: "יתהפך העולם! ואולם על שיעור התורה של בעלי - אני לא מוותרת"!!! שבזה היא שופכת על ביתה אור של רוגע ושלווה, ובעלה נהפך להיות רגוע, ויותר עָדִין וְאָצִיל, שיודע להוקיר ולכבד את אשתו!

ג. עצה שלישית - להצלחת בנין הבית: זה אוצר התפילות של האשה! כן! תפילה מעומק הלב, שֶׁמְּלֵוָּה עם כמה דמעות כלפי בורא עולם, שיעזור לה ויתן לה "חכמת נשים" כדי שאכן תצליח לבנות את ביתה על יסודות חזקים ומוצקים!

ושיהיה ברור: אי אפשר לתאר ולשער, את מה שמסוגלת אמא יְהוּדִיָּה לחולל בשמיים בכוח דמעותיה! ל"אמא" יש עוצמה מיוחדת לתפילותיה, ואת כל שבעת הרקיעים - היא יכולה לבקוע - מכוח דמעותיה! הדמעות שלה פועלות כ"שוחד" לפני הקב"ה, והתוצאות הטובות חייבות לבוא... בתנאי שהדמעות יהיו נובעות באמת מתוך לב שבור ונכנע, ומתוך אמונה תמימה - שאכן, רק הקב"ה יכול להושיע אותה, ולסייע לה בבנין הבית!

ואשרי אותה אשה חכמה, שיודעת לנצל את כוח תפילותיה כלפי בורא עולם, ויש לה תמיד "כתובת" שאליו היא מפנה את כל בקשותיה ומשאלות ליבה. אשה כזאת - הקב"ה לא יאכזב אותה, והיא תזכה לראות סיעתא דשמיא בכל שלב בבנין ביתה, ובסוף הדרך - כשהיא תסתכל לאחור - היא תווכח לראות, שאף תְּפִלָּה או דמעה שלה - לא הלכו בחינם! על הכל היא קיבלה בסוף תשלום ופיצוי מלא!!

הכלל שצריך תמיד לזכור: בית 'מוצלח' - לא בונים בחכמה וכישרון - אלא בתפילות ודמעות! לא בכוח ולא במוח - אלא רק ע"י סייעתא דשמיא!

ד. עצה רביעית שמועילה לחיזוק בנין הבית:

למצוא זמנים, שיהיה לאשה 'שיחה משותפת' עם בעלה - לבד! ללא הילדים, וללא אף אחד! ממש שניהם לבד!

[ולמשל: בשבת - זו אחת ההזדמנויות הנפלאות, לטיפוח קשר זה. אז יש להורים יותר פנאי להחליף שיחה, להעביר בניהם חוויות, ולדון בעניני הבית, ובעניני הילדים].
ובקיצור: לתת 'תשומת לב' - לכל המחשבות וההרהורים של בן הזוג. ודבר זה מאד בונה ומחזק את הקשר הנפשי - שבין שני בני הזוג, ומעודד אותם להמשיך להיטב עם בן/בת זוגם, שכך ברא הקב"ה את טבע האדם, שהוא צומח ופורח - ע"י יחס, ותשומת לב, וכן חום, אהבה ועידוד, ומילה טובה, כל זה הוא הַ"בֶּנְזִין" שנותן לאדם את הכוח להמשיך הלאה, וגם לָרֻצות להעניק ולתת לשני - שהטיב עמו.
נספר לכם סיפור קטן, ותבינו היטב למה כוונתנו:
מעשה היה בזוג נשוי, ש"שלום הבית" שלהם היה מעורער ולקוי. כל יום היה בניהם סכסוכים וקטטות, ולא הצליחו להגיע לעמק השווה. עד שיום אחד החליטו להפנות את טענותיהם אל רב השכונה, וכאשר יפסוק - כן יעשו.
אמרו ועשו. הלכו לרב וסיפרו לו על מטרת בואם. שמע הרב את הרקע, ואז פנה אל הבעל, ואמר לו:
"מה בפיך? מהו הדבר - שלדעתך - גורם את הסכסוך והמריבות בבית?
ענה לו הבעל: אני מרגיש בבית - כאילו אין לי אשה! אני מרגיש כאילו אני חי לבד, בודד וגלמוד!
"היתכן"? - נזדעקה לעומתו האשה, היתכן לומר כך - אחרי כל מה שאני עובדת ומקריבה כל היום למענך ולמען הבית? האם יש למישהו מכל השכנים - בית 'מבריק' כמו שיש לנו? חדרים מצוחצחים ומסודרים - כמו שיש לנו? בגדים מגוהצים וּמְבֻשָּׂמִים - כמו שיש לנו? ואחרי כל הטורח והעמל הרב שאני משקיעה בבית - אתה עוד מעיז להתלונן ש"אין לך אשה בבית"??? - - -
שמע זאת הבעל, נאנח ואמר: "לא 'התחתנתי' עם הָרְצָפות, ולא כתבתי 'כתובה' עם הרהיטים. התחתנתי עם אשה, כדי להתקשר אל נשמתה, ואל כל תכונותיה ונעימות הליכותיה, וא"כ מה בצע לי בכל הבית המבריק והבגדים המצוחצחים - בעוד שאני מרגיש שהעיקר חסר מן הבית! אין לי טיפה של יחס ותשומת לב מצד האשה, גם לא טיפה של כבוד והערצה, כלום! לא התחתנתי עם "עוזרת ומטפלת" שתבריק לי את הבית, אלא רק עם אשתי, ואת זה אני לא רואה בבית!
אכן, נאנח הבעל, יש לי בית נאה להפליא - ואולם 'אשה' עדיין חסרה לי!...

הנה לפניכם דוגמא מאלפת, עד כמה חוסר תקשורת וחוסר תשומת לב - יכולים להפריע בבנין הבית, עד כדי כך שהבעל ירגיש את אשתו כמו "עוזרת ומטפלת" בבית, ולא כמו יחס של "אשה - לבעלה"!

ודבר זה מזכיר לנו את הסיפור העממי, על הכלב והחמור, שיום אחד, והיה זה ביום קי"ץ חמסין וחם, חזר החמור מיום עבודה מתיש ומפרך, ושב אל האורווה כדי להשיב את רוחו במעט שעורים שהונחו לידו.

לפתע, פנה החמור אל ידידו הכלב, ואמר לו בנימה של תרעומת:

"ראה נא כמה 'טיפש' אדונינו בעל הבית, אני החמור, שעובד כל היום קשה מהבוקר ועד הערב, ועושה את כל עבודתו של הבעה"ב בנאמנות ובמסירות, ובכ"ז אינני מקבל אלא רק מנת שעורים דלה וזעומה, וגם את זה נותנים לי במידה ובמשורה, ובכמות מצומצמת. ואילו אתה הכלב, שאינך עובד ולא עושה כלום, וכל היום רק "מטייל" ברחובות, ובכ"ז זוכה אתה לקבל מהבעה"ב לִיטְרָא של בשר שָׂמַן ומדושן!

האם כך היא מידת ההגינות והיושר? - רטן החמור באוזני ידידו הכלב.

והכלב - נבוך לרגע לשמע דברי טענותיו של החמור, אך מיד התעשת וענה לו:

"אכן, אך אם באמת לא הָיִיתָ "חמור חַמוּרְתַּיִם" הָיִיתָ משכיל להבין זאת בעצמך, שלא העבודה היא העיקר, אלא לפעמים צריך לדעת גם איך "לקשקש בַּזָּנָב" לבעל הבית...

וזהו בעצם הלקח הגדול, שצריכה גם האשה לקחת לתשומת ליבה: לא העבודה היא העיקר, ולא ה'טורח והנקיון' הם שתופסים "מקום ראשון" אצל הבעל, אלא לפעמים צריך לדעת גם איך "לקשקש בזנב" ולתת קצת יחס ותשומת לב - שזה לפעמים חשוב לבעל הרבה יותר מהעבודה עצמה...!!!

- - - לתשומת לבך!

ולכן, אשה שהקב"ה חנן אותה ב"חכמת נשים", לוקחת את הדברים הללו לתשומת ליבה, ומשתדלת "לכבוש" את ליבו של הבעל בחכמה ובתבונה, על ידי מתק שפתיה וְקֶסֶם דְּבּוּרֶיהָ. ובכך זוכה היא לבסס את ביתה באווירה נעימה ורגועה!

הכלל שצריכה האשה תמיד לזכור: "עד כמה שהאשה תעשה את בעלה ל"מלך" בבית - באותה מידה - הוא יהפוך אותה ל"מלכה"! שכן, יש שפה אחת, שאיננה מתבטאת במילים וגם לא במעשים, וזוהי: 'שפת הלב'!! להעניק קצת מרגשות הלב - כלפי השני! [ואמנם, אסור לאשה לשבת בחיבוק ידיים, ולחכות שדבר זה יבוא קודם מצד הבעל - שכן זוהי רק עצת היצר כדי להחריב את ביתה! עליה לדעת היטב, שבשביל "שלום בית" - צריכים קצת לשלם ולוותר, להעניק ולתת, ואולם, בסופו של דבר - היא תראה

שהיה זה באמת "עסק משתלם"! שכן, היחידה שתרוויח מכל זה - זו תהיה האשה! היא תרוויח שהבית שלה ימשיך לשגשג ולפרוח לתפארת! ואז, כולם יזקפו זאת לזכותה של האשה, שהיא ה'עקרת' של הבית!]

סיימנו פרק זה. נקווה שבאמת יצאנו עם מסקנות מעשיות - ביד. ונתמצת אותם בקצרה:

אשה חכמה יודעת ל:

* לשמור על "חלוקת התפקידים" בתוך ביתה.

האשה - 'מנהלת המשק' - של הבית.

והאיש - 'מנהל הרוחני' - של הבית.

* אשה חכמה - יודעת לטפטף לבעלה את "טיפות הפלא" שטמונים בתוך התורה. ושולחת אותו לשיעורי תורה בכל ערב.

* אשה חכמה - יודעת "לשמור קשר", ומפעילה קו ישיר אל הקב"ה, 24 שעות ביממה, וזאת ע"י אוצר התפילות והתחינות שידועים רק בשפה של "האמא"!

* אשה חכמה - יודעת לכבוש ולקנות את ליבו של הבעל - ע"י שמעניקה לו "יחס ותשומת לב". ומחלקת את האהבה שבליבה - בראש ובראשונה לבעל!

אלו הם סיכום העצות שמועילות לחיזוק וביסוס בנין הבית, שהעלנו בפרק זה. ואולם עיקר העיקרים שאסור לאשה לשכוח, זה הסוד הגדול של: "חכמת נשים בנתה ביתה"! גורל הבית ועתידו - תלוי ב'כף המאזניים' שבידי האשה! היא זאת שנותנת את כל הכוח, האנרגיה, והדלק - שדוחפים את המשך תיפקודו של הבית!

וניקח לדוגמא - את התיאור של 'אֳנִיָּה' שמפליגה בלב הים: למעלה רואים את הסיפון העליון, את התורן, את הַמִּפְרָשִׂים, וגם את הדגל שמנפנף בראש תורן האונייה. ובקיצור: רואים אוניה משוכללת ומשוריינת, במשקל של כ-2 טון, ששטה לה בשקט ובשלווה על פני המים. ואולם, היודעים אתם מה 'דוחף' את כל המעצמה האדירה הזאת? מי עומד מאחורי כל המיפעל האדיר הזה?

כדי לגלות את פשר תעלומה זו, עליכם לרדת למטה אל בטן האוניה, ושם תראו שני מכונאים משוחרים ומפוחמים, וכל בגדיהם מלאים כתמי שמן ולכלוך - - -

ואז תתפלאו לשמוע, שדוקא בזכות האנשים המלוכלכים האלו - עומדת ונשענת כל האוניה הגדולה!

הם אלו שמפעילים את המנועים של האונייה, והם אלו שמכוונים ומנווטים אותה - בתוך כל הים הסוער!

אמנם, אדם שעומד מבחוץ, לא מעלה על דעתו שאנשים "קטנים" אלו יש להם חשיבות כלשהו, בתוך כל האונייה הגדולה הזאת - - - ואולם, כל בר דעת מבין, שמבלעדי

האנשים הללו - כל האונייה הכבדה הזאת - לא יכולה לזוז אפילו מטר אחד! הם אלו שדוחפים וממריצים את כל התיפקוד הענק של האונייה!
וזוהי בדיוק התמונה האמיתית של דמות האשה בבנין הבית: כולם מבחוץ רואים שהבית "שׂוֹקֵק חיים" וּמְתַפְקֵד טוב: ניקיון, סדר, בישולים, שמחה, אוירה רגועה, וכו'. ממש בית להפליא!
ואולם אף אחד לא מעלה על דעתו - שמי שעומד מאחורי כל התיפקוד הענק הזה - זוהי דוקא האשה הצנועה שנמצאת בתוך ירכתי הבית!
כן! זאת האשה עם ה"סינר והחלוק והכתמי שמן" - היא זאת - שדוחפת וממריצה את כל המפעל האדיר הזה של בנין הבית! הכל נשען הודות לתבונתה וחכמתה של האשה!
ללמדך, שיש בכוח האשה לגזור ולחרוץ את גורל עתיד ביתה: האם יהיה בית של שלווה ומרגוע, או שביתה יהפך להיות ח"ו בית שבוערת בו אש של מחלוקת שינאה קינאה ותחרות! ח"ו. הכל תלוי ב"מוֹשְׁכות" שנמצאים בידי האשה!
וכפי שמספרים לנו חז"ל, שהיו בעולם שלשה אנשים חשובים, ענקים ומיוחדים, ובסופו של דבר כולם נפלו ונאבדו - בגלל האשה הטיפשה וְהָאֱוִילִית שהיתה להם. ואלו הן:
א. העשיר שבעשירים - הלא הוא - קרח! שבזמן שחז"ל רצו לתת לנו מושג איזה עושר עצום היה לו, הם מתארים לנו (בגמרא מסכת פסחים, דף קי"ט.) שהיו לו 300 חמורים שהיו נושאים רק את המפתחות(!!) של כל אוצרות הזהב הרבים שהיו לו! כזו עשירות מופלגת! שעד היום נוהגים לכנות אדם מליונר בשם "עשיר כקרח"!
ובכ"ז, מי בסוף הפיל אותו בפח, והוריד אותו מכל העושר העצום הזה - עד לשאול תחתית להיבלע בתוך האדמה? היתה זאת אשתו המרשעת והאווילית! היא זאת שֶׁהִתְסִיסָה וסכסכה בין בעלה לבין משה רבינו, עד שגרמה לו להבלע באדמה, ולהאבד מהעוה"ז וגם מהעוה"ב!
ב. האדם השני - שג"כ נטרד ונפל מחמת אשתו, הלא הוא - החכם שבחכמים - שלמה המלך! שהיה שולט על כל הבריאה כולה, ואפילו השדים והרוחות היו מפחדים ממנו! גם "אַשְׁמְדַאי" - מלך השדים - ג"כ היה רועד ממנו!
ובכ"ז, מי בסוף כן הצליח להפיל לו את כל חוכמתו העצומה? היתה זאת שוב אשתו! שכך מתארים לנו חז"ל בנביא (מלכים א', פרק י"א, פסוקים ד'-ו') "...ויהי לעת זיקנת שלמה, נשיו היטו את לבבו אחרי אלהים אחרים וכו', ויעש שלמה הרע בעיני ה', ולא מילא אחרי ה' - כדוד אביו". עכ"ל.

מדהים ממש לראות, את כוח עוצמת השפעתה של האשה כלפי בעלה. עד כדי להפיל אפילו את האיש שחז"ל מכנים אותו - "החכם שבחכמים", שהיה מושל בכל הבריאה כולה!!! גם אותו הצליחה האשה להפיל!!!

ג. והאדם השלישי - שג"כ נטרד ע"י אשתו, הלוא הוא ה"גיבור שבגיבורים" - שמשון הגיבור!

אף אחד בעולם לא יכול היה להתמודד ולנצח מול גבורתו העצומה! בשני ידיו - הוא הצליח למוטט יסודות של בנין שלם! במכה אחת - היה הורג 100 פלישתים גויים! היתה לו גבורה ממש מפליאה, למעלה מכוחות אנוש!

ובכ"ז מי בסוף כן הצליח להתיש את כוחו, ולגמור לו את חייו? היתה זאת שוב אשתו (שנקראת בשם "דלילה") שגילתה לפלשתים את סוד גבורתו של בעלה, ובכך גרמה למותו!

אתם שומעים איזה הרס וחורבן יכולה האשה לגרום לבנין הבית? - עד כדי כך, שאפילו העשיר שבעשירים (קרח) והחכם שבחכמים (שלמה המלך) והגיבור שבגיבורים (שמשון) - גם אותם הצליחה האשה למוטט, ולהרוס להם את כל חייהם!

כך נראה המצב העגום והעלוב - בבית שחסר שם לאשה את - ה"חכמת נשים"!

ומאידך - מצינו גם מצינו - לאיזו דרגות גבוהות מאד, יכולה האשה לרומם ולעלות את בעלה, אם רק נוהגת עמו ב"חכמת נשים" שהקב"ה העניק לה!

וניתן כמה דוגמאות להמחשת הדברים:

א. כולנו מכירים את התנא הקדוש - רבי עקיבא, שהיה מסוגל להחיות מתים! ואולם האם מישהו מכיר את אשתו הצנועה - רחל - שהיא זאת שדחפה והמריצה ועודדה אותו - ללכת ללמוד תורה, והיתה מוכנה לחיות בביתה 24 שנים תמימות - בודדה לבד, בלא בעלה, ועם פחד תמידי, העיקר שישב וילמד תורה. עד שלבסוף הפכה את בעלה להיות באמת ענק בתורה - - - ? אכן, לא לחינם קבע ר' עקיבא על אשתו, שכל התורה שילמדו לאורך כל הדורות - הכל נזקף לזכות אשתו הצדקת והחכמה!

ב. כולנו מכירים את גדלותו של הסטייפלר, שהיה אדם גדול וקדוש. ואולם, האם מישהו מכיר את אחותו של החזון איש - שהיתה אשתו של הסטייפלר - שהיא זאת שעמדה מאחורי כל גדלותו של בעלה הקדוש?! היא זאת שהסכימה לנהל את כל ביתה לבד - העיקר שבעלה ימשיך ללמוד תורה!

ג. כולנו מכירים את גדלותו בתורה של הרב בן ציון אבא שאול זצ"ל, את עומק עיונו הנפלא, ואת חידושיו בהלכה המבריקים. ואולם - רק רגע! מישהו חשב פעם על האשה הצנועה, שעמדה מאחורי כל האישיות הזאת, והיתה מוכנה להקריב ולהתמסר למען

תורתו של בעלה, ולשבת ולהמתין בביתה הדל - עד השעות הקטנות של הלילה - שעה שבעלה היה חוזר אז מבית המדרש - - - ?

וכן כהנה וכהנה, ישנם דוגמאות למכביר, על נשים שידעו לנצל את ה"חכמת נשים" שלהן, ובחכמה ובתבונה - הצליחו לבנות את בעליהן, ולרומם אותו - עד לכדי להיות גדול בתורה, ואפילו להגיע עד לדרגת - - - "גדול הדור"!!!

לא לחינם אומרים העולם: "מאחורי כל אדם גדול - עומדת אשה גדולה". ואף אנו נוסיף ונאמר: "מאחורי כל בית 'מוצלח' - עומדת אשה שיש לה הרבה "חכמת נשים"!

ובידי כל אשה ואשה, נתונה הבחירה להחליט: למי היא רוצה להדמות, וממי היא רוצה ללמוד - - - האם היא רוצה בית - כמו של אשתו של קרח, או אשתו של שלמה המלך, או שמשון, שנשים אלו גרמו להחריב את ביתם ואת בעליהן... או - שהיא שואפת ללמוד - מאשתו של ר' עקיבא, או הסטייפלר, איך שהם השכילו לבנות את ביתם בהצלחה ובחכמה רבה - לדורי דורות!

* הבחירה לכך נתונה בידי כל אשה ואשה! ?

ואשרי אותה אשה, שמודַעַת לגודל האחריות הרובץ על כתפיה בבנין ביתה, ויודעת גם לנצל את ה'חכמת נשים' וה'בינה יתירה' שהקב"ה נתן לה - בכדי לרומם בהם את בעלה ואת הבית כולו !

דרשה ב' - ל'נישואין'

מושגי ה"אהבה" של שנות ה - "2000":

אהבה בין בני הזוג: האם זו אהבה 'אמיתית' - או מזוייפת'?

מחקר - מפליא - מדהים - ומרתק !

בבוא הזוג הצעיר בברית הנישואין, עומד הרב המקדש תחת החופה, ומקריא בקול צלול את שבע הברכות. והנה לפתע שומעים אנו מילים מפליאות, הלקוחים מתוך הברכה השישית, שפותחת ואומרת "...שמח תשמח רעים "אהובים", כשמח יצירך בגן עדן מקדם..." וכו'.

ואז, עוצרים אנו לרגע, ומהרהרים לעצמנו:

כאן בעצם אנו מברכים את החתן והכלה, שיגיעו ל'שיא' פיסגת האהבה והשמחה - בדיוק כפי אותה אהבה ושמחה שהיה לאדם הראשון בהיותו בגן עדן! שאז היו - הוא ואשתו - הנבראים היחידים בכל העולם, והאהבה שלהם היתה באמת אמיתית ומושלמת, ללא שום קנאה או תחרות מהשני. ממש זוג "רעים אהובים" זה לזה!

ובאמת, כיצד אפשר להבטיח דבר כזה שתמיד יהיה לנו סיפוק ואהבה מבן הזוג? והרי החיים הם כמו 'כביש מתפתל' שיש בהם עליות וירידות. מצבי עֲצָבוּת ומצבי שמחה, זמנים של אהבה, וזמנים של אי הבנה וחוסר תקשורת. לא הכל הולך חלק על "מגש של כסף". ישנם הרבה קְשָׁיִים וניסיונות שבהם צריכים להתמודד שני בני הזוג במשך ימי חייהם. שהרי, לכל בן זוג יש את האופי המיוחד שלו, בכל הדברים ובכל התחומים. ולמשל: תכונות - השכלה - נטיות - דעות - אורח חיים - שכל - רגש - טבעים - הרגלים וכו', וא"כ כיצד האהבה יכולה ל'נָשֵׂר' ולחבר בין שני בני הזוג - בזמן שלכל אחד מהם יש את הטבעים ההפוכים מהשני - - -? וכי המושג של "אהבה" יכולה לכסות על כל הפשעים והחסרונות של הבן זוג?

ובכלל, כיצד חז"ל יכולים להבטיח לנו - חיים על "מגש של זהב" - כמו אדם הראשון בגן עדן? וכי פגשנו פעם מציאות של חיים מאושרים כאלו?

הירהורים כאלו ואחרים, עולים בראשנו ברגע שאנו מהרהרים בנוסח הברכה שתקנו חז"ל לזוג הצעיר.

והתשובה לשאלה זו, נעוצה בשורש היסוד של המושג "אהבה" בין בני הזוג. מה נקרא בכלל 'אהבה', לאיזה כיוון היא מובילה, וכיצד אפשר להשיג אותה?

ובכלל, מה ההבדל בין הנישואין של החרדים - לנישואין של החילוניים, הרי בשניהם יש את האהבה, ואת התשוקות והרצונות, ובכל זאת תתפלאו לשמוע ש'תהום עמוקה' מבדילה וחוצצת בין שני המחנות הללו! ולשם כך, עלינו לרדת לעומק הנידון, ולהגדיר לעצמנו - פעם אחת ולתמיד - במה מתבטאת ה"אהבה" לפי השקפת התורה, שעל אהבה מסוג זו - בנו חז"ל והבטיחו, שזוג שישתמשו באהבה זו - מובטח להם חיים כמו שהיה לאדם הראשון בגן עדן! כיצד ניתן להגיע לכל זאת - ? ? ?

ובקיצור נשאל: מה פירוש המושג שנקרא "א-ה-ב-ה"?

ולשם הבהרת הדברים, נקדים תחילה הקדמה קצרה:

בדורות האחרונים, לקחו מילה קדושה, מילה עמוקה מאד שנקראת בשם "אהבה" - ופָּרְטוּ אותה - לפרוטות! הפכו את המילה הזאת לדבר זול, ולא זאת בלבד - אלא גם לדבר מגעיל ובלתי נימוסי!

בואו ונבדוק: האם המושג האמיתי של האהבה - יכול באמת להתאים לְמָה שקוראים ברחוב "אהבה"? הרי בעצם זו לא אהבת השני, אלא אהבה עצמית! אדם אוהב את השני בגלל שיש לו "סיפוקים" ממנו!

זו אהבה שיקרית! אהבה מזוייפת! אהבה מדומיינת!!!

והגרוע מכל: זו אהבה 'רְגָעִית'! שאח"כ האדם מואס וקץ בה, עד שכבר הוא לא יכול להסתכל בה!

וניתן דוגמא: ניקח אדם שחלום חייו זה - 'גלידה'! והנה, הוא מקבל מתנה ליום החתונה - גלידה! גובה - 2 מטר. רוחב - 60 ס"מ, ו- 6 ס"מ עובי, ואומרים לו: בבקשה, נא ללקק! כמה זמן הוא יהיה מסוגל ללקק, עד שהגלידה תימאס עליו כ"כ - עד שכבר הוא לא יהיה מסוגל אפילו לשמוע את המילה "גלידה"!!! הוא כל כך התרגל לגלידה, עד שכבר הוא 'מקיא' אותה החוצה...!!!

ולמה באמת זה כך? משום שכך הוא טבעו של האדם, שדוקא מה שאין לו - את זה הוא רוצה להשיג, ומה שכבר יש בידו - כבר נמאס עליו... בבחינת "מים גנובים ימתקו"...

הַשְׁגָּרָה היום יומית מכניסה לאדם תחושה של 'שיעמום' וחוסר סיפוק, ומייבשת לו כל לחלוחית של אהבה! א"א להמשיך עם אהבה זמן ממושך מבלי כל התחדשות, כמה שיהיה לאדם יותר את האהבה הזאת - באותה מידה - היא תלך, ותפחת, וְתִדָּעֵךְ - עד שתימאס...

אוי לנו אם נבנה את ביתנו על בסיס של אהבה כזאת! לאחר חדשיים שלשה, חצי שנה, מקסימום שנה - וכבר האהבה הזאת 'תפריח' את בני הזוג מהחלונות... הם יַגְמְרוּ את חיי הנישואין - כְּשֶׁבַּיָּד ישאר להם - רק "חלומות" וֶרֹדִים, שהאהבה המזוייפת דִּמְיְנָה להם בראש...

אנחנו צריכים לבנות את הבית שלנו בצורה כזאת - שאחרי 20 שנה מהנישואין - נאהב את בן הזוג יותר חזק מהאהבה שהיתה בתחילת הנישואין!!! אנו צריכים סוג אהבה כזאת שֶׁתִּגְדַּל ותתעצם, ולא שתרד ותדעך... אהבה שֶׁתִּתְמַמֵּשׁ לא רק ב"דמיונות ובחלומות" - אלא תתבטא 'מעשית' בחיי היום יום לאורך כל שנות חיי הנישואין! אהבה עמוקה ומושרשת בנשמה ולא סתם "מילים פורחות באויר"!

איזה זוג לא חולמים על אהבה כזאת נפלאה! ואולם הבעיה - כיצד משיגים אותה? כיצד ניתן להפוך אותה מ"חלום" - ל"מציאות"? על נושא זה - נרחיב את הדיבור בפרקים הבאים:

תחילה, הבא נחזור 4000 שנה אחורה, אל נישואי האבות הקדושים, ונתבונן איך אצלהם היתה מתבטאת המושג של "אהבה" בנישואין:

הנה, בשני מקומות בתורה, נזכרת המילה 'אהבה' בנישואין של האבות הקדושים:

אצל יצחק אבינו.

ואצל יעקב אבינו.

1. אצל יצחק - כתוב בפסוק בבראשית (פרק כ"ד, פסוק ס"ז) "...ויקח (יצחק) את רבקה, ותהי לו לאשה, וַיֶּאֱהָבֶהָ" וכו'.
2. וכן אצל יעקב - כתוב בפסוק (פרק כ"ט, פסוקים י"ח-כ) "ויאהב יעקב את רחל... ויעבוד (יעקב) ברחל שבע שנים, ויהיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אותה"!
והנה, כל אדם שֶׁבָּרִיא בנפשו וברגשותיו, מרגיש שיש בפסוקים האלו - איזה דבר מוזר ותמוה:
1. אצל יצחק - לא מובן לנו מה שהפסוק מעיד עליו "ותהי לו לאשה (ואח"כ) - ויאהבה" - - - וכי קודם עושים חתונה, ורק אח"כ 'אוהבים'? והרי אצלנו הדברים פועלים בדיוק הפוך! קודם הוא אוהב ורוצה - ובגלל זה - הוא מסכים אח"כ להתחתן! וכיצד יתכן שהנישואין שמשמשים לנו רק כ"אמצעי" למטרה - הם יגררו אחריהם את הדבר שנראה לנו העיקרי והבסיסי - שהיא "האהבה" - ?
2. וכן אצל יעקב אבינו, ג"כ רואים אצלו מן אהבה כזאת שנראית לנו מוזרה קצת. שהרי הפסוק מדגיש אצלו "ויעבוד יעקב ברחל שבע שנים, ויהיו בעיניו - כימים אחדים - באהבתו אותה"!
וכאן, השכל האנושי נזעק בשאלה: היתכן? הוא אוהב הרבה - ובכל זאת - 7 שנים עוברים אצלו כמו "ימים אחדים"? הרי אצלנו הָרֶגֶשׁ מדבר בדיוק הפוך! כמה שאנו יותר אוהבים ויותר משתוקקים - כך יותר קשה לנו להמתין! כל יום שעובר - נדמה בעינינו כמו שנה שלמה שעוברת! כל יום שחולף - אנו כבר מייחלים ומצפים מתי כבר יגיע הזמן הזה! כל 'רגע' נידמה בעינינו כ'שעה'!
וא"כ, אם כך הוא הטבע האנושי, איך יתכן שאצל יעקב - הָרְגָשות שלו פעלו בדיוק הפוך?! כך עומדים אנו ושואלים, תוהים ונבוכים, ומצפים לתשובה - שתניח את דעתנו ואת שיכלנו.
הָהָא! שאלה זו רק מראה לנו - עד כמה אנו רחוקים הרבה - מְלִחְיות את המושגים של התורה הקדושה! התרגלנו כבר לחיות עם המושגים של ה"תרבות המערבי" הַשַּׁחְצָנִי וְהָאָנוכִי, שהחדיר לתוך ראשנו - לחיות רק למען ההנאה העצמית שלנו. וכמו שאומר הפירסומת: "תן לשני - בשביל שאח"כ תוכל לקחת"! תעמיד את הנאת עצמך האישית - בסדר העדיפיות! התרחקנו כ"כ הרבה מהמושגים של התורה - עד שכבר איננו מסוגלים להאמין שתתכן מציאות חיים אחרת, עדינים ואצילים יותר, עם "רמת חיים" אחרת, ועם "השקפת עולם" שונה לגמרי - - -

איננו תופסים להבין, שבשאלותינו על האבות הקדושים, דומים אנו בדיוק לאותו בֶּדוּאִי שמהלך יחף על החול של המדבר הלוהט, וברגליו הגסות וְהַמְיֻבָּלות דורך הוא על סלעים וקוצים, אבנים וחצץ, ואיננו חש כלל באיזה שהוא כאב, או בְּאִי נוחות וכדומה.
והנה, אותו בדואי מֵגוּשָׁם, עומד ומשתומם על האדם העירוני שנקלע למדבר, עֲדַיִן הנפש ואציל הליכות, שֶׁכָּל כולו רגיש במיוחד, והוא ניטרד מכל חתיכת 'חצץ' קטן שנכנס לתוך נעלו... כל גרגיר חול קטן - מפריע לו בהליכה...
ולעומתו עומד הבדואי, ומשתומם עליו: על מה כל הפחד והזהירות המוגזמת הזאת? הנה אני מסוגל לדרוך יחף אפילו על החול הלוהט, על אבנים ומסמרים, בתוך בְּצוֹת ובתוך גומות, ואיך זה נטרד מכל חצץ קטן? כך שואל לו אותו בדואי מֵגוּשָׁם. ואיננו קולט להבין, שככל שהאדם אציל ועדין יותר - באותה מידה הולכת וגוברת רגישותו ועדינותו כלפי כל דבר הכי קטן...
ולצערינו, גם אנו משולים לאותו בדואי מגושם. קיבלנו כבר השקפת עולם של הרחוב, שכל דבר חייב ללכת עם רֶגֶשׁ ועם תְּשׁוּקות וּרְצונות, ולכן אנו עומדים ומתפלאים כיצד אצל האבות - הרגש בא לאחר החתונה? כיצד שבע שנים של צפייה לנישואין - יכולים לעבור דרך הָרֶגֶשׁ - כ"ימים אחדים"?
כך שואלים אנו. ואיננו קולטים להבין, שהאבות הקדושים היו אנשים עדינים ואצילים מאתנו! הם היו חיים במושגים של התורה, ולכן אצלהם המושג של "אהבה" התבטאה במושגים אחרים לגמרי! ואם הנכם סקרנים לשמוע איזו סוג 'אהבה' אחרת יכולה להיות - הנכם מתבקשים להמשיך ולקרוא את השורות הבאות:
ישנם בעולם שני סוגי אהבה:
א. ישנה סוג אהבה - שרוב העולם משתמשים בה. והיא: אהבה שנובעת מתוך אינטרסים אִישִׁיִים!
כלומר: כל אדם מטבעו, יש לו יצרים ותשוקות - למילוי תאוות החומר, שהגוף הגשמי נמשך אליהם. ולשם השקטת יצריו - הוא חש משיכה ואהבה לכל מי שיכול למלא את סיפוקיו ויצריו!
נמצא שאהבה זו - היא בסך הכל התפרצות החוצה של כל "הר הגעש" של התאוות והיצרים שטמונים בתוך האדם! אהבה זו - אינה באה למלאות את רצונותיו של השני, אלא היא באה בסך הכל לכסות על הרצונות האישיים שלו, כדי "להשקיט" את היצרים הבוערים בו!

וא"כ, אם זוהי התמונה האמיתית למושג שנקרא היום בשם "אהבה" - א"כ הבה ונשאל כל בר דעת, שישפוט על פי השכל וההגיון:
היתכן לקרוא על דבר כזה בשם - אהבת "הזולת"? הרי אהבה זו באה מתוך "אינטרס אישי" כדי להרגיע ולהשקיט את יצריו הפנימיים, ולגרום לעצמו הנאה וסיפוק מתאוות העוה"ז!
נמצא, שאין שום קשר 'נפשי' באהבה זו, והיא איננה מצטמצמת בעיקר כלפי 'גוף מסויים' בלבד, שהרי גם כלפי גוף אחר - התגובה של האהבה - היתה אותה תגובה!
נמצא, שאין הוא אוהב את הזולת באופן אישי לכשעצמו - אלא הוא אוהב - את כל מי שיכול למלא את התשוקות והרצונות שלו!
ובמילים אחרות: הוא אוהב בעצם את עצמו - ורק הוא "נֶעֱזר" על ידי כך - באמצעות הזולת. וּכְשֶׁיִּגָּמְרוּ או יִמָּאֲסוּ הטובות שהוא מקבל מזולתו - כבר השני לא שווה כלום בעיניו! כיון שבלא"ה אי אפשר להפיק ממנו הנאה אישית לטובתי העצמית, וא"כ מה תועלת יש ממנו כבר? - - -
והדוגמא הבולטת - לסוג אהבה מזוייפת זו - מצינו אותה כבר לפני - 2500 שנה, בזמן דוד המלך. כשבנו 'אמנון' אהב את אחותו 'תמר' (שהיתה אחותו מצד האבא, ולא מצד האמא, כיון שאביו דוד נשא כמה נשים). הוא אהב אותה אהבה מופלגת כזו - עד שהנביא מתאר אותה (בשמואל ב', פרק י"ג, פסוק ב') שהוא נהיה "חולה" בעבורה!
ואולם, היודעים אתם מה קרה בסוף ל"חולה האהבה" הזה? איזו הנאה אישית קיבלה אחותו - מכל ה"אהבה הגדולה" הזאת שהוא אהב אותה? על כך ממשיך הפסוק (ט"ו) ואומר, שלאחר שאמנון מילא את תאוותו - התרחש דבר שלא יאומן: "...וַיִּשְׂנָאֶהָ אמנון שינאה גדולה מאד וגדולה השינאה אשר שנאה - מאהבה אשר אֲהֵבָהּ"!!
שמעתם? לאחר שהוא כבר לא היה יכול יותר להפיק ממנה עוד תועלת עצמית - נכנסה בליבו שינאה כזו איומה כלפיה - עד שהנביא מדגיש, שהשינאה הזאת היתה פי כמה יותר חזקה ועזה - לעומת האהבה שהוא אהב אותה בתחילה!!!
הנה, אלו התוצאות האומללות, שאליהם מובילה האהבה המזוייפת, שנראית כלפי חוץ "נוצץ ומושך"! אמנם בהתחלה האהבה מתנפחת כמו 'בלון' - ואולם בסופו של דבר, הכל מתפוצץ כ'בועת סבון'...!!!
ולמה? משום שאין זו אהבה טבעית שמושרשת עמוק בתוך הלב, אלא בסך הכל זו אהבה עצמית, שבאה למלא אך ורק את הָאֲנוֹכִיּוּת וְהָאֲגוֹאִסְטִיּוּט של ה"אוהב". אהבה כזאת, סופה שהיא "מתייבשת" מהר מאד, ויוצרת בלב חלל עמוק של צער ואכזבה! אז

מגלים, שהאוהב שהיה נראה כ"חולה אהבה" - פתאום מתגלה כאדם "מלאך חבלה", שמוכן לבעוט בשני ולזרוק אותו - לאחר שמילא בו את סיפוקו...
ופרשה זאת של אמנון ותמר - היא "אקטואלית" גם בימינו אנו. כלי הַתִּשְׁקוֹרֶת מחדירים כל הזמן לאהוב את סוג האהבה המזוייפת של "אמנון ותמר"! שם מלמדים שכל התכלית בחיי הנישואין זה בא רק כאמצעי - כדי למלאות את התאוות של האדם! וכאילו הנישואין באו כדי לשרת את סיפוקך האישי!
ואז, שמתחילים לאהוב מתוך מטרה כזאת - אז רואים שבמשך הזמן האהבה נחלשת, הרגש מתרגל ומפסיק להתפעל, ואז, כל אחד מתחיל לחפש לו את האהבה ב"בורות נשברים" במקומות אחרים...
הנה, צאו וראו היום, על מה מבוססת "האהבה" של הרחוב:
הולכת אשה ברחוב, שהיא לא "חשודה" ח"ו לאשה 'צדיקה' או 'תמימה', אלא היא יודעת בדיוק מה "מבעיר" את היצרים של הגבר! איזו שמלה, ואיזו אורך חצאית, ואיזה סוג נעלים רועשות, ואיזה עובי גרביים, ואיזה סוג בד, ואיזה סוג של פאה ("שֶׁעֲפָה בָּרוּחַ"), ואיזה סיגנון גס של איפור, הכל הכל היא יודעת בשיא הערממיות!
וּמְדֻבָּר כזה - נוצר "אהבה"!
רבונו של עולם! הרי הבן אדם הזה נתפתה לאהוב רק בגלל הגוף! וברגע שהסיפור של היופי כבר יחלש וירד (יש ילד, שתיים, שלשה, הגוף כבר לא אותו גוף... וכו') אז האשה כבר שווה לזבל!! בעלה כבר לא מסתכל עליה יותר!
אם האהבה לא מחוברת אל תוך הנשמה, לא מחוברת לתוך עימקי הלב, והאשה הצליחה לפתות אותו רק ע"י הגוף - אז שנה שנתיים האשה תשמש לו בתור "צעצוע מגרה" ולאחר מכן - מגיעים כל האכזבות, הבגידות, המריבות, וכך כל החיים נהפכים להיות מרים ושחורים!!!
ולאהבה מסוג זו - אפילו 'חמור עיוור' יכול להבחין שאין כאן אפילו טיפת עומק 'רציני' של אהבה! הכל בנוי על דמיונות, תאוות, וּבְהֶמְיוּת!!! עבדו עלינו בעיניים!
אלו התוצאות המרות, שאליהם מובילה סוג האהבה שנקראת בשם: "אהבה אֶנְטֶרֶסִית"!
וכדי להמחיש יותר את הדברים, נעלה כאן מעשה עממי, שיתן לנו תמונה ברורה - איך נראית באמת סוג האהבה שנובעת מתוך אינטרסים אִישִׁיִים:
אדם אחד נכנס למסעדה והתיישב ליד השלחן. ניגש אליו המלצר ושאלו: "שלום אדוני! הנה לפניך ה'תפריט', מה אתה מזמין לאכול? השיב לו אותו אדון: "אני אוהב מאד דגים! ממש "חולה" על הטעם של הדגים! ולכן אני מבקש מכל סוגי הדגים של טבריה:

מוּשָׁט, קרפיון, בּוּרי, וכן אני מעוניין מכל סוגי הדגים שמצויים גם בעולם: דג הנילוס, דג כְּסִיף, דג סַלְמון, דג טונה, דגי סרדין, וכו' וכו'. העיקר שיהיו הרבה דגים!
המלצר נֶעֱנַע לו בראשו, ואץ אל המטבח, כדי להכין לו ארוחה המורכבת מכל סוגי הדגים.
והנה, מן הצד ישב לו אדם כפרי תמים, שהבחין בכל המתרחש, ושמע את הזמנת הדגים שהזמין אותו אורח. לתומו חשב אותו כפרי שהנה עוד מעט יכנס המלצר, ובידו צנצנת מים מלאה דגים, כדי שהאדון שאמר שהוא אוהב דגים - יוכל להשתעשע עם "אהוביו", להאכילם, לטפחם, לנקותם, וכו'.
ואולם, מה רבה היתה תדהמתו, כאשר הבחין אותו כפרי, שברגע שהמלצר הגיש לאותו אדון את הדגים על השלחן - נעץ בהם הלה את המזלג, ובעזרת סכין חד, הוא שִׁסֵּעַ וְקָרַע את הדגים לחתיכות קטנות, ובלע אותם ברעבתנות גדולה, ישר לתוך כריסו...
כך עושים לאלו ש"אֲהוּבִים" עליך - ? שאל אותו כפרי את האדון, וכשכולו מלא השתוממות - הוסיף ואמר לעצמו: לא יתכן שאתה באמת אוהב דגים, שכן אילו באמת 'אהבת' אותם - לא היית מתנהג עימהם בצורה כזאת! אינך אוהב אלא את עצמך, את בטנך וכרסך, וכדי לְעַדֵּן וְלַהֲנות את בטנך - אתה נעזר "באמצעות" הדגים!!!
וזהו בדיוק - הפרצוף האמיתי של כל אלו שמצפצפים כל הזמן בפיהם שהם "אוהבים" את השני, וקשורים אליו "בלב ובנפש", והם אפילו נהיים "חולים" עליו מרוב אהבה, וכו' וכו'. בעוד - שלאמיתו של דבר - בַּ"תַּת ההכרה" שלהם, אהבה זו נובעת מתוך האהבה עצמית של גופו! שרוצה לתת לעצמו הרגשה של "הנאה וסיפוק", ולשם כך הוא "מנצל" את חבירו - כדי למלא את המטרה שלו עצמו!!!
כך נראית התמונה המדהימה והכואבת, לאהבה שאינה מודרכת לפי השקפת התורה הקדושה.
ואולם - מצד שני מצינו, שגם התורה עצמה מטפטפת כל הזמן ל"אהבה", ודורשת מבני הזוג שיגיעו לשיא האהבה והחיבה, ולשיא הַ"הַרְמוֹנְיָה" וְ"הַכְרִימְיָה" שיכולה להיות בין בני הזוג!
ויש לנו על כך - ארבעה הוכחות ממקורות חז"ל, ונציגם כאן בקצרה:
א. הרמב"ם פסק (בהלכות אישות, סוף פרק ט"ו) "חייב אדם לאהוב את אשתו - כ - - - 'גופו'!!! כלומר, כמו שיש מצוה וחובה לצום ביום הכיפורים, כך בדיוק יש מצווה וחובה מהתורה - לאהוב את בת זוגתו!
ועד איזה "גבול" לאהוב? על זה אומרים חז"ל: לאהוב כ"גופו"! כלומר, בלי גבולות!!!

כמו שאת גופו - הוא אוהב בלי שום גבול ובלי שום סיבה - כך יש עליו חובה לאהוב גם את אשתו, בכל אופן ובכל מצב שתהיה, בלי שום גבולות!!!
מפליא ממש לראות, איזו אהבה עצומה תובעת התורה מבני הזוג!
ב. מקור שני בדברי חז"ל, מצינו בגמרא מסכת שבת (דף קמ:) שם מספרים לנו חז"ל דבר מדהים:
האמורא הקדוש ר' חסדא, כשבנותיו עמדו להנשא, בערב יום החופה - קרא להן אביהם ר' חסדא, ולימד אותם "הדרכה לנישואין" - כיצד להתנהג במשך חיי הנישואין. ושם נתן להם עצות מפורטות לפרטי פרטים - באילו תחבולות יוכלו הנשים להרבות ולהגביר את אהבת בעליהן - כלפיהם! (עיין שם בגמרא דברים מדהימים בזה).
מפליא ממש! ר' חסדא שהיה 'מנותק' מכל ענייני העוה"ז - הוא מוצא לנכון - להדריך את בנותיו, בראש ובראשונה: כיצד להגביר - יותר ויותר את החשק והאהבה של הבעל כלפי אשתו!
עד כדי כך - התורה הקדושה ממריצה ודוחפת ל"חיי אהבה" בין בני הזוג!
ג. הוכחה שלישית - מצינו במגילת שיר השירים. שחז"ל העידו עליו "שכל השירים - קודש, ואולם שיר השירים - הוא קודש קדשים"! יותר מכולם!
ובכ"ז, מה מתואר בכל הספר הזה שנקרא "קודש קודשים"? שיא האהבה שיכולה להיות בין בני הזוג!!!
ללמדך, שהתורה לא רק שאינה שוללת את ה"אהבה" אלא הפוך בדיוק! היא ממריצה ומעודדת להגיע לשיא האהבה שבין בני הזוג! ואם אכן הם זכו להגיע לשיא האהבה - הם נקראים בפי חז"ל "קודש קודשים"(!!!)
מדהים לראות, באיזו הערצה התייחסו חז"ל למושג האמיתי של ה"אהבה", עד כדי כך - שחיברו על כך ספר שלם שמכונה בשם "שיר השירים"!
ד. וההוכחה הרביעית - היא לקוחה מתוך ספר התנ"ך עצמו. שם מצינו, שגם התורה עצמה, הִרְבְּתָה לשדר אהבה בין שני בני הזוג. וזאת למדנו מתוך כִּנּוּיֵי החיבה - שבהם כינתה התורה את האשה ביחס לבעלה:
א. הנביא מלאכי (פרק ב' פסוק י"ד) מכנה את בת זוגתו של האדם במילים "היא חֲבֶרְתֶּךָ ואשת בְּרִיתֶךָ".
ב. הנביא ישעיהו (פרק נ"ז פסוק ז') מכנה את בת הזוג שהיא - כחלק מ"בשרו" של הבן זוג! עיין שם.

ג. שלמה המלך מכנה את בת הזוג בשיר השירים: אחותי כלה! אחותי רעייתי! יונתי! תמתי! הַיָפָה בנשים! וכו'.
ד. וכן בספר קהלת (פרק ט' פסוק ח') מאחל שלמה המלך לזוג הצעיר: "ראה חיים עם האשה - אשר אהבת"!!!
כל כך הרבה כינויי חיבה! כל זאת רק מוכיחים לנו - איזה 'משקל כָּבֵד' התורה שמה - כדי להרבות "הַרְמוֹנְיָה" ואהבה בין שני בני הזוג!
וכעת, לאחר שהוכחנו בס"ד, שגם התורה 'בְּעַד' המושג הזה של "אהבה" - א"כ כעת השאלה מתחילה לְקָרום עור וגידים:
אם גם התורה מעודדת עבור אהבה וחיבה בין בני הזוג, א"כ על איזה סוג האהבה מדובר כאן? על האהבה המזוייפת, כמו ההוא ש"אהב" את הדגים - ואח"כ "אכל" אותם? בודאי שלא! אלא בודאי שהתורה מתכוונת לסוג האהבה השנית שקיימת בבריאה. אהבה עם תוכן משמעותי, ועם הרבה יותר סיפוק הדדי, ועל כך ננסה לשרטט לעצמנו איך נראית אהבה כזאת, וכיצד היא מתבטאת למעשה בחיי הבן זוג:
והנה, הגדרה נפלאה למושג של "אהבה" - מצינו מפורש בתוך דברי התורה הקדושה. שם היא מגדירה לנו בדיוק, מהי המשמעות האמיתית של המושג "אהבה", וכן מַהֵם הדרכים שבהם אפשר לקנות את סוג אהבה זו. וכך מתארת לנו התורה, בחומש בראשית (פרק ב' פסוק כ"ד) "...על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו, ודבק באשתו, והיו לבשר אחד"!
אתם שומעים? כאן התורה מגדירה את המושג של אהבה - במילים: "ודבק באשתו והיו לבשר אחד". כלומר, אהבה של דביקות והתאחדות גמורה, שתביא אותם לידי הרגשה כאילו שניהם נפש אחת, ונשמה אחת!
אהבה שאיננה תלויה רק ב"רגש" החיצוני, אלא אהבה "נפשית" עמוקה, שמובילה את שני בני הזוג למציאות של "בשר אחד"! אהבה שתזרום לתוך כל הדם והעורקים שלהם, עד כדי - שאם יכאב לאחד מהם הָרֶגֶל - הם יוכלו לאמר באמת ובפשטות: "רגלה של אשתי כואבת לנו"!!!
ויסוד זה טמון במילה 'אהבה', שעולה בגימטריא למספר 13, וגם המילה 'אחד' שווה בגימטריא - 13! לרמוז לנו, שאהבה שהתורה מתכוונת - זו אהבה שמובילה לקישור של "אחד"! להתאחדות בני הזוג בקשר 'נפשי' לכל חייהם, לחיות בגורל משותף אחד, בכל השאיפות, ובכל המאורעות של החיים!
אלא שכאן אנו נעצרים ועומדים בפני בעיה קשה: כיצד באמת אפשר לזכות להגיע לאהבה עמוקה כזאת? כיצד אפשר לפעול על הָ'רְגָשׁות' שלנו בעוצמה כ"כ גבוהה?

כיצד אפשר להפוך את כל ה'חלום' הזה - ל"מציאות"? על כך באה התורה וממשיכה לגלות לנו את הסוד בהמשך הפסוק: "על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו" ואז - - - "ודבק באשתו"!

שמעתם כיצד קונים את האהבה הזאת? על ידי שעוזבים את בית האבא והאמא! כלומר, ע"י שעוזבים את כל הפינוקים שהורגל אליהם בבית אביו ואמו! שהוריו תמיד הרגילו אותו לקחת מהם טובות, לקחת ועוד לקחת... ועוד פעם לקחת... ואף פעם הוא לא חשב להעניק להם בחזרה... ההורים פיתחו לו את מידת הַ"אֲנוכִיוּת", שתמיד יודע רק לקבל מהשני, ולא לתת...

ועל הטבע הרע הזה - התורה מצווה שהאדם חייב לעזוב את המידה הרעה שהורגל אליה בבית אביו ואמו. כלומר, להפסיק להיות "מקבל" - ולהתחיל להיות "נותן"... נותן שלא על מנת לקבל חזרה...

ואז, ברגע שהאדם מחליש לעצמו את כוח ה"לקיחה", וּמְפַתֵּח לעצמו את כוח ה"נתינה" לשני - רק כך - אפשר לבנות אהבה עם יסודות מוצקים, שתישרש עמוק בתוך נפשם של בני הזוג!

וזהו כוונת עומק הפסוק: "על כן יעזוב איש את אביו ואמו... ודבק באשתו והיו לבשר אחד"! כלומר, לעזוב קודם כל את כל ההרגלים הרעים שהורגל בבית אביו ('לקחת' כל הזמן ולא 'לתת') ואז, ברגע שהאדם ישתחרר מהדאגה העצמית שלו, וידאג גם לזולתו - דבר זה יכניס בו אהבה עצומה כלפי בן זוגתו, עד שיהיו "לבשר אחד" ממש!!!

שכן, כלל גדול הוא בתכונות הנפש של האדם: למי שהוא יותר מעניק, ויותר נותן, ויותר משקיע עליו - באותה מידה - הוא יותר ויותר נקשר אליו מבחינה 'נפשית', והאהבה ביניהם מתעצמת וגוברת...

וכמו שהאמא קשורה לבנה הקטן בלב ובנפש, ומוכנה לעשות הכל למענו! ולמה? בגלל שהיא כל הזמן רק נותנת ונותנת לו - שלא ע"מ לקבל חזרה... ודבר זה - מהדק את הקשר הנפשי בניהם! וכך הוא הדבר כלפי בני הזוג: אם הבעל משקיע באשתו - את כל כולו - מחשבה, תשומת לב, יחס, וכו'. וכן אם האשה משקיעה בבעלה, ומשתדלת לתת לו את כל סיפוקיו - - - הרי שבזה, הוא נקשר אליה - לא בגלל שהיא השקיעה בו - אלא משום - שהוא השקיעה בה! וכן היא נקשרת אליו - משום שהיא השקיעה בו!

ואם יש בין בני הזוג סוג של אהבה נפלאה כזאת, א"כ זה כבר לא פלא - שלאחר 20 שנה - הם אוהבים יותר חזק מאשר אָהֲבוּ בתחילת הנישואין! ולמה? בגלל שאחרי 20 שנה - "השקענו" והענקנו לבן הזוג - יותר ממה שהשקענו בו בתחילת הנישואין!

נמצא בסיכום:
* ה"יסוד" של הבנין - זו השקעה, נתינה, הענקה, ותקשורת. את כל זה צריך לערבב ולהכניס ביסודות למטה.
* ה"בנין" שצומח מיסוד זה - הוא: אהבה עמוקה, ואחדות נפלאה ששוררת בין בני הזוג! ובית שנבנה על "יסוד" בריא של תקשורת ונתינה הדדית, ועל "בנין" של אחדות ואהבה שמוצקים עמוק בתוך הלב - אין שום סיבה בעולם - שבית זה לא יחזיק מעמד, לבנין "עדי עד"!
וא"כ, עד עכשיו ביארנו באריכות את המושג של "אהבה" לפי 'סולם הערכים' של התורה, וכן גם את הפירות הטובים שמניבים כתוצאה מאהבה זו!
וכעת, יש לדעת עוד סוד נפלא, איזה עוד רווח עצום אנו מקבלים כתוצאה מסוג האהבה הזאת:
שלמה המלך גילה לנו, שאם בני הזוג ישתמשו באהבה שמבוססת על הערכים של התורה (וכנ"ל) אז הם ירויחו דבר נוסף! ומהו? קיראו בבקשה את לשונו של שלמה המלך בספרו משלי (פרק י', פסוק י"ב) "על כל פשעים - תכסה אהבה"!!! כלומר, שאהבה זו תמיד "תבער" בתוך ליבם - בכל הזמנים ובכל המצבים! ואפילו אם לפעמים יסתכסכו ביניהם בני הזוג, ויתווכחו על משהו מנקודות הבית - בכל זאת - מיד לאחר מכן הם יחזרו שוב להתפייס ולהתאחד!
ולמה? בגלל שאהבה הזאת היא לא בנויה באופן "שִׂטְחִי" מלמעלה, שפורחת אחרי כל ויכוח קטן... אלא אהבה של התורה - מושרשת עמוק בתוך הלב! לאחר שהבן זוג השקיע והעניק לשני - הוא נקשר אליו בקשר אדוק וחזק, ולכן אהבה כזאת יכולה להחזיק מעמד לאורך כל הדרך, תמיד היא תצליח לְטַשְׁטֵשׁ ולכסות על כל פשעיו של הבן זוג! ולמה? משום שהשני מסתכל עליו תמיד - במשקפיים של "אהבה אמיתית"!
וכעין כל הרעיון הזה, מצינו גם בתוך דברי הגמרא במסכת סנהדרין (דף ז'.) שם הגדירו לנו חז"ל במילים קצרות - את שני 'צְדָדֵי המטבע' של המושג "אהבה". וזה לשונם שם: כאשר יש אהבה אמיתית בין בני הזוג - אז אפילו אם הם ישכבו על "רוחב הַסַּיָּף" (מקום צר וקטן) בכל זאת הם לא ירגישו צפיפות! כל אחד ירגיש נוח עם השני!
ואולם, כשהאהבה בנויה על "קרש רעוע", על דמיונות וחלומות - בזה אפילו מטה של רוחב 60 אמות (30 מטר!!!) - לא תספיק להם! ולמה? בגלל שכל שורש האהבה הזאת בנויה על - כמה שיותר לקחת לעצמו! כמה שיותר - שֶׁאֲנִי יהנה מהשני! ובמצב כזה - שני הצדדים נשארים 'קרחים' מכאן ומכאן...!!!

ולסיום - נסכם ונתמצת לעצמנו, 7 הבדלים שיש בין האהבה - שהתורה מחנכת, לבין האהבה ש"התרבות המערבי" מחנך:

א. אצל התורה - "בונים" אהבה!

ואצל הרחוב - "מוצאים" אהבה!

ב. אצל התורה - האופי יותר חשוב מהיופי!

ואצל הרחוב - היופי יותר חשוב מהאופי!

ג. אצל התורה - השכל קודם לרגש!

ואצל הרחוב - הרגש קודם לשכל!

ד. אצל התורה - "לאהוב" - פירושו לתת ולהעניק לשני!

ואצל הרחוב - "לאהוב" - פירושו לדאוג למילוי החשק העצמי שלי!

ה. אצל התורה - זו אהבה "מושרשת" שנובעת מעומק הלב!

ואצל הרחוב - זו אהבה "מְלָאכוּתִית" מהשפה ולחוץ!

ו. אצל התורה - האהבה "מתחדשת" 12 פעמים בשנה! (ע"י שמירת טהרת המשפחה)

ואצל הרחוב - האהבה אין לה מעצורים ורסנים, היא ממשיכה בשיגרה, עד שנכנסת ל"שיעמום", ואח"כ כבר נמאסת...!

וה"תוצאות" מכל ששת ההבדלים הללו - הם - בשתי מילים:

* אצל התורה - האהבה נמצאת - בתוך הבית!

* ואצל הרחוב - מחפשים את האהבה - בחוץ!!!

ולאחר - שביררנו והגדרנו בס"ד את שני סוגי האהבה, והצגנו את האהבה ה"שלילית", וגם את האהבה ה"חיובית", נותר לנו כעת - רק לעמוד ולשאול את עצמינו:

"תַּ'כְלֵס"! לאחר שהתרשמנו והתפעלנו, שהדברים הם אכן נכונים ואמיתיים, אבל למעשה - באיזו צורה ניתן לגלות שהאהבה ה"חיובית" אכן פועלת אצלנו במציאות בשטח? מהו ה"סימן" שבו ניתן לזהות את האהבה האמיתית אצל בני הזוג?

התשובה: הסימן לגלות דבר זה - הוא ע"י שהזוג יבחנו וישאלו את עצמם: האם הם אוהבים - גם את החסרונות והמגרעות של בן זוגם? האם גם כשהוא נמצא במצבים לא נעימים, ולא הכי יפים, האם גם אז - האהבה ממשיכה להתקיים בניהם - - -? או - שהוא אוהב את בן זוגו רק בזמנים שהוא "נחמד" וטוב?

אם התשובה היא "חיובית" - אזי באמת, זהו סימן מובהק להוכיח, שהזוג אכן הצליחו להגיע לתכלית 'פיסגת האהבה' שהתורה דורשת! ולכן אצלהם, גם במצבים שאין כ"כ תקשורת נכונה בניהם - גם אז - האהבה ממשיכה להתקיים, ולא מתפוררת ונעלמת!

והרבי מקוצק המחיש יותר את הדברים, על פי מעשה שהיה עֵד ראייה לו. וכה סיפר:

מעולם לא ידעתי מהי המשמעות העמוקה של "אהבת ישראל", עד - שפעם אחת שמעתי איכר 'שיכור' במקצת, שואל את חברו: "אמור נא לי ידידי, האם באמת הנך אוהב אותי? השיב לו הלה: "אכן באמת, אני אוהב אותך אהבה עזה עד מאד, אהבה מכל הלב והנשמה!

"נפלא - קרא האיכר בשמחה, וא"כ אמור נא לי כעת, התדע מה הדבר שחסר לי, ומהו הדבר שמעיק עלי - - - ?

נבוך השני וְתָהָה - "וכי מניין לי לדעת דבר כזה? וכי "נביא" אנוכי?

"הוי - הפטיר הראשון מתוך אכזבה, אם אינך יודע מה חסר לי ומה מציק לי - זהו סימן שאינך אוהב אותי באמת, שכן, אילו הָיְתָה אהבתך כה חזקה - הקשורה בלב ובנפש - היית מרגיש בי כחלק מגופך ממש, וממילא היית יודע גם את הדברים המציקים עלי... הרי לנו דוגמא נפלאה, כיצד ניתן לגלות האם האהבה נובעת מעמקי ליבו של השני? זאת - ע"י שיהיה איכפת לו גם מהבעיות והצרות של השני, שיהיה יודע איזה דברים מפריעים לו או שָׁנוּאִים עליו! שיהיה יודע לשמח את ליבו של השני גם בזמנים שאין לו כ"כ 'מצב רוח', ולא רק בזמן שהוא מאיר לו פנים!

ולאחר שהגדרנו והבדלנו בין שני סוגי האהבה הנ"ל, נבין מעתה היטב גם את שינוי "הנוסחאות" הקיימות ב"הזמנות" של חתונה - בין אלו שנכתבים ע"י אנשי תורה, ובין ההזמנות שכותבים אנשי המיתרס השני.

בחוגים החרדיים - מקובל לכתוב בהזמנות של החתונה: "...החתן (פלוני) - עב"ג - הכלה וכו'. שזהו ר"ת - עם בת גילו - של בן או בת הזוג. ואולם, אצל החילוניים, אנו קוראים בהזמנות שלהם "ראשי תיבות" אחרים. אצלהם כתוב: "...החתן (פלוני) - עב"ל - הכלה וכו'. כלומר, החתן עם בחירת ליבו / בחיר ליבה / של בן או בת הזוג.

ובמילים בודדות אלו - טמונים כל "השקפת העולם" של שני סוגי האהבה הנ"ל!

אנשים שמקבלים 'השקפת עולם' מהרחוב, מאנשי תרבות המערב, ומהעולם ה"מתקדם" של שנות ה - "2000", אצלהם, האהבה של הנישואין מתבטאת במילים "בחיר ליבה". כלומר, שהכל 'נִדְלַק' מהלב, מהרגש, מהרצונות, מהתאוות - - -

ואולם אצל החרדים, שמודרכים לפי השקפת התורה, הם יודעים מה שחז"ל לימדו אותנו (במדרש רבה, אסתר, פרק י' אות ג') שצדיקים - "ליבם ברשותם"! כלומר, הם יודעים להשליט את השכל וההגיון - על תאוות הלב! ההתרשמות מבן הזוג מתחילה קודם מהשכל, מהמידות הטובות של בן הזוג, ורק לאחר מכן - נותנים רשות גם ללב לְפַתֵּח את הַרְגָּשׁות! הם יודעים לבנות אהבה "בְּרִיאָה" שיוצרת קשר נפשי עמוק, בין שני הלבבות

של בני הזוג! וכל זאת, הודות ל"קוד הסודי" שהתורה מדריכה אותם ומלמדת אותם ש"לאהוב" - פירושו "להעניק"!!! "לאהוב" - אין פירושו - לקבל אהבה, אלא ללמוד - איך להעניק אהבה!

אין מה לעשות! התורה קובעת לנו, שאהבה אמיתית לא מתבטאת רק ב"חיוכים" שעושים הבני זוג מ'אוזן לאוזן', וגם לא מה"דמיונות" שהם בונים אחד על השני, ואפילו לא - מה"חום והאהבה" - שהם מגלים ברחוב אחד כלפי השני!

מכל הדברים הללו - אין בכלל מה להתרגש ולהתלהב! שכן, ברגע ש"האוהב" רק יגלה בבת הזוג איזה דבר "שלא מתאים בדיוק לפי הרצונות שלו", או "שלא נוח עבורו", אז פתאום - כל האהבה ומילות החיבה יפרחו החוצה, ו"האוהב" שלנו יהיה מוכן לתקוע סכין(!!!) בלב "אהובתו"! (והיו דברים מעולם!).

בשביל לאהוב את בן הזוג באמת - עם כל ההרגלים והטבעיים הַנִּגּוּדִיִּים שלו - לשם כך חייבים את האהבה שהתורה דורשת! אהבה שבאה - לא רק בגלל שבן הזוג נראה "מקסים", "מרשים", ו"יפה" ו"מושך" - אלא בעיקר בגלל שיש לו "אישיות" חיובית, "אישיות" נוחה, טיפוס נוח, בחור סבלני וסלחן, עם נועם הליכות ומידות טובות. ויש לו פחד אלוקים בקרבו, והוא שומר על כל המצוות - על זה בונים את האהבה!!!

וכעת, לאחר שהרמנו את ה'מסך', והסרנו את ה'ערפל' שהיה מְעַרְפֵּל את עינינו מלראות נכון את המשמעות האמיתית של המושג "אהבה", מעתה, נבין היטב גם את התנהגותם של האבות הקדושים, כיצד אצלהם התבטאה האהבה בנישואין:

אצל יצחק אבינו - נאמר בפסוק "ותהי לו לאשה" - ואח"כ - "ויאהבה". ושאלנו: כיצד יתכן שהאהבה יתעוררה אצלו רק לאחר הנישואין, והרי אצלנו זה פועל בדיוק הפוך? אכן, אצל יצחק אבינו היתה פועלת 'אהבה' במושגים של התורה הקדושה! כלומר: הוא לא "מצא" את האהבה ברחוב לפני הנישואין - ובגלל זה - הוא רצה להתחתן, אלא ההיפך בדיוק: הוא התחתן כדי לבנות את האהבה לאחר הנישואין! שהבנין של האהבה - לא יהיה מִתְנַדְנֵד על כל מיני "הצגות ודמיונות" שעושים לפני החתונה - אלא שיהיה מבוסס עמוק בתוך הנפש! לאחר החתונה, כשהוא כבר מכיר את אופיו האמיתי של בן הזוג - על זה הוא מתחיל לבנות את האהבה! ולכן, האהבה כזאת היא נצחית, ואין בה כל מיני אכזבות או בגידות!

וזהו הלקח גם עבורינו: עיקר האהבה נוצרת ונבנית רק אחרי החתונה, בונים אותה - בעבודה יום יומית - ובאופן עִקְבִי! ע"י האהבה מנסים להשלים אחד את שני, וּלְגַשֵּׁר

בין שני התכונות השונות של בן הזוג, וזאת באמצעות עבודה של נתינה והענקה, וּוִתּוּר וסלחנות הדדית!

ולסיום - נותר לנו לברר את פתרון האהבה שהיתה אצל יעקב אבינו, ובזה נחתום את פרקנו.

אצל יעקב כתוב בפסוק "ויהיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אותה". ושאלנו בתחילת הפרק: היתכן? הרי אצלנו זה בדיוק הפוך! כמה שאנו יותר משתוקקים לאיזה דבר - באותה מידה - הזמן שעובר בנתיים נראה בעינינו כנצח! כל יום שעובר, זה כאילו שעוברת שנה עלינו, וכיצד אצל יעקב זה עבד בכיוון ההפוך?

ואולם גם כאן, יש לנו שוב את אותה בעיה: אנו, שהתרגלנו למושגים של "אהבה" - כפי שהרחוב הכתיב לנו, לכן כל יום שעובר נראה בעינינו - כמו שנה! ולמה? בגלל שאהבה שלנו זו אהבה "אֶגוֹאִיסְטִית", שבעצם אני לא אוהב דוקא את השני לכשעצמו, אלא אני אוהב את עצמי, ולכן אני כל הזמן משתוקק מתי כבר תבוא אלי - ההנאה הזאת! וכל עוד שההנאה עוד לא הגיעה אלינו - זה גורם לנו למתח ועצבים, כיון שאנו רוצים כבר להנות מהשני! וזוהי הסיבה שכל יום שעובר - נדמה בעינינו כשנה!

ואולם אצל יעקב היתה סוג אהבה אחרת לגמרי! הוא היה חי את המושגים של התורה הקדושה, ולכן אצלו - האהבה התבטאה כלפי הזולת דוקא! וכפי שהפסוק מדגיש "ויהיו בעיניו כימים אחדים - באהבתו "אותה"!

אצלו האהבה פעלה לא רק עם ה'רגש והלב', אלא גם עם השכל וההגיון! כל דבר היה עובר אצלו דרך השכל וההגיון, ורק לאחר שהם "אישרו" לו זאת - רק אז גם הרגש והלב היו מתעוררים לְפַתֵּחַ אהבה כלפיה!

ולכן, גם במקרה הזה, הַשֵּׂכֶל של יעקב אמר לו, שרחל זוהי אשה מיוחדת! רחל יש לה מידות מעולות ונדירות, שאין לאף אשה! היא אשה אצילת רוח, ועדינת נפש, שמעולם לא תפגע או תעליב את הזולת (וכמו שבאמת כך היה אח"כ, שרחל היתה מוכנה למסור ללאה את הסימנים, כדי שלא לביישה). היא אשה מיוחדת עם נשמה טהורה, שכל 'עולם החסד' עומד עליה!!!

ולכן, אחרי שיעקב הכיר את אִישִׁיוּתָהּ כך מבחינה שכלית - רק אז הוא הירשה גם לרגש שלו לְפַתֵּח אהבה כלפיה, כלפי המידות המיוחדות שלה! הוא השתוקק להינשא לאשה מיוחדת ומרוממת כזאת! הוא רצה לזכות במידות הַתְּרוּמִיות שלה!

ולכן, כיון שכל האהבה היתה מכוונת כלפי ההתפעלות מאשה טובת לב כזו, ועל השמחה - שזוכים לדבר עצום כזה - לכן, 7 שנים - היו יכולים לעבור אצלו כמו "ימים

אחדים" בלבד! כיון שביחס לאשה מיוחדת כזאת, שווה לחכות אפילו 100 שנה! ו - 7 שנים היו נראים בעיניו לכלום! כל הצפייה הארוכה - 'הִתְגַּמְּדָה' בעיניו - מול הזכייה העצומה שהוא עומד לזכות!

ונמחיש יותר את הדברים, על פי דוגמא מהחיים:

$1000 - יכול להיות סכום ענק, ויכול להיות סכום אפסי, הכל תלוי - ביחס לְמָה אתה משווה את ה - $1000 באיזו "קְנֵה מידה" אתה מתייחס לסכום הזה?

אם אדם יאמר: אני קניתי 'שעון' ב - $1000 - אז באמת, הסכום של אלף דולר, יֵרָאֶה לנו כסכום ענק - לעומת שעון כזה! ואולם, אם אדם יבוא ויאמר לנו: הצלחתי לקנות דירה(!) ב - $1000 - אז פתאום נתייחס לאלף דולר - כסכום אפסי ממש - לעומת מה שהוא קיבל בתמורתם - דירת 3 חדרים!!

בשני המקרים - זה אותם שטרות של אלף דולר, וכל ההבדל הוא - ביחס לְמָה הֶעֱרַכְתָּ את הסכום הזה? איזה 'משקל' שַׂמְתָּ על כף המאזניים שכנגד? זה המודד לקבוע את הערך הכספי של הכסף!

וכך בדיוק - היתה התמונה אצל יעקב אבינו: אצלו, שרחל הצטיירה במושגים שלו - כבעלת מידות נפלאות ונדירות, ולב זך ונקי - "מציאה" כזאת גדולה - שווה לעבוד ולהשקיע עבורה אפילו 100 שנים!!! ולכן 7 שנים היו נראים בעיניו כ'אפס' - מול הזכייה העצומה שהוא עומד לקבל בתמורה לעבודתו! שהרי היא שווה הרבה יותר! 7 שנים = יחסית לזכייה כזאת - באמת אינם נחשבים אלא רק כ"ימים אחדים"!!!

והדברים נפלאים ומאירים!

סיימנו פרק זה. נקווה שיצאנו עם הפקת הלקחים ביד: צריך תמיד לזכור, שבידי כל אדם, נתונה הבחירה לבחור לעצמו - שני מסלולי האהבה:

* מסלול ראשון - של אהבה "אֶגוֹאִיסְטִית", שמובילה בסופו של דבר - לידי שיגרה, שיעמום, אכזבה, ודיכאון!

* ומסלול שני - שנסלל ע"פ השקפת התורה - שם האהבה לא סתם "דמיונות וחלומות" באויר, וגם לא "מילות אהבה" מנופחות, אלא היא בנויה על 'השקעה ונתינה', והיא שמובילה בסופו של דבר - לידי בנין נצחי עדי עד, ולחיים מאושרים ובריאים!

שני סוגי "אהבה" - לבחירה עצמית - - -

ואשרי הזוג הזוכה...!

דרשה ג' - ל'נישואין'

המזל שלך מחכה לך ב"מפעל הפייס"!

תחקיר לגברים ששווה "מליונים":
באיזה "מפעל הפייס" ניתן להגריל ולזכות
באשה "אשת חייל" - ? ? ?
(המאמר מיועד בעיקר לגברים)
יסוד הנישואין ושורש הזיווגים - הם בעצם ה'תכלית' של כל בריאת העולם! כל קיום העולם, מתבסס אך ורק על רקע זה של "זוּגִיּוּת", של חיים ב"צַוָותָא", אדם וחבירו, בעל ואשתו, וכו'.
ומבלעדי זה - אין שום משמעות לכל תכלית הבריאה!
ודבר זה למדנו מתוך דברי חז"ל, שדרשו על הפסוק הראשון בתורה - "בראשית ברא אלוקים" וכו', והסבירו חז"ל (במדרש רבה, וכן בילקוט שמעוני) שהקב"ה העביר לפניו את כל כ"ב האותיות, ולא מצא 'אות' שמתאימה - בכדי להתחיל לברוא בה את העולם - אלא רק האות "ב", וזאת משום ש"בית" היא לשון של "ברכה"!
ממשיכים חז"ל לספר, שמיד באה האות "אָלֶף" בטענה לפני הקב"ה, שמכיון שהיא האות הראשונה מכל כ"ב האותיות, מדוע יגרע זכותה שלא יתחילו בה את בריאת העולם?!
השיב לה הקב"ה: שהוא יתן לה "פיצוי", ובזמן שהוא ימסור את התורה לעם ישראל - היא תהיה האות הראשונה שבה הוא יפתח את עשרת הדיברות. שנאמר "אנוכי ה' אלוקיך" וכו'.
עד כאן דברי חז"ל במדרש.
וכאן, יש להציג שאלה, שלכאורה דברי חז"ל אלו מופלאים ואינם מובנים:
וכי משום שהאות 'ב' מסמלת על לשון של 'ברכה' - לכן דוקא היא נבחרה כדי שיבראו בה את העולם? הרי גם האות 'א' יכולה לסמל להרבה לשונות של ברכה וסימן טוב, וכגון: אהבה, אחוה, אמונה, ארך אפיים, איילת אהבים, וכו'. ואיזו "ברכה מיוחדת" מצאו חז"ל דוקא באות 'ב' - יותר משאר כל האותיות?
והתשובה על כך - מפליאה שבעתיים:
כאן התורה רצתה לרמוז לנו, את הברכה המרכזית שמהווה את הבסיס והקיום לכל הבריאה כולה! ומהי? זוהי האות "ב"! מספר "זוּגִי"! כלומר, הברכה היא - שיש "זוּגִיּוּת" ביחד!
העולם יכול להתקיים רק אם חיים בו בשתיים! ביחד! איש את רעהו ולמען הזולת! אין קיום לעולם עם אות א' - שהיא בודדה לבד! אין קיום לעולם, אם כל אדם מחזיק את עצמו לבד - במרכז העולם, וחושב שכולם נבראו למענו, כדי לשרתו.

ובקיצור: אין קיום לעולם עם "אֲנוֹכִיוּת", אלא רק עם "חברותא" ו"זוגיות" שכל אחד עוזר ומטיב לשני. ולכן הקב"ה ברא את העולם דוקא באות "הזוגית" - ב', לרמוז לנו, שאין לך דבר שמחזיק את קיום העולם - וגם אין לך "ברכה" יותר גדולה - כמו המצב של חיים בצוותא, איש למען רעהו, ולמען הטבת הזולת!

ובעצם, יסוד זה, כבר מפורש להדיא בתוך הפסוקים של התורה הקדושה. ונקדים לכך הקדמה:

חז"ל במסכת סנהדרין (דף נ"ט:) מתארים לנו, איזה חיים יפים ומאושרים - היו לאדם הראשון, כשהיה חי בגן עדן. וזה לשונם שם:

"...אדם הראשון היה מיסב בגן עדן, והיו מלאכי השרת צולין לו בשר, ומסננין לו יין"!

שמעתם? ממש "חיי גן עדן"! אדם הראשון יושב לו בשקט ובנחת, ומלאכים(!) היו צולין לו בשר על האש, ומסננין לו יין משמת ימי בראשית!

מה כבר יכול להיות יותר טוב מזה?

ואולם תתפלאו לשמוע, איך התורה התייחסה לחיים מפונקים כאלו. וכך מגדירה התורה את מצבו של אדם הראשון בגן עדן: (פרק ב' פסוק י"ח) "ויאמר אלוקים, לא טוב היות האדם לבדו"!

ממש לא יאומן! הקב"ה קובע, שכל חיי גן עדן האלו - הם מצב של "דיעבד"! מצב של "לא טוב"! אין בהם שום טובה ותענוג!!!

למה? מה היה חסר לאדם הראשון? על זה ממשיך הקב"ה ומסביר בהמשך הפסוק - "אעשה לו עזר כנגדו" - חסר לו אשה! בת זוג! חסר לו - חיים "בצוותא"!

כשהאדם חי לבד בעולם, ואוכל בשר ושותה יין ויש לו את כל התענוגים שבעולם - אבל מבלי להעניק גם לשני - הקב"ה קובע שאלו חיים "לא טובים"! כל הבריאה כולה, וכל תענוגי גן עדן כולם - הם בגדר "לא טוב"! כשאין לאדם מישהו שיוכל גם להטיב ולהעניק לו, ולהתחלק עימו בכל הטובות - ובכל הַחֲוָיות שיש לו - הרי זה מצב של תוהו ואפס, עד כדי כך - שאין להקב"ה 'סְפּוֹק' מכל מערכת הבריאה כולה!

מדהים ממש לראות, איזה משקל כבד - יש לזוג שחיים בצוותא, שהם מהווים את הבסיס לכל קיום הבריאה, והם גם משלימים את ה"טוב" - שהיה חסר לאדם הראשון בגן עדן! ובאמת, שגם חז"ל התייחסו בחומרה רבה, על אדם שחי לבדו בלי קיום של 'צוותא', עד כדי כך שכתבו עליו בגמרא מסכת יבמות (דף ס"ב:) וזה לשונם: "אמר ר' חַנְיָאלַי, כל אדם שאין לו אשה, שרוי בלא שמחה, ובלא ברכה, ובלא טובה, וכו'.

כלומר, שכל המעלות של שמחה וברכה וטובה - האדם מקבל אותם רק כשהוא מתחתן, שאז הוא חי בצוותא ומקריב משלו למען הזולת. ואולם, כל עוד שהוא חי רק לבדו - אין לו שום מעלות, והקב"ה מגדיר את מצבו בציון של - "לא טוב"!

[ומטעם זה, קראו חז"ל לחתונה בשם - "נישואין", שהוא מלשון "התנשאות", כלומר, שלאחר החתונה האדם יכול להתנשא ולהתרומם - על ידי קבלת כל המעלות שהובטחו לו מפי חז"ל: שמחה, ברכה, וטובה וכו'].

אלא שכאן יש לעמוד על נקודה אחת מפליאה:

מה כוונת חז"ל שאמרו, ש"כל השרוי בלא אשה - שרוי בלא... "שמחה"! והרי במציאות אנו רואים הרבה בחורים רווקים, שעדיין לא נשאו אשה, ובכ"ז הם תמיד עליזים ושמחים עם חיוך על הפנים! ומהיכן חז"ל שאבו את הבטחון הזה לקבוע באופן מוחלט - שחייהם של אלו הם "בלא שמחה", נגד המציאות שעינינו רואות? ויותר מזה: הרי בחורים אלו גם לומדים תורה, ועל התורה נאמר - 'פיקודי ה' ישרים "משמחי לב"! וא"כ בודאי שהתורה משמחת את ליבם, וכיצד חז"ל יכולים להעיד עליהם, שהם שרוים "בלא שמחה"? - - -

תשובה על כך, למדנו מתוך דברי הגמרא במסכת קידושין (דף ב':) שם נתנו לנו חז"ל הגדרה קולעת, איך נראה מצבו של אדם שעדיין לא נשא אישה. וכך מתארת שם הגמרא: "דרכו של איש לְחַזֵּר אחרי אשה, ואין דרכה של אשה לְחַזֵּר אחר האיש. משל לאדם שאבדה לו אבידה, מי מחזר אחרי מי? וכי לא בעל האבידה מחזר אחרי אבידתו"? עד כאן דברי הגמרא.

שמעתם? כאן חז"ל גילו לנו, שמי שלא נשא עדיין אשה - המצב הנפשי שלו - היא בתחושה, של כמו אדם שמחפש אחרי "האבידה" שאבדה לו! כלומר, הוא מחפש את בת זוגתו שנילקחה מצלעו, ואח"כ "נאבדה" לו, וכעת הוא צריך שוב למצוא אותה, ולהתחבר אליה ע"י הנישואין!

נו, אחרי הגדרה כזאת, אין לנו יותר שום קושיא, מדוע אדם שלא נשא אשה שרוי בלא 'שמחה' - שהרי כיצד יוכל לשמוח, ומוחו וליבו טרודים כל הזמן - בחיפושים אחרי 'אבידתו' שנאבדה לו שהיא בת זוגתו! אמנם בדרכו הוא מוצא גם "מציאות" אחרות, שזוהי התורה שמשמחת את ליבו, ואולם, הָעֲצָבוּת על האבידה הקודמת - עדיין נשארת בליבו! הוא לא מתנחם במציאה הזו (של התורה) על האבידה הקודמת שאבדה לו! ולכן, גם כשהוא שמח - עדיין אין זו שמחה מושלמת שנובעת מעמקי ליבו - עד שימצא את "אבידתו" שהיתה שייכת לו משורש נשמתו!

נמצא, שאת השמחה המושלמת, להרגיש אושר פנימי ומרגוע נפשי אמיתי - האדם יכול להשיג רק לאחר הנישואין. שאז, לאחר שהאדם מצא את "אבידתו" - ממילא חוזרת אליו 'ישוב הדעת', וראשו נעשה יותר צלול כדי לקלוט לתוכו דברי תורה!

[ועוד דבר מבהיל, גילו לנו חז"ל במסכת קידושין (דף כ"ט:) ואמרו: שכל בחור שכבר עבר את גיל העשרים, ועדיין לא נשא אשה, הרי הוא שרוי כל ימיו בהרהורי עבירה!!! וא"כ, כיצד יתכן שיהיה לבחור רווק - שמחה פנימית מושלמת - בעוד שמוחו מבולבל כל הזמן בהרהורי עבירה? ודי בהערה זו למבין.]

אלא שכעת יש לשאול את השאלה בכיוון ההפוך:

מדוע אנו לא רואים את השמחה - אצל אלו שכבר נמצאים אחרי החתונה? מדוע לפעמים רואים את הבעל שהוא "מַשְׁמִין" מרוב לחץ ועצבים, ולא מרוב אושר ושמחה?

[וכמו שמספרים על אותו אחד, ששאלו אותו לאחר נישואיו, שאלה תלמודית מחודדת: כתוב בפסוק "מצא אשה מצא טוב". ונשאלת השאלה: אם זו 'מציאה', מדוע צריך לקנות אותה ע"י קנין של "נישואין"? הרי מציאה זוכים בה מן ההפקר, ללא שום קנין?

תירץ להם אותו חתן: טעות בידיכם, לאחר החתונה נוכחים לראות שבאמת האשה היא לא כל כך "מציאה" כמו שחשבו בהתחלה...

חזרו ושאלו את אותו 'למדן':

ישנה סתירה בפסוקים: הפסוק בספר משלי אומר "אשת חיל מי ימצא" ואילו בסוף הפרק כתוב "רבות בנות עשו חיל" וכו'.

ונשאלת השאלה: אם רבות בנות הם נשות חיל, א"כ מדוע שלמה המלך מחפש ושואל: "אשת חיל - מי ימצא"?

השיב להם אותו למדן: אין כאן שום קושיא: פסוק אחד מדבר על - לפני החתונה. ופסוק שני על - אחרי החתונה.

לפני החתונה: כולם משבחות את הכלה ואומרות עליה שהיא אשת חיל, בעלת מידות, טובת לב, בחורה עדינה ומסורה, וכו', וכפי שכתוב "רבות בנות עשו חיל"!

אולם לאחר החתונה, מתברר לבעל שאכן: "אשת חיל - מי ימצא"? שכן, כבר בשנה הראשונה שלאחר הנישואין - הוא הספיק כבר להכיר את אשתו - הרבה יותר טוב ממה שהוא חשב עליה קודם לכן... ואז, הוא עומד ואומר לעצמו באכזבה: אכן! באמת "אשת חייל" - מי ימצא - - -

סיפורים אלו נראים לנו כבדיחה, ואולם לצערינו זו המציאות שאנו פוגשים אצל הרבה חתנים לאחר הנישואין. ובהרבה בתים אפשר לשמוע סגנון של אכזבות מעין אלו, מהבן או הבת זוג].

ועל זה ברצונינו לעמוד ולברר:

להיכן "נעלם" כל האושר והשמחה, שעליהם דיברו חז"ל והבטיחו, ש"כל מי ששרוי עם אשה - שרוי בשמחה"! מדוע אנו לא רואים את כל זאת במציאות היום יומית שלנו???

ובהכרח שצריך לומר, ש"שמחה" זו שחז"ל הבטיחו - היא לא נופלת מ"התיקרה" מיד לאחר הנישואין, אלא צריך לעבוד ולהשקיע הרבה - בכדי לזכות להיות כלול בתוך הרשימה שחז"ל התכוונו אליה!

ולשם כך, עלינו לברר, מהם ה"קְרִיטֶרְיוֹנִים" שבהם חייבים לעמוד בני הזוג, בכדי לזכות בשמחה אמיתית, שתלווה אותם לאורך כל ימי חייהם!

וסוד ההצלחה של דבר זה - כבר מפורש בתוך התורה הקדושה. ונתחיל בס"ד לבאר, כלפי מה הדברים אמורים:

הנה, בפרשת בראשית נאמר בפסוק "לא טוב היות האדם לבדו, אעשה לו עזר כנגדו".

והמילה "כנגדו", יכולה להתפרש בשני מובנים:

א. "כנגדו" - משמעותה - שהיא הַיְרִיבָה שלו! נוגדת את דעותיו ואת השקפותיו, ומתמודדת לריב נגדו...

ב. ואולם, המילה "כנגדו" - יכולה להתפרש גם למובן של - "מולו" (וכמו שכתוב בפסוק "ויחן שם ישראל נגד ההר". שפירושו - מול ההר). כלומר, שהאשה עומדת מול הבעל כדי לשרתו...

וכעת יש רק לברר: במי כל זה תלוי? כיצד הבעל יכול להפוך את אשתו - שלא תתמודד לריב כנגדו - אלא שתעמוד תמיד מולו, למלא את צרכיו...

אצל מי מהבן זוג - נמצא "מפתח הפלא" הזה של האושר והשמחה? במי צריך יותר להשקיע כדי לזכות בכל זה - בבעל, או באשה? - - -

הסוד להצלחה של הבית תלוי בעיקר בבעל, והוא - מתומצת בכמה מילים בודדות:

תעשה מאשתך 'מלכה' - היא תהיה מוכנה להיות לך 'שפחה'!

[ורק אסור לבעל לדחוק את השעה, אלא עליו להמתין בסבלנות, כיון שלאשה יש "עין בוחנת", כדי לוודא אם אכן היחס של הבעל הוא אמיתי וְכֵנָה כלפיה. וכאשר היא תיווכח בכך - אז באמת יזכה הבעל להיות כמו "מלך"...].

ואם תשאלו: כיצד זה "עובד"? מי הבטיח לנו שאם הבעל יעשה מאשתו 'מלכה' - היא אכן תהפוך אותו ג"כ ל"מלך"?

התשובה: משום שכל 'בנין הנישואין' בנוי על "יחס הדדי", והאשה היא נחשבת כמו ה"ראי" של הבעל! היא תמיד אוהבת "לחקות" את בעלה, וללכת לפי ה"ראש" שלו! ולכן, אם הבעל 'מחייך' אליה - הוא מקבל 'חיוך' בחזרה, ואם הוא עושה "פרצוף חמוץ" - הוא מקבל בחזרה - ג"כ "פרצוף חמוץ"!

ובקיצור: כל ה"מצב רוח" של הבית - מתחיל תחילה מהבעל!!

ועל זה אמרו בספר הזוהר הקדוש: "כל גופא בתר רישא גרירי". כלומר, כל הגוף ניגרר אחר הראש של הבית, שזהו "בעל הבית"!

וא"כ, לאחר שביררנו שסוד ההצלחה תלוי בהתנהגות הבעל כלפי האשה, עדיין נשאלת השאלה: לְדַבֵּר - זה הכי קל! אבל למעשה - כיצד באמת יכול הבעל "לְחַיֵּךְ" כל הזמן לאשה? כיצד הוא יכול לעשות מאשתו תמיד "מלכה" - כדי שהיא תעשה אותו ל"מלך"? והרי לכל אחד יש לו את ההרגלים והטבעיים שלו, וקשה לשנות הרגלים ומידות, וא"כ כיצד אפשר להסתכל תמיד על האשה - מתוך "משקפיים" של 'חיוך ושמחה'?

התשובה לכך היא מאד חשובה ויסודית, ולכן קיראו היטב את תוכן הדברים שנעלה כאן, כיון שהרבה חיזוק ועידוד אפשר לשאוב מהם.

ותוכן התשובה: סוד ההצלחה של הבעל - הוא: על ידי שהבעל יתבונן להכיר את האופי המיוחד שהקב"ה טָבַע באשה! ואז, כשהוא יֵדַע להכיר את תכונותיה - איזה דברים משפיעים עליה במיוחד, וּמַהֶם הדברים שתופסים אצלה "מקום ראשון" בראש - עי"ז הוא יחסוך לעצמו הרבה כאב ראש, וכן הרבה ויכוחים ועימותים, שעלולים היו להתעורר במשך הזמן עם בת זוגתו!

ולתועלת הקוראים, נציג כאן את הנקודות שמאפיינות במיוחד את טבעה של האשה, וכל בעל יקח את הדברים הללו "בחשבון", ויכוון את מעשיו - בהתאם לזה!

א. נקודה הראשונה: לאשה יש (בדרך כלל) חוש מיוחד לסדר ונקיון! אצלה, ה"נקיון" - תופס מקום ראשון בראש, ויש לה כֵּיף והנאה - מכל צחצוח, ומכל הברקה, ומכל קרצוף, שיוצא מעבודות הבית! היא ממש רואה בזה עולם ומלואו! (ובלשון המודרנית של היום, זה מכונה בשם "חוֹלַת נקיון"...)

חסדי ה' - ששבת חייבת להגיע בדיוק בשעה מסוימת, אחרת - שבת אף פעם לא היתה נכנסת - מחמת ריבוי הנקיון שהאשה אוהבת לחפש ולעשות...

וכל זאת - בניגוד לטיבעו של הגבר, שאמנם הוא אוהב להיות נקי ומסודר, אולם אין הוא "מתעמק" להכנס לכל ה'חורין והסדקים' של הסדר ונקיון. העיקר שזה נקי, וזהו! ובקיצור נתמצת:

הגבר אוהב - שֶׁיֵּרָאֶה מסודר!
האשה אוהבת - שיהיה מסודר!
וחז"ל הכירו זאת בעומק חכמתם, והגדירו זאת בשני מילים (במסכת שבת דף קי"ח:) "אמר ר' יוסי, מעולם לא קראתי לאשתי בשם 'אשתי', אלא רק בתואר של 'בֵּיתִי'! עד כאן.
כלומר, ר' יוסי לימד אותנו, שהאשה נקראת על שם הבית, כיון שהיא העיקר של הבית! כל "הראש" שלה - מונח בתוך הבית! הבית - זה ה"ארמון" שלה! ולכן היא דואגת לנהל את הבית בהשגחה קפדנית, וכל לכלוך קטן בבית - "איכפת" לה! שיהיה סדר ונקיון, ושהבית תמיד יֵרָאֶה מבריק ומצוחצח!
זו נקודה ראשונה, שעל הבעל לקחת בחשבון!
ב. נקודה שניה בטבעייה של האשה: חוש ה"קליטה" של האשה - מפותח הרבה יותר מאשר אצל הגבר! אשה קולטת אנשים ממבט ראשון, והיא יכולה "להריח" את האדם, אם הוא באמת נאמן וישר, או לא. ואילו הגבר, בדרך כלל, הוא יותר 'תמים' בתחום הזה...
וחז"ל במסכת בבא מציעא (דף נ"ט.) הטיבו להגדיר זאת בכמה מילים, וזה לשונם שם: "איתתא גוצא, גחין ולחיש לה..." כלומר, שבעניני העוה"ז יש לה חוש מפותח, כדי לתת יעוץ וְהַכָוָונָה, ולקלוט כל דבר "חשוד" שעלול להיות מהאדם הזה, ומהשכנה ההיא, וכו'.
[וזהו ג"כ כוונת חז"ל בגמרא מסכת יומא (דף ס"ו:) שאמרו "אין חכמה לנשים אלא בפלך". כלומר, שבענייני העוה"ז דוקא הנשים קבלו חכמה - יותר מהגברים. וכפי שהעידו חז"ל בגמרא מסכת נידה (דף מ"ה:) שבעניני העוה"ז - ניתנה "בינה יתירה" לאשה יותר מהאיש! עיין שם].
ג. נקודה שלישית בטבעייה של האשה: כל הגישה כלפי האשה - זה רק ה"רגש", ורק בשפה הזאת צריך לדבר איתה! בשפת הרגש! כלומר, בנועם, בחיבה, בְּרוּף, בחיוך, בסבלנות, בהבנה, ובעדינות!
ובאמת, שגם בזה מצינו כבר שחז"ל הגדירו תופעה מיוחדת זו, ואמרו ש"נשים דעתן קלה" כלומר, שהם לא שופטות על פי השכל, אלא רק ע"פ הרגש, ולכן אפשר לשנות את דעתן בקלות, על ידי שילחצו להן קצת על ה"רגש"...
רוצים דוגמא בְּמַה מתבטא ה"רגש" בנשים? - בבקשה:
כשמתכוננים ללכת לחתונה, האשה מסוגלת לעמוד שעה מול הראי, להסתדר, ולהתייפות. וזאת משום שכוח הדמיון החזק שלה - מְדַמְיֶן לה בראש, שכאילו כל

האורחים מיד יסתכלו עליה - ברגע שהיא רק תדרוך על מיפתן האולם... ולכן היא רוצה לְהֵרָאות "טְיפּ טופּ" כדי שח"ו לא "יתאכזבו" מֵהַמַּרְאֶה החיצוני שלה... והבעל עומד לעומתה, וקורא בחוסר סבלנות: "נו, עוד מעט נגיע רק לַ"קוּמְפּוּט"...

ואולם בזה הבעל טועה טעות חמורה. שכן אצל האשה, הרגש והדמיון מדבר אצלה, ולא השכל וההגיון. ולכן, עד שהיא לא תהיה בטוחה בעצמה שהיא באמת נראית טוב - היא לא תעזוב את הבית...

עוד סיבה לתופעה זו: גילו לנו חז"ל בגמרא מסכת מגילה (דף י"ג.) ואמרו "אין האשה מתקנאת אלא בירך חברתה". כלומר, אשה לא מסוגלת לבוא לאירוע חגיגי - וּלְהֵרָאות פחות יָפָה מחברותיה... היא חייבת להתאים את עצמה - לכל ה"מודה" המתקדמת שלובשות חברותיה, כדי שח"ו לא תהיה נראית פחותה מהם, ותיהפך ללעג וקלס בפני חברותיה...

זו טיבעה של האשה. ועל הבעל לקחת זאת בחשבון.

ד. נקודה רביעית מטבעייה של האשה: כוח הדיבור שפועל חזק במיוחד אצל האשה. וכפי שהעידו חז"ל בגמרא מסכת קידושין (דף מ"ט:) "עשרה קבין של שיחה ירדו לעולם. תשעה - נטלו נשים. ואחד - נטלו כל העולם כולו".

שמעתם? הקב"ה נתן לאשה את הכיף וההנאה לדבר וּלְפַטְפֵּט, ויש לה סבלנות לשבת ולדבר עם חברתה בלי סוף...

[וכמו שמספרים בבדיחותא, על אחד שהרג חמשה זבובים, וסיפר לחבריו ששתיים מהם - היו 'זכרים'. ושלשה מהם - היו 'נקבות'!

"זאת מניין לך" - תמהו חבריו? אמר להם: משום שאת שני הזבובים הראשונים מצאתי ליד ארון הספרים, ואילו שלשת הזבובים האחרים - מצאתי אותם יושבים על גבי אפרכסת הטלפון, ומזה גיליתי, שבהכרח הן היו 'נקבות' שאוהבות כל הזמן לדבר...]

וכל זאת - בניגוד לטבעו של הגבר, שהוא בדרך כלל טיפוס "מוּפְנָם", שאוהב לדבר רק "קָצָר וְלָעְנְיָן"!

ולכן על הבעל להבין, שאם הקב"ה יצר באשה טבע של "דַּבְּרָנִית" - בהכרח שצריך שיהיה גם "כלי" שאליו תוכל האשה לשפוך את כל דיבוריה. ולכן עליו להתאזר בסבלנות, ולהאזין בתשומת לב לכל סיפוריה וּפְטְפּוּטֶיהָ של אשתו. [ובלבד שאין זה בא על חשבון לימוד התורה, וכל אדם יעשה בזה כחכמתו].

ה. נקודה חמישית: על פי הגמרא במסכת בבא מציעא (דף נ"ט.) שם הצביעו לנו חז"ל על נקודה נוספת, שמאפיינת במיוחד את האשה, והיא מוגדרת במילים: "דְּמָעָתָהּ מצויה".

כלומר, לנשים אין בעיה "ללחוץ" על איזה כפתור ו...לבכות! פגיעה או עלבון הקטנה ביותר, ו - "מעייני השילוח" זורמים להם מן העיניים...
וזאת בניגוד לטבעו של הגבר, שהוא יותר קשוח, עם לב כבד, סגור ואדיש, ולוקח לו הרבה זמן עד שהוא מתרכך לבכות... (וכמו שרגילים היום לומר: "הוא לא מתרגש מכלום, יש לו עור של "פיל"...)
ואפילו ביום הכיפורים, שהאריז"ל אומר שמי שלא בוכה נפשו פגומה - גם אז קשה להביא את הגברים לידי בכי...
הם עושים "שמיניות באויר" מדוע הם לא מצליחים להוריד דמעות בתפילה, ובסוף הם בוכים - מחמת עצבים - על זה שהם לא הצליחו 'לבכות'...
ועל כל פנים, כיון שאצל האשה, יש לה רגש עדין לבכות מכל דבר הכי קטן, לפיכך צריך הבעל לקחת זאת בחשבון, ולהתנהג עימה בעדינות יתירה, כדי שלא יביא אותה ח"ו לידי צער ובכי.
ו. נקודה שישית: שמיוחדת דוקא באשה, והיא: האמונה והתמימות בהקב"ה! גבר, בדרך כלל הוא "מְתֻחְכָּם", והוא מספיק חכם ונבון לעשות כל מיני תחבולות, כדי להפטר מכל מיני חיובים ומצוות... ואולם אצל האשה, כיון שהיא עוברת הריונות ולידות, וכן מחזורי הגוף של "וסתות הדם" וכו', א"כ היא רואה יותר במוחש - את השגחת האלוקים עליה, ולכן היא גם קרובה להקב"ה יותר מאשר הגבר...
ויסוד זה - כבר מצינו בדברי חז"ל, שהובאו בגמרא במסכת סוטה (דף כ"ב.) שם למדנו: "אמר ר' יוחנן, למדנו יראת חטא - מ..."בתולה"(!!!)
שמעתם? הרי זה ממש מפליא! האמורא הקדוש ר' יוחנן, שהיה אדם ענק בתורה ובמצוות, הוא מעיד על עצמו - שיש לו עוד ללמוד "יראת חטא" - מ...בתולה!
מדהים ממש לראות, איזה כוח עוצמה של "יראת שמים" - טמון בתוך ה"פּוֹטֶנְצְיָאל" של הנשים והבתולות!
[ובגמרא שם מבואר, שה'יראת חטא' של אותה בתולה - התבטא בזה שהיתה מתפללת בכל יום "יהי רצון מלפניך, שתצליחני שאהיה צנועה, ולא יִכָּשְׁלוּ בי בני אדם" (בהרהורים ובראיות אסורות)].
ולכן, על הבעל להוקיר את אשתו בנקודה זו, ולבקש ממנה תמיד, שתתפלל עליו ועל בני הבית, מתוך ידיעה - שתפילתה יותר קרובה להישמע בשמים!
ז. נקודה שביעית: שמיוחדת באשה, הוא: "כוח הסבל" של הנשים, שחזק פי כמה - מאשר אצל הגברים!
נשים מסוגלות לסבול יסורים פִּיזִיִּים - הרבה יותר מגברים!

ולמשל: הפסיכולוגים אומרים, שאם הגבר היה צריך ללדת - הוא לא היה מסוגל לעמוד בסף הסבל... הוא מסוגל להתמודד - מקסימום - עם יסורים של "כאבי שינים", לא יותר מזה!

ואולם האשה קיבלה מהקב"ה 'כוחות נפש' לעמוד גם ביסורי ההריון והלידה, וכן גם לגבי גידול הילדים, הקב"ה העניק לה כוחות מיוחדים, עם סבלנות יתירה, כדי שתוכל לעמוד בנטל של גידול הילדים. וככל שיש לה יותר ילדים - כמו כן - מוסיפים לה מהשמים יותר כוחות נפש, ויותר כוחות של סבלנות ורוגע, כדי שתוכל להמשיך לטפל בילדים...!

ודבר זה, רואים באופן מוחשי עד היום. ולמשל: מחקרים צְבָאִיִּים גילו, שכאשר נתפסו נשים בחשד של "ריגול" לטובת המדינה העויינת, למרבית הפלא לא הצליחו שום אמצעי של כוח פיזי - לשבור את רוחה של המרגלת, כדי שתגלה סודות חשאיים של מדינתה.

הדבר היחיד שהועיל לשבור את רוחה - היה ע"י שלקחו את ילדיה, והיכו ועינו אותם לנגד עיניה... רק דרך הרגש הרחמני, הצליחו לשבור את האשה, ולא דרך איומי כוח הזרוע! שכן אשה מסוגלת להתמודד - מול כל סבל גופני שעוברים עליה בחיים!

וזו אחת המתנות שהעניק הקב"ה לבעל: שהאשה קיבלה כוחות מיוחדים לעמוד בסף הסבל, כדי שתוכל להתמודד עם יסורי הלידה, וכן עם הטורח הגדול שיש בגידול הילדים.

אלו הם סיכום כל שבעת הנקודות, שמאפיינים במיוחד את טבע האשה. אכן לא לחינם אמר ר' יוסף במסכת שבת (דף ס"ב.): "נשים - הם "עָם" בפני עצמן"!!! ממש "עולם קטן" עם הרבה מעלות מיוחדות, שנתייחדו בהם הנשים!

ולכן הבעל צריך לקחת את כל זאת בחשבון, ולזכור ולדעת שכך הקב"ה ברא את האשה, עם הטבעים המיוחדים שלה! ולכן עליו להזהר וללכת "בין הטיפות" - ולא לנסות להתמודד ולהלחם מול ה'טבעים' של אשתו!

אלא שכעת, נותר לנו רק לברר: כיצד מְיַשְּׁמִים את כל זאת - במציאות בשטח? כיצד ניתן להפיק את מירב התועלת - מכל התכונות המיוחדות שיש באשה - ? ? ?

ובקיצור נשאל: כיצד באמת יכול הבעל "לקנות" את לב האשה - ובד בבד - גם להזהר שלא לפגוע ברגשותיה ובתכונותיה המיוחדות?

התשובה: הסוד להצלחה - בדבר זה, אינו תלוי כלל וכלל באשה, אלא בעיקר - בבעל!

שהרי חז"ל בגמרא במסכת יבמות (דף ס"ג.) הצביעו דוקא על הבעל ואמרו: שאם "הבעל" זכה - אז האשה נעשית לו עזר. ואם לא זכה - נעשית לו כנגדו!
כלומר, בשביל לזכות לאשה שתהיה לו "עזר" בחיים - צריך הבעל להיות בבחינה של "זכה". ואין הכוונה פה לזכייה של "מפעל הפייס", אלא 'זכה' - הוא מלשון "זיכוך", דהיינו, שהבעל צריך לזכך ולעבוד על 'מידותיו', ורק כך הוא יצליח לזכות לאשה אשת חיל!
ואם תשאלו: לָמָה צריך שהבעל הוא "התכופף" בשביל לזכות שאשתו תהיה לו עזר בחיים, והרי לכאורה דבר זה צריך לבוא מיוזמת האשה, שצריכה לעבוד על מידותיה, כדי להיות לאשה "אשת חיל" עטרת בעלה, ומדוע חז"ל הצביעו דוקא על הבעל, ותלו בו - את מידת ההצלחה של בנין הבית? ושאלה זו אכן במקומה היא, ויש לתת בזה שני תשובות:
א. תשובה ראשונה: הדבר יובן על פי מעשה שהיה בצבי אחד, שפעם אחת נתקע בין עצי עבות היער, ונאחז בסבך בקרניו. קרניו הגדולות הסתבכו בין ענפי היער, וכך "נסגר" הצבי בין העצים, מבלי יכולת להשתחרר.
חשב הצבי המסכן, כיצד יוכל לצאת מן ה'מלכודת' שאליה נקלע, עד שלפתע עלה במוחו רעיון מבריק:
הוא החל לנגח בקרניו הגדולות את עצי היער, ואט אט החל לשבור את העצים הארוכים. וכך חשב להמשיך לנגח את כל עצי היער, כדי לפלס לו "שביל", שיוכל לעבור דרכו את היער.
פגש אותו השועל הפיקח שבחיות, ושאלו לפשר מעשיו, וכששמע השועל מהי תכניתו של הצבי - החל לצחוק בקול רם, ואמר: "טיפש מטופש! הלא אפילו אם תעבוד בכל כוחך, ובמשך כל שנות חייך - כדי לשבור את עצי היער - לא תצליח בשום אופן לפלס לך דרך לאורך כל היער כולו! זה ממש בלתי אפשרי!
"וא"כ עוּצָה לי עצה מה אעשה" - ? קרא אליו הצבי, כיצד אוכל לחיות ב"שלום" עם היער, ולהצליח לעבור דרכו - מבלי לפגוע בעציו הארוכים?
"עצה אחת אתן לך, ענה לו השועל, והיא: בְּמָקום לקצוץ את עצי היער הארוכים, קצוץ אתה את קרניך הארוכות שלך, ואז תוכל לעבור את היער ללא כל מפריע!!!
וזהו בדיוק המסר שיש לשדר לבני הזוג:

בְּמָקום לשבת ולחכות שבת זוגתך תתחיל לשנות את טבעיה ואת התנהגותה כלפיך - בינתיים תתחיל אתה לקצץ את ה"קרניים" שלך, כלומר, תוריד את גאוותך, ותרסן את המידות שלך, וכך תוכל לחיות עם בת זוגתך בשלום, ללא כל מפריע!

שכן כלל הוא בחיים: כל דבר בעולם יש לו 'מחיר'! שום הישג לא בא בחינם! גם להשיג אשה שתהיה לו "עזר בחיים" - צריך לשלם מחיר של - רסן המידות!!!

ב. הסבר שני - (מדוע דוקא הבעל צריך לזכך את מידותיו כדי לזכות לאשה שתהיה לו 'עזר' בחיים)

זאת מחמת הסיבה הפשוטה: משום שטבע האשה, שהיא מוכנה לעבוד ולהשתעבד עבור בעלה, ולהיות לו עזר בחיים, אבל כל זאת - אך ורק בתנאי אחד: שהיא תדע שיש לה בעל שאכן שווה להשקיע עליו! שיש לה בעל שבאמת ראוי להערכה, והיא מחזיקה ממנו - "עד השמים"! היא הספיקה להכיר אותו, שהוא באמת בעל עם לב טוב, בעל שמוכן גם להעניק ולא רק לקחת, בעל שאיכפת לו גם מ"מצבי הלחץ" של האשה, ולא רק בזמני ה'מרגוע', בעל - שהאהבה שלו אינה תלויה ב"גורם חיצוני", אלא יש לו באמת אהבה פנימית עמוקה - - -

כשהאשה רואה שהבעל עובד על עצמו בכל הנקודות האלו, זה ממריץ אותה יותר להתמסר אליו, ויותר לעבוד בשבילו, כדי להיות לו עזר בחיים! שכן בעיניה בעלה הוא באמת כ"מלך"! ולכן היא מרגישה "כֵּיף" לשרת אותו!

ואולם, אם האשה רואה שבעלה מזלזל בעצמו, ואין לו שום ערך עצמי, הוא אוכל וזולל, ורץ כל היום אחר תאוותיו ואחר רצונות ליבו, ולא מנסה לרסן את מידותיו, ולבנות לעצמו דמות 'חיובית', שראויה באמת לכבוד והערצה - בעל כזה - נהפך להיות "זול" בעיני אשתו, וממילא אין לו לצפות ממנה שתעניק לו יחס וכבוד הדדי. ואפילו במקרה שהיא כן תפעל למענו - מכל מקום, היא לא תעשה זאת מתוך חשק ורצון עצמי, אלא רק ל"צאת ידי חובה"!

הכלל הוא: כדי לזכות ליחס טוב מהשני - צריך שיכנס בליבו - הַעֲרָכָה וְהַעֲרָצָה כלפיך, בליבו של השני כלפיך, ואז ממילא יבואו כבר כל ההטבות!

ולכן התורה הדגישה, שאם הבעל יהיה בבחינה של "זוכה" - ויזכך את מידותיו, וְיֵעָצֵב את אִישִׁיּוּתו - ממילא תבוא אליו ה"הערכה" מצד האשה, והיא תרגיש בזה "כבוד" בשבילה - לשרת את בעלה, וכך היא תיהפך להיות לו ל"עזר" בחיים!

ודבר זה - לדעת אם באמת הבעל הוא אדם בעל אישיות מכובדת, בעל ערכים ונימוסים, או לא, - רק האשה יכולה לדעת! על האשה אי אפשר "לעבוד" בנושא הזה! היא יודעת טוב מאד, מה מתרחש בתוך "הבטן" של בעלה!

ואם תשאלו: מדוע דוקא האשה - היא זאת שיודעת להיות ה"רֶנֶטְגֶן" של בעלה, ולהבחין ברחשי ליבו יותר מכל אדם אחר?
התשובה לכך פשוטה: להיות אדם "נחמד" - בחוץ, ברחוב, בעבודה, בפני החברה - זה הדבר הכי קל בעולם!
לדבר בחוץ בנימוס, לעזור באדיבות, לתת בחיוך לבבי - הכל הכל - זו "הצגה" אחת גדולה!
ומדוע? משום שהאדם נמדד, איך הוא מדבר ומתייחס - כלפי מי שהוא לא מתבייש ממנו! כלפי מי שהוא רגיל אליו, וְחַי איתו 24 שעות ביממה! בבית - כלפי אשתו! נראה שם באיזו צורה הוא מדבר, ובאיזו הבעת פנים - הוא עוזר ונותן! שם זה המבחן האמיתי - שמשקף באמת את מדותיו של האדם!
אכן, לא לחינם אומרים העולם: "רק שניים - מכירים את האדם איך שהוא באמת: הקב"ה, ו...אשתו"!
הוא יכול להיות בחוץ נחמד כמו 'מלאך' ואולם ברגע שהוא מגיע לבית, לפעמים הוא נהפך להיות ל...'מלאך חבלה'!!!
ולכן, רק האשה יודעת לקבוע בדיוק את הפרצוף האמיתי של בעלה, ומשום כך - הבעל נדרש לעבוד על עצמו ולזכך את מידותיו - דוקא בהתנהגותו כלפי אשתו, ורק אז הוא יזכה לתואר שהבטיחו לו חז"ל: "זכה" - נעשית לו (האשה) ל"עזר" בחיים!
אלו הם הנימוקים והטעמים, מדוע דוקא הבעל - הוא זה שצריך - "לשבור את הקרח" ולבוא לקראת אשתו, ובכך מבטיחה לו התורה שההצלחה והברכה תבוא לביתו!
ושומע לעצה - חכם!
ולסיום - ברצונינו לסכם את כל המאמר הזה, ולומר ב"מילה אחת" - כיצד ניתן לבצע "תַּכְלִ'ס" 'הלכה למעשה' את כל העצות שהעלנו כאן לגבי הצלחתו של הבעל בבנין הבית? ונאמר זאת ביסוד אחד חשוב ועצום, והוא: שהבעל צריך פשוט להאמין ביכולתו ובכוחותיו, שאכן הוא באמת מסוגל לרומם את עצמו ואת ביתו - כדי לזכות לאשה שתהיה לו "עזר" בחיים! אסור לו לייאש את עצמו בטענה שהוא לא מסוגל לכך... הוא מסוגל ועוד איך! אם הוא רק ירגיש על כתפיו את תחושת האחריות לבנין הבית - ומיד הוא יגלה שיש לו כוחות 'עַל טבעיים' בשביל לעמוד במשימה זו! פתאום הוא יגלה את עצמו, שיש לו לב רחב ופתוח לתת ולהעניק לאשתו! שום דבר לא קשה בשבילו!!
וניתן לכך דוגמא מהחיים:

כיום, ה'שיא' של תחרות "קפיצה למרחוק" שהגיעו בַּ"אוֹלִימְפְּיָדָה" - נמדד למרחק של - מקסימום - 9 מטר קדימה. לא יותר!

וכעת, שימו לב לדבר מפליא:

בזמן השואה, היו אנשים פשוטים, חלושי כוח, רזים וכחושים, שהיו ניזונים רק מקליפות של 'תפוחי אדמה', ובכל זאת - כדי לברוח ממחנות ההשמדה - הם הצליחו לקפוץ 'גדרות תייל' שנמדדו בקפיצה של 15 מטר קדימה!!! הם הצליחו לקפוץ מחלון הרכבת (שהובילה למחנות ההשמדה) בו בזמן שהיא נסעה במהירות של 200 קמ"ש לשעה!!!

מנין צצו להם פתאום כוחות עצומים אלו?

אלא מכאן רואים, שבכל אדם טמון ב"תַּת ההכרה" שלו - כוחות סְגוּלִיִּים עַל טבעיים, ורק צריך איזה דבר - שידחוף אותם, ויוציא לו את הכוחות הללו - מהכוח - לפועל!

וכך הדבר פועל בדיוק - כלפי בנין הבית: כל אדם יכול להפוך את ביתו - שיהיה בית למופת! להפוך את אשתו שתהיה "אשת חיל", ובניו יהיו כ"שתילי זיתים", הוא יכול להפוך את כל חייו לחיים מאושרים עלי אדמות! - - - הכל תלוי - עד כמה הבעל מרגיש על כתפיו את האחריות - שהוא ה"אבא" של הבית, והוא ה"רב חובל" שמנווט את ספינת הבית!

אם אדם יזרוק מעליו את תחושת השאננות והאדישות, יזרוק מעליו את שומן הגאווה שלא נותנת לו "לשבור את המילה", יזרוק מעליו את כל ה"אֶגו" העצמי שלו, ויתחיל לקחת את עצמו בידים - לקחת על כתפיו באומץ ובביטחון את תחושת האחריות שהוא אכן באמת ראוי להיות "האבא" של הבית במלוא מובן המילה - או אז - מובטח לו שהבית יתחיל לקרום 'עור וגידים', ויצמיח בו דור נפלא של בנים ובנות, דור ישרים מבורך!!!

תגלית מדהימה:

מי ששבע מבפנים - אינו רעב

לכל ההנאות שבחוץ! ומי שריק מבפנים -

מסתובב עם 'לשון רעבה' בחוץ...!!!

חז"ל במסכת עירובין (דף נ"ד.) המשילו את תענוגות העוה"ז - לשמחה של חתונה! וזה לשונם שם: "אמר ליה שמואל לר' יהודא, 'שִׁינַּנָא' (=חביבי!) חטוף ואכול, חטוף ושתה! (=מצוות). דעלמא דאזלינן מיניה - כבי הילולא דמי"! כלומר, תחטוף מהר את המצוות, כיון שהעוה"ז דומה להילולא של שמחת החתונה!

ודבר זה פלא! מה הקשר בין תענוגות העוה"ז - לבין שמחת החתונה? (ועיין שם בפרש"י).
אלא ההסבר הוא: הנה, אם תשימו לב על שמחת החתונה, תגלו דבר מעניין מאד: כמה שהאדם קרוב יותר לשמחת החתונה - באותה מידה - הוא גם נמנע פחות מלאכול וליהנות מהסעודה עצמה!
ולמשל:
1. האורחים הרחוקים - שאין להם ממש 'קירבה משפחתית' לחתן והכלה - הם נהנים מהחתונה מעצם הסעודה עצמה, אוכלים ושותים, ושוב אוכלים עוד 'תוספות', ועוד קינוח, ועוד גלידה, וכו' וכו'.
2. האורחים הקרובים - שיש להם כבר 'קירבה משפחתית' - הם אמנם גם נהנים מהסעודה, אבל לא כמו האורחים הרחוקים, אלא פחות! כלומר, הם אוכלים בחתונה כהרגלם ("כמו בבית") ותו לא!
3. בני המשפחה של החתן והכלה - הם כמעט ולא נוגעים בסעודה! הם טרודים כל הזמן בשמחת החתונה, עד שבכלל אין להם זמן לחשוב על האוכל!
4. והחתן והכלה עצמם - הם בכלל אין להם אפילו שום חשק לאכול! הם מתקיימים כל הערב רק על "שתיה" בלבד, ואפילו שהם כבר מכניסים לפה איזה שהוא מאכל - מ"מ - הראש שלהם נתון ב"עולם אחר" לגמרי!
נמצא, שכמה שהאדם קרוב יותר לעצם השמחה - כך הוא נזקק פחות להנאה של הסעודה!
ואם תשאלו: מדוע באמת זה עובד כך? פשוט מאד:
האנשים האלו שקרובים לעצם ה'שמחה' - הם כבר "שְׂבֵעִים" מעצם השמחה האישית שלהם! ליבם רועש והומה מרוב שמחה ואושר על יום שמחתם, ושמחה זו כבר "מְמַלְּאָ" אותם, עד שאין להם שום טעם ושום חשק לאכול!
משא"כ האורחים הרחוקים, שהם לא מרגישים כל כך את שמחת החתונה על בשרם ממש - א"כ הם זקוקים לשמח את עצמם לפחות באוכל של הסעודה עצמה!
וזהו בדיוק התמונה לכל הנאות העוה"ז:
הנה, תשימו לב ותראו: כל מי שהוא רחוק יותר מהתורה - כך הוא זקוק יותר להנאות של העוה"ז כדי שישקיטו לו קצת את רעבונו הנפשי! ומצד שני: כל מי שקרוב יותר לתורה - הוא פחות זקוק להנאות העוה"ז שֶׁיְּשַׂמְּחוּ אותו!
ולמה? בגלל שיש לו כבר את התורה, שהיא מרגיעה וּמְשַׂמַּחַת אותו, ומה לו להזדקק לכל מיני הנאות "חיצוניות" - בזמן שיש בתוכו את ההנאה ה'פנימית' של התורה? - - -

ואם תשימו לב, תגלו, שהאדם הצדיק, שכל חייו שקוע רק בתורה - הוא בכלל לא זקוק כלל לטעום מהנאות העוה"ז! הוא דומה לחתן והכלה שהם שמחים ושבעים מעצם השמחה האישית שלהם, ואין להם בכלל שום טעם וחשק להזדקק להנאות החיצוניות של האוכל הַמְּגָרֶה!

הכלל הוא:

כמה שהאדם יותר קרוב אל האושר והסיפוק האמיתי - כך הוא יותר בּוֹחֵל ומואס בכל ההנאות ה'מזויפות' של העוה"ז! כיון שהוא שמח ורוקד בתוך תוכו עצמו, ואינו צריך את ההנאות החיצוניות כדי שֶׁיְּשַׂמְּחוּ וירקידו אותו!...

זהו המוסר הנוקב, שלימדו אותנו חז"ל משמחת יום החתונה, על התמונה האמיתית של הנאות העוה"ז, וכל

מילה נוספת - מיותרת!

גילוי מדהים:

הנישואין - לא הולך ע"פ ה"שכל

וההגיון" - אלא רק ע"פ "סייעתא דשמיא"!

תכונות "שוות" - אש בבית!

תכונות "מנוגדות" - שכינה בביתִ!!!

שמתם לב - - - ?

מַהֵם האותיות השוות שיש אותם במילה "איש" וגם במילה "אשה"?

א' - ש' - כלומר - אש שורפת!

ומהם האותיות המנוגדות שבהם?

י' - ה' י"ה - כלומר - שם השם!

ללמדך, שאם רוצים לעשות "שִׁוְיון זכויות", להשוות בין מעמדו של האיש לבין מעמדה של האשה - אז לא יוצא מזה אלא בסך הכל רק א"ש...

ואולם, אם לוקחים את התכונות ה"מנוגדות" שבין האיש והאשה - וכל אחד עם התכונות שלו - משתדל להשלים ולבנות את השני - הרי דוקא דבר זה יוצר בניהם את שם השם: י"ה!

ללמדך, שדוקא התכונות ה'מנוגדות' - הם אלו שיוצרים את ה"שלימות" להשראת השכינה! כיון שסוד ההצלחה בנישואין - זה לא הולך על פי שֵׂכֶל וְהִגָּיון - אלא רק על פי "סייעתא דשמיא" של האלוקים!

לתשומת לב...!

על חתן שנמחלים עוונותיו וזוכה

לפתוח "דף חדש" בחיים - ראוי הוא לברך
עליו: "יוצר האדם"!
חתן ביום חופתו, הרב המקדש מברך לו תחת החופה את שבע ברכות הנישואין, אשר הברכה השלישית שבהם חותמת במילים: "יוצר האדם"!
ונוסח זה תמוה, שהרי הב"ח (באורח חיים, סימן מ"ו) הקשה, מדוע מברכין בלשון שלילה "שלא עשני גוי" - נברך - "שעשני יהודי"?
ותירצו על פי הגמרא בעירובין (דף י"ג:) "...נמנו וגמרו - נוח לו לאדם שלא נברא - משנברא"! לכן אי אפשר לברך על האדם שנברא, אלא רק על זה שלא עשה אותו גוי!
וא"כ, לאור זאת, מתעצמת כאן השאלה שבעתיים: הרי מצינו בברכות הנישואין שחז"ל כן קבעו ברכה על בריאת האדם! וכפי שמברכים בנישואין "יוצר האדם"! וגם כאן נשאל את אותה שאלה: הכיצד שייך לברך על דבר כזה שאמרו עליו חז"ל - שנוח לו יותר שלא נברא?
אלא התשובה היא: שיום הנישואין - הוא יום מיוחד שבו נמחלין כל עוונותיו של החתן, וא"כ נמצא, שאין זה סתם אדם, אלא זה אדם נקי לגמרי מכל חטא ועוון, ועל ברייה כזאת נקיה וטהורה שזכתה כעת לפתוח "דף חדש" בחיים - אכן ראוי הוא באמת לברך עליו: "ברוך ...יוצר האדם"!
טבעת "עגולה" של נישואין - רמז
לאחדות ואהבה שנמשכת והולכת - באותו
'גלגל עגול' שאינו נעצר לעולם!
מעיקר הדין, אשה מתקדשת במטבע של פרוטה, או בחפץ השווה לפחות פרוטה. ואולם כבר נתפשט המנהג לקדש אשה דוקא ב"טבעת" עגולה וחלקה, ללא בְּלִיטות וללא קְצָוות!
ובאמת, מדוע מקדשים ב'טבעת' דוקא?
אלא, הדבר שמאפיין במיוחד את ה"טבעת" - היא בזה שאין לה סוף! כולה מִקְשָׁה אחת עגולה ללא שום גבולות!
וזה מה שרומז החתן לכלתו: אחדות אחת תהיה בנינו, אהבה אמיתית - ללא מְצָרִים וללא גבולות, כאותו "עגול" שאינו נגמר ואינו נעצר לעולם!
תזכורת לבני הזוג:
לא כל החיים "מלקקים דבש"! יש
ימים שצועדים "יד ביד" - ויש ימים
שמתנגשים "ראש בראש"!

בערב יום הכלולות, עיקר "פִּיצוּץ" הערב מתחיל, כששומעים ברקע את קולו של החתן, שמכריז ואומר בקול נרגש: "הרי את מקודשת לי בטבעת זו - כדת משה וישראל"! ברגע זה יורד כל "המתח" מעל פני הקהל, ואת מקומה תופס מעגלים וריקודים סוחבים, סביב החתן והכלה!

ואולם, הבא ונאזין למילים הנרגשות שאומר החתן: "הרי את מקודשת לי בטבעת זו "כדת משה וישראל"! האם שאלתם פעם את עצמכם: מה הקשר בין טקס הקידושין לבין "דת משה וישראל"? ובכלל, מה הכוונה 'דת משה וישראל' וכי יש שני דתות ח"ו?

אלא הפירוש ה'פשוט' הוא:

"דת משה" - הכוונה לתורת משה רבינו, שֶׁמִּין התורה למדנו שאפשר לקדש אשה ב'כסף'.

ו"דת ישראל" - הכוונה למנהג ישראל, שנהגו ישראל לקדש ב'שווי כסף', שזוהי הטבעת!

ואולם יש גם פירוש 'רַעְיוֹנִי' למילים אלו:

שהרי ידוע, שבני ישראל ומשה רבינו הסתובבו במדבר ביחד במשך 40 שנה, ולא תמיד היתה בניהם אהבה והבנה הדדית! לפעמים בני ישראל רצו לסקול את משה רבינו, ולפעמים - משה רבינו התרגז על בני ישראל וכינה אותם בשם "עָם קשה עורף"!

ואולם, על אף כל הסכסוכים האלו, תמיד בסופו של דבר, בני ישראל 'התפייסו' עם משה רבינו, ותמיד שררה בניהם ידידות ואהבה עמוקה, עד כדי כך - שבני ישראל לא רצו להיפרד ממשה רבם - בכל מחיר!!! הם ויתרו על הכל! על הכניסה לארץ ישראל, על בניית בית המקדש, על המצביא הגדול יהושע בן נון, הכל! את הכל הם היו מוכנים לתת! העיקר שמשה רבינו, האהוב עליהם מכל - ימשיך להישאר איתם!!!

כל המריבות והסכסוכים לא הצליחו לכבות ואפילו לא 'לְעַמֵּם' - את אש האהבה והערצה הגדולה שהיתה בוערת בקרבם כלפי משה רבם!!!

וזהו גם מה שרומז החתן לכלתו:

"הרי את מקודשת לי - "כדת משה וישראל"! כלומר, כמו בתקופת משה וישראל, שאפילו שהיו בניהם זמנים של קטטה ואי הבנה - בכ"ז - תמיד המשיך לשרור בניהם אהבה וידידות עמוקה ואמיתית, כך אנו, אפילו אם יהיו בנינו זמנים של אִי הבנה, או זמנים של אִי מצב רוח - בכ"ז, תמיד האהבה והידידות תמשיך לשרור בינינו, כאותה אהבה אמיתית שהיתה אצל בני ישראל כלפי משה רבם!

יש לזכור, שלא כל החיים "מלקקים דבש":

יש ימים שצועדים יד ביד - ויש ימים שמתנגשים "ראש בראש"!

יש ימים עם "חיוך" על הפנים - ויש ימים שיש מצב רוח "על הפנים"!
יש ימים 'מוצלחים' - ויש ימים "מפוצחים"!
יש ימים שהכל זורם 'חלק' - ויש ימים שהכל נתקע ב"פקק"!
? אך זאת עלינו לזכור:
* לקחת בקלות את החיים.
* ולהעניק הרבה יחס וחום לבן/בת זוגתך לחיים.
* להיות רציני ויוזמתי, ולא "למרוח" את החיים!
* ואם תנהג כך - אז באמת תזכה "ללקק דבש" כל החיים!
בהצלחה לדרך הנכונה !
הסוד הגדול להצלחת חיי נישואין:
שכל אחד מבני הזוג - יודע ומכיר
את 'תחומו' ו'תפקידו' בבנין הבית!
חז"ל במסכת יבמות (דף ס"ג:) לימדו אותנו נקודה חשובה על הנהגתה של האשה בתחום הבית, ואמרו: "זכה האדם, אשתו נהיית לו ל"עזר"! לא זכה - אשתו עומדת לו "כנגדו"! והנה, פירוש המילה "כנגדו" - הכוונה "מולו" (וכפי שדוד המלך אומר בתהילים "וחטאתי נגדי תמיד" - שהכוונה שחטאתי עומדת "מולי" תמיד! וכן רגילים היום לומר, שהקבוצה הזאת מתמודדת "נגד" הקבוצה השניה, שהכוונה שהיא מתמודדת 'מול' הקבוצה השניה!).
וא"כ, מה הפירוש שאם האדם לא זוכה - אזי האשה עומדת "כנגדו" - "מולו"?
אלא, פירוש הדברים הוא כך:
אם האדם 'זוכה', אז האשה לא עומדת "מולו"! כיון שהוא עוסק בלימוד התורה, והיא עוסקת בעבודות הבית. מבשלת, מכבסת, מגהצת, ומתקינה לו את כל צרכיו!
ואולם אם האדם 'לא זכה' במקח טוב - אזי אשתו עומדת כל היום כנגדו, כלומר - "מולו ממש"! הוא קורא חומש - והיא קורא תהילים! הוא הולך לבית הכנסת להתפלל - והיא עולה לעזרת נשים ג"כ להתפלל! הוא קורא עיתון - והיא יושבת ג"כ מולו לשמוע 'חדשות'!
וכך כל היום האשה עומדת 'מול הפרצוף' של הבעל, וכל עניני הבית נשארים מוזנחים!
אין אוכל כמו שצריך, אין נקיון כמו שצריך, ואין בית 'מְיֻשָּׁב' כמו שצריך!
וזוהי הקללה הכי גדולה לאדם: שאם הוא "לא זכה" - אזי נופלת בחלקו אשה שבאה בגילגול של "גֶּבֶר", שכל היום עומדת מול הבעל, ועוסקת בעניינים של הגבר, ואילו את הדברים הַ'נַּשְׁמִיִּים' של הבית - היא מזניחה!

ולכן, הברכה הגדולה ביותר של הבית, שכל אחד מבני הזוג יודע את מעמדו ותפקידו:
1. בענייני ניהול "צורכי הבית" - תן לאשה את כל הַסַּמְכוּת לעשות כפי הבנתה, וכפי שחז"ל הורו לנו במסכת בבא מציעא (דף נ"ט.) שהאדם צריך להתכופף לאשתו בענייני ניהול הבית! עיי"ש.
2. ובעניינים הקשורים לדת, חינוך, ורוחניות - הבעל - הוא זה שצריך לומר את ה"מילה האחרונה"! וכפי שחז"ל הורו לנו (בגמרא שם) ש"במילי דְּשְׁמַיָּא" (כלומר, בענינים רוחניים) על זה נאמר ש"כל ההולך בעצת אשתו - נופל בגיהנום"! ולמה? בגלל ש"אין חכמה לנשים אלא בפלך"! כלומר, שאין חכמה לנשים אלא רק בענייני העוה"ז, ולא בעניינים גבוהים של רוחניות!

וזהו הסוד הגדול להצלחת חיי הנישואין: שכל אחד יודע ומכיר את תחומו ותפקידו בבנין הבית! אמנם צריך גם את ה"חיים המשותפים" וכן את הַ'הִתְיָעֲצוּת ההדדית' בכל נושא ונושא, אלא הכוונה כאן, שאת ה"פעילות השוטפת" של חיי היום יום, וכן את ה'החלטה הסופית' בכל נושא ונושא - צריכה להיות לכל אחד בתחום ובמסלול שלו שבבנין הבית!

זהו "מַתְכּוֹן ההצלחה" לבנין בית נאמן ומוצלח!

ה"נישואין" בדת הנוצרית - נחשבים
לעניין של "מיאוס" וכמצב של 'דיעבד',
ואילו בדת היהודית - הם נחשבים
לעניין של שיא ה'קדושה והטהרה'!
מה ההבדל?

במאמר זה, ברצונינו לדבר מעט על צורת ההתייחסות של היהדות, לכל הנושא הזה של "נישואין ולקיחת אשה", ע"פ השקפת חז"ל הקדושים. ולשם הבהרת הדברים, נקדים תחילה הקדמה קצרה:

הנה אצל הגויים - הנישואין מתפרשים אצלהם כענין של "דיעבד", כלומר, לענין של 'לכלוך וזוהמה'! מכיון שמקור כל הנישואין באים מהיצרים והתאוות השפילות של האדם, לכן הגויים רואים בזה ענין של 'מיאוס' שיש לנהוג בו את הכלל של "הרע במיעוטו"! [ולכן באמת, עד היום נהוג אצל הדת הנוצרית, שהאפיפיור והכמרים הקתולים אסורים לישא אשה! וזאת משום השקפתם ביחס לנישואין, שזהו דבר של 'פריצות ולכלוך' שלא מתאימה לאנשים "מכובדים וקדושים" אלו!]

נמצא, שהשקפת הגויים על הנישואין מסתכמת בענין של: "התפרקות היצרים והתאוות השפילות של האדם"!

ולכן כשהגוי מקדש את אשתו, הוא אומר לה: "הרי את 'מופקרת' לי"... לי - ולכל הסביבה"!!! כיון שבאמת כל הגויים הם פרוצים ושטופים בזימה וזנות, וכל מטרת ה'נישואין' אצלהם - זה רק כדי לְסַפֵּק את היצרים והתאוות השפלות שלהם!!!

משא"כ אצל היהודי, השקפת התורה על הנישואין - זה לא עניין ח"ו של התפרקות יצרים ותאוות, אלא זה נחשב אצלנו לענין של קדושה! וכפי שהחתן בעצמו אומר מפורש: "הרי את 'מקודשת' לי"! שהנישואין בשבילי זה דבר של 'קדושה'! כיון שבאמת כל מטרת הנישואין הוא לבנות 'בית שכינה' לה', שבו יוכלו לגדל חיילים לצבאו של הקב"ה, ועל ידי זה השכינה תבוא לשכון בתוך ביתם!

ולכן, כהן גדול "רווק" - אסור לו לשרת ביום הכיפורים בבית המקדש! ולמה? בגלל שאין לו את הקדושה של הנישואין! ולכן גם מצינו עוד שאמרו לנו חז"ל, שדוקא ביום הכיפורים בחורי ישראל היו יוצאים לכרמים, כדי למצוא את זיווגם! לומר לך, ששיא הקדושה שתשיג ביום הכיפורים - הכל לא שווה כלום - אם אתה שרוי ללא נישואין של אשה!!! עד כדי כך מתבטאת הקדושה של הנישואין בעיני היהדות ובעיני חז"ל הקדושים!!

ובאמת, שהדברים כתובים כבר מפורש בתוך התורה הקדושה. הנה בחומש שמות (פרק י"ח) כותבת שם התורה: "ועשו לי מקדש ושכנתי "בתוכם"! ודרשו חז"ל (במדרש שם) שאין הכוונה כאן דוקא על בית המקדש שהיה בנוי על הר המוריה, אלא כוונת הפסוק על כל בַּיִת וּבַיִת מישראל, שביכולתו של כל יהודי ויהודי להפוך את ביתו שלו ל"בית מקדש מעט" שהשכינה תשכון בתוכו! לא צריך לרוץ לירושלים אל הכותל, ואל המקדש, אלא מי שזוכה - אז הבית שלו נהפך להיות 'מקודש' כעין בית המקדש, ויש לו לא רק "כותל" אחד - אלא ארבעה "כתלים" שמקיפים את הקדושה שסביב הבית!

זהו עומק משמעות הפסוק "ועשו לי משכן ושכנתי בתוכם" בתוך מקדשו הפרטי של כל אחד ואחד!

וזוהי בעצם כל תכלית הנישואין אצל היהודי: לבנות בית מקדש מעט, שהשכינה תיהיה שרויה בו! וכפי שבאמת ראינו זאת אצל האבות הקדושים, ש"הענן" היה קשור להם על האהל! כלומר, השכינה היתה תמיד חופפת מעל האהל שלהם! ולמה? בגלל שהם הפכו את ביתם לכעין מקדש מעט, וממילא הענן של השכינה ירד לשכון בתוכם!

וכן מצינו שהיה ג"כ בביתו של ר' יוחנן! וכפי שהמדרש מספר (בויקרא רבה, פרק כ"א) שלפני שר' יוחנן היה פותח את דלת ביתו בכדי להיכנס לביתו - הוא היה מקפיד לעשות איזה רעש או סימן, בכדי להשמיע את קולו בכניסתו לביתו!

ומהיכן הוא למד את ההנהגה הזאת? מהעבודה של בית המקדש! שכמו שמצינו שהתורה דורשת מהכהן הגדול, שלפני שנכנס לקודש הקודשים - צריך הוא להשמיע את צלצולי הפעמונים שבגלימתו, שנאמר "ונשמע קולו בבואו אל הקודש" - מכאן למד ר' יוחנן שגם הוא צריך להשמיע את קולו בכניסתו אל ביתו!

יבוא השואל וישאל: מה הקשר בין ביתו של ר' יוחנן, לבין בית המקדש? הנהגה זו היתה מיוחדת דוקא בבית המקדש, ומניין למד ר' יוחנן שגם בביתו החולין יש לנהוג הנהגה זו?

אלא התשובה היא: שאצל ר' יוחנן, גם ביתו הפרטי הפך להיות לכעין "בית המקדש"! בית מקדש מעט, שהשכינה היתה שרויה שם! ולכן היה פשוט לו לר' יוחנן, שגם בבית שלו שייך לעשות את ההנהגה שהיתה בבית המקדש: "ונשמע קולו בבואו אל הקודש"!

ולאור יסוד זה, נבין גם את ההנהגה המופלאה שעשה הקב"ה עם המלך חזקיהו:

הנה התנ"ך מספר (בישעיה, פרק ל"ח) שחזקיהו המלך היה מלך "רווק" ולא היה רוצה לישא אשה, מפני שראה ברוח הקודש, שֶׁיֵּצְאוּ ממנו בנים מַחְטִיאֵי הרבים שיכעיסו את הקב"ה!

אך מהשמים הוא ניתבע על כך, והוא קיבל עונש של חולי מסוכן, עד שנפל למשכב וכמעט נטה למות!

מספרים חז"ל (בגמרא מסכת ברכות דף י'.) שישעיהו הנביא בא לחזקיהו המלך, וגילה לו שסיבת חוליו - זה בא לו כעונש על שלא נשא אשה!

והוסיף הנביא ואמר לו: "צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה"! והסבירו חז"ל בגמרא: "מת אתה" - בעוה"ז! ו"לא תחיה" - לעוה"ב!! כלומר, שגם את העוה"ב שלו הוא יְאַבֵּד על זה שהוא לא נשא אשה! לא עוה"ז ולא עוה"ב!!!

ואע"פ ש"רוח הקודש" אומרת לו שנישואין אלו רק יקלקלו ולא יביאו לעולם שום תועלת - מ"מ - כל רוח הקודש שתהיה, וכל נבואה בעולם שתהיה - אינה יכולה לבטל או למחוק אפילו אות אחת מהתורה!!! ואם בתורה כתוב, שיש מצוות עשה לישא אשה - אז לא שומעים לא לניסים, ולא למופתים, ואפילו לא לרוח הקודש!!!

במילים אלו הוכיח הנביא ישעיהו את חזקיהו המלך.

אלא שכאן נשאלת שאלה חזקה: חזקיהו המלך מקבל עונש 'מוות', וגם 'איבוד העוה"ב' שלו, על מה? על זה שביטל "מצות עשה" של פרייה ורביה!

ודבר זה פלאי פלאים! בכל התורה כולה לא שמענו מעולם על דבר כזה, שאדם שמבטל 'מצות עשה' - מגיע לו עונש כ"כ קשה וחמור עד כדי לְהֶאָבֵד לנצח משני העולמות! גם לָמוּת בעוה"ז, וגם להפסיד את כל העוה"ב!!!

וא"כ, על מה ולמה יצא הקצף כנגד חזקיהו המלך, שקיבל עונש כזה נורא ואיום - כשבסך הכל הוא רק ביטל "מצוות עשה" של 'נישואין' - - - ? ? ?

[שאלה זו שואלים כבר המפרשים. ועיין במהרש"א במה שתירץ בזה].

ואולם, לפי היסוד שכתבנו לעיל, אפשר קצת להבין את התביעה הקשה שהיתה על חזקיהו המלך: הרי הארכנו לבאר לעיל, שאצל היהודי - מטרת מצוות ה'נישואין' - זה לא איזה ענין בשביל מילוי התאוות הַגַּשְׁמִיִּים, ואפילו גם לא בשביל להביא ילדים לעולם! שהרי אם הקב"ה רוצה, הוא יכול להביא 'רִבּוּי' לעולם - גם בלי 'חיבור' של זכר ונקבה, וכמו שהוא ברא את הזכר והנקבה הראשונים בעולם אדם וחוה, יש - מֵאַיִן! וכמו שהוא בורא ומוליד לנו את כל הפירות והעצים, כך הוא יכול היה לברוא ולהביא ילדים - בהרבה דרכים ושיטות אחרות!

אלא באמת, עיקר התכלית האמיתית של מטרת הנישואין - הוא בעיקר עבור שני סיבות עיקריות:

א. לבנות את אישיות האדם, ולהשלים את דמותו מבחינה 'רוחנית'!

ב. וכתוצאה מכך: להפוך גם את הבית עצמו לְבֵּית מישכן רוחני, שהשכינה תוכל לרדת ולשכון בתוכו!

ואם תשאלו: בשביל מה צריך דוקא את ה'נישואין' כדי להשלים את האדם ברוחניות? וכי בלי הנישואין - האדם לא יכול בכוחות עצמו לבד להשתלם ברוחניות וללמוד תורה? התשובה לכך: שבאמת קשה, קשה מאד לגבר, כשהוא עוד צעיר ותוסס, לעזוב את הכל - ולשבת על יד הספר ללמוד תורה!

ומדוע? משום שהגברים מצד טיבעם אינם רוצים ללמוד תורה! אינם רוצים להשקיע את כל חייהם על לימוד התורה! הראש שלהם מלא בשטויות ודמיונות! מלא בתאוות ויצרים! ולכן הקב"ה נתן לגבר את האשה, כדי שתמריץ ותדחוף אותו ללמוד תורה! והאשה יש לה כוח שיכנוע חזק מאד על הגבר, ועם הרבה חום ועם הרבה אהבה - האשה יכולה לתת לבעל מרץ אדיר ללימוד התורה עד כדי שיכולה להפוך אותו מרשע - לצדיק!!!

זוהי המטרה האמיתית שלשם כך האלוקים נתן את האשה לאדם: שתעזור לו ותמריץ אותו ללמוד תורה!

ואולם כעת, יש כאן עדיין עוד בעיה אצל הגבר:
האדם מצד טיבעו הוא "אֶגואִיסְט" שדואג רק לעצמו וכל הזמן הוא רוצה רק לקחת ולא לתת כלום! ולכן מה עשה הקב"ה? הביא לאדם ילדים לעולם, ומגיל 0 - הוא צריך להתחיל רק לתת, ולתת, ולתת, מבלי לצפות לשום תגמול בחזרה! וכך אדם שובר את ה"אֶגואִיזִם" שלו, וליבו ניפתח לדעת, שיש עוד מישהו בעולם שצריך לתת ולהעניק לו! הילדים הקטנים שוברים לאדם את הגאוה העצמית, והוא לומד שצריך לעבוד ולדאוג לא רק לעצמו - אלא גם לאחרים!
זוהי המטרה האמיתית של הבאת הילדים לעולם!
נמצא, שהנישואין הם כמו "מָכון כּוֹשֶׁר" לאדם, שהם בונים את אִישִׁיוּתו של האדם! האשה - בונה אותו מבחינה "רוחנית", ומוציאה לו את כל השטויות מהראש, ו"מטפטפת" לו כל הזמן על לימוד התורה, ועוד שיעור, ועוד תפילה, ועוד חיזוק בתורה, ועוד ועוד...
וה"ילדים" של האדם - הם בונים אותו מבחינה 'מוסרית', הם עוזרים לו לצאת מאדם "אֶגואִיסְט ואכזרי" - וליהפך להיות אדם רחמן ונדיב לב, שיודע גם לתת ולהעניק לשני, ולא רק לקחת!
וזוהי המטרה המרכזית של כל טקס הנישואין:
לִבְנות ולהשלים את דמות אִישִׁיוּתו של האדם עצמו מבחינה רוחנית ומוסרית, ואז, כשהוא נהפך להיות יותר רוחני - ממילא גם ביתו נהפך להיות רוחני, ואז השכינה באה לשכון שם!
וכעת, תתארו לעצמכם את חזקיהו המלך, אם הוא היה מתחתן - איזה בית של שכינה, ענק שבענקים הוא היה יכול לבנות! חזקיהו שהיה מלך צדיק וקדוש, עד שהגיע לדרגה של "רוח הקודש", והיה נמצא בדרגות גבוהות של רוחניות - הרי שאם הוא היה נושא אשה - הרי שהאשה והילדים שלו היו משמשים לו כ"מָנוף" להתעלות עוד יותר ויותר, עד כדי להגיע לדרגת קדושה של 'מלאך' לפי הדרגות הגבוהות שלו!!!
וממילא גם הבית שלו היה נהפך להיות לא רק ל"משכן מעט" - אלא למשכן גדול שדרגות גבוהות של השכינה היתה שרויה בבית הזה, דרגות גבוהות - בדיוק כמו שהיה אצל האבות הקדושים!!! וכעת שהוא לא התחתן, הרי הוא לא השלים את אִישִׁיוּתו לגמרי מבחינה רוחנית, וגם לא בנה "משכן" לַדְּרגות הגבוהות של השכינה שהיתה יכולה לשכון בביתו, נמצא שבזה הוא הפסיד את כל יְעודו ותיקונו בחיים! ולכן אמר לו הנביא,

שגם את חלקו לעוה"ב הוא יפסיד, כיון שעדיין הוא לא הגיע לְאִישִׁיּוּתו "המושלמת" מבחינה רוחנית - כפי שהוא יכול היה להגיע - ע"י הנישואין!!!
זהו ההסבר הפשוט, על התביעה הקשה שהיתה על חזקיהו המלך!
וזוהי בעצם מטרת הנישואין אצל כל יהודי ויהודי:
1. להשתדל להשלים ולבנות את 'אישיותו' - הן מבחינה "רוחנית" (ע"י המרץ והדחף שאשתו תתן לו לשמירת המצוות) והן מבחינה "מוסרית" (שיתרגל למידות טובות ע"י - שמעניק ונותן כל הזמן לילדיו!).
2. ולאחר שהנישואין הכשירו את האדם עצמו להיות "כלי קיבול" ראוי - ממילא הוא זוכה שגם ביתו סופג את הקדושה, והוא נהפך להיות לבית "משכן מעט" שהשכינה שרוייה בו!
נמצא! שע"י הנישואין זוכה האדם להשלים את תיקונו האמיתי, ובזה נשמתו באה אל המנוחה והנחלה, בזה שעשתה את המקסימום להשתלם ברוחניות ע"י חיי הנישואין!
וא"כ הרי לנו גילויים מדהימים, עד כמה הנישואין תורמים לפיתוח דמותו ומידותיו של האדם! וכל בחור או בחורה שעומדים בפני מציאת זיווגם, או - שכבר זכו ועומדים לקראת חתונתם - עליהם לזכור ולשנן היטב מאמר זה, כדי שידעו לקראת מה הם הולכים, ואיזה רווח עצום תורמים להם חיי הנישואין, לטובת תיקון נשמתם לנצח נצחים!!!
הסוד הגדול להצלחת חיי הַ'זּוּגִיּוּת':
חיי הנישואין אסור שֶׁיִּבָּנוּ על חשבון
"תן לי - ואתן לך"!
סיפר פעם הרבי מקוצק ואמר:
פעם בעת שעת רצון - ראיתי בחלומי שנשמתי עולה לשמים, וביקשתי מהם שֶׁיַּרְאוּ לי את מדור הגיהנום!
ואכן, לקחו אותי ימינה שמאלה ימינה, הצביעו לי מרחוק על "דלת אדומה" ואמרו לי: שם זה הפתח של גיהנום!
צעדתי לשם על קצה בהונות רגלי, ומה רואות עיניי? צעירים וזקנים יושבים ליד שולחנות עמוסים בכל טוב, וְרֵיחָם הטוב של התבשילים והמעדנים - היה נודף עד למרחוק!
אלא מה? כאן היתה ניצבת בפניהם "בעיה": ליד כל אחד מהמסובין היתה תלויה כף ארוכה מאד, שֶׁמַּחֲמַת אורך מידתה הארוך - אינה היתה יכולה להגיע לפיו של האדם!

וכך נותרו כולם, כשהם יושבים עם לשון זרוקה בחוץ, ועיניהן יוצאות מחוריהן מחמת רֵיר ורעב, אבל מה יעשו והכפית הארוכה אינה יכולה להגיע לפיהם?

לא יכול היה הרבי מקוצק להתאפק, ניגש אל אחד היושבים שם, ושאל אותו:

"אינני מסוגל להבין את הטיפשות שלכם! הלוא יש לכם את האפשרות להגיע בקלות וליהנות מהאוכל שלפניכם - ע"י שכל אחד יקח את הכף הארוכה, ויאכיל את זה שממולו, וחברו שיושב מולו - יאכיל אותו בחזרה, מהכף שעומדת מולו, וכך כולכם תוכלו ליהנות מהאוכל הֶעָרֵב שעומד לפניכם!

כששמע האיש את בקשתי, הציץ עלי בפנים כעוסות, ואמר לי בלשון של בּוּז:

"שאני יתן לחברי את ה"כֵּיף" ליהנות ולאכול? מוטב לי להמשיך להתייסר ולהשאר רעב - ובלבד שלא אֶרְאֶה את חברי כשהוא אוכל ונהנה!!!

ואז - ממשיך הרבי מקוצק לספר - מרוב הלם וזיעזוע על התשובה המדהימה ששמעתי, התחלתי לזעוק בקול גדול, ואז נתעוררתי משנתי והנה 'חלום' - - - !

וזהו בעצם הלקח הגדול להצלחה בחיי הנישואין:

אל תחכה אף פעם שמישהו אחר יאכיל אותך! תתחיל קודם כל אתה להאכיל את בן/בת הזוג שלך - ואז תראה שתקבל ממנו בחזרה מנה

אחת אפיים של כבוד והערצה!!!

?הכלל הוא:

?בחיי הנישואין -

אל תחפש להיות "הצודק" - אלא תעדיף להיות "החכם"!

חשיפה מרעישה:

"נפלאה אהבתך לי – מאהבת נשים"

רוצים אתם לדעת מה משמעות המושג של "אהבת נשים"? קראו על כך את המאמר המרתק שלפניכם:

הנה, התנ"ך מספר לנו בספר שמואל ב' (פרק א' פסוק כ"ו) כששאול המלך ויהונתן בנו נהרגו במלחמה עם פלשתים, ודוד, כידוע, היה ידידו בלב ובנפש של יהונתן, עד שכל העולם היו לוקחים זאת בתור מָשָׁל ודוגמא לשיא האהבה שיכולה להיות: "אהבת דוד ויהונתן"!

וא"כ, דוד זה כשבא להספיד את חברו הטוב יהונתן על שנפל במלחמה, איך הוא הגדיר את האהבה שהיתה בניהם? אומר הפסוק שדוד קונן ואמר: "צר לי עליך אחי יהונתן, נעמת לי מאד, נִפְלַאְתָ אהבתך לי - מאהבת נשים"!

כלומר, שדוד המלך מגדיר כאן את האהבה העצומה שהיתה בניהם, עד כדי כך שהיתה יותר חזקה מאהבת נשים! "נִפְלָאָה אהבתך לי - מאהבת נשים"!
אהבה שלנו היתה חזקה ועצומה שכל כך היתה קשורה בלב ובנפש - עד כדי כך ש"אהבת נשים" היתה כעין "מישחק" לעומתה!
וכאן אנו עומדים ושואלים בתמימות:
הלא התאווה החזקה והקשה ביותר שמתחילה אצל האדם כבר בגיל הבגרות, זוהי "תאוות נשים"! זו הניסיון המר והקשה ביותר מכל שאר התאוות! וא"כ כיצד דוד המלך בא ואומר, שיש אהבה יותר חזקה מאהבת נשים? וכי יתכן מבחינה 'רְגְשִׁית' שאהבת חברים - תהיה יותר חזקה - מאהבת נשים?
ואולם דוד המלך, שהיה אדם טהור וקדוש, הוא ידע טוב מאד להגדיר בדיוק, מהי התמונה האמיתית של "אהבת נשים"!
'אהבת נשים' - זו בעצם לא אהבה של "נתינה", אלא היא מבוססת בעיקרה על יסוד ה"לקיחה"! על יסוד ה"נצלנות"! האדם טבוע בתוכו אהבת נשים - לא בגלל שיש לו "הערכה והערצה" כלפי נשים, אלא האהבה הזאת נובעת מחמת הסיבה הפשוטה, שיש לו לאדם דחפים ויצרים פנימים, ודרך האהבה של הנשים - הוא מקבל את סיפוקו, ובכך הוא מצליח "להשקיט" לעצמו את היצרים והתאוות שטבועים בתוכו!
נמצא שאהבה הזאת, אינה מכוונת כלפי גוף מסויים בדוקא, אלא "הכלל" באהבה הזאת: שכל מי שיכול להעניק ולספק לי את האנטרסים האישיים שלי - אני אוהב אותו!
וא"כ, האם לאהבה כזאת יתכן לקרוא: אהבת "הזולת" - - - ? הלוא 'הזולת' במקרה הזה - הוא רק "צעצוע מְגֻרֶה" - שאני מנצל אותו - אך ורק לטובתי האישית בלבד!
[וכפי שידוע, שהאשה משתוקקת יותר ליחס, תשומת לב, ואיכפתיות מצד הבעל, וללא זה היא מרגישה עצמה מנוצלת, מושפלת, ובזויה!!!
וא"כ לאחד "שאוהב" כזה - הייתכן לקרוא לו שהוא אוהב את "הזולת"? - - -
ודי בהערה זו - למי שמבין!]
הנה, זוהי בעצם התמונה האמיתית לכל "אהבת הנשים" ש'נוצצת' היום ברחוב! אִינְטֶרֶסַנְטִי - ולא איכפתי! תַּאֲוָתָן - ולא אהבה! נַצְלָן - ולא נדבן!
ועל זה בא דוד המלך ואומר, שהאהבה שהיתה בינו לבין יהונתן - לא היתה בשום אופן כמו "אהבת נשים"! היא לא היתה בנויה כלל על בסיס של 'לקיחה' אלא רק על 'נתינה'! היא לא היתה בנויה על בסיס של מילוי אינטרסים וחשבונות אישיים, אלא רק

על אהבת החבר לכשעצמו, מבלי שום ציפייה לקבל 'טובת הנאה' בחזרה! אהבה שלא היתה בנויה על תאוות הלב, אלא היא הייתה יוצאת מֵהַנְּשָׁמָה - לַנְּשָׁמָה!
שהרי יהונתן היה "נסיך" בנו של המלך - ובכ"ז הוא היה מוכן למסור לחברו דוד את כל כסא המלכות, מבלי לחשוב אפילו לרגע, "מה זה יתן לי, ומה אני יקבל תמורת זה"!
ואם נסכם את כל זאת בשני מילים, נבוא ונאמר: אהבת דוד ויהונתן התחילה אצלהם מהשכל ולא מהרגש! ואהבה שמבוססת על הכרת השכל - זו נקראת אהבה שאינה תלויה בדבר, שאינה בטילה לעולם!
ולאהבה מסוג זו, צריך כל זוג לשאוף להגיע:
לסוג האהבה של "דוד ויהונתן" שהיתה בנויה תחילה על הכרת השכל! על הכרת ערך האישיות של החבר! על הכרת התכונות הטובות שלו! ורק אח"כ, כשהאהבה הזאת הגיעה לידי הסכמת השכל - רק אז יש רשות לְפַתֵּח גם את ה"רגש"! ואהבה כזאת שבנויה על הרגש וגם על השכל - יש לה בסיס חזק שאינו תלוי בשום דבר ואינו בטל לעולם!
כי זאת עליכם לדעת, אחים יקרים: ש"אהבה" לא צומחת מאליה! "אהבה" לא מוצאים ברחוב! "אהבה" לא 'נידלקת' ממבט ראשון! ולמה? משום שהאדם מצד טבעו - אוהב רק את עצמו, ואת כל מוחו ומירצו הוא משקיע כל היום - בְּאֵיךְ למלאות יותר את האינטרסים הָאִישִׁיִים שלו!
ולכן כדי ליצור אהבה ששני בני הזוג יהנו ממנה, אהבה שתחדור לתוך עומק 'נשמתם' של בני הזוג ולא תהיה רק "הצנה" מֵהַפֶּה ולחוץ - כדי להשיג אהבה כזאת, צריך הרבה שנים של נתינה והענקה אחד לשני! צריך הרבה חום, ופינוק, ותשומת לב אחד לשני! הרבה דיבורים והרבה קשר נפשי אחד לשני! וכך בצורה כזאת, אט אט האהבה מטפטפת לתוך עימקי הלב, ונהפכת להיות אהבה 'מוּצָקֶת' עם "שורשים"! אהבה שאינה תלויה בשום גורם חיצוני, ולא בשום יופי חיצוני!
הנה, שימו לב ותראו: מי אוהב יותר? האם האמא לבן, או הבן לאמא? ברור שהאמא אוהבת את בנה וקשורה אליו 'נפשית' - יותר מאשר הבן כלפיה!
ומדוע זאת? משום שהאמא כל הזמן מעניקה ונותנת לילד חום ואהבה, ותשומת לב, ופינוק, ועזרה, וסיוע, וכך היא נותנת, ונותנת, ונותנת, עד... שהיא נקשרת לתוך הנשמה של הבן!

שכן, זה כלל גדול בכוחות הנפש של האדם: במי שהוא יותר נותן ויותר משקיע - כך הוא יותר נקשר אליו מבחינה 'נפשית', והרגש של האהבה שלו - הולך ומתעצם כלפיו מיום ליום!

וכך הוא גם ביחס של אהבה שיש בין הבעל לאשה:

בעל - זה כמו מים, ואשה - זה כמו תרכיז של "פֶּטֶל" אדום! ומה עושים ה'נישואין'? לוקחים את תרכיז הפטל ושופכים אותו לתוך כוס המים! אך האם המים מקבלים מיד את צבע הפטל ונהפכים להיות בגוון של צבע אדום? לא ולא! הצבע אומנם מחלחל לתוך המים, ואולם הוא נשאר עדיין עומד "מעורפל" בתוך המים הצלולים. וא"כ, אם רוצים שהמים יספגו חזק את הצבע האדום של הפטל, מה צריך לעשות? פשוט, לוקחים כפית ומערבבים חזק את המים עם צבע הפטל, עד שהצבע מתפשט על כל הכוס, ובצורה כזאת אנו מקבלים מים עם גוון 'אדום' לכל דבר!

וכך הוא בדיוק בחיי הנישואין:

אם הבעל והאשה רוצים לקבל את אותו גוון של צבע, את אותו קשר נפשי ואהבה פנימית - לשם כך חייבים לקחת כפית ולערבב את שני הטבעים יחד! לְמַזֵּג את האופי של הבעל עם האופי של האשה, ו"לערבב" אותם ביחד - עד שנקבל צבע אחיד ומאוחד, שנהפך להיות לעצם אחד ולבשר אחד!

זהו ה"מַתְכּוֹן" ליצירת אהבה עמוקה בין בני הזוג, ואנו לא נותר לנו אלא לאחל להם, את הברכה המיוחלת שטמונה ב"ראשי התיבות" של המושג "אהבה": אושר וחום, הרגלים ותפנוקים, ברבות הימים - הם יכו שורשים! בהצלחה.

סגולה לבניית בית שיהיה בהצלחה

מובָא בזוה ק (פ' תזריע דף נ' סע א) שֶׁכַּאֲשֶׁר הָאָדָם בָּא לִבְנוֹת בַּיִת, יַעֲמֹד וְיֹאמַר שֶׁבּוֹנֶה הוּא בַּיִת זֶה לְשֵׁם ה', דְּהַיְנוּ שֶׁבְּבַיִת זֶה יִשְׁמֹר מִצְוֹות ה' כָּרָאוּי לְבֵית יְהוּדִי, וְיִהְיֶה בֵּיתוֹ זֶה בַּיִת לַעֲבוֹדַת ה' לְחַנֵּךְ בּוֹ בָּנִים וּבָנוֹת לְתוֹרָה וּמִצְוֹות לְצָנִיעוּת וְיִרְאַת ה', וּבְזֶה מְסַלֵּק הַסִּטְרָא אַחֲרָא מִן הַמָּקוֹם שֶׁלֹּא תַּזִּיק לוֹ לְעוֹלָם. וּבְסֵפֶר פֶּלֶא יוֹעֵץ כָּתַב שֶׁלְּכֵן כְּדַאי שֶׁיִּבְנֶה אָדָם בַּיִת בְּעַצְמוֹ עַל יְדֵי פּוֹעֲלִים וְלֹא יִקְנֶה בַּיִת מוּכָן, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל קֹדֶם הַבְּנִיָּה לוֹמַר שֶׁבּוֹנֶה הַבַּיִת לְשֵׁם ה', וְאִם אֵין לוֹ אֶפְשָׁרוּת רַק לִקְנוֹת בַּיִת מוּכָן, בְּרֵאשִׁית יְשִׁיבָתוֹ בּוֹ יָבִיא עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם יִרְאֵי ה', וְיִלְמְדוּ שָׁם סֵדֶר הַלִּמּוּד לַחֲנֻכַּת הַבַּיִת, כְּדֵי שֶׁרִּאשִׁית חִנּוּךְ הַבַּיִת יִהְיֶה לַתּוֹרָה וְהוּא מוֹעִיל מְאֹד כְּדֵי לְסַלֵּק כָּל מִינֵי מַזִּיקִים וּמַרְעִין בִּישִׁין מֵהַבַּיִת הֶחָדָשׁ.

והגר ח פָּלָאנְ'י מֵביא בְּסִפְרוֹ מוֹעֵד לְכָל חַי (סי' י' אות צה) בְּשֵׁם אֲבִיו אַבִּיר יַעֲקֹב שֶׁאָמַר, בָּדוּק וּמְנֻסֶּה, שֶׁכָּל בַּיִת שֶׁמְּנִיחִים בּוֹ אַמָּה עַל אַמָּה (חֲצִי מֶטֶר עַל חֲצִי מֶטֶר בְּעֵרֶךְ) מוּל הַפֶּתַח

שֶׁבִּכְנִיסָתוֹ לְבֵיתוֹ מִבְּלִי סִיּוּד, וּמַרְאֶה לְבֵנִים כְּמַרְאֶה הַטִּיט (- וְהוּא בְּעֶצֶם הֲלָכָה בשו ע) אֲזַי אוֹתוֹ הַבַּיִת יִהְיֶה נָכוֹן עַד עוֹלָם, וְזֶהוּ זֵכֶר לְחֻרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁחָרַב בַּעֲווֹנֵינוּ, וּבְזָכְרֵנוּ אֶת חֻרְבָּנוֹ נִנָּצֵל מֵחֻרְבַּן בָּתֵּינוּ חָלִילָה.

הגרע"י יוסף זצ"ל בשו"ת "יבי"ע אומר" (ח"ו סי' ח) מביא בשם הזוהר הקדוש, שחלה חובה על כל הקהל לעמוד בזמן החופה, מפני השכינה הנמצאת בשעה ההיא באותו מקום. בזמן חופה וקידושין - הקב"ה ישתבח שמו נמצא שם. בברית מילה יש לעמוד כי אליהו הנביא מגיע לשם. כתב הב"ח (אבה"ע סי' סב), שאומרים בזימון שלאחר שמחת החופה: "נברך אלוקינו שהשמחה במעונו", מפני שהקב"ה, ישתבח שמו, שמח איתם! וממילא אין זה סתם טכס לציון קשר בין שני בני זוג, אלא "השמחה במעונו" מתהווה ע"י חופה קדושה זו.

ואמרו במסכת ברכות (ח.), שבא"י היו שואלים את החתן והכלה: "מוצא או מצא?", יש פסוק: "מצא אשה מצא טוב" ויש פסוק: "ומוצא אני מר ממוות את האשה", הכוונה בכל זה, שצריכים להיזהר מאוד בחיי נישואין, כדי שלא יבואו להרגיש מר ממוות, ח"ו, ואז חייהם אינם חיים (ביצה לב:), וזה קשה יותר ממוות, רח"ל (יבמות סג.); או להרגיש "מצא אשה מצא טוב" ולחיות חיים מאושרים. במה זה תלוי? - באמונה!

מי שאומר "מוצא אני" וסומך על דעתו ושכלו וכוחו, טועם לבסוף מר ממוות, כי הקב"ה לא משתתף איתו בזה כלל ועיקר ואז עולה הכל באש, כי שם י - ה פרח מביניהם, שכידוע: "איש ואשה שזכו - שכינה ביניהם" (סוטה יז.). כשיוצאת ה"יו"ד" מאיש וה"ה"א" מאשה נשארת 'אש' ר"ת: אין שקט, אין שלווה, אין שלום, אין שלמות, אין שכינה.

"מצא אשה" פירושו, שאומר שהכל מאת השי"ת, ולגבי דידי האשה היא כמו מציאה, שלא טרחתי עליה ולא עמלתי לבקשה ככסף וכמטמונים ולא סמכתי על דעתי בבחירתה, אלא שאלתי רבנים גדולים בעלי ניסיון ובעלי דעת תורה וקיבלתי עצתם והדרכתם לכל המצטרך לי. והקב"ה, ישתבח שמו, הנמצא תמיד עם מי שתולה בו הכל, נתן להם עצה טובה להדריכני בדרך מישרים, וממילא "מצא טוב".

ואמרו בגמרא (מו"ק יח:) שיש הוכחות מהתורה, מהנביאים ומהכתובים שהקב"ה, הוא המקשר בין בני הזוג. מהתורה - שנאמר אצל לבן: "ויען לבן ובתואל ויאמרו: מה' יצא הדבר"; מהנביאים - בעניין שמשון הגיבור: "ואביו ואמו לא ידעו כי מה' היא" מהכתובים - "בית והון נחלת אבות ומה' אשה משכלת. " והסביר ב"עיון יעקב" שם, שהביא שלושה פסוקים לרמוז בהם על שלושת סוגי השידוכים הקיימים: הפסוק

שבתורה מרמז על יצירת קשר בין חתן וכלה ששניהם צדיקים, כמו זיווגם של יצחק ורבקה; הפסוק בעניין שמשון מרמז על זיווג בין צדיק ורשעה, והפסוק בכתובים מרמז על רשע וצדקת, כמו אביגיל אשת נבל, ואשתו של און בן פלת.

הגר"י זילברשטיין שליט"א רבה של רמת אלחנן מספר על חמותו הרבנית אליישיב ע"ה על מסירות נפש עילאית ועל אהבת תורה ומסירות נפשה לרב הגדול הרב יוסף שלום אליישיב זצ"ל. שביום הראשון לאחר הנישואין שלחה את בעלה הרב הגדול לישיבה ללמוד, ואמרה שקיום הפסוק "ושימח את אשתו אשר לקח" הגדול ביותר יהיה אם אתה תהיה שם. וכן ביום בו נפטרה בהיותה על ערש דווי וכבר לא היה בכוחה להוציא מילה מהפה רמזה בידיה לבעלה שילך לבית המדרש ושאין היא זקוקה לו כאן!! ע"כ.

תרי"ג מצוות יש בתורה הקדושה, ומכולן לא פתח הקב"ה אלא במצוות פריה ורביה. שהקדימה לשאר מצוות "ויברך אותם אלוקים ויאמר להם אלוקים פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה" (בראשית א, כח), כיוון שכל כך חשובה וגדולה מצוות הנישואין שהיא ראש וראשונה לשאר מצוות, והיא הנותנת לאדם ישוב הדעת בתורה. שמחה וברכה, טובה, חומה ושלום, ומביאתו על תיקונו והשלמתו הגופנית והנפשית. מלפנים בישראל היה מנהג כשר וטוב להשיא את הבנים והבנות בעודם צעירים לימים, ומסייעים להם במזונותם לאחר נישואיהם, עד עת שיוכלו לבדם לשאת עליהם עול פרנסתם. ואפילו מי שפרנסתו דלה ודחוקה אינו נמנע מלקיים מנהג זה בבניו ובנותיו, אלא מרבה עליו דוחק ועול קשה כדי להשיא בניו ובנותיו סמוך לפרקם. וכל המשיא בנו וביתו סמוך לפרקם הרי הוא מצילם מן החטא ומהרהור רע, ומכל שאר מבוכות הנפש שאורבים לאדם להכשילו.

"קשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף". נשאלת השאלה וכי אצל הקב"ה שייך לומר קשה?! אלא אומרים בעלי המוסר כשם שאי אפשר לחתוך מים בסכין או במספריים וצריך לשם כך לשדד מערכות הטבע ולהפוך סדרי בראשית, שהרי הפסוק אומר "לגוזר ים סוף לגזרים". כך לחבר שתי לבבות, שתי עולמות שונים אחד מהשני שגדלו והתחנכו בתנאים ובמקומות שונים, זה כעין הפיכת סדרי בראשית, וזה רק בידי הקב"ה ישתבח שמו!!

אברהם אבינו ע"ה משביע את אליעזר עבדו, זקן ביתו, שילך ויקח אישה לבנו מארם נהריים, מקום הולדתו ולא מארץ כנען. בארם נהריים היו עובדי עבודה זרה אבל לא היו דבוקים בה ממש, כמו שמצינו אצל לבן הרמאי שאמר ואנוכי פיניתי הבית מעבודה זרה, כך פירש רש"י במקום. אולם בארץ כנען היו בנות בעלות מידות רעות. אומר אברהם

אבינו יסוד גדול בפרק ''הנושא אישה'': עדיף לקחת נערה שהוריה עובדים ע''ז ולשקם אותה, לחזק אותה בתורה ומצוות ויראת שמים מאשר לקחת נערה בעלת מידות רעות שזה בבחינת מעוות לא יוכל לתקון! וכן אמר ''החזון איש'' זיע''א שעדיף לקחת בת לא חרדית כל כך אבל בעלת מידות טובות, מאשר לקחת בת של ראש ישיבה שהיא בעלת חוצפה! וכן התבטא פעם רב דרבנן הגה''צ רבי עזרא עטייה זיע''א שאמר ''תחפשו אישה שתהיה מבית טוב של תורה ומצוות, ושיהיה לה יראת שמיים, וכל שאר הדברים של כסף וכיוצא בזה, ה' יעזור''. ע''כ.

והנושא אישה צריך שיעשה זאת לשם שמים דהיינו שהוא נושא אישה כדי להקים בית לשכינה, כפי שאומרת הגמרא איש ואשה שזכו שכינה ביניהם. ולא ישא אישה בגלל דברים שוליים כגון ממון, דירה, או מכונית, או בגלל שיש לה שתים עשרה שנות לימוד או מקצוע חשוב וכו', שהכל הבל ורעות רוח, והרי זו אהבה התלויה בדבר, שאם יתבטל הדבר ביום מן הימים, תתבטל האהבה.

כתוב אחד אומר ''אשת חיל מי ימצא'' פרוש שקשה למצוא אשת חיל, ופסוק אחר אומר ''רבות בנות עשו חיל'' פרוש שהרבה בנות עשות חיל לכאורה ישנה כאן סתירה מפסוק לפסוק?

אלא, 'רבות בנות', פסוק זה מדבר על בנות שעדיין לא נשואות אז הן אומרות ''אני רוצה בן תורה, חייל בתורה, אני אעזור לבעלי שיעשה חיל ויגדל בתורה'' הרי מחשבה זו היא טהורה אך היא רק תיאורתית קודם הנישואין.

אבל הפסוק ''אשת חיל מי ימצא'' מדבר על איש ואשה נשואים, ובמצב של נישואין זה יותר קשה להתנהג כמו אשת חיל, שדברים שרואים מכאן לא רואים משם. ולכן אמר אשת חיל מי ימצא. וה' יעזור לנו אמן ואמן.

למה צריך ילדים ? !

בראשית ל' פרשת ויצא פסוק כ''ב: ''ויזכור אלהים את רחל וישמע אליה אלהים ויפתח את רחמה'': ובפסוק כ''ג ''ותהר ותלד בן ותאמר אסף אלהים את חרפתי''. רש''י בשם אגדה פירש: ''כל זמן שאין לאשה בן, אין לה במי לתלות סרחונה משיש לה בן, תולה בו. מי שבר כלי זה ? בנך. מי אכל תאנים אלו ? בנך''.

פלא פלאים! וכי רחל משתוקקת לבן ומוכנה למות כמו שכתוב בבראשית ל' פסוק ט''ו ''ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב ותקנא רחל באחותה ותאמר אל יעקב, הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי'' וכל זה רק בשביל שה' יאסוף את חרפתה, שלא תתבזה בעיני בעלה

יעקב שהיה צדיק יסוד עולם? ועוד שיעקב אהב את רחל כל כך, הוא יכעס על רחל בגלל כוס שנשברה או תאנים שנאכלו?

אלא שבאמת יעקב אבינו לא היה מקפיד כי הקפדנות מדה רעה מאוד, אלא רחל אמרה אם יהיה דבר קטן ואפילו במחשבה שיעקב אולי יחשוב שאני אשמה זה יכול להיות חוצץ ביננו ואז יפגע ב"משהו מן המשהו" בשלום הבית. זאת אומרת שאפילו בשביל השלום בין זוג צריך ילדים! מכאן רואים חשיבות השלום בבית. וה' יעזור, שלא תהא שום חציצה בין איש ואשתו בבתי ישראל אמן.

מדוע שרים לחתן ולכלה: "ענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל"? הסיבה לכך שהיין היוצא מן הגפן כידוע ככל שהוא ישן יותר כך הוא משובח יותר. לכן שרים לחתן ולכלה שיהיו כמו הגפן שככול שיהיו יותר ביחד כך יהיה הקשר ביניהם יותר טוב, ולא כמו שקורה אצל אנשים שאינם שומרים מצוות שהם רצים אחרי דברים חדשים. וזה רמוז במסכת סוכה נ"ו: יצר הרע מתחדש אצל אדם בכל יום, ופרשו, שאומר לאדם "דבר זה חדש, עדין לא טעמת ?" ולאחר שטועם, אומר לו את זה עדין לא טעמת! ועל זה הדרך והתוצאות ידועות. וכל זה בגלל שהאדם נגוע בתאוות ואינו מסתפק במה שיש לו, ודבר זה גורם לרדיפה תמידית אחר דברים חדשים, ודומה לשותה מים מלוחים שאינו רווה לעולם. ה' יעזור לנו שתמיד נשמח במה שה' נתן לנו.

הנהגות לבעל כלפי אשתו:

א. יכבד את אשתו ויעריך את מעשיה.

ב. יכבד את הוריה ואת קרוביה.

ג. לא יקפיד יותר מדי על דברים גשמיים.

ד. יעודד את האשה ישוחח איתה ויקדיש לה תשומת לב ויתעניין איך עבר עליה היום, איך היו הילדים וכו'.

ה. לא יסתור את דבריה בפני הילדים שהרי בכך מחליש הוא את כוחה בבית.

ו. לא יקמוץ ידו יותר מדי.

ז. ישתדל שאשתו לא תצא לעבוד ואם צריך אז רק במקומות קודש.

ח. ישתדל לומר מילה טובה מדי פעם.

ט. כשהוא בבית יעסוק רק בדברים הקשורים לבית ולא בטלפונים וכדומה.

י. ישמור על נקיון הגוף ובעיקר בזמן המצוה.

יא. ישתדל בשבתות ובחגים להקדיש יותר לבני ביתו.

יב. ישתדל לקום מוקדם בבוקר ולא יתעצל (וראיתי בספר דרכי נועם שהאשה אוהבת בעל שקם מוקדם).

יג. שלא יספר לאשה דברים שקורים לו בישיבה או בעבודה שהם גנאי לו.
יד. יזהר שלא להכניס לביתו אנשים יותר מדי שלא יגיעו לידי קנאה או תקלה ח''ו.
טו. ישתדל תמיד לדון את אשתו לכף זכות.

הנהגות לאשה כלפי בעלה:

א. סמל האשה היהודית הוא הצניעות שזה כולל לבוש הליכה ודיבור.
ב. תשתדל האשה שלא לצאת יותר מדי לרחוב כמו שכתוב ''כל כבודה בת מלך פנימה''.
ג. שתקבל את הבעל בשמחה מטופחת ומסודרת בלבושה.
ד. תשתדל היא להיות זריזה בעבודות הבית.
ה. שלא תכנס בתוך דברי בעלה וכל שכן שלא לסתור דבריו ושלא להעיר לבעל הערות ברבים כל שכן לפני קרובים.
ו. שלא תתחבר לנשים המספרות לשון הרע ורכילות.
ז. שתכבד את הוריו וקרוביו יפה.
ח. שתבטל דיעותיה בפני דיעותיו.
ט. שלא תהיה בזבזנית יותר מדי.
י. שתמליך את בעלה וממילא היא תהיה מלכה.
יא. שלא ללכת לישון עם ויכוח או מריבה אלא בשלום. שהישן בריב קם במריבה.
יב. שתתרחק האשה מנשים שאינן חולקות כבוד לבעליהן.
יג. שלא תשמע על כל סיכסוך בין בעל לאשה ודברים אישיים הקשורים לזוג\ שזה משפיע על היחס בינה לבין בעלה אלא אם יש צורך לעזור להפנות אותם לרבנית או רב שינחו אותם בדרך הטובה.
יד. שתתעניין בלמודו של הבעל איך הוא לומד ומה הוא לומד ותדרוש שיספר לה קצת חידושים.
טו. שלעולם לא ידברו בני הזוג בעניני אישות של אחרים ושלא ידברו על דברים של חוסר צניעות או דברים שהשתיקה יפה להם שבזה הם מקדשים את עצמם. וטבע הסקרנות באדם נוטה לדיבורים, לכן על הבעל ואשתו לדעת לא לדבר כלל על חוסר צניעות ששמעו מאחרים. לא להתענין, לא לשמוע ולא לדבר. כי כל אחד רוצה לדעת מה השני עושה, והסקרנות מביאה לידי אסון.

לאחר החתונה

זמן קצר לאחר החתונה מתחילה מסכת גישושים וריחרוחים מצד הורי החתן והכלה ושאר הקרובים גם יחד, נו! מה הענינים? יש משהו ? מה חדש ? וכך שואלים הם ספק בצחוק ספק ברצינות. קצת לאחר מכן שואלים כבר בלשון תמיה ובפה פעור: מה עוד

אין שום חדש? אין עדיין בשורות טובות? עדין לא ניפקדתם? ואז מתחילים לחפש היכן קימת "הבעיה". (שלרוב אינה קיימת) אולי אצלו ? אולי אצלה ? (אולי הוא אשם? או אולי היא האשמה?) ואז מגיע שלב שבו הם מעלים השערות ומשיאים עצות, אולי תיגשו לרופא? אה כבר הייתם, ומה הוא אמר? ומה עם הבדיקות? אולי הוא שמן מדי? ואולי פגשת יולדת או כלה? ועוד אי אלו שאלות המציקות ומביכות את הזוג החדש שהם עצמם עדין לא הספיקו להכיר ולהתרגל האחד אל השני, ובכלל למציאות החדשה.

ברצוני להדגיש ולהזכיר שכל האנשים שמלחיצים את הזוג ולא מרפים מהם בימים קשים אלה, דעו לכם, הורים יקרים ומקורבים נכבדים, דוקא נידנודים אלו מחטיאים את המטרה למרות הכוונה הטובה שאיתה ובשמה באתם לעזור, מכיוון שהם יוצרים מתח ולחץ בלתי רצוי אצל הזוג, ויחד עם זה לוויכוחים מצערים ומיותרים שיכול מאוד להיות שהם הגורמים לעיכוב בעיבור, שאם כולנו ננצור לשונינו לרגע ונחשוב! וכי הם אינם רוצים להיפקד ? דעו לכם יקיריי כי אין צורך למהר ולרוץ לרופאים אלא אם כן ידועה בעיה מסוימת שבה ניתן לטפל מלכתחילה. ואולם במצב רגיל אין סיבה ליצור או לחפש בעיות שאינן קימות כלל. אלא להמתין בסבלנות ולתת לזמן לעשות את שלו. ולהתפלל למי שלו שייכות הנשמות שיזכה אותנו בזרע קדש של קיימא לעבודתו יתברך. אמן.

כשעושים שידוך מאחלים לשני הצדדים שהזיווג יעלה יפה. מה זה שהזיווג יעלה יפה? צריך היה לומר: שהזיווג יעלה טוב, שיהיה מוצלח, מדוע מאחלים שהזיווג יעלה יפה? מדוע בחרנו במילה "יפה"? אלא אומרים דבר נפלא: מדוע אומרים שהזיווג יעלה יפה? כי "יפה" בגימטריה זה צ"ה. ומה זה רומז? אם תפתחו את ספר המצוות, ספר החינוך במצוה מספר צ"ה, תראו איזה פלא, המצוה שרשומה שם היא: "וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם" (שמות כה, ח) – זוהי מצוה יפה! הבית היהודי הוא בית להשראת השכינה ואז זה יפה! אם יש יו"ד קי – איש ואישה זכו, אזי שכינה ביניהם, ואז הזיווג יעלה יפה, זהו הדבק האלוקי שמדביק בין הבעל והאישה ואז הזיווג יעלה יפה ואז זה בנין עדי עד ואז זה "זֶרַע בֵּרַךְ ה'" ו"בָּנֶיךָ כִּשְׁתִלֵי זֵיתִים" – אהבה, אחוה, שלום ורעות.

תכלית בנין הבית היהודי, סוד הצלחתו וקיומו, הוא השראת השכינה בתוכו שנאמר: "וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ", והשראת השכינה!

אומרים עוד, מה פירוש שהזיווג יעלה יפה? אנו אומרים בתפילה "אֱמֶת וְיַצִּיב וְנָכוֹן וְקַיָּם וְיָשָׁר וְנֶאֱמָן וְאָהוּב וְחָבִיב וְנֶחְמָד וְנָעִים וְנוֹרָא וְאַדִּיר וּמְתֻקָּן וּמְקֻבָּל וְטוֹב וְיָפֶה הַדָּבָר הַזֶּה עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד"!!! אומרים את זה אחרי קריאת שמע. יש כאן 15 שבחים להקב"ה. אומר רב שלמה זלמן אויירבאך: כוונת המילים "שהזיווג יעלה יפה" שהזיווג יעלה עד

"יָפֶה", שהזיווג יעבור את כל 15 השבחים לבית החדש שנבנה בישראל, שיהיה בית של אמת ושל יציב ושל נכון וקיים וישר ונאמן ואהוב וחביב ונחמד ונעים ונורא ואדיר ומתוקן ומקובל וטוב ויפה, מה? הדבר הזה עלינו לעולם ועד – בנין עדי עד!

מעשה נפלא מובא בספר "נפלאים מעשיך" (פרק א): מעשה באחד שקנה כלי זהב גדול, אך יש בו תערובת נחושת ולא נודע כמה תערובת יש בו, והוא קנאו באלף זהובים על המזל, יתכן אחר שיתקנו ירויח בו שני אלפים זהובים, ויתכן שלא יעלה בידו אלא חמש מאות זהובים ויפסיד חמש מאות, והוא אחר שקנאו ומסר המעות, בא לביתו עצב כי לבו דואג הרבה שמא יפסיד בו ונתחרט על זאת, וכיון שנכנס לביתו עצב בא חברו האחר והיה עושה לפניו דברים של בדיחות ומדבר מילי דבדיחותא הרבה, והוא לא פנה אל הבדיחות שעשה חברו, ולא נראה בפניו שחוק כלל, אחר כך בא חברו השני ויאמר לו, זה הכלי שקנית היום יש לך בו מזל טוב כי בא לידי ועינתי בו היטב, כי לי אמנות וחכמה בדברים אלו והכרתי שתערובת נחושת שבו היא מועטת ובלי שום ספק תרויח בו שני אלפים זהובים, וזה שחקו בפניו ושמח שמחה גדולה, ובנו של אותו האיש היה יושב מרחוק ולא שמע מה דיבר השני, ורק ראה את הראשון שעשה בדיחות הרבה שכל השומעים שחקו הרבה, ורק אביו יושב עצב ולא נראה שחוק בפניו, וראה השני דבר עשר מלים ואביו צהבו פניו ושמח שמחה גדולה, ואחר שקמו עמד הבן ושאל את אביו, למה לזה כך ולזה כך?

אמר לו בני, הראשון ידע מקח שלי שקניתי הכלי באלף זהובים, נכנס אצלי ועשה בדיחות מבחוץ, אדרבה דאגתי יותר על המקח, כי אמרתי למה זה בא לעשות בדיחות לפני לשמח אותי לעת עתה, על כן ודאי ידע שהמקח רע וכדי להעביר הצער בא לשמח אותי, ומה תועיל השמחה אם יש הפסד גדול במקח, אך השני דבר לי בשבח המקח שהוא ידע והכיר בו שהוא מקח טוב, שבודאי יש בו רווח הרבה, על כן שמחתי,

יצא לנו מזה מוסר גדול כי הנהנה מסעודת חתן צריך לשמחו דהינו לשבח את הכלה בפניו כמו שכתוב כלה נאה וחסודה וכו' להניח ברכה אל ביתך וכו' שכל זמן שהיה שרוי בלא אשה היה שרוי בלא שמחה בלא תורה בלא חומה וכו', ומעכשיו יהיה כלי מוכשר לקבל כל הברכות הללו, ואם ישתוק ולא ישמח את החתן נמצא שהוא גורם צער לחתן שהטיל רחיים בצוארו, ושמא המקח שבידו אינו כדאי? כדעת איזה בני אדם בורים שחושבים שהאשה מקח רע לאדם חס ושלום, על זה אמרו חז"ל כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר החמשה קולות, והמשמחו זוכה לתורה שנתנה בחמשה קולות. ע"כ.

מסופר (פרקי דרבי אליעזר פרק יז) על איזבל הרשעית שהיה ביתה סמוך לשוק, וכל חתן שהיה עובר בשוק היתה יוצאה מתוך ביתה ומוחאת כפים ומקלסת בפיה ומהלכת עשר צעדות, ונתנבא עליה אליהו זכור לטוב שהכלבים יאכלו את איזבל בחלק יזרעאל והאברים שהיו גומלי חסד לא שלטו הכלבים בהם שנאמר (מלכים ב ט לה) "וַיֵּלְכוּ לְקָבְרָהּ וְלֹא מָצְאוּ בָהּ כִּי אִם הַגֻּלְגֹּלֶת וְהָרַגְלַיִם וְכַפּוֹת הַיָּדָיִם"

וכן (שם טז) "שבעת ימים החתן דומה למלך, מה המלך הכל מקלסין אותו שבעת ימי המשתה, כך חתן הכל מקלסין אותו שבעת ימי המשתה, מה המלך לובש בגדי כבוד כך החתן לובש בגדי כבוד, מה המלך שמחה ומשתה לפניו כל הימים כך החתן שמחה ומשתה לפניו כל שבעת ימים, מה המלך אינו יוצא לשוק לבדו כך החתן אינו יוצא לשוק לבדו, מה המלך פניו מאירות כאור החמה כך חתן פניו מאירות כאור החמה שנאמר והוא כחתן יוצא מחופתו".

וראוי להחמיר לעמוד בפני החתן (אם משום שהוא דומה למלך, אם משום שהוא עוסק במצוה, אם משום שלחתן נמחלים לו כל עונותיו) בכל שבעת ימי המשתה אך אין זה חיוב מעיקר ההלכה ואפילו אם עובר תוך ארבע אמותיו אלא חומרא בעלמא. (שו"ת יביע אומר חאה"ע סי' ח אות ב, ילקוט יוסף שובע ברכות פרק יח).

וראה לילקוט יוסף (שובע שמחות חלק א פ"יד) שכתב שגם מי שלא נהנה מהסעודה מצוה עליו שישמח את החתן והכלה, אך מי שנהנה מהסעודה ואינו משמח את החתן, מאחר שיש עליו חיוב לשמחו, עובר בחמשה קולות. וכן החיוב לשמח חתן וכלה הוא בכל שבעת ימי המשתה, ולא רק בליל החתונה. ע"כ.

ויהי מקץ שנתיים ימים ופרעה חולם וכ"ו.

ידוע ששלושת השאלות הראשונות בעולם העליון הם ראשי תיבות 'מקץ' שזה: משא ומתן באמונה, קבעת עתים לתורה, צפית לישועה: ולאשה גם רמזו. 'מקץ' ר"ת מקוה, קדושה, צניעות. והחפץ חיים כתב מקנא אני בעולם הבא של מי שזָּכְתָה אשה אחת לילך למקוה! והדברים מדברים בעד עצמם.

במעלת טהרת המשפחה: מעשה בקיבוצניק שהיה מאושפז בבית החולים וישב אדם דתי מאוד לידו, וראה זה פלא כל מי שבא לבקר את הקיבוצניק היו חרדים מאוד אם זה גברים כולם עם כיפה גדולה וציציות. ואם זה נשים כולם צנועות עם כיסוי ראש וגרביים, אחרי שהלכו הוא שאל אותו מי אלה שבאו לבקר אותך? אלה בני ובנותי חתני וכלותי. ענה הקיבוצניק. איך יתכן שזכית לכך מה עשית, תספר לי! אמר לו הקיבוצניק זה ודאי בזכות אשתי.

אני הכרתי את אשתי בקיבוץ ורציתי להתחתן איתה, והיא אמרה לי שרק בעוד חודש היא תחזיר לי תשובה, לאחר חודש בערך היא אמרה לי שאינה מוכנה להתחתן איתי אלא אם כן אנחנו שומרים טהרת המשפחה! הסתכלתי עליה כאילו השתבשה בדעתה, הרי היא מחללת שבת ועוד דברים, מה קרה לך פתאום שאת רוצה טהרת משפחה? ואז היא סיפרה שהיא היתה ילדה בשואה בגיל חמש בערך ונסעה עם אמא שלה ברכבת לתאי הגזים, ואמא שלה הושיבה אותה על ברכיה וישבו ליד הדלת. אמרה לה אמה: תקשיבי ילדתי. האדם מורכב משני חלקים גוף ונשמה. הגוף זה המעטפה והנשמה זה הפנים. הגופות שלנו עומדות להיפרד, אבל נשמותינו אף פעם לא יפרדו כי הנשמה חיה לנצח!

אבל אם את רוצה שאני ישאר אמא שלך בשני העולמות אני יגיד לך עכשיו שתי מילים ותחזרי עליהן כל יום כמה פעמים, וכשמישהו יציע לך נישואין תבדקי מה זה ותקיימי, והשני מילים הללו היו כמובן "טהרת המשפחה". וכשנפתחו הדלתות ברכבת, האמא גלגלה אותה והקב"ה עשה ניסים ולא ראו אותה. ובחודש הזה היא למדה טהרת המשפחה, ושמרנו טהרה על הצד הכי טוב שאפשר. ואלה הבנים והבנות ואלה החתנים והכלות!

אנו נמצאים בדור שרואים איך זוגות מתחתנים ברוב פאר והדר, אך משום מה לא עובר זמן רב ומוצאים אותם שנתגרשו אחד מהשני, ודבר כזה לא היה בשום דור עד לדורנו זה. ויש להתבונן מה הוא הדבר שמשבש את החיי נישואין עד שרוצים להיפרד? ואפילו כשיש כמה ילדים בבית, שהאבא וגם האמא יודעים שבניהם ובנותיהם הולכים להיות מעין יתומים בחיי אביהם ואימם, ואם תיקח את המילה 'נישואין' זה יוצא גם 'שונאין'. וכמה זוגות לפני החתונה ראינו בעינינו שנראה שאין מאושרים להיות ביחד יותר מהם, וכמה ימים אחרי החתונה ובמקרה הטוב זה חודשים אחדים הכל מתרסק כמו בניין של קרח, והם חיים כמו זוג יונים, וכל יום מישהו אחר עף מהבית. לכן נציג כאן כמה מן הבעיות שאם הגבר או האשה ינסו לפתור אותם, חייהם יהיו על בסיס טוב יותר.

ונתחיל מן הבעיות החמורות והקשות ביותר: (א) טהרת המשפחה, שרבי מאיר בעל הנס מלמדנו שהאשה אחר שיוצאת מהמקוה, היא חביבה לבעלה כיום כניסתה לחופה, וממילא זוג שכל חודש מתחתן מחדש האם יש סיכוי שייפרדו? לעולם לא! אלא שיש כאלה שאומרות שגם אחרי המקוה אין שינוי משמעותי ונשאר אותו הדבר, אם כן מה הסיבה? והיכן החתונה מחדש? התשובה לכך היא בזמן של האיסור, האם נזהרים בכל

הדברים? או שמא ישנים בלא הפרדת מיטות. שהרי גם אם המיטה ענקית ולא נוגעים אחד בשני, זה איסור חמור מאוד!

האם נזהרים לא לנגוע אחד בשני אפילו בבגד ולא מעבירים מיד ליד (והיה מעשה באחד שהיה מקפיד בהכל, אבל פעם אחת לצורך העברת דירתם הם הרימו דברים ביחד ולא נזהר גם מלהושיט לה, ואחר שטבלה היא נטמאה בשעת מעשה), וכמו בכל מכשיר חשמלי יש הוראות תפעול, ואם תעשה את כל ההוראות חוץ מאחת, לא תוכל להשתמש במכשיר. כך בעניין הזה שאם רבי מאיר בעל הנס אמר שהאשה חביבה לבעלה כיום חופתה, זה ממש כך, אלא שצריך לנקוט לפי הוראות היצרן שזה בורא עולם.

ופעם הרב נחום דימאנט שליט"א בשיעוריו הרבים לשלום בית, שאל את הנשים במה הן רוצות שהבעל ישמח אותן, האם לקנות לכן כל יום שמלה חדשה? או אולי יביא להן מתנות יוקרתיות וכדומה? ורובן המכריע של הנשים אמרו לרב: שהבעל יישב איתנו ויתן לנו תשומת לב על ידי שידבר עימנו. כלומר היחס לאשה חשוב לה יותר מהכל!

בעיה שניה שמפירה את שלום הבית, הוא האגו העצמי! האנוכיות! ה'אף הגבוה' שיש לכל אחד מבני הזוג שאינו מוכן לוותר ראשון!

אמר רבי עקיבא איש ואישה שזכו שכינה ביניהם, לא זכו אש אוכלתם, ובודאי שזכו זה לא גורל של מפעל הפיס, אלא שזככו את מידותיהם ומוותרים אחד לשני, ואם ניקח את המילה 'זית' שזה גימטריא 417, ונוריד ממנה 390 שזה גימטריא 'שמן', אזי ישאר לנו גימטריא 27 שזה 'זך', כלומר שאם נתבונן בעשיית השמן נראה שבאים לעץ הזית ומכים בו במקלות כדי להוריד ממנו את הזיתים, ואחר כך דורכים חזק על הזיתים כדי להוציא את השמן. וככל שדורכים וכותשים יותר את הזיתים כך יוצא יותר שמן שממנו יוצא האור של נרות שבת ונרות חנוכה.

וכך האדם שהוא זך וותרן, וכמה שפוגעים בו הוא מקבל באהבה והוא נעשה יותר משובח. ולכן כל אדם שרוצה לבנות את ביתו כראוי ויחיה חיים טובים ומאושרים יזכך את מידותיו.

כתוב: ''חכמות נשים בנתה ביתה'' (משלי יד א) - זו אשתו של און בן פלת. ''ואִוֶלת בידיה תהרסנו'' - זו אשתו של קרח.

הכל מהאשה אשר בונה ואשה הורסת. הגמ' במסכת ברכות (ח.), אומרת: ''על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצא'' (תהלים לב ו). לעת מצוא זו אשה, שנאמר: ''מצא אשה מצא טוב'' (משלי יח כא). כי בחכמה יבנה בית. כששלמה המלך נשא את בת פרעה לאשה, תנאי עשתה עמו שיבנה לה ארמון משלה שתשב בו. שלמה הסכים לתנאי זה.

אחר הנישואין ביקשה בת פרעה משלמה לעמוד בתנאו. אמר לה: כן הוא אני אבנה לך ארמון. אמרה בת פרעה: אני רוצה שהארמון יהיה בנוי מעצמות כל העופות שבעולם אחד לא יחסר! שלמה שידע את שפת כל הבריאה קרא אליו את כל העופות אך עוף אחד בשם חול לא הופיע. אמרה בת פרעה: איני מוכנה לכך, אני רוצה גם אותו. שיחרר המלך את כל העופות ואמר להם לחזור בעוד שלושה ימים. כעבור יום הגיע העוף חול אל המלך. שאלו המלך: היכן היית אתמול? ענה העוף: משוט בארץ ומהתהלך בה, הייתי בסוף העולם. שאלו המלך: מה מעשיך שם? ענה העוף: הלכתי לבדוק כמה גברים בעולם וכמה נשים. שאלו המלך: ומה המסקנא? ענה העוף: 80% נשים 20% גברים, אמר המלך: לא יתכן כדבר הזה, אלא זה מחצה על מחצה, אולי יש יותר נשים. אמר העוף: אני מתכוין לגברים שמתנהגים כנשים, כפי שאמרו חז"ל: "אשרי מי שבניו זכרים" וכי יש בנים נקבות?! אלא שמתנהגים כנקבות שפטורות מן המצוות. שאל העוף את המלך: לצורך מה קראת לי מסוף העולם? ענה לו המלך: שאשתו בת פרעה ביקשה ממנו לבנות לה ארמון עם עצמות כל העופות. אמר לו העוף: הרי כל העופות באו עפ"י צו המלך פרט אלי וכי לא יכולת לבנות לה ארמון? ענה המלך: היא התעקשה שגם אתה תבוא. אמר העוף: זהו שאמרתי, שישנם גברים שמנתהגים כנשים, שנשים שולטות עליהם. אני מתפלא עליך כבוד המלך ירום הודו "חכם שבחכמים" החכם מכל אדם אשר על פני האדמה לפניו לא היה כמוהו ואחריו, היאך הלכת שולל אחר אשה?! לא יהיה. וכן גם אביך דוד המלך "חסיד שבחסידים" נפל בידי בת שבע. והשלישי - שמשון השופט "גיבור שבגיבורים" נפל בידי דלילה אשתו. אמר המלך: אילו לא באת רק שאלמד ממך דבר זה דיינו!

זורע צדקות מצמיח ישועות

מעשה בגביר עשיר שהיה שוכן כבוד בקצה שכונת מאה שערים סמוך לשער שכם בירושלים דדהבא, ושמו מר אורנשטיין ועל שמו הוקדשו "בתי אורנשטיין" במרכז העיר.

מר אורנשטיין כגודל עושרו כך גודל צדקתו והיה מחלק כספו לדלים לנצרכים לנזקקים ולכל דבר מצוה בעין יפה וברוח נדיבה.

פעם אחת ניגש אליו אדם שאין הפרוטה מצויה בכיסו ובקשה בפיו, בתו הגיעה לפרק האיש מקדש ואין לאל ידו להשיא אותה ובידו מכתבי המלצה מגדולי הדור שמצבו הכלכלי קשה מנשוא ואין בידו פרוטה לפורטה ונפשו בבקשתו לסייע לו לצרכי החתונה. בראות הגביר את ההמלצות וכן שמע מפיו על מצבו הכלכלי, שאל אותו כמה

כסף דרוש לצרכי החתונה? העני נקב בסכום הדרוש ולתדהמתו אמר העשיר: אני אשלם את כל דמי החתונה! העני שלא חלם לשמוע תגובה כזו לא ידע כיצד לעכל את הבשורה המשמחת והיה המום, כשראה כך מר אורנשטיין אמר לעני: את כספי אני מוכן לתת בתנאי אחד, שאל העני מה התנאי שכבודו מעמיד בפני? אמר הגביר: אני מוכן לספסד את כל החתונה בתנאי שתזמין אותי לחתונה! צחק העני ואמר: בודאי שאזמינך לחתונת בתי הרי החתונה תיערך בזכות נדבת לבך הטוב ומצד הכרת הטוב אני מחויב בכך. קיבל העני את הכסף ויצא מאת פני האדון עין במר בוכה ולב שמח על ששפר גורלו ומאשפות הרים אביון.

בהגיע יום הכלולות יצא אבי הכלה שמח וטוב לב לאולם האירועים וכשהחתן והכלה עמדו מתחת לחופה טרם התחילו את טקס הנישואין לפתע נזכר אבי הכלה שמרוב טרדותיו שכח להזמין את הגביר מר אורנשטיין לארוע. הצטער מאוד על כך, ואז הבריק במוחו רעיון. לקח אבי הכלה את רשות הדיבור ואמר לקהל הנוכחים: רבותי! את חטאי אני מזכיר היום, להוי ידוע שאת הוצאות החתונה שאנו עומדים לערוך כעת שילם הגביר מר אורנשטיין הי"ו מכיסו והכל הודות לנדבת לבו הטוב של הגביר, ותנאי עשה עמי שאזמינו לחתונת בתי. אך ברוב טרדותי דווקא אותו שכחתי אשר מידו היתה לי זאת. לכן עצתי שנלך יחדיו עם התזמורת לביתו להביאו לכאן אחר כבוד בתופים ובמחולות, הקהל נאות לצאת לביתו של העשיר.

באותה שעה אירע דבר נורא בביתו של הגביר העשיר, הגיעו שודדים ערבים ובאיומי אקדח דרשו שיתן להם את כל כספו. כשראה העשיר שכלתה אליו הרעה בלית ברירה פתח בפניהם את הכספת והם רוקנו אותה והניחו את כל תכולתה על השולחן, אך הם לו הסתפקו בכך ודרשו את כל הזהב והתכשיטים של רעיתו וגם זאת נתן להם אך הם דרשו עוד ועוד ומכיון שלא נענו כרצונם כפתו את הגביר ואת רעיתו וקשרו אותם בחבלים למיטה והמשיכו לאיים עליהם שאם לא יתנו עוד כסף ותכשיטים שם תהיה קבורתם. בנתיים הגיע הפמליא מהאולם כדי להביא את הגביר לאולם האירועים בקול מצהלות חתנים. כשמוע השודדים קול המולה בחוץ חשבו שהדבר נודע למשטרה והיא דולקת אחריהם ומרוב פחד השאירו הערבים את כל הכסף על השולחן וכל עוד רוחם בם נשאו את רגליהם ונסו על נפשם בידיים ריקות. אבי הכלה שלא הבחין בנעשה דפק על דלת ביתו של הגביר ולא שמע תגובה אך ראה שהדלת לא נעולה ובלית ברירה נכנס פנימה והופתע לראות את הגביר ורעיתו כפותים למיטה. מיד שיחרר אותם מכבליהם ושמע מפיהם את הקורות אותם, אמר הגביר שאלמלא הגיעו הפמליא הנה בתוך ובכינור

והקימו רעש ומהומה כפסע היה בינם ובין המות ורק בזכותם נשארו בחיים וגם כל כספם וזהבם על מקומו נותר בשלום וקויים בו הפסוק: "וצדקה תציל ממות" (משלי יא ד).

אֵשֶׁת חַיִל (הֵיא) עֲטָרֶת בַּעְלָהּ, וְאָמְרוּ חֲכָמִים: בַּעֲלָהּ מְשַׂמְּחָהּ וְהֵיא מְשַׂמַּחְתּוֹ, נֶחְשֶׁבֶת כְּגוּפוֹ מַמָּשׁ וְנִקְרֵאת עִקָּרוֹ שֶׁל בַּיִת, מְאִירָה אֶת עֵינָיו וּמַעֲמִידָתוֹ עַל רַגְלָיו. עַל כֵּן יַעֲזָב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ, וּרְאֵה חַיִּים עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אָהַבְתָּ. וְאִם דָּבָר פָּשׁוּט, זְמַנֵּי וְשׁוּלֵי כְּמוֹ נְהִיגָה אוֹ מִקְצוֹעַ צָרִיךְ אָדָם לִלְמֹד וּלְהִתְיַמֵּן בּוֹ רַבּוֹת כֵּיצַד לְיַשְּׁמוֹ כָּרָאוּי, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה חַיֵּי נִשּׂוּאִין וּמִשְׁפָּחָה שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם לִלְמֹד לֵידַע וּלְהָבִין כֵּיצַד לְנָהֵג, מַה נָּכוֹן וּמַה לֹּא, מָה אוֹמְרִים וּמָה עוֹשִׂים וּמַה לֹּא, וְעַל יְדֵי זֶה יִזְכּוּ שֶׁהַשְּׁכִינָה תִּהֵא בֵּינֵיהֶם, וְאַתָּה שָׁלוֹם וּבֵיתְךָ שָׁלוֹם וְכֹל אֲשֶׁר לְךָ שָׁלוֹם.

"איש ואשה שזכו שכינה ביניהם, לא זכו אש אוכלתן" (סוטה יז.). גם באיש וגם באשה יש את המילה "אש", אך יש בהם גם אותיות י"ה, שהוא כינוי לשכינה. אם הם זוכים להשלים נשמתם, כוונתם לשם שמים והם מכבדים האחד את השני. הם זוכים לכך שהשכינה תשרה ביניהם, תהיה להם סייעתא דשמיא ויזכו לבנים צדיקים, כמו שאמרו: "שלושה שותפים באדם: אביו, אמו והקב"ה".

ואיך אפשר לזכות לכך? אם כל אחד מהם ירגיש שהוא זכה בבן הזוג בתורת מתנה, "זכיה", ולא ירגיש שמגיע לו. אם כל אחד ירצה לתת לשני ולא רק לקבל ולקחת מהשני. אם כל אחד יוותר "ויזכך" את עצמו, ינסה להתאים את עצמו לבן זוגו ולא ירצה לשנות את השני - אז הם "זכו".

מעשה פעם אחת היה ביער צבי עם קרניים מפותלות, ארוכות ויפות. בכל פעם שהיה נרדף מבני אדם או מחיות רעות, היו קרניו מסתבכות בענפים ובסבך העצים, והיה ניצל בנס. ומכיוון שלא רצה יותר לסמוך על הנס, החליט הצבי לנסר את כל עצי היער, כדי שלא יפריעו לו במנוסתו. הוא קנה מסור חשמלי והחל במלאכה. פגשו בו חבריו והציעו לו: "במקום לנסר את כל עצי היער, פשוט תנסר את הקרניים שלך". אל תנסו לשנות את השני, נסו להשתנות בעצמכם.

מעשה בבחור ירא שמים אשר היה נוהג לקום בחצות הלילה, לערוך תיקון חצות ואח"כ ללמוד בישיבה עד התפילה.

יום אחד היה טרוד במחשבה כיצד יוכל להינשא, והוא עני מרוד ואין בידו פרוטה לנדוניה. כאשר הלך ללמוד בישיבה, עבר ליד ביתה של אלמנה צעירה שבעלה נפטר מיד לאחר הנישואין והוריש לה הון רב.

בא אליו היצר הרע ולחש לו באוזנו: "כולם שם ישנים, הבית חשוך, שער החצר פתוח, התגנב פנימה וקח משם ממון ותכשיטים. לא בשביל לגנוב ח"ו, אלא בתור הלוואה, עד שתצליח להשיב את הכסף. הרי שזו מצווה, לשם שמים, כדי שתוכל לישא אשה בכבוד".

כך דרכו של היצר הרע, שהוא מפתה את האדם בהיתרים כוזבים. ואכן, הבחור נשמע לו ומצא את עצמו בתוך הבית. הוא גישש בחושך והלך לכיוון תיבת התכשיטים, ובדרך הפיל ושבר כמה דברים ומהרעש התעוררו בעלת הבית והמשרתות אך הן פחדו לקום. הבחור מצא את תיבת התכשיטים, שבר אותה ונטל משם מלוא חופניו. לפתע הוא נזכר במה שאמרו חז"ל: "אין אדם נוגע במה שמוכן לחברו". ואז אמר בלבו: "אם ממון זה שייך לי, מדוע אקח אותו באיסור?! ואם זה אינו שלי, לא תועיל לי הגניבה!", מדי שמט מידיו את התכשיטים היקרים וברח מהבית.

האלמנה והמשרתות לא היו יכולות להירדם. כאשר האיר השחר הן פנו לסקור את הנזק ולהפתעתן ראו שדבר לא נגנב. אמרה בעלת הבית: "זהו נס, ואין סומכים על הנס, כי לא בכל שעה מתרחש נס. עלי להינשא לאיש כדי לשמור על רכושי". ומיד קמה ועלתה אל ראש הישיבה שיבחר בעבורה תלמיד חכם וירא שמים כדי להינשא לו.

ראש הישיבה הצביע על אותו הבחור ואמר לה: "בחור זה הוא בחור טוב, ירא שמים ובעל מידות טובות אך עני מרוד". אמרה האלמנה: "בעושר זיכני ה' ית' ואין אני מחפשת חתן עשיר". לאחר זמן קצר הם נישאו, ואז ראה אותו בחור כמה שהוא צדק באותו לילה שעמד בניסיון ואמר שאם ממון זה מוכן בעבורו, יקבלנו בהיתר.

כף זכות

מעשה בהלל הזקן שעשה סעודה בביתו. לפני הסעודה, בא עני על פתחו ואמר לאשתו: צריך אני לשאת אשה היום, ואין לי כלום לסעודת נישואין! נטלה אשתו של הלל את כל הסעודה והביאה לעני. חזרה מיד ולשה עיסה אחרת, ובשלה שוב תבשילים חדשים לסעודה בביתה. אולם כמובן שהסעודה הגיעה באיחור רב. אמר לה הלל: בתי, מפני מה לא הבאת לנו מיד? סיפרה לו את כל המעשה. אמר לה: בתי, גם אני לא דנתי אותך לכף חובה אלא לכף זכות, שודאי כל מה שעשית - לשם שמים.

כמה אנו רוצים שידונו אותנו לכף זכות, שיבינו אותנו, שלא יכעסו עלינו, שידעו שגם אם שגינו - היתה זו מעידה, ויתכן שאף יש לכך סיבה, אולי אפילו מוצדקת. כמה טוב יהיה אם כל אחד יחשוב כך על חברו, לא ימהר לכעוס עליו. אם חברו נהג שלא כשורה, לא יכעס עליו בלבו, אלא יברר אצלו את הענין. וכמו הלל הזקן בסיפור הנ"ל - לא לבוא

ישר במתקפה, אלא לדבר בנחת, בטון של בירור, של רצון להבין: "מדוע עשית כך וכך?" נופתע לגלות כי ברוב המקרים אכן הכעס שלנו לא כל כך מוצדק, ויש צדק גם עם החבר. הרי לרוב, בני אדם אינם רעים, ואינם מתכוונים להרע, אלא יש טעויות, אי הבנות או אילוצים שונים. מה שאנו צריכים - זה קצת יותר עין טובה כלפי הזולת, לא למהר לכעוס, לא למהר להאשים.

המשנה אומרת (אבות פ"א מ"ו): "וְהֱוֵי דָן אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זְכוּת". מהו "את כל האדם?" - עלינו להביט על האדם במכלול. לא להסתכל עליו במבט צר, הבוחן אך ורק את השגיאות, הטעויות והמחדלים. אלא להסתכל עליו במבט רחב יותר, לבדוק את המניעים שלו, את האילוצים שלו, לקחת בחשבון גם את הטבעים והתכונות שלו, ומאידך להסתכל גם על החיובי שבו - ואז הוא כבר ייראה בעינינו באור שונה, בדיוק כפי שאנו מסתכלים על עצמנו.

כיצד רימה לבן את יעקב בנישואין?

לאחר שעבד יעקב שבע שנים, מה עשה לבן? אסף את כל אנשי מקומו ואמר להם: "יודעים אתם שעד עכשיו היינו דחוקים למים, וכאשר הגיע הצדיק הזה לכאן, נתברכו המים". אמרו לו: "ומה נוכל לעשות עכשיו?" אמר להם: "אם תעזרו לי, אני ארמה אותו ואתן לו את לאה, ומכיון שהוא אוהב מאוד את רחל, הוא יעבוד כאן עוד שבע שנים, וכך נרוויח שנמשיך להתברך בזכותו". אמרו לו: "הטוב בעיניך - עשה!" אמר להם: "חושש אני שאחד מכם יגלה את כוונתי ליעקב, וכך כל התוכנית שלי תתקלקל, לכן אני דורש שתתנו לי משכונות, שיהיו מופקדים בידי עד אחר החתונה, כדי שאף אחד מכם לא יפרסם את הדבר". הסכימו ונתנו לו משכונות, אך לבן ברמאותו לקח את המשכונות וקנה בהם בשר, יין ושמן, וכל צורכי סעודת החתונה. ערך לבן משתה גדול, וכל אנשי המקום היו שרים ושמחים ורוקדים לכבוד החתן והכלה. אמר להם יעקב: "מדוע אתם כל כך גומלים עימי חסד, ומשמחים אותי?" אמרו לו במתק שפתיים: "הלוא אף אתה גמלת עימנו חסד, שבזכותך התברכו המים, ויש לנו הכרת הטוב אליך". והיו כולם משוררים בקולם בקולות וקריאות של שמחה וחגיגה: "הא-לייא הא-לייא", כמתכוונים לומר לו: "היא לאה, היא לאה", [כדי שיוכלו לאחר מכן לומר לו שגילו לו שהיא לאה.] בלילה, הביאו את הכלה וכיבו את כל הנרות. אמר להם יעקב: "מדוע אתם מכבים את הנרות?" אמרו לו: "מה אתה חושב, שאנו פרוצים כמו במדינתכם? אצלנו עורכים הנישואין בהצנע!", וכך הביאו לו את לאה. ויעקב לא הרגיש בכך, כי רחל מסרה לה את הסימנים כדי שלא תתבייש. (בראשית רבה ע יט)

כך סיבב הקב"ה את הדברים, כדי שיעקב ישא גם את לאה וגם את רחל, ומהם יעמיד שנים עשר בנים קדושים וצדיקים. הכל משמים.

שאלה משו"ת 'גם אני אודך' סימן קנ"א, גדרי השמירה לחתן וכלה

שאלה: בגדרי השמירה בימי השבע ברכות, האם חתן אסור לצאת יחידי לתפלה כאשר אין לו מי שילווהו, והאם גם בבית לא ישאר יחידי, וכמו כן האם גם הכלה אסורה לצאת יחידית?

תשובה:

א. מקור וטעם האיסור לצאת יחידי לשוק

בשו"ע (אבעה"ז סד, א): הנושא בתולה צריך לשמוח עמה ז' ימים, שלא יעשה מלאכה ולא ישא ויתן בשוק, אלא אוכל ושותה ושמח עמה, בין אם הוא בחור בין אם הוא אלמון. והוסיף הרמ"א: וחתן אסור בעשיית מלאכה, ואסור לצאת יחידי בשוק (ר"ן פ"ק דכתובות ובפרקי ר"א).

ולכאורה יש לדייק מלשון הרמ"א, דהאיסור לצאת יחידי לשוק הוא רק על החתן ולא על הכלה, שאילו נאמר האיסור גם על הכלה, היה לו להדגיש שגם הכלה אסורה לצאת יחידי. ויש לעיין האם נקטינן כדיוק זה להלכה למעשה, וכדי לפשוט שאלה זו עלינו לברר תחילה, מהו טעם האיסור לצאת יחידי לשוק.

מקור דברי הרמ"א לאסור להחתן לצאת יחידי לשוק הוא מפרקי דרבי אליעזר, כמו שציין המציין ברמ"א. – אולם בפרקי דר"א שלפנינו לא נזכר איסור זה, שכתב (בפרק טז) וז"ל: החתן דומה למלך, מה המלך לובש בגדי כבוד, כך החתן לובש בגדי כבוד כל שבעת ימי המשתה. מה המלך הכל מקלסין אותו, כך החתן הכל מקלסין אותו כל שבעת ימי המשתה. מה המלך פניו מאירות כאור החמה, כך החתן פניו מאירות כאור החמה, שנאמר (תהלים יט, ו) והוא כחתן יוצא מחופתו וגו'.

אלא שברמב"ן (כתובות ה. ד"ה ומאי דאמרינן) מצאנו גירסא אחרת, וזה לשונו: ואמרו שנמצא באגדה, שהוא דומה למלך שאינו יוצא מפתח פלטרין וכן נהגו, אבל בפרקי ר' אליעזר ראיתי, החתן דומה למלך, מה המלך שמחה ומשתה לפניו, כך החתן שמחה ומשתה לפניו כל ז' ימי המשתה, מה המלך אינו יוצא לשוק לבדו, כך החתן אינו יוצא לשוק לבדו כו' בפרק י"ו, עכ"ל. – ולפי גירסא זו של הרמב"ן אכן נזכר בפרקי ר"א איסור זה.

כגירסת הרמב"ן נמצא גם בר"ן (כתובות ב. מדפי הרי"ף), וזה לשונו: והכי איתא בפרקי רבי אליעזר בפרק ט"ז, החתן דומה למלך מה מלך אינו יוצא לשוק לבדו, אף חתן אינו

יוצא לשוק לבדו, מה מלך אינו עושה מלאכה, אף חתן אינו עושה מלאכה, ובאגדה אמרו, החתן דומה למלך מה מלך אינו עושה מלאכה, אף חתן אינו עושה מלאכה, עכ"ל. והעתיק את לשונו הב"י (אבהע"ז סימן סד). וכבר העירו בפירוש הרד"ל ובפירוש בית הגדול על פרקי רבי אליעזר מלשון הר"ן, ולכן כתבו דחסר תיבות וצריך לומר, ומה המלך אינו יוצא לשוק וכו', עיי"ש.

כלשון זה כתב גם בספר תניא רבתי [לאחד הראשונים בן דורו של מהר"ם מרוטנבורג (הלכות אירוסין ונישואין סימן צ)], וזה לשונו: אגדה, החתן דומה למלך. מה מלך אינו יוצא מפתח ביתו אף חתן אינו יוצא מפתח ביתו. מה מלך הכל מקלסין אותו אף חתן הכל מקלסין אותו. מה מלך לובש בגדי כבוד אף חתן לובש בגדי כבוד. מה מלך משתה ושמחה לפניו אף חתן משתה ושמחה לפניו כל שבעת ימי המשתה.

ב. האם איסור היציאה הוא גם כאשר מלווים אותו?

אלא שמדברי הרמב"ן משמע, דנפק"מ יש בין האגדה לדברי פרקי דר"א, דלפי האגדה אין החתן יוצא כלל מפתח ביתו, ומשמע דאפילו כאשר מלווים אותו ג"כ אינו יוצא, משא"כ מלשון פרקי דר"א משמע דדוקא יחידי אינו יוצא, אבל באופן שיש לו מי שמלווהו רשאי לצאת. – וראה בספר העיטור (ח"ב שער שני ברכת חתנים עמוד סג:) שכתב: הגדה, חתן דומה למלך, מה מלך אינו יוצא מביתו אף חתן אינו יוצא מביתו, מה המלך מקלסין אותו אף החתן מקלסין אותו, מה המלך לובש בגדי כבוד אף החתן לובש בגדי כבוד, מה המלך שמחה ומשתה לפניו אף החתן שמחה ומשתה לפניו כל ז' ימי המשתה, עכ"ל. ומשמע מלשונו דאין החתן יוצא כלל. וכ"מ גם מלשון התניא (הנ"ל) בשם אגדה. וכנראה שמטעם זה נהגו בכמה מקומות, שאין החתן יוצא כלל ואפילו לבית הכנסת, כמובא בדרישה (אעה"ז סימן סד סק"א) וזה לשונו: גם לא יצא יחידי לשוק משום שחתן דומה למלך פרקי ר' אליעזר י"ו, מכאן משמע, מה שנוהגין בזמן הזה שהחתן אינו יוצא לבית הכנסת כל ז' ימים עד השבת הבאה הוא מנהג שטות, דלא ממעטינן אלא שלא יהא נושא ונותן ושלא ילך יחידי, הא לבית הכנסת ילך. מיהו אפשר לומר, דגם לבית הכנסת אסור לילך יחידי, ואינו בנמצא לכל חתן שילווהו מביתו לבית הכנסת ומבית הכנסת לביתו, משום הכי נשאר בביתו, עכ"ל. הרי שנהגו כן בכמה מקומות, וכנראה משום הגירסא שאינו יוצא כלל, ולכן תמה הפרישה דאין בכלל יציאה ליחידי איסור יציאה כלל, אלא ענין כבוד שלא יצא יחידי, אבל אין איסור לגמרי במשמע, וכמובא בפרקי ר"א ולא כדברי אגדה.

אולם למעשה ודאי שיכול לצאת באופן שיש לו מי שילווהו, שהרי בדברי הפוסקים חזינן דנקטו כדברי פרקי רבי אליעזר, ולא כהאגדה שאינו יוצא כלל. וכן נקט גם הרמ"א דאסור לצאת יחידי בשוק ומשמע דאם מלווין אותו מותר. וכן משמע גם מדברי החלקת מחוקק (סק"ב) והבית שמואל (סק"ב), דכיון שדומה למלך אינו יוצא יחידי לשוק.

ג. האם גם הכלה דומה למלכה?

ומשנתבאר דהטעם שאין החתן יוצא יחידי הוא מפני שדומה למלך, עלינו להתבונן האם טעם זה שייך גם לגבי הכלה. וראיתי בקונטרס אסא דבי הילולא [על נישואין (פרק כד)] שכתב, דגם הכלה דומה למלכה כמבואר בספר שולחן העזר (סימן ו סעיף א "שמלה לצבי" אות א) ובאגרא דבי הלולי (מערכה ד דף לז.), ודלא כמו שכתב בספר שמושה של דרשה (סימן קל), ומרומז במאמרם: כ'יצד מ'רקדין ל'פני ה'כלה, ר"ת "מלכה", עיי"ש.

ועוררוני דכן נראה לכאורה גם ממה שכתב בשו"ת מהר"י ברונא (סימן צג), דהטעם שהחתן מתענה ביום חופתו הוא עפ"י מאמרם דמלך נידון בכל יום, והחתן דומה למלך, והרי הוא נידון ביום חופתו. וממה שקישר בין התענית לענין חתן דומה למלך, על כרחך לומר דגם בהכלה שייך ענין גדולה, דאי לאו הכי למה מתענית הכלה לטעם זה. – וחזינן דאיכא דסבירא להו שגם הכלה דומה למלכה. אבל עדיין יש לעיין האם ענין זה יש לו תוקף גם בהלכה בדברי הפוסקים.

בענין הצניעות

יש לתת דגש לצניעות, שהיא אחד מהיסודות לבנין הבית. הצניעות נמדדת בדיבור בלשון נקיה ושקטה, בצורת ההליכה והישיבה, ובעיקר באופן הלבוש.

לא ישא אדם אשה אלא המתלבשת ע"פ גדרי ההלכה, ולא חלילה מאותן המתלבשות בלבוש רועש וצעקני, קצר ובולט. וגם אם מבטיחה לשנותו, לא ילך שולל אחר הבטחותיה, כי הלבוש מורה על תכונות הנפש, ובפרט בדורנו שבעוונותינו הרבים הצניעות ירדה לשפל המדרגה, יש להקפיד על כך ביותר.

כמו כן יש להקפיד שהמשודכים ישתוו בדעותיהם בענייני הצניעות והלבוש [השנויים במחלוקת], כדי למנוע חיכוכים מיותרים שעלולים להופיע בהמשך חיי הנישואין.

ובהקשר לחבישת פאה נוכרית, נצטט כאן מדברי קדשו של מרן הרב עובדיה נר"ו (בשיעורו השבועי, מועתק מילה במילה):

"לצערנו הרב אני שומע כמה בנות צדיקות שאוהבות דווקא לכסות ראשן במטפחת או כובע. והבחורים... דורשים מהנשים, מהבחורות האלה, שלא ישתדכו איתם עד שיבטיחו שהם ילבשו פיאה נוכרית.

איזה אברכי ישיבות אלה?!... אלה האנשים הדורשים דברים כאלה. אלה לומדים בישיבה?! (בשביל) מה לומדים תורה? התורה שלהם כמו 'דואג האדומי' מן השפה ולחוץ...(ה' ירחם)". ישמע חכם ויוסף לקח

מעשה מסופר על אדם אחד שהיתה לו אשה רעה מאד ב"מ שהיתה ממררת לו את החיים מאד, למרות שהיה מעניק לה כל טוב, והיא ב"מ להיפך, ולא יכול לסבול יותר, בצר לו פנה לרב העיר, וסיפר לו הצער הגדול שיש לו מאשתו למרות שנותן לה כל טוב, שהרי אמרו חז"ל בגמרא (בבא מציעא נט.) אמר רב יהודה, לעולם יהא אדם זהיר בתוך ביתו, שאין מריבה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא על עסקי תבואה, שנאמר השם שלום גבולך חלב חיטים ישביעך (תהלים קמז. יד). וא"כ איך אשתו מרעת לו?! הרב אמר לו שיקרא לאשתו והוא כבר ידבר עמה ובעזה"י יהפוך את לבה עליו לטובה.

האיש שלח את אשתו לרב. והרב שאל אותה מה הסיבה שמצערת את בעלה, וכי חסר לה איזה דבר? ענתה לו כי רק בגלל שיש לה "שמחה לצער בעלה". שוב שאל אותה הרב, מה תרצי שבעלך יהיה בגיהנם ח"ו או בגן עדן? אמרה לו, ודאי שרצונה שיהיה בגיהנם, והלואי אם היתה יכולה שיהיה בכף הקלע. אמר לה הרב: אבל דעי לך שבעלך "בזכותך" יזכה לגן עדן. אמרה לו, הכיצד?! אמר לה, כי כך אמרו רבותינו ז"ל בגמרא (ערובין מא:), שלשה אינם רואים פני גיהנם, ויש אומרים, אף מי שיש לו אשה רעה עיין שם. נמצא, שאת שגורמת לו שיהיה בגן עדן. שאלה את הרב, ובכן מה התקנה שלא יזכה להיות בגן עדן, ענה לה הרב, פשוט מאד, מעכשיו תתחילי להתנהג אליו בצורה יפה ותכבדי אותו מאד וכך לא תשארי אשה "רעה" ותצילי אותו מן הגיהנם. וכן היה.

חזרה הביתה, והתחילה לכבד את בעלה ולקבלו בסבר פנים יפות, בעלה נתפלא מאד איך נהפכה אשתו מן הקצה לקצה, הלך לשאול את הרב, מה "הסגולה" שנתן לאשתו שתהיה "טובה"? הרב אמר לו: שהסביר לאשתו כי על ידי הצער שהיתה עושה לו, היא גורמת לו שלא יראה פני גיהנם, כמו שאמרו חז"ל, ולכן יעץ לה שתהיה "טובה" וכך לא תציל אותו מגיהנם, אולם אין לו לדאוג מזה, ואדרבא איש ואשה שזכו שכינה שרויה ביניהן (סוטה יז.). ויצא האיש שמח מאצל הרב. עד כאן. וזהו רמז הכתוב: "גמלתהו טוב ולא רע כל ימי חייה" היינו גמלתהו "טוב" אבל לא בכדי "ולא רע" היינו שתגרום לו שיהיה בגיהנם ח"ו. ודו"ק.

סעודת הנשואין

סְעוּדַת הַנִּשּׂוּאִין הִיא סְעוּדַת מִצְוָה, וְהִיא תָּמִיד הָיְתָה שְׁעַת הַכּּשֶׁר לְהַתְרִים אֶת בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחוֹת, הַמַּכָּרִים וְהַשּׁוֹשְׁבִינִים לְטוֹבַת בְּנֵי הַזּוּג הֶחָדָשׁ כְּדֵי שֶׁיַּתְחִילוּ אֶת חַיֵּיהֶם

הַמְשֻׁתָּפִים בַּצּוּרָה הַמַּצְלַחַת יוֹתֵר, וְלָכֵן סְעוּדַת נִשּׂוּאִין יֵשׁ לְתַכְנֵן בְּאֹפֶן כָּזֶה שֶׁמַּכְרַח הוּא שֶׁיִּהְיוּ הַהַכְנָסוֹת רַבּוֹת עַל הַהוֹצָאוֹת.

חתן וכלה מעדות שונות איך ינהגו

חָתָן וְכַלָּה שֶׁהוּא סְפָרַדִּי וְאִלּוּ הִיא אַשְׁכְּנַזִיָּה אוֹ לְהֶפֶךְ, נִגְרֶרֶת הַכַּלָּה אַחַר הֶחָתָן לִנְהֹג מִנְהָגִים וַהֲלָכוֹת כְּמוֹתוֹ, וּמִכָּל מָקוֹם אִם הֶחָתָן אַשְׁכְּנַזִי וּבַעַל תְּשׁוּבָה שֶׁבְּבֵית הוֹרָיו לֹא שָׁמְרוּ תּוֹרָה וּמִצְווֹת, הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ לִנְהֹג בַּכֹּל כְּמִנְהַג הַסְּפָרַדִּים, זֹאת הֱיוֹת וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיא אַתְרָא דְּמָרָן הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, וְלָאַשְׁכְּנַזִים שֶׁבָּאוּ מֵאֵירוֹפָּה נִתְּנָה הָרְשׁוּת לִשְׁמֹר מִנְהֲגֵיהֶם אֲבָל אֵינוֹ בְּגֶדֶר חִיּוּב.

וּלְעִנְיַן סִדּוּר תְּפִלָּה, גַּם אַשְׁכְּנַזִי שֶׁחָנַךְ בְּבֵית הוֹרָיו לְתוֹרָה וּמִצְווֹת יָכוֹל לַעֲבֹר לְהִתְפַּלֵּל בְּסִדּוּר תְּפִלָּה נֻסַּח סְפָרַדִּים, וְאֵין בָּזֶה מִשּׁוּם אַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ, אֶלָּא אַדְרַבָּא יֵשׁ בָּזֶה מִשּׁוּם "וְתִבְחַר לְשׁוֹן עֲרוּמִים", וְכֵן עָשָׂה הֲלָכָה לְמַעֲשֶׂה הָאֲר"י הַקָּדוֹשׁ שֶׁהָיָה אַשְׁכְּנַזִי וְהִתְפַּלֵּל בְּנֻסַּח סְפָרַדִּים מֵהַטַּעַם שֶׁאָמַרְנוּ.

כיצד ינהגו ביום חתונתם

לֹא נָהֲגוּ הַסְּפָרַדִּים שֶׁהֶחָתָן וְהַכַּלָּה מִתְעַנִּים בְּיוֹם חֻתָּנָתָם, וּמִנְהַג אַשְׁכְּנַז שֶׁהֶחָתָן מִתְעַנֶּה וּלְעִנְיַן הַכַּלָּה יֵשׁ בָּזֶה מַחֲלֹקֶת בַּמִּנְהָג, וּמִכָּל מָקוֹם גַּם לְמִנְהַג אַשְׁכְּנַז אִם הַתַּעֲנִית קָשָׁה לֶחָתָן וְלַכַּלָּה לֹא יִתְעַנּוּ, אוֹ אִם בְּאֶמְצַע הַתַּעֲנִית נֶחְלְשׁוּ בְּיוֹתֵר יְכוֹלִים לְהַפְסִיק אֶת תַּעֲנִיתָם.

מנהגים אלו מבוארים בספר שובע שמחות של הרה"ג יצחק יוסף בחלק א׳ עמודים נ׳-נ"ז׳.

צְרִיכִים הֶחָתָן וְהַכַּלָּה לְקַדֵּשׁ עַצְמָם בְּיוֹם חֻתָּנָתָם, לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, וּלְקַבֵּל עֲלֵיהֶם בְּלֹא נֶדֶר קַבָּלָה טוֹבָה לָעֲתִיד, וֶהֱיוֹת שֶׁעִקַּר הַהֶבְדֵּל שֶׁבֵּין הַצַּדִּיק לָרָשָׁע הוּא בַּדַּעַת, צָרִיךְ שֶׁיְּבָרְרוּ הֶחָתָן וְהַכַּלָּה לְעַצְמָם עוֹד בְּטֶרֶם נִכָּנְסוּ אֶל מִתַּחַת לַחֻפָּה בְּאֵיזֶה אֹפֶן הֵם עוֹשִׂים רְצוֹן הַשֵּׁם בְּנִשּׂוּאִין אֵלּוּ, וּמָה עֲלֵיהֶם לַעֲשׂוֹת כְּדֵי לְקַיֵּם אֶת בְּנֵינָם שֶׁיִּהְיֶה אָכֵן בִּנְיַן עֲדֵי עַד, וְיָבִינוּ שֶׁעֲבוֹדַת הַשֵּׁם שֶׁלָּהֶם הִיא כְּסֵלָם הַמֻּצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה, שֶׁמַּחַד גִּיסָא אִי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת בְּרֹאשׁ הַסֻּלָּם כְּבָר בְּתְחִלַּת הַחַיִּים, וּמֵאִידָךְ גִּיסָא צָרִיךְ לִזָּהֵר שֶׁלֹּא לְהִגָּרֵר אַחַר הַחָמְרִיּוּת וְהַתַּאֲווֹת, אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ לְתַכְנֵן בְּיַחַד חַיִּים מְשֻׁתָּפִים, לְהַגְדִּיר אֶת הַמַּטָּרוֹת וּלְהַחְלִיט בְּיַחַד עַל קֶצֶב הַהִתְקַדְּמוּת, וּבָרוּר, שֶׁאִם רְצוֹנָם שֶׁל בְּנֵי הַזּוּג לַעֲשׂוֹת רְצוֹן הַשֵּׁם בְּיַחַד, שֶׁכְּמַעַט וַדַּאי הוּא שֶׁיִּרְאוּ הַצְלָחָה גְּדוֹלָה בְּחַיֵּיהֶם, וְאִם תִּהְיֶה מַטָּרַת נִשּׂוּאֵיהֶם סִפּוּק צְרָכִים גּוּפָנִיִּים וְנַפְשִׁיִּים בִּלְבַד, וַדַּאי שֶׁיִּהְיוּ נִצְרָכִים לְמָנָה גְּדוֹשָׁה שֶׁל רַחֲמֵי שָׁמַיִם כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לְהַתְמִיד בְּנִשּׂוּאִין אֵלּוּ. הַכֹּל הָעוֹלֶה, הַבָּא לְטַהֵר מְסַיְּעִין אוֹתוֹ וּלְהֶפֶךְ ח"ו לְהֶפֶךְ. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב "כִּי מֹצְאִי מָצָא חַיִּים וַיָּפֶק רָצוֹן מֵהַשֵּׁם".

מנהגים ואקטואליה בהלכות חופה וקדושין

אין נעשית אשת איש אלא ע"י קדושין כדת

אֵין הָאִשָּׁה נַעֲשֵׂית אֵשֶׁת אִישׁ אֶלָּא עַל יְדֵי קִדּוּשִׁין כְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל, וְהוּא בִּשְׁלֹשָׁה אֳפָנִים, אוֹ בְּכֶסֶף שֶׁיֹּאמַר לָהּ הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בְּכֶסֶף זֶה כְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל, וְיִתֵּן לָהּ, אוֹ בְּשְׁטָר שֶׁיִּכְתֹּב לָהּ בְּשְׁטָר הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בְּשְׁטָר זֶה כְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל, וְנוֹתְנוֹ לָהּ, אוֹ בְּבִיאָה שֶׁאוֹמֵר לָהּ בִּפְנֵי שְׁנֵי עֵדִים הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בְּבִיאָה זוֹ וּמִתְיַחֵד עִמָּהּ בִּפְנֵי הָעֵדִים.

קדושין ללא עדים אינם קדושין

בֵּין אִם נַעֲשׂוּ הַקִּדּוּשִׁין בְּכֶסֶף, שְׁטָר אוֹ בִּיאָה צָרִיךְ שֶׁיֵּעָשׂוּ בִּפְנֵי שְׁנֵי עֵדִים כְּשֵׁרִים, שֶׁהֲרֵי אֵין דָּבָר שֶׁבְּעֶרְוָה פָּחוֹת מִשְּׁנַיִם, שֶׁאֵין הָעֵדִים כָּאן רַק כְּדֵי לְהָעִיד שֶׁאָכֵן כָּךְ הָיָה, אֶלָּא כָּל מַעֲשֵׂה הַקִּדּוּשִׁין בִּלְעֲדֵיהֶם כְּאִלּוּ לֹא נַעֲשָׂה וַהֲרֵי הוּא חָסֵר תִּקֻּף לְגַמְרֵי, וְלָכֵן אֵין אָנוּ חוֹשְׁשִׁים לְקִדּוּשִׁין בְּזוּגוֹת שֶׁחִיְּוּ יַחְדָּו אֲפִלּוּ שָׁנִים רַבּוֹת אִם לֹא הָיָה מַעֲשֵׂה קִדּוּשִׁין כַּדָּת קֹדֶם לָכֵן.

החלוק בין ארוסין וקדושין לנשואין

מִשֶּׁנִּתְקַדְּשָׁה הֲרֵי הִיא אֵשֶׁת אִישׁ, שֶׁהַבָּא עָלֶיהָ חַיָּב מִיתַת חֶנֶק, וְאִם רוֹצָה לְהַפְרֵד מִבַּעְלָהּ צְרִיכָה גֵּט פִּטּוּרִין, אֲבָל עֲדַיִן לֹא נִקְרֵאת נְשׂוּאָה לְבַעְלָהּ עַד שֶׁיַּכְנִיסָנָּה לַחֻפָּה וְיִבָּרְכוּ לָהֶם שֶׁבַע בְּרָכוֹת. שֶׁהָאֵרוּסִין וְהַקִּדּוּשִׁין הֵם דָּבָר אֶחָד וְהוּא נְתִינַת הַטַּבַּעַת, וְהַנִּשּׂוּאִין הֵם כְּנִיסָתָם תַּחַת הַחֻפָּה וְהַשֶּׁבַע בְּרָכוֹת הַנֶּאֱמָרוֹת אַז שֶׁהֲרֵי כַּלָּה בְּלֹא בְּרָכָה אֲסוּרָה לְבַעְלָהּ כְּנִדָּה, וּלְאַחַר מִכֵּן כְּשֶׁכּוֹנֵס הֶחָתָן אֶת הַכַּלָּה לְבֵיתָם הַמְשֻׁתָּף וּמִתְיַחֲדִים שָׁם בָּזֶה נִגְמַר מַעֲשֵׂה הַנִּשּׂוּאִין.

כיצד מקדש בכסף, טבעת

כֵּיצַד מְקַדֵּשׁ בְּכֶסֶף? לוֹקֵחַ פְּרוּטָה אוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה וְנוֹתְנָהּ לָהּ, וּבִפְנֵי שְׁנֵי עֵדִים כְּשֵׁרִים אוֹמֵר לָהּ הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בָּזֶה וְנוֹתֵן לָהּ, וְנָהֲגוּ לְקַדֵּשׁ בְּטַבַּעַת וְנָהֲגוּ שֶׁיֹּאמַר לָהּ הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בְּטַבַּעַת זוֹ כְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל.

צריך ליחד עדים

צָרִיךְ לְיַחֵד אֶת הָעֵדִים לִפְנֵי מַעֲשֵׂה הַקִּדּוּשִׁין, שֶׁיֹּאמַר לָהֶם אַתֶּם עֵדַי כְּדֵי שֶׁיִּתְּנוּ דַּעְתָּם לִרְאוֹת מַעֲשֵׂה הַקִּדּוּשִׁין, וְצָרִיךְ שֶׁיִּרְאוּ הָעֵדִים שָׁזּוֹ הַכַּלָּה הַמִּתְקַדֶּשֶׁת לָזֶה הֶחָתָן, וְיִרְאוּ נְתִינַת הַטַּבַּעַת מִיָּדוֹ לְיָדָהּ וְיִשְׁמְעוּהוּ אוֹמֵר לָהּ הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי בְּטַבַּעַת זוֹ כְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל, וְצָרִיךְ הֶחָתָן לוֹמַר זֹאת בְּקוֹל כְּדֵי שֶׁתִּשְׁמַע הַכַּלָּה וְצָרִיךְ לוֹמַר הֲרֵי אַתְּ מְקֻדֶּשֶׁת לִי... וְאַחַר כָּךְ לִתֵּן אֶת הַטַּבַּעַת בְּאֶצְבָּעָהּ וְלֹא שֶׁיִּתֵּן וְאַחַר כָּךְ יֹאמַר.

מקדש בטבעת שקנה לו אביו

יְקַדֵּשׁ בְּטַבַּעַת שֶׁלּוֹ, וְאִם קִבֵּל אֶת הַטַּבַּעַת מֵאָבִיו, יָוֵדָא שֶׁאָכֵן הִקְנָה לוֹ אוֹתָהּ קִנְיָן גָּמוּר, מִכָּל מָקוֹם, אִם קִדֵּשׁ הַבֵּן בְּטַבַּעַת זוֹ בִּסְתָם, אֵין צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְקַדֵּשׁ, שֶׁמִּסְתַּמֵּא הִקְנָה לוֹ אוֹתָהּ אָבִיו שֶׁיְּקַדֵּשׁ בָּהּ בְּאֹפֶן הַמְחֻיָּב עַל פִּי הַהֲלָכָה.

יש המקדשים בטבעת כסף

יֵשׁ נוֹהֲגִים לְקַדֵּשׁ בְּטַבַּעַת כֶּסֶף וְיֵשׁ הַמְהַדְּרִים שֶׁתִּהְיֶה חֲקוּקָה עָלֶיהָ אוֹת "ה" וְיֵשׁ הַמּוֹסִיפִים שֶׁרָאוּי שֶׁתִּהְיֶה גַּם כֵּן מְרֻבַּעַת, וְלַהֲלָכָה, אֵין חִיּוּב לְהַקְפִּיד בְּכָל אֵלּוּ כְּלָל, אֶלָּא לְאֵלּוּ הַהוֹלְכִים בְּדַרְכֵי הַקַּבָּלָה וּמְקֻבָּלִים בְּכָל עִנְיָן גַּם כָּאן רָאוּי לְהַקְפִּיד בָּזֶה.

[מצוי הדבר שהלב נפתה להימשך אחרי סגולות ו"ענינים" ודברים הרומזים לכך וכך, שהכל הוא בגדר של פרפראות בלבד וטפל לעיקר, ואדם נמשך מטבעו אחר הטפל והרחוק מן העיקר, לכן היצר ממריץ אותו להדר בחיפושים אחר טבעת כזו וכזו שהיא רומזת לכך וכך ויוציא זמנו בטיולים מחנות לחנות ואין בזה אפילו מצוה אחת מדרבנן, ואם היה קורא פרק אחד של תהילים היה מקיים כמה עשרות מצוות מדאורייתא, ק"ו עמוד גמרא, וק"ו עיון בהלכה, שלא לדבר על מראות אסורים שרואה ברחובות שהן ברובן איסורי דאורייתא וכל זאת כדי שיוכל לקיים איזה "ענין" של קבלה, לכן יידע החתן שאת ההצלחה שלו עם בת זוגו שבחר לו לחיים ישיג על ידי תורה ויראת שמים ומידות טובות, ולא אם תהיה הטבעת מכסף או זהב, וודאי שדברים אלו מוסכמים ופשוטים גם לאותם חכמים, צדיקים ואהובים שהביאו סגולות אלו בספריהם.

כיצד ימסור לידה את הטבעת

מִדִּין תּוֹרָתֵנוּ הַקִּדּוּשָׁה הַמְקֻדֶּשׁ אֶת הָאִשָּׁה יָכוֹל לִתֵּן לָהּ אֶת כֶּסֶף הַקִּדּוּשִׁין בְּכַף יָדָהּ, אוֹ בְּחֵיקָהּ, אוֹ אֲפִלּוּ בַּחֲצֵרָהּ, שֶׁהֲרֵי כֶּסֶף הַקִּדּוּשִׁין נִקְנֶה לָהּ עַל יְדֵי כָּךְ בִּלְא שׁוּם פְּקִפּוּק, מִכָּל מָקוֹם מִשּׁוּם חֲבִיבוּת הַמִּצְוָה נָהֲגוּ שֶׁיְּקַדֵּשׁ בְּטַבַּעַת. וְשֶׁיַּעֲנֹד הֶחָתָן אוֹתָהּ בְּאֶצְבָּעָהּ שֶׁל הַכַּלָּה, בָּאֶצְבַּע הַסְּמוּכָה לָאֶגוּדָל וּבְיַד יְמִינָהּ, וְנָהֲגוּ שֶׁאִם לוֹבֶשֶׁת כְּפָפוֹת, מְסִירָה מִיַּד יְמִינָהּ אֶת הַכְּפָפָה וּמְקַבֶּלֶת אֶת הַטַּבַּעַת בְּאֶצְבָּעָהּ, וְהַכֹּל לְחִבּוּב הַמִּצְוָה וְאֵינוֹ מְעַכֵּב כְּלָל, שֶׁאִם הִנִּיחַ אֶת הַטַּבַּעַת בְּכַף יָדָהּ אוֹ עַל גַּבֵּי הַכְּפָפָה גַּם כֵּן חָלוּ הַקִּדּוּשִׁין, וְיוֹתֵר מִזֶּה, אִם הַכַּלָּה רוֹצָה לְקַבֵּל אֶת הַטַּבַּעַת דַּוְקָא בְּאֹפֶן זֶה, וּכְגוֹן שֶׁיֵּשׁ לָהּ אֵיזֶה פְּגָם אוֹ מוּם בְּיָדָהּ וּמִתְבַּיֶּשֶׁת בּוֹ וּמְכַסָּה יָדֶיהָ בִּכְפָפוֹת יַנִּיחַ הַטַּבַּעַת בְּתוֹךְ כַּף יָדָהּ אוֹ יַעֲנְדֶנָּה עַל הַכְּפָפָה דַּוְקָא.

כשרות עדי הקדושין

כְּשֶׁשְּׁבוֹחֲרִים שְׁנֵי עֵדִים שֶׁיִּרְאוּ אֶת מַעֲשֵׂה הַקִּדּוּשִׁין וְיַחְתְּמוּ בַּכְּתֻבָּה צָרִיךְ לְבָרֵר שֶׁאֵינָם פְּסוּלִים, שֶׁלֹּא תִּהְיֶה לָהֶם קִרְבָה מִשְׁפַּחְתִּית לֶחָתָן אוֹ לַכַּלָּה וְכֵן שֶׁלֹּא יִהְיוּ בַּעֲלֵי עֲבֵרוֹת,

שֶׁיֵּשׁ פְּסוּלִים מִדִּבְרֵי חֲכָמִים וְיֵשׁ פְּסוּלִים מִן הַתּוֹרָה, יֵשׁ עֵדִים פּוֹסְלִים אֶת הַקִּדּוּשִׁין מִסָּפֵק וְיֵשׁ עֵדִים הַפּוֹסְלִים אֶת הַקִּדּוּשִׁין בְּוַדַּאי, וּמִי שֶׁאֵינוֹ בָּקִי בְּדִינֵי עֵדִים כַּמּוּבָא בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ חֵלֶק חֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט סִימָנִים ל"ג עַד ל"ז יֵשׁ לוֹ לִטֹּל עֵצָה מִן הַבָּקִי.

בזמננו נעשים הארוסין והקדושין ביחד

כְּבָר בֵּאַרְנוּ שֶׁבִּזְמַנֵּנוּ מְצָרְפִים אֶת מַעֲשֵׂה הַקִּדּוּשִׁין וּמַעֲשֵׂה הַנִּשּׂוּאִין לְמָקוֹם אֶחָד וּבְזְמַן אֶחָד, שֶׁבְּעָבָר כָּךְ הָיָה הַמִּנְהָג בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁהֶחָתָן הָיָה מְקַדֵּשׁ בְּטַבַּעַת אֶת הַכַּלָּה וְחוֹזֶרֶת לְבֵית אָבִיהָ, וּלְאַחַר חֹדֶשׁ עַד שָׁנָה נִכְנֶסֶת לַחֻפָּה, וְכוֹתֵב לָהּ הֶחָתָן כְּתֻבָּה וּמְבָרְכִים לָהֶם שֶׁבַע בִּרְכוֹת הַנִּשּׂוּאִין וְאָז נַעֲשֵׂית אִשְׁתּוֹ לְכָל דָּבָר, וּמִשֶּׁרָאוּ חֲכָמֵי הַדּוֹרוֹת כַּמָּה תַּקָּלוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּשֶׁל אִחוּר הַנִּשּׂוּאִין תִּקְּנוּ כָּאמוּר לְקַיֵּם מַעֲשֵׂה הַקִּדּוּשִׁין וְהַנִּשּׂוּאִין כְּאֶחָד מִתַּחַת לַחֻפָּה.

הרב המקדש צריך לטעום מן היין אחר ברכת ארוסין, ואחר ברכות הנשואין אין חיוב כל כך.

בְּתֹם בִּרְכַּת הָאֵרוּסִין צָרִיךְ הָרַב הַמְקַדֵּשׁ לִטְעֹם מִן הַיַּיִן שֶׁהֶרֵי בֵּרַךְ עָלָיו בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן, שֶׁאִם לֹא יִטְעַם הֲוֵי בִּרְכָתוֹ עַל הַגָּפֶן בְּרָכָה לְבַטָּלָה שֶׁהֲרֵי אֵין הַכּוֹס מְעַכֶּבֶת אֶת בִּרְכַּת הָאֵרוּסִין מִלְּהֵאָמֵר, וְאַחֲרָיו יִטְעֲמוּ הֶחָתָן וְהַכַּלָּה, וְאֵלּוּ בִּבְרָכוֹת הַנִּשּׂוּאִין, רַק לְכַתְּחִלָּה יִטְעַם הָרַב שֶׁבֵּרַךְ בִּרְכַּת הַגָּפֶן מִן הַיַּיִן בְּתֹם שֶׁבַע הַבְּרָכוֹת וּבְדִיעֲבַד אִם לֹא טָעַם אֵין בִּרְכָתוֹ בְּרָכָה לְבַטָּלָה.

בברכת ארוסין צריך לכוין להוציא את החתן ידי חובה משא"כ בנשואין

בְּבִרְכַּת הָאֵרוּסִין, צָרִיךְ הָרַב מְסַדֵּר הַקִּדּוּשִׁין לְכַוֵּן לְהוֹצִיא אֶת הֶחָתָן וְהַכַּלָּה יְדֵי חוֹבַת הַבְּרָכוֹת שֶׁהֲרֵי מִן הַדִּין הָיָה עַל הֶחָתָן לְבָרְכָן, וְאֵלּוּ בִּבְרָכוֹת הַנִּשּׂוּאִין אֵין צָרִיךְ לְכַוֵּן לְהוֹצִיאָם וְכֵן הֵם אֵינָם צְרִיכִים לְכַוֵּן דַּעְתָּם לָצֵאת יְדֵי חוֹבָה אֶלָּא בִּבְרַכַּת הַגָּפֶן שֶׁהֲרֵי טוֹעֲמִים הֵם מִמֶּנּוּ לְאַחַר מִכֵּן.

המתנה שנותן לחברו לכבוד נשואיו - שושבינות

מַה שֶּׁאָנוּ נוֹהֲגִים בִּזְמַנֵּנוּ שֶׁאָדָם נוֹתֵן לַחֲבֵרוֹ מַתָּנַת מָמוֹן בְּיוֹם חֻתָּנָתוֹ וּבְיוֹם שִׂמְחַת לִבּוֹ כְּדֵי לְעָזְרוֹ בְּתְחִלַּת דַּרְכּוֹ הוּא מִנְהָג קָדוּם הַמֻּזְכָּר בַּגְּמָרָא וְנִקְרָא בִּלְשׁוֹן חֲכָמִים שׁוֹשְׁבִינוּת, אֶלָּא, שֶׁבִּזְמַן הָרִאשׁוֹנִים הָיָה נָהוּג לְהַקְפִּיד בְּכָךְ שֶׁיַּחְזִיר לוֹ חֲבֵרוֹ אוֹתוֹ סְכוּם מָמוֹן כְּשֶׁיִּכָּנֵס הוּא אֶל מִתַּחַת לַחֻפָּה וְהָיָה מָמוֹן זֶה אַף נִתְבָּע בְּבֵית דִּין, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּזְמַן הַזֶּה אֵין הַמִּנְהָג לְהַקְפִּיד בָּזֶה כָּל כָּךְ, וְלֹא מָצִינוּ שֶׁנִּתְבָּע אָדָם עַל דָּבָר זֶה בְּבֵית דִּין.

מה מברכים בשבעת ימי המשתה

בְּכָל יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה בְּכָל סְעוּדָה שֶׁנִּמְצָאִים בָּהּ עֲשָׂרָה גְּדוֹלִים וְהֶחָתָן מִן הַמְּנָיָן וּבֵינֵיהֶם אוֹרְחִים חֲדָשִׁים הַנִּקְרָאִים בִּלְשׁוֹן חֲכָמִים "פָּנִים חֲדָשׁוֹת" מְבָרְכִים לְאַחַר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן

שֶׁבַע בְּרָכוֹת חֲתָנִים וּבִלְבַד שֶׁתְּהֵא זוֹ הַסְּעוּדָה בְּבֵית הֶחָתָן, וְאִם הָיְתָה בְּבֵית אַחֵר אֵין מְבָרְכִים אֶלָּא בִּרְכַּת הַגֶּפֶן וּבִרְכַּת אֲשֶׁר בָּרָא, וּלְמִנְהַג אַשְׁכְּנַז רַשָּׁאִים לְבָרֵךְ כָּל בִּרְכוֹת חֲתָנִים גַּם בְּבֵית אַחֵר.

מתי מברכים אשר ברא בלבד

אִם מְבָרְכִים בִּרְכַּת אֲשֶׁר בָּרָא בִּלְבַד, כְּגוֹן מִטַּעַם שֶׁלֹּא נַעֲשֵׂית הַסְּעוּדָה בְּבֵית הֶחָתָן, אֵין צָרִיךְ לַעֲשָׂרָה אֲנָשִׁים וּשְׁתֵּי פָּנִים חֲדָשׁוֹת, אֶלָּא כָּל שֶׁיֵּשׁ שְׁלֹשָׁה גְּדוֹלִים יַעֲשׂוּ זִמּוּן שֶׁהַשִּׂמְחָה בְּמְעוֹנוֹ שֶׁאָכְלוּ מִשֶּׁלּוֹ וּבְטוּבוֹ חָיִינוּ וִיבָרְכוּ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן עַל הַכּוֹס וּבִרְכַּת אֲשֶׁר בָּרָא, שְׁתֵּיהֶן עַל כּוֹס אַחַת, הַמְבָרֵךְ יִשְׁתֶּה מִלֹּא לֻגְמָיו וְהֶחָתָן וְהַכַּלָּה יִטְעֲמוּ וְדַיָּם.

כיצד מברכים שבע ברכות בבית החתן

כְּשֶׁמְּבָרְכִים שֶׁבַע בְּרָכוֹת בַּסְּעוּדָה בְּבֵית הֶחָתָן, לוֹקְחִים שְׁתֵּי כוֹסוֹת יַיִן, עַל אַחַת אוֹמֵר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, וּלְאַחַר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן מְבָרְכִים עַל הַכּוֹס הַשֵּׁנִיָּה אֶת שֵׁשׁ הַבְּרָכוֹת מִבִּרְכַּת שֶׁהַכֹּל בָּרָא לִכְבוֹדוֹ עַד בִּרְכַּת אֲשֶׁר בָּרָא וּלְבַסּוֹף מִי שֶׁאָמַר אֶת בִּרְכַּת הַמָּזוֹן עַל הַכּוֹס אוֹמֵר בִּרְכַּת הַגֶּפֶן, שׂוֹתֶה מִלֹּא לֻגְמָיו, וּמְעַרְבְּבִים אֶת שְׁתֵּי הַכּוֹסוֹת זוּ בַּזוּ, אַחַת נוֹתְנִים לֶחָתָן וּשְׁנִיָּה מְשַׁגְּרִים לַכַּלָּה.

לכוין להוציא בברכת הגפן

בֵּין אִם מְבָרְכִים אֶת כָּל הַשֶּׁבַע בְּרָכוֹת וּבֵין אִם מְבָרְכִים הַגֶּפֶן וַאֲשֶׁר בָּרָא בִּלְבַד, צָרִיךְ הַמְבָרֵךְ לְכַוֵּן לְהוֹצִיא יְדֵי חוֹבָה אֶת הֶחָתָן וְהַכַּלָּה בְּבִרְכַּת הַגֶּפֶן, שֶׁהֲרֵי צְרִיכִים הֵם לְטָעֹם מִמֶּנּוּ לְאַחַר מִכֵּן.

הלכות כתובות - דיני ממונות שבין איש לאשתו

מדוע תקנו חכמים כתובה לאשה

עָמְדוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁמָּצוּי הַדָּבָר שֶׁיִּתְכַּעֵס עַל אִשְׁתּוֹ וְיַחְפֹּץ לְגָרְשָׁהּ, וּלְאַחַר זְמַן תִּתְקָרֵר דַּעְתּוֹ וְיָשׁוּב לְאָהֳבָהּ, וְאִם אֵכֶן קָפֵץ וְגָרְשָׁהּ וַדַּאי יִהְיֶה לִבּוֹ נוֹקְפוֹ, וּבְקֹשִׁי חֲכָמִים תַּקָּנָה לְדָבָר זֶה, שֶׁלֹּא תְּהֵא קַלָּה בְּעֵינָיו לְהוֹצִיאָהּ, וְעָמְדוּ וְתִקְּנוּ שֶׁכָּל אָדָם לִפְנֵי שֶׁנּוֹשֵׂא אִשָּׁה וּמִתְיַחֵד עִמָּהּ חַיָּב לִכְתֹּב לָהּ כְּתֻבָּה שֶׁהִיא שְׁטַר חוֹב שֶׁבֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, שֶׁאִם יְגָרְשֶׁהָ אוֹ יִפָּטֵר מִן הָעוֹלָם זַכַּאי הִיא לְקַבֵּל מִנְּכָסָיו מָאתַיִם זוּז לִבְתוּלָה, וְאִם נְשָׂאָהּ כְּשֶׁהִיא בְּעוּלָה, כּוֹתֵב לָהּ מָאָה זוּז. וְכַמָּה הֵם מָאתַיִם זוּז, מִשְׁקַל מֵאָה וּשְׁנַיִם עָשָׂר וַחֲצִי גְּרָם כֶּסֶף צָרוּף, וּכְתֻבַּת בְּעוּלָה הֲרֵי הִיא חֲמִשִּׁים וְשֵׁשׁ וְרֶבַע גְּרָם כֶּסֶף צָרוּף לְפִי שִׁוּוִי הַכֶּסֶף בְּאוֹתוֹ זְמַן וּבְאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁבּוֹ נִכְתְּבָה הַכְּתֻבָּה. וְכָךְ, עַל יְדֵי שֶׁיִּהְיֶה נִזּוֹק בְּמָמוֹנוֹ אִם יְגָרְשֶׁנָּה, מֻכְרָח הוּא שֶׁיִּהְיֶה מָתוּן יוֹתֵר בְּדַעְתּוֹ וּבְמַעֲשָׂיו.

אם חיוב כסף הכתובה מן התורה או מדברי חכמים

זֹאת הַכְּתֻבָּה, נֶחְלְקוּ בָּהּ פּוֹסְקִים הָרִאשׁוֹנִים אִם מִקּוֹר חִיּוּבָהּ הוּא מִן הַתּוֹרָה אוֹ מִדִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, שֶׁרַבֵּנֵי סְפָרַד וּבְרֹאשָׁם הַגְּאוֹנִים, הָרִי"ף, הָרַמְבַּ"ם וּמָרָן הַשו"ע תָּפְסוּ לַהֲלָכָה שֶׁאֵין הַכְּתֻבָּה אֶלָּא מִדִּבְרֵי חֲכָמִים, וְרַבֵּנֵי אַשְׁכְּנַז וּבְרֹאשָׁם רַבֵּנוּ תָּם תָּפְסוּ לַהֲלָכָה שֶׁמְּקוֹר חִיּוּבָהּ הוּא מִן הַתּוֹרָה כַּכָּתוּב בִּשְׁמוֹת כ"ב ט"ז "אִם מָאֵן יְמָאֵן אָבִיהָ לְתִתָּהּ לוֹ, כֶּסֶף יִשְׁקֹל כְּמֹהַר הַבְּתוּלוֹת", וְלָכֵן לְשִׁיטָתוֹ, יִהְיֶה חֶשְׁבּוֹן מָאתַיִם וּמֵאָה זוּז גָּדוֹל שְׁמוֹנָה פְּעָמִים מַאֲשֶׁר אִם הָיָה הַחִיּוּב מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, וְיוֹצֵא אִם כֵּן, שֶׁלְּדַעְתָּם כְּתֻבַּת בְּתוּלָה שֶׁהִיא מָאתַיִם זוּז שָׁוְוהּ תְּשַׁע מֵאוֹת גְּרַם כֶּסֶף מְזֻקָּק וּכְתֻבַּת אַלְמָנָה אַרְבַּע מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים.

דקדוק בנוסח הכתובה

כְּמוֹ כֵן לְדַעַת חֲכְמֵי אַשְׁכְּנַז יֵשׁ לִכְתֹּב בְּנֻסַּח הַכְּתֻבָּה "וְיָהִיבְנָא לַיכִי מֹהַר בְּתוּלַיכִי כֶּסֶף זוּזֵי מָאתָן דְּחָזוּ לַיכִי מִדְּאוֹרַיְתָא", וְאִלּוּ לְדַעַת מָרָן הַשָּׁלְחָן עָרוּךְ יֵשׁ לְהַשְׁמִיט אֶת הַמִּלָּה "מִדְּאוֹרַיְתָא" שֶׁהֲרֵי אֵין חִיּוּב זֶה אֶלָּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים וּכְמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ.

שלא יפחות ממנה ומאתים

כְּשֶׁתִּקְּנוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה מָאתַיִם זוּז לִבְתוּלָה וּמֵאָה לְאַלְמָנָה הָיְתָה כַּוָּנָתָם שֶׁלֹּא יִפְחֹת אָדָם מִשִּׁעוּר זֶה, אַךְ אִם בָּא לְהוֹסִיף יָכוֹל לְהוֹסִיף כַּמָּה שֶׁיִּרְצֶה. וְנָהֲגוּ בַּזְּמַן הַזֶּה שֶׁהֶחָתָן מוֹסִיף מֵרְצוֹנוֹ הַטּוֹב אֲפִלּוּ סְכוּם שֶׁאֵין בְּיָדוֹ, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁאֵין אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁאֵינוֹ בִּרְשׁוּתוֹ, יָכוֹל הוּא לְשַׁעְבְּדוֹ, שֶׁהֲרֵי כָּךְ כּוֹתֵב לָהּ בַּכְּתֻבָּה "מִקַּרְקַעֵי וְאַגַּבָּן מְטַלְטְלֵי דְּקָנְיֵתִי וּדְאַקְנֵי...". וּמִכָּל מָקוֹם לֹא יִכְתֹּב סְכוּם שֶׁאֵינוֹ בְּגִדְרֵי הַמְּצִיאוּת, שֶׁלֹּא יִהְיֶה כְּמְזַלְזֵל חַס וְשָׁלוֹם בְּתַקָּנַת חֲכָמִים.

[ועיקר הכתובה שהוא מאתים זוז כתבנו שעולה לשעור משקל מאה ושנים עשר וחצי גרם כסף שהוא לערך בשווי מאה ועשרים ש"ח בזמננו ולאשכנזים הוא לערך אלף ש"ח, הנה, אף על פי שבזמנים הקדומים היה בסכום זה פרנסה חשובה לאשה שנתגרשה או נתאלמנה, הרי שבזמן הזה הוא סכום מועט ויוצא שעיקר החיוב שמקבל על עצמו החתן הוא בתוספת שמוסיף לה מרצונו, וכן מצינו במקור הדין שהוא בגמרא כתובות נד: "אף על פי שאמרו בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה, אם רצה להוסיף אפילו מאה מנה יוסיף..." ונקטו חכמים בלשון אפילו מאה מנה שהוא לשון הפלגה בריבוי, מה שאין כן בזמננו שיוקר המחיה גבוה כל כך שאין סכום זה של שישים ש"ח לערך נחשב למופלג בערכו.
וצריך החתן לדעת שסכום זה שמוסיף הינו הסכום שמוכן לתת לכלה במדה וחס ושלום ירצה לגרשה, ואף על פי שלמעשה ברוב המוחלט של מקרי הגרושין אין כופין גט לא על האיש ולא על האשה, ולכן מתפשרים בני הזוג בדיני הממונות שביניהם ולא כל מה שכתב בכתובה ודאי הוא שיתן לה, מכל מקום כשכותב את התוספת לא יהא כמתלוצץ ומתלהלה אלא שקול ומחושב. ולענין מקור הדין של סכום הכתובה גמרא כתובות י:, ובמרן השו"ע אבע"ז סימן ס"ו סעיף ו׳ כתב "כמה שעור הכתובה,

לבתולה מאתים ולאלמנה מנה ושל זו ושל זו כסף מדינה, נמצא כתובת בתולה הם שלושים ושבעה דרהם וחצי כסף צרוף, וכתובת אלמנה מחציתם שהם ח"י דרהם ושלושה רביעים כסף צרוף", וכידוע אחד דרהם שווה לשלושה גרם].

שיחתמו שני עדים בכתובה

שְׁנֵי הָעֵדִים שֶׁנִּבְחֲרוּ לְהָעִיד עַל מַעֲשֵׂה הַקִּדּוּשִׁין הֵם שְׁנֵי הָעֵדִים שֶׁחוֹתְמִים עַל הַכְּתֻבָּה, וְאֵין רְשׁוּת לְאָדָם מִבְּלְעֲדֵיהֶם וּמִבִּלְעֲדֵי הֶחָתָן לַחְתֹּם, שֶׁכָּךְ הוּא הַמִּנְהָג בְּזַמַּנֵּנוּ.

אין החתן יכול לטעון לא ידעתי מה היה כתוב בכתובה

צָרִיךְ הֶחָתָן לֵידַע שֶׁאִם חַס וְשָׁלוֹם יִצְטָרֵךְ לְגָרֵשׁ אִשָּׁה זוֹ שֶׁנּוֹשֵׂא עַכְשָׁו, לֹא יוּכַל לִטְעֹן שֶׁלֹּא יָדַע מַה כָּתוּב בַּכְּתֻבָּה וְשֶׁאֵין הוּא בָּקִי וּמֵבִין בִּלְשׁוֹן אֲרַמִּי, שֶׁהֲרֵי כֵּיוָן שֶׁחָתַם עַל הַכְּתֻבָּה, אוֹ אֶפִלּוּ אִם לֹא חָתַם, כֵּיוָן שֶׁחָתְמוּ הָעֵדִים בְּפָנָיו עַל הַכְּתֻבָּה וְיָדַע שֶׁמִּתְחַיֵּב בְּמַה שֶׁכָּתוּב בָּהּ, הֲרֵי סָבַר וְקִבֵּל עַל עַצְמוֹ אֶת הַחִיּוּבִים בַּאֲשֶׁר הֵם.

אם יחתום החתן בכתובה

מִן הַדִּין אֵין הֶחָתָן חַיָּב לַחְתֹּם עַל הַכְּתֻבָּה וּמִכָּל מָקוֹם מִנְהַג הַסְּפָרַדִּים שֶׁחוֹתֵם וּמִנְהַג אַשְׁכְּנַז שֶׁאֵינוֹ חוֹתֵם. וְחָתָן סְפָרַדִּי שֶׁלֹּא חָתַם עַל כְּתֻבָּתוֹ, וַדַּאי שֶׁאֵין זֶה מְעַכֵּב בְּכַשְׁרוּתָהּ שֶׁל הַכְּתֻבָּה.

כתובה שנאבדה

כְּבָר בֵּאַרְנוּ לְעֵיל בְּסָעִיף א׳ שֶׁחֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה תִּקְּנוּ שֶׁיִּכְתֹּב אָדָם לְאִשְׁתּוֹ כְּתֻבָּה לִפְנֵי שֶׁיִּשָּׂאֶנָּה, וְיִתְחַיֵּב בַּכְּתֻבָּה סַךְ מָאתַיִם אוֹ מֵאָה זוּז לִתֵּן לָהּ אִם יְגָרְשֶׁנָּה, וְכָל זֹאת כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּהְיֶה קַלָּה בְּעֵינָיו לְהוֹצִיאָהּ, וְלָכֵן מִי שֶׁאִבְּדָה אֶת כְּתֻבָּתָהּ מֻטָּל עַל בַּעְלָהּ לֵילֵךְ בְּהֶקְדֵּם אֵצֶל רַב מוֹרֶה הוֹרָאוֹת הַמֻּסְמָךְ לְהוֹרוֹת בְּדִינִים אֵלּוּ כְּדֵי שֶׁיִּכְתֹּב לוֹ כְּתֻבָּה אַחֶרֶת וְהִיא הַנִּקְרֵאת כְּתֻבָּה דְּאִירְכָּסָא.

[ואין צריך שתהא הכתובה תחת יד האשה בדוקא אלא שתהא יודעת היכן היא, וכגון שהיא מונחת בבית הוריה אפילו אינה יודעת בדיוק היכן באותו בית, ואבודה לענין זה היא כתובה שחזקתה שנאבדה ואי אפשר להשיגה או שנתקלקלה ונפסלה. ואף על פי שכתובה ותנאיה הם תנאי בית דין ואפילו לא כתבו כתובה כלל יש לה מאתים או מנה מתנאי בית דין מכל מקום לא סמכא דעתא שתקבל אותם כי אומרת היות ואין בידי שטר יטען הוא שכבר נתן לי והוו בעילותיו בעילות זנות]

כיצד יתקנו כתובה כשנמצאו העדים החתומים בה פסולים לעדות

כִּכְתֻבָּה שֶׁנִּמְצְאָה פְּסוּלָה מֵחֲמַת שֶׁאֶחָד מִן הָעֵדִים הָיָה פָּסוּל לְעֵדוּת, וּכְגוֹן שֶׁהָיָה קָרוֹב שֶׁל הַבַּעַל אוֹ הָאִשָּׁה, עַל הַבַּעַל לְתַקֵּן הַדָּבָר בְּאֶחָד מִשְּׁנֵי אֲפָנִים, אוֹ שֶׁיִּכְתְּבוּ לוֹ כְּתֻבָּה דְּאִירְכָּסָא וְיִקְרְעוּ אֶת הַכְּתֻבָּה הַמְקוֹרִית, אוֹ יִכְתְּבוּ בְּסוֹף הַכְּתֻבָּה הְרֹאשׁוֹנָה נָסַח זֶה "בְּפָנֵינוּ הָעֵדִים הַחֲתוּמִים מַטָּה, בָּא פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי הַבַּעַל נוֹתֵן כְּתֻבָּה זוֹ, וְקִבֵּל עַל עַצְמוֹ עֵדוּתָם שֶׁל הָעֵדִים הַחֲתוּמִים בִּכְתֻבָּה זוֹ אַף עַל פִּי שֶׁהֵם פְּסוּלִים, וְקָנִינוּ מִמֶּנּוּ עַל כָּךְ בְּיוֹם,

חֹדֶשׁ, שָׁנָה", וְיִכְתְּבוּ זְמַן שֶׁל עַכְשָׁו כְּשֶׁעוֹשִׂים אֶת זֶה הַתִּקּוּן, וְיַחְתְּמוּ שְׁנֵי עֵדִים כְּשֵׁרִים מִתַּחַת לְתוֹסֶפֶת זוֹ, וְכָל זֶה צָרִיךְ לְהֵעָשׂוֹת עַל יְדֵי דַּיָּן, שֶׁהוּא בָּקִי בְּדִינֵי שְׁטָרוֹת וְעֵדִים.

מה הם תנאי בית דין

כְּשֶׁנּוֹשֵׂא אָדָם אִשָּׁה בְּחֻפָּה וְקִדּוּשִׁין כְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל מִתְחַיֵּב הוּא לָהּ עֶשְׂרָה דְּבָרִים וְזוֹכֶה הוּא בָּהּ בְּאַרְבָּעָה דְּבָרִים, אֲפִלּוּ אֵינָם מְפֹרָשִׁים בַּכְּתֻבָּה אוֹ אֲפִלּוּ לֹא נִכְתְּבָה כְּתֻבָּה כְּלָל, שֶׁהֵם תְּנָאֵי בֵּית דִּין שֶׁתִּקְנוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה הַמְחַיְּבִים כָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל הַבָּא לִשָּׂא אִשָּׁה.

וּמַה הֵם הַדְּבָרִים שֶׁמִּתְחַיֵּב הוּא לָהּ:

א. מְזוֹנוֹתֶיהָ. ב. כְּסוּתָהּ. ג. עוֹנָתָהּ. ד. עִקַּר כְּתֻבָּתָהּ מָנֶה אוֹ מָאתַיִם כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ לְעֵיל בְּסָעִיף א׳. ה. רְפוּאָתָהּ. ו. לְפָדוֹתָהּ אִם נִשְׁבֵּית. ז. קְבוּרָתָהּ. ח. שֶׁתְּהֵא יוֹשֶׁבֶת בְּבֵיתוֹ וְנִזּוֹנִית מִנְּכָסָיו כָּל זְמַן אַלְמְנוּתָהּ. ט. שֶׁיְּהִיוּ בְּנוֹתָיו מְמֻנָּה נִזּוֹנוֹת מִנְּכָסָיו גַּם לְאַחַר מוֹתוֹ עַד שֶׁיִּתְאָרְסוּ אוֹ יִבְגְּרוּ. י. שֶׁיְּהִיוּ בָּנֶיהָ הַזְּכָרִים מִמֶּנּוּ יוֹרְשִׁים אֶת כְּתֻבָּתָהּ יֶתֶר עַל חֵלֶק הַיֶּרֻשָּׁה שֶׁיֵּשׁ לָהֶם עִם שְׁאָר בָּנִים מֵאִשָּׁה אַחֶרֶת שֶׁהָיְתָה לוֹ.

וּמַה הֵם הַדְּבָרִים שֶׁזּוֹכֶה הוּא בָּהּ:

א. מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ. ב. מְצִיאָתָהּ. ג. פֵּרוֹת הַיּוֹצְאִים מִנְּכָסִים שֶׁהִכְנִיסָה לוֹ. ד. יְרֻשָּׁתָהּ. אִשָּׁה הַיּוֹצֵאת לְרְשׁוּת הָרַבִּים בְּלֹא כִּסּוּי רֹאשׁ, גַּם זֹאת נֶחְשֶׁבֶת לְעוֹבֶרֶת עַל דַּת מֹשֶׁה, וְאִם בַּעֲלָהּ מַקְפִּיד בְּמִצְוֹות וְגַם מַקְפִּיד עָלֶיהָ בְּדָבָר זֶה, הֲרֵי זוֹ יוֹצֵאת בְּלֹא כְּתֻבָּה, תּוֹסֶפֶת וּתְנָאֵי כְּתֻבָּה, וְנוֹטֶלֶת נִכְסֵי צֹאן בָּרְזֶל וְנִכְסֵי מְלוֹג הַנִּמְצָאִים, בְּלֹבַד. וְדַוְקָא מִי שֶׁטּוֹעֵן כָּךְ כְּנֶגֶד אִשְׁתּוֹ בְּתֹם לֵב, שֶׁאֵינוֹ מְבַקֵּשׁ תּוֹאֲנָה לְכְפוֹת גֵּט עַל אִשְׁתּוֹ בִּתְנָאֵי מָמוֹן נוֹחִים, הֲרֵי טַעֲנָתוֹ טַעֲנָה, אוּלָם אִם אֵין הַדָּבָר כָּל כָּךְ חוֹרֶה לוֹ, וְכָל טַעֲנָתוֹ מִן הַשָּׂפָה וְלַחוּץ, אֵינָהּ מַפְסֶדֶת כְּתֻבָּתָהּ. וְכֵן לְעִנְיַן בַּעַל שֶׁחָזַר בִּתְשׁוּבָה וְטוֹעֵן כָּךְ כְּלַפֵּי אִשְׁתּוֹ, אִם רוֹאִים הַדַּיָּנִים שֶׁטּוֹעֵן כָּךְ מִתּוֹךְ יִרְאַת שָׁמַיִם הַמְנַצְנֶצֶת בּוֹ, הֲרֵי זוֹ הִפְסִידָה כְּתֻבָּתָהּ וּתְנָאֶיהָ וְתוֹסֶפֶת כְּתֻבָּה וְיוֹצֵאת בְּעַל כָּרְחָהּ.

הַיּוֹצֵאת לִרְשׁוּת הָרַבִּים בְּפֵאָה נָכְרִית, אִם הִיא נִקְרֵאת עוֹבֶרֶת עַל דָּת וְיוֹצֵאת שֶׁלֹּא בִּכְתֻבָּה? הֲרֵי יֵשׁ בָּזֶה מַחֲלֹקֶת בֵּין פּוֹסְקֵי זְמַנֵּנוּ, שֶׁיֵּשׁ הַמַּתִּירִים זֹאת אִם כִּי לְאַחַר שֶׁצִּינּוּ בָּזֶה כַּמָּה וְכַמָּה מִגְבָּלוֹת, וְיֵשׁ הָאוֹסְרִים זֹאת מִכֹּל וְכֹל תּוֹךְ הַבָּטָחָה וַדָּאִית לְגֵיהִנּוֹם גָּמוּר בְּעוֹלָם שֶׁכָּלוֹ אָרֹךְ, וֶהֱיוֹת וְהֶעֱמִיקָה מַחֲלֹקֶת זוֹ גַּם עַל הַפֵּאוֹת הַיּוֹתֵר קְצָרוֹת וְאַף הַמְכֻסּוֹת בְּחֶלְקָן בְּכוֹבַע, וַדַּאי שֶׁמִּי שֶׁהִיא נִמְנֵית עַל אוֹתָן הַנִּקְרָאוֹת בַּת תַּלְמִיד חָכָם יֵשׁ לָהּ לְחוּשׁ לְעַצְמָהּ שֶׁלֹּא לְבַטֵּל דִּבְרֵי כָּל כָּךְ הַרְבֵּה מְגִדּוֹלֵי הָאַחֲרוֹנִים, תְּמוּרַת זֹאת שֶׁתִּמְצָא חֵן בְּעֵינֵי כָּל רוֹאֶיהָ, וְזֶה בֵּין לִבְנוֹת עֲדוֹת הַסְּפָרְדִים וּבֵין לִבְנוֹת עֲדוֹת אַשְׁכְּנַז.

[ואם רוצה היא למצוא חן בעיני בעלה תלבש פאה רק בביתה בפני בעלה, ואם בעלה רוצה לצאת עמה לרחובות קריה כשעל ראשה פאה נוכרית כדי להראות העמים והשרים את יופיה אין זה אלא מדרך החיצוניים. ובידוע שבדבר זה לא יועילו לא התוכחות ולא היסורין ולא ההוכחות ההלכתיות אלא רגש של קדושה, שמי שהרגש שלו ניזון ברובו מסטרא דקדושה יתבררו אצלו הדברים אל נכון ויבין היטב כוונת אלו שהתירו בזה, שודאי הרצון להתיפות בדרך זו ולקבע את החזות האירופאית הכל כך זולה וזרה בתוככי תורתנו הקדושה אינו אלא דוחק ופשרה אחר פשרה עם היצר הרע. וראוי לומר בזה דברים חמורים ולעשות מעשים אלא שאין השעה ראויה לזה עדין. ולענין חיוב ההלכה מה שנאמר בענין זה מגמרות בבלי וירושלמי עד אחרוני זמננו ראה בשו"ת יביע אומר חלק חמישי אבע"ז סימן ה׳ ובמילואים לסימן זה, שם בסוף הספר].

לימוד תורה של "חתנים"

הגמרא בכתובות דף ס"ב ע"ב מביאה שתי עובדות שממחישות איך היו נראים ה"חתנים" של פעם, ומתארת לנו איך פעם למדו תורה:

רבי חנניא בן חכינאי רצה לחזור לישיבה בסוף שבע ברכות של רשב"י, ביקש ממנו רשב"י הקדוש להמתין לו עוד יום אחד בכדי שיחזרו שניהם לישיבה. ולא הסכים רבי חנינא, אם רשב"י הקדוש היה מבקש מאיתנו לחכות לו יום אחד, שבעים שנה היינו מחכים לו. אבל רבי חנינא לא איעכב, הלך ולמד תורה שתים עשרה שנה בישיבה. יום אחד רצה לחזור לבקר בביתו, וכשבא לעירו כבר לא הכיר את המקום השתנו כל הרחובות וכל הסימטאות עד לבלי הכר. ישב רבי חנינא בפרשת דרכים לדיעה מה יעשה לו. בין כך שמע שקוראים לנערה אחת בת חכינאי, בת חכינאי בואי קחי את הסל שלך. הבין שזו ביתו. אפילו לא הכיר אותה, אמר נלך בעקבותיה אל הבית, כשהגיע לפתח הבית אשתו היתה מנפה קמח, רק הרימה ראשד וראתה אותו צנחה ומתה מהתרגשות, אמר לפניו ריבונו של עולם ענייה זו ישבה כאלמנה חיה 12 שנה כדי שאלך ללמוד תורה, זה שכרה?? עשה לה מי שבירך והקים אותה לתחיה!!!

ממשיכה הגמרא ומספרת מעשה שני ברבי חמא בר ביסא שהלך גם הוא ללמוד שתים עשרה שנה בישיבה. כשרצה לחזור לבקר בביתו אמר לא אעשה כרבי חנינא בן חכינאי שבא בפתע פתאום ללא הודעה מראש, שלח פקס והודיע לבני ביתו שהוא נמצא במקום מסויים ועוד מעט יבוא לביתו, שיתכוננו לקראתו, ישב בביהמ"ד ללמוד מעט וישב לפניו בחור צעיר, צורבא מדרבנן, חריף ובקי והיו שניהם מפלפלים בתורה, אמר רבי חמא בליבו הלוואי והיה לי בן כזה ת"ח גדול שאלמד איתו. כשבא רבי חמא לביתו בא איתו אותו בחור והבין רבי חמא שהבחור רוצה להמשיך את הלימוד איתו, לכן קם לכבודו. אמרה לו אשתו ממתי אבא קם לכבוד בנו?? זה הבן שלך!! לא הכיר אותו

רבי חמא כשעזב את הבית היה הזאטוט בן שנתיים שלש, כעת הוא בחור חריף ולמדן. התקיים בהם הפסוק ''האומר לאביו ולאימו לא ראיתיו ואת אחיו לא הכיר ואת בניו לא ידע''.

הלכות "שבע ברכות"

כְּשֶׁרוֹצִים לְשַׂמֵּחַ חָתָן וְכַלָּה וְלַעֲרֹךְ לָהֶם סְעוּדַת שֶׁבַע בְּרָכוֹת בַּבַּיִת, לֹא יַעֲרְכוּ זֹאת בְּשָׁעָה מְאֻחֶרֶת [אַחֲרֵי 11 בַּלַּיְלָה], כְּדֵי שֶׁלֹּא יַפְרִיעוּ לַשְּׁכֵנִים.

וכן שכשעורכים מסיבת שבע ברכות , להתחיל מוקדם ולסיים עד שעה אחת עשרה בלילה, שיספיקו האורחים לחזור הביתה ולמנוע גזל שנה מיתר השכנים שבבנין.

ואם באופן מעשי קשה לעמוד בזמנים האלה, צריך לבקש את הסכמת השכנים להפרעה חד פעמית.

מה מברכים בשבעת ימי המשתה?

בְּכָל יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה בְּכָל סְעוּדָה שֶׁנִּמְצָאִים בָּהּ עֲשָׂרָה גְּדוֹלִים וְהֶחָתָן מִן הַמְּנָיָן וּבֵינֵיהֶם אוֹרְחִים חֲדָשִׁים הַנִּקְרָאִים בִּלְשׁוֹן חֲכָמִים "פָּנִים חֲדָשׁוֹת" מְבָרְכִים לְאַחַר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן שֶׁבַע בִּרְכוֹת חֲתָנִים וּבִלְבַד שֶׁתְּהֵא זוֹ הַסְּעוּדָה בְּבֵית הֶחָתָן, וְאִם הָיְתָה בְּבֵית אַחֵר אֵין מְבָרְכִים אֶלָּא בִּרְכַּת הַגֶּפֶן וּבִרְכַּת אֲשֶׁר בָּרָא, וּלְמִנְהַג אַשְׁכְּנַז רַשָּׁאִים לְבָרֵךְ כָּל בִּרְכוֹת חֲתָנִים גַּם בְּבֵית אַחֵר.

אִם מְבָרְכִים בִּרְכַּת אֲשֶׁר בָּרָא בְּלִבַּד, כְּגוֹן מִטַּעַם שֶׁלֹּא נַעֲשֹׂית הַסְּעוּדָה בְּבֵית הֶחָתָן, אֵין צָרִיךְ לַעֲשָׂרָה אֲנָשִׁים וּשְׁתֵּי פָּנִים חֲדָשׁוֹת, אֶלָּא כָּל שֶׁיֵּשׁ שְׁלֹשָׁה גְּדוֹלִים יַעֲשׂוּ זִמּוּן שֶׁהַשִּׂמְחָה בְּמְעוֹנוֹ שֶׁאָכְלוּ מִשֶּׁלּוֹ וּבְטוּבוֹ חָיְינוּ וְיִבָּרְכוּ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן עַל הַכּוֹס וּבִרְכַּת אֲשֶׁר בָּרָא, שְׁתֵּיהֶן עַל כּוֹס אַחַת, הַמְבָרֵךְ יִשְׁתֶּה מִלֹּא לֻגְמָיו וְהֶחָתָן וְהַכַּלָּה יִטְעֲמוּ וְדַיָּם.

כְּשֶׁמְּבָרְכִים שֶׁבַע בְּרָכוֹת בַּסְּעוּדָה בְּבֵית הֶחָתָן, לוֹקְחִים שְׁתֵּי כוֹסוֹת יַיִן, עַל אַחַת אוֹמֵר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, וּלְאַחַר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן מְבָרְכִים עַל הַכּוֹס הַשֵּׁנִיָּה אֶת שֵׁשׁ הַבְּרָכוֹת מִבִּרְכַּת שֶׁהַכֹּל בָּרָא לִכְבוֹדוֹ עַד בִּרְכַּת אֲשֶׁר בָּרָא וּלְבַסּוֹף מִי שֶׁאָמַר אֶת בִּרְכַּת הַמָּזוֹן עַל הַכּוֹס אוֹמֵר בִּרְכַּת הַגֶּפֶן, שׁוֹתֶה מִלֹּא לֻגְמָיו, וּמְעָרְבִבִים אֶת שְׁתֵּי הַכּוֹסוֹת זוּ בַּזוֹ, אַחַת נוֹתְנִים לֶחָתָן וּשְׁנִיָּה מְשַׁגְּרִים לַכַּלָּה.

בֵּין אִם מְבָרְכִים אֶת כָּל הַשֶּׁבַע בְּרָכוֹת וּבֵין אִם מְבָרְכִים הַגֶּפֶן וַאֲשֶׁר בָּרָא בִּלְבַד, צָרִיךְ הַמְבָרֵךְ לְכַוֵּן לְהוֹצִיא יְדֵי חוֹבָה אֶת הֶחָתָן וְהַכַּלָּה בְּבִרְכַּת הַגֶּפֶן, שֶׁהֲרֵי צְרִיכִים הֵם לְטָעֹם מִמֶּנּוּ לְאַחַר מִכֵּן.

ידועין הם דברי הב"ח (באהע"ז) "שאין לומר "שהשמחה במעונו" במקום שיש פריצות, כיון שאין מקום פריצות מעונו של השכינה".

ומעשה בשמחת שבע ברכות שישבו גברים לבד ונשים לבד בשני צידי החדר בשולחנות נפרדים, אך ללא מחיצה המפרדת ביניהם, והגאון רבי איסר זלמן מלצר זצוק"ל הגיע למקום, והצטער מאד על כך וקבע בצורה חד משמעית שאין לומר "שהשמחה במעונו", לפי דברי הב"ח הללו!!

כלה בשבע ברכות, אין חובה שתשמע שבע ברכות. ועל כל פנים תשב בצניעות עם נשים, ולא ליד החתן. וכן ראוי לנהג, בפרט בדורנו שהצניעות רופפת (ברכת ה' חלק ד עמוד שסח).

אין זה מהרכי הצניעות שבשמחת שבע ברכות החתן יושב ליד הכלה, ומצדו הגברים ומצדה הנשים. אלא החתן דומה למלך, מה המלך יש לו משתה אנשים לבד ומ ישתה נשים לבד, אף החתן כן. וכן אינו מדרכי הצניעות להרים את הכלה בחתונה על מדף גדול שאוחזים בו מלמטה, באפן שהגברים יכולים להביט בה. וכן אותן בנות שעומדות על הכסא ומסתכלות מעל המחיצה על רקודיהם ושמחתם של האנשים. והדברים ברורים. הרש"ש סידר בשבע ברכות, כוונות נוראות, והזוהר הקדוש אומר: שהשכינה יורדת מלמעלה ויש לה שבע חופות! ואם יכולנו לראות היינו רואים שבע קומות של אור מעל ראש החתן והכלה! לכן צריך להיזהר שכל המברכים בשבע ברכות יהיו אנשים תלמידי חכמים והגונים.

לא טוב עושים כשמזמינים לשבת חתן וכדומה, בחורי ישיבה מצד החתן או חברות של הכלה לסעודת שבת קדש. שבת חתן מיועד לקרובי המשפחה בלבד. ואלו הם דברים שהצניעות יפה להם. ואף שכוונתם לשמח חתן וכלה ולומר דברי תורה וכיוצא בזה, אין הצר שוה בנזק המלך. ויש להקפיד על כך מאד.

בעריכת חופה וקידושין, כדאי להקפיד מאד על כמה ענינים חשובים לטובת בני הזוג והאורחים הנכבדים, ונביא מספר דוגמאות:

א) להשתדל שיהיה יין לבן, ולא אדום, כדי שלא תתלכלך בטעות שמלת הכלה אם ינתזו כמה טיפות מחמת הלחץ או הדחק.

ב) להכין נייר טישו לניגוב למברכים שבדרך כלל ידיהם לחות מהיין.

ג) להכין שבע ברכות מודפסות כל ברכה בדף נפרד בצורה מסודרת, כדי שיוכלו המברכים למצוא את הברכה מיד ללא עיכובים.

ד) לדאוג שיהיה פנס להאיר אם תהיה בעיה באמצע החופה.

ה) לדאוג שיהיה עט בהישג יד לחתימות העדים והחתן בכתובה.

ו) וכן לדאוג לכסף קטן לצדקה לצורך עניים הבאים למעמד, או גבאי צדקה המתרימים עבור נזקקים וחולים. ובודאי שאסור לגרש אותם (שבת קנו:), אלא אדרבא, לסייע ולעזור כפי האפשרות.

ז) כמו כן יש לשמור על הכתובה היטב ולהעביר אותה לרבנות בהקדם עד כמה שאפשר, כדי לא להטריח את בני הזוג.

כחלק מההדרכה לחתן והכלה, צריך להכין אותם בנושא כיבוד הורים והחם והחמות, שיזכרו תמיד להודות להם על הכל, וכן על זה הדרך.

יש להסביר ולבאר את מהות החופה, העדים, והכתובה, ואז הציבור הקדוש מקבל חשק להקשיב, וטקס החופה נעשה כעין שיעור תורה.

מצוה גדולה לדרוש בסעודת החתונה כדי לתת חלק לה' יתברך בשמחה. וצריך לשבח את החתן והכלה, וההורים, והתזמורת, וכל מי שסייע למצוה. ולשאת דברי תורה לחיזוק הלבבות ולקידוש שם שמים, ואפילו לשבח את האולם היפה והשירות המיוחד.

מספרים מעשה מפורסם שהיה לפני כעשרים שנה בזוג שהתחתנו, והנה בסוף החתונה ניגש אבי החתן לשלם את הכסף המגיע לתזמורת כפי שסוכם ביניהם. ממשמש האב בחליפתו והכסף איננו, הבין כי נגנב הכסף, הצטער מאוד והשיג כסף אחר לשלם לתזמורת. לאחר ימי ה'שבע ברכות' הזמינו הזוג החדש את הוריהם שיבואו לביתם לראות את הסרטת החתונה, והנה בתוך הריקודים רואים שאב החתן מוציא את חליפתו ומניחה על גב הכסא ורוקד בשמחה, ולאחר כמה רגעים רואים את אבי הכלה מסתכל אנה ואנה, מכניס את ידו, ו... מוציא את הכסף ומכניסו לכיסו!! אי אפשר לתאר אלו בושות היו באותו רגע לאבי הכלה, אשר היה מוכן לקבור את עצמו חי, ולא להתבייש בושה כזאת ליד חתנו החדש והוריו.

הבה נתבונן, כמה היה מוכן אבי הכלה לשלם לצלם, שיסכים למחוק את הקטע הזה? הלוא כל כסף שבעולם, ובלבד שיציל אותו מבושה זו! והנה אומרים חז"ל, כי לאחר שהאדם נפטר ובא לתת דין וחשבון, מראים לו את כל מעשיו שעשה מיום שנולד ועד יום מותו. וכשעשה עברות ושב בתשובה, בורא עולם מוחק את הקטע מההסרטה לגמרי, ולא יראה אותו כלל ביום הדין! זהו כוחה של התשובה!

הנהגות לחתן והכלה בימיהם הראשונים

הַנְהָגוֹת דִּלְקַמָן חֲשׁוּבוֹת לִנְהֹג בָּהֶם בְּמֶשֶׁךְ כָּל יְמֵי חַיֵּי הַזּוּג, אוּלָם חֲשִׁיבוּת כְּפוּלָה וּמְכֻפֶּלֶת לָהֶם בַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים. לָמָּה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְאָדָם שֶׁעָבַר נְתוּחַ, אֲזַי בַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים לְאַחַר הַתְּפָרִים, כְּשֶׁצָּרִיךְ מְקוֹם הַנְּתוּחַ לְהִתְאַחוֹת, יֶשְׁנָהּ רְגִישׁוּת מְיֻחֶדֶת

וְצָרִיךְ לִנְהֹג בִּזְהִירוּת יְתֵרָה, וְאַחַר כָּךְ אֶפְשָׁר פָּחוֹת לְהַקְפִּיד. כֵּן הֶחָתָן - עַכְשָׁו מְחַבְּרִים לוֹ אֶת הַצָּלַע שֶׁהָיָה חָסֵר מִמֶּנּוּ, וְעַד שֶׁיִּתְאַחֶה הַצֶּלַע וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד, יֶשְׁנָהּ רְגִישׁוּת יְתֵרָה הַדּוֹרֶשֶׁת זְהִירוּת יְתֵרָה בְּכַמָּה פְּרָטִים, שֶׁמְּאֻחָר יוֹתֵר, לְאַחַר שֶׁיִּתְאַחֶה הַצֶּלַע, אֶפְשָׁר לְהִתְפַּשֵּׁר בָּהֶם.

1. הָרִשָּׁם הַהַתְחָלָתִי.

חָתָן יָקָר, אַל תְּזַלְזֵל בְּעַצְמְךָ, שְׁמֹר עַל מְתִינוּת מֵהִתְלַהֲבוּת בַּזְּכִיָּה הַגְּדוֹלָה שֶׁזָּכִיתָ, וְדַע, שֶׁהָרִשָּׁם הַהַתְחָלָתִי שֶׁעָמוֹ תַּתְחִיל אֶת בִּנְיַן בֵּיתְךָ יִשָּׁאֵר לָעַד וְלֹא בְּקַלּוּת יְהֵא נִתָּן לְשַׁנּוֹתוֹ, לָכֵן רְאֵה שֶׁהָרִשָּׁם הַהַתְחָלָתִי יְהֵא חִיּוּבִי.

לָכֵן, יֶשְׁנָהּ מִצְוָה גְּדוֹלָה לִשְׂמֹחַ בְּשִׁבְעַת יְמֵי הַחֻפָּה, וְכַיָּדוּעַ שֶׁשִּׁבְעַת יְמֵי הַחֻפָּה מְסַמְּלִים לְשִׁבְעִים שָׁנוֹת חַיֵּי הָאָדָם לְסִימָנָא טָבָא, וּמְאֹד צָרִיךְ לְהִזָּהֵר בְּיָמִים אֵלּוּ מִמַּחֲלֹקֶת וְעַצְבוּת שֶׁאֵינָם מְסַמְּלִים סִימָן טוֹב, אוּלָם אֵין זֹאת אוֹמֶרֶת שֶׁבְּיָמִים אֵלּוּ הֻתְּרוּ שְׂחוֹק וְקַלּוּת רֹאשׁ. וְאִם הָרִשָּׁם הַהַתְחָלָתִי שֶׁלְּךָ עִם בַּת זוּגָתְךָ יְהֵא זוֹל, הֲרֵי שֶׁתְּזַלְזֵל בְּעֵינֶיהָ בְּרֹאוֹתָהּ אֶת חֲתָנָהּ שֶׁאֵינוֹ תּוֹפֵס אֲפִלּוּ רֶגַע אֶחָד סֵפֶר לִקְרֹא, מִתְבַּטֵּל כָּל הַיּוֹם, יָשֵׁן הַרְבֵּה, מְפַטְפֵּט הַרְבֵּה וְכַדּוֹמֶה, אֲזַי, כְּשֶׁתִּרְצֶה אַחַר כָּךְ לַהֲפֹךְ רֹשֶׁם זֶה, יִקָּשֶׁה עָלֶיךָ מְאֹד, אַחַר שֶׁגִּלְתָה אֶת פְּנִימִיּוּתְךָ, וּכְשֶׁתַּחֲזֹר לְעַצְמְךָ וְיַעֲבֹר הַחֲלוֹם שֶׁבּוֹ אַתָּה נָתוּן וְתִרְצֶה לָשׁוּב לְתוֹרָה וּלְיִרְאַת שָׁמַיִם כְּמִקֹּדֶם, עָלוּל אַתָּה לַעֲמֹד בִּפְנֵי הִתְנַגְּדוּת.

מַה שֶּׁאֵין כֵּן אִם יִכָּפֶה עַצְמוֹ בַּתְּחִלָּה - בְּשִׁבְעַת יְמֵי חֻפָּתוֹ - לִהְיוֹת יִרְאַת ה' עַל פָּנָיו, וְיִקָּיֵם "וְגִילוּ בִּרְעָדָה", וְיַעֲסֹק בַּתּוֹרָה שָׁעָה אוֹ שְׁעָתַיִם גַּם בַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים, וְיִנְהַג בַּצְּנִיעוּת הָרְאוּיָה וּבִזְהִירוּת בִּבְרָכוֹת וּבְכָל הַמִּצְוֹות, אֲזַי רֹשֶׁם חִיּוּבִי זֶה יִשָּׁאֵר לָעַד, וְנָקֵל יִהְיֶה קִבּוּעַ בִּקְדֻשָּׁה עִם אִשְׁתּוֹ שֶׁתִּהְיֶה לְעֶזְרָה לוֹ כָּל יָמָיו, בְּרֹאוֹתָהּ שֶׁבַּעְלָהּ אֵינוֹ זוֹל וְקַל דַּעַת, אֶלָּא יִרְאַת ה' הִיא אוֹצָרוֹ, וְתַתְאִים עַצְמָהּ לְרָצוֹנוֹ כְּפִי שֶׁהִרְגִּילָהּ מִתְּחִלָּה.

וּזְכֹר זֶה! כִּי הוּא כְּלָל גָּדוֹל שֶׁהַרְבֵּה מֵהַצָּלָחַת הַחַיִּים תְּלוּיִ בּוֹ.

וְהִכְרִתִי חָתָן אֶחָד פִּקֵּחַ שֶׁסִּפֵּר לִי, שֶׁתֵּכֶף לְאַחַר חֻפָּתוֹ בַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים הָיָה לוֹ מְאֹד קָשֶׁה לִלְמֹד, הָרְכוּז הָיָה מְמֻנּוּ וְהִלְאָה מֻחְמַת כָּל הַשִּׂמְחָה, אִשָּׁה חֲדָשָׁה, כָּל יוֹם שֶׁבַע בְּרָכוֹת, סְפִירַת הַמִּתָּנוֹת, טֶלֶפוֹן לַחֲבֵרִים וְלַמִּשְׁפָּחָה, אוּלָם יָדַע שֶׁהַרְבֵּה תְּלוּיִ בַּהַתְחָלָה, וְלָכֵן הָיָה לוֹקֵחַ גְּמָרָא גְּדוֹלָה וּמַרְאֶה עַצְמוֹ כְּלוֹמֵד, וְעַל אַף שֶׁלֹּא הָיָה מְרֻכָּז, הָיָה קוֹרֵא בַּגְּמָרָא לְלֹא רְכוּז, וְאָמַר לִי, שֶׁעָשָׂה זֶה רֹשֶׁם חִיּוּבִי עַז עַל כַּלָּתוֹ לְיָמִים רַבִּים, וַאֲפִלּוּ אַחַר שָׁנִים הָיְתָה מִשְׁתַּבַּחַת אִשְׁתּוֹ לֵאמֹר: בַּעְלִי אוֹהֵב לִלְמֹד, וַאֲפִלּוּ בַּשֶּׁבַע בְּרָכוֹת פָּתַח גְּמָרָא לִלְמֹד !

וּבְפָרָט לְאַחַר שִׁבְעַת יְמֵי הַחֻפָּה - זְמַן שֶׁצָּרִיךְ אַתָּה לְהַתְחִיל אֶת הַכּוֹלֵל אוֹ זְמַנֵּי קְבִיעוּת עִתִּים לַתּוֹרָה, רְאֵה לְהִזָּהֵר שֶׁהָרשֶׁם הַהִתְחָלָתִי יִהְיֶה שֶׁשְּׁעוֹת כּוֹלֵל אוֹ קְבִיעוּת עִתִּים לַתּוֹרָה קֹדֶשׁ הֵם, וְאֵין לָנוּ רְשׁוּת לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם אֶלָּא לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וְאָז יִוָּצֵר אֶצְלָהּ מִוּדָּעוּת בְּרוּרָה וְחַד מַשְׁמָעִית שֶׁשְּׁעוֹת כּוֹלֵל אֵין לְהִתְפַּשֵּׁר עֲלֵיהֶם, וְכֵן תְּפִלָּה וּקְבִיעוּת עִתִּים לַתּוֹרָה, אוּלָם אִם יִתְפַּשֵּׁר כְּבָר בַּהַתְחָלָה וְיִזָּלֵזֵל בִּשְׁעוֹת לְמוּדָיו, יְהֵא מְאֹד קָשֶׁה אַחַר כָּךְ לְתַקֵּן הַמְּעָוָת.

ללכת לחתונה או שיעור תורה?

אדם מוזמן לחתונה ביום פלוני בשעה פלונית. מיד הוא חושב לעצמו: "נו, אי אפשר שלא ללכת, הצד השני יפגע, זהו חיוב של 'בין אדם לחבירו', חייבים לנסוע!"

יכול להיות שהמילים הללו נכונות, אבל צורת החשיבה איננה נכונה כלל וכלל! ונבאר מהי צורת החשיבה הנכונה עפ"י תורה.

דבר ראשון על האדם לבדוק לעצמו מה בא כאן על חשבון מה? להעמיד את שני הצדדים - ימין מול שמאל: האפשרות הראשונה היא לנסוע, לגמול חסד עם החתן ועם משפחתו. האפשרות השניה היא לשבת וללמוד תורה. כיון שרצונו להתקרב לקב"ה, עליו לעמוד ולבדוק מה יותר מקרבו לקונו, האם מה שילמד עכשיו או מה שיגמול חסד בנסיעתו לחתונה.

ודאי שעמוד התורה גבוה מעמוד החסד, אבל אין זאת אומרת שתמיד צריך לשבת וללמוד ולא ללכת לחתונות, שהרי כלל נקוט בידינו, שכל מצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים מבטלין עבורה תלמוד-תורה. אבל המשקל שאיתו אדם צריך לגשת לבירור הענין הוא: היכן אני אהיה יותר קרוב לקב"ה: כשאלך לחתונה, או כשאשב ואלמד תורה?

קרבת ה' אין הכוונה דוקא בהרגשים. ודאי שיותר קל להתבודד בבית מדרש וללמוד, ולהרגיש הרגשות עילאיות, מאשר להסתובב ברחובות ולשמח חתנים, אבל קרבת ה' נמדדת בנקודת האמת: מהו רצון הבורא בענין? לנסות תמיד להתקרב לאמת של הקב"ה. ואפילו שהצד השני לפעמים יותר קשה, פחות נוח, עם פחות הרגשים - עושים אותו, כי הוא אמת ומתחברים לאמיתותו של עולם, לבורא עולם.

אתה ממתין למשיח?!

כאשר התקיימה החתונה הגדולה בז'לובין, שבה התחתנו צאצאיהם של בעל התניא ושל הצדיק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב, היה כתוב בנוסח ההזמנה לחתונה: "החתונה תתקיים אי"ה בירושלים עיר הקודש והמקדש תובב"א, אך אם משיח צדקנו לא יבוא חלילה עד אז - תתקיים החתונה בעיר ז'לובין"...

סיפר הגאון הצדיק רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, שבלומדו בפרשבורג אצל "הכתב סופר" זצ"ל, שמע אשה אחת שואלת את חברתה: "מה בישלת היום?" ועניתה: "שעועית". ושוב שאלה: "מה תבשלי מחר?" והשיבה: "חס וחלילה, אל תפתחי פה לשטן ! אם לא יבוא המשיח עד למחר, אבשל עדשים".

אומרת הגמרא בעירובין (נ"ד) "אמר ליה שמואל לרב יהודה, שיננא, חטוף ואכול חטוף ואישתי דעלמא דאזלינן מיניה כהילולא דמיא". כלומר העולם הזה דומה לחתונה, כשאדם מתחתן ומזמין אולם באותו ערב הוא המלך, כל מה שיבקש כל מה שיצווה - במקום לאלתר מקיימים רצונו, כולם מכבדים אותו כולם רוצים לשמחו ולגרום לו עונג. המלצרים וצוות האולם עומד הכן לרשותו, משרתיו עושי רצונו, אבל למחרת תהיה חתונה אחרת באותו אולם, והמלך יהיה אחר, ואם יבוא החתן של אתמול ויצווה את בעלי האולם וצוות המלצרים בדבר מסויים - בוז יבוזו לו, ובמקרה הטוב יעיפו אותו מכל המדרגות, לכן צריך החתן לנצל יום מיוחד זה שלעולם לא יחזור.

(עירובין נד ע"א): "האי עלמא כבי הילולא דמיא חטוף ואכול חטוף ושתה", מה הקשר בין חתונה לעבודת ה'? הורונו בזה חז"ל והמשילו לאדם שנכנס באיחור לחתונה לאחר המנה הראשונה של הדגים, ומיני אז אינו טועם כלום לא מהמנה השניה ולא מייתר הדברים שבשולחן, וכשנשאל מדוע אינו טועם כלום? עונה: היות ואיחרתי את המנה הראשונה ולא התחלתי מתחילת הסעודה, לכך אין ברצוני לטעום כלום, כך הורגלתי! או שאני אוכל וטועם מהכל או מכלום!... לזה דומה האדם הטיפש, שכיון שהפסיד את ההתחלה של התפילה נחלש בדעתו מלחטוף את אשר ביכולתו לחטוף.

כמו כן בלימוד התורה, אדם שגבר עליו יצרו והטרידו מלימוד תורה ולקח לו בכך את שעת הארי של הלימוד ביום זה, ונותרה לו איזו שעה או פחות ללמוד תורה, בדרך כלל אדם כושל בפיתוי היצר ומבטל גם את הזמן הנותר, ולא היא, חייב להשתדל גם הוא לחטוף.

וכן מי שאיחר לתפילה, יחטוף את הנשאר ולא יתפלל ביחידות כיון שאיחר, אלא מה שביכולתו יחטוף הרי ירויח כמה קדישים וקדושה קריאת ס"ת ועוד.

כל דבר שהינך חוטף מיצרך ללימוד תורה או תפילה זהו קנין לנצח, זהו רכושך הפרטי והנצחי שתצטרך לו לעולם ועד, ורק הוא שיכול לסנגר עליך בשעת הדין הגדול והנורא. שום ידיד ושום אוהב ורע לא יכול לחלץ אותך ממידת הדין, רק אותם רגעים ודקות שחטפת מיצרך לתורה ולתפילה לחסד ולמעשים טובים, המה שיצילוך!

מעשה באדם עני שהיה צריך לחתן את שלושת בנותיו ולא היה לו כסף ופנה לרבו שייעץ לו מה לעשות? ויען לו הרב העסק הראשון שיזדמן לך תעשה אותו. הודה העני לרבו והלך וישב לו באיזה פונדק והיו שם כמה סוחרים שיושבים וצוחקים והנה פונה אליו אחד העשירים ואמר לו מה תרצה לקנות או למכור. אמר לו מה שתמכור אני קונה? כמה כסף יש לך בשביל לקנות? אמר לו יש לי חמישים שקל. וכשמוע הסוחרים את הסכום פרצו בצחוק ואמרו לו, מה כבר תוכל לקנות בחמישים שקל? ולפתע אמר הסוחר הנזכר לעני, יש לי עצה, אני ימכור לך העולם הבא שלי בעד החמישים שקל... הוא כמובן סמך על הרבי ועשה את העיסקא.

והעשיר הנ"ל והעני עשו חוזה עם חתימות של שני הצדדים והעשיר התחיל לצחוק עליו איזה טיפש הוא, וגם כשהגיע הביתה סיפר לאשתו את הכל. אבל אשתו כלל לא צחקה אלא אמרה לו אם אין לך עולם הבא מה ההבדל בינך לבין גוי, אני לא מסכימה לחיות איתך עוד רגע אחד עד שתחזיר לו את הכסף והוא יתן לך את השטר בחזרה. בתחילה ניסה הבעל להגיד לאשתו שזה שטויות וזה לא נקרא מכירה בכלל אבל אשתו התעקשה ואמרה לו שזה מכירה גמורה ובלי השטר היא לא תמשיך לחיות איתו.

מיד העשיר רץ לפונדק והעני ישב שם עדיין, ויאמר לו העשיר תעשה טובה, קח את החמישים שקל, תן לי את השטר למען שלום ביתי. אבל העני אמר לו, מה פתאום, איני מוכן אם אתה רוצה בוא לרב שלי מה שהוא יגיד לי אני יעשה, כשהגיעו לרב, אמר הרב לעשיר, אם אתה רוצה את העולם הבא שלך בחזרה תעזור לו בחתונה של הבנות שלו זה עולה כך וכך, והעשיר ראה שאין לו ברירה, נתן את כל הכסף של החתונה וקיבל את השטר.

לאחר מכן באה האשה לרב ושאלה אותו האם לבעלה היה בכלל עולם הבא שהוא קנה אותו במחיר כ"כ גבוה? ענה לה הרב, תשמעי כשהוא מכר אותו בחמישים שקל היה לו עולם הבא באותו זמן ששוה באמת חמישים שקל. אבל עכשיו שהוא קנה את העולם הבא שלו במחיר כבד, יש לו עולם הבא גדול מאוד! ויהי רצון שנהיה בני עולם הבא.

מעשה ברבי אליהו לופיאן זצ"ל שבא אליו אחד מתלמידיו ואמר לו 'מגיע לי מזל טוב, כבוד הרב. אחד מקרובי משפחתי מתחתן'. 'מזל טוב', אמר הרב, 'אבל רגע אחד, האם יש מחיצה בחתונה שלו או שמא היא מעורבת?' (מכת ערוב) 'אין מחיצה, כבוד הרב. אבל זה בסדר, הרב אתה יכול לסמוך עלי, אני לא מתכוון להסתכל. אני רק הולך לשמח את החתן, לרקוד ולאכול קצת - וזהו זה. לא נעים לי, זה קרוב משפחה'.

אמר לו הרב כשכל גופו רועד: 'אני כבר בן יותר משמונים שנה, ורק לפני כמה ימים בלכתי הרחוב שמעתי רעש של נעלי עקב במרחק קצר ממני, והיצר הרע אמר לי ברוב חוצפתו להרים את עיניי וליהנות מהחיים כביכול, למרות שבעין אחת איני רואה כלל, ובעין השנייה אני רואה מטושטש, ועברתי מזמן את גיל שמונים, ולא נשאר לי זמן כל כך. והמלחמה עם היצר הייתה חזקה מאוד, וברוך ה' ניצחתי והתגברתי על היצר, ולא הסתכלתי. ואתה צעיר בן 17 עם שתי עיניים בריאות, ורוצה להיכנס לגוב האריות כשהכל מלא פריצות, ועוד לומר 'אני לא מסתכל'? וכי אתה איזה מלאך?!'

ועוד נזכיר שאצל החפץ חיים זצ"ל מצאו פנקס שבו רשם כל מה שקיבל על עצמו. ובגיל 91 שנה כתב לעצמו שהוא צריך להתחזק בשמירת העיניים! ומה אנו נענה אחרי הכהן הגדול?

חנוכת הבית

דרשה א' - ל"חנוכת הבית"

חשיפה מרעישה ובלעדית:

מסיבת 'חנוכת הבית' - האם זו "סְבָּה לְמִסְבָּה" לפגוש חברים על 'כוס קפה' - או אולי - זה ערב של "מסרים חינוכיים" - - -?

נמצאים אנו בערב חגיגי של מסיבת "חנוכת הבית". ראשית לכל צריך לדעת, שערב זה שאנו חוגגים, אין זו סתם סעודה, אלא היא נקראת "סעודת מצוה", וכפי שפסק ה'מגן אברהם' (באורח חיים, סימן תקס"ח, אות ה') ד"הסעודה שעושין בחנוכת הבית בארץ ישראל - הוי "סעודת מצוה". (ומשום שמקיים בזה מצות 'ישוב ארץ ישראל'). ע"ש.

וכבר נרמזה מצוה זו בתוך התורה הקדושה, בחומש דברים (פרק כ', פסוק ה') אומר הפסוק "...מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו, ילך וישוב לביתו", וכו'. הרי לנו, שיש מצוה לחנך את הבית בתחילת ישובו, ומי שלא הספיק לעשות 'חנוכת הבית' - עליו לחזור מהמלחמה, ולהקדים לקיים מצוה זו.

וכעת ניגש לבאר, את הרקע והשורש, שממנו נובע ערב זה:

הנה, לפני כל ה"פילפולים וההברקות", ברצוננו לבאר תחילה פְּשׁוּטָם של דברים, ולשאול את שאלת ה'תם' שבהגדה: "מה זאת"? לשם איזו סיבה, ואיזו מטרה, עורכים את סעודת "חנוכת הבית"?

ובמילים אחרות: איזה דבר ערכי וחינוכי - משדרת לנו סעודת המצוה של "חנוכת הבית"?

ונראה להעלות בזה - שני 'כיווני מחשבה' על טעמי המצוה, ואשר בכל אחד מהם - יש בו כדי ללמד אותנו "אורחות חיים" בחיי היום יום שלנו. ונתחיל בס"ד לבאר את שני הטעמים, שיבהירו לנו את הרקע לערב זה:

א. טעם ראשון - כבר מפורש בתוך התורה הקדושה. בפרשת דברים (פרק ח' פסוק י"ב) שם אומר הפסוק "פן תאכל ושבעת, ובתים טובים תבנה וישבת, וכו', ורם לבבך, ושכחת את ה' אלוהיך וכו'.

הרי מפורש בתורה, שבנין בית מביא לאדם את התחושה של: "ורם לבבך ושכחת את ה' אלוהיך"! כלומר, שלאחר שהנכס רשום על שמו ב"טָאבּוּ" - האדם מרגיש את עצמו "גבוה", והוא נהיה בטוח על כוחו וממונו, והקב"ה, - כבר לא נמצא אצלו בתמונה!

ולכן כדי לעקור את תחושת ההרגשה הזאת, עושים סעודה לכבוד הקב"ה, כדי להזכיר לנו, שכל הבית הוא לכבודו של הקב"ה, ומידו הכל, והוא נתן לנו משלו, ולכן אין מקום לגאווה זו!

וזוהי בעצם כל המטרה העיקרית שבשבילה עורכים את טקס מסיבת "חנוכת הבית": בכדי לעורר את האדם לזכור, שאפילו אם יש לו בית וקרקע פרטי משלו - עדיין אסור לו להרגיש "בעל הבית" על הנכסים שלו, כיון שבאמת הקב"ה הוא זה שנתן לך את העושר הזה, ואתה בסך הכל רק ה"פקיד" שמנהל לו את העניינים! ולכן עליך לערוך "סעודת הודאה" - בראש ובראשונה - לכבוד הקב"ה, כיון שהוא הבעה"ב האמיתי על הדירה הזאת!

ואם תשאלו: מה הקשר בין שני הדברים? למה האדם חייב להציב לעצמו "מעוררים", ולעשות 'חנוכת הבית' כדי שתזכיר לו שהכל מהשם יתברך, ובלי כל ה'תזכורת' הזאת - הוא עלול להתדרדר, עד כדי לשכוח מהקב"ה! מדוע באמת בנין הבית משפיע כל כך על הבן אדם? למה האדם לא יכול להשיג זאת מדעתו לבד - שכל נכסיו וביתו - הם הכל מידו של השם יתברך?

התשובה: זהו כוחו ההרסני של חיי ההרגל והשגרה! אדם חי את כל מסלול חייו - מחמת שהתרגל! כל חייו הם בתוך זרם שוטף של "סֵרֶט נָע"! הוא בונה בית - מפני שכולם בונים בית! הוא עושה סעודת "חנוכת הבית" - מפי שכולם רגילים לעשות כך! הוא שומר מצוות - מפני שכולם בסביבתו הם אנשים שומרי מצוות! לְמָה אדם זה דומה? לכדור שזרקו אותו בכוח למעלה באויר, וכל זמן ש"כוח התנופה" עדיין מושלת בו - הוא מחזיק מעמד בגובה, ואולם ברגע שמסתיים כוח התנופה שלו, או שהוא נתקל באיזו שהיא הפרעה באויר - תיכף ומיד הכדור נופל ונוחת לארץ, כיון שאין מי שידחוף אותו יותר...

וכך בדיוק היא התמונה, של כל מי שמקיים את המצוות - מכח "ההרגל"! בינתיים הוא מחזיק מעמד בגובה - רק בגלל כוח ה'תנופה' שההרגל נתן לו, ואולם ברגע שהוא יתקל בנסיון הכי קטן - מיד הוא יפול וינחת לארץ...

וזוהי בעצם המטרה שאנו עושים "חנוכת הבית", בכדי שתוציא אותנו מתרדמת ה"הרגל", ותעורר אותנו לראות את טובותיו של הקב"ה - גם בתוך חיי היום יום שלנו! גם כשזוכים לחנוך בנין מגורים - אין זה סתם 'מקרה' שנפלנו אליו, או 'הרגל' שנוהגים כמו כולם, אלא כאן בעצם אנו מצביעים על יד ההשגחה העליונה, שגלגלה לידינו את הזכות - לזכות לדירה - המרחיבה דעתו של האדם!

אלא שעדיין מי ש"מתעקש" - ישאל שאלה נוספת: אם באמת כוח ההרגל הוא כ"כ גרוע, עד שהוא גורם לאדם לשכוח מהשם יתברך וכן להסחף בזרם של השגרה, ולעשות את המצוות "כמו כולם", א"כ מדוע הקב"ה ברא אותו בכלל בטבעו של האדם? איזה תועלת יש לנו, מכח הטבע הזה של ה"הרגל"?

והתשובה לשאלה זו - היא מפליאה ביותר: שאמנם בדברים 'רוחניים' של תורה ומצוות - כוח ההרגל הוא דבר רע, אולם בדברים 'גשמיים' של העולם הזה - כוח ההרגל הוא דבר טוב, שמועיל הרבה לאדם. וניתן כמה דוגמאות לכך:

א. בזכות כוח "ההרגל" - אדם יכול לבצע הרבה פעולות מסובכות (וכגון, הדיבור השוטף של האדם. וכיוצא בזה). וכל זאת מבלי שום מאמץ מיוחד, והכל הודות לכוח ההרגל, שהתרגל לכך!

ב. בזכות כוח "ההרגל" - אדם יכול לסגל לעצמו שעות קבועות של אכילה. (וכן שעות קצובות של שינה) והכל הודות לכך, שהקיבה שלו התרגלה כבר לשעות מסוימות, ולכן היא לא מציקה לו במשך שאר שעות היום...

ג. בזכות כוח "ההרגל" - האדם שוכח כל מיני מקרים מעציבים שעברו עליו בחיים. מסלול החיים מחזיר אותו לשגרה היום יומית, וכך הוא שוכח מכל הַטְרָגֶדְיות שהיו לו. אחרת - האדם היה ממש 'יוצא מדעתו', אם כל פעם הוא היה נזכר בדברים "הַהִיסְטֶרְיִים" שעברו עליו!

וא"כ, בודאי שחייבים אנו את הכוח של ה"הרגל והשיגרה", וכפי שהוכחנו לעיל, אלא האדם צריך לדעת גם את "הקו האדום" - מתי אסור לו להסחב אחרי הזרם והשיגרה!

וכעת, לאחר שביררנו שמטרת מסיבת "חנוכת הבית" - היא בכדי להוציא את האדם ממסלול השיגרה, ולעורר אותו להודות להקב"ה על כל צעד וְשַׁעַל בחיים, לאחר מֶסֶר חשוב זה - נותר לנו עדיין לברר עוד נקודה אחת:

על מה בעצם אנו צריכים להודות להקב"ה? שהרי דבר ידוע הוא, שלעולם האדם אינו יכול להודות לאדם שהטיב עמו - אלא רק עד שהוא ירגיש בעצמו - מה היה חסר לו, לולי המתנה שקיבל! איך הוא היה נִרְאֶה בלי זה? ורק לאחר שהאדם יראה את הצד השלילי שבדבר - רק אז הוא יתחיל להבין את גודל הטובה שעשו עמו, ואז הוא יתעורר להודות להקב"ה מעומק ליבו, מכל הלב והנשמה! שכן רק אז, הוא יידע להעריך ולהוקיר את הטובה שנתנו לו!

[ולכן, רק אדם שעבר כאבים בכליות (ל"ע) - הוא יודע טוב מאד לברך בכוונה גדולה את ברכת 'אשר יצר' לאחר עשיית צרכיו! רק אדם שעבר ניתוח בעיניים - הוא יודע טוב מאד לברך את ברכת 'פוקח עיוורים' בהתרגשות עצומה! רק אדם ששכב כמה ימים חולה מרותק למיטה - הוא יודע לברך את ברכת 'רפאינו' בדמעות שלישי!!!

ולמה? בגלל שכל אלו הרגישו על הבשר שלהם - את מה שהיה 'חסר' להם, וכעת הם יודעים טוב מאד - על מה הם באים להודות להקב"ה!!!].

ולכן גם כאן בחנוכת הבית, כדי להכיר היטב את הטובה שהקב"ה עשה עמנו - עלינו לברר תחילה - מה היה "חסר" לנו? כלומר, איך זה נראה לגור בלא בית? האם זה באמת כ"כ גרוע? איך אנשים מסוגלים לחיות בתוך "קָרָוָאנִים", ו"אוהלים"? ורק לאחר שנגלה, איך נִרְאִים חיים שמתנהלים ללא בית של קבע - אז רק נדע להעריך כראוי את המתנה שנתנו לנו מהשמים!

ויש לנו על כך, שני רְאָיות מוצקות מתוך התורה הקדושה, שהם יתנו לנו תמונה ברורה - איזה חיים אומללים יש לאדם שחסר לו 'בית' לגור בו:

א. הוכחה ראשונה - מקין. כשהקב"ה רצה להעניש אותו על שרצח את הבל אחיו, קין היה מוכן - לקבל ולסבול כל עונש שיטילו עליו מהשמים. ואולם כששמע שהקב"ה גוזר עליו את העונש של "נע ונד תהיה בארץ", כלומר, שכל הזמן תהיה נודד בעולם, מבלי קורת גג לראשך - רק אז - קין לא יכול היה להשלים עם עונש מר זה, ואמר להקב"ה: "וכי גדול עווני מנשוא"? כלומר, וכי העוון שלי חמור כל כך - עד שנתת לי עונש איום ונורא כזה???

והדברים הללו מהממים! למדנו מכאן, שהעונש הכבד והגרוע ביותר שיתכן שיהיה לאדם - זה שיהיה חֶסֶר בית! שיהיה נודד ממקום למקום, מבלי להגיע לחוף מבטחים, לבית שיתן לו רוגע ושלווה!

ואילו אנו, שזכינו ב"ה להגיע לבית משלנו, וכי לא צריכים לומר מילת 'תודה' להקב"ה, ולהעריך ולהוקיר כראוי את המתנה שהעניקו לנו - - - ?

ב. הוכחה שניה - מבני ישראל במדבר: היה להם שם כעין "גן עדן" בתוך המדבר: ענני הכבוד היו מיישרים להם את הדרך. וכן עושים להם "מיזוג אויר" קור או חום (לפי מזג האויר) היו יורדים להם ארוחות קבועות מהשמים: בבוקר - ארוחת 'פַּרְוֶה' - מנות של "מן", שהיו טועמים בו את כל הטעמים שבעולם. ובערב - ארוחה 'בשרית' - עוף מיוחד שנקרא בשם "שליו".

היתה להם 'מַכְבֵּסָה' שנקראת בשם "ענני הכבוד" שהם היו מכבסים ומנקים להם את בגדיהם. הם גם לא היו צריכים לקנות בגדים חדשים, כיון שהבגדים היו גדלים איתם, לפי מידתם. היו לומדים תורה ישירות מפי הקב"ה, וכן מפי משה רבינו, אבי הנביאים! ממש חיי גן עדן ברמה של 'חמשה כוכבים'! מה צריך יותר מזה??? ובכל זאת תתפלאו לשמוע, כשהתורה באה לתאר איך היו נראים חייהם של יוצאי המדבר, היא מגדירה זאת במילים (דברים ח', פסוקים ג',ה') "ויענך"! "וירעיבך"! "וייסרך"!

כלומר, שהיה להם חיים של עינוי וסבל! למה? מה היה חסר להם?

התשובה: היה חסר להם קורת גג לראשם! משכן של בית! שאדם חסר לו בית שבו הוא יוכל לשבת ברוגע ושלווה - אז לא שווה לו כלום!

אפילו שיורידו לו כל יום 'מעדנים' מהשמים, ויוליכו אותו תחת 'שטיחים אדומים' של ענני הכבוד - בכל זאת - בשבילו כל זה יהיה נחשב ל"עינוי וסבל"! ומשום שחסר לו את הדבר העיקר שבעיקרים, שזה 'בית מחסה'! שאדם מעדיף את ה"פינה השקטה" שלו - יותר מכל הטובות שבעולם!!!

ולכן אדם שכן זכה לבנות בית, ועוד בארץ ישראל, צריך לדעת שהוא "חסך" לעצמו חיים של 'עינוי וסבל'! ולכן גם ההודאה להקב"ה על כך - צריכה להיות כפולה ומכופלת, כיון שכעת הוא כבר יודע, איך נראים חיים ללא קורת גג של בית!

זהו הסיכום של נקודה אחת, מתוך נימוק הטעמים של מצוות "חנוכת הבית": שעיקר מטרתה לעורר אותנו להודות להקב"ה! ולאחר כל המאמר שהבאנו לעיל, אנו גם יודעים - על מה אנחנו בדיוק מודים לו!

ב. סיבה שניה - למצוות חנוכת הבית, היא על פי הגמרא בברכות (דף נ"ח:) שם מגלים לנו חז"ל דבר מפליא ביותר, וזה לשונם שם:

"מיום שחרב בית המקדש, אסור לנו יותר לבנות בתים! ולמה? בגלל ש"לא יהיה כבוד העבד עדיף מכבוד רבו", וכמו שלהקב"ה נחרב לו הבית (בית המקדש) והוא מצטער בתוך הגלות - כך גם אנו צריכים להצטער ולהיות ללא בתים - עד שֶׁיִּבָּנֶה תחילה בית המקדש, שהוא ביתו של הקב"ה!

ומסיימת שם הגמרא, שבנתיים עלינו לגור ב"אהלים" שזהו דבר 'עראי', ואולם לא בבנין של קבע, ומשום הטעם הנ"ל.

וכאן נשאלת השאלה: א"כ, מי התיר לנו באמת לבנות בתים? והרי הגמרא שם אומרת בפירוש - שכל עוד שביתו של הקב"ה לא נבנה - גם לנו אסור לבנות בתים של 'קבע'? על זה בדיוק - אנו באים לתת תשובה בסעודת 'חנוכת הבית', ולומר, שאמנם נכון שאסורים אנו בבניית בית, ואולם כל זאת אמור, בזמן שאנו בונים את ביתנו לכבודנו האישי, כדי ליהנות ולבלות בתוך הבית, ולעשות לנו חיים קלים ונוחים! משא"כ בסעודת "חנוכת הבית", שם אנו מגלים דעתנו שאין אנו נכנסים לבית לכבודנו, אלא לכבודו של הקב"ה! שבית זה ייהפך להיות בית שֶׁיֹּאמְרוּ בו דברי תורה, וילמדו בו תורה מתוך הרחבת הדעת, ויהפך להיות "בית ועד לחכמים"!

נמצא שעיקר מטרתנו בבנין הבית - זה להרבות כבוד שמים, שנוכל לגדל בו את בנינו לתורה ולמצוות, ועל ידי זה - ביתנו נהפך להיות כעין "משכן מעט" - ושוב אין עלינו את הקיטרוג של הגמרא ש"לא יהיה כבוד העבד עדיף מכבוד רבו" - שהרי אין כאן בכלל "כבוד העבד", מכיון שעיקר מטרתנו שבית זה ירבה יותר את כבוד הקב"ה, וישמש לנו כ"מגדל אור" ללמוד ולהפיץ את תורת ה', ולגדל בו עוד חיילים ועבדים לצבאו של הקב"ה! וממילא ביתנו נהפך להיות כמקום להשראת השכינה, ונמצא שאדרבא אנו גורמים לעילוי השכינה, ולא ח"ו פגיעה בכבוד בית המקדש!

זוהי הסיבה השניה שמחמתה אנו עורכים את מסיבת "חנוכת הבית". והדברים מאירים ונפלאים!

ולפי טעם זה, נוכל להבין קצת את הקפידה של המקובלים, שהקפידו לערוך את לימוד חנוכת הבית - תיכף ומיד בכניסתו לבית, ואפילו טרם שֶׁיָּלִין באותה דירה! שלא יעבור עליו לילה אחד בבית - ללא התיקון של לימוד "חנוכת הבית"! (כן פסק ה"בן איש חי" בספר "תורה לשמה" סימן תפ"ד. והעתיקו בספר "הבית היהודי" (להרה"ג א' זכאי שליט"א) חלק י', עמוד 121).

ונשאלת השאלה: למה כ"כ הקפידו בזה? מה 'בוער' אם נדחה את ה"מסיבה" של חנוכת הבית - למועד מאוחר יותר, שיהיה נוח לכולם?

ולפי מה שהסברנו לעיל - הדברים מאירים:

שאמנם, אם ערב זה של חנוכת הבית - היה מצטייר בעינינו כ"סִיבָּה - לְמְסִיבָּה" וכהזדמנות ל"פגישה" בין קרובי המשפחה, ליד שלחן עם כיבודים - אז באמת יתכן שהיה אפשר לדחות מסיבה זו לזמן מאוחר יותר.

ואולם, כיון שביארנו שחנוכת הבית אין זו כלל וכלל "מסיבת חברים", או - "מפגש קרובים", אלא עיקר המטרה בזה - כדי להסיר את הקטרוג מעל ראשנו, ולהוכיח להקב"ה, שאמנם ביתו (בית המקדש) עדיין לא נבנה - ואולם גם בית זה שבנינו - לא לכבודנו עשינו זאת - אלא לכבוד הקב"ה, למען ישמש בית זה לתורה ולתעודה! וכאות 'הוכחה' על כך, אנו עושים לימוד תורה בַּבַּיִת ב'מנין' עשרה - כבר בלילה הראשון של הכניסה לבית! ובזה סר הקטרוג מעל ראשו של בעל הבית, ואז הקב"ה אכן משכין את שכינתו בבית זה, שהוקדש לכבודו!

נמצא לסיום - שני טעמים יְסוֹדִיִים למסיבת "חנוכת הבית":

א. בכדי להתעורר ולהכיר טובה - ל"בעל הבית" האמיתי של בית זה!

ב. בכדי להודיע ברבים, שגם אנו משתתפים בחורבן ביתו של הקב"ה, ובנין הבית הזה - לא עשינו זאת כדי ל"התענג על סיר הבשר" - אלא בעיקר לכבודו של הקב"ה, שילמדו בבית זה דברי תורה, ויחנכו בו לתורה ויראת שמים!

אלו הם שני הטעמים העיקריים - היסודיים - והאמיתיים - לסיבת המסיבה של "חנוכת הבית"!

ואשריו - אותו בעה"ב פיקח, שיודע להפיק את שני הלקחים הנפלאים הללו שעולים מערב חגיגי זה, ומיישם אותם אצלו 'הלכה למעשה' בחיי היום יום שלו. (כלומר, שמקפיד להכיר טובה להקב"ה, וגם באמת הופך את ביתו כמקום להשראת השכינה).

אשריו אותו אדם! כיון שאצלו ערב זה - אינו דומה לְ"קִיקָיון דיונה" שֶׁבִּין לילה היה וּבִין לילה חלף - אלא הוא גם זוכה לנצל ולהוציא את המסקנות המעשיות שטמונים בתוך ערב זה, ובכך הוא מרויח שהוא יוצא ל'מסע הארוך' - עם לקחים אקטואלים ביד - שזהו בעצם המטרה העיקרית בכל הערב הקדוש הזה!!!

בברכת הצלחה וסייעתא דשמייא - במשכן החדש !

דרשה ב' - ל'חנוכת הבית'

כסף... וכסף... וכסף... ועדיין חסר בלב את האושר והסיפוק האמיתי!

יש עושר - אבל אין אושר!!!

במאמר זה נעשה נסיון - למצוא גם את ה-א-ו-ש-ר!!!

הגמרא במסכת ברכות (דף נ"ז:) מגלה לנו, כיצד האדם יכול לזכות לישוב הדעת והרחבת הדעת? לחיות ברוגע ובשלווה, מבלי כל טירדות והפרעות?

על זה משיבים חז"ל שם: "שלשה דברים מרחיבין דעתו של האדם, ואלו הן: דירה נאה, אשה נאה, וכלים נאים". עד כאן.

כלומר, שדברים אלו יש בכוחם להשפיע לטובה על חייו של האדם, ולגרום לו חיים של אושר והרחבת הדעת.

וכאן, ברצונינו לברר שאלה אחת, שמנקרת לנו תמיד בראש:

למה אנו רואים הרבה אנשים, שהצליחו סוף סוף להגיע לקניית דירה מרווחת, ובכ"ז, רואים על פניהם שאין להם מזה שום "הרחבת הדעת", אלא ההיפך בדיוק: הדירה גורמת להם רק 'לחץ' על העצבים, וכל הזמן הוא שרוי במתח ודאגה:

בהתחלה הוא דואג איך לכסות את ה"משכנתא" של הדירה. וכשבעיה זו נפתרת - הוא ממשיך לדאוג - כיצד לכסות את ה"מינוס" שבבנק. וכשגם זה עבר - הוא עדיין ממשיך לדאוג כיצד יוכל ל"התקדם בחיים" ולעלות את "רמת החיים" של הבית, לעבור מדירה לקוטג'. ומקוטג' - לווילה. ומווילה - ל"אחוזה". וכו' וכו'.

הוא חי כל הזמן על סיסמא של "לחם עבודה" "לחם עבודה"! ולכן הוא רץ כל היום לאסוף כמה שיותר כסף. דומה הוא לאותו אחד ששותה מים 'מלוחים' שנהיה צמא יותר ויותר... וכך כל החיים מתגלגלים להם, כשהם ריקים לגמרי - מכל תוכן של אושר אמיתי!

ועל תופעה זו ברצוננו לברר: אם חז"ל קבעו 'עוּבָדָה', שדירה נאה גורמת לאדם "הרחבת הדעת" - א"כ מדוע אנשים ממשיכים תמיד להיות לחוצים? מדוע יש להרבה אנשים "נדודי שינה" וכל הזמן הם נראים מתוחים ועצבניים? והרי יש להם כבר ב"ה דירה משלהם, מכונית פרטית גם לגבר וגם לאשה, כניסה פרטית משלהם, משכורת גבוהה שנכנסת לחשבון מידי חודש בחודשו, ומה חסר להם עוד? מדוע כל זה אינו תורם להם "הרחבת הדעת" שיוכלו לשבת ברוגע ובשלווה, מבלי כל "לחצים" בראש? מדוע יש להם זמן בשביל כולם, ואילו בשביל עצמם - הם לא מוצאים אפילו דקה אחת של זמן?

ותופעה מוזרה זו - מובילה אותנו לידי מסקנה חד משמעית:

שבהכרח יש איזה "מפתח סודי" - שרק דרכו ניתן לפתוח את הדלתות שמובילים את האדם לידי אושר והרחבת הדעת. לא הדירה והרהיטים מביאים לאדם את ה'הרחבת הדעת', אלא יש כאן משהו 'סְגוּלִי' שמסתתר מאחורי הדירה - והוא הגורם לאדם את האושר וההנאה - ליהנות הנאה מקסימלית מקניני העוה"ז!

ועל דבר זה ברצונינו לעמוד ולברר: מהי אותה "סגולה" שיכולה לעזור לאדם שיוכל ליהנות מן הדירה הנאה אמיתית ומושלמת? הנאה עם יותר סיפוק עצמי - ואושר פנימי?

והנה על שאלה זו, כבר עמדו חז"ל הקדושים, והם, בעומק חוכמתם, ידעו להצביע ישירות על "שורש" הבעיה שאנו נגועים בה, ויכלו לתמצת את כל היקף הבעיה הזאת - בשני מילים בלבד!

היכן? במסכת אבות (פרק רביעי, משנה א') שם גילו לנו חז"ל: איזהו עשיר - "השמח בחלקו"!!!

הנה, בשני מילים אלו - טמון הסוד הגדול! במילים אלו - טמון האושר הנצחי! אתה רואה אנשים שיש להם הרבה דירות, הרבה עושר שמספיק לפרנס שלשה דורות ויותר, ובכ"ז, רואים שה-אושר (עם "אֱלֹקִי") הוא רחוק מהם והלאה! תמיד תשמע מהם את המילים "מה נשמע"? - "סוחבים" את החיים! בְּמָקום שהם יגמרו את החודש, החודש - "גומר" אותם...!

אתה רואה אותו כל הזמן איך שהוא "בוער"! "לָחוּץ"! "מְטֹרָטָר"! טלפון, פלאפון, מחשב, אינטרנט, רדיו, כדורגל, ספורט, וכך כל הזמן הוא רץ כמו "סוס עבודה" שאין לו זמן אפילו להרים את הראש מהאדמה! אין לו דקה של זמן לשבת וּלְ-הַ-רָ-גָ-ע! "כסף" אמנם הוא מרויח - אבל הוא עצמו הפסיק כבר לחיות כמו "בן אדם"!!!

אתה רואה את כל זה, ואתה משתוקק לדעת - למה? למה היאוש והדיכאון 'אוכל' להם את כל הרכוש העצום שיש להם? למה הם לא מוצאים "טעם וסיפוק" בכל התפנוקים שיש להם? - - -

התשובה לתופעה זו - לא צריכים לחפש אצל אנשים פְּסִיכולוגִים, או אצל אנשים סוֹצְיָאלְיִים, חז"ל כבר גילו לנו, ששורש הבעיה של אותו אדם נעוצה בזה, שהוא לא מסוגל להיות "שמח בחלקו"! יש לו קינאה וְצָרוּת עין - כלפי השכן!! הוא מודד את אושרו - לפי כמות ההכנסות שיש לשני! הוא חי כל הזמן בתוך עולם של "קינאה ותחרות"!!!

אמנם הוא השיג דירה, והשיג כבר מכונית, אבל אצל השכן יש לו דירה יותר 'יוקרתית', ומכונית יותר 'משוכללת', ועל זה הוא לא מוכן להשלים ולוותר! מה? שהשכן יחיה ב'רמת חיים' יותר גבוהה ממנו? לא בא בחשבון! הוא לא ינוח ולא ישקוט - עד שכולם בשכונה ידעו שהוא האדם הכי עשיר והכי "מתקדם" בשכונה! הוא למעלה מכולם! הוא האדם שחי בשיא של תפנוקים והנאות - ואף אחד לא יכול להתחרות איתו!!

אדם כזה, שיש לו "עין פוזלת" כל הזמן לכיוון השני, ולפי זה הוא קובע את רמת החיים שלו - אדם זה אינו אלא ה"אביון שבאביונים", שכן, כל מה שהוא ישיג - עדיין לא יהיה לו מזה סיפוק, ותמיד הוא ירדוף להשיג עוד, ולא יידע שׂוּבְעָה! ואילו אדם שיודע לשמוח במה שיש לו, הוא יכול להסתדר אפילו עם דירה של חדר וחצי!

ואולם אדם שאינו 'שמח בחלקו', אפילו דירת עשר חדרים - לא תספיק עבורו!
הכלל הוא: יתכן אדם שיש לו הכל - והאמת היא - שאין לו כלום! בפנים הלב הוא ריק מאושר וסיפוק אמיתי!
ויתכן אדם שאין לו כלום - ויש לו הכל! הוא מלא - מבפנים!!
הנה, נעלה לפניכם כאן סיפור עממי, עם הרבה לקח נוקב, והוא ילמד אותנו - מהי הסיבה שמפריעה לאדם מלהיות "שמח בחלקו", ואיזה תוצאות הרסניות, הוא מביא על עצמו בכך.
ומעשה שהיה כך היה:
מעשה בסוס אחד, שלאחר יום הליכה ממושכת ביער, התחיל להרגיש צָמָא נורא בגרונו. החליט הסוס ללכת אל המעיין כדי להרוות שם את צמאונו.
והנה, כשהרכין הסוס את ראשו כדי לשתות מהמים, נשקפה אליו דמות בָּבוּאָתו מתוך המים. והסוס שלא היה פיקח במיוחד, חשב לתומו שעומד כאן עוד סוס כנגדו, שגם הוא מרכין את ראשו - כדי לשתות אף הוא מן המים שבמעיין...
נירגז הסוס למראה דמותו של הסוס שנשקפה לו מתוך המים, והחל לנעור כנגדו על שמעיז הוא לגזול לו את מימיו, שאותם הוא רוצה לשתות... משראה הסוס שלא הולך לו בצעקות, ודמות "יריבו" ממשיכה להשתקף מתוך המים - התרגז מכך מאד, והחל לבעוט בשתי רגליו הַקְּדָמִיות בתוך המים, עד שֶׁהִכְפִּישׁ את כל המים בטיט ועפר, וכך נעלמה לה דמות בָּבוּאָתו של הסוס, ורק אז - נירגע הסוס, והחל לשתות לרוויה מתוך המעיין, אולם לא מים 'צלולים' - אלא מים שמלוכלכים עם טיט ורפש...
והנה, אם נעמיק בסיפור זה של הסוס הטיפש, נגלה שהסוס טעה כאן בשלשה טעויות חמורות:
א. טעות ראשונה - כל המלחמה שלו עם הסוס שכנגדו - לא היה ולא נברא! היה זה סתם "חלום ודמיון"! שכן במציאות לא היה כאן שום מתחרה, ורק את דמות 'עצמו' - הוא ראה נשקפת מתוך המעיין...
נמצא שהוא נלחם סתם "באויר", ורק הוא, לפי דמיונותיו הרחוקות, חשב שיש לו כאן 'סוס מתחרה', שרוצה לגזול לו את מנת המים...
ב. טעות שניה: שאפילו אם נניח שאכן הוא צדק בדמיונו, ובאמת היה קיים כאן "סוס מתחרה" - גם אז - לא היה לו שום סיבה לריב! שהרי מֵי המעיין מצויים בשפע, ויש מספיק מים לשניהם! נמצא, שגם לפי 'דמיונו' של הסוס - כל המריבה היתה מיותרת לחלוטין!

ג. והטעות השלישית - שזה הלקח הנוקב ביותר שעולה מסיפור זה: שבסופו של דבר, מי שהפסיד מכל המריבה הזאת - היה זה הסוס בעצמו! שהרי בְּמָקום לשתות מי מעיין מתוקים וצלולים - הוא שתה מי עפר עם בוץ וטיט...

נמצא, שהיחיד שהפסיד מכל המריבה הזאת - היה בסך הכל - הסוס בעצמו... שגם לפי דמיונו, שחשב שיש לו כאן איזה 'מתחרה' שרוצה לגזול לו את מנת המים - גם אז, לא היה משתלם לו לריב!

והלקח - שאנו לומדים מתוך סיפור זה - שלפעמים גם אנו מתנהגים כאותו סוס טיפש: אנו תמיד "לחוצים" ולא יכולים להסתפק במה שיש לנו! ולמה? בגלל שיש לנו דמיון בראש, שהשכן הוא ה"מתחרה" שלנו! השכן מקנא בנו ורוצה להפיל אותנו בפח, ולהפסיד לנו את כל ה"אִימְפֶּרְיָה" שֶׁבָּנִינוּ לעצמנו! כך אנו חושבים ומדמיינים לעצמינו. וכתוצאה מכך - אנו מקדישים את כל שעות היום - בכדי להלחם בשכן הזה, להצליח "לעלות" עליו, ולחיות ברמת חיים יותר גבוהה ממנו! כדי שח"ו לא נרגיש את עצמינו "נְחוּתִים" לעומתו...

ובזה אנו טועים ג' טעויות:

א. השכן המתחרה לא קיים כלל, אלא הוא נמצא רק ב"דמיון" שלנו. שכן במציאות, כל אחד יש לו את ה"פינה שלו", והטירדות שלו. ואף אדם לא מתחרה או מקנא ברכוש שלך!

ב. אפילו לפי דמיונך, שאתה חושב שכן יש לך מתחרה - מ"מ הרי יש מספיק מים לשניכם! כל אחד נגזר עליו בראש השנה, כמה פרנסה תהיה לו, ואי אפשר לעקוף את פי ה'. כל אחד יקבל את החלק הקצוב לו, ואין אדם נוגע במוכן לחברו!

ג. והעיקר העיקרים שעלינו לזכור: שבסופו של דבר, מי שמפסיד מכל זה - הוא האדם בעצמו! הוא תמיד "אוכל" את עצמו מרוב קינאה וצער - על זה שלחבירו יש הצלחה יותר ממנו, וכך הוא הולך כל הזמן במרירות, ולא יכול ליהנות מהרכוש שכבר יש לו! והכל בגלל הדמיונות וְהָאַשְׁלָיות שיש לו בתוך הראש...

נמצא, שהוא המפסיד כאן "בגדול"! שגם ברכוש שכבר יש לו - הוא לא נהנה הנאה מושלמת, מחמת ה"קינאה" שיש לו כלפי חברו!

נו, לאחר כל החשבון המבהיל הזה - וכי 'משתלם' עוד כל העסק של המריבה המטופשת הזאת - - - ?

אלו הם - שלשת הלקחים החשובים, שעלינו להסיק מטיפשותו של אותו סוס נבער. עלינו לזכור, שאדם פיקח, שיודע להסתכל על כולם כ"חבריו" - ולא - כ"מתחריו", רק

אדם כזה מסוגל להיות שמח ב"חלקו"! חייו נהפכים להיות יותר שלווים ורגועים, ובכך הוא נהפך להיות לאדם המאושר ביותר עלי אדמות!

עד כה - הבאנו מעשה, שהראה לנו את הצד ה"שלילי" שבדבר, איזה חיים אומללים יש לו לאותו אדם שאיננו מסוגל לראות בטובתו של חבירו, עד כדי כך שהוא חי כל הזמן במתח ודאגה, ואיננו מסוגל להיות "שמח בחלקו"!

ולסיום - נסיים במעשה שני, שֶׁיַּרְאֶה לנו את הצד ה"חיובי" שבדבר, איזה חיים מאושרים מחכים לאדם שזכה לרכוש לעצמו את המידה היקרה הזאת להיות - "שמח בחלקו"!

ומעשה שהיה כך היה:

הסיפור שלפנינו התרחש לפני כ - 300 שנה, בעיר בּוּכָארָה השוכנת במדינת גרוזיה, חי לו שם סנדלר אחד, שהיה לו את מידת ה"הסתפקות במועט". וכך היה נוהג: בכל יום היה עמל לפרנסתו ומתקן נעליים קרועות, וכשהיה מתאסף לו סכום הכסף של סעודת אותו היום, עבורו ועבור משפחתו, מיד היה נועל את חנותו, יוצא לשוק וקונה את כל צורכי הסעודה, ובערב - היה מיסב הוא וכל משפחתו ליד שלחן מלא מטעמים, וסועד איתם בשמחה ובצהלה, תוך שהוא מודה להקב"ה שהזמין לו את פרנסתו, וזיכהו לסעוד על השלחן ביחד עם כל משפחתו בכבוד.

והנה במדינת גרוזיה, שלט מלך עריץ וכובש, אשר בבוקרו של יום בהיר, הסתקרן לדעת מה משוחחים עליו בני מדינתו, כיצד מנהלים הם את חייהם, ועד כמה הם מעריצים אותו, וכו'.

ולשם כך, רצה המלך לצאת בכבודו ובעצמו, ולהסתובב בתוך רחובות מדינתו, ולשמוע מקרוב את שיחת אנשי עירו.

אמר ועשה. ערב אחד התחפש המלך ולבש בגדי איכר, שינה את תווי פניו לבלתי הכר, וכך יצא אל תוך סימטאות העיר, והחל להאזין לרחשי בני העיר.

והנה, תוך כדי הילוכו, קלטו אוזני המלך קול צהלות של שירה וזמרה. התפלא המלך: "לשמחה זו - מה עושה בשעה כזאת"? ומתוך סקרנות - ניגש אל חלון הבית, ומה רואות עיניו? חייט עני יושב בראש השלחן, וששת ה'זַאטוּטִים' שלו יושבים מסביבו, ועל השלחן עולים מאכלים ומעדנים, ועיני החייט נוצצים משמחה! נראה היה כאילו הוא "שכח" לרגע מכל העולם, וכל כולו נתון אך ורק - בתוך שמחת משפחתו!

השתומם המלך בליבו, ואמר: אדם מאושר כזה יש במדינתי - ואני לא ידעתי? אלך וְאֵתְהֶה על קנקנו של איש זה, וְאֵרְאֶה מהו הדבר שגורם לו להיות שמח כל כך? שהרי

אדם עני הוא, חייט שבקושי מרויח למחייתו, ועל מה יש לו לשמוח - שמחה מופרזת כזאת?
כך התפלא המלך בליבו. ואולם הוא העדיף להיכנס ולשאול את שאלותיו ישירות בפני אותו חייט.
ואכן, ניגש המלך ודפק על דלת ביתו של החייט, ולא עברו רגעים אחדים - וילד קטן פתח לו את הדלת, והזמינו להיכנס פנימה.
החייט, שלא העלה על דעתו, שאורחו - הוא המלך בכבודו ובעצמו, חשב לתומו - שמין הסתם זהו איזה אורח, שנקלע בדרכו ומבקש קורת גג לראשו. הזמינו החייט להיסב עימו על השלחן, ושוב פרצו קולות השירה מפי החייט וששת זאטוטיו...
כתום הסעודה, העיז המלך ושאל את פי החייט:
"יסלח לי מר, אם יואיל להסביר לי פשר מעשיו, מה טיבה של סעודה חגיגית זו - ביום חול - ובפרט בשעת ערב כה מאוחרת?
הסביר לו אותו חייט, שמנהג זה הוא נוהג מימים ימימה: בכל יום ויום יוצא הוא לחנותו לתקן ולתפור נעלים, וכשהוא משתכר כדי סעודת היום - הוא סוגר את חנותו, יוצא לשוק, וקונה מאכלים ומעדנים, ובערב הוא אוסף את ששת ילדיו, ואיתם ביחד הוא שר ומשבח להקב"ה - על חלקו הטוב, שזיכהו להרויח את פרנסת אותו היום, ועל אשר נתן לו "לחם לאכול ובגד ללבוש". ועל כך הוא שָׂשׂ ושמח, ומאושר בחלקו - במה שחננו השם יתברך!
כשמוע המלך את הדברים, יוצאים מפי החייט בתמימות ובפשטות, השתומם והירהר לעצמו: מעולם לא ידעתי שישנו אדם כזה 'מאושר' במדינתי! ביתו דל וריקן מכל אמצעיים - ובכל זאת הוא מאושר ושמח בפת הלחם שיש לו - כאילו היה העשיר שבעשירים! היתכן? היו לא תהיה! אנסה אני להשבית את שמחתו - ונראה כיצד תהיה תגובתו!
אמר ועשה. למחרת כששב המלך לארמונו, הוציא מיד צו וכרוז לכל אנשי מדינתו, וזה תוכנו:
"בשם המלך ירום הודו, לאחר התייעצות עם שרי הכלכלה - הוחלט לפתוח היום בשביתה כללית לכל חנויות הַסַּנְדְּלָרִים, כל סנדלר חייב לשבות היום, ולסגור את חנותו על מנעול ובריח, ומי שיתפס שעובד בחנות סַנְדְּלָרוּתו - צפוי לקנס"!
תושבי המדינה תמהו על הגזירה המוזרה, וחברת עובדי "איגוד הַסַּנְדְּלָרִים" - רטנו וכעסו על שיגעונותיו של המלך הטיפש, שמבטל אותם ממלאכתם ובכך מפסיד אותם

מפרנסתם. אולם גזירה זו גזירה, ויש לקיימה. וכך הושבתו באותו יום כל הַסַּנְדְּלָרִים שבמדינת מלכותו של המלך.

לעת ערב, הסתקרן המלך מאד לדעת, האם גם היום יחגוג החייט את שמחתו היומית, או לא? ולשם כך התחפש שוב בבגדי איכר, שינה את מראה פניו, ויצא שוב לעבר כיוון ביתו של החייט.

ואולם מה נדהם המלך, כשאוזניו שוב קלטו מרחוק את קול צהלתם של החייט ובני משפחתו!

"לא יתכן" - הירהר המלך, הרי אני בעצמי הִשְׁבַּתָּתִי אותו היום ממלאכתו, וכיצד הוא מסוגל להמשיך להיות מאושר ושמח בחלקו?

ללא שהיות ניגש המלך ודפק על דלתו של החייט, ושוב נפתחה הדלת ו"האיכר" המחופש הוזמן לשבת לצד ימינו של החייט, ולהתענג עמו במיטב התענוגים - ברבורים, בשר ודגים.

לא יכול היה המלך להתאפק, ושאל את פי החייט:

"יסלח לי מר, אולם היום בבוקר שמעתי כרוז יוצא מאת המלך, הַמְּצַוֶּה להשבית את כל חנויות הַסַּנְדְּלָרִים, וא"כ כיצד מצאת היום את פרנסתך? האם עברת על צו המלך?

כשמוע זאת החייט, השיב בידו בתנועת ביטול, ואמר לאורחו בלחישה: אף אני שמעתי את גזירתו המטופשת של המלך "הַהֲפַכְפַּךְ" שלנו, ואולם החושב אתה שהתיאשתי ממזלי? חס ושלום! הייתי סָמוּךְ ובטוח על הקב"ה, שמי ששולח לי את לחמי כל יום ויום - הוא ישלח לי זאת גם היום. ולכן יצאתי לשוק, ונתעסקתי בכל עבודה שנזדמנה לידי, שאבתי מים לזה, חטבתי עצים לאחר, עד ששוב הצטבר לי הפדיון היומי של דמי הסעודה, ואז כפי שהנך רואה, הנני שוב סועד על שולחני עם בני ביתי, ומודה להקב"ה שזימן לי את פרנסתי גם היום!

התפעל המלך מבטחונו ומשלוות רוחו של אותו חייט, והפעם חשב לעצמו: "אני אֲסַדֵּר אותו" - אשבית אותו לגמרי ממלאכתו, ואז נראה אם הוא ימשיך להיות שמח ומאושר בחלקו!!!

למחרת קיבל החייט צו הזמנה דחופה לבוא אל המלך. החייט קיבל את ההודעה בתדהמה, שכן מעולם לא היה לו שום עסק עם בית המלכות, ואולם עשה כאשר נצטווה. ובשעה הקבועה הופיע לפני המלך.

"שמע אדוני"! פנה אליו המלך בקול נוקשה, בדקתי מְבֵּין כל תושבי העיר, ובסוף מצאתי שדוקא אתה נמצא כָּשִׁיר במיוחד לעמוד לשרת לפני המלך. ולכן, מהיום והלאה הנני

מטיל עליך את התפקיד להיות "שומר הסף" של המלך, עליך לחגור למותניך חרב כבידה, ולעמוד בשמירה על פתח שער הארמון!
החייט קיבל את ההודעה בהפתעה גמורה, ובקושי הצליח לעכל זאת, אלא שחיילי המלך לא נתנו לו לחשוב הרבה, לקחוהו והלבישוהו מדי הצבא של שומרי המלך, חגרו למותניו חרב חדה וכבידה, ושמוהו שומר בפתח השער.
עשה החייט המסכן כאשר נצטווה, ולעת ערב כשחזר לביתו - היה ליבו מלא צער - על שיאלץ עתה לבטל ממנהגו הקבוע, לחוג עם בני משפחתו סביב השלחן. שהרי כל היום היה אנוס לשמור על ארמון המלך, ועקב כך לא הצליח להשתכר אף אגורה שחוקה, וכעת מה יעשה? וכי ישבית את שמחתו שהיא מנת חלקו יום יום?
והנה, תוך כדי הליכה, הבריק במוחו של החייט רעיון נפלא: הרי החרב שקבלתי מאת המלך, עודנה תלויה על כתפי, אחליף אותה בחרב של עץ פשוט, ובכסף שאקבל - אקנה את צרכי סעודת יום זה!
שמח החייט על הרעיון הגאוני, ואכן הוא לא איבד אף שניה, מיד רץ אל הנפח, מכר לו את החרב הכבידה שעשויה מברזל, ובכסף שקיבל קנה חרב מעץ, קלה ופשוטה, וביתר הכסף - קנה לו ולבני משפחתו צרכי הסעודה, וישב סביב השלחן להלל ולשבח את הקב"ה, שזימן לו גם היום את פרנסתו.
והמלך - - - היה סקרן מאד לראות, איך היום החייט שלנו ישמח בחלקו! האם גם היום הוא יערוך סעודה עם בני משפחתו? והרי היום נשללה פרנסתו לגמרי, ועל מה ישמח? ואכן, מיד כשהחשיך היום, יצא המלך שוב בתחפושתו לכיוון ביתו של החייט, ומה נדהם בשמעו גם הפעם, את קול צהלתם של ילדי החייט, שמסובים על יד השלחן עם אביהם, ופניהם קורנות מאושר, כמימים ימימה!
"לא יאומן" - נשך המלך את שפתיו כלא מאמין, הרי אני בעצמי עכבתי אותו אצלי במשך כל היום, והנה בכ"ז - הוא חזר מיד לשלוותו ולשמחתו? מניין הוא השיג הפעם את הכסף? ובעיקר - מניין יש לו את הכוחות נפש העצומים האלו - לשמוח בכל יום ויום, למרות כל התנאים וכל המצבים - - - ?
כך הירהר המלך. ובתוך כך נקש שוב על דלת ביתו של החייט, אשר לאחר שניות ספורות - נפתחה לפניו, והאורח המוכר, הוזמן שוב לסעוד עם החייט ובני משפחתו - ליד השלחן המלא מטעמים!
"הכיצד" - לא הסתיר המלך את תמיהתו בפני החייט, כיצד הצלחת להשיג היום את פרנסתך?

רמז לו החייט, ולקח אותו אל חדר צדדי, והראה לו את חרב העץ, תוך שהוא מספר לו את כל השתלשלות העניינים, כיצד הצליח בחסדי ה' להשיג גם היום את דמי הסעודה, וברוך ה' שלא הוצרך להשבית את שמחתו - שנוהג בה מימים ימימה.

שמע זאת המלך והחריש. ואולם בליבו זמם מזימה: אני חייב לְהַשְׁבִּית את אושרו של איש זה - ויהי מה! מֵיָמַי לא פגשתי אדם כזה, שהשמחה והששון - הם מנת חלקו יום יום! למחרת, ביצע המלך את תוכניתו הזדונית: הוא הזמין אליו את ה"גיזבר" הממונה על אוצר כַּסְפֵּי המדינה, ולעיני כל השרים החל להאשימו בגניבה ומקח שוחד וכן מעילה בכספי המדינה! הלה ניסה לשכנע את המלך, שח"ו לחשוד בו בדבר כזה, וכי כפיו נקיות מכל חשד פלילי, אך המלך אטם אוזניו מלשמוע את תחנוניו, וציווה מיד להביא את "שומר הסף" (שהיה זה - הסנדלר) ולעיני כולם - ציוה עליו להתיז את ראשו של ה"גנב" באמצעות ה"חרב" החדשה שניתנה לו לצורך מילוי תפקידו...

החייט - נפל ליבו בקרבו לְשָׁמַע דברי המלך, הן רק אתמול הוא מכר את החרב החדשה, והחליפה בחרב של "עץ", והנה עתה נפל מן הפח אל הַפַּחַת, שכן, כיצד יוכל להורגו עם חרב של עץ? עתה ודאי יתגלה קלונו ברבים, ומי יודע מה יעלה בגורלו??

ובנתיים - הגזבר החל לְיַלֵּל ולהתחנן מלפני המלך, ולבקש על נפשו שיעביר מעליו את רוע הגזירה. וכן גם החייט ניסה לשכנע את המלך, שיתן "חנינה" לשר האוצר. ואולם המלך הִקְשִׁיח את ליבו, וציווה על שומר הסף (הסנדלר) לגשת מיד למלאכה, ולהתיז את ראשו של הגנב בחרבו - ללא כל שהיות!

בלית ברירה התקרב הסנדלר לעבר ראשו של הגיזבר, הרים את חרבו, ו - - - לפני שהנחית אותה על ראשו של הגיזבר, נשא את שתי עיניו השמיימה, ולעיני כל השרים הנדהמים - החל להתפלל בקול רם:

"רבונו של עולם! מתחנן אני לפניך: אל תביאני לידי שפיכת דם נקי! הלא לפניך גלוי וידוע אם אכן הגזבר חף מפשע, או לא, ולכן, עשה נא לעבדך אות ומופת: והיה אם באמת גזבר זה נקי מכל אשמה - אנא עשה עימי נס - והפוך את חרב הברזל ל - - - "עץ"!!! ובכך תוכיח לכולם, שאכן אין אתה חפץ בשפיכת דם נקי בישראל!

ובסיימו את תפילתו, שלף הסנדלר במתח את החרב מְנַדְנָה, ולעיני כל השרים ההמומים - נתגלתה פתאום החרב - שהיא עשויה כולה מ...עץ!!!

התפעל המלך מאד מפיקחותו של הסנדלר, והבין שאדם שיש לו את הזכות שהוא "שמח בחלקו" - אף אחד בעולם לא יוכל להתנכל לו! כל המזימות שיזממו עליו - לא

יצליחו! כיון שאף אחד לא יכול להתחרות עם השלווה והביטחון המוצק, שיש לאדם מאושר זה!
לחץ המלך את ידו של הסנדלר, הודה לו על רוב פיקחותו, ואמר לו: עתה ידעתי, שהאדם ה"שמח בחלקו" - לעולם לא יצליחו לשבור את רוחו! השמחה והששון ימשיכו ללוות אותו - בכל מצב ובכל זמן!
כך אמר לו המלך, ושילחו בשלום לביתו, מתוך כבוד והערצה גדולה כלפיו. והחייט - חזר להרגלו הטוב שנהג בו מימים ימימה: לתפור נעליים ביום - ולשמוח עם בני ביתו בערב!
עד כאן תוכן הסיפור. וְדוֹמֶה שסיפור מרגש ומרתק זה, כבר לימד אותנו את הלקח הרצוי, ונסכם זאת בכמה מילים:
אם בעל הדירה הזאת רוצה, ששמחה זו של "חנוכת הבית" תלווה אותו לאורך כל ימי חייו, אם הוא רוצה שהשמחה תחדור לו אל תוך הלב והנשמה, שמחה עם סיפוק עמוק ואמיתי - עליו ללכת תמיד, לפי הקו והמסלול שהינחו אותנו חז"ל - "איזהו עשיר? השמח בחלקו שחנן אותו הקב"ה"! ואז הוא ייהפך להיות באמת לאדם המאושר על אדמות, ממש כמו הסנדלר בשעתו - - - !!! ...והלוואי ונזכה!

בן אדם!

למה תדאג על הדמים ולא תדאג על הימים!
כי הדמים אינם תמיד עוזרים ואילו הימים - לעולם אינם חוזרים!!!
חשוב - התבונן - וזכור:
מה שעבר - הוא כבר אין! ומה שעתיד - הוא איננו עדיין!
ומה שהווה - חולף כהרף עיין!!! וא"כ "דאגה" - מניין?
אזהרה ותזכורת: לא להפיל את בעיות הבית על "המזוזות"
או על "עין הרע" - אלא לבדוק ולברר:
האם לא סילקת את השכינה (והברכה) מביתך?

האם ראיתם מימיכם דבר כזה מוזר ?

אדם קונה דירה, ומשקיע בה את כל תמצית דמו ונשמתו! עובד 'שעות נוספות' בשביל לכסות את חוב המשכנתא של הדירה, משקיע אלפי דולרים בכדי שהריצוף והשיש והקרמיקה יהיו מה'יוקרתיים' ביותר, תולה שטיחים מקיר לקיר, עושה מפלסים ועליות גג, בונה 3 קומות דיור עם 6 כיווני אויר, ובקיצור: משקיע את כל נשמתו בטיפוח יופי הבית!

ובכ"ז, אחרי כל התפאורה הזאת, בא אדם זה ומתלונן, שאמנם הכל יש לו - אבל הוא מרגיש שכלום אין לו... השמחה והאושר האמיתי רחוקים הרבה מבית זה... אין שלווה ורוגע בבית! תמיד יש באויר 'מתח' של קללות, מחלוקות, קטטות, צעקות, מריבות, וכו', וכל אחד מחפש לו בתוך כל הבית הגדול הזה - איזו "פינה שקטה" כדי לְהֵרָגַע מעט - ולדאבונו - הוא לא מוצא לעצמו פינה כזאת... הבית אמנם גדול ויפה, אבל השמחה בלב היא יבישה וריקה!

ובאמת, מהו הסוד? כיצד אפשר להכניס את האושר והשמחה לבית? מתי כבר נרגיש בבית את השקט והמרגוע הנפשי? מתי כבר נראה ש'הברכה האלוקית' שורה בבית? מהי "הסגולה" שניתן לעשות כדי לזכות לכל זה? האם לתלות "פְּרָסָה של סוס" על הדלת? או - טָס מכסף של 'חמש אצבעות' כנגד "חַמְשָׁה"? או אולי "עַיִן של דג" שיגרש את כל השדים והמזיקים? או - אולי... אולי... יש עצה וסגולה אחרת - - - ?

וכדרכינו בקודש, גם בבעיה זאת נועצנו בספרי חז"ל הקדושים, ואכן מצאנו שם 'סגולות' רבות כיצד אפשר לעשות 'בִּטּוּחַ' על הבית שיגן עליו מכל מיני בעיות של שלום בית, צרות, מריבות, קטטות, וכו'. ולתועלת הרבים הננו להעתיקם כאן אחת לאחת, והרוצה לזכות להכניס את האושר לביתו - ימהר לחטוף עצות אלו, ויבצע אותם בביתו הלכה למעשה!

1. עצה ראשונה: הובאה בגמרא בסנהדרין (דף צ"ב.) וזה לשונם: "אמר ר' אלעזר, כל בית שאין נשמעין בו דברי תורה - אש אוכלתו"!!! ומצד שני אמרו לנו חז"ל בגמרא בעירובין (דף י"ח:) ש"כל בית שנשמעין בו דברי תורה - אינו נחרב"!!!

הנה, כאן טמון סוד ההצלחה!

שכן, צריכים אנו לדעת אחים יקרים, שֶׁבַּיַּהֲדוּת יש מושג - שהקירות בבית "סוּפְגִים" לתוכם את הדיבורים שמדברים בתוך הבית!

ולכן, בית שאין בו דברי תורה (ואפילו ארון עם 'ספרי קודש' - ג"כ אין שם) אבל, מה כן יש בבית? לשון הרע, ניבולי פה, עיתוני זוהמה, בגדי פריצות, מכשיר עם כל ה"כ(ל)בלים" הטמאים, תמונות של שחץ על הקירות, וחוסר צניעות של בני הבית, וכו' וכו'.

על בית כזה פסקו לנו חז"ל הקדושים: "אש אוכלתו"! "אש" - לא זו שמכבים עם צינור של 'מכבי אש', אלא אש רוחנית! אש ששורפת להם את כל השלווה מהבית! אש ששורפת להם את ה'שלום בית'! אש ששורפת להם את האושר והשמחה מהבית!

ולא רק זה, אלא גם לאחר 120 שנה, בית זה עוד ימיט עליהם אסון נורא! לאחר שיפטר בעה"ב ויעלה לשמים ליתן דין וחשבון, הבנין של הבית שלו שהוא השקיע עליו וחי בו כל כך הרבה זמן - הוא יהיה הראשון שיבוא להעיד עליו לרעתו!

שכך כתבו לנו חז"ל בגמרא מסכת חגיגה (דף ט"ז.) "קורות ביתו של האדם מעידים עליו ביום הדין"! את העבירות שהוא עשה בחדרי חדרים, בתוך החדר הפנימי, בחושך, עם דלת נעולה, ועם תריסים מוגפים, ווילונות סגורים, אבל הקירות של החדר הרי ספגו לתוכם את טומאת העבירה, והם יהיו הראשונים שיבואו להסגיר אותו ביום הדין!

זהו המצב המר והקשה, של בית שאין עליו את "הַבְּטוּח" - של דברי תורה!

ומצד שני, בית שנשמעין בו דברי תורה, נשמעין בו רק דיבורים מותרים ורצויים, תלויים בו תמונות של צדיקים, וכן גם הצניעות נשמרת שם כהלכה (בלי כל מיני "ירחונים" או "מָגָזִין" של טומאה, שנמצאים מתחת למזרון של המיטה...) בית כזה, הבטיחו לנו חז"ל בגמרא ש"אינו נחרב"! כלומר, כל בעיות החיים לא יצליחו להחריב את הבית הזה! כל מה שיעבור על הבית - לא יצליח לפגום בשמחה הפנימית שבו! ולמה? בגלל שהשכינה שורה בבית הזה! לימוד התורה הקדושה ושמירת הצניעות, הם "עמודי הַבֶּטון" שמחזיקים את הבית הזה ביסודות מוצקים וחזקים!

זהו סוד ההצלחה להחזיק בית טוב ומוצלח! ע"י - חמצן רוחני של דברי תורה!

ולכן, אדם שרואה ש"לא הולך לו" בְּיִשּׂוּב הבית, שלא יפיל את הבעיה על ה"מזוזות" של הבית, או על "עין הרע" שעשה לו חברו, אלא בראש ובראשונה עליו לעשות "בֶּדֶק בית" אצלו בתוך הבית, ולבדוק היטב: האם אין אצלו בבית איזה טומאה של 'פריצות' או 'חוסר צניעות' ששורפים לו את הברכה מהבית? האם אין בבית שלו דיבורי לשון הרע וניבלות פה - שהם מרחיקים לו את השכינה מהבית - - - ?

וזהו הסוד הגדול שלמדנו מתוך דברי חז"ל: בשמים לא נאבד אף דיבור או מעשה של האדם! דיבורים אסורים או מעשים טמאים הם "נספגים" בתוך הקירות של הבית, וממיטים אח"כ צרות ואסונות לבני הבית ח"ו, וְאֵלּוּ מעשים של טהרה וצניעות - "נספגים" בקירות הבית, וְסוֹכְכִים על בני הבית להגן עליהם מכל פגע רע!

[ועוד דבר מבהיל מצינו בהלכה בעניין זה: הנה בספר "שובע שמחות" (המבוסס על פסקי הגרע"י שליט"א) חלק א' עמוד רע"ז, פסק להלכה, וזה לשונו: "...מי שקונה דירה מִ'יָּד שְׁנִיָּה', והדיירים שהיו בדירה לפני כן - היו אנשים בעלי ריב וקטטה, או אנשים עם צרות וחולאים, או אנשים חילוניים שלא היו שומרי תורה ומצוות - הרי שהבית ספג את כוח אחיזתם של אלו, ודבר זה יכול להשפיע אח"כ לרעה על בעל הדירה, ח"ו, ולכן

העצה היא, שיצבע ויסייד את הבית, וע"י הסיוד יבטל את כוח אחיזתם של אלו"! עד כאן לשונו.

וא"כ, הרי לנו מפורש, את גודל ההשפעה של מעשים 'שְׁלִילִיִים' על הבית עצמו, עד כדי כך שטומאת המעשים ניספגים עמוק בתוך קירות בית, ויכולים להזיק לדיירים הבאים אחר כך ! ! !

- - - מבהיל ממש!

ומטעם זה גם נהגו עם ישראל קדושים, שמיד עם כניסתם לבית (ואפילו עוד לפני שיעבור עליהם הלילה הראשון) שלוקחים עשרה אנשים, ומקדשים את הבית בדברי תורה, כיון שהכל הולך אחר הצעד הראשון של הבית, ואם נכנסים לבית ב"רגל ימין" על מסלול של דברי תורה וקדושה - הרי שמהשמים יתנו לו סיעתא דשמייא שיוכל להמשיך בדרך זו כל ימיו, הוא ובניו אחריו! שכן, בדרך שהאדם רוצה לילך בה מוליכים אותו, והבא להיטהר מסייעין בידו!

וכן מפורסם המעשה שהיה לפני כ - 200 שנה, בעת שהוקמה בעיר ליטא (שבפולין) ישיבת וואלוז'ין, וראש הישיבה היה ר' חיים מוואלוז'ין (תלמידו של הגאון מוילנא) וישיבה זאת היתה לה הצלחה יוצאת מן הכלל: למדו בה מאות בחורים, קול התורה נשמע שם ללא הפסקה 24 שעות בימה רצוף! (ע"י 3 משמרות - של 8 שעות כל אחת) ומישיבה זו יצאו גדולי תורה, גדולי ופוסקי הדור, והיא היתה "מגדל אור" לכל הישיבות בעולם!

והנה, כמה שנים לאחר פתיחת ישיבה זו, פגש את ר' חיים ראש ישיבה אחר, שגם הוא פתח ישיבה, אך ללא הצלחה! בישיבתו למדו בקושי כ - 20 בחורים בלבד, קול התורה שם היה חלש ורופף, וגם מצבה הכלכלי של הישיבה היה בכי רע.

ניגש אותו ראש ישיבה ושאל את ר' חיים: "יאמר לי כבודו, מדוע הישיבה שלי לא מתפתחת כראוי כמו הישיבה שלכם? מהו סוד ההצלחה שלך שזכית להקים ישיבה כה מפוארת תוך שנים ספורות בלבד?

השיב לו ר' חיים בשאלה: "ויגיד לי כבודו, מה עשיתם אתם ב'חנוכת הבית' של הישיבה?

מה פירוש "מה עשינו"? - תמה אותו ראש ישיבה, עשינו מה שכולם עושים בחנוכת הבית: ערכנו סעודה גדולה, אמרנו דברי תורה, שרנו, רקדנו, והיה שמח!

"הָהֵא" - עצר אותו ר' חיים, כאן טמון ההבדל ביני לבניכם: אתם בחנוכת הישיבה שַׂרְתֶּם ורקדתם, ואילו אני בחנוכת הישיבה - ישבתי ליד יסודות הבנין ומלאתי את החול

בדמעות חמות, מתוך תפילה עמוקה לה' יתברך שֶׁיְזַכֶּה אותי להקים לכבודו ישיבה קדושה וטהורה, כפי שבאמת הוא חפץ...

ובהבדל 'קטן' זה - נעוץ כל הצלחתינו ה'גדולה'! השיב ר' חיים לאותו ראש ישיבה נבוך...

[וכן מספרים על הרב כהנמן (מייסד הישיבה הגדולה - "פונוביז'") שבאותו היום שבו זכה להניח את 'אבן הפינה' ליסודות של הישיבה - היה שרוי הרב כל אותו היום בצום, וברגע שהגיע שעת יציקת היסודות - התפרץ הרב מפונוביז' מפעם לפעם בבכי עמוק עד שקשה היה להרגיעו(!!!)

והחזון איש, שהיה נוכח באותו מעמד, כראותו את התרגשותו ובכיו של הרב מפונוביז', פסק ואמר:

"ישיבה שמייסדים בדמעות, בדם, ויזע - סופה שתחזיק ותתקיים לדורות רבים"!!!

הָא! כמה שדברים אלו נכונים ואמיתיים! יסודות של בנין שספוגים מתוך תפילות ודמעות ותחינות להשם יתברך - הרי זה הביטוח החזק ביותר, שמבטיח עתיד של בית מזהיר ומצליח! וכפי שמצינו שכתבו זאת במפורש בספרים הקדושים (עיין בספר "מעם לועז", דברים חלק ג', עמוד תתל"ח). וכן הובא ג"כ בזוהר הקדוש (פרשת תזריע) ש"מי שזיכה אותו ה', והוא שוכר פועלים לבנות לעצמו בית, יְלַמֵּד את הפועלים העוסקים במלאכה, שיאמרו בפה מלא, שהם בונים את הבית הזה - כדי שיהיה מקום לגור שם בשביל לעבוד את הבורא ישתבח שמו!

והוסיף הזוהר, שאם יאמרו כן בעת יציקת יסודות הבנין - הרי דבר זה ישפיע על כל הבנין, וְיִרְאֶה נפלאות בבית זה!

הרי לנו עד כמה גדול כוחם של דברי קדושה, עד כדי להשפיע על הצלחת בנין הבית הדומם!

2. סגולה שנייה לקיום ה'ברכה' בבית: זאת ע"פ מה שייעץ לנו הרב ר' חיים פלאג'י זצ"ל, בספרו "מועד לכל חי" (סימן י' אות צ"ה) וזה לשונו: "...סגולה בדוקה לכל בית שיתקיים לעולם (!!!) שיקיים בעה"ב את הדין של "השארת אמה על אמה" (48 ס"מ X 48 ס"מ) כנגד הפתח, וישאיר אמה זאת כשהיא אינה מסויידת ומטוייחת, וסגולה זו מגינה הן על הבית והן על הדרים בו"! עד כאן לשון הרב, והעתיקו גם להלכה ב"כף החיים" (סופר) סימן תק"ס אות י"א].

שמעתם איך "מְבַטְחִים" את הבית? בית שמורידים מיופיו לזכר אבילות המקדש - באותה מידה גם הקב"ה מוריד מעליו כל מיני גזירות קשות!

3. סגולה שלישית להשראת ה'ברכה' בבית: זהו ע"י כיבוד האשה! וכפי שאמרו חז"ל בגמרא מסכת בבא מציעא (דף נט.) - "לעולם יהיה אדם זהיר בכבוד אשתו, שאין הברכה מצויה בתוך ביתו של האדם - אלא בעבור אשתו"! וכן היה אומר רבא לבני עירו: רצונכם להתעשר? כבדו את נשותיכם!! שכך הוא רצונו של בורא עולם, שכל הברכות הגדולות והעצומות שהאדם רק "חולם" עליהם (בית, בנים, עושר) יעברו דרך האשה של הבית! האשה היא "צינור השפע", ו"הברז" נמצא ביד הבעל! המפתחות נמצאים בידו! אם מכבדה - זוכה לברכה בבית, ואם לאו - אינו זוכה ח"ו!

ואם תשאלו: ומדוע הזהירו חז"ל לכבד דוקא את האשה? הרי בכל אדם אסור לפגוע, ומה האיסור המיוחד דוקא באשתו של האדם?

התשובה פשוטה מאד! הנה ראו את החשבון:

1. שני חברים שנפגשים 'לפעמים' - הם יכולים להסתדר ביניהם ולכבד זה את זה בקלות מאד!

2. שני שכנים שגרים 'דלת ליד דלת' - להם קשה יותר לכבד אחד את השני! כיון שהם נפגשים בניהם הרבה פעמים במשך היום, וקשה להזהר מלפגוע בכבודו של השני!

3. את 'ההורים' של האדם - עוד יותר קשה לכבד! כיון שהאדם חי איתם בבית משותף מיום היוולדו עד יום חתונתו, קרוב ל - 20 שנה! וקשה מאד להזהר בכבודו של השני יום יום במשך 20 שנה רצוף! (ולכן התורה הזהירה על כך ב"עשרת הדיברות", להורות על הקושי הגדול שבדבר!)

4. ואולם הדבר שהכי הכי קשה להזהר בכבודו - זה... אשתו של האדם! כיון שאיתה האדם חי בבית משותף - לא רק 20 שנה - אלא 120 שנה! לאורך כל החיים! יום יום שעה שעה! הוא ניתקל איתה בכל צעד וְשַׁעַל שהוא עושה בחיים! וצריך הרבה הרבה זהירות שלא לפגוע בה!

ולכן, כיון שהאשה זה הדבר הקשה ביותר לאדם לכבד אותה (יותר מהחברים, ויותר מהשכנים, ואפילו יותר מההורים!) לכן הקב"ה נתן דוקא על מצוות כיבוד האשה - שכר עצום ונורא שא"א לשער! את כל הטבות החיים מקבלים כשכר עבור כיבוד האשה! מקבלים בנים, מקבלים פרנסה, מקבלים שמחה, מקבלים ברכה, מקבלים הכל! שכן, לפי גודל הקושי כן גודל השכר!

וזוהי בעצם הסגולה השלישית להצלחתו של הבית: כיבוד האשה! כמה שתיפתח את ליבך יותר לכבד את האשה - כך יפתחו לך יותר את צינור השפע מלמעלה!

סיימנו בזאת. ומי שהוא אדם פיקח, כבר "תָּפַס" את עוצמת סגולתם של הדברים, ובמקום להפליג בדיבורים - הוא קם ועושה מעשים! הוא מְיַשֵּׁם לעצמו את שלשת הסגולות שחז"ל נתנו לנו כערובה להצלחת הבית - ואז לא נותר לו אלא לשבת שַׁאֲנָן ובטוח שאכן דברי חז"ל יתקיימו בו במלואן, והוא אכן יזכה לְיִשּׁוּב טוב ומועיל, דירה נאה ומועילה שבאמת מרחיבה דעתו של האדם!

שלשה עצות פשוטות וקלות,
המועילים להחזיר את האושר והשלווה לבית!
* ואל תאמר "מחר" - פן יהיה "מאוחר"!!! *
לעולם אל תיכנס לנעלים שיותר
גדולות ממך, ואל תתהדר בנוצות
שאינם שייכים לך!!! כיון שתמיד הדשא
של השני יֵרָאֶה לך יותר "ירוק"!

בטקס זה של "חנוכת הבית", זה הזמן והמקום לדבר מעט על הנושא של ה'קינאה והתחרות' שיש מרכושו של אחד כלפי השני, ובפרט בקניית דירה חדשה, שלפעמים אדם עלול לעבור באיסור "לא תחמוד" כתוצאה מקנאה וְצָרוּת עין על רכושו של השני. ולכן נעלה כאן כמה מילות חיזוק, כדי לחזק את כולנו בנושא כָּאוב זה. ונפתח תחילה בסיפור קטן:

מסופר על סוס אחד, שראה פעם איך שהבעה"ב שלו משחק ומשתעשע עם כלבו, הוא הבחין איך שהכלב ה'מפונק' קופץ אל אדונו, מְלַקֵּקו בלשונו, מחליק לו בשני ידיו, ועולה לו על שתי ברכיו, וגם האדון היה מחזיר לו "אהבה על אהבתו" ונותן לו ליטופים ונשיקות וחיבוקים, כראוי וכיאות "לשני רעים" אהובים.

והנה, הסוס של האדון שעמד מן הצד והבחין בכל הנעשה, נִצְבָּט ליבו בקרבו, והוא החל להרהר בקול גדול:

"הרי אני עובד קשה לאדוני יותר מהכלב! אני מושך את העגלה כל היום, מרכיב את אדוני על גבי, ורץ לפניו כל היום כסוס - ובכ"ז אדוני לא מאיר לי כלל פנים! הוא נותן לי איזו דירה עלובה באורווה, עם כל התבן והאשפה, ומעולם לא אמר לי איזה מילה טובה, ואפילו חיוך נעים - מעולם הוא לא הראה לי על דל שפתיו!

ואילו הכלב - המשיך הסוס להתלונן - הרי הוא לא עובד כלל בבית! כל היום הוא מסתובב מצד לצד, מְכַשְׁכֵּשׁ בזנבו וּמְלַקֵּק בלשונו, ובכ"ז הוא זוכה לדירה נאה וּמְרֻוַּחַת, ב"מְלוּנָה" מפוארת בתוך חצרו של האדון, וגם לארוחה 'בשרית' דְּשֵׁנָה זוכה הוא לקבל

מידי יום, ואף 'מעיל פרווה' לעורו - קיבל הוא לאחרונה מאת אדונו, כמתנה ל"יום ההולדת" של הכלב!
וא"כ, מדוע הורע לי מזלי שלא ליהנות כמו הכלב???
ואולי - המשיך הסוס לחשוב - אולי מפני שהכלב "מחניף" כל הזמן לאדון, ומלקק לו את ברכיו - אולי בגלל זה האדון אוהב אותו ונושא לו פנים? וא"כ, אעשה כן גם אני! אחניף לאדוני ואלקק לו את ברכיו, ונראה אולי ישתפר יחסו אלי, ואזכה לחיבה וקירבה כמו "דוּגְלִי" הכלב!
כך אמר הסוס ועשה.
ואכן, למחרת, לאחר אכילת ארוחת צהריים, כשהבעל הבית שכב לנוח קצת על מיטתו, מיד קם הסוס מאורוותו, נכנס בשמחה לחדר אדונו, והחל להתנפל עליו בקולות של חיבה, כשהוא מתחיל גם ללקקו בלשונו, וללטפו בשני רגליו ה"מגושמות"...
אלא שהבעה"ב המופתע קפץ מיד בבהלה לאור "קבלת פנים" חמה זו, אך תיכף ומיד התעשת בעצמו, לקח את שוט הברזל, והחל להצליף על ראשו של הסוס מלפנים ומאחור, עד שהסוס ברח מהחדר כל עוד נפשו בו, כשכל גופו מוכה וחבול דם...
הנה, זהו סופו המר לאדם שמקנא בחבירו ורוצה להשיג את מה שאין לו... סופו - שהוא יוצא כמו הסוס הטיפש, כשכל גופו מוכה וחבול דם...
?הכלל הוא: לעולם אל תכנס לנעליים שיותר גדולות ממך! ואל תתהדר בנוצות שאינם שייכים לך! ולמה? מפני שאם האדם יפזול כל הזמן לעבר השני - תמיד הוא יחשוב שהדשא של השני נראה יותר 'יָרוק'! וכך כל החיים שלו יהיו מלאים בְּסִיּוּטִים, מתח, ועצבים! ומה הרויח מכל זה? - - -
?על האדם תמיד לזכור: שתמיד צריך להסתכל על 'חצי הכוס המלאה' ולהודות להקב"ה על מצבו (שח"ו יכול היה להיות יותר גרוע!) ולא לשכוח להקדים תמיד תפילה על כל דבר, שהקב"ה יצליח מעשיו על הצד הטוב ביותר, וכפי שלימדו אותנו רבותינו: שמי שבוכה עכשיו (בתפילה) - יכול לצחוק ולשמוח אחר כך! ואולם מי שיושב וצוחק עכשיו - סופו ח"ו שיבכה אח"כ, כשכבר הכל יהיה אבוד, ח"ו!
?ולכן נזכור נא: שלא נחזור שוב על טעותו של הסוס הטיפש, נדע להוקיר ולהעריך את ברכת ה' - במה שכן בירך אותנו, וכך נהיה מאושרים ושמחים, כל אחד - ב"שק החבילה" שלו!

הלכות ומנהגים למסיבת "חנוכת הבית"

א. מנהג ישראל קדושים לחנוך בית חדש, או דירה שקנה מיד שניה, בסעודת הודיה להשי"ת בשירים ותשבחות ודברי תורה. [ילקו"י שובע שמחות ח"א, תשס"ה, חופה וקידושין עמוד תפג]. [ולענין אם הרחיב דירתו בחדר נוסף או מרפסת, אם ראוי לעשות על כך לימוד של "חנוכת הבית"? עיין להלן סעיף ה'].

ב. נוהגים שבעת סעודת חנוכת הבית, בעלי הדירה החדשה מברכים ברכת "שהחיינו" על פרי חדש, או על בגד חדש, ומתכוונים לפטור את הדירה והרהיטים החדשים. ומכל מקום הקונה דירה והוא שמח בקנייתה ורוצה לברך "שהחיינו", ואין לו בגד חדש או פרי חדש, רשאי לברך. [ילקו"י שובע שמחות חלק א', חופה וקידושין עמוד תפה. יבי"א ח"ט או"ח סי' יט]

ג. הקונה דירה מיד שניה, [דהיינו שדרו בו אנשים אחרים], לכתחלה טוב ונכון שיצבע ויסייד את הבית לפני שנכנס אליו, כיון שהמקום משפיע הרבה על האדם, שאם דרו בדירה זו אנשים בעלי ריב ומדון, או אנשים עם צרות וחולאים, או חילוניים, ישפיע עליו המקום חלילה, ולכן על ידי הסיוד יבטל את כח אחיזתם. [ילקו"י שובע שמחות חופה וקידושין עמ' תפט].

ד אם ביתו נפל מאיזה סיבה, וחזר ובנאו מחדש, ולא הוסיף עליו כלל, אפילו הכי עושה חנוכת הבית ומברך שהחיינו על בגד חדש, כדין הבונה בית חדש. [חופה וקידושין עמוד תפט]

ה מה שנוהגים לעשות חנוכת הבית, זה דוקא בבנה בית חדש, או קנה דירה, אבל אם הוסיף חדר בחצר שהיה לו מכבר, אין צריך לעשות חנוכת הבית, אך לענין ברכת שהחיינו טוב ונכון שיקנה בגד חדש ויברך עליו שהחיינו ויכוין לפטור את שמחתו על הרחבת הדירה. ויש מי שכתב שגם בכהאי גוונא צריך לעשות לימוד של חנוכת הבית, ואם אין הדבר גובל בביטול תורה דרבים, טוב לנהוג כן. [שובע שמחות חלק א', חופה וקידושין עמוד תפט]

ו ראוי לערוך סעודת "חנוכת הבית" גם כששוכרים דירה, ולא רק בקניית דירה. [שם ת"צ]

ז ראוי ונכון לערוך את חנוכת הבית כשקונים או שוכרים דירה לפני שילונו בדירה, ולא לדחות את חנוכת הבית עד שיסתדרו בבית וכו', כי סדר חנוכת הבית חשוב מאד להוציא המזיקים מהבית החדש, ובירור הניצוצות שבמקום. ויביאו עשרה אנשים [או לפחות שלשה] שיאמרו שם את כל הסדר. [ילקו"י שובע שמחות חלק א', חופה וקידושין עמוד תצ]

ח יש אומרים שסעודת חנוכת הבית חשובה לסעודת מצוה, ובפרט אם אומרים בה דברי תורה. ויש חולקים. ולכן טוב לנהוג לעשות שם סיום מסכת בעת חנוכת הבית, כדי שהסעודה תיחשב לסעודת מצוה. ומנהג טוב הוא. [שובע שמחות חלק א', חופה וקידושין עמוד תצ]

מצות מזוזה היא חובת הדר, ולכן אין ראוי לקבוע מזוזה אלא כשמתכונן להכנס מיד לבית, אחר שמכניס לשם חלק מן הרהיטים וכלי המיטה, וכמה מהחפצים שלו, ונועל הבית במנעול. שאז יקבע מזוזה בברכה בפתח הבית, ולא ידחה את קביעתה למסיבת חנוכת הבית. [ילקו"י שובע שמחות א - חופה וקידושין עמוד תקלב. הליכות עולם חלק ח'].

מנהגינו שבאותו ערב שעובר לישן בדירה החדשה [או השכורה] מביא עשרה אנשים לביתו שיקראו את סדר הלימוד לחנוכת הבית, וקובעים בדירה מזוזה בברכה. ואין להחמיץ את המצוה ולדחות את קביעתה דוקא ביום, שאין הפרש בזה בין לילה ליום. [שם עמוד תקלד]

ד אין צריך להמנע מלהכנס לדירה חדשה תוך י"ב חודש לפטירת אב ואם, ורק אם בונה בנין של הרווחה ויש לו בית אחר, ראוי להמנע מליכנס בו עד אחר השנה, אף שגם זה אינו אסור מעיקר הדין. ומותר לאבל לערוך סעודת חנוכת הבית בתוך י"ב חודש, רק שלא יביאו כלי שיר, ולא ישמעו שירים המוקלטים עם כלי שיר, אלא יסתפקו בדברי תורה ובקריאת הלימוד שרגילים לקרוא בחנוכת הבית. ומותר לאבל תוך י"ב חודש לקנות רהיטים חדשים, או מוצרי חשמל וכדומה, גם בתוך שלשים. [ילקו"י אבלות סי' לח עמוד תקסח]

ט מי שנתמנה למשרה חשובה ונכבדי הקהל נתנו לו דירה להתגורר בה במשך זמן כהונתו, נכון שיברך ברכת שהחיינו על בגד או פרי חדש, ויפטור את הדירה. [שם עמוד תצא]

י טוב שלא לעשות סעודת חנוכת הבית בשבת, כדי שלא יבואו לידי חילול שבת, וגם כדי שסעודת חינוך הבית תהיה ניכרת בפני עצמה. [ילקו"י שובע שמחות חופה וקידושין עמוד תצב].

יא מה שיש נוהגים שכאשר נכנסים לדירה חדשה, מניחים בבית ההוא שני תרנגולים זכר ונקבה, ושוחטים אותם שם לסגולה, יש להם על מה שיסמוכו, ואין בזה חשש משום דרכי האמורי. ומכל מקום טוב שלא לחוש לדברים כאלה שלא הוזכרו בש"ס ובפוסקים. [שם]

יב מותר לעשות סעודת חינוך הבית בחול המועד, ואין בזה חשש מצד ''אין מערבין שמחה בשמחה''. [ילקו''י שובע שמחות חלק א' חופה וקידושין עמוד תצג. ילקו''י מועדים הל' חוה''מ]

יג יש נוהגים שבעת שעוקרין דירתן וקובעין דירתן במקום אחר, נותנים בתחלה בדירה החדשה צלוחית של מלח. [ילקו''י שובע שמחות חלק א' חופה וקידושין עמוד תצג]

יד. מותר להיכנס לדירה חדשה ואפילו לדירה לשם הרווחה, בימי ספירת העומר, ומותר גם לסייד ולצבוע את הדירה בימים אלה, וכן מותר לעשות טפטים חדשים לנוי בדירתו, ויכול גם לברך ברכת ''שהחיינו'' בימי ספירת העומר, על כניסתו לדירה החדשה, באכילת פרי חדש. אולם יש להמנע משמיעת כלי שיר, אף דרך הרדיו וטייפ, בסעודת חינוך הבית, עד ליל ל''ג בעומר. [כי יש אומרים שאין זו סעודת מצוה וכמבואר לעיל סעיף א'].

[חופה וקידושין עמ' תצג]

יח. נוהגים שאין מברכים שהחיינו מי''ז בתמוז עד אחר תענית תשעה באב, ולכן אין עורכים סעודת חנוכת הבית בימים אלו, מאחר שאינו יכול לברך שהחיינו על בגד חדש. אבל יכול לערוך סעודה לעשרה, וילמדו שם התיקון שסידרו לחנוכת הבית, ואף מותר להם לשורר בפה, בלא כלי שיר. [ילקו''י שובע שמחות א' חופה וקידושין עמוד תצה]

כ. יש להתיר לעקור עצי פרי לצורך הרחבת הדירה לשם דיור. וטוב לשכור גוי לעקירתם.

[חופה וקידושין עמוד תצו. יביע אומר ח''ה חיו''ד סימן יב]

כא. מותר לתלות תמונות של בני אדם, או חיות ועופות, על כותלי הבית, שכל שלא נעשו לשם עבודה זרה, ונעשו לשם נוי וכיוצא, יש להקל. וראוי ונכון לתלות תמונות של גדולי תורה, כדי שיקיים: והיו עיניך רואות את מוריך. [יביע אומר ח''ד חאו''ח ריש סי' כ]. ומותר לעשות טפטים מבד ולהדביקם על קירות הבית, אף אם ידוע שיש בהם שעטנז. וכן מותר לקבוע בגדי רקמה בכתלים, כשהם מחוברים למעלה ולמטה ומן הצדדים במסמרות, אף שהם כלאים, ומותר לישב סמוך להם. וכן תמונת גובלן העשויה מפשתן, ורקמו עליהם בחוטי צמר, והם שעטנז, מותר לתלותם בקיר, ואין בזה איסור שעטנז. ו''וילון'' אם הוא רך אסור לעשותו מכלאים, מפני שהשמש מתחמם בו לפעמים. ואם הוא קשה מותר. ויש אומרים שכיום אין אנו בקיאים מהו רך ומהו קשה, לכן יש להחמיר בכל וילון העשוי משעטנז שלא לתלותו בבית. ואמנם וילון גבוה מתשמיש אדם, ואין כל חשש שיתחמם בו, מותר לתלותו אף אם ידוע שיש בו שעטנז. [חופה וקידושין עמ' תצז. ילקו''י על הל' שעטנז סי' שא]

כב. מותר לצייר צורות בהמות חיות ועופות ודגים וצורות אילנות ודשאים אפילו בציור בולט, ומותר לתלות על קירות הבית תמונות כאלה, וכן תמונות נוף וכדומה. [יחוה דעת ח"ג סימן סב]. ומכל מקום בבית הכנסת אין ראוי לצייר כן על הכתלים, כדי שהדבר לא יבלבל את כוונת המתפללים. [חופה וקידושין עמוד תצט. ילקוט יוסף ח"ב הלכות קריאה"ת וביהכ"נ עמ' רכח]

כג. מותר לתלות בביתו תמונות ציור של צורת אדם, שכל שאינה צורה בולטת מותר לצייר. ואף שיש מחמירים בזה, מכל מקום המנהג פשוט להקל, וכן נוהגים בחג סוכות לתלות בסוכה תמונות של צדיקי הדור. [חופה וקידושין עמוד תק. הליכות עולם ח"ז עמוד רפג]

כד. תמונת אדם בולטת שנראה שם חצי גופו [פרופיל], כאדם השוכב על צדו, שאין נראה ממנו אלא עין אחת ואוזן אחת ויד אחת ורגל אחת, וצד אחד של החוטם, מותרת, כיון שאין שם תמונת אדם בשלימותו. [חופה וקידושין עמוד תקב. הליכות עולם ח"ז פרשת מסעי אות י]

כה. אסור לעשות שלחן דוגמת שלחן של לחם הפנים שבבית המקדש, בארכו ורחבו וקומתו. וכן אסור לעשות מנורה של שבעה קנים ממתכת, בין של זהב בין של שאר מתכות. אולם מנורה חשמלית שעל קני המנורה שלה יש נרות סגורות המאירות על ידי חשמל, מותר לעשותה ולקיימה. [חופה וקידושין עמוד תקד. יביע אומר ח"א חיו"ד סי' יב]

כו. מעיקר ההלכה מותר לתלות ראי בחדר הכניסה לבית, שבזמן הזה מותר לאיש להסתכל בראי, ואין בזה איסור משום "לא ילבש". ויש להתיר בזה גם לתלמידי חכמים כדי לתקן את לבושם. [שובע שמחות חלק א' מהדורת תשס"ה, חופה וקידושין עמוד תקה. שו"ת יביע אומר ח"ג חאו"ח סי' א' סק"ב. שו"ת יחוה דעת ח"ו סי' מט. מאור ישראל ברכות מג.]

כז. משחרב בית המקדש תקנו חכמים שכאשר אדם מסייד את ביתו, ישייר מקום של אמה על אמה [48 ס"מ על 48 ס"מ] שלא יהיה מסוייד. ויהיה זה כנגד הפתח. [שם עמוד תקו]

כח. יש שנהגו להקל בזמן הזה שלא לשייר אמה על אמה כנגד הפתח, מאחר שהסיד מעורב עם חול. והמקילין בזה יש להם על מה שיסמוכו. [חופה וקידושין עמוד תקח, תקט]

כט. אם קנה דירה שסיידו אותה ולא שיירו בה אמה על אמה, יש אומרים שמעיקר הדין אינו חייב לגרד אמה על אמה, מאחר שנכנס לדירה אחר שכבר סיידוה, ועיקר החיוב בעת שמסייד. ובפרט בזמן הזה שהסיד מעורב עם חול. ומכל מקום טוב להחמיר לגרד אמה על אמה כנגד הפתח גם באופן כזה. [חופה וקידושין עמוד תקח, תקט]

ל. מה שמשיירים אמה על אמה, הוא כנגד הפתח, באופן שהנכנס יראה מיד את השיור. ויש שמניחים אמה על אמה בגובה שאינו נראה כלל לנכנס, ואין זה נכון. [שם עמוד תקט]

לא. יש אומרים שאין לצבוע ריבוע אמה על אמה בצבע שחור, דזה הוי בכלל ציור. ורק אם צובעים בצבע שחור וכותבים על זה זכר לחורבן, מהני. ויש אומרים שגם באופן כזה לא מהני. והמקילין בזה יש להם על מה לסמוך. [חופה וקידושין עמוד תקי. כה"ח סי' תקס אות ח]

לב. אמה על אמה שמשיירין כנגד הפתח, הוא מרובע ולא ארוך וקטן. [שם עמוד תקיא]

לג. מה שמשיירים אמה על אמה בפתח הבית, אין צריך לעשות כן בכל חדרי הבית, אלא די לעשות כן כנגד פתח הבית בכניסה. ואם רוצה להחמיר ישייר טפחיים על טפחיים בכל חדר. [חופה וקידושין עמוד תקיא. שאילת יעב"ץ סי' קסט. ברכי יוסף סי' תקס. שד"ח מערכת ז'.]

לד. הבונה חדר אחד בלבד, אפילו אינו אלא לדירת כבוד בעלמא, ואין ישנים שם, צריך לשייר בו אמה על אמה. [ילקו"י שובע שמחות א' חופה וקידושין עמוד תקיב. שאילת יעב"ץ סי' קסט]

לה. אותם המדביקים טפטים על קירות הבית, גם כן צריכים להניח מקום פנוי אמה על אמה, כמו המסייד את ביתו. [חופה וקידושין עמ' תקיב. תורת חיים על החיי אדם. כה"ח סי' תקס סק"ט]

לו. בבית כנסת ובבית מדרש אין צריך לשייר אמה על אמה, ומותר לסייד ולצבוע ולעשותו כבנין המלכים. [חופה וקידושין עמוד תקיב. מג"א סי' תקס סק"ב]

לז. והוא הדין בסוכה שאין צריך לשייר בה אמה על אמה, ומותר לנאותה כדרך המלכים. [ילקו"י שובע שמחות א' חופה וקידושין עמוד תקיב. תורת חיים על החיי אדם. כף החיים אות ב]

ב. כל בית שמשיירים שם אמה על אמה זכר לחורבן, מובטח להם שאותו הבית לא ינזק כלל, וגם לא יארע שום נזק לאנשים הדרים שם.

כתב רבינו חיים פלאג'י בספרו מועד לכל חי (שם): ואני שמעתי מפיו של אבא מארי הרב אביר יעקב ז"ל שאמר לי, שהיה בדוק אצלו, שכל בית שיש בו אמה על אמה כשיעור נגד הפתח כדינו, ומראה הלבנים נראה בטיט, אז אותו הבית נכון עד עולם, וכל הדרים עליה. וזה דרכו דרך הקודש, שלבית שהיה נכנס, היה מסתכל באַמת הבנין האם עשו זכר לחורבן כדינו, ואם לא היו עושים כדין, היה גוער בבעל הבית מדוע ככה עשה, והיה מפציר בו עד שהיה מתקנו. ע"כ.

וכתב הגאון רבי יוסף מולכו ז"ל בספרו שלחן גבוה (סימן תקס אות ד): אסור לצייר סביב אותה אמה במיני ציורים כמו שעושים בעיר שאלוניקי, שבונים בתים כהיכלי מלכים, ומציירים אותם בציורים, וסדים כל הכתלים בסיד, ואחר כך משחירים אמה על אמה,

וסביב אותה אמה מצוירים מיני ציורים, כדי שלא ישבר לבו בכל עת שרואה אותה, ומה גם שבאותה אמה כותבים חרוזים והלצות כמו "שחור על לבן זכר לחרבן". ומיום דעתי אותם, בחנתי וראיתי אנשים הרבה שבנו בתים כאלו, ולא יצאו בשלווה מן העולם, שבקרב הימים מת הוא או מישהו או אחד מבניו, או ירד מנכסיו. ה' יתברך יצילנו אמן.

לח. מותר לקנות דירה כאשר בדירה ממעל דרים גויים נוצרים, אף אם מידי פעם נאלץ להתפלל בביתו. שמעיקר הדין מותר להתפלל גם תחת דירה של גוי. [חופה וקידושין עמ' תקיב]

לט. בנין רב קומות שהקדישו דירה אחת בקומה הראשונה לבית כנסת, לתפלה וללימוד תורה, רשאים לכתחלה לרכוש דירה בקומה שמעל בית הכנסת ולדור בה, ולשכב ולישון בכל שטח הדירה שלמעלה. ורק בשטח שמעל ארון הקודש שיש בו ספרי תורה, לא ישתמשו שם, ויניחו במקום ההוא ארון בגדים וכיוצא בזה. ובקומות העליונות מותר להשתמש בלי הגבלה גם בשטח שמעל ההיכל. [חופה וקי' עמוד תקיג. יביע אומר ח"ו חאו"ח סי' כז]

מ. מצות ישיבת ארץ ישראל אין ערוך אליה, שהיא שקולה כנגד כל המצוות שבתורה, ובמיוחד כשהכוונה להתיישב בארץ ישראל לשם מצוה, ולקיים בה את כל המצוות התלויות בארץ. ולכן דבר חשוב הוא לרכוש דירה בארץ ישראל ולהתגורר בה. [שם עמ' תקיד]

מא. יש להקפיד שאם היה אדם דר בדירה אחת, ועבר לגור בדירה אחרת, שלא יחזור לדור בדירה הראשונה אלא לאחר שיעברו שבע שנים. אולם אם כשעזב את ביתו הניח שם איזה מסמר בקיר, ומכוין בזה שלא עזב לגמרי אלא דעתו לחזור, יכול לחזור תוך שבע שנים. [ילקו"י שובע שמחות חופה וקידושין עמוד תקטו. יביע אומר ח"ג חיו"ד סימן ו']

מב. מי שעקר דירתו מביתו המושכר לו, והשאיר שם איזה מטלטלין שלא היו צריכים לו, וכעבור כמה חודשים רוצה לחזור אל דירתו הראשונה, רשאי לחזור לשם, כיון שלא שהה שנים-עשר חודש משעה שעקר דירתו. ובאופן כזה קיל טפי מהמבואר בסעיף הנ"ל. [שם]

מג. לכתחלה לא ימכור אדם קרקע ראשונה שקנה, כי אין זה סימן טוב. וכן לא טוב לאדם למכור נחלת אבותיו. [ילקו"י שובע שמחות א' [חופה וקידושין] עמוד תקטז]

מד. יש שמקפידים שלא לסתום חלון או פתח לגמרי, אלא משאירים חור קטן כל שהוא. ויש שמניחים שם קנה חלול מעבר לעבר. [ילקו"י שובע שמחות חופה וקידושין עמוד תקטז]

מה. מותר לבנות מקוה טהרה בתוך ביתו, וכל שכן שמותר לבנות בביתו אמבטיה, ואף לדברי רבי יהודה החסיד אין בזה כל מניעה. [ואם השכנים מתנגדים למקוה, ישאלו חכם]. [שם]

הלכות חנוכת הבית מספר "ואין למו מכשול":

אדם שבעבר קנה או שכר דירה, ולא עשה חנוכת בית, וזכה לחזור בתשובה, יש לו לעשות כעת חנוכת בית אף על פי שגר בבית כבר זמן רב. ויביא תלמיד חכם שידרוש בדברי תורה בביתו, ויאמר שירות ותשבחות לה' יתברך, ויקדש בכך את ביתו.

בשו"ת חיי יעקב (סימן י) הביא סמך וסעד לסעודת חנוכת הבית, ממה שכתוב בזוהר הקדוש (ויקרא דף ג:), דאמר הקדוש ברוך הוא למשה, חנוכא דביתא במאי הוי? בסעודתא. והגם שיש לומר שאמר כן רק משום מנהג ולא מן הדין, מכל מקום כיון שיצא מפי הקב"ה, הרי הוא דבר חי וקיים לעד. ע"ש. וכן מבואר בשו"ת שאילת ישרן (חלק א סימן ח). וכתב בספר 'הבית' (סימן כב אות ב), שטעם הדבר שעושים חנוכת הבית על קניית או שכירות דירה, מפני שאם דר לפניו גוי עם עבודה זרה, עליו לעשות תיקון כדי להבריח הקליפות והרוח הרעה השורה שם מחמתו, בכדי שלא יזוקו מהם. וכן אם היה דר בבית זה אדם רשע או עם הארץ, יש לתקן את הבית בלימוד תורה ושירה. ע"ש.

ומטעם זה נראה שגם כשעובר לגור בדירה שכורה, יש לעשות חנוכת הבית כדי לטהר את המקום ולקדשו בדברי תורה ובשירה, וכן כתב בשו"ת אבני ישפה (חלק ה עמוד עח) בשם הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל.

ובספר שם משמואל (בראשית שנת תערב) כתב בשם המהר"ל, דכיון שכל בנין הוא צמצום, ושורשו ממדת הדין [שהרי למידת החסד אין גבולות וצימצום, ואילו כל בנין יש לו גבול], לכן בהתעורר מדת הדין, מתעוררים לרגליו גם כוחות מזיקים. ובזה יובן הטעם של סעודת חנוכת הבית, שהיא נועדה כדי להנות אחרים, והיא מידת אברהם אבינו ע"ה שהיה מידת החסד, ובזה מתקנים את עסק הבנין ששורשו ממידת הדין. ע"ש.

ומטעם זה יש ללמוד, שאף אם דרו בבית כמה שנים ללא חנוכת בית, יש לערוך כעת את סדר הלימוד, כדי לטהר ולקדש את הבית בדברי תורה ושירה וזימרה לריבון התהילה, ולגמול חסדים באותו הבית על ידי סעודה לאורחים, כדי לסלק את המזיקים הבאים מכח מדת הדין.

הערת הרב בן ציון מוצפי: עדיף ללמוד כל הזוהר והמשניות על הסדר, כולם יחד בצוותא, ולא כל אחד יקרא "כמה דפים" ותוך כמה דקות לסיים הכל ולהתחיל באוכל... כיון שעיקר ערב זה הוא לימוד התורה להכרית השונאים והמזיקים. ע"כ.

האם סעודת חנוכת הבית נחשבת לסעודת מצוה?

האחרונים הביאו דברי המהרש"ל שכתב, שאם בתחילת בואו לבית לא הניח לאנשים לשתות שם ולעשות קלות ראש, אלא מיד ערך סעודת חנוכת הבית, ודרש שם בדברי תורה, הרי זו סעודת מצוה. וכן כתבו בשו"ת אריה דבי עילאי (אבני זכרון או"ח אות יא), ובשו"ת אפרסתא דעניא (חלק א סימן קכג).

ובספר צמח צדק לגאון מליבאוויטש (סימן כט) הביא דברי החתם סופר (יו"ד סימן קלח) שכתב, שטוב שיחנוך את הבית בתורה ובתפילה זמן מה, כי היא חיינו ואורך ימינו. עכ"ד. והוסיף על זה הגאון מליבאוויטש, שנכון שיחנכו את הבית בדברי תורה יותר מזמן מה. ע"כ. ועיין בשו"ת רשב"ן (סימן קנה).

וכתב בספר יקהיל משה (יו"ד סימן רמו), שמה שאמר המהרש"ל שיש לומר דברי תורה ולדרוש מעין המאורע בחנוכת הבית כדי שיקרא סעודת מצוה, היינו דווקא בדירה שנמצאת בחוץ לארץ, אבל דירה שבארץ ישראל, בלאו הכי נחשבת לסעודת מצוה. ע"כ. כתב (חזון עובדיה ט"ו בשבט עמ' שצה) שעל בנין בית כנסת חדש אין לברך לא שהחיינו ולא הטוב והמטיב, אלא המקדיש או רב בית הכנסת ביום חינוכו של בית הכנסת ילבש בגד חדש או יניח פרי חדש לפניו בעת דרשתו בחנוכת בית הכנסת ויברך שהחיינו עליהם ויכוין לפטור את בנין בית הכנסת, ע"כ.

ישנם אנשים שחושבים, שרק כאשר בונים או קונים בית חדש צריך לעשות חנוכת בית, אבל כשעוברים לדירה שכורה, אין צורך לעשות חנוכת בית. ויש ללמדם שגם בשכירות דירה צריך לעשות סדר חנוכת הבית, כדי לקדש ולברך את הבית ואת הדרים בו.

ואף אם כבר דרו בבית זמן רב ללא חנוכת הבית, וכעת נודע להם שיש צורך לעשות חנוכת בית, יש לערוך את סדר הלימוד של חנוכת הבית בכל זמן שיהיה, וזריזים מקדימים למצוות.

מה המקור ל"חנוכת הבית"?

כתוב במדרש תנחומא (בראשית אות ב), שחייבים בית ישראל לנַח ביום השבת, מפני שכאשר ברא הקדוש ברוך הוא את העולם, בראו בששה ימים, ונח ביום השביעי, וברכו וקידשו כמו מי שבונה בית וגמר לעשותו, שאז עושה יום טוב וסעודת חנוכת הבית, כך גם אנו מצווים לשמוח ולנוח ביום השביעי, שבו כילה הקדוש ברוך הוא את מלאכתו. ע"כ. ומבואר שיש לעשות סעודה ויום טוב בגמר עשיית הבית.

וכן כתב בספר השרשים לרד"ק (שורש חנך) וזו לשונו: התחלת האכילה בבית חדש יקרא 'חינוך', כמו שיקרא התחלת הלימוד בנער. ומנהג הוא שעושים סעודה ושמחה באכילה ראשונה שיאכל בבית החדש. וכן ביארו "ויחנכו את הבית", דהיינו שיעשו סעודה.

ע"כ. וראה עוד בשו"ת באר שבע (סימן ע) שכתב, שסעודת חנוכת הבית שעושים בארץ ישראל, נחשבת לסעודת מצוה. ע"ש.

ואף שהתשב"ץ בדיני חנוכה ופורים (אות קע), הביא בשם רבו המהר"ם מרוטנבורג זצ"ל, שסעודת חנוכה נחשבת לסעודת הרשות, כל שכן שחינוך הבית הוי רשות. ע"ש.

מכל מקום, טוב עין יראה בספר ים של שלמה (ב"ק פ"ז סימן לז) שכתב: סעודת חינוך הבית, בודאי הוא דרך רעות וכו', ואותם סעודות וחינוכים שעושים ההמון עכשיו, הוא קלון, ועושים כן רק כדי לרוות הגרון בשחוק וקלות ראש. וכן מצאתי שפסק מהר"ם. ומכל מקום נראה שמי שהוא ירא אלקים, ורוצה לחנוך ביתו בתורה ומצוות ליתן שבח למקום אשר חנכו, ולא יניח מתחילה לשתות בביתו ולשחוק בו ולנהוג קלות ראש, אלא מתחילה יעשה סעודה לחנכו לומר בו דברי תורה, ולדרוש בו מעין המאורע, ואז שפיר הוי סעודת מצוה, ועליו נאמר המקרא "שתו ושכרו דודים בימי המילואים". ע"כ.

ומבואר מדבריו, שכאשר אומרים בבית דברי תורה, ואומרים תהילות לאל עליון, אזי לכולי עלמא הוי סעודת מצוה. וכן כתב להדיא בספר אמרי פי (עמוד קעא). ועיין עוד בשו"ת תורה לשמה (סימן תפד), שדייק ממה שדימה המדרש (הנ"ל) את חנוכת הבית לשבת, מוכח דהוי סעודת מצוה דומיא דסעודת שבת. ע"ש. ומבואר יוצא, שיש מצוה לערוך חנוכת בית כשקונה דירה חדשה.

חנוכת בית לדירה שכורה

ולענין חנוכת בית לדירה שכורה, כתב בקונטרס היחיאלי (בית האדם עי' ה), שהלימוד של חנוכת הבית מועיל הרבה מאוד לשמירה והצלחה, ולא רק לבונה בית ולקונה בית בנוי, אלא הוא הדין לכל השוכר בית, שבהיכנסו לדור בו, ילמד סדר תיקון הבית, ואז ירוויח רווח גדול בכל מילי דמיטב, ובהני תלתא ברכתא, בבני, חיי, ומזוני, והוא בדוק ומנוסה, ומועיל גם כן להסיר מעליו עין הרע וכו'. ע"כ.

וכן כתב בספר גאולי כהונה (מע' ח אות ט), שמי שבנה בית חדש או שכר בית חדש, מזמין עשרה אנשים וקוראים בסדר שתיקן הרב חיד"א. וכן כתב בספר כתר שם טוב (חלק א עמוד תרמז). ע"ש. ובשו"ת אבני ישפה חלק ה (עמוד עח) כתב, שאצלם לא נהוג לעשות חנוכת בית בדירה שכורה, אבל שמע שהגאון רבי בן ציון אבא שאול אמר, לעשות חנוכת בית גם בדירה שכורה.

ותבט עיני בספר 'הבית' (סימן כב אות ב) שכתב בנותן טעם, מדוע גם בשכירות עושים חנוכת בית, מפני שאם דר לפניו גוי עם עבודה זרה, עליו לעשות תיקון כדי להבריח

הקליפות והרוח הרעה השורה שם מחמתו, בכדי שלא יזוקו מהם. וכן אם היה דר בבית זה רשע או עם הארץ, יש לתקן את הבית בלימוד תורה ושירה. ע"ש.
ומטעם זה יש ללמוד, שאף אם דרו בבית כמה שנים ללא חנוכת בית, יש לערוך כעת את סדר הלימוד, כדי לטהר ולקדש את הבית בדברי תורה ושירה וזימרה לריבון התהילה. וכן מתבאר ממה שכתב בספר ילקוט אברך (תשנ"א עמוד קנב). ע"ש.
חנוכת הבית - בסיום בניית בית הכנסת יערכו חנוכת הבית בדברי חיזוק, ובשבח מעלת התפילה ושיעורי תורה בבית הכנסת, וזהירות בכבוד בית הכנסת. ויקבעו מזוזה בבית הכנסת ללא ברכה.
אומר הזוהר הקדוש (פרשת תזריע דף נ, א), שהבונה בית צריך שיאמר בפיו שבונה בית זה לכבוד ה' יתברך, לעבוד בו את ה' יתברך ולשמור בו תורה ומצוות, ואז סיעתא דשמיא חלה עליו וה' יתברך מזמין עליו קדושה. והבונה בית בלי מחשבת קדושה שורה עליו רוח טומאה, ומי שגר בבית זה יוכל להנזק בנזק גוף או בנזק ממון, עי"ש דברים נפלאים.
ומכאן גם למי שקונה בית, שלפני חתימת החוזה יאמר בפיו אני קונה בית זה או מגרש זה לכבוד ה' יתברך, כלומר בית שיתנהגו בו כפי הוראות התורה הקדושה בלבד. ואז הכל נעשה קדוש. ובפרט כשיעשו אחר כך חנוכת הבית ותקון הבית, בודאי שיצליחו.
ומפורסם המעשה של יוסף מוקיר שבת (שבת קיט.), שנעשה עשיר מופלג בזכות שהיה קונה ואומר "זה לכבוד שבת קודש", עי"ש.
במסיבת חנוכת הבית יביא אברכים ובני תורה לביתו ויברכו ברכות הנהנין בכוונה, וזה כבר משפיע מאד לסלק כל המזיקים, כמו אברהם אבינו עליו השלום (בזוהר הקדוש וירא דף קב, ב) שנטע אילן בביתו ומי שנכנס והוא מאמין בה' יתברך היה האילן פורש כנפיו עליו, ומי שהיה עובד עבודה זרה היה האילן וענפיו מסתלקין ממנו, וידע אברהם אבינו כיצד לטפל בו.
חנוכת הבית, איך שנכנסים לבית דואגים שהדבר הראשון יהיה בדברי תורה, כדי שעד 120 שנה יהיו בבית רק דברי תורה. כך הקב"ה "חנך" את בני ישראל ע"י הדור הראשון, דור המדבר, שאכלו מן ושתו מבאר מרים, וענני כבוד ליוו אותם כדי שלכל אורך הגלות לימוד התורה יהיה בטהרה.
מעשה בכפרי שהיה מגדל חיטה בשדהו, וזה היה כל מאכלו. כיוון שלא ידע מה עושים עם החיטה, בישל את החיטה ואכל אותה כמות שהיא. והנה יום אחד הדוד שלו מהעיר הגדולה ערך טקס חנוכת הבית, והזמין גם אותו. הוציא הדוד מהתנור לחם חם וטרי, והגיש לאורחים. אכל הכפרי בתיאבון רב, ולאחר מכן אכל גם בורקסים ועוגיות טעימות

ושלל מיני מאכל. לפני שהלך לביתו ניגש לדודו ושאל אותו 'אמור נא לי, איך אתה מכין את הלחם ואת העוגות? זו הפעם הראשונה בחיי שאני אוכל דברים כאלה'. אמר לו הדוד 'מה השאלה? זה מהחיטה שהבאת לי בעצמך. טחנתי אותה ועשיתי קמח, ומהקמח בצק, הכנסתי לתנור ולבסוף יצא הלחם החם. אם תתאמץ, גם אתה תוכל לעשות זאת וליהנות מלחם ומעוגות'.

והנמשל הוא שלפעמים חושב האדם שהתורה שבכתב היא כל התורה, ואינו יודע שהיא רק החיטה. באה התורה, טוחנת ומפלפלת בכל אות ומילה בתורה שבכתב, ושוב מתרצת ומקשה, עד שהכל הופך לעוגה טעימה. וזה שאמרו במשנה "אם אין קמח - אין תורה", שכדי להבין וליהנות מהתורה צריכים להתאמץ ולטחון. וכמו שהסביר רבי יעקב אבוחצירא את הפסוק "בזיעת אפך תאכל לחם" (בראשית ג', י"ט), שלחם זו התורה, כמו שנאמר "לכו לחמו בלחמי" (משלי ט', ה'). ועל ידי שתזיע ותטחן את החיטה, שזו התורה שבכתב, ותעמיק בתלמוד - רק אז תזכה ללחם האמיתי.

חנוכת בית המקדש

בתום שבע שנים למלכות המלך שלמה, בחדש חשון נסתיימה בניית ביהמ"ק, כעבור שנה בחדש תשרי חגגו את חנוכת ביהמ"ק וכל ישראל נקהלו ובאו לירושלים כדי לחוג את חנוכת הבית ברוב עם ברוב פאר והדר, ובהדרת קודש לכבוד מלך מלכי המלכים, אשר בא להשכין שכינתו בביהמ"ק. כשהיתה השמחה בעיצומה קרב המלך שלמה לפני המזבח, כרע על ברכיו לעיני כל ישראל, פרש כפיו אל השמים ונשא תפילה אל ה'. אנא, מלך מלכי המלכים! השרה שכינתך בבית אשר בניתי לכבודך, ופנית אל תפילת עבדך ואל תחינתו. לשמוע אל הרנה ואל התפילה אשר עבדך מתפלל לפניך! תהיינה עיניך פתוחות אל הבית הזה יומם ולילה לקבל תפילות עמך ישראל, אשר יתפללו אל המקום הזה, ושמעת ממקום שבתך ותמלא באהבה וברצון משאלות כל איש ואיש! ובוחן כליות ולב הנך ה' ותתן לרשע כרשעתו ולצדיק כצדקתו.

כאשר כלה שלמה המלך את תפילתו לפני ה', קם על רגליו וכשידיו פרושות אל השמים בירך את כל ישראל: ברוך ה', אשר נתן מנוחה לעמו ישראל ככל אשר דבר. לא נפל דבר אחד מכל דברו הטוב... ואחר הקריב שלמה המלך את הקרבנות על המזבח והמתין לאש שתרד מן השמים. משראה שאין האש יורדת, התפלל אל ה' אך לא נענה, הביא ארונו של דוד אביו ואמר לפני ה': אם אין לי מעשים עשה בשביל חסדיו של דוד אבי! מיד ירדה אש משמים ואכלה את העולות ואת הזבחים וכבוד ה' מלא את הבית. ואש זו

נשארה עד לתקופתו של מנשה מלך יהודה. כל ישראל שראו ברדת האש, כרעו אפיים ארצה, השתחוו ואמרו: "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו" !
שלמה המלך זבח 22,000 בקר, ו- 120,000 צאן. וכל איש מישראל קבל מנה של לחם, בשר ויין. הכהנים עמדו על משמרותיהם והלויים בכלי שיר שרים ומודים לה' מתוך תפילות דוד בן ישי. רבונו של עולם! מזבח חדש בציון תכין, ובעבודת בית המקדש נשמח כולנו, ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו תמידין כסדרן ומוספין כהלכתן אמן.

ממעשה חסד לעולם לא מפסידים!

מעשה שהתרחש לפני כ- 80 שנה. באמריקה התגוררה משפחת שטראוס הידועה כמשפחה עשירה אילי ההון המפורסמים, והיו תורמים רבות למפעלים וישובים שהוקמו בארץ ישראל ובזה הביעו את זיקתם לארץ הקודש. מר נתן שטראוס הנדבן תרם כסף רב לבניית העיר נתניה ואכן היא נקראת על שמו עד עצם היום הזה. תרומותיהם של שני האחים יועדו בעיקר למפעלים של אישים שלא היו שומרי תורה ומצוות. להקמת מתנסים אצטדיונים בריכות שחיה ועוד. בשלב מסוים החליטו ראשי הישוב הישן בירושלים לנסות את מזלם ופנו אל האחים שטראוס שיתרמו לאחזקת מפעלי חסד בירושלים של הימים ההם. ראשי הישוב החרדי הישן תיארו בפניהם את המצב הכלכלי הקשה של תושבי העיר בכלל ועניי ירושלים בפרט, ובשלב ראשוני ביקשו מהאחים הנדיבים לתרום לבנייתו ולהחזקתו של בית התבשיל שבו יאכלו עניי ירושלים וישביעו את רעבונם. התיאור הקודר שישנם עניים שהגיעו עד פת לחם ומרוב רעב צפד עורם על בשרם נגע ללבו הרחום של מר נתן, בעוד שאחיו סלד מהעניין ואף הביע את סרובו להשתתף במצוה חשובה זו ולא היה מוכן להקצות מכספו למטרה נעלה זו. כיון שכך שיגר מר נתן שטראוס את התרומה רק מכיסו הפרטי וביקש להתעדכן בהתקדמות העניינים ולהזמינו לחנוכת הבית בסיום המלאכה כדי שיוכל להשתתף ולעמוד מקרוב במעשי ידיו להתפאר.
לאחר מספר חדשים בס"ד הסתיימה הבניה והכל עמד על מקומו בשלום, בישרו למר נתן על גמר הבניה של בית התבשיל שנבנה מתרומתו ונדיבות לבו והודיעו לו על מועד חנוכת הבית ברוב פאר והדר במעמד רבנים ואישים חשובים, וסביב השולחנות יסבו עניי ירושלים קרתא דשופריא. לנסיעה זו הצטרף גם אחיו של מר נתן לפי בקשתו. בהגיעם ארצה נסעו שני האחים לירושלים, וכשהגיעו לבית התבשיל וראו את מאות העניים שיושבים סביב שולחנות ערוכים וסועדים את לבם בשמחה, הגיבו בצורה

מנוגדת. מר נתן שטראוס שתרם מהונו את האירוע הזה התרגש עד מאוד מהמעמד המרשים שמכספו נתן לדל והביע סיפוק ושביעות רצון גדולה מכך שכספו שימש למטרה נעלה זו. ואילו האח השני שלא היה מוכן לתרום כשראה את עוניים של אנשי ירושלים, לא די שלא השתתף בצערם וסבלם אלא אדרבה הביע שאט נפש אל מול המחזה שנגלה לנגד עיניו ולא הצליח להסתיר את סלידתו מעניי ירושלים.

בסיום האירוע ליוו המארחים את האחים בצאתם מבית התבשיל, מעד מר נתן במדרגות נפל ארצה נחבט ושבר את קרסולו. מארחיו הבהילוהו לבית החולים לקבל טיפול, ושם התברר שיש שבר בקרסול בצורה קשה והוא לא יוכל לדרוך על כף רגלו מספר ימים עד שיאחה השבר ולכן הוא יצטרך להתאשפז בבית החולים במשך כמה ימים.

כשהגיע אחיו לבקרו בבית החולים וראה אותו נתון בגבס ושוכב על המיטה ומתפתל מכאבים, שחק למשבתו ואמר בנימה של לעג: נו, אז זו התמורה שקיבלת על התרומה לבית התבשיל הירושלמי? מר נתן שטראוס שמע את דברי השחץ והלעג מפי אחיו ששמח לאידו אך לא הגיב. מכיון שהמתינו להם עסקים כלכליים באמריקה החליט האח השני לחזור לחו"ל ולא להמתין עד שאחיו יחלים ממכתו. הוא עלה על האניה הראשונה שהזדמנה בדרכו, האניה הפליגה ועזבה את הנמל וכעבור כמה קילומטרים שהרחיקה מחופי הארץ חישבה האניה להשבר. אנשי הצוות ניסו להתגבר אך לא עלתה בידם והאניה טבעה במצולות ים.

האח שסירב לתרום ואף לעג לאחיו שכביכול משליך כספו לטמיון קיפח את חייו באסון הנורא, ורק אז התברר שהשי"ת מסובב כל הסיבות רצה להציל את נפש התורם, גלגל את העניינים בצורה כזו שמר נתן ימעד וישבור רגלו ויתעכב בארץ הקודש ובזה תנצל נפשו מרדת שחת.

"**ועל המלחמות**..."

לפני כארבעים שנה באחד מימי החנוכה של שנת ה'תשכ"ו הופיע הגאון ר' יוסף שלמה כהנמן זצ"ל במושב "יסודות", כדי להשתתף במסיבת חנוכת הבית של בית הכנסת המקומי. אמר הרב לפני הקהל: אומרים אנו בחנוכה: "על הניסים ועל המלחמות..." (בנוסח אשכנז). תמוה הדבר, מדוע מודים אנו על המלחמות, מתאים היה יותר להודות "על הניצחונות", וכי אוהבי מלחמות אנחנו?

השיב הרב, "להודות על הניצחונות - מוקדם מדאי. מלחמת יון - מלחמת הקדושה בטומאה - עוד לא הסתיימה. בינתיים אנו מודים על עצם הדבר שאנו נלחמים. על שבכל המצבים הקשים ביותר, יהודים אינם נכנעים אלא נלחמים בעוז על יהדותם..."

שאלה בהלכה משו"ת "גם אני אודך":
סימן קנג - סעודת שבע ברכות וחנוכת הבית יחד
שאלה: נהגו רבים לחנוך את ביתם במנין עשרה, וכדי לאסוף מנין עורכים סעודת שבע ברכות בביתם. האם יכולים לומר שבע ברכות בסעודה זו ,כיון שאליבא דאמת עיקר מטרת הסעודה הוא בעבור חנוכת הבית, ורק דרך אגב מזמין חתן וכלה.
תשובה: כתב המאירי (סוכה כה: ד"ה חתן): וממה שאמרו כאן אין שמחה אלא בחופה כתבו רבים, שסעודה שהחתן אוכל בה, אפילו עשאוה אחרים לכבודו, או אף שהוא עצמו עשאה, אין מברכין בה ברכת חתנים, שאין ברכת חתנים אלא במקום שמחה ואין שמחה אלא בחופה, אבל שהשמחה במעונו אומרין כל שהיא נעשית לכבוד החתן, שהרי אומרין אותו קודם שתהא שם חופה מכי רמי שערי באסיתא, "הא כל שלא נעשית בשבילו, כגון סעודת מילה שהחתן קרוי לשם, אין אומרין שם אפילו שהשמחה במעונו", עיי"ש.
למדנו מדברי המאירי, דבכהאי גוונא שלא נעשית הסעודה בשביל החתן כגון סעודת מילה, אף שהחתן שם אין אומרים אפילו שהשמחה במעונו, שהרי גם בלי החתן השמחה קיימת, ולכן אין ראוי לברך שבע ברכות או שהשמחה במעונו שאין היכר שהשמחה מחמת החתן.
ומיהו מנהג העולם לברך אפילו בסעודה שאינו לכבוד החתן דוקא, שהרי מברכין שבע ברכות בסעודה שלישית בבית הכנסת, אעפ"י שהסעודה היא לכבוד שבת ובכל שבוע, ולא נעשית במיוחד להחתן. ולכאורה מוכח מזה דלא קיי"ל כהמאירי, וא"כ גם בסעודת חנוכת הבית יכולים לומר שבע ברכות.
ומ"מ גם לדברי המאירי יש אופן שאפשר לברך בסעודה שלא נעשית לכבוד החתן דוקא, וכגון שעושין היכר כל שהוא לשמחת החתן, שמביא כלי זמר או שמזמין את משפחת החתן וידידיו, שאילולא שמחת החתן לא היה מזמין קרואים אלו להסעודה וכמו כן לא היה מביא כלי זמר לסעודת ברית, שפיר איכא היכר גם לשמחת החתן ויכולים לברך שבע ברכות ושהשמחה במעונו.
ומעתה נראה, דבנידון דידן שמזמין חתן וכלה לסעודת חנוכת הבית, ראוי שיעשה פעולות הוכחה שסעודה זו נערכת גם לכבודם, כגון שיזמין את קרובי המשפחה וכדומה, וכן מהני שקורא להמחותנים שג"כ מוכיח שמחת חתן, ובכהאי גוונא יכולים לברך שבע ברכות אפילו לדברי המאירי.
לשחוט תרנגולות ולעשות כפרות ולחלק בשרם לעניים.

סגולה לחנוכת הבית מרבי חיים פלאג'י בשו"ת 'חיים ביד' סימן לב:
"הנכנס לבית חדש, בהיות טוב יקח תרגולים זכר ונקבה כמנין בני הבית, ויניחם לילה שילינו שם, ובבוקר יקרא לשוחט וישחטם שם לשם כפרה תרנגול לזכר ותרנגולת לנקבה כמו שעושין בערב יום כפור, ויחלקם לת"ח עניים ולחולים עניים ובזכות הצדקה שעושה ומצות כיסוי הדם שעושה במקום ההוא, יגן עליו להצילו מכל מזיקין. וכה יעשה בחינוך הבית הכפרות הללו אחרי שיעשה תיקון חנוכת הבית אשר סידר הרב הגדול חיד"א ז"ל. ובזמנינו כל בונה בית חדש או לוקח, כשעושה חנוכת הבית אחרי שמזמין מת"ח שבעיר ולומדים סדר התיקון כנז"ל זאת ועוד יש מהם עושים חלוקה לכל הת"ח שבעיר, וכל כי האי גוונא דבונה ביתו בצדק לא ימוט לעולם ולא תא"ר ונגע לא יקרב באהלו אמן.
לענין סעודת חנוכת הבית, עיין מגן אברהם סימן תקס"ח סק"ה בשם רש"ל דאם לא הניח תחלה לשתות בביתו ולנהוג קלות ראש, רק שעושה סעודה לחנכו תחלה לומר בו ד"ת ולדרוש בו מעין המאורע, הוי סעודת מצוה. ע"ש, וכ"כ ובגליון מהרש"א יו"ד סי' שצ"א ס"ב, ובס' יד אליהו בחלק כללים אות ח' סק"ה כ' ז"ל מנהג העולם לעשות סעודה בבונה בית חדש, עיין ירושלמי סוטה פ"ח ה"ב דבחו"ל לאו מצוה היא בסעודה". עכ"ל.

בדין מסיבת "חנוכת הבית" בחוץ לארץ [שאין מצוות ישוב הארץ], אי נחשב לסעודת מצווה?

שאלה משו"ת הרב"ז (הרב בצלאל זאב, מגדולי הפוסקים ברומניה 1929) חלק א (אורח חיים, יורה דעה) סימן מג:
תשובה: פתח דבריך הראית לדעת מש"כ המג"א או"ח סי' תקס"ח סק"ה, בשם ספר באר שבע, דהסעודה שעושין בחנוכת הבית, בא"י הוי סעודת מצוה, ולא בחו"ל. והבאת דברי האחרונים שהביאו כמקור לזה, מירושלמי סוטה פ"ח ה"ד, עה"כ: "מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו" (דברים כ' ה') "פרט לבונה בית בחו"ל שאינו חוזר, דכתיב ולא חנכו, את שמצוה לחנכו, יצא זה, שאין מצוה לחנכו". וגם הבאת דברי המחבר "תורה תמימה" (בפ' שופטים שם) שכתב, דלדעתו אין כל ראי' מהירושלמי הנז', כיון דפרשה זו וענין זה איירי בא"י, ובודאי שאסור לצאת מא"י לחו"ל, משא"כ כשאנו בגלות. ומ"מ הסברא נוטה לדינו של המג"א דהא עכ"פ אין מצוה בהתישבות בחו"ל, עכ"ל. הנה, בעל ה"תורה תמימה", לא חידש כאן מאומה, במה שכתב דהסברא נוטה לדינו של המג"א. דהרי ב"קרבן עדה" (על הירושלמי הנ"ל) כתב בפירוש, מ"ש "את שמצוה לחנכו", שהדירה בא"י מצוה. וב"שירי קרבן" שם, בד"ה את, כתב: מהכא שמעינן שהסעודות שעושין

בזה"ז בחו"ל לחנוכת בית חדש, לאו סעודות מצוה הן. והנודר שלא לאכול מסעודה שאינה מצוה, אסור לאכול שם וכו' עכ"ל. וכן בפי' ה"פני משה" שם כתב: "את שמצוה לחנכו בא"י, משום ישוב א"י", וב"ציון ירושלים". (על הירושלמי שם) כתב ג"כ דמכאן יצא לספר באר שבע (שהביא המג"א הנ"ל) שבחו"ל אין מצוה לעשות סעודה בחנוכת הבית וכו' יעו"ש. וכן בבאה"ט יו"ד סי' רי"ז ס"ק ל"ב הביא להב"ש הנ"ל דסעודת "חנוכת הבית" בחו"ל, לאו סעודת מצוה היא, ונפ"מ לענין נודר (כנ"ל) וכ"כ בשמו בס' ידות נדרים סי' רי"ז ביד יוסף ס"ק מ"ח יעו"ש:

אולם לפענ"ד נ"ל להוכיח דגם בזה"ז שאנו בגלות בחו"ל, מ"מ מצוה עלינו לבנות בתים בחו"ל. כדכתיב (ירמיה כ"ט, ד' - ה'): "כה אמר ה' צבאות אלהי ישראל לכל הגולה אשר הגליתי מירושלים בבלה: בנו בתים ושבו, ונטעו גנות" וגו'. וראה בפירש"י תענית ט"ו ע"א ד"ה ובקבלה, דכל מקום שהנביא מצוה ומודיע ומזהיר את ישראל, קרי לי "קבלה" יעו"ש. ודברי קבלה כד"ת דמו, כר"ה י"ט ע"א. וכן הוא בש"ע או"ח סי' תרצ"ו סעיף ז'א). וכש"כ האי קרא ד"ירמיה" שאמר: "כה אמר ה' וגו' בנו בתים", דדבר תורה היא. וכמש"כ הפמ"ג באו"ח בפתיחה כוללת ח"א אות י"ט, שי"א: הלבשת ערומים דבר תורה הוא, הואיל דכתיב בי' "כה אמר ה'" וכו'. וא"כ בעונג וכבוד שבת ויו"ט דכתיב בסוף: "כי פי ה' דבר" הוה ד"ת, וכמש"כ בשו"ת צמח צדק סי' כ"ח (דעונג שבת הוה ד"ת) עכ"לב). ויתכן לפרש עפי"ז מ"ש בירושלמי חלה פ"א ה"א דף א' ע"ב, דהקשו: ולמידן מן הקבלה (בתמיה) ומשני ר' סימון מן מה דכתיב: "ויסרו למשפט, אלהיו יורנו", כמי שהוא ד"ת, ע"ש בפי' הפ"מ. ומצאתי בר"ן פ"ב דפסחים דף ט' ע"ב שהביא להירושלמי הנ"ל. ועפי"ד הפמ"ג הנ"ל יתפרש שפיר, כיון דכתיב "אלהיו יורנו", הוא ד"ת, כמו "כי פי ה' דבר". וא"כ הכא נמי בהאי קרא דירמיה, דכתיב "כה אמר ה' וגו' בנו בתים" וגו', הוה ד"ת:

ועפי"ז אתי שפיר ג"כ הא דאר"י בכתובות ק"י ע"ב: כל העולה מבבל לא"י עובר בעשה, שנאמר "בבלה יובאו, ושמה יהיו. עד יום פקדי אותם, נאום ה'". ולכאורה קשה דלפימש"כ הרא"ם בפ' שופטים, דכל היכא דקאמרו בש"ס לשון "עובר", הוא מה"ת יעו"ש. וא"כ האיך קאמר ר"י ד"עובר בעשה" "בבלה יובאו", הא לאו מה"ת הוא? ועפ"י האמור אתי שפיר, כיון דגם שם (בירמיה כ"ז - כ"א) כתיב: "כה אמר ה' צבאות וגו' וסיים ב"נאום ה'", הוה כמצות עשה מן התורה. ומהאי טעמא אמר "עובר בעשה". ראה במהרש"א בחיאג"ד ד"ה עובר בעשה, שכתב: דהא שנאמר "בבלה יובאו" לשון צווי הוא, והנך דסליקו עוברים בעשה יעו"ש. וראה בתוס' כתובות קי"א ע"א ד"ה "בבלה יובאו", שכתבו: אף על גב דהאי קרא בגלות ראשון כתיב? י"ל דבגלות שני נמי קפיד

קרא, עכ"ל. והכא נמי יש לומר בענין זה שאמר ירמיה בשם ה' "בנו בתים", קאי על כל הגליות שהגלה ה' אותנו. וכמ"ש (ירמיה כ"ט - ז') "ודרשו את שלום העיר אשר הגליתי אתכם שמה", דקאי על כל הגליות כדתנן בפ"ג דאבות מ"ב: הוי מתפלל בשלומה של מלכות וכו':

השתא הכי שהוכחתי לדעת, דמצות עשה, מדברי קבלה, על פי ה', שהוא כד"ת, לבנות בתים, בכל הגולה, אשר הגלה ה' אותנו (עד נזכה לעלות לציון וירושלים בב"א), שפיר יש לומר דסעודת "חנוכת הבית" בזה"ז, בחו"ל, הוי סעודת מצוה:

סוף דבר, כשאני לעצמי, כבר מלתי אמורה, כי סעודת חנוכת בית חדש בזה"ז נוכל לחשוב לסעודת מצוה, ובפרט אם מזמנים לשם ת"ח שידרשו ד"ת בודאי סעודת מצוה היא, כמו שכתבו הפוסקים, כנודע לכל באי שערי ציון שערים המצוינים בהלכה: אך וודאי כי סעודת חנוכת הבית בארץ ישראל היא שמחה יותר גדולה משמחת חנוכת הבית בחוץ לארץ". ע"כ.

הדוש"ת באהבה רבה בצלאל זאב שאפראן

בענין חנוכת בית הכנסת

משו"ת עטרת פז חלק א כרך ב - יורה דעה סימן יד

"בענין מסיבת חנוכת בית הכנסת, עיין בשו"ת לבושי מרדכי (ח"ד סי' כ), שנשאל שם, אם יש איזה תיקון לומר בבנין ביהכ"נ, והשיב שלא מצא כלום בזה, אבל כשנגמר הבנין צריכים לעשות סעודת מצוה כמו בגמר בנין ביהמ"ק, כדאיתא בגמ' שבת (ל ע"א) ומועד קטן (ט ע"א). ע"ש. (וע"ע במפתחות הספר (שם) שכתב, דאף חנוכת הבית דיחיד בא"י הוי סעודת מצוה מפני שיש בזה ישוב אר"י, אבל לא בחו"ל כדמשמע בירושלמי דסוטה, והובא במג"א סי' תקסח. ע"ש). ועי' בכף החיים (סי' קנ סקי"ד) שכתב, דאם נגמר בנין ביהכ"נ ביום טוב מותר לעשות לו את חינוך הבית ביום טוב, דהא דאמרינן דאין מערבין שמחה בשמחה, אינו אלא בשמחה דאית בה אכילה ושתיה כגון מילה ופדה"ב וכדו', אבל בשמחה זו דלית בה אכילה ושתיה כ"א שירות ותשבחות ונדרים ונדבות לכבוד ביהכ"נ שרי, ואפשר דעדיף יותר לחנכם בחג ולערב שמחת החג בשמחת ביהכ"נ. ע"ש. (וראה גם בשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סי' כג). ע"ש). ומדבריו אלו של הכה"ח משמע לכאורה דאין נוהגין לעשות סעודה בחנוכת ביהכ"נ, מ"מ נראה דגם הרב כה"ח לא קאמר אלא דאין נוהגין כלומר בתורת חיוב, אבל בודאי דאם רוצים לעשות סעודה שפיר דמי וכנ"ל מדברי הלבושי מרדכי דהוי כגומרה של תורה שיש לעשות בה סעודה, (ורק במועד אין לעשות סעודה לפי נימוקו של הרב כה"ח דלא ליהוי מערב שמחה בשמחה. וק"ל).

ובפרט כל שיעשו הסעודה וישאו בה דברי התעוררות לחיזוק בתורה ותפילה וליראת שמים דחשיב בודאי סעודת מצוה, עי' ים של שלמה בב"ק (פ"ז סי' לז) שכתב שם, דאפילו סעודת הרשות אם מדברים בה דברי תורה חשיב כסעודת מצוה. ובכלל כתב שם הישׁ"שׁ, דסעודת חינוך הבית חשיב כסעודת הרשות, אולם אם לא הניח תחילה לשתות ולנהוג בו קלות ראש, אלא עשה מתחילה סעודה לחנכו ולומר בו דברי תורה שפיר הוי סעודת מצוה. ע"שׁ. וראה גם בשו"ת חוות יאיר (סי' ע) שג"כ כתב כיו"ב דחינוך הבית לא הוי סעודת מצוה אם לא שדורשין בו ד"ת. ע"שׁ. וע"ע בשו"ת דברי מלכיאל (ח"ד סי' ח) שהביא שם את דברי תשובת באר שבע (סימן ע) שכתב, דחינוך הבית בא"י הוי סעודת מצוה אבל לא בחו"ל, והביא ראיה מהירושלמי דסוטה (פ"ח ה"ד) דהא קיי"ל דהבונה בית בחו"ל אינו חוזר ממערכו המלחמה לפי שאין מצוה בחינוכו, וכתב ע"ז הדברי מלכיאל, כי אין ראיה משם דקרא מיירי כשישראל שרויין על אדמתם ואסור לצאת לחו"ל כדי לחנך בית בחו"ל, משא"כ בזמננו דנאמר בירמיה (פרק כט) "בנו בתים ושבו בהם" וגו', יש מצוה גם בחו"ל, ועכ"פ נראה לומר דגם לשיטת הבאר שבע הנ"ל מ"מ בחנוכת ביהמ"ד וביהכ"נ הוי מצוה אף בחו"ל, דהא אמרינן במגילה (כט ע"א) עתידים בתי מדרשות שבחו"ל להקבע בארץ ישראל. ע"שׁ. וראה גם בס' שערים המצויינים בהלכה ח"א (סי' נט סק"ה). ע"שׁ. ובאמת נראה דכל כה"ג שכבר זכו בחסדי ה' יתברך להרחיב מקום אוהלם ולחזק יתדותיו, אם אפשר לעשות כזה כינוס של מצוה מלבד חיוב ההודאה לה' יתברך על הטוב אשר גמלם שיוכלו לפאר ולרומם את בית אלוקינו דהוא חיוב בפני עצמו (עי' סנהדרין צד ע"א), מ"מ עוד ענין יש בזה דזהו עת רצון לכנס ההמון הע"י באשר הם באותו מקום (עי' גמ' ר"ה כג ע"ב), ובכח זה להרעיף עליהם טל תורה ויראה בדברי התעוררות ולקרב את ליבם לאבינו שבשמים, ודי בזה".

סגולה לקניית דירה או מכירת דירה

מהרב יעקב לוגסי שליט"א

יַאֲמִין שֶׁקְנִיַּת דִּירָה הוּא דּוֹמֶה לְעִנְיַן זִוּוּג, דִּכְשֵׁם שֶׁמַּכְרִיזִין אִשָּׁה פְּלוֹנִית לְפְלוֹנִי כָּךְ מַכְרִיזִין בַּיִת פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי כַּמּוּבָא בַּחַזַ"ל (סוטה ב' ע"א), וְיִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה שֶׁכָּל הָעִכּוּבִים הַמָּה לְנִסָּיוֹן, לְנַסּוֹתוֹ הֵיאַךְ יְקַבֵּל סֵבֶל זֶה בְּאַהֲבָה, וְיֵדַע שֶׁאֵין מַעֲצוֹר לַה' מִלְּהוֹשִׁיעוֹ וּלְהָבִיא לוֹ קוֹנָה לְדִירָתוֹ שֶׁתִּמְצָא הַדִּירָה חֵן בְּעֵינָיו, שֶׁכֵּן זֶה אֲשֶׁר נִגְזַר עָלָיו לִיקַח בַּיִת זֶה - מִיָּד יַעֲשֶׂה ה' שֶׁתִּמְצָא הַדִּירָה חֵן בְּעֵינָיו וְיִרְאֶה רַק הַטּוֹב שֶׁבָּהּ וְיִתְעַלֵּם מֵהַמּוּמִין שֶׁבָּהּ וְיִקָּחֶנָּה, וְכֵן כַּאֲשֶׁר יַגִּיעַ הַזְּמַן שֶׁיִּמְצָא הוּא דִּירָה לִקְנוֹתָהּ מִיָּד יַמְצִיא לוֹ ה'

דִּירָה שֶׁתִּמְצָא חֵן בְּעֵינָיו, אֶלָּא שֶׁהָעַכָּבָה לְטוֹבָה לְיַסְּרוֹ וּלְנַסּוֹתוֹ, וּכְשֶׁיֵּאָמִין שֶׁהַכֹּל מֵאֵת ה' וְיִבְטַח בּוֹ יַמְשִׁיךְ עָלָיו חֶסֶד וְיִזְרֵז יְשׁוּעָתוֹ.

וּכְמוֹ שֶׁכֵּן רוֹאִים אָנוּ בְּעֵינֵינוּ שֶׁכָּל הַמִּתְעַכְּבִים - לְבַסּוֹף מוֹכְרִים וְקוֹנִים, כָּךְ שֶׁכָּל הָעַכָּבָה לְטוֹבָה.

וְאִם נִתְבָּרֵר לוֹ שֶׁאֲחֵרִים הִקְדִּימוּהוּ וְקָנוּ דִּירָה שֶׁלְּדַעְתּוֹ הָיְתָה מַתְאִימָה לוֹ, לֹא יִצְטַעֵר כְּלָל, וְיַאֲמִין שֶׁאֵין חֵפֶץ ה' שֶׁתְּהֵא דִּירָה זוֹ מַגִּיעָה לוֹ, שֶׁכֵּן אִלּוּ הָיָה חֵפֶץ ה' בְּדִירָה זוֹ שֶׁתְּהֵא מַגַּעַת לוֹ - לֹא הָיָה שׁוּם אָדָם בָּעוֹלָם יָכוֹל לִטְלָהּ, שֶׁכֵּן אֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמּוּכָן לַחֲבֵרוֹ בְּמָאוּמָה.

וּכְשֶׁכָּךְ יַאֲמִין יְקַבֵּל בְּמְהֵרָה אֶת הַטּוֹב בֶּאֱמֶת עֲבוּרוֹ.

וְשָׁמַעְתִּי לְפָנַי שָׁנִים בְּשֵׁם אָדָם גָּדוֹל בַּתּוֹרָה וּבַחֲסִידוּת זַצ"ל, שֶׁאָמַר שֶׁהַסִּבָּה שֶׁיֶּשְׁנָם הַיּוֹם קְשָׁיִים גְּדוֹלִים בְּדִירוֹת כַּמְּצוּי בְּיִמֵינוּ וּבְיוֹתֵר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הוּא מִפְּנֵי שֶׁבִּיהמ"ק חָרֵב, וְהַשְׁכִּינָה הַק' לְלֹא בַּיִת, אֲזַי כְּדֵי שֶׁנִּתְעוֹרֵר לִזְכּוֹר בְּצַעֲרָהּ סוֹבְלִים גַּם אָנוּ בְּאוֹתוֹ סֵבֶל, וְדַיּוֹ לָעֶבֶד לִהְיוֹת כְּרִבּוֹ, לָכֵן כְּשֶׁסּוֹבֵל מֵעִנְיַן קְנִיַּת אוֹ מְכִירַת אוֹ הַשְׂכָּרַת בַּיִת, יִזְכּוֹר שֶׁהַשְׁכִּינָה כְּמוֹ כֵן לְלֹא בַּיִת וְיִשַּׂתֵּף עַצְמוֹ בְּצַעֲרָהּ, וְאָז יִזְכֶּה לְנֶחָמָה פְּרָטִית שֶׁיִּמָּצֵא בֵּיתוֹ כְּרָצוֹנוֹ.

וְעוֹד יְחַזֵּק אֱמוּנָתוֹ בַּה' שֶׁבְּיָדוֹ לְהַמְצִיא לְכָל בְּרִיָּה מַחְסֶה וְצֵל מִפְּנֵי הַחַמָּה וּמִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים, וּבְיוֹתֵר שֶׁכֵּן הִמְצִיא לְעַם יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר עַנְנֵי כָּבוֹד לְהַצִּילָם מִשָּׁרָב וְגֶשֶׁם,

וְיֹאמַר פְּסוּקִים דְּלְהַלָּן בְּהִתְבּוֹנְנוּת וּבֶאֱמוּנָה וְיִתְפַּלֵּל לַה' שֶׁיַּעְזְרוֹ אַחַר שֶׁבְּיָדוֹ יִת' אֵין מַעֲצוֹר מִלְּהוֹשִׁיעוֹ כָּרֹגַע:

"בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים כָּל-הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֻּכֹּת. לְמַעַן יֵדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בַסֻּכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם" (ויקרא כג, מב-מג).

"וַיְמַן ה'-אֱלֹקִים קִיקָיוֹן וַיַּעַל מֵעַל לְיוֹנָה לִהְיוֹת צֵל עַל-רֹאשׁוֹ לְהַצִּיל לוֹ מֵרָעָתוֹ וַיִּשְׂמַח יוֹנָה עַל-הַקִּיקָיוֹן שִׂמְחָה גְּדוֹלָה" (יונה ד, ו).

"גַּם צִפּוֹר מָצְאָה בַיִת וּדְרוֹר קֵן לָהּ" (תהילים פד, ד).

"יִשְׂבְּעוּ עֲצֵי ה' אַרְזֵי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נָטָע. אֲשֶׁר-שָׁם צִפֳּרִים יְקַנֵּנוּ חֲסִידָה בְּרוֹשִׁים בֵּיתָהּ. הָרִים הַגְּבֹהִים לַיְעֵלִים סְלָעִים מַחְסֶה לַשְׁפַנִּים". (תהלים קד, טז-יח).

"מַה טֹּבוּ אׇהָלֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל".

סגולה לזכות לבנים צדיקים

שָׁאֲלוּ לָרַב מִבְּרִיסְק מָה הָעֵצָה וְהַסְּגֻלָּה לְבָנִים צַדִּיקִים, עָנָה הָרַב: סְגֻלּוֹת אֵינֶנִּי יוֹדֵעַ, אוּלָם זֶה שֶׁמְּזַכֶּה הָרַבִּים לְשֵׁם שָׁמַיִם, מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה יִזְכֶּה לְבָנִים צַדִּיקִים.

אִם כֵּן סְגֻלָּה גְּדוֹלָה וְנִפְלָאָה לְבָנִים צַדִּיקִים הוּא "זִכּוּי הָרַבִּים" שֶׁכְּשֵׁם שֶׁהָאָדָם דּוֹאֵג לְבָנָיו שֶׁל הַקָּבָ"ה וּמְזַכֶּה לָהֶם שֶׁיֵּלְכוּ בְּדֶרֶךְ טוֹבָה, כֵּן מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה שׁוֹמֵר לוֹ הַקָּבָ"ה בָּנָיו

שֶׁיֵּלְכוּ בְּדֶרֶךְ ה'. וְכַמּוּבָא בַּמִּדְרָשׁ (ילקו"ש נ"ק ע"ז ועוד) עַל אֶלְקָנָה שֶׁזָּכָה אֶת הָרַבִּים לַעֲלוֹת לָרֶגֶל לְפִי שֶׁלֹּא הָיוּ אָז יִשְׂרָאֵל עוֹלִים לָרֶגֶל, וְהָיָה הוֹלֵךְ עִם בְּנֵי בֵּיתוֹ וְלָן בְּרָחוֹבָהּ שֶׁל עִיר וְהָיוּ בְּנֵי הָעִיר שׁוֹאֲלִין לָהֶם לְהֵיכָן הֵמָּה הוֹלְכִים, וְאוֹמְרִים לָהֶם: לְבֵית ה' בְּשִׁילֹה, שֶׁמִּשָּׁם תֵּצֵא תּוֹרָה, וְאַתֶּם לָמָּה לֹא תָּבוֹאוּ עִמָּנוּ וְנֵלֵךְ בְּיַחַד, וְהָיוּ מִתְרַגְּשִׁים בְּנֵי אוֹתָהּ הָעִיר וּמַזִּילִין דְּמָעוֹת מֵהִתְרַגְּשׁוּת, וְעוֹלִין עִמָּהֶם לָרֶגֶל, וְכָךְ הָיָה עוֹשֶׂה מֵרֶגֶל לְרֶגֶל וּמִצְטָרְפִין עוֹד עִמּוֹ, אָמַר הַקָּבָ"ה לְאֶלְקָנָה: חַיֶּיךָ, שֶׁבִּשְׁכָרְךָ זֶה שֶׁזִּכִּיתָ אֶת בָּנַי, אֲנִי אוֹצִיא מִמְּךָ בֵּן שֶׁיַּכְרִיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל לְכַף זְכוּת וְיִזְכּוּ רַבִּים עַל יָדוֹ!

דרשה ל'זיקנה'

תקופת הזיקנה מדליקה לאדם 'נורות אדומות'

מהבהבות של - "התראה לפני ניתוק"!

האם באמת ימי הזיקנה הם ימים

כ"כ "שחורים" - - - ???

תקופות חייו של האדם, מדורגים ל - 3 זמנים: ימי הנערות, ימי הבגרות, וימי הזיקנה. והנה, כשמגיע האדם לגיל 60 - זהו הגיל שבו הוא מתחיל להכנס בפועל אל השלב השלישי וה'מכריע' בחייו, שמכונה בשם: "ימי הזיקנה". וכפי שקבעו לנו חז"ל במסכת אבות (סוף פרק ה') "בן שישים - לזיקנה"!

[ואומנם לפי חוקי "תרבות המערב", האדם מתחיל את גיל הזיקנה שלו רק מגיל 65, שאז הוא נכנס "לְפֶנְסְיָה", ואולם לפי חוקי התורה הקדושה, כבר בגיל 60 האדם מתחיל את ימי הזיקנה שלו! וכאמור].

ואמנם, ישנם בני אדם, שגורמים להביא על עצמם את ימי הזיקנה - אפילו לפני גיל 60! וכפי שאמרו לנו חז"ל (במדרש תנחומא, פרשת חיי שרה) "אמר ר' יהושע בר נחמני, ארבעה דברים גורמים לאדם ש"זיקנה" תקפוץ עליו לפני זמנה! ואלו הן:

1. כעס ועצבים מחמת הבנים!
2. פחדים ומתחים שבאים על האדם!
3. אשה רעה שממרמרת את חייו!
4. קְרֻבות של מלחמות שהאדם נלחם בחייו!
5. וכן: "כל השטוף בזימה (ריבוי הוצאת זרע) - 'זיקנה' קופצת עליו"! (גמרא מסכת שבת, דף קנ"ב.)

כל הדברים האלו, מקרבים לאדם את סימני הזיקנה - כבר לפני גיל 60!!! - לתשומת לב!]

והנה, בדרך כלל, כשהאדם מתבגר ומגיע לימי הזיקנה שלו, הוא נכנס לאיזה שהוא מן דיכאון ועצבות פנימית! הוא חש שהוא יותר לא מקובל ורצוי בעיני החברה! (וכפי

שה'תרבות המערבית' דוגלת ומחנכת לזלזל בזקנים, ולהעריץ רק את ה"צעירים"!) וכן גם מבחינה 'גופנית' - הגוף מתחיל לרדת וּלְהִתְנַוֵּן, וכל התופעות הללו מעיקים לו על ה'מצב רוח' עד כדי יאוש ודיכאון פנימי!

וכדי להוכיח יותר את אמיתות הדברים, נעתיק כאן 8(!)אימרות של חז"ל, שיוכיחו לנו את החלק ה'שלילי' שיש בימי הזיקנה, וכפי שראו אותם דרך עיניי חז"ל הקדושים:

1. שלמה המלך אומר בספרו קהלת (פרק י"ב): "וזכור את בוראיך בימי בחרותיך, עד אשר לא יגיעו "ימי הרעה"... אשר תאמר - אין לי חפץ בהם"!

לאיזה "ימי רעה" מתכוון שלמה המלך שיבואו על האדם, עד אשר הוא יקוץ בהם - ויאמר "אין לי חפץ בהם"? מגלים לנו חז"ל במסכת שבת (דף קנ"ב.) אלו ימי הזיקנה, שהם נחשבים לאדם כ"ימי רעה", והאדם מואס בהם עד אשר קץ בחייו ואומר "אין לי חפץ בהם"!!!

2. ולמה באמת הזקן יאמר שאין לו חפץ בימי הזיקנה? על כך ממשיכה הגמרא שם ומסבירה: משום ש"דַּעְתָּם של זקנים משתנת, שפתותיהם מתרופפות, אוזניהם נעשות כבדות מלשמוע, ו"מִשְּׁתֵּי רגליים - נעשו שלש", כלומר, שכעת צריכים לצרף את ה"מקל" להליכה שלהם, שזה נחשב כמו "רגל שלישית"!

וכך אנו רואים היום גם במציאות, איך שחוש ה"רְאִיָּה" של הזקנים נחלשת והם נזקקים למשקפיים. חוש ה"שמיעה" של הזקנים נהיה כבד והם נזקקים למכשירי שמיעה. ה"שיער" של הזקנים מתחיל לנשור - וצומחת להם "קרחת" באמצע הראש. ה"רגליים" שלהם ג"כ נעשים כבדים והם נזקקים ל"מקל סבא". וגם ה"שיניים" מתחילות כבר לנשור והם נזקקים ל"שיניים תותבות"!

אכן, לא לחינם כינה שלמה המלך את ימי הזיקנה בתואר של "ימי הרעה"!

3. עוד גילו לנו חז"ל בגמרא מסכת ערכין (דף י"ט.) ואמרו: "סבא בְּבֵיתָא - 'פַּאֲחָא' בביתא"! כלומר, קללה בבית! כיון שהזקן מכביד על כל יושבי הבית בתיפקוד גופו הקשה! ואולם, ממשיכה הגמרא ואומרת שם: "סבתא בביתה - ברכה בבית"! כיון שהיא מסייעת בתבשילים ובמלאכות הבית!

4. עוד אמרו חז"ל במדרש קהלת, על הפסוק "הבל הבלים אמר קהלת" - מדוע האדם נחשב ל"הבל הבלים"? משום שבזמן שהוא מזקין הוא נחשב כבר ל"קוף", שכולם צוחקים עליו ומבזים אותו!!! (וכן הוא במדרש תנחומא, פקודי, אות ג'.)

5. וכן הוסיפו ואמרו לנו חז"ל במסכת שבת (דף פ"ט:) "לא בְּסַבֵּי - טעמא"! שאין לסבא טעם של חכמה!

6. ומשום הוסיפו ואמרו לנו חז"ל במסכת נידה (דף ט:) שטבע הזקן והזקנה, שבזמן שקוראים להם "סבתא" - הם מתביישות מכך! כיון שהמושג "סבא" ו"סבתא" - אפילו בימי חז"ל - היה נתפס כתואר 'עלוב' של זקן שכבר סיים את הַ"קֵרֵיֶרה" של חייו! [ולכן כיום נכנס מושג חדש לשפה המודרנית, שאדם 'מבוגר' אינו מכונה בשפה הישראלית בשם "זקן" או "ישיש", כיון שכינויים אלו מביישים אותו! אלא ה"תרבות המערבית" המציאה לו שם חדש ומודרני: "אזרח ותיק"! לא "זקן" ח"ו! פשוט: אזרח "ותיק"!].

7. אכן לא לחינם אמרו חז"ל (במדרש תנחומא פרשת מקץ) על הפסוק בתהלים (פרק ל"ב) "על זאת יתפלל כל חסיד לעת מצוא", אמר ר' אבא, "לעת מצוא" - זו הזיקנה! שצריך האדם להתפלל על ימי זיקנותו שימשיך לתפקד כרגיל, ויהיו עיניו רואות, ופיו אוכל, ורגליו מהלכות!

ולמה באמת צריך להתפלל על דברים אלו? ממשיך ר' אבא ומגלה לנו: "לפי שבזמן שהאדם מזקין - הכל מסתלק ממנו"!!!

מדהים!

ומשום כך מצינו, שגם דוד המלך עצמו, התפלל על ימי הזיקנה שלו, וביקש מהקב"ה (במזמור ע"א, ט') "אל תשליכני לעת זיקנה, ככלות כוחי אל תעזבני"!!!

וא"כ הרי לנו, איזה 'נזקים' באים לאדם בימי זיקנותו, עד שכל פעולות גופו מסתלקים ממנו!!!

8. ובמילה אחת סיכמו לנו חז"ל את ימי הזיקנה, ואמרו במסכת עירובין (דף נ"ד.) וזה לשונם: "בני אדם דומים לעישבי השדה, הללו נוצצים, והללו - "נובלים"!

הנה, זו ההגדרה המדוייקת של ימי ה'זיקנה': בני אדם "נובלים"! שהזיקנה מֵנֶוֶלֶת את גופו של האדם, וכל גופו נובל ונופל מהתיפקוד היומיומי של מערכת הגוף!

עד כאן הבאנו 8 הוכחות מדברי חז"ל הקדושים, שהוכיחו לנו את הצד ה'שלילי' שיש בזיקנה! איזה נזק וחורבן הם מביאים על האדם!

וא"כ, לאור הנתונים האלו, לכאורה צדקו אנשי תרבות המערב שהעריצו וכיבדו רק את הדור הצעיר, "וְהֵיפְלוּ" לרעה את הזקנים, שהרי אנו רואים שגם חז"ל הקדושים שווים באותה דעה! גם חז"ל מכנים את הזקן בתוארים של: 'קוף', 'פרח נובל', 'ימי רעה' שאין חפץ בהם, וכשהזקן בבית - 'קללה' בבית!

אלא שאם באמת גם התורה שוללת לרעה את ימי הזיקנה, א"כ כעת לא מובן לנו כמה דברים, שלכאורה נראים כ'סותרים' את ההשקפה השלילית הזאת!

הנה, נציג כאן 7 אימרות של חז"ל, שיוכיחו לנו את ההיפך הגמור: שימי הזיקנה - לא רק שאין בהם חיסרון שלילי - אלא יש בהם עוד מעלה ועדיפות עצומה - ביחס לימי הנערות והבגרות!

והרי ההוכחות לכך מדברי חז"ל:

1. שלמה המלך שִׁכְּינָה בספרו קהלת את ימי הזיקנה כ"ימי רעה" - הוא בעצמו משבח את ימי הזיקנה בספרו משלי (ט"ז, ל"א) ומכנה אותם בתואר של : "עטרת תפארת - שיבה"! כלומר, שהשיבה והזיקנה - הם 'תפארת' וכבוד לאדם!

וא"כ, יש לנו "סתירה" בדברי שלמה המלך, פעם הוא מכנה את ימי הזיקנה כ"ימי רעה", ופעם הוא מכנה אותם שִׁהַשֵּׂיבָה היא "תפארת" לאדם! הייתכן???

2. עוד אמרו לנו חז"ל במסכת שבת (דף קנ"ב.) "הדרת פנים - זָקֵן"! ואם הזקן נותן לאדם 'הדרת פנים' - כיצד חז"ל יכולים לכנות את הַזָּקֵן בתור "קוף" - - - ? ? ?

3. וכן דוד המלך העיד לנו ג"כ בספר תהלים (בפרק צ"ב) ואמר: "עוד ינובון בשיבה - דשנים ורעננים יהיו"! כלומר, שהשיבה נותנת לאדם רעננות והתחדשות! הזיקנה היא ברכה ל"רעננות" ולא לְהֶתְנַוָּונוּת! [וכפי שסיפרו לנו חז"ל בגמרא מסכת חולין (דף כ"ד.) שר' חנינא, כשהגיע לגיל זיקנותו והיה בן 80 שנה, היה מתנהג כמו בחור 'צעיר'! עד כדי כך, שמספרת לנו הגמרא שם, שר' חנינא היה מצליח (בגיל 80!) לעמוד על רגל אחת, ולחלוץ את מנעלו, ושוב לנעול אותה בחזרה כשהוא עומד על רגלו האחת בלבד!!!

ומהיכן הוא קיבל את הכוחות הללו? על כך גילה לנו שם ר' חנינא בעצמו ואמר: "חמין ושמן שֶׁסִּכַּתָנִי אמי בילדותי - הן שעמדו לי בעת זיקנותי"! כלומר, היחס וְהַחום, וכן הטיפול הַמַּסוּר שאמו היתה מעניקה לו בילדותו - הם שנסכו בו כוחות רעננים לעת זיקנותו!

ועכ"פ, גם מגמרא זו רואים, שהזיקנה נותנת "רעננות" וכוחות מחודשים לאדם, ולא ההיפך!]

4. וכבר אמרו לנו רבותינו במסכת אבות (פרק ו' משנה ח'): "ר' שמעון בר יוחאי אומר, הזיקנה והשיבה - נָאֶה לצדיקים וְנָאֶה לעולם"! - וא"כ הרי לנו מפורש, שזיקנה זה דבר "נָאֶה" ומשובח, הן לצדיקים והן לכל העולם!

5. וכן אמרו לנו עוד חז"ל במסכת אבות (ד'-כ') "הלומד מזקנים - דומה לשותה יין ישן"!! וכן אמרו במגילה (ל"א:) "סתירת זקנים - בנין"! - וא"כ רואים מכל הנ"ל, שיש בזקנים תועלת חיובית עצומה, של חכמה נפלאה ועמוקה!

6. והדבר המפליא ביותר: שהתורה עצמה מזהירה אותנו להזהר בכבודו של הזקן, עד שכתבה לנו אזהרה מיוחדת על כך: "מפני שיבה - תקום"! כשאתה רואה זקן - תעמוד לכבודו! תכבד את הזקן יותר מהדור הצעיר!
וא"כ רואים מכאן, שהתורה מעריצה, מוקירה, ומכבדת את מעמדו של הזקן, ולא להיפך!
7. וכן אמרו לנו חז"ל במדרש (פרשת חיי שרה) שבזמן שאברהם אבינו תבע זיקנה, כדי שיהיה הבדל ניכר בין נער לבין מבוגר, השיב לו הקב"ה: "חייך, דבר טוב תבעת, וממך אני מתחיל"!
נמצא, שהקב"ה בכבודו ובעצמו קורא לימי הזיקנה "דבר טוב", וגם טוֹרֵחַ לכתוב על כך אזהרה מפורשת בתורה, להזהר בכבודו ובחשיבותו של הזקן!
וא"כ, לאור הנתונים הללו, אנו יוצאים כבר 'מבולבלים' ולא יודעים מה האמת: האם הזקן נחשב כ"קוף", ותקופת הזיקנה שלו הם "ימי רעה שאין חפץ בהם" - או - שהזקן נחשב ל"תפארת" המשפחה ("עטרת תפארת - שיבה"!) ותקופת הזיקנה שלו היא באמת דבר חשוב ומועיל שלכן צריך להיזהר ולעמוד מפני כבודם של הזקנים - - - ???
והנה, לפני שניגש בעז"ה ליישב את ה'סתירה' שיש בדברי חז"ל לגבי מעמדו של הזקן, נינהג בזה כמו "ראש של יהודי" שכאשר שואלים אותו שאלה - הוא עונה על כך - בשאלה נוספת:
הנה, יש לנו עוד "סימן שאלה" גדול, לגבי הנושא הזה של ה'זיקנה': הרי אם שמתם לב, אצל כל עולם בעלי החיים - אין אצלהם כלל את המושג של "זיקנה"!
ולמשל:
* החולדה - אורך החיים שלה 3 שנים בלבד, ובכ"ז לא תראו אצלה שום סימני 'זיקנה' או 'ניוון' של הגוף, אלא היא ממשיכה לתפקד (כמעט כרגיל) בכל שלשת שנות חייה!
* הכלב - זוכה לחיות 15 שנה, וגם אצלו לא תראו שום סימנים של "זיקנה", הוא ממלא את עבודתו כ"כלב נאמן" עד היום האחרון של חייו!
* הסוס - מאריך ימים עד 30 שנה, וגם אצלו לא מתעוררים בגוף שום סימנים של ניוון או זיקנה, אלא הוא ממשיך עם גופו החזק עד יומו האחרון!
* הפיל - זוכה ל"אריכות ימים" והוא ממשיך לחיות עד גיל 60 שנה, וגם אצלו לא מתעוררים בגופו שום סימנים של 'זיקנה' או הִתְנַוְּנוּת השרירים - עד יומו האחרון!
רק האדם - שנחשב ל'שיא' הנזר שבבריאה - דוקא אצלו יש את נקודת החולשה של ה"זיקנה"! כל מערכת גופו מתחילה לקרוס ולהתנוון לקראת השליש האחרון של חייו,

והגוף של הזקן - זה כבר לא אותו גוף שהיה פעם! אותות הזיקנה נותנים את סימניהם על כל איבריו של האדם!

שאלתם פעם את עצמכם - מדוע זה באמת כך? מדוע לבעלי חיים אין אצלהם את המושג של "זיקנה", ואילו אצל האדם ה"גיבור והחזק" יש אצלו את 'נקודת החולשה' של תקופת הזיקנה, שלוקחת מהאדם את כל כוחו ויופיו, ונותנת לו דמות 'שלילית' כמו של "סוף העונה" - - - ?

והתשובה לשאלה זו היא מדהימה ביותר:

הקב"ה טבע את ה'זיקנה' בבריאה - בדווקא רק על האדם! וזאת משום הֲעוּבְדָה, שגופו של האדם מורכב לא רק מגוף ונפש בלבד, אלא יש בתוכו גם 'נשמה אלוקית' שצריכה לתת דין וחשבון על כל מה שעשתה כאן בעוה"ז! אי אפשר לחיות בהפקרות כמו "בהמה"! על הכל נותנים בסוף דין וחשבון!

וכיון שהקב"ה הוא מלך 'רחמן' ואינו 'אכזר' ח"ו, והוא רוצה שאכן הנשמה תזכה להגיע לעוה"ב כשהיא נקייה מכל חטא, מה עושה הקב"ה כדי לעורר את האדם? פשוט מאד: הוא שולח לו את סימני ה"זיקנה", והם משדרים לתוך ראשו של האדם את האזהרה האחרונה של "התראה לפני ניתוק"! הם מאותתים לו שהנה, הגיע - כבר שעת ה"שריקת סיום" ועוד זמן קצר - יבעטו בו ויוציאו אותו מחוץ למעגל!!! עוד מעט הַ"סוֹלְלוֹת" של הבטריה נגמרים, והמכונה של הגוף 'קורסת' ומפסיקה לתפקד! אין יותר הרבה זמן!

ואז, כשהאדם רואה שיער לבן, זָקֵן לבן, גוף מְקֻמָּט וְשָׁחוּק - מְמֵילָא בטלים ונמאסים אצלו כל התאוות! תאוות נשים, תאוות אוכל, ותאוות ממון! וכך הוא "מתנתק" לאט לאט, ויוצא מזרם החיים השוטף, ויש לו יותר זמן לשבת ולהסתגר עם עצמו, ולחשוב קצת על עתיד נשמתו: האם באמת הוא ניצל את העוה"ז - גם לטובת נשמתו - או אך ורק לטובת גופו? האם באמת היה כדאי ומשתלם לעבור את כל 70 שנות התלאות של העוה"ז? האם יש לו עם מה למות? יש לו עם מה לבוא לעוה"ב? יש לו עם מה להתנאות שם? האם הוא באמת שלם ומרוצה מעצמו - מכל מה שהצליח להשיג כאן בעוה"ז - - ?

וכך הזיקנה מצליחה להשפיע על דעתו של האדם, והוא רואה את העולם אחרת לגמרי! הוא מתחיל כבר להסתכל על העולם בעיניים שִׂכְלִיוּת ולא בעיניים 'תַּאֲוָתָנִיוּת'! וכפי שאמרו לנו חז"ל (בתחילת מדרש שיר השירים) על שלמה המלך, שבתחילה כשהיה נער - כתב את ספר "שיר השירים", וכפי שהנערים הצעירים רגילים לחשוב, שהעולם הוא שירים והנאות! לאחר מכן כשהתבגר - התחיל להסתכל על העולם בעיניים יותר

שיכליות, וחיבר על כך את ספר "משלי", וכדרכם של המבוגרים, שרואים בעיניהם את העולם כמשל ודמיון!
ואולם, כשהגיע לגיל זיקנותו - חיבר את ספר "קהלת", כיון שאז, בעת הזיקנה - הוא הסתכל על העולם בעיניים אחרות לגמרי, וסיכם את כל ההנאות ב"הבל הבלים"!!
זוהי התמונה האמיתית - שרק ימי הזיקנה יכולים לתת לאדם: "הבל הבלים" - על כל תאוות העוה"ז!
וא"כ נמצא, שזוהי כל המטרה העיקרית שבעבורה נתן הקב"ה את ימי הזיקנה לאדם: אצל הבעלי חיים - אין להם שום בעיה אם הם יוולדו בתור 'חמור', וגם ימותו בתור 'חמור'! את ה"תיקון" שלהם הם עשו בכל אופן!
אבל אצל הבן אדם, אם הוא נולד "ערום" כשהוא ריק מהמצוות, והוא גם מת "ערום" כשהוא ריק מהמצוות - הרי שמצבו גרוע ביותר! נשמתו נשארת 'אומללה' שאין כמוה! הוא הפסיד את החיים ה'נצחיים' שלו, וכל 70 שנות חייו - נזרקו לפח! הכל הלך לטמיון!!!
ולכן, הקב"ה שריחם על הנשמה האומללה שלא תלך לאבדון עולם - מה עשה? "נְטָרֵל" את האדם ממירוץ החיים המטורף, ושלח לו איתותים אדומים של "סימני זיקנה", כדי שיזכירו לאדם שהוא לא חתם כאן "קבע" בעוה"ז, ובכל שנה ושנה כדור הארץ לוקח מיליארדים של אנשים, וזורק אותם מחוץ לעולם! ולכן אסור לאדם לחיות בְּ'אַשְׁלָיוֹת', אלא עליו להכין כמה שיותר "צידה לדרך", כיון שלא נשאר כבר הרבה זמן...
בדיוק כמו במכונית, שיש לנהג על לוח הַבַּקָּרָה "מַד דֶּלֶק" שמראה לו על כמות הדלק, וכשהבנזין עומד כבר להגמר לקראת הסוף - מיד "מְהַבְהֲבִים" על לוח הבקרה נורות אדומות של אותות אזהרה, שמזהירים את הנהג שעוד מעט הדלק שלו כבר נגמר, והמכונית שלו תיעצר באמצע הכביש! ולכן עליו להזדרז ולמלאות "דלק ומצברים" לקראת הנסיעה הבאה!
וכך בדיוק הפעיל הקב"ה בתוך מערכת גופו של האדם, כשהאדם מגיע בחייו לקראת סוף המסלול, ועוד מעט "דלק החיים" שלו יורד לנקודת האפס - מיד "מהבהבים" אצל האדם 'נורות אזהרה' (שהם 'סימני הַזִּקְנָה') שמאותתים לו שהנה הוא מתקרב כבר לקראת הסוף, ועליו להזדרז ולמלאות את נשמתו במצברים "רוחניים" כדי שיספיקו לו לכל המשך המסלול שמחכה לו בעוה"ב!
זוהי המטרה העיקרית שבעבורה חקק הקב"ה את טבע ה"זיקנה" באדם!

וכעת, לאחר שביררנו בס"ד את עיקר המטרה של תקופת הזיקנה באדם, א"כ בשלב זה - נחלקים בני האדם לשני קבוצות:

1. ישנם בני אדם - שאמנם קלטו את המסר שעוד מעט "ניגמר הַמִּשְׂחָק" ומוציאים אותם מחוץ למגרש, ואולם דוקא תיזכורת זו - מגבירה בהם את המרץ לחטוף עוד יותר הנאות ועוד יותר תאוות!

כי זאת עליכם לדעת אחים יקרים:

שאדם שהיה שקוע כל חייו בתוך הנאות, בתוך טומאה של תאוות ויצרים, הרי שאדם זה "נקשר" חזק מאד לתאוות של כוחות הטומאה, ותזכורת של יום המיתה לא תזיז לו כלום!!! שיצמח לו שיער לבן, שיהיה לו עור מקומט ומצומק של זיקנה, ואפילו שיהיה כבר "רגל אחת בתוך הקבר" - גם זה עדיין לא יצליח לעורר אותו לחשוב על נשמתו ולהכין לו 'צידה לדרך' לפני שעת הסיום! ולמה? בגלל שהבן אדם שקוע בתוך "בְּצָה עמוקה" של 'ים' של תאוות, וכדי לחלץ אותו משם צריך מנוף כבד של - 1000 טון!!!

[וכפי שראינו זאת אצל עשיו הרשע, שראה את המוות מול העיניים שלו, ואמר "הנה אנכי הולך למות"! הולך לקראת המוות! ובכ"ז, מה זה עורר אותו? לצחוק ולבעוט בכל המצוות!!!]

ועל אנשים מסוג אלו - עליהם התכוונו חז"ל שבימי הזיקנה שלהם הם דומים ל"קוף"! כיון שבאמת הם כבר לא תורמים שום דבר! הוא לא עובד טוב, לא מתפקד טוב, רק אוכל ומלכלך ומקבל "קיצבת זיקנה" ושירותי הרווחה - על חשבון המיסים שלנו!

זקן כזה - גם בני משפחתו מתייחסים אליו כאל "קוף", וזורקים אותו בתוך "כלוב" של מושב זקנים, מתוך צָפִיָּה מתי כבר ימות זקן זה, וּנְחַלֵּק בינינו את ה"שלל הרב" שהזקן הזה חסך ועבד עליו כמו 'חמור' במשך 50 שנה...

2. ואולם ישנה קבוצה שניה של בני אדם - שהם יודעים "לקרוא את המפה" נכון, והם אכן מנצלים את ימי הזיקנה לכיוון החיובי, למלאות את ה'מצברים' בעוד תורה ובעוד מצוות, ולחטוף כמה שיותר זכויות ל'יום המשפט' הפרטי שלהם הקרב ובא...

כלפי אנשים כאלו - עליהם אמרו חז"ל "עטרת תפארת - שיבה"! שהזיקנה היא "תפארת" בשבילם! הזיקנה היא דבר טוב וחיובי עבורם! ולמה? בגלל שהם יודעים לקלוט נכון את ה'איתותים' ששולחים להם, ומנצלים את הזמן שנותר להם לחטוף עוד תורה, ועוד מצוות, ועוד מעשה חסד, ועוד ועוד ועוד מזון בשביל הנשמה שלהם!

ובעצם, את כל ההבדל המהותי הזה בין שני סוגי 'הַזְקָנָה' - כבר תימצתו לנו חז"ל בכמה מילים ואמרו (במשניות קנים, פרק ג' משנה ו') "זיקני עמי הארץ כל כמה שמזקינים - דעתם נִטְרֶפֶת עליהם"!

כלומר, הדעה שלהם הופכת להיות מטורפת מהפחד של ימי הזיקנה! ולמה? כיון שהם יודעים שהם עומדים לקראת שעת האפס! הם יודעים שהמטוס עוד מעט עומד להתפוצץ ולהתרסק - אבל התאוות והכבוד שלהם "חונקים" אותם, ולא נותנים להם את האפשרות לחשוב על ה'זינוק' לקראת שעת האפס!!

ומצד שני - אמרו לנו חז"ל (במשניות שם, וכן במסכת שבת דף קנ"ב.) "זיקני תלמידי חכמים כל כמה שמזקינים - דעתם 'מתיישבת' עליהם"! ולמה? כיון שהם רגועים ושלווים, מאחר והם יודעים שאכן באמת - הם ממלאים את חובתם כראוי! הם מוכנים היטב מבחינה רוחנית לקראת המסע הארוך שמחכה להם! ולכן הם לא לחוצים ולא מרגישים שום 'דיכאון' או 'נקיפות מצפון' - כתוצאה מִיְּמֵי הזיקנה!

נמצא, שהזיקנה יכולה להיות דבר שלילי, וגם דבר חיובי. הכל תלוי - עד כמה יודעים לנצל נכון את ימי הזיקנה!

ובאמת, שדבר זה אנו גם רואים במציאות היום יומית שלנו:

הנה, צאו וראו את כל הזקנים ה"פֶּנְסְיוֹנֶרִים" שאינם קשורים ללימוד התורה, איך הם יושבים מְשֻׁעֲמָמִים בפיתחי בתי קפה, שותים בירה, קוראים עיתון, ומשחקים "שֵׁשׁ בֶּשׁ", וכשגומרים את המשחק שוב מחפשים תעסוקה, והפעם - הם מחליטים לספור כמה אוטובוסים עברו בכביש הזה במשך שעות היום...

[וידוע הויכוח שהיה בין שני זקנים, שאחד אמר 34 אוטובוסים עברו, והשני טען - 35 אוטובוסים עברו, וכך רבו והתקוטטו ביניהם עד שבא הזקן השלישי ו"הכריע" ביניהם: שניכם צודקים! פשוט היה זה אוטובוס חדש "ארוך" (כלומר, אוטובוס אחד ארוך המרוכב משני חלקי אוטובוסים המחוברים בכמין "קוֹרְדִיוֹן") ולכן הזקן הראשון החשיב זאת לאוטובוס אחד, ואילו הזקן השני החשיב את האוטובוס ה"ארוך" לשני אוטובוסים, ולכן יצא לו את המספר - 35...]

וכעת, תמשיכו להתקדם ברחוב עוד כמה מטרים קדימה, ותכנסו אל תוך "בית המדרש" הקרוב, ואז תגלו מחזה מרהיב עיניים:

אתה רואה לפניך בחור צעיר, נער בגיל 15, יושב ולומד דף גמרא עם סבו, יהודי בן 70 עטור זקן שיבה!

ואתה רואה איך שפתאום הנער הצעיר קם ממקומו, עיניו זוהרות באור של התורה, הוא זוקף את אצבעו אל מול פני סבו, ובבת אחת הוא סותר במחי יד את הסברא של סבו!

אלא שבזה עדיין זה לא נגמר - - - סבו הישיש בן ה - 70, קופץ כַּאֲרִי מכסאו, ובעיניו הבוערות באש של התורה, ובקולו הרועם - הוא מנפץ לרסיסים את קושיתו של נכדו, וכל גופו גועש ורותח ממלחמתה של תורה...!

לא איכפת לו לזקן שמולו עומד נער צעיר ממנו, שהרי עכשיו הוא נלחם לא עם הנער - אלא אך ורק עם השכל שעומד מולו, עם הקושיא החזקה שקשה לו לפצחה...!

ולמול הקושיא הזאת - הוא זורק לצד את כל זיקנותו ואת כל גילו הישיש, וכל כולו רותח באש יוקדת של התורה הקדושה!!!

הנה, כך נראים הזקנים שנשארים מחוברים לַ"חֻמְצָן" של התורה הקדושה, אמנם גופם נחלש, ובשרם נהפך לבן, אבל ה'רוח' הרוחנית שבהם מתפרצת לגבהים עצומים! רְאֵיָתָם הַחַדָּה והבהירה, דעתם הזכה והצלולה, שִׂכְלָם הצח, תפילותיהם החמות, ועמלם בתורה - כל זה נותן להם דמות כמו של "עלם צעיר"! שכן, התורה הקדושה היא זאת שמכניסה בהם מרץ וְחַיּוּת של חום ודביקות, שמרגישים בהם 'מעין עולם הבא'!

זהו ההבדל הגדול והעצום בין זיקני "עמי הארץ" לזיקני "תלמידי חכמים"!

הנה, נספר לכם כאן סיפור מרתק, וממנו תבינו היטב מה בדיוק ההבדל בין זקני עמי הארץ לזקני ת"ח:

המעשה אירע לפני כ - 20 שנה, עם אחד מגדולי הדור של אמריקה, ששמו היה ר' יעקב קַמְנְצְקִי זצוק"ל.

פעם אחת אירע לו לרב לטוס מארץ ישראל לכיוון אמריקה, הרב היה אז קשיש וישיש, וְזָקֵן לבן היה עוטר את פניו, אל הטיסה התלווה אליו נכדו הצעיר של הרב, שליווה אותו לכל פינה, דאג לכל צרכיו, היטה אוזן קשבת לכל היוצא מפי סבו הגדול, והתבטל לפניו מתוך הכנעה והערצה רבה!

והנה, במושב הנגדי, ישבו ג"כ אדם זקן יחד עם בנו הגדול, אדם זה היה חילוני, ובנו ישב לידו כשהוא לבוש במכנסיים קצרות ומעלעל בעיתון שהיה מולו. הבן כלל לא טרח לסובב את ראשו כלפי אביו הישיש, אלא היה עוסק בענייניו, וכאילו כלל לא נמצא לפניו אב זקן וישיש!

והנה, אותו סב חילוני, שעקב מקרוב אחר הכבוד הגדול שחולק הנכד ל"סבא הזקן" שיושב מולו, לא יכול היה להתאפק, ובסיום הטיסה ניגש אל הסבא הגדול - ר' יעקב קמניצקי - ושאלו:

"יסלח לי מר, אם אשאל אותך שאלה קצת אישית, המעיקה עלי ולא נותנת לי מנוח: הנה, אצלכם הדתיים רואים שישנה הערצה וכבוד גדול של בני הנוער כלפי הזקנים,

וכפי שראיתי זאת אצל הנכד שלך, ששירת אותך במסירות בכל משך הטיסה, וכיבד אותך בכבוד מלכים!

ואילו אצלנו - במשפחה החילונית - ישנו זלזול עמוק כלפי האנשים הזקנים! אנו נתפסים בעיני הצעירים כאנשים "מְיוּשָּׁנִים", לא "רֶלֶוַנְטִיִים", וכ"סוג ב'" בחברה הישראלית! אנו נחשבים כאנשים עם מזג קר, כבדים, חסרי מרץ, עם דעות מיושנות ובקשות משונות, שאינם מבינים לרוח ה"דור הצעיר"!

וּבְמָקום שהצעירים יכבדו אותנו - המציאות היא בדיוק הפוכה: הזקנים צריכים כל הזמן להחניף וּלְרַכֵּךְ את לב הצעירים, מחשש שלא יפגעו בהם אח"כ בכבודם ובכל מעמדם החברתי!

וא"כ - הַסְבֵּר לי נא כבוד הרב, מדוע אצלכם מעריצים את הדור הזקן, ואילו אצלנו מעריצים יותר את הדור הצעיר והמתקדם?

"הָא"! - השיב לו ר' יעקב קמנצקי כשחיוך לבבי עובר על שפתיו, הרי התשובה היא כּה פשוטה: הלוא אתם דוגלים כל חייכם, בְּאִיבּוּלוּצְיָה הכפרנית של "דַּרְוִוין" (שר"י) שכופר ואומר, שהאדם הראשון נוצר "מעצמו"... מבריאת ה"טבע"... היה פעם חד תא... ואח"כ דג... ואח"כ יונק... ואח"כ קוף... ואח"כ זרק את ה'זנב' והתפתח להיות "בן אדם"...!

וא"כ, אם אתם מחדירים כל הזמן לתוך ראשם של ילדכם, שֶׁהַמוצָא של הסבא של הסבא שלכם - נוצר מ"קוף", א"כ הנכד הצעיר עושה חשבון פשוט ואומר לעצמו: לָמָּה שאני יכבד את האבא או הסבא שלי? הרי הם יותר קרובים ממני למוצא של הקוף! הם יותר קרובים ממני לַ"גֶּנִים" של הקוף! נמצא, שהאבות שלנו קרובים יותר ליחוס של הקוף, ורחוקים יותר מהעולם ה'מתקדם'. ואילו אנו הדור הצעיר - רחוקים יותר מהתורשה של הקוף, וקרובים יותר להשכלה ולטכנולוגיה המתקדמת! וא"כ מה לך לצפות מבניך ונכדיך ה"צעירים" שיכבדו את "צאצאי הקוף" שיש להם יותר קירבה ושייכות כלפי האדם הקדמון - שנוצר מהתפתחות של ה"קוף" - - ?

ואולם אנו - המשיך הרב לומר לאותו סב, אנו מחנכים את ילדינו שהאדם הראשון לא נברא מ"בריאת הטבע" של איזה "פִּיצוּץ" או של איזה "קוף" ח"ו, אלא הוא זכה להיות יציר כפיו של הקב"ה בכבודו ובעצמו (וכפי שאמרו חז"ל בגמרא בבא בתרא (דף נ"ח.) שאדם הראשון לא היה רק "דמות" דיוקנו של הקב"ה, אלא ממש דיוקנו וצורתו (כביכול) של הקב"ה בעצמו!!! מבהילי!) ואם אדם הראשון היה "דיוקנו" ממש של הקב"ה, א"כ בודאי שהוא היה גם האדם הנבחר ביותר מכל המין האנושי! הוא היה שיא החכמה ושיא הגדלות שיתכן שיהיה לאדם עלי אדמות!

וא"כ, כל הדורות הבאים אח"כ בהמשך ההסטוריה - הולכים ויורדים מֵהַמַּעֲלָה הגדולה שהיתה לאבינו אדם הראשון! נמצא, שהאבא והסבא שלנו שקרובים יותר לאדם הראשון - הם משובחים ונעלים יותר! כיון שהם קרובים יותר ליצירה האלוקית! ואילו אנו הדור הצעיר - הולכים ומתרחקים משיא הגדלות! הולכים ומתגמדים משיא המבחר האנושי!
וא"כ לא פלא הוא, שהצעירים מביטים בנו כאל אנשים יותר רוּחָנִיִּים וַאֲצִילִיִּים, כיון שיש לנו "יִחוּס" גבוה יותר של קירבה ליציר כפיו של האלוקים! וזה מה שנותן לצעירים את 'חרדת הכבוד' כלפינו, כיון שהם יודעים שאנו קרובים יותר אל... - "האמת"!!!
כך הסביר הרב קמנצקי, לאותו סב חילוני.
וא"כ, למדנו ממעשה נפלא זה, מהי ההגדרה המדוייקת בין זיקני עמי הארץ - לזיקני תלמידי חכמים:
זיקני עמי הארץ - נמצאים ב"הִתְפַּתְּחוּת" מתמדת מיצירת גולם של "קוף", ליצירה של "בן אדם", מהתפתחות של אדם "פַּאְנָטִי" - לאדם "מודרני" ומתקדם! ולכן כל דור שמתקדם ומתפתח יותר - הוא נערץ ומכובד יותר! והדור הקודם שמזדקן יותר - הוא מושפל יותר! כיון שהוא מזכיר להם יותר את יצירת הקוף ה"קדמוני"!
ואולם אצל זיקני התלמידי חכמים - הם לא צועדים עם הראש רק קדימה, אלא הם מסתכלים גם עם הפנים אחורה! הם יש להם את ה"יחוס המכובד" של אדם הראשון שהיה 'שיא' היצירה האנושית, וממנו אנו לוקחים "מוֹדֶל" ו"חִקּוּי" לאיזו 'פיסגה' צריך בן אנוש לשאוף להגיע!
ולכן לא פלא הוא, שהזקנים שלנו לא רק שהם לא מושפלים ח"ו, אלא ההיפך: הם משמשים לנו את החיקוי היותר 'מֻקוֹרִי' לדמותו של מבחר האנוש שבבריאה! ולכן אנו מתייחסים אליהם ביראת כבוד כראוי לאנשים "מתקדמים" כאלו, שקרובים יותר אל... "האמת"!!
והדברים מדברים בעד עצמם, וכל מילה נוספת - מיותרת!
וכן מפורסם עוד הסיפור עם החפץ חיים, שבסוף ימיו, כשהגיע כבר לגיל הזיקנה, גיל 80, וביקש לעלות מחו"ל ולהתגורר בארץ ישראל, הפעילו עליו ראשי הקהילה לחצים כבדים שלא יעזוב את יהדות ארופה, וימשיך להנהיג את צאן מרעיתו!
גם הגאון ר' חיים עוזר (שהיה מגדולי הדור בעיר ווילנא, ומחבר ספר "אחיעזר" על הש"ס) התחנן לפני החפץ חיים שימשיך להשאר עמהם, ולא יעזבם כצאן ללא רועה!
התפלא החפץ חיים ושאל את ר' חיים עוזר: "וכי מה יש כבר לאדם זקן כמוני להועיל לכם? הלוא אני כבר זקן וישיש מאד, כוחותי אזלו ממני, ואין בכוחי לְתַפְקֵד ולהנהיג

את הציבור, ומה תועלת יהיה לכם אם אמשיך להשאר כאן - כשכבר לא אוכל לפעול שום דבר למענכם?
וכעת, האזינו היטב לתשובה המדהימה שענה ר' חיים עוזר להחפץ חיים, וכך השיב לו: "כשהסבא הישיש נמצא ויושב בראש השלחן - בזה לבד - כל השלחן נראה כבר אחרת"...!
ואכן, החפץ חיים נכנע בסוף להפצרותיו, ודחה את נסיעתו לארץ ישראל!
וא"כ, קיבלנו כאן תמונה ברורה, מהו כוח ההשפעה העצומה שיש ל"זקנים" תלמידי החכמים:
לא צריך לקבל מהם שום תועלת 'פִּיזִית', ושום עזרה או סיוע ממשי - אלא מספיק עצם זיו מראה פניהם הטהורות והקדושות - וזה כבר נותן אוירה אחרת לכל הבית כולו! אוירה אחרת לכל הדור כולו! וזאת משום, שהזקן הישיש לא מקרין לנו מכוחו הפיזי - אלא מרוחו הפנימית וממאור פניו היוקדות והמאירות!!! ואור "רוחני" זה - פורץ כמו 'אש יוקדת' מתוך פניו של הזקן הישיש העמל בתורה!
הנה, כך נראים "זיקני תלמידי חכמים", שהדור ה"צעיר" של החרדים רוחש להם כבוד והערצה עמוקה - בלא גבול ושיעור!!!
[ואמנם, אסור לנו לשכוח, שגם זקן "עם הארץ" צריך לכבד אותו, וכפי שאמרו לנו חז"ל בגמרא קידושין (דף ל"ג.) שר' יוחנן היה מכבד אפילו זקנים גויים!
ולמה? איזה כבוד מגיעה לזקנים הגויים? על כך ממשיכה הגמרא ומסבירה: "משום שעברו עליהם הרבה מאורעות וְהַרְפַּתְקָאות בחיים"!
ודבר זה לכאורה אינו מובן, וכי משום שהזקנים האלו הספיקו לעבור הרבה 'חָוָויות' בחיים - בגלל זה מגיע להם כבוד?
ואכן, שאלה זאת הוקשתה לרש"י הקדוש, ולכן הוא מסביר שכוונת הגמרא, שמכיון שהזקן עבר הרבה מאורעות במשך ימי חייו - א"כ בודאי שהוא ראה גם הרבה ניסים ומופתים שאירעו לו במשך ימי חייו! הוא ראה את ה'השגחה הפרטית' של האלוקים אין ספור פעמים!!! שאפילו זקן גוי נתקל במשך חייו במאורעות שהוא מקשר אותם - לאלוקים!!! ולכן משום זה לבד - יש לכבד אותו!
מדהים!
[ואמנם, כל זה אָמוּר לכבד זקן 'עם הארץ', אבל זקן רשע, שאינו שומר תורה ומצוות, אין חיוב כלל לכבדו. (וכפי שפסק בספר "בן איש חי", פרשת כי תצא, אות י"ב). אא"כ

במקום שעלול להיות מכך 'חילול ה'', וכגון שנמצא באוטובוס בפני רבים, וכדומה. שאז יש לכבד אף זקן רשע].

ולסיום, נסיים בעוד נקודה חשובה אחת, ובזה נחתום את הפרק.

יש לזכור, שכל זה אָמוּר ביחס לכבוד והערצה שהצעירים צריכים לנהוג בזקנים. ואולם אסור לזקן לשכוח, שגם הוא עצמו מחוייב להודות ולשבח להקב"ה על כך שזיכה אותו להגיע לימי הזיקנה! וכפי שחז"ל מספרים לנו בגמרא מסכת מועד קטן (דף כ"ח.) שר' יוסף כשהגיע לגיל 60, עשה "יומא טבא לרבנן"! ומדוע? אמר - "השתא נפיק ליה מְכַּרֵת"! כלומר, כשהאדם מגיע לגיל 60 - א"כ זה הוכחה שהצילו אותו מהשמים מעונש של 'כרת'! שלא ניכרת בחצי ימיו, בר מינן. ועל זה נתן ר' יוסף הודאה להקב"ה, ועשה מסיבה ומשתה לכל התלמידי חכמים!

וכן פסק ה"בן איש חי" (פרשת ראה - אות ט') וזה לשונו: "כשיגיע (האדם) לגיל 60 או 70, נכון ללבוש בגד חדש, ויברך עליו שהחיינו, ויכוון בזה גם על שנותיו. ויש שעושים סעודה כשיגיעו לגיל ה-70". עכ"ל.

נמצא לפי דברי ה'בן איש חי', שראוי לעשות סעודת הודאה ולברך על כך שהחיינו, על שזיכהו הקב"ה להגיע לגיל 70!

הנה צאו וראו, כמה זקנים נופלים היום בידי הרופאים! כמה זקנים נזקקים לאישפוז, לטיפול סְעוּדִי, לשיקום בבתי אבות, לרפואת הַ'גֶּריאַטְרִיָה'", למעקב רפואי, וכו' וכו'. ואילו אתה - שזכית להגיע לגיל 70 - כשאתה בריא בגופך ובנפשך ואינך ניזקק לכל ה"גיהנום" הנ"ל - וכי לא מגיע מילת "תודה" להקב"ה על שזיכה אותך לכך - - - ???

ואכן, "סְטָטִיסְטִיקָה" שערכו חוקרים, גילה, שתוחלת החיים של הגברים נָע בממוצע עד גיל 75, ואילו גיל הזיקנה של הנשים עובר בממוצע את גיל ה-80! [ואמנם, ה"אבן עזרא" בפירושו לחומש ויקרא (פרק כ"א פסוק ב') כתב ש"הזכר" חי על פי רוב יותר מהנקבה"! עיין שם.]

ומדוע באמת הנשים זוכות לעבור את גיל ה - 80, יותר מאשר הממוצע של הגברים? זאת משום שליבם של הנשים יותר שבור וכנוע בפני בורא עולם, והן תמיד מתפללות ונותנות הודאה למי שנתן להם חיים! (וכפי שכולנו זוכרים, איך ש"הסבתות" הצדיקות שלנו היו מתפללות...!!!) ועל כך הן זוכות לחיים יותר ארוכים מאת הקב"ה!

וכן מפורסם בשם הסטייפלר שאמר, שעד גיל 70 - אלו החיים הרגילים ("הַ"סְטַנְדַּרְטִיִּים") של רוב בני אדם, וכפי שדוד המלך אמר: "ימי שנותינו בהם שבעים שנה"!

ואולם, אם האדם זוכה לעבור את גיל 70, הרי שכל יום ויום זה מתנה גמורה מאת הקב"ה, וצריך לתת הודאה מיוחדת לכך! [ואכן, כשהגיע הסטייפלר לגיל 80, והיה סובל מחולשה של זיקנה, התבטא פעם ואמר: "אמנם אני סובל מחולשה בכל גופי מחמת זיקנותי, אבל כיון שאת ימי שנותינו (70 שנה) כבר עברתי, ועתה אנו מקבלים חיים של "מתנה" מאת הקב"ה, א"כ כשנותנים מתנה - מקבלים מה שנותנים ולא מתלוננים...!]

ואשריו אותו זקן, שאכן באמת יודע להעריך ולנצל את ימי הזיקנה שלו, וכל יום ויום הוא מנצל לתורה, ולעשיית חסד, ולהודאה להקב"ה! עליו נאה להמליץ מאמר חז"ל (סוכה נ"ג.) "אשרי זיקנותינו - שכיפרה על ילדותינו"! שבזיקנותו הוא משלים ומתקן את כל מה שעיוות וְחָטָא בילדותו! והוא זה אשר יזכה לברכה הכתובה בתורה "זקן וּשְׂבַע ימים", "זקן" - שזכה לאריכות שנים, ו"שבע ימים" – ששבע וראה רוב טובה וברכה בעולם הזה!

חז"ל (סוטה מט ע"ב) אומרים, שבעקבתא דמשיחא "חכמת סופרים תסרח, ויראי חטא ימאסו, והאמת תהא נעדרת, נערים פני זקנים ילבינו וכו'". נקודה זו - שנער מלבין פני זקן - נובעת מכך שהנער אינו מרגיש בהבדל שבינו לבין הזקן. הוא לא מתכוון לבזות אדם זקן, אלא שהתחושה שזקן וצעיר הם שני עולמות נעלמת ממנו. זוהי נקודה פנימית הטמונה בנפש, זה לא ענין להסבר שכלי והגיוני. אם אדם מצד עצמו אינו מרגיש בנפשו שיש מחויבות להתנהג לאדם בן שבעים בשונה לאדם בן עשרים - לא ניתן להסביר לו זאת ולשכנע אותו כי כך צריך לנהוג!

נקודה זו צריכה להיות אצל עובד ה'. היראה היא תולדה מהבחנה דקה של יחסיות מדרגה עליונה לעומת מדרגה תחתונה. כשאין כלי להרגשים של יראה - לא יראה במובן של פחד, אלא יראת הכבוד והערצה - קשה להגיע ליראה מהבורא ית'.

לכן, אדם צריך לעבוד על עצמו שהוא לא "החכם" שמבין הכל, ותמיד יש זקנים למעלה ממנו, שמבינים קצת יותר ממנו, בניסיון הגיל והשנים, וכי יש לתת להם הכבוד הראוי להם. והעולם הוא גלגל, היום אתה נער, מחר אתה אבא לילדים, מחרתיים סבא לנכדים, ואותו היחס שאתה מפגין כלפי הדור הקודם, כך יתנהגו כלפיך צאצאיך!

הרמב"ן כותב באגרת ששלח לבנו "וכל אדם יהיה גדול ממך בעיניך. אם חכם או עשיר הוא עליך לכבדו, ואם רש הוא ואתה עשיר או חכם ממנו, חשוב בליבך כי אתה חייב ממנו והוא זכאי ממך, שאם הוא חוטא הוא שוגג ואתה מזיד"...

מעשה מסופר על רבי סעדיה גאון שפעם נכנס לבית המדרש שלו אדם זקן ופשוט, קם הרב מלא קומתו לכבודו. לאחר שהלך שאלוהו תלמידיו, רבינו מה ראית לקום מפני

אדם זה שהוא עם הארץ? אמר להם הרב הוא זקן יותר ממני, בטח כמה מצוות וצדקות הספיק לעשות יותר ממני, ואיך לא אקום מפניו? לאחר כמה דקות נכנס ילד קטן לבית המדרש שוב קם הרב מלא קומתו, תלמידיו המה ראו כן תמהו מה ראה עכשיו הרב לקום מפני זאטוט זה? אמר להם הרב הוא נשמה טהורה שלא טעם טעם חטא ואילו אני זקן ואין צדיק שיעשה טוב ולא יחטא בטח כמה עוונות יש לי יותר ממנו, ואיך לא אקום מפניו?...

סניגורם של ישראל, רבי לוי יצחק מברדיצ'וב זצוק"ל מסופר עליו ששמע על יהודי בן 70 שהמיר את דתו. אמר רבי לוי יצחק כמה קדושים ישראל. במשך 70 שנה התגבר על יצרו ולא כפר באלוקי ישראל!!

מְסַפְּרִים עַל מֶלֶךְ אֶחָד שֶׁלֹּא הָיָה מְאֻשָּׁר וְהָיְתָה חֲסֵרָה לוֹ שִׂמְחַת חַיִּים. וּפָנָה לְאָדָם זָקֵן וְחָכָם כְּדֵי שֶׁיִּתֵּן לוֹ עֵצָה כֵּיצַד לְהַגִּיעַ לְאֻשֶּׁר בַּחַיִּים. אָמַר לוֹ אוֹתוֹ חָכָם, שֶׁכְּדֵי לִהְיוֹת מְאֻשָּׁר עָלָיו לִלְבֹּשׁ חֻלְצָה שֶׁל אָדָם מְאֻשָּׁר, וְעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה גַּם הוּא מְאֻשָּׁר.

שָׁמַע זֹאת הַמֶּלֶךְ וּמִיַּד פָּנָה לְאֶחָד מִיִּדִידָיו הַמְּלָכִים, וְאָמַר לוֹ שֶׁיִּתֵּן לוֹ לִלְבֹּשׁ אֶת חֻלְצָתוֹ כִּי הוּא נִרְאָה לוֹ אָדָם מְאֻשָּׁר. אָמַר לוֹ אוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ: לֹא אֲנִי הַכְּתֹבֶת הַנְּכוֹנָה, מִפְּנֵי שֶׁגַּם לִי יֵשׁ אֶת הַטִּרְדוֹת וְהַבְּעָיוֹת שֶׁלִּי, וְאֵינִי מְאֻשָּׁר כְּמוֹ שֶׁאַתָּה חוֹשֵׁב, וְלָכֵן חֻלְצָתִי לֹא תִּגְרֹם לְךָ אֶת הָאֹשֶׁר בַּחַיִּים.

שָׁמַע זֹאת הַמֶּלֶךְ וּפָנָה לַמֶּלֶךְ אַחֵר, וְגַם שָׁם מָצָא תְּשׁוּבָה דּוֹמָה. וְכָךְ הִסְתּוֹבֵב בֵּין הַמְּלָכִים וְהַשָּׂרִים וְלֹא מָצָא אָדָם שֶׁאָכֵן הוּא מְאֻשָּׁר בֶּאֱמֶת. וְהִנֵּה בְּאֶחָד הַיָּמִים רָאָה אִכָּר עָנִי שֶׁעָסַק בַּעֲבוֹדָתוֹ כְּשֶׁהוּא נוֹתֵן אֶת קוֹלוֹ בְּשִׁיר וּבְשִׂמְחָה.

פָּנָה אֵלָיו הַמֶּלֶךְ וְאָמַר: הַאִם אַתָּה מְאֻשָּׁר בַּחַיִּים? אָמַר לוֹ הָאִכָּר, בְּוַדַּאי, לֹא חָסֵר לִי דָּבָר וַאֲנִי מְאֹד מְאֻשָּׁר. שָׂמַח הַמֶּלֶךְ וְאָמַר: הַאִם אַתָּה מוּכָן לִמְכּוֹר לִי אֶת חֻלְצָתְךָ? תְּמַהּ הָאִכָּר: חֻלְצָתִי? אֵין לִי חֻלְצָה...

אָז הֵבִין הַמֶּלֶךְ, שֶׁכַּוָּנָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ חָכָם הָיְתָה לְלַמְּדוֹ, שֶׁהָאֹשֶׁר לֹא תָּלוּי בְּמָמוֹן וּבְכָבוֹד הַגָּדוֹל, אֶלָּא בְּהִסְתַּפְּקוּת בַּמּוּעָט, וַאֲפִילוּ אָדָם לְלֹא חֻלְצָה, יָכוֹל לִהְיוֹת מְאֻשָּׁר אִם אָכֵן יוֹדֵעַ הוּא לְהִסְתַּפֵּק בְּמַה שֶּׁיֵּשׁ.

חשיבות ימי הזקנה

מהזוהר הקדוש פרשת וישב דף קפ"ח.

"וּבְגִין כָּךְ בַּבֹּקֶר זְרַע אֶת זַרְעֶךָ, וְלָעֶרֶב אַל תַּנַּח יָדֶךָ, אֲפִילּוּ בְּיוֹמֵי דְּזִקְנָה, דְּאִיהוּ זִמְנָא דְּסִיב בַּר נָשׁ (לא יימא כבר אשתדלית ודי לי או כבר אשתדלית ולא יכילנא והשתא דאנא סיב ליית אנא בעי ועם כל דא) מַה כְּתִיב אַל תַּנַּח יָדֶךָ לָא יִשְׁבּוֹק מִלְּאוֹלָדָא בְּהַאי עַלְמָא. מַאי טַעְמָא, בְּגִין דְּלָא תֵּדַע אֵיזֶה יִכְשַׁר הַזֶּה אוֹ זֶה לִפְנֵי הָאֱלֹהִים. בְּגִין דְּיִקּוּמוּן בְּגִינֵיהּ בְּהַהוּא עַלְמָא.

[פירוש הזוהר: וּמְשׁוּם כָּךְ בַּבֹּקֶר זְרַע אֶת זַרְעֶךָ, וְלָעֶרֶב אַל תַּנַּח יָדֶךָ - אֲפִלּוּ בִּימֵי הַזִּקְנָה, שֶׁהוּא הַזְּמַן שֶׁאָדָם זָקֵן, [לֹא יאמר כבר השתדלתי ודי לי, או כבר השתדלתי ואיני יכול, וכעת שאני זקן איני רוצה, ועם כל זה] מַה כָּתוּב? אַל תַּנַּח יָדֶךָ. לֹא יַנִּיחַ מִלְּהוֹלִיד בָּעוֹלָם הַזֶּה. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁלֹּא תֵּדַע אֵיזֶה יִכְשַׁר הֶזֶה אוֹ זֶה. לִפְנֵי הָאֱלֹהִים - כְּדֵי שֶׁיַּעַמְדוּ בִּשְׁבִילוֹ בָּעוֹלָם הַהוּא].

וְעַל דָּא כְּתִיב (תהלים קכז) הִנֵּה נַחֲלַת יְיָ בָּנִים, דָּא צְרוֹרָא דְנִשְׁמָתָא סְטָרָא דְעַלְמָא דְאָתֵי, וּלְהַאי נַחֲלָה מַאן זָכֵי לֵיהּ לְבַר נָשׁ לְאַעֲלָא בְּהַהוּא נַחֲלַת יְיָ, בָּנִים. אִינּוּן בְּנִין זָכָאן לֵיהּ לְנַחֲלַת יְיָ, וְעַל דָּא זַכָּאָה הַהוּא בַּר נָשׁ דְּזָכֵי לוֹן דְּיוֹלִיף לוֹן אָרְחוֹי דְאוֹרַיְיתָא כְּמָה דְּאִתְּמַר: [פירוש הזוהר: וְעַל כֵּן כָּתוּב (תהלים קכז) הִנֵּה נַחֲלַת ה' בָּנִים. זֶהוּ צְרוֹר הַנְּשָׁמוֹת, הַצַּד שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא. וְלַנַּחֲלָה הַזּוֹ, מִי מְזַכֶּה אֶת הָאָדָם לְהַכְנֵס לְאוֹתָהּ נַחֲלַת ה'? הַבָּנִים. אוֹתָם הַבָּנִים מְזַכִּים אוֹתוֹ לְנַחֲלַת ה', וְעַל כֵּן אַשְׁרֵי אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁמְּזַכֶּה אוֹתָם לְלַמֵּד אוֹתָם דַּרְכֵי הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר].

מעלתו של זקן השב בתשובה שלמה

הרמב"ם בהלכות תשובה פ"ד הלכה א': "אפילו עבר כל ימיו ועשה תשובה ביום מיתתו ומת בתשובתו כל עוונותיו נמחלים". וקשה, הלא באותה הלכה עצמה כתב הרמב"ם: "איזו היא תשובה גמורה, זה שבא לידו דבר שעבר בו ואפשר בידו לעשותו ופירש ולא עשה מפני התשובה". ואם כן זקן שעבר כל ימיו בעבירה, אף ששב בתשובה לבסוף מכל מקום היכן המבחן של "אפשר בידו לעשותו"? וגם אם נאמר יישוב פשוט ונכון, שאכן זו תשובה רק שאינה גמורה וכמדוייק מלשון הרמב"ם, אבל עדיין קשה היאך ייחשב לבעל תשובה כלל אחר שכבר אין בידיו אפשרות לשוב למעשים שהיה עושה פעם? ובפרט שכותב עוד הרמב"ם בהלכה ב' שם: "ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם", והיאך יגיע אדם זקן זה - שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לחטא זה לעולם, אחר שאין בידו אפשרות גם אם ירצה לחזור לאותו חטא?

ויובן על פי האמור, אדם צעיר השב בתשובה יש לו מצד אחד קושי, והוא מצד טבעו הבוער לתאווה, אולם מצד שני יש לו הרגשת תקווה וסיפוק בכך שפורש מעתה, וחש הוא הרגשות "נצחון" שהרי הנה יצרו עדיין בתוקף עליו להחטיאו והנה מוכיח הוא כבעל תשובה את אמיתות תשובתו, ובגבורה ועוז עומד הוא מכאן ואילך בנסיונות הבוערים בו, זהו הרי כח הממריץ ומעודד להמשיך במלחמה עם הרגשת סיפוק, אולם הזקן, אכן מצד אחד אין לו נסיון בתוקף התאוות וחשקן, אולם יש לו קושי גדול לשוב מצד חלישות הדעת, אחר שעליו להודות שכל ימיו עבר בכשלון, וכמו כן מעתה אין לו

אפשרות להוכיח את עצמו כגבור במלחמת היצר להיותו זקן, וכביכול נשאר לו לדעתו רק אי אלו פירורי מצוות שיכול הוא עוד לקיימן, שאין לו בהם שום סיפוק ונחמה על מה שעבר, ולדעתו אין ביכולתו לתקן את עברו, וזה עצמו מקשה עליו ביותר לשוב, ואם בכל זאת שב, זה סימן שאכן תשובתו מעומק הלב, שהרי הכין לבו לשוב לשם שמים גמור על אף שאין בידו שום סיפוק ותקווה מתשובתו. ועומק לב זה מוכיח שגם אם היה צעיר לימים היה שב ומתמודד בנסיון התאווה. כי לא יתכן שהשכיל לשוב לעת זקנותו אם לא שמודעותו והכרתו באמת חזקה ובהכרח שתשובתו בחרטה גדולה מאד, ואזי סופו מוכיח שגם אם היה יצרו בתוקפו אצלו עכשיו - במודעות עמוקה שכזו - היה מתמודד, ואם כן בכלל בעלי התשובה הוא, ובכלל "יעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לחטא זה לעולם", והבן.

בדרך כלל שאנחנו מסתכלים על אדם זקן, האם אדם זקן יכול עדיין לטפס על עצים? לא שהוא לא יכול, אלא זה לא שייך אליו בכלל. הוא כבר לא יהושע השובב... אדם בוגר בן 40 ישחק אבן, נייר ומספרים?! זה שייך לילדים! זה לא רציני, אנחנו נצחק עליו. אמת?! מספרים על הרב שך הגאון הגדול, העילוי הגדול שכל ימיו היה שקוע בתורה שניצל כל תקופה בחייו והעלה אותה לגבהים. במה זה בא לביטוי? הוא לימד בישיבת פתח תקוה, עוד לפני יסודה של ישיבת פונוביץ'. והוא התאכסן באיזה בית מול ישיבת לומז'ה ברח' הרצל 7 בפתח תקוה בבנין הישן שם, הוא התאכסן שם אצל איזה משפחה ושם הוא היה גר כל השבוע, עד שהיה חוזר הביתה לשבת. פעם אחת ערב שבת, היה צריך להעביר שיעור והוא למד, כי היה צריך להעביר שיעור והאשה, בעלת הבית, הכינה שבת. שמע הרב שך מהחדר שלו את התינוק שלה בוכה. מה עשה? הלך והרים אותו, טפח לו על שכמו, עשה לו כל מיני פרצופים ופתאום נכנסה האישה וראתה את הרב שך משחק עם התינוק שלה. היא נדהמה, לא היה נעים לה, היא האשימה את עצמה שהיא לא שמעה, השיב לה הרב שך: אוי גברת גברת, אני לא יכול לעזור עכשיו לאשתי בהכנות שבת, כי אני צריך להכין פה שיעור, ואת מכינה שבת, לפחות זאת אני אתרום את חלקי שאני ארים את הילד ואשחק איתו ואת תוכלי בשקט להכין שבת, למה שהוא יטריד אותך?

מה היה כאן החידוש? שהרב שך שיחק עם הילד! אדם בן 50 יכול לשחק עם ילד קטן? כן! אדם שמשכיל מחייו, ומכל תקופה הוא יודע לקחת את המאפיינים שלה, ולנצל זאת למען דור העתיד!

מעשה באברך שנכנס אל בית הרב שך, ולקח עמו את בנו הקטן. נו, אז הרב שך דיבר עם האבא שלו דברי תורה, והילד הזה לא היה לו מה לעשות בבית של הרב שך. ואתם יודעים מה עשה הרב שך שהיה בן 90-80? הרב שך שאל אותו: אתה יודע לשחק אבן נייר ומספרים? הרב שך בן 90-80!!!

זה הרב שך, זה אדם גדול!! לשחק עם אותו ילד שלא ישעמם לו. זוהי גדלות! לרדת לעמקי הנפש של כל אדם ואדם באשר הוא!

לאברהם אבינו היה מטבע כסף. מה היה טבוע על המטבע? אומרים חז"ל: בצד אחד זקן וזקנה, ובצד שני - כי יש שני צדדים למטבע – "בחור ובתולה". מה פשר הדברים? אומר הרב סלנט בספרו "באר יוסף": "להורות שיש להחזיק כל החיים במעלת הנערות והבחרות, כמו זריזות ומהירות, ובמעלת הזקנה כמו יישוב הדעת ועמקות וישרות" - אברהם אבינו במטבע שלו העמיד לנגד עיניו את שלימות החיים. מצד אחד היה זקן - "וְאַבְרָהָם זָקֵן" – שזה זקן וזקנה, ישוב הדעת, ומצד שני נער ונערה, להעלות איתך מתקופת הבחרות אל תקופת הזקנה גם את המעלות של הבחרות!

אברהם אבינו שמר על הנערות, על הילדות, על מרץ הנעורים, גם לתקופה הזיקנה. מה הראיה? כשבאו המלאכים ואברהם אבינו מכניס אורחים. אברהם היה בן מאה. שרה היתה בת 90, בימינו נמצאים כבר במשען, (בלי פירסומת..) הולכים כבר עם הליכון.... כתוב בתורה: "וַיְמַהֵר אַבְרָהָם הָאֹהֱלָה" (בראשית יח, ו). כתוב "וַיְמַהֵר" – בגיל מאה הוא ידע למהר? הוא מיהר וגם הוא היה אחרי ברית, דם ברית נטף ממנו. ובהמשך: "וַיֹּאמֶר" – הוא אומר לשרה – "מַהֲרִי שְׁלֹשׁ סְאִים קֶמַח סֹלֶת" (בראשית יח, ו), איך אפשר להגיד לאישה זקנה בת 90, מהר?! והיא היתה מהירה, כי היא העלתה מתקופת הילדות שלה את החשק הגדול, את התשוקה הגדולה לעשות כל דבר בזריזות, במהירות, היא לא איבדה כלום. וממשיכה התורה ואומרת: "וְאֶל-הַבָּקָר רָץ אַבְרָהָם" (שם שם, ז), האם הוא לא יכל ללכת לאט?! לא! עושים במהירות. מאפיינים של הנערות והילדות, ובהמשך: "וַיִּתֵּן אֶל- הַנַּעַר וַיְמַהֵר לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ" (שם), אז טבעי הדבר שגם הנער ישמעאל ימהר, אבל אם רואים אנשים זקנים שהולכים ועושים הכל איזי איזי, (איטי איטי), סימן שימי הנערות לא משולבים עם ימי הזקנה. כולם רצים בבית אברהם, כולם ממהרים, הזקנים והנערים. אברהם ושרה לא איבדו את סגולת הנערות והבחרות והעלו את הכל לימי הזיקנה!

מה הטריד את מרן החפץ חיים בימי זקנותו?

הגאון הצדיק רבי ישראל מאיר הכהן בעל ה"חפץ חיים", בהיותו זקן מופלג כבן תשעים שנה קרא לאסיפה גדולה של כל הרבנים וראשי הישיבות שבמחוזות וילנא, גרודנא

וסלובק, כדי לטקס עצה לחזק את מוסדות התורה מבחינה חומרית, וגם להרבות תורה בין בני הנעורים, כי בהשפעת המשכילים שבדור ההוא נמסרו ילדים רבים לחינוך בידי זרים. כל ציבור הרבנים והקהל הקדוש המתינו בדריכות לזקן שבחבורה הגאון החפץ חיים. בשעה שנכנס לאולם כל הקהל חרד לקראתו ועמד על רגליו, והגאון הישיש רבי שלמה גורדון התקרב ובירך בקול רם: בא"י אמ"ה שהחיינו וכו'. וכן: בא"י אמ"ה שחלק מחכמתו ליראיו. ונשארו כולם עומדים כשהם חדורים יראת כבוד.

בנאומו אמר החפץ חיים: עיניכם הרואות שבשנות זקנותי טרחתי לבוא אליכם, כי הוּגַד הוּגַד לי שמכאן תצמח טובה לתורה. ואם לאדם זקן בגילי כדאי היתה הטרחה והיגיעה לבוא ממרחק בשביל התורה, קל וחומר לכם שחייבים אתם לעשות הכל שלא תשתכח התורה מישראל. בנוהג שבעולם, אדם שמבקש לקנות סחורה שאיננו מבין את טיבה ביותר, שואל הוא למבינים גדולים ממנו. ואם הוא יראה סוחר ותיק הרודף אחר סחורה זו וחפץ מאוד לקנותה, אזי בטוחים בודאות כי הסחורה היא משובחת ושווה את דמיה. אודות התורה הקדושה נאמר, כי המלאכים חפצו לקבלה, שנאמר: "תנה הודך על השמים". ומאחר שהתורה היא רוחנית, ואף המלאכים הינם רוחניים, הרי מובן שהמלאכים היו המבינים ביותר בערכה של התורה. ומעתה, מה גדולה צריכה לנו להיות השמחה שכשמשה רבנו ניצח את המלאכים, וקיבל את התורה בשבילנו. עליכם להגביר חיילים להציל את ילדי ישראל שלא יפלו בידי זרים, בבתי הספר של אנשים המחנכים שם בשיטות ודעות כוזבות, ואינם יודעים כלל מתורתנו הקדושה ומקיום מצוותיה, ונעשים בנים המכחישים לה' ולתורתו. אוי לעיניים שכך רואות, ואוי לאוזנים שכך שומעות. כמה צער יגיע להורים בעולם הבא, כשיוציאו אותם מגן עדן לראות את היסורים והמכאובים שבניהם יקבלו בגיהנם על שעברו על חוקי התורה והמצוות.

כיון שבודאי ידונו באסיפה זו על אודות החינוך בתלמוד תורה, אמרתי לזרז את כל הרבנים שבכל עיר ועיר להשגיח בשבע עיניים, ולייסד כל אחד בעירו תלמוד תורה עם מורים ומחנכים טובים ויראי שמים, שילמדו את הבנים תורה על טהרת הקודש, שאם לא כן יהיו הרבנים נתבעים על זה בעולם האמת, שמדוע לא השגיחו על זה, ולא נתנו מוסר באוזני ההורים של הילדים, ואוי לאותה בושה ואוי לאותה כלימה אשר תכסה את פניהם לעתיד לבוא, על שהיה בידם למחות ולא מחו. על כן בואו אחי, בואו רעי, ונעשה ככל יכולתנו להציל את הדור החדש מכליון רוחני, ולחנכם לתורה ולמצוות, כי "חנוך לנער על פי דרכו - גם כי יזקין לא יסור ממנה".

כך דיבר החפץ חיים לפני כשבעים שנה. ומה נאמר אנו בדור שלנו? ישמע חכם ויוסף לקח כי בדורנו זה שאנו רואים בעינינו את תוצאותיו ההרסניים של החינוך הקלוקל, כבר אין צורך להטיף מוסר. העובדות העגומות והמצערות, מדברות בעד עצמן. לצערנו, החינוך - לא חינוך - המוקנה כיום בבתי הספר הכלליים, הביא את הנוער להתדרדרות נוראה, השוברת שיא חדש מידי שנה בשנה. אשרי המציל נפשות ילדי ישראל, להשיבם אל צור מחצבתם ללמוד וללמד לשמור ולעשות בתלמודי התורה ובישיבות הקדושות.

בְּבֵיתוֹ שֶׁל ה''חָפֵץ חַיִּים'' נָהֲגוּ לְהַעֲמִיד אֶת הַסֵּפֶה בְּצַד מְסֵיָם בָּחָצֵר, וּכְשֶׁהִתְחַתֵּן פַּעַם שְׁנִיָּה, הִבִּיעָה הָאִשָּׁה אֶת דַּאֲתָהּ, שֶׁעָדִיף לְהַעֲמִיד אֶת הַסֵּפֶה בְּצַד אַחֵר. הַכֹּל יוֹדְעִים, שֶׁשִּׁנּוּי טִבְעוֹ שֶׁל אָדָם זָקֵן הוּא מִן הַדְּבָרִים הַקָּשִׁים, הֲגַם שֶׁה''חָפֵץ חַיִּים'' הָיָה ''מַלְאָךְ'' זָקֵן. בְּלִי אֹמֶר וּדְבָרִים סְתָר הַסָּבָא קַדִּישָׁא מֵרַאדִין אֶת סֵכָתוֹ וְהֶעֱמִידָהּ בַּצַּד הַהוּא, כְּפִי שֶׁהִצִּיעָה אִשְׁתּוֹ.

לְאַחַר מִסְפַּר דַּקּוֹת הֶחְלִיפָה הָאִשָּׁה אֶת דַּאֲתָהּ, וְאָמְרָה שֶׁצְּרִיכִים לְהַעֲמִיד אֶת הַסֵּפֶה דַּוְקָא בַּצַּד הַשֵּׁנִי. שׁוּב, בְּלִי לְהוֹצִיא מִלָּה מִפִּיו, סָתַר ה''חָפֵץ חַיִּים'' אֶת הַסֵּפֶה וְהֶעֱמִידָהּ בַּמָּקוֹם שֶׁבִּקְשָׁה עֶקֶרֶת הַבַּיִת. חוֹלְפוֹת עוֹד מִסְפַּר דַּקּוֹת - וְשׁוּב מְשַׁנָּה הָאִשָּׁה אֶת דַּאֲתָהּ, וְחָזְרָה וְהִצְבִּיעָה עַל הַמָּקוֹם שֶׁבּוֹ הָיְתָה הַסֵּפֶה בַּתְּחִלָּה.

אֵיךְ הָיָה מֵגִיב אָדָם מִן הַשּׁוּרָה בְּמִקְרֶה שֶׁכָּזֶה?

בַּמִּקְרֶה הַטּוֹב, אִם לֹא הָיָה מִתְרַגֵּז בְּמַהֲלַךְ כָּל הַ'סִּבּוּבִים', הָיָה אוֹמֵר לְאִשְׁתּוֹ: ''אַתְּ רוֹאָה?! לֹא הָיִית צְרִיכָה לְבַצַּע אֶת כָּל הַשִּׁנּוּיִים הַלָּלוּ.."

ה''חָפֵץ חַיִּים'' לֹא רַק שֶׁלֹּא הֵגִיב כָּךְ, אֶלָּא עָשָׂה כָּל שֶׁבִּקְשָׁה אִשְׁתּוֹ, וְגַם לְבַסּוֹף, כְּשֶׁהַסֵּפֶה חָזְרָה אֶל מְקוֹמָהּ הָרִאשׁוֹן, נָתַן לָהּ לְהַרְגִּישׁ שֶׁהִיא צוֹדֶקֶת.

אָדָם הַיּוֹדֵעַ לְהָאִיר פָּנִים רַק מְחוּץ לְבֵיתוֹ, שָׁם הוּא גּוֹמֵל חֶסֶד לַאֲלָפִים וְלִרְבָבוֹת, אֲבָל בְּשׁוּבוֹ לְמְעוֹנוֹ הוּא סָר וְזָעֵף, צוֹעֵק עַל כָּל דָּבָר וְאֵינוֹ מוּכָן לְוַתֵּר, אֵינוֹ רָאוּי לְהִקָּרֵא "אִישׁ חֶסֶד" גַּם אִם פְּעִילוּת הַחֶסֶד שֶׁלּוֹ מְחוּץ לַבַּיִת מַקִּיפָה עוֹלָם וּמְלֹאוֹ! כָּךְ לִמְּדוּנוּ רַבּוֹתֵינוּ בַּעֲלֵי הַמּוּסָר.

אבות פרק ה - משנה כא: "הוּא הָיָה אוֹמֵר, בֶּן חָמֵשׁ שָׁנִים לַמִּקְרָא, בֶּן עֶשֶׂר לַמִּשְׁנָה, בֶּן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה לַמִּצְוֹת, בֶּן חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה לַתַּלְמוּד, בֶּן שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה לַחֻפָּה, בֶּן עֶשְׂרִים לִרְדּוֹף, בֶּן שְׁלֹשִׁים לַכֹּחַ, בֶּן אַרְבָּעִים לַבִּינָה, בֶּן חֲמִשִּׁים לָעֵצָה, בֶּן שִׁשִּׁים לָזִקְנָה, בֶּן שִׁבְעִים לַשֵּׂיבָה, בֶּן שְׁמוֹנִים לַגְּבוּרָה, בֶּן תִּשְׁעִים לָשׂוּחַ, בֶּן מֵאָה כְּאִלּוּ מֵת וְעָבַר וּבָטֵל מִן הָעוֹלָם".

בא התנא להדריכנו בעבודת השם איך צריך לנהוג בכל תקופה מתקופת החיים. ועל פי התפקידים שניתנים לאדם בכל תקופה כך גם הכוחות שניתנים לו ומתגלים בו שבהם

יקיים את תפקידו עלי אדמות. חסד עשה הקב"ה עם הבריות שלא נתן להם את כלי השכל מעת לידתם שאז היו רואים בפחיתותם עד שהיו מבקשים נפשם למות!! כשנולד האדם הריהו חסר ישע, אינו מדבר ומתבטא, אין הוא שולט בעצמו ואין בו דעה ותבונה, בן חמש הוא מקבל את היכולת להבין מקרא. עד אז הוא יכול לקרוא ולפטפט בפסוקים מבלי להבין. בהיותו בן עשר נוסף בו כח אחר של הבנת השכל בדברי חכמים וחידותם שהיא המשנה. בגיל שלוש עשרה שנה ויום אחד נעשה מחוייב במצוות ומצטרף אליו היצר הטוב במאבק איתנים נגד יצר הרע שטמון בו מיום לידתו. בגיל שמונה עשרה מקבל את האחריות לבנות ביתו ולהעמיד דור נוסף לעשות לו שם וזכר בארץ. בגיל עשרים הוא מקיים את החובה שהתחייב כלפי אשתו לזון ולפרנס אותה ואת ילדיו "יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב". בגיל שלושים הוא בשיא כוחותיו הגשמיים, ובגיל ארבעים עומד על דעת רבו ומתיישב בדעתו. מכאן ואילך חל פיחות בכוחות הגוף ונוסף כח בכוחות הנפש, דיעה ובינה נוספות לו, וכך הלאה ככל שמזדקן יותר - מחכים יותר.

בן שישים לזיקנה:

הגמרא אומרת שעד אברהם אבינו לא הייתה זקנה. הנער היה כבן מאה והזקן כנער צעיר לימים בא אברהם וביקש זיקנה כדי שיבדילו בין נער לזקן וכדי שיחלקו כבוד לזקנים. הקב"ה שמע לבקשתו ואכן זקנה ירדה לעולם. כוחותיו של האדם ההולכים ונחלשים מעוררים אותו על כך שעומד הוא להפרד מהעולם ועליו להכין את עצמו לכך. חייב להעביר לדורות הבאים את מה שקיבל הוא, צריך לשמש דוגמא ודמות ראוייה להתלמד ממנה לדור הצעיר. ועליו להקדיש את שארית ימיו רק לעבודת השם יתברך. ידוע שמגיל שישים ומעלה יוצא אדם מכלל כרת רח"ל ומיתתו בידי שמיים, שנאמר "תבוא בכלח אלי קבר", בכלח גימטריה שישים. בגיל כזה מאחר שאין מוטל על האדם עול הפרנסה כל כך עליו להשלים את חוקו ואת מה שלא הספיק ללמוד כל העת שהיה טרוד בפרנסה ובעבודה.

וב"ה שזכינו בדור הזה לכוללים מיוחדים למבוגרים בהם לומדים תמידין כסדרן גמרא ש"ס ופוסקים עם נושאי כליהם, הלכה ואגדה ומשלימים בזה מה שהחסירו במשך השנים. הלומדים תורה ככל שמזדקנים חכמה ותבונה מתווספת בהם והולכים מחיל אל חיל והקב"ה שמח בהם ובתורתם. ואוי להם לאותם אנשים שמזדקנים ויושבים כל היום בחוסר מעש בגינות ציבוריות בשווקים וברחובות ועוסקים בדברים בטלים רח"ל. והיה מקרה שרבו שני זקנים, אחד צועק חמישים והשני צועק חמישים ושתיים, זה בכה וזה בכה, כשבאו ושאלו על מה המהומה אמרו יש כאן מחלוקת אחרוני האחרונים,

איכא דאמרי חמישים אוטובוסים אגד עברו מהבוקר, ואידך סבירא ליה חמישים ושתיים... אלו הם יושבי קרנות שמבלים בהבל את ימיהם. אשרי המזרז עצמו ללמוד בכל יום כל זמן שנותנים לו משמים את האפשרות לעשות זאת, ואשרי המבין.

בן שבעים לשיבה:

דוד המלך אומר (בתהילים צ, י) "ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה ורהבם עמל ואוון". כיוון שהגיע אדם לגיל שבעים צריך לברך שהחיינו וקיימנו והגענו לזמן הזה. שיבה לשון שביעה כלומר שלם בימים, שבע בימים שעפ"י הקבלה מספר שבע הוא שלם בימים ובשנים וחוזר חלילה תמיד. ונוהגים לעשות אז סעודה וזו נחשבת סעודת מצווה שזכה להשלים את ימיו. ואולי זו הסיבה שאדם הראשון נתן לדוד המלך שבעים שנה משנותיו דווקא, משום ששבעים זה שלימות. וע"ז אמרו בעלי המוסר על הפסוק "מפני שיבה תקום" ופירושו עוד לפני שהגעת לגיל שיבה תקום ותחלץ חושים לחזור בתשובה בטרם יגיעו ימי הרעה, שתאמר אין לי חפץ בהם.

בן שמונים לגבורות:

זוכה אדם למתנה לגיל כזה וכל יום שהוא חי זו מתנה מבורא עולם שנותן לו חיות וגבורה. וכן מצינו בברזילי הגלעדי שאמר לדוד המלך ע"ה "בן שמונים שנה אנוכי היום האדע בין טוב לרע". גם בן שמונים צריך אדם להתגבר ברוב עוז ותעצומות נגד יצרו למרות חלישות הגוף, שהרי מצינו שיוחנן כהן גדול שימש בכהונה גדולה שמונים שנות גבורה ולבסוף כשל, שנים אלו נקראים גבורות מפני שהקב"ה נותן בו כח ובריאות מעושר מתנות חינם ונחשב כמו גשמים, טל ומטר, רפואת חולים וכו' שכולם נחשבים גבורות, וכל רגע של מתנת חינם שניתן לו ינצל לתורה ולתפילה ככל יכולתו.

בן תשעים לשוח:

בגיל כזה נלקחים מהאדם כל הכוחות ולא נשאר עימו אלא כח הדיבור בלבד, תפילה, תורה, מה שהרגיל עצמו מצעירותו מלווה אותו בשנים אלו. בגיל כזה מרגיש אדם את הכל כטפל וכלא חשוב, ומרגיש שיש לו רק את הקב"ה.

בן מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם:

נותנים לו הרגשה כאילו שהוא כבר מת ועבר ובטל מן העולם ובטלו כל כוחותיו ופעולותיו. אם עסק כל ימיו בתורה בתפילה בעזרה לזולת, במעשה צדקה וחסד עליו יהיה נכון לומר ותשחק ליום אחרון. ואז יתקיים אצלו מאמר התנאים: עולמך תראה בחייך, ואחריתך לחיי העולם הבא ותקוותך לדור דורים, אשרי ילוד אישה שיזכה להגיע

לימים אלו מתוך ישוב הדעת ודיעה צלולה כמו שנאמר במשה רעיה מהימנה "לא כהתה עינו ולא נס ליחו" (דברים לד, ז).

אברהם תבע זקנה, אמר לפניו: רבונו של עולם! אדם ובנו נכנסים למקום אחד, אין העולם יודעים למי לחלק כבוד, כי שניהם נראים שוים, (שניהם עם זקן שחור) ומתוך שאתה מעטרו בזקנה ושיבה, אדם יודע את מי לכבד. אמר לו הקב"ה: חייך! דבר טוב תבעת, וממך הוא מתחיל. מתחילת הספר עד כאן אין בו זקנה, וכיון שעמד אברהם אבינו ניתנה לו זקנה, זהו שכתוב: "ואברהם זקן". עד אותו זמן לא היתה תופעת הזקנה מצויה, עד שבא אברהם ותבע ולפי בקשתו נהיה הזקן הראשון (זקנו הלבין).

יצחק תבע יסורין, אמר לפניו: רבוש"ע! אדם מת בלא יסורין מדת הדין מתוחה כנגדו... א"כ צריך כלי שיעורר את האדם לתשובה, שיתן לו ציור מיסורי הגיהנם העתידים לבוא עליו ח"ו אם לא יעשה תשובה. וזה יזכירו את אחריתו היעודה לו אם לא יתקן דרכיו בחייו. אמר לו הקב"ה: חייך! דבר טוב תבעת וממך הוא מתחיל. מתחילת הספר ועד כאן אין כתיב יסורין וכיון שעמד יצחק אבינו ניתנו לו יסורין, שכתוב "ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות" (בראשית כז א).

עד יעקב אבינו היה אדם מתעטש בשוק ומת, בפתע פתאום. בא יעקב ותבע את החולי, אמר לפניו: רבון העולמים! אדם מת בלא חולי אינו מיישב בין בניו, עניין הירושה והצוואה לחיים מה יעשה ישראל. ראה יעקב שלא יתכן שישרור שלום בין היורשים אם המוריש לא יספיק לצוות את ביתו אחריו, ולחלק הירושה ביניהם כראוי, וזה דבר שאי אפשר לעשותו אלא סמוך למיתה. לשם השראת שלום ושלמות בין היורשים צריך יישוב הדעת גדול, וע"כ חשש יעקב איש תם שאדם ימות פתאום? ותבע את החולי, מתוך שהוא חולה שניים או שלושה ימים הוא מיישב בין בניו, א"ל: חייך! דבר טוב תבעת וממך הוא מתחיל, זה שכתוב: "ויאמר ליוסף הנה אביך חלה" (בראשית מח א).

מעשה מספרים: רב אחד שנבחר לרב לעיירה מסוימת בפולין, ביקש מהקהילה לקחת אותו למקומות הקדושים, ובין היתר להשתטח על קברי הצדיקים שבתוכה, בעוברו על פני המצבות הפזורות בכל שטח בית הקברות, מצא שם לתמהונו דבר מוזר מאוד, כי על המצבות היה חרוט גילם של הנפטרים, על מצבה אחת חרוט זה חי עשר שנים ומספר חדשים, על מצבה אחרת חרוט פה טמון פלוני הרב הצדיק שחי עשרים שנה ומספר שבועות, על המצבה השלישית פ"נ הרב הגאון שלושים שנה וכמה ימים, הקשיש שבהם פ"נ רשכבה"ג לא יותר מארבעים שנה, התפלא מאוד וכי זו ארץ אוכלת יושביה, או חלילה פרצה מגיפה בעיירה זו. והלא ראיתי בעיירה זו אנשי מדות בזקנה

מופלגת, פנה האיש לאנשי חברא קדישא בעיירה ושאלה בפיו, האם פרצה מגיפה בעיירה? ויענוהו לאמור: פה בעיירה אנו חורטים על המצבות רק את החיים הרוחניים והנצחיים שהאדם ניצל עלי אדמות בעסק התורה מצוות ומעשים טובים. ואילו את החיים הגשמיים שהאדם בזבז לצורך עצמו אין אנו מחשיבים כלל אלו ימים שעליהם נאמר: ''שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ'' (קהלת יב א), ולכן ראיתָ על המצבות חרוטות ימי האדם נטו ולא כשאר בתי החיים שחורטים על המצבות את החיים ברוטו.

וזה שאמר הכתוב: ''ואברהם זקן בא בימים'', לא זקן ברוטו בא בימים, אלא זכה אברהם להביא את הימים נטו כשהוא זקן שקנה חכמה. וכן נאמר עליו: ''ואלה ימי שני חיי אברהם אשר חי'' (בראשית כה ז). שחי חיים רוחניים לזה יקרא חיים עלי אדמות, חיי תורה ומצוות, ''אשר יעשה אותם האדם וחי בהם''.

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ: זְקֵנֵי עַמֵּי הָאָרֶץ כָּל זְמַן שֶׁמַּזְקִינִים - טִפְּשׁוּת מִתְוַסֶּפֶת בָּהֶם, אֲבָל זְקֵנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים כָּל זְמַן שֶׁמַּזְקִינִים - חָכְמָה מִתְוַסֶּפֶת בָּהֶם, כְּיַיִן יָשָׁן שֶׁדַּעַת זְקֵנִים נוֹחָה הֵימֶנּוּ. וְאִם לֹא יַעֲמֹל אָדָם בְּצָעִירוּתוֹ כְּשֶׁעוֹד כֹּחוֹ בְּמָתְנָיו, מַה יַּעֲשֶׂה הוּא בַּעֲרֹב יָמָיו, בְּעֵת שֶׁהַזִּקְנָה תִּתֵּן אוֹתוֹתֶיהָ, וְנַפְשׁוֹ הַדַּלָּה תִּבְכֶּה עַל יָמֶיהָ, סְלָעִים קְטַנִּים יֵעָשׂוּ לִגְבוֹהִים, וּמְקוֹמוֹת קְרוֹבִים יֵעָשׂוּ רְחוֹקִים. שְׁתֵּי רַגְלָיו לְשָׁלוֹשׁ יֵהָפְכוּ, וּמְאוֹרוֹת עֵינָיו יֵלְכוּ וְיֶחְשְׁכוּ. וְאָדָם יָמַרּ בִּבְכִי וּבְמִגְנָה: אַל תַּשְׁלִיכֵנִי לְעֵת זִקְנָה, וְכָךְ אַחֲרִית עוֹלָמוֹ יִשְׁלַם, כְּמִי שֶׁעָבַר וּבָטַל מִן הָעוֹלָם...

וּכְצַוָּאַת הַגָּאוֹן רַבִּי עֲקִיבָא אֲיֶגֶר זצ"ל: "אַתָּה בֶּן אָדָם:

צֵידָה תָּכִין לְךָ, בְּטֶרֶם יִכְבֶּה נֵרֶךָ,

טֶרֶם מֵהָעוֹלָם יוֹצִיאוּךָ, דַּע אֶת אֱלוֹקֵי אֲבִיךָ,

אֶל עָפָר תָּשׁוּב וְעָפָר אַתָּה בְּחַיֶּיךָ, וְלִמְקוֹם אֹפֶל וְחֹשֶׁךְ יוֹלִיכוּךָ,

וְדֶרֶךְ הָעוֹלָם הוּא שֶׁגַּם אוֹהֲבֶיךָ וִידִידֶיךָ, בִּמְרוּצַת הַיָּמִים מִשְׁתַּעֲלַמְתְּ יִשְׁכְּחוּךָ, לְזָרִים יִנָּתֵן חֵילֶךָ, כָּל רַעְיֶךָ יִבְגְּדוּךָ, וּלְבוֹר תַּחְתִּיּוֹת יַשְׁכִּיבוּךָ,

וַאֲהוּבֶיךָ יָשׁוּבוּ לְבֵיתָךְ, וְאַתָּה תִּשָּׁאֵר שָׁם לְבַדֶּךָ". ע"כ.

סגולות לאריכות ימים ושנים

1. יְבָרֶךְ בִּרְכַּת אֲשֶׁר יָצַר בְּכַוָּנָה, וּמוּבָא בְּסֵפֶר "סֵדֶר הַיּוֹם" לְרַבִּי מֹשֶׁה בֶּן מָכִיר זַצַ"ל: "הַמְבָרֵךְ אֲשֶׁר יָצַר בְּכַוָּנָה כָּרָאוּי - לֹא יֶחֱלֶה כָּל יָמָיו וְלֹא יִצְטָרֵךְ לֹא לְרוֹפֵא וְלֹא לִרְפוּאָתוֹ" וּכְמוֹ כֵן הָיָה רָגִיל לוֹמַר הַגָּאוֹן רַבִּי יְחֶזְקֵאל לְוִינְשְׁטֵיין, שֶׁבִּרְכַּת אֲשֶׁר יָצַר הִיא סְגֻלָּה לִבְרִיאוּת הַגּוּף.

הַבְּרָכָה עַל יְצִירַת הָאָדָם סְגֻלָּה בְּדוּקָה וּמְנֻסָּה לִבְרִיאוּת שֶׁכֵּן גִּלּוּ לָנוּ חַז"ל כִּי בִּבְרִכַּת אֲשֶׁר יָצַר יֵשׁ מ"ה תֵּבוֹת כְּמִנְיַן אָדָם, וְכֵן תֵּבוֹת "חֲלוּלִים חֲלוּלִים" עוֹלֶה גִּימַטְרִיָּא רְמ"ח, כְּנֶגֶד

רָמָ"ח אֵיבָרָיו שֶׁל הָאָדָם, וּכְשֶׁהָאָדָם נִזְהָר וּמְבָרֵךְ בְּנַחַת וּבְכַוָּנָה לְפִי פֵּרוּשׁ הַדְּבָרִים, זוֹכֶה עַל יְדֵי זֶה שֶׁיִּהְיֶה בָּרִיא בְּכָל גּוּפוֹ בְּמֶשֶׁךְ חַיָּיו. וְרַבִּים רַבִּים נוֹשְׁעוּ מִמַּחֲלוֹת רַבּוֹת וְקָשׁוֹת עִם קַבָּלָתָם לְבָרֵךְ בִּרְכַּת "אֲשֶׁר יָצַר" מֵהַכְּתָב וּבַכַּוָּנָה הָרְאוּיָה!

2. הגמרא בעירובין (דף נג ע"ב) "אמר שמואל לרבי יהודה פתח פיך במקרא ובמשנה כדי שתתקיים בידך שנאמר "כי חיים הם למוצאיהם" אל תקרי למוצאיהם אלא למוציאים בפה! כלומר, ללמוד עם חברותא ובקול רם ולפרש את העניין שלומד בשפה ולשון שמובנים לו כל פרטי הדברים שלמד. דעת תנא זה כך, ודעת זה כך, וטעמם הוא כך וכך, ורש"י הקדוש מפרש כך, ותוספות שיטתם כך, והטעם שתוס' חולקים וכו'. ועל כך נאמר חיים הם למוציאים בפה. ובמשך הזמן מרגיש את נעימות ומתיקות התורה שלומד, וזו גם סגולה לאריכות ימים ושנים!

3. סגולה לאריכות ימים לומר אחר ההלל פסוק, "ואברהם זקן בא בימים וְיְהָוָה ברך את אברהם בכל, ויאמר זְבָדְיָה ישמרני ויחייני כן יהי רצון מלפניך אלהים חיים ומלך עולם אשר בידו נפש כל חי אמן.

4. השכמת בית הכנסת שחרית וערבית. דבר זה גורם לאריכות ימים, כדאיתא בברכות (דף ח' ע"א) אמרו ליה לרבי יוחנן יש זקנים בבבל! תמה ואמר: "למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה" כתיב (דברים י"א, כ"א) כלומר רק בא"י ולא בחול? כיון שאמרו לו, שמקדימים ומחשיכים לבית הכנסת אמר, זה שגרם להם לאריכות ימים! עיין שם.

5. אמירת תיקון חצות היא סגולה לאריכות ימים ולהיפקד בזרע של קיימא ושלא ימותו בניו בחייו. (מועד לכל חי לגר"ח פלאג"י).

6. לימוד תורה היא סגולה לאריכות ימים, כמו שאמרו בגמרא (שבת ל.) במעשה של דוד המלך ע"ה, שהיה יושב ולומד תורה ולא היה יכול שליח מלאך המות להתקרב אליו, כיון שלא פסק מלימודו. הלך ונשען על העץ הארז שם ונשבר. ויצא דוד לבחוץ לראות, ונשברה המדרגה ונפל ונטל נשמתו עיין שם. וראה בגמרא (מכות י.), ושם איתא: דדברי תורה קולטין [מצילים] ממלאך המות, ומספרת הגמרא (שם) על רב חסדא שהיה יושב ולומד תורה ולא היה יכול שליח מלאך המות להתקרב אליו, כיון שלא פסק מלימודו. הלך ונשען על העץ הארז שם ונשבר. ופסק רב חסדא מלימודו ויכול לו עיין שם. וראה עוד בגמרא (ראש השנה יח.) תנו רבנן: משפחה אחת היתה בירושלים שהיו מתיה מתין בני שמונה עשרה שנה. באו והודיעו את רבן יוחנן בן זכאי, אמר להם: שמא ממשפחת עלי אתם, דכתיב ביה: "וכל מרבית ביתך ימותו אנשים" (שמואל א' ב. לג). לכו ועסקו

בתורה וחיו. הלכו ועסקו בתורה וחיו, והיו קורין אותה משפחת רבן יוחנן על שמו! עיין שם. וזהו שנאמר באבות (פרק ב משנה ז) מרבה תורה מרבה חיים.
ומסופר על הגאון רבי דוד סגל זצ"ל, בעל הטורי זהב, שפעם אחת נכנסה אשה בוכיה אל חדרו, והתחננה לפניו שימציא תרופה לבתה היחידה שהיא חולה אנושה ונוטה למות והרופאים אמרו נואש לחייה. השיב לה הרב: אינני רופא ועל כן לא אוכל לתת לבתך סמי מרפא. אך היום תירצתי קושיה קשה ומסובכת בתוספות. נותן אני לבתך החולה את התירוץ על מנת לזכותה, כדי שיגן עליה, ומששבה האם לביתה מצאה כי חלה הטבה במצב בתה, ומקץ זמן לא רב החלימה הבת כליל!

הספד \ אזכרה

דרשה א' - להספד \ אזכרה

גילוי מפליא ומרתק:
"יש המשך חיים - גם לאחר המוות"! המוות - הוא לא
"תחנה סופית" - אלא בס"ה רק "מעבר חצייה"
לחיים הנצחיים!!!
יהי רצון שלא נצטרך ולא נגיע לידי זה. ח"ו. וכל דרשה זו תהיה רק בבחינה של "דרוש וקבל שכר". אכי"ר.
הנה הכאב עצום, וקשה מאד לדבר. ואולם יותר קשה - שלא לדבר. שהרי חייבים במצב כזה לעודד, ולהחיות לב נשברים, בכמה מילים של אמונה וביטחון, וב"השגחה פרטית" של האלוקים.
והנה, אנו אין בפינו מילים לעודד, שהרי במצב כזה רק ה"מקום" (שהוא הקב"ה) הוא יכול לנחם אותם. ואין בכוח בשר ודם, לרפא את הלב השבור של האנשים. ורק הקב"ה, שהוא בוחן ליבות וכליות, ויודע היטב עד כמה כואב כוח המכה - הוא זה שיכול גם לרפא לב עשוקים ונשברים, ולנחם אותם בכפליים.
ואעפ"כ, לא נמנענו מלהעלות כמה מילים של עידוד ונחמה, שֶׁיִּתְּנוּ קצת אור של תקווה, וזאת משום שדברים אלו לא בדינו אותם מליבנו, אלא שֶׁאַבְנוּ אותם מתוך דברי חז"ל הקדושים. ובטוחים אנו, שבעזרת השם, דברי חז"ל אלו - יינסכו בקוראים כוחות גדולים של עידוד, וחיזוק האמונה בהקב"ה. וזה מה שיתן להם קצת נחמה, בתוך כל השבר הגדול.
ונתחיל לבאר את הדברים אחת לאחת, בס"ד:

א. נקודה ראשונה - שיש בה הרבה מאד בכדי לעודד ולחזק - היא לקוחה מתוך דברי הסטייפלר הקדוש, וזאת על פי מעשה שאירע בזמנו בשנת תשל"ח, שנרצח בחור ישיבה (הי"ד) על ידי רוצח ערבי שפל. ומשפחת אותו בחור - היתה כולה שבורה ורצוצה ומיאנה להינחם.

ואז, כששמע זאת הסטייפלר, הריץ מיד לבני המשפחה "אגרת תנחומין" ובו הוא כותב להם דברי חיזוק, כדי לעודד את לב המשפחה הקרועה.

והנה, בתוך אותו מכתב, כותב הסטייפלר מספר מילים, ובטוחים אנו, שמילים אלו יהיו כ"מים קרים" על נפש עייפה, והם אכן - יעודדו את הלבבות הנשברים, וְיַפִּיחוּ רוח תקווה בלב אומללים.

וזו לשונו הקדושה של הסטייפלר מילה במילה (המכתב צולם בשלמותו בתוך הספר "אורחות רבינו הקהילות יעקב" עמוד שי"ז):

"לכבוד המשפחה...

כולנו משתתפין בצערם הגדול והאיום, ואין בפינו מילים לנחמן...

- - - ואמנם, דבר אחד צריכין המשפחה לידע היטב: שאילו היתה ניתנת לנפטר האפשרות לחזור למקומו (כאן בעוה"ז) - לא היה רוצה להזניח ממלכתו שמה, ולרדת חזרה לזה העולם השפל... ועיקר הצער והכאב - הלוא הם רק לבני המשפחה האבלים והנדכאים...

השם יתברך ינחם אותכם וכו', ולא תוסיפו לדאבה עוד.

אלו דברי הכואב ודואב, המצפה לרחמי שמים ולגאולה שלמה בב"א.

(-) יעקב ישראל קנייבסקי.

הנה, אלו המילים שיצאו מפי פה קדוש - הסטייפלר, שכידוע היה אדם גדול הדור בעל רוח הקודש, והוא העיד לנו מפורשות, שאילו היו נותנים כרגע רשות לנשמה, ושואלים אותה: האם ברצונה לחזור שוב לחיק המשפחה, למקומה כאן בעוה"ז? התשובה שלה - היתה מדהימה ביותר:

הנשמה לא היתה מסכימה שוב לחזור!!!

וזאת משום, שכל הנאות העוה"ז נראים לה שם כ"צעצוע קטן" - מול כל התענוגים המופלאים והאושר הנצחי - שהיא מקבלת שם בעולם הבא!

ורק אנחנו כאן למטה בעוה"ז, שיש לנו עיני בשר מוגבלות, מצטמצמים לראות רק את הצד הרע שבדבר, את הכאב והפרידה הקשה, ואולם עלינו לדעת, שהנשמה עצמה בודאי שטוב לה למעלה, ורק אנו שאין בקוצר שיכלנו להשיג דבר זה (כיון שאין לנו

שום מושג לְמַשֵּׁשׁ, איך נִרְאִים התענוגים של העוה"ב) לכן אנו כואבים ודואבים על האבידה הכבידה.

ובעצם, כל דברי הסטייפלר האלו, הם משנה מפורשת במסכת אבות (פרק ד', משנה כ"ב) שם לימדו אותנו חז"ל דבר מפליא שלכאורה נראה מוזר מאד, וזה לשונם:

"הוא היה אומר:

הילודים - למות.

והמתים - לחיות!

שמעתם? חז"ל כאן אומרים לנו, שמי שנולד - הוא בעצם הולך כל יום לקראת המוות ("הילודים - למות").

ומי כן מתחיל לחיות? זה שמת! "המתים - לחיות"!

אנחנו היינו אומרים בדיוק ההיפך, מי שנולד - הוא כעת רק מתחיל את החיים ה'טריים' שלו, ומי שמת - הוא 'גמר' עם החיים שלו!

ואולם חז"ל, שהסתכלו על החיים מתוך ה"משקפיים" של התורה, הם אומרים לנו שההיפך הוא הנכון! מי שמת - הוא לא גמר עם החיים שלו - אלא כעת הוא רק מתחיל לחיות!

ולכאורה דבר זה הוא נגד השכל וההגיון, ואין לו שום הסבר שיכלי!

ואולם מה האמת? האמת היא, ששאלה זו רק מראה לנו, עד כמה אנו רחוקים מלחיות את המושגים של התורה הקדושה! וכדי לקרב את הדברים להבנה של השכל שלנו, נקדים תחילה הקדמה:

הנה, יש שני מושגים ביהדות: "מת" ו"נפטר". רגילים לומר: "לפנינו מוטלת גופת המת. עתה נאמר קדיש, לעילוי נשמת הנפטר".

א"כ רואים מכאן, שהמילה "נפטר" אין הכוונה "מת", אלא זהו שני מושגים שונים לגמרי: יש חלק באדם - שהוא אכן "מת" ומתפורר. ואולם יש גם חלק באדם - (חלק נעלם וניסתר מאיתנו) שהוא לא מת, אלא ממשיך הֶלְאָה להיות קיים! ורק מהמקום הזה - הוא "נפטר" והלך לו!

ולהבהרת הדברים, ניתן על כך דוגמא פשוטה:

אחד עבד בבנק לאומי, פיטרו אותו, עבר לבנק דיסקונט, האם אדם כזה נקרא שהוא בבחינה של "מת"?

ודאי שלא! הוא בסך הכל "נפטר" מהבנק הזה, והלך לבנק ההוא! וא"כ יוצא שהמושג 'נפטר' - הוא מלשון "פיטורין", כלומר עזב הכל כאן - והלך לחיי הנצח - שם.

וכך גם בדיוק כלפי הנשמה: היא היתה נמצאת עד עכשיו בתוך ה"גוף", וכעת פשוט - היא "נפטרה" מהגוף, כלומר, עזבה את הגוף, ועברה לגור בעולם הנשמות למעלה בגן עדן!

אותה נשמה, אותה רוח רוחנית - היא נשארה בדיוק כפי שהיתה, רק בלי ה'גופה'! היא ממשיכה להיות: רואה, שומעת, מבינה, יודעת הכל! רק כעת היא לא מוגבלת ומצומצמת בתוך הגוף החומרי, ולכן היא יכולה להבין ולראות - לטווח ראייה רחוק יותר!

וחז"ל היו הראשונים שגילו לנו סוד זה, ואמרו בגמרא מסכת שבת (דף קנ"ב:) ש"כל דבר שאומרים בפני המת, הוא מבין ויודע, עד הזמן שיתעכל בשרו". עיי"ש. כלומר, חוץ מן הגופה החומרית - עדיין נמצאת כאן הנשמה האלוקית, שממשיכה לדעת ולהבין - הכל! [ואגב: לא רק התורה מוכיחה זאת, אלא גם "המדע" של היום מוכיח, שהנשמה לא מתה. וכי החיים שלה ממשיכים גם לאחר המוות.

וכיום יש למדע חמשה הוכחות על "הישארות הנפש לאחר מיתה", ואלו הן בקצרה:

א. על ידי מתים קליניים. (אדם ללא דופק שמת, והתעורר אח"כ לחיים, וּמְסַפֵּר מה שעבר על נשמתו למעלה בשמיים).

ב. על ידי 'סִיאַנְסִים'. (כלומר, הורדת נשמות ע"י כוס ונר דולק ושמות - מכוחות הטומאה) שאז הנשמה יורדת וּמְגַלָּה מה שעובר עליה בשמיים באמצעות תזוזת הכוס על לוח של אותיות. [וכפי שידוע, שביום השבת - אי אפשר לעשות 'סיאנס', מפני שביום זה יש מנוחה לנשמות. וכן אם שואלים את הנשמה על הקב"ה - מיד הכוס מתפוצצת! וכבר מוזכר דבר זה בגמרא מסכת גיטין (דף נ"ז.) שהעלו את נשמתו של יש"ו ע"י 'סִיאַנְס', עיין שם בְּ'צֶנְזוּרָה'.].

ג. על ידי 'גלגול נשמות'. (כלומר, ילדים שהיו מסוגלים לזהות אנשים או חפצים - מעברו השני של כדור הארץ, וטענו שהם מכירים אותם, מחמת שהם חיו איתם בגלגול הקודם!).

ד. על ידי ילדים 'אוטִיסְטִים' (כלומר, זהו גילוי שנתגלה בשנת 1985 ע"י חוקרת אוסטרלית, שתיקשרה עם ילדים פגועי מוח, באמצעות לוח של אותיות. ואע"פ שיש להם מגבלה של שיתוק מוחין - בכ"ז אפשר להתקשר אליהם דרך הנשמה, והיא (הנשמה) מגלה את כל הדין שעבר עליה למעלה בשמים).

ה. על ידי רוחות של 'דִּבּוּקִים'. (כלומר, נשמה של נפטר, שנרדפת ע"י מלאכי חבלה הממונים עליה, ומכים אותה ללא רחם. וכשרוצה לברוח מהם - היא נכנסת לתוך גוף

של אדם חי (שיש לה רשות להכנס בו, מחמת שעבר עבירה חמורה, וכדו') והנשמה אינה רוצה לצאת מאותו גוף - אלא עד שיעשו לה 'תיקון', ובכך יצילו אותה ממלאכי החבלה הרודפים אחריה).

אלו הם חמשת ההוכחות, ששיכנעו את המדענים והפרופסורים, שאכן הנשמה ממשיכה לשוטט גם לאחר מיתת הגוף, ויש לה חיים נצחיים!].

וא"כ, לאחר שהוכחנו בס"ד, שהמוות הוא לא סוף - אלא רק ההתחלה - א"כ דבר זה לכשעצמו צריך להוסיף עידוד וחיזוק לכל המשפחה, שֶׁעִם כל הצער והיגון - מכל מקום יש קצת מקום לנחמה, בזה שאנו יודעים - שהנשמה היא לא עזובה ומופקרת ח"ו, אלא היא התחילה כעת את החיים הנצחיים שלה, ונכנסה להתגורר בעוה"ב - בתוך "היכל הנשמות" שהיא בנתה לעצמה כאן בעוה"ז, ע"י התורה והמצוות.

ב. ונעבור לנקודה השניה, שגם על ידה יש בה הרבה בכדי לעודד ולהחיות לב נשברים: ונקודה זו היא חשובה מאד, משום שהיא אחת מיסודות היהדות, ואנו אומרים אותה לאחר התפילה בכל יום ויום: "...אני מאמין באמונה שלימה, בשלש עשרה עיקרים של התורה הקדושה, ואחת מהן:

...ש"המתים עתידין לְהֶחַיות"!

וכבר כתב הרמב"ם (בפירוש המשניות לסנהדרין, פרק י"א) ש"מי שאינו מאמין באחד מי"ג העיקרים, הרי הוא יצא מכלל ישראל, ונקרא "אפיקורס", ואינו קם לתחיית המתים!

וא"כ, כל יהודי מאמין, מושרשת בתוכו האמונה ש"המתים עתידין לְהֶחַיות", שזהו מיסודות היהדות, וכנ"ל. ובזה לבד - צריך להתנחם ולהתעודד, ביודעינו שעדיין לא אפסה תקוה, ועוד יגיע היום שבו נזכה לראות עין בעין את הבטחת האלוקים, שהבטיח להחיות את המתים!

והנה, כדי שנוכל להאמין באופן יותר 'מוּחָשִׁי' בתחיית המתים, הבא ונתאר לעצמנו מעט מהחוויות הנפלאות שיהיה בזמן תחיית המתים:

"תחיית המתים" תהיה לפני בוא המשיח, שאז יתן הקב"ה בשר ועור על העצמות (אשר כל הגוף יקרום עור וגידים - הודות לעצם היחידה שנשארה לאדם בזכות מצוות "סעודה רביעית" שקיים. וכפי שהביא ה"משנה ברורה" (הל' שבת סימן ש') בשם רבותינו הקדמונים. ועצם זו נקראת בשם "נַסְכוּי").

וכמו כן, יפיח הקב"ה בתוך הגוף רוח ונשמה, וישובו ויעמדו לתחייה כל הדורות כולם. מבריאת העולם ועד עכשיו. ואז נראה בעינינו את אדם הראשון, האבות הקדושים, משה

ואהרן, וכו' וכו'. וכל אחד יכיר את קרוביו, והם - יכירו את קרובי קרוביו. (את אבי אביו. ואת סב אביו, וכו'.) עד סוף כל הדורות!

ואמנם, אלו שנקברו בחוץ לארץ, לא יקומו מיד לתחייה. אלא הקב"ה יפתח להם 'מחילות' (כעין מנהרה) מקברותיהם - עד ארץ ישראל, והם יצטרכו להצטער ב'גלגול מחילות', להתגלגל עד ארץ ישראל.

ורק לאחר שהם יגיעו לארץ ישראל בדרך הנ"ל - רק אז - יתן בהם הקב"ה נשמה, והם גם יבצבצו ויעלו. (ולכן, יעקב אבינו פחד מהצער של "גלגול מחילות", וביקש מבנו יוסף, שלא יקברנו בחוץ לארץ. וכפי שכתוב בפסוק "אל נא תקברני במצרים". ועיין בפירוש רש"י שם.)

ואם תשאלו: כיצד אפשר להסביר דבר זה על פי השכל וההגיון? כיצד אפשר להבין, שאדם שכבר מת ונרקב ויתפורר לאבק בקבר, יתעורר שוב לתחייה ויקרום עור וגידים - כמו תינוק שנולד?

שני תשובות יש לענות על שאלה זו.

תשובה אחת - מבחינה מדעית.

ותשובה שניה - מבחינה שיכלית.

ונבאר את הדברים - בס"ד:

א. תשובה מבחינה 'מדעית':

הנה הקב"ה ריחם עלינו בדורינו זה, דור חלש וְיָרוּד והראה לנו ניסים רְפוּאִיִּים, שיש בהם כעין משהו של "תחיית המתים"! וזאת במטרה, לחזק את האמונה והתקווה, שאכן יש תחיית המתים לעתיד לבוא. ובפרט בדורנו זה, שיד רשעים צָלְחָה, וכופרים ולועגים על כל העניין הזה של "נְצָחִיּוּת הנשמה", ומעמידים את 'גוף האדם' החומרי - במרכז התאוות, ואת הנשמה מעלימים ודוחקים לקרן זוית, ולכן ריחם עלינו הקב"ה, והוכיח לנו את מציאות תחיית המתים ע"י נס רפואי, כדי להודיע לכולם שאכן יש נצחיות לנשמה!

ובאיזה "נס רפואי" מדובר?

הכוונה על הניסים של המתים ה"קְלִינִיִּים", שרופאים רבים (מארה"ב) סיפרו על חולים אֲנוּשִׁים, שהיו נחשבים כבר לאבודים מבחינה רפואית [כלומר, שהיה בהם את כל הסימנים של המוות: דום לב (שהדופק פסק מלפעום). אין גלי מוח. (העדר פעילות מוחית) ירידה בטמפרטורת הגוף. וכן שיתוק מוחלט של כל תחושות הגוף.] ואדם כזה מוגדר כמת גמור, מבחינה רפואית.

ואעפ"כ, השתוממו הרופאים לְהִוָּכַח, שאנשים אלו חזרו לחיים לאחר כמה שעות! (ואפילו לאחר כמה ימים!) והפלא היותר גדול הוא: שכולם - ללא יוצא מן הכלל - יודעים לספר במפורט איזו חוויה מרעישה, הם עברו ביציאת נשמתם!

וא"כ, הרי לנו הוכחה 'מדעית', שיתכן שיהיה מת גמור מבחינה רפואית, ובכ"ז, אם רוצים מהשמים - הנשמה והדופק שלו יחזרו לפעום, והוא ישוב להתעורר לתחיה לאחר כמה שעות!

[ואכן, בסקר ענק שנערך בארה"ב נתגלה, שבעולם כולו מוערך מספר האנשים לכ-30 מליון איש(!!!) אשר חוו על בשרם את המצב של "סף המוות" - ובכ"ז התעוררו אח"כ שוב לחיים!!!].

וא"כ, כמו שהאלוקים יכול לעורר אדם מת לאחר כמה שעות - כך בדיוק - הוא יכול "לעורר" אדם מת - גם לאחר אלפי שנים!!! שהרי זה אותה נשמה ואותו גוף, והקב"ה אין לו שום "הגבלה" של זמן!

ודבר זה צריך לחזק אותנו לגבי כל המתים, שאם הקב"ה הבטיח לנו ש"המתים עתידים להחיות" - הרי שבהכרח יהיה כן, ללא שום פקפוק. וכפי שהתורה עצמה מעידה, שהבטחותיו של הקב"ה - מילה אחת לא תשוב ריקם! שכן כתוב בפסוק: "כי לא אל הוא וינחם, בן אדם ויכזב. ההוא אמר - ולא יעשה? דיבר - ולא יקימנה"? וכן הנביא מעיד: "ודבר אחד מדבריך - אחור - לא ישוב ריקם! כי אל מלך נאמן ורחמן אתה"!

ב. עוד תשובה - להסבר התופעה של "תחיית המתים", והפעם הסבר זה יובן מבחינה שיכלית:

וננסה תחילה להמחיש את הדברים על פי סיפור קטן:

מעשה היה בעולה חדש, אשר הגיע מן הקוטב הצפוני, (שהטמפרטורה שם תמיד קפואה במצב של 500 מעלות מתחת האפס, השלג שם מגיע לגובה של מטר ויותר, וכל היבשת שם קפואה עם 'בלוקים' של קרח. האנשים שחיים שם נקראים בשם - "אֶסְקִמוסִים", והם לבושים עם מעטה של פרוות צמר לגופן).

והנה עולה חדש זה, שתמיד היה רגיל באיזורו לערבות קרח ושלג, ומיימיו לא ראה - מהו מושג של חרישה זריעה וקצירה על אדמה מוצקה, יצא הוא יום אחד עם חברי המושב אל השדה, כדי ללמוד מהם את אורחות חייהם, ולסייע בעבודות המקום.

והנה להפתעתו מבחין הוא בהם, כשהם חורשים את כל השדה, והופכים את רגבי האדמה, ועושים אותה תלמים תלמים.

התפלא האסקמוסי לעצמו, ותמה: מה הם עושים? לשם מה הם עושים שורות של חפירה לכל אורך השדה?

תָּמַהּ ושתק.

לאחר מספר ימים יצא שוב עם אנשי המושב אל השדה, והפעם ראה אותם איך שהם מעמיסים שקי חיטה, ומה רבה היתה תדהמתו - כאשר גילה שהם לוקחים את שקי החיטה, ומפזרים וקוברים את הגרעינים הללו עמוק בתוך האדמה...

הפעם הוא כבר לא יכול היה להתאפק, והחל לנזוף בהם: מדוע אתם מאבדים את הגרעינים הללו וקוברים אותם באדמה? הרי היה אפשר לטחון את הגרעינים, ומהקמח שהיה נוצר - היו אופים מיני מאפה! וכי לא חבל על איבוד כל הגרעינים הללו?

ואנשי המושב, שומעים את תמימותו של האסקמוסי - העולה החדש, ומשיבים לו בחיוך סלחני:

"עוד יבוא יום - ותראה! מכל גרעין חיטה קָבוּר - יצמח במקומו גבעול ירוק ויפה, ובראשו יהיו גרעיני חיטה רבים - שיהיו דומים בדיוק לגרעינים אלו!

והאסקמוסי מביט בהם בעיניים חשדניות, וקשה לו להאמין ל"סיפורים" שהם מספרים לו:

"האם אתם חומדים להתלוצץ עלי? וכי כיצד יתכן, שגרעין שקברו אותו עמוק באדמה, עד שכבר הוא נרקב והסריח, ונהפך למאכל התולעים - ובכל זאת - פתאום הוא יתעורר שוב ל"תחייה" ויצמיח גרעינים חדשים וטריים - פי עשר ממה שהיה בהתחלה? הרי זה נשמע בלתי הגיוני ובלתי אפשרי! וכי יש כאן איזה שהוא "כישוף"?

ואילו אנשי המושב מחייכים אליו בסבלנות, ומשתדלים להרגיעו ולפייסו: "עוד יבוא יום ותראה"! - הם מבטיחים לו.

והנה לאחר מספר שבועות של טיפול והשקעה בשדה (חרישה, זריעה, השקאה, זיבול השדה, וכו') יוצא שוב העולה החדש אל השדה, לבדו, וכשכולו מלא סקרנות החל לחפור מעט בתוך האדמה, והנה לתדהמתו הוא מוציא מתוך עמקי האדמה - זרע של חיטה, שכבר הספיק להרקיב ולהסריח, להבקע לשניים, ולשנות גוון אחר...

הרים האסקמוסי את הזרע בידו, וכשעיניו זולגות דמעות, החל להתריס כנגדם:

"אנשים מושחתים אלו! מדוע הם עוללו לו כך? מדוע הם משחיתים בידים זרע שהיה טרי חי ותוסס - והפכו אותו להיות למאכל לתולעים בתוך האדמה- - -?

כך הירהר האסקמוסי מתוך צער ויגון, כשכולו ממורמר ומאוכזב - מן אנשי המושב "הטפשיים"...

חלפה לה תקופה. והנה סוף סוף הגיע היום שבו יצא האסקמוסי אל השדה ביחד עם הקוצרים, ואז, כשקלטו עיניו מרחוק את שטח השדה - נעמד כולו המום, ולא האמין למראה עיניו: בְּמָקום השדה הַחֲרֵיבָה, בְּמָקום הזרעים הרקובים - צצו וצמחו להם שיבולים זקופים וצהובים, טריים ועסיסיים - - -

"לא יאומן" - שיפשף האסקמוסי את עיניו כמוכה שיגעון, הנה, מתרחש כאן לנגד עֵייניַ - נס של ת-ח-י-י-ת ה-מ-ת-י-ם!!! זרע מת, רקוב ומסריח, קרם לפתע עור וגידים, והצמיח עליו שיבולת גדולה עם עשרות זרעים נוספים...

לא יאומן... ממש נס מופלא של "תחיית המתים" - - - מילמל האסקמוסי בהתרגשות!

ואילו אנשי המושב, אמנם לא התפעלו כלל כאותו עולה חדש, אבל - הם הבינו אותו היטב:

הרי באמת "נס" הוא רואה - - - ! נס של זרע מת ורקוב - שפרח וקם שוב לתחייה!!!

וכאן יש לשאול: מה באמת ההבדל בינינו לבינו? אם באמת זה "נס" - א"כ מדוע אנו נשארים 'אדישים' לגמרי? מדוע אנו לא "מתלהבים" כמו אותו אדם?

התשובה לכך פשוטה: אנחנו כבר התרגלנו לראות את זה - כחלק מהטבע של הבריאה - והוא לא!

ואולם אם נחשוב קצת, נגלה שאכן באמת צודק הוא אותו אסקמוסי, נס של "תחיית המתים" התרחש כאן! זרע מת ורקוב התעורר ל"תחייה" והפך לגבעול ירוק, עמוס גרעינים רבים! בניגוד לכל השכל וההגיון!

וא"כ כעת, הבא ונחשוב קצת: אם הקב"ה יכול לעשות בְּשִׁדֶה הזריעה - נס של "תחיית המתים" בכל יום ויום, ולהצמיח מאפס של גרעין רקוב, עשרות גרעינים חדשים - א"כ בודאי שיכול הוא לחולל "תחיית המתים" כלפי האדם, ולהצמיח מגוף רקוב - לא עשרות גופים - אלא בסך הכל את אותו גוף שהיה קודם לכן!

שכן, אין שום הבדל בין תחיית המתים של גרעין זרע רקוב, לבין גוף אדם רקוב. ההבדל הוא רק - בנו! שכאן כבר התרגלנו לראות זאת, ולכן אנו לא שואלים שאלות על גרעיני החיטה, ואילו לגבי תחיית המתים בגופו של האדם - שם עדיין לא התרגלנו לראות, ולכן אנו משתוממים ומתפלאים על ה"נס הגדול" ושואלים: "כיצד זה יכול להיות"?

אנו דומים ממש לאותו אסקמוסי, ששאל כן גם לגבי גרעין החיטה: "כיצד זה יכול להיות"? - - -

[ודבר זה אפשר לראות גם בשאר התחומים של החיים. ולדוגמא: זה ברור לכולם, שאדם שיהיה בתוך מים - לא יכול לחיות יותר מדקה. ואם יצליח אדם להישאר חי - 10 דקות

במים בלי לנשום - הוא מיד יתפוס "כותרות ראשיות" בכל העיתונים, וכולם יתפעלו וישתוממו מהנס הגדול: להיות בתוך המים - בלי חמצן - ולהישאר חי? **אכן נס גדול!** וכעת תתפלאו לשמוע, שנס זה מתרחש לנגד עינינו בכל יום ויום!!! היכן? אצל הדגים! הדג נמצא חי כל הזמן בתוך המים, בלי להכניס אויר וחמצן לגופו, ובכל זאת הוא כלל לא מת... למה אנו לא מתפעלים מה"נס" של הדג? מי קבע שהדג צריך להיות אחרת מהאדם? אלא אצל הדג - התרגלנו תמיד שכך הוא צריך לחיות, ולכן אנו כבר לא מרגישים בנס שיש בתוכו. משא"כ אצל האדם, שלא התרגלנו - לכן אנו רואים זאת בתור חידוש של "נס"!).

ובכל אופן, זוהי הנקודה השניה שיש בה הרבה בכדי לעודד ולחזק: עצם הידיעה שמובטח לנו "סיבוב חוזר" של 'תחיית המתים', ואין זה ח"ו פרידה נצחיית!

ג. נקודה שלישית - שגם בה יש הרבה כדי לעודד ולהחיות לב נשברים, הוא על פי מה שהנביא ישעיהו (בפרק מ' פסוק א') מנחם את בני ישראל במילים: "נחמו נחמו עמי, יאמר אלוקיכם". שלכאורה פסוק זה פלא: היכן מוזכר בפסוק זה דברי נחמה? והרי אין בפסוק שום רמז על מילים של נחמה ועידוד, וא"כ בְּמָה הנביא רוצה שנתנחם?

וכעת האזינו היטב, לתשובה המופלאה על שאלה זו:

בפסוק הזה של הנביא ישעיהו, לא כתוב סתם נחמה, אלא טמון בנחמה זו תקווה גדולה ועידוד רב!

היכן? במילים של הפסוק עצמו: נחמו נחמו - "עמי"!!!

כלומר, הקב"ה אומר: אתם עם ישראל, גם כאשר אתם טובעים בים של צרות, ויש לכם בעיות מכל הצדדים, מבפנים ומבחוץ, בכל זאת - תתנחמו בדבר אחד: סוף סוף אתם "עמי"! אינכם מופקרים וזרוקים לגורל הטבע, ח"ו. גם בתוך כל מערבולת הצרות - מ"מ אין זה סתם אדם אכזר שמכה אותנו - אלא הקב"ה אבינו - הוא זה שמחזיק במקל... בזה בלבד צריכים אנו להתנחם ולהתעודד...!

שכן, אם האבא מכה אותנו - אז אנו יודעים, שעדיין יש לנו עוד תקווה! הוא לא ניתק מאיתנו את הקשר! הוא נשאר עדיין האבא שלנו! וידוע שאין אבא בעולם שמתאכזר על בניו, ובסופו של דבר הוא יתן לנו פיצוי מלא, על כל פגיעה וכאב שנגרמה לנו בציפורן הכי קטנה... שכן, אבא, נשאר לעולם - "האבא" של בנו...!

וזהו גם מה שדוד המלך מתנחם ואומר (בספר תהילים): "שיבטך ומשענתך - המה ינחמוני"!

גם שאני מקבל מכות מה"שבט" (המקל) בכ"ז, אני מיד מתנחם ולא נשבר ברוחי!

למה? בגלל שאני יודע שזה "שבטך" - זה המקל של הקב"ה! האבא שלנו בשמים! ובידיעה זו בלבד - אני מתעודד, שכן, אם האבא נמצא איתי, גם כשהוא מכה אותי - עדיין יש מקום לשמוח... שאחרי הכל, אנו יודעים שאנחנו נמצאים תחת השגחתו של האבא הגדול שלנו! הוא לא זרק אותנו להיות תלויים ב"גורל הטבע" ח"ו, ולא ב"מזל העיוור", וגם לא ב"מקרה" של העולם האכזר, אלא אנו נִשְׂאִים תמיד על כפות ידיו של האלוקים - בכל מאורעות החיים!!!

וזהו "נחמו נחמו - - - עמי"! תתנחמו בזה שסוף סוף אתם עמי! בנים יחידים לאבא הגדול, שיש לו רחמים לאין סוף... ואבא גם שנותן מכה - אבל תמיד אחרי זה באה - הלטיפה האוהבת של האבא הרחום...!

ד. נקודה רביעית - שגם בה יש הרבה בכדי להתעודד ולהתנחם:

שאמנם סוף כל אדם למיתה, ואולם עלינו לדעת, שבכוחינו אנו להמשיך לְהֵטִיב עם הנפטר, ולגרום לו הנאה וקורת רוח גדולה - מדי יום ביומו! ויותר מזה: הנפטר למעלה בשמים, לא יכול יותר להזיז את עצמו, ולרומם את דרגתו! מה שהוא לקח איתו בתוך השק - זה מה שיש לו! עם זה הוא צריך להתמודד, ולקבל על זה שכר, או עונש ח"ו.

ואמנם, כל זה אָמוּר רק כלפי הנפטר, שהוא כעת "מוגבל" ולא יכול להעלות את עצמו מדרגה לדרגה, ואולם בניו יוצאי חלציו - ודאי ובודאי - שיכולים להפוך את גזר דינו של הנפטר מחובה - לזכות! מגיהנום - לגן עדן!

כל מצוה, כל לימוד תורה, כל צדקה, וכל קדיש שהבנים אומרים - הרי זה נזקף לזכותו של הנפטר! שהרי הוא זה שהביאם לעולם, ובזכותו הם כעת חיים ויכולים לקיים מצוות, נמצא שְׁמוּנָה החשבון של הנפטר - לא מפסיק לפעול גם לאחר מיתתו... הבנים שלו הם ממשיכים להכניס זכויות לחשבון המצוות שלו...

ודבר זה למדנו מתוך דברי הגמרא במסכת סנהדרין (דף ק"ד.) שם לימדו אותנו חז"ל: "בָּרָא - מזכה אבא", כלומר, שהבן יכול לְזַכּוֹת את אביו, ולהעלותו מדרגה לדרגה, על ידי שצובר לזכותו זכויות של תורה ומצוות!

וכעין זה מצינו גם בנוסח תפילת ראש השנה, שם אנו אומרים, דבר שלכאורה נראה מפליא מאד: "ספרי חיים ומתים - לפניך נפתחים"!

שמעתם? גם החשבון של המתים שכבר מתו, גם להם עושים דין וחשבון בראש השנה! ודבר זה נשמע מוזר: הרי הם מתו לפני הרבה זמן, וקיבלו כבר את שכרם או עונשם, ועל מה יש לדון אותם יותר?

אלא - התשובה היא: שאמנם נכון שהחשבון ה'פרטי' שלהם ניסגר, אולם הם הרי השאירו אחריהם את "ממשיכי דרכם", בנים וצאצאים שהם חלק מגופם וּמִדָּמָם, והוריהם - הם אלו שהביאו אותם לעולם, והם אלו שחינכו אתם ללכת לפי הקו וההשקפה שלהם, וא"כ גם עליהם צריכים ההורים להמשיך ליתן את הדין, אם לטוב - שאז מעלים אותם בדרגה. ואם ח"ו לרע - שאז דבר זה נזקף לחובתם, וח"ו מורידים אותם מדרגתם!

וא"כ, הרי לנו הוכחה מפורשת, שגם לאחר מיתה - עדיין הבנים יכולים להמשיך "לְהַחֲיוֹת" את הנפטר, על ידי התורה והמעשים טובים שלהם!

נספר לכם כאן מעשה מסעיר, ומזה תבינו היטב - את גודל האחריות שיש במעשיהם של הבנים - כלפי הנפטר.

המעשה אירע ברוסיה בשנת 1951, בזמן שלטונו של סְטָאלִין (ימ"ש). היתה אז אַנְטִישֶׁמִיוּת נוראה, עד שממש היה פחד לצאת לרחוב. רוסיה היתה סגורה ומסוגרת מאחורי מסך הברזל, וקיום המצוות היה כרוך ב'מסירות נפש'!

וכאן - מספרת הגברת בתיה ברג שתחי', על מסירותו של אביה בקיום המצוות בתוך החשיכה של רוסיה. וכך היא מתארת:

גָּרְנוּ בעיר 'קִיֶבּ' במרתף, 17 מדרגות מתחת לאדמה, ושם היינו שומרים בהחבא על מצוות התורה, מתוך פחד ומסירות נפש.

והנה, בסופו של דבר נתגלה הדבר ע"י הלשנה, ואבא נתפס על ידי אנשי הק.ג.ב. בחשד לפעילות במחתרת. הוא הושם בתוך 'צינוק' של מטר על מטר, עד...שב - 6 למרץ 1953 סטאלין מת, ואבא שוחרר מִתָּאו כשכולו זב דם...

וכאן, מספרת הגב' בתיה, יום אחד פנה אלי אבי, (שאז הייתי עוד ילדה כבת - 10-12) ואמר לי בזה הלשון: "בתיה! הנני כבר זקן, ואת יודעת שהיו לנו בנים, וכולם מתו במלחמת העולם. ועכשיו נותרתי גלמוד, ואין לי מי שיגיד אחרי קדיש... אני מאד מבקש ממך: בבקשה ממך, אני רוצה שאת תהי הקדיש שלי! את תהי המצבה שלי!

כך אמר לי אבא, כשכל כולו מרוגש, ועיניו נוצצות מדמעות.

נדהמתי כּוּלִי, ולא ירדתי לסוף דעתו של אבא, בקושי הצלחתי להוציא את המילים, ולשאלו:

"טוב אבא. קדיש זה 'תפילה', ואני מוכנה להתפלל לזכותך בכל יום ויום. אבל מצבה הרי זה "אבן", וכי אני יכולה להיות 'אבן'? לְמָה התכוונת בזה שאמרת ש"אני יהיה המצבה שלך"?

השיב לי אבא: "מותָקָ'ל, לא הבנת אותי! ה"שיש והאבן" זה לא המצבה של האדם, התכוונתי למצבה שאדם לוקח איתו למעלה, וזה המעשים הטובים של הילדים שלו! התורה והמצוות שהם מקיימים לזכותו!

"ותדעי לך - הוסיף אבא להסביר לי, כשאת תצאי לרחוב, את יכולה לעשות לי "מצבה" הכי טובה שיכולה להיות! לפי ההתנהגות שלך, לפי הצניעות שֶׁבַּלְּבוּשׁ שלך, אנשים שרואים אותך, אנשים שמדברים איתך, כולם יצביעו ויגידו עליך: "תראו! זאת הבת הצנועה של אדון מַיְזְלִיק! איזו זכות יש לו בשמים, שיש לו בת צַדֶּקֶת כזו! ואז, כשתקדשי שם שמים ברבים - זו תהיה המצבה הטובה ביותר עבורי!

כך אמר לי אבא. ולפני שנפרד ממני, הוסיף לי בלחישה ובלשון מתחננת: עוד בקשה צנועה לי אליך: אנא ממך! "אל תסחבי אותי חזרה מגן עדן"! אל תעשי מעשים רעים, שיגרמו לי בשמים לצאת מגן עדן, ולהצטער בגללך!

זו ה'צוואה' שלי אליך: שבכל מעשה ופעולה שתעשי במשך החיים, אנא חשבי רגע אחד לפני זה: האם במעשה זה, אני מַעֲלָה את אבי בדרגות בגן עדן, או שח"ו - אני גורמת לו במעשה הזה להצטער, שיגרשו אותו מגן עדן, בגלל המעשים הרעים שלי...

עד כאן תוכן המעשה, שֶׁמְּרַגֵּשׁ ומרעיד את כל נימי הלב. וצוואה זו - צריכה לחזק גם את קרובי הנפטר, וכל חייהם עליהם לזכור:

אל תגרמו במעשיכם שיוציאו ח"ו את הנפטר מגן עדן!

[וכפי שבאמת כתב רבינו הגר"א בפירושו למשלי (כ"ט - י"ז) וזה לשונו שם: "ועוד... כי אפילו הצדיק, אם יש לו בן רשע - אזי נוטלין אותו מגן עדן לגיהנום כדי שיראה ביסורי בנו". עד כאן. והדברים מבהילים!]

ולכן על הבנים לדעת, שכעת במעשים שלכם - אתם הקובעים - את דרגתו הרוחנית של הנפטר למעלה!

ישנה מצבה מ"אבן". ואולם ישנה גם מצבה של "נשמות חיות", שהם הבנים של הנפטר, שאם הם ממשיכים ומתחזקים בתורה ובמצוות - זו המצבה והקדיש המעולה ביותר - שעושה נחת רוח גדולה לנפטר!

ודבר זה צריך לעודד הרבה. ומצד שני - זה גם מחייב הרבה!

נזכור תמיד:

אמנם הנפטר מת, ונעשה 'חופשי' מן המצוות, ויותר הוא לא יכול להוסיף לעצמו זכויות שיכריעו לו את הכף, אולם יש לו עדיין את ה"אופְצְיָה" לְזַכּוֹת את עצמו בדין, וזאת אם

הוא השאיר כאן למטה בעוה"ז את זרעו אחריו, שהם נחשבים ה"רגליים" של הנפטר, והם יכולים להוליך אותו לגן עדן, או ח"ו לגיהנום!
הכל תלוי - לא רק במצבה ובקדיש וב"אזכרות" שעושים לעילוי נשמתו - אלא בעיקר במעשים של הבנים, שהם עושים במשך חיי היום יום, בזה עליהם לזכור תמיד ולקחת בחשבון:
האם במעשים שלהם הם מוסיפים "זכויות" לחשבון של הנפטר, או ח"ו "חובות"? האם הנפטר 'מתגאה' בשמים במעשים שלהם, או שח"ו הוא 'מתבייש' בהם - - -? האם יש לנפטר 'נחת רוח' מהבנים שלו, או ח"ו להיפך? - - -

זהו הַמֶּסֶר החשוב, שצריך לעמוד לנגד עיניהם, לאורך כל החיים!
אלו הם סיכום ארבעת הנקודות, שיכולים לתרום הרבה נחמה ועידוד, הרבה אמונה ותקווה, והרבה כוחות מחודשים, באנשים שבורי הלב.
ולתועלת הקוראים, נסכם את ארבעת הנקודות בקצרה:
א. עידוד ראשון - בזה שגילנו שהנפטר לא גמר את חייו, אלא היה זה בסך הכל "מַעֲבַר חֲצַיָּה" לחייו הנצחיים. וכל כך טוב לו למעלה, עד שהעיד לנו הסטייפלר, שאילו היו נותנים לו רשות לחזור שוב לעוה"ז - הוא לא היה מסכים!!!
ב. עידוד שני - שאחרי הכל - אין זו "אבידה לנצח", כיון שמובטחים אנו מהקב"ה ש"המתים עתידין להחיות", וא"כ בכל רגע ורגע יש סיכוי שנשוב לראותו, אם נהיה ראויים לכך!
ג. עידוד שלישי - בזה שגילנו, שמי שמחזיק במקל שהכה בנו את המכה - זה היה בסך הכל האבא שלנו הקב"ה! ואבא, הרי לעולם לא חפץ ולא אוהב שהבן שלו יסבול ויצטער, ולכן גם כשהוא נותן מכה - הוא כבר מכין בצד את הפיצוי על הכאב שנגרם ... וזה מעודד אותנו הרבה, ברגע שאנו יודעים שאנו לא "הפקר", והעולם הוא אינו "אכזר" אלא יש מישהו מלמעלה שֶׁשָּׂם עין עלינו, ומחכה לרגע שבו הוא יוכל להחזיר לנו פיצוי ועידוד - על כל הסבל והכאב!
ד. עידוד רביעי - בזה שגילנו, שעדיין לא נפסק הקשר בינינו לבין הנפטר! כל מעשה טוב, כל תפילה בכוונה, כל הימנעות מעבירה - נזקפת לזכותו של הנפטר, וּמִסְפַּר החשבון שלו ממשיך לפעול גם לאחר מיתתו...!
ודבר זה מעודד אותנו הרבה, ברגע שאנו יודעים, שהנפטר נהנה ומתענג בעוה"ב - והכל בזכות המעשים טובים שלנו, שצברנו לזכותו!
אלו הם ארבעת הסיבות לעידוד ולתקווה. ונקווה שבעזרת השם הדברים יחלחלו בתוך הלבבות השבורים, ובאמת יעודדו אותם לדעת שאכן עדיין לא אבדה תקווה! ורק "גַּלְגַּל"

הוא שחוזר בעולם. היום האדם בצער ויאוש - מחר הוא יכול להיות שמח ומאושר בחלקו. והכל תלוי בתפילה ובתקווה לבורא העולמים שֶׁיְזַכֵּהוּ לכך!
לא נותר לנו אלא לאחל ולברך:
יהי רצון שיפתח הקב"ה לכל בית ישראל "שערי שמחה", ולא ישמע עוד שוד ושבר בגבולינו. ויזכנו הקב"ה לעובדו רק מתוך שמחה ורינה, גילה ודיצה, ויריק לנו הקב"ה אושר ושמחה עד בלי די. אמן ואמן.

להיכן הלכו כל הדמעות - - - ?

כותרת זו שבראש העמוד, היא שאלה כואבת שמציקה לרבים רבים מאתנו. שלפעמים האדם מתפלל ובוכה להקב"ה על דבר מסויים, מתחנן ושופך דמעות כמים כדי שתתמלא בקשתו, ובכ"ז, בסוף הוא מתאכזב לראות - שלא "זָז" כלום! המצב לא השתפר ולא השתנה מאומה!
ודבר זה מכניס את האדם לידי עצבות ודיכאון ואכזבה קשה ועמוקה, ולפעמים הוא זועק לאלוקים במרירות מתוך עימקי ליבו:
"לָמָּה? למה עושים לי כך? הרי באמת שפכתי את כל ליבי לפני ה'! מעומק ליבי התפללתי אליו! הרבה תחנונים ודמעות נשפכו על הארץ, והתפילה שלי יצאה מעומק הלב והנשמה! וא"כ כיצד זה יתכן, שבסוף האלוקים "התעלם" מכל זה? "התעלם" ממני ומכל התחנונים שלי? להיכן הלכו כל הדמעות ששפכתי לפניו" - - - ?
[ושאלה מעין זו - נשאלה גם בזמנו לגבי החייל מרדכי נחשון הי"ד. שכזכור, הוא נחטף ע"י מחבלים כ"בן ערובה", והיה נתון בסכנת חיים. ואז, באותו ליל שבת קודש (פרשת לך לך, שנת תשנ"ה) התאספו המוני בית ישראל לתפילה וזעקה לפני בורא עולם שירחם על החייל החטוף ויצליח את שיחרורו. כל בתי הכנסיות והישיבות הקדושות בארץ ישראל - 'הִשְׁחִירוּ' מרוב בני אדם, הכל עזבו את סעודת השבת, ובאו לזעוק ולהתחנן על - הצלת חייו של החייל, ולא עוד - אלא שבאותו שבוע, בליל שישי, התאספו 50 אלף יהודים במקום המקודש, בכותל המערבי, ושם בכו והתחננו להקב"ה, שירחם ויציל את החייל החטוף! ובכ"ז, מה היו התוצאות בסוף? במוצאי אותה שבת באה ההודעה הַקָּשָׁה: השבוי נירצח!!!
ואז, שאלו הרבה אנשים את אותה שאלה: הייתכן? להיכן הלכו כל רבבות הדמעות של אלפי אלפי עמך בית ישראל? להיכן הלכו כל התפילות והתחינות שהתחננו לאלוקים? - - -]
והנה, זוהי שאלה קשה וכואבת, שאנו אין בכוחינו לענות עליה ולדעת חשבונות שמים. ואולם, אנו מעדיפים להעלות כאן את תשובתו של מרן גדול הדור הרב ש"ך זצוק"ל,

שגם הוא נשאל בזמנו בשאלה הזאת, ותשובתו - היתה מדהימה ביותר ומעודדת מאד! ממש "מים קרים על נפש עייפה"! ולכן האזינו היטב לתוכן המעשה שהיה אז עם הרב: הסיפור אירע בשנת תשמ"ב, בשנה זו התקיימו תפילות בכל יהדות הארץ והעולם לשלום החלמתו של גדול הדור מרן הסטייפלר, שהיה אז בימי זיקנותו חולה מאד, במשך שלשה שבועות רצופים התפללו רבבות עם ישראל לרפואתו של הסטייפלר, עד שממש זיעזעו בתפילתם את כל "אמות הסיפים"!

ובכ"ז, בסופו של דבר מה קרה? הסטייפלר נפטר!

ואז, נכנסו אל מרן הרב ש"ך והיקשו בפניו את השאלה הקשה: "להיכן הלכו כל הדמעות של אלפי אלפי יהודים? הרי רבבות בני ישראל מכל העולם שפכו דמעות כמים למען החלמתו של הסטייפלר, וכיצד יתכן שכל התפילות והדמעות האלו התבזבזו על "חינם" - ללא שום תועלת ושינוי בשטח?

ואז השיב להם הרב ש"ך, תשובה מדהימה ביותר - בזו הלשון:

"יַקִּירִים שלי! היודעים אתם איזה תוכניות מְנַהֲלִים היום בבנק? בכל בנק יש מסלול מיוחד של 'תכנית חסכון' שנקראת בשם "השקעה לטווח ארוך", שבו האנשים מפקידים את כספם לשעת מצוקה, למצבי לַחַץ של "פשיטת רגל" ח"ו, שאז הכסף הזה ישמש להם כ"קרש הצלה" ויחזיק אותם שלא יפלו ח"ו ממעמדם, אלא יוכלו להציל את עצמם ואת חייהם בכסף הזה שהיה מונח להם ל"שעת חירום"!

וא"כ דעו לכם - המשיך הרב ש"ך לומר, שגם להקב"ה למעלה יש כמין "בנק" לתוכניות חיסכון ל"טווח ארוך", ולפעמים כאשר יהודי מתפלל על דבר מסויים, והקב"ה יודע שאי אפשר כעת למלא את בקשתו (מְסִבּוֹת ושיקולים שונים) אז מה עושה הקב"ה בכל התפילות והדמעות ששפכו לפניו? וכי הכל נישפך אל תוך "הים"? חס ושלום! אלא הקב"ה פותח אז את "תוכנית החיסכון" שלו, ולוקח את התפילות ומפקיד אותם בתוך "בנק התפילות"! לוקח את הדמעות - ומפקיד אותם בתוך "אוצר הדמעות"! וכך הקב"ה יושב ומחכה - - -

עד... שמגיע יום אחד, שהאדם הזה זקוק לישועה, זקוק לפתח של הצלה שֶׁיְּחַלֵּץ אותו ממצבו הקשה, זקוק הוא להרבה זכויות ומליצי יושר שיעמדו לזכותו כדי להחלץ מצרתו - - -

אלא, שדוקא אז - הקב"ה רואה, שכרגע אין לאדם הזה מספיק זכויות כדי להענות לבקשתו! עדיין לא נתמלאה "מנת היסורים" שלו שעליו לעבור, כדי שיקבל כבר את הישועה! הוא עדיין אינו ראוי לִיְשׁוּעָה!

ואז, מה עושה הקב"ה? מיד פותח הוא את 'תוכניות החיסכון' של התפילות והדמעות שהאדם הזה יתפלל פעם (וחשב שזה הלך לאיבוד) ובזכות הדמעות האלו - הקב"ה מתרצה ומתפייס, ותיכף סוגר לאדם את "החשבון", ושולח לו את הישועה וההצלה ממרום!!!
"נמצא - סיכם הרב ש"ך - שאף דימעה לא הלכה לאיבוד, ואף תפילה לא שבה ריקם, אלא הן ממתינות ועומדות לפני כסא הכבוד, ומחכים לרגע שבו יוכלו לפעול לזכותו של האדם ולשלוח לו את הישועה, ולהחזיר לו בכך את האושר לחיים!
וזהו באמת מה שדוד המלך אומר בספר תהילים (מזמור נ"ו): "שימה דמעתי בנאדך, הלא בספרתך"! כלומר, דוד המלך כאן מגלה לנו, שהדמעות - לא רק שאינם הולכים לאיבוד - אלא הקב"ה עוד יושב וסופר כל דימעה ודימעה בפני עצמה (!!!) ומכניס אותם אל תוך "נאדך", כלומר, אל תוך "בנק הדמעות" שברשותו, ושומר אותם ל"שעת חירום", שעה שבה האדם יהיה זקוק לישועה ולרחמים, ואז הקב"ה פותח ולוקח את דמעותיו, ומושיע אותו - בזכותם!!!
מסופר על אישה אחת שבאה אל הרב הצדיק אריה לוין זצוק"ל וביקשה לבכות לפניו, אמר לה הרב לבכות בבקשה, אבל לא לפניי אלא לפני בורא עולם. החלה האישה למרר בבכי, ותוך כדי בכיה סחה לו שבעלה חולה קשה ואפסה תקוות הרופאים, אמר לה הרב הקב"ה יחוס וירפא אותו. לאחר כמה ימים באה האישה ושוב מיררה בבכי לפני הרב וסיפרה שבעלה נפטר. הרב ישב וניחם אותה במשך שעה ארוכה בדברים היוצאים מן הלב, לב טהור. אמרה האישה לרב ברצוני לשאול אותך שאלה, אמנם ניחמתני כדרך שבני אדם מנחמים, אולם יאמר לי הרב מה עם אותן אלפי דמעות שבהם הרטבתי את ספר התהילים הזה כאשר בכיתי בימי מחלתו של בעלי? אמר לה הרב: בתי היקרה לאחר מאה ועשרים שנה כשתגיעי לבית דין של מעלה תווכחי לדעת כמה גזירות קשות ורעות בוטלו בגלל אותם דמעות שלך. אין דמעה אחת שהולכת לאיבוד. דוד המלך ע"ה אומר בתהילים "נודי ספרת אתה - שימה דמעתי בנאדך הלא בספרתך" (תהילים נו, ט) שאת כל הדמעות שהזיל אדם בימי חלדו, וכוונתו הייתה לשם שמיים הכל נספר ונשמר ובאותן דמעות מוחק הקב"ה את עוונותיו של האדם.
לפני כמה שנים אירע אירוע טראגי כשמחבלים ארורים ימ"ש חטפו חייל יהודי נחשון וקסמן זצ"ל הי"ד, הנסיון לחלצו ע"י כוחות הבטחון נכשל והחייל נהרג ע"י המחבלים, מרגע שנודע על החטיפה ועד נסיון החילוץ נקרא הציבור לקרוא תהילים לשלום החייל, ואכן רבבות נרתמו למצווה יקרה זו "לא תעמוד על דם רעך". לאחר מותו של נחשון וקסמן הי"ד שאלו העיתונאים המרושעים בציניות ובאריכות את אביו של נחשון: ומה

הועילו פרקי התהילים שקרא עם ישראל להצלת בנך?? אמר להם האב האמיץ שקידש שם שמיים ברבים בפשטות: פרקי התהילים גרמו שלא יהיו יותר נפגעים לכוחותינו בפעולה הזו, מי יודע כמה נפגעים חלילה היו צריכים להיות לכוחות הבטחון אילולא אלפי פרקי התהילים והדמעות ששפכו נשים צדקניות שבעם ישראל על שלומם של החיילים שמוסרים גוף ונפש למען עם ישראל.

דברי הפלא יועץ ערך 'בכיה' וז"ל: "כשאומר תקון חצות, ובפרט בתשעה באב, ירבה בבכיה תאניה ואניה. וכן על אדם כשר שנפטר, שיש לו צער, צריך לבכות, שהרי אמרו (שבת קה ב) כל הבוכה ומתאבל על אדם כשר מוחלין לו על כל עונותיו. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (שם), שכל הדמעות שאדם מוריד לשם שמים, כדבר האמור וכל כיוצא בזה, הם חשובים מאד לפני ה' עד שסופרן ומניחן בבית גנזיו. הנה כי כן לו בכח יגבר איש להוריד כנחל דמעה, דבר בעתו מה טוב:

והן אמת שאין הדמעות צרורות בשמלותינו להוציא אותן בעת שנרצה, וכמה פעמים אנחנו רוצים לבכות בכי גדול כדת מה לעשות ואנחנו אומרים, מי יתן ראשנו מים ועיננו מקור דמעה ונבכה יומם ולילה, אבל מה נעשה כאשר דלתי עינינו סגורות ומסגרות אין יוצא אפלו דמעה אחת, וזה מחמת מעוט ערכנו וקצר השגתנו, שאין אנו יודעים מה חסרנו, ונפשנו לא מטהרה, ועיני נפשנו חשכו מראות ברע אשר גרמנו ואין אנו מרגישים ברעה אשר אנו נמצאים... אך אם לא יכול בשום אופן להוציא דימעה, יתן את קולו בבכי, שגם הוא חשוב לפני ה' ומבריח את המקטרגים, כדכתיב (תהלים ו ט): סורו ממני כל פעלי און כי שמע ה' קול בכיי"... וכ"ו. עיי"ש.

דרשה ב' - להספד \ אזכרה

"תנו כבוד לבהמה"!!!

סליחה, מותר לך לאכול בשר בהמה? באיזו 'זכות' האדם עדיף מהבהמה? איזה 'יתרון' יש לאדם יותר מהבהמה?

כל האמת - "בַּפָּנִים"!

ישנו סיפור עממי, על פילוסוף אחד מחכמי אומות העולם, שראוהו פעם הולך ברחובות 'אָתוּנָה' (עיר הבירה של יוון), כשבידו האחת הוא מחזיק נר דולק בצהרי היום, ונראה היה כמחפש דבר מה... התפלאו העוברים ושבים על האדם המוזר, שהולך בצהרי היום לאור השמש המסנוורת עם נר דולק- - -

ניגשו אליו ושאלוהו:

"אדוני, מה לך מחפש לאור הנר - בצהרי היום המאירים כשמש?

ענה להם אותו פילוסוף בסבר פנים רציניות:
"בן אדם" - אנכי מחפש - - - !!!
ואכן, צדק הוא אותו פילוסוף. היום, לאור כל מירוץ החיים המטורף, שאנשים רצים אחרי כסף וכבוד, אחרי תאוות והנאות, וכו', קשה מאד למצוא "בן אדם" שֶׁלֵּיו ורגוע, שיודע בדיוק מהי מטרת בואו לזה העולם, האם הוא נפל לכאן ב"מקרה", או אולי הוא נשלח לעולם כדי למלאות איזו שהיא 'מְשִׁימָה' בחייו, ומצפים ממנו שהוא אכן ימלא אותה בשלימות ובנאמנות!
וזוהי מטרת כל דרשתינו כאן, כדי להגדיר בדיוק, מה נקרא "בן אדם"? - - -
והנה, אם באמת נעצור לרגע את זרם החיים השוטף, ונתחיל לחשוב קצת לעומק, נגלה להפתעתינו שכל העולם הזה הוא "בדיחה אחת גדולה"!
הבא וננסה לחשוב יחד: אם באנו לעולם בשביל לחיות - למה אנו מתים? ואם באנו לעולם בשביל למות בסוף - בשביל מה אנחנו חיים? - - -
אם סופו של האדם לְהֵאָכֵל ע"י תולעים, א"כ נמצא ש'תולעת קטנה' יותר חשובה מן האדם! היתכן?!
ובקיצור נשאל: מהי התכלית המבוקשת שמצפים מאתנו מכל הביקור הקצר שאדם עורך כאן בעוה"ז?
נעשה לעצמינו חשבון קצר, ותראו עד כמה הדברים מצחיקים:
האדם בעולם הזה - אוכל, טוחן, מוציא. אוכל, טוחן, מוציא. וחוזר חלילה, ממש כמו מכונת "מיקסר"!
בממוצע ליום, האדם אוכל 6-10 קילו אוכל, + 6 ליטר של שתיה. ואם נכפיל זאת ב - 365 הימים של השנה, יוצֵא לנו שהאדם אוכל במשך השנה כולה - למעלה מ'טון' אוכל!!! זאת אומרת - "משאית" של אוכל! [5 מילארד עופות נשחטים מדי שנה לאכילה!!].
ואם יחיה האדם 100 שנה, אז יֵצֵא לנו שהוא אכל במשך חייו - 100 טון! ממש כמו משקל של - אוניה!!! ובסוף, אחרי כל זה, עם איזה משקל הוא מת? בקושי 50 קילו!
נו, וכי זה לא נראה לכם "בִּזְבּוּז" כל ה - 100 טון, שהאדם אכל והוציא החוצה???
והבעיה, שגם את ה - 50 קילו הנותרים - גם את זה אוכלים התולעים, וא"כ היכן כאן השכל וההגיון?
ואותה שאלה יש לשאול על אדם שהשקיע כל חייו על גופו, ופיטם את בשרו במאכלים הכי יקרים והכי משובחים שיש, עד שבמשך כל 70 שנות חייו - הוא אכל בממוצע אוכל בשווי של חצי מליון דולר(!!!).

ובכ"ז, בסוף, עם איזה 'מחיר' הוא מת? עם חצי דולר בלבד!!! כן! גופו כבר לא שווה יותר מחצי דולר! הבשר, החלבון, הברזל, והעצמות שבגופו - הכל אצלו מתפורר ונירקב!
וא"כ, האם אין זה טֵרוּף להשקיע כל החיים בסכום כזה ענק של חצי מליון דולר - ואח"כ - לקבל רק חצי דולר בלבד?! מה ה'תכלית' שיש בכל החיים העלובים האלו???
הרי השאלה כאן זועקת: בשביל מה נברא האדם - אם בסופו של דבר ה-כ-ל נלקח ממנו?
- - -
וּנְחַדֵּד יותר את השאלה:
היתכן שיבנו "מגדל שלום" של 100 קומות, ישקיעו מיליונים של דולרים, וימלאו את כל המחלקות בסחורה ובמוצרי פאר, וברגע שמגיע "טקס הפתיחה" - בְּמָקום לגזור את ה"סרט" של שער המגדל ולהרים 'כוסית' לחיים - בְּמָקום כל זה מחליט בעל המגדל להפעיל מיטען רב עוצמה של 'חומר נפץ' ולפוצץ את כל הבנין! הרי אדם כזה יצטייר בעינינו כְּ'מְטוֹרָף' ובלתי שפוי לחלוטין!
אם בסוף הוא חושב להרוס את כל היצירה הזאת - א"כ בשביל מה הוא בנה מלכתחילה את כל ה'אימפריה' הזאת? וכי לא חבל על כל ההשקעה והעבודה המפרכת שטרחו בכל הבנין הענק הזה?
ואותה שאלה בדיוק, ברצונינו לשאול - לא לגבי 'מגדל שלום' - אלא ביחס לַיְצוּר המכונה בשם "האדם". 70 - 80 שנה האדם משקיע וּמְטַפֵּחַ את גופו, וּמְבַסֵּס את מעמדו. הוא נעשה כמו "הָר אדם", שָׁמֵן, בריא, טוב, מוצלח, בעל הישגים ועתיר נכסים, בעל משפחה, עם נכדים ונינים וכו'.
ובקיצור, לאחר שסוף סוף הוא הצליח להגשים את כל 'חלום' חייו, ונהיה כבר "מסודר" בחיים - דוקא אז מחליטים בשמים לקחת אותו?
אחרי שֶׁבָּנוּ את כל המגדל הענק הזה במשך 70 שנה רצוף - דוקא אז מחליטים לפוצץ אותו? א"כ לשם איזו 'תכלית' בראו אותו מלכתחילה - - -?
נו, וכי העולם הזה הוא לא 'מצחיק' באמת?
והאמת היא, שאם נמשיך עם חשבון אמיתי, נגלה שהעולם הזה הוא - עוד יותר מצחיק!
יש לכם ספיקות בדבר? בבקשה המשיכו להאזין להמשך השורות הבאות:
הנה, אם נחשוב קצת יותר לעומק, נגלה, שאפי' 'בעל חיים' כבר יותר טוב מן האדם הגשמי! בין בזמן שהוא חי, בין בזמן שהוא מת! והרי לפניכם החשבון הפשוט:
בזמן שהוא חי: האדם צריך להזיע ולעבוד קשה למזונותיו. ואם לא ידאג לפרנסתו - יגווע ברעב!

וכן האדם מטבעו הוא גם חלש ורגיש יותר לחולאים, הרבה יותר מן הבהמה. אם לא יתלבש טוב - יחלה. אם לא יאכל טוב - יפול למישכב! האדם נחשב לחדל אונים, ונגיף הכי קטן של "וִירוּס" - מצליח להפיל את כל האדם ה"ענק" הזה...
ולעומת זאת, הבהמה אינה צריכה לעבוד ולהזיע קשה בכדי להשיג את מזונותיה. כל "פח זבל" - הוא כבר מאכל מעדנים בפני החתול. וכל "עשבי השדה" - הם מאכל משובח בפני הבהמות... ויותר מזה: העשבים הללו מזינים אותה היטב, והיא שוקלת חצי טון! (700.600 קילו).
'ביגוד' - הבהמה כלל לא חסרה, משום שהקב"ה כבר דאג לה, וברא לה עור מְחוּסָן, שמתאים לשני התקופות: קור וחום.
[ולמשל: לתרנגול - יש את החום של הנוצות
לכבשה - יש את החום של הצמר.
לשועל - יש את המגן של הפרווה.
לדג - יש שריון של קשקשים.
לצב - יש 'בית מוגן' שהוא נושא על גבו.
לחילזון - יש חום של בית "הקנוכיה".
לכל הבהמות, החיות, והרמשים - האלוקים ברא בגופם "מגן" ששומר עליהם מפני הקפור. רק אצל האדם גופו עומד חסר אונים בפני הקפור, והוא עומד כמו "דַּחְלִיל" מפני כל רוח או קור...!]
וכן הבהמה מטבעה היא חזקה. חסונה, ולא כל "וירוס" קטן מפיל אותה...
וא"כ, אם 'בעל חיים' עולה על האדם בכל היתרונות הנ"ל, אז באיזה דבר האדם שווה יותר ממנו?
ושמא תאמר: האדם יש לו יתרון בזה שיש לו "שכל" ובזה הוא עדיף על הבהמה. גם זה עדיין אינו נכון! שכן, הבא ונשאל שאלה, מה האדם עושה עם השכל:
* האם הוא מנצל את השכל - בכדי להשיג יותר כסף ואוכל - מה שכבר מצוי בלאו הכי - לבהמה?
* האם הוא מנצל את השכל - בשביל לארוג בגדים ולבנות בתים - מה שהבהמה בלאו הכי לא חסרה אותם?
* האם הוא מנצל את השכל - כדי לדעת איך לְגָרות עוד ועוד את התאוות הַבְּהֵמִיות שלו - כדי להדמות יותר ויותר - לבהמה?
נמצא, שגם ה"שכל" לא נותן לאדם עדיפות עליונה - על פני הבהמה! וא"כ, בְּמָה האדם עדיף יותר מהבהמה? איזה דבר מאפיין אותו - יותר מן הבהמה?

והפלא הגדול כאן, שגם לאחר המוות - גם אז הבהמה עולה על האדם, ושווה הרבה יותר ממנו!

הנה, ראו את החשבון הפשוט:

הבהמה - לאחר מיתתה: אוכלים את הבשר שלה. שותים את החלב שלה. מתכסים בעור שלה. ותוקעים בקרניים שלה...!

האדם - לאחר מיתתו: תוך ימים ספורים הוא מתפורר, נרקב, והתועלת היחידה שיש ממנו - שהוא מְסַפֵּק לתולעים מאכל טוב ושמן...

[ותתפלאו עוד לשמוע, שאפילו ב"פסולת" שיוצא מהגוף - גם בזה - הבהמה עדיפה על האדם! שכן, בפסולת שיוצא מהבהמה, יש בזה תועלת שלפחות אפשר "לְזַבֵּל" בזה את השדות. ואולם ה'פסולת' של האדם - חוץ מהריח המבאיש והגועלי שיש בזה - אי אפשר להפיק מזה שום תועלת!!!].

נמצא בסיכום, שאדם לא עולה על הבהמה בכלום! לא בחייו, ולא במותו!

וא"כ, בוקעת וזועקת כאן השאלה: איזו נקודה 'חיובית' יש בכ"ז באדם, שבה - הוא כן עולה על הבהמה - - - ?

והתשובה על שאלה זו - היא מדהימה ביותר:

שבאמת - אין!!! אין שום יתרון לאדם על הבהמה! הכל שווה בניהם! (שניהם אוכלים, שניהם פרים ורבים, ושניהם בעלי יצרים ותאוות). ואפילו יש דברים, שבהם הבהמה עולה על האדם, וכפי שנתבאר לעיל.

ומי גילה לנו, שאכן באמת אין שום יתרון לאדם על הבהמה? חז"ל הקדושים! שקבעו לנו בנוסח התפילה את המילים דלהלן: "ומותר אדם מן הבהמה - "אין"!

אין שום יתרון מהאדם על הבהמה! שניהם שוים בדרגה אחת!

[ודבר מבהיל מצינו עוד בדברי חז"ל שהובאו במדרש (בראשית רבה, ל"ג - א') שלא רק - שאין שום יתרון מהאדם על הבהמה - אלא האדם עוד חי ונהנה מהעולם רק בזכות הבהמה(!!!) וכפי שדוד המלך אומר בספר תהילים (פרק ל"ו) "אדם ובהמה תושיע ה'", ודרשו חז"ל (שם במדרש) שכוונת הפסוק: "אדם - בזכות - בהמה, תושיע ה'"! כלומר, שהאדם אין לו זכות קיום מצד עצמו (בגלל 'שחיתות מעשיו') והשפע יורד לעולם רק בזכות הבהמות, והאדם נהנה מהשפע הזה רק בדרך "אגב"! מבהיל!!!]

וא"כ, מה בכ"ז מבטא את ייחודו ומעלתו של האדם? על זה ממשיכים חז"ל ואומרים: "לבד הנשמה הטהורה"! הנה, כאן נעוץ ההבדל הגדול!

לבהמה - יש רק "נפש" בהמית, סגורה ואטומה. שאין עליה כל תביעות ודרישות, וגם לא מצפים ממנה לכלום. היא נולדה כבהמה - והיא גם תמות כבהמה!
ואולם האדם - חוץ מן הנפש שבו - הכניסו לו גם "נשמה אלוקית" שנחצבה מתחת כסא הכבוד!
ונשמה זו מבינה ויודעת הכל, ויש לה הכרה גמורה בבורא עולם!
ותפקידה של הנשמה, להחדיר ולהשריש בתוך שיכלו של האדם את ההכרה בבורא עולם, ולהמריץ אותו לחטוף עוד תורה ועוד מצוות!
נמצא בסיכום:
אדם שחי את חיי החולין שלו, ללא שום תכלית מסויימת - א"כ כלפיו באמת הבהמה עדיפה ממנו! וכפי שהוכחנו לעיל.
ואולם אדם שלוקח את רגעיו ושעותיו, והופך אותם מדבר חומְרִי - לדבר רוחני, לדבר נצחי, אדם שחי עם שאיפות לְרוּחָנִיוּת, והוא משתדל לְסַפֵּק גם את מזונה של הנשמה - אדם כזה בודאי שהוא עולה בהרבה על הבהמה, ולא רק זה, אלא הבהמה עוד נבראה לשרת אותו!
הנה, נספר לכם כאן סיפור מסעיר, שימחיש לנו היטב בְּמָה מְתְבַּטֵּאת מעלתו של האדם - יותר מן הבהמה:
פעם אחת נכנס עובר אורח לבקר בעיר מסויימת, וכיון שבית הקברות היה נמצא בפתח העיר, לכן נכנס לבקר שם תחילה. והנה, תוך כדי הילוכו, הוא מגלה להפתעתו, נוסחה הכתובה על גבי אחת 'המצבות', שחרוט עליה את המילים דלהלן:
"כאן ניטמן הצדיק "פלוני בן אלמוני", שנפטר בגיל 'שלש' - - - השתומם האורח ואמר: בן 3 - וכבר "צדיק"? מוזר ביותר! נכנס האורח יותר פנימה, ורואה עוד מצבה שכתוב עליה: "כאן ניטמן המקובל האלוקי "פלוני בן אלמוני", שנפטר בגיל 'ארבע' - - - שוב התפלא האורח, ושאל את עצמו: "מקובל אלוקי" - בן 4?! אולי נפלו פה ה"אֶפְסִים", וצריך להיות כתוב - "40"...
ממשיך האורח כשכולו אחוז תמיהה, והנה הוא מגלה להפתעתו עוד מצבה שחרוט עליה נוסח מוזר ביותר: "כאן נטמן רבן של כל בני הגולה "פלוני בן אלמוני" שנפטר בגיל 8 - - -
חיפש האורח בשאר המציבות - ולא מצא שום אדם שכתבו עליו שנפטר יותר מגיל 8, אף אחד לא יותר גדול מהגיל הזה... נידהם האורח והירהר לעצמו:
וכי ארץ זו - "אוכלת יושביה" היא???

החליט אותו אורח לשטוח את תמיהתו בפני אנשי העיר. ואכן כך עשה. נכנס אל תוך העיר, ולפי הַגְּלָאִים המוזרים שראה בבית הקברות - חשב הוא לעצמו שבודאי ימצא פה עיר של "גמדים"...ואולם להפתעתו הוא רואה בעיר אנשים זקנים, עם זקן לבן, מקלות סבא, שבודאי עברו כבר את גיל ה-8...

ניגש אל אחד התושבים ושאל אותו: "אמור לי אדוני, מה פשר הדבר המוזר הזה שראיתי על גבי המציבות שלכם? לא מצאתי אפילו מצבה אחת מעל גיל 8, ואילו כאן אני פוגש אנשים שעברו כבר אפילו את גיל ה-80.... וכי אנשים מתים כאן ב'קיצור ימים' ח"ו?

השיב לו אותו אזרח: ראה אדוני! מהשאלות שלך אני מבין שהנך אורח כאן בעיר, ולכן אני מייעץ לך שתפנה אל הרב שלנו, הגר בבקתה בקצה העיר, והוא בודאי יסביר לך את סדר ההנהגה בעיר הזו!

הסכים האורח להצעה, והלך לעבר כיוון ביתו של רב העיר.

ניגש אל הרב, וסיפר לו את הדברים המוזרים שראו עיניו, וביקשו - אם יוכל להסביר לו פשר הדבר.

חייך אליו הרב, וענה לו במתק שפתיו:

"ראה, חביבי! אני מְכַהֵן כאן כרב העיר כבר למעלה מ - 40 שנה, הַשְׁכֵּם וְהַעֲרֵב אני דורש ומסביר לבני עירי, את גודל חשיבות ניצול הזמן לתורה, כיון שימיו של האדם חולפים ואינם חוזרים, ולכן חבל על כל רגע שעובר בבטלה!

ואולם הבעיה, שראיתי ש'זה לא הולך', ובני העיר ממשיכים לבלות את זמנם בהבל ותוהו, ואינם מוּדָעִים כלל לחשיבות ערך הזמן. היודע אתה מה עשיתי - ? המשיך אותו רב לספר, החלטתי - להמחיש להם "בצורה חַיָּה" איך כל רגע של החיים יקר לאין ערוך, ולשם כך פניתי אל אנשי ה"חברה קדישא", והוראתי להם, שמהיום והלאה - הם לא יכתבו על המצבות "בן כמה האדם מת" - אלא יכתבו רק - כמה זמן הוא חי"!

האורח, שלא תפס את כוונתו של הרב, שאלו בפליאה: אינני מבין, הרי הגיל שהוא מת - זהו בדיוק גם הזמן שבו הוא חי, זה אותו דבר, ומה ההבדל?

השיב לו הרב: לא הבנת אותי היטב. ואבאר לך גם את שורש הטעות שלך: אנשים רגילים לחשוב, שכל זמן שהאדם נושם, אוכל, ישן, נהנה - זה נקרא "חיים", וזה מה שנכנס לחשבון החיים שלו, ולפי זה הם מודדים את גילו.

וכאן נעוצה שורש הטעות האיומה!

התורה והיהדות מלמדים את האדם, שבזמן שהוא מתבטל, ומבלה ושורף את זמנו לריק - א"כ:

* הרגע הקודם שלו - כבר מת, ונהפך להיות כבר ל"הִיסְטוֹרְיָה".
* הרגע הבא שלו - אינו יָדוּעַ, וגם אינו בטוח.
* ומה שנשאר לו - זה הרגע הזה, הֶעָכְשָׁוִי, ההווה!

ואם האדם לא מנצל את הרגע הזה - נמצא שהוא הֵמִית את הרגע הזה, והפך אותה ל"הִיסְטוֹרְיָה" שלא תחזור לו ל-ע-ו-ל-ם!

ואולם אם האדם לקח את הרגעים שלו, ועשה בהם מעשה רוחני, נצחי - נמצא שהוא "קנה" את הרגע הזה - לחיים הנצחיים שלו, ורגע זה - הופך להיות קנין הפרטי שלו, שנכנס לחשבון הזכויות שלו! אפילו לאחר מאות שנים - הרגע הזה ישאר לזכותו לנצח נצחים!

ולפי 'השקפת חיים' אמיתית זו - תבין כעת את פשר הנהגת עירנו - הסביר הרב לאורח שעמד כולו נבוך ונפעם, "אצלנו כותבים כמה זמן הוא חי, כלומר, כמה זמן מהחיים שלו הוא לקח וְהֶחֱיָיה אותם - על ידי שרכש בהם תורה ומצוות!

כיון שאת הזמן שהוא בילה ונהנה וחי בהם חיי תאוות והפקרות - הרי הזמן הזה 'נמחק' מחשבון החיים שלו! ולמה? בגלל שכל הנאה שנגמרת ונעלמת מיד לאחר רגע שבו מסתיימת ההנאה - הרי שדבר זה אינו נחשב 'קניין' של זמן, אלא 'שריפה' של זמן! ההנאה "נגמרה" - וגם האדם "גמר" לו את החיים בַּזְמַן של ההנאה הזאת! אתה יכול ליהנות "וְלִמְתּוֹחַ" את הזמן כמו "מסטיק" - אבל בסופו של דבר - לא הרווחת כלום! לא נשאר לך ביד כלום! הנשמה - בודאי שלא הרוויחה, וגם הגוף - הרויח הנאה רק לכמה שניות שאח"כ נעלמו והתאדו כלא היו! הגוף נשאר ריק מכל תוכן - כפי שהיה מקודם!!!

עליך לזכור זאת כל ימי חייך:

- כל בוקר: מפקידים בידי האדם - 86.400 שניות ביממה!
- וכל ערב: 'נמחקות' מחשבונו - אותם שניות שלא הקפיד לנצלן כראוי!

וכך כל בוקר נפתח שוב החשבון מחדש. וכל ערב - 'נשרפת' ה"יִתְרָה" של אותם שעות שלא ניצלם!

זהו "הַקְרִיטֶרְיוֹן" שבו קובעים בשמים את גילו האמיתי של האדם:

כמה שניות בחייו - הוא ניצל וְהֶחֱיָה אותם - ע"י תורה ומצוות. וכמה שעות בחייו - הוא ביזבז וְהֵמִית אותם - ע"י בילויים של צחוק וליצנות!

עד כאן המעשה. ודומה שסיפור מרגש זה, המחיש לנו בצורה ברורה וקולעת - את הקו המבדיל בין - האדם - לבהמה:

יתכן אדם - שיחיה עם שיא ה"לוּקְסוּס" שבעולם! ואולם, לפי השקפת התורה אדם זה יהיה מוגדר כ"מת"! הוא המית ושרף את הרגעים שלו, וחי כמו 'בהמה' שלא עוֹשָׂה חשבון לניצול הזמן שלה...

ואולם יתכן אדם, שלא חי רק את הרגע הזה, אלא מתבונן גם צעד אחד קדימה, ויודע שנתנו לו היום מהשמים 86,400 שניות - בתור "צָ'אנְס" - שאם ינצלם כראוי (בתורה, במצוות, ובחסד) אזי - כל המצוות הללו יכנסו לחשבונו הפרטי, והוא יהפך להיות מיליונר אמיתי...!

זהו ההבדל הדק, שמבדיל בין האדם הַבֶּהֱמִי, שחי את הרגע הזה, לבין האדם ה"דִּיאַלוּגִי" שחי את הרגע הבא...

דרשה ג' ל'הספד \ אזכרה'

"אין אבידה יותר קשה - כאבידת הזמן"!

"שעון החול" שלנו - הולך ורץ לקראת 'שעת האפס'!

הזמן רץ - ומחוגי השעון צוחקים עלינו !!!

ל - ה- ת- ע- ו- ר- ר !

בכל 100 שנה, מתחלפים בכדור הארץ - מליארדים של בני אדם, שכמעט כל אחד מהם חשב, ואף היה בטוח בעצמו, שהמוות - רחוק ממנו והלאה! היה להם מן דמיון כוזב, שהם ימשיכו לחיות "חיי מתושלח"! וכך הם הסיחו את דעתם מלחשוב להכין לעצמם "צידה לדרך" לחיי הנצח.

ובכל זאת, בסוף מגיעה שעת ה"שריקת סיום" והם נאלצים לעזוב את העוה"ז "בידים ריקות"...

וכאן, ברצונינו לשאול שאלה פשוטה:

מדוע באמת אנחנו חיים ב"אַשְׁלָיוֹת"? מהיכן אנו שואבים את "הרגשת הבטחון" הזאת - שהנה "כל החיים לפנינו" ואפשר לבלות וליהנות, מבלי לעשות חשבון ליום המחר!

וכי אם "נעצום את העיניים" ונתחמק מלחשוב על עתידנו - וכי אז המציאות תשתנה והחיים יֵרָאוּ אחרת? והרי פסוק מפורש הוא בתהלים: "ימי שנותינו בהם שבעים שנה. ואם בגבורות שמונים שנה, ואם 'הגזימו' - 120 שנה"!

וא"כ, כיון שאי אפשר להתחמק מן המציאות, מדוע אנו רואים בכל זאת - אנשים, שאין להם את הזמן לחשוב על עצמם אפי' רגע אחד (!!!) ולשאול את עצמם את השאלה הפשוטה:

מה ה"תַּכְלֵ"ס"? הרי בסופו של דבר - האמת תנצח! יגיע היום שהאמת תעמוד לנו מול העיניים, וְתַרְאֶה לנו כיצד 'שרפנו' את כל חיינו בהנאות של הבל שֶׁהִתְאַדּוּ בעשן! האם לא הגיע הזמן שצריך להתחיל לדאוג גם לנשמה שבתוכנו? - - -

הרי אפילו 'חמור עיוור' כבר היה תופס, "שעובדים" עליו כאן בעיניים! נותנים לו הנאות ותאוות - שנגמרים וּמִתְאַדִּים בין רגע, ומשאירים את ליבו של האדם - עם חלל עמוק של עצב ויאוש, ריקנות ודיכאון!

איזה 'חומֶר' זרקו לנו בעיניים, שמטשטש לנו את השכל, ומונע מאיתנו מלהסתכל נכון על המטרה האמיתית של החיים?

איזו תאווה 'מְשַׁחֶדֶת' אותנו להעניק כל הזמן לגוף את "מרץ הנעורים", ואילו את הנשמה - להזניח בצד?

אלו שאלות נוקבות, שצריך כל בר דעת לשאול, או לפחות - לחשוב ולתת את הדעת עליהן.

והנה, בדרשה זו - ברצוננו להשיב על שאלות אלו, על פי מעשה מרתק, שיגלה לנו את הסיבה האמיתית ל'אדישות' הכבידה שלנו. ובזה נרויח שלפחות - לא נְחֻיֵּיה יותר באשליות, אלא נדע בדיוק מי 'מְסוּבֶּב' אותנו בתוך כל "מערבולת" החיים שלנו, ומי הוא זה שמסיח כל הזמן את דעתינו מלחשוב על חיי הנצח שלנו.

ובכן, מעשה היה באדם אחד שעבר דרך גדרות הנהר, ופתאום הוא - שומע צעקות אימים: "הצילו"! "הצילו"!

קפץ האיש מיד לתוך הנהר לראות מה אירע, והנה לתדהמתו מגלה הוא - את בת המלך שנאחזת בשארית כוחותיה, ונאבקת על חייה, בגלי הנהר הסוער - - -

חיש קל שָׂחָה האיש לעברה, הושיט את ידו, ומשך אותה בכל כוחו עד שהגיעו אל שפת הנהר, שם התאוששה הנערה, עד שֶׁאָט אָט הצליחה לחזור אל עצמה.

המלך בשומעו זאת, שאלמוני הציל את חיי בִּתּוֹ מסכנת טביעה, הזמינו לבוא אל ארמונו, וּבְפֶה מלא התרגשות החל להודות לאיש מטיבו, וכאות תודה והוקרה על מעשהו, נתן לו המלך "פרס ענק": הוא קיבל "הרשאה" בחתימת יד המלך, שעומדים לרשותו - 70 דקות להכנס אל חדרי האוצרות של המלך, שבו מצויים דברים עתיקים ויקרים, אבנים טובות ומרגליות, ועוד שאר דברי ערך נדירים וחשובים מאד. ובמשך זמן זה - הרשות בידו - לחטוף לעצמו מכל הבא לידו מאוצרות המלך!

וכל זאת כדי לְבַטֵּא את הערכת המלך כלפיו, על אשר הציל את חיי בִּתּוֹ!

ואמנם, עליו לזכור, שֶׁמֻּשָּׁךְ זמן שהותו בחדרי האוצרות - מוגבל ל - 70 דקות בלבד! שניה אחת - לא יותר מזה!

קפץ האיש משמחה לְשֶׁמַע בשורה משמחת זאת, והחל להרהר לעצמו: מעתה אהיה "מליארדר"! הרי במשך זמן ה - 70 דקות שעומדים לרשותי, אוכל למלא לפחות 70 שקים מלאים יהלומים ומרגליות, וכך בֵּין לילה אֶהֱפֹךְ להיות מעשירי העולם כולו!

סוף סוף הגיע הקץ לעוני! הקץ לנדודים! והקץ לסבל! מהיום אֶחְיֶה עם כל התענוגים שבעולם!

חִיכֵּךְ האיש את ידיו מרוב שמחה, וחיכה בקוצר רוח ליום המיועד.

ובארמון המלוכה - אבל כבד ירד על כל השרים, בשומעם את מתנת המלך שהעניק לאלמוני הזר:

הייתכן? מלכים ורוזנים מדורי דורות, צברו ואספו מטמונים ורכוש עתק בתוך חדרי האוצר של המלוכה, וכעת יבוא אדם זר ובתוך 'שעה ורבע' (70 דקות) ירוקן לנו את כל ההון הרב? אמנם נכון שהוא הציל את חיי ביתו של המלך, ואולם מאידך א"א להפקיר את אוצרותיה העתיקים של המדינה, שנאספו מדורי דורות! ואכן, עוד באותו ערב ביקשו השרים לקיים פגישה דחופה עם מלכם. ואז, באותה אסיפה, שטחו בפני המלך את דאגתם העמוקה - לחשש גורלם של אוצרות המדינה, שעשויים לְהֵהָפֵךְ בֵּין לילה ל - "מצולה שאין בה דגים"!

המלך שמע את דבריהם בכובד ראש, והבין שאכן נעשתה כאן טעות מצידו. הוא היה פזיז מדי בהחלטותיו, וְהִגְזִים בכך שגרם להפקיר את כל אוצר המלוכה בידי אלמוני זר. ואולם מילה של המלך - זו מילה. וחתימתו - היא בר תוקף, שאיננה ניתנת לחרטה.

וכעת מה יעשה?

דנו בניהם המלך והשרים וטיכסו עצה, כיצד יוכלו להציל את אוצרות המדינה - מבלי לפגוע בדיבורו של המלך.

עד שלבסוף, גָּבַשׁ והוסכם הצעה מאד מעניינת:

הוחלט, שאמנם ההרשאה לא תבוטל, אך השרים רשאים להפריע ב"עקיפין" לאיסוף האוצרות. ואולם כל זאת - מבלי לפגוע ישירות ב'בחירתו החופשית' של האדם המורשה לקבלת הפרס.

ההצעה התקבלה ברוב קולות, ועיני השרים נצצו משמחה, ניכר היה בהם שהם מכינים תוכנית 'זדונית', כיצד להפיל את הזוכה האלמוני "בפח" - - -

והנה הגיע היום המיוחל. האלמוני המאושר עמד בפתח הארמון, כשמאחוריו ממתינות לו 70 עגלות גדולות, כדי שיוכל להעמיס עליהם את כל הכסף והזהב - שיצליח לצבור במשך ה - 70 דקות, וכך עמד וחיכה בקוצר רוח לשעה שנקבעה, כשכולו מלא דריכות ומתיחות.

והנה סוף סוף הגיע השעה המיוחלת, ודלתות האוצר נפתחו לרווחה בפני אותו אלמוני...

אך לפתע הוא מגלה לנגד עיניו - - - את המלך בכבודו ובעצמו, עם כל פמליית השרים, כשכולם עומדים לכבודו, 'ומצדיעים' לפניו...

הוא קצת היה "נבוך" מהמלך, ואולם ליבו כבר היה "בוער" לרוץ בפנים, אלא ש"לא נעים" לְהַרְאוֹת בפני המלך והשרים איך שהוא פזיז ובהול, ולכן הוא התחיל ללכת בצעדים מתונים ומנומסים, והתקדם לאט לעבר כיוון חדר האוצרות...

אלא שלפתע הוא שוב מגלה - - - שבמסדרון המוביל לחדר האוצרות, תלויים פנסים מהבהבים, ומדי רגע מתחלפים ומהבהבים הזרקורים לגווני צבעים מְהַמְמִים, שבחייו לא ראה כמותם!

והנה, תוך כדי הבזקת שלל צבעי האורות, פתאום קולטות אוזניו את השיר הַעֲרֵב, שהיה כל כך אָהוּב עליו...

הוא רוצה מאד ללכת למטרה שאליה הוא בא, ואולם הוא לא יכול... הוא משתוקק לשמוע את הלהיט הַ"מְשַׁגֵּעַ" הזה...

והנה, סוף סוף נגמר השיר, והוא מאיץ את צעדיו להיכנס לחדר האוצר, ואולם לפתע הוא שוב מגלה למול עיניו - - - תזמורת מעולה שמורכבת מ - 30 נגנים, כולם עומדים מולו, וברקע נשמעים כ - 10 שירים שכולם 'הוּלְחֲנוּ' במיוחד לכבודו, כדי להלל ולשבח את האורח הדגול...

האורח הנכבד שלנו, שהיה עומד מרותק לְשָׁמַע הצלילים וְלַכָּבוד הרב שחלקו לו, לא הבחין שבנתיים כבר עברה לה כמחצית השעה (!), ונשארו לו רק עוד 40 דקות - עד סוף מועד הביקור!

והנה, סוף סוף יצא האורח מִ'שִּׁכְרוּת הַקֶּסֶם' שאליו נמשך, ואט אט החל להבין שבנתיים הוא שורף זמן! עבור כל דקה שהוא נהנה כאן - הוא מפסיד אלפי זהובים שם! מחשבה זו הֶלְחִיצָה אותו, והוא החל לרוץ מיד לעבר הפתח של חדר האוצרות, כדי להספיק לחטוף מה שנשאר לו...

ואולם לפתע הוא רואה שוב לנגד עיניו - - - שֶׁבְּזָוִית הכניסה לחדר האוצרות, ישנו מחזה מרהיב, שמעודו הוא לא ראה כזאת: שורת 'מלצרים' לבושי כבוד עומדים סביבו, כשלידם שולחן עמוס בשר עֶרֶב וְשֶׁמֶן, שריחו הטוב נודף למרחוק... ובצד השני של הכניסה, הוצב עוד שולחן של מיני מאפה מעולים, מְעֻצָּבִים וְנִיחוחִים, עם ריח מושך ומגרה את החושים, עד כדי עילפון...

והאורח, שלא אכל עוד מהבוקר, לא יכול היה לכבוש את תאוותו, ובעל כורחו ניגש אל השלחן, כדי "לטעום קצת" מן המעדנים "הַמְּשַׁגְּעִים".

ואז, פונה אליו המלצר עם מגש עמוס בשר, ואומר לו באדיבות יתירה: "תתכבד גם מזה, אדוני, הכל נעשה לכבודך, אִישִׁי רָם המעלה"!

והוא - מִ"טַּעֲמֵי נימוס" לא נעים היה לו לסרב, וכך אכל גם מהבשר, שתה גם מהיין, עד שפתאום הוא נזכר, שבעצם הזמן שלו כבר הולך להסתיים! נשארו לו עוד דקות בודדות ממש - לסיום מועד הביקור...

האורח שלנו נכנס מיד ל"פְּנִיקָה", הלב שלו כבר היה 'בוער' מרוב לחץ, והוא החל לרוץ כמטורף - לעבר דלתות האוצר... אלא שבדיוק אז - הוא מרגיש לפתע - - - יד כבידה נוחתת על צווארו, ובאדיבות תַּקִּיפָה מבקשת ממנו לעזוב את האולם!!!

"זמנך תם" - אומרים לו, 70 הדקות הסתיימו ונגמרו - - -

האורח קיבל את הדברים בהלם גמור, ולא האמין למשמע אוזניו:

האומנם הוא איבד במו ידיו את כל 'חלום חייו'? האומנם הוא הרס לעצמו את כל האושר של החיים? הוא לא היה מוכן להשלים עם המציאות המרה הזאת, והחל לצעוק ולדפוק את ראשו על דלתות האוצר, שירחמו עליו ויתנו לו עוד צ'אנס אחד - - - ואולם שומרי המלך תפסוהו בגרונו, וזרקוהו מחוץ לארמון...!

האורח יצא מן הארמון כשכולו ממרר בבכי, כל קרוביו ובני משפחתו שציפו לראותו יוצא עם 70 שקי זהב - הבחינו לתמהונם שאביהם יוצא מהארמון אבל וחפוי ראש, ערום וחסר כל - - -

ואז מרוב בושה שהיתה לו, הוא היה מוכן לקבור את עצמו באדמה, על חולשתו האיומה, שלא ידע להתאפק ולהתגבר על תאוותיו ויצריו - והחליף אבני זהב ומרגליות - בהנאות של הבל וריק!

הרי בְּמָקום להתפתות וּלְבַזְבֵּז את הזמן על הנאה של 70 דקות בפנים - בְּמָקום זה הוא היה יכול לעבוד ולהוציא שקי זהב החוצה, ואז הוא היה נהנה - לנצח מכל האוצרות שהיה לוקח לעצמו!

אכן! תאוותיו החומריות הצליחו להפיל אותו בפח, ולעשות אותו טיפש וכסיל, שמחליף רכוש נצחי - בהנאות רגעיות...!!!

הוא החל להתחרט מעומק ליבו על טעותו המרה וְהַחֲמוּרָה, ואולם אז - כבר היה 'מאוחר'... הוא היה כבר זרוק מחוץ לכותלי הארמון!...

עד כאן המעשה המרגש והמרתק. ודומה, שכל מילה שנוסיף - תהיה מיותרת. ואולם נעלה כאן רק את הלקח הנוקב, שלמדנו ממעשה זה:

"שבעים הדקות" - שבעים שנה הם של העוה"ז.

לכל נשמה, ניתנה "הַרְשָׁאָה" מאת מלכו של עולם, לרדת אל תוך חדרי האוצרות (העולם הזה) ולאסוף לעצמו אוצרות של יהלומים ומרגליות, תורה ומצוות, שבהם הוא יוכל לחיות אח"כ - לנצח נצחים! ואולם כל זאת, בתוך זמן קצוב ומוגבל של - 70 שנה בלבד!

אלא שאז באים "שרי הממלכה" שהם השטן וכוחות הטומאה, ומתחילים לקטרג על המתנה הנדירה שהעניק הקב"ה לנשמה:

הייתכן? במשך דורי דורות בָּרָאתָ את אוצרות גן עדן! בראת אלפי עולמות עם תענוגי העוה"ב! וכעת תבוא הנשמה הזאת - ותיקח את כל האוצרות הללו לעצמה?

אוצרות ענק אלו, שקדמו לכל בריאת העולם, יבוא ויזכה בהם 'ילוד אשה' שבא מטיפה סרוחה, וכל ההון העתק הזה יעבור לרשותו?!

ואז שומע הקב"ה את טענתם, ומנענע להם בראשו. ואולם מה יעשה, וכבר ניתנה רשות לאדם לזכות בכל תענוגי העוה"ב?

לבסוף, הגיעו הצדדים לידי 'הסכם':

אמנם ההרשאה לא תבוטל, ותינתן ההזדמנות לנשמה לזכות באוצרות גן עדן, אלא שמצד שני, ניתנה רשות גם לשטן וכוחות הטומאה - להפריע לאדם במילוי תפקידו!

להפריע - אבל רק ב"עקיפין", כדי שלא לפגום ב'בחירתו החופשית' של האדם! ואכן, השטן וכוחות הטומאה הסכימו לפשרה הזאת, והכינו פיתויים עצומים וחזקים - כדי להכשיל את הנשמה בְּמִשְׁימָתָהּ, ולהסיח את דעתה - שלא יהיה לה פנאי לחטוף את האוצרות!

וכך יורדת הנשמה לעולם הזה, במטרה כדי לנצל את ה"זיכוי" שניתן לה, ולחטוף עוד ועוד שקים של אוצרות כסף וזהב.

אלא שאז, השטן וכוחות הטומאה - מְסַנְוְרִים את עיניה, ומעמידים לה פיתויים חזקים של הנאות ובילויים, במטרה להסיח את דעתה מהאוצר הענק שהעניקו לה במתנה...

והנשמה, שֶׁמּוּדַעַת לכל 'הַתַּרְמִית' הזאת, היא זועקת כל הזמן ומתריעה לאדם מתוך הגוף: "טיפש! עוד מעט כבר נגמר הזמן שנקצב לך, ואתה תיאלץ לצאת מכאן

בידים ריקות!! אל תתפתה למכשולים ששמים לך בדרך, רוץ מהר לחטוף זהב מחדר האוצרות!!!
אלא שֶׁקּוֹלֵהּ של הנשמה נשמע כ'הד המהדהד במדבר', הגוף החומרי יש לו נקודות חולשה, והוא לא מסוגל להתמודד בפני הפיתויים והתאוות, שמניחים לו כ"מלכודת" בדרך...
הוא לא רץ לחטוף שקים של מצוות, מפני שיש לו הרבה "פיתויים" בדרך. וכגון:
* בהתחלה "לא נעים" לו לרוץ לאסוף מצוות, מחמת אנשי הסביבה, שיצחקו עליו כשיראו אותו שהוא "מתלהב" לחטוף לעצמו מצוות...
* אח"כ, כשכבר הוא מתגבר על הבושה - עדיין הוא לא רץ לחטוף מצוות, והוא מבזבז את חייו על:
1. שינה יתירה.
2. רדיפה אחר תאוות ותשוקות העוה"ז. (אכילה, ממון, טיפוח יופי הגוף, וכן יצרים ותאוות של הגוף. וכו').
3. והחלק שנותר מחייו - הוא מבזבז על דיבורי הבל וסרק. (פוליטיקה, לשון הרע, רכילות, ליצנות ודברי צחוק).
וכך כל חייו ניסחבים ונמתחים כמו "מַסְטִיק"... ובינתיים - מחוגי השעון 'רצים' לקראת סיום החיים! שבעים שנה חולפים להם כמו 7 דקות בודדות!
ואז, כשהוא רואה שעוד מעט נגמר הזמן שהקציבו לו, אז הוא רק מתחיל להבין, שבעצם כל הפיתויים וההנאות שהיו לו בחיים - הם היו בסך הכל בתור "מלכודת" - כדי ללכוד אותו - שלא ירוץ לרוקן את חדר האוצר של המלכות!
ואז, כשהוא מתחיל לתפוס את הטעות המרה שעשה, ומִתְכּוֹנֵן כבר באמת לרוץ ולחטוף מאוצרות המלך - אז כבר 'מאוחר' מדי... הקב"ה אומר לו מלמעלה: כשאני רציתי - אתה לא רצית! עכשיו שאתה רוצה - אני כבר לא רוצה!!!
וכך הוא 'גומר' את חייו, מתוך אכזבה קשה ואיומה!!!
ולכן אחים, התעוררו ! ! ! הזמן לא מחכה לאף אחד! אפילו חייו הארוכים של 'מתושלח' שחי 960 שנה - כבר נגמרו ! !
אנחנו צוחקים, ואולם מחוגי השעון - צוחקים עלינו!!!
אנו מתנהגים בדיוק כמו אותו אדם כסיל שבסיפור, שנפל 'שְׁדוּד' בפני הפיתויים ששמו לו בדרך... ורק אח"כ הוא נזכר לבכות על חולשת התאוות שלו, שהצליחו להפיל אותו "בפח"!

כל מה שהאדם יכול לחטוף מצוות - שיחטוף! החיים עוברים כמו 'סרט נָע', מילדות - לנערות, מנערות - לבגרות, מבגרות - לימי העמידה, מימי העמידה - לזיקנה, מזיקנה - לְשֵׁיבָה, וּמִשֵּׁיבָה - ל - - -
אין הרבה זמן "לְמִשְׂחָקִים"!!!
ולכן, החכם עיניו בראשו לראות את הנולד, ולנצל כל רגע ורגע, למלאות עוד שק זהב מאוצרו של המלך, ולהעמיס אותם על גבי העגלות שממתינות לו בחוץ...
נסיים כאן בעוד משל נוקב (שהובא בחז"ל, מדרש רבה, קוהלת פרשה ה' אות י"ד) שֶׁלְּמִי שנותר עדיין ספיקות - ימהר להשתכנע מן הסיפור הבא:
מעשה היה בשועל, שרצה להיכנס לתוך כרם של ענבים בכדי להשקיט את רעבונו, ואולם החומה הארוכה שהקיפה את הכרם - מנעה ממנו את הכניסה לתוכו.
הסתובב השועל סביב החומה, כדי למצוא איזה פתח קטן להיכנס, עד שמצא לשמחתו איזה פירצה קטנה בקיר החומה.
שמח השועל מאד, השחיל את גופו דרך אותו חור, והתחיל לאכול להנאתו מכרם הענבים, בלי שום חשבון...
והנה, אחר שלשה ימים של אכילה, כשהשועל שָׂבַע דַי והותר מהענבים, ביקש לצאת לדרכו דרך אותה פירצה, ואולם - אוֶיְה! שוד ושבר! גופו הספיק להשמין מחמת רוב האכילה, וכעת המקום נעשה צר מלצאת!
לא היתה לשועל כל ברירה, אלא לצום שלשה ימים, כדי לרזות שוב כבתחילה, ורק אז התאפשרה לו היציאה מהכרם.
כשיצא השועל, הביט אל הכרם, וקרא לעברו מתוך צער ואכזבה:
"כרם, כרם! מה נאים אילנך, ומה מתוקים פירותיך! ואולם מה תועלת יש בך? שכשם שנכנסתי אליך רעב - כך יצאתי רעב...
והנה, אם נתבונן במעשהו זה של השועל, נגלה ששועל זה אינו הפיקח שבחיות, אלא הטיפש שבחיות! שכן, אילו היה לו קצת שכל, היה צריך לראות את הנולד, ולעשות לעצמו חשבון פשוט, שאם הוא כעת יהנה - הוא אח"כ יסבול שלא יוכל לצאת...
ולכן, היה עדיף לו כעת להתאפק ולכבוש את תאוותו, ולא ליהנות מהכרם, אלא פשוט לקחת את הענבים, ולהתחיל להוציא דרך החור... להוציא ולהוציא בחוץ כמה שיותר...!
ואחר כך, כְּשֶׁיֵּצֵא בחזרה דרך החור - אז יוכל באמת ליהנות הנאה מושלמת, לאכול ולשבוע, ואפילו להשמין ולהתנפח...
אלא ששועל זה טיפש היה, וראה לפניו רק את ההנאה הרגעית, ולא עשה חשבון מה יהיה הלאה, כיצד יוכל אח"כ להשתחרר מזה...

והנה צריכים אנו לדעת, שחכמים כאן לא דיברו על השועל, אלא הם דיברו עלינו! גם אנו מתנהגים כמו אותו שועל טיפש:
נכנסים אנו לעולם הזה, ולא עומדים מספיק חזקים מול הפיתויים והתאוות שלנו, ומתחילים לאכול וליהנות, לבעוט ולחיות חיי הפקר בלי שום חשבון, עד שכבר אנו מתחילים ל"השמין" מרוב עוונות... ואז כשבאים אנו לצאת מכאן - אנו כבר לא יכולים ... אנו 'סגורים' מכל הצדדים...
אז מה באמת העצה? העצה היא להפעיל קצת את השכל ולראות את הנולד, וּבְמָקום ליהנות ולהשמין - עלינו לקחת את המצוות ולזרוק אותם דרך החור... לזרוק ולזרוק, ואח"כ כשנצא מהכרם - נוכל באמת ליהנות ולשבוע מהם הנאה אמיתית ומושלמת...!
וזהו הלקח הגדול שצריך לצאת מתוך דרשה זו: "חטוף ואכול, חטוף ושתה"! כל התאמצות, כל השתדלות, כל מאמץ הכי קטן כדי לחטוף עוד ועוד מצוות - הוא שווה וכדאי מאד! שכן, הזמן שאנו יכולים לחטוף ולנצל את אוצר המלך - הוא מוגבל ומוקצב - ל - 70 שנה בלבד!
אין הרבה זמן! "שעון החול" הולך ואוזל! האוייב הכי גדול של האדם - זהו "שעון החיים"! כיון שאם האדם לא יודע לנצל אותו כראוי - אז השעון הורג ושורף לו כל רגע ורגע מהחיים! הכל אָבוּד! אי אפשר כבר להחזיר את הגלגל אחורה! שָׁנִים של חיי תאוות והנאות של הבל וריק - הכל נפלו לטמיון!! הגוף נשחק, הבריאות נהרסת, ו"שעון החול" שלנו הולך ורץ לקראת שעת ה'אפס'!!!
אז קדימה, חבל על כל רגע - רוצו לחטוף מצוות ! ! !
...ואשרי האדם הזוכה!
דברי חיזוק, לאדם הרוצה לנצל את זמנו כראוי:
1. כדי להבין את ערך הזמן של - "שָׁנָה אחת" - תשאלו תלמיד שנאלץ להישאר כיתה - במשך שנה שלמה...
2. כדי להבין את ערך הזמן של - "חודש אחד" - תשאלו אמא שֶׁמְּחַכָּה לראות את ה"פַּג" שלה, שנולד לה בן 8 חודשים...
3. כדי להבין את ערך הזמן של - "שבוע אחד" - תשאלו עיתונאי, שחייב בסוף כל שבוע לדאוג שיהיה סיכום של עיתון "שבועי"...
4. כדי להבין את ערך הזמן של - "שעה אחת" - תשאלו את החתן, שממתין בעוד שעה לערוך את חופת הנישואין שלו...

5. כדי להבין את ערך הזמן של - "דקה אחת" - תשאלו את האיש שֶׁפִּסְפֵּס את הרכבת בדיוק בדקה האחרונה...
6. כדי להבין את ערך הזמן של "שנייה אחת" - תשאלו את האיש שכרגע נחלץ מתאונה קשה, וניצל ממש בשבריר של השנייה האחרונה...
7. כדי להבין את ערך הזמן של - "אַלְפִּית השניה" - תשאלו את הַסְפּוֹרְטַאי שזכה ב"מדליה זהב", בגלל שהצליח לזנק ולנצח את חברו - ביתרון של 'אלפית השניה'...
הנה, גם מעניני העוה"ז - אפשר ללמוד
את ערך חשיבות הזמן!
אכן, לא לחינם אמרו חז"ל: אין אבידה כאבידת הזמן"!!!
מסופר על הסטייפלר רבי ישראל קנייבסקי זצוק"ל שהיה נותן שיעור ביום היארצייט של החזון איש בכולל חזון איש בזכרון מאיר, והיו אלפי אנשים באים לשמוע דרשתו חוצבת להבות אש, לאחר הדרשה שמעוהו מתבטא בפני אחד התלמידי חכמים: "שבגלל שהשיעור פעם בשנה, באים כל כך הרבה אנשים, אם השיעור היה נמסר בכל יום מסתמא לא היה אפילו מנין לומר קדיש לאחר השיעור"... בפורים היו צובאים על ביתו המון עם רב, מכל החוגים והזרמים לקבל ברכתו, אנשים נשים וטף, מהבוקר ועד הערב והייתה ההמולה רבה, התבטא הרב באזני חכם אחד: "שבפורים אין לימודים בחדרים ובכוללים, והילדים הקטנים מסתובבים לאמהות בבית ומפריעים להם להכין את סעודת הפורים ומשלוח מנות, ולכן כפי הנראה החליטו הנשים לשלוח את כל הילדים עם אבותיהם לזקן אחד שמפאת חולשתו מוצאים אותו תמיד בביתו, שיסתובבו כמה שעות בביתו כדי להקל עליהם את עבודת היום..."

הליכת נשים לבית הקברות

במקרה של לויית המת ב"מ צריכים שמירה ביותר על הפרדה בין הנשים לאנשים, ומבואר בחז"ל (ברכות נ"א ע"ש) שבפגישת הנשים בדרך כשחוזרין מהלויה, זה יכול לגרום הקדמת מיתה (לפני זמנו) ח"ו (לאדם הנכשל אז בראייתן) כי מלאך המות שורה אז ביניהן!
ודרך אגב יש להזכיר כאן מה דאיתא בשו"ע (יו"ד שנ"ט ס"ב) שיש למנוע נשים מלצאת לבית הקברות אחר המטה (לקבורת המת) (ועיין באחרונים שהזכירו כמה פרטים בדין זה וע"ע בגשר החיים פרק י"ד) ובכל הדורות היו מקפידין מאוד על זה (שלא יצאו נשים לבית החיים לקבורת המת ואפילו למשפחתם היותר קרובים) כי זה יכול לגרום אחיזת הקליפות והמזיקים בהן ח"ו! (ובפרט בזמנים מסויימים).
כתב הגר"א באגרתו לבני ביתו וז"ל "ותשמור שלא תלך [אשה] לבית הקברות כלל וכלל (כלומר אפילו שלא בהלוויית המת) (נוסח אחר ששם מתדבקין הקליפות מאוד ומכש"כ בנשים)".

עכ"ל שם, ומטעם זה היו המדקדקין מקפידים שלא ילכו הנשים (ובפרט נערות) לבתי חיים כלל ואפילו לבקר שם על קברי צדיקים כשיש שם עוד קברים אחרים. (חוץ מביום יארצייט להוריהם שבזה מועטים הם המקפידים גם בזה). ויש להבין שעיקר הסכנה היא לנזק רוחני לנפש. (וכמו"כ לאלו שסובלים ממחלה נפשית (אפילו אנשים) להם הסכנה הוא ביותר).

הלכות ומנהגי הקדיש

נוהגים לומר קדיש בשנה הראשונה לפטירת האב והאם, מקור המנהג הזה הוא במדרש (מעשה זה מופיע בכלה רבתי פ"ב, ובאריכות בספר "אור זרוע" ח"ב, ס"נ): "מעשה ברבי עקיבא, שראה אדם אחד שהיה ערום ושחור כפחם, והיה רץ כמרוצת הסוס וחבילת עצים גדולה על כתפו. גזר עליו ר' עקיבא והעמידו. לשאלת ר' עקיבא על מעשיו, ענה לו אותו אדם: "מת אנוכי, ובכל יום פוקדים עלי מלאכי חבלה הממונים עלי לחטוב עצים, ושורפים אותי בהם. וכל כך למה? מפני שעברתי על כל מצוות התורה". אמר לו ר' עקיבא: "כלום שמעת מן הממונים עליך, אם יש לך תקנה, להפטר מפורענות זו?", אמר לו: "שמעתי שהיו אומרים אלמלי היה למסכן זה בן, שעומד בתוך הקהל ואומר קדיש, וברכו את ה' המבורך, והקהל עונים אחריו אמן, יהא שמיה רבה מברך, וברוך ה' המבורך, מיד היו פוטרים אותי מן העונש". שאל אותו ר' עקיבא על עירו, והלך לשם.

לאחר דרישה וחקירה, מצא ר' עקיבא את בנו של האיש, כשעודנו ערל ולא נימול. נטלו ר' עקיבא, מל אותו, והושיבו לפניו ללמדו תורה, ולא היה מקבל, עד שישב עליו ר' עקיבא בתענית ארבעים יום והתפלל עליו, עד שיצאה בת קול ואמרה לר' עקיבא שנתקבלה תפילתו. אז הלך ולימדו תורה, קריאת שמע, תפילה וברכת המזון. העמידו בתוך הקהל ואמר קדיש וברכו את ה' המבורך, וענו הקהל אחריו. באותה שעה התירו את המת ופטרוהו מן הפורענות!"

בספר הזוהר (זוהר חדש פ' אחרי דף מט:) מובא המעשה הנ"ל ושם כתוב שר' עקיבא לימדו לומר 'הפטרה' בבית הכנסת, וכן עשה, והמשיך ולימדו תורה עד שנסמך בתואר רבי, ואז נגלה המת בחלום אצל ר' עקיבא, ואמר לו: "רבי, הקב"ה ינחמך כפי שניחמתני, כי בשעה שאמר בני ההפטרה, הפקיעו ממני דין גיהנם, ובשעה שעבר להתפלל ואמר קדיש, קרעו לי גזר דיני מכל וכל, ובשעה שנתחכם בני והוסמך על ידך, עטרוני בכתרם של צדיקים והושיבוני עמהם בגן עדן".

כתב ה'בית יוסף' (יורה דעה שעו): "כתב 'הכל-בו' על מה שנמצא בהגדה שפעם אחת פגע ר' פלוני באחד שהיה מקושש עצים וכו'. אמר לו: "אין מי שיצילני אם לא שיאמר בני קדיש או יפטיר בנביא". על זה פשט המנהג לומר בנו של מת קדיש בתרא כל שנים

עשר חודש וגם להפטיר בנביא". והרמ"א הוסיף: "כשהבן מתפלל ומקדש ברבים, פודה אביו ואמו מן הגיהנום".

הקדיש אינו מועיל רק להנצל מהגיהנום לבד, אלא גם מועיל להעלותו בגן עדן ממדרגה למדרגה. גם לימוד התורה מועיל מאוד לנשמת הנפטר, והבן הלומד תורה מציל את אביו מדינה של גיהנום ומכניסו בגן עדן. גם לימוד משניות הוא תיקון גדול לנשמת הנפטר (משנה, אותיות נשמה) לכן נוהגים ביום היארצייט (יום השנה, אזכרה) ללמוד משניות המתחילות בשמו של הנפטר.

גם אם היה האב רשע, מועיל מה שהבן עושה בשביל אביו. כל שכן אם ציוה לו אביו שיעשה בעדו תפילה וצדקה אחר מותו, שיועיל יותר ויותר, ועושה נחת רוח לאביו המת ומקיים בזה כיבוד הורים, ובפרט אם תוך שבעה ושלושים יום, שמידת הדין מתוחה על נפש המת, אם ירבה בלימוד ותפילות וצדקות על נפש אביו ואמו יש כח להתירם מהייסורים והמשפטים של גיהנום! וכרחם אב על בנים ירחם הבן על נשמות אביו ואמו לגמול להם חסד של אמת.

גם יכול אדם להקל דין ועונש מחברו בעולם הבא, כשהוא נותן צדקה ולומד תורה בשביל המת ומתפלל עבור נשמת המת. כל שכן הבן שהוא כרעא דאבוה (הבן הרגלים של אביו), כשעושה זה לאביו ולאמו ומקיים בזה כיבוד אב ואם. וכן כתוב בזוהר הקדוש (בחוקותי קטו, ב) שלאחר מותם מחוייב הבן לקיים כיבוד אב ואם יותר, ובודאי אין כבוד יותר מזה שמעלה את נשמתם.

הגמרא (כתובות לג) מספרת על רבנו הקדוש, רבי יהודה הנשיא (מחבר המשניות) , כי לפני פטירתו אמר: "לבני אני צריך". אם רבנו הקדוש אמר כי זקוק לעזרת בניו לאחר מותו, בודאי כל אדם אחר זקוק לבניו. כי כל זמן שאדם חי בעולם הזה, העניק לו הבורא את האפשרות לחזור בתשובה ולתקן את מעשיו. אך כאשר עוזב את העולם הזה ומתעלה לעולם האמת, שם אין לו יותר אפשרות לתקן ולהוסיף במצוות ובמעשים טובים. רק מה שצבר בעולם הזה נותר עמו.

בשלב זה רק מעשיהם הטובים של בניו ובנותיו יכולים לסייע לו. מעשי הילדים משפיעים על נשמות ההורים ומוסיפים להם זכויות, וכך גם חלילה, למעשים רעים יש השפעה שלילית על מצבם של ההורים.

בתפילת ראש השנה אומרים: "ספרי מתים וספרי חיים, היום לפניך נפתחים". מובן מדוע נפתחים ספרי החיים, הרי האדם במשך השנה צובר זכויות ועבירות, וביום זה בוחנים את מעשיו. אך מדוע נפתחים גם ספרי המתים? הרי אדם שנפטר לפני חמש

שנים, לא עשה במשך השנה מצוות או עבירות, אם כן, איזה שינוי יש בספריו? התשובה לכך, כי מעשיהם של בני הנפטרים (וכן כל אחד אחר שמתחזק ועושה מעשים למענם) משפיעים עליהם, ומוסיפים להם זכויות (או קטרוג), ולכן יש צורך לפותחם כל שנה מחדש!

הגמרא (סנהדרין קד', א') אומרת: "ברא מזכי אבא", פרוש: כל מצוה שעושה הבן לאחר מיתת אביו או אימו, נזקפת לזכותם ובכך הוא מעלה את נשמתם. וכך כותב ר' יונה ב"אגרת התשובה" (דרש ג', יום ו', עט') : עיקר זכותה של אשה לעולם הבא שבניה עובדים לקב"ה, עושים רצונו ויראים אותו. וכשהיא בבית עולמה, ובניה יש בליבם יראת שמים ועוסקים בתורה ובמצוות, נחשב לה הדבר הזה כאילו היא בחיים ועושה כל המצוות והיא במעלות עליונות לעולם הבא"!

החפץ חיים, בספרו 'אהבת חסד' (ח"ב, פ"טו, ע' קמז'), מביא את דברי הספר 'יש נוחלין' [השל"ה הקדוש], הכותב שזכויות ומצוות שעושה הבן אחר מיתת אביו, הנן כפרה לנפש אביו, אע"פ שעושה אותן מעצמו. וכתב על זה בנו בעל השל"ה: "ולא זו בלבד שמציל את אביו מדינה של גיהנום ומתירו מן הייסורין, אלא אף זו שמכניסו אחר כך לגן עדן, ונותנו במחיצת הצדיקים, כדאיתא בזוהר (סוף פרשת בחוקותי) : "בן יכבד אב" - אע"פ שמחויב יותר לכבדו,דכתיב "כבד את אביך". דאם אותו הבן הולך בדרך רע ומכשול, ודאי מבזה לאביו וכו'. ואם הבן ההוא הולך בדרך הישר והטוב ומעשיו מתוקנים, ודאי שהוא מכבד לאביו בזה העולם לנגד בני האדם, ומכבד אותו בעולם הבא נגד הקב"ה. והקב"ה מרחם על האב ומושיב אותו בכיסא הכבוד" (עד כאן לשון הזוהר הקדוש). והנה אם יפה כח הבן לעשות לאביו את כל הכבוד הזה להכניסו לגן עדן, קל וחומר שיפה כוחו לגרום לאביו שלא יהיה נידון בגיהינום ובייסורים".

ממשיך ה"חפץ חיים" ואומר: יתאר האדם לעצמו כאילו הוא מושלך לתוך האש או מיוסר בשאר ייסורים קשים, מה היה עז חפצו ותשוקתו שבניו יחלצו לעזרתו ויושיעוהו מצרתו? ומאידך יחשוב עד כמה היה מוסר הוא את נפשו כדי לחלץ את אביו מצרה. מתוך כך יתעורר לעשות למען נשמות אביו ואימו להצילם מעונש עוונותיהם המר ע"י מעשיו הטובים. ובמיוחד אמורים הדברים בתוך ה"שבעה" וה"שלושים", שאז כח הדין מתוח ביותר, כידוע. בימים אלה ישתדל הבן להרבות עבורם תורה וצדקה וחסד כפי כוחו, שבזה יצילם מדינה של גיהנום. וסיים השל"ה: דהעושה צדקה בשביל נפש המת (אפילו אם אינו קרובו) בודאי הוא עושה הצלה גדולה ונחת רוח לנשמתו.

כתב בספר 'פלא יועץ' בענין כבוד הורים: "ועיקר הכבוד הוא שיהא מכבדו במותו, וכל אשר בכוחו למעבד ליה ניח נפשיה (פירוש: לעשות לו נחת רוח) יעשה מדי יום יום".
"כי כן ראוי לבן שכל ימי חייו יהא דיוקנו של אביו חקוק בפניו, וידמה כאילו הוא צועק מרה מתוך אש להבה ואומר: "בני ידידי! חוננני, חוננני! הצילה מחרב נפשי, מיד כלב יחידתי!"
ואף אם חושב הבן שאביו צדיק גמור ותתענג בדשן נפשו, ידמה כאילו נותן לו מטעמים כאשר אהב אביו בעבור תברכהו נפשו וכו'. ומה טוב שיהיה שגור בפיו לומר יום יום: "יהי רצון מלפניך, ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו, שתקבל ברחמים וברצון כל מעשה טוב אשר אני עושה, בין במחשבה בין בדיבור בין במעשה. ויהיה הכל לזכות ולמנוחה ולעילוי נפש רוח ונשמה של (אבי, אמי, חמי או חמותי). יהי רצון שתהא נפשם צרורה בצרור החיים". ובזה ישא ברכה מאת ה' ומנפש הוריו.
כתוב בספר 'קיצור שולחן ערוך' (הרב גאנצפריד סוף סימן כו') : "אף על פי שאמירת הקדיש והתפלות מועילות להאבות, מכל מקום אין אלו העיקר, אלא העיקר הוא שהבנים ילכו באורח מישור, כי בזה הם מזכים האבות, הכי איתא בזוהר הקדוש (ויקרא קטו:) "בֵּן יְכַבֵּד אָב, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (שמות כ) כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ, וְאוֹקְמוּהָ, בְּמֵיכְלָא וּמִשְׁתְיָיא וּבְכֹלָּא. הַאי בְּחַיָּיוֹ דְּאִתְחַיָּיב בֵּיהּ. בָּתַר דְּמִית, אִי תֵּימָא הָא פָּטוּר מִנֵּיהּ הוּא, לָאו הָכִי. דְּאַף עַל גַּב דְּמִית, אִתְחַיָּיב בִּיקָרֵיהּ יַתִּיר, דְּכְתִיב כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ. דְּאִי הַהוּא בָּרָא אָזִיל בְּאוֹרַח תְּקֹלָא, וַדַּאי מְבַזֶּה לַאֲבוּי הוּא, וַדַּאי עָבִיד לֵיהּ קְלָנָא. וְאִי הַהוּא בָּרָא אָזִיל בְּאוֹרַח מֵישָׁר, וְתָקִין עוֹבָדוֹי, וַדַּאי דָּא אוֹקִיר לַאֲבוּי, אוֹקִיר לֵיהּ בְּהַאי עָלְמָא גַּבֵּי בְּנֵי נָשָׁא, אוֹקִיר לֵיהּ בְּהַהוּא עָלְמָא, גַּבֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חָייֵס עָלֵיהּ, וְאוֹתִיב לֵיהּ בְּכוּרְסְיָיא דִּיקָרֵיהּ". עד כאן לשונו. ויש לו לאדם לצוות את בניו להחזיק באיזה מצוה, ואם מקיימין נחשב יותר מן הקדיש, והוא תקנה טובה גם למי שאין לו בנים אלא בנות".

מעלת הקדיש לנפש הנפטר

כוחה של המצוה הגדולה של אמירת קדיש, להגן ולהציל את נשמת הנפטר, הוא רב מאוד. אולם אין לכוון באמירת הקדיש רק לתועלת נשמת הנפטר, עיקר הקדיש הוא שבחים ותפילות שיתגדל שמו של הקב"ה יתברך בעולם. במילים: "יהא שלמא רבא וכו' ועל כל ישראל" אפשר לכוון על נשמת הנפטר, וכן במילים: "עושה שלום במרומיו".
ענין נוסף באמירת הקדיש הוא צידוק הדין, וכן כתב ב'ספר החיים' (אחיו של המהר"ל מפרג) סוף פרק ח') ואלו דבריו: "עיקר תועלת הקדיש לנפש הנפטר היא לפי שאין מיתה בלא חטא. רוב ההולכים לעולמם נפטרים בגלל עוון חילול השם, שאין לו כפרה, אלא

מיתה. וכאשר הקב"ה נפרע מהחוטא, שמו של הקב"ה מתקדש, שנאמר: "ונשפטתי", ואח"כ: "והתגדלתי והתקדשתי". ע"כ.

לכן עומד בנו של הנפטר ואומר: "יתגדל ויתקדש שמיה רבא", כלומר: מתנחם אני על מיתת אבי, הואיל ושמו של אבי שבשמים מתגדל ומתקדש ע"י מיתתו, ומיד מתכפר עוון חילול השם שעשה. וכן היה בתקופת הסנהדרין, שלאחר שפסקו הדיינים עונש מוות, היו בני משפחת הנידון צריכים לבוא ולומר לבית הדין: "יפה דנתם", כדי להראות שאין בליבם על הדיינים ולא כלום, וזהו גם כן מה שמסיים "בחייכון וביומיכון" וכו', כלומר, אתם בית ישראל הזהרו במעשיכם שלא תגרמו מיתה לנפשיכם, רק תחיו ביראת ה'".

בספר 'עולם התפילות' נכתב:

"מהסיפור המפורסם על רבי עקיבא (המובא לעיל) נראה להסיק שהקדיש אינו כלל וכלל תפילה על חיי העולם הבא וישועת נפשם של הנפטרים, כמו שרבים חושבים בטעות. אין בתוכנו שום רמז על רעיונות כאלו, וכמו כן, אף לא שמץ של בקשת חנינה לטובת נשמות הנפטרים או של תחינה של כפרת עוונותיהם, מתוך הנימוק שכאילו זכויות הבנים מסוגלות להמתיק את העונש המגיע לנשמות הוריהם אחרי פטירתם. לא זו מגמת הקדיש.

תקנת אמירת הקדיש מיוסדת, אך ורק על הרעיון של קידוש השם ברבים. בנו של הנפטר מקדש את השם בזה שהוא מזמין את כל הקהל לברך את ה' בפרהסיה, בציווי "ברכו" (שאומרים לאחר הקדיש בתפילת שחרית ומעריב), או לאשר ברבים את כל התשבחות שבקדיש ע"י אמירת "אמן". כן ישמש קידוש השם בציבור הוכחה, שהעץ שעשה פרי כזה (כלומר, ההורים שהולידו בן כזה) לא היה חסר ערך לגמרי. הוריהם של בנים כאלה "לא תם לריק כוחם", והם נחשבים לשותפים לקידוש השם, בזה שבנם זוכה לגרום ע"י אמירת ה"קדיש" ו"ברכו".

עובדה זו עשויה להשפיע לטובה על פסקי הדין שהקב"ה, השופט כל הארץ, יחרוץ על מעשיו של הנפטר.

לפי המסורת, מגיעה נפש הנפטר לתכליתה ולמנוחתה הנכונה, תחת כנפי השכינה, רק אחרי זמני הזיכוך והצירוף. העלייה מן העולם הזה, עולם השוא והשקר, לעולם הבא, עולם האמת, מעבירה את נפש הנפטר דרך עמק הבכא, הגמול והעונש, כי (קהלת ז', כ') "אֵין צַדִּיק בָּאָרֶץ, אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה-טּוֹב, וְלֹא יֶחֱטָא". לפיכך על הבן לעזור תמיד לנפש הנפטר, ובמיוחד בשנת האבל וביום היארצייט. ע"י זכויותיו הוא יכול לקצר את ימי הזיכוך.

ילך הבן בדרך הישרה ובדרך היראה. יקדיש הבן עיתים לתורה, יתפלל הבן לפני התיבה ויאמר קדיש, ולא כמצוות אנשים מלומדה, אלא בכוונה לקדש שם שמים ברבים ולעורר את הציבור לקידוש זה. רק ע"י כל הדברים האלה זוכה הבן לזַכות את הנשמה".

הקדיש מזרז את בוא המשיח

מאז חורבן הבית, גלתה השכינה עם בני ישראל, ומצטערת היא עמם בייסורי גלותם. בתפילת הקדיש טמונים כוח ועוצמה, המסוגלים לנסוך נחמה, כביכול, בצערו של הקב"ה, ורצון להחיש את גאולתנו.

בגמרא (ברכות ג', א') מספר התנא רבי יוסי על פגישתו עם אליהו הנביא:

"פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל. בא אליהו זכור לטוב, ושמר לי על הפתח (המתין) עד שסיימתי תפילתי. לאחר שסיימתי תפילתי, אמר לי: 'שלום עליך רבי'.

"ואמרתי לו: 'שלום עליך רבי ומורי'.

אמר לי: 'בני, מפני מה נכנסת לחורבה זו?' "אמרתי לו: 'להתפלל'.

אמר לי: 'בני, מה קול שמעת בחורבה זו?'

"ואמרתי לו: 'שמעתי בת-קול שמנהמת כיונה, ואומרת: אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האומות'!

"ואמר לי: 'חייך וחיי ראשך. לא שעה זו בלבד אומרת-כך, אלא בכל יום ויום שלש פעמים אומרת כך. ולא זו בלבד אלא בשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין "יהא שמיה הגדול מבורך", הקב"ה מנענע ראשו ואומר: "אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך, מה לו לאב שהגלה את בניו ואוי לבנים שגלו מעל שולחן אביהם"!

"אמן יהא שמיה רבא"

יעקב אבינו היה הראשון שאמר "אמן יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא". חז"ל אמרו (פסחים נו.) שכאשר יעקב חש כי ימיו ספורים, אסף את בניו ורצה לגלות להם את קץ הימים.

"האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים" (בראשית מט, א) . כיוון שלא רצה הקדוש-ברוך-הוא שיגלה זאת, נסתלקה ממנו רוח הקודש.

נחרד יעקב אבינו ואמר: "שמא חס ושלום יש במיטתי פסול כאברהם, שיצא ממנו ישמעאל, וכאבי יצחק שיצא ממנו עשיו"?

השיבו בניו השבטים הקדושים: "שמע ישראל, ה' אלוקינו, ה' אחד.

כשם שאין בלבך אלא אחד, כך אין בלבנו אלא אחד"!

באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

דברים אלה מופיעים גם בתרגום ירושלמי, בשינוי קל: לאחר דברי השבטים, אמר יעקב אבינו: "יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא"!
אם כן, מה אמר יעקב אבינו - "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" או "יהא שמיה רבה מברך לעלם ולעלמי עלמיא"?
מבט מעמיק יותר בשני הפסוקים מעלה כי לשניהם משמעות אחת:
"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" פירושו בארמית "יהא שמיה רבא מבורך לעלם ולעלמי עלמיא". מדוע אפוא איננו אומרים בקדיש את הפסוק בלשון הקודש, אלא דווקא את הפסוק בארמית?
במדרש (דברים רבה ב, לה) מובא שכאשר עלה משה רבינו למרום לקבל את התורה, שמע את המלאכים אומרים: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". נטל משה רבינו מילות שבח נפלאות אלה, והעניקן לישראל. אך כדי שלא לעורר את קנאת המלאכים, הן נאמרות בארמית, וכאשר אנו אומרים אותן בלשון הקודש לאחר קריאת שמע, הן נאמרות בלחש.
רבי אסי המשיל זאת לאדם שנטל בגניבה יהלומים מארמון המלך. כאשר העניקם לאשתו, הזהיר אותה שלא תתקשט בהם בפרהסיה, אלא תענדם בבית בלבד. פעם אחת ויחידה בשנה, ביום הקדוש ביותר, יום הכיפורים, כשעם ישראל דומים למלאכים, אנו אומרים את הפסוק בקול רם.
שכרו של האומר "ברוך הוא וברוך שמו" עצום ורב. בשכלנו הארצי והמוגבל, איננו יכולים להשיג את הגמול האינסופי, המזומן ליהודי המבטא בשפתותיו את המילים המגדלות את שמו של הקדוש ברוך הוא בעולם.
המשנה אומרת (אבות ד', כב'): "יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה". מהי המצוה ששכרה הוא "קורת רוח" - השכר המזערי - בעולם הבא?
הסבא מקלם לימדנו, כי פעם אחת ויחידה שבה נאמרות המילים "ברוך הוא וברוך שמו" מזכה אותנו בקורת רוח בעולם הבא, שכר העולה על כל הנאות העולם הזה, הצפויות לנו עד סוף ימינו.
הוסיף ה"סבא מקלם" ואמר: והשכר על עניית "אמן" אחת, גדול אלף מונים מהשכר המובטח למי שעונה ואומר "ברוך הוא וברוך שמו", ואילו שכרו של העונה "אמן יהא שמיה רבא" גדול אלף מונים מזה השמור למי שעונה, "אמן" אחת!
נמצאנו למדים, ביאר הסבא מקלם, כי ערכה של אמירת "אמן יהא שמיה רבא" גדול פי מיליון מעניית "ברוך הוא וברוך שמו", ששכרה עולה על כל הנאות העולם הזה!!

עניני יארצייט (יום הזיכרון):

לז. מי שהיה לו יארצייט, ולא יכול לומר קדיש, כגון שהיה בדרך, או שלא הגיע לו קדיש, יכול לומר קדיש בתפלת ערבית שלאחר היארצייט. (קצשו"ע)

לח. מי ששכח לומר קדיש ביום פטירת אביו, יאמר קדיש ביום אחר, שקדיש ולימוד תורה ומצוות שמקיימים הבנים בכל זמן עושה נחת רוח לאביו ואמו. (יקרא דחיי)

לט. אם חל היארצייט באמצע השבוע מתחילין לומר קדיש מליל שבת הקודם, דהיינו מתפילת ערבית של ליל שבת, עד סוף תפילת מנחה של יום היארצייט. ואם חל יום היארצייט ביום שבת מתחילין מערבית של ליל שבת הקודם, ואומרים כל השבוע עד סוף שבת השניה שהוא יום היארצייט. (יקד"ח)

מ. יש מקומות שנהגו שהאבלים על אב ואם אינם אומרים קדיש בחנוכה ופורים, והוא מנהג גרוע, ואם אפשר יש לבטלו בהסברה ובאמירה נעימה הנה מה טוב, ואם לאו, לא יבטלוהו ביד חזקה מפני המחלוקת. (יקד"ח)

מא. אומרים קדיש על הנפטר בחול המועד, והוא הדין אם נפטר ביום טוב שיש לומר עליו קדיש אף על פי שעדיין לא נקבר. (יקד"ח)

מב. אבל העומד באמצע פסוקי דזמרה והציבור הגיעו לקדיש שאומרים קודם עלינו לשבח, רשאי להפסיק שם על מנת לומר קדיש על אביו ואמו, וישתדל על כל פנים שההפסקה תהיה בין מזמור למזמור. (יקד"ח)

מג. אם הבן יודע להתפלל לפני התיבה יתפלל, ויותר מועיל מאמירת הקדיש, שלא נתקן הקדיש אלא לקטנים. (יקד"ח)

מד. גם בתוך שבעת ימי האבל על אביו ואמו ראוי שהבן היודע להתפלל כשליח ציבור יעבור לפני התיבה, אך על שאר קרובים שנפטרו לא יעבור לפני התיבה בתוך השבעה, אלא באופן שאין מי שיודע להתפלל כמותו. (יקד"ח)

מה. אף כי ענין הקדיש בכלל וענין התפילה שעובר כשליח ציבור לפני התפילה בפרט מועיל לנשמת הנפטר, מכל מקום יזהר שלא יבוא על ידי זה לידי קטטה ומריבה, ויוסיף להרבות בלימוד, כי לימוד התורה מועיל שבעתיים מכל התפילה, ועל ידי כן מכניסין המת לגן עדן. ואם הבן מחדש חידושי תורה אין ערך לכבוד שזוכה אביו על ידי זה בישיבה של מעלה. (יקד"ח)

מו. נוהגים הספרדים שאבל תוך שנים עשר חודש על אב ואם או תוך שלושים על שאר קרובים מתפלל כשליח ציבור גם בשבתות וימים טובים. ומנהגנו להקל שאבל יתפלל כשליח ציבור גם בראש השנה ויום הכפורים ובתפילת מוסף. וגם למחמירים

שלא יתפלל האבל כשליח ציבור בימים נוראים ובתפילת מוסף, מכל מקום אם הוא חזן קבוע ומרוצה לקהל אין לבטלו משום זה, אף אם יש עדיף ממנו. (יקד"ח)

מז. יש נוהגים שכאשר נפטר אחד מן הקרובים, מעמידים קערה מלאה מים על הקרקע עד תום שבעת ימי האבלות ולצידה נר דולק, ואין למחות ביד הנוהגים כן, והבא להישאל מורים לו דשב ואל תעשה עדיף. (יקד"ח)

מח. אדם שנפטרו אביו ואמו בתאריכים הסמוכים זה לזה, טוב שיאמר קדיש בשביל שניהם, ולא ישכור עוד אדם שיאמר קדיש בעבור אחד מהם, דקדיש אחד עולה לשניהם. אך נר נשמה יש אומרים שצריך להדליק עבור כל אחד בנפרד. ויש אומרים שגם בנר מספיק אחד עבור שניהם. וכן הלכה. (יקד"ח)

מט. נוהגים שהבן עולה לעליית המפטיר לעילוי נשמת אביו ואמו כל שנים עשר חודש, ובפרט בשבת השלושים ובשבת השנה. ועדיף שיעלה הבן לעליית מפטיר משאר עליות. וכן המנהג. (יקד"ח)

נ. כשרוצים שני אחים לעלות לתורה אחד לעליית משלים והשני לעליית מפטיר, אין להקל בזה לכתחילה, ומ"מ העושים כן יש להם על מה שיסמוכו. (יקד"ח)

נא. אם יש שני אנשים הרוצים לעלות לעליית מפטיר לעילוי נשמת קרוביהם, כל הקודם זוכה. כלומר, מי שיום היארצייט קודם בימי השבוע, כגון שאחד ביום ראשון והשני ביום שלישי, אותו שיום היארצייט ביום ראשון זכה בעליית המפטיר. ואם שניהם ביום ראשון, אב קודם לאם. ואם לשניהם אב או אם, תלמיד חכם קודם. ואם שניהם תלמידי חכמים, המופלג בחכמה קודם. ואם שניהם שווים יעשו פשרה, אבל לא יתקוטטו חס ושלום בעבור זה, כי מילה בסלע ושתיקה בתרי, ועל ידי ששותק ומוותר לחבירו יהיה יותר נחת רוח לאביו מאשר ידבר ויעלה למפטיר. (יקד"ח)

נב. אף על פי שאמירת הקדיש והתפלות מועילות לאבות, מכל מקום אין אלו העיקר, אלא העיקר הוא שהבנים ילכו באורח מישור, כי בזה הם מזכים האבות, וכן הוא בזוהר הקדוש (ויקרא קטו:), ויש לו לאדם לצוות את בניו להחזיק באיזה מצוה, ואם מקיימין נחשב יותר מן הקדיש, והוא תקנה טובה גם למי שאין לו בנים אלא בנות. (קצשו"ע)

סיפורים בנושא הקדיש

"המת שהופיע בהקיץ בגלל הקדיש"

הסיפור שלהלן מועתק מילה במילה מתוך הספר "האיש על החומה"- תולדות הרב זוננפלד:

הגאון זקן המקובלים ר' אהרון סלוסקי, שמע סיפור מופלא מפי מורנו על ענין אמירת הקדיש שקרה בפרשבורג, בעת שלמד בישיבת הכתב סופר, ומעשה שהיה כך היה:
אשה מכובדת ובעלת עסק מבוסס, היתה נוהגת במשך שנים רבות להביא מדי פעם בפעם תרומה הגונה לישיבה, בתנאי שיגידו בישיבה קדיש תמידי "לעילוי אותן נשמות גלמודות שאין מי שיגיד קדיש אחריהן", והישיבה העמידה בחור מיוחד שאמר קדיש לטובת נשמות אלו.
לימים הסתלק לעולמו בעלה של אותה אשה, ומכיון שהוא ניהל את העסק ביחד איתה, פגעה פטירתו בעסק, שנצטמק והלך עד שנסגר כליל. מצבה הכלכלי של האשה הלך והחמיר, וברבות הימים נפל עליה עול נוסף, כאשר הגיעו שתי בנותיה לפרקן, וכסף מנלן? נשאה האשה את סבלה בדומיה, קיבלה עליה את הדין באומץ והשלימה עם גורלה. אולם, על דבר אחד לא יכלה לוותר ולבה היה מר עליה ביותר והכאיב אותה מאוד, וזהו, ענין שמירת הקדיש שעלול להתבטל, אחר שהפסיקה את ההקצבה למטרה זו.
במר נפשה עלתה להנהלת הישיבה ושטחה את בקשתה שהישיבה תאות להמשיך גם הלאה את שמירת הקדיש לעילוי נשמות גלמודות, עד שירחיב ה' את גבולה ותחזור לתמוך בישיבה כמקודם. נתרגשו מאוד ראשי הישיבה מתום לבה וצדקת נפשה של אלמנה זו, והבטיחוה למלאת את מבוקשה לשמור את אמירת הקדיש כמו עד כה. הבטחה זו מלאה את נפשה אושר אין קץ, וכשברק של אושר מנצנץ מעיניה הנוגות, נפרדה מראשי הישיבה ופנתה ללכת לדרכה. מעתה שוב לא העיק עליה כל כך מצבה היא, ואפילו מצב שתי בנותיה שהגיעו כבר מזמן לפרקן. כי מרגע שענין הקדיש לנשמות גלמודות הובטח לה, כמעט שלא חסר לה כלום בעולמו של הקב"ה. ובענין שתי בנותיה, שמה מבטחה בה', אבי יתומים ודיין אלמנות. והוא הרחום וחנון יראה בודאי בעוניין של בנותיה, ויזמין להן את זווגן וכל צרכיהן.
בצאתה לרחוב בא למולה יהודי ישיש בעל הדרת פנים נדירה, כשזקן צח כשלג יורד לו על פי מדותיו, וברכה לשלום. הופתעה האשה מהסברת הפנים הלבבית של הזקן הבלתי מוכר לה. הפתעתה גדלה שבעתיים, בעת שהזקן התקרב אליה ונכנס אתה בשיחה לבבית תוך התעניינות במצבה ובמצב בנותיה.
נאנחה האשה קשות ושטחה לפניו את מר גורלה ואת נפילתה מאיגרא רמה לשפל המדרגה, עד שאין לה האמצעים ההכרחיים להשיא את בנותיה הבוגרות.
"מהו הסכום המשוער הדרוש לך להוצאות נישואיהן של בנותיך"?, שאל הזקן.

"לשם מה חשוב לכבודו לדעת, למאי נפקא מינה"? השיבה האשה בתמהון ונקבה בסכום המשוער.
שלף הזקן גיליון נייר ורשם הוראה לבנק המקומי לשלם לאשה את הסכום שנקבה. אולם בטרם שם את חתימתו, הביע את משאלתו שהיות ומדובר בסכום רציני מאוד, רצוי שתהא חתימתו בנוכחות עדים שיראו במו עיניהם כשהוא חותם אישית על ההמחאה, ויאשרו זאת בחתימת ידם.
נרגשת ומופתעת ממה שהתרחש, עלתה לאולם הישיבה ובקשה משני בחורים להילוות אליה. משראה אותם הזקן, הציע להם שיתבוננו איך שהוא שם את חתימתו על הוראת התשלום, וליתר בטחון ביקש מהם פיסת נייר ורשם עליה את חתימתו למזכרת ולדוגמא. במסרו את ההמחאה על הסכום הנכבד לידי האשה, הורה לה שתלך לפדות את ההמחאה למחרת בבוקר.
כל הענין נראה לאשה ההמומה תמוה ומוזר. מה ראה הזקן הזר הבלתי מוכר להסביר לה כל כך פנים, ולהראות רוחב לב כזה, עד כדי כיסוי הוצאות נישואין של שתי בנותיה. אעפ"כ הזדרזה למחרת לסור אל הבנק ולנסות בלב דופק את מזלה.
כשבחן פקיד הבנק את ההמחאה, תקע בה מבט תוהה, מסתכל פעם ופעמיים וכולו נבוך ומשתאה. תוך הבעת סימני המבוכה ביקש מהאשה להמתין, והוא נכנס עם ההמחאה למנהל הבנק שהיה גם בעליו. וכאן התרחש משהו דרמתי ביותר...
כשראה מנהל הבנק את ההמחאה, צנח מכסאו והתעלף...
בבנק קמה מהומה, הפקידים ששמעו על המתרחש, הכניסו מיד את האשה לחדר צדדי והפקידו עליה שומר לבל תתחמק, תוך חשד שיש כאן ענין עם מעשה מרמה. אחרי ששבה רוחו של מנהל הבנק, ביקש לראות את האשה שהגישה את ההמחאה לפרעון. בהכנסה בבהילות שאלה, אימתי וכיצד קיבלה את ההמחאה?
"רק אתמול קבלתיו מיהודי מכובד בעל הדרת פנים, וישנם אפילו שני בחורי ישיבה היכולים לשמש כעדים, שראו איך שכותב ההוראה חתם על ההמחאה", ענתה האשה כמתנצלת.
"האם תוכלי לזהות את האיש אם אראה לך אותו בתמונה?", שאל המנהל.
"בודאי אזהה אותו, ואין לי כל ספק שגם שני הבחורים יוכלו לזהות אותו", ענתה.
הורה המנהל להביא לפניו את תמונת דיוקנו של אביו המנוח, וכשהוצגה התמונה בפני האשה, הצביעה בלא היסוס עליו כעל האיש שנתן לה את ההמחאה. ציווה המנהל לפרוע את ההמחאה ושחרר את האשה.

אחרי שהאשה עזבה, סיפר המנהל לנוכחים את פשר הפרשה המוזרה שהתחוללה לנגד עיניהם. האיש שמסר את ההמחאה לאשה, אינו אלא אביו שהלך לעולמו לפני עשר שנים. בלילה שלפני זה הופיע אביו בחלום ואמר לו בזו הלשון: "דע לך שמאז שסרת מן הדרך הישרה והתחתנת עם נכרית והפסקת לשמור את הקדיש, לא מצאה נשמתי מנוחה, עד שבאה אשה אלמונית וצוותה להגיד קדיש לנשמות שאין אומרים קדיש אחריהם, וזכותי עמדה לי שהקדיש הזה שאמרו בישיבה לפי פקודת האשה גרם עילוי ונחת רוח לנשמתי. אשה זו תופיע מחר בבוקר בבנק שלך עם המחאה שמסרתי לה לכיסוי הוצאות נישואי שתי בנותיה". כשקמתי בבוקר נפעם מהחלום, ספרתיו לאשתי שלעגה לכל הענין. אולם משהופיעה האשה עם ההמחאה נתאמת לי שאכן החלום אמת היה.

וסיים מורנו (הרב זוננפלד): "מי היו שני הבחורים? - אני הקטן וחברי ר' יהודה גרינוואלד...

האיש נהיה לבעל תשובה, אשתו נתגיירה כדין, וזכו להקים בית נאמן בישראל.

הנפטר ש'ארגן' מניין לקדיש

סיפר הרה"ג מרדכי גיפטר: הוזמנתי על ידי אחד מתלמידי להשתתף בשמחת כלולותיו. מאחר והחתונה נערכה במקום מרוחק ממקום מגורי, שיגר התלמיד כרטיסי טיסה עבורי ועבור עוד שמונה מחבריו שהוזמנו גם כן לחתונה. ביום המיועד יצאנו לדרך בהקדם כדי להגיע בזמן לחופה. אך משהתקרבנו למקום הנחיתה התברר כי המטוס לא יוכל לנחות שם מפאת הערפל הכבד ששרר במקום. על כורחנו המשכנו לטוס עד שהגענו לשדה תעופה במקום רחוק מהמקום שבו נערכה החתונה.

משנוכחנו לדעת כי לא נספיק להגיע לחופה בשעה המיועדת, ואף לתפילת מנחה בציבור לא נזכה, נערכנו לתפילת מנחה ביחידות בנמל התעופה. ביקשנו מאחד הסבלים שנקרה בדרכנו להפנות אותנו למקום שבו נוכל להתפלל באין מפריע.

הסבל האלמוני נעתר לבקשתנו והביא אותנו לחדר צדדי בנמל התעופה. עמדנו להתפלל והסבל נשאר בפתח החדר והשקיף על תשעת המתפללים. משסיימנו את התפילה שאל הסבל להפתעתנו: "מדוע לא אמרתם קדיש"?

משהשבנו לו כי חסר לנו העשירי למניין, חזר והקשה באידיש: "אונד איך בין ניסט קיין איד"? (וכי אני אינני יהודי?), ומיד עמד ואמר קדיש.

אחר כך סיפר להם האיש בהתרגשות: "היום הוא יום השנה לפטירת אבי ז"ל. זה זמן רב פרקתי מעלי עול תורה ומצוות, ומובן שגם אינני מתפלל. בלילה שעבר נגלה אלי אבי

ז"ל בחלום ואמר לי: 'היום הוא יום היארצייט, וגוזרני עליך לומר עלי קדיש'. אמרתי לו: 'אינני מתפלל, ואפילו הייתי רוצה לומר קדיש אינני יכול. הואיל ובמקום שאני נמצא אין מניין יהודים'. אך אבא חזר ואמר: 'אני אדאג לכך שיהיה לך מנין, ואתה תאמר קדיש!'

כשקמתי בבוקר אמרתי לעצמי: 'אני לא אומַר קדיש'! אבל עכשיו משראיתי כיצד מתגשמים דברי אבי. ובסייעתא דשמיא הובאו לכאן תשעה יהודים כשרים ממרחק רב, לא יכולתי להימנע מלומר: יתגדל ויתקדש שמיה רבא..."

השופט הגוי שיבח את הקדיש

מעשה שהיה ביהודי עשיר שנפטר בארה"ב והוריש הון רב לבנו שהיה כופר גדול, ובצוואתו התנה את מסירת הרכוש רק אם הבן יאמר עליו קדיש.

התנאי לא מצא חן בעיני הבן, שראה בענין התפילה לעילוי נשמת האב "כפייה דתית", ופנה לבית המשפט. השופט שלא היה יהודי, ביקש לדעת מה כלול בטקסט של הקדיש, הוא קיבל לידיו סידור תפילה מתורגם לאנגלית, וכאשר ראה את פירוש הקדיש התפלא מאוד ואמר:

"כיצד מעז אתה לטעון שיש באמונה של השארות הנפש משום כפייה דתית?! הרי אין כאן מילה אחת הקשורה לנפטר, והקדיש אינו מדבר על עילוי נשמת המת, אלא רק על התפשטות מוסר ה' בעולם, על החוקים היפים שיש בתורה שיתגדלו בעולם, ועל השלום - "יהא שלמא רבא מן שמיא", ועל כך שהעיקרים הכתובים בתנ"ך (שמקובל על כל גויי הארצות) יתפשטו בכל רחבי תבל, ותורת ה' ומעשיו הטובים עם הבריות יתפרסמו בעולם".

השופט לא הסכים לתביעתו של הבן, וציווה עליו לומר קדיש, ואם יסרב תופקע זכותו לירש את אביו.

הכל בגלל קדיש אחד

ספרי המוסר משתדלים להמחיש את מציאות החיים בעולם הזה כמקום בו אפשר לעשות מצוות ללא סוף ולזכות באמצעותם לחיי העולם הבא, וגם בכוחו של מעשה קטן אחד להעניק לאדם אושר נצחי בעולם האמת, מה שלא יוכל האדם לעשות רגע אחד לאחר צאת נשמתו.

בספר "טובך יביעו" הובא מעשה במשגיח כשרות בבית ההארחה של המושב שורש שבהרי ירושלים, שנהג לארגן מדי יום ביומו מניין לתפילת מנחה בבית המרגוע. והנה אירע יום אחד שהיה חסר העשירי למניין. המשגיח יצא החוצה, ופגש חקלאי שהיה לבוש במכנסיים קצרים ומראהו כשל יהודי פשוט לכל דבר.

כשהציע לו להצטרף למניין, לא ידע האיש מה הוא שח ומה פירושו של המושג מניין. לאחר שהסביר לו את גודל חשיבות המצוה, ניאות להיכנס לבית הכנסת. לאחר הקדיש, לפני שהקהל התחיל להתפלל, נכנס בחור דתי לבית הכנסת, והנה היו כבר עשרה מתפללים גם בלי החקלאי, שאכן יצא את בית הכנסת והלך לביתו.

עברו כמעט עשר שנים מאז המקרה. המשגיח עזב מזמן את בית ההארחה ועבר לבני ברק. בלילה אחד הוא רואה בחלומו את החקלאי שהצטרף למניין, ופניו קורנות. הוא מספר לו שעזב את העולם לפני כחודש, "ואין לך מושג איזה שכר קיבלתי בשמים על שהסכמתי להשלים לכם את המניין"!

הנפטר הוסיף ואמר שבזכות המצוה ההיא שקיים, נתנו לו הזדמנות להתגלות אליו בחלום ולבקש ממנו שילך אל בנו יחידו המתגורר בירושלים, חילוני גמור, וישכנעו לומר עליו קדיש. הוא מסר את כתובתו המדויקת של הבן, והמשגיח הנפעם אכן קיים את בקשתו והצליח לשכנע את הבן לומר קדיש על אביו.

שוו בנפשכם: מה עשה אותו חקלאי ממושב שורש? בסך הכל הביע נכונות להצטרף למניין. זה הכל. לא יותר מזה. ואיזה שכר קיבל על כך עד כדי כך שנתנו לו רשות להתגלות לאחר פטירתו!

מוסר השכל עצום אפשר ללמוד ממעשה זה, על ערכו של כל צעד קטן שאנו עושים בדרך אל הקדושה.

מנוחה בעולם האמת

משפחה יהודית עלתה מאירן לפני כמה שנים. הבנים והבנות לא שמרו מצוות, מלבד בת אחת. כאשר נפטרה האֵם לא היה מי שיאמר עליה קדיש וגם אף אחד לא דאג לכך. בתום השנה לפטירתה התגלתה האם לבִתה בחלום ואמרה שאין לה מנוחה בעולם האמת. מתוך הדברים שאמרה אפשר היה להבין שהסיבה היא אי אמירת קדיש. מיד נשכר אברך בן תורה וירא שמים שיאמר קדיש וילמד משניות לעילוי נשמתה.

שלושים יום לאחר מכן התגלתה שוב האם לבִתה בחלום ואמרה לה במילים אלו: "הנחת את דעתי".

מנהגים והלכות ל"יום האזכרה"

(מהרה"ג ר' חיים רבי שליט"א)

א. המשפחה כעת בצער גדול על הנשמה שנקטפה מהעולם, יושבים שבעה, זמן חשבון נפש, אין עבודה, אין פוליטיקא, יש כבוד לנפטרים, יש זמן לחשוב בעומק, בעיון, על העבר ועל העתיד.

ב. צריך לדעת שזה גזירה משמים. בשמים אין שאלות רואים את האמת. כשמגיע הזמן אדם מת, גם אם הוא בריא, אם לא הגיע הזמן הוא לא ימות גם אם יהיה חולה מסוכן. לא העיקר הגיל, יתכן אדם מת בגיל 100 שנה והוא מיסכן הוא לא עשה מצוות, הוא אכל ושתה והיה אוכל חינם, איזה גהינם מחכה לו. ויתכן מי שמת צעיר ועשה מצוות, ועסק בתורה, ויש לו בנים בתלמוד תורה, הוא לא מסכן, הוא צדיק, הגיל עובר, והתרגיל נשאר. לא לשאול "למה הוא מת", לשאול "למה הוא נולד", לשם איזו מטרה ותכלית, לעשות מעשים טובים.

ג. הגוף בקבר שומרים עליו כמו במקרר, כי עפר אתה ואל עפר תשוב, ואם הגוף עשה מצוות יזכה לקום בתחיית המתים, בינתיים הנשמה בעולם האמת ונהנית מזיו השכינה. (ברכות יז.)

ד. לשלוח נשיקה וזכויות לנפטרים, לא פרחים בקבר, לא מצבה יקרה, ולא סעודה גדולה, זה הוצאות כספיות וזה לא קל. עדיף לקיים מצוות בחינם. תורה ומעשים טובים. וזה כעין נשיקה לנפטרים בעולם הבא, עולם הזה ועולם הבא מתנשקים. (ירושלמי פט"ו מיבמות ה"ב)

ה. תעשה מצוות ברמה שאתה יכול, ותוסיף לאט לאט, גם אם לא עשית הכל, תעשה ותתקדם, העיקר תהיה בהילוך נסיעה (שבת לא:)

ו. קדיש זה לא סוף העולם, השכבה זה לא העיקר, קיום מצוות כמה שיותר זה העיקר! זה רצון ה' יתברך. וזה עוזר מאוד מאוד לנפטרים, ברא מזכה אבא (סנהדרין קד.) כלומר הבנים מזכים את ההורים.

ז. למעט בביקורים בבית העלמין, להרבות ביקורים בבית הכנסת, להוסיף ולהתקדם ביהדות, זכות עצומה לנפטרים, וכן מטבע לצדקה לעילוי נשמת ולתרום המצווה עבור הניפטרים זה מצוין (משנ"ב ס"ס תרכא). וכן לתרום ספרי קודש לבתי מדרש שעוסקים בתורה זה מצוין. ואם יש לו בן אברך עוסק בתורה, לתמוך בו בשלמות. וזה זכות לנפטרים.

ח. לשמור ולכבד את החיים יותר מהמתים. אבא מת ואמא חיה, כבוד האמא קודם. וכן להיפך.

ט. לחיות בשמחה גם בתוך שנת אבלות. כאשר עושים אך ורק מצוות ומעשים טובים, הנפטרים שמחים בעולם האמת. נכון שלא הולכים לאירועים של שמחה, אם מבחינה נפשית, או חשש לדיכאון וכיו"ב, מותר ללכת כדי להתחזק ולהרגיש טוב. כדין חולה שפטור מאבלות.

י. מותר לתת מתנה לאבלים כאשר זה מחזקם ומעודד אותם ביראת שמים. בפרט ספרי קודש, ציצית ותפילין, וכיפה חדשים, ובגדים צנועים לאשה שמותר אפילו חדשים. כי זה מצוה.

יא. מותר לצאת וליסוע לסחורה ולעסקים לאחר שבעה או לקברי צדיקים להתפלל, וכן לנופש למנוחה נפשית.

יב. להתנהג בכובד ראש ורצינות כל השנה. כי יש דינים על המשפחה. ואם נולד תינוק בתוך השנה נגמרו הדינים מהמשפחה.

יג. אין אמירת שלום בבית האבל תוך שבעה. כדי להרגיש בצער המשפחה ולכבד את זכרו של הנפטר. ולכן כל מי שנכנס לנחם, מצווה על האבלים להקדים ולומר לנכנסים "ברוך דיין האמת" (ב"י סימן שעו) ועושים בזה כבוד לה' יתברך שמברכים ומודים ואומרים, יש דין ויש דיין, משה אמת, והתורה אמת, וה' אלוקים אמת. וכן מצווה לומר "צידוק הדין" כל שבעה בבוקר ובערב ואפילו בלילה ואפילו כמה פעמים ביום (חזו"א ח"א דף צג), וכן חובה על כולם לומר ברכת המזון של אבלים כמודפס בסידורים, להצדיק דין שמים.

יד. בזמן השבעה, זה הזמן ללמוד ולהבין את נוסח הקדיש, וכן הקריאה שתהיה בלי שגיאות, היגוי פיסוק והבנה. וגם ללמוד את בקשת "על ישראל ועל רבנן ועל תלמידהון" שמברכים בקדיש במיוחד את לומדי התורה.

טו. על המצבה לא לכתוב שבחים על המת, ובפרט שזה לא אמת. ולא תאריך לועזי ולא תמונת המת ולא פרחים ולא כלום, רק מקום להדליק נר לעילוי נשמת הנפטר. לא משנה באיזה עיר בית הקברות. העיקר בארץ ישראל. קבר במקום פשוט זו מעלה גדולה.

טז. אין מלווים לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובים ומרגליות, אלא תורה ומעשים טובים בלבד (אבות פפ"ו). על המצבה לא כותבים שהיה לו בית גדול, מכונית, כסף וזהב, דברים חומריים וגשמיים לא עולה למעלה לא פרחים ולא אבנים, לא שירים ולא סיפורים, אפילו מליון שקל לא שווה, באמריקה צריך דולארים, כל מדינה והמטבע שלה, ובשמים גם לא דולארים רק מצוות ומעשים טובים, מי שתרם לצדקה יש לו קבלות למעלה בשמים וזה מצויין.

יז. נכון שהבנות לא אומרות קדיש כשיש בנים, אבל צניעות של הבנות בלבוש, בדיבור, בשיער, להתלבש כמה שיותר צנוע, זה שווה מליונים, צניעות של הבנות שווה יותר מאלף קדישים. ואפשר לקדש את הקדיש, כאשר אומרים ומבינים מה שאומרים,

ואומרים בכוונה, בהתלהבות, מלה במלה, ובפרט אחרי שיעור תורה, בלי שיעור תורה הקדיש חלש. (חזו"ע ח"א דף שסב, יבי"א ח"ג דף קצח:)

יח. להכין ולהביא חכם דרשן כל יום לשמוע דברי תורה וחכמה, וחיזוק באמונה וקיום מצוות, וכן ערב שאלות ותשובות, וזה זכות עצומה לנפטרים. אם הפסיד קדיש לא נורא, לא עשו השכבה לא מעכב, העיקר שלא יפסידו מצוות שחייבים לעשותם כמו תפילות, תפילין, שבת, ושיעורי תורה.

יט. נכון שיש אבילות כל השנה, אין אירועים של שמחה, אין שירים וריקודים, אבל כאשר הנפטר אמר לפני פטירתו שמוחל להם על האבילות אז אין להם דיני אבילות, כי זה כבוד של המת, והוא מוחל. לכן להתחתן שזה מצווה מותר לבן או לבת, וכן להביא תזמורת ולשמוח כי זה מצווה. ורק לאירועים נמנעים, וכן כשהנפטר היה רשע, אין להקפיד על דיני אבילות. (שו"ע שמה ס"ה)

כ. כשבאים לבית האבל, להתכונן ולחזק ולעודד אותם (זוה"ק. קרח. קעז. א.), לא להצחיק אותם, אלא לחזק את רוחם ונפשם, שהכל מהשמים, וכאשר עושים מצוות, הנפטר שמח ומאושר בעולם האמת, ואסור לומר "מה אפשר לעשות" זה נגד האמונה. ויש לדעת שהנפטר עבר דירה. והואו חי בעולם האמת. ולכן אסור לשרוט בבשר הגוף. ולא לתלוש שערות, אלא שלשה לבכי. שבעה להספד. שלושים לתספורת. ואסור לבכות יותר מדאי. וללכת לקבר יותר מדאי, זה לא מוסיף לנפטרים כלום. כשבוכים בבית האבל זה לכבוד האבלים להשתתף בצערם. ועדיף לבכות לכבוד המתים. שהמת הוא מיסכן שלא יכול לקיים מצוות, ונמצא כעת בבי"ד של מעלה בדינים קשים. ולעשות מצוות לעילוי נשמתו.

כא. מותר ללבוש ולחלק לאחרים את בגדי הנפטרים מיד אחרי השבעה ואין צריך להמתין שנה, חוץ מנעליים שהיו על רגליו בשעת יציאת הנשמה. (חזו"ע ח"א עמ' תפד). ואדרבא מצווה להנות מהבגדים ויש בזה חסד גדול וזכות לנשמת הנפטר. וגם טלית שכיסו בה את המת בלויה מותר להתעטף בה בבוקר בתפילה לא לפחד ממתים ולא מחלומות, לפחד רק מעבירות! וכן מותר למכור את הדירה של הנפטר ואין צורך לחכות שתסתיים שנת האבל.

כב. המאבד עצמו לדעת עוון גדול בידו ואפילו בעל יסורים ועני גדול, אסור לשלוח יד בנפשו, וצריך שאלת חכם. וכמובן קדיש ואזכרה ומצוות ולימוד ותיקונים צריך לעשות לעילוי נשמתו המסכנה.

כג. אסור לקבור רשע ליד צדיק, כי יש להם צער בקבר. וכיום יש חלקה לציבור הכללי, ויש חלקת שומרי שבת, וחלקה לחרדים שומרי תורה ומצוות, והזוכה לכך מקדש שם שמים במותו. ויש אומרים שעדיף להקבר בחלקה של תשב"ר, הבל שאין בו חטא.

כד. לא להכביד על האבלים יותר מדאי. לכן יש לקיים מצוות ניחום אבלים רק בשעות מקובלות, לא בשעות הלילה המאוחרות ולא המוקדמות. לא בזמן שסועדים או נחים צהריים, וכשאין ברירה לבדוק דרך הטלפון. (חזו"ע ח"ג עג)

כה. יש לחץ באזכרה. כדאי לפרסם לצבור שעת מנחה. דרשת רבנים וערבית, והסעודה בשעה 8:00 או 9:00 בערב ולא ימהרו ולא יפריעו לאזכרה ולדברי תורה. ולכבוד הנפטרים.

כו. אם סבל יסורים וחולאים בעוה"ז, זה חסד גדול מהשי"ת. וכמו מטוס מעל העננים רואים את השמש בטיסה. כך בשמים רואים הכל. ושמחים שעשינו מצוות. ומה שסבלנו בעוה"ז זה תחת העננים.

מנהגים משובשים שאין צורך לחשוש מהם - ומנהגים טובים שצריך לשמור אותם

א. אין איסור לישן על מיטת הנפטר בשבעת ימי האבלות. (חזו"ע ח"ב עמ' רס)

ב. אין בעיה להשתמש בתפילין ובטלית שלו בשבעת ימי האבלות.

ג. אין בעיה לחלק את בגדיו לאחר שבעת ימי האבלות. ואדרבא זה חסד לנזקקים ולמשפחות ברוכות ילדים.

ד. אם ישנו בבית האבל לילה אחת, אין חובה לישון שם כל שבעת הימים.

ה. אין חובה לעשות כל ערב סעודה לאנשים בתוך השבעה ולא סעודה בליל שבעה, ובפרט שהמצב קשה. ואדרבא חיזוק בדברי תורה במנחה וערבית עדיף מהכל.

ו. רק נעליים שהיו ברגליו בזמן יציאת הנשמה רח"ל אסור לנועלם וצריך לזורקם לאשפה.

ז. הבן או הבת יכולים להינשא ולהיכנס לחופה מיד לאחר השבעה והחתן גם יכול להסתפר כרצונו הטוב ולהביא כלי נגינה לחתונה ולשמוח, ועל אחת כמה וכמה אחרי שלושים בתוך שנה שמותר, והאיסור הוא ללכת לאירועים, אבל להתחתן תוך שנה מותר ומצווה. (יבי"א ח"ה דף רסא)

ח. לבקר בבית הקברות אין חובה כלל ועיקר, ואין מצווה, מי שלא רוצה או קשה לו, להניח לו. ובפרט לנשים שיש מצווה עליהם שלא יבואו לבית הקברות. (יור"ד ס"ס שנט)

ט. המנהג לעלות בשבעה ושלושים לבית הקברות. (חזו"ע ח"ג דף ריז) אבל אין חובה לעלות עם הבגד הקרוע אלא ניתן רשות על פי ההלכה לקום בבוקר מהשבעה, להתרחץ, לכבס, לאכול, ואחר כך לצאת ללויה, וכמובן שאין צורך ללכת לבית הקברות עם הבגד הקרוע.

וכן לאחר שלושים צריך גערה לבנים האבלים על אב ואם. ואין חובה לקחת אותם לספר ולשלם עליהם.

י. אין כבוד אחרון, יש כבוד תמידי בתורה מצוות ומעשים טובים. אין כבוד אלא תורה. (אבות פ"ו)

יא. כשעושים השכבה בבית וקשה לאבלים לקום ולעמוד, להניח להם להשאר יושבים על גבי קרקע.

יב. כשאין מנחמים בבית מותר לאבלים לנקות, לבשל, לעזור ולסייע לכבוד שבת קודש וכיוצא בזה. (חזו"ע ח"ב עמ' רנח)

יג. כאשר אין מקום בבית האבל לשינה, וכן כשצריך טיפול מסוים מותר לאבלים לישון כל אחד ואחד בביתו.

יד. כאשר הנפטר מסורתי ולא דתי, אין כל כך חיוב בדיני אבלות, ומקילים כפי הצורך.

טו. כל ציבור המנחמים הסועדים שם מברכים ברכת המזון של אבלים להצדיק דין שמים. (חזו"ע ח"א דף תקו)

טז. תמיד טוב לומר קדיש, זה קידוש ה', זה כבוד לה' ואפילו שיש הורים בחיים. ואפילו אחרי שנת האבל יש עילוי לנשמה בזה.

יז. אין איסור ללכת למשפחות ולהתארח תוך שנת האבל, כי זה מחזקם ומעודדם.

יח. אין חובה להדליק נר נשמה לנפטרים שנה שלימה ומספיק בז' ימי אבלות. (חזו"ע א שנח. וכן ח"ג דף נד)

יט. מותר להשתמש ולאכול מהמאכלים או הכלים של האבלים. כפי הענין וכן מותר לקנח ידיו במגבות שהאבלים משתמשים בהם ולכן אוכל נקי שנשאר בבית האבל, לתרום האוכל למקום תורה ויראת שמים, וזה מצוין.

כ. אין חובה להביא עשרה אנשים לבית העלמין בזמן האזכרה. אין עשרה אין קדיש, אבל אפשר לקרא תהילים ומשניות לעילוי נשמת הנפטר ויעשו השכבה ודי בכך. (חזו"ע ח"ג עמ' ריד)

כא. מנהג טוב להביא אברך בן תורה או דרשן מתאים בשעות הבוקר כשאין אנשים זרים ואין הפרעות, לדרוש וללמד ולשבח אותם עד כמה שניתן, לקרבם לתורה וליראה, ולא רק בין מנחה לערבית שזה לטובת הציבור בלבד.

כב. מותר לאבלים לאכול בשר ולשתות יין מיד לאחר הקבורה ואין צריך להחמיר בזה.

כג. מותר למנחמים לשבת על גבי הקרקע עם האבלים ואדרבא זה כבוד עבורם. (חזו"ע ח"ג דף סח)

כד. כשאבא מת לא להתווכח על הירושה לפני האמא זה פוגע ומעליב מאוד ויש חשש למחלוקת. עדיף אחרי שבעה לבוא לחכם ולקבל עצה טובה על הצד הטוב ביותר.
כה. אסור לומר לאבלים לשבת "שב" אלא "אל תקום" "אל תטרח" (חזו"ע ח"א דף מא)
כו. מותר להניח מלח על הביצים לאבלים.
כז. צניעות בלבוש בבית האבלים ובפרט לנשים. כי זה מקום ציבורי, כל שבעת הימים, ולהזהיר הנשים שלא יגישו כיבוד לגברים. ולהתלבש בלבוש צנוע ומכובד לכבוד הנפטרים וציבור המתפללים. וכן לבקש מהאורחים והמוזמנים. לכבד את המקום בלבוש צנוע ומכובד.

מעשה "גרביים של מיליונר"

אצל יהודי מיליונר מארה"ב התגלה מחלה קשה. לטענת הפרופסור היה כבר מאוחר, בשלב הזה אין מה לעשות, לא נותר לו זמן רב לחיות. לפתע הכל השתנה, החיים נראו אחרת, המצב הלך והתדרדר.
אסף הוא את כל בני משפחתו, שסירבו לקבל את הבשורה המרה, ואמר: "בקשה לי אליכם, יהיה מה שיהיה, אין אדם יודע את יומו, כלום אינו צפוי. מונחות על שולחני שתי מעטפות, את המעטפה הראשונה, אני מבקש, שתפתחו ותקראו בבית ההספדים לפני הקבורה. את המעטפה השניה לפתוח רק ביום האזכרה, ביום השלושים. זו בקשתי, זו צוואתי".
חלפו כמה שבועות קשים, והוא החזיר את נשמתו לבורא.
אסון כבד נפל על המשפחה כולה, רבים ליוהו בדרכו האחרונה, מכובדים, גבירים, עסקנים, רבנים, ועוד הרבה אח"מים.
ושם, בבית ההספדים, אחרי הדרשות וההספדים, עומד הבן הבכור, והמעטפה הראשונה נפתחת. כולם קשובים, כולם דרוכים. מה הוא כתב? מה ביקש?
וכך היה כתוב:
"אני מבקש שתקברו אותי עם הגרביים!!!"
כולם היו המומים.
"מה הבעיה, גרביים?!, תקברו אותו עם גרביים", אומר הבן הבכור.
מסתכל ונבוך איש החברא-קדישא. "אי אפשר", הוא אומר בעדינות.
"מה הכוונה אי אפשר?!, זו בקשתו האחרונה!" מתעקש הבן.
"כן, אבל לא ניתן"..., מגמגם איש החברא קדישא.
"מה הבעיה, בסך הכל גרביים", חוזר הבן.
לחשושים, דעות ופלפולים בין הקהל הרב...

"נו, באמת, מה הבעיה?!... מה כבר מבקש המת?... איפה כבוד המת?... מה כבר ביקש?... נו, באמת, ההלכות האלו... וכו'..."
האישה בוכה, הילדים בוכים, הקהל בויכוח, והמת - ממתין.
הרבנים מתערבים - "אי אפשר, זו ההלכה!" נפסק לקבור בלי גרביים.
עצבות, מרירות, תסכול וגם אי הבנה בדרכו האחרונה של המת.
גבשושי החול ממלאים את הקבר הפתוח, ואפילו בקשתו האחרונה לא התמלאה.
המעטפה השנייה בהמתנה ליום השלושים, האזכרה.
הוזמן הקייטרינג הטוב ביותר, הוזמנו נואמים, דרשנים, משפחה, חברים, קרובים וידידים לחלוק כבוד למת, ומעל לכל- הסקרנות: מה נכתב במעטפה השניה?
והנה פותח הבן ומקריא:
"בני היקרים. אני יודע שקברתם אותי בלי גרביים!
רק רציתי להראות לכם שלמרות כל הכסף שהיה לי, כל הכבוד שנחלתי, וכל העוצמה שצברתי בעולם, לא יכולתי לקחת איתי אפילו זוג גרביים!!"
שקט, דממה. כמה נכון.
"לְפִי שֶׁבְּשָׁעַת פְּטִירָתוֹ שֶׁל אָדָם אֵין מְלַוִּין לוֹ לָאָדָם, לֹא כֶּסֶף וְלֹא זָהָב וְלֹא אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת, אֶלָּא תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בִּלְבַד, שֶׁנֶּאֱמַר: "בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אֹתָךְ, בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמר עָלֶיךָ, וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ". "בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אֹתָךְ" בָּעוֹלָם הַזֶּה; "בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמר עָלֶיךָ" בַּקֶּבֶר; "וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ" לָעוֹלָם הַבָּא. וְכֵן כָּתוּב בְּסֵפֶר תְּהִלִּים עַל יְדֵי דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל: "טוֹב-לִי תוֹרַת-פִּיךָ, מֵאַלְפֵי זָהָב וָכָסֶף"; וְאוֹמֵר: "לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב, נְאֻם ה' צְבָאוֹת". (אבות ו', ט')
נאמר במדרש: "שלושה אוהבים יש לו לאדם בחייו, ואלו הן: בניו ובני ביתו, ממונו, ומעשיו הטובים. בשעת פטירתו מן העולם הוא מכנס לבניו ולבני ביתו ואומר להם: "בבקשה מכם הצילוני מדין המוות הרע הזה", והן משיבין אותו ואומרים לו: "הלא שמעת שאין שלטון ביום המוות?". כשהוא רואה כך, מכנס את ממונו ואומר לו: "הרבה טרחתי עליך לילה ויום, בבקשה ממך, פדני מן המוות הזה והצילני". והוא משיבו: "והלא שמעת, לֹא יוֹעִיל הוֹן בְּיוֹם עֶבְרָה". אח"כ מכניס מעשיו הטובים ואומר להם: "בואו והצילוני מן המוות הזה והתחזקו עמי ואל תניחוני לצאת מן העולם, שעדיין יש לכם תוחלת עלי אם אנצל". והם אומרים לו: "לך לשלום, עד שלא תלך לשם אנו מקדימים אותך, שנאמר "והלך לפניך צדקך, וכבוד ה' יאספך".

מה שחשוב בעולם הבא זה תורה ומצוות ומעשים טובים. אבל שם, בעולם הבא, כבר לא ניתן לקיים מצוות, שנאמר "במתים חופשי", שהמתים חופשיים מקיום המצוות. לכן צריך האדם להשתדל מאוד, בזמן היותו בעולם הזה, לרדוף אחר המצוות ולברוח מן העבירות.

ועל זה אמרו חז"ל: "היום לעשותם ומחר לקבל שכרם", היום - העולם הזה. מחר - העולם הבא, שיקבל שכר על מה שעשה.

מעשה מסופר על שתי מדינות שנלחמו זו בזו במשך שנים רבות ללא הכרעה. יום אחד הכריז המלך של אחת המדינות, שמי שימצא דרך לשים קץ למלחמה ארוכת השנים והעקובה מדם, נתון תנתן לו אפשרות להיכנס חמש דקות לאוצרות המלך, ולקחת ככל אשר יוכל שאת. ואכן ביום מן הימים נמצא אדם שהשכיל למצוא דרך כיצד לסיים את המלחמה, לשמחת המלך וכל העם. כפי שהובטח נקבע לו תאריך שבו יבוא לבית המלך ויקבל את הפרס הגדול.

בהתקרב היום המיועד התלבט המלך היאך לקיים את הבטחתו. מצד אחד נחרד לנוכח העובדה שבפרק הזמן שישהה האיש בין אוצרותיו יוכל לרוקן את כל בית אוצרותיו, מה שאספו ואצרו אבות אבותיו. ומאידך אם לא יעמוד בהבטחתו אין לך בזיון גדול מזה.

קם אחד היועצים ואמר: "אדוני המלך, איעצך עצה, כיצד תוכל לעמוד בדבריך ובכל זאת לא יגרם שום נזק לאוצרותיך. יודע אני, שהאיש הזוכה אוהב מאוד לשמוע מוזיקה. על כן, ביום המיועד תעמיד קונצרט חזנות עם טובי הפייטנים והנגנים בעולם בפתח בית האוצר, ואין ספק שקולם הערב של הפייטנים יסיח את דעתו של האיש למשך חמש הדקות הגורליות וממילא לא יספיק לקחת הרבה". הדבר מצא חן בעיני המלך.

ביום המיוחל לבש האיש בגדי עשירים וכן הלביש את כל משפחתו אף שהפרוטה לא היתה מצויה בכיסו, בכ"ז לקח הכל באשראי, הזמין לביתו כרכרה הדורה ונסע עם משפחתו לארמון המלך, בני המשפחה ליווהו עד פתח בית האוצר ובקוצר רוח ציפו לרגע המיוחל בו תפתח הדלת ויצא משם כאיש העשיר בעולם.

כאשר נפתחה דלת בית האוצר, הופתע האיש לראות תזמורת ענקית ובה טובי הפייטנים בעולם. אילו ניגונים נפלאים, שובי לב ונפש, מעין עולם הבא. נעצר האיש, כולו נפעם מהשירים. וכך חלפו הדקות, מייד חזר והתעשת, אמר לעצמו: "אל תשכח לשם מה באת לכאן". אך גערה זו לא הועילה הרבה משום שבאותה שנייה השתלבו עוד כלי נגינה בשירה שובת לב. הקול היה כה מתוק ונפלא עד שכאשר נזכר לגשת למלאכתו, לפתה יד חזקה בצווארו ומשכה אותו החוצה, "זמנך תם" הודיע לו קול נעלם. "צא

החוצה". מיואש מדוכא ומאוכזב ניעור האיש בחוץ מחלומו. כל ימי חייו יסר את עצמו על שהלך שולל אחרי מתיקות הנגינה ושכח את יעודו ותפקידו, בזה החמיץ הזדמנות גדולה להתעשר עושר רב.

הנמשל ברור ומובן: ימי שנותינו בעולם הזה נחשבים כחמש דקות ואף פחות מכך לעומת עולם הנצח עולם הבא, ובמשך החיים משמיע יצר הרע באוזנינו מנגינות ערבות ושאר אמצעים של הסחת הדעת, וכל מיני פיתויים והבלים ובלבד להטות את האדם מעיקר תפקידו בעולם הזה. פעמים שאדם מתעורר ונזכר לשם מה בא לכאן, אולם פעמים שאין אדם מתעורר כלל מהמנגינה הנפלאה שבאמצעותה מצליח היצר "להרדים" אותו. על האדם להשתדל תמיד ובכל רגע לעורר לעצמו ולהיות איש "נבון וחכם" ולאגור תורה ומצוות ברוב עוז ותעצומות.

בּוֹרֵא עוֹלָם נָתַן לְעַם יִשְׂרָאֵל מַתָּנָה גְּדוֹלָה, וְהִיא - הַתְּשׁוּבָה, אֲשֶׁר בְּזִכוּתָהּ נִתְּנָה לָאָדָם אֶפְשָׁרוּת לְתַקֵּן אֶת מַעֲשָׂיו, וּלְבַטֵּל אֶת חוֹבוֹתָיו הַגְּדוֹלִים שֶׁנּוֹצְרוּ כְּתוֹצָאָה מִמַּעֲשָׂיו הָרָעִים אֲשֶׁר עָשָׂה, וַאֲשֶׁר הַיּוֹדֵעַ לְנַצֵּל מַתָּנָה יְקָרָה זוֹ.

מָשָׁל לְמַה הַדָּבָר דּוֹמֶה: מַעֲשֶׂה בְּאָדָם עָשִׁיר גָּדוֹל שֶׁהָיָה יָרֵא שָׁמַיִם וְצַדִּיק, אוּלָם דָּבָר אֶחָד הָיָה חָסֵר לוֹ - יְלָדִים! בְּמֶשֶׁךְ שָׁנִים הִתְפַּלְּלוּ הוּא וְזוּגָתוֹ לְהִפָּקֵד בְּזֶרַע שֶׁל קַיְימָא, וְאָכֵן הַתְּפִלּוֹת הַמְּרֻבּוֹת עָלוּ לַמְּרוֹמִים, וּבְנֵי הַזּוּג נִפְקְדוּ לְעֵת זִקְנָה בְּבֵן זָכָר נֶחְמָד וְיָפֶה תֹּאַר.

אֶת הַשִּׂמְחָה אֲשֶׁר שָׂרְרָה בְּבֵיתָם לֹא נִתֵּן לְתָאֵר בְּמִלִּים. אֵין צֹרֶךְ לוֹמַר כִּי בְּנָם הָיָה עָבוּרָם הַדָּבָר הֶחָשׁוּב בְּיוֹתֵר בְּעוֹלָמָם. כְּבַר בְּעוֹדוֹ תִּינוֹק הִשְׁפִּיעוּ עָלָיו רוֹב פִּנּוּק, וְגַם שֶׁגָּדַל וְנִכְנַס לְתַלְמוּד תּוֹרָה, הוּא הִתְבַּלֵּט תָּמִיד בִּבְגָדָיו וּבְשֶׁאָר מוֹתָרוֹת אֲשֶׁר הוֹרָיו סִפְּקוּ לוֹ בְּשֶׂפַע, וְכַמּוּבָן שֶׁגַּם לְעֵת בַּחֲרוּתוֹ לֹא חָסְכוּ מִמֶּנּוּ דָּבָר. וְכָךְ גָּדַל הוּא לְיֶלֶד מְפֻנָּק, פִּנּוּק אֲשֶׁר הִשְׁחִית אֶת טִבְעוֹ.

הַהוֹרִים הַזְּקֵנִים טָעוּ כָּאמוּר בַּטָּעוּת בָּהּ טָעוּ כְּבָר רַבִּים לְפָנָיו - פִּנְקוּ אוֹתוֹ וְצִיְּדוּ אוֹתוֹ בְּסְכוּמֵי כֶּסֶף גְּבוֹהִים, עַל מְנָת שֶׁיּוּכַל לִרְכֹּשׁ כָּל דָּבָר שֶׁיַּחְפֹּץ, וְדָבָר זֶה גָּרַם לַחֲבֵרִים רָעִים לְהִתְחַבֵּר אֵלָיו, וְכָךְ הָלַךְ הַבֵּן וְהִתְדַּרְדֵּר עַד שֶׁיָּצָא לְתַרְבּוּת רָעָה, וְהָיָה מְשׁוֹטֵט כָּל הַיּוֹם בָּרְחוֹבוֹת עִם אֲנָשִׁים רֵיקִים וּפוֹחֲזִים כְּמוֹתוֹ, וְהַהוֹרִים הַיְקָרִים אֲשֶׁר תָּלוּ תִּקְווֹת מְרֻבּוֹת בִּבְנָם יַקִּירָם - לֹא יָדְעוּ אֶת נַפְשָׁם.

לְאַחַר תְּקוּפָה שֶׁל שִׁבָּרוֹן לֵב וְעָגְמַת נֶפֶשׁ, הִכְרִיעַ הַצַּעַר אֶת אִמּוֹ שֶׁל הַנַּעַר, וְהִיא נִפְטְרָה לְבֵית עוֹלָמָהּ. בַּלְוָיָה עָמַד הַיֶּלֶד וְאָמַר קַדִּישׁ לְשֵׁם נִימּוּס, מִבְּלִי רֶגֶשׁ אוֹ כַּוָּונָה, וְקַל הָיָה לְנַחֵשׁ כִּי יִהְיֶה זֶה הַקַּדִּישׁ הָאַחֲרוֹן אוֹתוֹ יֹאמַר בְּמַהֲלַךְ שְׁנַת הָאֵבֶל.

עָבַר שְׁנָתַיִם, וְהָאָב הַזָּקֵן הֶחֱל מַרְגִּישׁ כִּי יוֹמוֹ קָרֵב וּבָא, וְעַל כֵּן הֶחְלִיט לְתָרֵם אֶת כָּל רְכוּשׁוֹ הֶעָצוּם עֲבוּר מוֹסָדוֹת צְדָקָה וָחֶסֶד, כְּדֵי שֶׁבְּנוֹ לֹא יְבַזְבֵּז אֶת כַּסְפּוֹ לְהוֹלֵלוּת וַעֲבֵרוֹת. אוּלָם בְּצַוָּאתוֹ הוֹתִיר לְבָנוֹ כַּמָּה אַלְפֵי דוֹלָרִים, וְנָתַן לוֹ רְשׁוּת לְהִכָּנֵס לְבֵיתוֹ הַמְּפֹאָר פַּעַם אַחַת בִּלְבַד - בְּיוֹם הַשָּׁנָה הָרִאשׁוֹן לִפְטִירָתוֹ שֶׁל הָאָב. הַבֵּן לֹא נִרְאָה עָצוּב עַל כָּךְ שֶׁאָבִיו נִפְטַר, אֶלָּא הִמְשִׁיךְ לְחַיּוֹת חַיֵּי הוֹלֵלוּת וְרַאֲוָתָנוּת, וּלְשׁוֹטֵט בַּשָּׁוָקִים וּבָרְחוֹבוֹת כְּאַחַד הָרֵיקִים וְהַפּוֹחֲזִים.

לְאַחַר חֹדֶשׁ יָמִים כִּלָּה הַבֵּן אֶת הַסְּכוּם אֲשֶׁר הוֹתִיר לוֹ אָבִיו בְּצַוָּאָתוֹ, וּמִכָּאן וְאֵילָךְ הוּא הֶחֵל לְלְווֹת כְּסָפִים לְצָרְכֵּי מִלּוּי רְצוֹנוֹתָיו. בַּתְּקוּפָה הָרִאשׁוֹנָה הִלְוּוּ לוֹ בְּשִׂמְחָה, אוּלָם אַט אַט הֵחֵל מִצְטַמְצֵם מַעְגַּל הַמַּלְוִים, וּלְפֶתַע הוּא נֶאֱלַץ לְהִתְמוֹדֵד עִם תְּחוּשַׁת הַמַּחְסוֹר, אוֹתָהּ הוּא לֹא הִכִּיר מֵעוֹדוֹ. מֵהַדִּירָה שֶׁשָּׂכַר, הִשְׁלִיכוּ אוֹתוֹ כַּאֲשֶׁר לֹא שִׁלֵּם שְׂכִירוּת, וּבַמַּכּוֹלֶת לֹא הִסְכִּימוּ לִמְכּוֹר לוֹ בַּהֶקֶף, וְכָךְ נֶאֱלַץ לִישׁוֹן בָּרְחוֹבוֹת וְלִמְצֹא אֶת מְזוֹנוֹ בֵּין פַּחֵי הַזֶּבֶל.

בַּתְּקוּפָה הָרִאשׁוֹנָה, נָהֲגוּ עִמּוֹ הַנּוֹשִׁים שֶׁהָיָה חַיָּב לָהֶם כֶּסֶף בַּעֲדִינוּת, אוּלָם בְּרָבוֹת הַיָּמִים פָּקְעָה סַבְלָנוּתָם, וּכְחֹדֶשׁ לִפְנֵי יוֹם הַשָּׁנָה לִפְטִירַת אָבִיו, הִגִּיעוּ אֵלָיו הַנּוֹשִׁים וְהִזְהִירוּהוּ אַזְהָרָה אַחֲרוֹנָה וְאָמְרוּ:

זוֹ הַפַּעַם הָאַחֲרוֹנָה בֹּא אָנוּ בָּאִים לְדָרוֹשׁ אֶת חוֹבֵנוּ. אָנוּ מִתְאַזְּרִים בְּסַבְלָנוּת רַק מִשּׁוּם שֶׁגִּילִינוּ כִּי בְּיוֹם הַשָּׁנָה לִפְטִירַת אָבִיךָ, תּוּכַל לְהִכָּנֵס לְבֵית אָבִיךָ, וְאָנוּ מְקַוִּים שֶׁתִּמְצָא שָׁם כֶּסֶף כְּדֵי לִפְרֹעַ אֶת חוֹבוֹתֶיךָ. וְדַע לְךָ שֶׁאִם לֹא תְשַׁלֵּם אֶת חוֹבְךָ, רַע וּמַר יִהְיֶה גּוֹרָלְךָ! אָנוּ נִצְטַיֵּד בְּסַכִּינִים וְנַעֲשֶׂה בְּךָ שְׁפָטִים - אֶחָד יַחְתֹּךְ אֶת אָזְנֶךָ, וְאֶחָד אֶת יָדֶיךָ, עַד שֶׁתִּפַּח אֶת נִשְׁמָתְךָ...

וְהִנֵּה הִגִּיעַ הַיּוֹם הַמְיֹעָד, עִם שַׁחַר הַשְׁכִּים הַבֵּן לְבֵית אָבִיו, שָׁם הִמְתִּינוּ לוֹ כְּבָר הַנּוֹשִׁים הָרַבִּים. הַשּׁוֹמֵר שֶׁשָּׁמַר עַל בֵּית אָבִיו, פָּתַח עֲבוּרוֹ אֶת הַשַּׁעַר וְהוּא נִכְנַס לְתוֹכוֹ, אַךְ לְהַפְתָּעָתוֹ מָצָא שֶׁהַבַּיִת רֵיק מִתְּכוּלָתוֹ.

הוּא הֵחֵל לַעֲבוֹר בֵּין הַחֲדָרִים, וְנִסָּה לְחַפֵּשׂ בַּחוֹרִים וּבִסְדָקִים אוּלַי נוֹתַר שָׁם סְכוּם כֶּסֶף אוֹתוֹ יוּכַל לָתֵת לְנוֹשָׁיו, אַךְ לַשָּׁוְא, בְּכָל הַבַּיִת הוּא לֹא מָצָא מְאוּמָה, עַד אֲשֶׁר הִגִּיעַ אֶל חֶדֶר לְמוּדוֹ שֶׁל אָבִיו. בַּחֶדֶר זֶה נִרְאָה כְּאִלּוּ אִישׁ לֹא נָגַע, וְעַל הַשֻּׁלְחָן שָׁבוּא הָיָה אָבִיו יוֹשֵׁב וְלוֹמֵד, נִצְבָה לְהּ מַעֲטָפָה וְעָלֶיהָ הָיָה רָשׁוּם: "עֲבוּר בְּנִי יְחִידִי הַיָּקָר לִי מִכֹּל"...

בְּיָדִים רוֹעֲדוֹת פָּתַח אֶת הַמַּעֲטָפָה, וּמוֹצֵא בָּהּ מִכְתָּב מֵאָבִיו. וְכָךְ כָּתַב לוֹ אָבִיו לִפְנֵי מוֹתוֹ: "בְּנִי יַקִּירִי, אֶת הַמִּכְתָּב הַזֶּה אַתָּה קוֹרֵא בְּוַדַּאי בְּיוֹם הַשָּׁנָה לְפִטְירָתִי. אֲנִי כְּבָר לֹא בַּחַיִּים, נָבִיא מֵעוֹלָם לֹא הָיִיתִי, אֲבָל אֲנַסֶּה לְתָאֵר אֶת מַצָּבְךָ כְּפִי שֶׁאֲנִי רוֹאֶה בְּעֵינֵי רוּחִי.

וּבְכֵן, אֲנִי מְתָאֵר לְעַצְמִי כִּי אֶת הַכֶּסֶף אֲשֶׁר הִתְּרַתִּי לְךָ - כִּלִּיתָ תּוֹךְ זְמַן קָצָר, לְאַחַר מִכֵּן הִתְחַלְתָּ לִלְוֹוֹת כְּסָפִים מִיְּדִידֶיךָ, וְכַמּוּבָן לֹא הָיְתָה לְךָ אֶפְשָׁרוּת לְשַׁלְּמָם. אֲנִי מְתָאֵר לְעַצְמִי כִּי בְּרֶגַע זֶה מַמָּשׁ, מַמְתִּינִים לְךָ מִחוּץ לַבַּיִת כָּל נוֹשֶׁיךָ, וּמְאַיְמִים עָלֶיךָ אִיּוּמִים שֶׁאִם לֹא תְּשַׁלֵּם אֶת חוֹבוֹתֶיךָ, הֵם יַעֲשׂוּ בְּךָ שְׁפָטִים, אוֹי לָהּ לְאוֹתָהּ בּוּשָׁה וְאוֹי לָהּ לְאוֹתָהּ כְּלִמָּה. עַל כֵּן, מְבַקֵּשׁ אֲנִי מִמְּךָ שֶׁתִּכָּנֵס לַחֶדֶר הַסָּמוּךְ, שָׁם תִּמְצָא דְּבַר מַה אֲשֶׁר יִפְתֹּר לְךָ אֶת כָּל בַּעֲיוֹתֶיךָ, וְיִשַּׁחְרֵר אוֹתְךָ מִכָּל הַצָּרוֹת, הַכְנַסְתִּי לְךָ שָׁם חֶבֶל תְּלִיָּה... תְּלֵה אֶת עַצְמְךָ בְּנִי, וְשִׂים קֵץ לְתַלְאוֹתֶיךָ... לְפָחוֹת תְּהֵא מִיתָתְךָ מְכֻבֶּדֶת מִבְּלִי יְסוּרִים וּבְזִיּוֹנוֹת...

אַל נָא תִּכְעַס עָלַי בְּנִי יַקִּירִי, אַל תַּחְשֹׁב אֲפִילוּ לְרֶגַע שֶׁמִּתּוֹךְ אַכְזָרִיּוּת פָּעַלְתִּי כַּאֲשֶׁר הֶחְלַטְתִּי לְהוֹתִיר אֶת כָּל כַּסְפִּי לַאֲחֵרִים. דַּע לְךָ, כִּי יָדַעְתִּי שֶׁלֹּא יַעֲזֹר לְךָ אֲפִילוּ אִם הוֹתַרְתִּי לְךָ אֶת כָּל כַּסְפִּי, מִפְּנֵי שֶׁמֵּרֹב פְּזִיזוּתְךָ, הָיִיתָ מְכַלֶּה וּמְבַזְבֵּז אֶת כָּל מָמוֹנִי לַהֶבֶל וְלָרִיק. וְלָכֵן עָבוֹר לַחֶדֶר הַשֵּׁנִי וְשִׂים קֵץ לְחַיֶּיךָ, רַק אַל תִּשְׁכַּח לְהִתְוַדּוֹת עַל חַטָּאֶיךָ לִפְנֵי מוֹתְךָ..."

הַבֵּן עָבַר לַחֶדֶר הַסָּמוּךְ, וּמָצָא שָׁם חֶבֶל תְּלִיָּה. עָלָה עַל הַכִּסֵּא וְכָרַךְ אֶת הַחֶבֶל סְבִיב צַוָּארוֹ, וְהֵחֵל לְמַלְמֵל אֶת מִילוֹת הַוִּדּוּי בְּדָמָעוֹת שָׁלִישׁ, וּלְאַחַר מִכֵּן קָפַץ מֵהַכִּסֵּא.

אַךְ לְתַדְהֵמָתוֹ הַחֶבֶל נִתַּק מִמְּקוֹמוֹ, וְהוּא נָפַל עַל הַקַּרְקַע. וְהִנֵּה רָאָה פֶּתֶק נוֹסָף נוֹפֵל מִתִּקְרַת הַבַּיִת, וְשָׁם הָיָה כָּתוּב: "לִבְנִי הַיָּקָר, לְאַחַר שֶׁגִּילִיתִי אֶת טָעוּתְךָ וְחָזַרְתָּ בִּתְשׁוּבָה בְּלֵב שָׁלֵם, שׁוּב אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חָפֵץ בְּמוֹתְךָ, אֶלָּא שָׁמַח הוּא שֶׁקִּבַּלְתָּ עַל עַצְמְךָ לְהִשְׁתַּנּוֹת וּלְהַתְחִיל דַּף חָדָשׁ בַּחַיִּים.

וְכָעֵת אֲגַלֶּה לְךָ סוֹד שֶׁיַּעֲשֶׂה אוֹתְךָ מְאֻשָּׁר. בְּפִנַּת הַחֶדֶר יֵשׁ בְּלִיטָה רְפוּיָה, וְשָׁם מֻסְתָּר אוֹצָר גָּדוֹל מְאֹד, לְךָ וְקַח אוֹתוֹ, וְשַׁלֵּם אֶת חוֹבוֹתֶיךָ, וְהַתְחֵל אֶת חַיֶּיךָ בַּדֶּרֶךְ הַיְשָׁרָה וְהַטּוֹבָה, לְלֹא חַיֵּי הוֹלֻלּוֹת וְהֶפְקֵרוּת.

הַנִּמְשָׁל בָּרוּר - הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ חָפֵץ בְּמוֹתוֹ שֶׁל הָרָשָׁע, אֶלָּא רוֹצֶה הוּא שֶׁיַּחְזֹר בִּתְשׁוּבָה, וְאָז יְקַבֵּל מֵאֵת ה' אֶת הָאֹשֶׁר הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר, וְיִהְיֶה לוֹ גַּם חַיֵּי עוֹלָם הַזֶּה וְגַם חַיֵּי עוֹלָם הַבָּא. אֲבָל אִם אֵין הָאָדָם חָפֵץ לְשַׁנּוֹת אֶת דַּרְכּוֹ הָרָעָה, אֲזַי מְחַכִּים לוֹ הַרְבֵּה נוֹשִׁים שֶׁעֲתִידִים לִפְרֹעַ מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הַחוֹבוֹת שֶׁצָּבַר פֹּה בָּעוֹלָם הַזֶּה.

אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר יוֹדֵעַ לְנַצֵּל הִזְדַּמְנוּת פַּז כָּזֹאת - לַחְזֹר בִּתְשׁוּבָה וְלַעֲלוֹת בַּדֶּרֶךְ הַיְשָׁרָה הַמּוֹבִילָה אֶל הָאֹשֶׁר הָאֲמִתִּי.

מְסַפְּרִים עַל רַבִּי לֵוִי יִצְחָק מִבַּרְדִּיטְשׁוֹב סָנֶגוֹרָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁפַּגַשׁ פַּעַם רָשָׁע שֶׁהָיָה עוֹבֵר עֲבֵרוֹת עַל מְנָת לְהַכְעִיס. פָּנָה אֵלָיו רַבִּי לֵוִי יִצְחָק וְאָמַר לוֹ: דַּע לְךָ שֶׁאֲנִי מְקַנֵּא בְּךָ! תָּמַהּ הַכּוֹפֵר וְאָמַר: בְּמַה יֵשׁ לָרַבִּי לְקַנֵּא בִּי?

הֵשִׁיב לוֹ הָרַב: הֲרֵי לְכָל יְהוּדִי יֵשׁ סִכּוּי וְתִקְוָה לַחְזֹר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. כְּשֶׁאַתָּה תַּחְזֹר בִּתְשׁוּבָה וְכָל הָעֲבֵרוֹת שֶׁלְּךָ יֵהָפְכוּ לְזְכֻיּוֹת, מִי יוֹכַל לְהִתְחָרוֹת אִתְּךָ בְּדַרְגָּה הַגְּבוֹהָה אֲלֵיהָ תַּגִּיעַ, יֵשׁ לְךָ אוֹפְצִיָה לְשָׂכָר כֹּה גָּבוֹהַּ, מַה שֶּׁאֵין לִי וְלַאֲחֵרִים שֶׁלֹּא חָטָאוּ כָּל כָּךְ הַרְבֵּה...

מעשה שהיה באדמו"ר מפיטסבורג זצ"ל שנסע עם שמונה מתלמידיו לחתונת בתו של אחד מחסידיו שהתגורר בבירה הבלגית אנטורפן, אלא שלפתע נשמע קולו של הטייס וליבם של הנוסעים החסיר פעימה: "נוסעים יקרים, לצערי אירעה תקלה במנועי המטוס ואנו ניאלץ לנחות בשדה התעופה קטן בקרבת מקום, אני מקווה שתוך כארבע שעות תתוקן התקלה ונשוב להמריא אל היעד. אנא חגרו את חגורות הבטיחות והתכוננו לנחיתה".

שדה התעופה הקטן שבו נחתו היה ריק במשך מרבית שעות היממה והיה מיועד בעיקר לטיסות מטען של תוצרת חקלאית ולטיסות פנימיות, כולם ירדו מהמטוס והתיישבו על הספסלים, ואילו האדמו"ר ותלמידיו ביקשו להתפלל תפילת מנחה, אלא שמנין לא היה כיון שהם ביחד תשעה, בטרמינל היה הרבה רעש והיה קשה להתרכז ולהתפלל מנחה, כי תפילה בלא כוונה כגוף בלא נשמה.

ולכן ניגש האדמו"ר אל אחד מעובדי שדה התעופה ושאל אותו האם יש אפשרות לקבל חדר צדדי כדי להתפלל בו בשקט, האיש שמע את שאלתו של הרב בעל ההדרת פנים, לפתע החוויר כסיד והתנודד על מקומו, ולאחר שהתאושש, אמר העובד לרבי, אני מוכן למלא את מבוקשכם בתנאי אחד שתתנו לי להגיד קדיש לזכר אבי המנוח, אתה יהודי? שמח הרבי לשמוע, יפה מאוד עכשיו יהיה לנו מנין. "אני יהודי" השיב העובד וניכר בו כי נפשו סוערת, אך הרשו לי לשאול מי שלח אתכם לפה, איך הגעתם למקום הזה?

הסביר האדמו"ר לעובד שהם בדרכם לאנטוורפן אך אירע תקלה במטוס והם נאלצו לנחות פה באופן בלתי מתוכנן, ומי אתה? שאל האדמו"ר, האם יש כאן יהודים נוספים? "אני חושב שלא תאמינו לסיפור שלי, אמר האיש, אבל זו האמת לאמיתה, נולדתי למשפחה דתית מאוד, שנות ילדותי עברו עלי בתוך קהילה חמה ותומכת, אולם לצערי התחברתי לנערים פוחזים שמשכו אותי למקומות גרועים ומשם ההידרדרות היתה צפויה מראש. התחברתי לאנשי פשע ומאימת השלטונות נפרדתי ממשפחתי וברחתי לעיר הקטנה הזו, על אף שאני מגיע ממשפחה אורתודוקסית ביותר, שכחתי את כל מה שלמדתי, ואני לא מקיים מצוות כבר כמה עשרות שנים, וגם לאחר ששמעתי שאבא שלי נפטר לא אמרתי עליו קדיש, כי לא זכרתי את הקדיש וגם במקום הנידח הזה אין בכלל יהודים.

אתמול בלילה הופיע אבא שלי בחלום ואמר לי: "יעקב, מחר יחול יום השנה לפטירתי ואני רוצה שתגיד עלי קדיש"! אני זוכר שלאחר רגע של תדהמה התחלתי לצחוק, ואמרתי: אבא אבא בשביל לומר קדיש צריך מניין, ואני היהודי היחידי בכל העיירה אין שום סיכוי שאצליח למצוא מניין בכל האיזור! "אל תדאג יעקב" ענה לי אבי, אני מבטיח שאביא לך מניין". לאחר שהתעוררתי מהחלום רעדתי זמן רב והייתי המום.

אולם לאחר כמה דקות של התאוששות אמרתי לעצמי שזה רק חלום ואין סיכוי סביר שיגיעו לעיירת חקלאות נידחת שכזו עשרה יהודים, האדמו"ר ותלמידיו שמעו את הסיפור בהשתאות ובפליאה, אמר האדמו"ר לאיש, זה מסר ישיר מההשגחה העליונה מסר שאותו שולח הקדוש ברוך הוא פעם בחיים לאנשים שהתרחקו ממנו לחלוטין על מנת לזעזע את עולמם ולהשיבם אליו כי לא ידח ממנו נידח, והקדוש ברוך הוא לא מוותר על שום יהודי וגם אם היהודי נידח והתרחק ממנו מאוד, ה' ממתין לו וישיב אותו אליו.

הבנים מצילים את אביהם מעונש גיהנם

מעשה מסופר על הרב שבדרון, שבאחד הימים הגיע תלמידו ובישר לו כי מחר הוא לא יוכל להגיע לשיעור הקבוע. שאל הרב מדוע? והתלמיד הסביר כי יש משחק כדורגל מאד חשוב והוא לא יכול לפספס... שאל הרב: "מה זה כדורגל?" השיב התלמיד בפליאה: "כבוד הרב לא יודע מה זה כדורגל?!" השיב הרב: "לא ממש, תסביר לי" החל התלמיד להסביר כבקשת הרב: "יש כדור, והמטרה היא להכניס את הכדור לשער..." שאל הרב: "השער הזה... הוא גדול או קטן?" השיב התלמיד: "בערך שבעה מטרים", לפתע הביע הרב ארשת פנים תמימה והפציר: "אז מה הבעיה? שיקחו את הכדור ויכניסו לשער!" השיב התלמיד בגיחוך: "אתה לא מבין כבוד הרב, יש שוער ששומר על השער שלא יכניסו את הכדור", שאל הרב: "והשוער הזה... הוא נמצא שם כל היום?", ענה התלמיד: "לא כבוד הרב... הוא נמצא שם בערך שעה וחצי ואז השופט שורק והוא הולך הביתה עם כולם", הקשה הרב: "אז מה הבעיה? שיבואו בלילה כשהשוער לא נמצא ויכניסו את הכדור לשער" השיב התלמיד: "אבל כבוד הרב... כשהמשחק נגמר אי אפשר יותר לשים גולים" השיב הרב: "ישמעו אוזניך את אשר פיך מדבר: כל עוד אתה חי אתה עדיין במשחק- אתה יכול עדיין לבוא לשיעור תורה, לאסוף מצוות, לתקן את עצמך, אבל כשהמשחק נגמר כבר אי אפשר יותר לשים גולים!".

כל זמן שהאדם חי בזה העולם, נמצאת נשמתו בתוך גוף גשמי עם תאוות וניסיונות, ועל ידי הבחירה בתורה, מצוות ומעשים טובים על פני תאוות הגוף הגשמיות, הוא מזכך

ומתקן נשמתו, אך כאשר יעזוב את העולם לא יהיה עוד בידו לפעול בזה, והדבר היחיד שיוכל להועיל לו אלו בניו שהותיר אחריו אשר הם מקיימים תורה, מצוות ומעשים טובים ועל ידי זה מביאים לעילוי נשמתו ולקריעת עונשים קשים מעליו, וזה שנאמר (תהלים קכז, ד): "כְּחִצִּים בְּיַד גִּבּוֹר כֵּן בְּנֵי הַנְּעוּרִים": החיצים הם הנשק של הגיבור בשעת המלחמה ומצילים אותו ממבקשי רעתו, בני הנעורים הם הנשק של האדם לעתיד לבוא, כאשר לא יוכל עוד לעזור לעצמו, ומצילים אותו מעונש גיהנם.

כפי שמספרת הגמרא על רבי עקיבא, שהלך פעם במדבר וראה עשן למרחוק. התקרב וראה איש רצוץ נושא גזעי עצים אל עבר המדורה. שאלו: "מה מעשיך?" השיב: "אסור לי לדבר איתך" שאל רבי עקיבא: "מדוע?" אמר לו: "אני מרצה כעת את העונש שלי בגיהנם ויש כאן שני מלאכי חבלה ששומרים עלי". ניגש רבי עקיבא למלאכי החבלה והשביע אותם שיאפשרו לו לדבר עימו. חזר אליו ואמר לו: "מה העונש שלך?" השיב: "מכריחים אותי לסחוב עצים למדורה ושורפים אותי בהם", אמר רבי עקיבא: "אני חייב לעזור לך, השארת בן בעולם?" השיב: "כשעזבתי את העולם אשתי היתה מעוברת ולא ניתנה לי רשות לדעת האם נולד". שאל רבי עקיבא לשמו וכתובתו, נפרד ממנו לשלום ופנה לחפש את הבן שהשאיר בעולם.

הגיע לעיירה בה התגורר ושאל אודותיו, קמו אנשי המקום ואמרו: "ברוך שפטרנו מענשו של רשע זה, טוב לנו בלעדיו", שאל: "האם אתם יודעים אם השאיר אחריו בן?" אמרו: "אוי לנו איזה בן השאיר, הרי הוא גרוע ממנו". שאל היכן יוכל למצאו, וליוו אותו אנשי העיר אל המקום, נעמדו מרחוק ואמרו: "עד כאן, יותר מזה אנחנו לא מתקרבים". המשיך רבי עקיבא לבדו, חיפש ומצא. אמר לו: "פגשתי את אביך, הוא סובל יסורים, אתה חייב לעזור לו" וזה השיב: "אבי מת, על איזה עזרה אתה מדבר?!" אמר רבי עקיבא: "בדיוק לשם כך הגעתי, אתה חייב לקרוא עליו קדיש". הבן, שהיה סורר ועזב דרכה של תורה, גירש את רבי עקיבא בבוז. הלך רבי עקיבא והתענה ארבעים יום, אולי ייפתח ליבו של זה. אחר ארבעים יום ניגש אליו שנית והנה נענתה שוועתו וזכה ללמדו את מילות הקדיש וזה החל קורא לעילוי נשמת אביו. אימצו רבי עקיבא, לימדו תורה, משנה, גמרא, אגדה והלכות, עד שנעשה תלמיד חכם ולימד אחרים. אז הופיע אביו לרבי עקיבא בחלום בפנים מאירות ואמר: "דע לך רבי, שמאז שבני החל לקרוא עלי קדיש קרעו את גזר דיני בשמים, ומאז שהחל ללמוד וללמד תורה לאחרים התחלתי לטפס מעלה מעלה בעולמות נשגבים עד אין סוף, ישתבח הבורא ויתן שתנוח דעתך כפי שהנחת את דעתי".

בכל שנה ושנה אדם נידון בשמים מחדש! אז בודקים מה השאיר בעולם ואילו השלכות יש לכך. אם השאיר ספר או שירים שכתב ויש בו כדי לקלקל את הרבים, אם השאיר אחריו סרט שהפיק ויש בו כדי לקלקל את הרבים, אם השאיר אחריו בנים שגידל ואלו מקלקלים את הרבים ומתחלל שם שמים על ידם - הרי הוא נידון לעונש נוסף בגין הנזקים הנוספים שגרמה "הירושה" שהותיר בעולם, אך אם השאיר אחריו דברים שיש בהם משום קידוש ה' ובנים יראי ה' המקדשים שמו יתברך בעולם - יזכה לקבל תוספת לשכרו הטוב מדי שנה בגין קידוש ה' שממשיך פועלו בעולם.

כוחם של דמעות

בְּאֶלֶף הַמָּגֵן עַל הַמַּטָּה אֶפְרַיִם (סימן תקפ"ב ס"ק מח) כָּתַב "כָּתוּב בְּהַגָּהוֹת הָאַלְפַסִי: "כָּל מִי שֶׁבּוֹכֶה בִּתְפִלָּתוֹ, כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת בּוֹכִים עִמּוֹ וּתְפִלָּתוֹ נִשְׁמַעַת"!

בְּסֵפֶר נִפְלְאוֹת הָרַבִּי (עמוד דש) מֵבִיא שֶׁפַּעַם נִכְנַס הרה"ק ר' שִׂמְחָה בּוּנֶם מִפְּרַשִׁיסְחָא זַצַ"ל לְהרה"ק הַחוֹזֶה מִלּוּבְּלִין זַצַ"ל לְאַחַר יוֹם הַכִּפּוּרִים לִשְׁאֹל אֶת פִּיו אֵיךְ הָיָה הַחֲתִימָה בַּשָּׁמַיִם עֲבוּרוֹ הַשָּׁנָה, וֶהֱשִׁיבוֹ הָרַבִּי מִלּוּבְּלִין שֶׁבְּשָׁנָה זוֹ יַפְסִיד אֶת כָּל מְעוֹתָיו! וְכָךְ הָיָה שֶׁבְּאוֹתָהּ שָׁנָה נָחֳלָה זוּגָתוֹ וִילָדֶיו וְהִצְרִיךְ לְשַׁלֵּם עֲבוּר רוֹפְאִים אֶת כָּל כַּסְפּוֹ, נָסַע הָרַבִּי ר' בּוּנֶם לְוָוארְשָׁא לִמְצֹא פַּרְנָסָה, וְהִתְאַכְסֵן בְּבֵית מָלוֹן כְּדַרְכּוֹ בִּימֵי עָשְׁרוֹ, וּלְאַחַר שֶׁבּוּעוֹת אֲחָדִים נִתְבַּקֵּשׁ לְשַׁלֵּם עֲבוּר הָאַכְסַנְיָא, וְלֹא הָיָה לוֹ לְשַׁלֵּם וְהִצְטַעֵר מְאֹד וְהִתְחִיל לִבְכּוֹת בְּדְמָעוֹת לְהַבּוֹרֵא עוֹלָם שֶׁיְּעָזֹר לוֹ לָצֵאת מִצָּרָתוֹ, וּלְאַחַר זְמַן קָצָר בָּא אֶצְלוֹ שָׁלִיחַ מֵאֵת הַגְּבִירָה הַמַּפְרֶסֶמֶת מָרַת תָּמָר"ל בְּהַצָּעָה לִהְיוֹת שֻׁתָּף בָּעִסְקָה, וְנִכְנַס לְהָעִסְקָא וְהִיא נָתְנָה לוֹ מָעוֹת לְפָרֵעַ אֶת חוֹבוֹתָיו וְגַם הִרְוִיחַ בְּאוֹתָהּ שָׁנָה הוֹן רַב.

נָסַע הָרַבִּי ר' בּוּנֶם לְרַבּוֹ הַחוֹזֶה מִלּוּבְּלִין לְבַשְּׂרוֹ שֶׁיְּצָא מִצָּרָתוֹ, וּמִיָּד כְּשֶׁפָּתַח הַדֶּלֶת אָמַר הָרַבִּי מִלּוּבְּלִין: "מַה שֶּׁאָמַרְתִּי לְךָ שֶׁאֲכֵן נִגְזַר עָלֶיךָ בַּשָּׁמַיִם שֶׁתַּפְסִיד כָּל מְעוֹתֶיךָ הָיָה אֱמֶת, אֲבָל עַל דְּמָעוֹת לֹא דִּבַּרְנוּ"...!! וּבְלְשׁוֹנוֹ "נָאר אוֹיס וויינֶען זִיךְ הָאבֶּן מִיר נִישׁ גֶעשְׁמוּעֶסְט".

לזכות את הרבים בדברי תורה ומוסר

יֶשְׁנָם אֲנָשִׁים שֶׁמִּתְנַהֲגִים בַּעֲנָוָה פְּסוּלָה, וּכְשֶׁמְּבַקְּשִׁים מֵהֶם לְשֵׂאת כַּמָּה דִּבְרֵי תוֹרָה בֵּין מִנְחָה לְעַרְבִית, אוֹ בְּבֵית אֲבֵלִים וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, טוֹעֲנִים הֵם וְאוֹמְרִים "מִי אֲנִי וּמַה חַיַּי" וְכָל מִינֵי מִשְׁפָּטִים דּוֹמִים לָזֶה. וּבֵינְתַיִם הַקָּהָל יוֹשֵׁב בָּטֵל מִן הַתּוֹרָה, מִפְּנֵי שֶׁאֵין מִי שֶׁיֹּאמַר דְּבָרִים.

וְעַל זֶה מַזְהִיר אוֹתָנוּ הַתַּנָּא וְאוֹמֵר: בְּמָקוֹם שֶׁאֵין אֲנָשִׁים, אַל תְּהֵיֶה עָנִיו, אֶלָּא אֲפִילּוּ אִם אָכֵן אֵינְךָ רָאוּי לְדַבֵּר בִּפְנֵי צִבּוּר, וַעֲדַיִן לֹא הִגַּעְתָּ לְמַדְרֵגָה זוֹ, בְּכָל זֹאת כְּשֶׁאֵין מִי שֶׁיֹּאמַר דִּבְרֵי תוֹרָה, תָּקוּם וּתְדַבֵּר כִּי הַשָּׁעָה צְרִיכָה לְכָךְ.

וְאָמַר עַל כָּךְ רַבֵּנוּ הֶחָפֵץ חַיִּים נָשָׂא ה"חָפֵץ חַיִּים" מָשָׁל: כַּפְרִי אֶחָד בָּא אֵלָיו הַפָּרִיץ לְבִקּוּר. כִּבֵּד אוֹתוֹ הַכַּפְרִי בְּכוֹס תֵּה, אַךְ הַמַּיִם הָיוּ מְהוּלִים בְּחוֹל, מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ מִשְׁתַּמְּשִׁים בְּמַיִם לֹא מְזֻקָּקִים. כַּעַס עָלָיו הַפָּרִיץ וְאָמַר לוֹ: מֵהַיּוֹם וְהָלְאָה, יִשְׁתַּמְּשׁוּ בַּכְּפָר רַק בְּמַיִם מְזֻקָּקִים!

עָבַר זְמַן, וּפָרְצָה שְׂרֵפָה בַּכְּפָר, וְהַפָּרִיץ שָׁמַע שֶׁהָיוּ יְכוֹלִים לְכַבּוֹתָהּ וְלֹא כִּבּוּ. שָׁאַל הַפָּרִיץ לָמָּה לֹא כִּבּוּ? עָנָה לוֹ הַכַּפְרִי: כֵּיוָן שֶׁלֹּא הָיוּ לָנוּ מַיִם מְזֻקָּקִים...

אָמַר לוֹ הַפָּרִיץ: שׁוֹטֶה שֶׁכָּמוֹתְךָ, אָמַרְתִּי לְךָ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמַיִם מְזֻקָּקִים רַק לִשְׁתִיָּה, אֲבָל כְּדֵי לְכַבּוֹת שְׂרֵפָה, מְכַבִּים גַּם בְּמַיִם מְלֻכְלָכִים...

הַנִּמְשָׁל מוּבָן; בְּיָמִים כְּתִקָּנָם שֶׁהָרְחוֹבוֹת הָיוּ מְלֵאִים בְּיִרְאַת שָׁמַיִם, אָז הַתּוֹכֵחָה הָיְתָה צְרִיכָה לִהְיוֹת מְזֻקֶּקֶת וּנְקִיָּה הַיּוֹצֵאת מִפֶּה קָדוֹשׁ וְנָקִי. אַךְ הַיּוֹם, הַמַּצָּב הוּא בְּגֶדֶר שֶׁל שְׂרֵפָה. כָּל הָרְחוֹבוֹת מְלֵאִים כְּפִירָה בָּהּ', אָז בְּשָׁעָה זוֹ, אֵין מְדַקְדְּקִים כְּלָל שֶׁיִּהְיוּ הַמַּיִם מְזֻקָּקִים מִמַּעְיָן טָהוֹר, וְכָל מִי שֶׁדְּבָרָיו נִשְׁמָעִים, צָרִיךְ שֶׁיּוֹכִיחַ, וְלֹא יִהְיֶה נֶחְבָּא אֶל הַכֵּלִים.

"למה הקב"ה עשה כך"?

ידועים דברי החפץ-חיים זצ"ל, שהמשיל את הענין לאותו אורח שנקלע לעיירה וראה שהגבאי מעלה לתורה בשבת פעם יהודי מספסל זה, ופעם מספסל אחר, לכאורה ללא כל סדר. לאחר התפילה הוא ניגש לגבאי ושאל אותו: "מדוע אינך עובד על פי סדר? פעם מעלה מספסל זה, ופעם מספסל אחר? וכי לא עדיף היה שתעבור מאחד לאחד ותעלה את כולם לפי סדר ישיבתם בביהכ"נ?"

אמר לו הגבאי: "יהודי יקר, אתה אורח כאן, אינך מכיר את מהלך העניינים בביכ"נ זה, אך דע לך שאי אפשר לחלק את העליות עפ"י סדר, כי פעם לזה יש בר-מצוה והוא מקבל עליה, פעם לזה יש אזכרה והוא מקבל עליה, וכו'. כלומר, הנקודה של המשל היא אחת: מי שמגיע לשבת אחת ומסתכל מה שקורה בבית-הכנסת, נראה לו הכל כאי סדר אחד גדול. מי שמקבל תמונה של שנה שלימה, רואה עין בעין את הסדר המופתי והצודק שבחלוקת העליות.

אדם המתבונן בבריאה, מבטו צר. הוא מסוגל לראות דברים רק של אותו רגע, אותה שעה, ואולי של אותו יום, ואם מבטו יותר רחב, לכל היותר יהיה מסוגל לראות שבוע, שבועיים, ואולי אפילו חודש. שלושים שנה קדימה הוא כבר ודאי לא יראה. כשאחד נכנס באמצע הסרט, לעולם הוא אינו שואל שאלות על הסרט! צריך לראות את כל הסרט, מתחילתו ועד סופו, ואז השאלות יעלמו כלא היו!

כשיש אזכרה בבית ויש דרשן מצין היודע להלהיב לתורה וליראת שמים, מתר לנשים להכנס לפנת החדר שיש שם גברים כדי לשמע ולהתחזק. דבר זה עדיף מאשר שיהיו בחדר אחר ולא ישמעו כלום, וחבל.

כתוב בספר "ארי עלה מבבל" של הגאון החסיד רבי יעקב מוצפי זצ"ל (עמוד נח): שבימינו מצוה לאשה להתפלל בבית מלבוא לבית הכנסת בשבתות. וכן כתב באגרת הגר"א. בכדי שלא לגרם חס ושלום כמה מכשולים שונים לעצמה, וגם לאחרים. כל כבודה בת מלך פנימה. עד כאן דבריו. וכמובן אם יש כללי צניעות מתאימים, יכולה לבוא. והעקר לבוא לבית הכנסת כשיש הרצאות ושעורי תורה שבהם מתחזקים בתורה ויראת שמים, ואין השפעות שונות של חסר צניעות, לשון הרע וכו'. ושומע לעצה חכם. וכשיש בבית אזכרה או מסיבה וכן במקום צבורי, יש להזהר שלא תעמד האשה להתפלל במקום שמושך תשומת לב להסתכל עליה. גם להתפלל צריך צניעות.

ב'. לפי דעת הזהר הקדוש אין לנשים ללוות את המת כלל. ויש בזה סכנה גדולה בין לחיים ובין למתים. ואפלו לצאת מפתח החצר צריכות להמנע. וכן המנהג בירושלים שלא לתת לנשים ללכת אחר המת, ואפלו להסתכל מהגזוזטרא לא נותנים להן (יקרא דחיי סימן י). וכן ראוי לנשים שלא ילכו לבית הקברות לעולם, וכשיש צרך גדול מאד יש להתיר.

למה הרדב"ז בכה ביום האזכרה של אביו?

מעשה שהיה ברידב"ז (רבי יעקב דוד בן זאב) שחיבר חיבור על התלמוד הירושלמי, ונתפרסם כאחד הצדיקים בדורו, וכל שנה היה נוהג לעשות אזכרה מכובדת לאביו, ולאו דוקא באוכל גשמי אלא יותר באוכל רוחני, והיה מכנס עשרה תלמידי חכמים שיעסקו בתורה מהבוקר עד הערב לעילוי נשמת אביו, והיה משלם להם ביד נדיבה, כך נהג מדי שנה בשנה.

והנה בשנה אחת ביום האזכרה של אביו היה יום סגרירי במיוחד ושלג על פני כל הארץ והקור חודר לעצמות, והרב החל להסתפק האם לילך לאסוף את התלמידי חכמים מביתם או שמא השנה נוותר על זה, שהרי זה לעבור בית אחרי בית, ומסתמא אבא שלו גם ככה כבר בגן עדן, אלא שהרב לא נתן ליצר הרע להשתלט עליו והחל יוצא מן הבית למרות הקור והשלג שהפריעו מאוד, והרב עבר בית אחרי בית והצליח לאסוף את המנין של הצדיקים לביתו, והדליק להם את התנור ולמדו במשך כל היום.

ובסוף היום כשאמרו רבי חנניא בן עקשיא, החל הרב באמירת הקדיש על אביו, אלא שלפתע באמצע הקדיש הרב פרץ בבכי לא רגיל עד לסוף הקדיש, וניגשו אליו הצדיקים

כדי לברר שמא הוא מתגעגע לאביו, כי כבר עברו הרבה שנים, אבל הרב פתח פיו בחכמה ואמר: "מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי". והם ניסו להרגיעו ולומר לו מי הוא זה ואי זה הוא שעושה אזכרה כל כך מכובדת לאביו מידי שנה בשנה, אין לך מה להצטער, אביך שמח בך מאוד.

אבל הבן אמר להם הבה ואספר לכם ותבינו על מה אני בוכה: "לפני הרבה שנים כשהייתי עדיין ילד רך בשנים ולמדתי אצל מלמד בתלמוד תורה, אבא שלי שפרנסתו היתה בתנורי חורף של הלבנים, הופסקה העבודה כיון שהיה מחסור לבנים בתנורים, ולכן שלושה חודשים אבא שלי לא שלם למלמד שלי אפילו פרוטה.

ולכן המלמד אמר לי, אם מחר אתה לא מביא לי את התשלום, אמור לאביך במחילה שאין לי אפשרות יותר, ואני אקח ילד אחר במקומך. וכאשר אמרתי לאבא שלי את דברי המלמד, ראיתי אימה חשכה גדולה נופלת על אוזני אבי וכמעט נפל לארץ מרוב צער, ואמר מה נעשה עכשיו? חליתי והתפללתי כל הזמן שבני יהיה תלמיד חכם, ועכשיו חס ושלום מה יצא מהבן שלי אם הוא לא ילמד תורת אלוקים חיים? והלוך ילך ובכה, הלך אבי לבית הכנסת לתפילת מנחה וערבית בדאגה רבה.

והנה אחד מהעשירים של העיר אמר שהוא צריך לחתן את הבן שלו, ומי שישיג לו תנור לבנים הוא מוכן לשלם מחיר פי שישה מהמחיר הרגיל, וכשמוע אבי את הדברים יוצאים מפורש מפי העשיר הגדול, בלא אומר ובלא היסוס מיד רץ הביתה והחל לפרק את תנור החורף שלנו לבינה אחר לבינה, ומכר את זה לעשיר, ואת כל הכסף שקיבל נתן לי ואמר לי הנה הכסף עבור שכר בלימוד, קח, יש כאן תשלום על השלושה חודשים האחרונים, וגם שלושה חודשים קדימה. ואין מילים בפי לתאר איזה חורף נורא עברנו באותה שנה בלי התנור, ובלילה היינו רועדים ממש מן הקור (התנור היה גם לבישול, שאין צורך לומר שלא בישלנו באותו חורף כלל). וכל זה עשה אבי למעני כדי שאזכה ללמוד תורה ולהיות תלמיד חכם, ואילו אני הסתפקתי אם לעשות סיבוב אחד בשלג בשביל אבי, ואיך לא אבכה?!..."

אמרית תהילים לעילוי נשמת הנפטר

חשוב לומר מזמורי תהלים לעילוי נשמת הנפטר. ולפני שאומר מזמורי התהלים יש לומר:

יהי רצון שזכות התהלים תהיה לעילוי נשמת כל מֵתֵי ישראל, ולעילוי נשמת כל הנפטרים הקבורים בבית קברות זה, ולעילוי נשמת פלוני בן פלוני.

מזמורי תהלים שנוהגים לאומרם ליד הקבר לעילוי הנשמה לפי מנהג ירושלים: ל''ג, ט''ז, י''ז, ע''ב, צ''א, ק''ד, ק''ל.
באזכרה נוהגים לומר מפרק קי''ט: אותיות שם הנפטר, ושם אמו ואותיות "נשמה". כלומר: את כל הפסוקים במזמור קי''ט המתחילים באותיות שם הנפטר ושם אמו ואח''כ את כל הפסוקים המתחילים באותיות: נ' ש' מ' ה'.
ב'. עדיף לערוך אזכרה בבית הכנסת ולא בבית או בשטח החניה של הבנין. כי הרעש, וחוסר ישוב הדעת, וחוסר הצניעות, לא מצדיקים זאת כלל. ואפילו אזכרת ליל שבעה, אם בבית האבל אין מקום רחב ידיים, ואין הקשבה מלאה לדברי תורה, יש להמליץ לעורכה בבית הכנסת, כי שם שורר שקט מוחלט ודברי התורה נשמעים ברמה, ויש בזה קידוש ה וכבוד לה' יתברך.

האמונה השלמה בתחיית המתים

רבנו ה''חפץ חיים'' זיע''א בספרו על התורה, ובספר ''קול יהודה'' למרן ראש הישיבה הגר''י צדקה זצ''ל, בארו, שמהעניין של קבורת שרה לומדים אנו שיש המשך לאחר המוות, ונחת רוח גדול לנפטר כשמספידים אותו. וכן כשטומנים אותו בחלקה ששילמו עליה כסף מראש, שהקבר הוא שלו בקנין גמור, וכן המצבה והאזכרה שעושים על קברו, כל זה מביא לעילוי הנשמה, ולכן האריכה התורה בזה.
התורה הקדושה מצווה כל יהודי באשר הוא ''ושמרתם את חוקותיי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם'' (ויקרא יח, ה), וחי בהם לעולם הבא! ואם תאמר בעולם הזה, והלא בסופו מת הוא? מה אני מקיים וחי בהם? לעולם הבא. ''אני ה''- נאמן לשלם שכר. הגמרא בסנהדרין פרק חלק (דף צ) שואלת מנין לתחיית המתים מן התורה? ומביאה מספר רמזים לתחיית המתים לעתיד לבוא:
א. ''ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרון הכהן'' (במדבר יח, כח) וכי אהרון לעולם קיים והלא לא נכנס לארץ ישראל? א''כ היאך מצווה הקב''ה לתת מעשר מן המעשר לאהרון הכהן והוא אינו נכנס לארץ? אלא מלמד שעתיד לחיות וישראל נותנים לו תרומה, מכאן לתחיית המתים מן התורה.
ב. רבי סימאי אומר: ''וגם הקמותי את בריתי איתם לתת להם את ארץ כנען'' (שמות ו, ד) 'להם' הכוונה על האבות הקדושים, וכי להם ניתנה והלא לבניהם ניתנה? אלא מלמד שעתידין לחיות ועתיד הקב''ה לתת להם את ארץ ישראל כפי שהבטיחם.
ג. שאלו מינים את רבן גמליאל מנין שהקב''ה מחייה מתים? אמר להם מקראות אלו: ''אשר נשבע ה' אלוהי אבותיכם לתת להם'' (דברים א, ח), 'לכם' לא נאמר אלא 'להם'. ויש

אומרים מקרא אחר אמר להם ''ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום'' (דברים ד, ד), מה היום כולכם קיימים אף לעולם הבא כולכם קיימים.

ד. פסוק מפורש בישעיהו (כו, יט), ''יחיו מתיך נבלתי יקומון הקיצו ורננו שוכני עפר, כי טל אורות טלך וארץ רפאים תפיל'', וכן פירש הרד''ק זיע''א שם: בעת הישועה עתיד הקב''ה להחיות מתים, וכן אמר בנבואת דניאל ''ורבים מישני אדמת עפר יקיצו''.

ה. אמרה קליאופטרה לרבי מאיר יודעת אני שהמתים עתידים לחיות, מהפסוק בתהילים (עב, יז) ''ויציצו מעיר כעשב הארץ'', אלא כשהם עומדים מקברם יקומו ערומים או בלבושיהן? אמר לה רבי מאיר קל וחומר מחיטה, ומה חיטה שנקברה ערומה יוצאה בכמה לבושין (כמה קליפות), צדיקים שנקברים בלבושיהן על אחת כמה וכמה!

ו. ביתו של הקיסר השיבה לאביה ששאל את רבן גמליאל והלא המתים חוזרים ליסוד שלהם שהוא עפר, וכי עפר יכול לחיות? אמרה לו: משל אילו היו שני יוצרים בעירנו, אחד יוצר כלים מן המים והשני יוצר כלים מטיט, איזה מהם משובח ומפליא יותר? אמר לה אביה הקיסר כמובן שיוצר מן המים משובח יותר. אמרה לו ביתו אם מן המים צר (שאדם נוצר מטיפה סרוחה שהיא כמים), מן העפר לא כל שכן?!

ז. רבי ישמעאל לומד ק''ו מזכוכית: ומה כלי זכוכית שאדם נופח בה ויוצר כלים, ואם נשברים יש להם תקנה שמתיך אותם וחוזר ונופח בהם. אדם שנברא ברוחו של הקב''ה שנאמר (בראשית ב, ז) ''ויפח באפיו נשמת חיים'', לא כל שכן?

ח. אמר גביהא בן פסיסא לאותו מין אוי לכם חייבים ורשעים שאומרים אתם שהמתים לא יחיו, אותן שלא היו מעולם - נוצרים ונולדים וחיים, אותן שכבר היו לא כל שכן שחוזרים וחיים???

ט. נאמר בפרשת האזינו (דברים לב, לט) ''אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא'' מה מחיצה ורפואה כאחד, אף מיתה וחיים כאחד, מכאן לתחיית מתים מן התורה.

י. אמר רבי יהושע בן לוי מנין לתחית מתים מן התורה שנאמר ''אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלה'', 'הילולך' לא כתיב אלא יהללוך- בעתיד.

יא. הגמרא בברכות (דף יח ע''ב) מספרת על חסיד אחד שלן בערב ראש השנה בבית הקברות ושמע שיחתן של שתי רוחות, בנות צעירות שנפטרו לבית עולמן שמספרות זו עם זו על מה ששמעו מאחורי הפרגוד, וכך עשה גם בשנה האחרת, אולם בשנה השלישית כבר נמנעו מלספר על פורעניות המתרגשות לבוא בעולם מפני שהדברים נשמעו בין החיים.

יב. הגמרא בבא מציעא (דף פד ע"ב) מספרת על רבי אלעזר בן רשב"י שהיה מונח לאחר מותו לא פחות משמונה עשרה שנה ולא יותר מעשרים ואחד שנה בעליית הגג, וכשהיו באים אנשים לדון היו עומדים ושוטחים דבריהם והיה יוצא קול מהעליה ואומר פלוני חייב, פלוני זכאי עד שקברוהו בערב יום הכיפורים במערת אביו רבי שמעון בר יוחאי זיע"א.

יג. הגמרא במועד קטן דף כה מספרת כשנפטר רב הונא רצו לקוברו ליד רבי חיא אמרו מי ילך להכניסו לקבורה? אמר רב חגא אני אלך כי למדתי תורה מפיו, כשהכניסו למערה ראה שיהודה בנו של רבי חייא היה קבור מימינו, וחזקיה בנו השני של רבי חייא קבור משמאלו, אמר יהודה לחזקיה אחיו עמוד ממקומך כי מביאים הנה לקבורה את רב הונא, ואין זה דרך ארץ שרב הונא יעמוד ויחכה, ובירושלמי מסכת כלאים (דף פט) יש גירסא שונה במקצת.

יד. הגמרא בכתובות דף קג מספרת על רבינו הקדוש רבי יהודה הנשיא שלאחר מותו היה בא לביתו בכל ערב שבת, עד שפעם אחת באה שכנה וקראה על פתח הבית שהיתה רוצה איזה דבר, אמרה לה שפחתה של רבי שתקי כי רבי יושב כאן כעת, כיוון ששמע רבי זאת, לא בא עוד אל ביתו כדי שלא להוציא לעז על צדיקים הראשונים לומר שהם לא היו צדיקים כי לא הייתה להם רשות לבוא לביתם כמוהו.

בדורינו דור יתום, זכו לפרסום רב עדויות של אנשים רבים שמתו מוות קליני וחזרו לחיים, ספרים רבים נכתבו בנושא זה ע"י חוקרים ומדענים ומומחים בתחום זה, הרב הצדיק הגדול רבי יהודה פתייה זצוק"ל זיע"א כתב בספר "מנחת יהודה" פרק מיוחד הנקרא "רוחות מספרות" על ענין זה, עיין שם ותפחד!!!

אי אפשר לאכול את העוגה ולהשאיר אותה שלמה!

המגיד מדובנא זיע"א נשא משלו ויאמר: מעשה ביהודי שהיו לו שתי בנות, האחת היתה שיא הכיעור, עד שהיו נבהלים מפניה. והשנייה הייתה בעלת פה מלוכלך, כל הקללות והשמטות והחרמות שיש בעולם. במקום 'תורת חסד על לשונה' תורת קללות על לשונה. האב כבר השלים עם זה שבנותיו תשארנה רווקות כל ימיהם. והנה הגיע לעיר שדכן מומחה, שדכן ר"ת שקר דובר כסף נוטל, אבל השדכן מיודעינו היה בלתי נלאה, לא היה סיר שלא סידר לו מכסה: פנה השדכן לאב ואמר לו הסר דאגה מלבך, יש לי עבור בנותיך שתי חתנים "מוצלחים". הראשון עיוור בשביל הבת המכוערת. השני חרש בשביל הבת המקללת. ואכן השיא את הבנות לחתנים אלו. היו הזוגות חיים בשלווה ובשקט מאושרים. העיוור חשב בטח אשתי היפה בתבל, החרש חשב שאשתו

צדקת גמורה, כל היום מתפללת ומשוררת מזמורי תהילים בע"פ. כך חיו בשלווה עד ולא עד בכלל.

מה קרה? יום אחד הגיע רופא מומחה לעיר, יודע לרפא כל מכאוב וכל מחלה. באו שתי החתנים להתרפא אצלו, שלמו לרופא טבין ותקילין ואכן אחרי ניתוח מסובך העיוור החל לראות והחרש החל לשמוע, ומאותו יום הפכו חייהם לגהינום עלי אדמות, כשראה האחד את אשתו מכוערת ומעוקמת נפלה רוחו. והשני החל לשמוע "זמירות" וניבולי פה כל יומו ולילו. לאחר כמה ימים בא הרופא לבקש שכר עמלו, אמרו לו השניים אין אנו משלמים לך, מרגע שניתחת אותנו חיינו נהפכו לסיוט אחד גדול, חלום בלהות. בצר לו פנה הרופא לשופט לתבוע את כספו, השופט אמר לחתנים: יש לכם ברירה או לשלם את מלוא הכסף, או שהרופא יעשה לכם ניתוח שני להחזיר אתכם כמות שהייתם, מייד החלו לצעוק לא! לא לא רוצים לחזור למה שהיינו קודם! אמר להם א"כ חייבים אתם לשלם...!

הנמשל: אכן האדם נולד בעל כרחו, כשהביאוהו אביו ואימו לעולם לא שאלו אותו. כשנולד ג"כ לא שאלו אותו, המלאך שלמד איתו תורה סטר על פיו והשכיח ממנו את כל מה שלמד ולקח את הנר שהיה מראשותיו. לא הייתה לו ברירה אלא לצאת מאותו מקום צר וחשוך... ולכאורה, אם הכל עשו לו "בעל כורחו", אז מה התביעה עליו ביום הדין? אלא שאנו רואים שאדם מעוניין להשאר בחיים, שהרי בשעה שהיה חולה, כמה השתדלויות ומאמצים וטרחות ורפואות חיפש, כדי שיזכה להבריא ולחזור לאיתנו. וא"כ סימן שאתה חפץ בחיים שנתנו לך, אז אתה לא יכול לאכול את כל העוגה ולהשאיר אותה שלמה... מצד אחד רוצה לעשות חיים, ומצד שני לברוח מיום הדין... אם אתה חי, אז תנצל את החיים כמו שצריך, לעבודתו יתברך!

הצדיק צריך לשמוח ביום המיתה

משל למה הדבר דומה? שתי ספינות הפורשות לים הגדול, אחת יוצאת מהנמל והשנייה נכנסת לעגון בנמל, זו שיוצאת מהנמל כולם שמחים בה, זו שנכנסת היו הכל עצבין בה, פיקח אחד היה שם ואמר חילופי הדברים אני רואה: זו שיוצאת לים הגדול לא צריכים להיות שמחים שאינם יודעים מה יעלה בגורלה, מה יהיה מצב הים במשך ההפלגה, סערות וכו'. אבל זו שחזרה מהפלגה צריכים כולם לשמוח לפי שהם יודעים שיצאה לשלום וחזרה לשלום.

הנמשל: לא היה ראוי לשמוח בלידת האדם, כי לא ידע מה ילד יום, ואיזה מאבק איתנים מצפה לו עם יצרו, שלפתח חטאת רובץ. אפשר שיתפתה מיצרו השואף להוציאו

מהעולם הזה ומהעולם הבא, אבל כשמת אדם והלך כל ימיו במישרים בדרך הישרה שבואו והליכתו מהעולם הזה היו לשלום ולשם טוב, ראוי לשמוח. ולכן אמר החכם באדם ''טוב שם משמן טוב ויום המוות מיום הוולדו'', יום מיתתו של האדם גדול מיום לידתו. רבי אלעזר הקפר אומר שישנן שלוש מציאות: עולם הזה, עולם הבא, ויום הדין הגדול. הילודים לחיות היא המציאות הראשונה, המתים לחיות היא המציאות השנייה, והחיים לידון היא המציאות השלישית. הקב''ה יזכנו לעשות רצונו כרצונו ולעובדו בלבב שלם!

הנפטר "עובר דירה" לעולם הבא

רַבּוֹתֵינוּ מְלַמְּדִים אוֹתָנוּ, שֶׁכַּאֲשֶׁר הָאָדָם נִפְטָר לְבֵית עוֹלָמוֹ, הוּא בְּעֶצֶם אֵינוֹ מֵת אֶלָּא אַדְּרַבָּה, כָּעֵת מַתְחִילִים הַחַיִּים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁלּוֹ, שֶׁהֲרֵי מִי שֶׁנּוֹלַד הוּא עָתִיד לָמוּת, וְכָל יוֹם שֶׁעוֹבֵר, אוֹתוֹ הַיּוֹם מֵת. אֲבָל לְאַחַר מוֹתוֹ, הוּא מַגִּיעַ לְעוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ טוֹב, וּמִשָּׁם מַתְחִילִים חַיָּיו.

וְאָמַר עַל כָּךְ הָרַב פִּינְקוּס זַצַ"ל מָשָׁל לְמַה הַדָּבָר דּוֹמֶה: יֶשְׁנוֹ עֻבָּר, שֶׁהָרוֹפֵא אוֹמֵר שֶׁכְּלִיוֹתָיו אֵינָן פּוֹעֲלוֹת, וְצָרִיךְ לְנַתֵּחַ אֶת אִמּוֹ כְּדֵי לְהוֹצִיאוֹ בְּדְחִיפוּת. אוֹתוֹ עֻבָּר נִמְצָא כְּעֵת בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי, וּכְבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז''ל בְּמַסֶּכֶת נִדָּה (דף ל:), שֶׁאֵין זְמַן יָפֶה לְאָדָם יוֹתֵר מֵהַזְּמַן שֶׁהוּא בְּמֵעֵי אִמּוֹ, שֶׁשָּׁם הוּא יוֹשֵׁב וְנֵר דָּלוּק מֵעַל רֹאשׁוֹ, וּמַלְאָךְ מְלַמְּדוֹ אֶת כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ.

וְהִנֵּה לְפֶתַע, מַגִּיעַ אִישׁ גְּבַרְתָּן [הַמְנַתֵּחַ], חוֹתֵךְ בְּאַכְזָרִיּוּת נוֹרָאָה אֶת הָרֶחֶם שֶׁל הָאִשָּׁה, וּמוֹצִיא אֶת הָעֻבָּר מִשָּׁם. "מַה אַתָּה עוֹשֶׂה לִי", זוֹעֵק הָעֻבָּר, "אֲנִי יוֹשֵׁב וְלוֹמֵד אֶת כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, וְאַתָּה מוֹצִיאֵנִי בְּכֹחַ מִמָּקוֹם נִפְלָא זֶה"?!

אוֹמֵר לוֹ הָאִישׁ בְּנַחַת: אַל לְךָ לְהִתְרַגֵּז יֶלֶד חָמוּד, יֵשׁ עוֹלָם מַלֵּא לְפָנֶיךָ, אַתָּה הוֹלֵךְ לִחְיוֹת מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה עַכְשָׁו, וּלְקַיֵּם תּוֹרָה מִצְווֹת! אֲבָל הָעֻבָּר אֵינוֹ מַכִּיר יוֹתֵר מֵהָעוֹלָם בּוֹ הוּא הָיָה.

אָדָם צָרִיךְ לְהָבִין, שֶׁהוּא כְּמוֹ עֻבָּר בִּמְעֵי אִמּוֹ. יֶשְׁנוֹ עוֹלָם שָׁלֵם שֶׁהוּא עֲדַיִן אֵינוֹ מַכִּיר, וַאֲפִילּוּ אֵינוֹ מְסֻגָּל לְדַמְיֵן כֵּיצַד הוּא נִרְאֶה. יֶשְׁנָהּ גַּדְלוּת שֶׁהוּא אֵינוֹ יָכוֹל לְתָאֵר לְעַצְמוֹ. בָּעוֹלָם הַזֶּה כָּל אָדָם הוּא כִּבְיָכוֹל כְּמוֹ עֻבָּר, וְאַחַר כָּךְ בְּסוֹף יָמָיו עֲלֵי אֲדָמוֹת, הוּא יִוָּלֵד לְתוֹךְ עוֹלָמוֹ שֶׁל ה' יִתְבָּרַךְ, וְיִפְגֹּשׁ שָׁם אֶת אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, אֶת רַשִּׁ"י וְהָרַמְבַּ"ם, וְאֶת כָּל שְׁאָר גְּדוֹלֵי הַדּוֹרוֹת, וְאָז יָבִין מַה הֵם חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיֵּי הַנֶּצַח.

בִּזְמַנֵּינוּ הָרוֹפְאִים מְסַפְּרִים לַחוֹלִים בְּלִי כָּל שֵׁמֶץ שֶׁל הַסְתָּרָה, כַּמָּה זְמַן נוֹתַר לָהֶם לִחְיוֹת. אַךְ בִּזְמַנּוֹ שֶׁל הַסַּבָּא מְקֻלָּם, הָרוֹפְאִים לֹא הָיוּ מְסַפְּרִים זֹאת לַחוֹלִים, וְאַף עַל פִּי כֵן, רוֹפְאוֹ שֶׁל הַסַּבָּא מְקֻלָּם, הוֹדִיעוֹ שֶׁהוּא עוֹמֵד לָמוּת.

שָׁאֲלוּ מְקֹרָבָיו שֶׁל הַסַּבָּא אֶת הָרוֹפֵא: אֵיךְ אַתָּה אוֹמֵר לוֹ דָּבָר כָּזֶה? עָנָה לָהֶם הָרוֹפֵא: אֲנִי מַכִּיר אֶת הַיְהוּדִי הַזֶּה, עֲבוּרוֹ מִיתָה הִיא כְּמַעֲבָר מֵחֶדֶר לְחֶדֶר, לֹא הוֹסַפְתִּי לוֹ בְּמַה שֶׁסִּפַּרְתִּי לוֹ שׁוּם דָּבָר, הוּא רַק רוֹצֶה לָדַעַת מָתַי הַדָּבָר יִקָּרֶה...

הלכות יום האזכרה לנפטר - מספר ילקוט יוסף

מצוה לתת לאבל תוך י"ב חודש על אב ואם, להתפלל שליח צבור, שדבר זה הוא נחת רוח לנפטר. אבל צריך שידע בעצמו שיכול להתפלל בשפה ברורה, שאם לא כן ההעדר טוב. ועל כל פנים אין לאדם להתקוטט בעבור שום מצוה, ולכן אם יש שם אדם אחר שגם הוא בתוך י"ב חודש לאב ואם, ורוצה לעלות שליח צבור, אין לו להתקוטט בעבור זה. ובפרט שאצל הספרדים לא כולם נהגו להקפיד לעבור לפני התיבה כל י"ב חודש. [ילקו"י שם עמ' שיג, הע' לד, שאר"י ח"ב עמ' מט].

א. יש להרבות בלימוד התורה, ובנתינת צדקה, כפי יכולתו, בכל שנה ביום פטירת אביו ואמו, הנקרא "יארצייט", ובלילה שלפניו. [ילקו"י אבלות מהדורת תשס"ד סי' מ' ס"א עמ' תרג]

ב. מעיקר הדין מותר להשתתף בשמחת נישואין או בסעודת שבע ברכות, בליל יום הפטירה, שאינו כדין י"ב חודש. והאשכנזים מחמירים בזה, וכן מחמירים שלא לשמוע כלי נגינה בכל שנה ושנה ביום הפטירה, ונוהגים בו כל דיני אבלות של י"ב חודש. וטוב שגם הספרדים יחמירו בזה היכא דאפשר, להמנע מלהשתתף בשמחת נישואין בליל היאר-צייט. אבל אם החתן והכלה מצטערים מכך שקרוב משפחתם [או אביהם] לא יוכלו להשתתף בשמחתם, אחר שיום החופה נקבע ליום פטירת אביו או אמו, מותר לילך לשם בליל היאר-צייט. וכן מותר להשתתף בסעודת מילה ופדיון הבן ביום השנה. [שגם בתוך י"ב חודש מעיקר הדין מותר להשתתף בסעודת מצוה של מילה או פדיון הבן, כשאין שם כלי נגינה, ורק מצד מנהג יש שנהגו להחמיר בזה להמנע מלהשתתף בסעודת מצוה בתוך י"ב חודש. אבל ביום הפטירה שזה קל יותר מי"ב חודש, יש להקל]. [ילקו"י אבלות מהדורת תשס"ד סי' מ' סעיף ב עמו' תרד]

ג. יש נוהגים לעשות סעודה בליל תשלום אחד עשר חודש, ובליל תשלום י"ב חודש. ועורכים לימוד לעילוי נשמת הנפטר, וכל אחד יעשה כמנהג בני עדתו, ומכל מקום עיקר האזכרה הוא בסיום י"ב חודש, ומה שעורכים אזכרה בליל הי"א, הוא מנהג בעלמא. ולכן אם התעורר איזה קושי בעריכת סעודה בליל הי"א, אפשר להסתפק בעריכת לימוד וכדו', ויערכו את הסעודה בסיום הי"ב לחודש. וכבר נתבאר שכל הסעודות שעושים

לעילוי נשמת הנפטר, הם מנהג שנהגו עם ישראל, אבל אין להם חיוב מעיקר הדין כלל, והעיקר הוא הלימוד והקדיש שאומרים לעילוי נשמת הנפטר. ולכן אין להפריז על המדה בהוצאות כספיות בסעודות גדולות לאורחים רבים. והמנהג אצלינו שבליל תשלום י"ב חודש לפטירה, מתאספים בבית הכנסת, לומר דברי תורה ומוסר, בין תפלת מנחה לתפלת מעריב, ולאחר מכן מחלקים לקהל לברך על מיני עוגיות (מזונות), פרי מפירות העץ, ומפירות האדמה, ושתיה (שהכל). ובשמים (עצי ומיני). ואם מחלקים לקהל פירות שנשטפו במים קודם לכן, נכון וראוי לנגבם, כדי שלא להכשיל את הקהל לאכול דבר שטיבולו במשקה, בלי נטילת ידים. ומותר לאכול הדברים הנ"ל בבית הכנסת, אבל יש לנהוג בכובד ראש. [שם עמוד תרה]

ד. בכל מנהגי יום השנה יש לילך אחר יום הפטירה [אם ידוע מתי היה], ולא אחר יום הקבורה, הן בשנה הראשונה והן בשנים שלאחר מכן. ורק לענין מנהגי האבלות של שנים עשר חודש שנוהגים הבנים על הוריהם, יש לנהוג בהם עד יום הקבורה, אבל שאר הענינים, כגון אזכרה, תענית, סיום אמירת הקדיש, וביקור בבית הקברות, יש לקבוע ביום המיתה גם בשנה הראשונה. והנוהגים לעשות את האזכרה בשנה הראשונה ביום הקבורה, ובשנים הבאות ביום המיתה, יש להם על מה שיסמוכו, ונהרא נהרא ופשטיה. ואם נראה למורה הוראה, שיש חשש שהאבלים יפסיקו כל דיני האבלות של י"ב חודש מיום המיתה, בסוברם שאם קבעו את יום פקודת השנה ליום המיתה, גם דיני האבלות פוסקים בו ביום, באופן כזה נכון להורות להם לנהוג את יום פקודת השנה ביום הקבורה, בשנה הראשונה, ובשנים הבאות יקבעוהו ליום המיתה, ואם אינו יודע את יום המיתה, ראוי לקבוע את יום פקודת השנה ביום הקבורה. [ילקו"י אבלות תשס"ד סי' מ' עמוד תרו. יביע אומר ח"ז יו"ד סי' מג אות י]

ה. מי שמצאו אותו מת בלילה בדירתו, ולדעת הרופאים נפטר כמה שעות קודם לכן, וספק אם נפטר ביום או בלילה, מספק יש לקבוע את יום השנה ביום שלפניו, ולא לפי הלילה שלאחריו. [ילקו"י אבלות מהדורת תשס"ד סימן מ' סעיף ה עמוד תרח]

ו. מותר לומר קדיש ולקרוא תהלים ליד הקברות, ואין בזה איסור של לועג לרש כשאומר זאת סמוך לקבר, וכשמתכוין לכבוד המתים. ובכלל זה יכול לומר הפסוק לא המתים יהללו יה וכו', ואין בזה משום לועג לרש. [ילקו"י אבלות מהדורת תשס"ד סימן מ' עמוד תרט]

ז. אם אין מנין של עשרה אנשים ליד הקבר, אין לומר שם קדיש, ואם עבר ואמר קדיש, אין לענות אחריו אמן, ויש למחות באלה הנוהגים לומר קדיש ליד קברות הצדיקים

והוריהם, בערב ראש חודש ניסן ובערב ראש חודש אלול אפילו אם אין שם מנין עשרה. [ילקוט יוסף על הלכות אבלות מהדורת תשס"ד עמ' תרי, יחוה דעת חלק ו' סימן ה' עמוד כה]

ח. יש נוהגים שביום פקודת השנה של הצדיק מתאספים מידי שנה סמוך לקברו ועוסקים בתורה לעילוי נשמתו, ואין בזה משום לועג לרש, כפי שביארנו, שכל שעושים לכבודו ולעילוי נשמתו לא שייך בזה לועג לרש, אך הספרדים לא נהגו במנהג זה. [שם עמוד תרי]

ט. כבר פשט המנהג להשתטח על קברי אבותיו, ומנהג יפה הוא, ובפרט ביום פקודת השנה, וכבר נתקנו על זה סדרי תפלה, קריאת פרקי תהלים ומשניות. ויש להשתדל אם אפשר שיהיו שם עשרה אנשים כדי שיאמר שם קדיש לעילוי נשמת אביו או אמו. [שם ס"ט]

י. הנודרים לילך לבית הקברות, אין בזה איסור משום שנראה כדורש אל המתים, ואין לשום מורה הוראה למנוע ולבטל מנהג זה, ויכול גם לבקש מנפש הנפטר להיות לו למליץ יושר לפני כסא הכבוד, והכי נהוג עלמא. ואמנם הלומד תורה, והעלייה לקבר הוריו ביום פטירתם גורמת לו לביטול תורה, וכן מי שהוא זקן או חלוש והעלייה לקבר אבותיו קשה לו, רשאי להמנע מלעלות לקבר אבותיו, ויסתפק באמירת הקדיש בבית הכנסת ביום השנה [מליל שבת עד סיום יום השנה], ובשאר הדברים הנוהגים ביום הפטירה. [שם עמוד תריא]

יא. נוהגים שהמבקר על הקבר מניח אבן או עשב על המצבה לכבוד המת, להראות שהיה על קברו. ולא ילך לקבר אחד ב' פעמים. ואין להוליך מאכל ומשקה לברך עליהם בבית הקברות, כי המברך שם נחשב ללועג לרש. וכן אין לעשן סיגריות בבית הקברות. ויש אומרים שנכון להחמיר שלא לשאוף טבק הרחה בבית הקברות. [ילקו"י אבלות סי' מ' עמ' תריב]

יב. כשנפרד מהקבר יניח ידו על המצבה ויאמר ונחך ה' תמיד וגו', וישים יד שמאלו דוקא ולא ימינו. ויש מוסיפים פסוקים ומסיימים: ואתה לך לקץ ותנוח ותעמוד לגורלך לקץ הימין. ומנשקים המצבה דרך כבוד לנפטר. וכשיוצאים מבית הקברות או בבואו לביתו, יטול ידיו, ומותר לנגבם. [ילקו"י אבלות מהדורת תשס"ד סימן מ' עמוד תריג]

יג. יש נוהגים שכאשר חוזרים מהלויית המת לבית הקברות, לחזור בדרך אחרת, ולא בדרך שהלכו בה בבואם ללוות את המת. [ילקו"י אבלות מהדורת תשס"ד סי' מ' סעיף יג עמ' תריד]

יד. אומרים העולם כי מי שלא הלך עשר שנים על קברי אבותיו, והיה שם בעבר פעם אחת והפסיק מללכת עשר שנים, שוב לא ילך, ולא דבר ריק הוא, והיכא דאפשר ישלח

מקודם שליח על קבר אבותיו להודיעם שרוצה לבוא להשתטח על קברם, ואחר כך ילך הוא בעצמו, ואפילו היה אנוס במה שנמנע ללכת על קברם יעשה כן. וטוב שידור צדקה באותו מעמד לעילוי נשמתם, ואם לא היה מעולם על קברי אבותיו אפשר שאין בזה קפידא. [ילקוט יוסף על הלכות אבלות במהדורת תשמ"ט עמוד קצה, ובמהדורת תשס"ד שם סי"ד].

טו. יש הנוהגים להתענות בכל שנה ביום פטירת אב ואם, או ביום פטירת רבו, ומנהג טוב וחשוב הוא. אולם אם התענית מפריעה לו בלימוד התורה, שבגללה ימנע מללכת לשיעור תורה, או תלמיד חכם שימעט בלימודו בלילה בגלל התענית, אין להתענות כלל, אלא ירבו בלימוד התורה ביום זה יותר מהרגיל. [ואם אפשר ילמדו תוך תענית דיבור שמעלתו חשובה מאד]. [ילקו"י אבלות מהדורת תשמ"ט עמוד קצו. ובמהדורת תשס"ד סימן מ' סעיף טו עמוד תרטו]

טז. מלמדי תינוקות אין להם להתענות ביום פטירת אב ואם, כל שיש לחוש שימעטו ממלאכתם ביום התענית, הן בכמות הלימוד והן באיכות הלימוד. [ילקו"י אבלות סי' מ' עמ' תריז]

יז. צריך לקבל עליו התענית בתפילת מנחה של יום קודם התענית, ככל דין תענית יחיד. ונכון שבתחילת מנהגו להתענות ביום פקודת השנה, יאמר שהוא בלי נדר, שזה יועיל לו באופן שירצה לבטל מנהגו לגמרי, בלי התרה. ואם לא אמר כן, ונהג ג' פעמים להתענות ביום השנה לפטירת אביו, ורוצה לבטל מנהגו באופן חד פעמי מסיבת חולי, רק לשנה אחת, אינו צריך התרה. אך אם רוצה לבטל מנהגו לגמרי, יעשה התרה בפני שלשה על שלא אמר בלי נדר. [ילקו"י אבלות מהדורת תשמ"ט עמ' קצז, ובמהדו' תשס"ד סי' מ' סי"ז עמוד תריט]

יח. הנוהגים להתענות ביום השנה (יאר-צייט) של אב ואם, יש להם להתענות ביום המיתה, ולא ביום הקבורה, ואם אינו ידוע יום המיתה, יתענו ביום הקבורה, וכן מי שנהג להתענות על פטירת רבו, יתענה ביום הפטירה. [ילקו"י אבלות מהדורת תשס"ד סימן מ' סעיף יח עמוד תרכא]

כב. מי שאביו או אמו נפטרו בל' אדר א', יש לעשות את האזכרה (לימוד, וברכות) בשנה מעוברת ביום ל' אדר א'. ובהיות ויום הפטירה חל בראש חודש, אין להתענות בו, שאין מתענים בראש חודש, ועל כן יש לחלק באותו יום צדקה לעניים כפדיון תענית, (או אם ירצה יקדים התענית ערב ראש חודש). ומי שנפטר בשנה פשוטה בחודש ניסן ובשנה הבאה היא שנה מעוברת, יש לעשות הלימוד והאזכרה אחר י"ב חודש. וגם ביום הפטירה [בחודש הי"ג] יאמרו קדיש וילמדו לעילוי נשמת הנפטר. [ילקו"י אבלות סימן מ' סעיף כב עמוד תרכד]

כג. מי שאביו מת בחודש טבת בשנה מעוברת, יש אומרים שבשנה הראשונה יתענה בסוף י"ב חודש, אע"פ שאין זה התאריך שמת בו אביו. ויש אומרים שיתענה בחודש טבת, כי מדת הדין מתוחה נגדו בתאריך הפטירה דוקא וכו'. והמנהג לעשות הלימוד והצדקות וההפטרה והתענית בסוף י"ב חודש, שהוא מועיל יותר משום הכפרה הצריכה לנפטר ביום זה, יותר מיום פקודת השנה שבכל השנים, ודבר בעתו מה טוב וכו'. ואם יכול להחמיר על עצמו ולהתענות גם ביום היארצייט [בחודש הי"ג] תבא עליו ברכה. וכן לגבי אמירת קדיש אם רוצה להחמיר ולומר קדיש גם ביום הפטירה, וכפי מנהגינו החל מליל שבת של אותו שבוע שבו חל יום הפטירה, תבוא עליו ברכה. [ילקו"י אבלות סי' מ' עמוד תרכו]

כד. אם חל יום פקודת השנה בשבת או ביום טוב, עדיף להקדים את הלימוד לפני שבת, ולערוך את האזכרה ביום חמישי בערב. וזה עדיף יותר מאשר לדחות את האזכרה ליום ראשון. והוא הדין למי שנוהג להתענות ביום פקודת השנה וחל בשבת, שעדיף להקדים להתענות ביום חמישי. וכן לגבי עריכת הסעודה ביום השנה, שעדיף יותר להקדים הסעודה ליום חמישי בערב. ואמנם אם התעורר איזה קושי בעריכת האזכרה ביום חמישי, יכול לדחות את האזכרה ליום ראשון. וכבר ביארנו לעיל שכל הסעודות שעורכים ביום השבעה, ביום השלשים וביום השנה, אינם חיוב על פי ההלכה, אלא מנהג שנהגו בו כדי להרבות זכויות למנוח על ידי הברכות שיברכו הקרואים. ולכן אם מתעורר איזה קושי בעריכת סעודה בימים הנזכרים, יסתפקו בעריכת אזכרה בדברי תורה וכדומה. [ואם אפשר יחלקו לצבור מיני תרגימא, שיברכו מזונות העץ והאדמה, וברכה שלאחריה]. [ילקו"י אבלות עמוד תרכז]

כה. אם חל יום פקודת השנה בחול המועד [וכגון רבי מאיר אבוחצירא זצ"ל שנפטר בחוה"מ פסח], אין לעלות לבית הקברות בחול המועד, אלא יקדימו העליה לקבר לפני החג, והיינו מפני שיש חשש שיבואו לידי בכי בעלייתם לבית הקברות. ואם אי אפשר לו ליילך לשם קודם החג, יבקר אחר החג. ומכל שכן שאין להתענות ביום פקודת השנה בימי חול המועד. אבל מותר ללכת לקברי צדיקים בחול המועד. ואם הולכים לאחר כמה שנים בחול המועד להראות לקרובים היכן קבור הסבא וכדומה, נראה שמותר לקחתם לשם בחול המועד, דזיל בתר טעמא, שכל הטעם משום חשש בכי, ובאופן כזה אין לחוש שיבואו לידי בכי, והוא כדין קברי צדיקים. [שם עמו' תרכח]

כו. אם חל יום הפטירה [יום השנה] בראש חודש, וכן אם יום השביעי לאבלות חל בראש חודש, אם האבלים מכירים בעצמם שלא יגיעו לידי בכי בעלותם לקבר קרובם, מותר

להם לעלות לקבר. אבל אם יגיעו לידי בכי, ידחו את העליה לקבר לאחר ראש חודש. [ולגבי יום השנה עדיף להקדים את העלייה לקבר קודם יום השנה, אם חל יום השנה בראש חודש, ויש חשש שיבואו לידי בכי]. ואמנם אין להקדים את העליה לקבר באמצע שבעה ימי אבלות. שאין לאבלים לצאת מהבית בימי השבעה לצורך זה. [ואם אין מקום עבור שינה לכל האבלים בבית שבו יושבים שבעה, מותר לאבלים לישון בבית אחר]. אולם אבל שיוצא לחוץ לארץ מיד בבוקר של יום השביעי לאבלות, מיד עם צאתו מהאבלות, ואין לו אפשרות לבקר בקבר ביום השביעי, יש להקל לו לצאת מביתו ולעלות לקבר ביום השישי לאבלות. [ילקו"י אבלות עמוד תרל]

כז. אם חל יום השנה בחודש ניסן, מותר לילך לבית הקברות, אם נזהרים שלא להספיד את המת, ושלא לבוא לידי בכי. ואם חל יום השבעה בחודש ניסן, אם האבלים מכירים בעצמם שלא יגיעו לידי בכי בעלותם לקבר קרובם, מותר להם לעלות לקבר. אבל אם יגיעו לידי בכי, ידחו את העליה לקבר לאחר חודש ניסן. ואין להקדים את העליה לקבר באמצע שבעה ימי אבלות. ותלמיד חכם שנפטר בחודש ניסן, מותר להספידו בפניו קודם שנקבר, אפילו בערב פסח אחר חצות היום. [ילקו"י אבלות מהדורת תשס"ד סי' מ' סכ"ז עמוד תרל]

כח. אם חל יום פטירת אביו או אמו בימי חודש ניסן, לדידן מותר להתענות תענית יחיד בניסן. [ילקו"י אבלות מהדורת תשס"ד סימן מ' סעיף כח עמוד תרלב]

כט. כבר נתבאר שאם יום השנה חל בחנוכה או בפורים מותר לילך לבית הקברות ולקרוא מזמורי תהלים ולערוך שם לימוד והשכבה. וישתדלו ברוב עוז ותעצומות שלא לבוא לידי בכי, ואם יש חשש שיבואו לידי הספד ובכי, יקדימו את העלייה לקבר של יום השנה קודם חנוכה ופורים. ואת הסעודה והלימוד יעשו ביום השבעה והשלושים והשנה, אף שהם בתוך חנוכה או בפורים. ואין להתענות ביום פקודת השנה שחלו בימי חנוכה ובפורים. [ילקו"י אבלות מהדורת תשמ"ט עמ' רט, ובמהדו' תשס"ד סימן מ' סעיף כט עמוד תרלב]

ל. מותר לערוך עצרת אזכרה והתעוררות, בהשתתפות רבנים ומגידים בימי החנוכה, במלאת השלושים או יום פקודת השנה, באופן שהרבנים מעוררים את העם לשוב בתשובה, ואינם מעוררים אותם לבכי ולמספד. וכן בשבת וחג מותר לערוך עצרת התעוררות לעילוי נשמת הנפטר. ובפרט למנהיגי הדור. [ילקו"י אבלות תשס"ד סי' מ' עמ' תרלב]

לא. יש אומרים שאדם צריך לשמור את כל מנהגי יום הפטירה עד חמישים שנה מהפטירה. ויש אומרים שגם לאחר מכן יש לשמור את מנהגי יום היאר-צייט באמירת

קדיש ועלייה לקבר וכו'. ולפי דעת האר"י ז"ל חייבים לשמור את יום פקודת השנה לאביו או לאמו אפילו מאה שנה אחר הפטירה של אביו ואמו, כי באותו יום מעלים את הנשמה ממדרגה למדרגה, ומחיל אל חיל. [ילקו"י אבלות מהדורת תשס"ד סימן מ' סעיף לא עמוד תרלג]

לב. ביום היאר-צייט של המנוח מתפללים לעילוי נשמתו, ונוהגים ללמוד משניות לע"נ באותיות השם של המנוח, ונהגו להדליק נר ביום פקודת השנה של אביו או של אמו. ואומרים קדיש. [ילקו"י אבלות מהדורת תשמ"ט עמ' ר, וריא, ובמהדו' תשס"ד סי' מ' סל"ב עמוד תרלג]

לג. יש שנהגו להדליק נר נשמה בערב יום הכפורים לכפר על אביו או אמו. [שם עמ' תרלד]

לד. אם חל יום פקודת השנה של אביו ושל אמו ביום אחד, יכול להדליק נר אחד לעילוי נשמתם, ואין בזה משום "אין עושים מצוות חבילות חבילות". [ילקו"י אבלות סי' מ' עמ' תרלד]

לה. אם חל יום פקודת השנה בשבת, ידליקו נר נשמה מערב שבת. וטוב לתרום לאור החשמל שבבית המדרש. [ילקו"י אבלות מהדורת תשס"ד סימן מ' סעיף לה עמוד תרלז]

לו. מי ששכח לומר קדיש ביום פטירת אביו או אמו, יאמר קדיש ביום אחר, שקדיש ולימוד ומצוה שיעשה הבן בכל זמן, עושה בכך נחת רוח לאביו ולאמו, וברא מזכה אבא. [ילקו"י אבלות מהדורת תשמ"ט עמוד רד, ובמהדורת תשס"ד סימן מ' סעיף לו עמוד תרלז]

לז. אם חל יום פקודת השנה ביום שיש בו קריאת התורה, נכון שיעלה לספר תורה, ויאמר השכבה לאביו או לאמו. ואם חל יום פטירת אב ואם באמצע השבוע, יש להעדיף לעלות לספר תורה בעליית מפטיר, בשבת הקודם ליום הפטירה. ואם חל יום הפטירה בשבת, נכון יותר לומר ההפטרה ביום השבת שחל בו יום הפטירה. ואם אפשר טוב שיעלה לעליית מפטיר לקרוא את ההפטרה גם בשבת הקודם, וגם בשבת שחל בו יום הפטירה. וכל זה באופן שהוא יודע לקרוא את ההפטרה בטעמיה ומבלי לדלג ולבלוע מילים ואותיות. [ילקו"י אבלות מהדורת תשס"ד סימן מ' סעיף לז עמוד תרלח. יביע אומר חלק י' סימן נז עמוד שי]. ומכל מקום אין זה העיקר אלא יש לו להשתדל מאד להרבות בתורה לעשות נחת רוח לנפטר. ואפילו אם היה המנוח צדיק גמור, יועילו לו להעלותו בגן עדן ממדרגה למדרגה.

לח. יש להעדיף לעלות לתורה ביום הפטירה על אב ואם לעליית מפטיר, שהוא עדיף יותר מעליית משלים, שיש בעליית מפטיר נחת רוח לנפש הנפטר יותר מעליית משלים. [ונכון שיכין קודם את קריאת ההפטרה היטב. ואם אינו יודע לקרוא את ההפטרה היטב, לא יעלה למפטיר]. ומכל מקום לא יעשה מריבות בשביל כך, ולכן אם יש אחר המתעקש גם

הוא לעלות מפטיר, יוותר בשבילו, והוא יעלה משלים. שיש להתרחק מאד ממחלוקת. [ילקוט יוסף הלכות אבלות מהדורת תשמ"ט עמו' רה, ובמהדו' תשס"ד עמוד תרמ, יחוה דעת ח"ה סימן נט עמוד ער]

לט. המנהג אצל הספרדים שהעולה למשלים הוא אומר את הקדיש [ולא כמנהג אשכנז שהשליח צבור אומרו]. וגם מי שיש לו הורים בחיים, יכול לומר קדיש זה. ויש שנמנעים מלאומרו, והשליח צבור או אחד מהקהל אומרים את הקדיש. כי מדינא אין הקדיש שאחר קריאת התורה שייך לא להשליח צבור ולא לעולה. [ילקו"י אבלות תשס"ד סי' מ עמ' תרמב].

מ. בן שאביו נפל במלחמה, וכן אב שכול, שיום פקודת השנה חל ביום הכיפורים, נכון לעלות למפטיר בעצם יום הכיפורים, ואם אפשר טוב לעלות גם בשבת תשובה, ואם אינו יכול לרכוש את עליית מפטיר, עקב המחיר שנדבו מהקהל, יוכל לקנות עליית משלים או עלייה אחרת ביום הפטירה. [ילקו"י אבלות מהדורת תשס"ד סימן מ' סעיף מ עמוד תרמג]

מא. יש מי שאומר שביום היאר-צייט אם מזכיר דבר הלכה בשם אביו, צריך לומר הריני כפרת משכבו. אך אין המנהג כן. [ילקו"י אבלות מהדורת תשס"ד סימן מ' סעיף מא עמוד תרמה]

מב. כבר נתבאר שעיקר הנחת רוח שאדם עושה לאביו ואמו אחר פטירתם, הוא במה שיעסוק בתורה במצוות ובמעשים טובים, ובפרט ביום השנה לפטירתם [יאר-צייט] שעל הבן להתחזק יותר בלימוד התורה בהתמדה. [ילקו"י אבלות תשס"ד סימן מ' סעיף מב עמוד תרמה]

מג. מי שהוריו נפטרו, יש לו להשתדל יותר ללמוד בשבת ולחדש חידושים בביאור הסוגיות הראשונים והאחרונים, או בעניני הלכה, שגורם להם כבוד גדול בעולם הבא. [ילקו"י אבלות מהדורת תשס"ד סימן מ' סעיף מג עמוד תרמו]

מד. גם מי שאביו היה צדיק גדול, או אדמו"ר צריך לנהוג כמנהגי יום השנה הנזכרים לעיל. וביום הפטירה יש לו לומר וידוי ונפילת אפים כרגיל. והנוהגים שלא לומר וידוי ונפילת אפים ביום פקודת השנה (יום הפטירה) של צדיקים ואדמורי"ם, מנהג טעות הוא בידם, ואין להם על מה שיסמוכו, וכל אחד חייב לומר וידוי ונפילת אפים לבדו, ואין בזה לא משום יוהרא ולא משום לא תתגודדו. [ילקו"י אבלות מהדורת תשס"ד סי' מ' עמוד תרמז]

מה. בעצם יום החג יש אוסרים להדליק נר נשמה, ביום פקודת השנה או בתוך שנת הפטירה, הואיל ואין צריך להנאת אורו (דשרגא בטיהרא מאי מהני?). ויש מתירים הואיל ויש בו מצוה על כל פנים, ונכון להדליק את הנר נשמה ביום טוב בתוך בית הכנסת, שלכל הדעות יש מצוה להרבות בנרות בבית כנסת, שנאמר: באורים כבדו ה',

והמדקדקים נזהרים להדליק את נרות הנשמה סמוך לשולחנות הלומדים כדי לקרות לאורן. [שם סע' מה]

מו. מי שמת בארצות הברית ביום אחר חצות היום, וכאן בארץ ישראל הוא לילה, יעשו את היאר-צייט כיום של ארצות הברית, שהעיקר לעשות נחת רוח למת, וברא מזכה אבא. [ילקו"י אבלות מהדורת תשס"ד סימן מ' סעיף מו עמוד תרמח]

מז. כשאין בבית הכנסת אלא כהן אחד, ויש לו יאר-צייט, וקנה עליית מפטיר, אף על פי שלכתחלה אין לו לעשות כן, בדיעבד שכבר קנה ויש לו צער אם לא יעלה למפטיר, מותר להעלותו לעליית כהן וגם לעליית מפטיר, ואין צריך להחמיר להוציאו מחוץ לביהכ"נ ולהעלות ישראל במקום כהן. [ילקו"י אבלות מהדורת תשס"ד סימן מ' סעיף מז עמוד תרמח]

כ. בזה הזמן מצוי לפעמים שיש אדם עירי שמת, ואין מי שיטפל ויזרז את קבורתו, מצוה רבה להשתדל לעזור ולסייע בקבורתו ולערוך אזכרה כפי הצורך וכן לשכור אברך בן תורה שיאמר קדיש לעילוי נשמתו במשך השנה וזהו חסד של אמת. וכן מי שהניח בנים ובנות שאינם שומרים תורה ומצוות, שמצוה רבה וחובה קדושה לסייע ולהדריך אותם כיצד לעשות נחת רוח לנפטר והוא חסד לחיים ולמתים. ולוקח נפשות חכם.

דינים ומנהגים בבית הקברות

(מהרה"ג ר' חיים רבי שליט"א)

א. רבותינו החילו על בית הקברות קדושת וכבוד בית הכנסת, ועל כן אין נוהגים בהם קלות ראש מפני כבודם של המתים.

ב. אין אוכלים ושותים בבית הקברות, וכן אין נפנים שם, ואין מרעין בהם הבהמות ואין מוליכין בו אמת המים. ולא יעשה בהם קפנדריה (פירוש - לא יקצר בהם את דרכו).

ג. אין לעשן בבית הקברות, וכן ראוי להמנע מלשאוף שם טבק הרחה.

ד. אסור לילך בבית הקברות או בתוך ארבע אמות של מת או של קבר וספר תורה בזרועו וקורא בו. וראוי להחמיר שלא להכנס בספר תורה גלוי אף כשאינו קורא בו. כמו כן אין לקרוא במקומות אלו בדברי תורה גם בעל פה. ואם עושה כן עובר משום 'לועג לרש'.

ה. אם הרחיק מן המת או מן הקבר ארבע אמות, קורא ומתפלל, ואפילו רואה את הקבר או את בית הקברות. ואם יש שם מחיצה

מותר לקרוא אחר המחיצה, אפילו תוך ארבע אמות של הקבר.

ו. לא יהלך בבית הקברות או בתוך ארבע אמות של מת ותפילין בראשו וציצית בבגדו, ואם הם מכוסים – מותר. וכאשר מכסה התפילין, צריך לכסות גם הרצועות שסביב האצבע.

ז. האיסורים הנוהגים בציצית ובתפילין, יש לנהוג בהם גם תוך ארבע אמות של נפטר קטן או תוך ארבע אמות מקברו של הקטן, אך בקבר של אשה יש להקל.
ח. אין שואלים שלום זה לזה בתוך ארבע אמות של הקבר, והוא הדין אם יש מת בבית הקברות אין שואלים שלום בכל בית הקברות עד הקבורה.
ט. מותר לומר פסוקים ודרשה לכבוד המת בתוך ארבע אמותיו או בבית הקברות לכבודו. והכי נהוג ברוב תפוצות ישראל, הן לדרוש לפני המת ועל הקבר, והן ללמוד על הקבר למנוחתו. וכן המנהג בירושלים.
י. מותר לומר קדיש על הקבר לכבודו של הנפטר, ויש נוהגים לצאת מבית הקברות ולומר קדיש, או להרחיק ארבע אמות.
יא. יש נוהגים שאחר שגומרים ללמוד על הקבר למנוחת הנפטר אומרים קדיש ויוצאים מחוץ לבית הקברות, ואחר שנוטלים ידיהם אוכלים ושותים שם ומברכים למנוחת הנפטר.
יב. היוצא מבית הקברות והנוגע במת צריכים נטילת ידים. ואין צריך כלי בנטילה זו אלא בשטיפה סגי.
יג. אם מלוה את המת ארבע אמות, ואפילו רק בהוצאתו מן הבית ללא הליכה לבית הקברות, צריך לשטוף ידיו.
יד. אם בשעת הלווית המת לא נכנס תוך ארבע אמות של המת, אין צריך לשטוף ידיו.
טו. יש נוהגים שבשעת חזרתם מן הלוויה, כאשר שוטפים ידיהם, שוטפים גם את הפנים.
טז. נהגו להקפיד שלא להכנס לבית אחר קודם שירחץ ידיו במים, והוא הדין שאין לו להכנס לביתו עד שירחץ ידיו. ובדיעבד אם לא נתן לא עיכב.
יז. מקפידים שלא לנגב הידיים מרחיצה זו וכן המנהג. ומחמת הצינה בימות החורף מותר לנגב ידיו.
יח. בשעת רחיצת הידיים בחזרתם מן המת, מקפידים שלא ליקח הכלי מידיו של הרוחץ (אף על פי שמעיקר הדין אין צריך כלי לנטילה זו כדכתבנו לעיל).
כ. יש מחמירים להצריך טבילה במקווה לפני שהולכים לבית הקברות ולאחר חזרתם.
כא. גם היוצא מבית קברות של גוים טוב להחמיר לשטוף ידיו.
כב. אם חל יום השבעה בשבת, ילכו לבית הקברות ביום ראשון לאחר השבעה.
כג. אבלים הצריכים לנסוע לחוץ לארץ מיד בסיום השבעה, יש להקל להם לעלות לקבר בתוך ימי השבעה אם אי אפשר להם להסתדר באופן אחר.
כד. אם חל יום השלושים או היארצייט בשבת, ילכו לפני השבת.

כה. אין נכון לנטוע אילנות או שושנים ופרחים בבית הקברות, ולא טוב עשו בעמם אלה העושים כן בקברות צבאיים, נטעו נוטעים וחיללו את קדושת המקום, וה' הטוב יכפר בעד.

כו. הרואה קברי ישראל אחת לשלושים יום מברך: ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר יצר אתכם בדין וזן אתכם בדין וכלכל אתכם בדין והחיה אתכם בדין ואסף אתכם בדין ויודע מספר כולכם ועתיד להחיותכם ולהקימכם בדין לחיי העולם הבא ברוך אתה ה' מחיה המתים. הרואה קבר יחיד כגון קבר רחל אמנו אינו מברך ברכת אשר יצר אתכם בדין.

כז. יש לברך ברכת אשר יצר אתכם בדין וכו' גם בשבת.

כח. אם נתווסף עוד קבר ח"ו בבית הקברות, יכול לברך ברכת אשר יצר אתכם בדין גם תוך שלושים יום.

כט. אם בירך ברכת אשר יצר אתכם בדין, ותוך שלשים יום הלך לבית קברות אחר, יכול לברך שוב.

לג. אין ללכת על קבר אחד פעמיים ביום.

לד. אין לכתוב על המצבות התאריך למניין הלועזי שהוא מנין הנוצרים, אלא יש לכתוב דווקא התאריך העברי למניין בריאת העולם.

לה. אין לכתוב על הנפטר שבחים גדולים שבאמת לא היו בו, שבשמים תובעים אותו על זה. ואם סבל ייסורים לפני מותו טוב לכתוב על המצבה שהיה מדוכה בייסורים שזוהי זכות גדולה לנפטר.

לו. יש להקפיד לכתוב על המצבה אך ורק בלשון הקודש ולא בשאר לשונות.

לז. אסור לחקוק על המצבה תמונת הנפטר, בין תמונה בולטת בין תמונה רגילה, ואפילו רק דיוקן הראש וחצי הגוף העליון – אסור.

לח. בנוסח המצבה יכתבו פה נטמן פלוני בן פלוני ויום הפטירה והשנה ותו לא, כי הכל הבל. וכל המעות היתרים יפזרו לצדקה לעילוי נשמתו.

לט. אין ללכת לבית הקברות אלא לצורך הלווית המת, ובפרט אם לא תיקן עוון קרי, כי החיצונים מתדבקים בו. ולהשתטח על קברי הצדיקים או שהולך על קבר אביו ואמו לכבודם, אף על פי שעובר דרך קברות אחרים, כיון דהוי צורך מצוה לא ידע דבר רע.

מ. אין לנשים לילך לבית הקברות בימי ראייתן, אך בימי שבעה נקיים מותר, אף על פי שעדיין לא טבלה. ובשעת צורך גדול מותרת ללכת גם בימי ראייתה.

מא. אסור לכהנים לילך על קברות הצדיקים לבל יחללו את קדושתם 429 . וכל שכן שאין לכהנים ללכת לקברי שאר בני אדם גם אם הם קרובי משפחתם.

מב. צריך שיהיה קבור בקבר הקנוי לו, שהרי אבותינו הקפידו על כך שיהא הקבר קנוי להם קניין כסף, והקפידו שיהיה הקבר קנוי להם קודם הקבורה. על כן רבים הם הקונים קבריהם בחיים, ואם לא קנו מחיים קונים היורשים קבר בעבורו, ורצוי שישלמו או לכל הפחות יתנו דמי קדימה קודם הקבורה.

מג. אין מבקרים קברים בחול המועד, כיון שגם ימי חול המועד הם ימי מועד. ומותר ללכת לקברי צדיקים בחול המועד.

מד. יש אומרים דאין לילך לבית הקברות בראש חודש, ויש מתירים וכן המנהג.

מה. בחנוכה ובפורים מותר לילך מעיקר הדין לבית הקברות ולקרוא מזמורי תהילים והשכבה, אולם טוב ונכון שלא ללכת בחנוכה ובפורים לבית הקברות ביום השבעה והשלושים כלל, אף על פי שאין מספידים בהם, כיון שבאים לידי בכי ודמעות על יד הקבר ועצור במילין לא יוכל, ולכן ידחו הביקור לאחר חנוכה ופורים. אבל ביום השנה, שגזירה על המת שישתכח מן הלב לאחר שנים עשר חודש, יש מקום להקל, ומכל מקום גם בזה אם יכולים לבוא לידי צער, יקדימו את הביקור בבית העלמין לפני חנוכה ופורים או ידחו הביקור לאחר חנוכה ופורים. ואין באיחור הביקור חשש כלל.

מו. מותר לילך לבית הקברות בימי ניסן (חוץ מימי חול המועד), רק שיזהרו שלא יספידו המת.

מז. נוהגים שהמבקר על הקבר מניח אבן או עשב על המצבה לכבוד הנפטר כדי להראות שהיה על קברו.

הלכות אמירת הקדיש

א. הקדיש שאומרים לעילוי נשמת הנפטר יש לו מעלה גדולה מאוד. וכתב רבינו האר"י ז"ל שאין טעם אמירת הקדיש להציל המת מדין גיהנם לבדו, כמו שחושבים המון העם, אלא יש בו תועלת גדולה להכניסו לגן עדן ולהעלותו מדרגה לדרגה, ולכן יש לאומרו גם בשבת ויום טוב.

ב. קטן פחות מי"ג שנים האומר קדיש, בקדישים שהם מחובת התפילה יאמר החזן יחד עם הקטן, ובקדישים שהם רשות יכול הקטן לומר לבדו.

ג. מי ששכח לומר קדיש ביום פטירת אביו יאמר קדיש ביום אחר, שקדיש ולימוד תורה ומצוות שמקיימים הבנים בכל זמן עושה נחת רוח לאביו ואמו.

ד. מי שמת בלי בנים או שבניו קטנים ואינם יכולים לומר קדיש, יכולים לשכור אדם שיאמר בעבורו קדיש ויועיל לעילוי נשמתו. וכן הוא הדין אם הניח רק בנות, אפילו גדולות, שאינן רשאיות לומר קדיש, שיש לשכור אדם שיאמר בעבורו קדיש.

ה. מי שאין לו בנים שיאמרו עליו קדיש, עדיף לשכור אדם בכסף שיאמר עליו קדיש, מאשר יאמרו עליו קדיש בחינם.
ו. אדם שהושכר על מנת שיאמר קדיש, מותר לו לומר קדיש עבור מספר נפטרים ומועיל לכולם.
ז. מי שציוה לבניו שלא יאמרו עליו קדיש לאחר מותו, אין להם לשמוע לצוואת אביהם, שאילו ידע מהתועלת שיש באמירת הקדיש לא היה מצוה כן.
ח. בעל שנפטרה אשתו, אינו מחויב לומר עליה קדיש בפרט אם יש לה בנים האומרים עליה קדיש. אך מכל מקום בודאי שלא גרע מאדם זר שאומר קדיש ומכוין שיהיה לעילוי נשמתה שמועיל לה, ולכן אם אין מי שיאמר עליה קדיש ראוי שבעלה יאמר עליה קדיש. ויאמר בפיו שכל הקדישים והמצוות שעושה במשך השנה יהיו לעילוי נשמתה.
ט. צריך לומר קדיש כל שנים עשר חודש לעילוי נשמתו, ופוסקים מלומר קדיש שבוע אחד בתחילת חודש שנים עשר, שלא יאמרו ההמון שאביו רשע ומשפט רשעים בגיהנם שנים עשר חודש.
י. בשבוע הראשון בתחילת החודש השתים עשרה יפסיק מלומר קדיש יתום שבתפילות, אך קדיש שאומרים אחר הלימוד יכול להמשיך לומר כהרגלו.
י/א. מי שאומר קדיש על אביו ומפסיק בשבוע הראשון של החודש השנים עשר, אולם אומר קדיש גם על נפטר אחר שאין מי שיאמר עליו קדיש, יכול להמשיך לומר את הקדיש כדרכו אף בתחילת החודש השנים עשר כיון שיש סיבה לאמירתו.
יא. אם לומד לימוד מיוחד לעילוי נשמת הנפטר בשבוע הראשון של החודש השנים עשר, יש להמנע מלומר קדיש אחר לימוד זה, ורק לאחר לימוד רגיל שאין לו שייכות לנפטר בדוקא, יכול לומר קדיש.
יב. לאחר שנים עשר חודש פטור מלומר קדיש, ואף על פי שהשנה מעוברת צריך לומר שנים עשר חודש ולא יותר. וטוב לומר קדיש גם לאחר שנים עשר חודש.
יג. אומרים צידוק הדין וקדיש על תינוק שנפטר משעברו עליו שלושים יום. וכן יש לערוך השכבה ואזכרה גם לקטנים שנפטרו קודם שהגיעו לגיל שלש עשרה.
יד. הרוצה לומר קדיש על אמו שמתה ואביו מקפיד עליו מפני שחושש לסכנת חייו, כדעת ההמון שסוברים שגם בזה נאמר ברית כרותה לשפתיים, צריך לשמוע לאביו שלא לומר קדיש, בין קדיש יתום ובין קדיש דרבנן, ורק במקום שידוע שהמנהג שלא לשמוע לאביו בזה יישארו במנהגם.

טו. מה שאמרנו שחייב לשמוע לאביו ולא לומר קדיש על האם, הוא רק אם אביו מקפיד וחושש לחייו וכדלעיל, אך אם מצווהו שלא יאמר קדיש על האם מפני שהיה בכעס עמה, אין לו לשמוע לאביו.

טז. מי שנפטר אביו, ואמו מקפדת שלא יאמר קדיש, לא ישמע לה, שכבוד אביו שמת עדיף מכבוד אמו אפילו עודנה בחיים.

יז. מי שיש לו אב ואם מותר לו לומר קדיש יתום אם אין אביו ואמו מקפידים. ואם אביו ואמו מקפידים צריך לשמוע להם.

יח. אם חל היארצייט באמצע השבוע מתחילין לומר קדיש מליל שבת הקודם, דהיינו מתפילת ערבית של ליל שבת, עד סוף תפילת מנחה של יום היארצייט. ואם חל יום היארצייט ביום שבת מתחילין מערבית של ליל שבת הקודם, ואומרים כל השבוע עד סוף שבת השניה שהוא יום היארצייט.

יט. יש מקומות שנהגו שהאבלים על אב ואם אינם אומרים קדיש בחנוכה ופורים, והוא מנהג גרוע, ואם אפשר יש לבטלו בהסברה ובאמירה נעימה הנה מה טוב, ואם לאו לא יבטלוהו ביד חזקה מפני המחלוקת.

כ. אומרים קדיש על הנפטר בחול המועד, והוא הדין אם נפטר ביום טוב שיש לומר עליו קדיש אף על פי שעדיין לא נקבר.

כא. אבל העומד באמצע פסוקי דזמרה והציבור הגיעו לקדיש שאומרים קודם עלינו לשבח, רשאי להפסיק שם על מנת לומר קדיש על אביו ואמו, וישתדל על כל פנים שההפסקה תהיה בין מזמור למזמור.

כב. אם הבן יודע להתפלל לפני התיבה יתפלל, ויותר מועיל מאמירת הקדיש, שלא נתקן הקדיש אלא לקטנים.

כג. גם בתוך שבעת ימי האבל על אביו ואמו ראוי שהבן היודע להתפלל כשליח ציבור יעבור לפני התיבה, אך על שאר קרובים שנפטרו לא יעבור לפני התיבה בתוך השבעה, אלא באופן שאין מי שיודע להתפלל כמותו.

כד. אף כי ענין הקדיש בכלל וענין התפילה שעובר כשליח ציבור לפני התפילה בפרט מועיל לנשמת הנפטר, מכל מקום יזהר שלא יבוא על ידי זה לידי קטטה ומריבה, ויוסיף להרבות בלימוד, כי לימוד התורה מועיל שבעתיים מכל התפילה, ועל ידי כן מכניסין המת לגן עדן. ואם הבן מחדש חידושי תורה אין ערך לכבוד שזוכה אביו על ידי זה בישיבה של מעלה.

כה. נוהגים הספרדים שאבל תוך שנים עשר חודש על אב ואם או תוך שלושים על שאר קרובים מתפלל כשליח ציבור גם בשבתות וימים טובים. ומנהגנו להקל שאבל יתפלל כשליח ציבור גם בראש השנה ויום הכפורים ובתפילת מוסף. וגם למחמירים שלא יתפלל האבל כשליח ציבור בימים נוראים ובתפילת מוסף, מכל מקום אם הוא חזן קבוע ומרוצה לקהל אין לבטלו משום זה, אף אם יש עדיף ממנו.

כו. יש נוהגים שכאשר נפטר אחד מן הקרובים, מעמידים קערה מלאה מים על הקרקע עד תום שבעת ימי האבלות ולצידה נר דולק, ואין למחות ביד הנוהגים כן, והבא להישאל מורים לו דשב ואל תעשה עדיף.

כז. נוהגים להדליק נר שמן בבית הנפטר כל שבעה, כי נר ה' נשמת אדם. ואפילו אם הנפטר מת בבית החולים או בבית אחר, מועילה הדלקת הנר בביתו כשם שמועילה התפילה בביתו לעשות נחת רוח לנשמתו.

כט. אדם שנפטרו אביו ואמו בתאריכים הסמוכים זה לזה, טוב שיאמר קדיש בשביל שניהם, ולא ישכור אדם שיאמר קדיש בעבור אחד מהם, דקדיש אחד עולה לשניהם. אך נר נשמה יש אומרים שצריך להדליק עבור כל אחד בנפרד. ויש אומרים שגם בנר מספיק אחד עבור שניהם וכן הלכה.

ל. נוהגים שהבן עולה לעליית המפטיר לעילוי נשמת אביו ואמו כל שנים עשר חודש, ובפרט בשבת השלושים ובשבת השנה. ועדיף שיעלה הבן לעליית מפטיר משאר עליות. וכן המנהג.

ל/א. כשרוצים שני אחים לעלות לתורה אחד לעליית משלים והשני לעליית מפטיר, אין להקל בזה לכתחילה, ומ"מ העושים כן יש להם על מה שיסמוכו.

לא. אם יש שני אנשים הרוצים לעלות לעליית מפטיר לעילוי נשמת קרוביהם, כל הקודם זוכה. כלומר, מי שיום היארצייט קודם בימי השבוע, כגון שאחד ביום ראשון והשני ביום שלישי, אותו שיום היארצייט ביום ראשון זכה בעליית המפטיר. ואם שניהם ביום ראשון, אב קודם לאם. ואם לשניהם אב או אם, תלמיד חכם קודם. ואם שניהם תלמידי חכמים, המופלג בחכמה קודם. ואם שניהם שווים יעשו פשרה, אבל לא יתקוטטו חס ושלום בעבור זה, כי מילה בסלע ושתיקה בתרי, ועל ידי ששותק ומוותר לחבירו יהיה יותר נחת רוח לאביו מאשר ידבר ויעלה למפטיר 611 .

מ. טוב לעשות ההשכבה על שם האב ולא על שם האם , שנשמת האב והבן קשורים יחד, אך לאשה יש לעשות ההשכבה על שם האם. ויש נוהגים לעשות ההשכבה תמיד על שם האם, ונהרא נהרא ופשטיה.

מא. לאחר סיום השנה אין לעשות השכבה לנפטר כלל ועיקר, כיון שאז בית דין של מעלה מעיינים בפנקס הנשמה ואם אינה ראויה גורמים לה צער גדול ח"ו.
מב. בהשכבה שעושים לעילוי נשמת הנפטר אין להאריך בשבחים רבים, והאר"י ז"ל היה לועג על אותם האומרים נוסח ההשכבה הארוך מנוחה נכונה וכו', והיה אומר שלפעמים מורידים נשמת המת במקום להעלותו. ואין לומר כי אם: "אשרי איש וכו' המרחם על כל בריותיו הוא יחוס ויחמול וירחם על נפש פלוני בן פלוני הוא וכל בני ישראל השוכבים עמו בכלל הרחמים והסליחות אמן".
מג. הלימוד שנוהגים לעשות ביום השלושים אפשר להקדימו ליום כ"ט, וימשיכו מעט בלימוד בליל השלושים אחרי תפילת מנחה וערבית, והוא הדין ליום השנה.
מד. הרוצה להנציח שם הוריו שנפטרו, עדיף שיקנה ספרי ש"ס ופוסקים לכולל של תלמידי חכמים הלומדים בו לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, או יתן מהונו להדפסת ספר בהלכה לזכות בו את הרבים, מאשר יקנה ספר תורה ויכניסהו לבית הכנסת.
מה. נוהגים להתנדב שמן לעילוי נשמת המת ולכפרת נפשו, כי
הנרות בבית הכנסת מוסיפים הארה בנרות של מעלה, ויוצאים ידי חובה בזה גם בנר חשמלי. וטוב להתנדב עבור הדלקת התאורה בבית המדרש שעוסקים בו בתורה לאור המנורות, שבזה יגרום לעילוי נשמת הנפטרים ויהיו מליצי יושר עליו כי נר מצוה ותורה אור.
מו. המנהג לעשות השכבה ביום הכפורים וברגלים שמוסיף אור למעלה, ומועיל לנשמת הנפטרים.
מז. נוהגים הקרובים ליתן צדקה לזכות הנפטר, ומועילה הצדקה לעילוי נשמתו.
מח. הנוהגים לעשות השכבה לנפטרים בשבת החתונה ובשאר שמחות, יש להם מקור נאמן לזה ויש להם על מה שיסמוכו.
מט. מנהג יפה בישראל ללכת על קברי אבותיו ביום פקודת השנה
ולהתפלל שם לעילוי נשמתם, ובעיר הקודש ירושלים ת"ו נוהגים ללכת לבית הקברות בערב ראש חודש ניסן ובערב ראש חודש אלול נוסף על ימי פקודת השנה.
נא. כל שנים עשר חודש למיתת אביו ואמו כשמזכיר את שמם אומר "הריני כפרת משכבו", ולאחר שנים עשר חודש אומר "זכרונו לברכה". ואפילו בחודש שנים עשר עצמו יאמר הריני כפרת משכבו. והוא הדין כשכותב את שם אביו תוך שנים עשר חודש יכתוב הריני כפרת משכבו. וכל זה שיש להוסיף הריני כפרת משכבו הוא רק באופן

שאומר או כותב דבר הלכה או הנהגה טובה בשמם אולם כאשר מזכיר את שמם סתם אין צורך לומר הריני כפרת משכבו.
נא/א. גם לאחר מיתת רבו שלימדו תורה ויראת שמים יש לומר "הריני כפרת משכבו" במשך כל שנת האבל.
נב. מצוה להתענות יום שמת בו אביו או אמו, מעלות השחר עד צאת הכוכבים. ומי שהוא בריא אף על פי שאינו חובה לא יפטור עצמו מתענית זו גם אם ימעט מלימודו על ידי זה, וילמד באותו היום דברים קלים כספרי מוסר ותהילים.
עא. תקנת קדמונינו שלא להוציא שם רע על המתים, ומי שהוציא שם רע על מת צריך לבקש סליחה גם על החרם, וצריך התרה על החרם כדי לצרפו למניין.
עב. איש ואשה שזכו ונפקדו בבן זכר, לכתחילה יש להקפיד לקרוא את הבן הראשון על שם אבי הבעל והבן השני על שם אבי האשה, אלא אם כן מחל אבי הבעל על כבודו לטובת אבי האשה שאז יקראו לבן הראשון על שם אבי האשה. ואם אבי הבעל בחיים ואבי האשה נפטר, ראוי יותר לקרוא את שם הבן הראשון על שם אבי האשה להקים לו שם בישראל. והוא הדין אם אבי הבעל מקפיד שלא יקרא שמו בחיים חיותו, יש לקרוא את שם הבן הראשון על שם אבי האשה אם רצונו בכך.
עג. המנהג שנוהגים בכמה קהילות לערוך אזכרה במהלך השנה הראשונה בכל ערב ראש חודש או בתאריך הפטירה בכל חודש, או בכל שלשה חדשים, אין זה חיוב מן הדין כלל, והנוהגים כן יש להם על מה שיסמוכו.
עה. חייל צה"ל דרוזי שנהרג ע"י הערבים על משמרת ביטחון ישראל יכולים לומר השכבה בבית הכנסת לעילוי נשמתו.
גמרא כתובות ק"ד.: "אמר רבי אלעזר בשעה שהצדיק נפטר מן העולם שלוש כיתות של מלאכי השרת יוצאות לקראתו, אחת אומרת לו בא בשלום, ואחת אומרת לו הולך נכחו ואחת אומרת יבוא שלום ינוחו על משכבותם". ונשמע בשורות טובות.

מתי לעשות "השכבה" לנפטר?
(תשובה מספר 'ואין למו מכשול' חלק ה')
ישנם אנשים שחושבים, שיש נחת רוח לנפטר כשעושים לו כל שבוע השכבה במשך כל ימי חייהם, ויש ללמדם שלאחר סיום השנה, אין לעשות השכבה לנפטר כלל ועיקר, כיון שאז בית דין של מעלה מעיינים בפנקס הנשמה, ואם אינה ראויה, גורמים לה צער גדול חס ושלום.
אומנם בראש השנה, וביום הכיפורים, ובחגים, או כשיש שמחות במשפחה, או שחלם על הנפטר, נוהגים לעשות ההשכבה לנפטר.

כתב הגאון הצדיק רבי יצחק אלפייה בספרו הקונטרס היחיאלי (עמוד יב.), שלא יפה עושים מקצת המוני העם, בעשייתם השכבות לכל מתיהם, בכל עת וזמן שעולים לספר תורה, כי אם בזמנים אלו ראוי לעשות השכבות:

א. בכל האחד עשר חודש של שנה ראשונה, נכון לעשות השכבה באמירת "אל מלא רחמים", היות והנשמה סובלת יסורין ודינים קשים בגיהנם וכיוצא בזה, וצריכה היא סיוע מהחיים בבקשם עליה רחמי שמים, ובאמירת קדיש, ועשיית צדקות ומצוות ומעשים טובים, ולימודים שונים, אך לא יעשו השכבה בחדש השנים עשר, כדי שלא להחזיקו רשע כידוע.

ב. ביום פקודת השנה של שנה ראשונה, שהוא סוף ה- י"ב חודש של יום הפטירה. והטעם הוא, שבכל שנה ביום פקידת השנה, מעיינים בבית דין של מעלה בפנקסה להעלותה למעלה ממדרגתה, ומדקדקים אז עימה על העבירות היותר קלות, והוא הדין בכל זמן עליית הנשמה ממדרגה למדרגה יותר עליונה, חוזרת לתת חשבון, ולכן צריכה עזר מקרוביה.

ג. ביום הכפורים, שאז אין שטן שולט באותו יום, ואם יזכירו את הנשמות, יעוררו רחמי שמים עליהם, ובפרט שבאותו יום אנחנו בתשובה שלמה לפניו כמלאכי השרת, ותפילותינו מקובלות יותר.

ד. גם בראש השנה מזכירם את הנשמות, הואיל וספרי מתים וספרי חיים לפניו פתוחים.

ה. נוהגים לעשות השכבות ביום שיש שמחה לאדם, כגון חתונה, ובעל ברית וכיוצא בזה, מטעם המובא בזוהר הקדוש (פינחס דף ריט:) שהקב"ה מביא מגן עדן את קרוביו שנפטרו, כדי לשתפם בשמחתו, לכן לכבוד בואם מזכירים אותם, ונותנים צדקות עבור עילוי נשמתם כידוע.

אך בזמנים אחרים, לא טוב כלל וכלל להזכיר הנשמות, כי מעוררים עליהם הדינים, וכשמזכירים אותם, אז בית דין של מעלה מעיינים בפנקס הנשמה, ואם אינה ראויה, גורמים לה צער גדול. ויען שראיתי איזה אנשים שחושבים שזאת היא בכלל חובה או מצוה לעשות השכבה בכל עת עלייתם לתורה, לכן שרטטתי בקיצור רוב הזמנים הראויים וטובים להזכרת הנשמות, וראוי מאוד להיזהר מזה". עכ"ד.

ואמרו מדרש תנחומא (פרשת האזינו סימן א) אדם נמשל לשנים עשר מזלות, בתחלה כשנולד נדמה כטלה שהוא רך, ומתגבר כשור כשגדל ונעשה תאומים, כלומר שלם וגדל בו יצר הרע, ותחלתו חלש כסרטן, ואחר כך כשנתגדל נתגבר כאריה, ואם חוטא נעשה כבתולה, ואם מוסיף עונות, שוקלים אותו במאזנים, ואם יעמוד במרדו, מורידין אותו

לשאול תחתית וגיהנם כעקרב המוטל לארץ ולשיחין, ואם ישוב, זורקים אותו לחוץ כמורה החץ בקשת. לכך רגילין להזכיר המתים בשבת שלא ישובו לגיהנם, שכן איתא בתורת כהנים, "כפר לעמך ישראל" אלו החיים, "אשר פדית" אלו המתים, מכאן שהחיים פודים את המתים. לכך אנו נוהגים להזכיר את המתים ביום הכפורים ולפסוק עליהם צדקה. ע"כ.

וראה עוד בשו"ת מעשה נסים (ח"ה סימן סה), שכתב בשם ספר גאולי כהונה (מערכת א אות ג), שהמנהג פשוט לעשות השכבה לקרובים בתוך הי"ב חודש, ובפרט באזכרה של השבוע, ושל החודש, ושל השנה, וכן לפעמים אם רואה את הנפטר בחלום, למחרתו אחר העליה לספר תורה עושה לו השכבה. ע"ש.

ועל כל פנים מדברי המדרש הנ"ל משמע, שגם בשבתות יש ענין לעשות השכבה למתים. וכן תחזה בשו"ת דברי בניהו (חלק ח סימן מז), שכתב ללמד זכות על אותם הנוהגים לעשות השכבות לנפטרים בכל שבת ושבת במשך כל ימי חייהם, והביא לכך מקורות מן הפוסקים, והנח להם לישראל במנהגם. ע"ש. וראה עוד בספר כתר שם טוב (גאגין עמוד קטו), ובשו"ת ישכיל עבדי (חלק ז סימן מד אות יא).

מנהגים ורעיונות על אמירת הקדיש

א. בעל תשובה שאביו או אמו נפטרו לפני זמן רב, ובעודו חילוני לא אמר עליהם קדיש, או שאמר קדיש לא כתיקונו אלא דילג ובלע מילים, וכעת רצונו לומר עליהם קדיש, ראוי ונכון שיעשה כן, ובפרט יש להקפיד לומר קדיש "על ישראל" לאחר שיעור תורה וקדיש "יהא שלמא" שאומרים לאחר מזמורי תהילים, במשך כל ימי חייו.

הנה בענין אמירת קדיש לאחר י"ב חודש מפטירת הוריו, ראוי לבן שיקרא קדיש על הוריו לאחר שיעור תורה וכדומה, במשך כל ימי חייו! ולא כאותם שקוראים רק בשבוע של האזכרה של הוריהם.

וכעת ראיתי להרה"ג המקובל ר' יעקב הלל שליט"א בשו"ת וישב הים (חלק א סימן חי), שנשאל ממשפחה אחת שלא היו שומרים תורה ומצוות, ולא אמרו הבנים על אביהם קדיש בשנה הראשונה לפטירתו, ואחר עבור כמה שנים חזרו בתשובה, ונפשם לשאול הגיעה, אם צריכים עתה לומר קדיש על אביהם למשך שנים עשר חדש, או לא?

והאריך שם בזה טובא, והביא דברי רבינו האר"י ז"ל בשער הגלגולים (הקדמה כב) שכתב בזו הלשון: ודע, כי הנה הרשעים אחר מיתתם, נכנסים בגיהנם, ומקבלים שם עונשם, ומתכפר להם, ומשפטם י"ב חודש.

ויש רשעים שכתוב בהם "ואת נפש אויבך יקלענה בתוך כף הקלע", ואינם זוכים ליכנס לגיהנם אחר פטירתם כדי למרק עוונם, אמנם נפשם הולכת מדחי אל דחי בגלגולים משונים, עד ימרק עונשו קצת ויוכל ליכנס אחר כך בגיהנם י"ב חדש להתכפר לגמרי. ולאלו אין זמן קצוב, כי לפעמים ילכו בגלגולים ההם עשרים שנים, או מאה, או אלף, והכל תלוי כפי ערך העוונות שעשה בתחילה בעולם הזה.

כי הנה אחר פטירת האדם, נפרעים ממנו על חטאתיו, בהרבה מציאויות של עונש קודם שיכניסוהו בגיהנם, וכולם נקראים גלגולים, רוצה לומר, כי יתגלגל או בדומם, או בצומח, או בחי, או במדבר, וכמעט רוב בני האדם לא ימלטו מלהתגלגל בגלגולים אלה. והטעם הוא, כי אינו יכול לקבל עונשו עד שיהיה מגושם בגוף ונפש, ואז בהתגלגלו שם, סובל ומרגיש הצער ההוא, ועל ידי כך מתכפרים עוונותיו. ואמנם כפי ערך חטא האדם, כך בחינת אופני גלגולו, אם בצומח, אם בחי וכדומה. ע"כ.

ומבואר מדברי קודשו, שלאחר שתיים עשרה חודש עדיין לא מסתיים תיקונו של הנפטר, ועדיין הוא זקוק לרחמים גדולים ומרובים כדי להינצל מעומק הדין הגדול והנורא.

וראה בספר בית אהרן מקארלין (דף ח') בצוואת סב המחבר רבי אהרן הגדול [שכידוע היה גאון וקדוש ומזכה הרבים מאין כמוהו], וכתב בצוואתו: בשנה השניה לפטירתי, לעשות כל ערב שבת קודש ובכל ערב ראש חדש לימוד, וקדיש, וצדקה לעילוי נשמתי, הגם שמשפט רשעים בגיהנם רק י"ב חודש, איני יודע אם יהיה לי זכות לבוא לגיהנם בשנה ראשונה!!!"

ולפי זה ברור שגם לאחר שעבר זמן רב מפטירת ההורים, יש תועלת ומעלה באמירת הקדיש לעילוי נשמתם, כדי להקל עליהם מעונשי הגיהנם וכדומה, ולכן שפיר יאמר הבן קדיש עבורם במשך של ימי חייו, וכפי שכבר כתב הרב פלא יועץ (מע' כבוד אב ואם). ואם לחשך אדם לומר, דמאחר שלדעת רבינו האר"י יש מעלה גדולה לאמירת הקדיש גם לאחר י"ב חודש מהפטירה, אם כן מדוע עיקר חיוב אמירת הקדיש הוא רק י"ב חודש ולא יותר? בשלמא לשיטת הפוסקים הפשטנים שמשפט רשעים בגיהנם הוא רק י"ב חודש, ממילא מובן מדוע תיקנו קדיש רק בשנה הראשונה, שאז יש בו צורך להצלת המת מעונשי גיהנום. אבל לדעת רבינו האר"י ז"ל, מה לי שנה ראשונה ומה לי לאחר זה, הרי לעולם יש בו צורך באמירת הקדיש כדי להצילו מעונשי כף הקלע ומגלגול, ומדינה של גיהנם וכדומה?

ויש ליישב, שכך תיקנו כיון דקים להו שעיקר תוקף וחוזק הדין על הנשמה הוא בשנה הראשונה, ולכן בו עיקר הצורך באמירת הקדיש. או אפשר שהקציבו זמן לאמירת הקדיש בשנה הראשונה דווקא, כהקצבת זמן האבלות גופא, שנוהגת רק בשנה הראשונה.

או אפשר שכיון שאין איתנו יודע מתי יגיע זמנו של הנפטר להכנס בגיהנום, ובכל המתים לאו מילתא פסיקתא הוא, כי כל אחד מתעכב בעונשי כף הקלע והגלגול זמן כפי חטאיו, לכן תקנו זמן אחיד שווה לכל שיאמרו קדיש בשנה הראשונה במשך י"ב חדש, תמורת י"ב חודש שבהם נדונים הרשעים בגיהנום, ויועיל הקדיש לכשיכנס לגיהנום.

לפיכך נראה ברור בנידוננו, שמאחר שלא אמרו הבנים קדיש בי"ב חודש הראשונים, או שאמרו אותו בשיבוש, יש לומר דנכון שיאמרו קדיש אפילו לאחר כמה שנים, ויעשו כן לפחות במשך י"ב חדש, כדי להשלים חובתם דמעיקרא כלפי אביהם, ומה גם שיכול להיות שבעת ובעונה ההיא ממש, עדיין נענש האב בעונשי כף הקלע ובגלגולי דומם צומח חי מדבר, או שאז כבר נכנס נפש האב לגיהנם, ונדון שם, ועתה הוא הזמן הנכון והצריך שיאמרו הבנים קדיש על אביהם משך י"ב חודש, כדי להצילו מדינה של גהינם ושאר עונשים. עכת"ד.

וראה בשו"ת רב פעלים חלק ד (סוד ישרים סימן יז) שנשאל בענין אדם אחד שנפטר לפני עשרים שנה, האם הבן צריך לעשות לו יארצייט [יום זכרון] כנהוג בקדיש וצדקה והדלקת נר ולימוד למנוחתו, או שדי במה שעשה לו זאת במשך עשרים שנה?

והשיב, שאפילו אם יחיה הבן מאה שנים אחר פטירת אביו או אמו, צריך לעשות כל ימי חייו יום יארצייט למנוחת אביו או אמו כנהוג בענין קדיש ונר וצדקה ולימוד כפי יכלתו!! מפני כי נפש האדם אף על פי שנפטרה מהעולם הזה, וניצולה מכל עונש, ונכנסה לגן עדן, אינה קונה שלימות העליות שלה בפעם אחת, אלא עולה בהדרגות בזמנים חלוקים, ויש נשמה שאפילו עד אלף שנים לא תגיע לכל המעלות שלה הראויות אליה, ועולה במשך השנים עליה אחר עליה עד שתגיע לתכלית המעלה הראויה לה.

וכבר מצינו שהעיד רבינו חיים ויטל ז"ל על רבינו האר"י ז"ל, שהיה עושה יום יארצייט לאביו לומר קדיש בשביל עילוי נשמת אביו, אף על פי שעבר יותר משלשים שנה משנפטר אביו, כי אביו נפטר בהיותו קטן, וידוע כי אביו של רבינו האר"י ז"ל היה צדיק וחסיד גדול ונגלה אליו אליהו הנביא ז"ל, ועם כל זה כל ימיו של רבינו האר"י ז"ל, היה נוהג כמנהג של יום יארצייט בשביל אביו, והיינו טעמא בשביל העילוי שיתעלה מדרגה למדרגה. נמצא אין גבול לזה, אלא כל ימיו של הבן צריך לנהוג כן.

וגם דע, כי מלבד העילוי שיהיה לנפש האדם אחר שנכנס לגן עדן בהדרגות - מדרגה אחר מדרגה, הנה עוד יהיה לנפשו דין ומשפט בכל פעם שתעלה מדרגה למדרגה וכמו שכתב רבינו חיים ויטל ז"ל בספר הכוונות (דף ע"ד). ואם כן, תמיד יש תועלת לנפש האדם מכח מעשים טובים של בנו, אפילו אחר מאה שנים ויותר. ע"כ.

וגם הלום מצאתי את שאהבה נפשי בשו"ת יביע אומר (חלק י יו"ד סימן נז) שכתב, שטוב להשתדל תמיד לומר קדיש "על ישראל" אחר לימוד תורה בהלכה או באגדה. והביא דברי מהר"י יוזפא בספר יוסף אומץ (עמוד שלא), שענין אמירת קדיש וברכו לעילוי נשמת ההורים, זהו לסתם בעלי בתים, אבל לימוד תורה והקדיש שאחר הלימוד, מועיל לעילוי נשמת ההורים שבעתיים מכל התפילה והקדישים, שעל ידם מכניסים את הנפטר לגן עדן. ולכן מוטלת חובה על הבן להשתדל מאד להרבות בלימוד תורה כל מה שאפשר לו לפי חכמתו, ולאחר מכן יאמר קדיש. ע"ש.

ב. מי שסבו או סבתו נפטרו, וידוע לו שאביו לא יאמר עליהם קדיש במשך כל השנה, וגם בתוך השבעה אביו אומר את הקדיש ללא דקדוק נכון, יבקש רשות מאביו לומר קדיש לעילוי נשמת סבו או סבתו, ויועיל הדבר לעילוי נשמתם.

אמירת קדיש על סבא

הנה חיוב אמירת הקדיש הוא לא רק לבן על אביו ואמו, אלא מצוה זו נוהגת גם על בן הבן לומר קדיש על סביו או סבתו, משום שבני בנים הרי הם כבנים, כדאיתא במסכת יבמות (סב:).

וכתב הכנסת הגדולה (סימן תג), "שנוהגים לומר קדיש על סביו וסבתו, וכן הנהגתי את בני הי"ו לומר קדיש על סבתו בחיי אביו ואמו, כי לא נחש ביעקב". ע"כ. והביא דבריו בספר חזון עובדיה (אבלות עמוד שנז).

וכן כתב בשו"ת טעם ברוך (סימן סח) שמאחר שטעם אמירת הקדיש הוא כדי לעשות נחת רוח למת, יכול הנכד לומר קדיש בעד זקינו, משום שעושה בכך נחת רוח למת, ובפרט אם אין בנו מכבדו לאחר מיתתו דבודאי יש לומר שטוב עושה הנכד במה שיאמר קדיש על זקינו. והוסיף, שאם אין אדם אחר שיקרא קדיש על סביו, רשאי לקרוא אפילו אם הוריו מתנגדים ומקפידים על כך. ע"ש.

"**תפסיק לומר עלי קדיש**"!! **בקשה האשה מהרב - - -**

דרך אגב, ראיתי לנכון להעתיק כאן מה שכתב בתחילת ספר זכות אבות בשם רבינו עובדיה יוסף שליט"א, שדיבר במעלת אמירת הקדיש לעילוי נשמת הנפטר, וזה לשונו: "מעשה מספרים על החוזה מלובלין, שהיה לו עת קבוע בכל יום שנתן הוראה לשמש שלו שלא יתן רשות לאף אחד להכנס אליו באותה עת. פעם אחת התפרץ השמש לחדרו

של הרב ואמר לו: יש אשה אחת שרוצה להכנס אל הרב, ואמרתי לה שתמתין ותכנס בעוד שעה, אך היא מפצירה בי בכל כוחה שאתן לה להכנס כעת. אמר לו הרב: תכניס אותה.

נכנסה אצלו אותה אשה ושאלה אותו: רבי, האם אתה מכיר אותי? אמר לה: לא. אמרה לו: אני הייתי המינקת שלך בעודך תינוק, כי בשעה שנולדת לא היה לאמך חלב כדי להניק אותך, ואביך חיפש אשה צדקת שלא מכניסה פירור לפיה בלא ברכה, שהרי החלב נעשה מהמזון שהאשה אוכלת, ורצונו היה שיהיה החלב טהור וכשר, כדי שיהיה הבן צדיק, וברוך ה' שנתקיים בך רצון אביך.

עתה באתי אליך בבקשה ובתחנונים, כי כל בני נפטרו בחיי ואין מי שיאמר אחרי קדיש לאחר פטירתי, אנא ממך אמור עלי קדיש לאחר פטירתי. הבטיח לה הרב שאכן כך יעשה.

כעבור ימים אחדים נפטרה אותה אשה לבית עולמה. עמד הרב בשעת ההלויה וספד לה ואמר קדיש בבכיות לעילוי נשמתה, פתח ספר ולמד לעילוי נשמתה, עלה לתורה ואמר השכבה, ובמשך שלושים יום לא הסיח דעתו ממנה.

בליל השלושים ואחד באה אליו האשה בחלום, והנה פניה מאירות כאור החמה, ובגדיה מבהיקים מסוף העולם ועד סופו, ואמרה לו: רבי, אנא בבקשה ממך תפסיק לומר עלי הקדיש!! שאל אותה הרב: מדוע, וכי הקדיש שלי לא טוב?

אמרה לו: ההיפך מזה, הקדיש שלך יותר מדי טוב, כי בכל פעם שאתה אומר עלי קדיש, מעלים אותי ממדריגה למדריגה בגן עדן העליון מקום שנשים צדקניות יושבות שם, עד שאיני יכולה לסבול את המדריגות הגבוהות שבהם אני עומדת...

אמירת קדיש בלחש

בעל תשובה שאחד מקרוביו נפטר, ואינו יודע לומר את הקדיש כראוי, ולכן רצונו לעמוד ליד אנשים שאומרים את הקדיש בקול רם, והוא יאמר את הקדיש עימהם בקול נמוך עד שילמד את המילים כראוי, רשאי לעשות כן, אף על פי שאף אחד מהקהל אינו שומע ממנו את אמירת הקדיש, ויש בכך נחת רוח לנפטר.

בספר חזון עובדיה (אבלות עמוד שנג) הביא דברי הרב פעלים (ח"ב או"ח סימן יד) שכתב בשם הגאון רבי אליהו מני, שאין קפידא לומר את הקדיש בקול רם, ויכול לאומרו בלחש עם אותם האומרים אותו בקול רם. וכן המנהג בקהילת קודש "בית אל", שהשליח ציבור אומר קדיש עם כוונות האר"י, וכשיש אחד מן הציבור שרוצה לומר קדיש ביום היארצייט של הוריו, אומר את הקדיש בלחש, כדי שלא לבלבל כוונת השליח ציבור.

ומיהו בשו"ת בנין ציון (סימן קכב) מוכח שיש קפידא בזה, ולכן נכון להיזהר בזה לכתחילה. וכן כתב בספר בן איש חי (פ' ויחי אות טז) שלכתחילה אין לעשות כן, ומה שהיו נוהגים כן ב"בית אל", היינו משום דלא אפשר בלאו הכי. ועל כן מי שקולו נמוך, יחגור בעוז מותניו לומר הקדיש בקול רם כל מה שאפשר, כדי ששומעיו יענו אחריו אמן. ע"כ.

ונראה שבנידון דידן גם מרנן ורבנן הרב בן איש חי והרב חזון עובדיה, מסכימים שאם קורא את הקדיש בלחש על מנת ללמוד את המילים מאותם האומרים את הקדיש בקול, שפיר דמי, ולא גרע ממה שנהגו להקל בזה בקהילת קודש "בית אל".

ומה גם שראיתי בשו"ת מחקרי ארץ (סימן כו) שכתב, שכל מה שפסק הרב בנין ציון (הנ"ל) שיש קפידא לומר את הקדיש כולם כאחד וכל הקהל שומעים אותם, כל זה היה בזמן שקהלות הספרדים היו כל אחד במקומו.

אבל בזמן הזה שנתקבצו כולם ובאו לארץ ישראל, וכל אחד יש לו הברה שלו ומבטא שלו, נמצא דגרע טפי, וכאשר יאמרו כולם בקול, נשמע כמה וכמה מיני הברות ובלבול בשמיעת הקדיש. ומה גם זאת כי אין אומרים כאחד כאשר היה מימי קדם, ותרי קלי לא משתמעי. ולכן נראה דהשתא ודאי עדיף שיאמר אחד בקול והשאר יאמרו בלחש באופן שישמיעו לאזניהם את הקדיש, ואז כולם יסיימו את הקדיש ביחד.

והוסיף, שאין לומר שאמירת קדיש בלחש אינה כלום, דזה לא יתכן לומר, שהרי כל קול שאדם מוציא מפיו אפילו הכאת המקל, אינו הולך חלילה לבטלה, וכמבואר בדברי רבינו האר"י ז"ל בשער רוח הקודש, וזה לשונו: דע כי בהיות האדם צדיק וחסיד ועוסק בתורה ומתפלל בכוונה, ודאי הוא שאין לך דבר שאין לו ממש, כי אפילו אותו הקול היוצא על ידי הכאת המטֶה, אינו לבטלה, כנזכר בזוהר הקדוש. ואין הדבר ההוא הולך לבטלה חס ושלום. ובודאי שממנו נבראים מלאכים ורוחין קדישין קיימים ועומדים.

וכמו שאמרו רבותינו ז"ל במסכת אבות "כל העושה מצוה אחת קנה לו פרקליט אחד", כי מדיבור האדם נוצרים מלאכים טובים או רעים כפי דיבורו, כי כשהאדם עוסק בתורה, אותם הקולות וההבלים שיוצאים מפיו, עושים מרכבה אל נשמות הצדיקים הראשונים לרדת למטה ללמד תורה לאדם ההוא. עכ"ל.

ואם כן, ודאי זה האדם שאומר קדיש, אף על פי שאין שומעים אותו עשרה אנשים, מכל מקום קולו בוקע רקיעים, ועולה לעילא ולעילא, הכל כפי כח כונתו, אף על פי שלא הרים קולו, כיון שכונתו לשם שמים שלא לבלבל הציבור. ע"ש. ומזה נלמד לנידון דידן שיש להקל בזה עד שילמד את אמירת הקדיש בדקדוק הנכון.

קבורת בעל תשובה ליד צדיק

אין קוברים אדם רשע ליד אדם צדיק, מפני שהרשע מפריע למנוחתו של הצדיק הנמצא לידו. אבל קוברים בעל תשובה ליד צדיק גמור.

הנה בענין קבורת רשע אצל צדיק, כתב בספר קב הישר (פרק ג): "מעשה בצדיק אחד שכל לילה היה בוכה בחלום לקרוביו, והיה אומר להם שמונעים ממנו גילוי סודות התורה בגלל שקברוהו עם אנשים שאינם הגונים!!" ע"כ.

וכן תחזה למקובל רבי מנחם ציוני בספרו "ציוני" (פ' ויחי) שכתב: ואם תאמר, מה מזיק לצדיק להקבר אצל רשע? אלא כשהצדיקים נחים על משכבותם, מגלים להם רזים עליונים ותחתונים, ואם נקבר אחר אצלם שאין שוה להם במעלתם, ימעטו העליונים מלהגיד ולגלות להם סודות אשר בהם יהגו. ואם תאמר, אם נקברים זה אצל זה מה מזיק להם, הלא הנשמות אינם יחד? אלא לבסוף מניחים הנשמות על העצמות, ומדברים תמיד עם המתים, והנשמות חוזרות אצל העצמות, וידוע למקובלים שבעצמות של אדם יש דעת לשמוע ויכולת להבין. ע"ש.

ולך נא ראה לרבינו האברבנאל (בראשית כג) שכתב, שכמו שהנשמות בעולם הרוחני לכל אחת עושים לה מדור בפני עצמה כפי שלמותה, כן ראוי לגוף שלכל אחד יעשו לו מדור בפני עצמו, ואין ראוי שיהיה גוף הצדיק סמוך לגוף הרשע.

הלא תראה מה שסופר בספר מלכים ב' (פרק יג), שקברו איש במהירות בקבר אלישע מפני גדודי ארם, וילך ויגע בעצמות אלישע, ויחי ויקם על רגליו, כי לא רצה ה' יתברך שיגעו עצמות איש האלוקים באותו אדם הדיוט [ולפי רש"י (חולין ז:) אותו אדם היה נביא שקר רשע]. ומטעם זה השתדל אברהם לתת קבורה לשרה אשתו, ולא רצה לקברה בקבר אחד מאנשי העיר. ע"כ.

ובספר יפה ללב (חלק ג סימן שסב) כתב, שהקובר רשע אצל צדיק, עובר משום "לא תטע לך אשרה אצל מזבח ה' אלהיך". ועל כן אין קוברים ירא שמים הנזהר במצוות לא תעשה בלבד, אצל צדיק גמור שהוא נזהר בין בעשה בין בלא תעשה. וראה עוד מה שהאריך בזה בשו"ת מבשרת ציון (יו"ד סימן כג), ועיין בחזון עובדיה (אבלות עמוד שצג). ואכמ"ל.

רשע שחזר בתשובה האם אפשר לקוברו ליד צדיק?

אומנם כל זה באדם רשע שלא זכה לחזור בתשובה בחייו. אבל בעל תשובה אמיתי שנקבר ליד אדם צדיק גמור, אין בכך שום חשש, מפני שבמקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורין לא יכולים לעמוד, כדאיתא במסכת ברכות (לד:), וכן פסק בשולחן ערוך יורה דעה (סימן שסב סעיף ה), שקוברים בעל תשובה ליד צדיק גמור.

אולם, הבט וראה בשו"ת ארץ טובה (סימן נח), שהביא מעשה שהיה ביהודי מומר שנטמע בין הגויים וחי רוב ימיו כמומר, רק בזקנותו כשחלה את חוליו שממנו מת, התחרט על מעשיו, וקרא לרב והתוודה לפניו ובכה ואמר שהוא מצטער מאוד על רוע מעשיו, ולאחר כמה ימים מת.

והנה מאחר ובני משפחתו עשירים, באו אל החברא קדישא, ונתנו ממון רב כדי שיקברו את הנפטר במקום שקוברים רק את החשובים והנכבדים ביותר, ורב העיר הסכים לזה על סמך הגמרא שבמקום שבעלי תשובה עומדים, אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד.

וכתב על זה הרב המחבר, שאותו רב שגג בהוראה, מפני שמה שאמרו חז"ל בגמרא שמקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים לא יכולים לעמוד, נעלם ממנו דברי הרמב"ם ביסודי התורה, שרק אם עשה תשובה בילדותו וכובד יצרו נאמר זה, אבל למי שמתודה במשכבו על ערש מיתתו, לא נאמר זאת, וה' יכפר על שגגת הוראה שבאה ליד אותו רב. ע"ש.

לקבור בעלת תשובה ליד קבר בעלה שנפטר חילוני

ומענין לענין באותו ענין, נשאלה שאלה אודות זוג שחיו ללא שמירת תורה ומצוות, ולעת זִקנה קנו שני חלקות קבר זו ליד זה, והבעל נפטר ללא תשובה ונקבר בחלקו, ולאחר מכן חזרה האשה בתשובה והחלה לשמור תורה ומצוות.

כעת שואלים הבנים, האם בבוא הזמן יקברו את האם בחלקת האדמה שקנתה ליד בעלה, או שמא מאחר ואסור לקבור צדיק ליד רשע, אם כן חייבים לקוברה בחלקת שומרי שבת, ולא ליד בעלה. אלא שאם יוחלט שאסור לקבור את האם ליד בעלה, יהיה ריב גדול במשפחה, ואם כן כיצד יש לנהוג?

הנה תחילה וראש יש להבהיר, שיש לאשה נחת רוח להיקבר ליד בעלה, כמו שכתב המקובל רבי אהרן ממודינא בספרו מעבר יבק (שפת אמת פרק ט), שאשה הקבורה אצל בעלה, ודאי שיש בכך נחת רוח לשניהם.

והוסיף, שכל זה נאמר על אשתו ראשונה, ולכן אמרו בגיטין (צ:) שהמגרש אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות, כי גורם הפרדת שפע שבעה ברכות שנתברכו בשעת חופתם במזבח העליון המקבל ממה שלמעלה ממנו, ובפרט אם היו לו בנים ממנה נוכל להאמין שהיא עיקר זוגתו הראשונה שבגן עדן, שעליה יוצאת הבת קול ואומרת "בת פלוני לפלוני" והוא נקרא זיווג ראשון. ע"כ.

ובשו"ת יד יצחק (ח"ב סימן רמט) כתב במכתבו לגאון החתם סופר: מה שעורר הדרת גאונו אם גם ליד קבר אשתו בלבד נחשב כמקום אבותיו, הרי מצינו שאבותינו הקדושים

השתדלו מאד להיות קבורים אצל נשותיהם, ויעקב אבינו התנצל לפני יוסף בנו על שלא קבר את רחל על ידו במערת המכפלה, משום שעל פי הדיבור היה, כמו שפירש רש"י בפרשת ויחי, וכן כשציוה את בניו הזכיר "ושמה קברתי את לאה". ע"ש.

וראה בספר חזון עובדיה (אבלות עמוד תג), שאשה שמתה ונקברה, ובעלה ביקש סמוך לפטירתו להתיר לפנותה כדי לקוברה אצלו, מותר לפנותה לאחר שנים עשר חודש לקבורתה, מכיון שכתבו המקובלים שאשה הקבורה אצל בעלה יש נחת רוב גדול לשניהם. ע"ש. ועיין בשו"ת מבשרת ציון (יו"ד סימן כד).

ואחרי הודיע אלקים אותנו את כל זאת, הבא נבוא לנידון דידן האם מותר לקבור אשה שחזרה בתשובה, ליד בעלה שלא זכה לחזור בתשובה?

הנה בספר חשוקי חמד (יומא עמוד תר) כתב בשם הגאון הגדול רי"ש אלישיב זצ"ל, שיתכן שאם אותה בעלת תשובה רוצה להיקבר ליד בעלה, רשאית לעשות כן, ובפרט שקשה לקרוא לה 'צדיק', שהרי חיה כל ימיה חיים של איסורי כריתות, ואף שכעת היא עושה מה שבת ישראל צריכה לעשות, אבל מי יאמר שמחָקה בזה את העבר, וכמו שנאמר במסכת יומא (דף פו:) היכי דמי בעל תשובה, אמר רב יהודה כגון שבאה לידו דבר עבירה פעם ראשונה ושניה ופירש הימנה, מחוי רב יהודה באותה אשה באותו פרק באותו מקום". ע"ש.

ולכאורה יש לסייע לדבריו ממה שכתב בשו"ת ארץ טובה הנזכר לעיל, שמי שחזר בתשובה לעת זקנותו, אין לו את המעלה המיוחדת של בעל תשובה, ואינו יכול להיקבר אצל צדיק גמור. ואם כן, יש להתיר לאותה אשה להיקבר ליד בעלה.

ומאידך, מאחר שמרן כתב בשלחנו הטהור (שם) שקוברים בעל תשובה ליד צדיק גמור, הרי שמן הסתם יתכפרו לו העבירות שעשה בעבר, וכמו שכתב הרמב"ם בהלכות תשובה (פרק א ה"ג): אפילו רשע כל ימיו ועשה תשובה באחרונה, אין מזכירים לו שום דבר מרשעו. ע"כ. אם כן, כיצד נקבור אותה ליד בעלה שהיה רשע ולא זכה לעשות תשובה כלל.

ועל כל פנים, אף אם נאמר שאכן מותר לה להיקבר ליד בעלה, מכל מקום ראוי ונכון לייעץ לבנים לעשות כפי שכתב בספר חסידים (סימן תשה) וזו לשונו: מעשה בתלמיד חכם צדיק, שקברוהו אצל מי שאינו הגון. בא הצדיק לכל בני העיר בחלום, ואמר: הרעותם לי שקברתוני אצל בית הכסא שריחו רע, וקשה לי העשן. ושמו אבנים בין קבר הצדיק לקבר הרשע כמחיצה, ומשם והלאה לא בא להם בחלום. ע"כ. ולכן ישימו מחיצות בין הקברות, ובזה יצאו מידי כל ספק.

"קָטַסְטְרוֹפָה" - עולמית:
להגיע ולטפס עד הקומה ה - 90 ואח"כ
להיזכר, שאת המפתח ל"חיי הנצח" –
שכחו כאן למטה...!!!
רוצים לדעת איך כל העולם הזה נשמע כ"בדיחה" אחת גדולה? קראו על כך את המעשה הבא:
מסופר על שלשה שותפים, ששכרו דירה בבנין גבוה של 100 קומות, והדירה שהם שכרו היתה בקומה ה - 90, וכל יום היו מגיעים לדירה באמצעות ה"מעלית", וכן יורדים דרך המעלית.
יום אחד נתקלקלה המעלית, ולא ידעו השותפים כיצד יוכלו לעלות לבנין כזה גבוה - 90 קומות - כ - 1000 מדרגות, בלא להתעייף?
ענה שותף אחד ואמר: אני מוכן ב- 30 קומות הראשונות - לשיר לכם 'שירים' משמחים ומרגשים, וכך יעברו לנו 30 הקומות הראשונות!
שותף שני הציע: ב - 30 קומות הנוספות - אני מוכן לספר לכם 'בדיחות' שממש תתגלגלו מצחוק, וכך נעבור עוד 30 קומות!
שותף שלישי הציע: ואני מוכן ב - 30 קומות הנותרות - לספר לכם סיפורים של 'עלילות ומתח', שממש תהיו סקרנים מאוד לשמוע, וכך תעבירו עוד 30 קומות!
וכך היה. הצליחו לעבור 30 קומות עם 'שירים'. 30 קומות עם 'בדיחות', ו- 30 קומות עם 'סיפורי מתח'.
ואולם, כשהגיעו לקומה האחרונה ה - 89, כשכולם כבר היו עייפים ותשושים מעליית המדרגות - פתאום... עוצר אותם אותו שותף, ומודיע להם בהתרגשות: "רבותי! יש לי כעת לספר לכם סיפור אמיתי ומרגש, שממש תורידו דמעות מרוב מתח וצער!
לחצו עליו החברים: "בְּחַיֶּיךָ! תספר לנו! והוא התחיל לספר:
"רבותי! אתם יודעים מה קרה? לא תאמינו! פתאום נזכרתי ששכחתי את המפתח של הדירה - בקומה למטה...
הָהֵם שמעו את זה, וכמעט התעלפו מרוב הֶלֶם וזעזוע... מה? לאחר שכבר עשו את כל הדרך הארוכה הזאת, ועלו ברגליהם 90 קומות מפרכות ומייגעות, והגיעו כבר עד מפתן הדלת - דוקא אז הוא נזכר ששכח את המפתח למטה?...
וכך בדיוק עובר האדם גם בעולם הזה, בכל שלשת התקופות בחייו: ימי הנערות, ימי הבגרות, וימי הזיקנה.

שליש הראשון מחייו - עוברים בשירים וריקודים. שליש השני מחייו - עוברים בבדיחות וצחוק. ורק כשהוא כבר מגיע ל'שליש האחרון' של חייו - רק אז הוא נזכר, שבעצם הוא שכח את המפתחות למטה... הוא בילה את כל חייו בשטויות וצחוק - וכעת אין לו במה להיכנס לעוה"ב... הוא כל החיים שלו טרח ויגע ועבד קשה, ואולם את ה"מפתח" לחיי הנצח - הוא "שכח" לקחת איתו למעלה...

ולכן האדם צריך לתפוס את עצמו מבעוד מועד, כדי שאח"כ, כשיגיע כבר לקומה (= גיל) ה - 90, שלא יְזָכֵר פתאום ויאמר: "שכחתי את המפתח למטה" כיון שאז - הכל כבר יהיה 'אָבוּד'! כל הטורח והסבל של 90 שנות חייו - הכל יָרַד לטמיון!! הוא יִשָּׁאֵר עומד עלוב ב"ידים ריקות" מול הדלת שמובילה לעולם הנצח!

האם העולם באמת כה "אכזר"?

הרי אדם שיסודו בס"ה רק מ"עפר" - ובכ"ז -

סופו לחזור בסוף עם... "זהב"!!!

הרבי הקדוש ר' נפתלי מראפשיץ, היה נוהג מידי פעם לשיר את הפזמון "אדם יסודו מעפר וסופו לעפר" - מתוך שמחה והתרוממות הנפש!

שאלו אותו חסידיו: האם אין לרבי פזמון אחר, יותר שמח מזה?...

ענה להם הרב - בואו וראו: אילו היה האדם יסודו מ'זהב' - ואח"כ היה נהפך להיות 'עפר' - אז באמת היה על מה לבכות ולהצטער... אבל עכשיו, שגם יסודו מעפר, וגם סופו לעפר, ובנתיים הוא עוד מספיק לחטוף עוד פרק משניות, עוד דף גמרא, ועוד תפילה בכוונה - הרי על דבר כזה יש באמת על מה לשמוח...!!! לבוא מ'עפר' ולחזור עם שקים מלאים 'יהלומים' - כְּלוּם דבר קטן הוא בעיניכם...???

ואשריו אותו אדם, שבאמת זוכה לבוא למעלה עם שקים של "זהב"! ואולם - 'מיסכן' הוא אותו אדם, שאינו זוכה לחזור למעלה אלא רק עם שקי "תפוחי אדמה" - במקום שקי "זהב"...!!!

קביעתו ה'פסיכולוגית' של הרמב"ם

הקדוש: אילולי ה"משוגעים" שעובדים

ומשקיעים את כל חייהם בשביל העולם החולף -

בלעדיהם - העולם היה "נחרב" מזמן!!!

מספרים על המגיד מדובנא, ששבת אחת התארח ב"הרי הנופש" שבשוויץ. והנה ביום שבת בבוקר, כשנכנס המגיד מדובנא לבית הכנסת לתפילת שחרית, הבחין לתדהמתו שאנשי ביהכ"נ מתפללים ללא טלית! אנשים שהיו נראים כאנשים מתורבתים

ומשכילים: מגולחים לְ'מִשְׁעִי', עם חליפה 'מודרנית', ועם עניבה 'אדומה', ואולם 'טלית' לגופם - היתה חסרה להם...

לשאלתו - היכן הטלית שלהם? הסבירו לו המתפללים שכרגע הם נמצאים ב"מרגוע" של נופש, בכדי ליהנות וּלְבַלּוֹת, ולכן אין הם יכולים בזמן כזה ללבוש טלית לגופם, כיון שהמקום הוא חמסין ויבש, וגם צריך קצת 'מרגוע' מן המצוות, כדי שח"ו לא "נֶחֱנַק" מרוב לחץ ועומס...

נידהם המגיד מן התשובה הכואבת, ולאחר התפילה עלה על הבימה, וביקש רשות לדבר כמה מילים, וכך פתח את דבריו:

"רבותי! כשעשיתי את נסיעתי לכאן לאיזור הרי הנופש, עברתי בדרכי דרך איזור מגורכם, ניגשתי ודפקתי על איזו דלת קרובה, אך את בעל הבית לא מצאתי! לשאלתי היכן הוא? ענו לי שכניו, שהוא נסע ל"טיול" לרחוץ במעיינות המרפא!

והנה, בעודני עומד שם ליד הבית, לא תאמינו רבותי! פתאום אני שומע קול מצמרר של... בכי! בהתחלה נבהלתי, שכן הבעה"ב נסע לטיול, ומי הוא זה שנשאר לבכות בתוך הבית ? - - -

מרוב פחד וסקרנות, התקרבתי יותר לשמוע מהיכן יוצא הקול של הבכי, והנה עד מהרה גיליתי שהוא יוצא מתוך המגירה של הבית!!!

צעדתי על בהונות רגלי לעבר כיוון המגירה, פתחתי את המגירה בחשש רב, והנה מה רואות עֵינַי? קול של בכי יוצא מתוך התיק של הטלית!!!

שִׁפְשַׁפְתִּי את עֵינַי לראות האם אני 'חולם' או הוזה הזיות, אבל - לא! לא היה זה חלום אלא מציאות של ממש! מהטלית של בעה"ב היה בוקע קולות של בכי!

התקרבתי אל הטלית ושאלתי: "טלית, טלית, מפני מה את בוכה? האם קרה משהו ח"ו? ענתה הטלית לעומתי ואמרה: וכי איך לא אבכה כשאני רוֹאֶה איך שהבעה"ב נסע מביתו לטיול ונופש, ולקח עימו את כל תכולת הבית: בגדים, כלים, דברי מאכל, שקי שינה, וכו', ורק אותי השאיר כאן לבד בודדת בתוך הבית! הטלית שכל בוקר הוא מתעטף בי - דוקא אותי הוא שכח כאן והלך לו...

אותה שעה התחלתי "לנחם" את הטלית, ואמרתי לה: טלית יקרה! אל נא תבכי ואל נא תדאגי! עוד יגיע היום שהבעל הבית שלך יצטרך לצאת לדרך ארוכה מאד! לא ל"טיול" של חודש חודשיים - אלא למסע ארוך שממנו כבר לא חוזרים!

ואז, לפני המסע הזה, מבטיח אני לך, שהוא לא יקח עימו לא כסף, ולא בגדים, ולא אוכל, ולא שום דבר! את כל תכולת הבית הוא ישאיר מופקר ושומם! ורק אותך - טלית יקרה - ודוקא אותך, הוא יקח עימו למסע הארוך הזה...

זהו הלקח הנוקב, שלימד המגיד מדובנא את אותם עשירים:

בסופו של דבר, יגיע היום, שכל אדם יהיה מוכרח לצאת למסע ארוך, ואז בתור "צידה לדרך" הוא לא יקח עימו שום דבר - אלא אך ורק - תורה ומצוות!

וזהו גם כוונת עומק דברי חז"ל, שאמרו בגמרא בפסחים (דף נ"ד:) "שִׁבְעָה דברים מכוסים מבני האדם, ואחד מהם זה..."יום המיתה"!

ולמה באמת העלימו מהאדם את יום מיתתו? זאת משום, שאם האדם היה יודע את יום מיתתו - כל העולם היה נחרב!! אף אדם לא היה בונה בניינים, ונוטע עצים, ואף אדם לא היה מוכן יותר לעבוד קשה בשביל להרבות לו נכסים וממון!

ולמה? משום שכל הזמן היה עומד לנגד עיניו זמן יום מיתתו - ואז האדם היה אומר לעצמו: "וכי אני 'טיפש' לעבוד ולהזיע בשביל אנשים אחרים? הרי בין כה אני עתיד בסוף למות, וא"כ בשביל מה לי לעבוד קשה ולהזיע ולהשקיע, ולאסוף כסף בשביל דורי דורות - ואח"כ יבואו אחרים ויקחו הכל מן המוכן על "מגש של זהב"? מה אני "חֲמור" של אחרים? בשום אופן אינני מוכן לעבוד קשה - בעוד שאני יודע בוודאות - שבעוד 20 שנה אני זורק ועוזב הכל בשביל אנשים אחרים!

וא"כ נמצא, שאם האדם היה יודע בוודאות את זמן יום מיתתו - אף אחד לא היה מוכן להשקיע את כל זמנו בשביל העוה"ז, וכך העולם היה הולך ונהרס!!!

שמעתם? הרי זה מדהים ממש! אם האלוקים היה מגלה לאדם את יום מיתתו - אפילו אדם 'טיפש' לא היה הולך להשקיע ולבנות "גורדי שחקים" ובנייני ענק של פאר ויופי! ולכן בשביל שהעולם ימשיך להתקיים - האלוקים היה חייב להעלים ולהשכיח מהאדם את זמן יום מיתתו, וכך האדם "מסיח דעתו" מיום המיתה, וחי ב"אַשְׁלָיוֹת" שהוא יחיה לעולמי עולמים - ועוד יכבוש גם את כל העולם!!! וזה נותן לו את הַדְּחַף והמרץ לעבוד ולהשקיע ולאסוף עוד ועוד ועוד...

אכן, לא לחינם אמר הרמב"ם (בהקדמה לפירוש המשניות, מסכת ברכות) ש"אילולי המשוגעים שעובדים ומשקיעים את כל חייהם על העולם החולף - בלעדיהם - היה העולם נחרב מזמן!!!

ולכן האלוקים 'העלים' את יום המיתה, כדי שיהיו כמה שיותר "משוגעים" (כלשונו של הרמב"ם) שיעבדו וישקיעו בשביל אלפי שנים - בו בזמן - שהם עצמם לא יספיקו ליהנות מכל זה אפילו 'רבע' מזמן ההשקעה!

אכן, בשביל אנשים כאלו, אין מילה יותר מתאימה לכנות אותם - אלא רק כפי שהרמב"ם הקדוש כינה אותם, במילה אחת ויחידה: "מ-ש-ו-ג-ע-י-ם"!!! כל מילה נוספת - מיותרת! ...לתשומת לב של כל אותם האנשים, שעדיין חושבים שממונם ילווה אותם לנצח!

מיהו ה"מְסֻכֶּן" בעוה"ז: החרדי -

או החילוני? החכמה הגדולה היא, לדעת

לחטוף "שני ציפורים" במכה אחת: גם ליהנות -

מהעוה"ז, וגם לאסוף "מלאכי זכות" - לעוה"ב!

נמצא: שהיהודי "החרדי" - הוא הפיקח

המאושר בעוה"ז!!!

מעשה היה בשני בני אדם, האחד נקרא בשם "חָצְ'קֶל'" והשני נקרא בשם "אוֹלִיבּוּד", שני יהודים אלו היו גרים בִּשְׁכֵנוּת יחד, באותו רחוב ואפילו באותו בנין. ואולם שניהם היו אנשים מנוגדים בתכלית, עם 'השקפות' עולם שונות, וגם 'מסלול חיים' אחר לגמרי: היהודי הראשון - שנקרא בשם "חצ'קל" היה יהודי שומר תורה ומצוות, שחי כל ימיו בצמצום ובדוחק, ואולם את מצוות התורה הקפיד לקיים בכל מחיר, ואף את בֵּיתו ניהל ע"פ רוח התורה והמצוות!

ואילו היהודי השני - שנקרא בשם "אוליבוד" הוא היה מוגדר בתור אדם 'חילוני', שאמנם היתה לו אמונה חזקה "בלב", אבל ל"מעשה" - אמונה זו לא התבטאה בכלום! כל חייו היו מתנהלים בחיי הפקרות והוללות! תמיד היה צוחק וּבַז על שכנו ה"מסכן", שכל הזמן "סגור" בתוך הספר, ואינו יודע לנצל את הנאות ובילויי העוה"ז.

וכך חיו להם שני יהודים אלו, כל אחד בשיטתו ובמסלולו, עד ש...יום אחד הגיע שעת "שריקת הסיום", ושני יהודים אלו נתבקשו לעלות ולתת דין וחשבון בפני בי"ד של מעלה...

והנה, כשהגיעו שני היהודים בפני בי"ד של מעלה, פתאום שומעים הם את ה'כרוז' שיוצא ומכריז:

"היהודי בשם "חצ'קל" מתבקש להגיע אל ספסל הנידונים"!

ואכן, חיש קל הובא היהודי בפני חֶבֶר הדיינים, ואז ביקשו הבי"ד מהמלאכים, שיביאו את כל "חבילות המצוות" שאותו יהודי הספיק לאסוף במשך כל ימי חייו.

והנה - מה רואים? עגלות וקרונות מלאים במלאכים לבנים וזוהרים, דוהרים לכיוון שולחן הנשיאות של בית הדין!
והנה, הם ממשיכים לראות איך שמלאך יוצא מתוך אחת העגלות, ומתחיל לפרט בפני הדיינים את "תוכנם" של העגלות:
* 5 שעות של 'שינה' בכל לילה - זיכו את היהודי במאות מלאכים של זכות!
* 3 ארוחות ביום של לחם, מרגרינה, וחמאה - זיכו את היהודי בעוד מאות מלאכים של זכות!
* טיולים ובילויים לים ולבריכה בקיץ - זיכו את היהודי בעוד עשרות זכויות של מלאכים!
* סעודות בשר ויין בשבתות וחגים - זיכו אותו בעוד עשרות זכויות של מלאכים!
* 8 שעות עבודה במשך היום - זיכו אותו בעוד מאות אלפים של מלאכי זכות!
וכך המלאך ממשיך ומפרט את אלפי העגלות של הזכויות, ואילו אותו שכן חילוני יושב וצופה על כל מהלך הדיון של שכנו החרדי, וממש לא מאמין למראה עיניו - - -
בתוך תוכו החל השכן לרקוד מרוב שמחה! הרי הוא כעת יכול להיות שָׁקֵט ורגוע! אין לו בכלל על מה לדאוג! אם שכנו הדתי קיבל על 5 שעות שינה ועל ארוחת "לחם ומרגרינה" - כ"כ הרבה עגלות מלאות של מלאכי זכות, א"כ אני, שהייתי ישן בלילה לא רק 5 שעות - אלא - 12 שעות, והייתי אוכל לא רק "לחם ומרגרינה" - אלא תרנגולים וברווזים שמנים ומפוטמים, א"כ מי יודע כמה מליוני עגלות של 'מלאכי זכות' מחכים לי...
כך הירהר לו אותו יהודי מתוך שמחה וגיל, וחיכה בקוצר רוח לרגע שבו יתחיל משפטו לצאת לאור...
והנה, סוף סוף הסתיים משפטו של "חצ'קל" החרדי, והוא אכן יצא 'זכאי' בדינו, ונשלח אחר כבוד להתענג בגן עדן העליון, עם כל אבותיו וסבותיו הצדיקים!
והנה, לא עברו דקות אחדות, וברקע חלל האולם, יצא כרוז שני שהכריז ואמר: היהודי בשם "אוליבוד" מתבקש להכנס אל חדר הדיונים!
בשמחה גלויה ובבטחון מופרז קפץ היהודי ממקומו, והחל לצעוד אל עבר ספסל הנידונים. ואז קרא הבי"ד, וציוה להביא את ה"חבילות" של "אוליבוד", כדי לראות מה הוא הספיק לאסוף במשך ימי חייו...
ואכן, כעבור שניות אחדות ראו באופק עשן שחור וסמיך של קרונות, שדוהרות לעבר כיוון בית הדין...
התקרבו העגלות אל מקום שולחן הנשיאות, ואז יצא מתוכם מלאך שחור אחד, והחל לפרט את "תוכנם" של העגלות:

* עבור 12 שעות של שינה בלילה - ניזקף לחובת היהודי עוד עשרות עגלות של "מלאכי חבלה"!
* עבור 3 ארוחות ביום של ברווזים ותרנגולים מפוטמים - עשרות עגלות של מלאכים משחיתים!
* עבור הנאות, ובילויים, וחגיגות וּ"מַנְגָּלִים", ו"חֲגִיגוֹת" שהיהודי נהנה בחייו - עוד מאות עגלות של מלאכים 'שחורים' מְלֵאֵי עיניים!

וכך ממשיך המלאך להאריך ולפרט את כל העגלות ה"שחורות" שעמוסים במלאכי נָקָם וחבלה, שעומדים בעגלות ומחכים לרגע שבו יוכלו לנקום את נקמתם ביהודי הניבזה שברא אותם...

ואילו אותו "אוליבוד" היהודי, עומד מסומר שיער, כל גופו רועד כמו "דַּחְלִיל", והוא מתקשה לְעַכֵּל את מה שרואות עיניו:

"האם אני נמצא בעולם האמת - או בעולם השקר? - צועק היהודי בכעס גדול לעבר הדיינים, היתכן? שכני החרדי קיבל עשרות "מלאכי זכות" על "לחם וּבָצָל" שאכל, ואילו אני שגופי גדול וְשָׁמֵן ממנו פי 4, וכל חַיַּי פיטמתי את גופי במעדנים מפוטמים - על זה נותנים לי "מלאכי חבלה"? וכי זה הצדק והיושר? חברי על 5 שעות של שינה בלילה, קיבל מלאכי זכות, ואילו אני שישנתי פי 2 ממנו (12 שעות) - על זה אני סופג מלאכים של רֶשַׁע וחבלה? מה הָ"אַפְלָיָה" הזאת? מדוע אתם מבדילים בין דם לדם? מדוע אתם נוהגים עימי ברישעות של "אֵיפָה וְאֵיפָה"?

וחברי בית הדין, ששמעו את טענותיו של היהודי הַמְמֻרְמָר וְהַמִּסְכֵּן, מילאו פיהם צחוק ובוז, וקראו לעברו ברחמנות:

"טיפש! וכי אינך מבין? הלוא השינה והאכילה שלך, והשינה והאכילה של חברך - זהו הבדל של שני עולמות! חברך אכל וישן, ושחה בים, ויצא לטיולים וכו' לשם מה? בכדי שהדברים האלו ישרתו אותו להתקדם יותר בעבודת השם! שהאכילה תוסיף לו עוד כוחות מחודשים, שהשינה תוסיף לו עוד מרץ ועירנות, שהטיול יוסיף לו עוד הרחבת הדעת! והכל הכל - לאיזו מטרה? כדי שכל זה יעזור לו בעבודת הבורא! שיוכל אח"כ ללמוד ולקיים את המצוות - יותר במרץ, יותר בעירנות, ויותר בכוחות מחודשים!

נמצא, שאמנם נכון שיהודי זה אכל ונהנה מהעוה"ז ואולם הוא לקח את כל זה בתור 'אֶמְצָעִי' ולא בתור 'שִׂיטָה'! בתור 'אמצעי' לעבודת השם!

ואולם אתה - המשיכו הבי"ד לומר לאותו יהודי חילוני, אתה אמנם גם אכלת וישנת וּבִלִּיתָ - ואולם הבעיה שאצלך כל זה היה בתור "שיטה"! בתור 'מטרה' לכשעצמה! לישון

- כדי שיהיה כוח לעבוד, ולעבוד - כדי שיהיה כסף לאכול, ולישון ולאכול - כדי שיהיה כוח לעבוד, ולעבוד - כדי שיהיה כסף לאכול... וכו'.
וכך "גִּלְגַּלְתָּ" את כל החיים שלך רק עבור "לחם עבודה", ולא נעזרת בכל זה בתור 'אמצעי' לעבודת השם, ולכן כיון שהיה לך הנאות "נָטו" בלי שום כוונה של רוחניות - לכן עליך לשלם ביוקר על כל הנאה והנאה שנהנית מהעוה"ז, ללא שום מטרה ותכלית!!!
עד כאן תוכן המעשה המרעיש והנוקב.
ודעו לכם עוד אחרים יקרים, שסיפור זה - אין זה סתם "סיפורי אגדה", אלא זה 'פסק הלכה' מפורש ברמב"ם, שפסק (בפרק ג' מהלכות דעות, הלכה ג') וזה לשונו: "...נמצא המהלך בדרך זו (מתוך כוונה "לשם עבודת הבורא") הוא נקרא כל ימיו שהוא עובד את ה' תמיד! כיון שתמיד מחשבתו שיהיה גופו שלם לעבוד את ה', ואפילו בשעה שהוא ישן, אם הוא ישן כדי שתנוח דעתו ויוכל לעבוד את ה' בלא חולי - נמצא שהשינה שלו עצמה - 'עבודת השם' היא"! וכו'. עיין שם.
וא"כ, הרי לנו "פסק הלכה" מפורש מאת הרמב"ם, שגם התאוות הגשמיים של האדם - אפשר להפוך אותם ל"מצוה", אם רק כוונתו שעושה כן כדי "שתנוח דעתו ויוכל לעבוד את ה' ללא חולי", וכלשונו של הרמב"ם הנ"ל!
וזהו בעצם היסוד שאנו צריכים לזכור לאורך כל החיים: לַתּוֹרָה - אין שום בעיה עם הנאות, בילויים, מאכלים, מסעדות, שירים, ריקודים, נשיאת אשה, הולדת ילדים, וכו' - רק תשתדל שהכל יהיה במסגרת המותרת, שמתאימים לְהוֹרָאות שנתן לנו האלוקים.
ואז, אם נהנית דרך המסלול הזה, הרי הרווחת לעצמך שתי דברים:
1. גם נהנית כאן בעוה"ז, הנאה מושלמת ואמיתית, בלי שום "נקיפת מצפון" של חשש מאיזו עבירה.
2. וגם רכשת לעצמך - ע"י ההנאה הזאת - עוד "עגלה" מלאה במלאכי זכות שימליצו עליך יושר בפני בי"ד של מעלה!
ואשרי אותו אדם שזוכה לתפוס "שני ציפורים" במכה אחת: גם 'הנאה' - בעוה"ז, וגם 'מלאכי זכות' - לעוה"ב!
...אשריו ואשרי חלקו!
גילוי מדהים מהעולם העליון:
הסופר המשורר "נחמן ביאליק" יש לו חודשיים
של מנוחה - ב"חופש הגדול"...

רוצים אתם לקבל קצת מושג על 'עומק הדין' שיש לנפטר בעוה"ב? שימעו על כך דבר מזעזע ביותר, שלימדו אותנו רבותינו הקדושים!

הנה, בתפילת ראש השנה, תיארו לנו חז"ל את פחד יום הדין הנורא שמתנהל בבי"ד של מעלה, והמחישו זאת במילים הבאות: "ספרי חיים ומתים לפניך היום נפתחים"!

ודבר זה הוא פלאי פלאים! מה זאת אומרת ספרי חיים "ומתים"? הרי את המתים כבר דנו בשמים ביום הפטירה שלהם! ולאיזה צורך פותחים שוב את ספרי המתים בכל שנה ושנה? וכי המתים יכולים לעשות יותר מצוות או עבירות? וא"כ, נשאלת השאלה: על מה יש לדון את המתים במשך אלפי שנים כשפותחים את הספרים שלהם שוב ושוב בכל שנה ושנה?

תשובה מדהימה על כך, מצינו בדברי דוד המלך ע"ה. כשהגיע זמנו להפטר מן העולם, הוא קרא לבנו שלמה המלך, ונתן לו "צוואה", וכך אמר לו (הובא במלכים א', פרק ב'): "ויקרבו ימי דוד למות, וַיְצַו את שלמה בנו לאמר: "אנכי הולך בדרך כל הארץ, וחזקת והיית לאיש"!

וכאן יש דבר קצת מוזר: ממתי שמעתם שאדם מת - "הולך" בדרך כל הארץ? הרי המת שוכב דומם בלי לנוע כלל, ויותר היה מתאים לדוד המלך לאמר: "אנכי 'מת' (או 'נפטר') בדרך כל הארץ" - אבל לא "הולך" בדרך כל הארץ?

אלא כאן בא דוד המלך ללמד אותנו יסוד נורא על פטירתו של האדם:

יתכן מקרה שהאדם ימות - ובכ"ז למעלה בשמים הוא ימשיך "ללכת" ולעלות ברוחניות מדרגה לדרגה!

ואם תשאלו: הכיצד? הרי המתים "חופשיים" מן המצוות, וכבר אינם מסוגלים יותר להוסיף על מַאֲזַן המצוות שלהם?

התשובה: אמנם המתים עצמם לא יכולים, אבל הבנים והבנות שלהם - הם נחשבים ה"רַגְלַיִם" של האבא! הם במעשיהם הטובים מוליכים את אביהם מדרגה לדרגה בגן עדן! ולמה? בגלל שהבנים נמצאים וקיימים בעולם בזכות אביהם, ואם הם ממשיכים לקיים מצוות - בשמים זוקפים זאת לזכותו של האב, וכך "מונֶה המצוות" שלו עולה כל שנה ושנה!

ולכן בכל שנה ושנה, פותחים גם את ספרי ה"מתים", כדי לראות כמה זכויות הבנים שלהם הוסיפו להם, או ח"ו כמה עבירות עברו הבנים בעולם מחמת השפעתו של האב הנפטר!

ולהבהרת הדברים ניתן 'דוגמא' לשני הצדדים, על נפטר - שכל שנה מוסיפים לו מצוות לחשבון המצוות שלו. ועל נפטר - שכל שנה מוסיפים לו עבירות לחשבון החובות שלו! בר מינן.

הנה, מי לא מכיר ביהדות את הַפַּרְשָׁן של כל התורה כולה - רש"י הקדוש! הרי אין לך פינה בעולם, ואין לך "חור" בכל כדור הארץ - שלא לומדים שם יהודים את פירושו של רש"י הקדוש!!! הרי א"א לזוז ולעשות אפילו צעד אחד - בלי פירושו של רש"י! לומדים חומש עם פירוש רש"י, נביא עם פירוש רש"י, גמרא עם פירוש רש"י, מילד קטן בכיתה א' - ועד זקן בן מאה, כולם כולם זקוקים וצמודים לפירושו של רש"י!

נמצא, שחשבון המצוות של רש"י לא מסתיים רק ביום פטירתו, כיון שבכל יום ויום מִתְוַסְפִים לו מליארדים מליארדים של מצוות! ולכן בכל שנה ושנה, פותחים שוב ושוב את "ספרי המתים" של רש"י, וזוקפים לזכותו את כל מיליארדי המצוות שבאו לעולם כתוצאה מפירושו של רש"י!

ואולם, להבדיל, יש גם דוגמא אחרת לכיוון השני:

אם אדם הכניס את בניו לבתי ספר חילוניים, ובגלל זה הם גדלו ויצאו אנשים חילוניים מחללי שבת, הרי אב כזה - אוי לו ואוי לנשמתו! שאפילו אם יפטר מן העולם - אבל דינו בשמים לא יגמר לעולם! בכל ראש השנה יביאו את 'ספר המתים' שלו, ויזקפו לְחוֹבָתו את כל העבירות שבניו עשו במשך כל השנה! ולמה? בגלל שהוא היה הַ'שֻׁתָּף לפשע'! הוא נתן לבניו את ה"דחיפה" הראשונה - שדרדרה את העגלה לתוך התהום!

נורא ואיום!

ובאמת, שדבר זה אָמוּר לאו דוקא לגבי בנים רשעים, אלא גם לגבי כל מיני השלכות רעות שהנפטר עשה בימי חייו, ואחרים למדו ממנו ונכשלו בגללו בעבירות! לאדם כזה, יש לו חשבון מיוחד של "הַחְטָאַת הרבים", וכל שנה ושנה "מעוררים" אותו שוב מהקבר, ומראים לו את אלפי העבירות שהאנשים עברו בגללו מחמת שהוא החטיא אותם בהתנהגותו, במלבושיו, ובמעשיו!

וניתן דוגמא קטנה להמחשת הדברים:

סיפר הרב אריה שכטר שליט"א, שפעם מסר הרצאה בסמינר של "ערכים" בפני חילוניים, ובתוך כדי ההרצאה הזכיר את הסופר המשורר "חיים נחמן ביאליק" שהיה ידוע כְּצַיְּוְנִי חילוני, שכתב שירים של כפירה, וכן ספרים של דברי לעג וליצנות על כל סיפורי התורה והתנ"ך. בר מינן!

והנה, כשהזכיר אותו הרב שכטר בהרצאתו, הוא פלט עליו את המילים "ימח שמו וזכרו", ואז מיד נתעוררה סערת רוחות בין החילוניים, כיצד הוא מדבר בצורה כזאת על אדם שהיה ראש מייסדי "תנועת הציונות" בארץ ובעולם!

ואז הגיב הרב שכטר ואמר: תשמעו, אני אמרתי זאת בטעות, מרוב כעס על הָרִשְׁעוּת שלו, ובאמת לא טוב שאמרתי זאת כאן בפניכם, אבל תדעו לכם, שלאמיתו של דבר, בשביל האדם הזה המילים "ימח שמו וזכרו" - זה ברכה גדולה עבורו!

תשאלו מדוע? פשוט מאד: הנה, נחמן ביאליק מת מזמן לפני עשרות שנים, אבל הוא עדיין נשאר מיסכן בכל שנה ושנה עד היום הזה! בכל שנה ושנה מעוררים אותו מהקבר, ושורפים אותו שוב ושוב בגיהנום! אין לו מנוחה כלל! למה? מה יש? אומרים לו בשמים: אתה את ה"חשבון הפרטי" שלך כבר גמרת, אבל הספרים ושירי הכפירה שלך - עדיין ממשיכים ללמוד אותם בבתי הספר הממלכתיים! עוד כפירה, ועוד ליצנות מדברי חז"ל, ועוד ועוד, וכך המיסכן הזה אין לו רגע של מנוחה! בכל יום ויום הוא הולך וּמְשַׁלֵּם על 'החטאת הרבים' שהשאיר כאן בעולם הזה!

והנה יום אחד, בא מלאך ואומר לו: נחמן ביאליק! היום יש לך "חופש"! אתה יכול לצאת מאש הגיהנום!

והוא שואל: מה קרה? האם נגמר כבר "החטאת הרבים" שלי? והם עונים לו: כן! ברוך ה' הגיע עכשיו ה'חופש הגדול', ובבתי הספר הפסיקו כעת ללמוד את הספרים שלך! וכך הוא שמח! ב"ה יש לו כעת קצת מנוחה...

והנה לאחר חודשיים, כשמסתיים החופש הגדול, והתלמידים חוזרים שוב ללמוד בספריו של ביאליק - אז מתחילים לעורר אותו שוב מהקבר ואומרים לו: נו, חיים נחמן, תחזור שוב לגיהנום! שנת הלימודים התחילה שוב, ושוב האנשים חוטאים בגלל הספרים שלך!

ואז ביאליק תולש את שערות ראשו, וזועק בקול מר: "רבש"ע! מה הם רוצים ממני? לָמָּה הם לומדים את הספרים שלי? מספיק כבר! אין לי כבר כוח לְהֵעָנֵשׁ בגללם ביסורי תופת האלו! הלוואי שכבר יִמָּחֶה שמי מהעולם וישכחו ממני כבר! די! איני יכול כבר! הלוואי והספרים שלי כבר ימחקו מהעולם ויהיה לי קצת מנוחה! מספיק! אין לי כוח כבר לחזור כל שנה לגיהנום מחדש!

נמצא, שהמילים "ימח שמו וזכרו" על ביאליק - זה 'ברכה' עבורו ולא קללה! זה ברכה שכבר יִמָּחֶה שמו ולא יִזָּכְרוּ וילמדו יותר בספריו, ואז לפחות יהיה לו מנוחה בגיהנום!!

ועל דבר זה, צווח דוד המלך בספר תהלים ואומר: "הָאוֵב תמו - חרבות לנצח". כלומר, הרשעים אמנם מתו וכבר הספיקו לעשות את התיקון על העבירות שלהם, אבל "חרבות לנצח"! החרבות שלהם נשארים לנצח! "הַחְטָאַת הָרַבִּים" שהם השאירו כאן בעוה"ז - זה נשאר בחשבון שלהם לנצח! שכל עבירה שהם הכשילו את הציבור - בְּמֵישָׁרִין או בעקיפין - דבר זה נזקף לחובתם לנצח נצחים!!!

והדברים מחרידים ומזעזעים את כל נימי הלב, וכל אדם שיש בו קצת 'רגש' של נשמה יהודית, עליו לקחת את הדברים ברצינות לתשומת ליבו, ויפשפש היטב במעשיו לראות, האם יש לו רק את ה"חשבון האישי" שלו, שק העבירות שלו, או שהוא סוחב על גבו גם את העבירות של אחרים - שנכשלו מחמת הפירות הַשְׁלִילִיוֹת שהוא השאיר אחריו כאן בעוה"ז! פירות שֶׁיְזַקְפוּ לחובתו לנצח נצחים ולא יתנו לו מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב!!!

והדברים מבהילים ומזעזעים, ונוקבים עד עמקי הלב, וכל מילה נוספת - מיותרת!

גילוי מבהיל מהעולם העליון:

העולם אינו "אכזר" ואינו זרוק

ל"גורל הטבע" ח"ו, כל סבל וכל צער הקטן ביותר

מוחקים לאדם בשמיים - עגלות שלמות

של עבירות וגזירות קשות!!!

במאמר זה באנו לדבר מעט על המושג של "יסורין" לפי השקפתם של חז"ל הקדושים.

ותחילה יש תמיד להקדים ולהתפלל, שאף יהודי בעולם לא יבוא לידי הנסיון הקשה והנורא הזה של 'יסורין', ובמיוחד בדור שלנו, דור חלש ושפל, ששרוי בתוך "הסתר פנים" נורא, ממש "הסתר בתוך הסתר", עד שכל מי שמסתכל באופן 'שיטחי' - אינו רואה את יד האלוקים בעולם!

ולכן בדור יתום כזה, כל מכאוב או כל מכה של יסורים - יכולים כבר לבלבל את האדם, ולהעביר אותו על דעתו ועל דעת קונו! ח"ו.

ולכן, הבקשה הראשונה שהאדם צריך לבקש תמיד מלפני הקב"ה - זה: שירחם עליו ויתן לו את האפשרות לעבוד את הקב"ה מתוך מנוחת הנפש וישוב הדעת! שלא יפיל אותו בידי הרופאים, ולא בידי שעות רעות וקשות! רחמנא ליצלן.

ואמנם, מי שבכ"ז נפל בחלקו מנת יסורים, צריך לדעת שני דברים ברורים:

1. צריך האדם להאמין שיש לו את ה - 100% של כוחות הגוף והנפש - לעבור את היסורין האלו בשלום ובהצלחה!

כיון שלא יתכן בעולם - שהקב"ה יתן לאדם יסורים שהם מעבר לכוחותיו!

לא יתכן בעולם - שהקב"ה יתן לאדם יסורים מתוך מטרה שישברו אותו!
לא יתכן בעולם - שהקב"ה יתן לאדם יסורים, ויפקיר אותו אח"כ ל'גורל הטבע'! חס ושלום!
ועל זה רמזו לנו חז"ל, ואמרו בנוסח של תפילת שחרית: "ברוך גוזר - ומקיים"! כלומר, הקב"ה גוזר מנת יסורים על האדם, ואולם הוא גם - "מקיים"! כלומר, הוא מקיים את האדם, ונותן לו כוחות נפש עצומים כדי שיוכל לסחוב ולסבול את היסורים האלו!!!
ולכן האדם חייב לדעת באופן ברור, שאם נתנו לו יסורים - הרי בודאי שבשמים מאמינים ויודעים שיש לו גם את "כוח הסבל" לעמוד בקשיים ששלחו לו! ולכן עליו להחזיק מעמד בכל שארית כוחותיו, ובשום פנים ואופן לא להשבר!!! ולא להתייאש!!!
2. דבר שני שצריך לדעת: שאם האדם היה לו 'זכות' מהשמים לראות, כמה עוונות נמחקים לו מכל 'אנחה' של צער שהוא מוציא מפיו - הוא היה מיד מתעלף מרוב שמחה! בחלום הכי 'שחור' של האדם - הוא לא יכול לשער ולדמיין לעצמו - איזה גזירות קשות היסורים האלו מחקו מעל ראשו!!!
ולחיזוק הלבבות, נעתיק כאן מעשה מזעזע, שיחזק הרבה את לב נשברים, ויעודד מאד לב נדכאים:
המעשה אירע בעיר הבירה לונדון, פרופסור בכיר של בית החולים בעיר, שהיה ידוע כיהודי שאין לו שום קשר עם הדת והיהדות, החל לפתע ביום אחד - להופיע בבית החולים - כשכיפה מונחת על ראשו!
לתדהמת סָגֶל הרופאים - מה אירע לו? סיפר להם אותו פרופסור את סיפורו האישי המדהים:
"כזכור לכם - פתח הפרופסור, שלפני כשבועיים אושפז במחלקה שלנו זקן מופלג, שהיה סובל מלחץ דם גבוה ומהתקפי לב, ולאחרונה עבר "אירוע מוחי" קשה, ועקב כך היה שוכב במחלקה ללא הכרה, כשהוא מחובר אל מכשירי ההנשמה. וכך עברו יומיים שלשה, ובזקן לא חל כל שינוי. לאור העובדא הזאת, המלצתי לבני המשפחה, שמוטב לעשות לזקן זה "המתת חסד" ולנתקו ממכשירי ההחייאה, כיון שפשוט חבל על כל דקה שהוא סובל בה יסורים נוראים כאלו. בר מינן.
ואכן, בני המשפחה סמכו על אבחנתי הרפואית, והסכימו לבצע "מיתת חסד", ולקרב לאביהם הזקן את סוף חייו, בכדי להצילו מיסורים מיותרים!

וכאן - נשם הפרופסור עמוקות - והמשיך בסיפורו: באותו לילה ממש שבו ניתקנו את הזקן ממכשירי ההחייאה, הלכתי כדרכי לישון אחרי סיום ה'תורנות' של העבודה, ואולם אז באמצע השינה, נתעוררתי לפתע בצעקת אֵימִים גדולה - - -

מה קרה? לפתע ראיתי בחלומי את דמותו של אותו זקן שהיה במחלקה, כשהוא ניצב מולי, פניו מקרינות אור מְסַנְוֵר נורא שלא מהעולם הזה, ואז לפתע הוא תפס בגרוני, והחל לצעוק לעברי בקול זעקה מחרידה: מה עשית לי? למה קרבת את מיתתי? למה עשית לי את העוול הזה? - - -

ואני, כשראיתי זאת בחלומי, התחלתי לרעוד כולי, וכל גופי נשתתק, בקושי הצלחתי לגמגם לאותו זקן: הרי הִתְכַּוַּנוּ בזה אך ורק - לטובתך! ראינו בצערך, את היסורים הנוראים שעברת, ואז העדפנו שטוב כבר המוות - על פני חיים קשים ומרים אלו!

והזקן, לא הירפה מלאחוז בגרוני, והמשיך לצעוק לעברי ביתר שאת: "לטובתי התכוונת? דע לך! שעבור כל דקה שהייתי סובל את היסורים האלו - מחקו לי מהשמים עגלות מלאות של מלאכי חבלה! עבור כל גניחה ואנחה שהייתי גונח ונאנח - הורידו לי מהשמים טונות שלימות של עבירות! עולמות שלמות של פֶּשַׁע וְרֶשַׁע - מחקו לי מהשמים תמורת הצער שנצטערתי!!!

ואתה - ב"מיתת החסד" שלך - מנעת ממני את ה'חסד' שעשו עימי במחיקת העוונות, וכעת אני צריך לשלם ביסורי גיהנום על כל העבירות שנותרו לי בשמים - בגללך!!!

זיעה קרה כיסתה את פניו של אותו פרופסור בשעה שסיים את סיפורו, כל כולו היה נרגש ונסער, ואז פלט והוסיף לעבר חבריו הרופאים:

"לאחר לילה "זֶוַעְתִי" כזה, קמתי בבוקר אדם אחר לגמרי! בו במקום החלטתי לשנות כיוון ולחזור אל יהדותי! אם זכיתי לראות במו עיניי שיש דין ומשפט למעלה, וכל דבר קטן לוקחים שם בחשבון - וכי למול זה אני יכול להשאר אדיש, ולהמשיך את סדר היום שלי כרגיל? הרי במו עיני ראיתי שיש אלוקים, ויש שכר ועונש, ויש גם חשבון מדוקדק על כל סבל הכי קטן של האדם!!!

כך סיים אותו פרופסור את דבריו, ואז עמד ויצא מן החדר - כשהוא מותיר את סֶגֶל חבריו הרופאים כשהם נשארים פעורי פה, נדהמים והמומים מהסיפור המרעיש, עד שאט אט הצליחו להתאושש מהתדהמה, ולחזור לתפקידם...

הסיפור הזה עשה בזמנו רעש גדול בעיר לונדון, ובכל העולם כולו. והוא אף התפרסם בעיתונות ובכלי התקשורת, וגרם לקידוש השם נורא!

דוּמָה, שכל מילה שנוסיף על סיפור מרגש זה - תהיה מיותרת. ואולם נסיים רק בלקח המאלף שלמדנו ממנו עבורנו:

אכן באמת קשה, קשה מאד, לעבור את חיי היסורין בלא אמונה חזקה בהקב"ה! אדם שחי ללא אמונה פשוטה שיש לו "אבא" בשמים, שיודע ומוּדָע לכל סבל הכי קטן שהוא עובר - הרי שאדם כזה הוא מיסכן ואומלל גדול! הוא דומה לאותו אדם שאיבד את השליטה על ריכבו, ונמצא סגור ונעול בתוך מכונית שדוהרת לתוך מורד התהום, ובראש המכונית אין לא הגה ולא נהג... הכל מופקר, הכל נעשה ב'עינים עצומות' ללא כל השגחה! אדם כזה חייו קשים ואומללים, והוא באמת עלול לצאת מדעתו מרוב פְּקַעַת של דאגות וצרות, אצלו באמת העולם נראה "אכזר" ביותר!

ואולם אדם שמאמין ויודע, שיש לו "אבא" בשמים שמרים ונושא אותו על ידיו ממש בכל משך תקופת היסורים, צועד איתו יד ביד על כל צעד ושעל, ולוקח בחשבון את כל סבל וצער הקטן ביותר - אדם כזה - הוא זה שיצליח לעבור את תקופת היסורים ללא כל פגע, כשהוא שלם בגופו שלם בנשמתו ושלם באמונתו!

ואשרי אדם המאמין הזוכה לכך...!

בברכה לחיים טובים - מאושרים - בריאים - ומוצלחים!

גילויים מבהילים ממדורי הגיהנום:

סיור מבהיל ומזעזע שנערך במדור הגיהנום

הביא לידי מסקנה: לצאת מהר מכל ה"דמיונות", ולדעת להיכנע ולכופף את הראש - בפני בורא עולם!!!

מאמר מבהיל ומרגש עד לדמעות

ביום אזכרת יום המיתה, זהו הזמן המתאים לומר לאדם את כל האמת מול העיניים, ולהוציא לו את כל ה"דמיונות" מהראש! ולשם כך האזינו היטב לסיפור ה'מתח' הבא:

מסופר על יהודי אחד, שהיה אדם שאינו שומר תורה ומצוות, וכל חייו היו רק ברדיפה אחר תאוות ורצונות, ואחר חיי הפקרות והוללות.

וּכְשֶׁשָּׁאֲלוּ אותו האנשים: מה תענה לאלוקים ביום הדין? וכי אינך מפחד על נשמתך מהעונשים הקשים ומיסורי הגיהנום?

ענה להם אותו האיש: אני, כשאגיע לשמים, יש לי כבר תירוץ! אני יאמר להם שאני לא יודע לקרוא, ולכן לא היה באפשרותי לקיים את מצוות התורה! אני 'עולה חדש' מרוסיה, שלא למד קרוא וכתוב, ואינו יודע צורת אות מהי, וא"כ מה הטענות עלי - - - ?

וכך הסתובב לו אותו האיש בביטחון, כשבכיסו יש תירוץ מן המוכן לענות ביום הדין.

אבל, איך אומרים העולם? "צוחק - מי שצוחק אחרון"! תמיד "גַּלְגַּל" הוא שחוזר בעולם! ואכן, אותו יהודי קיבל יום אחד 'דום לב' (בר מינן) ותיכף ומיד הוא קיבל 'הזמנה' לבוא ולהתייצב בפני בי"ד של מעלה...

והנה, למעלה בשמים, חברי בית הדין ישבו לבדוק ב'פנקס החיים' שלו, ולמרבית הפלא - לא מצאו אצלו כלום! לא תורה ולא מצוות!

שאלו אותו הדיינים: אמור נא יהודי, היאך יתכן שלא קיימת אפילו מצוה אחת מימיך? ענה להם היהודי: ומה אעשה שאני לא יודע לקרוא! לא לימדו אותי קרוא וכתוב, וכך נמנע ממני מלקיים מצוות!

התייעצו חברי בית הדין בניהם, מה לעשות במקרה המוזר שנקלע אליהם, ולאחר הִתְיַעֲצֻיּות וְהִתְלַבְּטֻיּות רבות, הוחלט, שמאחר ויהודי זה לא היה מוּדָע לחומרת מעשיו, מחמת סיבות שאינן תלויות בו, לכן לא יחול כלפיו "פסק דין", אלא ינתן לו כרטיס "וִיזָה" להסתובב חופשי בכל המחלקות של העולמות העליונים, כולל המדורים של גן עדן וגיהנום!

שמח היהודי שמחה גדולה, לקח את כרטיס ה'ויזה', וחשב לעצמו: אבקר תחילה במדור של הגיהנום, כדי לראות שם את כל החבר'ה שלי מהשכונה, את השחקני כדורגל, את שחקני הקולנוע, את ראשי השלטון, וגם את כל ה"גָ'מָע" של "ישראל אחת"...

אך לפני שניגש לבקר שם, נימלך ואמר לעצמו: אקפוץ תחילה לגן עדן לראות מה הולך שם, ומיד אכנס אח"כ לבקור במדור הגיהנום.

הוא נכנס לגן עדן, ורואה שם צדיקים לבושים בלבן, מִדְשָׁאות, נְחָלִים, מַפָּלִים של מים, ציפורים מְצַיְצִים, וגם "מוזיקה קלאסית" נִשְׁמַעַת ברקע... ממש תענוג של גן עדן!

וכן האנשים שיושבים שם, כולם לובשים לבן, מחייכים, מאירים, יושבים ולומדים, הוגים בחכמה, ועטרות של זהב בראשיהם!

וכך מסתובב לו היהודי, רואה, משתומם ומתפעל, אבל עדיין הוא נראה קצת מאוכזב... הוא חיפש לראות קצת "אֶקְשֶׁן": צעקות, זיקוקים, עשן, אש, להבות... ופה בגן עדן הכל שָׁקֵט ורגוע... כולם חבר'ה רציניים...

בקיצור, הוא חוזר לאחוריו לעבר מדור הגיהנום, והנה לאחר כיברת דרך, הוא אכן מגיע לשילוט שכתוב עליו באותיות גדולות:

"מחלקת הגיהנום - שטח סגור"!

הוא ממשיך להתקדם, והנה, בשער הפתח של הגיהנום, הוא רואה שעומד שם שֵׂד שחור, ובפנים מלא עשן סמיך ושחור, וכל האויר מורעל בריח מסריח של 'שריפה'...

הוא פונה לַשֵּׁד השומר על הפתח ושואל אותו: "סליחה אדוני, אפשר להכנס בפנים? והשד שומע את הבקשה, ומתפלא: "להכנס? אתה הראשון שמבקש "להכנס" לגיהנום! פה כולם נכנסים רק בְּדָחִיפות ובמכות, ואתה רוצה להכנס לגיהנום מרצונך הטוב?
משיב לו אותו יהודי: תשמע, אני אומַר לך את האמת: אני יהודי שלא יודע לקרוא, ומחמת כן חַבְרֵי בית הדין פטרו אותי מעונש הגיהנום, ונתנו לי בנתיים "וִיזָה", כדי שאוכל להסתובב היכן שאני רוצה, להכנס ולצאת, הכל חופשי חופשי!
הסתכל השד בכרטיס הויזה, וראה שאכן באמת יש על הכרטיס 'חותמת' של בית הדין, ושם כתוב שהבן אדם רשאי להסתובב חופשי, היכן שהוא רוצה...
נִעְנַע השד בראשו לעבר היהודי, פתח לו את הדלת, וְאִפְשֵׁר לו להכנס ולהסתובב חופשי בכל מדורי הגיהנום!
היהודי נכנס בפנים, ועוד לא הספיק לפסוע כמה פסיעות - וכבר הוא מֵרִיח באפו סירחון נורא של גופות שרופות! הוא פונה לשד ושואל אותו:
"תעשה טובה, תגיד לי לאיזה כיוון ללכת? איפה החבר'ה שלי נמצאים?
אומר לו השד: יש "מודיעין"! תיגש למודיעין והם ידריכו אותך במפורט.
ניגש היהודי לעבר המודיעין, ושאל אותם:
"תגידו בבקשה, איפה "אֶבְּרוּם" זה שהיה אצלנו הַ"עֲבָדְאִי" של השכונה? באיזו מחלקה הוא נמצא?
אמרו לו המודיעין: לך ישר עד הסוף, שמאלה, תנור מס' 8...
והיהודי הולך לפי הכתובת שנתנו לו, ניגש לתנור מס' 8 - ומה הוא רואה שם? את חברו "אֶבְּרוּם" יושב בתוך סיר גדול, וְהַסִּיר מסתובב מול להבות האש, וְאֶבְּרוּם מתבשל שם כמו "עוף בַּגְּרִיל"... מֵהַגַּב לבטן, ומהבטן לגב...
צועק לו אותו יהודי: הֵיי אֶבְּרוּם! מה קרה לך? עד כדי כך שורפים אותך כמו בשר "שְׁוַארְמָה" על 'שְׁפּוּד' - - - ?
עונה לו אֶבְּרוּם: מה אתה מדבר? זה עוד לא כלום! אני עוד נמצא פה רק ב"כניסה" לגיהנום, בחדר "המיון" של הקליטה... תיכנס בפנים ותראה מה הולך שם...
והיהודי כמעט שיצא מדעתו! כָּאֵלּוּ דינים איומים ונוראים יש כאן! ממש פַּחַד פְּחָדִים! וזה עוד רק ה'כניסה' לגיהנום? מי יודע מה הולך בפנים...
אמר לו אֶבְּרוּם: תשמע, היום הגיע לכאן "שופט" נהור, משכיל, אִינְטֶלֶגֶנְט, עם גלימה שחורה, ואותו הכניסו בפנים, לך תבקר ותראה מה הולך איתו שם...
טוב, היהודי ממשיך להכנס בפנים, שני רגליו רועדות מרוב זיעזוע, וכל גופו הצטמק כמו "דַּחְלִיל" מרוב פַּחַד וְהֶלֶם...

הוא נכנס פנימה, ומה הוא רואה מול עיניו? ה' ישמור ויצילנו! "בִּיצָה" רכה ועמוקה, שכולה מלאה בְּצוֹאָה, ואנשים שְׁקוּעִים עמוק בפנים, עם הראש כלפי חוץ...
צעד היהודי לעבר המקום, וניסה להכניס את רגלו לתוך הביצה - ומיד קפץ לאחוריו בצעקה: "אוי! אוי! רותחת! אש! אוי! הרגל נשרפה לי...! מה התברר? שהביצה כולה לא רק שהיתה מלאה בצואה, אלא עוד היתה 'רותחת' שמעלה עשן צניח ומסריח (במחילה מכבודכם)...
והנה, בעוד היהודי מתקשה לעכל את מה שרואות עיניו, פתאום הוא רואה שמתקרב לעבר הביצה שֵׂד ענק, עם מקל "מְבוּטָה" בידו, ומתחיל להנחית את המקל על ראשי האנשים ואומר: "רבותי! ה"הפסקה" נגמרה! להכניס את הראשים בפנים!!!
והיהודי - כמעט שנתעלף... האם כל הזוועה הזאת היתה רק "הפסקה"? להיות שקוע כל הזמן בתוך צואה רותחת, ורק מידי פעם יש "הפסקה" להוציא את הראש כדי להתאוורר... אוי ואבוי! איזה עונשים זָוֲעָתִיִּים!
היהודי ראה את כל זה, והחל להרגיש "כּוֹבְבִים" בעיניים:
איזה פחד! איזה בהלה! איזה זוועה!!! הוא החליט שעליו להסתלק מיד מהמקום, כדי שלא ימות ח"ו מרוב פחד...
הוא ניגש לְ"אֲבִרוּם" ואומר לו: תשמע, אני בורח מכאן! תמסור דְ"שְׁ לחברה! עזוב אותי! בלי ביקורים! המקום הזה לא בשבילי! אני חוזר לגן עדן! אמנם משעמם לי קצת שָׁמָּה, אבל לפחות יש שם אויר נעים, מיזוג, על הַכֵּיפָאק!
וכך היהודי רץ, רץ, רץ... עד שמגיע לשער היציאה של הגיהנום, ופתאום הוא מגלה שיש בפתח שומר אחר! החליפו 'מְשָׁמֶרֶת' בנתיים!
וְהַשֵּׂד הזה היה נראה הפעם משהו מפחיד ביותר: שֵׂד שָׁחור מְשָׁחור, כולו מלא "עיניים" גדולות בלי 'רִיסִים'... עיניים, עיניים, ועיניים, וכך כל הגוף שלו מלא בעינים גדולות מפחידות ומבהילות!
והיהודי שלנו רץ מבוהל, וצועק לעבר השד: "פְּתַח! פְּתַח מהר את הדלת"!!!
עוצר אותו השד ושואל אותו: מה "פְּתַח"? לאן אתה רוצה לצאת? פה מי שנכנס - לא יוצא!
אומר לו היהודי: מה אתה לא יודע? אני יש לי כרטיס "וִיזָה" של 'כניסה חופשית'! הנה בבקשה, אתה יכול לראות את הכרטיס בעצמך!
ואז, עונה לו השד מתוך חיוך אכזרי: יש לך "ויזה"? כן, אבל גם לי יש את אותה בעיה - שאני לא יודע לקרוא... ולכן בבקשה תכנס חזרה בפנים! ! ! - - -

ובזה נסתיים וְתַם גורלו של היהודי המיסכן: הוא נשאר כלוא וסגור מאחורי החומות של מדורי הגיהנום עד עצם היום הזה...!

והלקח הגדול שלמדנו מסיפור מרתק זה:

שצריך לדעת שלמעלה בשמים אין תירוצים! אין תירוצים ש'לא למדתי' או 'לא ידעתי'! אדם שבונה וסומך על זה שהוא יגיד כל מיני תירוצים למעלה בשמים - גם לו - יחכה לו שם בפינה איזה "שֵׁד שחור" שיכניס אותו חזרה לגיהנום! שום תירוץ לא יקבלו למעלה! אין "לא ידעתי"! לא ידעת? תלמד! תלמד לרצות לדעת! שכן כלל בידינו: "אִי ידיעת החוק - אינה פוטרת מעונש! ושגגת תלמוד - עולה זדון"!!! לנהל מסחר - ידעת! ל"סובֵב" וְלַעֲבוד על הַקְלֶיְנְטִים - ידעת! לגרוף את כל הקופה - ידעת! ורק ללמוד את התורה פתאום אתה "לא יודע"? רק כשאתה מגיע לתורה - פתאום אתה נהיה אדם מיסכן עם ראש 'דָפוּק' ועם שֵׂכֶל של 'בָּלָטָה'? - - -

ותדעו לכם עוד אחים יקרים:

שיש שד אחד בגיהנום שקוראים לו "דוּמָה", וכפי שדוד המלך אומר בתהלים "לא המתים יהללו-יה, ולא כל יורדי דוּמָה".

ולמה באמת נקרא שד זה בשם 'דוּמָה'? משום ששד זה ממונה לטפל בכל האנשים הַ"מְדֻמָיָנִים"! אותם אנשים שמסתובבים בעוה"ז באופן "חופשי", וכל הזמן חיים בתוך 'דמיונות' - שהם יהודים טובים ש"מאמינים בלב", והם אנשים ישרים והגונים, שחלילה לא מזיקים ולא עושים רעה לאף אחד, רק "בסך הכל" לא שומרים על מצוות התורה - בשביל אנשים כאלו מחכה להם שֵׁד בשם "דוּמָה", שהוא מומחה איך להוציא להם את כל הדמיונות מהר מתוך הראש!

ולכן בני אדם צריכים לצאת מה'דמיונות' שלהם ולהתחיל לחיות עם שני רגלים על הקרקע! לא "לְרַחֵף באויר" עם כל מיני חלומות ודמיונות! אלא להיות אנשים יותר "מְצִיאוּתִיִים"! שכן, שום תירוץ לא יעזור ביום הדין!!!

אם האדם עשה מעשה רע או שלילי - הוא יענש על כך עד הפרוטה האחרונה! ושלא יחיה בדמיונות שהוא "מאמין בלב", או שהוא נכד ממשפחה של "אדמורים צדיקים", או שהוא עושה הרבה מעשה חסד וצדקה - וזה כבר "יְחַפֶּה" על העבירות שלו...

או למשל, אשה שלובשת "פיאה" ארוכה, והיא חַיָה כל הזמן בתוך אַשְׁלָיָה של דמיון שהיא בפאה שלה "מהדרת" לצאת ידי חובת "כיסוי ראש" לכל הדעות! שאם היא תשים 'מטפחת' או 'כובע' הרי ח"ו עלול שערה אחת משערות ראשה לצאת החוצה!!! אז מה היא עושה? לוקחת "כיסוי ראש" של 'פאה' - שכולה עשוייה לא רק משערה אחת

טבעית - אלא מ - 100% של שיער טבעי (!!!), עם 100% של עיצוב, תיסרוקות, ויופי! עם 100% של גִּרוּי הַדִּמְיוֹן וְהַבְעָרַת היצרים! וכך אשה "מְדֻמְיֶנֶת" זו, הולכת בשקט ובשלווה ברחוב, מתוך הרגשה שהיא אכן עושה את המקסימום של "הידור המצוה" - בפאה שלה שמכסה לה את כל חלקי שערות הראש!

אנשים "מְדֻמְיָנִים" כאלו, כשיעלו למעלה לתת דין וחשבון - כל הדמיונות האלו יתנפצו להם מול העיניים כמו 'בּוּעַת סָבוֹן'! שמה יראו לו, איך שבסך הכל הם "עבדו" על עצמם - בעיניים!!! ולכן יָפָה שעה אחת קודם, להתחיל לתפוס את עצמו ברצינות, ולצאת כבר מכל התירוצים והדמיונות, ולהיות באמת יהודי "מציאותי" שמקיים בפשטות ובתמימות את מצוות התורה - בלי כל מיני תחבולות וערממיות!

ואשריו אותו אדם או אשה, שֶׁיְצָרָם מָסוּר בידם, ויודעים לבטל את דעתם ולהיכנע - בפני בורא עולם!

חשיפה מרעישה:

מי שאין לו "רשיון נהיגה" כיצד צריך

לחיות במסלול הנסיעה של 70 שנות החיים - הרי

עונשו - שהוא יורד לגמרי מהכבישו!!!

חז"ל בגמרא מסכת קידושין (דף מ':) גילו לנו ואמרו: "אין תחילת דינו של האדם אלא על דברי תורה"! כלומר, כשהאדם מסיים את מסכת חייו כאן בעוה"ז, וניגש לתת דין וחשבון בפני בי"ד של מעלה, הסעיף הראשון שעליו מונח 'כתב התביעה' נגדו - פותחת במילים: "האם קבעת עיתים לתורה"? האם עסקת בלימוד החומש? הגמרא? השולחן ערוך? האם פתחת מימיך את ספר התנ"ך? - - -

ורק לאחר שמבררים אצלו את מידת עיסוקו בלימוד התורה - רק אח"כ - ניגשים לעשות איתו חשבון על שאר העבירות שהוא עשה במשך ימי חייו.

ואולם כאן, עומד כל ילד קטן ושואל:

היתכן? ואם יבוא לשמים אדם שהיה כל ימיו רשע, מחלל שבת בפרהסייה, אדם אַנָטִי דתי, שרמס וביזה כל דבר שבקדושה, וכי גם על אדם כזה יתבעו אותו בשמיים תחילה על... "ביטול תורה"?! הרי הוא עבר על פשעים הרבה יותר גרועים והרבה יותר חמורים מזה!!!

חילולי שבת! חילולי יום הכיפורים! איסורי נידה! איסורי כרת! איסורי עריות! איסורי לאוין וארורין! וכו' וכו', ומכל הפשעים האיומים האלו - בית הדין כביכול 'מתעלמים' מהם, ורק מה "שֶׁמַּלְחִיץ" אותם להזדרז לתבוע אותו מיד - זה רק על עוון "ביטול תורה"?

זה רק מה שהיה "חסר" לאיש הזה? למה הוא לא הלך ל"שיעורי תורה"? תשאל אותו קודם על כל העוונות הנוראים, שהוא ברא בהם מליוני מלאכי חבלה מזעזעים, ורק אח"כ תשאל אותו על הצד החיובי של העסק ב'לימוד התורה'!

כך אנו היינו מבינים בשכל הקטן שלנו!

ואולם, חז"ל הקדושים מגלים לנו בדיוק הפוך! שאפילו את היהודי הפושע והעבריין ביותר - את כל העוונות שלו יזרקו תחילה בצד - ובראש ובראשונה יתמקדו איתו על שאלה אחת ויחידה: "מה עם שיעורי התורה שלך"!!!

ואילו אנו עומדים ושואלים בתמימות:

מדוע? מדוע דוקא מצוות לימוד התורה, היא זאת שֶׁ"מַּדְאִיגָה" את בי"ד של מעלה לתבוע אותה בראש ובראשונה - לפני כל העבירות??

זוהי שאלה קשה, הדורשת תשובה המניחה את הדעת. ועל כך נקדים תחילה את הסיפור הבא:

אדם עירוני עבר בריכבו 'עבירת תנועה' של נסיעה באור אדום, או נסיעה לתוך שילוט של "אין כניסה" וכדומה, והנה לרוע מזלו הבחינה בו ניידת משטרה, עצרה אותו בצד הכביש, ושוטר עם מדים יצא לעברו, ובקול קשוח פנה לנהג ואמר לו קצרות:

"תעודות רשיון" - בבקשה!

ואילו הנהג מביט מתוך החלון על השוטר, ואינו מבין בכלל מה הוא רוצה ממנו... וכי הוא עבר עבירה בתחום של "רשיון הנהיגה"? הרי הוא עבר בסך הכל על 'כללי התנועה' ונסע באור אדום! וא"כ העונש על כך צריך להיות - דו"ח על סך 800 ש"ח! ואולם מה הקשר עכשיו בין עבירה של "נסיעה באור אדום" - לבין אם יש לנהג הזה "רשיון נהיגה" או לא?

כך שואל הנהג את אותו שוטר, כשהוא ממתין לתשובה על "שאלתו הַקְּשָׁה", ואולם כאן, אף 'קְשִׁיחוּתו' של השוטר לא יכלה להחזיק מעמד אל מול טיפשותו של אדם זה, והשוטר החל לצחוק לשמע שאלתו של הנהג, והוא פנה ואמר לו:

"טיפש! הרי קודם כל אני רוצה לראות אם יש לך 'רשיון נהיגה' - כדי לדעת האם יש בכלל על מה לדבר איתך?! האם אתה מוּדָע בכלל שיש עבירה כזאת של "אִי נסיעה באור אדום"? שכן, אם אין לך רשיון נהיגה - א"כ אין בכלל טַעַם להמשיך לתבוע אותך! מדוע? מפני שאתה פשוט אדם מיסכן שלא ידעת את חוקי התנועה ולכן עברת עליהם מחוסר ידיעה! ואז התביעה עליך - היא לא על עצם העבירה הפרטית שעברת - אלא על עצם מציאות הנסיעה עצמה, כיון שבמקרה כזה אתה פשוט צריך לרדת לגמרי מהכביש!

ואיך אתה מרשה לעצמך לנהוג בלי להוציא רשיון וללמוד היטב את כללי התנועה - - - ? על זה צריך להיות מוגש נגדך כתב האישום!

ורק אחרי שאנו רואים, שבאמת יש לך תעודת רשיון, ובאמת למדת טוב את כללי הנהיגה - רק אז שייך להמשיך לתבוע אותך על שאר עבירות התנועה! כיון שאז יש רקע של הבנה משותפת, ויש 'בָּסִיס' על מה לדבר!

וכך בדיוק מתנהל גם המשפט בבי"ד של מעלה: באים לאדם, ובראש ובראשונה שואלים אותו: אדוני! היה לך "רשיון נהיגה" על 70 שנה שנהגת כאן בעוה"ז? האם למדת קודם לכן את 'חוקי התנועה' כיצד צריך לחיות בנסיעה של 70 שנות החיים? ואם האדם משיב בשלילה על טענה זאת, א"כ מיד הוא נופל כבר בגיהנום, וּכְתַב העונש נגדו - מתמקד אך ורק על לימוד התורה, ואין כבר טעם להמשיך לדון אותו על שאר העבירות! שכן, מה הוא אשם? הרי הוא באמת לא קרא מימיו את ספר החוקים של התורה, ובאמת הוא לא ידע שכל חייו מלאים בעונשים של סקילה וכרת ומרידה בה'!!!

ולכן, במקרה כזה גזר דינו נחרץ מיד למדור הגיהנום, והעבירות שהוא עבר - רק מכבידים ומעמיקים לו יותר את יסורי הגיהנום!!

ולכן אדם שרוצה להציל את נפשו, שלא תֹאבַד לנצח בעמקי הגיהנום, חייב בראש ובראשונה - להכין לעצמו תשובה על השאלה הראשונה שתוגש נגדו בכתב האישום, והיא: "אדוני! "קבעת עיתים לתורה"? פתחת פעם את ספר חוקי האלוקים כדי לדעת איך לנסוע בכל העיקולים והפיתויים של העוה"ז? האם היה לך בכלל "רשיון נהיגה"? ? ? - - -

ואם האדם יִתָּפֵס שהוא נסע 70 שנה ללא רשיון - אזי התיק שלו יסגר מיד, ופסק הדין שלו יחרץ ישירות למדור הגיהנום! ללא כל הוכחות וללא כל נימוקים! שכן, אדם שנתפס ללא 'רשיון נהיגה' - לא מענישים אותו על עבירות של "נסיעה באור אדום" כיון שבאמת הוא לא למד ולא ידע את חוקי התנועה, ומה רוצים ממנו? אלא נותנים לו את העונש על זה עצמו שהתרשל והסתובב בעולם הזה "חופשי" ללא כל רשיון וללא כל מעצורים!!! והדברים מזעזעים ומחייבים מאד, וכל מילה נוספת - מיותרת!

גילוי מַהְפְּכָנִי:

האדם לא חי על "סוללות בטריה"!

חַיָּיְדַק זָעִיר של 'וִירוּס' קטן ביותר -

מפיל את כל "הר אדם" הזה!!!

רוצים אתם לדעת מה שווה 'בן אדם'? קיראו על כך את הסיפור הבא:

מעשה היה בזבוב אחד, שהיה מטייל להנאתו בין עצי היער, ולפתע הוא רואה לפניו, לא פחות ולא יותר - את האריה מלך החיות, כשהוא ניצב מולו במלוא הדרו ותפארתו! שאג האריה על הזבוב שיבוא להתייצב מיד למולו, ואולם הזבוב התחצף כנגד האריה, ואמר שהוא לא מוכן לקבל עליו את ציוויו של המלך!

התרעם האריה כנגד הזבוב, וקפץ עליו לטורפו, אך מיד התעשת הזבוב ומיהר לעוף ולברוח, וכך הסתובב והסתובב עד שנחת ישר על... גבי אפו של האריה!

וכך עמד הזבוב על גבי אפו של האריה, והחל "לְדַגְדֵּג" אותו ולמצוץ לו את דמו! שאג האריה שאגה נוראה, והחל להשתולל ולבעוט באויר, ולפתוח את פיו הענק והמפחיד... אך הכל היה לשווא! הזבוב המשיך לעמוד למעלה על גבי אפו של האריה, ולהרגיז אותו משם!

כשראה האריה שכבר כָּלוּ כל הקיצין, וכל מאמציו "לתפוס" את הזבוב החצוף שעומד מעל אפו - עלו בתוהו, בלית ברירה השלים עם המצב, והמשיך לסבול בשקט את יסורי הזבוב הטרדן.

וכך עמד הזבוב על גבי אפו של האריה, והמשיך להציק לו ולמצוץ את דמו, עד שכבר החליט שהוא כבר נקם כראוי את נקמתו, וניצח את האריה הגיבור, ורק אז הוא החליט לעזוב את האריה ה"מיסכן" ולהניח לו לנפשו.

וכך יצא לו הזבוב במעופה, מטייל ועף לו כ"גיבור מנצח", כשהוא שָׂשׂ ושמח על נצחונו! אך לדאבונו, שמחה זו לא ארכה הרבה, כיון שלא עבר הרבה זמן עד... שלרוע מזלו נלכד הוא שוב!

התבונן הזבוב מסביבו, וגילה לחרדתו שכנפיו נתפסו בתוך... קורי העכביש! ניסה הזבוב לנער את גופו חזק בכדי להתנער מקורי העכביש - אך לשווא! כל גופו הסתבך בתוך החוטים הדקים, מבלי יכולת להניע איבר!

בכה הזבוב על רוע מזלו ואמר: אכן, את האריה הגדול והאדיר, שהוא הגיבור שבחיות - הצלחתי לנצח. ואילו את העכביש, הקטן והזעיר שברמשים - נפלתי בפניו כמו 'חֲלָל' ולא הצלחתי לנצח אותו!!!

וזהו בעצם הלקח הגדול שלמדנו מהמעשה של "הזבוב":

אין שלטון ואין "ביטוח" לאף אדם בעולם! היום אתה יכול לראות אדם שגיבור כמו 'אריה', בריא כמו 'שור', ורץ כמו 'סוס' ועובד 25 שעות ביממה, וכל הנאות העולם - עוד פְּתוּחִים וְזְמִינִים לפניו, ובכ"ז, ביום בהיר אחד, פתאום אתה שומע איך שהאריה הגדול

הזה - נפל כמו "זבוב" בתוך חוטים דקים של קורי העכביש! הקב"ה שלח לו חַיְדַק של "וִירוּס" קטן ביותר - והוא כבר הצליח למוטט את כל "הַר אדם" הזה!!!
אין מה לעשות! האדם לא חי על "סוללות בַּטָרְיָה" ולכן הוא לא בטוח בשום דבר! כל יום שהוא חי, ומערכת גופו ממשיכה לתפקד כראוי - הרי זה מתנה חדשה מאת הקב"ה!
ומה עושה האדם? רץ כל הזמן כמו 'עיוור' אחרי הכסף והממון, ואינו שם לב שחייו דומים לפתיל של "דִּינָמִית", שכבר הדליקו בה את הגפרור הראשון, וכל יום היא הולכת ונשרפת, עד שיום אחד האש תגיע - לפצצת ה'דִּינָמִית' עצמה - ואז הכל י-ת-פ-ו-צ-ץ!!!
אכן, צדקו חז"ל בְּמַה שאמרו לנו במסכת ירושלמי (שבת, פרק י"ד ה"א) וזה לשונם:
"דוד המלך אומר בתהלים (מ"ט) "שמעו זאת כל העמים, האזינו כל יושבי חלד", לְמַה נמשלו כל באי עולם? לחולדה, מה החולדה הזאת גוררת ומנחת, ואינה יודעת למי היא מנחת, כך כל באי העולם, אוספין ומניחין - ואינם יודעים למי הם מניחים!!! יצבור - ואינו יודע מי אוספם!!!
עד כאן לשון חז"ל הקדושים.
הָהָא! כמה נכונים ואמיתיים דברי חז"ל אלו! האדם כל חייו אוסף כספים ומשקיע אותם - בבנקים, בבורסה, בַּכַּסָפות, בעסקים, בשוקי ההון בעולם, וכו'. ואולם פתאום יום אחד, ללא שום הודעה מוקדמת - הוא "נֶאֱסַף" מהעולם, ואז כל הכסף שהוא אסף כל ימיו - עובר על 'מגש של זהב' לאנשים אחרים שלא טרחו ולא עמלו עליו כלל!! אכן, "יצבור - ואינו יודע מי אוספם"!!!
עלינו לזכור זאת כל החיים: שרק מצוות ומעשים טובים הם ההכנסה הכי בטוחה לאדם! אמנם "מס ההכנסה" מכיר בכספי הצדקה בתור "הוצאה", ואולם למעלה בשמים מחשיבים זאת בתור "הכנסה"! הכנסה שתלווה את האדם לנצח נצחים!!!
וכעת, ההחלטה הסופית נתונה בידך: למי אתה מוכן להשקיע - לטובת 'נשמתך' - או - לטובת 'אחרים'? - - -
... נקודה למחשבה ולחשבון נפש !
מסרים מהעולם העליון:
גילוי מדהים כיצד מתנהל החשבון
בבי"ד של מעלה: בוץ של "רפש וטיט" - יכולים
להציל את האדם מדינה של גיהנום!!!
רוצים אתם לדעת איך מתנהל החשבון בבי"ד של מעלה? קראו על כך את המעשה המרגש הבא:

מסופר פעם על עשיר אחד, שהיה אדם נדיב טוב לב, שהקציב מרכושו בית עם חדרים למטרת "הכנסת אורחים", שכל אורח עני שנקלע לעיר יוכל לבוא לאכול וללון שם.
והנה במשך הזמן נוכח העשיר, שההיזק מרובה על השכר! העניים נכנסים לתוך הבית עם נעליהם כשהם מלאים רפש וטיט רב, וכך הם מלכלכים לו את כל הרצפה המבריקה, השטיחים המפוארים, הריהוט היוקרתי, וכו'. וא"כ לא משתלם לו להחזיק בית 'הכנסת אורחים', כיון שהוא יוצא מזה רק בנזקים!
ואולם לפני שהחליט על סגירת הבית, נסע העשיר לרבו האדמו"ר מרוז'ין, כדי להתייעץ עמו בנושא זה. כששמע האדמו"ר בְּמָה המדובר, קרא ואמר לעשיר: הַסְכֵּת ושמע סיפור: מעשה היה בעני אחד, שנסע ליריד כדי לקנות מעט מְצָרֵכי מזון, כדי להחיות בהם את נפשו ואת נפשם של ילדיו הקטנים. ואכן, הצליח ה' דרכו, והוא חזר עם סחורה מלאה כל טוב, עבור בני משפחתו הרעבים.
והימים ימי קפור ושלגים, והעני עם סוסו החלש ו"הזקן" עשה את דרכו בקושי רב, כשהוא מפלס לעצמו דרך בתוך השלג הקפוא!
והנה לפתע קָרַס הסוס הזקן מרוב הקפור, וכל העגלה שקעה עמוק בתוך ערימות השלג, גלגלי העגלה ורגלי הסוס התבוססו בתוך שיכבות השלג, והיהודי העני היה שרוי בצרה גדולה ובסכנה עצומה, כיון שסוסו הכחוש והדל לא היה בכוחו להחלץ מן המיצר, וכך "נתקע" העני באמצע היער השומם והמפחיד, בתוך כפור אימים של שלג קר ונורא!
העני היה אובד עצות וקול בכייתו הרקיע שחקים! לנגד עיניו עמדו אשתו וילדיו הקטנים כשהם משוועים לפת לחם, וממתינים בקוצר רוח לשובו הביתה. וכעת מי יודע מה יעלה כאן בגורלו? ואולי מי יודע - הרהר העני מתוך יאוש מר - אולי לא אצליח לצאת בכלל ממקום שומם זה - - - ???
והנה לפתע, דרכי ההשגחה העליונה, עבר שם "במקרה" יהודי עשיר עם מרכבתו ההדורה, כשהיא רתומה לשני סוסיו האבירים, כשבצד הדרך שמע העשיר קולות של צער ובכי הקוראים לעזרה, מיד ללא כל היסוס ירד העשיר ממרכבתו, הושיט את ידו לעבר היהודי הטובע, חילצו מתוך השלג, ובעזרת סוסיו האבירים חילץ את כל עגלתו של העני מתוך הכפור, הביא לו בגדים חמים וגם שתיה חמה כדי לחמם בה מעט את גופו הקר של העני, עד שהעמיד את העני על שני רגליו, והניחו על דרך המלך, שמשם יוכל לנסוע באין מפריע.
והעני - זלגו עיניו דמעות של גיל לעבר ה"מלאך המושיע" שנזדמן לפניו, ואולם העשיר התחמק מהעני בטענה שהוא מילא בסך הכל את חובתו, וכך פטרו לשלום.

והנה, עברו עשרות שנים מאז אותו מקרה, העשיר כבר נזדקן, והגיע היום שהוא נפטר ונתבקש לבית עולמו, ואז החלו בי"ד של מעלה לפשפש במעשיו, לראות מה הספיק לעשות כאן בעוה"ז, ומה נדהמו לראות גדודים של מלאכי חבלה, כשהם סוחבים בידיהם שַׂקִּים של עבירות, ואת כל זאת העמיסו על כף המאזניים מצד אחד, ואת שק המצוות הזעיר מצד שני, וכמובן שכף החובה הכריע, ובית הדין פסקו את דינו ל...גיהנום!

והנה, לפתע הגיע בבהילות מלאך לבן, והביא את העגלה, ואת הסוס, ואת היהודי העני, ואת כל עשרת ילדיו הקטנים, וטען בפני בית הדין:

"הלוא כל המציל נפש אחת מישראל - כאילו קיים עולם מלא, ועשיר זה הציל את העני ממיתה בכפור הנורא, ובכך הציל אותו וגם את כל עשרת ילדיו מרעב נורא!

ואכן, מיד ציווה הבית דין להוסיף את העגלה, ואת הסוס, ואת היהודי העני, ואת כל ילדיו הקטנים - על כף המאזניים לצידן של המצוות, ו...כמעט שהכריעו הם את הכף, אך עדיין לא! כף העבירות הַכָּבֵד הצליח להכריע אף את מצוות אלו - בהבדל של סנטימטר אחד!!!

המתח היה נורא! האמנם לא תועיל לו זכותו של העשיר, והוא יִשָּׁלַח בסוף לגיהנום - -?

והנה בתוך כדי הדיון, לפתע שומעים מאחורה קולות זעקה של מלאך, אף הוא לבוש לבן, שזועק וקורא לעברם: "חכו! חכו! על תחרצו את גזר הדין"!

מה קרה? מלאך זה בא והביא עמו אף את הרפש והטיט ואת כל הבוץ אשר העשיר נתלכלך בהם מחמת שירד לסייע לעני, ואף את הבוץ שהיה דבוק לגלגלי העגלה הביא, בטענה: הלוא העשיר נתלכלך בכל זה מחמת מצוות החסד שקיים, כְּלוּם יקופח שכרו - - -?

ואכן, הסכימו בית הדין להניח את כל הרפש והטיט על כף המאזניים של הזכויות, ו...אכן! הבוץ של הרפש והטיט הכבידו והכריעו את הכף, ונפסק דינו של העשיר ללכת להתענג בגן עדן!

"הרי לך - סיים האדמו"ר מרוז'ין לספר לאותו עשיר נידהם, מה יכולים רפש וטיט לפעול לזכותו של האדם! עד כדי להצילו מדינה של גיהנום!!!

ואילו אנו - עומדים נרעשים והמומים לשמע מעשה מחריד זה, ושואלים את עצמנו: האמנם בְּכָזֶה דיוק נורא מתנהל החשבון בבי"ד של מעלה? שאפילו את הבוץ והטיט שהתלכלך האדם מחמת המצווה - גם את זה לוקחים בחשבון!!! שום דבר לא נעלם ולא

נשכח! כל מאמץ וכל השתדלות, וכל טירחה הכי קטנה עבור מעשה מצווה - הכל נלקח בחשבון בפני בי"ד של מעלה, עד כדי שהם מסוגלים להכריע את הכף ולהצילו מדינה של גיהנום!!!

וא"כ, לפחות מעכשיו לא נהיה יותר טיפשים! נדע לנצל זאת, ולא נֵרָתַע ולא נִסּוג משום צער או קושי! נקיים את הַמִּצְוות בנאמנות ובמסירות, ובכל האומץ והמרץ, מתוך ידיעה ברורה - שדוקא הטירחה והקושי - הם הם שיכריעו לנו את הכף ביום הדין!!!

...ואשרי האדם הזוכה !

חשיפה מרעישה על תאוות העוה"ז:

להכנס אל תוך "לוע הארי" ולצאת

משם חי ושלם ללא כל פגם בנשמה?

הרי אין לך שכר יותר גדול מזה!!!

רוצים אתם לקבל קצת מושג, על תאוות העוה"ז? קראו לפניכם את המאמר הבא:

דוד המלך אומר בתהילים (מזמור ס"ב): "ולך ה' החסד - כי אתה תשלם לאיש כמעשהו"! וכל מי שקורא פסוק זה, משתומם ושואל את עצמו: וכי הקב"ה עושה אתנו 'חסד' בזה שהוא משלם לנו כמעשינו? והרי אנחנו עֲבָדָיו! אנחנו נלחמנו קשה עם היצר שלנו! שברנו תאוות! שברנו יצרים! ממש נלחמנו ב'ציפורניים שלנו' - כדי להחזיק את המצוות בדור פרוץ ושפל כזה!

ואילו דוד המלך בא כעת ואומר לנו:

לכם - לא מגיע מצד הדין שכר על מעשיכם! והקב"ה בסך הכל עושה עמנו רק 'טובה' - בזה שמשלם לנו שכר על מעשינו הטובים!

היתכן? וכי זה עולם "האמת"? וכי זה דין צדק אמיתי?

והתשובה על שאלה זאת היא מבהילה מאד, והיא תּוּמְחַשׁ לנו ע"פ מעשה שסיפרו חז"ל במדרש (בראשית רבה, אות ס"ד) וזה תוכנו:

מעשה היה במלך חיות היער - האריה, שלאחר 3 ימים של רָעָב שלא מצא טרף לנפשו, בדיוק ביום השלישי - זימן לו הקב"ה כֶּבֶשׂ שָׁמֵן, בעל בשר משובח! והאריה כשהבחין בקורבנו, לא חשב פעמיים, אלא זינק מיד על הכבש השמן, וטרף אותו לְגִזְרֵי גזרים!

והנה, מרוב "בֶּלְמוּס" של רָעָב שתקף את האריה, הוא תפס את טרפו בשיניו ברעבתנות גדולה, והחל לבלוע אותו בזלילה ובהתלהבות, עד שמרוב חיפזון, נתקע לו העצם של הַכֶּבֶשׂ בגרון, והאריה החל כמעט להחנק מחמת העצם הגדולה שעמדה לו באמצע הגרון!

מיד שאג האריה אל כל חיות היער, והבטיח להם שמי שיצליח להוציא את העצם הגדולה מתוך גרונו - יעשירנו המלך עושר גדול, וְיַגְדֵּל אותו מעל כל השרים אשר במלכותו!
והנה, גם החסידה שמעה את הכרוז שיצא מטעם המלך, והיא אכן האמינה שתצליח להוציא את העצם מגרונו של המלך, ובכך תזכה בפרס הגדול המיוחל!
ניגשה החסידה באימה ויראה אל כסאו של המלך, והאריה החל לפתוח את פיו הענק, עם השינים המפחידות והחדות, ועם הלשון הארוכה והאיומה, וכך הכניסה החסידה את ראשה אל תוך פיו הָאָיום של המלך, ובעזרת מקורה הארוך הצליחה לתפוס את העצם התקוע, ולשלוף אותו החוצה מתוך גרונו של המלך!
האריה צהל ושמח כשראה שניצל מן הסכנה של העצם התקועה, ואילו החסידה עמדה מהצד, וביקשה בקול ביישני מהמלך, את השכר הגדול שהובטח מפי המלך, לכל מי שיצילהו מן הסכנה.
כששמע האריה את בקשתה של החסידה, הִתְאַדֵּם כולו מכעס ואמר: "הוי חסידה טיפשה! "שכר" את עוד מבקשת ממני? הרי אף פעם בעולם לא קרה כדבר הזה, שמישהו הצליח להכנס לתוך פיו הענק של האריה - ויצא משם חי ושלם! לא היה בהסטוריה דבר כזה!
ואילו את - אמר האריה לחסידה - צאי והתגאי בפני כל חיות היער, שֶׁאַתְּ היחידה שהכנסת את כל ראשך לתוך פיו המפחיד של המלך, ובכ"ז הצלחת לצאת משם שלמה ובריאה ללא כל פגע!!! וכי דבר "קטן" הוא בעיניך? להכנס אל תוך 'לוע הארי' - ולצאת משם ללא שום שריטה או נשיכה? הרי אין לך "שכר" יותר גדול מזה, ומה לך לבקש עוד יותר מזה - - - ???
עד כאן סיפור המשל. והנמשל - הוא כה ברור ומובן:
בורא עולם הוריד אותנו לעוה"ז, והכניס אותנו ממש אל תוך "לוע הארי"! הוא שָׂם אותנו בתוך יָם של תאוות ויצרים! בתוך ים של נסיונות ופיתויים חזקים וקשים!!!
ומה הוא דורש מאתנו? שֶׁנִּכָּנֵס אל תוך פיו הענק של האריה, לתוך כל תאוות העוה"ז, לתוך כל החומריות והגשמיות - ומשם נתגבר ונילחם עם היצרים שלנו ונעשה לו מצוות! היתכן בעולם כדבר הזה? היתכן להכנס אל תוך לוע הארי - ולצאת משם בריא ושלם ללא כל פגע? היתכן להלחם כנגד היצה"ר שכולו אש של תאוות - ולצאת ממנו ללא כל פגם בנשמה???

בודאי שלא יתכן! וגם הבורא עולם בעצמו, אומר במפורש - שלא יתכן לצאת מהאריה הטורף הזה חי! וכפי שאמרו לנו חז"ל בגמרא בסוכה (דף נ"ב:) שאלמלא שהקב"ה עוזר לאדם להחלץ מתוך התאוות של היצר הרע - האדם בכוחות עצמו לבד - אינו יכול לו!!! לא יתכן בעולם לצאת ממנו חי ושלם! ובמקרה הטוב - אתה תצליח לצאת ממנו רק בפגיעות קלות בגוף ובנשמה יחד!!!

ואם בכ"ז אנו רואים, שהאדם הצליח להכנס לתוך לוע הארי - ולצאת משם שלם ובריא, שלם בתורתו, שלם בצדקותו, ושלם באמונתו - הרי שזה עצמו הוא השכר הגדול ביותר בעולם! שהצלחת לרדת לעוה"ז, ולצאת מתוך הציפורניים של היצה"ר צדיק ושלם? הרי זה עצמו הם רחמים גדולים של האלוקים, שריחם על נשמתך ושמר עליך בתוך פיו של האריה, שתצליח לצאת משם ללא כל פגע או פגם בנשמה!!!

וא"כ, האם יש מקום לבקש עוד שכר "מהצד" על מעשינו הטובים? הרי כל מעשינו הטובים הם רק בזכותו של הקב"ה עצמו שֶׁהֵגֵן ושמר עלינו והוציא אותנו מתוך פיו של האריה הטורף כשאנו בריאים ושלמים! ואין לך שכר יותר גדול מזה, וממילא אין לנו יותר 'זכות' לבקש עוד שכר "מהצד" על קיום מעשינו הטובים!

ואם בכ"ז הקב"ה משלם לנו עוד שכר בעוה"ב - הרי שאין זה אלא חסד גמור מאיתו יתברך, שלא רק שעזר לנו לצאת מתוך 'לוע הארי', אלא אף עוד משלם לנו 'שכר' על כך!!!

אכן, צדק דוד המלך שאמר: "ולך ה' "החסד" - כי תשלם לאיש כמעשהו"!!!

מציאות עגומה וכואבת:

מדוע כל מי שיותר בועט ויותר רומס את

המצוות - האלוקים נותן לו יותר הצלחה,

והמזל מאיר לו יותר פנים? להיכן

נעלם הצדק והיושר - - - ?

במאמר זה נאמר מעט דברי חיזוק, לחזק את כולנו בהכרת האמונה של 'השגחת האלוקים' שמשגיח ומְכַוֵּן את העולם.

הנה לפעמים בשעת לחץ או ח"ו בשעת מצוקה, לפעמים בוקעת מפינו השאלה: למה? למה הקב"ה מייסר כך את חסידיו? למה פלוני שהוא מחלל שבת בפרהסיא, ואוכל נבילות וטריפות, ואין כמעט עבירה שהוא לא עבר אותה, ובכ"ז אתה רואה שהוא זוכה להגיע לגיל 80 - 70, כשהוא נראה ממש כמו "בחור צעיר" עם מלוא הכוחות והמרץ! בלי שום כאב וללא כל חולי!!!

ובנוסף לכך, הם חיים עוד חיי עושר, חיי כבוד, חיי תאוות, ולא עושים חשבון לאף אחד! אלא בדיוק ההיפך: כמה שהם רומסים יותר את המצוות, ויותר בוגדים בהקב"ה - כך הם נראים יותר בריאים, ויותר עליזים, ויותר שמחים! שומעים אותם כל יום בעיתון וברדיו בקולם הגס והעבה, ורואים שיש להם "מילה" לקבוע ולהחליט על כל דבר במדינה!

ובאמת, מדוע זה כך? מדוע אנשים שיותר עוברים עבירות - הם היותר המוצלחים בחברה, וגם מצליחים לתפוס מעמד מכובד - יותר מאדם חרדי ששומר תורה ומצוות? מדוע הקב"ה נותן להם 'הצלחה' בכל מעשה ידיהם? מדוע האלוקים נותן להם כוח ועוצמה - לשלוט על כולם?

וכדי לענות על שאלה קשה זאת, נפתח תחילה בסיפור קטן:

מעשה היה באדם אחד, שהיה לו עדר גדול של עגלים ופרות, שמהם היה לוקח חלב כל יום לפרנסתו. והנה יום אחד, חשב האדון בליבו לשחוט מספר עגלים בעוד ימים אחדים, כדי לסעוד עליהם סעודה דשינה, לקראת יום הנישואין של בִּתּו הקרב ובא!

מה עשה? לקח כמה עגלים מובחרים, והניח לפניהם לאכול מאכלים מיוחדים ויוקרתיים! הוא נתן להם ארוחות משובחות של בשר, שומן, מעדנים וכו', והכל מתוך מטרה לפטם את העגלים כדי שיוכל בעוד כמה ימים לאכול אותם כשהם מלאים בשר ושומן!

והנה, שאר העגלים עמדו מהצד, והתבוננו על החברים שלהם, איך "שמפנקים" אותם, מאכילים אותם מאכלים מיוחדים עם ריחות נעימים וּמְגָרִים, ואילו אותם מאכילים כל הזמן רק קש ותבן!

התחילו העגלים להתלונן על רוע מזלם לומר: מה הַ"אַפְלָיָה" הזאת? מדוע החברים שלנו נהנים כל הזמן על סיר הבשר, ואילו אנו נְמַקִּים על מאכל יבש של קש ותבן? וכי אין דין ואין דיין לעשות כאן סדר בשווה, ולחלק לכולם מנה שָׁוָה והוגנת ??? - - -

כך טענו העגלים מתוך חמדה וקנאה...

ואולם כל אחד יודע, שמי שטוען כך - יש לו ראש של "עגל"...

שהרי אילו העגלים היו יודעים לשם מה נותנים לחברים שלהם לאכול ארוחות כאלו משובחות - הרי שמיד הם היו מרחמים עליהם, על מִסְכֵּנוּתָם הגדולה, ועל הגורל המר שנפל בחלקם, להיות מוּבָלִים עם אותם מאכלים ל...שחיטה!!! כל הבשר והשומן הזה - בעוד כמה שעות - יהיה נָתוּן תחת האש לאכילה ולשריפה!

וכך היא בדיוק הנהגת הקב"ה בעולם:

אמנם אנו רואים הרבה "עגלים" למיניהם, שיושבים כל הזמן על "סיר הבשר" וזוכים ליטול נתח מכובד של בשר שָׁמֵן! הם "מפוטמים" על הרבה כסף ובשר, עד שכל גופם כבר נוטף "אֶגְלֵי זיעה" מרוב הנאות ותאוות! וכך רואים אותם כל הזמן כשהם קופצים ומקפצים מרוב נחת ושמחה!

ואילו אנו עומדים מהצד, ו"מקנאים" בעגלים אלו: למה הוטב להם מזלם להיות מפוטמים בבשר ושומן, ולחיות כל הזמן במסיבות וּבְ'חִינְגוֹת', ואילו אנו צריכים להצטמצם בתבן וקש, ו"לסחוט" את הקליפות שנשאר מהפרי שהם אכלו - - - ?

כך שואלים אנו מתוך מבט ראייה קצר - של השכל ה'קטן' שלנו, שאינו מסוגל לראות אלא רק מטר אחד קדימה, ויותר מזה - לא!

ואולם הקב"ה צועק עלינו מלמעלה ואומר:

"טיפשים! וכי אין לכם עיניים לראות? הרי אילו הייתם יודעים לאיזו מטרה מפטמים את ה"עגלים" הללו, בכדי להוביל אותם בסופו של דבר לשחיטה - אז הייתם בוכים עליהם! הייתם מרחמים עליהם! שכן, כל הבשר והעושר וההנאות - זה בסך הכל כדי "לְפַטֵּם" אותם - כדי שאח"כ יהיה בהם הרבה "בשר" שָׁמֵן בשחיטה!!!

זוהי המטרה האמיתית בכל ה"פיטום" שמפטמים את "העגלים" כאן בעוה"ז!

וכן מספרים על הגאון ר' עקיבא איגר (בתקופה לפני כ - 170 שנה) שפעם אחת סיפרו לו אנשים "מתוך צער", על בחור ישיבה אחד עני, שנאלץ לילה אחד לעלות על מיטתו לישון - מתוך רָעָב לפת לחם!

ואז, הפטירו האנשים ואמרו לרב: "הָא! רחמנות על הבחור המיסכן הזה, שנאלץ ללכת לישון רָעֵב, מתוך בטן ריקה!

כשמוע זאת הגאון ר' עקיבא איגר, נזדעזע כולו ואמר בקול תקיף ונילהב:

"וכי לזה אתם קוראים "מיסכן"?! הרי יותר יש לכם לרחם על העשיר הגדול, שאוכל לפני השינה סעודה דשינה של ברווזים מפוטמים, ועולה על מיטתו לישון בלא ברהמ"ז ובלא קריאת שמע... עליו צריך לרחם יותר מהבחור ישיבה! שאמנם העשיר הלך לישון עם בטן מלאה - אבל נשמתו נשארה רעבה וצמאה לטיפה של מזון רוחני, ואין מי שישקיט לה את רעבונה הגדול!!!

הנה, כאן לימד אותנו ר' עקיבא איגר, איך צריך להסתכל על כל אותם אנשים שנהנים מהעוה"ז מתוך 'רמיסה' על מצוות התורה:

בָּעֵינַיִם ה'גשמיות' שלנו, אנו לפעמים מרחמים על בחור ישיבה, או על אדם חרדי מטופל בילדים, שמיסכן - לפעמים נשאר רעב לפת לחם!

ואולם ר' עקיבא איגר בעיניו ה'רוחניות' - ראה את התמונה אחרת לגמרי! העשיר הגדול - הוא המסכן הגדול! עליו צריך הכי הרבה לרחם! שאמנם מבחינה 'גשמית' הוא "מסודר" - אבל נשמתו זועקת ומיללת ואין מי שישקיט אותה! נשמתו כואבת ומיוסרת - ואין מי שיזרוק לה טיפה אחת של טל תורה!!! זהו המיסכן הגדול ביותר, שעליו צריך ממש לבכות ולרחם!!!

הנה לסיום, נסיים בקטע של מדרש מרעיש ומזעזע, שיוסיף חיזוק עצום לכולנו שהקב"ה - "אל אמונה ואין עוול", ובסופו של דבר הוא יעניש לרשעים ויתן שכר לעושי רצונו!

וכך מספר המדרש (שמות רבה, פרשה ס"ה): ר' יוחנן נתפס ע"י הרומאים, והיה הולך להיתלות על עמוד העץ, כעונש על שהפיץ את התורה ברבים.

והנה, תוך כדי הילוכו אל עמוד התלייה, רואה ר' יוחנן את גיסו (בן אחותו) שהיה נקרא בשם "יָקוּם איש צְרוּרות", ולצערו, גיסו זה התרחק לגמרי מהתורה, המיר את דתו, והפך להיות ידידם של הרומאים, עד שגידלוהו ועשו אותו לראש עליהם, הרכיבוהו על סוס מפואר, ונתנו לו את כל תענוגי העוה"ז!

ואז בדיוק פוגש גיסו זה של ר' יוחנן, את רבו ר' יוחנן, איך שהוא מובל בשלשלאות לקראת המוות אל עמוד התלייה! ריחם הַגִּיס על ר' יוחנן, ואמר לו בקול של תוכחה: "רבי! ראה את הסוס שהרכיב אותי אדוני, וּרְאֵה את הסוס שהרכיב אותך אדונך"! כלומר, יקום איש צרורות אמר לגיסו ר' יוחנן: "מה יָצָא לך מכל התורה שלמדת? מה הרווחת מזה שהלכת בדרך התורה והמצוות? הרי תראה את ההבדל שיש ביני ובינך: אני - שהלכתי ובעטתי בתורה ובמצוות, והמרתי את דתי - זכיתי לכבוד גדול! לרכוב על סוס כה מפואר, ולחיות בחיי אושר ותענוגות!

ואילו אתה - המשיך האיש 'יָקוּם' לומר לר' יוחנן, שֶׁהָיִיתָ "תָּמִים" והמשכת ללכת בדרך התורה והמצוות - תראה לאן זה הוביל אותך! להיות מובל למוות אל עמוד התלייה!!!

נו, וכי היה "משתלם" לך כל העסק הזה של הַדָּת והמצוות' - - - ?

ואולם ר' יוחנן, שהיה אמורא קדוש, הביט בשלווה בגיסו "יקום איש צרורות", וענה לו משפט אחד ויחיד: "ומה אם לעוברי רצונו כך - לעושי רצונו על אחת כמה וכמה"!

כלומר, אם כזה שכר עצום הקב"ה נתן לך, ואפילו שֶׁבָּגַדְתָּ וּבָעַטְתָּ בו - בכ"ז הוא לא שכח לשלם לך עבור מצווה בודדה שעשית - א"כ איזה שכר עצום מחכה לאלו שעדיין כן ממשיכים להחזיק בתורת ה' ועושים את רצונו - - - ??

הרי מההנאות של הרשעים, אפשר ללמוד ק"ו לגבי הצדיקים, שאם כך הקב"ה "מְפַנֵּק" את עוברי רצונו, בשביל פעם אחת ששמעו בקולו - א"כ מי יודע איזה "פינוק" ושכר עצום נקבל אנו, שנקראים "עושי רצונו"!!!

ובאמת, ממשיכה הגמרא לספר, שמילים אלו שאמר לו ר' יוחנן, נכנסו כְּ"אֶרֶס" בליבו של גיסו, וחדרו לתוך עימקי נשמתו, וגרמו לו לעשות 'תפנית' של 180 מעלות, והוא אכן הלך ועשה לעצמו ד' מיתות בית דין, ומסר את נפשו על קידוש ה'!

וכלפי מה הדברים אמורים כלפינו?

הנה, אף אנו, לפעמים מקנאים ברשעים, מקנאים על הגורל הטוב שנפל בחלקם, ועל המזל הנוצץ שתמיד מאיר להם פנים, ובכל מה שהם נוגעים - הם מצליחים!

אך - אל יאוש! נזכור נא את המילים הנוקבות שלימד אותנו האמורא הקדוש ר' יוחנן:

* "אם לעוברי רצונו הקב"ה משלם כך - א"כ איזה שכר מבהיל ונורא מחכה לאלו שעושים את רצונו"?

* אם הקב"ה נשאר נאמן כלפי הרשעים, ולא 'שוכח' לשלם להם על מִצְוָה אחת שעשו - א"כ מי יודע איזה שכר עצום מחכה לנו על אלפי מצוות שעשינו - - - ???

והעיקר שצריך לזכור:

"אם הקב"ה יש לו רחמנות וסבלנות אפילו כלפי הרשעים, והוא ממשיך להטיב להם אפילו שהם מכעיסים ועוברים על רצונו - א"כ איזה רחמים וחסדים עצומים - יש לו כלפינו אנו שנשארנו נאמנים לה' ולתורתו? איזה רחמים גדולים מחכים לנו כדי לגאול אותנו מכל צרותינו!!!

זאת נחמתינו, וזאת תקוותינו, ובזה כל אמונתינו, בבורא עולם, שישלם את שכרינו, ויחיש לנו את גאולתינו הפרטית והכללית, מתוך חסד ורחמים מרובים, במהרה בימינו אמן!

סליחה - אדוני הנכבד:

"שכל" לא היה לך, "כסף" גם לא היה לך,

א"כ - על מה 'התנאת' כל החיים שלך

והלכת עם "אף למעלה" - - - ???

אמר פעם אדמו"ר אחד:

כשאעלה לפני בי"ד של מעלה, יהיה לי "שק" של תשובות לענות על כל הטענות שיטענו נגדי!

ולמשל:

* ישאלו אותי: "עסקת בתורה"?

אענה להם: לא היה לי שֵׂכֶל כִּשְׁרונִי בכדי להבין דף גמרא!
* ישאלו אותי: "נשאת ונתת באמונה"?
אענה להם: דלפון ואביון הייתי, ולא היה לי כלל כסף למסחר!
* ישאלו אותי: "ציפית לישועה"? ציפית שיבוא כבר המשיח?
אענה להם: מדוכא בטירדות ובבעיות הייתי, ולא היה לי את הזמן וה"ישוב הדעת" לחשוב על ביאת המשיח!
*ישאלו אותי: קיימת לפחות את המצוות מתוך חשק והתלהבות?
אענה להם: לא עָלֵיכֶם - הייתי גם "מדוכא ביסורים"! גוף חלש וכחוש היה לי, ולא היה בי כוח להתאמץ בקיום המצוות!
אלא שאז - יִתְקְפוּ אותי חברי בית הדין, וישיבו נגדי טענה ניצחת, וכך יאמרו לי:
אם באמת לא היה לך שכל, וגם לא כסף, וגם היית תשוש וחלש, ועוד מדוכא ביסורים - א"כ על מה "הִתְגָּאֵתָ" כל החיים שלך - - -? על מה התנשאת על חבריך? על מה התהלכת כל הזמן עם "ראש למעלה" - - -?
ועל טענה זאת - לא תהיה לי עליה באמת שום תשובה ! ! !
. . . חומר למחשבה, לכל אותם "הדלפונים" שמתהלכים כל הזמן ברחוב עם "ראש למעלה"...
גילוי מדהים:
לפי המושגים של "עולם האמת" -
'לימוד התורה' מועיל לנפטר - יותר
מכל הקדישים שבעולם!!!
ביום האזכרה של הנפטר (הנקרא בשם "יאָרְצַייט") הננו להעתיק כאן לתועלת הרבים כמה הנהגות נחוצות, שעליהם כתבו לנו רבותינו שהם גורמים בעיקר 'נחת רוח' לנפטר:
* ראשית יש לדעת, שתאריך הפטירה של הנפטר, הוא נחשב ליום של "עֲלִיָּה רוחנית" עבור נשמתו, ביום זה שוקלים שוב את מַאֲזַן הזכויות והחובות שנאספו לו במשך השנה, ואם אכן רואים שבניו הוסיפו לו זכויות - אז מעלין אותו מדרגה לדרגה בגן עדן!
* הֶאָרַת הנפטר מַתְחִילָה כבר - מהשבת הסמוכה ביותר לתאריך הפטירה, עד יום האזכרה עצמו. ולכן נוהגים לעלות בשבת זו לעליית "מפטיר", ולקרוא בו את ההפטרה. ואע"פ שאין בהפטרה קדיש - מ"מ קריאת ההפטרה עושה נחת רוח לנפטר - יותר מעליית "משלים" שיש בו קדיש!

* וכמו כן, גם את אמירת הקדיש - מתחילין לומר כבר מערבית של ליל שבת הסמוכה "לשבוע" שיחול בו 'יום הפטירה', ומשום שכבר מליל שבת הסמוכה - מתחילה הֶאָרַת הנפטר להאיר, וכנ"ל.
* כשעולים לתורה מזכירים את נשמת הנפטר ומבקשים עליו רחמים. וטוב לעמוד בשעת עשיית ה"השכבה", כיון שבשעה שמזכירים את נשמת המת - נפשו יורדת למטה(!) ולכן קמים לכבודה. ומ"מ עדיף לעשות נוסח ההשכבה "המקוצר" מאשר הארוך!
* וטוב לנדב גם צדקה לזכותו של הנפטר, וזה מועיל לו יותר מאשר אמירת ה"השכבה"!
* ביום האזכרה עצמו יאמר קדיש, ואם יודע להיות 'שליח ציבור' - עדיף יותר שיעבור לפני התיבה, שדבר זה מועיל לנפטר יותר מאשר אמירת הקדיש!
* בליל יום הפטירה עושים לימוד ומביאים 'ברכות' כנהוג. ויש להקפיד להביא גם 'בשמים', כיון שכתב ה'בן איש חי' (בהקדמה לפרשת ואתחנן) שהנפטר נהנה מברכת הבשמים יותר מכל הברכות כולם! וכן ידליקו נר כל אותו היום משמן או שעווה, ובדיעבד אפשר גם בנר של חשמל.
* הולכים לבית הקברות ביום השנה, ואם הקבר נמצא בעיר אחרת או שאין אפשרות להגיע אליו - מ"מ ילך להשתטח לכה"פ על קברי הצדיקים אשר בעירו, ויבקש רחמים על הנפטר, ודבר זה מועיל ג"כ לעילוי נשמת הנפטר!
* וכתב בספר "יסוד ושורש העבודה" (בצוואה שבסוף הספר) ש"לימוד התורה ביום האזכרה - מועיל לנפטר יותר מכל הקדישים שבעולם(!!!) וגורם לו נחת רוח גדולה מאד"! ולכן ביום האזכרה יְמַעֵט בעסקיו, וירבה בלימוד התורה ואמירת המשניות, ויתפלל במנין כהוגן. [ובפרט שביום האזכרה - גם מזלם של הקרובים הוא יָרוּד, ואינו מאיר כ"כ יפה, ולכן יש למעט בו ככל האפשר מכל עסק שהוא.]

(עיקרי ההנהגות לוקטו מספר "יחווה דעת" חלק ה' סימן נ"ט, וחלק ו' סימן ס', עיין שם, ובמקורות).

ואולם עיקר העיקרים שצריך לזכור:

שכבוד הנפטר לא נמדד בְּ"זֵרי פרחים", ולא ב"מצבות שַׁיִּש" יפות, וגם לא בכל מיני "הילולות" וסעודות פאר שעורכים לכבודו!

ולמה? בגלל שאמנם בעולם שלנו דברים אלו נחשבים לכבוד וחשיבות, אבל כל זה הוא רק כאן למטה, בעולם השקר, אבל שָׁמָּה למעלה - זה כבר עולם האמת, ולא מקבלים שם שום דבר של שקר או חנופה! שמה בעולם האמת הנפטר לא מתרגש - לא מזרי פרחים,

וגם לא מכל מיני טקסים של "הַנְצָחָה" וכדומה! שמה דנים את הנפטר אך ורק לפי מושגי הכבוד האמיתיים, שהם רק תורה וצדקה ומצוות, וכפי שהפסוק אומר: "וְהָלַךְ לפניך צדקך"!

ולכן, הבא ונעשה 'נחת רוח' אמיתי לפי המושגים המקובלים שם אצל הנפטר בעולם האמת, וח"ו שלא נעשה צחוק מעצמנו, ונוסיף כבוד של הבל - שבעולם האמת זה מתפרש כצחוק ושקר! אלא נוסיף עוד תורה ועוד מעשים טובים, שהם אלו הדברים האמיתיים שמשמחים את הנפטר, ומועילים בשבילו אפילו יותר מכל הקדישים שבעולם, וכפי שלימד אותנו הרב לעיל!

ואשרי האדם שזוכה באמת לעשות לנפטר נחת רוח אמיתי למעלה בשמים!

"קָטַסְטְרוֹפָה" של רופא בכיר

מבית החולים: "כשיצמחו לי שערות בכף

היד - יהיו לך ילדים"...!!! ובסוף התברר:

יש אלוקים ו-ה-ו-א ה-ק-ו-ב-ע !!!

רוצים אתם לדעת מה כוחה של תפילה אחת שיוצאת מעומק לב נשבר ונדכא? שִׁמְעוּ על כך את סיפורו של הגר"ע יוסף שליט"א, סיפור מרעיש ומדהים! וזה תוכנו:

לפני כ - 30 שנה, היתה באה אלי אשה אחת מידי שבוע בשבוע, והיתה מבקשת ממני שנתפלל עליה שיהיו לה ילדים. וכל פעם היינו אומרים לה - "נתפלל, וה' יעזור"!

וכך היתה האשה מתגלגלת שנים רבות, עד שעברו כבר 14 שנה מנישואיה, ועדיין לא נפקדה. הפרופסור הגדול (שהיה מנהל המחלקה בבית החולים "שערי צדק") התייאש ממנה ואמר לה:

"אם יצמחו לי שערות בכף היד, יהיו לך ילדים... אין לך כבר יותר שום סיכוי, תשכחי מזה, ואל תנדנדי לנו יותר!

מילים קשות אלו נכנסו כחץ בתוך ליבה של האשה, ושברו אותה לגמרי, בבכי קורע לב, היא נכנסה ללשכתו של הרב עובדיה יוסף, וסיפרה לו את דברי אותו פרופסור, תוך כדי שהיא ממרמרת בבכי, עַל שֶׁמֵּעַתָּה אָבְדָה לה כל תקוה, הרופאים לא נותנים לה יותר שום סיכויים, ולא נשאר לה בעולמה אלא רק את האלוקים בשמים שהוא רק יכול להושיע אותה!

כשמוע הרב מילים אלו, התרגש כולו ואמר לה בבטחון: "מעכשיו מובטח אני שבעז"ה תראי ניסים ונפלאות, ועוד השנה תוושעי"!

ואכן כך באמת היה. שאחרי שנה ילדה האשה בן, ואחריו עוד ועוד, עד שהגיעה לכ - תשעה, עשרה ילדים...!

עברו עשרות שנים, ובינתיים - נפטר אותו פרופסור, וביום ה'פטירה' שלו, היו עולים כל אותם עשרת הילדים לקבר, ומתפללים לעילוי נשמתו של אותו פרופסור, ומודים לה'... אותו פרופסור, שהצהיר בפני האשה בביטחון מופרז: "אם יצמחו לי שערות בכף היד - יהיו לך ילדים" הילדים הללו הם שעולים על קברו, ומנפצים בפניו את כל המילים ה"גבוהות" שדיבר, ומוכיחים לו, שאכן יש אלוקים שולט בעולם, שהוא למעלה מכל הרופאים - והוא המחליט והקובע...!

את סיבת הישועה של אותה אשה, הסביר הרב:

כל אותם 14 שנה, אשה זו תלתה את תקוותה בתרופות וברופאים, והתעקשה להאמין בהם שבודאי יש בכוחם להושיעה, וכל תפילתה להקב"ה היתה כל הזמן רק בגדר - "לצאת ידי חובה"... כיון שתמיד היה לה עוד "כתובת" למי לפנות...

ואולם עכשיו, שגם הרופאים התייאשו ממנה, ושברו את ליבה - רק אז ניפתח ליבה של האשה, והיא הפילה את כל כולה אל תוך ידיו של הקב"ה, והתפילה שלה יצאה אז באמת מעומק קירות ליבה להקב"ה - שרק הוא נותר לה, ורק הוא יכול להושיע אותה! ולכן הייתי משוכנע, שתפילה כזאת שיוצאת מלב שבור והרוס - בודאי תיקרע את כל המחיצות בשמיים, וישועתה קרובה לבוא...!!!

אכן, 14 שנים תמימות - חיכה הקב"ה לאשה זו והמתין לה - לתפילה אחת שתצא באמת מעומק הלב...!

דברי התעוררות ליום הפטירה, מבעל הפלא יועץ ערך אבילות:

"ובכלל מצות אבלות הוא כי ימות לו מת שחיב להתאבל עליו, שישמר לקים דיני אבלות על מתכנתם, כמו שתקנו חז"ל, כמפרש בשלחן ערוך (יו"ד סי' שמב). ורבים מעמי הארץ לא ידעו להזהר מחמת חסרון ידיעה, ולומדים דברי תורה ונועלים סנדל של עור ומבקשים להסיח דעתם מן האבלות. ולו חכמו ישכילו, כי בזמן שמידת הדין מתוחה עליו צריך לזהר ביותר לקים כל דבר כתקונו ולקבל עליו דין שמים, ובכה יבכה שלשה ימים לבכי, יתאונן אדם חי גבר על חטאתיו, וכל שבעה ימים יתעסק בהספד לספר שבחי המת וכל אשר נמצא בו דבר טוב, וילמד בדיני אבלות או בדברים הרעים, באפן שלא יסיח דעתו מן האבלות, שהרי אסרו לשוח אפלו שיחת הילדים כדי שלא יסיח דעתו, וכאשר יקים דברי חכמים מבטח לו שלא יוסיף לדאבה עוד. וראוי לכל אדם כי מתרע בה מלתא, חס ושלום, שיבקש ספרי דיני אבלות. ואם אינו יודע בלשון הקדש,

יבקש ספרי לעז, כגון שלחן ערוך בלעז וספר "מעם לועז" פרשת ויחי וכדומה. וזה כל האדם, שיבקש לדעת את אשר יעשה כדת מה לעשות מפי סופרים או מפי ספרים, ולא יעבר על דעת קונו, ובזה יהיה השמחה במעונו:

ובפרט על אביו ואמו ראוי להראות אבלות יתרה כל שנים עשר חדש, ולא יכנס לשום שמחה ולשום סעדה, ולא ילך לבקר לשום אדם לא בשבתות ולא במועדים, ומתוך כך ירבה ללמד למנוחתם ולעלוי נשמתם, ולא ילך לטייל כלל, ולעולם יחשב: אולי הם בצער, ואיך אהיה אנכי בנחת. ולא יאמר אדם מה יתן ומה יוסיף בהתאבלותי עליהם, האם בזה אוכל להשיבם לא כן, אבי שהרי אמרו באגדה, הביאה הרמב"ן ז"ל בספר תורת האדם (דף כז ב), שאמר משה רבנו עליו השלום ליהושע, יהושע, לבש עלי שחורים ותתכסה שחורים והזהר בכבוד עלובה זו, עין שם. משמע שהוא כבוד לנשמה כל מה שמראין אבלות על פרידתה אבל יזא יעשה כמנהג איזה מקומות שלובשין בגדי חל בשבת, לא יעשה כן אפלו בשבת שבתוך השבעה, לפי דברי רב האר"י ז"ל אשר מפיו אנו חיים. יאחז צדיק דרכו דרך הקדש, כי כל דרכיו משפט ודבריו חיים". עכ"ל.

מה לוקח האדם עמו לקבר? - אכל בחייו 70 טון!! ולוקח עמו רק... 70 ק"ג?!

"שֶׁבִּשְׁעַת פְּטִירָתוֹ שֶׁל אָדָם אֵין מְלַוִּין לוֹ לְאָדָם לֹא כֶּסֶף וְלֹא זָהָב וְלֹא אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת, אֶלָּא תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בִּלְבָד, שֶׁנֶּאֱמַר, בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אוֹתָךְ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמוֹר עָלֶיךָ וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ, בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אֹתָךְ, בָּעוֹלָם הַזֶּה, בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמוֹר עָלֶיךָ, בַּקֶּבֶר, וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ, לָעוֹלָם הַבָּא, וְאוֹמֵר, לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת".

בשעת פטירתו של אדם לא מלווים אותו לא כסף ולא זהב וכו'. הפירוש בזה: אדם אוכל ושותה במשך השנה בערך טון אחד. אם יחיה מאה שנה אוכל בקירוב מאה טון אוכל. כשמסתלק לבית עולמו שוקל בקושי שמונים קילו. כלומר על אכילה ושתיה ושאר מעדנים בזבז סכום עתק. ואת העולם הזה עוזב כמעט ללא שווי. אם יפרקו את גוויתו על פי החומרים המרכיבים אותה: ברזל, סיד, יוד, אשלג, פחמן, חמצן, היה שווי הכל מסתכם בסכום זעום!! מה נשאר לו מכל הכמויות האדירות שאכל? פרנסה לתולעים! נמצא שלאחר פטירתו מן העולם לא מלווים אותו כלומר אינו שווה לא כסף ולא זהב!! והוא תזכורת לאותם אנשים ששטופים בתאוות הממון ומבלים ימיהם באיסוף ניירות צבעוניים [דולר אמריקאי ויורו], ועליהם אמר דוד המלך ע"ה את הפסוק "זכור אני מה חלד" רצונו לומר שישנם אנשים הדומים לחולדה, אוספים ומקבצים ממון ולבסוף משאירים הכל לבעל השני של נשותיהם: וכן אומר דוד המלך ע"ה (במזמור מט בתהילים

מזמור שאומרים אותו בבית האבל רח"ל) "הבוטחים על חילם וברוב עושרם יתהללו: ויקר פדיון נפשם וחדל לעולם: זה דרכם כסל למו ואחריהם בפיהם ירצו סלה: אל תירא כי יעשיר איש ירבה כבוד ביתו, כי לא במותו יקח הכל לא ירד אחריו כבודו: אדם ביקר ולא יבין נמשל כבהמות נדמו", והפירוש כאן אך למותר!

משל למה הדבר דומה? לאיש שנקרא ביום בהיר אל המלך, רעדה אחזתהו, על מה ולמה? בצר לו פנה אל ידידיו משכבר הימים, שני ידידים טובים היו לו והשלישי קצת פחות. הלך אל הראשון ואמר לו בוא ותמליץ עליי לפני המלך. נשמט ממנו חבירו בתואנה שפוחד הוא מהמלכות בגלל העלמות מס שנחשד בהם. אבל זאת אעשה, אלווה אותך עד שער הארמון. הלך האיש בפחי נפש אל ידידו השני עוז אהבתו, וגם הוא נשמט ממנו בתואנה שכבר כמה שנים נפקד הוא מצבא המלך וחושש פן יבולע לו. אך זאת אעשה שאלווה אותך עד דלת הלישכה של המלך, אבל אל הקודש פנימה לא אכנס. בצר לו הלך האיש לחבר השלישי, שכאמור לא היו ביחסים הדוקים ואמר לו בוא איתי אל המלך, אמר לו האיש הסר דאגה מלבך, אנוכי אבוא אל הקודש פנימה ואמליץ בעדך ובעזרת ה' יתברך תצא זכאי מלפני המלך.

הנמשל הוא: שיש לאדם שלושה ידידים, שניים אהובים עליו, הכסף והבנים ואילו השלישי הם התורה והמצוות שלא יחס להם חשיבות מרבית בחייו. שלושה אלו נרמזים במשנה במה מדליקין (מס' שבת פרק ב') עישרתן? עירבתן? הדליקו את הנר! עישרתם כנגד עושרו כספו וזהבו. עירבתן - כנגד בניו שהם הערבים שלו. הדליקו את הנר - כנגד תורה ומצוות שנקראו נר שנאמר "כי נר מצווה ותורה אור". אומרים חז"ל: אדם חושב שכספו וזהבו זה הביטחון שלו, זה מה שיציל אותו ביום פקודה, בא שלמה המלך ע"ה ואומר "לא יועיל הון ביום עברה" ובא דוד המלך ע"ה ואומר "כי לא במותו יקח הכל לא ירד אחריו כבודו". ביום בו הקב"ה כועס על הנשמה.

יש אחד שסומך על בניו ובנותיו שהם יצילו אותו ביום מותו. אך גם כאן נכזבה תוחלתו. באים בניו ובנותיו עד פתח הקבר ואמרים לו לך תנוח על משכבך ותעמוד לקץ הימין! ואילו אותן מצוות ומעשים טובים שסיגל אדם לעצמו בחיים חיותו ולא ייחס להם חשיבות כל כך דווקא הם מלווים לו לאדם ביום פקודה. אותן צדקות שעשה בחייו הם שפותחות לפניו שערים לאחר מאה ועשרים שנה שנאמר "והלך לפניך צדקך וכבוד ה' יאספך" (ישעיה נח, ח). דווקא אותם אמנים ואמן יהא שמיה רבה שענה בימי חייו הם שיפתחו לפניו שערים שנאמר" פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים" אל תקרי שומר אמונים אלא שאומרים אמן.

תיאורים נוראים על סדר פטירת האדם

(מהזוהר הקדוש פרשת בראשית ויחי דף קי"ח:)

"בְּשַׁעְתָּא דְּדִינָא דְבַר נָשׁ יִתְעַר, שָׁארֵי וְקָרֵי לֵיהּ, וְלֵית דְּיָדַע לֵיהּ, בַּר הַהוּא בַּר נָשׁ דְּשָׁכִיב. דְּתָנְינָן, בְּשַׁעְתָּא דְּבַר נָשׁ שָׁכִיב, וְדִינָא שַׁרְיָא עֲלֵיהּ לְנַפָּקָא מֵהַאי עַלְמָא, אִתּוֹסַף רוּחָא עִלָּאָה בֵּיהּ, מַה דְּלָא הֲוָה בְּיוֹמוֹי. וְכֵיוָן דְּשַׁרְיָא עֲלוֹי וְאִתְדַּבַּק בֵּיהּ, חָמֵי מַה דְּלָא זָכָה בְּיוֹמוֹי, מִשּׁוּם דְּאִתּוֹסַף בֵּיהּ הַהוּא רוּחָא. וְכַד אִתּוֹסַף בֵּיהּ וְחָמָא, כְּדֵין נָפִיק מֵהַאי עַלְמָא, הֲדָא הוּא דִכְתִיב, (תהלים קד) תּוֹסֵף רוּחָם יִגְוָעוּן וְאֶל עֲפָרָם יְשׁוּבוּן. כְּדֵין כְּתִיב, (שמות לג) כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי, בְּחַיֵּיהוֹן לָא זָכָאן, בְּמִיתָתְהוֹן זָכָאן".

[פירוש הזוהר: בְּשָׁעָה שֶׁדִּין הָאָדָם מִתְעוֹרֵר, מַתְחִיל וְקוֹרֵא לוֹ, וְאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בָּזֶה, פֵּרֵט לְאוֹתוֹ אִישׁ שֶׁשּׁוֹכֵב. שֶׁשָּׁנִינוּ, בְּשָׁעָה שֶׁהָאִישׁ שׁוֹכֵב וְהַדִּין שָׁרוּי עָלָיו לְהוֹצִיא מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, מִתּוֹסֶפֶת בּוֹ רוּחַ עֶלְיוֹנָה מַה שֶּׁלֹּא הָיָה בְּיָמָיו, וְכֵיוָן שֶׁשּׁוֹרָה עָלָיו וְנִדְבֶּקֶת בּוֹ, רוֹאֶה מַה שֶּׁלֹּא זָכָה בְּיָמָיו, מִשּׁוּם שֶׁהִתּוֹסְפָה בּוֹ אוֹתָהּ הָרוּחַ. וּכְשֶׁמִּתּוֹסֶפֶת בּוֹ וְרוֹאֶה, אָז יוֹצֵא מֵהָעוֹלָם הַזֶּה. זֶהוּ שֶׁכָּתוּב (שם) תּוֹסֵף רוּחָם יִגְוָעוּן וְאֶל עֲפָרָם יְשׁוּבוּן. אָז כָּתוּב (שמות לג) כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי. בְּחַיֵּיהֶם לֹא זוֹכִים, בְּמִיתָתָם זוֹכִים].

"תָּאנָא, בְּשַׁעְתָּא דְּבַר נָשׁ מִית, אִתְיְהִיב לֵיהּ רְשׁוּתָא לְמֶחֱמֵי, וְחָמֵי גַּבֵּיהּ קְרִיבוֹי וְחַבְרוֹי מֵהַהוּא עָלְמָא, וְאִשְׁתְּמוֹדַע לְהוּ. וְכֻלְּהוּ גְּלִיפִין בְּדִיוּקְנֵיהוֹן כְּמָה דְּהֲווּ בְּהַאי עָלְמָא. אִי זַכָּאָה הַהוּא בַּר נָשׁ, כֻּלְּהוּ חָדָאן קַמֵּיהּ, וּמַקְדְּמֵי לֵיהּ שְׁלָם".

[פירוש הזוהר: לְמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם מֵת, נִתְּנָה לוֹ רְשׁוּת לִרְאוֹת, וְרוֹאֶה אֲצִלּוֹ קְרוֹבָיו וַחֲבֵרָיו מֵאוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְנוֹדָע לָהֶם, וְכֻלָּם חֲקוּקִים בִּדְמְיוֹתֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁהָיוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה. אִם צַדִּיק אוֹתוֹ הָאִישׁ, כֻּלָּם שְׂמֵחִים לְפָנָיו וּמַקְדִּימִים לוֹ שָׁלוֹם].

"וְאִי זַכָּאָה לָא הֲוֵי, לָא אִשְׁתְּמוֹדְעָן גַּבֵּיהּ, בַּר מֵאִינּוּן חַיְיבַיָּא, דְּטָרְדִין לוֹן בְּכָל יוֹמָא בַּגֵּיהִנֹּם. וְכֻלְּהוּ עֲצִיבִין, וּפָתְחִין בְּווּי וּמְסַיְּימִין בְּווּי. וְסָלִיק עֵינוֹי, וְחָמָא לוֹן כְּטִיסָא דְּמִסְתַּלְּקָא מִן נוּרָא, אוּף הָכִי, הוּא פָּתַח, וַוי".

[פירוש הזוהר: וְאִם אֵינוֹ צַדִּיק, לֹא נוֹדָעִים אֵלָיו. פֵּרֵט לְאוֹתָם הָרְשָׁעִים שֶׁטּוֹרְדִים אוֹתָם בְּכָל יוֹם בַּגֵּיהִנֹּם, וְכֻלָּם עֲצוּבִים וּפוֹתְחִים בְּוַי וּמְסַיְּמִים בְּוַי, וּמֵרִים עֵינָיו וְרוֹאֶה אוֹתָם כְּמוֹ גֵּץ שֶׁעוֹלֶה מֵהָאֵשׁ. אַף כָּךְ הוּא פּוֹתֵחַ וַי].

"תַּנְיָא, בְּשַׁעְתָּא דְּנָפַק נִשְׁמָתֵיהּ דְּבַר נָשׁ, אָזְלִין כֻּלְּהוּ קְרִיבוֹי וְחַבְרוֹי דְּהַהוּא עָלְמָא עִם נִשְׁמָתֵיהּ, וּמַחְזְיָין לֵיהּ אַתְרָא דְּעִדּוּנָא, וְאַתְרָא דְּעוֹנְשָׁא. אִי זַכָּאָה הֲוֵי, חָמֵי דּוּכְתֵּיהּ, וְסָלִיק וְיָתִיב, וְאִתְעֲדַן בְּעִדּוּנָא עִלָּאָה דְּהַהוּא עָלְמָא. וְאִי לָא הֲוֵי זַכָּאָה, אִשְׁתְּאַרַת הַהִיא נִשְׁמָתָא בְּהַאי עָלְמָא, עַד דְּאָטְמִיר גּוּפָא בְּאַרְעָא. כֵּיוָן דְּאָטְמַר, כַּמָּה גַּרְדִּינִין דְּנְמוּסִין אַחֲדָן בֵּיהּ, עַד דְּמָטָא לְדוּמָ"ה, וְעָאלִין לֵיהּ בְּמָדוֹרוֹי דְּגֵיהִנֹּם".

[פירוש הזוהר: לָמַדְנוּ, בְּשָׁעָה שֶׁיּוֹצֵאת נִשְׁמַת הָאָדָם, הוֹלְכִים כָּל קְרוֹבָיו וַחֲבֵרָיו שֶׁבְּאוֹתוֹ עוֹלָם עִם נִשְׁמָתוֹ, וּמַרְאִים לוֹ מָקוֹם הָעִדּוּן וּמָקוֹם הָעֹנֶשׁ. אִם הוּא צַדִּיק, רוֹאֶה אֶת מְקוֹמוֹ, וְעוֹלֶה וְיוֹשֵׁב וּמִתְעַדֵּן בְּעִדּוּן עֶלְיוֹן שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם. וְאִם אֵינוֹ צַדִּיק, נִשְׁאֶרֶת אוֹתָהּ נְשָׁמָה בָּעוֹלָם הַזֶּה עַד שֶׁנִּטְמָן הַגּוּף בַּקֶּרְקַע. כֵּיוָן שֶׁנִּטְמָן, כַּמָּה שׁוֹמְרֵי הַחֻקִּים אוֹחֲזִים בּוֹ עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְדוּמָ"ה, וּמַכְנִיסִים אוֹתוֹ בַּמְּדוֹר שֶׁלּוֹ שֶׁל הַגֵּיהִנֹּם].

"אָמַר רִבִּי יְהוּדָה, כָּל ז' יוֹמִין, נִשְׁמָתָא אָזְלָא מִבֵּיתֵיהּ לְקִבְרֵיהּ, וּמִקִּבְרֵיהּ לְבֵיתֵיהּ, וְאִתְאַבְּלַת עֲלוֹי (דף ריט ע"א) דְּגוּפָא. דִּכְתִיב, (איוב יד) אַךְ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכְאָב וְנַפְשׁוֹ עָלָיו תֶּאֱבָל. אָזְלָא וְיָתְבָא בְּבֵיתֵיהּ, חָמֵי לְכֻלְּהוּ עֲצִיבִין וּמִתְאַבְּלָא".

[פירוש הזוהר: אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים הַנְּשָׁמָה הוֹלֶכֶת מֵהַבַּיִת לְקִבְרוֹ וּמִקִּבְרוֹ לַבַּיִת, וּמִתְאַבֶּלֶת עָלָיו עַל הַגּוּף, שֶׁכָּתוּב (איוב יד) אַךְ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכְאָב וְנַפְשׁוֹ עָלָיו תֶּאֱבָל. הוֹלֶכֶת וְיוֹשֶׁבֶת בְּבֵיתוֹ, וְרוֹאָה אֶת כֻּלָּם עֲצוּבִים וַאֲבֵלִים].

"תָּנָא, בְּתַר ז' יוֹמִין, גּוּפָא הֲוֵי כְּמָה דְּהֲוָה, וְנִשְׁמָתֵיהּ עָאלַת לְדוּכְתָּא, עָאלַת לְמֶעְרְתָּא דְכַפֵּלְתָּא, חֲמַאת מַה דְּחַמַּאת, וְעָאלַת לְאַתַר דְּעָאלַת, עַד דְּמָטַת לְגַן עֵדֶן, וְעַרְעָת לִכְרוּבִים, וְשָׁנַן דְּחַרְבָּא דִּי בְּגַן עֵדֶן דִּלְתַתָּא. אִי זַכָּאָה הוּא דְּתִיעוּל, עָאלַת".

[פירוש הזוהר: לָמַדְנוּ, אַחַר שִׁבְעָה יָמִים הַגּוּף נִהְיָה כְּמוֹ שֶׁהָיָה, וְנִשְׁמָתוֹ עוֹלָה לִמְקוֹמָהּ. נִכְנֶסֶת לִמְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה, רוֹאָה מַה שֶּׁרוֹאָה, וְנִכְנֶסֶת לְמָקוֹם שֶׁנִּכְנֶסֶת, עַד שֶׁמַּגִּיעָה לְגַן עֵדֶן, וּפוֹגֶשֶׁת אֶת הַכְּרוּבִים וּשְׁנִינוּת הַחֶרֶב שֶׁבְּגַן עֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה. אִם צַדִּיק הוּא שֶׁתִּכָּנֵס, נִכְנֶסֶת].

"תָּאנָא, אַרְבַּע סַמְכִין זְמִינִין, וְחַד דְּיוּקְנָא דְגוּפָא בְּיַדַּיְיהוּ, (שמות ר"י ע"א) מִתְלַבְּשָׁא בֵּיהּ בְּחֶדְוָותָא וְיָתְבַת בְּהַהוּא מָדוֹרָא דְּגַן עֵדֶן דִּלְתַתָּא, עַד זִמְנָא דְאִתְגְּזַר עָלָהּ. לְבָתַר כְּרוֹזָא קָרֵי".

[פירוש הזוהר: שְׁנֵינוּ, אַרְבָּעָה עַמּוּדִים זְמִינִים, וּדְמוּת אַחַת שֶׁל הַגּוּף בִּידֵיהֶם, מִתְלַבֶּשֶׁת בּוֹ בְּחֶדְוָה וְיוֹשֶׁבֶת בְּאוֹתוֹ מָדוֹר שֶׁל גַּן עֵדֶן שֶׁלְּמַטָּה עַד זְמַן שֶׁנִּגְזָר עָלֶיהָ, אַחַר כָּךְ הַכְּרוֹז קוֹרֵא].

"וְעַמּוּדָא דִתְתַּל גְּוָונֵי אִזְדַּמַּן, וְהַהוּא עַמּוּדָא אִתְקְרֵי, מְכוֹן הַר צִיּוֹן דִּכְתִיב, (ישעיה ד) וּבָרָא ה' עַל מְכוֹן הַר צִיּוֹן וְעַל מִקְרָאֶיהָ עָנָן יוֹמָם וְעָשָׁן וְגוֹ'. סָלְקָא בְּהַהוּא עַמּוּדָא לְפִתְחָא דְצַדֶּק, דְּצִיּוֹן וּירוּשָׁלַם בֵּיהּ".

[פירוש הזוהר: וְעַמּוּד שֶׁל שִׁלְשָׁה גְּוָונִים מִזְדַּמֵּן, וְאוֹתוֹ הָעַמּוּד נִקְרָא מְכוֹן הַר צִיּוֹן, שֶׁכָּתוּב (ישעיה ד) וּבָרָא ה' עַל כָּל מְכוֹן הַר צִיּוֹן וְעַל מִקְרָאֶהָ עָנָן יוֹמָם וְעָשָׁן וְגוֹ'. עוֹלֶה בְּאוֹתוֹ הָעַמּוּד לְפֶתַח שֶׁל צֶדֶק שֶׁצִּיּוֹן וּירוּשָׁלַיִם בּוֹ].

"אִי זָכֵי לְסַלְקָא יַתִּיר, טַב חוּלָקֵיהּ וְעַדְבֵיהּ, לְאִתְדַּבְקָא בְּגוֹ גוּפָא דְמַלְכָּא. וְאִי לָא זָכֵי לְסַלְקָא יַתִּיר, כְּתִיב, (ישעיה ד) וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם קָדוֹשׁ יֵאָמֶר לוֹ. וְאִי זָכֵי לְסַלְקָא יַתִּיר, זַכָּאָה הוּא. דְּזָכֵי לִיקָרָא דְמַלְכָּא, וּלְאִתְעַדְּנָא בְּעִדּוּנָא עִלָּאָה, דְּלְעֵילָּא מֵאֲתַר דְּאִקְרֵי שָׁמַיִם. דִּכְתִיב, (ישעיה נח) אָז תִּתְעַנַּג עַל ה', עַל ה' דַּיְיקָא. זַכָּאָה חוּלָקֵיהּ דְּמַאן דְּזָכֵי לְחֶסֶד דָּא, דִּכְתִיב, (תהלים קח) כִּי גָדוֹל מֵעַל שָׁמַיִם חַסְדֶּךָ".

[פירוש הזוהר: אִם זָכָה לַעֲלוֹת יוֹתֵר - טוֹב חֶלְקוֹ וְגוֹרָלוֹ לְהִדָּבֵק בְּתוֹךְ הַגּוּף שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וְאִם לֹא זוֹכֶה לַעֲלוֹת יוֹתֵר - כָּתוּב (שם) וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם לָם קָדוֹשׁ יֵאָמֶר לוֹ. וְאִם זָכָה לַעֲלוֹת יוֹתֵר - צַדִּיק הוּא, שֶׁזּוֹכֶה לַכָּבוֹד שֶׁל הַמֶּלֶךְ וּלְהִתְעַדֵּן בְּעִדּוּן עֶלְיוֹן שֶׁלְּמַעְלָה מִמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, שֶׁכָּתוּב (שם נח) אָז תִּתְעַנַּג עַל ה'. עַל ה' דַּוְקָא. אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל מִי שֶׁזּוֹכֶה לַחֶסֶד הַזֶּה, שֶׁכָּתוּב (תהלים קח) כִּי גָדֵל מֵעַל שָׁמַיִם חַסְדֶּךָ].

"וְכִי עַל הַשָּׁמַיִם הוּא, וְהָא כְּתִיב, (תהלים נז) כִּי גָדוֹל עַד שָׁמַיִם חַסְדֶּךָ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי, אִית חֶסֶד, וְאִית חֶסֶד. חֶסֶד עִלָּאָה, וְחֶסֶד תַּתָּאָה. חֶסֶד עִלָּאָה מֵעַל שָׁמַיִם הוּא. חֶסֶד תַּתָּאָה, הוּא דִּכְתִיב, (ישעיה נה) חַסְדֵי דָוִד הַנֶּאֱמָנִים, וּבְהַנֵּי כְּתִיב עַד שָׁמַיִם".

[פירוש הזוהר: וְכִי עַל הַשָּׁמַיִם הוּא, וַהֲרֵי כָּתוּב (שם נז) כִּי גָדֹל עַד שָׁמַיִם חַסְדֶּךָ? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, יֵשׁ חֶסֶד וְיֵשׁ חֶסֶד, חֶסֶד עֶלְיוֹן וְחֶסֶד תַּחְתּוֹן. חֶסֶד עֶלְיוֹן הוּא מֵעַל הַשָּׁמַיִם, וְחֶסֶד תַּחְתּוֹן הוּא שֶׁכָּתוּב (ישעיה נה) חַסְדֵי דָוִד הַנֶּאֱמָנִים, וּבְאֵלֶּה כָּתוּב עַד שָׁמַיִם].

זוהר ויחי דף רכ"ו:

"אָמַר לֵיהּ, שַׁפִּיר קָאֲמַרְתְּ, אֲבָל מִלָּה סְתִימָא אִיהוּ יַתִּיר, וּבְנֵי עַלְמָא לָא יָדְעִין, וְלָא מִסְתַּכְּלָן, דְּהָא בְּשַׁעְתָּא דְּבַר נָשׁ נָפִיק מֵעַלְמָא. נַפְשָׁא דִּילֵיהּ טְמִירָא עִמֵּיהּ, וְעַד לָא נָפְקַת, עֵינוֹי דְּבַר נָשׁ חָמוּ מַה דְּחָמוּ, כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא דִּכְתִיב, (שמות לג) כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי. בְּחַיֵּיהוֹן לָא חָמָאן, אֲבָל בְּמִיתָתְהוֹן חָמָאן".

[פירוש הזוהר: אָמַר לוֹ, יָפֶה אָמַרְתָּ, אֲבָל דָּבָר נִסְתָּר יוֹתֵר הוּא, וּבְנֵי הָעוֹלָם לֹא יוֹדְעִים וְלֹא מִסְתַּכְּלִים, שֶׁהֲרֵי בְּשָׁעָה שֶׁבֶּן אָדָם יוֹצֵא מֵהָעוֹלָם, נַפְשׁוֹ נִסְתֶּרֶת עִמּוֹ, וְעַד שֶׁלֹּא יוֹצֵאת, עֵינֵי הָאָדָם רוֹאוֹת מַה שֶּׁרוֹאוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ (שמות לג) כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי - בְּחַיֵּיהֶם לֹא רוֹאִים, אֲבָל בְּמִיתָתָם רוֹאִים].

"וְעֵינוֹי פְּקִיחָן מַהַהוּא חֵיזוּ דְּחָמָא, וְאִינוּן דְּקָיְימִין עֲלֵיהּ, בָּעָא לְשַׁוָּאָה יָדָא עַל עֵינוֹי, וּלְאַסְתָּמָא עֵינוֹי, בְּגִין הַהוּא דְּאוֹלִיפְנָא בְּרָזָא דְּנִמּוּסֵי עִלָּמָא. דִּבְשַׁעְתָּא דְּאִשְׁתָּאֲרוּ עֵינוֹי פְּקִיחָן, מַהַהוּא חֵיזוּ יַקִּירָא דְּחָמָא. אִי זָכֵי לְבַר, בְּרָא קָדִים לְשַׁוָּאָה יָדֵיהּ עַל עֵינוֹי וּלְאַסְתָּמָא לוֹן, כְּמָה דִּכְתִיב וְיוֹסֵף יָשִׁית יָדוֹ עַל עֵינֶיךָ. בְּגִין דְּהָא חֵיזוּ אָחֳרָא דְּלָא קַדִּישָׁא אִזְדַּמְנַת לְקָבְלֵיהּ, וְעֵינָא דְּחָמָא הַשְׁתָּא חֵיזוּ קַדִּישָׁא עִלָּאָה, לָא יִסְתַּכַּל בְּחֵיזוּ אָחֳרָא".

[פירוש הזוהר: וְעֵינָיו פְּקוּחוֹת מֵאוֹתוֹ מַרְאֶה שֶׁרָאָה, וְאוֹתָם שֶׁעוֹמְדִים עָלָיו צְרִיכִים לָשִׂים יָד עַל עֵינָיו וְלִסְגֹּר אוֹתָם, מִשּׁוּם מַה שֶׁלָּמְדְנוּ בְּסוֹד נִימוּסֵי הָעוֹלָם, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁעֵינָיו נִשְׁאָרוֹת פְּקוּחוֹת מֵאוֹתוֹ מַרְאֶה נִכְבָּד שֶׁרָאָה - אִם זָכָה לְבֵן, הַבֵּן מַקְדִּים לָשִׂים יָדוֹ עַל עֵינָיו וְלִסְגֹּר אוֹתָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְיוֹסֵף יָשִׁית יָדוֹ עַל עֵינֶיךָ. מִשּׁוּם שֶׁהֲרֵי מַרְאֶה אַחֵר לֹא קָדוֹשׁ מִזֶּה כְּנֶגְדּוֹ, וְהָעַיִן שָׁרָאֲתָה כְּעֵת מַרְאֶה קָדוֹשׁ עֶלְיוֹן, לֹא תִסְתַּכֵּל בְּמַרְאֶה אַחֵר].

"וְעוֹד, דְּהַהוּא נֶפֶשׁ סְמִיכַת לְקֶבְלֵיהּ בְּבֵיתָא, וְאִי אִשְׁתְּאַר עֵינָא פְּקִיחָא, וְהַהוּא חֵיזוּ אָחֳרָא יִשְׁרֵי עַל עֵינוֹי, בְּכָל מָה דְּאִסְתַּכַּל אִתְלַטְיָא, וְלָאו יְקָרָא דְּעֵינָא הוּא, וְכָל שֶׁכֵּן מַקְרִיבוֹי, וְכָל שֶׁכֵּן מִן מִיתָא, דְּלָאו יְקָרָא דִּילֵיהּ לְאִסְתַּכָּלָא בַּמָּה דְּלָא אִצְטְרִיךְ, וּלְאַשְׁרָיָא עַל עֵינוֹי מִלָּה אָחֳרָא. לְבָתַר אִתְכַּסְיָא בְּעַפְרָא, וְהָא אִתְעֲרוּ חַבְרַיָּא עַל דִּינָא דְקִבְרָא מַהוּ. וְיֵקָרָא הוּא, דְּיִסְתִּים עֵינָא מִן כֹּלָּא, עַל יְדָא דִבְרֵיהּ דְּשָׁבַק בְּעַלְמָא".

[פירוש הזוהר: וְעוֹד, שֶׁאוֹתָהּ נֶפֶשׁ סְמוּכָה כְּנֶגְדּוֹ בַּבַּיִת, וְאִם הָעַיִן נִשְׁאֶרֶת פְּקוּחָה וְאוֹתוֹ מַרְאֶה אַחֵר יִשְׁרֶה עַל עֵינָיו - בְּכָל מַה שֶׁמִּסְתַּכֵּל מִתְקַלְקֵל, וְאֵין זֶה כְּבוֹד הָעַיִן, וְכָל שֶׁכֵּן מְקָרוֹבָיו, וְכָל שֶׁכֵּן מִן הַמֵּת, שֶׁאֵין כְּבוֹדוֹ לְהִסְתַּכֵּל בְּמַה שֶׁלֹּא צָרִיךְ וּלְהַשְׁרוֹת עַל עֵינָיו דָּבָר אַחֵר. לְאַחַר כָּךְ מִתְכַּסֶּה בֶּעָפָר, וַהֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ הַחֲבֵרִים עַל דִּין הַקֶּבֶר מַהוּ, וְכָבוֹד הוּא שֶׁיִּסְתֹּם הָעַיִן מֵהַכֹּל עַל יְדֵי בְנוֹ שֶׁהִשְׁאִיר בָּעוֹלָם].

"תָּא חֲזֵי, כָּל שִׁבְעָה יוֹמִין, נַפְשָׁא אָזְלָא מִבֵּיתָא לְקִבְרָא, וּמִקִּבְרָא לְבֵיתָא, וְאִתְאַבְּלַת עֲלֵיהּ, וּתְלַת זִמְנִין בְּיוֹמָא, אִתְדְּנוּ כְּחָדָא נַפְשָׁא וְגוּפָא, וְלֵית מַאן דְּיָדַע בְּעַלְמָא, וְיַשְׁגַּח לְאַתְעָרָא לִבָּא"!

[פירוש הזוהר: בֹּא רְאֵה, כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים, הַנֶּפֶשׁ הוֹלֶכֶת מֵהַבַּיִת לַקֶּבֶר, וּמֵהַקֶּבֶר לַבַּיִת, וּמִתְאַבֶּלֶת עָלָיו, וְשָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּיּוֹם נִדּוֹנִים כְּאֶחָד הַנֶּפֶשׁ וְהַגּוּף, וְאֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בָּעוֹלָם וְיַשְׁגִּיחַ לְעוֹרֵר אֶת הַלֵּב!].

זוהר ויחי דף רכו ע"ב

"לְבָתַר, גּוּפָא אִתְטְרִיד, וְנַפְשָׁא אָזְלָא וְאִסְתַּחְיָא (דף רכו ע"ב) בַּגֵּיהִנֹּם, וְנָפְקָא וְשָׁטָא בְּעַלְמָא, וּמְבַקְּרָא לְקִבְרֵיהּ, עַד דְּמִתְלַבְּשָׁא בְּמָה דְּאִתְלַבְּשָׁא".

[פירוש הזוהר: אַחַר כָּךְ הַגּוּף נִטְרָד, וְהַנֶּפֶשׁ הוֹלֶכֶת וּמִתְרַחֶצֶת בַּגֵּיהִנֹּם, וְיוֹצֵאת וּמְשׁוֹטֶטֶת בָּעוֹלָם וּמְבַקֶּרֶת אֶת קִבְרוֹ, עַד שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת בְּמַה שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת].

"לְבָתַר תְּרֵיסַר יַרְחֵי, נְיָיחִין כֹּלָּא. גּוּפָא שָׁבִיק (שכיך) בְּעַפְרָא. נַפְשָׁא אִתְצְרִיר וְאִתְנְהִיר בְּרוּחָא, בְּמָאנָא דְּאִתְלַבַּשׁ. רוּחָא אִתְעַנַּג בְּגִנְתָא דְעֵדֶן. נְשָׁמְתָא סָלְקָא לְצְרוֹרָא דְעִנּוּגָא דְּכָל עִנּוּגִין. וְכֹלָּא אִתְקַשַּׁר דָּא בְּדָא לְזִמְנִין יְדִיעָן".

[פירוש הזוהר: אַחַר שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ כֻּלָּם נָחִים. הַגּוּף נִשְׁאָר [נח] בֶּעָפָר. הַנֶּפֶשׁ נִצְרֶרֶת וּמְאִירָה בָּרוּחַ, בַּמַּלְבּוּשׁ שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת. הָרוּחַ מִתְעַנֶּגֶת בְּגַן עֵדֶן, וְהַנְּשָׁמָה עוֹלָה לִצְרוֹר שֶׁל עֹנֶג כָּל הָעִנּוּגִים, וְהַכֹּל נִקְשָׁר זֶה בָּזֶה לִזְמַנִּים יְדוּעִים].

"תָּא חֲזֵי, וַוי לוֹן לִבְנֵי נָשָׁא, דְּלָא מִסְתַּכְּלִין וְלָא יָדְעִין וְלָא אִשְׁתְּמוֹדָעָן, עַל מַה קָיְימֵי, וְיִתְנְשֵׁי מִנַּיְיהוּ לְמֶעְבַּד פִּקּוּדֵי אוֹרַיְיתָא. דְּאִית פִּקּוּדֵי אוֹרַיְיתָא דְּעָבְדֵי לְבוּשׁ יְקָר לְעֵילָא. וְאִית פִּקּוּדֵי אוֹרַיְיתָא דְּעָבְדֵי לְבוּשׁ יְקָר לְתַתָּא. וְאִית פִּקּוּדֵי אוֹרַיְיתָא דְּעָבְדֵי לְבוּשֵׁי יְקָר לְהַאי עַלְמָא. וְכוֹלָּא אִצְטְרִיכָן לֵיהּ לְבַר נָשׁ, וּמָן יוֹמוֹי מַמָּשׁ, כֵּלְהוּ מִתְתַּקְנָן, כְּמָה דְּאוֹקִימְנָא".

[פירוש הזוהר: בֹּא רְאֵה, אוֹי לָהֶם לִבְנֵי אָדָם שֶׁלֹּא מִסְתַּכְּלִים וְלֹא יוֹדְעִים וְלֹא מוּדָעִים עַל מָה עוֹמְדִים, וְנִשְׁכָּח מֵהֶם לַעֲשׂוֹת מִצְוֹות הַתּוֹרָה. שֵׁשׁ מִצְוֹות תּוֹרָה שֶׁעוֹשׂוֹת לְבוּשׁ נָכְבָּד לְמַעְלָה, וְיֵשׁ מִצְוֹות תּוֹרָה שֶׁעוֹשׂוֹת לְבוּשׁ נָכְבָּד לְמַטָּה, וְיֵשׁ מִצְוֹות תּוֹרָה שֶׁעוֹשׂוֹת לְבוּשׁ נָכְבָּד לָעוֹלָם הַזֶּה, וְהַכֹּל צָרִיךְ לוֹ לָאָדָם, וּמִיָּמָיו מַמָּשׁ כֻּלָּם נִתְקָנִים, כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ].

"רִבִּי יְהוּדָה סָבָא, אִתְרַגִּישׁ בְּדַעְתֵּיהּ יוֹמָא חַד, וְאַחֲזוּ לֵיהּ בְּחֶלְמֵיהּ, חַד דְּיוּקְנָא מִנְּהוֹרָא דִּילֵיהּ, דְּאִזְדַּהַר לְאַרְבַּע סִטְרִין, אָמַר לֵיהּ, מַאי הַאי. אָמַר לֵיהּ, לְבוּשָׁא דִּילָךְ הוּא, לְדִיוּרָא דְּהָכָא, וּמֵהַהוּא יוֹמָא הֲוָה חָדֵי".

[פירוש הזוהר: רַבִּי יְהוּדָה הַזָּקֵן הִתְרַגֵּשׁ בְּדַעְתּוֹ יוֹם אֶחָד, וְהֶרְאוּ לוֹ בַּחֲלוֹמוֹ דְּמוּת אַחַת מֵאוֹר שֶׁלּוֹ, חֲזָקָה, שֶׁזּוֹהֶרֶת לְאַרְבָּעָה צְדָדִים. אָמַר לָהֶם, מַה זֶּה? אָמְרוּ לוֹ, לְבוּשׁ שֶׁלְּךָ לַמָּדוֹר הַזֶּה, וּמֵאוֹתוֹ הַיּוֹם הָיָה שָׂמֵחַ].

מה הנשמה עושה לאחר הפטירה?
(מהגמרא שבת דף קנ"ב.)

"כִּי הוֹלֵךְ הָאָדָם אֶל בֵּית עוֹלָמוֹ" (קהלת יב). אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מְלַמֵּד שֶׁכָּל צַדִּיק וְצַדִּיק, (עושים) [נוֹתְנִים] לוֹ מָדוֹר לְפִי כְּבוֹדוֹ. מָשָׁל לְמֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם שֶׁנִּכְנָס הוּא וַעֲבָדָיו לְעִיר, כְּשֶׁהֵם נִכְנָסִין - כּוּלָּם בְּשַׁעַר אֶחָד נִכְנָסִין. כְּשֶׁהֵן לָנִין - כָּל אֶחָד וְאֶחָד נוֹתְנִין לוֹ מָדוֹר לְפִי כְּבוֹדוֹ. וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, מַאי דִּכְתִיב, (שם יא) "כִּי הַיַּלְדוּת וְהַשַּׁחְרוּת הָבֶל", דְּבָרִים שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה בְּיַלְדוּתוֹ, מַשְׁחִירִים פָּנָיו לְעֵת זִקְנָתוֹ. וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, קָשָׁה רְמָה לַמֵּת כְּמַחַט בִּבְשַׂר הַחַי, שֶׁנֶּאֱמַר, (איוב יד) "אַךְ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכְאָב".

אָמַר רַב חִסְדָּא, נַפְשׁוֹ שֶׁל אָדָם מִתְאַבֶּלֶת עָלָיו כָּל *שִׁבְעָה*, שֶׁנֶּאֱמַר, (שם) "וְנַפְשׁוֹ עָלָיו תֶּאֱבָל". [וּכְתִיב, (בראשית נ) "וַיַּעַשׂ לְאָבִיו אֵבֶל שִׁבְעַת יָמִים"]. אָמַר רַב יְהוּדָה, מֵת שֶׁאֵין לוֹ מְנַחֲמִין, הוֹלְכִים עֲשָׂרָה בְנֵי אָדָם, וְיוֹשְׁבִים בְּמְקוֹמוֹ. הַהוּא דְּשָׁכִיב בְּשִׁבִיבוּתֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה, לָא הֲיוּ לוֹ מְנַחֲמִין, כָּל יוֹמָא הֲוָה דָּבַר רַב יְהוּדָה בֵּי עֲשָׂרָה, וְיָתְבֵי בְּדוּכְתֵּיהּ. [לְאַחַר

שִׁבְעָה יָמִים], אִתְחֲזֵי לֵיהּ בְּחֶלְמֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה, וְאָמַר לֵיהּ, תָּנוּחַ דַּעְתְּךָ שֶׁהִנַּחְתָּ אֶת דַּעְתִּי. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, כֹּל (שאומר להם) [שֶׁאוֹמְרִים] בְּפָנֵי הַמֵּת - יוֹדֵעַ, עַד שֶׁיִּסָּתֵם הַגּוֹלֵל. פְּלִיגִי בָּהּ רַבִּי חִיָּא וְרַבִּי שִׁמְעוֹן [בְּרַבִּי], חַד אָמַר, עַד שֶׁיִּסָּתֵם הַגּוֹלֵל, וְחַד אָמַר, עַד שֶׁיִּתְעַכֵּל הַבָּשָׂר. מַאן דַּאָמַר, עַד שֶׁיִּתְעַכֵּל הַבָּשָׂר, דִּכְתִיב, (איוב יד) "אַךְ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכְאָב". מַאן דַּאָמַר, עַד שֶׁיִּסָּתֵם הַגּוֹלֵל, דִּכְתִיב, (קהלת יב) "וְיָשׁוֹב הֶעָפָר עַל הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה".

תָּנוּ רַבָּנָן, (שם) "וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ". תְּנֶהָ לוֹ, כְּמוֹ שֶׁנְּתָנָהּ לְךָ - בְּטַהֲרָה, אַף אַתָּה בְטַהֲרָה. מָשָׁל לְמֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם שֶׁחִלֵּק בִּגְדֵי מַלְכוּת לַעֲבָדָיו, פִּקְחִים שֶׁבָּהֶם קִפְּלוּם וְהִנִּיחוּם בַּקּוּפְסָא. טִפְּשִׁים שֶׁבָּהֶם הָלְכוּ וְעָשׂוּ בָהֶם מְלָאכָה. לְיָמִים בִּקֵּשׁ הַמֶּלֶךְ אֶת כֵּלָיו, פִּקְחִים שֶׁבָּהֶם הֶחֱזִירוּם לוֹ כְּשֶׁהֵם מְגוֹהָצִין. טִפְּשִׁים שֶׁבָּהֶם הֶחֱזִירוּם לוֹ כְּשֶׁהֵם מְלוּכְלָכִין. שָׂמַח הַמֶּלֶךְ לִקְרַאת פִּקְחִים, וְכָעַס לִקְרַאת טִפְּשִׁים. עַל הַפִּקְחִים אָמַר, יִנָּתְנוּ כֵלִים לָאוֹצָר, וְהֵם יֵלְכוּ לְבָתֵּיהֶם לְשָׁלוֹם. וְעַל הַטִּפְּשִׁים אָמַר, כֵּלִים יִנָּתְנוּ לְכִבְיסָה, וְהֵם יִתְחַבְּשׁוּ בְּבֵית הָאֲסוּרִים. אַף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא - עַל גּוּפָם שֶׁל צַדִּיקִים אוֹמֵר, (ישעיה נז) "יָבֹא שָׁלוֹם וְהֵם יָנוּחוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם". וְעַל נִשְׁמָתָם הוּא אוֹמֵר, (שמואל א כה) "וְהָיְתָה נֶפֶשׁ אֲדוֹנִי צְרוּרָה בִצְרוֹר הַחַיִּים". עַל גּוּפָן שֶׁל רְשָׁעִים הוּא אוֹמֵר, (ישעיה מח) "אֵין שָׁלוֹם אָמַר ה' לָרְשָׁעִים". וְעַל נִשְׁמָתָן הוּא אוֹמֵר, (שמואל א כה) "וְאֶת נֶפֶשׁ אוֹיְבֶיךָ יְקַלְּעֶנָּה בְתוֹךְ כַּף הַקָּלַע".

תַּנְיָא. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, נִשְׁמָתָן שֶׁל צַדִּיקִים גְּנוּזוֹת תַּחַת כִּסֵּא הַכָּבוֹד, שֶׁנֶּאֱמַר, "וְהָיְתָה נֶפֶשׁ אֲדוֹנִי צְרוּרָה בִצְרוֹר הַחַיִּים". וְשֶׁל רְשָׁעִים זוֹמְמוֹת וְהוֹלְכוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר, "וְאֶת נֶפֶשׁ אוֹיְבֶיךָ יְקַלְּעֶנָּה בְתוֹךְ כַּף הַקָּלַע". אָמַר לֵיהּ (רבא) [רַבָּה] לְרַב נַחְמָן, שֶׁל בֵּינוֹנִים מַאי? אָמַר לֵיהּ, אִיכָּא שָׂכִיבְנָא - לָא אָמְרֵי לְכוּ הַאי מִילְתָא, הָכִי אָמַר שְׁמוּאֵל, אֵלּוּ וָאֵלּוּ לְדוּמָּה נִמְסָרִים, הַלָּלוּ יֵשׁ לָהֶם מָנוֹחַ, וְהַלָּלוּ אֵין לָהֶם מָנוֹחַ. אָמַר (ליה) רַב מָרִי, עָתִידִין צַדִּיקִים דְּהָווּ עַפְרָא, דִּכְתִיב, (קהלת יב) "וְיָשׁוֹב הֶעָפָר עַל הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה". הַנְהוּ קָפוּלַאֵי דְּהָווּ בְּאַרְעָא דְּרַב נַחְמָן, נְחָר בְּהוּ רַבִּי אַחַאי בַּר יְאשַׁיָּה, אָתוּ וְאָמְרִי לֵיהּ לְרַב נַחְמָן, נְחָר בַּן גַּבְרָא, אָתָא וְאָמַר לֵיהּ, מַאן נִיהוּ מָר? אָמַר לֵיהּ, אֲנָא אַחַאי בַּר יְאשַׁיָּה. אָמַר לֵיהּ, וְלָאו אָמַר רַב מָרִי, עָתִידִי צַדִּיקֵי דְּהָווּ עַפְרָא? אָמַר לֵיהּ, וּמַנּוּ מָרֵי? דְּלָא יָדַעְנָא לֵיהּ. אָמַר לֵיהּ, וְהָא קְרָא כְּתִיב, "וְיָשׁוֹב הֶעָפָר עַל הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה". אָמַר לֵיהּ, דְּאַקְרֵיךְ קוֹהֶלֶת, לָא אַקְרֵיךְ מְשֻׁלֵּי, דִּכְתִיב, (משלי יד) "וּרְקַב עֲצָמוֹת קִנְאָה" - כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ קִנְאָה בְלִבּוֹ - עַצְמוֹתָיו מְרֻקָּבִין. כָּל שֶׁאֵין לוֹ קִנְאָה בְלִבּוֹ - אֵין עַצְמוֹתָיו מְרֻקָּבִין. גְּשַׁשֵּׁיהּ, חַזְיֵיהּ דְּאִית בֵּיהּ מְשָׁשָׁא, אָמַר לֵיהּ, לֵיקוּם מָר לְגַוֵּיהּ דְּבֵיתָא, אָמַר לֵיהּ, גָּלִית אַדַּעָתֵיךְ דַּאֲפִילּוּ נְבִיאֵי לָא קָרֵית, דִּכְתִיב, (יחזקאל לז) "וְיָדַעְתֶּם כִּי אֲנִי ה' בְּפִתְחִי אֶת קִבְרוֹתֵיכֶם, וּבְהַעֲלוֹתִי אֶתְכֶם

מִקִּבְרוֹתֵיכֶם, עַמִּי". [אֲמַר לֵיהּ], וְהָכְתִיב, (בראשית ג) "כִּי עָפָר אַתָּה וְאֶל עָפָר תָּשׁוּב"? אָמַר לֵיהּ, הַהוּא, שָׁעָה אַחַת קוֹדֶם תְּחִיַּית הַמֵּתִים:

להתעורר בתשובה בני המשפחה

(מהגמרא מועד קטן דף כ"ז)

"אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר רַב, כָּל (המקשר) [הַמִּתְקַשֶּׁה] עַל מֵתוֹ יוֹתֵר מִדַּאי - עַל מֵת אַחֵר הוּא בוֹכֶה. הַהִיא אִתְּתָא דַּהֲוַאי בְּשִׁבְבוּתֵיהּ דְּרַב הוּנָא, הֲווֹ לָהּ שִׁבְעָה בָּנִים. שְׁכִיב חַד מִינַּיְיהוּ, הֲוָת בָּכְיָא עֲלֵיהּ בֵּיתֵירוּתָא, שְׁלַח לָהּ רַב הוּנָא, לָא תַּעַבְדִי הָכִי. לָא אַשְׁגְּחָה בֵּיהּ. שְׁלַח לָהּ, אִי צָיְיתַת - מוּטָב, וְאִי לָא - תִּימוּשׁ הַהִיא אִתְּתָא זְוָדְתָא לְאֵידָךְ [מִית], וּמֵתוּ כּוּלְּהוּ, וַהֲוָת קָא בָכְיָא. שְׁלַח לָהּ, תִּימוּשׁ זְוָדְתָא לְנַפְשָׁהּ - וּמֵתָה. (ירמיה כב) "אַל תִּבְכוּ לְמֵת, וְאַל תָּנוּדוּ לוֹ", "אַל תִּבְכוּ לְמֵת" - יוֹתֵר מִדַּאי, "וְאַל תָּנוּדוּ לוֹ" - יוֹתֵר מִכְּשִׁיעוּר. הָא כַּיצַד? - שִׁלְשָׁה [יָמִים] לִבְכִי, *שִׁבְעָה* לְהֶסְפֵּד, שְׁלֹשִׁים לְגִיהוּץ וּלְתִסְפּוֹרֶת. מִכָּאן וְאֵילָךְ, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֵין אַתֶּם מְרַחֲמִים עָלָיו יוֹתֵר מִמֶּנִּי. (שם) "בְּכוּ בָכוֹ לַהוֹלֵךְ", אָמַר רַב יְהוּדָה, לַהוֹלֵךְ בְּלֹא בָנִים. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי לָא אָזִיל לְבֵי אֲבֶלָא, אֶלָּא לְמַאן דְּאָזִיל בְּלָא בָנִי, דִּכְתִיב, "בְּכוּ בָכוֹ לַהוֹלֵךְ, כִּי לֹא יָשׁוּב עוֹד וְרָאָה אֶת אֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ". רַב הוּנָא אָמַר, זֶה שֶׁעָבַר עֲבֵירָה וְשָׁנָה בָּהּ. רַב הוּנָא לְטַעֲמֵיהּ, דְּאָמַר רַב הוּנָא, כֵּיוָן שֶׁעָבַר אָדָם עֲבֵירָה וְשָׁנָה בָּהּ - הֲתָרָה לוֹ . הֲתָרָה לוֹ, סָלְקָא דַּעְתָּךְ? אֶלָּא [אֵימָא], נַעֲשֵׂית לוֹ כְּהֶתֵּר. [וְאָמַר רַבִּי לֵוִי, אֲבֵל, שְׁלֹשָׁה יָמִים הָרִאשׁוֹנִים - יִרְאֶה אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ חָרֵב מ(ו)נַּחַת לוֹ בֵּין שְׁתֵּי יָרְכוֹתָיו. מִשְּׁלֹשָׁה עַד שִׁבְעָה - כְּאִלּוּ מ(ו)נַּחַת לוֹ כְּנֶגְדּוֹ בְּקֶרֶן זָוִית. מִכָּאן וְאֵילָךְ - כְּאִלּוּ עוֹבֶרֶת כְּנֶגְדּוֹ בַּשּׁוּק:

לעשות חסד וללכת לניחום אבלים.

(דברי התעוררות ממרן החפץ חיים. בספרו אהבת חסד פרק ה').

"הנה ענין קבורת מתים, מלבד שהיא מצות עשה דאוריתא, כמו שנאמר (דברים כ"א כ"ג): "כי קבור תקברנו", גם הוא בכלל גמילות חסדים ויפה ממנה. ונקראת חסד של אמת, שאינו מצפה לתשלום גמול ממנו. וכן הוצאתו לקבורה ונשיאת מטתו והלויתו והספדו ושאר צרכי המת - כלם בכלל גמילות חסדים למתים הן, ומפרש ענינן בתורה בפרשת חיי שרה ובפרשת ויחי. וראה את גודל הענין שיש בזה, שאמרו חז"ל (מועד קטן כ"ז:): מת בעיר - כל בני העיר אסורין במלאכה. אף שיש לו קרובים, ועקר חיוב הקבורה מטל על הקרובים, מכל מקום מצוה על כל בני העיר להשתדל בזה. ולפיכך אסרום במלאכה, כדי שישתדלו כל בני העיר להכין כל צרכי הקבורה [אם לא שיש חבורות בעיר, שכל אחת מתעסקת ביומה, בענין זה מותרים השאר במלאכה. ובמקום שאצל החברה קדישא אין מתחלק זה לימים, וכל החברה נקראים לעסק אודות מת, יש להם ליזהר מלעשות מלאכה; והוא הדין כל שום עסק עד שיגמרו פעלתם וימסרו לכתפים]. ואפילו אם המת לא קרי ותני (לא למד מקרא

ומשנה), גם כן דינא הכי, דאסורים במלאכה; אבל מתלמוד תורה אין צריך לבטל, כל זמן שאין מוציאין אותו לקבורה, אפילו למאן דקרי ותני. אבל בשעה שמוציאין אותו לקבורה, צריך לבטל מתלמוד תורה ללוותו למאן דקרי ותני, אפילו יש הרבה אנשים בלתו עד ששים רבוא, דנטילת התורה [דהינו בשעה שמת האדם, שהתורה שוב מתבטל ממנו], צריך להיות כנתינת התורה שהיה ששים רבוא. ואפילו היה זקן מחכמי הדור, אין נפטר ממצות לויה, כדאיתא בגמרא (כתובות י"ז.) על ר' יהודא ברבי אלעאי, שהיה מבטל מתלמוד תורה להוצאת המת, והוא למאן דקרי ותני, וכל שכן למאן דמתני (למי שמלמד) לאחרים; אבל למאן דלא קרי ותני, אין מחייב לבטל תלמודו בשביל זה, אם יש מתעסקין אחרים שילוהו ויקברוהו; והוא שיש עשרה, כדי שיוכלו לאמר קדיש וברכת אבלים [שלחן ערוך בסימן שס"א סעיף א'].

"ותמיהני על איזה מקומות שאינם זהירין בזה, שתיכף כשמקימין מעט מצות לויה, חוזר כל אחד לביתו, והולך המת לבית עולמו גלמוד באיזה יחידים, ולא יוכלו לאמר קדיש וברכת אבלים; הלא בודאי מוטל על כל אנשי העיר לראות שיהיה מנין בלויתו עד אחר הקבורה, ואף שלפעמים הוא טרחה רבה, כגון, בימות החורף ובית הקברות רחוק מן העיר, צריך שיהיה זה לפי הגורל. וכל זה אפילו אי ידעינן דלא קרי ותני; וכל שכן בימינו, שכמעט אין לך אדם מישראל, שאין לו ידיעה במקרא או במשנה, כמבואר בשלחן ערוך (שם), בודאי יש לאדם להדר אחרי זה מאד, ועין בהג"ה. גם יש לחברה קדישא תמיד להיות זריזים בדבר, שלא יבוא לבסוף [אחר הרשיון מהממשלה לקברו (מחמת הצנזורה)] לידי הלנת המת, כי הוא צער גדול למת, כמו שכתוב בזוהר הקדוש; ובפרט שיש על זה לאו בתורה, אם מלין אותו בחינם; אם לא בדבר שעל פי דין מותר להלין אותו עבור זה, כמבואר הכל בשלחן ערוך (סימן שנ"ז סעיף א'). וכבר ראינו פעמים רבות, שמפני איזה סיבה קלה ונקלה, או מפני עצלות השמשים, בא לידי -הלנת -המת, ויש לזהר בזה מאד.

((*) הג"ה. לכאורה נראה, דטעם ר' יהודא ברבי אלעאי, אף שהיה זקן ואינו לפי כבודו, משום מה דאיתא בבבא מציעא דף (ל':): "בה" - זו קבורה, דהינו, אפילו בזקן ואינו לפי כבודו, כדאיתא שם. וקסבר ר' יהודא ברבי אלעאי, דהלויה בשעת הוצאה הוא גם כן בכלל קבורה, דרבתה התורה. ולפי זה מסתבר, דצריך לבטל למאן דקרי ותני עד אחר הקבורה. ומה שאמר בגמרא (בכתבות י"ז.), שהיה מבטל להוצאת המת - רבותא הוא, דהיה מבטל מתחלת ההוצאה מן הבית ללוותו לקבורה, מטעם דכל זה הוא בכלל קבורה; וכל שכן שהיה מתעסק וממתין שם עד אחר הקבורה, ואפשר שהיה מתעסק

גם בענין הקבורה גופא. ואף דיש מתעסקין אחרים בלתו - לכבוד הוא לו, כל שיש משתדלים יותר בענין זה, כמו לענין לויה. ואפשר עוד לאמר, דמה שרבתה התורה, זקן ואינו לפי כבודו, לענין קבורה, מירי בשאין מתעסקין בלתו דוקא, ואפילו למאן דקרי ותני. ומה דאמר שם, דמבטלין תלמוד תורה להוצאת המת למאן דקרי ותני, אפילו ביש הרבה אנשים, הינו דוקא ללויה לחוד, ומשום דכבוד התורה מתרבה על ידי זה; מה שאין כן בקבורה, אפשר דאין הכבוד מתרבה על ידי זה, ודי במעוט אנשים כמו למאן דלא קרי ותני. ואפשר דמשום זה נוהגין איזה אנשים, שאין נזהרין ללוות עד הקבורה, אפילו למאן דקרי ותני, וצריך עיון לדינא. שוב מצאתי בספר 'אור זרוע' בהלכות אבלות סימן תי''ט, שכתב על הא דאיתא במועד קטן (כ"ד:): אם היה נכר לרבים - רבים מתעסקין עמו. הינו, אם היה נכר לרבים לצאת ולבוא בבית הכנסת [והינו, שהיה קרי ותני], רבים מתעסקין עמו לקברו ולנחמו. והינו, אפילו יותר מעשרה, דעשרה בלאו הכי צריך אפילו למאן דלא קרי ותני. ומשמע דסבירא לה כמו שכתבנו מתחלה. אולם רש''י ושאר פוסקים לא פרשו לבריתא זו הכי, אם כן אזדא (מסתלקת) הראיה לדידהו. ועל כל פנים יזהרו, שילוהו עשרה אנשים עד הקבר, וימתינו עד שיקברוהו. ואפילו מתלמוד תורה צריך לבטל בשביל זה, כדמשמע בשלחן ערוך (סימן שס"א סעיף א'), דאפילו למאן דלא קרי ותני דינא הכי; וכל שכן למאן דקרי ותני חיוב גדול יש בזה.)

"ועתה נדבר אודות הספד על המת, שזה הוא גם כן בכלל חסד עם המתים, דיקרא דשכבי (דכבוד המתים) הוא, כמו שאמרו חז''ל (סנהדרין מ"ו:) [וכן פרש רש''י בסכה מ''ט:, עין שם]. מצוה גדולה להספיד על המת כראוי, ומצותו שירים קולו עליו לאמר דברים המשברים את הלב כדי לעורר בכי, כי מצוה לבכות ולהצטער על אדם כשר שמת. וכבר אמרו חז''ל (שבת ק"ה:): כל הבוכה על אדם כשר שמת - מוחלין לו על כל עונותיו. עוד אמרו (שם): כל המוריד דמעות על אדם כשר שמת, הקב''ה סופרן ומניחן בבית גנזיו. ועניינו, כי כל זה הוא מורה על הבוכה שהוא אדם כשר, ומתאונן על שנחסר עבודת ה' מן העולם, לכך חשוב בעיני השם יתברך כל דמע ודמע. והמתעצל בהספדו של חכם, יש לו עונש חס ושלום, כמו שאמרו חז''ל (שם), שאינו מאריך ימים, וראוי לקברו בחייו; על כן יש לזהר בזה מאד.

ועתה נדבר אודות ניחום אבלים, שכל זה הוא בכלל חסד, כמו שכתב הרמב''ם פרק י''ד מהלכות אבל (הלכה ז'), ואחר כך מצאתי כן בהדיא בפרקי דרבי אליעזר פרק י''ז, שניחום אבלים הוא גמילות חסדים. גם מרמז עיקרו בתורה, במה שכתוב (דברים י"ג ה'): ''אחרי ה' אלקיכם תלכו'', וכמו שאמרו חז''ל (סוטה י"ד.) "הקדוש ברוך הוא ביקר חולים,

דכתיב: בראשית יח "וירא אליו ה' באלוני ממרא", אף אתה בקר חולים; הקדוש ברוך הוא ניחם אבלים, דכתיב: בראשית כה "ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו, אף אתה נחם אבלים; הקדוש ברוך הוא קבר מתים, דכתיב: דברים לד "ויקבר אותו בגיא", אף אתה קבור מתים".

גם מצינו זו המידה כמה פעמים בתורה ובנביאים אצל יעקב ואצל דוד וכיוצא בהם. גם הוא נכנס בכלל (ויקרא י"ח י"ט): "ואהבת לרעך כמוך", הינו כל הדברים שאתה רוצה שיעשו אותם לך אחרים [שילוו אותו בדרכו האחרונה, או כשהוא בדאגה וברוב צער, שיפיגו אותו מדאגתך], כן תעשה אותם גם אתה לאחיך. על כן יש ליזהר בזה, אם ארע איזה אבל, רחמנא ליצלן.

[ובעוונותינו הרבים הרבה מקילין במצוה זו; ובפרט כשאירע אצל עניים, מצוי הוא שאין איש פותח דלתו. ובאמת נהפוך הוא, שאבלותו וצערו של עני הוא יותר מהעשיר, שאין לו בדבר אחר לשמח כי אם בבניו, כדאיתא סברא זו בגמרא (מועד קטן כ"ד: לענין הספד, עיין שם). והתבוננתי שסיבת הדבר, מפני שהעני אין לו רעים ואהובים בעולם הזה, וכמו שאמר הכתוב (משלי י"ט ד'): "הון יסיף רעים רבים ודל מרעהו יפרד". אבל באמת רק מרעהו יפרד, ואצל השם יתברך הוא קרוב יותר מאחרים. וכמו שכתוב (תהלים ל"ד י"ט): "קרוב ה' לנשברי לב וגו' ". על כן, מה גדול שכר המנחם אותם ומדבר על לבם!].

והנה יסוד ענין נחום אבלים הוא כדי לנחמו מצערו. והמנהג הוא אצל העולם, שאומרים: המקום ינחם וכו'. ואם שבזה יוצא מצות נחום אבלים, מכל מקום יותר טוב אם יכול לדבר על לבו ולהפיגו מצערו באיזה דיבורים, שזהו עקר הניחום". ע"כ לשון החפץ חיים.

סגולה להעלות אביו ואמו מגיהנם

עָנַיִת אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא יֵשׁ בָּהּ כֹּחַ גָּדוֹל לְהַעֲלוֹת הַנְּשָׁמוֹת מִגֵּיהִנֹּם, כַּמּוּבָא בְּ"אוֹר זָרוּעַ" (ח"ב הלכות שבת סימן נ') הַסִּפּוּר מֵרַבִּי עֲקִיבָא שֶׁהִצִּילוֹ לְאוֹתוֹ רָשָׁע שֶׁנִּפְטַר וְהָיָה נִדּוֹן בְּדִינִים קָשִׁים וְנוֹרָאִים, עַל יְדֵי שֶׁלִּמְּדוֹ אֶת בְּנוֹ לוֹמַר קַדִּישׁ, כָּל כָּךְ הוּא כֹּחַ הַקַּדִּישׁ, שֶׁכַּאֲשֶׁר הָאָדָם חָפֵץ בֶּאֱמֶת וּבְכַוָּנָה שֶׁיִּגְדַּל כְּבוֹד ה' בָּעוֹלָם וּמְכַבֵּד הוּא בַּעֲנִיָּתוֹ "אָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא" אֶת ה' הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא, אָזַי כָּל כָּךְ הַנַּחַת רוּחַ לַה' מִזֶּה הָאִישׁ עַד שֶׁפּוֹעֶלֶת זְכוּתוֹ אַף עַל אָבִיו שֶׁהֱבִיאוֹ לָעוֹלָם לְהַצִּילוֹ מִכָּל מִינֵי פֻּרְעָנֻיּוֹת בָּעוֹלָם הָעֶלְיוֹן.

סגולה להצלחה: תשתוק! והמקטרגים יסורו ממך

הַמִּדְרָשׁ (איכ"ר פ"א) מְסַפֵּר מַעֲשֶׂה בְּמִרְיָם בַּת בַּיְתוּס הַנַּחְתּוֹם, שֶׁנִּשְׁבֵּית וּפְדָאוּהָ בְּעַכּוֹ, קָנוּ לָהּ חָלוּק לְלָבְשׁוֹ, וְהֶלְכָה לַיָּם לְשָׁטְפוֹ וּלְרָחֲצוֹ, וּבָא גַּל וּנְטָלוֹ, קָנוּ לָהּ בֶּגֶד אַחֵר וְשׁוּב הָלְכָה לַיָּם לְשָׁטְפוֹ וּבָא גַּל וּנְטָלוֹ, וְשׁוּב כֵּן בַּפַּעַם הַשְּׁלִישִׁית, וְקִבְּלָה עָלֶיהָ דִּין שָׁמַיִם

בְּאַהֲבָה, וְאָמְרָה: הָנִיחוּ לְגַבַּאי הַצְּדָקָה - הַקָּבָ"ה שֶׁגּוֹבֶה בְּצֶדֶק - שֶׁיִּגְבֶּה חוֹבוֹ מִמֶּנִּי, וְיִטֹּל מִמֶּנִּי אַף אֶת מַלְבּוּשֵׁי עָנְיִי שֶׁנּוֹתְרוּ לִי, וְכֵיוָן שֶׁהִצְדִּיקָה עָלֶיהָ אֶת הַדִּין, רָמַז הַקָּבָ"ה לַיָּם וְהוֹצִיא לָהּ בַּחֲזָרָה אֶת כָּל בְּגָדֶיהָ שֶׁנָּטַל.

הֲרֵי לָנוּ, שֶׁכַּאֲשֶׁר הָאָדָם לֹא מִתְרַעֵם עַל הַנְהָגַת ה' בְּהֶפְסֵדָיו, בְּאִבּוּד מָמוֹנוֹ וְכַיּוֹצֵא, הַקָּבָ"ה מַחְזִיר לוֹ הַכֹּל, שֶׁכֵּן כָּל אֵרוּעֵי הָאָדָם לֹא נוֹעֲדוּ אֶלָּא לְנַסּוֹתוֹ בֶּאֱמוּנָה, שֶׁכֵּן מַה שֶּׁמַּגִּיעַ לְאָדָם יְקַבֵּל, וְאֵין בִּיכֹלֶת שׁוּם אֶחָד לִיקַּח מִמֶּנּוּ אֶת שֶׁלּוֹ. וּלְעֻמָּתוֹ זֶה שֶׁמִּתְלוֹנֵן וּמְקַנְטֵר, נוֹטְלִים מִמֶּנּוּ עוֹד וְעוֹד... וְכַמַּעֲשֶׂה הַנּוֹרָא הַמּוּבָא בַּגְּמָרָא (מועד קטן כ"ז.) עַל אוֹתָהּ אִשָּׁה שֶׁהָיְתָה בִּשְׂכֻנוּתוֹ שֶׁל רַב הוּנָא וְהָיוּ לָהּ ז' בָּנִים, מֵת לָהּ אֶחָד מֵהֶם, וְהָיְתָה בּוֹכָה עָלָיו יוֹתֵר מִדַּאי, שָׁלַח לָהּ רַב הוּנָא שֶׁתַּפְסִיק לִבְכּוֹת וְתַצְדִּיק דִּין שָׁמַיִם, וְלֹא שָׁמְעָה לוֹ, עַד שֶׁמֵּתוּ רח"ל כָּל בָּנֶיהָ וּלְבַסּוֹף מֵתָה גַּם הִיא, שֶׁכֵּן הַמִּתְרַעֵם וְלֹא נִכְנָע לְהַצְדִּיק דִּין שָׁמַיִם - מוֹשֵׁךְ עָלָיו דִּינִים וְקִטְרוּגִים יותר קשים ב"מ! ולכן תשתוק, תחסוך יסורים!

סיום מסכת

דרשה א' - ל"סיום מסכת"

סעודת "סיום מסכת" - מסמלת את השאיפה ואת 'הָאֶתְגָּר' לְזְכּוֹת להגיע לתואר הנכסף של:

"אשרי מי שבא לכאן - ותלמודו בידו" ! ! !

בראשית הדברים, צריכים הלומדים קודם כל לדעת, שאע"פ שסיימו את המסכת - מ"מ עדיין לא הגיעו ל"עומק" שטמון בתורה. ולכן תמיד המסכתות מתחילות רק מאות ב', ולא מאות א', לרמוז לך, שכמה שתלמד - עדיין לא הורדת אפילו את ה'שיכבה העליונה' מהעומק האין סופי שיש בתורה!

ובכל זאת, הרמ"א פסק להלכה בשלחן ערוך (יורה דעה, סימן רמ"ו, סעיף נ"ו) ש"סעודת סיום מסכת נחשבת ל"סעודת מצוה". עיי"ש. וכן ה"כף החיים" פסק להלכה (באורח חיים, סימן קפ"ז ס"ק ד'. וכן בסימן קפ"ט ס"ק י"א) ש"בסעודת סיום מסכת, יש לומר בברכת המזון את הנוסח של "מגדול" (כמו בשבתות ויו"ט), ומשום שבסעודה זו יש 'הָאָרָה' של המצווה! עיי"ש.

וכן המהרש"ל בספרו "ים של שלמה" (בבא קמא, פרק ז' אות ל"ז, בסוף הפרק) דן שצריך לומר ב'זימון' של "סעודת הסיום" את הנוסח של ה"שמחה במעונו", כיון שיש שמחה לפני הקב"ה, שעושים סיום מסכת!!! עיי"ש.

א"כ, מוכח לנו מכל הפוסקים הנ"ל, שסעודת 'סיום מסכת' נחשבת ל"מצווה", עד כדי כך, שאומרים בה "מגדול", וכן את הנוסח של ה"שמחה במעונו"! ממש כמו בסעודת "יום טוב"! [ובאמת, שב"בן איש חי" בספרו 'בנייהו' (על מסכת שבת דף קי"ח:) הוסיף, שמטעם זה אין אומרים 'תחנון' בתפילה כשעושין בה סעודת "סיום מסכת". ומשום שיום זה נחשב כעין יום טוב! עיין שם.]

והנה, לפני שמתחילים אנו לדבר על כל מיני 'הברקות' ו'פרפראות', צריכים אנו לברר לעצמינו תחילה את השורש והבסיס - שעליו מתבססת כל סעודה זו. כלומר, מהו השורש והמקור לכל הסעודה החגיגית הזאת? מהיכן למדו חז"ל שיש בכלל דין של "סעודת מצווה" בכל 'סיום מסכת'?

ובאמת, מצאנו שה"בית יוסף" (אורח חיים סימן תרס"ט) התחבט כבר בשאלה זו, וכתב שמצא ב"מדרש רבה" על שיר השירים (בתחילתו) שמציין, ששורש המנהג לסעודת סיום המסכת - למדנו זאת משלמה המלך!

היכן? בנביא בספר מלכים א' (פרק ג', פסוקים ה'-ט"ז) שם מסופר, שהקב"ה ניגלה אל שלמה בחלום הלילה, ושאלו: "שאל, מה אתן לך"?

ושלמה השיב, שהוא רוצה מהקב"ה שיעניק לו את חכמת התורה, לב מבין ושומע, לשפוט את עמך ישראל וכו'.

ואכן, קיבל הקב"ה את בקשתו, ובבוקר כשקם שלמה ממיטתו, והאזין לקול צִיּוּצָם של הציפורים והעופות - גילה לתדהמתו - שהוא מבין היטב את שפתם ודיבורם!!!

או אז הבין שלמה המלך, שאכן הוא קיבל מהקב"ה חכמה עליונה, עד כדי להבין אפילו את שפת החיות והעופות! והפסוק שם מציין, שמיד לאחר שגילה שלמה דבר זה - מיד - "ויעש משתה לכל עבדיו". כלומר, הוא עשה "מסיבת הודיה" על שהקב"ה זיכה אותו בחכמה מופלאה כזאת!

ומכאן למד המדרש, שהוא הדין לכל מי שזיכה אותו הקב"ה לדעת את חכמת התורה, כלומר, שזכה לסיים 'מסכת' עם כל עמקות החכמה הטמונה בה - א"כ גם הוא צריך לעשות "סעודת הודיה" על שהקב"ה זיכה אותו בחכמה מופלאה כזאת! ממש כמו סעודת שלמה המלך בשעתו - שעשה ג"כ משתה על שזכה בחכמת התורה!

זהו השורש והמקור מהתנ"ך, למנהג שנוהגים לעשות "סיום מסכת", וכפי שלימד אותנו שלמה המלך, וכנ"ל.

וענין סעודת "סיום מסכת" נזכרה גם בש"ס בשני מקומות:

א. במסכת בבא בתרא (דף קמ"ה). שם אמרו חז"ל: "וטוב לב משתה תמיד" - זה בעל משנה. כלומר, אדם שלומד משניות, והוא תמיד גומר לסיים מהר את לימוד המשניות (יחסית - ללימוד הגמרא) ולכן הוא שמח תמיד במשתה של "סיום".

ב. עוד מקור - שנינו במסכת שבת (דף קי"ח:) "אמר אביי, יְשֻׁלַּם לי שכרי בעוה"ב, עבור זה שאני עושה סעודה ומשתה - כשאני רואה תלמיד חכם שסיים מסכת". עיי"ש .

וכעת, לאחר שבירנו את שורש הדין, נתקדם עוד שלב אחד קדימה, ונברר לעצמנו עוד נקודה, שטעונה ליבון ובירור: מדוע אנו שמחים ועושים סעודה, דוקא על סיום של מצוות "לימוד התורה"? והרי מבחינה הגיונית, הַשֵּׂכֶל היה אומר - שעל כל מצווה מִתְמַשֶּׁכֶת (וכמו מצוות סוכה, שנמשכת 7 ימים) יש לחגוג בסיומה "סעודת סיום", ומהו המיוחד דוקא בסיום "מסכת" - שדוקא עליה נוהגים לערוך סעודת סיום???

ובאמת, שה"משנה ברורה" (בסימן תרס"ט, ס"ק ו') הרגיש בשאלה זו, ומכוח זה כתב, שאכן לאו דוקא על סיום לימוד התורה, אלא הוא הדין על כל מצוה 'מִתְמַשֶּׁכֶת' - שבסיומה יש לערוך סעודה ומשתה לגומרה של המצווה. עיין שם.

אלא שעדיין - אין דבר זה מניח את דעתינו, שאמנם נכון שכך פסק רבינו החפץ חיים, ואולם על דבר זה נאמר: "פּוּק חֲזֵי מַה עָמַא דַּבָר", כלומר, צא וראה איך נוהגים העולם, ומעולם לא ראינו ולא שמענו - שעושים סעודה ומשתה לסיום של 'מצוה', אלא רק על סיום 'מסכת'!

וא"כ, הקושיא שוב חוזרת למקומה: מדוע תפסו את המנהג של סעודת הסיום - דוקא על סיום מסכת של לימוד התורה, ולא על כל סיום של מצוה אחרת???

והנראה לומר בזה, שבהכרח, טמון כאן משמעות מיוחדת דוקא ב"סיום" של מצוות 'תלמוד תורה'!

ודבר זה, גילנו על פי הגמרא במסכת כתובות (דף ע"ז:) שם מסרו לנו חז"ל דבר מפליא, וזה תוכן דבריהם:

מספרת הגמרא על רבי חנינא בר פפא, כשהגיע זמנו להיפטר מן העולם, ובא אליו מלאך המוות לקחת את נשמתו, קרה אז דבר מפליא: רבי חנינא כלל לא 'התרגש' ממלאך המוות, אלא ציווה עליו לשוב רק בעוד 30 יום, ורק אז הוא מרשה לו לקחת את נשמתו! "ומה תעשה במשך 30 יום האלו"? - שאלו מלאך המוות. "אחזור ואשנן את כל תלמודי שלמדתי במשך כל ימי חיי - הסביר לו רבי חנינא, וכך אזכור את כל תלמודי בעל פה! "ולשם מה לך לחזור על כל מה שלמדת? - התפלא מלאך המוות, וכי כעת זהו הזמן לכך?

הסביר לו רבי חנינא: שכך לימדו אותנו חז"ל: "אשרי מי שבא לכאן - ותלמודו בידו"! כלומר, שכל מי שלומד מסכת, והוא חוזר עליה היטב, עד שהיא נחקקת בזכרונו ונעשית מונחת ב"ידו" - לאדם כזה הבטיחו חז"ל - שמסכת זו תלווה אותו גם לעוה"ב, ותלך ותכריז לפניו "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו"!

ולכן גם אני - המשיך להסביר לו רבי חנינא - רוצה לחזור על כל תלמודי, כדי שאזכור אותה גם בעוה"ב!

וא"כ, שמענו כעת מה המיוחד דוקא ב"סיום מסכת": בכל 'מצווה' רגילה שאדם עושה, יש לו אמנם "שכר" לעוה"ב, ואולם אין לו איזו מצוה "יְחוּדִית" שהוא ימשיך לַחוּש ולהרגיש אותה גם בעוה"ב.

זה הכל בשאר מצוות. ואולם במצוות תלמוד תורה - יש מושג של "תלמודו בידו". כלומר, מצוות לימוד התורה - לא נגמרת רק ב'שכר' שמקבלים עליה, אלא היא הופכת להיות גם קניינו הפרטי של הלומד, והיא מלווה אותו עד... העוה"ב! גם בעוה"ב הוא ממשיך לדעת ולהבין את אותה מסכת בדיוק!

ולאחר גילוי מרעיש זה, שוב אין זה פלא מה שנוהגים לערוך סעודה ומשתה - דוקא על סיום "מסכת", שהרי המסכת הזאת היא תמשיך תמיד להיות קשורה אליו, וכשהוא יבוא לעוה"ב - היא תכריז לפניו: "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו"!

ואם זוהי כוחה של לימוד התורה, א"כ בודאי שיש סיבה מיוחדת לערוך משתה ושמחה - דוקא על דבר כזה שהופך להיות קניינו של האדם ונשאר להיות 'צָמוּד' אליו לנצח נצחים! ולכן הוא ימשיך ללמוד את אותה מסכת גם בעוה"ב!

ולפי זה גם נבין, מה שאנו אומרים בנוסח של "הדרן עלך" (בסוף המסכת) "..לא תִּתְנַשְּׁאִי מינן, לא בעלמא הדין, ולא בעלמא דאתי". כלומר, בסיום המסכת אנו עומדים ומצהירים - שגם בעוה"ב - המסכת לא תעזוב אותנו! הוא ימשיך לדעת אותה גם שם, ובזכות המסכת הזאת - יהיה לו גם את הזכות לשבת עם כל הצדיקים בגן עדן, וללמוד איתם יחד את אותה מסכת!

שכר כזה עצום, ישנו רק במצוות סיום של "לימוד התורה"!

וכך באמת הביא ה"חפץ חיים" להלכה (בסימן קנ"ה, ב'ביאור הלכה' שם) בשם המדרש, שבשעת פטירתו של האדם, הקב"ה עושה "מבחן" לאדם, ושואל אותו שאלות ב'לימוד התורה' כדי לראות האם הוא אכן למד והשיג את כל חלקי התורה, וכו'. עיין שם.

וא"כ, הרי לנו מפורש, שכל מה שהאדם לומד כאן בעוה"ז - זה ממשיך ללוות אותו גם לעוה"ב, עד כדי כך - שעורכים לו שאלות ו"מבחן" על כל תלמודו שלמד, וכנ"ל.

ודבר מבהיל מצאנו עוד בדברי ה"חפץ חיים", שהביא בספרו "שֵׁם עולם" (שער ההתחזקות, פרק ו', בהג"ה) שאפילו מי שלמד תורה הרבה, והחסיר רק חלק אחד שלא למד אותו - כשיגיע לעולם העליון, אפילו אם יזכה לשבת בגן עדן בחבורת הצדיקים - מ"מ - הוא יהיה כלפי אותה מסכת - כאילם שלא יפתח פיו, מחמת שלא למד בעוה"ז את אותה מסכת...!

והוסיף החפץ חיים (שם) להבהיר, שֶׁמֵּעֵת שהקב"ה הוריד את התורה לעוה"ז - שוב אי אפשר להשיגה אלא רק כאן בעוה"ז, ובעולם העליון אין מושג של המשך לימוד התורה, אלא ישנה רק אפשרות להרחיב את ידיעותיו על הנושאים שלמד אותם כבר כאן למטה. ואולם ללמוד דברים חדשים - אי אפשר בשום אופן! ד"מעוות לא יוכל לתקן, וחסרון לא יוכל להמנות"!

ולכן מְסַכֵּם החפץ חיים: החכם עיניו בראשו, למהר לסיים כמה שיותר מסכתות, שלא יבוא אח"כ לעולם העליון, וישב כ'אבל בין המסובים', וכאילם שלא יֵדַע ולא יבין על מה מדברים, שאז - אוי לו לאותה בושה ואוי לאותה כלימה...

וא"כ, הרי לנו דברים מפורשים וברורים מאת רבינו החפץ חיים, שכל הלימוד של האדם כאן בעוה"ז - נשאר איתו לנצח, והוא ימשיך ללמוד את אותה מסכת (וּבְיֶתֶר עומק) בעוה"ב, ומצד שני - מסכת שלא לָמַדְהּ - ההפסד כולו שלו, שבעוה"ב הוא ישב כאילם, וְיֵהָפֵךְ ללעג וקלס!

אכן, כעת מובן לנו היטב, מדוע אנו חוגגים סעודה ומשתה - דוקא על סיום של "מסכת"...

[ואמנם - יש להבהיר, שכל זה אָמוּר רק בתלמיד חכם עצמו. ואולם מי שמחזיק מממונו תלמיד חכם - הרי עליו אמרו חז"ל בגמרא במסכת פסחים (דף נ"ג:) שהוא זוכה לשבת בגן עדן יחד עם הלומדים עצמם! והוסיף על זה הרב החיד"א לבאר (בפירושו על תהילים "יוסף תהילות" פרק כ"ט) שאין הכוונה שהם ישבו "סתם" בגן עדן ולא יבינו את מה שלומדים שם, אלא כיון שהם תמכו בממונם בתלמידי חכמים - לכן יְלַמְּדוּ אותם בעוה"ב את כל התורה שלהם, והם יבינו את כל הלימוד שם! - והדברים מפליאים!]

ונסיים במעשה מרעיש ומזעזע, אשר ימחיש לנו היטב, כיצד התורה שהאדם לומד כאן בעוה"ז - ממשיכה ללוות אותו גם בעוה"ב.

המעשה הובא בספר "מנורת המאור" (נר ג', כלל ח', חלק ג') בשם המדרש תנחומא. וזה תוכנו:

מעשה היה בחסיד אחד, שהיה רגיל תמיד להצטנע בפינתו שבבית המדרש, וכל הזמן היה יושב ולומד את המסכת שנקראת בשם "חגיגה". תמיד היה חוזר ושונה, מֵהַפֵּךְ בה, ומעמיק בה, ומחדש בה, עד אשר "טָחַן" את המסכת מכל צדדיה...
חסיד זה התמקד בעיקר על מסכת זו, ותמיד לא זזה ידו, ולא משו עיניו - מתוך מסכת 'חגיגה'...
וכך היה יושב ושונה בה כל ימי חייו, עד שהגיע זמנו, ונפטר מן העולם.
ואולם, כיון שחסיד זה היה זקן וגלמוד ללא כל משפחה, לפיכך היה מוטל מת בביתו, מבלי שאף אדם יידע על פטירתו...
אלא שאז בדיוק - אירע דבר מפליא: לפתע נראתה דמות אשה אחת, שעמדה ליד ביתו של החסיד, והחלה להרים קול נהי וצעקה, בכי ומספד, עד אשר הסתובבו סביבה כל אנשי עיר, ושאלוה בבהלה: "מה קרה? האם אירע לך משהו"?
ענתה להם אותה אשה: כָּבְּדוּ את חסיד זה, וקיברוהו בכבוד גדול, מפני שכל ימיו כבדני ורוממני, ולא עזבני אפילו לרגע אחד.
שאלו אותה אנשי העיר: ומה שמך?
ענתה להם - "חגיגה" שמי!
וכיון שנקבר אותו חסיד, מיד נעלמה אותה אשה מן העין, כאילו לא היתה כלל!
או אז - הבינו אנשי העיר, שאותה אשה היתה - מסכת חגיגה, אשר הזקן החסיד מסר נפשו עליה, ולמד ושינן אותה כל חייו, וכעת באה לחלוק לו את כבודו האחרון!
ויהי הדבר לנס ופלא, וַיִּכָּתֵב הדבר בספר זכרונות העיר.
הנה, למדנו ממעשה מרגש זה, ששום מסכת ושום לימוד של תורה - לא הולכים לאיבוד!
אם אדם עָמֵל וְיָגֵעַ, וזוכה לסיים מסכת על בוריה - יֵידַע לו נאמנה - שבזה זוכה הוא לקנות לעצמו את אותה מסכת, שתהא בעדו למליצת יושר, ותלווה אותו גם בעוה"ב, ושם הוא ימשיך ללמוד אותה, עם כל חבורת הצדיקים, בְּיֶתֶר הבנה וּבְיֶתֶר עומק!
ולא זאת בלבד - אלא מסכת זאת גם תצא ותכריז לפניו: "אשרי מי שבא לכאן - ותלמודו בידו"! וכפי שהצהירו לנו חז"ל (באבות פרק ו') על התורה הקדושה: "בְּהִתְהַלֶּךְ - תנחה אותך. בְּשָׁכְבְּךָ - תשמור עליך. וַהֲקִיצוֹתָ - היא תשיחך"!
סיימנו דרשה זו. קיבלנו בס"ד תמונה מקיפה על המטרה האמיתית של כל סעודת "סיום המסכת", והיא: להגיע אל התכלית הנכספת, שהתורה תיחקק בתוך נשמתו של האדם, ותיהפך להיות ה"מליץ יושר" שלו, עד שיזכה שמסכת זו - היא תצא לקראתו, ותכריז לפניו: "אשרי מי שבא לכאן -
"**ו-ת-ל-מ-ו-ד-ו ב-י-ד-ו**"!

וְשָׁמַעְתִּי שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים אַשְׁרֵי מִי שֶׁבָּא לְכָאן וְתַלְמוּדוֹ בְּיָדוֹ... (פסחים נ'.).
רַב (אסי) [אַשִׁי], אִיתְחֲזֵי לֵיהּ (מלאך המוות) בְּשׁוּקָא, אֲמַר לֵיהּ, אִיתְרַח לִי תְּלַתִּין יוֹמִין, וְאֶהְדְּרִי לְתַלְמוּדְאִי, דְּאָמְרִיתוּ אַשְׁרֵי מִי שֶׁבָּא לְכָאן וְתַלְמוּדוֹ בְּיָדוֹ... (מועד קטן כ ח.).
לומד יקר - עצור! הידעת -???
* 60 - מסכתות יש במפעל הש"ס.
* 2615 - דפי גמרא יש בכל הש"ס.
* 1705 - סימני הלכה יש ב - ד' חלקי השו"ע.
ולכן: גם אם סיימת מסכת - עדיין חסר לך עוד הרבה!
אז: חבל על הזמן! רוץ ללמוד עוד מסכת חדשה!!!

דרשה ב' ל"סיום מסכת"

סקר קהל של "איגוד העובדים" בישראל:
* "עבודה" של הפרנסה - האם זו 'קללה' או 'ברכה'?
* מי נותן לי את הפרנסה - "לישכת העבודה", או - "השגחת האלוקים"?
* האם ניגזר עלי לעבוד כל החיים כמו "סוס עבודה" [לעבוד כסוס לישון כדוב ולאכול כמו פרה] - או שמא יש אפשרות חיים אחרת?
* איפה נמצא "האלוקים" בתוך כל ה'עסקים' שלי?
* אם אני יישב וילמד תורה - האם הכסף יפול לי "מהתיקרה"? - - -
* אם כולם ישבו וילמדו תורה - איך העולם ימשיך לְתַפְקֵד?

כל מה שרצית לשאול על ה"עבודה והפרנסה" תמצא במאמר מרתק זה !
בספר "תנא דבי אליהו" (זוטא, ריש פרק י"ד) מובא מעשה מעניין, שאירע עם אליהו הנביא.
וזה תוכנו:
פעם פגש אליהו הנביא אדם אחד, ושאלו: "בני! האם למדת היום תורה"?
אמר לו: לאו!
שאלו: ולמה? מה מניע אותך מללמוד תורה?
ענה לו: כך הורגלתי מקטנותי. אבותי היו עמי הארץ, ולא ידעו ללמד אותי כלל את חכמת התורה!
חזר אליהו ושאלו: ואמור נא לי בני, מה מלאכתך?
אמר לו: "קַדָּר" אני. מְיַצֵּר קדירות וקערות, ומשווק אותם לשוק.
אמר לו אליהו: בבקשה, אם תוכל להסביר לי מעט על מלאכת הַקְּדָרוּת?
"ברצון רב" - ענה לו אותו אדם, והחל להסביר את תהליך עבודתו:

ראשית, לוקחים אדמה של חֲמַר, מְגַבְּשִׁים אותו בחול ומים, עושים ממנו צורת כלי אוּמַנוּתִית, ואח"כ מכניסים אותו לתנור האש, ו- - - יוצא קדירה!
שאל אותו אליהו: ומי לימד אותך את כל זאת? האם אבותיך ג"כ עסקו במלאכת הקדרות?
ענה לו: לא! אני למדתי זאת לבד בכוחות עצמי. ניסיתי ונסיתי - עד שהצלחתי!
אמר לו אליהו: ללמוד מלאכת הקדרות - נתנו לך שכל, וללמוד תורה - לא ? הרי באותו שכל של הקדרות, אפשר ללמוד גם את התורה!
אין מוח ל"קדרות" לבד, ומוח ל"תורה" לבד, זה אותו מוח! אלא מה? לקדרות יש לך רצון חזק ללמוד, ולכן אתה מתעקש להבין שם - ומצליח! ואולם לתורה, אין לך את הרצון והחשק ללמוד, ולכן גם המוח שלך לא משתף איתך פעולה, והוא 'נרדם' איתך ביחד...
נמצא, מה שאתה לא יודע תורה - זה לא אשמתו של הקב"ה שלא נתן לך את הכלים לכך - אלא זה אשמתך האישית בלבד! שאין לך את הרצון ולא את החשק והמרץ - כדי להתאמץ להבין את לימוד התורה!
נתנו לך שכל, נתנו לך ראש, נתנו לך כישרון, נתנו לך את כל האפשרויות - ואתה מנצל את זה לדברים אחרים...!
ולכן בשמים יתבעו אותך, על כל דקה שהיתה לך אפשרות ללמוד את התורה - ולא למדת!
אין תירוצים של "לא ידעתי", שכן, אם היה לך רצון חזק לדעת - היית יודע! בדיוק כמו במסחר, ששם יש לך רצון חזק לדעת - ושם באמת אתה כן יודע...
ואם יבוא האדם ויטען: טוב, אמנם נכון שהיה לי שכל ללמוד תורה, וגם באמת היה לי את השאיפה והרצון הטוב לשבת וללמוד תורה, ואולם מה אעשה ודוחק הפרנסה אילץ אותי לצאת לעבוד! כל סֵדֶר היום שלי עָמוּס, ולא נותר לי זמן ללימוד התורה.
ואולם גם טענה זו - אינה טענה! למה? מכיון שאתה "חכם גדול"! אתה דוחֵס וּמְמַלֵּא את כל שעות היום שלך בעבודה וכל מיני עיסוקים וסידורים, ואח"כ בא וטוען: לא נותר לי זמן ללמוד! מי בכלל אמר לך - שסדר היום שלך הוא באמת נכון?
אולי תעשה הפוך: תעבוד רק חצי יום, תאכל שעה, תישן שעה, וכך ישאר לך זמן פנוי ללמוד תורה!
ואם תשוב ותטען: צריך לעבוד הרבה, בשביל שיהיה לנו כסף לחיות! שיהיה לנו פרנסה!
ואפילו התורה עצמה אמרה במפורש - "בזיעת אפך תאכל לחם"!
והנה, על שאלה זו, צריכים קודם כל לדעת דבר אחד באופן ברור:

כל הנושא הזה של "עבודה" - הוא מצב של דיעבד! מצב של 'שיבוש' מדרך הטבע הנורמלי! כיון שבאמת, העולם כולו מתחילת בריאתו - נברא על דעת זה - שהאדם לא יעבוד כלל! אלא ישב ויעסוק בעבודת השם, וכל מערכת הבריאה כולה תעבוד כדי לסייע לו, לשרת אותו, וּלְסַפֵּק לו את כל צרכיו! האדם לא היה צריך להזיז אפילו אצבע! רק לשבת וללמוד, והבריאה כבר תמלא לו את כל מחסורו!

ובקיצור: האדם בתחילת בריאתו היה צריך להיות 'מלך' על כל הבריאה כולה!

וכך באמת היתה המציאות של העולם בזמן בריאתו של אדם הראשון, וכפי שמספרים לנו חז"ל במדרש (ילקוט שמעוני, תחילת פר' בראשית) שנהר היה יוצא מעדן, ומשקה את כל האדמה, ומצמיח לאדם פירות ומיני מאכל, ומלאכי השרת היו צולין לאדם בשר, ומסננין לו יין של ששת ימי בראשית! וכן גם הבהמות והחיות כולם היו עומדים לפני אדם הראשון, והיו ממלאים לו את כל מחסורו!

[ומה שכתוב בפסוק (בבראשית ב' - ט"ו) "ויקח אלהים את האדם, ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה" - אין הכוונה כאן לעבודה ממש, שהרי כל הדברים היו באים לו מן המוכן, וכנ"ל, אלא הסבירו חז"ל במדרש (שם), "לעובדה" - זהו לימוד התורה. ו"לשומרה" - זהו שמירת המצוות!].

וא"כ, אם היתה בעולם מציאות כזאת נפלאה, מה קרה בסוף? מדוע התהפך עלינו הגלגל, והבריאה הפסיקה לשרת את האדם, והוא נאלץ לעבוד קשה בכדי להוציא ממנה קצת מזונות? להיכן נעלם כל ה"שירות האדיב" שהבריאה נתנה לאדם?

התשובה: זוהי מחמת הקללה שהקב"ה קילל את האדם (בזמן שחטא מעץ הדעת) ואז קילל אותו הקב"ה ואמר לו: "בזיעת אפיך תאכל לחם"! ניגמרו הפינוקים! יותר לא יביאו לאדם את האוכל עד הַפֶּה! אלא הוא יצטרך לצאת לעבוד ולהזיע קשה בשביל להשיג לעצמו פת לחם!

וא"כ נמצא, שעצם המציאות שהאדם צריך לעבוד בעולם - זה מצב של אילוץ! מצב של כפייה! מצב של דיעבד! מצב של קללה! מצב של ירידה בדרגה! מצב של 'סֵרוּס' מִמַּהוּתו האמיתית של האדם! (שבמהותו האמיתית, האדם נועד רק לשבת ולקיים מצוות, והבריאה תשרת אותו, וכנ"ל).

ובקיצור: ה"עבודה" - זו לא המציאות האמיתית של העולם! אלא זו קללה שרודפת אחרי האדם, ותובעת ממנו להתייסר ולהזיע קשה בשביל להשיג פת לחם!

וא"כ, לאחר שגילנו שה'עבודה' זה לא "פרס" שניתן לאדם, אלא זה בסך הכל אסון וקללה שנפל על האדם, א"כ לאור זאת, ברצונינו לשאול כעת שאלה אחת פשוטה:

מה עושה אדם פיקח עם 'שכל על הכתפיים': האם מוסיף לעצמו מן הקללה הזאת, או - משתדל להפחית ממנה, כדי להיות כמה שֶׁפָּחות מקולל!

הַהֶגְיוֹן אומר, שבודאי אדם שֶׁבָּרִיא בשיכלו ישתדל להוריד ולברוח כמה שיותר מהקללה הזאת, הוא יעשה אותה רק כדי "לצאת ידי חובה" וזהו! לא יותר מזה!

ואולם מה עושה האדם הטיפש? לא רק שהוא רץ ושמח להביא על עצמו את הקללה הזאת, אלא אפילו הוא עוד מוסיף עליה "שעות נוספות"... לא מספיק בשבילו להיות 8 שעות מקולל בעבודה - אלא הוא עוד רוצה ללכת עם הקללה הזאת עד הקבר!! לעבוד מצאת החמה - ועד צאת הנשמה!! לא פחות!

נוּ, וכי לא מיסכן וטיפש הוא אותו אדם?! - - -

וזהו בדיוק הבעיה של האדם ה"מודרני", שכל היום הוא עובד, ואין לו בכלל זמן לעצמו. כל היום הוא שקוע "בַּבִּיזְ'נֶס", כל "יומן השעות" שלו תפוס ב"פגישות" עם אנשי מסחר ועם אנשי עסקים, רק עם הקב"ה - אין לו זמן לקבוע פגישות... אין לו זמן אפילו דקה אחת ביום כדי להיפגש ולדבר עם הקב"ה!

אלא מה? זו ה"עבודה זרה" של הדור שלנו - תאוות הממון! (שגוררת אחריה גם - את תאוות ה'עריות'!) וכפי שרמזו לנו חז"ל בגמרא בסוף מסכת סוטה, שלפני בוא המשיח, פני הדור יהיו כפני הכלב!

מה המיוחד דוקא בכלב? פשוט מאד: כמו שהכלב כל הזמן נובח וצועק: "הַב"! "הַב"! כך גם האנשים שבדור יהיו כ"כ שטופים בתאוות הממון - עד שיעיזו פניהם ככלב, וכל הזמן ינבחו ויאמרו: "הַב" "הַב"! "תן"! "תן"! תן ממון... ועוד ממון... ועוד ממון... ועוד... ועוד...

והדברים מצחיקים, אולם גם... מעציבים!

ואם תשאל: אם האדם יעבוד מעט שעות - ממה יאכל וממה יחיה? מהיכן יפרנס את בני ביתו?

התשובה: שבאמת אין לנו על זה שום הסבר הגיוני. רק זאת נוכל לומר - שה"מציאות בשטח" תוכיח!

ולמשל: בעיר 'בני ברק' ישנם כ - 20 אלף אברכים, בעלי משפחות, שלומדים כל היום ב"כולל" ואינם עובדים כלל, ואפילו 'מסמר' לא דופקים בקיר - ובכל זאת - מצליחים להעביר את החודש עם 8, 10, ואפילו עם 12 ילדים!!!

וגם אותם נשאל את אותה שאלה: מהיכן הם חיים? מי מפרנס אותם? מה נותן להם להיות כל הזמן 'מאושרים'? כיצד הם מצליחים להכניס בילדיהם - את השמחה, את השלווה והאושר - מבלי כל ה"לוּקְסוּס" של העוה"ז?

כיצד יתכן שהעיר 'בני ברק', שגרה בצפיפות אוכלסין נוראה, וגם כ-70% מכלל התושבים שבה נמצאים מתחת לקו העוני - ובכ"ז תתפלאו לשמוע שדוקא העיר ה"קטנה" וה"ענייה" הזאת - היא מובילה 'מקום ראשון' בעולם בגודל ה"גמילות חסדים" שיש בה! עשרות ואלפי גמחי"ם מכל סוגי הצרכים שהאדם יכול להעלות רק על דעתו - נמצאים בעיר הזאת!

כיצד זה יתכן? אדם שחי ב'קו העוני' - ובכ"ז יש לו עוד כסף מיותר לפתוח 'גמ"ח' לטובת נזקקים אחרים - - - ?

אלא מה באמת התשובה לכל השאלות הללו?

התשובה - שבאמת אין שום הסבר 'הגיוני' על פי הטבע, לתופעה מוזרה זאת, אלא רק לבוא ולומר: שכל מי שמקדיש את זמנו ללימוד התורה - הקב"ה שולח לו 'ברכה' בפרנסה!

רוצים קצת הסבר, מה פירוש "ברכה"? נסביר לכם:

המקרר שקנו אותו מתחילת הנישואין, אף פעם לא מתקלקל, וממילא חסכו את הכסף של התיקונים. וכמו כן בבריאות המשפחה, הקב"ה שולח להם 'ברכה' בגופם, שלא יהיו חולים, ויצטרכו לבזבז את כספם אצל רופאים ותרופות, וכו'. המכונית שקנו אותה משנת '81' - אף פעם לא מתקלקלת להם, ומימלא חסכו את הכסף של התיקונים או החלפת המכונית, וכו' וכו'.

וכך בכל שטחי החיים - הכל זורם להם 'חֶלֶק', בלי שום הפסדים וְ'קִזּוּזִים', ובלי כל הוצאות על דברי 'מותרות', וכך יוצא שכספם משתמר להם - רק לדברים הַ'חִיּוּנִיִּים' שהם צריכים!

זוהי התשובה האמיתית על השאלה הנ"ל.

ואולם, גם למי שעדיין מתעקש, ורוצה הסבר 'שֶׂכְלִי' שיסביר לו "מדוע אברך בכולל אינו צריך לדאוג לפרנסתו" - א"כ גם בשביל אדם כזה - יש לנו הסבר טוב עבורו, שבודאי ישכנע אותו להבין את מסלול חייהם של לומדי התורה.

הנה, בואו ונעשה חשבון פשוט, על ה'מאזן החודשי' של לומדי התורה:

האברך עצמו מקבל בכולל $300 - $350 בערך, ברוך ה' יש לו עוד 6-7 ילדים, והוא מקבל עליהם תוספת של "קיצבת ילדים" עוד $300, אשתו עובדת, מכניסה לו עוד $200 (לפחות), וגם יש לו מהצד עוד "השלמת הכנסה" עוד $100, וכו'.
ובקיצור: הוא מגיע בחודש לסכום "בְּרוּטו" של 800 - $1000! (משכורת - שאפילו פועל שעובד 8 שעות רצופות, ובקושי מגיע לסכום הזה!)
וכעת, לפי גובה המשכורת הזאת, האברך "מתאים" לעצמו את הוצאות הבית - בהתאם לסכום הכסף שיש בידו. לא קונה דברים "מְפוּצָצִים", ולא חי על רמת חיים גבוהה במיוחד, אלא פשוט חי חיים "מְמֻצָּעִים", עם הוצאות שמתאימות לגובה המשכורת שלו, והעיקר שהכי חשוב: הוא חי חיים עם שקט ושלווה נפשית!
וחוץ מכל זה, הקב"ה שולח לאברך גם "ברכה" בכסף, ודואג לו שבאמת כספו יילך רק לדברים חִיּוּנִיִּים ומועילים, ולא על שטויות והבלים, וכך האברך זוכה להעביר את ההוצאות השוטפות של החודש - מבלי להסתבך בחובות וּ'בְּמִינוּסִים' מיותרים!
[וכפי ששמענו עדות אישית על אברך אחד, שפעם עלתה בליבו מחשבה לעזוב את לימודי הכולל, ולצאת לעבוד, כדי שיוכל לפרנס את בני ביתו בכבוד, וכך לא יצטרך יותר להתפרנס בצימצום ע"י משכורת הכולל.
ואכן, יצא האברך לעבוד, ובסוף החודש עשה לעצמו "מאזן חודשי" של כלכלת הבית, והנה להפתעתו הוא מגלה, שלאחר ניקוי ההוצאות של: ביטוח, דלק, תיקונים, מס הכנסה, וכו', הוא הגיע בסוף ל... אותו סכום הכסף שהיה מקבל בכולל!!!
תיכף ומיד הסיק האברך את המסקנות, וחזר מיד לספסל הלימודים בכולל!
הרי לנו דוגמא קטנה, מה פירוש שהקב"ה שולח "ברכה" במשכורת של אברך כולל, עד שהיא מספיקה בכמותה - למשכורת של אחד שיוצא לעבוד כל היום מחוץ לכולל!!!].
מפליא - וגם מדהים! - - -
ותתפלאו עוד לשמוע, שאצל עֲדות האשכנזים נהוג, שההורים דואגים לא רק לכלכלת הבית - אלא אפילו לְחַתֵּן את הילדים! הם נותנים לחתונת ילדיהם לא רק אולם, תזמורת, ונדונייה, אלא שני הצדדים נדחקים וקונים 'דירה' לזוג הצעיר! (באיזור "המרכז", או לפחות בפרוייקט של 'עיירות הפיתוח').
וכאן נשאלת השאלה: איך אפשר לְחַתֵּן ילד אחרי ילד (בהפרש מצומצם של שנה שנתיים בין כל אחד ואחד) כשהמשפחה עצמה ברוכת ילדים, והבית נקרא בית של 'תורה'!
הרי אפילו במשפחה החילונית, ששם ההורים עובדים כל חייהם, וגם יש להם בקושי כמה ילדים, ובכ"ז, המצב לא מאפשר להם לקנות לילדיהם דירת מגורים עבור החתונה,

ואילו כאן, משפחות של "אברכים", שהילדים שלהם למדו כל הזמן בישיבות הקדושות, ואבי המשפחה למד ב"כולל", ובכ"ז, מצליחים בסוף לתת מחיר של 'כמעט דירה' בכל חתונה? מהיכן הכסף? - - -

אלא מה באמת התשובה? התשובה לכל זה שבאמת אין תשובה לתופעה מוזרה זו, אלא רק להצביע כאן על ברכת האלוקים שמשרה את ברכתו על ממונם של בני התורה, ומקיים בהם את מה שהבטיח: "כל המקיים את התורה מעוני - סופו לקיימה מעושר"! ואם הקב"ה הבטיח - אז ודאי שהוא גם מקיים את מה שהבטיח!

נו, וכי לא משתלם להיות אברך לומד תורה, ולהשאיר את ניהול הכספים של הבית - בידי הקב"ה - שהוא יתן את ברכתו על הכסף?!

ואם תבקשו הסבר יותר מפורט - מדוע דוקא ללומדי התורה יש 'ברכה' בכסף, א"כ בבקשה המשיכו להאזין לקטע הבא:

דוד המלך אומר בספר תהלים: "כפירים רשו ורעבו", כלומר, הכפיר, שהוא בנו של האריה, החזק והגיבור שבחיות, ובכ"ז, יתכן שיהיה להם מצב של "רשו ורעבו"! כלומר, שהם יהיו מרוששים ורעבים לְאוכֶל!

ולמה? בגלל שעם כל גבורתם ומראיהם הנורא - בכ"ז - אם הקב"ה לא יְזַמֵּן להם את הַ'זֶּבְרָה' ואת הָ'אַיָּלָה' והצבי, או את הכיבשה כדי שיהיה להם מה לֶאֱכול - הרי הם ימותו ברעב! כיון שהאריה אינו אוכל עלים ועשבים או ירקות, אלא רק בשר, ומנין מזדמן לו כל יום ארוחה של "בשר"? אם לא שהאלוקים הגדול - הוא זה ששומע את שאגותיו של האריה הרעב, והוא זה שמזמן ושולח לו את טרפו עד הפה!

ואולם, ממשיך דוד המלך ואומר: "ודורשי ה' - לא יחסרו כל טוב"! שימו לב, שדוד המלך לא מבטיח - שדורשי ה' 'יהיה להם' כל טוב, אלא הם - "לא יחסרו" כל טוב! כלומר, הם לא ירגישו שהם חסרים את ההנאות "וְהַלּוּקְסוּס" שיש לאחרים! טוב להם במה שיש להם! הם לא מרגישים שחסר להם - וילה, מכונית אמריקאית, משרד מפואר, טיולים לחו"ל, מוֹעֲדוֹנִים ובילויים, וכו' - את כל ההנאות הללו - שאנשים אחרים משקיעים בשבילהם את כל חייהם בכדי להשיג אותם - אצל דורשי ה' הם מלכתחילה לא חסרים אותם! הם מרגישים בדירת ה-2 חדרים שלהם - כמו בדירת 6 חדרים של החילוניים! ולמה? בגלל שיש להם שם את האושר והשלווה והמנוחה, ומה הם צריכים יותר מזה? - - - האשה והילדים הם כבר מכניסים את האושר והשמחה לבית - וממילא הם לא זקוקים לחפש את האושר בכל הנאות הרחוב! הם מלאים כבר מבפנים הלב, ולכן הם לא חסרים לחפש זאת ע"י גירויים של הנאות אחרות!

וזו באמת ה"ברכה" הגדולה ביותר, שהקב"ה נותן ללומדי התורה:
בזה שהם מרגישים על עצמם שהם לא חסרים כלל - את מה שהחילוניים מחזיקים מזה "עולם ומלואו"! אצלהם זה בכלל לא תופס מקום בראש!
וכך הם מרויחים, שהכסף שלהם לא מתבזבז להם על תאוות ושטויות, אלא הוא נשמר להם כדי לחתן בזה אח"כ את ילדיהם!
נמצא, שמי שלומד תורה - הוא הוא זה העשיר האמיתי, כיון שבאמת לא חסר לו את אותם דברים שכל העולם רודפים ומשתגעים אחריהם כל החיים!
ואילו האדם החילוני, שהוא נחשב ל"עשיר" שיש לו הרבה כסף - הוא הוא באמת העני האמיתי! כיון שכמה שיש לו - עדיין הוא מרגיש שחסר לו את מה שיש לאחרים, וכך כל החיים שלו הוא רץ עם 'לשון רֶעֶבָה' בחוץ, כמו איזה "אביון", בכדי להשלים את מה שעוד חסר לו...
שכן, זאת עלינו לדעת, שה'עושר' לא נמדד לפי כמות הכסף שיש לאדם, אלא לפי הַ"שֹּׂקֶט הנפשי" שיש לו, האם באמת יש לו מרגוע נפשי, והוא הגיע כבר אל המנוחה והנחלה, וחי חיי שלווה, או שעדיין רואים אותו איך שהוא כל הזמן רץ... ורץ... ורץ... - זה הדבר שקובע את עושרו האמיתי של האדם!
נו, לפי הַנְּתוּנִים המדהימים האלו, וכי לא משתלם באמת להיות אברך לומד תורה, ולזכות בשני עולמות בבת אחת! גם 'עולם הבא', וגם "עולם הזה" של חיים שלווים ומאושרים? אושר מהבנים, סיפוק מהפרנסה, שמחה מהאשה, שקט נפשי מלימוד התורה, ומה "חסר" עוד בחיים מאושרים כאלו???
וכי לא משתלם הדבר? - - -
. . . נקודה למחשבה !
ואם עדיין תשאלו ותאמרו:
הרי כתוב במשנה באבות "על שלשה דברים העולם עומד". ואחד מהם - זה... על ה"עבודה"! וא"כ לכאורה כתוב כאן, שאין העולם יכול להתקיים מבלי - "לחם עבודה"!
ואולם התשובה לכך פשוטה:
מה שכתוב במשנה "עבודה" - אין הפירוש לעבודה של 'אִינְסְטַלַצְיָה ונגרות', אלא הכוונה לעבודת הקורבנות שהיו מקריבים בבית המקדש! וכיום, שאין לנו קורבנות, אזי "ונשלמה פרים שפתינו" שזוהי - התפילה!

רק מה? ישנם אנשים טיפשים, שקראו את המשנה, ולתומם חשבו שכוונת המשנה על עבודה "פִּיזִית" - ומיד רצו ללשכת העבודה... ואולם פשוט שכוונת חז"ל היתה על "עבודת הקורבנות".

והנה, לשם תוספת חיזוק הדברים, נוסיף עוד כמה מילים להסביר - מדוע באמת זה 'צחוק ושיגעון' מצד האדם, להשקיע את רוב זמנו על ה"עבודה":

הנה, הבא ונעשה חשבון פשוט, ונחשוב יחד:

יש להקב"ה בעולמו מליארדים של מליארדים של חיות, ומליארדים של עופות, ומליארדים של דגים, ומליארדים של חרקים ורמשים, ומליארדים של 'וִירוּסִים', ומליארדים של בני אדם - - -

ולכל המליארדים האלו - יש להקב"ה מספיק אוכל לתת להם מדי יום ביומו, וכפי שאתה בעצמך מעיד ואומר בכל יום בברכת המזון: "האל הזן אותנו "ואת העולם כולו"(!!!) כל בְּיִלְיוֹנֵי המליארדים שנמצאים בעולם - מוטלים על כתפיו של הקב"ה, והוא עומד וזן לכל בריה ובריה באופן פרטי ואישי!

וכעת, אתה חושש, שבדיוק רק לך - לא הישאר להקב"ה לתת לך "סֶנְדְוִויץ" אחד? - - - הרי זה נשמע לא הגיוני!

אם באמת אתה מאמין, שהקב"ה זן ומפרנס לכל, מהיתוש הקטן - ועד - האריה הגדול, א"כ, עליך לשאול את עצמך שאלה אחת פשוטה: "האם אני מאמין שהקב"ה זן את כולם - חוץ ממני? או את כולם - וגם אותי בכלל - - - ?

אלא מה שורש הבעייה שלנו? שחסר לנו ביטחון בהשי"ת! יש לנו ביטחון מופרז בעצמנו ובכוחנו! "אם אני עובד - יש לי מה לאכול! ואם אני לא יעבוד - לא יהיה לי לחם ומרגרינה לאכול! אם אין אני לי - מי לי? אם אני לא 'יפשיל שרוולים' לעבוד - אני בסוף אגווע ברעב!

כך חושב האדם לעצמו.

ואולם תתפלאו לשמוע, שטענות אלו נשמעות מצחיקות מאד! בדברים אלו - האדם פשוט עושה 'צחוק' מעצמו!

תשאלו מדוע? פשוט מאד: משום שגם אחרי כל העבודה של האדם, וגם אחרי כל ההשתדלות הגדולה שהוא עושה בפרנסה - עדיין הוא עומד ותלוי בחסדיו של הקב"ה שהוא יזמן לו את הפרנסה! גם אחרי כל העבודה שלך - עדיין אתה לא פועל כלום! הפרנסה שלך נשארת תלויה בידי הקב"ה!

תבוא ותשאל מדוע? הרי אני עובד, ואני מביא את הכסף, ואני עושה הכל, והיכן אתה רואה את האלוקים - בתוך כל העסקים שלי? - - -
התשובה: שני הוכחות יש לנו, שיצביעו לנו בבירור, שאכן האלוקים הוא זה שמנהל לך את העסק, והוא זה ששולח לך את הפרנסה! ואתה - בסך הכל רק ה"צעצוע" שתלוי עם חוטים - בידיו של הקב"ה!
והרי שני ההוכחות לכך:
1. הוכחה ראשונה: אדם יושב בעסק שלו, ופתאום נכנס לו בראש עצה מבריקה: "אתה יודע מה? אני יעשה 'בַּיְזְנֶס' כזה, אני ישקיע בתוכנית הזאת, אני אריים טלפון לַיַצָרָן ההוא בארה"ב, וכך אני ארויח אחוזים גבוהים בעסק! נמצא, שהאדם הזה הצליח בעסק שלו - בזכות הרעיון המבריק שהבזיק לו בראשו!
ואולם רק רגע: מי זרק לך את העצה הזאת לתוך הראש? מי עורר אותך לחשוב על הכיוון הזה? אתה? הרי אתה לא ידעת ולא חשבת על העצה הזאת - עד שהיא באה לך לראש! אבל מי שם לך אותה לפני כן בתוך הראש! מי פקח לך את העיניים לחשוב דוקא על העצה הזאת? מי? אם לא רק השגחת האלוקים שהוא זה שעמד ב"שָׁלַט רחוק", וכיוון והזיז לך את כל העניינים, ושלח לך את ההצלחה לעסק!!!
וא"כ, אם האלוקים הוא זה שנתן לך את הרעיון והעצה איך להרויח, הרי באותה מידה - הוא יכול גם להכניס לך לראש עצות רעות, שיביאו לך רק הפסדים לעסק! הוא יכול להכניס לך לראש תוכניות של השקעות מוּטָעות, שֶׁבְּין לילה יפלו וירדו לטמיון, ויפילו לך את כל העסק!!
נמצא, שגם אתה, עם כל העבודה והכישרון שלך, ועם כל הַמַּחְשׁוּב המיוחד שיש לך - עדיין אתה עומד ותלוי בחסדיו של הבורא, אם להצליח בעסק הפרנסה, או חלילה לפשוט רגל!
נמצא, שגם המחשבות שלך, איך לְבַסֵּס את העסק - גם זה תלוי ועומד בחסדיו של הקב"ה!
וא"כ, על מה האדם מתגאה ו"עושה שרירים", כאילו כל ההצלחה בכסף באה בזכות העבודה שלו? - - - הרי זה לא תלוי בו כלל גם אחרי העבודה שלו! וכנ"ל.
ובעצם, כל היסוד הזה, הוא כתוב מפורש בתוך התורה הקדושה! היכן? בחומש דברים (פרק ח' פסוק י"ח) שם אומרת התורה: "וזכרת את ה' אלוהיך, כי הוא הנותן לך כוח לעשות חייל".

ובפסוק זה, יש לכאורה דבר שהוא פלא: מה כוונת הפסוק שאומר, שה' נותן לנו כוח לעשות חייל בעסקים שלנו, הרי יותר היה מתאים לכתוב - שה' אלוהיך נותן לך 'ברכה' לעשות חייל בעסקים! ואולם מה הקשר בין "כוח" - לבין "הצלחה בעסקים"?

שאלה זו, הרגיש בה ה"תרגום אונקלוס", ולכן הוא מפרש שמה שכתוב בפסוק "כוח" - הכוונה שה' נותן "עצה למקני נכסין"!

כלומר, שהקב"ה הוא שולח לך בראש את העצות וְהַמַּהֲלָכִים כיצד להצליח לעשות חייל בעסקיך!

נמצא, שכתוב בתורה מפורש (לפי ה'תרגום אונקלוס') שהשם יתברך הוא גם מכניס ונותן בתוך ראשו של האדם את העצות, והתוכניות, וההשקעות, איך לְקַדֵּם את העסק, ולפעמים הוא נותן לאדם גם עצות איך להפיל את העסק, ח"ו.

וא"כ, כיצד יתכן לומר, שהאדם בכוחות עצמו - הביא לעצמו את הפרנסה? - - -

2. הוכחה שניה - המוכיחה לנו שכל העבודה וכל ההשתדלות שלך, עדיין תלויים בחסדיו של הקב"ה, והפעם ההוכחה היא מ... ה"קְלֵיֶנְטִים" שלך! כן, הלקוחות שלך! הם ההוכחה שהקב"ה הוא זה שעוזר לך להרויח את הפרנסה!

הנה, צאו וראו:

כמה חברות 'תעשייה' משקיעים ב"פירסומות" של חוצות, כמה אלפי שקלים משקיעים בְּ'סִקְרֵי קהל', כמה אלפי דולארים משקיעים בשביל לקנות 'שם טוב' בשוק, להיות הַ"פִּירְמָה" מהתצוגה המתקדמת ביותר בעולם!

ובכ"ז, ישנם מקרים שבעל החברה מתאכזב לראות, שרק אחוז קטן של אנשים השתכנעו לרכוש את תוצרתו!

ואילו חברו, שלא השקיע כלל בפירסום, ובכ"ז החנות שלו תמיד מלאה אנשים!!!

וכאן נשאל אותך שאלה קטנה: מי הוא זה שמכניס ונותן בתוך הראש של האנשים להכנס דוקא לחנות הזאת, ולא לחנות ההיא? מי הוא זה שמכניס בראשם לקנות דוקא את התוצרת של החברה הזאת ולא של החברה הַ'מִּתְחָרָה'?

הרי המציאות מוכיחה, שדבר זה לא תלוי בהכרח ב"פרסומות תַּעֲמוּלָה" שעושים בכלי התקשורת ובחוצות קרייה?

אלא ודאי שזוהי רק יד האלוקים, שהוא זה שיושב מלמעלה ומכוון בחוטים, ומכניס בראשם של הקליינטים להכנס דוקא לתוך חנותך, ולהביא לך בכך את הפרנסה!

אתה יושב בפנים החנות - והקב"ה עושה לך את העבודה בחוץ! הוא מכניס לך את הקליינטים לתוך החנות!

נו, וכי עדיין נתעקש לומר ש"כוחנו ועוצם ידינו" הביאו לנו את פרנסתינו? - - -

וזהו הלימוד הנוקב, שצריך כל אדם להחדיר לתוך ראשו: גם אני כָּלוּל בתוך ה"רשימה" של הפרנסה שיש להקב"ה! אומנם אני חייב להתאמץ ולהשתדל לעבוד - אולם אסור לי לשכוח, שאת הש'יק בסוף החודש - הקב"ה הוא זה ששלח לי אותו! והבעה"ב, וְהַבּוֹס, והקליינטים - הם בסך הכל רק ה"צינור" שדרכם הקב"ה מעביר לי את שפע הפרנסה שלי! אולם "המפתח" של ברז של הפרנסה - נמצא אך ורק בידי הקב"ה!!!

ב. וכעת, נתקדם עוד שלב אחד קדימה, ונבאר לעצמינו עד איזה 'גבול' אדם נורמלי יכול להרשות לעצמו לעבוד!

והנה, זאת עלינו לזכור, שאסור לאדם להגזים ולמכור את עצמו ל"עבד" עבור העבודה! לקום בבוקר, להתגלח, ללכת לעבודה, לבוא בערב "סָחוּט" הביתה, להתקלח, לאכול, ולישון, וכך כל יום ויום כמו "סוס עבודה" בלי רגע של התבוננות ובלי מנוחה!

אדם שעובד בטירוף 'מְסַחֲרֵר' כזה, מבלי לחשוב על עצמו ועל עתידו, הרי הוא דומה בטיפשותו לְ...נמלה!

איזה "נמלה"? הנמלה ששלמה המלך דיבר עליה בספרו מישלי (פרק ו') שם שלמה המלך שולח אותנו אל הנמלה ואומר: "לך אל הנמלה עצל, ראה דרכיה - וחכם"!

איזה לקח מתכוון שלמה המלך ללמד אותנו מן הנמלה?

התשובה: על פי מה שסיפרו לנו חז"ל (במדרש, דברים רבה, תחילת פרשת שופטים) שפעם הלך ר' שמעון בר יוחאי לראות, איזה 'אוצר' יש בתוך החור של הנמלה? והנה, להפתעתו הוא מגלה - שיש שם - 300 כור חיטים (כ - 75 טון (!!!) חיטה. לפי החישוב שכל 'כור' חיטה = ל-250 ק"ג) שהנמלים הללו אספו!!!

ודבר זה נראה לנו מוזר מאד: בשביל מה הנמלה צריכה לעבוד ולאסוף כמות אוכל כזאת עצומה? הרי חז"ל גילו לנו (שם במדרש) שכל ימי אורך חייה של הנמלה - הם בסך הכל - 6 חודשים בלבד (!) וגם במשך חיים קצרים אלו - הנמלה מסוגלת לאכול רק 'שְׂעוֹרָה וחצי' - לא יותר!

וא"כ, בשביל מה היא אוספת כמות כזאת עצומה של 300 כור? מה היא תעשה עם כל זה? הרי היא לא יכולה לאכול את כל זה! וא"כ, בשביל מי היא עובדת כל כך קשה, לאסוף כמות כזאת עצומה של מזון? - - -

התשובה: זוהי באמת 'טיפשותה' של הנמלה, שעובדת כל ימי חייה - בשביל אחרים... אוספת ואוספת מבלי לדעת מי יקח אח"כ את כל זה... אוספת אוצרות של אוכל, בכמות אדירה שמספיקה ל - 100 שנה ויותר, בעוד שהיא עצמה יודעת - שהיא לא תזכה לחיות ולאכול - אפילו אחוז אחד(!!!) מכל זה!

וזהו הלקח שרצה שלמה המלך ללמד אותנו: "לך אל הנמלה עצל, ראה דרכיה - וחכם"! כלומר: תלמד את הלקח, ותהיה חכם - יותר מהנמלה! אל תאסוף הרבה בשביל שאח"כ יקחו את זה אחרים... אל תחזור על הטעות שהנמלה עושה...! תעבוד רק בשביל מה שהכרחי בשבילך - ולא מֵעֵבֶר לזה!

ומה עושה האדם הטיפש? עובד ועובד, ומוסיף שעות נוספות, הכל בשביל להגיע לרמת חיים גבוהה, להשיג וילה יוקרתית, מכונית מפוארת, וגם עסק מְשַׂגְשֵׂג!

ואולם הבעיה, שֶׁכְּשֶׁהוּא כבר משיג את כל זה - פתאום "מס הכנסה" "מִתְלַבֶּשֶׁת" עליו, וחונקת אותו מכל הכיוונים... לא נותנת לו לנשום...!

ואפילו במקרה הטוב - שהוא כן מצליח להשתחרר ממס הכנסה, מכל מקום - הוא עצמו לא נהנה מכל הרכוש הזה... תאוות הממון דוחפת אותו להמשיך לאגור ולאסוף, לבנות ולרכוש עוד בתים ונכסים, ואז, מרוב מתח ולחץ של 'מירוץ מטורף' אחר הממון - הלב שלו מתחיל לדפוק לא 80 פעם בדקה - אלא 120 פעם בדקה, ואז - - - ביום בהיר אחד הוא נופל ומתמוטט מרוב עומס, עד שהוא כבר לא מסוגל ליהנות יותר מהרכוש הרב שיש לו...

נמצא, שהוא הרס את כל הבריאות ואת כל החיים שלו - ובסופו של דבר - הוא עצמו אישית לא הספיק ליהנות מכל זה!

נו, האם אדם כזה לא נחשב ל"פתי וחסר דעת"? האם הוא לא חוזר שוב על אותה טעות שהנמלה עושה?

הוא כל הזמן רק משקיע ומשקיע - עד שבסוף הוא "שוקע" ונעלם מן האופק!

ואם ישאל השואל: הרי אם אני לא יעבוד בשביל הבנים שלי - מהיכן יהיה להם דירה להתחתן? מהיכן יהיה להם 'בָּסִיס' - כדי להתחיל לבנות את החיים שלהם?

ואולם, גם טענה זו - איננה נכונה!

מדוע? משום שרבי מאיר בעל הנס, כבר ענה לנו תשובה ניצחת על שאלה זו! הנה, חז"ל מספרים לנו במדרש קהלת (פרשה ב', י"ז), ששאלו תלמידיו את ר' מאיר - לפני פטירתו מן העולם: רבנו! למה אתה לא משאיר כסף לבנים שלך? מהיכן יהיה להם אוכל כדי להמשיך לחיות?

ענה להם ר' מאיר, שיכול להיות - אחת מהשתיים: או שהבנים שלי יהיו צדיקים, או שח"ו - הם יצאו לתרבות רעה, ויהיו רשעים. וא"כ, אין לי כלל מה לדאוג! שהרי: אם בני יצאו רשעים - א"כ חס וחלילה, שאני ישאיר כסף לבנים שלי, להאכיל אותם כדי

שימרדו בהקב"ה... ח"ו! ואם בני יצאו צדיקים - א"כ ג"כ אין לי מה לדאוג! שהרי כבר הובטחנו מפי חז"ל: "נער הייתי וגם זקנתי, ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם"!
ולכן:
- אם יהיו רשעים - אסור לי להשאיר להם כסף.
- ואם יהיו צדיקים - אני לא צריך להשאיר להם כסף.
- וא"כ, דאגה לפרנסת הבנים - מנין...?
- ומי שזן את ר' מאיר - יזון גם את בניו אחריו!
וא"כ, הרי לנו תשובה ניצחת, מדוע אין אנו צריכים לְבַזְבֵּז את כל חיינו - על עתיד פרנסת - ילדינו. ובענין הזה לפחות, מותר לנו להיות בשיטת ר' מאיר...
וכמו - שאתה הצלחת לבנות ולהקים משפחה - מאפס, מכלום, כך גם בניך יצליחו להקים משפחה לתפארת - בכוחות עצמם! אל תדאג!! אבל, אם אתה לא תתחיל לדאוג לטובת נשמתך - אף אחד לא ידאג לך! לא הבנים שלך, וגם לא הנכדים שלך! כל אחד כשמתחתן יש לו את הפינה שלו, ואת הטירדות שלו, ואף אחד אין לו את הזמן וגם לא את החשק - להסתכל ולדאוג לטובת השני! ולכן, בראש ובראשונה עליך לדאוג לטובת נשמתך, ולחטוף כמה שעות ביום של 'מזון רוחני' עבור נשמתך, ורק אח"כ מותר לך לדאוג גם בשביל אחרים!
ודי במילים אלו - למי שמבין עֲנָיָן!
וא"כ יוצא, שאין כל סיבה בעולם, שמצדיקה את האדם לבוא וְ"לִשְׁרוף" את כל סדר היום שלו ל"עבודה"! לא בשביל עצמו, וגם לא בשביל הדאגה לעתיד ילדיו!
הנה, נוסיף לספר לכם משל נפלא מה"חפץ חיים", ותראו - איזה טיפשות יש לו לאדם, שמתנהג כמו ה"נמלה", ומתאמץ כל הזמן לאסוף עוד ועוד, ואינו יודע למי - - -
מספר רבינו החפץ חיים:
פעם אחת היה אדם שנסע ברכב, ופתאום הוא רואה אדם מבוגר שעומד ב"טֶרֶמְפִּיאָדָה", עם תרמיל כבד, ו'שק שינה' גדול על כתפיו, גבו היה שפוף ומכופף, והיה נראה עליו שהוא ממתין כבר כמה שעות, בכדי להשיג 'טֶרֶמְפִּ'...
ראה אותו הנהג, ריחם עליו, עצר לו בצד הדרך, ואמר לו: "בבקשה, היכנס למכונית, ואני אקח אותך למקום חפצך"!
שמח האיש, והודה מקרב ליבו על אדיבותו של הנהג.
נכנס האיש וישב בספסל האחורי, תוך כדי שהוא מתמוגג מנחת על הכסא המרופד.

והנה, לאחר נסיעה של כמה קילומטרים, מציץ הנהג בַּמַּרְאָה שמעליו, ולהפתעתו הוא מגלה, שהאורח במכוניתו עדיין לא הסיר את משאו מעליו... הוא עדיין נושא את התרמיל הכבד על גבי גבו הכפוף...

התפלא הנהג והעיר לאורחו:

"אדון! תוריד את התיק ושים אותו על המושב, כדי שתשב בנוח"!

ענה לו האורח באדיבות יתירה: "לא תודה! אני לא רוצה "להעמיס" עליך יותר מדי... מספיק לי שאתה סוחב אותי, עוד תסחוב גם את התיק שלי- - -?

מצחיק... ואולם כך בדיוק מתנהגים אותם אנשים טיפשים כלפי הקב"ה: הקב"ה מעמיס גם אותך וגם את בניך, וגם את כל משפחתך, על 'הכתפיים' שלו - ואילו אתה בא בטענות שאתה רוצה "לעזור לו" לפרנס את בניך אחריך?

הרי גם אותך ואת כל המשא שלך - הוא סוחב עליו, ואתה רוצה כעת לעזור לו - לסחוב עליך את עול בניך?

וכי מי נתן לך את כל ילדיך? מי הכניס לך את כל האושר והשמחה הזאת לבית? מי שמר לך עליהם במשך 18 שנה, ונתן לך אותם בריאים ושלמים עד החתונה? - - -

וכעת - אתה בא פתאום ומתחיל לדאוג: "מהיכן הילדים שלך יתחתנו"? הרי מי שדאג להם במשך 18 שנה ונתן להם חיים, ובריאות, וגוף, ושכל - הוא ימשיך לדאוג להם גם הלאה! אל תדאג! האלוקים אף פעם לא נשאר "חייב"!

העיקר הוא רק: שתניח להקב"ה, שיפרנס את הבנים שלך - "בְּכָבוד"!

עד כה, הבאנו הסבר 'מוּסָרִי' - כדי לשכנע אותנו, מדוע באמת לא צריך להשקיע את רוב שעות היום על הפרנסה.

ג. ואולם, מי שיתבונן יראה שגם מבחינה 'הֶגְיוֹנִית' - אין שום סיבה לדאוג כל כך על הפרנסה, וכל הַלַּחַץ וְהַמֵּרוץ אחר הפרנסה - הוא מיותר לחלוטין!

מדוע? פשוט מאד:

ונשאל תחילה שאלה פשוטה: כשאתה היית תינוק בבטן של אמא שלך, האם היה לך דאגות של 'פרנסה'? הקב"ה דאג לך שתשב בנוח בתוך מזרון של מים ("שְׁלִיָא") ותקבל את המזון - דרך הטבור - ישירות לתוך הבטן... רק רצית אוכל, מיד בכית - וכבר קיבלת את האוכל... אפילו לא אמרת מה אתה רוצה - וכבר הגישו לך את האוכל עד הפה... וגם לאחר שיצאת לאויר העולם - גם אז הקב"ה המשיך לדאוג לך לפרנסה, והמציא לך מזון דרך הפיטמה של האם.

וגם בזה, הוא דאג לך בהטבות מיוחדות, וכגון:

* הוא עשה את החלב מתוק, כדי שיהיה טעים לַחֵךְ שלך!

* הוא דאג שבחלב יהיו את כל הויטמינים, וכמו כן - את כל הַנּוּגָדָנִים והחיסונים - שיחסנו אותך נגד 'נְגִיפִים' וכל מיני זיהומים.
* הוא דאג שהחלב יֵצֵא בדיוק בַּ'זֶרֶם' שאתה צריך! הוא עשה שם חור - בדיוק לפי גודל הפה של התינוק! שאם היה רחב מדי - התינוק היה נחנק! ואם היה צר מדי - התינוק היה מצטער! ולכן הקב"ה התאים לתינוק זרם של משקה חלב - שיהיה בדיוק עבורו!
את כל זה, הוא דאג בשבילך, כדי שאתה תוכל לגדול, לצמוח, ולהתפתח - - -
ודוקא כעת שגדלת - פתאום אתה מתחיל להיות מודאג - "מי יתן לי אוכל"? תשאיר את הדאגה הזאת בשביל הקב"ה!
שהרי אם הוא דאג לך בהתחלה כשהיית תינוק - זה היה בודאי מתוך מטרה שתגדל ותתפתח - וכיצד יתכן, שדוקא כעת, שכבר באמת גדלת - פתאום הוא יזניח ויעזוב אותך? הרי זה נשמע לא הגיוני!
אם הקב"ה היה רוצה שח"ו תהיה מוזנח ותמות ברעב - הוא היה עושה זאת כבר בהתחלה כשהיית תינוק, ובשביל מה הוא השקיע בך עד עכשיו?? - - -
אלא בהכרח, שמי שזן אותך, ומי שדאג לך כשהיית תינוק, הוא ימשיך לדאוג לך גם כעת. אתה מצידך צריך לעשות רק מעט "השתדלות" - ואת שאר ניהול העניינים - תשאיר בידי הקב"ה!!!
ד. ואם תמשיך לשאול ולהקשות:
טוב, אני אֲמַעֵט בעבודה, ובעזרת השם אראה גם 'בְּרָכָה' בפרנסה, וכפי שהבטיחו לנו חז"ל, ואולם עדיין אינני מבין: אם כולם יעשו כמוני, וילמדו כמה שיותר תורה - א"כ כיצד העולם ימשיך להתקיים? מי יחרוש ומי יזרע? מי יבנה בתים ומי יעשה רהיטים?? וא"כ, לכאורה, חייבים ללכת לעבוד בשביל קיום צורכי העולם.
ואולם, גם טענה זו - איננה נכונה! שהרי גם אם האדם יישב וילמד - עדיין אל דאגה! העולם ימשיך להסתדר ולהתקיים גם בלעדיו! על ידי מי? על ידי - ה"משתגעים בעולם"! כלומר, אם אתה - ועוד כמוך - תשבו ותלמדו תורה, הקב"ה יתן 'שיגעון' באנשים אחרים, לעבוד, ולייצר, ולשכלל, וכו' וכו', והכל הכל - כדי שאתה וחבריך תוכלו לשבת וללמוד את התורה בהרחבת הדעת!
הם ידאגו לנו כבר! הם יעבדו ויטרחו ויכינו הכל למענינו!
וניתן לכם דוגמא, להמחשת הדברים:
אדם רוצה ללמוד תורה, ואולם יש לו בעיה! הוא רוצה לשמוע עוד הפעם את ה'שיעור מוסר' שהוא שמע עכשיו! הוא רוצה לשמוע שוב את ההרצאה המרתקת של הרב ההוא! הוא משתוקק ורוצה לשמוע בזמן הפנוי שלו קצת דברי תורה: ברכב, בעבודה, בבית,

בהליכה ברחוב, וכו'. ואולם הוא אינו יודע מי ידאג לו ל"מכשירים המתאימים" שדרכם הוא יוכל לשמוע כל היום דברי תורה! - - -

מה הוא יעשה? מי ידאג לו למלא את חסרונו?

מה עשה הקב"ה? הכניס בראש של הַיָּפָנִים לייצר מכשיר שנקרא בשם "טֵיְפִּ", וכמו כן נתן בראשם של האמריקאים לייצר "קַלָטות", והכל הכל - - - מתוך מטרה, שאם פעם יזדקק איזה מישהו, כדי לזכור את 'שיעור התורה' ששמע מרבו - הוא יוכל להעזר במכשירים המשוכללים הללו, ולהקליט את השיעור כדי שיוכל אח"כ לחזור עליו בביתו!! כל היצירה האלקטרונית הזאת - הומצאה רק כדי לשרת את לימוד התורה של אותו בחור ישיבה!!!

[ומה שגם שאר האנשים נהנים מההמצאה הזאת של ה"טֵיְפִּ וְהַקַלָטות" - זה רק ב'דרך אגב'! בעקיפין! ואולם לפי האמת לאמיתה, עיקר המטרה שהקב"ה גילה את התפתחות המדע בעולם - זה אך ורק למען לומדי התורה, כדי שיוכלו לְהֵעָזֵר בטכנולוגיה המתקדמת - בשביל להתקדם יותר בלימוד ידיעת התורה, ודרך ה'צינור' הזה - נהנים ממנו גם "אגב" שאר האנשים בעולם!!!]

נמצא, שהמטרה האמיתית בכל עבודתם של האמריקאים והיפאנים - היתה בכדי לבוא ולשרת את התלמיד חכם שיושב ולומד!

כן! על ידי ה"משתגעים בעולם", שֶׁיַּעַבְדוּ וישכללו וישפרו - על ידם ימשיך העולם להתקיים!!

וכעת, נגלה לכם את הסוד: האם יודעים אתם, מי נתן להם את ה"מַחְמָאָה" הזאת שנקראת בשם "המשתגעים בעולם"?

רבינו הרמב"ם! היכן? בהקדמתו למשניות סדר זרעים. (דיבור המתחיל - "ודע").

וזה לשון הרמב"ם שם:

"...שאילו היו כל בני האדם מבקשים חכמה ופילוסופיה (כלומר, שהיו כולם מבקשים לדעת את חכמת התורה), היה 'נִשְׁתַּת' כל תיקון העולם בימים מועטים... מפני שהאדם מטבעו - הוא חסר דברים רבים (חרישה, קצירה, טוויה, אריגה וכו') ואפילו חיי מתושלח לא היו מספיקין ללמוד כל אלו המלאכות, שהאדם מוכרח אליהן, וא"כ מתי היה האדם מוצא פנאי ללמוד ולקנות את החכמה של התורה?

"על כן, המציא הקב"ה בלב שאר בני אדם, לעבוד בדברים הללו - כדי שֶׁיִּמְצָא החכם כל צורכו מזומן, ותהיה דעתו פנויה ללימוד התורה - - -

וּמְסַכֵּם הרמב"ם את דבריו, ואומר: "...אכן, צדק האומר שאמר: "לולי המשתגעים - היה נשאר העולם חרב..." שאין לך בעולם 'שיגעון' - יותר מהשיגעון של בני האדם. שהם יודעים שלא נשאר להם משנות חייהם - אפילו כדי זמן לחיות בבנין העשוי מ'עצים' - ובכל זאת, הם הולכים ומוסרים נפשם כדי לבנות בתים ובניינים לרוב, שיעמדו לאורך שנים רבות! היש לך שטות ושיגעון גדול מזה - - - ?

"אין זאת, אלא רק יד ה' היתה בהם, לסמא את עיניהם ולהכניס בהם "שיגעון" לצבור ולבנות עוד ועוד, כדי שיהיה המשך לקיום העולם...!"

עד כאן תוכן דברי הרמב"ם. והדברים מדברים בעד עצמם. ונוקבים עד עימקי הלב. וכל מילה נוספת - מיותרת!

ה. ואם עדיין תחזור ותשאל:

אמנם נכון שהעולם יכול להמשיך להתקיים ע"י ה"משתגעים בעולם", ואולם מה יהיה אם כ-ו-ל-ם יקבלו שֶׂכֶל, ויתחילו ללמוד תורה, כיצד אז העולם ימשיך להתקיים? הרי יותר לא יהיו "משתגעים" שיעבדו בשביל לומדי התורה?

אלא שהתשובה לשאלה זו:

בואו ונחשוב קצת: בשביל מה הקב"ה ברא בעולמו 15 מליארד גויים של רוּמָנִיִּים, פּוֹלָנִיִּים, רוּסִיִּים, וְיִשְׁמָעֵאלִים? וכי בשביל שישתו כל היום "וִיסְקִי" ו"וודְקָה" וישתוללו וישתכרו? בודאי שלא!

ברור, שעיקר מטרת בריאתם בעולם - זהו בכדי שהם יעבדו וישרתו אותנו! שהרי כך כתוב בפירוש בתורה הקדושה: "יעבדוך עמים, ישתחוו לך לאומים"!

הקב"ה נתן להם הרבה כוח בשביל לעבוד, אפילו 12 שעות רצופות ביממה הם מסוגלים לעבוד! וכמו שכתוב בנביא "אשר בשר חמורים - בשרם"! יש להם כוח כמו של 'חמור למשא'!

ולכן: הגויים נולדו בשביל לעבוד, ועם ישראל נולד - כדי ללמוד!

זוהי התשובה על המשך "קיום העולם".

נמצא לאור האמור, שאין יותר שום תירוץ של "פרנסה" או של "קיום צורכי העולם", וכפי שביררנו, בס"ד. ולכן האדם יִתְבַּע בשמים, מדוע לא הקדיש מזמנו ללימוד התורה?

ואם עדיין ישאל השואל:

טוב, השתכנעתי שצריך באמת להקדיש מזמני ללימוד התורה, ולהתחיל להשקיע יותר ב"עסק התורה". ואולם עדיין אני מהסס ונסוג לאחור - ברגע שקראתי את דברי התנא במסכת אבות, שֶׁ"הַלָּחִיץ" אותי ואמר:

"...כך היא דרכה של תורה:

* פת במלח תאכל!
* מים במשורה תשתה!
*ועל הארץ תישן!
*וחיי צער תחייה!
ואם אתה עושה כן... אשריך בעולם הזה!
ודברים אלו "הֻפְחֲדוּ" אותי: האם חיים 'מָרִים' כאלו - מחכים למי שרוצה ללמוד תורה? בֻּכַּאֲלוּ תנאים קשים צריך ללמוד את התורה? זה נשמע ממש מפחיד!
ואולם, גם טענה זו - מופרכת היא!
מדוע? מפני שהקורא הנכבד לא ירד לעומק דעתו - של דברי התנא באבות. ונסביר את הדברים:
מה שהתנא אמר "פת במלח תאכל וכו', אין הכוונה שכך תֵּרָאֶה במציאות - "צורת החיים" של כל מי שעוסק בתורה. אלא כוונת התנא כאן, להבליט לנו את הצד ה'קיצוני' שבדבר, שאפילו אם האדם יאלץ להגיע למצב של עוני כזה, לחיות על "פת במלח" [ואם נתרגם זאת לימינו, הכוונה היא: שהאדם הזה נאלץ לחיות רק מ"ביטוח לאומי", והוא חי - "מהיום - למחר". הוא נאלץ לישון על הארץ - כלומר - שנתנו לו איזה דירת "חִירְבֶּה" מ'עמידר', באיזו שכונה "אֲנְטְוַאכָן", וכו'). גם אדם כזה, שנאלץ לחיות בתנאים גרועים כאלו - עליו אומר התנא באבות - שאם הוא רוצה לזכות לכיתרה של תורה, עליו "להתרומם" מכל הַקְּשָׁיִים שֶׁנֶּעֶרְמִים לפניו, ולהתאמץ להקריב בשביל לימוד התורה גם במצבים קשים כאלו! שכן, אין גבול להקרבה ולמסירות, שהאדם נדרש למסור עבור התורה - במידה והוא נידרש לכך!
ואולם ברור, שהתנא כאן דיבר רק באופן "תֵּאוֹרֶטִי", ובודאי שאין הכוונה, שכך צריכה לְהֶרָאות צורת החיים הָאִידֵאָלִית של כל אדם שלומד תורה.
ואם עדיין התעקש השואל, וישאל: "טוב, ניכרים דברי אמת, והשתכנענו מהדברים. ואולם עדיין איננו מבינים את המשך דברי התנא, שממשיך ואומר: שאם אדם נאלץ ללמוד תורה בתנאים גרועים כאלו - אז הוא ראוי לתואר של - "אשריך בעולם הזה"!
ודבר זה אינו מובן לנו ע"פ הַשֵּׂכֶל הישר! וכי אדם שנאלץ לחיות מ"ביטוח לאומי", וחי בדירה של 'חדר וחצי' מ"עַמִידָר", ובכל זאת - הוא מתגבר ומתעלם מכל הדוחק שיש לו ומשקיע את ראשו בתורה, הייתכן לומר עליו שהוא 'מאושר' עוד בעולם הזה?
איזה "אשריך"? הרי לכאורה - אין יותר 'מיסכן' ממנו! ובמה הוא מאושר בעוה"ז?
התשובה לשאלה זו - שבאמת אין לנו תשובה - על שאלה קשה זאת... ואפילו התנא בעצמו - ג"כ אין לו שום הסבר שִׂכְלִי, כדי להסביר תופעה בלתי הגיונית זו. אלא מה

שבכל זאת התנא יכול לענות לנו - זה רק במספר מילים אלו: "...ואם אתה עושה כן" - רק אז - "אשריך"!!!
כלומר, לא יתכן להסביר מבחינה 'שִׂכְלִית' תופעה מוזרה זאת, לא יעזור כאן שום דיבורים ושום שיכנועים, אלא רק עד - שנתרגם זאת - לשפת "המעשה" - ונחוש בפועל את הנאת לימוד התורה - רק אז נבין - מדוע בדיוק אומרים עליו "אשריך"!
ומדוע באמת זה כך? משום שזה דומה - כמו שניקח אדם 'חירש' מלידה, ונתחיל להסביר לו את התענוג שיש בצלילים העדינים של 'מיתרי הַגִּיטָרָה'... הרי הוא לא יבין בכלל על מה אנחנו מדברים איתו...
ואותו הדבר - גם ביחס ללימוד התורה, לא שייך בעולם להמחיש את התענוג והאושר שֶׁמְּלַוֶּה את הלומד, אלא רק עד שנרגיש בְּחוּשׁ - ש"אם אתה עושה כן"! כלומר, עד שתרגיש את טעם לימוד התורה על בשרך ממש, תשב ללמוד תורה באמת ובכינות - ורק אז - יעלמו לך כל השאלות...!
אלא שכאן, יש לשאול שאלה "אַקְטוּאָלִית":
אם באמת חז"ל מבטיחים, שמי שיישב וילמד תורה וירגיש את לימוד התורה 'על בשרו' - הוא יזכה להרגיש תענוג ואושר בלימודו, וגם יזכה להיות 'מאושר' בעוה"ז - א"כ נשאלת השאלה הפשוטה:
מדוע אנו לא רואים את כל זאת במציאות היום יומית? מדוע אנו רואים הרבה בחורים צעירים, שמחליטים כבר לשבת וללמוד תורה, ואולם האושר - רחוק מהם והלאה! הם ממש "לא מוצאים את עצמם" ליד הספר! אין להם שום תענוג ושום מתיקות בַּלִּמּוּד! הם מרגישים שהם ממש "יושבים על קוצים" ליד הדף גמרא!
וכאן אנו שואלים: להיכן נעלם כל האושר שחז"ל הבטיחו לכל מי שיחליט לשבת וללמוד תורה? היכן "אשריך" בעולם הזה?- - -
זוהי שאלה קשה וחזקה. ואולם דוקא שאלה זאת - מובילה אותנו לידי מסקנה, שבהכרח מה שחז"ל אמרו שהתורה מביאה לאדם את האושר בלימוד - הם בשום אופן לא דיברו על כל אחד שיתפוס ספר ויישב וילמד תורה, אלא ברור שיש כאן איזה 'תנאי' בסיסי ועקרוני, שרק מי שימלא אותו בדייקנות - רק הוא יזכה להרגיש אושר וסיפוק עמוק בלימודו!
ובאמת, על איזה 'תנאי' מיוחד התכוונו חז"ל בדבריהם?
על זה בא התנא וטרח לכתוב בתחילת דבריו "הקדמה" ארוכה, שבה הוא מבאר במפורט, מהו התנאי שנדרש לאדם כדי לזכות להגיע לידי "אשריך בעוה"ז! ואת תוכן

'הַתְּנַאי' הזה הדגיש התנא בתחילת דבריו, וכתב: שרק מי שמוכן ללמוד תורה - אפילו במצב של: "פת במלח, ומים במשורה, ועם חיי צער" - רק אדם כזה - יזכה להיות מאושר בעוה"ז, ורק הוא ימצא את האושר והשמחה בתוך לימוד התורה!!!

ואם נתרגם זאת ללשוננו, נבוא ונאמר כך:

רק אדם שמוכן להקריב מהנאותיו בשביל לימוד התורה, ומוכן ללמוד את התורה בכל התנאים ובכל המצבים, ואפילו לאכול פת במלח, ולישון על הרצפה, על הספסל, על המיזרון, על הַ'סְטֶנְדֶּר' בבהכנ"ס, על כל הדברים הוא מוכן להתפשר ולוותר, העיקר לשבת וללמוד תורה - אדם כזה - עליו התכוונו חז"ל ואמרו שהוא יזכה להיות מאושר בעוה"ז! הוא יזכה להרגיש אושר פנימי עצום בלימוד תורתו!

ואם תשאלו: מה הקשר? מדוע דוקא אדם שמוכן להתפשר על רמת חיים נמוכה - דוקא הוא זוכה למצוא את האושר והשלווה שבתוך התורה?

התשובה לכך פשוטה:

דעו לכם אחים יקרים: שלא שייך בעולם, שאדם ירגיש 'מתיקות' גם בתאוות העוה"ז וגם בלימוד התורה! זה בשום אופן לא הולך ביחד! לא יתכן דבר כזה!

ואם תשאלו: מדוע זה עובד כך? פשוט מאד: משום שמי "שמתלהב" מתאוות והנאות העוה"ז - הוא מפסיק להתלהב מלימוד התורה!! מי שֶ"מִּתְרַגֵּשׁ" מתאוות הרחוב - הוא מפסיק להתרגש ולהתפעל ממתיקות של דף גמרא!! הָ'רֶגֶשׁ' שלו לתורה הולך וניכבה! שהרי יש לו דברים יותר חשובים ויותר 'מְעַנְיְנִים' מלימוד התורה, ומדוע הוא צריך להתמסר ולהקריב עבור דבר שהוא לא "מַחְזִיק" ממנו ואין לו כל משיכה אליו? - - -

ויסוד זה - למדנו מתוך דברי הגמרא במסכת נדרים (דף נ:) שם גילו לנו חז"ל דבר מדהים ביותר! וזה תוכן דבריהם:

מספרת שם הגמרא על ר' יהושע בן חנינא, שאמר לבת הקיסר, שלא יתכן שיהיה תלמיד חכם גדול בתורה - ויחד עם זה - עִם מַרְאֶה חיצוני של גוף יפה וּמַרְשִׁים! לא יתכן! תמיד אחד חייב לבוא על חשבון השני! וכמה שהוא יהיה פחות יפה - הוא יהיה יותר תלמיד חכם!!!

תשאלו: מה הקשר? מָה - אי אפשר להיות גם תלמיד חכם - ויחד עם זה - לְטַפֵּחַ את יופי הגוף - - - ?

ואולם ר' יהושע, שהיה אדם ענק בתורה, הוא גילה לנו את הסוד הגדול:

"ללמוד" תורה - אתה יכול ללמוד עם כל היופי וְהַקוֹסְמֶטִיקָה' שבעולם! עם בגדים 'רֶחוּבִיִּים' ועם בּוּשֶׁם, ותסרוקות, וכל ה"מוֹדָה" של הרחוב! אבל - - - להגיע לדרגה

שתרגיש הנאה וְכֵיף ומתיקות מלימוד התורה - זה בשום אופן לא יכול "להתלבש" על גוף מְיֻפֶּה וּמְטֻפָּח! שזה הכלל: אם הראש מתפעל ומתרשם ושקוע כל הזמן בתוך הַ'מּוֹדָה' של הרחוב - אוטומט - הוא מפסיק להתפעל ממתיקות של דף גמרא!!

ודעו לכם עוד אחים יקרים:

שיתכן אפילו, שאדם זה יצליח ללמוד ולגמור הרבה ממסכתות הש"ס - אבל לעולם הוא לא ירגיש את האושר והשלווה בלימוד התורה! תמיד הוא ילמד עם עיין אחת "פּוּזֶלֶת" לכיוון הרחוב! תמיד לימוד התורה יַעֲלֶה לו מתוך מלחמה פנימית קשה! הוא לא ירגיש "כֵּיף" ותענוג לבוא וללמוד את התורה!!!

הנה, לשם הבהרת הדברים, נעתיק כאן דוגמא 'עֲדִינָה' שתבהיר לנו, מה פירוש - שלימוד התורה לא תופס אצל האדם 'מקום ראשון' בראש:

ישנו אדם, שרגיל כל בוקר לאכול את ה"סנדויץ" שלו - עם 'מלפפון חמוץ'. והנה, יום אחד הוא רואה שחסר לו את המלפפון במקרר... ואדם זה, יהיה מוכן לבזבז עוד רבע שעה, וללכת לקנות את המלפפון - העיקר שלא יחסר לו מהתפריט הקבוע של ארוחת הבוקר....

נמצא: שה"מלפפון" חשוב אצלו - יותר - מרבע שעה של לימוד תורה!

דוגמא נוספת:

ישנו בחור ישיבה, שבקרבתו מצוייה חנות של חליפות, ואולם אם הוא יסע לתל אביב - הוא ימצא את אותה חליפה - ב - 50 ש"ח פחות ממה שמוכרים כאן... והוא מוכן לבזבז במשך חצי יום, ולנסוע עד ת"א, העיקר כדי לחסוך את ה - 50 ש"ח....

נמצא, שאצלו, חצי יום של לימוד תורה - שווה פחות מ - 50 ש"ח...!

ולכן אדם מסוג זה, שתאוות והנאות העוה"ז - שווים אצלו יותר מלימוד התורה, והוא לא מוכן להקריב מהנאותיו למען לימוד התורה - אדם כזה - לא יצליח למצוא את האושר והמתיקות בלימוד התורה שלו!!!

וזה מה שמתכוון התנא במסכת אבות לומר: אדם שמוכן לוותר מְשֶׁינָה על מזרון של "עֲמִינָח" ו - "פְּרַדַיְיסְ", ויושן אפילו על הספסל - העיקר לשמוע דברי תורה. או - אדם שמוכן לשלם מכיסו עוד 50 ש"ח - העיקר שלא יפסיד את לימוד התורה - אדם כזה שעניני העוה"ז "טְפֵלִים" כלפי לימוד התורה שלו - הוא זה שראוי לתואר של "אשריך" בעוה"ז! כיון שהוא באמת חופשי ומשוחרר מכל התאוות והיצרים, והוא ה"בן חורין" האמיתי!

והדברים נפלאים ומאירים, ובעיקר - הם אֲמִתִּיִּים, וקולעים במדוייק את המציאות הרוחנית שלנו!

ולסיום ברצונינו "לסגור מעגלים" ולהתייחס לסעודת מצוה זו:

חושבים אנו, שסעודת "סיום מסכת" זו - משמשת הזדמנות נפלאה - לכל מי שנתעורר מן הדברים שנאמרו לעיל, ורוצה לפתוח לעצמו 'דף חדש' בחיים, להתחיל מהיום והלאה להתחזק יותר בלימוד התורה, ויש לו נכונות אפילו להקריב מרצונותיו ומהנאותיו למען לימוד התורה - בשביל אדם כזה - חושבים אנו, שעכשיו ממש, שמסיימים מסכת ומתחילים מסכת חדשה - זו ממש "רכבת ההצלה" שנותנת את ההזדמנות לכל אדם לקפוץ לתוכה, ולהתחיל לְסַלוּל לעצמו מסלול ונתיב חדש - של חיי תורה ומצוות! מסלול - של 'סיפוק עמוק' מלימוד התורה! ועיקר העיקרים: הרגשה של הנאה ואושר - מכל דף של לימוד התורה הקדושה!

ואשריו מי שזוכה להתעורר מדברי האמת שבדרשה זו, "אשריו" - כבר בעולם הזה!!!

גמרא ר"ת: גבריאל מיכאל רפאל אוריאל

ארבעה מלאכי רחמים השומרים על אדם הלומד גמרא!

ועולם הזה יש לך ?!

סיפור מרגש על רבינו ה"חפץ חיים"??

מסופר על רבינו ה"חפץ חיים", שהיה צריך לנסוע פעם מעיירת ראדין לעיר וילנא, ולשם כך שכר עגלון, שיובילהו למקום חפצו.

והנה, תוך כדי הנסיעה, פונה העגלון אל אורחו הדגול ה"חפץ חיים", ושואל אותו:

"רבי! שמעתי עליך שאתה איש גדול וקדוש, בעל רוח הקודש שיודע סודות שמים. וא"כ, אמור נא לי, האם אזכה אני בסוף ל"חיי העולם הבא"?

השיב לו החפץ חיים: יהודי יקר! לפני שאתה שואל אותי על העולם הבא שלך, אמור נא לי קודם: האם לפחות "עולם הזה" יש לך? האם אתה נהנה ומאושר בחלקך - מכל עֲמָלְךָ שאתה עובד בחיי היום יום?

"איזה עולם הזה..."! - נאנח העגלון אנחה כבידה, כל השבוע אני מתרוצץ מחוץ לביתי, עמל ויגע לפרנסתי, ואין לי רגע אחד של שלווה ומרגוע... אני רץ כל הזמן ממקום למקום, מבלי שיהיה לי קצת מנוחה וסיפוק נפשי! כל הזמן אני נמצא בלחץ ודאגה "מה יהיה מחר"... אין לי זמן לשבת עם האשה, הילדים, והמשפחה... ומה 'נחת' יש לי בחיים כאלו - ???

כששמע זאת החפץ חיים, הניד ראשו בצער, ואמר מתוך דאגה: "בני יקירי! אם על העולם הזה - שאתה כל כך טורח ויגע עליו - ובכל זאת, בסוף לא נשאר לך כלום ביד,

קל וחומר - על העוה"ב שלך, שאינך טורח להשקיע בו כלל - בודאי שאין כל כך סיכוי שיהיה לך חלק בו...
הדברים הנוקבים שיצאו מתוך לב טהור - שברו את ליבו של העגלון. הוא פרץ בבכי, ובו במקום הבטיח לחפץ חיים, שמעתה ואילך הוא מקבל עליו להקדיש מזמנו - יותר ויותר שעות - עבור לימוד התורה הקדושה...!

דרשה ג' ל"סיום מסכת"

תגלית מפתיעה מ'עולם הישיבות':
- - - מי אתה "בחור ישיבה"? האם 'מרגלית' יקרה בכתר של המלך, או - סתם "כְּלוּמְנִיק" שאין לו שום ערך עצמי?
גילוי בלעדי - מפליא ומדהים !
(מאמר זה מיועד בעיקר לבחורי ישיבות - בני תורה).
רוצים אתם לדעת, כיצד זוכים לגדול בתורה? כיצד זוכים להשיג הישגים גבוהים בלימוד התורה?
לא מספיק רק לסיים מסכת ועוד מסכת, אלא ישנו 'שלב מוקדם' - לפני כל זה, שבלעדיו - אין כלום! אפילו שיסיימו את כל הש"ס - בכל זאת - בלי היסוד הבסיסי הזה - שום הישג נצחי 'בר קיימא' לא יהיה!
ולכן חשוב מאד שנטה אוזן קשבת, כדי לדעת מהו התנאי הבסיסי שדרכו אפשר לגדול ולהתעלות בתורה, ובכך נזכה לראות 'ברכה' בלימודינו, ולא יהיה כל עמלינו לריק. ח"ו.
הנה, הבה ונאזין לדבריו של רבי נחוניא בן הקנה, ונראה כיצד הוא זכה להגיע לכל גדלותו בתורה.
וכך מתארת לנו המשנה במסכת ברכות (דף כ"ח:):
"רבי נחוניא בן הקנה, היה מתפלל בכל יום תפילה קצרה, בכניסתו לבית המדרש, וגם ביציאתו מבית המדרש. וכך היה אומר: "מודה אני לפניך ה' אלוקי, ששמת חלקי מיושבי בית המדרש, ולא שמת חלקי מיושבי קרנות. שאני משכים לדברי תורה, והם משכימים לדברים בטלים. אני עמל ומקבל שכר, והם עמלים ואינם מקבלים שכר. אני רץ לחיי העוה"ב, והם רצים לבאר שחת". וכו'.
זוהי תוכן התפילה וההודאה, שהיה ר' נחוניא נותן בה שבח להקב"ה, בסיום לימודיו בכל יום, בעת צאתו מבית המדרש.
וכאן שואל הרב ר' ראובן גרשונוביץ זצ"ל (משגיח רוחני של ישיבת "הנגב") שאלה נפלאה:
ר' נחוניא בא ורוצה להביע בפני הקב"ה את תודתו והערכתו על שזיכהו להיות - - -

לא סתם אדם רגיל 'שלומד תורה', וגם לא סתם תלמיד חכם, אלא אחד מגדולי וענקי הדור! דרגה של תנא, שיכול להחיות מתים על ידי מוצא פיו! ממש שָׂרַף וצדיק שכולו קודש קודשים!

וא"כ, אדם כזה קדוש וענק בתורה, היה צריך להודות להקב"ה על כל המעלות הגדולות האלו: שזיכה אותו ונתן לו את הכשרונות הברוכים, על שנתן לו את כל התורה כולה במתנה, על שנתן לו רוח הקודש, על שנתן לו כוח של קדושה עד כדי להחיות מתים, וגם על שזיכה אותו להיות ממעבירי מסורת התורה - לכל המשך הדורות של עם ישראל!

על כל זאת - מחוייב היה ר' נחוניא להודות להקב"ה!

והנה למרבית הפלא, כשבא ר' נחוניא להודות להקב"ה - אנו רואים שהוא כביכול "מתעלם" מכל ההישגים העצומים שהקב"ה נתן לו בתורה, והוא בכלל לא טורֵח להזכיר זאת!

ועל מה הוא כן רואה צורך חשוב להודות להקב"ה? - על "ששמת חלקי מיושבי בית המדרש, ולא מיושבי קרנות"!

שמעתם? הרי זה ממש לא יאומן! נותנים לאדם מרגלית יקרה משובצת ביהלומים, והוא הולך ומודה על טבעת פשוטה? גדול הדור, שהקב"ה העניק לו את כל התורה כולה במתנה, הוא רואה צורך מיוחד להודות להקב"ה על... שזיכה אותו להיות מיושבי בית המדרש - כלומר 'אברך כולל' - ולא עשה אותו ח"ו מ'יושבי קרנות' - כלומר, אדם בטל שיושב על 'גדירות הברזל' ברחובות...?

שבח כזה מתאים לגדלותו הענקית של ר' נחוניא? הרי כל 'אברך כולל' פשוט - ג"כ צריך להודות להקב"ה על דבר פשוט כזה! ואילו ר' נחוניא, שהיה לו אלפי תלמידים, ודרגות גבוהות מאד בתורה - הוא משווה את עצמו - לאלו הַמְּשׁוּעֲמָמִים שיושבים על הברזלים ("יושבי הקרנות") ומודה להקב"ה שלא עשה אותו כמותם? מה בכלל הדמיון בין שניהם?

והרי זה 'פחיתות כבוד' בשביל גדול הדור, להודות על דבר פָּחוּת ערך כזה?

וא"כ לכאורה, אין שום הגיון ל"שבח הגדול" שבו היה ר' נחוניא משבח ומודה להקב"ה! זוהי תוכן השאלה. ואכן, שאלה זו דורשת תשובה והסבר, המניחים את הדעת.

וכעת, האזינו היטב, איזה "סוד גדול" לימד אותנו ר' נחוניא בתפילתו זאת שהיה מתפלל בכל יום:

כאן ר' נחוניא לימד אותנו את - הסיבה השורשית שהיא גרמה לו את כל גדלותו בתורה! כאן הוא גילה לנו מאיזו נקודה הוא הצליח לִגְדול, ולבנות עליה את כל בנין אישיותו! מהו 'סָם הפלאים' שבו נעוץ כל סוד הצלחת חייו? - - -

על זה בא ר' נחוניא וגילה לנו: כל גדלותו בתורה - התחילה אצלו קודם כל מהידיעה הבסיסית הזאת: שברוך השם "זכיתי" להיות מיושבי ביהמ"ד, ולא מיושבי קרנות! כלומר, שֶׁאֲנִי ראיתי בזה 'זכות' ואושר להיות בבהמ"ד! לא כל אחד זוכה לזה, שהרי יש ברחוב הרבה 'יושבי קרנות' שלא זכו לזה! רק אני נפלה בחלקי הזכות הזאת!

ולכן, כיון שר' נחוניא ידע לְיַקֵּר ולהעריך, שלהיות "בן תורה" זהו לא מצב של 'כישלון' בחיים, אלא ההיפך, צריך זכות מיוחדת כדי לזכות במתנה הנפלאה הזאת, להיות מיושבי ביהמ"ד! וידיעה זאת - היא שדחפה אותו כל הזמן והמריצה אותו - לנצל את הזכות הזאת, ולחטוף עוד ועוד תורה - עד שזכה להיות מגדולי הדור!

כלומר, ברגע שהאדם יודע להעריך כראוי את מעמדו - אז נכנס בו גם החשק לְרָצות להתקדם ולהשיג הישגים - ואז - פתוחים בפניו השערים לעלות ולהתעלות עד כדי להיות - גדול הדור!!!

ומכאן מוסר השכל, לכל אותם בחורים שכבר כן יושבים בבית המדרש, ואולם מדי פעם עולה להם כמין הרהור בראשם: "בעצם, בחוץ - טוב יותר, נוצץ יותר, כיף יותר, והלוואי ויכולתי להיות מסתובב כעת בחוץ, חופשי מכל הגבלה של 'מסגרת', ומשוחרר מלהיות 'רתוק' לספסל בית המדרש... ואולם מה אעשה - ואני מוכרח להיות בבהמ"ד - מחמת שלטונות הצבא, שלא יגייסו אותי לצבא. או - מחמת לחץ המשפחה שלי, שרוצים שאשמור על תדמית של "בחור ישיבה". או - מחמת "השידוכין", שע"י התואר של 'בחור ישיבה' יהיה לי קל יותר למצוא שידוך. או - מחמת אשתי, שלא נותנת לי מנוחה בבית, ומסלקת אותי ללמוד תורה!

אדם כזה - ששיקולים אלו ואחרים - הם "המכריחים" אותו להשאר ללמוד בישיבה - הרי שלעולם לא תהיה לו שום התעלות אמיתית בתורה! הוא לא ישיג שום הישג רוחני מלימוד התורה! ולמה? בגלל שחסר לו את הבסיס והיסוד, לדעת, להעריך ולהוקיר את מעמדו החשוב - כלומד תורה! לדעת שנפל בחלקו "זכות" - להיות מיושבי בהמ"ד ולא מיושבי קרנות - ולהיות מאושר על כך!

וזהו הלקח העצום שלימד אותנו ר' נחוניא:

הסוד להצלחה בחיי התורה, נעוץ אך ורק בלומד עצמו! עד כמה הוא יודע 'להעריך' את מעמדו כ"בן תורה", ועד כמה הוא 'מתגאה' בזה שהוא זכה להיקרא בתואר המכובד של "בחור ישיבה"! האם הוא מקנא ב"יושבי הקרנות" שבחוץ, ומשתדל כל הזמן להידמות אליהם - בסגנון הלבוש, בדיבור, ובהתנהגות. או שהוא רואה את עצמו - כאישיות מכובדת, שזכתה להיות בבהמ"ד! הוא יודע שנתנו לו כאן מהשמים הזדמנות פז -

להקדיש את זמנו להתעלות בתורה ויראת שמים, ולכן, כיון שהוא יודע להעריך זאת בתור "מתנה" מהשמים - לכן יש לו גם את הרצון והחשק לחטוף כל רגע ורגע, ולנצל את הזכות שנתנו לו מהשמים - עד הסוף!

וזהו סוד ההצלחה לעלייה בתורה: הַכָּרַת 'ערך העצמי' שלנו כ"בן תורה"!

ונרחיב מעט את הדיבור, על החשיבות העצמית של בן תורה: הנה חז"ל אומרים בגמרא מסכת מגילה (דף ט"ז.):

"שישראל נמשלו לעפר, וגם נמשלו לכוכבים. ומסבירים חז"ל שכשישראל עולים מעלה מעלה - אז הם באמת חשובים כמו 'כוכבים'. ואולם, כשהם יורדים למטה - הם יורדים עד העפר! ע"כ.

וכאן יש לברר נקודה מעניינת:

מה באמת ההבדל בין "עפר" ל"כוכבים"? מדוע כוכבים - נחשבים לשבח, ואילו עפר - נחשב לחיסרון?

במחשבה ראשונה, היינו אומרים: שההבדל ביניהם הוא באופן 'מציאותי'. שהכוכבים נמצאים למעלה - בגובה. ואילו עפר נמצא במקום הנמוך ביותר - באדמה.

ולכן, כשחז"ל רצו 'לְשַׁבֵּחַ' את ישראל - המשילו אותם לכוכבים, שהם "על הגובה". ואולם כשרצו לְגַנות את ישראל, המשילו אותם לדבר הנמוך ביותר שקיים בבריאה, שזהו העפר.

זהו ההסבר הפשוט, להבדל שיש בין כוכבים לעפר.

ואולם, מי שיתבונן במחשבה שניה, יגלה שיש כאן עומק נוסף בדברי חז"ל. חז"ל התכוונו לומר לנו כאן, הבדל - לא רק מבחינה 'מציאותית' - אלא גם מבחינה 'טֶכְנִית'. שכן, יש הבדל עצום, בין תכונת הכוכבים, לבין תכונת העפר. הבדל שמחלק אותם בשורשם ובמהותם. ונסביר את הדברים:

אצל הכוכבים - כל כוכב יש לו את הערך ואת החשיבות, ואת הכבוד שלו - "בפני עצמו"! יש לו את השם שלו, את התפקיד שלו, ואת המהות שלו. וכמו שהפסוק אומר: "המסדר את הכוכבים ברקיע כרצונו". כל כוכב מסודר, עם תפקיד, עם ייעוד, ועם מטרה!

משא"כ אצל ה'חול' - שם זה בדיוק ההיפך! אם תיקח כל גרגיר חול 'בפני עצמו' - הוא אינו שווה כלום! וגם א"א לעשות ממנו כלום! כל החשיבות, וכל התועלת שיש בחול - זה אך ורק כשהם נמצאים הרבה ביחד, בקבוצה, רק אז שייך לזרוע, לבנות, או ללכת עליהם. ואולם כל אחד בפני עצמו - הוא אפס אפסים! אין לו שום חשיבות! אין לו שֵׁם, אין בו תועלת, ואין לו שום ערך עצמי!

וזהו העומק - שמונח בדברי חז"ל, שהמשילו את ישראל לכוכבים, או לעפר: ישנם חלק מעם ישראל שמשולים באמת - לכוכבים. כלומר, שיש לכל אחד מהם תפקיד וחשיבות וערך עצמי, ממש כמו הכוכב שיש לו יחס וחשיבות עצמית. ולכן אנשים אלו - שיש להם 'חשיבות עצמית' כמו כוכב - ממילא אין להם 'רגשי נחיתות' מעצמם! הם גאים בעצמם, ולא זקוקים ל'גיבוי' של אף אחד אחר שיחניפו לו... הוא לא תלוי באף אדם אחר, יש לו זכות קיום עצמית! הוא קיים בזכות עצמו! יש לו תפקיד ברור בעוה"ז, ולכן הוא גאה ומרוצה מעצמו!

ואולם, ישנם חלק מעם ישראל, שמשולים - לעפר. כלומר: שאם תיקח לְמַשֵּׁשׁ כל אחד מהם בפני עצמו - תגלה שהוא "כְּלוּמְנִיק", בלון מלא אויר נפוח, 'אפס' אחד גדול!

ורק מתי יש להם "כוח"? מתי הם זוכים לקבל יחס ותשומת לב מהבריות? רק בזמן שהם באים ב"קבוצה", כמה חבר'ה ביחד, רק אז יש להם כוח וגיבוי לעשות "רעש והמולה", ולהזכיר לכולם שגם הם "קיימים" כאן... אחרת - אין להם שום קיום ומשמעות! תבוא לבדוק כל אחד מהם לבד בפני עצמו - ומיד תגלה - חלל ריק! מלא דיכאון ומרירות, שאין לו כלל מה להציע 'למכור' לך...

ולכן, אנשים אלו משולים דוקא ל"עפר", כיון שכל כוחם הוא רק כשמחברים אותם ביחד, שאז כל אחד ניזון מחברו, מקבל תמיכה ועידוד מהשני, או איזה חיוך וּמַחְמָאָה מהשלישי... ואולם כל אחד מהם - בפני עצמו - אין לו שום סיפוק עצמי, כיון שאין בו שום תועלת ממשית!

[ותופעה זאת אפשר לראות כשעולים כמה חבר'ה צעירים לאוטובוס, ויושבים בסוף האוטובוס, ואז - הם "גיבורים גדולים" לעשות רעש בכל האוטובוס, צחוק, ובידור, וצעקות, שכולם ידעו שהם "נמצאים" כאן...

ואולם אם תיקח כל אחד בפני עצמו - כשהוא עולה לבדו לאוטובוס - תגלה למרבית הפלא, שעומד לפניך בחור מלא עצבות ומרירות, מלא דיכאון ויאוש, ואין לו כלל מה להציע 'למכור' לך...!

זוהי המציאות הכאובה, שאנו נתקלים בה יום יום, לצערינו!]

ואת הלקח הנוקב הזה, ביקשו חז"ל ללמד אותנו:

בחור ישיבה בן תורה, צריך שיהיה לו הרגשה שהוא 'כוכב', ולא 'גרגיר חול'! הרגשה - שהוא קיים בזכות עצמו, והוא לא זקוק ליחס או לגיבוי של אף אחד! טוב לו עם עצמו, ועם תפקידו! הוא לא חי מהחיוך של זה, או מה'חנופה' של אחר... יש לו סיפוק עצמי וְרוֹגַע פנימי - על שזכה להיות מיושבי בית המדרש, ומה צריך יותר מזה???

ואמנם נכון, שחז"ל גם לימדו אותנו (במסכת כתובות, דף י"ז.) "לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות" - ואולם כוונתינו כאן לומר, שהאדם אסור לו להרגיש עם עצמו - שכל קיומו תלוי - לפי איך שהוא נִרְאֶה בעיני החברה! שה'מצב רוח' שלו צריך להשתנות - לפי החיוכים של החבר'ה כלפיו, זה אסור שיהיה!

בן תורה שיש לו ערך וחשיבות וּשְׂבִיעוּת רצון מעצמו, הוא יודע גם להתאים את מעשיו - אך ורק לפי רצון התורה! ואינו מתרגש כלל מ"מה יאמרו החבר'ה", כיון שהוא לא חי מהם! הוא חי בזכות עצמו! בזכות תורתו! הוא מְעוּדָד מבפנים! הוא מלא מבפנים!

ומנקודה זו בדיוק - התחיל ר' נחוניא את כל גדלותו בתורה! הוא הרגיש כבר בעודו "בחור ישיבה" - שהוא נחשב ל"בעל מעמד" מְכוּבָּד! הוא הלך זקוף וגאה, על שזכה ללמוד תורה! הוא הרגיש שזוהי 'זכות' בשבילו - להיות מיושבי בית המדרש, ולא מיושבי קרנות! הוא היה תמיד מאושר ומרוצה מעצמו, ולכן הוא התיישב בשמחה "לבלוע" כל מילה של התורה, ולא הסתכל כל הזמן אחורה - לראות "מה אומר עליו השני"! הוא היה גאה במעלות הָעַצְמָאִיות שלו, ולא היה זקוק ל"מָחְמָאות" של אחרים! אולם, אם אדם מתחיל לאבד את המעלה העצמית שלו, ומוצא את סיפוקו רק מ"החיוכים" שֶׁהַחֶבְרֶ'ה מחניפים לו - אדם כזה - אין לו הרבה סיכויים לגדול בתורה! הוא נחשב לנרגיר של חול, ולא לכוכב! חסר לו את ה'בסיס' - שימריץ אותו לגדול בכוחות עצמו! הוא תמיד מחפש את היחס והתשומת לב מצד החבר'ה, ובלי זה - הוא מאבד את כל הערך העצמי שלו! הוא מחפש תמיד מישהו שיעמוד מן הצד - ויתפעל ממנו! יסתכל עליו! יעריץ אותו! ובלי זה - הוא מאבד את כל 'שְׁווּי משקלו'!

במצב כזה - אין לו כל סיכוי להצליח! לא בתורה, לא ביראת שמים, ולא במידות! ולמה? בגלל שאתה תמיד תעשה חשבון מה הַחֶבְרֶ'ה אומרת, ואיך הם יסתכלו על זה, ומה הם יחשבו עלי, וכו'. ואף פעם לא יהיה לך את ה"אֲנִי" שלך לבדך! אף פעם לא יהיה לך את האומץ לבצע ולהוציא לפועל את מה שאתה באמת! את אִישִׁיוּתְךָ האמיתית! וחבל!

וזהו התנאי הראשון להצלחה בתורה: לא לאבד את הערך האמיתי שלנו - כלומדי התורה! תמיד לשמור על 'גבול מסויים' של ערך כבוד התורה!

וכדי להשלים את התמונה, נסיים בעוד נקודה אחת קטנה:

חושבים אנו, שבכדי שלומד תורה יידע להעריך ולהוקיר את מעמדו החשוב, צריך הוא בראש ובראשונה - לדעת להעריך ולהוקיר קודם כל את ערך התורה! באיזה כוח 'אטומי' הוא עוסק במשך כל שעות היום! ורק אם האדם יכיר את סגולתה וערכה של התורה - רק אז - הוא יידע להכיר ולכבד גם את מעמדו - כלומד התורה!

ולשם כך נציג בפני הקוראים, את שני המעלות המיוחדות שיש בתורה, וע"י כך נדע באמת להעריך איזו "זכות גדולה" נפלה בחלקנו, בזה שאנו - זכינו להיות 'לומדי התורה':
* מעלה הראשונה של התורה: - היא מתבטאת מבחינה 'רוחנית': שלימוד התורה - הוא החומר היחיד (מכל המצוות כולם) - שיכול לתת לאדם אמונה 'מוחשית' במציאות הבורא בעולם! שום מצווה אחרת לא יכולה לרומם את האדם ב"אמונה" - כמו שהתורה יכולה לרומם אותו!
וההוכחה הפשוטה לזה, שהנה אם תשימו לב תגלו, שכל מי שלומד תורה בכינות וברצינות ומתוך עמל ויגיעה - אין לו כלל שאלות או ספיקות באמונה! הוא מרגיש קירבה כזאת גדולה לרוחניות - עד שכל השאלות באמונה נעלמות אצלו, ובכלל לא תופסות אצלו מקום בראש! הכל בהיר וברור לו! ולמה? בגלל שהוא מרגיש את קירבת הבורא - על בשרו ממש! הוא חש מעין 'הנאה רוחנית' מַפְשָׁטָת - שממלאת את כל חלל גופו!!!
כוח כזה עצום - יש רק בתוך התורה הקדושה!
ולשם המחשת הדברים, ניתן דוגמא: כאשר אדם יושב בלילה, בתוך חדר מואר באור של חשמל, ישנם שני דרכים "להוכיח" לו על המציאות הקיימת של ה'אור':
א. הוכחה ראשונה - היא מעצם זה שאנו יכולים כעת לראות וּלְזַהות חפצים שבתוך החדר, למרות שיש כעת חושך בחוץ!
ונשאלת השאלה: כיצד אני יכול לראות את החפצים שבחדר, למרות ששורר כעת 'חושך' בחוץ?
שאלה זו מובילה אותנו לידי מסקנה, שבהכרח קיימת בחדר הזה מנורה של אור, שהיא מאירה את הסביבה, ולכן אני יכול לראות את החפצים שבחדר!
נמצא, שיש לנו רְאָיָה ב'עקיפין' על מציאות האור! כלומר, עצם רְאִיַּת החפצים - מעידה על קיום האור שבחדר זה.
ואולם ברור, שהוכחה זו - היא לא הוכחה ישירה ומקורית, אלא היא באה כ'תולדה' מן האור. כלומר, בגלל ש'כספית' המנורה זורקת אור לחלל החדר, וע"י זה אני יכול לראות את אשר מסביבי - ממילא אני מבין - שבהכרח דולק כאן אור בחדר!
ב. ואולם, יש גם אפשרות שניה להוכיח את מציאות האור, והיא הדרך היותר קלה, והיותר פשוטה: פשוט, להרים את העינים למעלה, ולהסתכל על המנורה, ולראות איך שהכספית שלה לוהטת, ומפיצה גלי אור לחלל החדר! בְּמָקום להוכיח ע"י התולדה של האור - אפשר להוכיח זאת על ידי שמביטים ומגלים ישירות את האור עצמו!

ובקיצור נסכם:
אפשר לדעת שִׂיכְלִית שיש אור - על ידי רְאָיָה והוכחה. ואפשר לראות שיש אור - על ידי רְאִיָּה בעיניים!
וזהו בדיוק ההבדל התהומי, שמאפיינת ומייחדת את הכוח הסגולי של התורה הקדושה: יהודי שחי בלא לימוד התורה - הוא זקוק כל הזמן, לכל מיני תשובות, ולכל מיני הוכחות, שיוכיחו לו ב'עקיפין' שאכן יש אלוקים בעולם! הוא נפגש מידי יום, במקרים ומאורעות, שנותנים לו איתותים וסימנים, על מציאות הבורא בעולם!
ואולם, הוא לא יכול להרגיש 'ישירות' את מציאותו של בורא עולם אל מול פניו! הוא יכול לדעת זאת רק ע"י הוכחות וּרְאָיות!
אבל מי שלומד תורה, הוא לא רק מאמין שִׂיכְלִית שיש בורא לעולם, אלא הוא מרגיש וחש על בשרו - את מציאותו של הבורא! התורה מורידה ממנו את "הַשִּׂכְבָה" של החומר הגשמי, וממילא גופו מגלה את האור האלוקי שיש בתוך התורה! הוא חש בגופו כמין 'תענוג רוחני' שמופשט בכל אבריו, ושנותן לו משיכה עזה אל הקירבה לאלוקים! (וכל מי שפעם השקיע את עצמו בתוך לימוד התורה - יודע בדיוק, על מה אנחנו מדברים!) וכל זאת - הודות ל'עוצמה הרוחנית' שטמון בתוך התורה, שבכוחה לעצור ולרסן את התאוות החומריות של הגוף, ועל ידי זה, מתאפשר לנשמה האלוקית לפרוץ החוצה, ולהתקשר אל בוראה - על ידי התורה הקדושה!
עד כאן ביארנו את המעלה הראשונה של התורה, שמתבטאת מבחינה "רוחנית" לקירבה לאלוקים.
ב. וכעת נעבור לבאר את המעלה השניה המייחדת את התורה הקדושה, והפעם - מעלה זו מתבטאת מבחינה "גַּשְׁמִית". כלומר, שסגולה התורה - שהיא כוללת בתוכה את כל חוכמות הגויים: בִּיולוֹגְיָה (טבע), מָתֶמָטִיקָה (חשבון), אַסְטְרונוֹמְיָה (חכמת הכוכבים והמזלות), פִיזִיקָה, רפואה, גיאוגרפיה, וכו', הכל טמון בתוך התורה הקדושה. ורק צריך את העינים לגלות אותם!
ובקיצור: אין להתחיל להשוות בכלל - את תורת ישראל - אל מול חוכמות הגויים! כל חוכמות הגויים מהווה 'חיקוי עלוב' - מול עוצמת החוכמה שיש בתוך התורה! הכל מקופל וטמון בתוך התורה הקדושה!
וניתן כמה דוגמאות להמחשת הדברים:
1. מהגמרא מסכת עירובין - אפשר להוציא את חכמת ההנדסה וְאַלְגֶבְּרָה וְהַגֵּאומֶטְרְיָה.
2. מהגמרא מסכת כלאים וסוכה - אפשר להוציא את חכמת החשבון והמתמטיקה.

3. מהגמרא מסכת נידה - אפשר להוציא את חכמת ה"בִּיולוֹגְיָה", כיצד מתפקד כל מערכת גופה של האשה, העובר, וכו'.
4. מהגמרא מסכת בכורות (דף ז' והלאה) - אפשר להוציא את חכמת הטבע - של בעלי חיים.
5. מהגמרא מסכת ברכות (דף נ"ה והלאה) - אפשר להוציא את חוכמת הפסיכולוגיה: "פתרון חלומות" - האם יש בהם ממש? "עין הרע" - האם צריך לחשוש לזה? וכו'.
6. מהגמרא מסכת בבא בתרא (פרק שני והלאה) - אפשר להוציא לימוד 'מִשְׁפָּטִי' - על הוראות לאיכות הסביבה, ולנזקי שכנים.
7. מהגמרא מסכת ראש השנה - אפשר להוציא את חכמת ה"אַסְטְרוֹנוֹמְיָה". (תהליך חידוש הירח, וכל מערכת הכוכבים).
8. מהגמרא מסכת גיטין (דף ס"ט והלאה) - אפשר להוציא את חכמת הרפואה הטבעית. (עיין שם).
9. מהזוהר הקדוש (פרשת ויקרא דף י', עמוד א') - אפשר לגלות שהיקף כדור הארץ עשוי בצורה עגולה, ולא שטוחה ומרובעת - ובכ"ז, האנשים שבחצי התחתון של הכדור - יכולים לעמוד הודות ל"כוח המשיכה" שקיים בבריאה. (עיין שם בזוהר, פירוט מלא בזה). [ומה ש"קולומבוס" גילה לפני 500 שנה (בשנת 1492) - נכתב כבר מפורש בזוהר לפני 2000 שנה!!!]
10. מהזוהר הקדוש (פרשת נח) אפשר להוכיח, שבשנת ת"ר (שנת 1840) יתגלו גילויים משוכללים בעולם, והעולם יתקדם בצעדי ענק בחכמת ה"טכנולוגיה"! ואכן, מאז שנה זו, התחילו להתגלות בעולם - מכשיר הטלפון, המכוניות, הרדיו, הטלסקופ, הלווין, החללית, ועוד. והוא פלא!

הרי לנו - שכל החוכמות, ההשכלה, והמדע, והטבע, הכל שאוב מתוך תורתנו הקדושה! צריך רק לצלול עמוק לתוך ים התורה - ולדלות משם את הפנינים והמרגליות, שפזורות על קרקעית הים למטה!

ובאמת, שחז"ל כבר תִּמְצְתוּ את כל החוכמה הנפלאה של התורה - וסיכמו זאת בכמה מילים בודדות (הובא בזוהר, פרשת תרומה דף קס"א) וזה לשונם שם:

"הקב"ה איסתכל (-הסתכל) באורייתא (-בתורה), וברא עלמא" (-עולם)"!

כלומר, שהקב"ה ברא את העולם ואת כל מערכת הטבע - לפי הדרישות של התורה הקדושה!

ולמשל:

* יש בתורה הלכות "סוכה ועירובין" - ובשביל זה צריך לדעת את חוכמת החשבון, הנדסה, והמתמטיקה, ולשם כך - גילה הקב"ה את החוכמות האלו בעולם!
* יש בתורה הלכות "קידוש החודש" - ולשם כך צריך לדעת את חישוב מערכת הכוכבים, ולשם כך - גילה הקב"ה את חוכמת ה"אסטרונומיה" בעולם!
* יש בתורה הלכות "נידה" - ולשם כך צריך לדעת את מבנה הַ'פִּיזְיוֹלוֹגְי' של איברי גוף האדם, ולשם כך - גילה הקב"ה את חוכמת ה"ביולוגיה" בעולם!
* יש בתורה הלכות "רפואה" (הקשורים למילה, לרפואה בשבת, ולהלכות פיקו"נ) - ולשם כך גילה הקב"ה את חוכמת ה"טכנולוגיה" בעולם, שֶׁקִּדְּמָה את המדע של הרפואה בצעדי ענק!

וכן הלאה, בשאר תחומי החיים! נמצא, שיש כאן דבר מפליא מאד:

חוכמת התורה אינה כפופה לחוכמת הטבע, אלא ההיפך בדיוק: כל חוכמת הטבע וכל גילוי המדע - התגלו בעולם - אך ורק בכדי לשרת ולהוציא לפועל את החוכמה האלוקית שטמונה בתוך התורה הקדושה!!!

- - - מדהים ממש!

נו, לאחר גילויים מרעישים אלו, על כוח עוצמתה של התורה, וכי אין אנו צריכים להיות 'גאים' בעצמינו ובמעמדינו - על שזכינו ללמוד את החכמה המופלאה של התורה הקדושה? עלינו לזכור תמיד: כל המדע והטכנולוגיה של חכמות העולם - זה דומה לננס - שנמצא על גבי ענק...!

יש 'ננס' קטן שטיפס על הענק, הוא עומד למעלה על גבי ראשו של הענק, ולכן, למרות שהוא 'ננס' - הוא מצליח לראות קצת יותר טוב מהענק...

כי בכל אופן, ה'סנטימטר' שמגביה את הננס יותר מהענק - נותן לו לראות עוד כמה מטרים קדימה... אבל עלינו לזכור: שכל כוחו של הננס - זה אך ורק בגלל שהוא נמצא על גבי הענק, ובלעדיו - הוא נשאר 'ננס קטן'...

וכך גם היחס שיש לתת ללימוד התורה:

בלא החוכמה העמוקה שיש בתורה - כל ה'מדע' נחשב כ"ננס קטן" שמתייהר בזה שהוא רואה יותר טוב - על גבי הכתפיים של הענק... ואולם, בסך הכל - הענק - הוא זה שמרומם את הננס, ונותן לו את כל כוח הראייה...

ותתפלאו לשמוע, שגם בחז"ל מצינו, שהם בכלל לא "הִתְרַגְּשׁוּ" ממי שהיה בקי יותר בחוכמות המדע של הגויים. אדם כזה לא היה תופס ביהדות - שום מעמד, שום כבוד, ושום חשיבות!

ודבר זה, למדנו מתוך דברי הגמרא במסכת ברכות (דף נ"ח.) שם לימדו אותנו חז"ל, שכאשר אדם רואה 'גוי' מְלֻמָּד, שבקי בחכמת הטבע, הוא צריך לשבח על כך, ולברך עליו: "ברוך אתה ה'... שנתן מחכמתו לבשר ודם"!

ולמה? בגלל שזוהי באמת כל תכלית בריאתו של הגוי, לגלות את הסודות שטמונים בתוך הטבע, ועל ידי זה, להמשיך לקיים ולשכלל את העולם!

ואולם, אם רואים יהודי שגאון ובקי בחכמת הטבע, עליו לא מברכים כלל! שום ברכה לא תיקנו לכבודו! ולמה? בגלל שאנו יש לנו כבר את השורש והמקור! יש לנו את התורה הקדושה, שדרכה אפשר להוציא את כל החכמות הנטפלות אליה, ולכן אנחנו לא מתרגשים ולא מתפעלים מיהודי שבקי בחכמת הטבע, שהרי העיקר - שזה התורה - חסר לו, ומה הוא שווה בלי זה? הוא בסך הכל בְּזְבֵּז את מוחו על דברים טפלים, ואת העיקר הוא הזניח!

שכן, מי שעמל בתורה באמת (כלומר, שלא לומד את התורה ביחס של "לימודי חול", או ביחד עם תאוות העוה"ז. וכו') אלא יושב ללמוד את התורה מתוך קדושה וטהרה - לאדם כזה - הקב"ה מגלה לו את כל חכמות הטבע - כלאחר יד!

וכפי שמסופר על הגאון מוילנא, שבזמן שהיה נכנס ל'בית הכסא' (שמבחינת ההלכה, היה אסור לו ללמוד, או להרהר בדברי תורה) הגאון היה מנצל זמן מועט זה, ולומד שם את חכמת החשבון וההנדסה, ומזה לבד - הוא הצליח לחבר ספר שלם על חשבון, שנקרא בשם "אַיִיל משולש" שיש בו תרגילים וחישובים מסובכים במטמתיקה, אלגברה וגיאומטריה!! וכל זה - בא לו מ"הצד"! כלאחר יד! בַּזְמַן המועט שהיה נפנה לצרכיו בבית הכסא...

וכמו כן - גם אצל רבינו החזון איש, וכי הוא לא ידע את כל החכמות האלו? תסתכלו בספר "חזון איש" (חלק 'אורח חיים' הלכות קידוש החודש, סימן קט"ו) איזה חישובים מסובכים יש שמה בחשבון! עד שממש - בלי להיות בקי היטב בְּ'מַטְמַטִיקָה' - א"א לעשות חישובים כאלו!!!

[ודבר זה אפשר לראות עד ימינו אנו! ולמשל: אם ניקח ספר "שאלות ותשובות" של אחד מגדולי הדור, מיד נראה ("במפתח" הספר) שהוא דן ומסתעף שם על כל שיטחי החיים! הוא נשאל שם שאלות על כל תחום ועל כל מקצוע בחיים: דיני אישות, חברה, תרבות, בטחון, כלכלה, משפט, רפואה, פסיכולוגיה, טכנולוגיה, וכו' וכו' - ומשא"כ - במקצועות החילוניים, שברור לכולם שאיש לא ילך לשאול בענייני "כלכלה" את הרופא... או בעניני "חינוך"

מ'עורך דין'... שבזה כולם יודעים "שכל אחד והתחום שלו"! רק בתורה הקדושה - אפשר למצוא תשובה והדרכה לכל תחום ולכל בעייה בחיים! והוא פלא!]

הכלל הוא: שצריך לתת לכל דבר את היחס והמשקל הנכון! לדעת מה עיקר, ומה טפל. מיהי כאן 'עקרת הבית', ומיהי ה'שפחה' שמשרתת אותה! להתפעל ולהתרגש מ'איכות' - ולא מ'כמות'!

נו, לאחר ידיעות כאלו מרעישות, על כוחה העצום שיש בתוך תורתינו הקדושה, וכי אנו לא צריכים להיות 'גֵּאִים' מלימוד התורה שלנו? וכי לא צריך לרקוד ולשמוח על שזכינו להיות מלומדי התורה? וכי לא צריך לראות בזה 'זכות מיוחדת' על שזכינו להיות מ"יושבי בית המדרש ולא מיושבי קרנות"? - - -

סיימנו פרק זה. נסכם שוב בקצרה - את שני היסודות שעליהן התבססו כל תוכן דרשה זו. והם:

א. להחזיר לעצמינו את 'הרגשת הביטחון' וה'ערך העצמי' שלנו! להאמין בכוחנו ובמעמדנו, וללכת תמיד עם הרגשת סיפוק עמוק של: "אשרינו שאנו מיושבי בית המדרש, ולא מיושבי קרנות"!

ב. והדבר שיכול להחזיר לנו את גאוותינו העצמית כ"לומדי התורה" - הוא אך ורק - ע"י שנכיר ערך סגולת התורה שלנו! לדעת ולהעריך, באיזו כוח 'רב עוצמה' אנו עוסקים במשך כל שעות היום! לדעת ולזכור, שהתורה שלנו היא הצינור וה"העתק המקורי" - לכל חוכמות הגויים! כל חוכמת המערב, וכל ה'דָתות' של האנושות כולה - הכל מבוסס על ספר התורה שלנו!!

ואם נדע להעריך כראוי את סגולת ערך התורה - ממילא נדע גם להעריך את מעמדנו ותפקידנו כ"לומדי התורה"!

שכן, מי שיודע להעריך כראוי את עבודתו שהוא מתעסק בה - לעולם הוא לא יבגוד או ימאוס בה! תמיד הוא יהיה שמח ומאושר על הזכות שנפלה בחלקו! בָּדוּק מנוסה!!

אלו שני התנאים להצלחה, ולקבלת הישגים בלימוד התורה הקדושה. ודומה, שלאחר ידיעות מרעישות אלו - כל צורת הלימוד שלנו - תקבל פנים אחרות לגמרי! הלימוד יהיה יותר בשקיקה ובהתלהבות, והמרץ יהיה יותר תוסס וחי!

וכל זאת - הודות למאמר נפלא זה, שהאיר לנו את העיניים, והרים לנו את "הַמוֹרָל", והחזיר לנו את הגב הזקוף, ללכת כל הזמן עם הראש - למעלה! להיות גאים ומרוצים מהזכות הגדולה שנפלה בחלקינו - להיות מ"יושבי בית המדרש", ולהמשיך לעלות

ולהתעלות בלימוד התורה, צעד אחר צעד, במתינות - אולם בעקביות, בנחישות, ובעקשנות!

רוצה לראות 'הצלחה' בלימוד התורה? בבקשה:

שאלו פעם תלמידיו של ר' ישראל מסלאנט, את רבם: "רבינו! הכיצד הצלחת להגיע לכל גדלותך בתורה? מהו סוד ההצלחה"?

ענה להם ר' ישראל: תמיד שאפתי להגיע לידי גדלותו של ה"גאון מוילנא" בתורה, ולכן בסוף - אע"פ שלא נהייתי הגאון מוילנא - לפחות הגעתי לחצי הדרך, ונהייתי - 'ר' ישראל'...

ואולם, אם הייתי "מסתפק במועט" ושואף להגיע לדרגה של 'ר' ישראל' כפי שאני עכשיו - מי יודע אם הייתי מצליח להגיע אפילו לחצי מהדרגה הרוחנית שאני נמצא בה עכשיו!

הכלל הוא: תמיד צריך לשאוף לדרגות גבוהות יותר - ואז אפילו אם לא מצליחים להשיג הכל - מ"מ מגיעים לפחות לחצי הדרך, ואז נשאר לנו לפחות משהו - 'ביד'...!

ושומע לעצה – חכם!

גילוי מפתיע:

אדם שמשתתף ב'סעודת הסיום' -

יש לו ג"כ חלק ב"סיום המסכת" עצמה!

הגאון מוילנא (בספרו "קול אליהו") כתב, שגם כל מי שמשתתף בסעודת הסיום - הרי הוא כאילו בעצמו סיים את המסכת! ודבר זה למדנו משורש המילה של "ס - י - ו - ם".

והרי החשבון:

1. ס' - האות ס' עולה בגמטרייא 60, וגם האותיות ה'נסתרות' של האות "סמך" שהם מ' - ך' = שווים ג"כ למספר - 60!
2. י' - האות י' עולה בגמטרייא 10, וגם האותיות ה'נסתרות' של האות "יוד" שהם ו' - ד' = שווים ג"כ למספר - 10!
3. ו' - האות ו' עולה בגמטרייא 6, וגם האותיות ה'נסתרות' של האות "וו" שהם ו'= שווים ג"כ למספר - 6!
4. ם' - האות מ' עולה בגמטרייא 40, וגם האותיות ה'נסתרות' של האות "מם" שהם ם' = שווים ג"כ למספר - 40!

נמצא שהאותיות "הנסתרות" שווים במספרם לאותיות "הנגלות"! ללמדך, שאפילו אדם שהיה "ניסתר" בלימוד ולא למד -מ"מ שווה הוא "לַנְגָלֶה" שלמד, ונחשב לו כאילו סיים!!!

שכן, כלל גדול בידינו, שהכל הולך אחר "הַחִתּוּם" - שזהו ה'סיום' של המסכת!

ואולם, אדם פיקח יודע, שלא 'חוכמה' להיות בגדר "כאילו" סיים, אלא עיקר הגבורה והחוכמה היא - לשבת על יד הגמרא, "ולשבור את הראש", ולסיים למעשה את כל המסכת! זוהי הגבורה הגדולה! ורק לאדם כזה - מגיע הַכָּבוד וְהַצַלָ"שׁ!

הודעה חשובה לכל "הַלַמְדָנִים":

סיום מסכת עם "רב מורה דרך" - זה 'פנים אחרות'

לגמרי, וגם שמחה - 'מעולם אחר' לגמרי!!!

מי שמסיים את מסכתות הש"ס, שם לב לדבר מעניין: בכל מסכת בש"ס, אתה מבחין שלא מדברים איתך ישירות על הנושא של המסכת עצמה! אלא קודם כל פותחים את המסכת בדברים "צְדָדִיִים" שמסתעפים מתוך הנושא המרכזי, ורק אחרי כמה פרקים - "נזכרים" פתאום לברר לך את נושא הכותרת של המסכת עצמה, עם היסודות וההגדרות של עיקר המסכת!

וניתן כמה דוגמאות להמחשת הדברים:

1. במסכת כתובות - בפרקים הראשונים התנא מתחיל לדבר איתך על כל מיני 'בעיות צדדיות' שנובעות מהכתובה, ולא "ניזכר" להגדיר לך את עצם המהות של - "כתובה" - אלא עד המחצית השניה של המסכת!
2. במסכת גיטין - מתחילים לדבר ישירות על דינים המסתעפים מהגט, (הלכות "בפני נכתב ובפני נחתם") ולא מסבירים מהו בכלל "גט" עד הפרק האחרון!
3. במסכת קידושין - מתחילים לדבר על כל מיני קנינים של שאר דברים צדדיים, ורק בפרק שני - התנא מתחיל להתייחס לדיני "הקידושין" עצמם.
4. במסכת נידה - מתחילים לדבר ישירות על דינים המסתעפים מטומאת נידה, ולא ניגשים לברר את היסודות של מהות ה'נידה' - עד פרק שמיני!

ונשאלת השאלה: מדוע התנא לא ניגש לברר לנו קודם כל את המהות של הנושא שעליו מדברים כל הזמן, שנדע קודם על מה בכלל מדובר, ואח"כ אפשר גם לרדת ולהסתעף לפרטים, או לשאר הדינים. אבל, לבוא וּלְלַמֵד קודם את הדינים, ורק אח"כ להגדיר את היסודות שעליהם בנויים כל הדינים - וכי זו הדרך ה'ישרה' בלימוד?

אלא שכאן, באו רבינו ור' אשי מְסַדְרֵי הגמרא, ללמד אותנו יסוד גדול:

אי אפשר ללמוד את חוכמת התורה רק דרך 'ספרים' או 'מְחַשְבִים' או 'קַלְטוֹת', חייבים גם רב 'מורה דרך' שהוא ידריך אותך בתחילת כל מסכת, והוא יקדים להגדיר לך בעל פה את ה'יסודות' של כל מסכת בצורה חַיָה וּמוּחָשִׁית, ורק אח"כ אתה מוכשר לפתוח את המסכת, ולהכנס ישירות אל 'פרטי הדינים' שעליהם מתחיל התנא לדבר!

אין מה לעשות! חייבים עדיין גם את התורה ש"בעל פה"! חייבים את הרב המורה דרך - שיעביר לך בעל פה 'סקירה' כללית על היסודות שעליהם בנויה המסכת, ורק אח"כ אתה יכול לגשת ישירות לפרטי הנושא. ואולם בלי רב מורה דרך - אתה עלול "לִטְבּוֹעַ" מתוך בלבול של פרטי נושאים, מבלי לדעת בכלל להסביר את 'שורש' הנושא - שעליו מבוססת כל המסכת!

מסכת כזאת שמסיימים אותה עם רב חי, שהקדים להבהיר 'בעל פה' את כל יסודות המסכת - הרי שסיום זה יש לו 'פנים אחרות' לגמרי, וגם שמחה - מ'עולם אחר' לגמרי!!! . . . לתשומת ליבם של כל 'הַלּוֹמְדִים' וְ'הַלַּמְּדָנִים'!

'סיום מסכת' - אין זו שמחה "פרטית"

של הלומד עצמו - אלא זו שמחה "כללית" - על

שיש כעת שמחה במעונו של... הקב"ה!!!

השורש והמקור לכל המנהג של מסיבת "סיום מסכת" - הוא על פי מה שמובא בגמרא מסכת שבת (דף קי"ט.) וזה לשון הגמרא: "אמר אביי, תְּיִתֵי לִי דכי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתא - עבידנא 'יומא טבא' לכולהו רבנן"!

כלומר, שאביי היה 'ראש ישיבה' עם אלפי תלמידים, שהוא היה עומד בראשה. ואע"פ שאביי עצמו לא סיים את המסכת - מ"מ כדי לְדַרְבֵּן את תלמידיו שיסיימו עוד ועוד מסכתות, עמד והכריז בפני תלמידי ישיבתו:

"שכל מי שיסיים מסכת - אעשה עבורו מסיבת "יום טוב" בהשתתפות כל התלמידי חכמים! וכל זאת בכדי להראות לכולם את גודל חשיבות המצווה, ואת גודל האושר והשמחה שיש ביום שזכו לסיים בו מסכת!!!

והפליג יותר בדבריו - הרב ר' שלמה לוריא, בספרו "ים של שלמה" (בחידושיו על מסכת בבא קמא, סוף פרק ז') וכתב דברים מרעישים על סיום המסכת, וזה לשונו "...ונראה בעיני שסיום המסכת היא 'סעודת מצוה', ומשום זה היה נראה לי לברך בַּזְמוּן של סיום הסעודה "שהשמחה במעונו"! דאין לך שמחה במעונו של הקב"ה יותר משמחה ורינה של התורה, וכן הוריתי פעם אחת 'הלכה למעשה'... אלא שלא רציתי לתקן (הלכה לדורות) מה שלא תקנו רבותי..." וכו'. עכ"ל.

שמעתם? סעודת סיום המסכת כ"כ חשובה ונעלה, עד כדי שצריך לברך עליה ברכת "שהשמחה במעונו" כמו בסעודת נישואין! כיון שיש שמחה רבה במעונו של הקב"ה על לימוד תורה שנלמדת מתוך עמל וטורח והשקעה רבה! וכפי שידוע, ש'סיום מסכת'

דורשת הרבה התמדה ברצף הלימוד, הרבה השקעה, והרבה עמל וטורח להבין את עומק סוגיות המסכת!

ולכן סיום מסכת אין זו שמחה "אישית" רק למסיים עצמו, אלא זו שמחה כללית לכל התלמידי חכמים, שצריכים גם הם לשמוח - על שבשעה זו יש שמחה במעונו של הקב"ה!!

"לַחְרוֹשׁ" את המסכת מכל הכיוונים

ו"לְטָחוֹן" הכל בע"פ - ובכ"ז לרצות לחזור

ולשנן אותה שוב? דבר זה מראה על

"אש בוערת" של 'אהבת התורה'!

רוצים אתם לדעת, על איזה דבר צריך לשים במיוחד את ה'דגש' במסיבת 'סיום מסכת'? שימעו על כך את המעשה הבא:

המעשה אירע עם הגאון ר' עקיבא איגר [והובא בספר קורות חייו (שנתחבר ע"י בניו), ונקרא בשם "חוט המשולש", עמוד קע"ז.]

וא"כ מעשה היה בהגאון רע"א, שנסע פעם לחתונת אחד מנכדיו ובדרכו עבר דרך כפר נידח, ואז ביקש הרב מהכפרי - בעל הבית - אם יוכל לתת לו איזה ספר בכדי ללמוד.

אבל הכפרי ענה לו, שאין לו בביתו שום ספר קודש, אלא רק סידור תפילה בלבד!

והנה, לאחר דקות אחדות, נזכר הכפרי ואמר: "הוי! נזכרתי במשהו... אבא שלי הוריש לי בירושה ספר גדול ועתיק, שאינני מבין כלל את הכתוב בו, ומאז הוא נמצא ושוכב בעליית הגג...

הכפרי הוריד את הספר מהעלייה, ולתדהמת רע"א היה זה ספר..."חידושי הרשב"א"!

מיד שמח בו רע"א שמחה גדולה כמוצא שלל רב, ותיכף ומיד התיישב ללמוד מתוך הספר בשקידה ובהתלהבות רבה!

והנה, תוך כדי הלימוד גילה רע"א, שדף אחד מתוך ספר הרשב"א נמצא קרוע וחסר.

מיד אמר לעצמו: שבתור "הכרת הטוב" לכפרי, אשלים לו את הדף החסר הזה!

וכך עמד רע"א והשלים – מזכרונו (!!!) את העמוד החסר.

לימים, כשהביא הכפרי את הספר לפני תלמידי חכמים, וסיפר להם שזהו כתב ידו של רע"א, שהשלים לו מזכרונו דף שלם, מיד עמדו והשוו זאת עם ספר רשב"א שמצוי בידם, וראו שאכן רע"א ידע את הרשב"א ממש בעל פה בדיוק נמרץ, ולא החסיר מזכרונו אפילו מילה אחת מלשונו של הרשב"א...!!!

וכאן מוסיפים בניו של רע"א "הערה" על סיפור זה, ואומרים:

ודאי כל אחד מתפעל מהזיכרון המדהים של רע"א, איזה זכרון 'ברזל' היה לו לזכור את ספר 'חידושי הרשב"א' - מילה במילה בעל פה(!!!)

ואולם אנו - הוסיפו בניו לומר, דוקא מזה - לא כ"כ מתפעלים, שהרי מי שהכיר את רע"א מקרוב - יודע שכך הקב"ה חנן אותו, בְּזִכָּרון נדיר, ובראש מבריק וחריף שלא מאבד שום מילה מזכרונו!

ומה שכן יש להתפעל מסיפור זה, זה על דבר אחד:

ספר רשב"א כזה, שהוא כבר "חָרַשׁ" אותו קדימה ואחורה, ויודע אותו כבר בעל פה מילה במילה, ובכ"ז, עדיין יש לו את החשק וההתלהבות לשבת וללמוד אותו מחדש, כאילו היה זה פעם הראשונה בחייו שהוא פותח אותו... מ'אהבת התורה' כזאת עצומה - מזה יש להתפעל וללמוד הרבה!!!

ואף אנו נוסיף ונאמר כן לגבי סיום המסכת: לגמור ולסיים מסכת - זהו אמנם דבר גדול ונעלה, אבל עדיין אין זה מראה בבירור על "אהבת התורה" שיש לאדם! עיקר ההתפעלות צריכה להיות - מאדם שכבר גמר את המסכת, ובכ"ז - הוא קובע לו זמנים לחזור ולשנן אותה בדיוק באותו חשק ובאותה התלהבות כמו שהיה בפעם הראשונה - מדבר כזה צריכים באמת להתפעל ולהשתומם! כזאת 'אהבת תורה'! לחזור וְ"לִטְחון" שוב ושוב על דבר שאתה כבר יודע אותו - הרי דבר זה מראה על 'אש בוערת' של אהבת התורה שיש לאותו אדם, לרצות לדעת באמת כל מסכת ומסכת שניתנה לנו מאת האלוקים!!!

וכן היה רגיל הסטייפלר לומר: "כשלומדים בפעם הראשונה - אין זה כל כך 'לשמה', כי לומדים מתוך מטרה לקנות בקיאות בתלמוד, או להשיג ע"י כך פרנסה, וכדומה.

"ואולם - הוסיף הסטייפלר לומר, אם חוזרים ללמוד שוב פעם שנייה, כדי ללבן את הדברים יותר, ולהבין את הגמרא ביתר עומק - הרי שדבר זה נחשב בדורינו "לתורה לשמה"!!!

הודעה חשובה לנוער הצעיר:

נמצאה עצה נפלאה, לכל אותם "הצעירים"

שמנקרת בראשם השאלה: "מה נותן לי ומה

מוסיף לי - לימוד התורה של

'שָׁנִים' רבות בישיבה? - - -

מסופר על תלמיד חריף אחד, שנתברך בכשרונות נדירים, והצליח לסיים את כל הש"ס עוד בצעירותו!

מרוב שמחתו, נכנס התלמיד אל רבו ובישר לו בשמחה: רבי! ברוך ה' הצלחתי ללמוד ולסיים את כל מסכתות הש"ס!
ואולם למרבית הפלא, הרב לא היה מופתע כלל מהבשורה המשמחת, אלא במקום לענות לתלמידו - הוא פנה אליו בשאלה:
"אמור נא לי! סיימת ללמוד את כל הש"ס? יפה מאד! זה החלק שאתה נתת לתורה, ואולם אני הייתי מעוניין יותר לדעת: לא מה אתה תרמת לתורה - אלא מה התורה תרמה לך? בְּמַה היא השפיעה על אישיותך? על מידותך? על כל אורח חייך? האם היא הזיזה אצלך משהו במידת הכעס? במידת השנאה? במידת הקנאה? במידת התאווה? ובקיצור: האם התורה הצליחה לשנות לך אפילו במשהו את חיי היום יום שלך? - - -
וזוהי השאלה הגדולה שכל אדם צריך לשאול את עצמו בכל פעם שמסיים עוד לימוד של מסכת:
* לא מספיק שאתה תִּלְמַד את התורה - צריך גם שהתורה תְּלַמֵּד אותך אורחות חיים!
* לא מספיק שאתה תחדור אל התורה - צריך גם שהתורה תחדור אליך ותשנה את מעשיך!
* לא מספיק רק לדעת את התורה כמו "רובוט" - צריך גם לְיַשֵּׁם אותה ל'מעשה' בחיי היום יום!
וכבר אמר הסטייפלר הקדוש, שלא יתכן בעולם שילמדו את התורה - בקדושה כמו שצריך - והיא לא תשפיע גם על מידותיו של האדם! לא יתכן!!!
כל בחור ישיבה, שיושב ולומד תורה (מתוך רצינות ויראת אלוקים) התורה הצליחה להציל אותו - לפחות - שלא להיות "חַיַּת אדם"! התורה החזירה לו - לפחות - את ה'בושה המנימלית' להמנע מלעשות מעשים של פריצות והפקרות! התורה הצליחה - לפחות - לרסן את תאוותיו שלא יפרצו החוצה!
ובקיצור: התורה הצליחה לעשות אותו בן אדם "נורמלי" שלא מתלבש ומתנהג ברחוב כמו 'בהמה'!!!
ולמה? בגלל שהתורה לא מדברת לגוף של האדם, אלא לנשמה! לַטְבַעִים והמידות שלו! זה הכל - אצל גוש המחנה של ציבור שומרי התורה והמצוות. ואולם אצל הציבור החילוני, שאינם מנוהלים ע"פ חיי תורה - אצלהם, אפילו אצל אלו שנקראים "בתים טובים", עם "השכלה" גבוהה, ותפקידים בכירים, ובכ"ז, למרבית הפלא האחוזים בפשיעה ואלימות הם מדהימים...!!! (ואין כאן המקום לפרטן.)

ולמה באמת זה כך? מה הסוד של ציבור שומרי התורה? וכי להם אין יצרים? אין תאוות? אין רצונות ותשוקות? הרי בכל בן אדם נורמלי שרק אינו "חולה" - טמון בתוכו 'הַר גָּעַשׁ' של אש תאוות ויצרים!!!

וא"כ, מה בכ"ז 'מְרַסֵּן' את הציבור הזה - שלא לטבוע בכל יָם התאוות של הרחוב?

התשובה לכך, היא רק אחת ויחידה: לימוד התורה! התורה הקדושה היא זאת שמרסנת ועוצרת את התאוות שלהם!

ואם תשאלו: מה הקשר בין התורה - לבין תאוותיו של האדם?

התשובה פשוטה מאד: התורה היא 'תורת אלוקים' שעשויה כולה מ'אש רוחנית'! וכשהאדם לומד את התורה - האש של התורה חודרת לתוך עצמותיו ושורפת לו את כל הַדְּחָפִים והיצרים! היא מְדַכָּא ומקטינה לו את התשוקה לַתַּאֲוות השפילות - עד לאפס! כי זאת עליכם לדעת אחים יקרים: שלא יתכן בעולם (!) להיות אדם מוּסָרִי וישר באמת - ללא לימוד התורה! שקר וכזב! הכל "הצגה" בעיניים! לא יתכן!!!

רק התורה הקדושה, היא החומר היחיד שנותנת לאדם יותר קְדֻשָּׁה, יותר אֲצִילוּת, יותר טוהַר פנים, יותר שַׁלְוָה, יותר מַרְגוֹעַ, ויותר אדם אמיתי עם "צלם אלוקים" על הפנים!

איך אמר ר' יוחנן לתלמידו? כשרישׁ לקיש התלונן בפני ר' יוחנן ואמר לו: "מה הועַלְתָּ לי בזה שהכנסת אותי ללמוד תורה בישיבה? מה זה הוסיף לי? הרי גם לפני כן - כשהייתי ברחוב - הייתי בחור כישרוני, מוצלח, נחמד, מושך, חבר'מן, והייתי מאושר עם כל ההנאות של הרחוב! וא"כ מה הוספת לי כעת בלימוד התורה - בְּמַה שלא היה לי קודם לכן ברחוב - - - ?

ועל זה כותבים חז"ל (בגמרא 'בבא מציעא' דף פ"ד.) שר' יוחנן השיב לו במילה אחת ויחידה: "אהנאי לך - דאקרבינך תחת כנפי השכינה"!!! כלומר, בלימוד התורה - הועלתי לך - שכעת רואים 'שכינה' על הפנים שלך! רואים טוהר ואצילות על הפנים שלך! וזה עצמו לבד - כבר היה שווה הכל! שהתורה הפכה אותך להיות "ב-ן א-ד-ם"!!!

ולאור דברים אלו, כל בחור ישיבה צריך לרקוד ולשמוח על שזכה להיות במקום של תורה, ואפילו אם לא הצליח ללמוד הרבה - אבל לפחות הצליח לספוג לתוכו אוירה של תורה! בזה לבד צריך כבר לשמוח! שאמנם נכון שעדיין לא זכינו ב 100% שהתורה תשפיע על כל מידותינו הרעות, אבל עצם זה שהתורה הצליחה להציל אותנו מלהתדרדר לכל 'עולם הפשע' של הרחוב - על זה לבד - היה שווה וכדאי לשבת שָׁנִים וללמוד את התורה! להרויח להיות "בן אדם" - זה כבר היה שווה ה-כ-ל!

...חומר למחשבה לכל אותם הצעירים שמנקרת בראשם השאלה: "מה נותן לי שָׁנִים של לימוד התורה בישיבה"? - - -
אכן, אשרינו מה טוב חלקינו - שזכינו לכך!
"חכמה" בגויים - תאמין, "תורה"
בגויים - אל תאמין!! יתכן שתיהיה
"תעודת בגרות" ביד - ותאוות
שפילות - מאחורי הגב!!!
בשעת סיום לימוד מסכת, זה הזמן המתאים לייחס את נושא הדיבור על כוח סגולתה של התורה, האם יש בכוחה להגן ולשמור על האדם, או חלילה לא.
ותחילה, נעתיק כאן קטע גמרא שתגלה לנו, שבכוחה של התורה להגן - לא רק על הלומד עצמו - אלא גם על כל אנשי סביבתו ומקומו, שכל האנשים שקשורים אליו - הקב"ה שולח להם "ברכה" בפרנסה, והכל מחמת קדושת תורתו של הת"ח שנמצא בתוכם.
ויסוד זה, למדנו מתוך דברי חז"ל בגמרא מסכת ברכות (דף מ"ב.) וזה לשונם: "אמר אביי, תיכף לתלמידי חכמים - ברכה"! כלומר, מי שנקשר לת"ח, וּמְהַנֶּה אותו מנכסיו - הרי בשל כך הוא זוכה שתהיה לו 'ברכה' לא רק בפרנסה - אלא אפילו בריבוי הַיְלוּדָה בביתו! וכפי שמצינו זאת אצל לבן הארמי, כשרצה יעקב אבינו לעזוב את ביתו, התחנן אליו לבן שלא יעזוב אותו מהרי! ולמה? וכי לבן נהפך פתאום להיות "חסיד גדול" של יעקב אבינו? אלא הסיבה האמיתית היא, כפי שלבן עצמו אומר בפסוק: "נחשתי, ויברכני ה' - בגללך"! האלוקים נתן לי דברים שלא הייתי ראוי להם! כיון שלפני שיעקב הגיע, לבן היו לו רק בנות, והוא היה "מת" שיוולדו לו גם בנים זכרים - והוא לא זכה לכך!
ומתי הוא כן זכה לכך? מרגע שיעקב אבינו נכנס לדירתו! שאז נפתחו לו 'צינורות השפע' וברכה מרובה החלה לשרות במעשי ידיו! לא רק הכסף והזהב שלו נתרבה, אלא אפילו ה'ילודה' בבית ג"כ נתרבתה ללבן - והכל בזכות "פִּיתָּה ומים" שבו הוא היה מחזיק את יעקב אבינו בביתו!
וא"כ, הרי לנו שבכוח התורה, להגן - הן על הלומד עצמו, והן על הסובבים אותו!
ואולם כאן חייבים אנו לומר את האמת לאמיתה: צריך לדעת שלא כל לימוד תורה בכוחה להגן על האדם! ישנו לימוד תורה מיוחד - שאותו הקב"ה דורש - ורק היא בכוחה להגן על האדם!
ומהו אותו סוג 'לימוד תורה' מיוחד?

החפץ חיים, בספרו "משנה ברורה" (בסימן תרט"ו אות ג') מתייחס שם בנידון על אדם שנכשל ח"ו בעוון נידה, שהעונש על כך הוא "כרת" מהשמים ח"ו, ואדם זה מחפש לעצמו 'תיקון' - איזה דבר יכול להצילו מעונש ה'כרת'?

מייעץ לו הח"ח: שעיקר התיקון הוא, שיתחזק מכאן ולהבא בלימוד התורה, וזכות התורה תגן עליו! כיון שבכוחה של התורה להציל את האדם ממוות לחיים, ולקרוע מעליו אפילו גזר דין קשה של עונש "כרת"! ח"ו.

ואולם, מסיים שם הח"ח ומזהיר: "...ועיקר לימוד התורה - יהיה על מנת לקיים, דהלומד תורה ואינו מקיים מה שכתוב - לא יהיה בכוחה של התורה להגן עליו, ח"ו!

וא"כ, הרי לנו "פסק הלכה" מפורש מפי הח"ח, שהלומד תורה בתור "מקצוע", ולא על מנת להשתדל לקיים ל'מעשה' את מה שהוא קורא - על תורה כזאת פוסק הח"ח - שאין לצפות ממנה שתגן על האדם, וק"ו שלא תביא ברכה על האדם, ח"ו!

זוהי המציאות ואין מה לעשות! לא יתכן בעולם ללמוד את התורה בתור 'מקצוע' בבית ספר תיכון, או בבית ספר של ישיבה תיכונית! חייבים גם להתאים את מה שלומדים - אל ההתנהגות ברחוב, בבית, באוטובוס, באוכל, בשינה, ובכל מקום אחר!

את כל החוכמות שבעולם אתה יכול ללמוד אותם בתור "מקצוע" - וביחד עם זה - להמשיך לחיות כרגיל עם כל הטומאה והטינופת שבעולם!

אתה יכול ללמוד מַדָע, השכלה, פִילוסוֹפְיָה, אָקָדֶמְיָה, אִידֵאולוֹגְיָה, אוּנִיבֶרְסִיטָה - ועם כל המקצועות האלו - אתה יכול להמשיך לחיות בתור "חַיַת אדם" עם כל התאוות והיצרים הכי נבזים שבעולם!!! (ודי במילים אלו - למי שמבין.)

אין כל 'סְתִירָה' ביניהם! יש לך "תעודת בגרות" ביד - ותאוות שפילות מאחורי הגב! זה מסתדר ביחד מצוין! אין שום בעיה!!

רק התורה הקדושה, היא המקצוע היחיד בעולם - ששם אתה חייב להתאים גם את עצמך - לְמַה שאתה לומד! אתה חייב ללמוד מתוך מטרה - לקיים זאת בחיי היום יום שלך! אחרת - "רב ראשי לצה"ל" אולי אתה יכול להיות - אבל תורה אלוקית שתגן עליך ותהפוך את אִישִׁיוּתְךָ לאצילות מוּסָרִית עם נשמה קדושה וטהורה - לעולם לא!!!

ויסוד נורא זה, תימצתו לנו חז"ל בשני מילים, ואמרו (במדרש איכה, אות ב'):

* "חכמה" בגויים - תאמין.
* "תורה" בגויים - אל תאמין!!!
* חכמה וּפִילוֹסוֹפְיָה – כן!
* "תורה אלוקית" - לעולם לא!!!

אלף שבחים של "יהא שמיה רבה" -

לא מגיעים לערך מילה אחת של תורה
שהאדם מוציא מפיו!!!
רוצים אתם לדעת מהי ערכה האמיתי של התורה? שמעו על כך את הגדרתו הקולעת של ה"סבא מקלם" (מגדולי בעלי המוסר לפני כ - 60 שנה) בענין זה.
וכך הוא היה אומר: שהיה שווה להקב"ה לברוא את כל העולמות כולם, ולהחזיק אותם במשך 6.000 שנה, והכל הכל - בשביל יהודי אחד שיקום פעם אחת במשך הבריאה כולה, וישבח את הקב"ה ויאמר: "ברוך הוא וברוך שמו"! בשביל לשמוע שבח כזה מאדם קָרוּץ מֵחומֶר ילוד אשה - היה שווה להקב"ה לברוא עולמות שלמים ולהחזיק אותם במשך אלפי שנים - עבור אדם אחד כזה!!!
והוסיף הסבא מקלם ואמר:
"אבל דעו לכם, שאלף "ברוך הוא וברוך שמו" - לא מגיעים לערך של עניית "אמן" אחת!!!
ואולם גם אלף אמנים - לא מצליחים להגיע לערך אמירה אחת של השבח הגדול: "יהא שמיה רבה מבורך"!!!
וכאן עצר הסבא מקלם וצעק בקול נועז:
"אולם דעו לכם עוד, שאפילו אלף שבחים של "יהא שמיה רבה" - לא מגיעים לערך של מילה אחת של תורה שהאדם מוציא מפיו!!!
כל אלפי השנים של חללי העולם, וכל אלפי השבחים של "יהא שמיה רבה" - לא מגיעים לאחד מני אלף מהתענוג העצום שהאדם גורם להקב"ה - ע"י מילה אחת של תורה שהוא מוציא מפיו!!!
שאלת השאלות של ה"דור הצעיר":
מה עדיף להיות: "בחור ישיבה" שמקדיש
כל זמנו ללימוד התורה, או - "תִּיכוֹנִיסְט"
שלומד בישיבה תיכונית גם תורה
וגם 'מלאכה'?
בזמן זה של סיום לימוד מסכת גמרא, נתייחס מעט על הלימוד של בחורי הישיבות, שמקדישים ומקריבים את מיטב שנותיהם על לימוד התורה, ואילו את עסק לימוד המלאכה הם מזניחים בצד! ועל זה ברצונינו לדון, האם באמת כך היא ההשקפה הנכונה על פי דעת התורה, או לא.
ותחילה נפתח בסיפור קטן:
'דין תורה' מעניין הגיע לפני רבינו החזו"א:
אב ובנו התווכחו ביניהם, בנושא "השקפה" לגבי עתידו של הבן!

הבן טען: נפשי חשקה בתורה, ורצוני ללמוד בישיבות הקדושות, כיון שעז רצוני לגדול ולצמוח לתלמיד חכם, ולהיות שולט ובקי בכל התחומים של חוכמת התורה!
ולעומתו - טען האב: אמנם רצונו של הבן הוא לשבת וללמוד תורה, ואולם הרי חז"ל ציוו עלינו ואמרו: "גדול הנהנה מיגיע כפיו - יותר מירא שמים"! כלומר, שצריך גם תורה וגם "דרך ארץ"! תורה ומלאכה! וא"כ היתכן לבוא 'ולהתעלם' מדברי חז"ל אלו, ולשבת רק על עסק התורה בלבד? הרי אסור לשום יהודי "לזלזל" ח"ו בדברי רבותינו, ואם חז"ל הצביעו לנו על מסלול של תורה ויגיע כפיים - א"כ אנו בתור יהודים מאמינים, אסור לנו לסטות ממסלול זה! כיוון שבוודאי חז"ל הקדושים ידעו מהי הדרך הנכונה לעתיד החיים!
כך טען לו האב ה"מלומד", כשהוא מפגין את ידיעותיו בתורה לפני רבינו החזו"א.
ומה באמת ענה לו החזו"א? החזו"א השיב לו תשובה מצמררת ונוקבת, שהרבה הרבה מן האמת טמונים בה, וכך השיב לו הרב:
"ראה נא אב יקר, מוטב שבנך לא יקיים כעת את דברי חז"ל אלו - בכדי שיוכל בעתיד לקיים את כל מצוות התורה כולה! שכן, אם בנך באמת ילך לקיים את המשנה זאת - בסופו של דבר - ישאר לו ביד אך ורק משנה זאת, ואילו שאר מצוות התורה יהיו מוזנחים וזרוקים!
וא"כ, מוטב "לזלזל" (כביכול) ולא לקיים משנה זו - מאשר לקיים משנה זו, כשבסופו של דבר - דרך זו תוביל אותו לזלזול בכל מצוות התורה כולה...!!!
כך ענה לו רבינו החזו"א. ועל כגון זה אפשר לומר: "חכם עדיף מנביא"! שכן, רואים אנו כיום במציאות, עד כמה צדק החזו"א! עד כמה הפליג לראות למרחוק!
שכן, כל אלו הַ"פַּשְׁרָנִיִּים" וה"מְסוֹרָתִיִּים" וה"צִיּוֹנִיִּים" - שיודעים כל היום לנפנף בידם את כל ה"סיסמאות" של חז"ל, שמדברים בענין מעלת גודל החשיבות של "תורה ועבודה", וכגון:
* הגמרא במסכת ברכות (דף ח'.) "גדול הנהנה מיגיע כפיו - יותר מירא שמים"!
* הגמרא במסכת נדרים (דף מ"ט:) "גדולה מלאכה - שמכבדת את בעליה"!
* הגמרא במסכת סנהדרין (דף צ"ט:) "אדם לעמל יולד - לעמל מלאכה"!
* הגמרא במסכת קידושין (דף כט.) "חייב אדם ללמד את בנו... אומנות!
* המשנה במסכת אבות: "אם אין קמח - אין תורה"! "יפה תלמוד תורה - עם "דרך ארץ"! "אל תעשה מהתורה בתור - "קרדום" (פרנסה) לחפור בה"! "על שלשה דברים העולם עומד, על... "העבודה"! "כל תורה שאין עמה 'מלאכה' - סופה בטילה"!

את כל האימרות של חז"ל האלו הם יודעים "בעל פה"! ועם זה הם הולכים ומשתמשים בתור "קלף הוכחה" על שיטת החיים שלהם, שבאמת זה חייב ללכת ביחד: "תורה ועבודה"!

ואולם אנו נענה להם את תשובתו הַנִּצַּחַת של החזו"א: "עדיף בדורינו שלא לקיים את אימרות חז"ל אלו - מאשר לבוא ולתפוס את דברי חז"ל אלו - ואילו את שאר מצוות התורה לזרוק ולהזניח בצד... וכפי שהמציאות הוכיחה, שכל אלו שלמדו מלאכה ויצאו אל עולם העסקים - 90% מהם עזבו את שמירת המצוות, והפכו להיות דתיים "מְסוֹרָתִיִים" שמאמינים רק בלב ולא במעשים! וגם ה-10% הנותרים שכן החזיקו מעמד בשמירת המצוות - גם הם התקררו ועזבו את החום של התורה, ומעולם לא ראינו שיצא אפילו מאחד מהם - דורות של בנים תלמידי חכמים!

ולכן עדיף להשאר "עַם הארץ" בדברים מעין אלו - מאשר להיות "בקי" באימרות חז"ל אלו - ולהשאר עם הארץ שמנותק מכל שאר חלקי התורה...!!!

ידע האדם שהקב''ה לא נעלם ממנו שום עמל וטורח ומאמץ שהשקיע האדם. ולפום צערא אגרא. השכר עפ''י המאמץ וההשתדלות, שזה קנה מידה שרק הקב''ה יכול למדוד בו.

משל למה הדבר דומה? למלך שציווה את עבדו שיחפור במקום מסויים וכל הכסף והזהב שימצא שם שלו יהיו, גם אם המלך לא היה נותן אמצעי חפירה הרי העבד היה חופר באדמה בציפורניו ובכל אמצעי אחר, ואם היו באים אליו לבטלו באמצע עבודת האיסוף האם היה מתבטל מעבודתו?? חלילה, היה עובד במשנה מרץ כי כל מה שיאסוף שלו הוא, לא נותן שינה לעיניו ותנומה לעפעפיו, לא אוכל לא מדבר רק אוסף וצובר וממלא שקים. ומקרא מפורש הוא (משלי ב ד) ''אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשינה אז תבין יראת ה' ודעת דרכיו תחפוץ''. אם תלמד את התורה, בידיעה שכל מילה וכל סברא בונים לך "עולמות" שם למעלה, התמונה שלך תראה אחרת!

בסיום מסכת אומרים: אנו עמלים, והם עמלים, אנו עמלים ומקבלים שכר, והם עמלים ואינם מקבלים שכר. היתכן?? הם עמלים ולא מקבלים שכר?? והרי רואים מציאות שהם עמלים ומקבלים משכורת חודשית?? אלא כוונת הדברים אם תזמין אצל נגר אומן ארון בגובה 3 מטר כדי לקבוע אותו בפינה מסויימת הנגר עבד שבוע ימים על הארון ועשה אותו 3. 20 מטר, והארון לא נכנס כלל למקומו, האם הוא יקבל שכר על כך?? לכאורה הוא עבד והשקיע??

דוגמא אחרת: אתה נותן מכשיר חשמלי לטכנאי אלקטרוניקה שיתקן, הטכנאי ניסה והתאמץ והתנשם והתנשף ולאחר כמה שעות העלה חרס בידו, אמר לך מצטער אין תקנה. האם יקבל תמורה להשקעתו? לא! למה? משום שהתוצאה היא העיקר. הגיע לתוצאה טובה יקבל שכר, ואם לא לא. אבל בתורה אינו כן. בתורה אדם יושב על תוס' אחד, על דיבור במהרש"א שבוע ימים, מתאמץ, בודק, חוקר, ולא מבין, יקבל שכר על העמל, על המאמץ על הנסיון שניסה להבין! כאן התוצאה לא כ"כ משנה, כאן חשובה ההשקעה והעמל, על כך יקבל שכר!

הגאון רבי אליהו דסלר זיע"א בספרו מכתב מאליהו כותב: "ככל שהיגיעה מתגברת הולכת גם האהבה גוברת". רואים אנו אדם שעמל לנטוע עץ וטורח בגידולו, נקשר אליו עד שמתחיל לאהוב אותו. הסיבה לכך היא כי על ידי שהשקיע בו את כוחותיו הוא רואה בעץ חלק מעצמו, ולכן הוא מקושר אליו. יסוד זה מבואר בדברי חז"ל "אדם רוצה בקב שלו יותר מתשעה קבין של חבירו". ורש"י פירש במקום "חביבה עליו ע"י שעמל בה"! ואם בדבר גשמי כך, בדבר רוחני, תורה ומצוות על אחת כמה וכמה. בתחילה נקראת התורה על שמו של הקב"ה, שנאמר "בתורת ה' חפצו", ואחרי עמל ויגיעה נקראת על שמו שנאמר "זכרו תורת משה עבדי"! העמל לבד מחבר אותך לתורה!!

מספרים על גדולי ישראל שהיו חובקי זרועות עולם בש"ס בפוסקים ובכל מקצועות שבתורה, שמידי פעם היו עושים סיום מסכת או סיום משניות ושמחים בזה מאד כמו נתינת התורה בהר סיני, ומציינים זאת בהתלהבות ובשמחה יוצאת דופן יותר מכל אותם סיומים שהיו רגילים בהם. והיו תלמידיהם תמהים על מה ולמה גדולה שמחה זו יותר מכל המסכתות שהם רגילים לסיים חדשים לבקרים? לשאלת התלמידים, ענו ואמרו שסיום זה הוא משהו מיוחד. זה סיום על מסכת שהספיקו ללמוד בין הקמת ספר תורה לקריאה, ובין גברא לגברא. וזה סיום מסכת ביומא דפגרא [=ימי בין הזמנים], וזה סיום משניות של ימי שישי שעה לפני שבת קודש. וזה סיום כל שולחן ערוך אורח חיים על ידי לימוד שתי הלכות כל בוקר אחר התפילה. "וקובץ על יד ירבה" (משלי יג, יא), ורוצה אדם בקב שלו (בבא מציעא לח.), ו"כיון דאתיא מדרשא חביבא ליה" (יבמות ב:) ועל כן שמחתם גדולה. לעשות שמחת סיום מסכת על ניצול רגעים ושניות שנופלות לנו בין הרגליים!

מעשה בשני בחורים שלמדו בישיבה, ואחד מהם אמר לחברו שהוא מתכוון לצאת מהישיבה, ללכת לעבוד, לעשות כסף ולעשות חיים, וניסה לפתות גם את חברו להוליכו

כצאן לטבח. אבל החבר היה איתן בדעתו ואמר לו "צא ממחיצתי. אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש, שבתי בבית ה' כל ימי חיי". ונפרדו דרכם.

הבחור הפוחז וקל הדעת מצא עבודה פה ושם, עד שנעשה לרב - אבל לא רב בתורה אלא "רב מלצרים" באחת המסעדות הגדולות. וכך עברו להן חמש עשרה שנה, והנה ביום מן הימים הגיעה חבורה גדולה של בחורי ישיבה עם ראש הישיבה, וביקשו לערוך סעודה באותו מקום עקב סיום מסכת. כמו כן ביקשו שיהיה ערב סגור, שלא ייכנס אדם זר. הכל הוכן לכבודם, והגיעה שעת הסעודה. רב המלצרים ראה איך כל התלמידים מסתופפים סביב רבם בהערצה גלויה, וצמאים לשמוע כל הברה היוצאת מפיו, על אף גילו הצעיר. פתאום חשכו עיניו, ועוד רגע היה מתעלף... הוא הבין שראש הישיבה הוא לא פחות ולא יותר חברו לשעבר! רק אז הוא הבין מה הוא "הרוויח" מהיציאה שלו מגן עדן, ומה חברו הרוויח.

הלכות אקטואליות הקשורות ל"סיום מסכת"

סעודת סיום מסכת היא סעודת מצוה, ולכן אף אחר ראש חודש אב, מותר לכל המוזמנים הקרובים והמכרים לאכול בה בשר, וכן מותר גם לתורמי הסעודה לאכול בשר. אבל אנשים שהגיעו רק כדי למלאות תאוותם באכילת בשר, אין להתיר להם.

מעלה גדולה היא לסיים מסכת בימים אלו של "בין המצרים" ולערוך סעודת מצוה, אך אם סיים את המסכת קודם ראש חודש אב, לא ידחה את הסעודה לאחר ראש חודש בשביל לאכול בשר. אולם רשאי ללמוד לאט יותר או מהר יותר, כדי לסיים בימים אלו.

כתב בשו"ת רבי ידידיה טיאה ווייל: העידותי כי אבא מארי הגאון בעל קרבן נתנאל, למד בימים אלו מסכת תענית, כשהוא מכוון לסיימה בשבוע שחל בו תשעה באב, ואחר כך היה סועד סעודת סיום מסכת בבשר ויין, ואני הייתי בין הקרואים. וכן כתב הגאון יעב"ץ, שאף הממהר בלימודו בימים אלו יותר מבשאר ימות השנה, כדי לסיים מסכת בימים אלו, הרי זה נחשב סעודת מצוה. וכן נהג הגאון מנחת אלעזר ממונקאטש לעשות סיום מסכת בימים אלו ולאכול בשר, ואמר שהמנהג הזה יסודתו בהררי קודש מגדולי החסידים תלמידי הבעל שם טוב. ובשו"ת משנה שכיר כתב, שבסיום מסכת בימים אלו, יש ענין לעשות סעודה גדולה עם בשר ויין, בהשתתפות רבים. ולדעת הגאון הקדוש החוזה מלובלין, יש להביא לכל הקרואים גם דגים, ולשתות יין ולהרבות השמחה. ובספר שער ישכר כתב, נוהגים תלמידי הבעל שם טוב לעשות סיום מסכת אחר ראש חודש אב ולאכול בשר ויין. ואם כי אינם להוטים כלל אחר בשר ויין, אולם בהיות ובסעודת סיום מסכת מחלישים את כח הסטרא אחרא, שרו של עשו, סמא"ל,

[ראשי תיבות: סיום מסכת אין לעשות או סעודת מצוה אין לעשות.] לכן טוב לעשות סעודת סיום מסכת, כדי להחליש את כוחו בימים אלו ולהכניעו.

סיום מסכת משניות

סיום מסכת משניות עם פירוש רבנו עובדיה מברטנורא, נחשב סעודת מצוה. אך רק המסיים עצמו, רשאי לאכול בשר. וכתב בשו"ת אפרקסתא דעניא שכן ציוה הרב הקדוש רבי ישראל מרוזין לתלמידיו לסיים מסכת משניות ולסעוד בשבוע שחל בו תשעה באב, וכן כתב בשו"ת בית ישראל. ובשו"ת בנין שלמה כתב לרמוז זאת בדרשת חז"ל (מסכת בבא בתרא קמה ע"ב) על הפסוק (משלי טו טו): "כָּל יְמֵי עָנִי רָעִים, וְטוֹב לֵב מִשְׁתֶּה תָמִיד", "כָּל יְמֵי עָנִי רָעִים" זה בעל גמרא, "וְטוֹב לֵב מִשְׁתֶּה תָמִיד", זה בעל משנה. שבעל גמרא שוהה זמן רב עד שמסיים מסכת ועושה משתה, אבל סיום מסכת משניות אפשר בכל יום ותמיד שמח במשתה, ועל זה אמרו "וְטוֹב לֵב מִשְׁתֶּה תָמִיד". (שו"ת יביע אומר חלק א סימן כו אות ט, י. רב)

סיום מסכתות קטנות, חומש, נביא

סיום מסכתות קטנות, כמסכת סופרים או מסכת כלה, נחשב סעודת מצוה. וכן חומש אחד או נביא אחד, אך רק המסיים עצמו רשאי לאכול בשר. (יבי"א ח"א סי' כו אות י)

לימוד ללא הבנת הענין

אין הסיום מועיל אלא דוקא כשלמד בהבנה, אבל אם קרא ללא הבנה, אין זה נחשב סעודת מצוה ואסור באכילת בשר. כיון שבקריאת דברי תורה בלי הבנה, לא מקיים מצות תלמוד תורה. (מגן אברהם סימן נ סק"ב. יבי"א ח"א סימן כו אות י)

כתב רבנו עובדיה יוסף בשו"ת יביע אומר (חלק א סימן כו אות ט): "אם לומד בגרסא בלבד, נראה ודאי שלא נחשב לו לימוד, כדי לסיים באכילה ושתיה, וכמו שכתב המגן אברהם שבקריאת דברי תורה בלי הבנה, לא מקיים מצות תלמוד תורה, וכן כתבו בשו"ת עמק הלכה, פני מבין, שמן ראש, מרן החיד"א ועוד. ומכאן תשובה לקצת אנשים שיש להם סגולה לגמור את כל הש"ס בתוך תקופה קצרה בלי הבנה כלל, והוא איבוד זמן, ואינו נחשב להם לימוד, ואין לך ביטול תורה גדול מזה. וטוב מעט בכוונה מהרבות בלי כוונה. ועל כל פנים לבטל תלמידי חכמים מלימודם כדי שיגמרו את הש"ס גרסא בלי הבנה, הוא איסור גמור.

וכיוצא בזה כתב בספר פלא יועץ (מערכת ידיעה) וז"ל: "כתבו הפוסקים, שמי שיכול לפלפל בחכמה, ולקנות ידיעה חדשה, ומוציא הזמן בלימוד תהילים וזוהר, הרי זה נחשב לו ביטול תורה". ובשו"ת צל"ח בשם ספר שערי חיים נשאל על מי שהקדיש סכום לתלמיד חכם בתנאי שילמד בכל יום י"ח פרקי משנה, והתלמיד חכם שהתחיל

לקיים התנאי, חזר בו בטענה שהוא לומד י"ח פרקים בלי הבנה, ונוח לו ללמוד שמונה פרקים עם פירוש הברטנורא והתוספות יום טוב, והמקדיש טוען שרצונו יותר שילמד י"ח פרקים דוקא, כדי שיסיים המשניות בכל חודש. והשיב, שמכיון שלימוד משנה בלי הבנה לא נחשב לימוד, יותר טוב שיקרא ח' פרקים בהבנה ולא באמירה בלבד! ע"כ. ואמנם מי שהוא פתי ואינו יכול להבין, יש לו שכר על קריאתו, אך אין זה נחשב סעודת מצוה, ומי שיכול להבין ואינו עושה כן, הרי הוא כמתרפה במלאכת שמים". ע"כ משו"ת יביע אומר.

ועיין בספר "נפש החיים" לגאון רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל שכתב, כי ישנם שני סוגי ביטול תורה - בכמות ובאיכות. בכמות, כגון שיכול ללמוד חמש שעות ביום ולומד שלוש שעות, הרי זה ביטול תורה, אבל ישנו אדם שיכול ללמוד חמש שעות ולומד חמש שעות, ובכל זאת הוא נחשב מבטל תורה! הא כיצד? כגון שיכול ללמוד בהבנה טובה לעומק, ולומד בשטחיות. וראיה לזה ממסכת מגילה (ג ע"א) שאמרו שם: "מבטלים תלמוד תורה, מפני מקרא מגילה". ויש להבין, וכי מקרא מגילה אין זה לימוד תורה, הלא מגילת אסתר היא אחת מעשרים וארבעה כתבי הקודש? אלא כיון שיכול לעסוק בתורה בהבנה יותר ועוזב את לימודו לקרוא מגילה, יש כאן ביטול תורה באיכות! שהרי הוא רק קוראה ולא לומדה כשאר לימודיו שרגיל בהם בבית המדרש, אך בכל זאת חידשו חז"ל שמבטלים תלמוד תורה בשביל מקרא מגילה, כי זוהי עתה מצות היום לפרסם את ניסי ה' ברבים.

סיום ספר הזוהר הקדוש

סיום ספר אחד מהזוהר הקדוש, על אף שאינו מבין מה שקורא, נחשב סעודת מצוה. וכבר כתב הגאון החיד"א, שהקריאה בזוהר הקדוש מסוגלת להאיר את הנפש ואפילו אם יטעה בקריאתו, והוא תיקון גדול לנשמה. וכן אמר רבנו האר"י ז"ל לבעל תשובה אחד ללמוד בכל יום חמישה דפים בזוהר, על אף שאינו מבין מה שאומר. וכן הורה הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל לאנשים שהיה קשה להם להבין גמרא. (יבי"א ח"א סימן כו אות י', חזו"ע פסח ריא)

לימוד הדף היומי נפלא עד מאוד, שבמעט זמן שאדם משקיע בכל יום, זוכה לגדול בתורה ולסיים את הש"ס. ומכל מקום חובה על כל לומדי הדף היומי להשקיע כל יום זמן נכבד ללימוד ההלכות מתוך ה"שלחן ערוך" ונושאי כליו, כדי שידעו את ההלכות למעשה ולא יכשלו באיסורים ח"ו.

בספר "רבנו האור לציון" על הגאון האדיר רבנו בן ציון אבא שאול זצ"ל (עמוד 90) מספר: "ההערכה ההדדית בין השניים, [הבחורים הנפלאים הגאון רבי עובדיה יוסף והגאון רבי בן ציון

אבא שאול,] הביאה עד מהרה לקביעת חברותא ללימודים. חברותא בהתמדה עצומה, בשקידה נלהבת, בניצול הזמן באיכות ובכמות. כל שעה היתה בת שישים דקות לימוד, וכל דקה בת שישים שניות גדושות. "כשהיינו לומדים יחד", שח רבנו בן ציון לימים, "היינו לומדים עשרה דפים בעיון וארבעים דפים בבקיאות, בעל פה".

כך שקדו השניים על תלמודם בין הסדרים. וסיפר רבנו: היינו מתפללים בבית הכנסת "אוהל רחל" עם הנץ החמה, ונשארים ללמוד דף גמרא בחורף, ושניים ושלוש דפים בקיץ. רצים הביתה לארוחת בוקר חפוזה, "פת שחרית" בשבע דקות - מנטילת ידיים ועד לאחר ברכת המזון, וממהרים להיוועד וללכת יחדיו. בדרך היו חוזרים בעל פה על הדפים שלמדו בבוקר, וציין בהתפעלות: "פלא! דף גמרא שלמדנו זה עתה לראשונה, היה אצל חכם עובדיה כמונח בכיסו!"

והפטיר: "הרבה מסכתות שנינו כך!"

כך למדו בימים ולמדו בלילות. ולמדו בימי שישי עד לצפירה, ולקראת צום תשעה באב - היום בו נאסר לימוד התורה משמחת הלב מחמת אבל החורבן, רק דיני אבלות מותרים בו בלימוד - היו השניים מתחילים ביום ז' לחודש אב בלימוד מסכת מועד קטן, בדיני חול המועד, וליום תשעה באב מגיעים לפרק השלישי העוסק בדיני אבלות, רחמנא לצלן. כך, שגם יום זה יהיה קודש לתלמוד תורה, בדברים המותרים בו. ואירע ששנה אחת התעמקו בסוגיות עד להלכה הפסוקה, ולא הספיקו לסיים את המסכת ביום הצום - ובצאתו לא הלכו לאכול עד שסיימו את המסכת, והיתה אכילתם סעודת מצוה!

כעבור שנים רבות, השתתף רבנו בן ציון בסעודת סיום מסכת מועד קטן שערך מרן רבנו עובדיה יוסף. כשנתבקש לשאת דברים, אמר: "מסכתות רבות למדנו בצעירותינו בצוותא, וחזרנו עליהם כמה פעמים. אין פלא שהיו שגורות בפינו. אבל למסכת מועד קטן הקדשנו רק את שלושת הימים, ז' אב עד תשעה באב, פרק ליום ולמחרת שבנו לסדרי לימודינו הרגילים. וידועים דברי רבותינו, שהלומד ואינו חוזר כזורע ואינו קוצר. ומפעם לפעם, בעת לימודינו, עלו סוגיות במסכת זו. ויכולני להעיד שהיתה שגורה על לשונו של חכם עובדיה מילה במילה, לא נשתכח ממנו דבר!"

עוד סיפר רבנו על ידידו שאף בשעה שהיה מתגלח בבחרותו, היה אוחז ספר בידו... "תלמדו מחכם עובדיה" היה אומר לתלמידיו, לזרז בשקידה וניצול הזמן.

מעשה באחד מגדולי הדור שליט"א, שבהיותו נער בר מצוה, פנה אליו אדם אמיד, ודיבר עמו שיסיים בכל חודש מסכת, ובכל ראש חודש יעשה לו סעודה בבית הכנסת לסיום מסכת, ויתן לו גם סכום כסף לעידוד. סיפר אותו גדול: בתחילה למדתי מסכתות קטנות,

ביצה, תענית, מגילה, וכו' והיה קל לסיימם בחודש אחד, אך לאחר מכן המשכתי גם במסכתות הגדולות, והתאמצתי והייתי שוקד על לימודי לילות כימים, כדי לסיים את המסכת עד לראש חודש הבא, ובעקשנות זו הצלחתי לסיים מסכתות רבות. ואין ספק שלימוד זה דחף אותי ודרבן אותי הלאה להתמיד בלימוד יומם ולילה, ולחזור ולסיים עוד ועוד. והיום זכינו ברוך ה' שהוא אחד מגדולי הדור.

אשריהם ההורים שלוקחים את הדברים לתשומת לבם, ומדרבנים את בניהם ללמוד בשקידה והתמדה. ובלבד שיעשו הכל באהבה וחיבה, בחשק ושמחה, ועליהם נאמר: "אוכלים מפירותיהם בעולם הזה, והקרן קיימת להם לעולם הבא".

המעודדים בניהם לסיים מסכתות, גדולה מעלתם מאוד, בפרט בדור הזה שהנסיונות ברחוב רבים, ומצוה רבה לתגמלם גם עבור לימודם בשבת.

מעשה שהיה בצפת תובב"א בימי ההרים הגדולים איתני עולם, יסודי ארץ, מרן "רבינו יוסף קארו" ורבינו האר"י ז"ל זיע"א, למרן ב"י היתה ישיבה בצפת, והיו לומדים בה כמאתים רבנים.

בימים ההם החל "להאיר" אור זוהר שמשו של רבינו האר"י ז"ל, אירע פעם אחת, שרבינו יוסף קארו היה לו סיום מסכתא בישיבה שלו. לכבוד הסיום כמובן הכין מרן ר"י קארו ברכות לכבוד המסובין.

להפתעתו הרבה של מרן, קם רבינו האר"י ובקש רשות לתת לו זכות המצוה של "חלוקת הכיבוד" בברכות. כמובן מרן ז"ל אעפ"י שהדבר היה מוזר בעיניו, בכל זאת מרוב אהבתו וחיבתו לרבינו האר"י לא נמנע מלתת לו רצונו, אבל הבין מרן שאין הדבר פשוט, לכן שם לבו היטב בכל תנועות רבינו האר"י.

ראה מרן שבכל סיבוב של כיבוד למסובין, נמנע רבינו האר"י לכבד שני תלמידי חכמים שהיו גם הם יושבין בין המסובין, גם בסיבוב השני ראה מרן שרבינו האר"י שוב דילג עליהם, וכן בסיבוב השלישי.

מרן ז"ל לא יכל להתאפק, קרא את רבינו האר"י ז"ל לחדר מיוחד, ושאל ממנו את פשר הדבר: א. מה ראה רבינו האר"י לקום בכבודו ובעצמו ולחלק, שזה לכאורה אינו נראה לפי כבודו, ב. מדוע בעת הכיבוד נמנע זה בפעם השלישית לכבד בברכה את אותם שני ת"ח שיושבים בין המסובים?

רבינו האר"י לכתחילה רצה להשתמט מלענות, אבל כדי לא לסרב לגדול החליט לגלות לפני מרן ז"ל את האמת כהווייתה, רבינו האר"י ז"ל פתח את פיו ואמר: ידע כבוד מרן,

ששני ת"ח אלו שישבו שם, הם נשמות שבאו מעולם האמת לבית המדרש, להשלים מה שהיה חסר להם בהורדת השפע.
עתה ע"י שמיעת הברכות ועניית אמן, שזהו השלמת תיקונם בהורדת השפע בעוה"ז, זוכים לעלות לשרשם בעולם העליון.
לכן ביקשתי אני לשמש במצוה רמה זו שהוא תיקון עולמות עליונים למעלה, ותיקון נשמות למטה, הורדת השפע לחיים ולמתים לשלימות נפשם בקדושה ובטהרה, כששמע מרן ז"ל את דברי רבינו האר"י נתמלא שמחה על קדושת הלמוד בישיבתו, ובמלא הערכה והערצה לרבינו האר"י החי זיע"א.
(במדבר פ"ח פכ"ד) "מבן חמש ועשרים".
הקשה רש"י, והרי במקום אחר כתוב מבן שלושים שנה. אלא שבן עשרים וחמש בא ללמוד הלכות עבודה, ולומד חמש שנים. ובן שלושים שנה עובד. ומכאן למדנו, אומר רש"י, שתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו בחמש שנים, ששוב אינו רואה. עד כאן.
פעם בא תלמיד ישיבה לסטייפלער זיע"א ואמר לו שהוא לומד כבר חמש שנים אך אינו רואה ברכה בלימודו ואינו זוכר דבר, ושאל האם הוא יכול לצאת לעבוד. שאל אותו הסטייפלער 'כמה זמן אתה חוזר על כל סוגיא בגמרא ועל כל הלכה שלמדת?'. 'אני לא חוזר בכלל. אם סיימתי משהו - אני מתקדם הלאה ולא חוזר כלל'. אמר לו הרב 'אתה טוען שאתה לומד חמש שנים, ואני טוען שאתה עדיין לא לומד אפילו יום אחד. כי לימוד בלא חזרה אינו לימוד כלל'! התלמיד קיבל את דברי הרב וראה ברכה בלימודו.
ידוע שבשמים מכריזים "אשרי מי שבא לפה ותלמודו בידו", דהיינו יכול להיות שהוא למד את כל הש"ס, אבל אינו זוכר אפילו מסכת אחת. אומר החפץ חיים שבשעת הדין בשמים כשישאלו אותנו מה למדנו - אפילו את הכריכה לא יראו לנו. וידוע שכל אדם צריך לעמוד שלושים יום בשמים ולומר דברי תורה, ולכן הלימוד חייב להיות תפוש אצלנו היטב בראש, מבלי שנעבור הלאה עד שנדע את הדברים על בוריים.
כמו שאמר השו"ע (סימן ג') "טוב מעט בכוונה מהרבות בלא כוונה". והסביר המשנה ברורה שזה חוזר גם על לימוד התורה, ואין עלינו המלאכה לגמור, אלא שאין אנו בני חורין להיבטל ממנה. וזו הסיבה שהגבר נקרא זכר, שתפקידו לזכור את כל לימודו.
אלא שנשאלת השאלה - איך זוכרים? אומר החיד"א הקדוש: פשוט שותקים! כי כל מילה של חול ודברים בטלים שאדם מדבר - מוציאה מילה של קודש.
למה הדבר דומה? לחבית מלאה יין משובח ששופכים עליה הרבה מים, עד שהיין הולך ומאבד מטעמו. כך אדם שמדבר הרבה דברי חול מכניס מים לחבית של היין. שאל אדם

את אחד מגדולי הדור הקודם למה הוא לומד וחוזר, ובכל זאת שוכח את הלימוד? אמר לו הרב כי זה מקרא מפורש שאומרים אותו שלוש פעמים ביום - "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם, למען תזכרו" וגו', שאם האדם לא תר ולא מסתכל בדברים אסורים - הוא זוכר את כל לימודו. וההיפך ההיפך.

המתאגרף שעשה "סיום" על...דף גמרא!

מעשה באדם אחד מאמריקה שהיה מתאגרף. הבן שלו חזר בתשובה, והאב ביקש מבנו שילמד עמו לפחות דף אחד של גמרא. הבן, שידע שאביו לא בר אוריין ולא יבין את זאת, דחה בינתיים את בקשתו ולמד עמו דברים אחרים. אבל האב היה עקשן ולא ויתר לבנו, ואמר לו שהוא רוצה ללמוד עמו דוקא דף גמרא ולהבין את הדברים כראוי.

הבן, שלא רצה לצער חס ושלום את אביו, התחיל ללמוד איתו גמרא, וזה לא היה קל בכלל. ועד שסיימו את הדף לקח להם חצי שנה!! והאב, שראה שהוא יודע את דף הגמרא בעל פה, לא היה קץ לשמחתו הרבה, ואמר לבנו שהוא רוצה לעשות מסיבת סיום על הדף שכל כך עמלו בו. הסביר לו הבן שנהוג לערוך סעודת סיום על מסכת לא על דף... אבל האב אמר 'בשבילי הדף הזה הוא כמו מסכת, ואני עושה סעודת סיום'. ולא סתם סעודה: הזמין רבנים גדולים שיבואו לסיום, ואפילו את הרב הגדול הרב משה פיינשטיין זצ"ל שהיה גר לידו.

הרב ניאות לבוא למעמד המרגש הזה, והיו דברי תורה מפי הרבנים, והאבא בעצמו אמר את הדף בעל פה, והאוכל היה כיד המלך, וההרגשה היתה מרוממת מאוד. אחר ברכת המזון פנו איש איש לביתו, אבל למחרת בבוקר האבא לא קם מהמיטה והשיב נשמתו ליוצרו. בהלוייתו השתתף הרב פיינשטיין שאף הספיד אותו, ואמר 'על אלעזר בן דורדיא ויוסף משיתא אמרו שיש קונה עולמו בשבעים שנה, ויש קונה עולמו בשעה אחת. ואף אנו נאמר – "יש קונה עולמו בכל הש"ס, ויש קונה עולמו בדף אחד"!! והדברים זועקים ומחייבים אותנו מאד.

למה אני לא מרגיש "משיכה" לדף גמרא?

פעמים, הסיבה שאדם לא זוכה להרגיש את מתיקות התורה, כי לימודו "כתינוק הבורח מבית הספר"! מחכה מתי לגמור וללכת הביתה, כל רגע מסתכל על השעון מתי יגמר השיעור, מתי הרב הזה כבר יגמור, ובסיום הלימוד הוא שמח כמוצא שלל רב, לכן אין לו טעם ומתיקות בתורה. וכבר אמרה תורה (משלי ח יז): "אֲנִי אֹהֲבַי אֵהָב, וּמְשַׁחֲרַי יִמְצָאֻנְנִי", כל מי שאוהב אותי, אני אוהבת אותו. ומי שירצה אותי באמת, ימצא אותי. כי "כַּמַּיִם הַפָּנִים לַפָּנִים, כֵּן לֵב הָאָדָם לָאָדָם" (משלי כז יט): שלפי פנים ולב שאדם נותן

לתורה, כך התורה נותנת לו מנגד. (יבמות קיז ע"א). ומי שיושב על "קוצים" ומואס בתורה, התורה מואסת בו!

אבל נחמתנו היא, שכל זה בתחילת הלימוד, שכל ההתחלות קשות, אבל לאחר מכן יערב להם (מכילתא שמות יט ה) והתורה נותנת מתיקות ללומדיה. בחור ישיבה – שנה ראשונה קשה, שנייה מתרגלים, שלישית – הוא כבר נהנה מכל סברא ומכל "שיעור כללי" של הראש ישיבה"! כיון שהזמן עושה את שלו.

וזה רמזו בפסוק (תהלים סח יט): "עָלִיתָ לַמָּרוֹם, שָׁבִיתָ שֶּׁבִי, לָקַחְתָּ, מַתָּנוֹת בָּאָדָם". בתחילה התורה אצל האדם בגדר 'שבי', בכח, ישנם קשיים ועליו להתאמץ הרבה. אבל אם מתעקש להמשיך ללמוד ולא נחלש, התורה נעשית לו בגדר 'לקחת' - קנין שקונה את התורה, ואמנם כשקונה צריך לשלם, אבל קל לו הרבה יותר, נהנה יותר, אין זה כמו שבי. ואם מתחזק בלימוד, זוכה שהתורה נעשית לו בגדר 'מתנות' - לוקח בלי לשלם, נהנה הרבה וזוכה לקבל שפע גדול יותר מההשקעה שהשקיע בלימודו.

מסופר על החזון איש שפעם ראה שניים שישבו ללמוד ומידי פעם שוחחו בדברים בטלים, אמר להם הרב, לשוחח באמצע הלימוד זה לא רק עוון של ביטול תורה וזלזול בתורה, זה בכלל לא לימוד, לא ניתן במציאות להרגיש את מתיקות ועריבות התורה, אלא רק כשלומדים ברצף, אבל מי שמפסיק בלימודו, דומה למבשל תבשיל ועד שהתבשיל מספיק להתחמם, מסירו מהאש, ולאחר שהתקרר שוב מחממו ושוב מסירו מהאש, אם כן לעולם לא יתבשל התבשיל, כך לעולם לא ירגיש את מתיקות התורה.

כוחם של אמירת תהילים

מעשה בעשיר שהחזיק לומדי תורה ועשה חסדים, ופעם בסיימו את לימוד המסכת, ערך סעודה גדולה לכל חבריו הנכבדים והמלומדים, ואף הזמין לסעודה את העניים.

תוך כדי כיבוד והגשת מנות מיוחדות לאורחיו הנכבדים, נכנס לפתע לביתו איש עני, פשוט ותמים. העני שלא היה מלומד בתורה, התיישב בין הקרואים, הוציא מכיסו ספר תהלים וקרא בו. אחר כך ניגש העני וביקש לקבל גם הוא מנה כפי שהגישו למכובדים הלמדנים. העשיר שהיה כה עסוק באורחיו החשובים, פנה אל העני ואמר לו: "אתה יושב פה וקורא רק תהלים ומבקש ממני מנה מיוחדת כפי הלמדנים המכובדים"? העני מאוד נעלב, הלך והתיישב לו בפינה.

העשיר אשר יצא מגידרו לכבוד אורחיו, ירד למרתף להביא יין משובח, כאשר לפתע, שמע קול הקורא בשמו... הוא ניגש לעבר הקול, והנה ליד ביתו ממתינים לו גביר מכובד, רכוב במרכבה הדורה רתומה לסוסים לבנים. העשיר התבונן במרכבה ההדורה, בסוסים

האבירים, ניגש אל הגביר אך בטרם התיישב במרכבה לשוחח עם הגביר שקרא בשמו - החלו הסוסים דוהרים במהירות עצומה. העשיר ניסה להסביר לגביר שאורחים רבים ממתינים לו בביתו, שהוא ירד למרתף להביא יין לאורחיו... אך ללא הועיל, אין קול ואין עונה. המרכבה המפוארת אצה טסה כחץ מקשת אל מחוץ לעיר במהירות עצומה וכהרף עין נכנסה לתוך יער עבות והמשיכה לדהור לתוך עובי היער.

לפתע נעצרה המרכבה המפוארת ליד פתח מערה, העשיר הוכנס למערה. והנה המערה מוארת באור נגוהות, בתוך המערה באולם גדול ורחב ידיים יושבים חברי בית דין, דיינים חשובים ומכובדים והמשרתים לפניהם. לפתע קוראים בשמו של העשיר. העשיר קם על רגליו ועמד בחיל ורעדה וביראת קודש, המלים נעתקו מפיו. בטרם התאושש, ובעודו תוהה ומדמיין שהוא רק הוזה ומדמיין, נשמע קול: "פנו דרך לדוד מלך ישראל!"

העשיר הנדהם לא האמין למשמע אוזניו. אל אולם בית הדין נכנס מלך גבוה, אדמוני ויפה תואר, לבוש בגדי פאר, על ראשו כתר זהב נוצץ באבנים יקרות. כל האולם התמלא אורות צבעוניים וריחות בשמים. שוב נשמע הקול: "יבוא דוד המלך ויאמר את טענתו!"

פתח דוד המלך ואמר: "אני דוד מלך ישראל, קראתי את האיש הזה לדין". ולפתע, ללא הכנה מוקדמת מצא העשיר את עצמו נאשם בפני הדיינים: "יהודי זה עָרַך סעודה גדולה לכבוד סיום המסכת ונתגאה על עושרו. אל הסעודה הגיע יהודי עני רעב ומחוסר כל, אשר מעיד אני עליו שהוא איש תמים הקורא תהלים כל ימיו. ויהודי זה הניצב לפנינו בדין, ביזהו ברבים ולעג לו על כך שהוא קורא רק תהלים! ואני ביקשתי לפני בורא העולם, שכל העוסק בתהלים יחשב לו כעוסק בנגעים ואהלות ונענית. לפיכך דורש אני מבית הדין לעשות משפט.

הנאשם התחיל לבקש ולהתחנן לחזור לביתו, אל אורחיו המחכים לו. אך שוב נשמע הקול: "אתה עומד כעת למשפט בפני בית דין של מעלה". אב בית הדין קם ואמר: "עלינו לגזור על הנתבע מיתה בידי שמים, אך בטרם נעשה זאת עלינו לשמוע את דברי הסניגור".

הסניגור קם ואמר: אמנם הדין הוא דין צדק, אך אם ימות העשיר יֵצא שכר בית הדין בהפסדו, שאף אחד לא יידע על מה הומת, ולא ילמדו הלקח. אי לכך עצתי היא: להודיע לנתבע שיש באפשרותו לבחור בין מיתה בידי שמים, לבין בקשת סליחה מהעני לפני כל נכבדי הסעודה בביתו, כדי שידעו להעריך יהודים תמימים המקדישים כל זמנם לעבודת ה' באמירת מזמורי תהלים".

בית הדין קיבל את דברי הסניגור והעשיר בחר בלב שלם לפייס את העני לפני כל אורחיו המכובדים. ודוד המלך אמר: "שיקבל על עצמו לא לזלזל יותר בקוראי תהלים". העשיר התחייב לכך ועוד התחייב: להחזיק ולפרנס על חשבונו עשרה אנשים, שיהיו קוראים תהלים בכל יום ויום.

עוד לא הספיק העשיר לשאול כיצד יחזור לביתו, והנה תוך מספר שניות היה שוב ליד מרתף היין בביתו כשבידיו מספר בקבוקי יין משובח. למרבית הפלא, האורחים בביתו היו כל כך עסוקים בארוחה הדשנה שכלל לא הרגישו בחסרונו של המארח המתמהמה במרתף היין. כאילו הזמן עצר מלכת!?

העשיר התישב ליד שולחן הכבוד, הזמין אליו את העני קורא התהלים והושיבו לידו בראש השולחן, והחל מספר לכל אורחיו הנכבדים את קורותיו מן הרגע שירד למרתף להביא יין ועד הלום. אחר כך פנה אל העני וביקש ממנו סליחה ומחילה בתחנונים, על אשר העליבו על לא עוול בכפיו.

המעמד עשה רושם גדול מאוד על האורחים הרבים, שהזדעזעו עד עמקי נשמתם באומרם: "אכן, לא ידענו מה גדולה זכותם של האנשים האומרים תהלים"!

אחר האירוסין יש להרבות בלימוד כל מה שאפשר (הגרא"מ שך זצ"ל במכתב), והג"ר מרדכי גרוס שליט"א (מילי דבי הילולא פ"ה ס"ח) מעורר שבזמן הזה יתחזק החתן ביותר בלימוד התורה ועבודת השם, כפי שאמרו רבותינו שבתקופת האירוסין יש להרבות בזכויות שיעמדו לו להקמת בנין ביתו עדי עד.

והגר"ש הלוי וואזנר שליט"א, מספר, שהיה נוכח בעת נישואי המנוח הרה"ג רבי אליעזר ברויאר זצ"ל שהתקיימה בווינה, כשבחדר הייחוד עשה המנוח ז"ל סיום הש"ס (!), ממה שלמד בימי בחרותו. ישמע חכם ויוסף לקח. ואוי לנו מיום הדין.

הסיפור ארע בירושלים של אז, כשהיו בה גדולים וצדיקים, גאונים עצומים בכל תחומי התורה, וכמו כן היו אז בירושלים בעלי מלאכה סנדלרים חייטים וכו'. בשמחת תורה, זמן ששמחים בו לכבוד התורה, קמו גדולי ירושלים תלמידי חכמים מובהקים, ורקדו בכל עוז בקדושה ובהתלהבות לכבוד התורה, ואילו הבעלי מלאכה ישבו מן הצד והביטו ברגשי קודש בגדולי ירושלים. אחד מגדולי ירושלים של אז, התבונן ברגשי נחיתותם של בעלי המלאכה, ובפרט בכך שנמנעו מלהעיז לקום ולרקוד עם גדולי ירושלים מחמת הבושה, קם אותו גדול והפסיק את הריקודים, ודרש:

"ביום שמחת תורה מכתירים אנו ב' חתנים, חתן תורה וחתן בראשית, מילא, מבינים אנו לשם מה חתן תורה, על זכות סיום התורה, אולם חתן בראשית לשם מה, והלא עוד

לא התחלנו את התורה ולשם מה מכתירים "חתן בראשית"? אלא, לומר לנו, ביום זה של שמחת התורה, יש לשמוח בה לא רק אלה ששקדו על התורה כל השנה כולה ויגעו בה, אלא אף אלה שהם בעלי מלאכה, ולא עסקו בתורה במשך השנה שעברה, אולם מקבלים עליהם להתחיל מבראשית לקראת השנה החדשה, ולקבוע עתים לתורה. ובכן, אמר אותו גדול: "אתם בעלי מלאכה היושבים מן הצד בהערכה ובכבוד על גדולי התורה, מוכן הנני לקבוע עמכם בשנה זו שיעורי תורה קבועים להתחלה חדשה, האם מוכנים אתם לכך?" וכמובן שענו כל הבעלי מלאכה בהסכמה גמורה על הצעתו, ותיכף לאחר הסכמתם הקימם הרב למעגל הריקוד, ואמר: "ראויים אתם כחתני בראשית לרקוד עם חתני התורה", ורקדו כולם ביחד בשמחה לאין קץ.

הרי שביום זה, יש לנו לקבל על עצמנו להתמיד ולהתחדש ביגיעת התורה, ולשמוח על העבר ועל הקבלה לעתיד.

סגולות נפלאות למי ששמח בשמחתה של תורה.

(מספר "חמדת ימים")

נוהגים בכל גלילות ישראל שהמסיים התורה והמתחיל בה עושין שמחה ונקראים חתני תורה. ועיקר החתונה הוא על ההשלמה שעל ידו נשלמה, וכמו שאמרו במדרש שיר השירים בפסוק "ויבא ירושלים ויעמוד לפני ארון וכו' ויעש משתה לכל עבדיו" [פסוק זה מדבר לאחר ששלמה המלך קיבל במתנה חכמה מהקב"ה להבין ולהשכיל, ועל כך ערך סעודת הודיה]. אמר ר' יצחק מכאן שעושין סעודה לגומרה של תורה".

וראוי לכל עבד ה' לרבות כל מיני שמחות לפני הספרי תורה בריקוד ומפזז ומכרכר בשירים נאים, ולא יחוש על כבוד תורתו שמא ילעיגו עליו ויתבזה בעיני המוני העם, כי אף אם הוא גדול בתורה אולם דוד מלכא משיחא יגדל ממנו הרבה מאד, ואף על פי כן בשעה שהעלה הארון הקדוש לירושלים היה מכרכר בכל עוז לפני ה', וכמה ביזה עצמו לכבודו של הקדוש ברוך הוא, דמהראוי היה לפי גדולתו וממשלתו להיות מהלך לפני הארון סתם כמלך בכבוד מלכות לבוש לבושי מלכות, והוא לא עשה כן אלא היה לבוש לבושים נאים לכבוד הארון ומשחק לפניו עד שכשבא לירושלים היו כל הנשים מציצות בדוד מן הגגות ומן החלונות וראו אותו מרקד ומשחק ולא היה איכפת ליה ואמר 'ונקלותי עוד מזאת והייתי שפל בעיני'.

ונמצא כתוב כי סגולת שמחה זו של תורה, תועיל לתקן את אשר פגם במיני שמחות הרשות בשחוק וקלות ראש ומיני ריקודים של שמחת מריעות בכל ימות השנה!

ואני ראיתי חסיד אחד בעת הקפת הספרים היה עומד ומתחנן לפני הספרים, ושאלתי את פיו מה מקום לתחינה זו? והשיבני כי סגולת יום שמחת תורה לתקן פגמים אשר פגם כל איש ישראל בתורה, ועל הכל להתחנן לפני קונו ולשאול סליחה וכפרה על ביטול תלמוד תורה, שנאמר עליו 'כי דבר ה' בזה הכרת תכרת' וכו' שביטל בכל ימות השנה. ושב ורפא לו.

סגולת הזהיר בשמחת תורה שלא תפסוק תורה מזרעו.

ונוסף על זה מה שאמרו הראשונים כי כל הזהיר בשמחה של תורה כהיום הזה בטוח שלא יפסק תורה מזרעו! ומעשה שראו לרב גדול בישראל שהיה מרבה בשמחתה של תורה כהיום הזה, והעידו עליו שעד שלשה דורות היו מיוצאי יריכו שלשלת חכמים וידועים ומרביצים תורה ברבים זה אחר זה! וידעו הכל שכל זה זכה על רוב שמחתו ביום שמחת תורה מה שלא ראו מעולם בשום גדול בתורה עושה כן, וברוב גדולתו היה מפזז ומכרכר בכל עוז, ומעורר לבות בני אדם לאמר שמחו בה' וגילו צדיקים והרנינו כל ישראל, ונוסף על זה היה מחזר על כל בתי כנסיות לפקוד אל כל חתני התורה. והן עוד היום רבים מיראי ה' וחושבי שמו נוהגים מנהג הזה לכבד התורה כל רואיהם יכירון כי הם זרע בירך ה'.

בסיום מסכת לבדוק: מה קבלתי מהתורה?

מספרים על הגאון האדיר רבי עקיבא איגר זיע"א גאון הגאונים מחבר גליון הש"ס שבכל שנה הקהל היה מכבד את הרב כחתן תורה בשמחת תורה, כך למעלה מחמישים שנה, פעם אחת עלה הרב לברך בתורה בעליית חתן תורה כנהוג, ובמקום לברך החל לבכות, בוכה בוכה הרב, כל הציבור הקדוש המה ראו כן תמהו שאלו את הרב למה בוכה?? אמר להם הרב: "למעלה מחמישים שנה אני חתן תורה ומעולם לא זכיתי להכיר את הכלה"!! הרב שהיה גאון אדיר החידושים שלו על התורה ועל הש"ס כמעט ואי אפשר להבין אותם, והוא אומר שעדיין אינו מכיר את הכלה!! ולא נחשוד חלילה שאמר זאת בהלצה. מה אנן נענה אבתריה? אנחנו כן מכירים את הכלה?? אנחנו מקיימים מה שהכלה מצווה אותנו???

אמת שאנחנו שמחים בשמחת התורה, השאלה אם התורה ג"כ שמחה בנו? אדם שלא בא כל השנה ללמוד תורה, כבר "בעלינו לשבח", הוא עם רגל וחצי בחוץ, ובסוף השנה הוא בא לשמוח בשמחת התורה??! האם התורה גם כן שמחה בו?? תמהני. כשבא פעם תלמיד לרב ואמר לו רבי למדתי את כל התורה כולה, ש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים, שו"ע ונושא כליו (יש כאלה חושבים ששולחן ערוך זה ספר בישול: וארבע טורים זה שיטה

מצומצמת בטוטו) אמר לו הרב יפה, אבל מה התורה לימדה אותך?? נכון למדת תורה אבל מה קיבלת מהתורה?? במה היא שינתה אותך במידות, בהנהגה, בדרך ארץ, בדעת תורה?? אדם שרק לומד תורה ולא משתנה בעקבותיה הרי זה כחמור נושא ספרים!

החפץ חיים זיע"א אמר משל למה הדבר דומה? לתינוק שנולד ורק הראש שלו גדל, הגוף נשאר אותו דבר. מה נאמר שיש לו ראש גדול לתינוק הזה?? הרי זה בעל מום! הגמרא אומרת עושים סעודה לכבודה של תורה, אדם שמסיים מסכת וכן כשמסיימים את קריאת התורה עושים סעודה. וכל כך למה? אומרים בעלי המוסר: גמרת מסכת? בא נראה איך אתה אוכל. אם מישהו לקח לך את המנה ואתה עושה אותו למאכלת מנה - סימן שהמסכת לא עשתה לך כלום!!

בנין שנבנה בדמעות – סופו להתקיים!

הסיפור קשור לרב כהנמן זצ"ל מייסדה של ישיבת פונוביץ'. וכך הסיפור:

"בערוב ימיו נכנס אליו ראש ישיבה צעיר וסיפר לו לרב כהנמן שזה לא מכבר הקים ישיבה, והיא אינה מצליחה לעמוד על רגליה. בעיות קשות נערמות בדרכה ושוב הוא אינו רואה ברכה בעמלו".

שאל הרב כהנמן שאלה: "מה עשית ביום הראשון ליסודה של הישיבה?" – מה עשית בהנחת אבן הפינה, ביסודה של הישיבה?

השיב לו ראש הישיבה הצעיר: "חגגנו חגיגה גדולה - הזמנו אורחים רבים וערכנו סעודה גדולה עם דרשנים רבים" – בקיצור, עשינו מזה עסק גדול. כמו כולם".

אמר לו הרב כהנמן זצ"ל: "בוא אומר לך, ראש ישיבה צעיר, תלמיד חכם, מה אני עשיתי ביום בו החלו להקים את ישיבת פונוביץ'. ואז תבין מהו סוד הצלחתה. ביום בו החלו הבולדוזרים ליישר את הקרקע על הגבעה שהיום היא נקראת גבעת פונוביץ', הגבעה הצחיחה, הייתי שרוי בתענית! באותו יום שהתחלתי את יישור הקרקע ואת הבאת הבולדוזרים הייתי בצום ולקחתי מנין תלמידי חכמים אל שטח הבניה וישבנו, לא יודע על מה, אבל הביאו כסאות, ישבנו ולמדנו גמרא, והתפלפלנו. קדשנו את הראשית, התחלנו בקדושה, יצקנו את קדושת הגמרא עם יישור הקרקע, עם הבטון והברזלים"!

אומר הרב מפונוביץ': "כל ההתחלות צריך שיהיו טובות וקדושות". זהו סודה של ישיבת פונוביץ'.

לא מתחילים בחגיגות, לא מתחילים בסעודות, לא מתחילים בפרחים, מתחילים בקדושה, מתחילים בטוב ואין טוב אלא תורה. בתענית, בתפילה ובצדקה ותורה מעל לכל. כל ההתחלות צריך שיהיו טובות.

ואני מוסיף: ואין להיבהל ממה שאמרו חז"ל: "כל ההתחלות קשות" - ודאי! למה כל ההתחלות קשות? שכן השטן יודע שבהתחלה יש ערובה לאחרית טובה, הכל תלוי בראש, ועל כן השטן יורה מן המותן, מכל עֵבֶר, כדי לחבל ביסוד, בהתחלה. בית גדול עומד על היסודות שלו. יסודות חזקים מעמידים בית ענק. סטייה ביסודות במילימטרים, היא תזוזה של מטרים בהמשך הקמת הבית!

ה"ראשית", היסוד חשוב וסגולתי, ועל כן כל ההתחלות קשות. כל ההתחלות של קדושה הם קשות ולא להיבהל. אם זה לא קשה, סימן שזה לא התחלה טובה, סימן שהשטן מסבסד זאת. מה הראייה שהתחלה טובה יש לה עתיד? בכך שאתה רואה שיש קשיים, סימן שהיא אובייקט בשביל השטן. וכל דבר שהוא אובייקט בשביל השטן להפריע, סימן שזה טוב, כמו שאמרו כבר גאונים וצדיקים בכל הדורות: אם אדם רוצה לבחון אם מה שהוא עושה הוא טוב, יראה אם יש לו הפרעות. ובעיקר בהתחלה, כי ההתחלה היא הבסיס לכל ההמשך.

לא די בסיום טוב, לא קל לסיים טוב את חודש אלול. יש להצמיד לסוף הטוב, התחלה טובה עם כל הקשיים. כל הדברים בעולם הם קשים, ומזה אין להיבהל. יש להיבהל אם זה הולך קל, הרע הוא קל. (עיין אורח חיים הקדוש תחילת פרשת משפטים בשם הזוהר) כל דבר שבא קל, בְּדוֹק אחריו שמא הוא מסובסד ע"י השטן.

לא די בסיימנו את התורה עם חתן תורה, מיד יש להתחיל בבראשית – בחתן בראשית. לא להשאר בסיום, כי הסיום סגולתו, שמיד צמודה אחריו הראשית – חתן בראשית, התחלה טובה! תחת אותה טלית! ואם לא כן השטן מקטרג. הוא בא וטוען: היהודים סיימו ושלום עליהם נפשם", כתינוק הבורח מבית הספר... וכשהשטן מקטרג אוי לנו, הוא מפריע ביותר וקשה לעמוד מול הפרעותיו. ואז עלולה להיות נפילה גדולה אשר אחריתה מי יְשׁוּרֶנָּה. נשתדל מאוד לא לתת לשטן לקטרג, בכח להמשיך את הסוף בהתחלה טובה.

זהו הטעם שאנחנו מסיימים מסכת ומיד מתחילים מסכת חדשה.

אומר הרבי מקוצק: סיימת מסכת? לא סיימת. מה הראייה? כל מסכת מתחילה בדף ב'. למה אין דף א' במסכת? לומר לך שאם סיימת, דע לך שעדיין לא התחלת. אז חזור להתחלה, ל-א'. הוי אומר שביהדות אין סוף. תמיד להיות בבחינת "מוסיף והולך".

מה השכר שמגיע לנו עבור 'סיום מסכת'?

הגמרא בסנהדרין (צ"ו ע"א) מספרת על נבוכדנצר שרצץ ג' פסיעות לכבוד ה' בתיקון המכתב שכתב מרודך בלאדן וזכה למלכות ג' דורות.

נתבונן: גוי, שאין לו זכות לקבל שכרו בעולם הבא, ולכך היה מחויב הדבר ליתן לו שכרו בעולם-הזה, מה היה שכרו? ג' דורות של מלכות! וברור הוא שאם לא היה מקבל שכרו פה - ג' דורות של מלכות היה מקבל בעולם-הבא פי כמה וכמה מכך, שהרי אמרו - שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, כלומר אין תחליף בשום עונגי העולם-הזה תמורת מה שזכאי בעולם-הבא, אלא שנבוכדנצר שלא היה זכאי לשכרו בעולם-הבא היה מוכרח "להיענש" שיקבל בעולם-הזה תמורה קטנה חלף שכרו בעולם-הבא. אולם הזכאי לעולם-הבא אין תמורה וחילופין לשכרו בכל קניני עולם-הזה לעומת שכרו בעולם-הבא ואפילו עבור מצוה אחת קטנה.

ומה השכר שלנו? אמרו חז"ל עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות, יתבונן האדם בשכר עצום זה, עולמות! היום אדם יש לו מעט רכוש כבר הנו מבולבל היאך להסתדר עם רכושו זה, ועל אחת כמה וכמה אם יש לו רכוש הרבה - מרבה נכסים מרבה דאגה, ולעתיד תוכל נשמת האדם שאת רכוש לא של שכונה, או של רחוב, לא של עיר או מדינה, אל של עולם, ולא עולם אחד אלא ש"י עולמות, שכל עולם ועולם מהם אין עולם הזה שלנו כולו עולה אלא לגרגיר חרדל ממנו.

ואינו גוזמא, שהרי קורת רוח בעולם הבא, מעט אוורור במניפה של עולם-הבא, שווה את כל עולם-הזה!!

ושכר זה הנו בהשג יד של האדם, שהרי איתא בזוה"ק "מאן דתני מסכתא חדא ירית עולמא חדא", בעולם הזה כמה צריך אדם להשקיע עבור לאצור מעט רכוש, וכולי האי ואולי... והנה האדם משקיע לימוד ומאמץ לסיים מסכת אחת, ובזה יורש עולם אחד. עולמנו זהו הוא מעט המחזיק את המרובה, מעט עמל פה מקנה לאדם עולמות שלמים למעלה, וכדוגמת נבוכדנצר כנ"ל שעל ג' פסיעות קבל ג' דורות מלכות בעולם-הזה, וזהו שכרו הקטן לעומת אילו היה מקבלו לעולם-הבא כמבואר.

וכבר הביאו הסבא מקלם והמכתב מאליהו ועוד, שכל עונגי העולם-הזה גם אם יתרכזו בבת אחת - ממון, כבוד, אוכל, וכו' שיוכל האדם להנות מכולם באותו רגע - שהוא ריכוז גבוה ביותר של עונג, וכך יחיה האדם אלף שנה, לא יגיע לקורת רוח אחת של עולם-הבא!! כי רוחניות זהו מושג שאין לו סוף והגבלה כלל.

מי כאן ה"אוכלי חינם"?

"ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך". כְּשֶׁנִּתְבּוֹנֵן בַּמִּשְׁנָה נִרְאֶה, שֶׁלֹּא נֵאֱמַר שֶׁיְּקַבֵּל הָאָדָם אֶת הַשָּׂכָר עַל "הַתּוֹצָאָה" שֶׁיָּצְאָה מֵעֲמָלוֹ בַּתּוֹרָה, אֶלָּא "שכר

פעולתך". יְקַבֵּל שָׂכָר עַל עֶצֶם זֶה שֶׁפָּעַל, דְּהַיְנוּ שֶׁעָמַל וְהִשְׁקִיעַ אֲפִילוּ אִם לֹא הִגִּיעַ בְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר לְאֵיזוֹ מַסְקָנָה אוֹ הֲבָנָה בְּרוּרָה מִמַּה שֶׁלָּמַד.

דֻּגְמָא לְכָךְ מוֹצְאִים אָנוּ, שֶׁכַּאֲשֶׁר יְהוּדִי מְסַיֵּם מַסֶּכֶת כָּלְשֶׁהִי מִתַּלְמוּד, הוּא עוֹרֵךְ "סִיּוּם", וְהוּא אוֹמֵר תְּפִלָּה מְיֻחֶדֶת: "מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹקֵינוּ וֵאלֹקֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁשַּׂמְתָּ חֶלְקֵי מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ, וְלֹא שַׂמְתָּ חֶלְקֵי מִיּוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת, שֶׁאָנוּ עֲמֵלִים וְהֵם עֲמֵלִים, אָנוּ עֲמֵלִים וּמְקַבְּלִים שָׂכָר, וְהֵם עֲמֵלִים וְאֵינָם מְקַבְּלִים שָׂכָר".

מַה הַפֵּרוּשׁ שֶׁהֵם "אֵינָם מְקַבְּלִים שָׂכָר", הַאִם אָדָם שֶׁעָמַל בָּעֲבוֹדָה כָּלְשֶׁהִי, אֵינוֹ בָּא עַל שְׂכָרוֹ? הֲרֵי כָּל בְּנֵי הָאָדָם עֲמֵלִים עַל מְנָת לְהַרְוִיחַ וּלְפַרְנֵס אֶת עַצְמָם וְאֶת בְּנֵי בֵּיתָם, וְכָל שְׂכִיר וְכָל פּוֹעֵל דּוֹרֵשׁ וּמְקַבֵּל שָׂכָר עַל עֲבוֹדָתוֹ, אִם כֵּן מַה פֵּשֶׁר הַנֻּסְחָה "הֵם עֲמֵלִים וְאֵינָן מְקַבְּלִים שָׂכָר"?

הַתְּשׁוּבָה הִיא; כִּי אָכֵן שְׂאָר בְּנֵי הָאָדָם אֵינָם רוֹאִים שָׂכָר בַּעֲמָלָם. נְתָאֵר לְעַצְמֵנוּ אָדָם הַנּוֹתֵן לַחַיָּט בָּד עַל מְנָת שֶׁיִּתְפֹּר לוֹ חֲלִיפָּה. כַּעֲבוֹר שְׁבוּעַיִם הוּא בָּא לִמְדֹּד אֶת הַחֲלִיפָּה, וְנוֹכַח לָדַעַת כִּי הַבֶּגֶד אֵינוֹ עוֹלֶה עָלָיו.

מִתְבָּרֵר כִּי הַחַיָּט טָעָה, וּכְלָל לֹא תָּפַר אֶת הַבָּד לְפִי מִדּוֹתָיו. בְּמִקְרֶה כָּזֶה, לֹא זוֹ בִּלְבַד שֶׁבַּעַל הַבָּד לֹא יְשַׁלֵּם לַחַיָּט שָׂכָר עַל עֲבוֹדָתוֹ, אֶלָּא אַף יִתְבַּע אוֹתוֹ עַל הַנֶּזֶק שֶׁגָּרַם לְבָד. אִם יִטְעַן הַחַיָּט וְיֹאמַר: "בְּמֶשֶׁךְ שְׁבוּעַיִם עָבַדְתִּי עַל הַבֶּגֶד הַזֶּה יוֹמָם וָלַיְלָה". הַאִם תִּשְׁמַע טַעֲנָתוֹ?

הֲלֹא בָּעַל הַבָּד יִטְעַן כְּנֶגְדּוֹ בְּצֶדֶק וְיֹאמַר: "מַה יָּצָא לִי מִכָּךְ שֶׁעָבַדְתָּ שְׁבוּעַיִם, בְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר אֲנִי נִשְׁאַרְתִּי לְלֹא בָּד וּלְלֹא בֶּגֶד, לֹא מְעַנְיֵן אוֹתִי כַּמָּה עָבַדְתָּ, אֵינֶנִּי מְשַׁלֵּם לְךָ כָּל זְמַן שֶׁלֹּא קִבַּלְתִּי אֶת מַה שֶּׁרָצִיתִי"! כְּלוֹמַר, בְּכָל עֲבוֹדָה שֶׁהִיא, הַשָּׂכָר אֵינֶנּוּ נִתָּן עֲבוּר הָעֲבוֹדָה, אֶלָּא תְּמוּרַת הַתּוֹצָאָה.

שׁוֹנֶה הַדָּבָר לְגַבֵּי עָמָל הַתּוֹרָה. אִם יְהוּדִי יוֹשֵׁב שָׁעָה בְּיוֹם וְלוֹמֵד תּוֹרָה, גַּם אִם הִתְעַכֵּב כָּל אוֹתָהּ שָׁעָה כְּדֵי לְהָבִין דַּף גְּמָרָא אֶחָד, הוּא מְקַבֵּל שָׂכָר עַל עֶצֶם הַשְׁקִידָה עַל עָמָלוֹ בַּתּוֹרָה! עַל זֶה אָנוּ מוֹדִים וּמִתְפַּלְּלִים: "אָנוּ עֲמֵלִים וּמְקַבְּלִים שָׂכָר", כְּלוֹמַר, שָׂכָר עַל הָעֲמַל עַצְמוֹ בְּלִי שׁוּם קֶשֶׁר לַתּוֹצָאָה שֶׁהוּשְׂגָה. לְעֻמַּת זֹאת "הֵם עֲמֵלִים וְאֵינָם מְקַבְּלִים שָׂכָר" עַל הֶעָמָל, אֶלָּא רַק אִם הִשִּׂיגוּ אֶת הַתּוֹצָאָה הַמְצֻפָּה מֵהֶם.

השטן לא מרוצה מ"סיום מסכת"...

בפרשת ויצא "והנה סולם מוצב ארצה וגו' ויקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ד' במקום הזה ואנכי לא ידעתי" [בראשית כח טז]. היינו, כי איתא בספרים הקדושים, אשר סמא"ל ר"ת *סיום* *מסכת* אין לעשות! אשר הס"מ אין מניח לעשות סיום מסכת, אבל יעקב

אבינו ע"ה התגבר עליו, וזה והנה סל"ם - ר"ת סיום מסכת לעשות, שהוא למד ועשה סיום מסכתות. וזה שדרשו חז"ל ויקץ יעקב משנתו, אל תקרי משנת"ו אלא ממשנת"ו [בראשית רבה פרשה סט אות ז], והיינו שעשה סיום משניות. וזה שאמר אכן י"ש ד' במקום הזה, י"ש דייקא, שכן בסיום המשניות המימרא האחרונה היא 'עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות שנאמר להנחיל אוהבי יש [עוקצין פרק ג משנה יב]:

שו"ת אקטואליה בהלכה לגבי "סיום מסכת".

"וְאָמַר אַבָּיֵי, תֵּיתֵי לִי דְּכִי חָזֵינָא צוּרְבָא מֵרַבָּנָן דְּשָׁלְיִם מַסְכְּתֵיהּ עָבֵידְנָא יוֹמָא טָבָא לְרַבָּנָן. (שבת קי"ח:).

גם מי שלא למד רשאי להשתתף בסיום מסכת?

אין ערוך לגודל השמחה המתחוללת כאשר זוכים לסיים מסכתא, והשמחה הא לא רק למסיימים, אלא כללית היא, דרישומה מגעת אל הנסתר כאל הנגלה, [כמאמר הגר"א ז"ל דאותיות "סיום" הנגלה והנסתר הם שוים והדומים בגימטריא] כדאיתא במס' שבת דף קי"ח ע"ב דאמר אבייי: תיתי לי דכי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה עבידנא יומא טבא לרבנן, וה"יומא טבא" מתבטאת על ידי עריכת סעודה כדמבאר המהרש"א שם. וגם מביא סמך לזו הסעודה מהא דאיתא דעושין סעודה לסיומא של תורה. עיי"ש.

האם יש מצוה בסעודה שעושים לסיום מסכת?

(שו"ת יביע אומר חלק ד - אורח חיים סימן יג ד"ה בשבת:)

"בשבת (קיח סע"ב) אמר אביי תיתי לי דכי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה (שגרסה. רש"י) עבידנא יומא טבא לרבנן. (פי' לתלמידים, אביי ראש ישיבה היה. רש"י). ובמדרש שה"ש רבה (פ"א סי' ט) ויקץ שלמה וכו' ויעשה משתה לכל עבדיו, א"ר אלעזר מכאן שעושין סעודה לגמרה של תורה. ובאור זרוע ח"ב (ס"ס שכ) כ', שנוהגים חתני תורה לעשות סעודה, ומצאתי עיקרו של מנהג במדרש שיר השירים, ויבא ירושלים ויעמוד לפני ארון ברית ה', א"ר יצחק מכאן שעושין סעודה לגמרה של תורה. ע"ש. וכ"ה בהגהות אושרי (סוף סוכה). וכ"כ הר"א אב"ד בס' האשכול ח"ב (עמוד סה). וראבי"ה (בהל' אבל סי' תתמא עמוד תקנד). והשבולי הלקט (הל' שמחות סי' מז) ע"ש. וכן פסק רמ"א בהגה יו"ד (סי' רמו סכ"ו). ומהרש"ל ביש"ש (ס"פ מרובה) כתב ראיה נוספת לזה, מדתנן (בסוף תענית) לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב ויוהכ"פ. ובגמ' (ל:) ט"ו באב מאי היא וכו', רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו יום שפסקו מלכרות עצים למערכה, וקרו ליה יום תבר מגל. פי' לפי שפסקו אותו היום להשלים מצוה גדולה כזו היו שמחים ונחשב להם ליום טוב. וה"נ השלמת ספר אין לך מצוה גדולה מזו ובפרט כשדעתו להתחיל ספר אחר. וכ"כ

הר"ן שם דמהא שמעינן שמנהג ישראל לשמוח ולעשות יום טוב בהשלמת המצוה. וה"נ בשבת (קיט:) כי חזינא צו"מ דשלים מסכתא עבידנא י"ט לרבנן.

"ומכאן נהגו כל ישראל ליתן שבח והודיה למקום ולפרסם אותה שמחה שזכו לכך ועושין סעודה בעת שמסיימין, ומוכח נמי דאפי' מי שלא סיים מסכתא זו מצוה רבה שישמח עם המסיים מדקאמר עבידנא י"ט לרבנן וכו'. ע"ש. (ומ"ש בשם הר"ן, כעת לא מצאתי. אך כ"כ הנימוקי יוסף (ב"ב קכא:). וע"ע בפי' ר"ש שם ד"ה מניסן.) וע"ע בישו"ש (פ' מרובה סי' לז), שאחר שכ' דסיום מסכתא היא סעודת מצוה, חשב לומר שצריך ג"כ לומר 'שהשמחה במעונו', וכן הורה פ"א להלכה למעשה. ושוב חזר בו שכל תיקוני חז"ל בסודות פנימיות, שהרי ביום טוב מחוייב ג"כ להרבות בסעודות ובשמחה ואפ"ה אינו אומר שהשמחה במעונו. ואין להוסיף על תקנת חז"ל. ע"ש. ועכ"פ לכל הדעות היא סעודת מצוה ויו"ט שלהם הוא. וא"כ מסתברא שכשם דחשיבא סעודת מצוה לכל הקרואים אף על פי שלא למדו שם, ה"נ לענין נפילת אפים א"צ ליפול על פניהם, כי טוב פטר המסיים מלומר תחנון. ודומיא דט"ו באב דחשיב יום טוב ואין נופלים על פניהם מטעם זה". ע"כ משות יביע אומר.

גדר השמחה בסיום מסכת

(משו"ת דברי יציב חלק אורח חיים סימן צ"ד אות ג')

"מקור הדבר הנלפע"ד שעושים סעודה בסיום מסכת, ממ"ש בספר חסידים סימן רס"א, אהוב לך את המצוה הדומה למת מצוה וכו' ואם תראה שאין חוששין ללמוד מועד קטן ופרק מי שמתו אתה תלמדם וכו' אהוב אותם מסכתות ואותן הלכות שבנ"א אין רגילים בהם וכו', אמרה מו"ק והדומה לה: רבש"ע למה אין עוסקין בי כשאר מסכת? וכו' עיין שם. ולזה המנהג שמתאחדין בחבורה ומחלקין כל המסכתות לגמרם ברבים, דאם לא היו עושין כך היתה מו"ק וכדו' מקטרגים ומתרעמים על הלומדים שאר המסכתות למה אין עוסקין בנו? ועי"ז שמחלקין כל הש"ס מבטלים הקטרוג מהלומדים האחרים. וכן במסיים מסכתא אחת, כיון שישנם פרקים כמו מי שמתו וכנ"ל, וכן ישנם פרקים קשים שבנ"א אין רגילין בהן כמו פרק ערוגה במס' כלאים וכדו', וממילא יוגרם קטרוג, ולזה כשמסיים כל המסכת מריש עד גמירא, בזה נמתק הפגם והקטרוג, וכשמסיימים הוי שמחה גדולה שנתבטל הקטרוג.

וראיתי בתיו"ט פ"ד דתענית מ"ח, לגבי חמשה עשר באב שנגמרה מלאכת ה', עשאוה י"ט. אבל עיין ברבנו גרשום ב"ב קכ"א ע"ב הטעם לכך, שכיון שהיו מתבטלין בזמן כריתת העצים מתלמוד תורה עשאוה יום טוב, שמכאן ואילך היו עוסקין בתורה! עיין

שם, א"כ אדרבא יום טוב לתחלת הלימוד. ואפשר שלזה לדידן שעושין הדרן ומיד שמסיימין הש"ס או המסכת מתחילין בהתחלת הלימוד מחדש, וזה קבלה על להבא לסיים מסכתא שניה או מסכתא זו שוב, לרבינו גרשום שהוא חד מקמאי הראשונים זו סעודת מצוה עבור התחלת וקבלת עול תורה! שעליו ללמוד מהיום עוד ביתר שאת, כדרך הלומדי תורה שמצוה גוררת מצוה, ובסיימו מסכת יותר נקשר בלבו אהבת תורה על להבא ודו"ק. ע"כ.

הטעם שמזכירים את בני רב פפא, ב"הדרן" של סיום המסכת

על פי דברי המהרש"ל ב"ים של שלמה" מסכת בבא קמא דרוש לסיום מסכתא, וזה לשונו:

"הנה מה שנוהגין אנו להזכיר בסיום כל מסכתא רב פפא עם עשרה בניו, מפני שהיו מאירים וגדולים בתורה, והיה עושה להם סעודה בסיום המסכתא בכל פעם, כי עשיר גדול היה, והיה מחזיק לעוסקי התורה. לכן זכה שמזכירין אותו עם עשרה בניו" וכ"ו.

הסבר שני של המהרש"ל:

"ולזה ירמזו בני רב פפא בעשרה שמות אלו, נגד העשרה מאמרות שבהן נברא העולם בשביל התורה הנקראת ראשית. וארז"ל (ר"ה ל"ב ע"א) בראשית נמי מאמר א' הוא. וכל שמות עשרת בני רב פפא, ירמזון לעשרה מאמרות שנברא העולם:

כי העולם נברא בחסד וחנינא מאת השם, כמו שנאמר (תהלים פ"ט, ג') עולם חסד יבנה, לכן נקרא אחד 'חנינא'.

וכנגד ויאמר אלהים יהי אור, שארז"ל (חגיגה י"ב ע"א) שאור שנברא ביום ראשון גנזו הקדוש ברוך הוא לצדיקים והבדילו לעתיד לבא, לכן נקרא השני 'רמי', מלשון הרומות והבדלה.

וכנגד ויאמר אלהים יהי רקיע שאמרו חז"ל (ב"ר ה' ג', וע"ש בע"י ומ"ב). שהמים התחתונים בוכים, עד שניחמן הקדוש ברוך הוא, ואמר להן שעתידין להתקרב על גבי המזבח, נקרא השלישי 'נחמן'.

וכנגד ויאמר יקוו המים וגומר, שארז"ל (עירובין כ"ב ע"ב) שים אוקיינוס מקיף הארץ, והארץ נראה מתוכן, נקרא הרביעי 'סורחב', מלשון סרח המשכן.

וכנגד מאמר תדשא ארץ דשא וגומר, ונאמר וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ, עד ואד יעלה מן הארץ, נקרא החמישי 'אדא', מלשון אד.

וכנגד מאמר יהיו מאורות, שנבראו מתחלה שניהם גדולים, הרומזים על יעקב ועשו, שהיו אחים. ולכן הגוים מונים לחמה, וישראל ללבנה. ועל זה ארז"ל (סוכה כ"ט ע"א) שהמאורות לוקין על ב' אחים שנשפך דמם כמים כו', לכן נקרא השישי 'אחא'.

וכנגד מאמר ישרצו המים שרץ נפש חיה, והדגים פרים ורבים יותר מכל בעלי חיים, לכן נקרא השביעי 'רפרם', מלשון פריה ורביה.
וכנגד מאמר תוצא הארץ נפש חיה וגומר, והם נבראו לעבוד עבודת משא בכתף, ישאו כל צרכי בני אדם, לכן נקרא השמיני 'דרו', מלשון דרו באגרא.
וכנגד מאמר נעשה אדם בצלמנו, שנברא האדם יחיד, והוא היה אב לכל הבאים אחריו, נקרא התשיעי 'אבא מורי'.
וכנגד מאמר הנה נתתי לכם את עשב זורע זרע, וזה הוא עיקר ממונם ורכושם של אדם, שהיה להם לאכול זרע השדה, לכן נקרא העשירי 'רכיש'. עכ"ל דברי הגאון הגדול כמהר"ר משה איסרל"ז זצ"ל:

הסבר שלישי מדוע מזכירים את עשרת בני רב פפא

כותב ספר האשכול (אלבק) הלכות ספר תורה דף ס עמוד ב, וזה לשונו:
"ועוד נשאל בעסק עשרה בני רב פפא שמסדרין תלמידי חכמים שמותיהן כד מסיימים פרקים, אם הם בני רב פפא, ואם אביהם אחד או רבים, וסימנם שאומר ואתה את בריתי תשמור מאי פירושו. והשיב: לאו כולם בני רב פפא, גאון תלמידו של רבא הן, כי בנו של רב פפא אבא מר נקרא ומפורש בכתובות. ונראין כי בני שנים ושלשה הן. ויש מהן שקברותיהן על נהר פרת למעלה מגשרא דבבל, וקרובין הן לרב, כי יש מהן ששמע שמועות מן רב חסדא, ורב פפא גופו לא היה באותו זמן. וסימן ואתה את בריתי תשמור לא שמענו מעולם, אלא ודאי עשרה הם ויש להם סימן אחר שסדור בפי החכמים ותלמידיהם. ואמרו כי יש בו קבלה [באמירת עשרת בני רב פפא] להסיר שכחה". ע"כ.

מקור הדין של סעודת "סיום מסכת" בשולחן ערוך

יורה דעה הלכות תלמוד תורה סימן רמו סעיף כו ברמ"א, וזה לשונו:
הגה: כשמסיים מסכת, מצוה לשמוח ולעשות סעודה, (ח) ונקראת סעודת מצוה".
ט"ז יורה דעה סימן רמו ס"ק ט':
"מצוה לשמוח כו'. - כתב רש"ל סוף פרק מרובה דאפי' אחרים שלא סיימו מצוה לשמוח עם זה שסיים".
פתחי תשובה יורה דעה סימן רמ"ו ס"ק ח:
"ונקראת סעודת מצוה" - עיין בתשובת חוות יאיר סימן ע' שכתב דה"ה יום של אחריו כנהוג, שהרי שלמה המע"ה עשה משתה ז' ימים. ואפשר שגם שאחר אחריו כמ"ש גבי ז' ברכות מחמת הילולא כו' ע"ש.

אם סיום מסכת היא שמחה של כולם אע"פ שלא למדו את המסכת?

משו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ב סימן קי ד"ה הנה קבלתי, וזה לשונו:

"הנה קבלתי הזמנת כתר"ה לסיומא דשבת בשיעור של דף יומי שלומד כתר"ה בביהמ"ד דצעירי אגו"י בחבורה של ת"ח, אשר היה ברצוני להיות בצוותא חדא בשמחה של מצוה עם כתר"ה והמסייעים החשובים, וגם הא שמחת סיום מסכתא הוא לא רק על המסיימים אלא על כל לומדי תורה, כמפורש בשבת דף קי"ח דאמר אביי תיתי לי דכי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה עבידנא יומא טבא לרבנן אף שאביי משמע שלא סיימה. ואף שרש"י פי' על זה שאביי ראש ישיבה היה ומשמע דרק על רבו של המסיים איכא מעלת שמחה זו, דאל"כ לאיזה צורך כתב כאן שהיה ראש ישיבה? מ"מ שפיר יש למילף שגם לת"ח אחרים יש עכ"פ שמחה כשמסיים צורבא מרבנן אף שאינו תלמידו, דאם לא שייך כלל לאחרים, גם לרבו אין טעם שיהיה עליו מצוה לעשות יום טוב! אבל כיון ששמחת לימוד תורה אף של אחד הוא שמחה של כל ת"ח, שייך שעל הרב שגרם זה וסייעהו בלמודו יהיה מעלה לעשות גם יומא טבא. אבל הייתי טרוד במצוה אחרת ולא היה אפשר לפני לבא..." ע"כ לשונו.

אם מברכים ברכת "שהשמחה במעונו" על סיום מסכת?

דברי בעל הערוך השולחן יורה דעה הלכות תלמוד תורה סימן רמו סעיף מה, וזה לשונו: "ודע שהמהרש"ל בים של שלמה [ב"ק פ"ז סי' ל"ז] רצה להורות שיאמרו על סיום מסכת 'שהשמחה במעונו', וכתב "וכן הוריתי פעם אחת הלכה למעשה (לברך שהשמחה במעונו בסעודת סיום מסכת) ונתבלבל השמחה במהומות גדולות על ידי סבות קשות, ותליתי הסרחון בי שעברתי על דברי רבותי שלא שמעו מעולם דבר זה, ע"כ לא כתבו אלא בחתונה ובפדיון הבן, ובמילה ג"כ לולי צערא דינוקא, אבל במצות אחרינן לא, ובודאי כל דבריהם בקבלה ובסודות פנימיות על כל שיחה ומלה". ע"כ.

ולפע"ד א"א לומר כלל שהשמחה במעונו בשנבין איזה לשון הוא בסעודת נשואין, והו"ל לומר 'שהשמחה בכאן'! ומהו 'במעונו'? אלא הפירוש להיפך, דבעוה"ז אין שמחה שלימה, דשמחת נשואין הוא מפני שהאדם קיים עראי בעולם הזה, ואלמלא היה האדם חי לעולם לא היה צריך לישא אשה ולהוליד בנים, וזהו שאמרו חז"ל בר"פ אין עומדין [ברכות ל"א א] שאמרו ליה רבנן לרב המנונא זוטא בהילולא דמר בריה דרבינא 'לישרי לן מר ואמר להו ווי לן דמיתנן ווי לן דמיתנן', כלומר דמפני שאנו צריכים למות לכן בהכרח לישא אשה ולהוליד בנים, ולכן אנו אומרים שהשמחה 'במעונו', כלומר שפה אינה שמחה שלימה והשמחה במעונו של הקדוש ברוך הוא כדכתיב עוז וחדוה במקומו, אך לגבי שמחת סיום תלמוד תורה, שהיא הגדולה מכל המצות ושנינו באבות יפה

שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעוה"ז מכל חיי העוה"ב', א"כ השמחה פה ממש מושלמת, וא"צ לומר שהשמחה 'במעונו'. ע"כ.

לשון הזוהר הקדוש "מַאן דְּיָרֵית מַסֶּכְתָּא חָדָא יָרֵית עָלְמָא חָדָא" {מי שיורש (שקונה) מסכת אחת, יורש (קונה) עולם אחד בעולם הבא}.

סדר אמירת ההדרן והקדיש בסיום מסכת:

"רב או ראש ישיבה שהוא לומד מסכתא עם חביריו ותלמידיו, כשבאו לסוף המסכתא, ישייר מעט בסוף עד שעת הכושר, יומא דראוי לתקן סעודה נאה לכבוד התורה ותלמידיהון, ואז ראוי לקבץ כל הקהל כשבא הרב לסיים. אחר השלמת המסכתא יאמר "הדרן" זה, ויועיל לשכחה בעזרת השם יתברך". (שו"ת מהר"ם מינץ סימן קיט, פני משה מסכת מועד קטן פרק ג).

הדרן עלך

"הֲדַרַן עַלָּךְ מַסֶּכְתָּ [שם המסכת] וְהַדְרַךְ עָלָן, דֶּעֱתַן עָלֶךְ מַסֶּכְתָּ [שם המסכת] וְדֶעֱתֶךְ עָלָן. לָא נְתְנַשֵּׁי מִינָּךְ מַסֶּכְתָּ [שם המסכת] וְלֹא תִּתְנַשֵּׁי מִינַן, לָא בְּעָלְמָא הָדֵין וְלֹא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי. (יאמר ג' פעמים).

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ אלוקינו ואלוקי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּהֵא תּוֹרָתְךָ אוּמָּנָתֵנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְתְהֵא עָמָּנוּ לְעוֹלָם הַבָּא. חַנִינָא בַּר פַּפָּא, רַמִי בַּר פַּפָּא, נָחְמָן בַּר פַּפָּא, אַחַאי בַּר פַּפָּא, אַבָּא בַּר פַּפָּא, רַפְרָם בַּר פַּפָּא, רְכִישׁ בַּר פַּפָּא, סוֹרְחָב בַּר פַּפָּא, אַדָּא בַּר פַּפָּא, דְּרוֹ בַּר פַּפָּא. [יאמר כל הנוסח בלשון רבים ולא יחיד]: וְהַעֲרֶב נָא ה' אֱלֹהֵינוּ, אֶת דִּבְרֵי תּוֹרָתְךָ בְּפִינוּ וּבְפִיפִיּוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ וְצֶאֱצָאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כּוּלָּנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תּוֹרָתְךָ לִשְׁמָהּ. מֵאֵיבֵי תְּחַכְּמֵנִי מְצוֹתֶךָ, כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי. יְהִי לִבִּי תָמִים בְּחֻקֶּיךָ, לְמַעַן לֹא אֵבוֹשׁ. לְעוֹלָם לֹא אֶשְׁכַּח פִּקּוּדֶיךָ, כִּי בָם חִיִּיתָנִי. בָּרוּךְ אַתָּה ה' לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ. אָמֵן אָמֵן סֶלָה וָעֶד.

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ ה' אלוהינו ואלוהי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁשַּׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ, וְלֹא שַׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת. שֶׁאָנוּ מַשְׁכִּימִים וְהֵם מַשְׁכִּימִים, אָנוּ מַשְׁכִּימִים לְדִבְרֵי תוֹרָה וְהֵם מַשְׁכִּימִים לְדָבָרִים בְּטֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וְהֵם עֲמֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וּמְקַבְּלִים שָׂכָר וְהֵם עֲמֵלִים וְאֵינָם מְקַבְּלִים שָׂכָר. אָנוּ רָצִים וְהֵם רָצִים. אָנוּ רָצִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, וְהֵם רָצִים לִבְאֵר שַׁחַת. שֶׁנֶּאֱמַר: וְאַתָּה אֱלֹקִים תּוֹרִדֵם לִבְאֵר שַׁחַת, אַנְשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם; וַאֲנִי, אֶבְטַח בָּךְ.

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אלקי, כְּשֵׁם שֶׁעָזַרְתַּנִי לְסַיֵּים מַסֶּכְתָּ [שם המסכת] כֵּן תְּעַזְרֵנִי לְהַתְחִיל מַסֶּכְתּוֹת וּסְפָרִים אֲחֵרִים וּלְסַיֵּימָם, לִלְמֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתְךָ בְּאַהֲבָה. וּזְכוּת כֹּל הַתָּנָאִים וְאָמוֹרָאִים וּתַלְמִידֵי חֲכָמִים יַעֲמוֹד לָנוּ וּלְזַרְעֵנוּ

שֶׁלֹּא תָמוּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּינוּ וּמִפִּי זַרְעֵנוּ עַד עוֹלָם. וַיִּתְקַיֵּים בָּנוּ בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אוֹתָךְ, בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ, וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ. כִּי בִי יִרְבּוּ יָמֶיךָ, וְיוֹסִיפוּ לְךָ שְׁנוֹת חַיִּים. אֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ, בִּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד. ה' עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן; ה' יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַּשָּׁלוֹם.

נוסח הקדיש של סיום מסכת

יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא: בְּעָלְמָא דִּי הוּא עָתִיד לְאִתְחַדְּתָא, וּלְאַחֲיָאה מֵתַיָּא, וּלְאַסָּקָא יַתְהוֹן לְחַיֵּי עָלְמָא, וּלְמִבְנָא קַרְתָּא דִּי יְרוּשְׁלֵם, וּלְשַׁכְלְלָא הֵיכְלֵהּ בְּגַוָּהּ, וּלְמֶעֱקַר פּוּלְחָנָא נוּכְרָאָה מִן אַרְעָא, וּלְאָתְבָא פּוּלְחָנָא דִּי שְׁמַיָּא לְאַתְרֵהּ, וְיַמְלִיךְ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמַלְכוּתֵהּ וְיקָרֵהּ: בְּחַיֵּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, בַּעֲגָלָא וּבִזְמַן קָרִיב, וְאִמְרוּ אָמֵן: יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאַר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדַּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלַּל שְׁמֵהּ דְּקֻדְשָׁא. בְּרִיךְ הוּא: לְעֵלָּא מִן כָּל בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא תֻּשְׁבְּחָתָא וְנֶחֱמָתָא דַּאֲמִירָן בְּעָלְמָא. וְאִמְרוּ אָמֵן.

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְאִמְרוּ אָמֵן: עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן:

הכנסת ספר תורה

דרשה א' - ל"הכנסת ס"ת"

"הַקְּטַסְטְרוֹפָה" של אופנת פריז:

כל האופנה והקוסמטיקה ומוצרי הטיפוח והיופי - נעשים בידי 'מעצבי' אופנה' שְׁפֵלִים - מתוך מטרה - להבעיר יצרים, ולגרות את "תשומת הלב" של אנשי הרחוב!

נמצאים אנו בשמחת הכנסת ספר תורה. שבו נוהגים להוליך את הס"ת תחת החופה - אל ארון הקודש. דבר זה מסמל לנו דמיון של כלה ביום חופתה, שנכנסת תחת החופה לכרות ברית נאמנות עם ה"חתן" שלה. שהרי גם עַם ישראל נחשבים ה"חתן" של הס"ת, כיון שגם הם חתמו על "כתובה" במעמד הר סיני, ובה התחייבו לכרות ברית לנצח עם התורה הקדושה. ברית ידידות עמוקה, שלא תשכח מפי זרעם לעד!

והנה בתחילה, הבה וננסה לצייר לעצמנו את המעמד הנשגב שאנו נמצאים בו, איזו מצווה יקרה זכינו לקיים במעמד הזה, ומהו השורש והמקור לכל השמחה הזאת שאנו שמחים בה.

ונצלול מעט, לשורשי הדינים של מצווה זו:

בגמרא מסכת סנהדרין (דף כ"א:) מבואר, דיש מצוות עשה מהתורה, על כל איש ואיש מישראל, שיכתוב לעצמו ס"ת, כדי שיהיה מזומן לו תמיד לקוראו בביתו, שנאמר (בפרשת וילך) "ועתה כתבו לכם את דברי השירה הזאת".

ומבואר בספר ה"חינוך" (מצווה תרי"ג) שיש ג' דרגות במצווה זו:

א. מצווה מן המובחר - שהאדם בעצמו, במו ידיו, יכתוב את הספר תורה. שאם זיכהו הקב"ה, והוא 'סופר' שיודע לכתוב אותיות 'אַשׁוּרִיות' של הס"ת - ודאי שזה עדיף ומשובח מאד, שיכתבנו הוא בעצמו. וזוהי 'מצוה מן המובחר'!

והפליגו חז"ל במעלה זו, עד שאמרו (בגמרא מסכת מנחות, דף ל.) שאם כותב בעצמו את הס"ת - "מעלה עליו הכתוב כאילו קיבל את הס"ת מהר סיני" (!!!)

ב. דרגה שנייה - של המצווה, שמי שלא בקי בכתיבת הס"ת, ואין לו אפשרות לכתוב את הס"ת בעצמו - לכל הפחות, יקח סופר מומחה, וימנה אותו "שליח" לכתוב עבורו את הס"ת. שבזה נחשב לו כאילו הוא כתב בעצמו את הס"ת, שהרי הלכה רוַוחַת בידינו - "שלוחו של אדם כמותו".

ג. דרגה שלישית - למי שאין לו גם את האפשרות להשכיר סופר עבורו, והולך לשוק וקונה ס"ת מן המוכן - בזה אמנם קיים מצווה מהתורה - אך לא בהידור - כמו שהיה כותבה בעצמו, או שהיה שוכר סופר עבורו. [כן מבואר מדברי הט"ז (יור"ד סימן ע"ר, ס"ק א') וכן פסק להדיא הגר"א שם, ס"ק ג'.]

ויש עוד להבהיר, שאפילו אם קנו את הס"ת ב"שותפות" (כלומר, שכל אחד קנה אות, או עמוד בס"ת) גם בזה מקיימים את המצוות עשה של "כתבו לכם את דברי השירה". (כן פסק ה"פתחי תשובה" שם).

ועד כמה מצווה זו יקרה וחביבה, נוכל ללמוד מדברי הגמרא במסכת בבא בתרא (דף י"ד.) שם מספרים לנו חז"ל דבר מפליא על ר' הונא, שהספיק לכתוב במשך ימי חייו - 70 ספרי תורה(!!!) [ובמהרש"א שם ביאר, שר' הונא היה עשיר, והיה לו את האמצעיים הכלכליים לכך]. הרי לנו גודל חביבות מצווה יקרה זו!

וכך באמת כתב גם בספר "פלא יועץ" (באות ערך "ספר") לזרז לכל אדם שיש לו את האפשרות לכך, לכתוב לעצמו ס"ת - או לכל הפחות, לקנות לו ס"ת מוכן מסופר מומחה. והוסיף שם ה"פלא יועץ", שיש להזדרז ולחטוף מצווה נדירה זו, כיון שבזוהר הקדוש מבואר, שכל מצווה שהיתה אפשרות לאדם לעשותה, ולא עשאה - סופו שיחזור שוב לעוה"ז בגלגול, כדי להשלים תיקון נפשו במצווה זו"!

וא"כ מי הוא הפתי, שזכה ונתן לו הקב"ה את האפשרות לכך, ולא ימהר לחטוף מצווה יקרה זו - לתיקון נפשו בעוה"ז ובעוה"ב!

אכן, לא לחינם אמר הזוהר (בפרשת נשוא) "הכל תלוי במזל - ואפילו ס"ת שבהיכל"! כיון שלא כל אחד זוכה לקיים מצווה יקרה ונדירה זו, ורק מי שיש לו מזל מאיר פנים - הוא זה שזוכה לחטוף ולאמץ לעצמו מצווה חשובה זו!

[ואומנם יש להבהיר, שמי שרוצה לעשות 'נחת רוח' לעילוי נשמת הנפטר - הרי בזה כבר פסק הגרע"י שליט"א בספרו "יביע אומר" (יורה דעה, חלק ח', סימן ל"ו) שעדיף להוציא בכסף ספרים שיש בהם זיכוי הרבים, וכגון ספרי הלכה, וכדו', וזה עדיף מאשר יקנו ספר תורה שיעמוד בהיכל בית הכנסת. עיין שם].

עד כה, קיבלנו קצת "תמונה" על מהות המצווה של "הכנסת ס"ת", שורשיה, וגדריה.

וכעת, נוסיף קצת "תבלינים" משלנו בס"ד, ונעבור לבאר איזה "לקחים ומסרים" אנו יכולים לצאת - מערב חגיגי זה? מה הַ"תַּכְלֵי'ס" שנשאר לנו בְּיַ'ד' מכל הטקס של מצוות הכנסת ס"ת?

והנה, לאחר בירור מעמיק בנושא, השתוממנו לגלות, שבמצווה יקרה זו טמונים - שלשה לקחים חשובים ויסודיים, שישמשו לנו כזרקור של אור, שיאיר לנו את מסלול כל החיים. ולשם תועלת הרבים היצגנום כאן, ואשריו אותו פיקח, שיודע לחטוף לעצמו את הלקחים הנפלאים הללו, וּמְיַשֵּׁם אותם אצלו 'הלכה למעשה' - בתוך חיי היום יום שלו!

ונבאר את הדברים, בס"ד:

1. לימוד ראשון שנלמד מערב זה - הוא מעצם שם התואר של מצווה זו. כלומר, כשהתורה באה לצוות על מצוות כתיבת ס"ת - היא מגדירה זאת בלשון שלכאורה קצת תמוה. הנה, זה לשון הפסוק (בחומש דברים, פרק ל"א, פסוק י"ט) "ועתה כתבו לכם את דברי השירה הזאת, ולמדה את בני ישראל". ומכאן למדו חז"ל, שיש מצוה מהתורה לכתוב ס"ת, וללמד אותה לבני ישראל.

והשאלה המתבקשת מאליה: היכן הפסוק מזכיר כאן את כתיבת התורה? והרי הפסוק מדבר רק על כתיבת ה"שירה" (שזוהי שירת "האזינו") ואולם היכן יש כאן רמז לכתיבת כל התורה כולה?

אלא, הסביר ה"באר הגולה" (שם בשו"ע), דכיון דקיי"ל שאסור לכתוב חלקים בודדים מן התורה, א"כ בהכרח שאין הכוונה כאן על פרשת האזינו בלבד, אלא לכתיבת כל התורה כולה. ומה שהתורה הזכירה רק את 'פרשת השירה' - כוונתה שיכתבו את כל התורה כולה, עד גמר השירה של האזינו.

זהו ההסבר הפשטני, לביאור הפסוק שממנו נלמדת מצוות כתיבת ס"ת. אלא שעדיין יש לשאול: מדוע התורה כתבה זאת בלשון 'עמומה' שעלולה להטעות? מדוע שהתורה לא תכתוב קצר ומפורש: "ועתה כתבו לכם את כל דברי התורה הזאת"! בשביל מה לדבר בלשון רמזים, ולכלול את כל הס"ת בלשון כוללת של "דברי השירה"?

אלא שכאן התורה באה לרמוז לנו, לא רק על עצם כתיבת הס"ת, אלא להורות לנו גם - איך צריך להתייחס ללימוד הס"ת! שאדם צריך להרגיש בלימוד התורה - תחושה של "שירה"! כלומר, ללמוד את התורה מתוך חשק ושמחה, מתוך עריבות ומתיקות, ומתוך רצון והתלהבות! ממש כמו אדם ששר 'שירה' - מתוך שמחה ורוממות הנפש!

שזהו באמת התכלית של כל מצוות לימוד התורה, ללמוד אותה דוקא מתוך שמחה! כיון שדבר זה מוכיח, שהוא עובד את ה' מתוך 'אהבה' ולא מתוך 'יראה', ולכן מרוב אהבתו להשם יתברך - הוא שמח שזכה ללמוד את תורתו ולשמור את מצוותיו!

ובעצם, יסוד זה, הוא גמרא מפורשת במסכת מגילה (דף ל"ב.) שם אמרו חז"ל: "אמר ר' יוחנן, כל הלומד את התורה בלא נעימה, ושונה בלא זימרה - עליו הכתוב אומר "וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים"! והסבירו שם התוס', שאחד ששונה ולומד את התורה מתוך התפעלות של שירה וזימרה - הדברים נחקקים יותר בזיכרונו, וע"י כך - תורתו משתמרת בידו!

וא"כ, הרי לנו גודל המעלה, למי ששונה את דברי התורה בשירה ונעימה! אכן, לא לחינם כינתה התורה את לימוד התורה בתואר של "דברי שירה"!

זהו הלקח הראשון, שלמדנו מתוך מקור הפסוק - של מצוות "הכנסת ס"ת".

2. לימוד השני ממצוות 'הכנסת ס"ת':

הוא מה שלימדונו חז"ל בגמרא מסכת מכות (דף כ"ב:) וזה לשונם:

"אמר רבא, כמה טִיפְּשָׁאֵי שאר אינשי, דקיימי מְקַמֵי ס"ת, ולא קיימי מקמי גברא רבה"! כלומר, רבא כאן בא ומלמד אותנו לקח עצום ונורא: הבעייה שאדם שמכבד את הס"ת, רוקד לפניו, מכניס את הס"ת להיכל לקול תופים ומחולות, מתנדב לפתיחת הס"ת סכום כסף עצום, עומד לכבודו של הס"ת, מנשקו, מחבקו, ושומר עליו כבבת עינו - ואולם הבעיה שאדם זה - כשרואה תלמיד חכם שבקי בתורה ובהלכה - אין לו בכלל שום "התרגשות" ממנו! אצלו - הת"ח שווה בעיניו כמו שאר בני אדם! אין שום הבדל! הוא לא ירא ולא חרד לדבריו, וק"ו שלא מקפיד לכבדו כראוי... על אדם כזה, נותן לו רבא 'חותמת' של "טיפש"! כלומר, אדם בלי שכל! שעושה את כל מעשיו כמו 'רובוט' - מבלי להקדיש טיפה של מחשבה!

וכאן, יתקוממו הקוראים וישאלו שאלה: מדוע באמת הוא נקרא טיפש? הרי לכאורה יש הבדל גדול בין ס"ת לת"ח. ספר תורה - הוא נמצא תמיד בארון הקודש, וכתוב עליו 'שם השם', ונכתב בקדושה ובטהרה, וזה באמת נחשב ל"חפצא של קדושה" שיש לכבד אותו, ואולם ת"ח - הרי סוף סוף הוא אדם 'בשר ודם'. הוא אוכל כמונו, שותה כמונו, ומנהל אורח חיים בדיוק כמונו, וכיצד אפשר להשוות אותו לדרגה הגבוהה ביותר, שהוא הס"ת, ולומר עליו שהוא עצמו "חפצא של קדושה"? מה הקשר בינו לבין קדושת ס"ת?!

אלא שכאן טמון עוקץ הטעות! משום שזאת עלינו לדעת, שתלמיד חכם אמיתי אי אפשר לקנות - לא ב'בית מרקחת', ולא ב'מכון תלמודי', ולא ב'אנציקלופדיה העברית', וגם לא ב"אוניברסיטת בר אילן"!

ומדוע? משום ש"תלמיד חכם" שיודע תורה - אין הכוונה שהוא רק "הִקְלִיד" לתוך "הַמַּחְשֵׁב" שבמוחו את התורה, אלא הכוונה שהוא גם חי ונושם את התורה! הוא הולך עם התורה כל הזמן כמו 'חמצן' לנשימה! הוא מקדיש ומוסר את כל ה"קֻוָּיְיֵרָה" שלו למען לימוד התורה! הוא זיכך את כל גופו מתאוות העוה"ז, ושבר את רצונותיו ויצריו - כדי לקנות את התורה! על תלמיד חכם כזה - עליו אמרו חז"ל שהוא יקר וקדוש כמו הס"ת!

ואם תשאלו: מהיכן גילנו דבר זה? התשובה: מדברי הגמרא במסכת 'עבודה זרה' (דף י':) שם נתנו לנו חז"ל הגדרה קולעת על מהותו של הת"ח, ואמרו לנו: שת"ח ששובר ומזכך את כל תאוותיו, ומשקיע את כל 'תמצית דמו' על התורה - אז התורה הופכת אותו ממדרגת 'אדם' להתעלות להיות בדרגה של 'מלאך'! וכלשון הגמרא שם: "לית דין בר איניש"! כלומר, הת"ח אינו נחשב לאדם רגיל כמותינו!

ועוד דבר מפליא מצינו בדברי חז"ל (בגמרא מסכת נידה, דף י"ג.) שאמרו, שת"ח אמיתי - אינו נחשב ל"ילוד אשה"(!!!) כיון שהתורה זִיכְּכָה לו את כל איברי הגוף, וכל גופו נהפך להיות 'ספר תורה חי'!

נו, על ת"ח כזה, שהתורה העלתה אותו לגמרי ממדרגת 'אדם', עד כדי שכבר אינו נחשב ל"ילוד אשה" - האם ת"ח כזה אינו שווה בדרגה כמו ס"ת ממש? או אפילו יותר מזה!!! ולכן על ת"ח כזה, אין לנו שום קושיא, כיצד הוא נהפך להיות "חפצא של קדושה", שהרי כל התורה חרוטה לו על ליבו, והוא הופך להיות ס"ת מהלך!

ואולם כאן, יבוא השואל וישאל:

טוב, אני מסוגל להבין שהת"ח יכול להגיע לידי דרגת קדושה כמו של הס"ת, ואולם כיצד אפשר לומר שהת"ח יש לו קדושה יותר מהס"ת? הייתכן שיש דבר בעולם שקדוש יותר מהס"ת - - - ?

והתשובה לכך: כן! הת"ח יש לו דרגה של חשיבות עוד אפילו יותר מהס"ת! וזאת משום, שהת"ח הוא לא רק לומד את מה שכתוב בתורה, אלא הוא הופך להיות ה'בעלים' על התורה! בלעדיו - התורה נחשבת לספר חתום וסתום, שאי אפשר ללמוד ממנה כלום! הת"ח, הוא זה שמתרגם לנו את התורה לשפה ה'אקטואלית' בחיי היום יום שלנו, והוא זה שאומר לנו בכל דבר - מהי 'דעת התורה' בנושא זה או אחר!

ת"ח חשוב כזה, שיודע "לתרגם" את התורה - מן שפת הדיבור לשפת המעשה, ויודע להוציא את הסודות הטמונים בה - מן הכוח אל הפועל - בוודאי שיש לו עֲלִיונוּת וחשיבות, וצריך לכבדו לא פחות מהס"ת עצמו, ואולי אפילו יותר מזה!

הנה ניתן לכם דוגמא אחת קטנה, שהיא תמחיש לנו את כוחו הגדול של הת"ח "להפוך" את התורה, ולתרגם לנו אותה לשפה האקטואלית, ומזה תבינו מה הפירוש - שת"ח הוא ס"ת מהלך! איך הוא מאיר לנו את העיניים בתורה, ובלעדיו היינו ממש מגששים כעיוור באפילה!

ושורש המקור לזה הוא במסכת אבות (פרק ב') שם אמרו לנו חז"ל דבר מפליא. והרי קטע מדבריהם:

"בן זומא אומר:

* איזהו חכם? - הלומד מכל אדם!
* איזהו גיבור? - הכובש את יצרו!
* איזהו עשיר? - השמח בחלקו!
* איזהו מכובד? - המכבד את הבריות!

הנה, בארבעת ההגדרות הללו, חולל בן זומא "מהפיכה" בכל עולם המושגים שלנו! הוא הראה לנו, עד כמה אנו רחוקים הרבה מלחיות את המושגים של התורה הקדושה!

ומדוע? משום שבעולם המושגים שלנו, התשובות הם ממש הפוכות לגמרי - מהתשובות שנתן עליהם בן זומא!

ונסביר את הדברים:

1. אם תפגוש היום אדם ברחוב, ותשאל אותו: "איזהו חכם"? כיצד הָיִיתָ מגדיר או רואה - אדם - שלפי דעתך נחשב לאדם "חכם"?

מיד היינו עונים: אדם "אֶקְדֶמַאי" בעל רמה גבוהה, משכיל, תרבותי, בוגר אוניברסיטה, אִינְטֶלִיגֶנְט, שיש לו גם 'קְלִינִיקָה' לקבלת קהל, וכולם ממתינים בתור לשאול בעצתו!

אדם שיש לו 'מילה' בכל בעייה ציבורית, יש לו דעה עצמית וְעֶמְדָה תְּקִיפָה, וכולם כורעים לפניו ברך! זה נקרא אדם "חכם" באמת!
והנה, בא בן זומא וּמְנַפֵּץ לנו את כל ההשקפה שלנו, ומכריז ואומר: שלפי השקפת התורה, מי נקרא אדם 'חכם'? לא זה שמלמד כל אדם - אלא דוקא זה שלומד מכל אדם! הוא זה שמרגיש את עצמו, שעדיין עם כל חכמתו - יש לו עוד מה ללמוד! הוא מוכן לכופף את הראש ולשמוע 'דעה שנייה' מכל אדם! הוא יודע להודות ולומר "טעיתי", ולא "מוֹרֵחַ" וּמָרוֹמֶה את הציבור - בגלל חשש של פגיעה בכבודו האישי!
זה נקרא 'חכם' אמיתי! זה שיודע גם לשמוע ולא רק לדבר!
מי חלם בכלל, שאדם כזה יש לו תואר של "חכם" לפי המושגים של התורה? רק התלמידי חכמים, שהם ה'פָּרְשָׁנִים' של התורה, הם אלו שמאירים לנו את העיניים, ומגלים לנו את המושגים האמיתיים של החיים!
2. דוגמא שנייה: "איזהו עשיר"? אם היו שואלים אותנו, היינו עונים: שאדם עשיר נקרא - מי שיש לו מכונית "וולְוו" משוריינת, דירה מפוארת, ועסק משגשג! זה שיש לו עסקים בבורסה, בַּמְנָיות, בשוקי ההון בעולם! זה שטס כל שבוע לחו"ל, וחוזר לביתו רק - מערב שבת לערב שבת - מרוב לחץ של עסקים!
אנשים כאלו, אנחנו מאד "מִתְרַגְּשִׁים" מהעושר הרב שיש להם, והם מוגדרים בשכלנו, בתואר של "עשירים"!
ועל זה בא בן זומא, ומראה לנו עד כמה אנו רחוקים מלחיות את המושגים של התורה! שכן לפי השקפת התורה, עשיר אמיתי נקרא - לא זה שיש לו הרבה כסף - אלא דוקא זה שלא חסר לו כסף! זה שיודע להיות שמח בחלקו, יודע להסתפק בחלקו!
אמנם, אין לו לא 'וולְוו', ולא דירה מפוארת, ואפילו לא עסק מבוסס, ואולם הוא מרגיש שטוב לו עם עצמו! הוא לא חי במרדף אחר איזה שהיא שררה או כבוד! הוא לא חי עם "מינוסים" בבנק! הוא לא חי עם "עיניים רעבות" אחרי הכסף של השני! הוא שמח ומאושר במה שחננו הקב"ה, ותמיד תראה חיוך של אושר ושלווה על פניו!
זהו העשיר האמיתי - לפי המושגים של התורה!
[ואילו אדם עשיר שיש לו מיליארד דולר - אין הוא אלא המסכן שבמסכנים! ומדוע? משום שחז"ל לימדו אותנו כלל גדול בתאוות הממון: "אדם שיש לו מנה - רוצה מאתיים! יש לו 200 - רוצה 400! ולעולם לא ימות כשחצי תאוותו בידו..." כלומר, תמיד האדם מרגיש, שחסר לו - פי - 2 - ממה שיש לו...!

וא"כ, תתארו לעצמכם אדם שיש לו מיליארד דולר, הרי חסר לו לגייס עוד 2 מיליארד דולר(!!!) הוא צריך לעבוד - 25 (!) שעות ביממה - כדי להשיג את הסכום הענק הזה שחסר לו...

נו, וכי לא צדקנו ש"המיליונר" הזה - אינו אלא ה"מסכן שבמסכנים" - - - ??? . . . נקודה למחשבה!]

3. דוגמא שלישית: "איזהו מכובד"?

אנחנו היינו ממהרים להשיב: איזהו מכובד? זה שתופס כל יום "כותרות ראשיות" בעיתון! זה שֶׁצַּלָּמֵי העיתונים רצים אחריו לכל מקום, בכדי לְרַאֵיֵן אותו בכלי התקשורת! זה שיש לו פֶּה גדול, שֶׂכֶל עַרמומי, מוח של פוליטיקאי, שיודע ל"סובֵב" ולרמות את כולם - הוא הנחשב לאדם ה"מכובד" בחברה! הוא נחשב לאדם הָאָקְדֶמַאי "המתקדם" בחברה!

ואולם בא החכם בן זומא ומגלה לנו, שמי שמרכיב לעיניו את "משקפי התורה" - הוא רואה מציאות חיים אחרת לגמרי! אצלו, אדם 'מכובד' מתבטא - לא בזה שמכבדים אותו - אלא בזה שהוא מכבד את הבריות! הוא זה שזוכה לכבוד האמיתי! שכן, בן אדם מכובד, לא מודדים לפי "יחסי ציבור" - אלא לפי "יחסי אֱנוֹש"! עד כמה בנ"א זה 'אֱנוֹשִׁי', שיודע לכבד גם את אחרים, ולא רק שאחרים יכבדו אותו! עד כמה הוא יודע גם לתת, ולא רק לקחת! זה נקרא אדם "מכובד"!

4. דוגמא רביעית: "איזהו גיבור"?

במושגים של היום, "גיבור" מתבטא אם הוא אדם "גַּבְרִי", בעל שרירים, אגרופן, וכו'. או - אם היינו רוצים לדבר בשפה יותר עדינה, היינו תופסים לדוגמא את ה"אלוף" בצבא, הָאַמְּיץ שלוחם בחזית הקרב, הוא באמת "הגיבור" של המדינה!

בא בן זומא וזועק: "תתעוררו! גיבור לא נימדד בגבורה של כוח 'פיזי', אלא דוקא בגבורה של כוח נפשי! כוח ההתאפקות! שיש לו שליטה על עצמו, ויודע להחזיק את ה'הֶגֶה' של החיים בידיים!

שאם באמת קנה המידה - הוא בגבורה 'פיזית' - א"כ הנמר והאריה גיבורים וחזקים פי כמה מגופו של האדם! יש להם גוף חסון וחזק שיכול לשסע לגזרים את האדם הגיבור שבגיבורים!

וא"כ בהכרח, שאדם גיבור - זהו דוקא זה שיודע לכבוש את יצרו! דוקא זה שיודע להלחם עם תאוותיו! לעמוד אמיץ מול פיתוי התאווה שעומדת מולו - ולהצליח לעצור ולרסן את

גופו! לא ליפול כמו "חלל מת" בפני כל תאווה קטנה... לא להתקפל בפני כל "דמיון" - שנראה לך בראש שהוא נוצץ וטעים!
ובקיצור: לא חוכמה להיות גיבור 'בכוח' ולשלוט על אחרים - החוכמה הגדולה היא להיות גיבור 'ברוחו' ולשלוט על יצריו ותאוותיו...!!!
הֶאָח! מה היינו עושים בלי הת"ח הזה שנקרא בן זומא, שממש האיר לנו את העיניים, ופירש לנו את מושגי החיים - לפי השקפת התורה! הרי בלעדיו היינו חיים ממש בעולם הפוך לגמרי... בעולם של ה"תרבות המערבית" - ששקעה כבר "במערב"...
כעת אנו מבינים היטב, מדוע ה'תלמיד חכם' נחשב יותר יקר מהס"ת! שהרי הוא זה שהופך את הס"ת להיות ספר תורה 'חַי'! הוא זה שמכניס אותנו אל תוך ה'השקפת חיים' שטמון בתוך התורה הקדושה!!!
אכן, צדק מאד רבא, שאמר לנו שמי שמכבד את התורה, ולא יודע להעריך גם את התלמידי חכמים שמפרשים לנו את התורה - לא נותר לנו אלא לכנותו במילה אחת בלבד: "טיפש"! וכל מילה נוספת - מיותרת!
ג. וכעת נעבור ללימוד השלישי, שלומדים ממצוות הכנסת ס"ת:
והפעם לימוד זה מופנה בעיקר אל ציבור הנשים הצדקניות. כלפי מידת הצניעות!
הנה, שימו לב לדבר מעניין: כידוע, הס"ת הוא ספר קדוש ויקר לעם ישראל, ועומד בראש 'סולם הערכים' שלנו.
ובכל זאת, מה אנחנו עושים? בַּמֶּה אנו מבטאים את הכבוד שלנו כלפיו? בזה שמצניעים אותו ארון בתוך ארון! כלומר, שמים אותו בתוך הנרתיק מעץ של הס"ת, ואח"כ עוטפים אותו עוד בבד משי, ואח"כ מצניעים אותו בארון הקודש, ואח"כ מצניעים את ארון הקודש בעוד "פרוכת" שמכסה אותו, ואח"כ מקיפים אותו מסביב - בקירות של בית הכנסת - שמקיפים את כל ארון הקודש...
ולמה באמת צריך את כל השמירה הקפדנית הזאת? משום שאנשים מבינים, שכל דבר שהוא חשוב ויקר ערך - צריכים לשמור על כבודו, ולהצניעו ארון בתוך ארון... וככל שהדבר קדוש ויקר יותר - כן הוא צריך להיות מוצנע יותר... שהרי יש לו את הכבוד וה'ערך העצמי' שלו, וכל חשיפתו לעיין זרה - רק פוגמת וממעטת מכבודו וערכו של החפץ!
וכך בדיוק צריכה להיות גם ההרגשה של האשה: אם היא תרגיש, שנושא הצניעות שלה - זה לא איזה "נזיד עדשים" - שאפשר למכור אותה בעד עוד טיפה של יופי... אפשר בקלות לַחְשׂוף אותה - בעד עוד טיפת "תשומת לב", שיעניקו לה אנשי הרחוב... אלא

פשוט הצניעות זה דבר קדוש ויקר ערך - שמקומו המכובד הוא להיות מוצנע מעיני בנ"א... ממש כמו הס"ת, שעושים לו גדר סביב גדר, בכדי לשמור על יחודו ומעלתו!
רק מה הבעיה? שאשה מזלזלת בעצמה, ולא יודעת להעריך כראוי את מידת הצניעות שלה! היא חושבת שהצניעות שייכת לנשים של "ימי הביניים", לסבתות הצדיקות שלנו. ואולם אנו - הרי חיים במדינה "דמוקרטית" שהכל פתוח והכל מותר... מדינה - שמלמדת וממריצה לחיות חיי הפקרות והוללות... איך יותר לגרות את הדמיון של האנשים, איך יותר להבעיר יצרים, איך יותר למשוך תשומת לב... ממש ההיפך הגמור מהמידה של צניעות! ההיפך הגמור מהסבתות הצנועות והצדיקות שלנו!
כן! לצערנו זהו מצבינו השפל! זוהי האווירה הכעורה והפרוצה - שאנו חיים ונושמים אותה, במדינה הזאת שנקראת - מדינה "תרבותית"!
ובאמת, כיצד יכולה האשה להתעלות מכל האווירה הכעורה הזאת? כיצד נוכל שלא להיסחב אחר הזרם של ה'מוֹדָה' המתועבת? זאת - על ידי שנחשיב ונייקר את מידת הצניעות שלנו - שהיא יקרה וחשובה לנו לא פחות מקדושת הס"ת! וכמו שאת ספר התורה אנו "מכבדים" אותו בזה "שמצניעים" אותו בתוך ארון קודש סגור - כך האשה "מכבדת" את עצמה בזה "שמצניעה" את עצמה, ולא נחשפת לעיני כל עין זרה שברחוב... זהו הכבוד האמיתי שנותן לאשה תדמית אנושית חיובית - של "בת אדם"!
ואולם, אשה שנושא הצניעות אצלה הוא דבר "חסר ערך" שלא תופס אצלה שום חשיבות ואפילו לא מנימום של כבוד עצמי - א"כ באותה מידה היא גם תהיה מוכנה בקלות לזלזל בעצמה ולמכור את צניעותה - תמורת עוד טיפה של "תשומת לב" שיתנו לה האנשים הריקים של הרחוב...
וזהו הלקח החשוב, שלמדנו מהצנעתו ושמירתו של הס"ת: כל דבר יקר ושווה ערך - החשיבות שלו מתבטאת - דוקא בזה שמצניעים אותו בפנים, ולא מבליטים אותו כלפי חוץ!
[וכיון "שֶׁגִּלַּשְׁנוּ" לנושא הזה של הצניעות, נרחיב על זה קצת את הדיבור, על נושא כה רגיש ועדין שנקרא בשם "צניעות":
הנה, כולנו שומעים את ה'פרסומת' הזאת הרבה פעמים ברחוב, מהרבה אנשים - חילוניים ואפילו גם דתיים:
"אל תהיה קיצוני"! הסיסמא הזאת נמכרת היום ברחוב במיליוני עותקים...
לא צריך להיות "קיצוני", אפשר גם להיות דתי מודרני, חבר'מן, פְּתוּחַ, משכיל ונאור, מתקדם, גמיש ופשרן ולא עקשן. שהרי אלוקים לא רוצה שאנחנו ח"ו "ניחנק", ואני

לא צריכה להיות 'חנוקה', ולא לנשום, ולא להתלבש, ולא ליהנות מהיופי של העולם, ולהיות סגורה מכל ההנאות של הַ'מּוֹדָה' המתקדמת, וכו'.
ובקיצור: אם הכל אסור - אז תשים לי "אִינְפּוּזְיָה" ותגמור! שהרי כך א"א לחיות! אנחנו חיים בשנות ה - 2000, במדינה תרבותית וְ"אִינְטֶלֶגֶנְטִית" ואי אפשר להיות "תָּלוּשׁ" מן המציאות! צריך להיות אדם 'מְצִיאוּתִי'!
זוהי השפה, שאנשים מדברים היום ברחוב. ולצערינו, טענות מעין אלו - נשמעות אפילו מפי נשים חרדיות ! האוירה המורעלת של האופנה, הצליחה לחדור לתוך כל החוגים ולכל המחנות, לצערינו!).
ומה האמת? האם התורה והמצוות הם באמת כל כך "מחניקים"? בודאי שלא! אז מדוע מדברים כך ברחוב? משום שטבע האדם שהוא מאד אוהב את עצמו, ולכן הוא רוצה למלאות את הסיפוק של היצרים והתאוות שלו - מבלי שיגידו לו מה לעשות! הוא לא אוהב שנותנים לו ציווים ופקודות, ולא סייגים והגבלות! נוח לו לחיות בחיי הפקרות! "לשפוך" את כל התאוות של כמו 'בהמה'!
רק מה? האדם לא מוכן להשלים עם עצמו, שאכן הוא כזה "בעל תַּאֲוות" ולכן הוא תמיד 'מְחַפֶּה' על כל תאוותיו - בכל מיני תירוצים של 'חנוק', 'קיצוני', וכו'. וכך המצפון שלו נשאר נקי וְשָׁקֵט!
ודעו לכם עוד אחים יקרים: שבאמת זה מאד קשה להיות יהודי חרדי! להיות אשה חרדית שצנועה באמת לפי דעת התורה! מאד קשה! זה כמעט התפקיד הכי קשה בעולם! ואנחנו מתכוונים כאן - לא על חרדי ב"תחפושת" של חרדי, אלא חרדי - שבאמת חרד לדבר ה'! גם בפנימיות וגם בחיצוניות! צריך בשביל זה לשבור הרבה את הרצונות הַגּוּפָנִיִּים - כדי להיות באמת "חרד לדבר ה'"!
הנה, בואו ונרד קצת ל"תַּת הַהַכָּרָה" של האדם, ונראה עד כמה קשה באמת לשבור את הרצונות ה"אֲגוֹאִיסְטִיִּים" שיש לכל אדם.
ונשאל תחילה שאלה "תמימה": לָמָּה אשה אוהבת לטפח הרבה את עצמה? להסתרק, להתלבש יפה, להתבשם, ללבוש בגדים צרים וקצרים וכו', למה? מה הדבר שדוחף וממריץ אותה לכל זה?
התשובה האמיתית לזה: שכל האיפור, וְהַבּוּשֶׂם, והיופי, והלבוש, הכל הכל - האשה עושה אך ורק בשביל מטרה אחת: למשוך תשומת לב! להבליט את עצמה ברחוב, כדי שכולם יסתכלו עליה... שכולם יתרשמו ויתפעלו מיופייה החיצוני!
ודבר זה הוא ממש נורא ואיום!

שהרי אנו מדברים כאן על אשה נשואה! שיש לה כבר בעל, יש לה כבר בן זוג, ובכ"ז, היא עדיין רוצה למשוך עוד 'תשומת לב' של אנשים זרים בכל יציאה שהיא יוצאת לרחוב... הרי זה ממש איום ונורא!

מה חטאו לך נשמותיהם של בחורי ישראל, שאת מכשילה אותם באלפי(!) ראיות והרהורים אסורים? הרי את כבר 'נשואה', ומה את רוצה עוד? מה את זקוקה לַיַּחַס והתשומת לב שנותנים לך אנשי הרחוב? למה להבעיר את היצרים שלהם? למה לגרות להם את הדמיון? הרי יש לך את בעלך! למה את פוזלת עם העין כל הזמן החוצה? הרי בכך את 'בוגדת' בבעלך, וגורמת לזה - שגם בעלך יבגוד בך ויפזול כל הזמן עם העין החוצה... וכך כל הבית שלכם - נהרס!!!

את יודעת, איזו זכות גדולה יש לך, אם תנצלי את יופייך - כדי למשוך תשומת לב - של "בעלך"? הרי בזה כתוב בספרים הקדושים, שבאים לה ילדים צדיקים! יורדים להם נשמות גבוהות מהעולמות העליונים!

הבורא עולם מסכים - שתנצלי את כל היופי, ואת כל מערכת הַ'קוֹסְמֶטִיקָה' ואת כל האיפור, וְהַהִתְבַּשְּׂמוּת - כלפי "בעלך"! דבר כזה נחשב אפילו למצווה! ואולם מה הבעייה? שאשה לא מחפשת את ה'תשומת לב' של בעלה! היא מרגישה שהוא כבר הפסיק להתפעל ממנה, הפסיק לשבח אותה על יופייה, הפסיק להעניק לה תפנוקים ומחמאות, משום שהוא כבר התרגל אליה. וכך כל החיים בבית מתחילים להיות יבשים ומשעממים!

וא"כ מה עושה האשה? הרי היא חייבת מישהו שכל הזמן "יְפַרְגֵּן" לה! התפעל ממנה! יסתכל עליה! יעניק לה תשומת לב מיוחדת!

ולכן, כשהיא מפסיקה לקבל זאת בבית - מבעלה - היא הולכת לחפש זאת אצל אנשי הרחוב... אצל אנשים בעלי יצרים! שיסתכלו עליה, שיתפעלו ממנה, שיעריצו אותה...! נורא ואיום!!!

וכך כל האימון ההדדי שיש בין בני הזוג - מתמוטט ונהרס... נוצר מצב שהאשה בבית תהיה מוכנה להזניח את עצמה, להשאר עם החלוק, עם הבגדים של הבישולים, מלאים כתמים, מלאים שומן, ממש כאילו היתה עובדת "בַּמַּעְבָּדָה"...

ומתי היא מפעילה את כל הכשרון שלה ליופי? מתי היא יודעת להחליף את המטפחת שלה - ל"פאה" ארוכה? מתי היא יודעת "לְנַקֵּר" את עיני האנשים?

כשהיא יוצאת לרחוב! אז פתאום היא נהפכת להיות "תמימה" ובאה בטענה: מה אתה רוצה? שאני יֵרָאֶה כמו 'סמרטוט'? הרי אני עובדת עם 'ציבור' וצריך הופעה מרשימה!

והרי אני גם "אשת אברך" וצריכה להתלבש כיאות לאשת אברך, עם כל ה'מודָה' וְהַ"סְּטַיְיל" שהולך היום ברחוב! עם כל שיכלול הפיאות המבריקות והזוהרות! שהרי אם היא תלך חלילה עם 'מטפחת' או כובע - היא כבר לא תֵּרָאֶה כ"אשת אברך"! היא צריכה ללבוש 'פיאה' מודרנית, כדי שכולם יֵדְעוּ שהיא אשה חרדית! אשת אברך! אשת "למדן מופלג"!

זהו המצב העגום, שזורם בתוך חלל האויר של מחנינו, לְבּוּשָׁתְנוּ ולצערנו!

ותדעו לכם אחים יקרים, שרק הקב"ה, שהוא בוחן מחשבות ויודע נסתרות - רק הוא יודע איזו כוונה מסתתרת - מאחורי המלבושים של האשה! האם היא לבשה את המלבושים הללו באמת ב"תמימות", מתוך צִידְקוּת לשם "צניעות", שהפאה תכסה את ראשה באמת לשם "כיסוי השערות" שאשה נשואה מְצֻוָּה בה. או - שמאחורי כל המלבושים האלו, מסתתרת כוונה: לחפש "אֶקְשֶׁן", להרגיש אשה "צעירה", לא להיות אשה רגילה, ממוצעת, שקטה, צנועה, אלא להיות אשה שיודעת למשוך 'תשומת לב' ברחוב! שכל מי שיעבור לְיָדָהּ - אוטומָט יסובב את ראשו, ויסתכל עליה!

אֲבוי לנשמתה של אשה זאת! לא יעזור לה זכות לימוד התורה של בעלה, ולא זכות התפילות והמעשי חסד שהיא עושה! אם המציאות היא - שהיא מושכת אליה עיניים זרות ברחוב (ע"י - מלבושיה הַמְּגָרִים, או ע"י - הפאה הבולטת שלה) אשה כזאת, הקב"ה יתבע ממנה עד הפרוטה אחרונה! היא תִּתָּבַע על כל האנשים שיסתכלו עליה - ונכשלו מחמתה!

ולא יעזרו לה תירוצים שהיא "אשת אברך", "אשת משפחה מכובדת", וצריכה להיות נאה ומכובדת במלבושיה - שכן בשמים אין "פְּרוֹטֶקְצְיָה" והקב"ה לא לוקח שוחד של מצוות - תמורת עוונות!

ושתדעו לכם עוד אחים יקרים: שהקב"ה לא "מְתָרַגֵּשׁ" לא מְמַסּוֹרְתִיִּים, ולא מְמְזָרְחִיסְטִים, וגם לא מחרדים, ולא מאף אחד! הקב"ה קבע אמת, קבע תמרורים, קבע 'קוים אדומים' של צניעות, שאותם אסור לעבור - וכל אשה שתפרוץ את הקווים הללו ע"י חוסר צניעות (או ע"י בגדים "צורמים ומושכים") - היא תבוא על עונשה! תהיה מי שתהיה - היא תיענש! אפילו בת של 'גדול הדור', אם היא תחטיא את הרבים ע"י בגדים צרים ומושכים - היא תיענש! שכן, הקב"ה אמת, וחותמו אמת, והוא קבע ש"כל המחטיא את הרבים - חטא הרבים תלוי בו"! אין ויתורים ואין פשרות בנושא הזה!!

אין מה לעשות! כמה שהדברים הללו נוקבים - אבל הם גם אמיתיים! זוהי האמת, וצריך להיות 'נִכְפַּף' אליה! ואדם שיתחכם, ולא ירצה להיות נכפף אליה - אז האמת 'תְּכוֹפֵף' אותו בעל כורחו! בסופו של דבר - המציאות המרה - תִּטְפַּח לו בַּפָּנִים!!!

וצריכה האשה עוד לקחת בחשבון: שאם היא תִּסָּחֵב לכל הַתַּעֲמוּלָה הזאת של ה"מוֹדָה" וה"אוֹפָנָה" וה"סְטַיְיל" שהולך ברחוב - תדע לה שאח"כ יהיה קשה לה מאד לצאת מזה! היא תִּשְׁקַע בבוץ הזה כ"כ עמוק - עד שאפילו אם היא תירצה אח"כ לצאת מזה - היא לא תוכל!! היא תהיה "מְכוּרָה" לזה כמו 'סַם' - ולא תהיה מסוגלת ללכת ברחוב, אלא רק עם בגדים אוֹפְנָתִיִּים וְיוּקְרָתִיִּים!!

וכמו שמספרים על תקופת הק.ג.ב. של הבולשת הרוסית, שתפסו פעם יהודי שעסק במחתרת לפעילות יהודית, וכעונש על מעשהו - הוא נשפט לעבוד עבודת כפייה, בארץ סיביר הקפואה, למשך 20 שנה!

ואכן, הצמידו אליו שוטר שהתלווה אליו לדרך, וכך יצאו למאסר לעבר סיביר, השוכנת בצפון רוסיה. והנה, באמצע הדרך, נכנס השוטר לרגע לאיזה "בית מרזח", כדי לשתות משקה חריף לחמם את גופו...

אלא, שתוך כדי שהוא מדבר עם בעל המרזח, פנו האנשים שהיו סועדים במרזח, ואמרו בלחישה לאותו יהודי:

"יהודי! יש לך עכשיו הזדמנות לברוח מהשוטר הזה! הוא שקוע כעת בשיחה עם בעל המרזח, ובינתיים אתה יכול לברוח, ולמלט את נפשך לחופשי"!

כשמוע זאת היהודי, החל להתפרץ בבכי גדול, וכל גופו הִשְׁתַּנֵּק מרוב בכי.

התפלאו האנשים ושאלו אותו: מה קרה? מדוע אתה בוכה? ענה להם היהודי מתוך בכי: וכי אתם לא רואים שאני 'קשור' בשרשרת איתו! הוא קשר לי את הרגל עם שרשרת ברזל, וכך אני לכוד ברישתו - מבלי כל אפשרות לברוח!!!

וכך בדיוק נראית התמונה, לאשה "שנלכדת" בתוך רישתו של היצה"ר: אמנם בהתחלה זה מתחיל מתאווה, מִדְּמְיוֹן, ממעשה יַלְדוּתִי, לְרָצוֹת להתבלט ולמשוך תשומת לב, ואולם אם ממשיכים עם זה - אז בסוף זה נגמר כבר - בבכי! היא נִקְשֶׁרֶת חזק ל"מוֹדָה" של ה'אופנה' - מבלי כל אפשרות להשתחרר מזה... היא תהיה מוכנה לצמצם אפילו מה'לחם' של הילדים שלה - ובלבד שתקנה את הפאה היוקרתית הזאת שעולה 2000 דולאר!!!! היא יודעת שזה עולה לה ביוקר - ואולם היא לא יכולה כבר להתנתק מזה! היא לא מסוגלת ללכת על פחות מזה! היא קשורה חזק לאזיקים של היצר הרע - מבלי כל יכולת לברוח... היא כבר איבדה את השליטה על עצמה... אין לה כבר 'דעה עצמית'

בסגנון הלבוש שלה, היא כבר קשורה חזק לאופנה של 'פריז' ו'איטליה', והם אלו שמכתיבים לה ומחייבים אותה איך להתלבש...
כך נראה המצב העגום של אותן נשים - שנזכרו לתפוס את ה"הֶגֶה" מאוחר מדי...
שכן זה הכלל: הַהִתְדַּרְדְּרוּת של האדם אף פעם לא באה במכה אחת, היצה"ר אט אט מושך את האדם - עד שבסוף האדם מוצא את עצמו, כשכולו כבול לכוחות של הטומאה באזיקים של ברזל!!!
ועל זה זעקו חז"ל והזהירו אותנו (במסכת אבות, פרק ח' משנה י"ח) ואמרו: "כל המחטיא את הרבים - אין מספיקין בידו לעשות תשובה"!
כלומר, אדם שעובר עבירות, ואנשים אחרים ג"כ סובלים וחוטאים בגללו - פוסקים עליו חז"ל - שמהשמים לא יתנו לו לחזור בתשובה! הקב"ה ישקיע אותו חזק בתוך 'כוחות הטומאה' עד שיהיה לו קשה מאד לצאת מזה! ולמה? בגלל שהוא גרם צער וסבל לאנשים אחרים שיעברו על עבירות חמורות בגללו - ועל עוון כזה נורא - לא נותנים לו מהשמים לחזור עוד בתשובה!!!
מבהיל ממש- - - !
ולכן כל אשה בר דעת, שיש לה ניצוץ 'יהודי' בתוך נשמתה, תחשוב 'פַּעֲמַיִם' - ברגע שהיא עומדת להתלבש מול הַמַּרְאָה:
מה בדיוק אני רוצָה להשיג ע"י המלבושים האלו? הרי שמלה זו או פאה זאת - תבליט אותי במיוחד ברחוב, וכולם יסתכלו עלי... האם שווה לי בשביל קצת "תשומת לב" שאקבל ברחוב - לאבד בגלל זה את הקשר שלי עם בורא עולם- - - ?
* הרי הקב"ה שונא את מי שמחטיא את הרבים!
* שונא במיוחד את העוון של זימה ופריצות!
* שונא בעיקר את המלבושים המושכים והבולטים האלו!
* שונא את האשה שבוגדת בבעלה, והולכת להתבלט בפני אנשי הרחוב!
* שונא את ה"פאות" - שבמקום 'צניעות' - הם עושים 'צביעות'...!
אני יודעת את כל זאת היטב, ובכ"ז אלך להרגיז במזיד - את הקב"ה? אלך לברוא לעצמי "מלאכי חבלה" מֵהַחְטָאַת הרבים שֶׁיִּכָּשְׁלוּ מחמתי?
אם כל אשה תחשוב מחשבות כאלו בעומדה מול הראי - מבטיחים אנו לכם, שֶׁחֲצִי מהרצונות שלה למשוך "תשומת לב" - ירדו ממנה!! בָּדוּק ומנוסה! אין לנו בזה צל של ספק!!
והסיבה לכך פשוטה: כשהאשה מכניסה גם את ה"אלוקים" בתוך כל התמרוקיה והאיפור והיופי - ממילא כל ה'דמיונות' פורחים לה מהראש, והיא מתחילה להתנהג

כמו אשה בַּגְרוּתִית ורצינית, שיודעת מה להעדיף מפני מה! האם להעדיף את ה"הרגשה הטובה", להיות האשה המושכת והבולטת ברחוב, או - להעדיף לְהִשָּׁאֵר אשה 'ממוצעת' שנשארת נאמנת להקב"ה! נאמנת לתורתו ולמצוותיו!

ותדעו לכם שדוקא על אשה 'נשואה' - היצה"ר שם את כל כובד משקלו! לאשה נשואה יש ניסיונות ופיתויים קשים מאד - יותר מאשר יש לבחורה רווקה!

וכל כך למה? משום שכך טבעו של היצה"ר, שהוא נמשך דוקא אל הדבר האסור! דוקא אל אשה נשואה אשת איש! בבחינה של "מים 'גנובים' - ימתקו"!

ולכן גם שלמה המלך, כשדיבר על מעלותיה של האשה, הוא מצהיר ואומר "רבות בנות עשו חַיִל"! בנות צעירות רווקות - יש הרבה שעושות חַיִל, ומצליחות לשמור על צניעותן! אולם "אשת חיל" - מי ימצא"? כלומר, אשה שהיא כבר נשואה, אז באמת - "מי ימצא"? משום שקשה למצוא אשה נשואה, שתהיה באמת צנועה לפי כל ההידורים שהתורה דורשת!

שהרי כשהיא נשואה, יש לה את הפיתוי הקשה והנורא של ה"פאה"! יש לה הזדמנות עכשיו להתאים לעצמה איזו 'תסרוקת' שהיא רוצה! יש לה הזדמנות להתאים איזו סוג צבע של שיער שהיא רוצה! איזה סוג בגדים שהיא רוצה! היא לא מוגבלת ע"י אף אחד! היא נמצאת ברשות עצמה, ויכולה להרשות לעצמה להתלבש ככל העולה על רוחה!

ולכן, אשה שמוכנה לעשות את הצעד הזה, וללכת נגד הזרם של ה'אופנה' המושכת - יש לה שכר עצום אצל הקב"ה! בשמיים מחשיבים אותה כאילו היא ממש הקריבה 'קרבן'! היא הקריבה את רצונותיה וְתַאֲוֹתֶיהָ - על גבי מזבחו של הקב"ה! ודבר זה מעורר רעש גדול בשמים, ואז יש "שעת רצון" שתוכל לבקש מהקב"ה את כל מה שבליבה! יש לה את הזכות לבקש מהקב"ה בקשות גדולות - תמורת הקרבן הגדול שהיא הקריבה!

אשה גיבורת נפש כזאת, שהקריבה במסירות את הקרבן, וביטלה את רצונה מול רצונו של הקב"ה - ממילא גם הקב"ה מבטל רצונו מפני רצונה, ומוכן כעת להגשים לה את כל משאלות ליבה לטובה!

זיכרו זאת לכל החיים: אם תראה דג ששוחה ונמשך "עם כולם" - עם הזרם - תדע לך שדג זה הוא ספק חי, ספק מת... ואולם אם תראה דג, שנילחם ושוחה נגד הזרם, לכיוון ההפוך - תדע לך בוודאות, שדג זה הוא דג חי ותוסס...

וזהו הלקח הגדול גם לגבינו אנו: לשחות באומץ ובגבורה - נגד זרם המבול של ה'אופנה המושכת' של הרחוב, ואז האשה תרגיש שהיא באמת חייה חיים אמיתיים! חיים עם

יותר תוכן וסיפוק עמוק! חיים של מרגוע ושלווה נפשית! ועיקר העיקרים: חיים שיש בהם 'שלום' - בינה - לבין אביה שבשמיים!
נסו - ותווכחו!
סיימנו דרשה זאת. מי חלם ומי פילל שבמצוות "הכנסת ס"ת" - טמונים לקחים כה חשובים וְיסוֹדִיִים!
ולתועלת הקוראים, נסכמם שוב בקצרה:
א. הלימוד הראשון מהכנסת ס"ת - שלפעמים ספר התורה מכונה בתנ"ך בתואר של "דברי השירה הזאת". ללמדנו, שהתורה צריכה להכניס באדם תחושה של שירה! תחושה של מצב רוח ושמחת חיים! ולא לימוד מתוך כפייה ובלי חשק, ח"ו.
ב. הלימוד השני: למדנו שישנו ס"ת שנמצא בארון הקודש. וישנו ס"ת חי שמהלך בנינו! ואלו הם התלמידי חכמים, שמפרשים לנו את התורה - בֵּרְאֵי ה"אקטואלייה", ונותנים לנו השקפת חיים - בהירה וברורה! ולכן - לא נשכח לכבד גם את הת"ח - לא פחות מהס"ת!
ג. והלימוד השלישי: למדנו שכבודו האישי של הס"ת - מתבטא דוקא בזה שהוא מוצנע בתוך נרתיק - וארון - ופרוכת - וְגִדְרות בית הכנסת!
ומכאן למדנו - גם לגבי נושא הצניעות: שאם האשה מזלזלת בעצמה, ומחשיבה את עצמה כמו "בעל חיים" שקונים אותה בשריקה, או ע"י חיוך וקריצת עין - אז באמת הצניעות לא נועדה בשבילה! ואולם, אשה שיודעת להעריך ולייקר את כבודה האישי, והיא יודעת לתת חשיבות וערך עצמי לגוף שלה - א"כ עליה לזכור ולדעת, שכמה שיותר היא תצניע ותסתיר את גופה - באותה מידה - כבודה ילך ויעלה בעיני הבריות! כולם יסתכלו עליה מתוך כבוד של הערכה והערצה! בדיוק כמו הס"ת - שכמה שהוא יותר מוצנע ומוסתר - כך הוא גורם לאנשים יותר הערכה, יותר התרגשות, ויותר יראת כבוד כלפיו!!!
שלשת הנקודות האלו - הם "חומר למחשבה" לכל מי שרוצה להפיק את הלקחים הנכונים ממצוות הכנסת ס"ת, ואדם פיקח, שיודע לחטוף לעצמו את הלקחים הללו מתוך מצוה זו - א"כ אשריו, שכלפיו תהיה עבורו שמחת הכנסת ס"ת - לא סתם שמחה רגילה - אלא שמחה אמיתית ומושלמת, שמחה - שבאמת יש לו על מה לשמוח!
לשכת הגיוס של "מדור בני הישיבות"
הכתירה את לומדי התורה בתואר של:
צבא ה"גנה ל: צ-ה-ל...!

היודעים אתם מי הם השומרים האמיתיים שלנו? מיהו הצבא הַ'סָמוּי' שלנו? למי מגיע הַצָלָ"ש? שימעו על כך סיפור מעניין, שסיפרו לנו חז"ל במדרש (איכה, פתיחתא רבתי):
המעשה אירע בתקופתו של ר' יהודה הנשיא (שהיה הראשון בהסטוריה שכתב את התורה שבע"פ בצורת "משניות". חי בדור של ה'תנאים', והיה אדם עשיר מליונר, וידידו האישי של הקיסר הרומי. וכן בעל אישיות גדולה ונערצת אף בעיני הגויים של אז).
שפעם אחת יצא לסייר עם תלמידיו בעיירות ובשדות, כדי לבדוק את המצב הרוחני של עם ישראל.
והנה, כשהגיעו לפתח של עיר אחת, ביקש רַבִּי מראשי העיר, שיביאו לו לראות את "שומרי העיר" שמגינים על העיר שלהם.
הלכו האנשים, והביאו לו את החיילים עם המדים, הרובים, והנשק, וכו'.
התפלא עליהם רַבִּי - ואמר להם ברוגזה: "אֵינוּן נַטוּרֵי קַרְתָּא? אֵינוּן - חַרוּבֵי קַרְתָּא"!
(ובתרגום: וכי אלו שומרי העיר? הרי אלו מחריבי העיר!)
התפלאו אנשי העיר, ושאלו את ר' יהודא הנשיא: אז את מי כבודו רוצה לראות? לאיזה חיילים הרב מתכוון"?
ענה להם רבי: אל התלמידי חכמים אני מתכוון! הם השומרים האמיתיים של העיר!
הנה, כאן, ר' יהודה הנשיא לימד אותנו, שיש הבדל יסודי ומהותי, בין הצבא של "מדינות עָרֶב" (הגויים) - לבין הצבא של היהודים:
אצל הגויים - אין להם השגחה 'פרטית ואישית' מאת הקב"ה, אלא הם זרוקים לַגוֹרָל ולמערכת הטבע. ולכן מה שקובע ומה ששומר עליהם - זה באמת לפי הֶעָרְכוּת של המצב הבטחוני של הצבא שלהם, כמה נשק 'גַּרְעִינִי' יש להם, כמה מטוסי קרב, כּוֹר אטומי, טילי סְקָאד, וכו'.
ואולם אצל היהודים - הם לא מונהגים לפי מהלך הטבע, ולא לפי מצב הכמות של "כוח הזרוע" שיש להם. אלא הם העם היחיד בעולם - שיש עליהם הנהגה מיוחדת של השגחה "פרטית ואישית" מאת הקב"ה!
הם לא יקבלו 'גשם' - לפי תְּנָאֵי מזג האויר, ולא יקבלו גם - 'ניצחון במלחמה' - לפי היערכות של המצב הבטחוני!
אצלנו הדבר שקובע, הוא אך ורק עד כמה יש 'זכויות' לעם ישראל? - עד כמה יש "שלום" בנינו לבין אבינו שבשמיים? עד כמה אנו לא מנתקים את הקשר שלנו עם הקב"ה? עד כמה אנו מוכנים להכיר בו בתור ה"מלך" שלנו?
ולכן, אפילו אם יהיה ליהודים צבא משוכלל וחזק, שארה"ב תְּכַנֶּה אותה, שהיא "המעצמה השלישית הגדולה והחזקה - שבכל חבל מזרח התיכון"! בכל זאת, אם צבא

אדיר זה, ינתק את הקשר שלו עם בורא עולם (ע"י עבירות וחוסר צניעות) אזי - לא רק שהם לא שומרים על העיר, אלא הם המחריבים את העיר! הם הַמְּסַכְּנִים את עם ישראל, ח"ו! השומרים האמיתיים הם דוקא אלו הת"ח, שבכוח תורתם הם מגינים עלינו - לא רק שיהיו לנו 'ניסים' להינצל מטילי סקאד וממכוניות תופת - אלא הם פועלים שמלכתחילה לא יהיו שום טילים! שום פיגועים! שכל המזימות של האוייב - יתנפצו להם שם בַּפָּנִים, ולא יֵצְאוּ כלל לפועל! שכל התוכניות שלהם יְסֻכָּלוּ, המוקשים שלהם יתגלו באורח פילאי, הטילים שלהם יחטיאו את המטרה, וכו',

הנה, צאו ובידקו:

מי שומר על חיילי צה"ל ופוקח להם את העיניים, שהטנק שלהם לא יעלה ח"ו על איזה 'מוקש'?

מי מגין עלינו מטילי הַסְקָאד שעפים עלינו מתוך מרחק של מאות קלומטרים, ו"מַזִּיז אותה הַצִּיָּדָה" שלא יפגעו בתוך אוכלוסייה צפופה?

מי מכניס "שיגעון" בתוך ראשו של המחבל, ומכניס לו 'פחד' לאבד פתאום את העשתונות, ולא להתפוצץ בתוך רחוב הומה אנשים?

מי "מְסַכְּסֵךְ" כל הזמן בין 250 מליון של כל מדינות עֲרַב - שלא התאחדו "יד אַחַת" נגדנו לחסל אותנו?

מי מגין עלינו בכל המקרים המזעזעים האלו? צה"ל? הרי דברים אלו לא נתון כלל תחת שליטתם! הם לא יכולים לעשות כלום במקרים האלו! כיון שדברים איומים אלו - אי אפשר לעצור אותם בכוח של בשר ודם מבלי שום אבידות בנפש! אלא בזה חייבים "נס" מן השמיים שֶׁיְּעַוֵּר לאויבים שלנו את העיניים, ויכניס בהם טימטום של שיגעון שלא להוציא את כל תוכניותיהם לפועל! ואת הניסים האלו - גורמים לנו רק לומדי התורה ע"י ריבוי הזכויות שהם מוסיפים לעם ישראל בלימוד התורה שלהם!!!

אכן, לאור הדברים הללו, צריך גם לתקן את הטעות הנפוצה, שרגילים העולם לפרש את ה"ראשי תיבות" של צה"ל, שהכוונה ל- צבא הגנה לישראל, כלומר שהם הצבא ששומר על עם ישראל.

ולפי דברינו - בדיוק הפוך: חיילי צה"ל אומנם שומרים בגופם על עם ישראל - ואולם יש עוד "צבא" שבכוח הנשק שבפיהם - הם שומרים באופן 'סְגוּלִי' על חיילי צה"ל עצמם, שמלכתחילה לא יִפָּגְעוּ ולא יִנָּזְקוּ! בכוח הזכויות שלהם - הם שומרים על החיילים שיחזרו לביתם כשהם בריאים ושלמים!

הם אכן - צבא הגנה ל...צה"ל!

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, מַאי דִּכְתִיב, (תהלים קכב) עֹמְדוֹת הָיוּ רַגְלֵינוּ בִּשְׁעָרַיִךְ יְרוּשָׁלָיִם , מִי גָּרַם לְרַגְלֵינוּ שֶׁהָיוּ עוֹמְדִין בַּמִּלְחָמָה? שַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַיִם - שֶׁהָיוּ עוֹסְקִין בַּתּוֹרָה ! (מכות ט':).

דרשה ב' ל"הכנסת ספר תורה"

גילוי מרעיש - לכל מי שאיבד את הטעם בלימוד הגמרא:

מה עדיף להיות? ת"ח לומד גמרא - או - עורך דין ומשפטן? והתוצאות - מדהימות:

אין לך דבר בעולם שמחדד את השכל ונותן מרגוע

ושלווה נפשית - כמו דף גמרא ! ! !

נמצאים אנו בטקס חגיגי של מצוות הכנסת ס"ת. כולם מרקדים ומפזזים, הידיים מוחאות כפיים, הרגליים יוצאות במחול, העיניים נוצצות מאושר, השירה בוקעת מהנשמה, והשמחה פורצת מהלבבות. כולם ששים ושמחים, מאושרים ועליזים, והכל הכל - לכבודה של תורה!

היודעים אתם מה מזכיר לנו מאורע זה? שימעו על כך דבר מעניין:

פעם נקלענו לאירוע חגיגי של 'חתונה' למשפחה הרחוקה מתורה ומצוות. והנה באמצע מהלך החתונה, הוזמן על הבימה - "מרקיד", שאמרו לנו שהוא מהטובים בארץ! ממש יודע להלהיב ולהרקיד את הקהל, עם מלוא ה'אֶקְשֶׁן והמרץ...

וראו זה פלא: ה'מרקיד' הזה השקיע את מיטב כשרונו כדי להלהיב את הקהל: אימץ את גרונו, עיוות את פניו, "תָּקַע" בדיחות מצחיקות, השמיע ברקע תזמורת רועשת ("דִּיסְקוֹ") עם פנסים קופצים ומהבהבים... ובקיצור - עשה את כל התעלולים שבעולם, כדי לְגָרוֹת ולשכנע את הקהל לקום ולרקוד - "לכבוד החתן והכלה"...

אך הכל היה לשווא - - -

האורחים נשארו לשבת בכסאותיהם באדישות, אוכלים וּמְצַחְקְקִים, ובמקרה הטוב - מוחאים גם "כפיים" לכבוד ה'מרקיד' המלהיב...

זה הכל בשמחה חילונית, שֶׁרֵיקָה מכל תוכן של ריח של תורה.

וכעת נתבונן במאורע של הכנסת ס"ת, ונצא ממש המומים:

* לא צריך לחפש "מַרְקִיד" - כדי שירקיד את הקהל...
* לא צריך לחפש "בַּדְרָן" - שיצחיק את הקהל...
* לא צריך לחפש "תַּקְלִיטָן" - שיקפיץ את הקהל...

כולם כבר מעצמם מרגישים שמחים, מולהבים, ומאושרים! הרגליים יוצאות מאליהן בריקוד ובמחול...

אתה רואה שמחה - שממש יוצאת מעומק הלב! אין זו סתם שמחה של "ניצחון בכדורגל" שמובילה להוללות ולשיגעון... אלא זו ממש שמחה שמחממת את כל האיברים... שמרפאת את כל מחלות הנפש... שמחה - שנותנת סיפוק וטעם בחיים!

[ואם נגדיר את ההבדל בין השמחה של החרדים - לבין השמחה של החילוניים, נתמצת זאת בכמה מילים בודדות:

החילוניים: הולכים לרקוד ולקפוץ - בשביל להשיג ע"י זה את השמחה! שהריקודים יכניסו להם קצת שמחה בתוך הלב! שמחמת הריקודים - הם "שוכחים" לרגע מכל טירדות העוה"ז, ומכניסים לעצמם כמה שעות של שמחה 'מְדֻמְיֶנֶת'!

נמצא, שהריקוד הוא זה שמביא ונותן להם את השמחה לתוך הלב!

ואולם - אצל החרדים - זה פועל בדיוק הפוך: הם לא רוקדים בשביל לשמוח, אלא יש להם כבר את השמחה בתוך הלב, והאושר הפנימי שיש בתוכם - הוא זה שפורץ החוצה ומושך את הגוף לרקוד... הסיפוק והאושר שיש להם מהחיים - הוא זה שסוחב אותם אל תוך מעגל הריקודים...!

וזהו כל "ההבדל הקטן":

יש רוקדים "כאמצעי" - כדי "לחפש" ע"י זה את השמחה האבודה!

ויש רוקדים "כתוצאה" - מהשמחה הפנימית שפורצת מתוך עמקי נשמתם!

ואכן, מי שיילך ערב אחד לחתונה של חרדים (לא "דתיים", אלא 'חרדים' בחורי ישיבות) - יעמוד ניפעם והמום לנוכח המראה שלפניו: בחורי ישיבות צעירים רועשים ורוקדים עם מלוא הכוח והמרץ - במשך שעות שלימות מבלי להתעייף... הגוף קופץ למעלה למעלה, ואתה מרגיש שלא הגוף רוקד כאן אלא הנשמה היא זאת שרוקדת וקופצת מרוב אושר וסיפוק פנימי עמוק!

ומי שלא חווה את כל זאת על בשרו - עדיין לא יבין על מה אנחנו מדברים!!!]

ובאמת, מהיכן שואבים את השמחה הזאת? וכי באמת ה'מצב רוח' כל כך 'זוהֵר' אצל כל אחד מאיתנו באופן פרטי? הרי לאנשים רבים יש בעיות, טירדות, דאגות, צרות, וכו'.

וא"כ, לשמחה זו - מה עושה???

אלא שכאן טמון הסוד הגדול: כל הבעיות והדאגות הללו - 'מִתְנַגְּמְדִים' - מול האושר הפנימי שטמון בתוך ליבו של כל יהודי, שמתפרץ בשעת שמחה ואומר:

"יש לנו את התורה"! ומה צריך יותר מזה?? - אנחנו עָם התורה!! וזו כבר סיבה מספקת - לרקוד ולשמוח!

אלא שכאן, הבן עומד ושואל מתוך תמימות: מה יש באמת כל כך לשמוח בזה שאנו עָם התורה? מה המיוחד שיש בתורה - שהיא מצליחה להשכיח מאיתנו את כל הבעיות הפרטיות, ולהלהיב את כולנו שֶׁיִּקְפְּצוּ וְיִרְקְדוּ עד כלות הכוחות?

ובקיצור: מה יש כל כך "לְהִתְלַהֵב" מהתורה?

ובכן, לשם הבהרת הדברים, נציג כאן קודם כל את המעלות הסגוליות שיש בתורה, ואז תבינו היטב, על מה בדיוק אנו רוקדים ושמחים! ולשם כך נקדים תחילה הקדמה:

הנה, בראש ובראשונה, יש לדעת יסוד אחד פשוט וברור: עם ישראל - הוא עם "לא נורמלי" במרכאות. הוא עם שונה מכל העמים, ואינו עונה כלל על הַ"קְרִיטֶרְיוֹנִים" של הגדרת "אומה ועם" - מכל שאר מדינות העולם.

נגד כל ההגיון של ההיסטוריה - העם הזה הצליח להחזיק מעמד 2000 שנה בגולה, למרות שכל הנתונים ההגיוניים - פעלו נגדו!

21 אימפריות של 'מעצמות על' (מצריים, רומא, בבל, אֱדום, יוון, פָּרַס, וכו'). התמוטטו! והעם הזה - כיחיד - נשאר! בלי שום כוח פיזי, ובלי שום כוח של מדינה או מולדת! ואפילו 'תרבות' משלו - ג"כ לא היה לו! לא ספרות, לא פילוסופיה, וגם לא פירמידות!

סוד הקיום של עם ישראל - זה פשוט מאד ע"י דבר אחד: התורה!

וכמו שרבינו סעדיה גאון הגדיר ואמר: "אין אומתינו אומה - אלא בתורתה"! וזה מה שהחזיק את העם היהודי, וזה מה שימשיך להחזיק אותו! ובלי שולשלת התורה - העם הזה נמחק מהמפה תוך 4 - 3 דורות בלבד!!!

ואם תשאלו: מדוע דוקא התורה היא זאת שהחזיקה את העם היהודי - יותר מכל דבר אחר?

התשובה, פשוטה מאד: משום שכל המציאות של העם היהודי - נוצרה ונולדה רק ע"י מתן תורה שהיה בהר סיני! נקודת ההתחלה שלו - נקרמה ונוצרה שם!

וכמו שמפורש בתורה "היום הזה נהייתה לעם"! וכן הנביא ישעיהו אומר (פרק מ"ג, פסוק כ"א) "עם זו - יצרתי"! הקב"ה יצר ובנה לעצמו את העם הזה! היכן? במעמד הר סיני ע"י מתן תורה! נמצא, שהתורה היא זאת שהעניקה לנו את כל השם והתואר של - "העם היהודי"!

ולכן, גם אם נעשה "שְׂמִינִיות באויר" להיות כמו העם הצרפתי, או העם הָאֲמֶרִיקָאִי וְהָאֵרוֹפֶּאִי, או כמו כל מדינה אחרת בעולם - לא נצליח! אנחנו לא נחשבים לעם שקיים 'בזכות עצמו' ככל הגויים ורק נתנו לנו גם "תרבות לאומית" שנקראת בשם 'תורה' שהיא "כְּתוֹסֶפֶת" לעם היהודי...

חס ושלום! לא זה העם היהודי!

ומדוע? הנה, ראו בעצמכם את החשבון: העם היהודי היה בתחילתו "אֶפֶס מְאֶפֶס", עֶבֶד נירצע בבית העבדים של מצרים, ללא שום טיפת כבוד של 'אישיות עצמית'!

ומספרים לנו חז"ל (בגמרא מסכת שבת דף פ"ח.) שאז בא אליהם הקב"ה, והתנה עמהם 'תנאי': אני מוכן לחלץ אתכם מהבוץ של השיעבוד, מוכן להחזיר לכם את ה'כבוד העצמי' שלכם, מוכן לזקוף לכם את הגב השפוף, ולהפוך אתכם מעבדים מושפלים - לאומה נבחרת, שיהיה לכם עם וארץ משלכם!

ואולם, כל זאת - בתנאי אחד: שמתוך כל ה - 24 שעות ששחררתי אתכם לחופשי - תקדישו לי מתוכם לפחות 8 - 4 שעות, ללימוד התורה שלי, שאני ימסור לכם בהר סיני! רק על תנאי זה - אני מוכן לשחרר אתכם ממצרים, ולתת לכם גיבוי של 'עם נבחר', עַם מדינה וארץ משלכם!

נו, אם זה התנאי שנכתב ב"חוזה" עם האלוקים, כיצד יתכן לומר שאנו עם "יִשְׂרָאֵלִי" בפני עצמו, והתורה היא רק כתוספת של "לוּקְסוּס"? הרי כל מה שנהפכנו מעבדים מושפלים ונבזים - ל"עם" עַם ראש גאה וזקוף - זה רק בגלל שהבטחנו לקיים את התנאי של לימוד התורה - שֶׁהַתְּנָה עימנו הקב"ה!

נמצא, שרק בזכות התורה אנו קיימים בתור "עַם היהודי", ובלא זה - הרי אנו שייכים לפרעה וחבריו ואין לנו שום 'זכות קיום' עצמית! בלי התורה - העם הזה פשוט 'מִתְאַדֶּה' ונעלם!

ואפשר להביא על זה הרבה הוכחות מההיסטוריה של עם ישראל, איך שבלי תורה - העם הזה פשוט נמחק מההיסטוריה! הוא פָּשׁוּט הִתְאַדָּה ונעלם מעצמו!

והרי לפניכם ההוכחות לכך מספר התנ"ך ומדברי חז"ל:

א. הוכחה ראשונה - מתקופת ירבעם המלך. התנ"ך מספר, שירבעם לקח 80% מהעם היהודי, כלומר, את כל עשרת השבטים, וניסה להקים איתם "עַם חדש"! עַם ללא תורה ומצוות, וללא אלוקים! הוא עשה להם "לוח תאריכים" חדש של חגים חדשים שבדה מליבו, העביר את העם על כל דיני התורה, ולימד אותם להשתחוות לעבודה זרה ע"י שני עגלי הזהב שהעמיד להם!

נו, ומה חושבים אתם? מה קרה בסוף עם כל אותם עשרת השבטים שניסו לעשות להם 'חיים חדשים' ללא תורה ומצוות? מספר לנו התנ"ך (במלכים ב', פרק יז, פסוק כ"ג) שסנחריב מלך אשור בא והגלה אותם למקום לא נודע, וכולם הלכו לאיבוד! כולם נמחקו מן המפה! בלא התורה - לא נשאר שום זכר מהם!!!

וכולנו כאן באנו מְצֻאֲצָאֵי אותם מיעוט של שתיים וחצי מהשבטים, שעדיין החזיקו בתורה, ודוקא מהם - המשיך העם היהודי לשרוד ולהתקיים!

ב. הוכחה שניה - מתקופת היוונים. לפני כ- 2500 שנה, קמו בעם ישראל יהודים שהושפעו מההשכלה של יוון, ושינו את התורה - לפי 'תרבות יוון' המשכילה, ורק מיעוט קטן מהעם, המשיכו עדיין להחזיק בתורה, והם נקראו בשם 'בית החשמונאים'. ובכ"ז, מה נשאר בסוף מכל אותם 'מִתְיַוְונִים'? כלום! הם התאדו ונעלמו, וכולנו כאן באנו מצאצאי החשמונאים, שהמשיכו להחזיק בתורה בטהרה!

ג. הוכחה שלישית - מתקופת בית שני. קמו אז בעם ישראל כל מיני משכילים וכופרים שנקראו בשם "צְדוקים", "בַּייתוסִים", "קָרָאִים", והם לחמו נגד חכמי התורה! נגד מסירת התורה שבעל פה!

ובכ"ז, מה נשאר מהם בסוף? התורה הצליחה להישאר בשלימותה ובטהרתה, ואפילו קוצו של יו"ד לא השתנה בה, ואילו כל אותם אלו שיצאו נגד התורה - לא החזיקו מעמד, ונעלמו מהעולם כאבק פורח!

ד. הוכחה רביעית - מתקופת חורבן בית המקדש השני. חז"ל מספרים (בגמרא גיטין נ"ו:) שר' יוחנן בן זכאי ביקש מהקיסר הרומי "אָסְפָּסְיַינוּס", שיעשה כל מה שהוא רק רוצה! יחריב את בית המקדש, יַגְלֶה את העם מארצו, הכל! ואולם טובה אחת הוא רק מבקש: "תן לי יבנה וחכמיה"! תשאיר לי את ה'זקנים' האלו התלמידי חכמים שיושבים בסנהדרין! הם חשובים לי יותר מכולם!

ר' יוחנן ידע היטב, שאפילו אם ח"ו עם ישראל יִכְלֶה - אולם אם התורה תינצל - אזי עדיין יש תקווה לעתידו של העם! אם הוא ימשיך להחזיק חזק בתורה - אזי מובטח לו שימשיך להישאר על המפה...!

וא"כ, הרי לנו הוכחות חותכות, שעם ישראל, בלי ה'חמצן' של התורה - הרי הם נחשבים כגוף בלי נשמה! ואותם אנשים שרצו לנתק את עצמם מהתורה - בסופו של דבר, הם "התנתקו" מהעולם, ולא נשאר מהם כל זכר! ואילו אותם שנשארו נאמנים לתורה - דוקא אלו, הם שהצליחו להמשיך את השולשלת של העם היהודי! למרות שהנתונים הַהֶגְיוֹנִיים צפו להם עתיד 'שחור', שהנה - "עוד מעט והעם ה"פָּאנָטִי" הזה ייעלם מן הנוף"... ולמרבית הפלא - דוקא בזכות ה"פָּאנָטִיים" האלו - אנו עומדים כאן היום חיים וקיימים... כולנו כאן צאצאים של אותם אנשים "פָּאנָטִים" שהחזיקו את התורה בכל מחיר...!

נו, לאחר שגילנו גילוי מרעיש כזה, שבזכות התורה אנו חיים וקיימים במשך כל 3300 שנה - וכי על תורה כזאת אין אנו צריכים לרקוד ולשמוח? וכי אין אנו צריכים ל'הכיר טובה' לתורתינו הקדושה על ששימשה לנו כ'גלגל הצלה' בכל מקומות נדודינו בגולה? הרי 21 אימפריות נעלמו ונמחקו במרוצת השנים, ורק אנו נשארנו לפליטה בזכות - התורה!!

וא"כ, על זה לבד - יש לנו סיבה טובה לשמוח עם התורה!

ובאמת, שתופעה זו אנו רואים בחוש עד ימינו אנו, שכפי שידוע, כמה פעמים רצו לעקור את העם היהודי מהשורש, אם זה הגרמנים, שרצו לעקור את יהדות אירופה. ואם זה ה'קומוניזם' שרצו לעקור את התורה מרוסיה. ואם זה ה'רפורמים' שרצו לבולל את יהדות אמריקה, ואם זה ה'ציונים' שרצו לעקור את הדת ממדינת ארץ ישראל.

ובכל זאת - - -

אנו עדים לתופעה בדיוק 'הפוכה'!

בְּמָקום שהתורה תִּתְמַעֵט - היא מִתְרַבָּה! במקום שהיא תיעלם באדמה - היא צצה וצומחת כפטריות! 'היכלי התורה' בעולם צומחים ומתגברים מיום ליום! אין לך חודש, שלא נפתחת איזו ישיבה או כולל, סמינר לחוזרים בתשובה, או מדרשיה לבנות... וכו' וכו'.

אכן רואים בחוש, שאלו שרצו לנצח את התורה - בסופו של דבר יצאו 'מנוצחים'... אבלים וחפויי ראש...

אי אפשר לנצח את התורה! משום שמי שנלחם נגד התורה - נלחם נגד הקב"ה, ואז סופו להיות א-ב-ו-ד ! !

'ספינת התורה' ממשיכה לנוע בתוך הגלים הסוערים - בעוז ובגאון!

עד כאן - ביארנו סיבה אחת, שיש לנו לשמוח על התורה שלנו!

וכעת נבאר כאן עוד סיבה נוספת, על מה יש לנו לשמוח עם התורה הקדושה שקיבלנו: הנה, ראו עוד פלא נוסף: אחת מהסגולות המיוחדות של התורה - לא רק שבזכותה אנו חיים וקיימים היום - אלא בזכותה גם קיבלנו את עצם שם התואר של "העם היהודי".

הנה, שימו לב לדבר מעניין:

שום דבר לא מְאַחֵד וּמְקַשֵּׁר בין 15 מיליון היהודים שיש בכל העולם - אלא רק התורה! רק התורה היא זאת שתופרת ומאחדת את בנין גופו של העם היהודי, והיא זאת שמחזיקה אותנו כ"עם". ובלי התורה - העם הזה היה 'ניטבע' בין כל האומות, ומפוזר לכל הרוחות! אין שום "מכנה משותף" אחר שילכד אותנו בתור "העם היהודי" - חוץ מהתורה! והרי לפניכם החשבון:

1. מבחינת "מוצָא" משותף - העם היהודי לא עונה על הדרישה הזאת! אין מוצא וֵלְאום משותף שמאחד בין כל חלקי העם! אמנם נכון שאנו באנו מאותו מוצא יהודי של בני אברהם יצחק ויעקב, ואולם אם נתבונן היטב נראה, שרבותינו הגדולים - לא באו כלל מאותו 'מוצא' שלנו, אלא מֵהַרְכָּבות של נטעים זרים! ולדוגמא:

א. דוד המלך - שחיבר לנו את כל ספר התהילים. וממנו עתיד לצאת מלך המשיח, שעתיד לגאול את כל העולם! היודעים אתם מה היה מוצאו?

מוצאו היה מרות המואבייה, שבאה מיחוס של עמון ומואב - שהיו צאצאי בנותיו של לוט, ולא של אברהם אבינו!

ב. ר' עקיבא - גדול התנאים שהיו אֵי פעם בכל הדורות. ובכל זאת, תתפלאו לשמוע שהוא עצמו היה - בן גרים! הוא היה מבני בניו של סיסרא! (כן כתב רבינו ניסים גאון, בפירושו לגמרא ברכות דף כ"ז:, עיין שם). ממש "מוצָא" אחר לגמרי!

ג. שמעיה ואבטליון - מוריו ורבותיו של הלל הזקן, שהיו מעתיקי השמועה ממשה רבינו! ובכל זאת תתפלאו לשמוע, שה'יחוס' שלהם היה - שהם היו בני גרים! מבני בניו של סנחריב! (כן מבואר בגמרא מסכת סנהדרין דף צ"ו:).

ממה גזע ומוצָא - שונה לגמרי!

ד. אונקלוס - שהיה המתרגם של כל התורה שבכתב, ועד היום אנו קוראים את התרגום שלו - "שנים מקרא ואחד תרגום"! ותתפלאו לשמוע, שהוא עצמו היה ממוצא גוי רומָאִי שהתגייר!

ה. ר' מאיר בעל הנס - שידוע בקדושתו ובתורתו, ושכל המשניות נערכו על פי שיטתו ("סתם משנה" - ר' מאיר היא). ותתפלאו לשמוע, שהוא בעצמו היה בן גרים! הוא היה מצאצאי נירון קיסר שהתגייר! (כן מבואר בגמרא מסכת גיטין דף נ"ו:, עיין שם).

ו. עובדיה הנביא - תלמידו של אליהו הנביא - אמרו עליו חז"ל (בגמרא מסכת סנהדרין דף ל"ט:) שהוא עצמו היה גר אדומי מזרעו של עשיו אבי אדום!

וא"כ, מכל ההוכחות הללו מוכח, שאין 'מוצא משותף' לעם היהודי! העם היהודי לא נולד כולו מבטן יהודי - אלא היה מורכב מתערובת של כל מיני גזעים שונים שהתגיירו! וא"כ בודאי שלא ה'מוצא' שלנו - הוא זה שמלכד ומאחד אותנו כ"עָם"!

ואם תאמרו:

נכון, אין לנו מוצא משותף, ואולם יש לנו לכה"פ 'שפה' משותפת, שהיא זאת שמלכדת ומאחדת אותנו כ"עם"!

גם זה בילבול מוח! וכי יש לנו שפה ולשון משותפת? הרי זה דבר האחרון - שאפשר לומר על העם היהודי!

אמנם נכון שכיום הציבור בישראל כולם דוברי עברית (שבמקורה - היא 'לשון הקודש'). ואולם לפני כ - 200 שנה, בהיותינו בחוץ לארץ, האם היתה לנו שפה משותפת? במשך 2000 שנה שאנו נמצאים בגולה, האם היתה לשון משותפת בין יהודי תימן ליהודי הונגריה? בין יהודי בוכארה ליהודי פולין? בין יהודי מרוקו ליהודי בבל? הרי אפילו את 'לשון הקודש' לא כולם היו יודעים בחוץ לארץ! הנה, כל ה"תלמוד בבלי" שלנו - כתוב ברובו בשפה הארמית ולא בלשון הקודש! גם רבינו הרמב"ם, הפוסק המפורסם, חלק גדול מחיבוריו - הוא חיבר בשפה הערבית!

[ולשם הבהרת הדברים, נרחיב מעט בענין זה של שפת 'לשון הקודש':

הנה, אמת ש'לשון הקודש' היא לשון חשובה ועתיקה מדורי דורות. שהרי בה השתמש הקב"ה בשעת בריאת העולם, ובשפה זו - הוא גם העביר לנו את 'עשרת הדיברות' בהר סיני! (עיין בזה במדרש בראשית, י"ח - ב'). ואפילו מלאכי השרת, משתמשים רק בשפת לשון הקודש! (עיין גמרא חגיגה, דף ט"ז.) והיא באמת היתה השפה ה'מקורית' של האומה היהודית.

אלא שֶׁזֶּה עָקָא, שבמשך רוב שנות קיום האומה, היהודים לא השתמשו כלל בשפה זו - כשפת היום יום שלהם. ונוכיח את הדברים ע"י רשימה מפורטת:

א. בתקופת בית שני - דיברו בארץ ישראל, בשפה ארמית, ויוונית.

ב. בגלות בבל - דיברו שם בשפה הארמית.

ג. בארצות ספרד - דיברו בשפת "לָאדִינו". (שבמקורה - היא שיבוש מְכָוָן של השפה הספרדית).

ד. במדינות אשכנז - דיברו בשפת ה"אִידִישׁ". (שבמקורה היא שיבוש מְכָוָן של השפה הגרמנית).

ה. בארץ מצרים וסביבותיה - דיברו היהודים בשפה הערבית.

נמצא, שלשון הקודש, לא היתה כלל - הלשון המדוברת, שאיחדה בין כל חלקי העם! (ואף את 'נוסח התפילה' - רובם לא התפללו בלשון הקודש. ואפילו מי שכן נקט בלשון הקודש - מ"מ לא כולם הבינו אותה).

ו. משה רבינו בעצמו - הסביר את התורה לעם ישראל ב - 70 לשונות, ויהושע בִּן נון תירגם את התורה ל - 70 לשונות, וכתב אותם על 12 האבנים, בשעה שעברו את הירדן. וכן "אונקלוס הגר" ג"כ תירגם את התורה לשפה הארמית. וכן בזמנו של תַּלְמַי המלך,

תירגמו 70 זיקני הסנהדרין את התורה לשפה היוונית, וכך נשתכחה 'לשון הקודש', עד שבמשך כל ההיסטוריה - תורגם ספר התנ"ך ל - 1000(!) לשונות ושפות זרות!!!

וא"כ, על איזו "לשון משותפת" מדברים - - - ?

3300 שנה אנו נושאים את התואר של "העם היהודי", כמה כבר שנים מתוכם היתה לנו שפה "משותפת"???

וא"כ בהכרח, שלא השפה המשותפת - היא זאת שאיחדה אותנו במשך כל הדורות, להיכנס תחת התואר של "העם היהודי". וא"כ, לא מוצא וגזע, וגם לא שפה משותפת - יש בעם ישראל.

אז מה בכל זאת - החזיק ומחזיק אותנו כ"עם"? איזה דבר 'משותף' גורם לְאַחֵד את כולנו בתואר של "העם היהודי"?

ואם תאמרו: היתה לנו 'ארץ משותפת' - ארץ ישראל! בזכותה כולנו נקראים בתואר של "העם היהודי", והיא זאת שאיחדה בין כל חלקי היהודים להחשב כ"עם"!

גם דבר זה, כל תינוק יודע שזה 'בְּלוּף'! שאמנם נכון שא"י הובטחה לנו מפי הקב"ה, ואולם במציאות כמה זמן היה "יִשּׁוּב יהודי" בארץ ישראל? הרי בסך הכל - רק 850 שנה היו העם היהודי בארץ ישראל (בזמן כיבוש יהושע, דוד, ושלמה). 850 שנה - מתוך 3300 שנה! וא"כ, על איזו "ארץ משותפת" מדברים - - - ???

נמצא לסיכום, שאין לנו לא 'מוצא' משותף! ולא 'שפה' משותפת! לא 'ארץ' משותפת! וגם לא 'היסטוריה' משותפת!

אז מה כן - - - ???

ובהכרח, שחייבים להגיע למסקנה חד משמעית: אין שום דבר שֶׁגִּבֵּשׁ וְאִחֵד את עם ישראל, אלא רק אותה מתנת אלוקים, שניטלטלה עימנו בכל הגלויות, במשך 3300 שנה, וזוהי: התורה!!!

התורה היא זאת שמאחדת וּמְקַשֶּׁרֶת בין יְהוּדִי מִפָּרָס - ליהודי מארגנטינה! בין יְהוּדִי מרוסיה - לבין יהודי שנמצא מעבר להרי החושך!

דבר אחד ויחיד - נמצא אצל כולם, ונלמד אצל כולם - וזוהי תורתינו הקדושה!!! בזכותה אנו קיימים כ"עם היהודי"!

15 מליון יהודים, עִם שפה זרה, עִם לבוש שונה, עִם מוצא שונה, ועִם השקפה שׁוֹנָה, ובכל זאת כולם לומדים את אותו דף גמרא! את אותם 'אותיות קטנות' של רש"י! את אותם הלכות של ה'שולחן ערוך'!

מִבְּחִינָה זו - כולם שווים ומאוחדים - ללא כל הבדל של מין וגזע!!! אם אדם נוחת היום בהודו, או בסין, או אפילו בג'ונגל של אפריקה, מה מקשר את האורח הזר, שנקלע למקום כזה שומם? איזה "מכנה משותף" יש בינו - לבין תושבי המקום הזרים? פשוט מאד: התורה!

על ידי התורה, האורח יכול להשתלב בקלות בתוך אנשי העיר! כיצד? פשוט הוא נכנס לבית המדרש או לכל בית יהודי שנמצא באיזור, פותח ספר קודש, ולומד ביחד איתם את התורה הקדושה שנלמדת מפי מליוני היהודים - שבכל כדור הארץ כולו!

התורה - זו הדבר היחיד, שיכולה לשלב אותו לחברה היהודית - בכל מקום שיהיה על פני כדור הארץ!

מבחינה זאת, אין שום הבדל בין חוגי העדות, של כל היהודים בעולם:

* כולנו מאמינים באותה תורה!
* כולנו מעריצים את אותה תורה!
* כולנו שמחים באותה תורה!
* וכולנו לומדים את אותה תורה!

התורה היא ה"חמצן" של העם היהודי, שנתנה לו חַיּוּת וקיום במשך כל 3300 שנות הגלות! התורה היא זאת שהפכה את כל העם היהודי - לחטיבה אחת ויחידה: "עַם התורה"! שום דבר אחר - לא! לא מוצא, ולא שפה, ולא מולדת, ולא ארץ. כלום!!!

וא"כ, לאחר שגילנו את הכוח הסגולי העצום שטמון בתורה הקדושה, שהיא מְהַוָּה כ"עמוד השידרה" שמחזיק את כל בנין העם היהודי - אם כך זוהי המציאות - וכי זו לא סיבה מספקת כדי לשמוח ולרקוד בשמחת התורה? להיות מאושרים על שזכינו באוצר כה יקר, שהחזיק אותנו לאורך כל אלפי הדורות - - - !!!

כעת אנו מבינים היטב, מדוע אנו רואים שדוקא בשמחה ה'תורה' - האנשים מקפצים כְּ"גְּדָיִים" מרוב שמחה ואושר! כולם מרגישים היטב, איך שבאמת "לולי תורתך שעשועי - אז ..."אבדתי בעוניי"! בלעדי התורה - היינו מאבדים את כל טעם החיים! התורה היתה נחמתינו בעוניינו - לאורך כל הדורות!!!

וזהו השורש והמקור, לכל השמחה הגדולה שאנו ששים ושמחים הערב ב"הכנסת הספר תורה" לכבודה של תורה:

* בזכותה - קיבלנו את התואר של "העם היהודי"!
* ובזכותה - עם ישראל נהפך להיות 'מאוחד' בתורה אחת - ללא כל הבדל של מין וגזע!

ג. וכעת נעבור להטבה השלישית - שאנו מקבלים מהתורה הקדושה:

הנה ידוע, שלפי חוקי הטבע, אדם שלא מעסיק ומפעיל את המוח שלו, לחשוב ולהעמיק (בכל נושא שיהיה) אזי במשך הזמן המוח שלו נעשה "רדום" וְיָבֵשׁ! ללא שום תועלת מעשית!

וכך יוצא שכ- 80% מהשכל והכשרון שיש באדם - נשארים רדומים מבלי כל פעולה, וכך יכול האדם לאבד לפעמים את 'ראש הברזל' שנתברך בו, וכל כשרונותיו מתבזבזים לריק!

והקב"ה, שהוא ברא את האדם, והוא מכיר היטב את מערכת תיפקוד המוח שלו, הוא גם דאג לנו שלא תִּוָּצֵר לנו הבעיה הזאת, ולכן הוא נתן לנו את התורה הקדושה, שֶׁמַּעֲסִיק ותפעיל לנו כל הזמן את המוח והשכל, וכך יֵצֵא שהכשרונות של האדם, יהיו מנוצלים עד למקסימום!

ולהמחשת הדברים, נספר לכם מעשה, שֶׁיְּשַׁקֵּף לנו בבירור - עד כמה התורה תורמת לפיתוח שיכלו של האדם:

מסופר על גוי מלומד אחד, שבא פעם אל הרב של היהודים, ואמר לו: שמעתי שאתם מתהללים בתלמוד שלכם, ואומרים ש'תלמוד בבלי' זו חוכמה מפוארת, זה מְחַדֵּד את השכל, מְפַתֵּחַ את הזיכרון, פותח את הָ'עוּרָקִים' של המוח, וכו'. ממש - אין חוכמה בעולם כמו הגמרא!

וא"כ - פנה הגוי אל הרב, ואמר: כבוד הרב! אולי תשאל אותי שאלה מהגמרא, ונראה האם אני אֵדַע לענות את התשובה, האם באמת השאלות של הגמרא מְחַדְּדות וּמְפַתְּחות את השכל כמו שאתם אומרים, או לא - - -

ענה לו הרב: תראה, לימוד גמרא זה לא בשביל ראש של גוי, זה יותר מדי קשה בשבילך, לא כדאי לך!

אמר לו הגוי: אעפ"כ, תעשה לי טובה, תשאל אותי שאלה אחת, אני מאד מעוניין להכיר את הָעַמְקוּת וְהַפְּקָחוּת שטמון בתוך הגמרא!

הרב השתכנע לדברי אותו גוי, ואמר לו: טוב אבל שים לב היטב לשאלה שאציג לפניך: אשאל אותך שאלה 'מורכבת' שאפשר לנתח אותה - לארבעה אפשרויות של תשובות שונות וּמְגֻוָּנות!

וזה תוכן השאלה:

"ראובן ושמעון נפלו מהארובה, ראובן התלכלך, ושמעון לא התלכלך, מי צריך ללכת להתרחץ?

לעג לו הגוי ואמר: וכי זוהי שאלה של גמרא? הרי שאלה כזאת אפילו ילד קטן בגן יודע לענות! התשובה ברורה ופשוטה: ראובן שהתלכלך - מובן מאליו שהוא צריך להתרחץ. ומי שלא התלכלך - כלומר שמעון - א"כ אין לו על מה להתרחץ!

אמר לו הרב: אתה רואה שיש לך 'ראש של גוי'! הרי התשובה צריכה להיות בדיוק הפוכה: שמעון שלא התלכלך - דוקא הוא צריך להתרחץ, ולא ראובן! ואם תשאל מדוע? פשוט מאד: ראובן שהתלכלך - רואה לפניו את שמעון שלא התלכלך, ואז הוא אומר לעצמו: אם הוא לא התלכלך - מסתמא גם אני לא התלכלכתי! ולכן הוא לא רואה צורך ללכת להתרחץ!

ואולם שמעון שלא התלכלך - הוא הרי רואה לפניו את ראובן שהתלכלך, ואז הוא עושה חשבון לעצמו: אם ראובן התלכלך - א"כ ודאי שגם אני התלכלכתי - ואז הוא הולך להתרחץ!

נמצא, שהתשובה היא בדיוק הפוכה!

השיב לו הגוי: על אפשרות כזאת - באמת לא חשבתי! זו באמת מחשבה מעמיקה, וניתוח הגיוני של השאלה!

ואולם - המשיך הגוי לומר לרב - תן לי עוד צ'אנס, תן לי עוד פעם נוספת אפשרות לענות!

אמר לו הרב: אשאל אותך שוב אותה שאלה, ונראה הפעם, איך תענה על זה!

"ראובן ושמעון נפלו מהארובה, ראובן התלכלך, ושמעון לא התלכלך, מי צריך ללכת להתרחץ"?

השיב לו הגוי: הרי אמרנו כבר! שמעון שלא התלכלך - הוא זה שצריך להתרחץ!

אמר לו הרב: אתה רואה שאתה גוי, לא מבין! הרי אפשר לעשות את אותו חשבון - בדיוק לכיוון ההפוך! ראובן שהתלכלך - רק הוא צריך להתרחץ, ולא שמעון! ואם תשאל מדוע? פשוט מאד: כל אחד מהם - לא מסתכל על השני, אלא על עצמו בלבד! ולכן, ראובן שרואה את עצמו מלוכלך - הולך להתרחץ, שמעון שאינו מלוכלך - אינו מתרחץ!

אמר לו הגוי: "סְבַבְתָּ" אותי כבר! אני כבר לא יודע מהי התשובה האמיתית!

אמר לו הרב: כעת אני "אֶסַבֵּב" אותך עוד יותר, ואגלה לך שגם תשובה זו - איננה נכונה! ישנה עדיין אפשרות שלישית - לענות על שאלה זו!

הגיב אותו גוי: מה באמת? איזה 'כיוון' של מחשבה נוספת - אפשר עוד לענות על שאלה אחת?

אמר לו הרב: פשוט מאד! תפעיל קצת את ההגיון: אליבא דאמת - שניהם - צריכים להתרחץ!!

ואם תשאל מדוע? החשבון פשוט:

ראובן שהתלכלך - הרי הוא רואה בעצמו שהוא צריך להתרחץ. ושמעון שלא התלכלך - הוא רואה את חבירו המלוכלך, ואומר לעצמו: אם הוא התלכלך - מסתמא גם אני התלכלכתי, וממילא גם הוא הולך להתרחץ!

הגוי יצא נידהם כולו, וקרא בהתפעלות: "תשמע! על צד כזה - באמת לא חשבתי"!

חייך הרב והמשיך לומר לו: וכעת, אני יַדְהִים אותך עוד יותר, ואגלה לך, שגם תשובה זו - עדיין איננה אמיתית! מי שיודע להעמיק ולנתח כל בעיה ל'שורשה' - יגלה שישנה אפשרות רביעית לענות על שאלה זאת!

הגוי לא האמין למשמע אוזניו, ואמר לרב:

הרוצה אתה לצחוק עלי? כיצד יתכן שיש ארבעה 'כיווני מחשבה' - על שאלה אחת?!

אמר לו הרב: אני אַגִּיד לך! פשוט מאד: התשובה האמיתית היא - ששניהם לא צריכים להתרחץ!! מדוע? פשוט מאד: שמעון שלא התלכלך - מסתכל על עצמו ורואה שהוא לא מלוכלך, וממילא אין לו צורך להתרחץ. וראובן שהתלכלך - רואה את חבירו שמעון שלא התלכלך, ואז הוא אומר לעצמו: אם הוא לא התלכלך - מסתמא גם אני לא התלכלכתי! ולכן הוא לא הולך להתרחץ!

הגוי יצא 'הָמוּם' כולו! איזה "ראש" יש ליהודים האלו! הם יכולים לקחת שאלה אחת - ולְפַצֵּחַ אותה לארבעה 'כיווני מחשבה' של תשובות שונות! להפעיל את השכל לארבעה כיוונים של מחשבה מעמיקה! "לשבור" את המוח לארבעה אפשרויות!

* אפשרות מחשבה - ששניהם צריכים להתרחץ.
* אפשרות מחשבה - ששניהם לא צריכים להתרחץ.
* אפשרות מחשבה - שהראשון צריך להתרחץ, והשני לא.
* אפשרות מחשבה - שהשני צריך להתרחץ, והראשון לא.

כְּשֶׁרון כזה מְחוּשָּׁב ומסובך - יש רק לראש של היהודים!!!

המשיך הרב לומר לו: עכשיו אני יפליא אותך עוד יותר, ויגלה לך, שמי שיעמיק לחשוב עוד יותר לעומק בנידון הזה - יגלה שישנה כאן עוד אפשרות 'חמישית'(!!!) לפצח את השאלה הזאת!

ואולם הפעם תשובה זו - איננה תשובה שרק "עונָה" על השאלה, אלא היא "עוקרת" את כל השאלה מלכתחילה!

התשובה מַרְאָה - שכל ה'יסוד' של השאלה מונחת כאן בטעות! אין כאן תשובה - בגלל שהשאלה מלכתחילה - היא לא שאלה! היא מופרכת מעיקרא!

הגוי שיפשף את עיניו מרוב תימהון, וקרא לרב בהשתוממות:

"אָ סִידִי! כולי אוזן לשמוע את חכמתכם הנפלאה!

אמר לו הרב: התשובה האמיתית על השאלה הזאת, היא: שהשאלה כלל לא קיימת במציאות...!!!
מדוע? פשוט מאד! תחשוב קצת: כיצד יתכן שניים שנפלו מאותה ארובה, ובכל זאת - רק אחד מהם התלכלך, והשני לא התלכלך? הרי שניהם צונחים על אותה קרקע, ואיך יכול להיות שהאחד כן התלכלך - והשני לא?
הַהֶגְיוֹן הפשוט אומר, שמבחינה 'מציאותית' - השאלה לא קיימת בכלל!!
הגוי יצא כשכולו מלא התפעלות והשתוממות, על החכמה האלוקית שיש בתוך היהודים. הוא החל להלל ולשבח את האלוקים, על חוכמת התורה הנפלאה, שהעניק לבניו היהודים!
הנה, קיבלנו מסיפור נפלא זה קצת מושג, איך נראית החוכמה העמוקה שטמונה בתוך התורה! איזה ראש "מְשֻׁפְשָׁף" - יוצא למי שלומד גמרא! איזה ראש כשרוני! ראש עם הגיון, עם מחשבה, עם עמקות, עם חריפות, הכל מקבלים מלימוד הגמרא!!!
את כל האפשרויות - שרק אפשר להעלות על הדעת - היא נותנת לך לחשוב! היא גורמת לך לאמץ את השכל, ולחשוב על כל צד, ועל כל כיוון שיתכן לעלות על הדעת! אולי יכול להיות כאן עוד תירוץ.... אולי יכול להיות עוד דעה שלישית בנושא הזה... אולי יכול להיות שיש כאן בכלל טעות בכל היסוד שעליו מתבססת הקושיא... צריך להביא 'סברא' לדין הזה.... אז למה השני לא אמר כמוהו... למה תוס' לא חשבו כמו פירוש רש"י... מה היינו אומרים בשכל הפשוט - לולי דברי רש"י... ואולי בעצם אין פה שאלה בכלל - - -
וכך כל הזמן שוברים את המוח, וּמְאַמְּצִים את השכל למצוא את כל הדרכים וְהַמַּהֲלָכִים הָאֶפְשָׁרִיִּים, שֶׁנִּתְּנִים לְהֶאָמֵר... לא לומדים כמו "תֻּכִּי"! "כך כתוב בדין הזה" - ונגמר! לא! אלא דורשים ומעמיקים "ומוּצְצִים" את כל הנידון מְשׁוֹרְשׁוֹ:
מהו הטעם? מהי הסיבה? מהי הסברא? מה - ההבנה בזה? מה ה'שכל' שיש בדין הזה? מה ההבנה הפשוטה אומרת, ומה נתחדש כעת בהלכה הזו! איזה עומק של הבנה טמון בדין הזה! מה 'ההגדרה ההלכתית' של הדין הזה!
כך לומדים! המוח 'מתפוצץ' מרוב לחץ - ואולם כך יוצאים עם שֵׂכֶל 'משופשף'! עם שכל ישר! עם שכל של הבנה ישרה! הבנה של תורה!!!
וכך לומדים ולומדים את הגמרא, עד שהשכל מתרגל לחשוב כל הזמן לעומק! האדם עצמו הופך להיות פיקח וחריף, למדן ומעמיק, שיודע לנתח כל בעיה - משורשה! יודע להקיף את השאלה - מכל הצדדים והאפשרויות שאפשר רק לעלות על השכל!

וכך, עם שכל מבריק כזה, האדם יוצא לעולם החיים, והולך לבנות לעצמו את ביתו ומשפחתו. עם הראש של "הגמרא"! הוא יודע לנהל את חיי היום יום שלו - עם "ראש על הכתפיים"! כל נושא וכל בעייה בחיים, הוא בוחן אותה מכל צדדיה, ויודע לתפוס מיד, היכן טמון ה'עוקץ' של הבעייה!

כך נִרְאֶה אדם שישב שָׁנִים על לימוד הגמרא, וְיָגֵעַ וְהִזִּיעַ וְאִמֵּץ את מוחו - עד שמוחו התרגל לחשוב כל הזמן - כמו הַחֻשְׁיָבָה שהיתה לרבותינו הקדושים! מחשבה ישרה כמו "סַרְגֵּל"!

אנשים ברחוב שלא מבינים זאת, "מְרַחֲמִים" כל הזמן על אחד שיושב ולומד כל היום גמרא, ואומרים עליו: "איזה מסכן! מבזבז את הזמן שלו על לימוד גמרא ששייכת כבר לַעָבָר של ההסטוריה! לימי הביניים! לא חבל על הזמן שלו? הרי במקום זה, הוא יכול ללמוד באוניברסיטה ולצאת עם מקצוע של "פרופסור", או "עורך דין"!

ואנשים אלו לא מבינים, שדוקא כאן, בדף גמרא הזאת - האדם קונה לעצמו שכל ישר! שכל חריף! שכל עמוק שיודע לתפוס את שורש הבעיה, ולנתח אותה לנתחים!

וכי זו חוכמה גדולה להיות "שופט" או "עורך דין"? הרי הם לומדים כמו "תּוּכִי" מבלי להפעיל כלל את השכל!

"כך כתב הַמְּחוקֵק בחוק הזה, וכך החליט הבג"ץ בחוק מס' 4 סעיף 8"... תשאל אותו - לָמָּה? מה הסיבה? מה ההבנה? מה ההגיון? האם באמת הנידון דומה להוכחה - או שמא יש 'חילוק דק' בניהם?

בכל השאלות האלו - הם נשארים "פעורי פה"!

התפקיד שלהם להיות כמו "מַחְשֵׁב", לדעת בעל פה את כל ה'חוקים' של הכנסת, את כל 'פסקי הדין' של בית המשפט, ואת כל ה'הכרעות' של הבג"ץ... יותר מזה - כלום!

לא מְעַנְיֵן אותם - מדוע אמרו! מעניין אותם רק - 'מה' אמרו!

ואולם לימוד התורה, שונה לחלוטין מדרך זו! את התורה לומדים רק בשכל! רק במשא ומתן! רק בקושיות ותירוצים! רק בדין ודברים! לא בְּשִׁטְחִיּוּת אלא רק בְּעֹמֶק! לא בצמצום המוח - אלא בהיקף הנושא לאורכו ולרוחבו! בהבנה ישרה ואמיתית!

איזו מתיקות! איזה עונג! איזה תענוג מקבלים מלימוד דף אחד של גמרא!!!

[ושוב להזכיר: מי שלא חווה את כל זאת - על בשרו ממש - בעיניו אנו נֶרְאֶה כ'משוגעים', והוא לא יהיה מסוגל להבין על מה אנחנו מדברים!!!]

ולאור גילויים מדהימים אלו, כבר אין זה פלא, מה שאנו עדים לַתּוֹפָעָה החריגה והמוזרה, שרואים אפילו אצל פרופסורים ומְשֻׁפְּטָנִים, ועורכי דינים, שבהשקפתם הם

חילוניים לגמרי, ואין להם כל קשר לדת, ובכל זאת - הם לא יוותרו על שעה ביום שלומדים בה בקביעות את ה"תלמוד העברי" (כלשונם). גם חילוניים מחללי שבת, יודעים ומבינים - שאין דבר שמחדד ומְיַשֵּׁר את השכל - כמו דף גמרא! ואין לך גם דבר בעולם, שנותן לך מרגוע ושלווה נפשית - כמו הלימוד של הדף גמרא!!! מדהים!

אכן, לא לחינם אמר אונקלוס הגר לקיסר הרומי 'אָדְרְיָאנוּס' (שהיה דודו - בן אחותו) בשעה שהחליט אונקלוס להתגייר וללמוד את תורת היהודים, מספרים לנו חז"ל (במדרש רבה, שמות, פרק ל', אות י"ב) שדודו הקיסר 'אָדְרְיָאנוּס' כעס עליו מאד על הצעד החריג שעשה, ואמר לו:

"מדוע התגיירת ללמוד תורה? והרי עם ישראל הם העם הכי 'יְרוּדִים' שמכל אומות, וכי לעם כזה אתה רוצה להצטרף?

וכעת, שימו לב היטב לתשובה שענה לו אונקלוס הגר, תשובה מדהימה ביותר, וכך היו דבריו:

"אמנם נכון, שישראל - הם העם הַיָּרוּד והמושפל שבאומות, אבל להם הרי יש את חוכמת התורה, והיא זאת שנותנת להם חוכמה ופיקחות - עד שאפילו הילד הקטן שבהם - יודע יותר טוב מכל הזקנים והיועצים שבמלכות שלך!! ילד קטן שבהם - יודע מיהו האלוקים שברא את העולם, ומה נברא ביום הראשון, ומה ביום השני, ועל מה העולם עומד! הוא יודע את יסודות האמת - יותר טוב מכל החרטומים והיועצים "המשכילים" שלך!!!

וממשיך המדרש לספר, שבאמת הקיסר 'אָדְרְיָאנוּס' התרשם מהדברים, ועמד והודה לדבריו, שאכן תורת היהודים מקפלת בתוכה את כל חוכמות הגויים כולם! רק טען לו הקיסר, שאם באמת חשקה נפשך לזכות בחוכמת היהודים - א"כ היה לך ללמוד אותה לבד, ולשם מה הלכת גם לָמוּל את עצמך?

ועל זה השיב לו אונקלוס: שגוי שאינו מל - אסור לו ללמוד את תורת היהודים, וכפי שכתוב: "מגיד דבריו ליעקב... לא עשה כן לכל גוי"!

עד כאן תוכן המעשה ממדרש חז"ל.

ואילו אנו - עומדים נרעשים והמומים לשמע דברי חז"ל אלו, ושואלים את עצמנו בפליאה:

האומנם זוהי עוצמת כוח תורתינו הקדושה? שאפילו גויים ערלים עומדים ונידהמים מחוכמת התורה שלנו? אפילו קיסר גוי עומד ומשתומם על חוכמת התורה שלנו - שהיא

מסוגלת לקפל בתוכה את כל החוכמות כולם!!! עד שאפילו הקטן שבעם היהודים - יודע ביסודות האמת יותר טוב מכל היועצים והפילוסופים של חכמי אומות העולם!!!
אכן, אשרינו ומה טוב חלקינו, שזכינו לכך!
נו, אם באמת זוהי סגולתה העצומה של התורה הקדושה, וכי אין אנו צריכים "לקפוץ" מרוב שמחה ואושר, על שזכינו בחכמה אלוקית כזאת? על שזכינו לקבל 'טיפה מן הים' - מחכמתו האין סופית של האלוקים? הרי על זה לבד, היינו צריכים להיות מאושרים ועליזים בלי סוף!
זהו השורש והסיבה, שבה נעוצה כל השמחה הגדולה שאנו שמחים בערב זה, לכבודה של תורה.
כעת אנו יודעים היטב - על מה אנחנו שמחים בערב זה!
ולתועלת הקוראים, נסכם בקצרה את המעלות המיוחדות שנתבארו בדרשה זאת - שמצינו אותם בתורה האלוקית:
תורתינו הקדושה:
1. בזכותה - נפלו כל המחיצות המבדילות, והעם היהודי שבכל כדור הארץ - התאחד כולו להכנס תחת כותרת אחת של: עַם "הַסֵּפֶר"! עם "התורה"!!!
2. בזכותה - נהפכנו להיות - מ'אומה' שפילה ומשועבדת - ל"עם נבחר" וגאה, שבזכות תורתו - הוא אינו נימחק לעולם מדפי ההסטוריה!!!
3. ובזכותה - קיבלנו את ה"ראש היהודי" ראש עם מוח חריף ושכל ישר, והכל הודות ל"דף גמרא" שנותן ליהודי מוח חושב ומעמיק!
ולאור גילויים מרעישים אלו, על עוצמת הכוח האדיר שטמון בתוך התורה הקדושה, א"כ מעתה ואילך:
* נדע - להעריך וּלְיַקֵּר כראוי, את התורה הקדושה שלנו!
* נדע - לנצל יותר ויותר את ה'חוכמה האלוקית' שטמונה בתוך התורה הקדושה שלנו!
* ועיקר העיקרים - נדע שיש גם לנו, סיבה גדולה להיות מאושרים וגאים - יותר מעורך דין, ויותר משופט! שכן אנו זכינו בחכמה האין סופית, ובאושר האין סופי, שזוהי - תורתינו הקדושה!
אכן באמת, יש לנו על מה להתגאות - ולשמוח!
עדות אישית מזעזעת:
"אוירת התורה שהצלחתי לספוג בישיבה -
הורסת לי את הטעם של ההנאה מהתאוות
עד היום הזה"!!!

במאמר זה נדבר מעט על כוח עוצמתה האדיר של תורתינו הקדושה.
דוד המלך אומר בתהילים (כ"ז): "אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש, שבתי בבית ה' כל ימי חיי, לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו"!
וכאן יש קצת פלא בדברי דוד המלך, פעם אחת הוא מבקש מהקב"ה "שבתי בבית ה'", כלומר, שהוא רוצה לשבת וללמוד קבוע בבית ה', לעזוב את כל עסקי העולם, ולשקוע בתוך אוהלה של תורה!
ואולם בסוף הוא מסיים ומבקש מהקב"ה, שֶׁיְזַכֶּה אותו "לבקר בהיכלו", כלומר, שיבוא לבקר מדי פעם בהיכל ה', ולא לשבת שם לצמיתות!
וא"כ מה כאן האמת? האם דוד המלך רוצה להיות "אברך בן תורה" ששתול כל הזמן בבית ה', או שהוא רוצה להיות "בעל הבית" שעובד כל היום, ורק בערב בא "לבקר" בבית ה'- - - ? ? ?
וא"כ לא ברור לנו בפסוק, מה היתה 'מְשְׁאֲלַת הַלֵּב' של דוד המלך.
והנה על שאלה זאת, יש לענות בשני דרכים חילופיות, ובכל דרך יש בה הרבה ללמד אותנו פרק מוסר בעבודת ה'!
1. תשובה הראשונה בביאור פסוק זה: שבאמת דוד המלך, משאלת חייו היתה להיות "אברך בן תורה" ששתול כל הזמן בבית ה', אך כאן היתה ניצבת בפניו בעיה קטנה: שהרי המציאות היא, שבהתחלה כשאדם נכנס ללמוד תורה - הוא "מתלהב" מאד! הוא משתוקק ושמח, וכל כולו מלא התרגשות והתפעלות מכל דף גמרא, מכל חידוש, מכל סברא, מכל דרשה, וכו'.
ואולם, ככל שחולפים להם הימים, הזמן עושה את שלו, והאדם מתחיל להתרגל כבר למקומו! הַ"שְׁגְרָה" מְכַבָּה לו את רגש ההתלהבות, ולאט לאט הוא נכנס כבר למסלול, והוא מפסיק להתפעל ולהתרגש!
ועל זה בא דוד המלך ומבקש מהקב"ה:
"רבש"ע! תְּזַכֶּה אותי, שאזכה לשבת כל ימי חיי בבית ה', אבל בנוסף לזה - תְּזַכֶּה אותי בעוד דבר: שכל הזמן אני ירגיש בבית המדרש - כאילו זה הביקור הראשון שלי שאני מגיע לכאן! שאני ירגיש בכל יום - את אותה התלהבות, ואותה התרגשות, ואותה שמחה - בדיוק כמו שהיה לי בביקור הראשון! להתרגש כל יום מֵחָדָשׁ! שכל יום יהיה בשבילי 'ביקור חדש' בבית ה'!
תשאלו מדוע זה צריך להיות כך? פשוט מאד: משום שבדברי תורה צריך תמיד להיות "חָם"! אסור לאדם להכנס ל'שיגרה'! אסור לו ללמוד תורה מפני "שכולם לומדים"! הוא

חייב שהלימוד יבוא מתוך יוֹמָהּ עצמית שלו! מתוך חשק ומרץ! מתוך חום ושמחה! מתוך אותה התלהבות שהיתה לו בביקור הראשון!!!
ואז, כשהאדם לומד את התורה מתוך "אֶקְשֶׁן" חזק כזה - אזי מובטח לו שכל מילה של התורה תִּבָּלַע בתוך דמו וְתֵחָקֵק בזכרונו לנצח!!!
זו היתה 'משאלת הלב' של הצדיק והחסיד - דוד המלך!
2. אפשרות שנייה למשאלתו של דוד המלך - תובן לנו על פי מעשה מזעזע שהובא במדרש ("ילקוט שמעוני", בראשית, פרק כ"ז):
המעשה היה בזמן שהאויבים הרומאים נכנסו לירושלים, כבשו את כל העיר, והגיעו עד לשערי בית המקדש, במטרה לכבוש גם את בַּיִת קדוש זה.
ואולם כאן הגויים כבר נעצרו! אף אחד מהם לא היה מסוגל לְהָעִיז להיכנס ולגנוב את הכלים הקדושים מִבַּיִת מְקֻדָּשׁ זה! ואפילו שהם היו גוים ערלים ואכזריים - מ"מ, כראותם את בית המקדש במלוא הודו ותפארתו - נפל עליהם פחד אלוקים, ואף גוי רומאי לא היה מוכן להעיז שיהיה הוא הראשון, שיפרוץ לביתו של האלוקים הגדול והנורא!!!
עמדו הגויים נבוכי עצות ולא ידעו מה לעשות, עד שלפתע הם הבחינו שעובר לפניהם יהודי בשם "יוסף מֻשְׁיתָא", יהודי זה היה ידיד טוב של הרומאים, לאחר שכבר המיר את דתו, ונהפך להיות כאחד מהם.
קראו הגויים ליוסף משיתא זה, ואמרו לו: אתה יהודי, ומסתמא רגיל אתה להכנס לבית אלוהיך, קום ופרוץ אתה לתוך בית המקדש, וכאות הוקרה על פעולתך - הכלי הראשון שתוציא - יהיה שלך!
ואכן, יוסף משיתא זה, שהתבולל כ"כ בין הגויים, והיה שקוע עמוק בתוך הטומאה, הסכים מיד לבקשתם. ומה שגוי רומאי לא העיז לעשות - עשה זאת היהודי המומר יוסף משיתא, ובעזות פנים פרץ אל בית המקדש, ונכנס לרוקן משם את כלי הקודש!
ואיזה חפץ הוא הוציא ראשון? את מנורת הזהב שהיתה עומדת בבית המקדש! המנורה הטהורה, שהיתה הסמל המרכזי להשראת השכינה בבית המקדש - אותה לקח יוסף משיתא וחמד אותה עבורו!
והרומאים עומדים ומחכים ליהודי בחוץ... והנה הם רואים אותו יוצא עם מנורת זהב ענקית, מרהיבה ביופיה ובגודלה!
התחרטו בהם הרומאים, ואמרו ליוסף משיתא: "אין דרך הדיוט להשתמש בכלי מפואר זה"! מנורת זהב זו מתאימה רק למלך רומי! ולכן, תן לנו את המנורה, והיכנס שוב אל בית המקדש, והפעם מבטיחים אנו לך, שהחפץ הראשון שתוציא - יהיה שלך!

כשראה יוסף משיתא שהגויים מבקשים ממנו פעם שנייה לחלל את הקודש, צעק בקול גדול ואמר: "דעו לכם! שרק פעם אחת הכעסתי את בוראי, לא אכעיסנו פעמיים"!!! ולכן אינני מוכן להיכנס יותר בשום אופן!

ניסו הרומאים לשדלו בטובות - ולא הלך! ניסו לשדלו באיומים - וגם לא הלך! מה עשו? אמרו לו: תשמע, אם לא תרצה להכנס, יְפַסֵּק דינך כ'מורד במלכות', ואז עונשך יהיה ביסורי מוות קשים ומרים!

ואולם יוסף משיתא, לא התרגש מהעונש המר, ו'בגבורת נפש' מדהימה הוא צעק בקול: "מוכן אני למות בכל מיתה שבעולם - אולם את בוראי לא אכעיס שֵׁנִית - בכל מחיר שבעולם!!!

כשראו הרומאים שהוא נחוש בדעתו, מיד לקחו אותו והמיתו אותו במיתה קשה ונוראה! הם הכניסו את גופו לְמַסור של נגרים, והיו מנסרים את בשרו, ועל כל איבר שהיו חותכים לו היו שואלים אותו שוב: נו, האם תרצה כבר להכנס? והוא צועק לעברם בקול מר: "וָוי לי שהכעסתי את בוראי! לא אכעיסנו שוב"!!!

עד כאן הסיפור המזעזע וְהַמְרַגֵּשׁ, כפי שהביאו לנו חז"ל במדרש.

וכאן שואלים בעלי המוסר שאלה נוראה: מה באמת קרה לו ליוסף משיתא? יהודי שהיה נמצא בעומק הטומאה, בַּקָּצֶה השני לגמרי! יהודי שהמיר את דתו, בָּגַד בכל יהדותו, התחתן עם גויה, ומחק לגמרי את זֶהוּתו היהודית, ולא רק זה - אלא שהוא היה אדם "אַנְטִי דתי" "אַנְטִי יהודי" עד כדי כך - שהיה מסוגל להעיז פניו מול בורא עולם, ולפרוץ אל בית המקדש בכדי לגנוב כלים!!!

ממש יהודי שהיה שקוע בַּדְּיוטָא התחתונה לגמרי!

ובכ"ז, ראו איזה פלא: תוך זמן קצר, יהודי שפל זה נהפך ליבו מהקצה לקצה! פתאום הוא מתחיל להכיר בבורא עולם, ומוכן אפילו למות בשבילו! מוכן שיעשו את כל גופו איברים איברים - ובלבד שלא להכעיס שוב את בוראו!

היתכן? מהיכן הוא קיבל את ה'כחות נפש' ואת הגבורה היהודית הזאת? מהיכן הוא ספג את היראת שמים הנוראה הזאת של "מסירות נפש"? כיצד יתכן שֶׁבֵּין רגע הוא כבר הצליח לקנות את כל ה"עולם הבא" שלו- - - ???

ומתרצים בעלי המוסר תרוץ מבהיל ביותר:

אמנם יוסף משיתא היה יהודי בוגד וְרָשָׁע, ואולם הדקה אחת שהיה בתוך בית המקדש - היא זאת שהצליחה לחולל בתוכו את כל המהפכה! דקה אחת שהיה נמצא בתוך קדושה נוראה, וכבר טוהר השכינה חדרה לתוך נשמתו, והחזירה אותו אל שורשיו האמיתיים!

השראת השכינה וְהַקְדוּשָׁה של בית המקדש - הכניסו בו פחד אלוקים בעוצמה כזאת גבוהה - עד כדי מסירות נפש!!!
זהו סוד כוחו הנורא, של היהודי - הקדוש - יוסף משיתא!
והלקח הנוקב שאנו לומדים מסיפור זה:
שאף בימינו, שאין לנו ביהמ"ק - אבל חז"ל כבר אמרו שמיום שחרב בית המקדש - אין לו להקב"ה נחמה אלא רק בד' אמות של הלכה! הישיבות הקדושות, בתי המדרשות, הם הם בבחינת בית המקדש, ואפילו האדם הטמא והשפל ביותר - אם רק יכנס הוא למקום מקודש זה, שעוסקים שם כל היום באש ניצוצות של התורה - הביקור לבד בישיבה - כבר יצליח להשפיע על נשמתו ולעשות בו רושם לטובה!!
ואפילו שיהיה יהודי בוגד, יהודי "אַנְטִי", יהודי עז פנים, אבל הַקְדוּשָׁה של התורה שיש בבית המדרש, היא תכניס בליבו רוח טהרה של הרהורי תשובה, לשוב אט אט אל שורשיו האמיתיים!
וזוהי היתה משאלת הלב של דוד המלך: רבש"ע! אם ח"ו לא אזכה להיות "שבתי בבית ה' כל ימי חיי" - אבל לפחות, לפחות תן לי את המינימום! תן לי לפחות את הזכות "לבקר בבית ה'"! להיות קשור עדיין לתורה! שאם אבקר בהיכל ה' - זה יתן לי את הקדושה והכוחות להחזיק מעמד גם ברחוב! זה יתן לי את החום וְ"הַבֶּנְזִין" שלא להתלהב מהתאוות של הרחוב!!!
כן, אחים יקרים! זהו כוח העוצמה הנורא של "לבקר בהיכלו"!
ודבר זה רואים אנו במציאות יום יום, שאם אדם רק בא ומבקר במקום של תורה, ליום או יומיים - זה כבר נותן לו השראה של קדושה, וכשהוא יוצא לרחוב - הוא מסתכל על העולם בעיניים אחרות לגמרי! בעינים טהורות שספגו 'זרם' של קדושה כשביקרו בהיכל ה'! אוירת התורה "מְחַשְׁמֶלֶת" אותו, ומקטינה לו את המשיכה לַתַּאֲוות - עד לאפס!!!
לא יתכן שיהודי יכנס לישיבה קדושה, מקום שיש שם אש של תורה - והוא יֵצֵא משם באותה מהות שהיה קודם לכן! לא יתכן! זה חייב להזיז לו משהו בפנים! ואם לא רואים את זה היום - אז מחר! יום אחד תראה אותו איך שהוא מרגיש בתוכו משיכה וגעגועים עזים לבוא ולבקר שוב במקום של הקדושה!
וכפי שמספרים על בחור אחד, שבצעירותו למד בישיבת וואלוזין, ואולם הוא לא הרגיש על עצמו שום משיכה אל התורה, חכמת ההשכלה "קָרְצָה" לו יותר, והוא החליט לעזוב לגמרי את עולם התורה, ולצאת אל עולם הבילויים, ההנאות, התאוות, ו"לעשות חיים"!

והנה, לאחר שנים מרובות, פגש ר' חיים מוואלוזין ראש הישיבה, את אותו בחור, כשהוא נראה מהלך גלוי ראש, מגולח זקן, מיקטרת עשן לפיו, וכל מראהו ולבושו נראה כאחד העשירים המכובדים!

ניגש אליו ר' חיים ראש הישיבה, ולחץ לו את ידו לשלום.

הלה התרגש כולו לראות את ראש ישיבתו הנערץ, והחל לספר לו את כל השתלשלות העניינים, איך שמאז עזיבתו את הישיבה - הלך ללמוד באוניברסיטה, וכך תפס לו מעמד מכובד ב'השכלה', עד שכיום כבר לא חסר לו כלום מכל הנאות העוה"ז!

והראש ישיבה, מסתכל על אותו בחור בעינים רחמניות, ושואל אותו בקול אָבְהִי: "אמור נא לי בני חביבי, איזה דבר בכל זאת - נשאר לך 'בַּיִּד' - מכל משך זמן שהותך בישיבה? איזה דבר לקחת מהישיבה שמלווה אותך עד עצם היום הזה?

כשמוע הבחור מילים אלו יוצאים מפי רבו, חש 'צְמַרְמוֹרֶת' בכל גופו, והוא השיב לרבו בקול נבוך:

"אכן, אמת דיברת, רבי! דע לך! שמיום עוזבי את הישיבה - לא נשאר בידי שום דבר מכל הלימודים והתורה שלמדתי, אך דבר אחד ויחיד אכן לקחתי מן הישיבה, והוא מלווה אותי ומציק לי לאורך כל החיים! ומהו? זהו אוירת התורה שהצלחתי לספוג בישיבה! כשאני נזכר באוירת הַקְּדוּשָּׁה שהיתה בישיבה - באוירה הרועשת של קול לימוד התורה שהיה בישיבה - דבר זה מהדהד עד היום בתוך עימקי נשמתי, וזה נכנס בתוכי, והורס ופוגם לי את כל ההנאות של העוה"ז!! אין לי שום סִפּוּק והנאה אמיתית מכל התאוות שיש ליֵ! הישיבה הותירה בי רושם עמוק בתוך ליבי, ורושם זה תמיד מחלחל בתוכי ומעיק על מצפוני, ולא נותן לי את הסיפוק ליהנות מתאוות העוה"ז!!!

הנה, למדנו ממעשה מסעיר זה, מהי כוחה העצום של ביקור בישיבה! עד שאפילו אם האדם יתפקר אח"כ ח"ו, ויצא לעולם החילוני - מ"מ קדושת אוירת התורה שהוא הספיק לספוג בישיבה - היא תרדוף אחריו ותפגום לו את כל ההנאות והתאוות עד - - - שתחזירהו למוטב!!!

אכן, דוד המלך ידע היטב את הסוד של "לבקר בהיכלו", עד כמה זה מסוגל לחולל 'מַהְפֵּךְ' בליבו של האדם, וכפי שראינו זאת אצל היהודי הצדיק יוסף משיתא, ודבר זה אנו ממשיכים לראות בחוש עד עצם היום הזה!

מי שלומד תורה – הוא משרת את המדינה יותר מכולם!

רוצים אתם לדעת עד כמה עצום הוא כוח ההשפעה של תורתינו הקדושה? קראו על כך את הסיפור הבא:

המעשה אירע בשלשה יהודים, שנתפסו ע"י המימשל בגין עבירה של "הברחת מכס", וכעונש על כך הם הושלכו לתוך תא מאסר של חדר חשוך, שלא היה שם שום זיק של אור, ממש חושך כמו אפילת מצרים שנאמר שם "וימש חשך", כך גם כאן, אפשר היה למשש את החושך בידיים!

וכך הושלכו אותם יהודים אל אותו חדר חשוך, והיו זורקים להם לחם ומים דרך התיקרה מלמעלה, והם היו 'מְגַשְּׁשִׁים' את האוכל בידיהם, והיו אוכלים כמו 'עוורים' כשמסביב שורר חושך ואפילה מוחלטת!

והנה, שְׁנַיִם מתוך שלשת היהודים, ידעו להסתדר לבד בכוחות עצמם, על אף החושך הנורא ששרר בחדר. ואולם היהודי השלישי, שהיה אדם עלוב ומסכן, הוא לא היה יודע להסתדר כלל בחושך! היו מגישים לו צלחת מרק - ומרוב בלבול החשכה הכל היה נשפך לו על החולצה... היה קם ורוצה לצעוד צעד אחד - ומיד היה 'מִתְנַגֵּשׁ' בקיר מרוב חושך...

חֲבֵרו לַתָּא ריחם על אותו יהודי, והחל לסייע לו בכל ענייניו: הגיש לו את צלחת האוכל עד הפה, תמך בו בהילוכו כדי לא יתנגש בקיר, הלביש לו את מלבושיו, וכו'. וכך היה מסייעו ועוזרו במשך ימים אחדים.

והנה, פונה אותו יהודי לחברו השכן, ושואל אותו: "מדוע גם אתה לא עוזר לי לסייע לחברינו המסכן, הרי אתה רואה שהוא לא יכול להסתדר בחושך בכוחות עצמו?

ענה לו אותו יהודי: "תדע לך שאני עוזר לו - הרבה יותר ממך!!! ועוד יבוא יום - ותראה!

כך ענה לו אותו יהודי, כשהוא סותם את דבריו, ולא פירש את כוונתו.

עד שביום מן הימים, לפתע, הוברר לכולם כוונתו של אותו יהודי. מה קרה? בבוקרו של יום אחד, פתאום מגלים האסירים היהודים, שבקיר החדר נפתח לפתע סדק קטן, והאור מבחוץ החל לחדור פנימה!

מה התברר? התברר שאותו יהודי שהיה בצד, והיה נראה כאילו יושב בחיבוק ידיים ולא היה עוזר כלום - הוא ישב כל הזמן ליד הקיר, ובכל יום היה מגרד בציפורניו את הטיח שבקיר, עד אשר הצליח להוציא בהתחלה 'אבן קטנה', וכך המשיך עוד לגרד וְלִכְּסוס בציפורניו, עד שכבר הוריד 'שִׂכְבָה' של סיד, ועוד שיכבה של סיד, ועוד ועוד - עד... שהצליח לְחוֹרֵר חור קטן מאד 'מְפוּלָּשׁ' שהגיע לעברו השני של הקיר!!!

אמנם החור היה קטן וזעיר מאד, אבל קרני השמש הצליחו לחדור פנימה מבעד לסדק קטן זה, ולהכניס מעט אור אל תוך החשכה האיומה!

או אז הבינו האסירים את כוונתו של אותו יהודי: "אני עוזר לכם יותר מכולם"! שכן, ע"י חור קטן זה, נכנס מעט אור לחדר, ועי"ז כולם יכלו להסתדר כבר לבד בכוחות עצמם, ולא היו זקוקים כלל לעזרת השני!

זוהי הטובה העצומה שפעל אותו יהודי, בתוך החושך הנורא!

וכך בדיוק, נראה מצבו של האדם בעוה"ז: אמנם, יש בדורינו הרבה "חושך שחור" מסביב: פה יש בעיות, שם צרות, פה נסיונות קשים, שם פיתויים נוֹרָאִיִּים וכו'. בקיצור: יש 'חושך' כזה קשה של אמונה - עד שאנו צריכים לתפוס את האמונה בַּשִּׁנַּיִם שלנו - כדי שלא תיפול מאתנו!

אז מה עושים? כיצד אפשר להחלץ מכל החושך הנורא הזה?

הפיתרון האמיתי לבעיה זו, לא נעוצה במתן של "לישכת הסעד", או במתן 'שיקום', ולא בשום 'יעוץ פסיכולוגי' אחר! אלא הפיתרון שיפתור את 'שורש' הבעיה הוא: ע"י ששומעים עוד דברי תורה, עוד דף גמרא, עוד דברי מוסר וחיזוק - ודבר זה מְחוֹרֵר לאט לאט חור קטן בתוך הקיר העבה של חושך הגלות!

עד - - - שביום מן הימים, פתאום רואים 'קרן אור' שנוצצת מתוך האפילה החשוכה, ודוקא קרן אור קטן זה - הוא זה שמצליח לחזק ולהאיר את כל "החושך" של נסיונות החיים! פתאום אדם רואה שיש לו את הכוחות להתמודד לבד בכוחות עצמו - מול כל בעיות החיים! ולמה? בגלל שהתורה פתחה בליבו 'סדק קטן' שדרכו חודרים קרני האור של התורה, והם אלו שמאירים לו את החושך הנורא שבתוך ליבו, ונוסכים בו כוחות מחודשים להתמודד ולהחזיק מעמד חזק בכל נסיונות החיים!!!

היום המאושר - שמחת תורה:

לזרוק את כל הדאגות לפח, ולשמוח

בשמחתו של בורא עולם: לקפוץ, לְכַרְכֵּר,

ולרקוד כילד קטן - עבור כבוד שמים!!!

"תקפוץ יהודי! תשמח"!!!

בטקס הכנסת ספר תורה, מנהג עם ישראל קדושים, להוליך את הס"ת תחת חופה מקושטת, בליווי של זרקורים ונורות מהבהבים, ומאחורי כל התהלוכה הזאת - מלווים ילדי חמד את הספר תורה כשאבוקות של אש בידיהם. וכל האנשים מסביב מפזזים וקופצים, רוקדים וצוהלים, והכל הכל לכבודה של תורה!

ובאמת, שמצינו כבר בספר התנ"ך, שכבר אז היה נוהֵג זה של "הכנסת ס"ת" מתוך שירים וריקודים לכבודה של תורה. וכפי שהתנ"ך מספר לנו בספר שמואל ב' (פרק ו', פסוקים

י"ד-י"ז) כשהחזירו את ארון האלוקים מבית הפלשתים, כתוב שם: "ודוד חגור אפוד בד", כלומר, שדוד לבש לבוש מכובד של "אפוד בד" לכבוד ארון האלוקים, ואז, באיזו צורה קיבל דוד המלך את ארון ה'? על כך מתאר הפסוק ואומר: "ודוד מפזז ומכרכר בכל עוז לפני ה'"! כלומר, שדוד המלך החל לקפוץ ולרקוד, ולעשות בידיו וברגליו תנועות של זריזות מפליאה, וגם "סַלְטות" באויר, וכו'. וכל העם עומדים מסביבו, ושמחים ונהנים מריקודו המלהיב של דוד המלך!

והנה, בדיוק באותה שעה, אשתו של דוד המלך (מיכל בת שאול) הסתכלה מבעד החלון, ומה היא רואה? את בעלה דוד, כשהוא רוקד וקופץ ומכרכר לפני כל העם, עד שמרוב קפיצות ודילוגים באויר - התרוממה שמלתו של דוד, וראו לו את קְצות רגליו.

כשראתה את בעלה כך, בָּזְתָה לו בליבה, ואמרה: מלך ישראל! מלך שמולך ושולט על 12 שבטי ישראל! מלך עם אִישִׁיוּת כזו מרוממת ומכובדת - יבזה את עצמו בקפיצות ובגילוי בשר לעיני כל העם??? ואכן, כשהתקרב דוד המלך לחזור לביתו, יצאה לקראתו אשתו מיכל, ואמרה לו מתוך לעג: "מה נכבד היום מלך ישראל, אשר נגלה לעיני אמהות עבדיו - כנגלות אחד הריקים"!!!

ובמדרש (ילקוט שמעוני) מובא, שמיכל הוסיפה ואמרה לו:

"משפחתו של בית אבי (שאול המלך) היו מכובדים וצנועים יותר ממך! שכן, חלילה להם שלא ראו אצלם מימיהם - פיסת יד או פיסת רגל ועקב - כשהם ח"ו מגולים!!!

שמעתם? הרי זה מדהים ממש! מיכל מוחה כאן בפני בעלה על שני דברים:

1. על זלזולו בכבוד המלכות, שהוריד את כל ערך שלטון מלכותו, והתנהג לפני כולם כאחד הריקים, ח"ו.

2. עוד מחתה בו מיכל אשתו - על חוסר הצניעות שבו! היא הוכיחה אותו, שכשהיא היתה בבית אביה - מעולם(!!!) היא לא ראתה אצלהם פיסת יד או עקב רגל מגולים! מרוב קדושת צניעותם, הם היו מכסים אפילו את פיסת היד ועקב הרגל! כאלו קדושים וצנועים הם היו!

ואילו אתה - המשיכה מיכל להוכיח את דוד - מרוב קפיצות וריקודים, התרוממה לך פיסת הבגד, וראו לך את זרוע היד ואת עקב הרגל, וא"כ אין אתה צנוע כמו "בית אבא"! זו התוכחה שמיכל הוכיחה את דוד המלך.

ומה ענה לה דוד? על כך ממשיך התנ"ך ומספר, שדוד ענה לה בשני מילים בלבד: "ושחקתי - לפני ה'!!!

כלומר, כל הביזויים והעלבונות שעשיתי בפני רבים שָׁוְא וּכְדָאֵיִם - אם הם עבור כבוד ה'! לא למען כבוד האישי שלי עשיתי זאת, ולא למען כבוד בית אבי, אלא אך ורק למען הָרְבּוֹת כבוד שמים! ולכבודו של ה' יתברך - אני מוכן להפקיר את הכל! להפקיר את כבודי, להפקיר את מעמדי, ולהפקיר את כסאי, הכל הכל - למען כבוד התורה הקדושה! ואכן, הקב"ה הסכים עם דוד המלך, והעניש את מיכל שלא היה לה ולד עד יום מותה, מחמת שֶׁמָּחֲתָה בדוד המלך בפני רבים - שלא כדין!

וא"כ למדנו כאן "שיעור מְאַלֵּף" מדוד המלך, כיצד צריך לשמוח בהכנסת ספר תורה: להפקיר את כל כבודינו האישי, לכבוד ה' יתברך! לקפוץ, לְכַרְכֵּר, ולרקוד כילד קטן, והכל שווה וכדאי למען הרבות כבוד שמים!

וכלפי מה הדברים אמורים?

הנה, לפעמים רואים, כשיש שמחה של תורה, ויש ברקע אוירה שְׂמֵחָה של שירים וריקודים, ובכ"ז רואים אנו אנשים צעירים שעומדים בצד עם ידיים שלובות, ומסתכלים בעינים נבוכות על ריקודם של אחרים...

יהודי יקר! כאן לא מדובר בשמחה 'אישית' שצריך לעשות "חשבון" למישהו... כאן מדובר בשמחתה של התורה! בשמחתו של בורא עולם! ולמען כבודו של בורא עולם - זרוק את כל השיקולים האישיים לצד! זרוק את כל הטירדות לאשפה! זרוק את כל הדאגות לפח! בוא תשמח בשמחתו של בורא עולם! בוא ותשמח עם התורה, שהיא זאת שנותנת לך את הטעם והאושר האמיתי לכל החיים!

עזוב את כל הדמיונות! קח את הרגליים ותתחיל לקפוץ... השאר כבר יבוא מאליו! תקפוץ יהודי... תקפוץ... הלוא יש לנו את המרגוע והנחמה של התורה הקדושה - ומה צריך יותר מזה...?

תְּרֵאֶה כמה אומללים וְאַפְסַיִם הם החיים ללא התורה, וכמה מאושרים ורגועים הם החיים כשיש בהם את התורה!!!

כך צריכה להיות שמחתה של תורה! שמחה - שלא מהעולם הזה!

וכן מסופר על הסבא קדישא החפץ חיים, שפעם הגיעה אליו השמועה, שבעיר 'וילנא' יש רפיון וזלזול גדול בנושא של "טהרת המשפחה".

מיד החליט החפץ חיים לנסוע לוילנא, כדי לעוררם על חומרת האיסור, וכל נסיונות בני ביתו למונעו מלנסוע - מחמת הקור העז שיכול ח"ו להזיק לבריאותו - הכל עלו בתוהו, בטענה ש"אם הקב"ה חנן אותי בחיים, א"כ עלי לנצל אותם למען הרמת כבוד שמים"!

ואכן, מיד בהגיעו לוילנא, פירסם החפץ חיים מודעות לכל נשות העיר, שיבואו להתאסף בבית הכנסת הגדול, והחפץ חיים דרש בפני מאות הנשים על קדושת העם היהודי, ועל ערכה העצום של טהרת המשפחה, שבה תלוי גורל כל העם היהודי!

והנה, כשגמר הח"ח את דרשתו, והיה בדרך חזרתו לראדין, אמר החפץ חיים למקורביו, שבודאי יהיו כמה אנשים שילעגו עליו, על שבסוף ימיו נהפך להיות "מגיד של נשים"...

"אבל - הוסיף החפץ חיים, כל זה אינו מזיז לי כלל, כיון שכל בזיון שהוא בא מחמת כבוד שמים - הרי שאין לך "כבוד" יותר גדול מזה! וכפי שדוד השיב למיכל בת שאול, על הערתה מדוע הוא ביזה את עצמו בריקודו לפני ארון הברית - אמר לה דוד "ועם האמהות אשר אמרת - עמם אכבדה"! עם האמהות והשפחות הבזויות - עמהם אני "מתכבד" כשאני עושה כן למען כבוד שמים!

עד כאן דברי החפץ חיים.

וזהו הלקח הגדול שלמדנו ממאמר זה:

כשמדובר בשמחתה של התורה, ובכבודו של שם שמים - אז לא תופס שום שיקול אישי! כל הַנַּשְׁמִיּוּת וְהָאֲנוֹכִיּוּת נזרקים לצד, ורק הנשמה הרוחנית רוקדת וצוהלת על שיש לה כמה דקות - להדבק אך ורק עם השם יתברך! ואדרבא, כמה שהאדם מבזה את עצמו יותר לכבודו של הקב"ה - כך גופו נעשה יותר מכובד בשמים! וכפי שלמדנו זאת ממעשה דוד המלך, ומדברי החפץ חיים הקדוש!

גילוי מבהיל ומזעזע:

"לא למכור את הקב"ה - עבור תאוות

שפילות של פרוטות אחדות"!!!

כפי שידוע לכולם, הַחֵפֶץ המקודש ביותר לעם היהודי - הוא ספר התורה! ולא רק מבחינה 'הלכתית', אלא גם מבחינה 'ריגשית' - הס"ת תופס אצלנו מקום חשוב בראש סולם הערכים!

ואולם תתפלאו לשמוע, שאע"פ שאנו לא "דורכים" ממש עם הרגל על הס"ת, מ"מ, הרבה פעמים אנו מוכנים "למכור" את הס"ת תמורת שטויות והבלים! מוכנים "למכור" את כל מצוות הדת שלנו - תמורת פרוטות אחדות! מוכנים "לזרוק" את כל הצניעות והכבוד האישי שלנו - עבור טיפה של "חיוך" שנקבל מהסביבה שלנו!!!

הנה, שמעו את דברי חז"ל בנושא זה:

בפרשת ויגש, כשיוסף מתוודע אל אחיו, ואומר להם בהפתעה: "אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי מצרימה"! אז פתאום האחים קיבלו 'הֶלֶם', ולא יכלו להסתכל ליוסף בַּפַּרְצוּף - מרוב בושה וחרפה!

ועל זה אומרים לנו חז"ל במדרש שם, וזה לשונם: "אוי לנו מיום הדין! ומה אם יוסף, שהיה הקטן שבאחים, ובכ"ז כשהוכיח את אחיו על שמכרוהו - הם נתקפו בבהלה ובבושה גדולה מפניו - א"כ לעתיד לבוא ביום הדין, כשיבוא הקב"ה ויוכיח כל אדם ויאמר לו: "אני ה' אלוהיך"! - איזו חרפה ובושה תכסה את פניו של האדם!

עד כאן דברי חז"ל במדרש.

ואולם כאן עומד הבן הקטן ושואל: מה חז"ל רוצים מאיתנו? מה הקשר בינינו לבין התוכחה של יוסף? הרי אֲחֵי יוסף עשו לו 'עוול שלא יכופר' בזה שמכרו אותו בפרוטות למצריים, ואולם מה כל זה קשור אלינו? וכי גם אנחנו "מכרנו" את הקב"ה - כמו שאחי יוסף מכרו את יוסף - - - ???

ועל שאלה זאת מתרצים בעלי המוסר:

כן! גם אנחנו לפעמים "מוכרים" את הקב"ה עבור בצע כסף! גם אנחנו מוכנים בקלות למכור את התורה שלנו, מוכנים למכור את המצוות שלנו - והכל בשביל להרוויח עוד כמה הנאות ותאוות שֶׁיְסַפְּקוּ את היצרים שלנו! מוכנים למכור את התפילה במניין, ואת הברכות שלנו, בשביל עוד כמה פרוטות של רווח! ולפעמים מוכנים למכור אפילו את כל הצניעות ואת כל הכבוד העצמי שלנו - בגלל טיפת צחוק או לעג שיסתכלו וילעגו עלינו חברינו!!!

ועל זה בדיוק יבוא הקב"ה ביום הדין ויתבע אותנו:

"אני ה'! אני האלוקים שלכם! למה מכרתם אותי עבור בצע כסף?! למה מכרתם אותי עבור בצע של הנאות ותאוות! למה מכרתם אותי עבור ה'כבוד האישי' שלכם - - - ???

ואז, כשיגידו לנו את האמת 'בַּפַּרְצוּף' - מיד נתמלא בושה וחרפה, ולא יהיה לנו פה להשיב כלום ביום הדין!

ותופעה זו כבר ראינו לאורך ההסטוריה, אצל לבן הארמי, ברגע ששמע שאליעזר הביא עמו כסף וזהב ורכוש רב - מיד הוא לקח את כל ה"אלוהים" שלו, זרק אותם החוצה, ורץ ואמר לאליעזר: "בוא ברוך ה'! אנכי פניתי הבית! זרקתי מהבית את כל ה'עבודה זרה' שלי לכבודך! כלומר, שלבן היה מוכן למכור ולזרוק את האלוהים שלו - העיקר להרויח את כספו וזהבו של אליעזר!

ואולם הבעיה שלנו, שלבן היה מוכן לזרוק את האלוהים שלו, כדי להרויח לפחות כסף וזהב! דבר יקר ושווה ערך! ואולם אנו, לפעמים מוכנים לזרוק בקלות את האלוקים והתורה שלנו - לא בשביל כסף וזהב - אלא בשביל רווח עלוב של כמה פרוטות!!! מוכנים לזרוק את כל העקרונות שלנו - בשביל להרויח תאוות ושטויות! ולפעמים עבור עוד טיפת יופי למצוא חן בעיני הרחוב, מוכנים "למכור" את הכל הצניעות והעדינות שלנו, שספגנו בבית סבא!

זהו הלקח הנורא והנוקב, שלימדו אותנו חז"ל מהתוכחה של יוסף הצדיק: "לא למכור את הקב"ה עבור תאוות שפילות של פרוטות אחדות"!!!

"שיטה מיוחדת" של קליעה למטרה:

קודם כל לקבוע את מקום החץ - ורק אח"כ

לסובב את העיגולים סביב החץ...!

במאמר זה, ננסה לתאר את מסלול חייהם של אותם אנשים "שֶׁמְּנַסְּרִים" "וּמְחֻפְּפִים" את המצוות:

מסופר על אדם אחד, שתמיד היה קולע בּוּל למטרה! כל החיצים שלו היו תמיד עפים בדיוק לאמצע מרכז הקליעה!

שאלו אותו פעם: כיצד יתכן שתמיד אתה מצליח לקלוע ישירות אל תוך מרכז הקליעה, מבלי להחטיא אף פעם את המטרה של החץ? מהו סוד ההצלחה שלך?

ענה להם אותו "פיקח": אני יש לי "שיטה מיוחדת" כיצד לקלוע את החץ למטרה! כיצד? פשוט מאד: אני קודם כל נועץ את החץ בתוך לוח הקליעה, ורק אח"כ אני מצייר את ה"עיגולים" סביב החץ... קודם כל אני קובע לי את מקום החץ - ורק אח"כ אני מתאים את 'מסלול המטרה' לפי החץ שקבעתי מראש... ובשיטה הזאת אני מצליח תמיד - שהחץ יהיה בדיוק באמצע מטרת הקליעה...!

- - - ...מצחיק! אבל ישנם הרבה יהודים, שג"כ נוהגים לקלוע למטרה - בדיוק באותה "שיטה" של אותו יהודי 'פיקח':

הם מַעֲמִידִים וקובעים לעצמם קודם כל את ה'רצון האישי' שלהם במרכז המטרה - ורק אח"כ הם משתדלים "להתאים" גם את חוקי התורה - שתתאים - לפי הרצון והמטרה שהם קבעו להם מראש...!

ובקיצור: הם קובעים להם מראש "מסלול של חיים" שמלאים בהנאות ותאוות - ורק אח"כ הם "משרטטים" להם את קווי התורה - לפי מסלול החיים שהם קבעו להם - מראש!!!

הלקח: אסור ליהודי לקבוע לעצמו "מסלול חיים" משלו, ואח"כ לשרטט לעצמו את חוקי התורה, שיתאימו לפי ה"תוכניות" שלו, אלא היהודי חייב תמיד להתאים ולכופף את רצונותיו ותאוותיו - לפי מסגרת חוקי התורה שנקבעה מראש מפי האלוקים!
במעלתו הגדולה של כתיבת ספר תורה.
(מבעל הפלא יועץ ערך 'ספר'.)
"ידוע שאחת מתרי"ג מצוות הוא לכתוב כל אחד מישראל ספר תורה לעצמו. ומי שחננו ה' שיש יכולת בידו, ראוי לו שלא יעבור מלקיים מצוה זו, כי אמרו בזוהר הקדוש (תקו"ז תיקון ע דף קלב) שאפילו על מצווה אחת שיכול לקיים ואינו מקיים, חוזר לבוא עליה בגלגול! וקרא כתיב (דברים כז כו) 'ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם'. ונהי שכתבו הפוסקים (טור יו"ד ס' ע"ר בפרישה) שבזמן הזה עיקר המצווה לקנות ספרי פוסקים ופירושי התורה, מכל מקום לפי סודן של דברים, פשיטא דחיובא רמיא לכתוב ספר תורה כשר, וחלילה שיתבטל או שיתחלף שום מצוה מהמצוות, כי אל דעות ה' צופה ומביט עד סוף כל הדורות, ואף על פי כן ציוה לנו המצווה מיד ולדורות, והדברים עתיקין עמוק עמוק מי ימצאנו. תדע, שאם המצוה הזאת היתה למען תהיה עימו וקרא בו בלבד, בכל דהוא ספר היה סגי, ולמה הקפיד המקום שתהא כתיבה על הספר ובדיו? וכמה דברים יש שהם הלכה למשה מסיני שפוסלים הספר תורה! אלא ודאי הכל הוא לפי סודן של דברים שהם עומדים ברומו של עולם:
"ומכלל האמור אתה תשמע, שאותם שקונים ספר תורה בשותפות, או בני חבורה שקונים ספר תורה ונותנים לבית הכנסת, לא עשו כלום לקיום מצוות כתיבת ספר תורה!! כי המצוה הזאת היא לכתוב כל אחד ספר תורה לעצמו, ומי יתן והיה לבבם להוציא אותם ההוצאות במצוות אחרות יותר חשובות, כי המוציא הוצאות למצוות צריך להיות מחשב שכר מצוה, כמו סוחר טוב שמבקש להוציא מעותיו ולהלבישם בסחורות שמרויח בהן הרבה, וכבר אמרו בירושלמי (שקלים ספ"ה) שרבי פלוני ורבי פלוני הוו אזלי בההוא אתר דהוו הנהו בי כנישתא. אמר חד לחברה, כמה ממון שקעו אבותי בכאן! אמר לו אידך, כמה נפשות שקעו אבותיך בכאן! מי לא הוו בני נשא דילעון באוריתא? ומזה תקיש לכמה הוצאות שעושים המתנדבים בעם לשם מצוה, ולא דעת ולא תבונה בהם לבחור באותן המעות מצוות רבות ונכבדות. הנה כי כן, טוב לגבר שימלך בקונו או בתלמיד חכם, ויבחר ויבחין בין טוב למוטב, ואם ירחיב ה' את גבולו יהיה ידו בכל ויאחז בזה וגם מזה אל ינח ידו, ודבר בעתו מה טוב, שכתבו (מדבר קדמות מערכת ס) שהנותן לבית הכנסת ספר תורה חדש בעצרת, כאלו הקריב מנחה חדשה לה' בזמנה". ע"כ.

הלכות כתיבת ספר תורה

(מבעל ה"ילקוט יוסף".)

א. מצות עשה על כל איש מישראל לכתוב ספר תורה לעצמו, שנאמר 'ועתה כתבו לכם את השירה הזאת'. ואפילו הניחו לו אבותיו ספר תורה, מצוה לכתוב משלו, ואם כתבו הוא בידו כאילו קבלו מהר סיני! ואם אי אפשר לו לכתבו, צריך שיקנהו או ישכור מי שיכתבהו לו. וכשהוא שוכר סופר שיכתוב לו, יאמר לו שהוא ממנה אותו שליח לכתוב עבורו ספר תורה, ושלוחו של אדם כמותו. [ילקו"י החדש, על הלכות ציצית ותפילין, הוצאת תשס"ו, עמ' תקמה]. אך אם קונה ס"ת מוכן מחנות, זוהי המעלה הפחותה ביותר. וכמבואר להלן סעיף ג'.

ב. אין מברכים על מצות כתיבת ספר תורה, מפני שאין למצוה זו זמן ועת קבוע. וגם אין מברכים ברכת שהחיינו בעת הכנסת ספר תורה. והמנהג שהזוכה במצות ספר תורה לובש בגד חדש ומברך שהחיינו ומכוין על מצות כתיבת ספר תורה. והסעודה שנהגו לעשות בעת הכנסת ספר תורה חדש, אף על פי שאין חיוב לעשותה, מכל מקום נחשבת כסעודת מצוה, ובפרט אם אומרים שם דברי תורה. [ילקו"י שם מהדורת תשס"ו, עמוד תקמה]. ולכן אף בימי העומר, יהיה מותר לשמוע מוזיקה בסעודה זו.

ג. גדול הכותב בעצמו יותר ממי שקנה ספר תורה מן השוק, דאמר לוי, 'הלוקח ספר תורה מן השוק כחוטף מצוה'. [ילקוט יוסף ציצית ותפילין הוצאת תשס"ו, עמוד תקמז. והיינו שאין לו שכר כל כך, שיש למדת הדין לקטרג שלא טרח אחר המצוה כל כך].

ד. מצוה להתנאות במצוות לפני השי"ת, ולכן מצוה לכתוב ספר תורה מהודר, בדיו נאה, בקולמוס נאה, בלבלר אומן, וכורכו בשיראין נאים. ותיק מעץ מהודר ומקושט. וכ"ו. ומדברי רוב הפוסקים נראה שמצוות הידור אינה אלא מדרבנן, ולא מן התורה. [ילקו"י שם עמ' תקמח. ע' גמ' שבת קלג: יומא ע. רמב"ם פ"ד מהל' ס"ת. סוכה כט: רש"י ותוס' שם].

ה. מי שיודע לכתוב בעצמו ספר תורה, עדיף שיכתוב הוא ולא ימנה סופר אחר שיכתוב בשליחותו, דמצוה בו יותר מבשלוחו. אבל מי שכתיבתו אינה מהודרת, וכתיבת השליח-הסופר היא מהודרת יותר, יש להעדיף שיעשה מצוה מהודרת בכתיבה נאה, על ידי שליח, ושלוחו של אדם כמותו. [ילקוט יוסף על הלכות ציצית ותפילין, מהדורת תשס"ו, עמ' תקנ].

ו. המקבל מתנה מחבירו ספר תורה כשר [או שזכה בהגרלה של ספר תורה] יוצא בזה ידי חובת מצוות כתיבת ספר תורה. [ילקו"י תפילין, תשס"ו, עמ' תקנ, דמשק אליעזר קלה].

ז. מותר לקנות ספר תורה מכספי מעשר כספים. [כיון שאינה חיוב כל כך בזמן הזה]. וכן מותר לתת ממעשר כספים להחזקת בניו בישיבות [רוב הכסף, 90%, ומעט יחלק גם

לעניים]. ויכול האב ליתן מעשר לבנו האברך. [ילקו''י תפילין, תשס''ו, עמ' תקנ, שו''ת מעיל צדקה, כנה''ג יו''ד סי' רמט. דרישה סק''א].

ח. יש אומרים שאין הנשים חייבות במצוות כתיבת ספר תורה, וישתתפו עם בעליהן. [וכן דעת הרמב''ם. ילקו''י ציצית ותפילין, תשס''ו, עמוד תקנב].

ט. במקומות רבים נוהגים שכאשר מכניסים ספר תורה חדש, מניחים בסוף התורה כמה אותיות מופסקות [כלומר קטועות] כדי לכבד תלמידי חכמים ואנשים נכבדים למלאת את האותיות בדיו, ויש להזהיר לומר קודם שיכתבו ''לשם קדושת ספר תורה''. [ובדיעבד שלא אמרו כשר]. ואין לנשים ולקטנים לכתוב אותיות אלה. אך נער בן י''ג שנה ויום אחד מותר לו לכתוב אותיות אלה, ואם מכרו את השלמת האותיות, וקנו זאת אנשים שאינם מהוגנים, כגון מחללי שבת בפרהסיא וכדו', והם משלימים את צורת האות, נמצא שעל ידי אותו אדם הספר תורה נעשה כשר לקריאה. והרי ישראל מחלל שבת פסול לכתוב ספר תורה! ולכן יש לנהוג שהסופר יכתוב את האותיות שלימות, ורק באמצע כל אות ישאיר חלל ריק, ואחר כך בעת חגיגת הכנסת הספר תורה ימלאו את האות בדיו, ונמצא שגם בלא כתיבה זו הספר תורה כשר, שאם יש אות באופן כזה שאינה מלאה בחללה, כיון שיש כאן צורת אות, הספר תורה כשר. ונמצא שהחילוני שממלא את האות אינו גורם להכשר הספר תורה. ויש חולקים ומצריכים שהסופר יעביר אח''כ קולמוס לשמה על אותן אותיות. ויש אומרים שאין העברת קולמוס מועילה בזה. [ילקוט יוסף על הלכות ציצית ותפילין, הוצאת תשס''ו, עמוד תקנב]. [והמנהג כיום שהסופר עצמו כותב גם את האותיות האחרונות של ס''ת, ומי שקנה המצווה רק מחזיק בידו של הסופר לסייע עמו בכתיבה].

י. מה שנהגו שאנשים רבים נועדים לדבר מצוה, וקונים ספר תורה כשר למהדרין בשותפות [וכן אם קונים כל אחד אות בספר תורה, או פרשה וכדומה]. העיקר לדינא שמקיימים בזה מצות כתיבת ספר תורה. [וזה שלא כדברי הפלא יועץ שהובאו לעיל]. [ילקוט יוסף על הל' תפילין, מהדורה אחרונה עמ' תקנד].

יא. המגיה ספר תורה, אפילו אות אחת, הרי הוא כאילו כתבו כולו! של ידי הגה''ה זו הכשירו כעת מחדש. [ילקו''י תפילין עמו' תקנו].

יב. כופין בני העיר זה את זה לקנות להם ספר תורה, לקריאה בבית הכנסת. [ילקו''י על ציצית ותפילין, תשס''ו, עמ' תקנו].

יג. מי שציוה לפני מותו לכתוב ספר תורה, והקדיש בעבור זה סך מסויים, ואף ייחד לו סופר והפקיד מעות אצל אחד, ואחר כך נפטר לבית עולמו, יש אומרים שהנפטר מקיים מצות כתיבת ספר תורה על ידי מה שעשה שליח שיכתוב לו ספר תורה במעותיו. ויש

אומרים דמאחר ונפטר קודם שכתבו את הספר תורה, אין מעשה השליחות מועילה שייחשב כאילו קיים המצוה. ומכל מקום אין ספק שהדבר הוא לזכות גדולה לנפטר שמקיימים מצוה יקרה זו בממונו. [ילקוט יוסף שם].

נוהגים שביום הכנסת ספר תורה בשעת המנחה, אין אומרים וידוי ונפילת אפים במנחה. ויש להם על מה שיסמוכו. [שארית יוסף חלק ג עמוד רלו. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קלא, הערה לד].

המקילים בשאר ימות השנה לשמוע מטייפ שירות ותשבחות להשם יתברך, כל שאינם דרך קלות ראש והוללות, יש להם על מה שיסמוכו אף שהם מלווים בכלי נגינה. ואף בניגונים שאין בהם מלים של תשבחות להשם יתברך, אלא ניגון בלבד, כל שמתעורר על ידי זה לעבודת ה' יש להקל. והמחמיר תבא עליו ברכה. וכל זה בשומע דרך הטייפ, אבל בכלי שיר ממש, יש לאסור [משום אבילות החורבן] כשלא במקום שמחת מצוה. וכגון לשמח חתן וכלה, או מילה ופדיון הבן, או סיום מסכתא וחנוכת הבית, והכנסת ספר תורה, מותר לכתחלה אף בכלי שיר ממש. וכן בחול המועד ופורים. [שו"ת יביע אומר חלק ג' סימן טו סק"ה. יחוה דעת חלק א' סימן מה. חלק ו' סימן לה].

נָכוֹן לְהַחְמִיר שֶׁלֹּא לִשְׁמֹעַ שִׁירִים הַמְלֻוִּים בִּכְלֵי נְגִינָה [בימי ספירת העומר]. אֲבָל שִׁירָה בַּפֶּה מֻתָּר. וּמִכָּל מָקוֹם לְשִׂמְחַת מִצְוָה, כִּבְרִית מִילָה, פִּדְיוֹן הַבֵּן, בַּר מִצְוָה [בַּיּוֹם שֶׁמְּלְאוּ לוֹ 13 שָׁנָה], סִיּוּם מַסֶּכֶת, מֻתָּר אַף בִּכְלֵי נְגִינָה מַמָּשׁ. וְלָכֵן מֻתָּר לְאַרְגֵּן תַּהֲלוּכַת הַכְנָסַת סֵפֶר תּוֹרָה עִם כְּלֵי זֶמֶר, מִפְּנֵי שֶׁהִיא שִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה.

(זהר נשא דף קל"ד.) "הכל תלוי במזל אפילו ספר תורה שבהיכל". וולכן אם זכו, יקראו בספר תורה כל שבת בשבתו. ואם לאו, ישתדלו לעשות חלוקה בספרי התורה, שבת מספר תורה זה, ושבת הבאה מספר תורה האחר. וכן על זה הדרך. אך עכ"פ, לא יפחתו מלקרוא בספר התורה לפחות פעם אחת בשנה.

בשם הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א שאם חס ושלום בהכנסת ספר תורה נפל ספר תורה לקרקע, אף שהמפיל חושש על חייו והרואים גם כן רוצים להתענות כפי המנהג, עם כל זה כעת ימשיכו בשמחה ובריקודים ולמחר יתענו, כי זוהי המצוה השייכת לזמן זה.

שמחה של הכנסת ס"ת היא שמחה בחרדת קודש, כראוי לכבוד התורה תוך שבח והודיה לה' על גומרה של מצות כתיבת ס"ת. וגילו ברעדה. ויזהרו להחזיק את הס"ת חזק בזרועותיהם, לבל ישמט תחתיו ח"ו מחמת הריקודים, וכן שלא לתת לקטן לשאתו.

כתיבה ספר תורה - מה רב טובה, וזו מצוות האב על הבן ללמדו מלאכת הכתיבה [כתיבת סופר], כי בלעדיה לא ירים איש את ידו לא במילי דעלמא ולא במילי דשמיא. ואשר לא שת לבו ואינו יודע מלאכת הכתיבה על מתכונתה בלשון הקודש, תכסהו בושה וכלימה! ומכלל השלמות להשתדל ללמד גם כתיבת המרובע [כתב אשורי]. ומה טוב ומה נעים אם יוכל לקיים בעצמו מצות כתיבת ספר תורה לעצמו... (פלא יועץ ערך כתיבה).

אדם שכותב ספר תורה כדי להכניסו לבית הכנסת, היזהר שלא לכתוב בשטר התנאים שהוא "תורם" או "מקדיש" זאת לבית הכנסת, שבזה איבד את כל מצוות כתיבת ספר תורה!! כיון שהיא לא שלו אלא של הקדש! אלא רק יכתוב שהוא נותן זאת "בהשאלה" לבית הכנסת לזיכוי הרבים, והרשות בידיו להוציאו בכל עת שירצה". וזכות הרבים תלויה בו.

מצוות כתיבת ספר תורה היא שרירא וקיימת אף בזמן הזה. וכן הוא מנהג קהילות הקודש בכל ישראל להמשיך בקיום מצווה זו עד עצם היום הזה ללא פקפוק. עיין בספר 'נהר מצרים' (הל' ס"ת ס"א) שכתב שם: "במצרים תלי"ת רבים וכן שלמים זהירים במצות כתיבת ס"ת לשמה, וכמעט כל אנשי צורה ונכבדי הקהל לכל אחד יש לו ס"ת שקנהו מכספו לקיים מצוות עשה ד"וכתב לו", וכן ראיתי בארצות המערב דזהירי בה הרבה". עכ"ל. וכן מצינו גם לכמה גאוני עולם בזמה"ז שכתבו ס"ת לעצמם והניחוהו בביהכ"נ כדי לקיים בו מצות כתיבת ספר תורה, עיין לגאון רבי עקיבא איגר בתשובותיו (ח"א סימן עה) שציין שם דכתב ס"ת לעצמו, וכן הגאון רבי נתן אדלר בס' דרך הנשר (עמוד לא אות לו), והגאון האדמו"ר ממונקטש בס' דרכי חיים ושלום (הל' סת"ם סי' תתקמז), והגאון רבי רפאל אהרון בן שמעון בס' נהר מצרים (הל' ס"ת ס"ח) ועוד טובא.

יש קהילות שנהגו בעת הכנסת ספר תורה, לפותחו ולקרוא מתוכו פרק מפרשת השבוע, לחביבות התחלת המצווה. אך בוודאי שאין לברך ברכות התורה על כך. (שו"ת בית מרדכי חלק א סימן יג).

כבודה של תורה זהו לימודה!

ידוע כמה גדולה מעלת הכנסת ספר תורה, אלא שצריך לזכור מה שאמר הרב מרדכי אליהו זצ"ל שיש מצוה יותר גדולה, והיא הוצאת ספר תורה, כלומר להוציא את הגמרא מהספריה וללמוד בה, שזה יותר גבוה מלהכניס ספר תורה!

הבן איש חי זיע"א מביא על זה משל: לשתי אחיות שהגיעו לפירקן, אחת התחתנה עם אברך ירא שמים, ואחת התחתנה עם עשיר גדול ורחוק מלהיות ירא שמים. ועברו חמש שנים, והאשה שנשואה לאברך אמרה לבעלה שהיא התגעגעה לאחותה, והיא רוצה

ללכת לבקר אותה ולשאול לשלומה. ובעלה כמובן שהסכים ואמר שהוא יסתדר כבר עם הילדים. ונסעה האשה לאחותה והיא רואה טרקלין גדול מואר באור יקרות וגינה מטופחת מסביב, ונכנסה פנימה למקום שאחותה נמצאת והיא רואה שהיא מקושטת בזהב לרוב, אך משום מה עיניה נוגות ועצובות מאוד, ושאלה אותה למה תבכי אחותי היקרה הלוא את נמצאת בארמון פאר ומשרתים לרוב וגם זהב יש לך בשפע?

ענתה האחות העשירה ואמרה: בעלי הניח אותי כאן והוא יוצא לו למרחבי העולם לעסקיו, וכל פעם שהוא מגיע פעם בחודש הוא מביא לי עוד תכשיט, אבל אני בשבילו לא חשובה כלל ואיננו מתייחס אלי רק ממלא אותי בתכשיטים, מי יתן ואזכה לצאת מבית הסוהר הזה ולחיות חיים פשוטים ויפים. לאחר כמה ימים אמרה האחות העשירה לאחותה, אני יכולה גם לבוא לבקר אצלך בעוד כמה שבועות? בודאי ענתה האחות, אלא שאל תצפי לראות עושר כמו אצלך.

ואחר זמן חזרה האחות לביתה והאחות העשירה גם הגיעה לביתה שהיה בקומה רביעית, ובסך הכל שני חדרים וחצי, וששה ילדים ממלאים את הבית באורה ושמחה ומקפצים מפינה לפינה, והאחות ביקשה התנצלות על הצפיפות שבביתה ואין רווח כמו אצלה, וכן שלא תצפה למעדנים יתרים כי הדלות והעניות זה אורח כמעט קבוע בביתנו. ולפתע האחות העשירה פרצה בבכי ואמרה לאחותה "על מה את מדברת? אני מקנאה בך על מה שיש לך, איזה ילדים מקסימים ובעל שתומך ומעודד הלואי וגם החיים שלי היו כמו שלך!

והנמשל: שאדם עושה הכנסת ספר תורה ומקשט אותה בזהב וכסף ומטפחות יפות לרוב, ומדי פעם באים לחבק ולנשק את הספר תורה, שאפילו שזו מצוה מאוד גדולה, ויש בזה כבוד לתורה, בכל זאת התורה לא רוצה להשאר סגורה בהיכל, אלא היא מעדיפה שיהיה לה פחות כבוד, אבל לפחות שילמדו בה ויקיימו את מה שכתוב בה, שזה הכי חשוב!

אמרו בעלי המוסר בא וראה: יהודי מקיים מצוות כתיבת ספר תורה, מזיל זהב מכיסו כמה אלפי דולרים - מקיים מצווה אחת בתורה דכתיב "ועתה כתבו לכם את השירה הזו ולמדה את בני ישראל" (דברים לא יט). יהודי צם במשך עשרים ושש שעות ביום הכיפורים מקיים מצווה אחת "בחודש השביעי בעשור לחודש תענו את נפשותיכם" (ויקרא ט"ז כט) קונה תפילין מהודרות בארבעת אלפים שקל - מקיים מצווה אחת, יושב שבעה ימים בסוכה מקיים מצווה אחת. אבל כשהוא לומד תורה בכל מילה ומילה מקיים תרי"ג מצות שהרי תלמוד תורה כנגד כל המצוות שבתורה!!!

וכבר חישב הכהן הגדול מראדין, מרן החפץ חיים זצוק''ל שבדקה אחת אפשר לדבר מאתיים מילים כלומר מקיים בחישוב פשוט מאה עשרים ושתיים אלף ושלוש מאות מצוות. בשעה אחת של תלמוד תורה מקיים שבע מליון שלוש מאות חמישים ושש אלף מצוות!!! וזה כשהוא לומד לבד. אם יושב ללמוד עם מניין אנשים נכפיל את הסכום הנ''ל פי עשרה, וכל זאת ביום חול ביום שבת נכפיל את הסכום פי אלף (ע''פ הבן איש חי פרשת שמות שנה שניה). וכל זאת כשהוא לומד בנחת ושלווה, אם התנאים קצת יותר קשים עדיף אחת בצער ממאה שלא בצער נכפיל את הסכום פי מאה!!! וכמובן שום מחשב בעולם לא יוכל לחשב ערך שעה אחת של לימוד תורה בעוה''ז!!!
על כן יאמרו המושלים בואו חשבון!

בשיטת הרא"ש האם יש בזמן הזה מצוות כתיבת ספר תורה?
(משו"ת יביע אומר חלק ח - יורה דעה סימן לו)

"נשאלתי מאיש ירא ה' מרבים, יקר רוח איש תבונה, אשר עז רצונו להנציח שם הוריו, ולעשות מצות לעלוי נשמתם. והן עתה יש לפניו אחת משתי מצות, או הכנסת ספר תורה לבית כנסת, או הדפסת ספר הלכה בכתב - יד, שחיברו תלמיד חכם גדול, מורה הוראה מובהק, איזו מהן קודמת יותר?

א) הרא"ש (ריש הלכות ספר תורה) כתב "ואומר אני אף על פי שבודאי מצוה גדולה לכתוב ספר תורה, וכמ"ש הרמב"ם (פ"ז מהל' ס"ת ה"א): "מצות עשה על כל איש ואיש מישראל לכתוב ס"ת לעצמו, שנא' ועתה כתבו לכם את השירה הזאת, כלומר כתבו לכם ס"ת שיש בו השירה, לפי שאין כותבים ס"ת פרשיות פרשיות". מ"מ זהו בדורות הראשונים, שהיו כותבים ס"ת ולומדים בו, אבל האידנא שכותבים ס"ת ומניחים אותם בבתי הכנסת לקרות בהם ברבים, מ"ע על כל איש מישראל לכתוב חומש התורה ומשנה וגמרא ופירושיהם להגות בהם הוא ובניו, כי מצות כתיבת התורה היא כדי ללמוד בה, שנא' ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם, וע"י התלמוד ומפרשיו יידע פירוש המצות והדינים על בוריים, לכן הם הם הספרים שאדם מצווה לכותבם, וגם שלא למוכרם אא"כ ללמוד תורה ולישא אשה". ע"כ. והביאו הטור ביו"ד (סי' ער). וכתב ע"ז מרן הב"י: "ויש לתמוה על הרא"ש, שהיאך בא לפטור האדם ממצות כתיבת ס"ת ולהחליפה בחומשים וגמרות ומשניות ופירושיהם? ולפי טעמו יותר היה לו לומר שגם עכשיו חייבים לכתוב ס"ת וללמוד בהם, כמנהג הדורות הראשונים, ולא לפוטרם ממצות כתיבת ס"ת? ולכן נ"ל שלא בא אלא לחדש לנו חיוב כתיבת חומשים וש"ס ופירושיהם שגם אלו בכלל מצות כתיבת ס"ת, ושזה יותר מצוה מלכתוב ס"ת ולהניחו בבהכ"נ לקרות בו ברבים, אבל

לכתוב ס"ת ולקרות בו הוא ובניו פשיטא שזוהי עיקר קיום מ"ע גם בזה"ז, שהרי הוא נוהג בו כמנהג הדורות הראשונים. וכתב רבינו ירוחם ע"ד הרא"ש, שכן כתבו הגאונים". ע"כ. והדרישה (אות ד) כ' ע"ד הב"י, ולפע"ד דוחק גדול לפרש כן בד' הרא"ש ורבינו שסתמו דבריהם וכתבו שזה לא נאמר אלא בדורות הראשונים וכו', ועוד ממה שסיים, והם הם הספרים שאדם מצווה לכותבם, משמע אלו דוקא ולא ס"ת, ועוד דזיל בתר טעמא, שהשי"ת ציונו לכתוב ס"ת כדי ללמוד בו, ובדורות אלו שאין לומדים בו אין בו מ"ע על כל אדם מישראל, והוסיף עוד בפרישה (אות ח), שהואיל ובזמנינו הותר לנו לכתוב ספרים דפים דפים כל אחד בפ"ע, למה לנו לזלזל בכבוד ס"ת לחנם ללמוד מתוכו שלא לצורך. ע"ש. וכ"כ הש"ך (שם סק"ה) שכוונת הרא"ש כמ"ש הדרישה, שבזמן הזה אין מ"ע לכתוב ס"ת, כיון שאין אנו לומדים מתוכו. וכן עיקר לדינא, ודלא כהבית יוסף. ע"ש. וכ"כ הגאון מהר"א בן יעיש בשו"ת בן אברהם (חיו"ד סי' א), שמסיום דברי הרא"ש מוכח שלא כדברי מרן הב"י, אלא כמ"ש הפרישה והש"ך הנ"ל. ע"ש.

אבל הב"ח הביא להלכה דברי הבית יוסף. וכן הט"ז (בסק"ד) כתב, שאע"פ שלפי משמעות לשון הרא"ש משמע יותר כדברי הדרישה, מ"מ דברי הב"י נכונים, שהיאך נבטל מ"ע של ועתה כתבו לכם השירה הזאת בחילוף הדורות? ע"כ. וכ"כ מרן החיד"א בברכי יוסף (סי' ער סק"ט), שהביא ד' הש"ך, וכתב עליו, ואינו מחוור, והעיקר כמ"ש מרן בב"י שגם הרא"ש מודה שמצות כתיבת ס"ת נוהגת גם בזמנינו, וכן הבין הרב באר שבע כוונת הרא"ש כדפרשינהו מרן הב"י, שלא נתכוון מעולם הרא"ש לעקור מ"ע של כתיבת ס"ת. וכן הסכימו האחרונים, וכן מוכח מדברי גורי האר"י. וכן עיקר. ע"כ. וכן הסכים הגאון החקרי לב בתשובה שהובאה בשו"ת סמיכה לחיים (חיו"ד סי' ז), שכתב, ויותר נראים לי בזה דברי מרן הב"י, שהרא"ש לא בא לבטל מ"ע דכתיבת ס"ת, ולהחליפה בקניית ספרי הש"ס והפוסקים, אלא חידש לנו שיש מצוה גם בכתיבת הש"ס והפוסקים, ושזוהי מצוה יותר גדולה מלכתוב ס"ת ולהניחו בבהכ"נ לקרות בו ברבים. ע"כ. וכ"כ עוד בספרו מערכי לב ח"א (דרוש טו דף ל סוף ע"ג). וכן הגר"א הסכים לדברי מרן הבית יוסף, שכן עיקר. וכ"כ בספר מאורי אור (קן טהור דף קצו ע"א), שכן עיקר. ודלא כהש"ך. ע"ש. וכ"כ השאגת אריה (סי' לו), דמ"ש הפרישה שאין המצוה אלא כשלומד מתוך הס"ת, ליתא, דהא קי"ל (סנהדרין כא ב) אף על פי שהניחו לו אבותיו ס"ת מצוה לכתוב משלו, ואם איתא הרי יכול ללמוד בס"ת שהניחו לו אבותיו, אלא ודאי שעיקר המצוה היא שיהא לו ס"ת שכתבו בעצמו משלו, ולכן העיקר כמ"ש בבית יוסף בכוונת הרא"ש. וכן נ"ל עיקר. ע"כ. [ומ"ש הפרישה כי למה לנו לזלזל בכבוד הס"ת ללמוד מתוכו שלא לצורך,

באמת שעדיף ללמוד מתוך הס"ת שנכתב בקדושה, כגון שנים מקרא ואחד תרגום, ולא מתוך ספרים הנדפסים, שאין בהם קדושה כל כך, וכ"כ בשו"ת הרדב"ז ח"ג (סי' תקכט) שמי שיש לו בביתו ס"ת, וגם חומש, עדיף טפי לקרות הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום מתוך הס"ת, שיש בו קדושה רבה, ועיקר עשייתו לקריאה ולא להניחו בבית גנזיו, ועדיף יותר מן החומשים שאע"פ שניתנו להכתב ונהגו לכותבם, אין זו עיקר המצוה, ובלבד שיהיה בקי בקריאה בטעמים ונקודות כראוי, ושכן היא דעת הרא"ש הל' ס"ת וכו'. וכ"כ עוד הרדב"ז בלשונות הרמב"ם ח"ב (סי' קנז). ע"ש. וכן כתב בספר מאורי אור הנ"ל. וע"ע בספר יפה ללב ח"ג (סי' ער סק"ט) בשם הרב אגדת אליהו, שאינו דומה מי שקורא בספר כתיבת יד בקדושה למי שקורא בספרים הנדפסים. ע"ש].

"...ועכ"פ לכ"ע המצוה בכתיבת מפרשי הש"ס והפוסקים בזה"ז עדיפא בודאי מכתיבת ס"ת, כמ"ש הרא"ש והאחרונים. וכתב הגר"ח פלאג'י בספר רוח חיים (סי' ער), שלפי זה נראה שהוא הדין למי שנותן מעות נדבה להדפיס ספר חדש מתורתם של הראשונים או של האחרונים, שזהו בכלל מה שאמרו בכתובות (נ א), וצדקתו עומדת לעד, זה הכותב ספרים ומשאילם לאחרים. ע"ש. ובודאי שהוא הדין למי שמדפיס מהונו ספר כתיבת יד בהלכה, אשר חובר על ידי איש גדול בתורה ומורה הוראה, ושיש בו תועלת לרבים, שזה חשוב יותר מכתיבת ס"ת. צא ולמד מ"ש רבינו יעקב ממרוישׁ, מבעלי התוספות, בשו"ת מן השמים (סי' לב), בדין כתיבת חידושי תורה בחול המועד, ושאל ע"ז מן השמים, והשיבו לו, אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב, אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה, אלו המחדשים חידושים בהלכה ומעמידים אותה על בירורה. אותם שערים נאהבים אצל המלך הגדול מלכו של עולם, יותר מכל משכנות יעקב המקיימים בהם שאר מצות, וכל מי שמחשב מחשבות של תורה, וסובר סברות בהלכות חמורות, ובפסקים חמורים, נאהב ונחמד אצל המלך העליון, וכמו שאמרו (ברכות ו ב) אגרא דשמעתתא סברא. והמחשבות והדברים ההם נחשבות בעיני השי"ת כמרגליות יקרות, כדכתיב יקרה היא מפנינים, ואם על אבידת כסף אחד או שוה כסף התירה התורה לעשות מלאכה בחול המועד, משום דבר האבד, כל שכן שיש לחוס על אבידת המרגליות היקרות ההן לכותבן ולחותמן למען לא יאבדו, והכותב והחותם אותן יקבל שכר עליהן. כל זה שמו בפי באמת. ע"כ. וכ"ש המדפיס חידושי תורה ומוציאם לאור עולם, לחלקם ביעקב ולהפיצם בישראל, ולמען יעמדו ימים רבים, שבודאי שכרו כפול מן השמים, ואין לך הנצחה לעלוי נשמת ההורים גדולה מזו" וכ"ו. עכ"ל היביע אומר.

בנידון הוצאת ספרי תורה מבית הכנסת בעת הכנסת ספר תורה.

(שו"ת יביע אומר חלק ד - אורח חיים סימן טו)
נשאלתי אודות מה שנוהגים שכאשר מכניסים ס"ת חדש לבית הכנסת, מוציאין ס"ת אל מחוץ לבהכ"נ לקראתו בשמחה ובשירים, ונשמע מאיזה חכם שפקפק וערער על מנהג זה, אם יש מקום לקיים המנהג לפום דינא.
"...וכן בקדש חזיתיה למרן החיד"א בברכי יוסף א"ח (סי' קלה ס"ק יג) שכ', אף אם הצבור בצרה לא יוציאו ס"ת ממקומו להוליכו לבית הקברות. ואף להוציא ס"ת מבהכ"נ לקראת ס"ת אחר הבא מחדש לבהכ"נ מיחו חכמים בדבר. ומהר"י אירגאס כ' שעד"ה לא נכון לעשות כן. הרמ"ך בשבחי תודה (דף"ח). אבל מהר"ר יעקב אבוהב בתשובה כ"י התיר להוציא ס"ת להקיף בשמחת תורה, ושדוקא ביום צרה אסרו בזוהר, אבל לשמחת התורה ולכבודה ובשמחת התורה כדי שיהיו שבעה ס"ת שרי. עכ"ל... וכ"ו.
אולם ראיתי למהר"י סופר בס' כף החיים (סי' קלה ס"ק עז) שהביא דברי הברכ"י להתיר, וכ' עליו, ומיהו הרואה יראה בזוה"ק פר' אחרי (דע"א:) דבכל ענין אסור. ולכן אין להקל להוציא ס"ת לקראת ס"ת אחר או לבהכ"נ אחר אם לא שילכו עמו עשרה. ע"כ. ואין דבריו מוכרחים. וכ"ו... וכן ראיתי להגאון מהר"ח פלאג'י בשו"ת לב חיים ח"ב (סי' כא) בד"ה גם, שפסק להקל להוציא ס"ת לקראת ס"ת אחר. וכן המנהג בעירנו איזמיר שכשמביאים ס"ת חדש לבהכ"נ, אזי בכל בתי כנסת שהס"ת החדש עובר משם מוציאים ס"ת מאותו בהכ"נ על פתח חצר ביהכ"נ. וכן באותו בהכ"נ הבא לשם ס"ת החדש מקדימים לצאת לקראתו בס"ת עד פתח חצר ביהכ"נ בצד פנימי. ומחזירים להכניסם יחד לבהכ"נ. עכת"ד.
"...זאת תורת העולה שמנהג זה שנהגו להוציא ס"ת לקראת ס"ת חדש, יסודתו בהררי קודש, וכבר נהגו כן בפני רבנים גדולים איתני עולם ואין פוצה פה, ואדרבה כתבו לחזק בדקי המנהג. והחכם המערער ע"ז לא חש לקמחיה, שבודאי תמך יסודותיו על דברי הכף החיים הנ"ל, וכבר הבאנו דברי האחרונים שהסכימו היפך דבריו והתירו להדיא בזה, ושכן המנהג בכמה קהלות. ולפיכך הבא להחמיר בזה גורם מניעת כבוד להס"ת. וכמו שהעיר לנכון בכיו"ב בשו"ת לבושי מרדכי (מהדו"ב סי' צז). וקי"ל חביבה מצוה בשעתה (קדושין לג ע"ש.) הנלע"ד כתבתי. והיעב"א.

בענין מצוות "כתיבת ספר תורה" בהלכה ובאגדה
(מתוך ספר 'מנורת המאור' נר שלישי כלל ג' 'כבוד ספר תורה')

"כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל חַיָּיב לְכְתֹּב סֵפֶר תּוֹרָה מִשֶּׁלּוֹ, כִּדְגַרְסִינָן בְּמַסֶּכֶת סַנְהֶדְרִין, פֶּרֶק כֹּהֵן גָּדוֹל, עַל מִשְׁנַת וְכוֹתֵב לוֹ סֵפֶר תּוֹרָה (כא, ב): אָמַר רָבָא: אַף־עַל־פִּי שֶׁהִנִּיחוּ לוֹ אֲבוֹתָיו סֵפֶר תּוֹרָה, מִצְוָה לִכְתֹּב מִשֶּׁלּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְעַתָּה כִּתְבוּ לָכֶם" וגו' (דברים לא, יט).

וְגַרְסִינָן בְּמַסֶּכֶת מְנָחוֹת, פֶּרֶק הַקּוֹמֵץ (ל, א): אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בַּר אַבָּא אָמַר רַב: כָּל הַלּוֹקֵחַ סֵפֶר תּוֹרָה מִן הַשּׁוּק (*) כְּאִלּוּ חוֹטֵף מִצְוָה מִן הַשּׁוּק. כְּתָבוֹ, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ קִבְּלָהּ מֵהַר סִינַי. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: אִם הִגִּיהַּ בּוֹ אֲפִילּוּ אוֹת אַחַת מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ כְּתָבוֹ.

[נפש יהודה: כאלו חוטף מצוה מן השוק. מצוה עביד אבל אי כתב הוי מצוה יתירה טפי].

וְאִם עָשָׂה בֵּן מַצְלִיחִין נְכָסָיו, דְּגַרְסִינָן בְּמַסֶּכֶת עֵרוּבִין, פֶּרֶק הַדַּר עִם הַנָּכְרִי (סד, א): הַמַּחֲזִיק בְּנִכְסֵי הַגֵּר מַה יַּעֲשֶׂה וְיִתְקַיְּמוּ בְיָדוֹ? (*) יִקַּח בָּהֶן סֵפֶר תּוֹרָה. אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: אֲפִילּוּ בַּעַל בְּנִכְסֵי אִשְׁתּוֹ. רָבָא אָמַר: אֲפִילּוּ עָבִיד עִסְקָא וְרָוַח. רַב פַּפָּא אָמַר: אֲפִילּוּ מָצָא מְצִיאָה. אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: (*) אֲפִילּוּ כָּתַב תְּפִלִּין. אָמַר רַב חֲנִינָא: (*) מַאי קְרָאָה? "(*) וַיַּדֵּר יִשְׂרָאֵל נֶדֶר" וגו' (במדבר כא, ב).

[נפש יהודה: יקח בהן ספר תורה. במקצת ובשכר אלו יתקיימו האחרים בידו כי המחזיק בנכסי הגר מידי דתמיה הוא ותמהי בה אינשי לפי שבאו לו בלי יגיעה לפיכך אין מתקיימין אם לא ע"י מצוה וכן נכסי אשה בעי למעבד בהו מצוה דלא ישלוט בהו עינא בישא: אפילו כתב תפילין. נמי מקיימי בידיה: מאי קרא. דע"י דעביד בהו מצוה מקיימי בידיה: וידר ישראל וגו'. והחרמתי לשון הקדש וע"י כך נשמעה תפלתם ונפלו בידם].

וְאִם יֵשׁ לוֹ סֵפֶר תּוֹרָה, אַף־עַל־פִּי (*) שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לוֹ, לֹא יִמְכְּרֶנּוּ, כִּדְגַרְסִינָן בְּפֶרֶק בְּנֵי הָעִיר (מגילה כז, א): תָּנוּ רַבָּנָן: לֹא יִמְכֹּר אָדָם סֵפֶר תּוֹרָה אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לוֹ. יָתֵר עַל כֵּן אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: אֲפִילּוּ אֵין לוֹ מַה יֹּאכַל וּמָכַר סֵפֶר תּוֹרָה אוֹ בִּתּוֹ, (*) אֵינוֹ רוֹאֶה סִימַן בְּרָכָה לְעוֹלָם. אֲפִילּוּ יָשָׁן לִיקַּח בּוֹ חָדָשׁ, זוֹלְתִי לִלְמֹד תּוֹרָה אוֹ לִישָׂא אִשָּׁה, כִּדְאִיתָא הָתָם: אָמַר רַבָּה בַּר חָנָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: אֵין מוֹכְרִין סֵפֶר תּוֹרָה אֲפִילּוּ יָשָׁן לִיקַּח בּוֹ חָדָשׁ. וַאֲמַרִינָן נַמֵּי: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: אֵין מוֹכְרִין סֵפֶר תּוֹרָה אֶלָּא לִלְמֹד בְּדָמָיו תּוֹרָה וְלִישָׂא אִשָּׁה. וְשָׁמְעִינָן מֵהָכָא (*) דְּתַלְמוּד תּוֹרָה וְנִשּׂוּאִין עָדִיף.

[נפש יהודה: שאינו צריך לו. שיש לו ספר תורה אחרת: אינו רואה סימן ברכה לעולם. מאותן הדמים: דתלמוד תורה ונשואין עדיף. מספר תורה].

וְגַם לְאַחַר שֶׁבָּלָה, הַסֵּפֶר בְּקִדֻּשָּׁתוֹ עוֹמֵד וְגוֹנְזִין אוֹתוֹ, כְּדְאָמְרִינַן הָתָם (כו, ב): אָמַר רָבָא: (*) סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁבָּלָה גּוֹנְזִין אוֹתוֹ אֵצֶל תַּלְמִיד־חָכָם (*) אֲפִילּוּ שׁוֹנֶה הֲלָכוֹת. אָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: וּבְכִלְי חֶרֶס, שֶׁנֶּאֱמַר: ''וּנְתַתָּם בִּכְלִי־חָרֶשׂ לְמַעַן יַעַמְדוּ יָמִים רַבִּים'' (ירמיה לב, יד). וְגַם אָמְרוּ שָׁם: אָמַר מַר זוּטְרָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב שֵׁשֶׁת: (*) מִטְפָּחוֹת סְפָרִים שֶׁבָּלוּ עוֹשִׂין אוֹתָן תַּכְרִיכִין (*) לְמֵת מִצְוָה וְזוֹ הִיא גְּנִיזָתָן.

[נפש יהודה: ספר תורה שבלה. שנמחק הכתב ונימק הגויל גונזין אותו בקבר של תלמיד חכם שמת: אפילו שונה הלכות. כלומר אפי' לא שימש תלמידי חכמים בתלמוד ובגמרא אלא במשניות ובברייתות: מטפחות. בגדים שכורכים הספרים אף של ספר תורה: למת מצוה. שאין לו תכריכין אחרים].

וְחַיָּב כָּל אָדָם לְכַבֵּד הַתּוֹרָה בְּכָל כֹּחוֹ, כְּדְגָרְסִינַן פֶּרֶק חֵלֶק (סנהדרין קב, א): אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִפְּנֵי מָה זָכָה אַחְאָב לְמַלְכוּת עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה? מִפְּנֵי שֶׁכִּבֵּד אֶת הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה בְּעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: ''וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־אַחְאָב [וגו'] וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה אָמַר בֶּן־הֲדַד כַּסְפְּךָ וּזְהָבְךָ לִי־הוּא וְנָשֶׁיךָ וּבָנֶיךָ הַטּוֹבִים לִי־הֵם'' וגו' (מלכים־א כ, ב־ג). וּכְתִיב: ''כִּי אִם־כָּעֵת מָחָר וגו' וְהָיָה כָּל־ (*) מַחְמַד עֵינֶיךָ יָשִׂימוּ בְיָדָם וְלָקָחוּ'' (שם שם, ו). וּכְתִיב (שם שם, ט): ''וַיֹּאמֶר לְמַלְאֲכֵי בֶן־הֲדַד אִמְרוּ לַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ כֹּל אֲשֶׁר־שָׁלַחְתָּ אֶל־עַבְדְּךָ בָּרִאשֹׁנָה אֶעֱשֶׂה וְהַדָּבָר הַזֶּה לֹא אוּכַל לַעֲשׂוֹת'' (פירוש: ספר תורה).

[נפש יהודה: מחמד עיניך. היינו שביקש ס''ת ועל זה השיבו לא אוכל לעשות את הדבר הזה].

וְעַל כֵּן אָמְרוּ בְּפֶרֶק ד (ו) מְמַסְּכֶת אָבוֹת: רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כָּל (*) הַמְכַבֵּד אֶת הַתּוֹרָה גּוּפוֹ מְכֻבָּד עַל הַבְּרִיּוֹת. לְלַמֶּדְנוּ שֶׁגּוֹמֵל לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה.

[נפש יהודה: המכבד את התורה. מכבד ס''ת לעמוד בפניה ולא ליגע בידיו בגויל ומכבד לומדי תורה והעוסקים בה כל אלו בכלל מכבד את התורה הן].

דברי מרן החפץ חיים בספר 'שמירת הלשון' פרק כ"ז:

"וְהִנֵּה יָדוּעַ וּמְפֹרָסָם לְכָל יִשְׂרָאֵל, כְּקָטֹן כְּגָדוֹל, אֵימָתַי נִקְרֵאת סֵפֶר תּוֹרָה וְיֵשׁ עָלֶיהָ קְדֻשַּׁת הַתּוֹרָה? כְּשֶׁהִיא כְּתוּבָה כָּלָהּ, שֶׁלֹּא חָסֵר בָּהּ אֲפִלּוּ אוֹת אַחַת, וְאָז נִקְרֵאת {תהילים י''ט ח'} ''תּוֹרַת ה' תְּמִימָה'', אֲבָל אִם חָסֵר בָּהּ אוֹת אַחַת, אֵין עָלֶיהָ קְדֻשַּׁת סֵפֶר תּוֹרָה, כִּי אִם קְדֻשַּׁת פָּרָשִׁיּוֹת. כֵּן הוּא אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי. אֵימָתַי הוּא בְּכְלַל יִשְׂרָאֵל, וְיֵשׁ לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא? כְּשֶׁהוּא מַאֲמִין שֶׁכָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ הִיא מֵאֵת ה' מִן הַשָּׁמַיִם, אֲבָל הַכּוֹפֵר בָּהּ אֲפִלּוּ בְּאוֹת אַחַת אֵינוֹ בְּכְלַל יִשְׂרָאֵל, וְאֵין לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא (כִּדְאִיתָא בְּסַנְהֶדְרִין בְּדַף צ''ט וְהוּבָא דָּבָר זֶה בָּרַמְבַּ''ם בְּהִלְכוֹת תְּשׁוּבָה פֶּרֶק ג' הֲלָכָה ח', וּבְיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן קנ''ח).

וְהִנֵּה בֶּאֱמֶת כָּל יִשְׂרָאֵל הֵם מַאֲמִינִים בְּנֵי מַאֲמִינִים שֶׁהַתּוֹרָה כֻּלָּהּ הִיא מִן הַשָּׁמַיִם מִפִּי ה' לְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ, וְאִם כֵּן, כְּשֶׁהָאָדָם מַאֲמִין עַל כָּל מִצְוָה שֶׁהִיא מֵאֵת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, אֵיךְ יִפְעַל בְּעַצְמוֹ שֶׁיִּהְיֶה קַל בְּעֵינָיו, חַס וְשָׁלוֹם, אֵיזֶה דָּבָר מִדִּבְרֵי הַתּוֹרָה? וּבֶאֱמֶת אֵין זֶה בָּא, חַס וְשָׁלוֹם, מִסִּבַּת כְּפִירָה, כִּי אִם מִצַּד שֶׁעָבַר כַּמָּה פְּעָמִים וְנַעֲשָׂה לוֹ כְּהֶתֵּר, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: כֵּיוָן שֶׁאָדָם עָבַר עֲבֵרָה וְשָׁנָה בָּהּ, נַעֲשָׂה לוֹ כְּהֶתֵּר, אֲבָל זֶה גּוּפָא הוּא עָוֹן פְּלִילִי כְּשֶׁמַּרְגִּיל עַצְמוֹ לַעֲבֹר עַל אֵיזֶה דָּבָר מִדִּבְרֵי ה', וּכְמוֹ שֶׁהֶאֱרִיךְ בָּזֶה רַבֵּנוּ יוֹנָה בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה, וְעַל כֵּן יִזָּהֵר הָאָדָם מְאֹד בָּזֶה וְטוֹב לוֹ". ע"כ.

מַעֲשֶׂה בְּשָׁלִיחַ תַּלְמִיד חָכָם מִצִּפּוֹן הָאָרֶץ, שֶׁהִגִּיעַ לְאַרְגֶּנְטִינָה לְשֵׁם גְּבִיַּת כְּסָפִים לִישִׁיבָה מְסֻיֶּמֶת. בְּשַׁבָּת עָלָה אוֹתוֹ תַּלְמִיד חָכָם לַתֵּבָה, וְדָרַשׁ דִּבְרֵי אֱלֹקִים בְּטוּב טָעַם וְדַעַת. הַצִּבּוּר שָׁתָה בַּצָּמָא אֶת דְּבָרָיו הַנִּלְהָבִים, וְהִתְרַשֵּׁם מְאֹד מִדִּבְרֵי תּוֹרָתוֹ.

בְּצֵאת הַשַּׁבָּת שׁוּב דָּרַשׁ הָרַב, וְהֶחְלִיט כִּי כָּעֵת כְּבָר הַקַּרְקַע מֻכְשֶׁרֶת לַעֲרִיכַת מַגְבִּית, וּפָנָה לַעֲשׁוֹת כֵּן. וְהִנֵּה הוּא רוֹאֶה שֶׁחָלָה תַּפְנִית דְּרַסְטִית בַּצִּבּוּר, וְאוֹתָם אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ מְקוֹדָם רְתוּקִים לְמוֹצָא פִּיו, הֵחֵלּוּ לְהַפְנוֹת לוֹ פָּנִים, וְלִשְׁלֹחַ לְעֶבְרוֹ מַבָּטֵי בוּז. הוּא גַּם רָאָה שֶׁגַּם בְּקִשֵׁי תּוֹרְמִים לוֹ כַּמָּה פְּרוּטוֹת.

הָרַב פָּנָה אֲלֵיהֶם וְשָׁאַל בִּתְמִיהָה: מַה קָּרָה? מַדּוּעַ פִּתְאוֹם נִשְׁתַּנּוּ פְּנֵיכֶם אֵלַי?

קָם הַגַּבַּאי וְשָׁאַל: הַאִם כְּבוֹד הָרַב כּוֹתֵב וּמַגִּיהַּ סִפְרֵי תּוֹרָה? הָרַב הַמֻּפְתָּע הֵשִׁיב: "כֵּן".

פְּנֵי כֻּלָּם חָוְרוּ, וְהֵחֵלּוּ לְהִתְלַחֵשׁ וְלוֹמַר: הִנֵּה אֱמֶת נָכוֹן הַדָּבָר!!!

הָרַב בִּקֵּשׁ לִשְׁמוֹעַ בַּמֶּה מְדֻבָּר, וְאָז אָמַר לוֹ הַגַּבַּאי: עַכְשָׁו נוֹדַע לָנוּ, כִּי כְּבוֹדוֹ לוֹקֵחַ בְּעִירוֹ אֶת סִפְרֵי הַתּוֹרָה כְּבָיְכוֹל לְהַגָּהָה, וְאַחַר כָּךְ מוֹכֵר אוֹתָם בְּגָנֵבָה, וּבָא לְחוּץ לָאָרֶץ עַד שֶׁיִּשְׁכְּחוּ מֵהַדָּבָר, וּמֵעָמִיד פָּנֵי חָסִיד, וְכָךְ מְנַהֵגְךָ הָרַע תָּמִיד.

הָרַב תָּפַס אֶת עַצְמוֹ לְבַל יְאַבֵּד עֶשְׁתּוֹנוֹתָיו, וְשָׁאַל אֶת הַגַּבַּאי בְּאִפּוּק: מֵאַיפֹה אַתָּה יוֹדֵעַ אֶת זֶה? הַגַּבַּאי הֵשִׁיב, שֶׁאִישׁ פִּלּוֹנִי אָמַר אֶת זֶה. שָׁאַל הָרַב אֶת אוֹתוֹ הָאִישׁ הַאִם הוּא אָמַר כָּךְ? הֵשִׁיב הָאִישׁ: לֹא אָמַרְתִּי שֶׁהָרַב גּוֹנֵב תָּמִיד סֵפֶר תּוֹרָה, אֶלָּא שֶׁהָרַב גַּנָּב פַּעַם אַחַת סֵפֶר תּוֹרָה.

שָׁאַל הָרַב: הַאִם רָאִיתָ אוֹתִי גּוֹנֵב סֵפֶר תּוֹרָה? הֵשִׁיב הָאִישׁ: לֹא, אֲבָל אִישׁ פִּלּוֹנִי אָמַר שֶׁהוּא רָאָה.

נִגְּשׁוּ לְאוֹתוֹ הָאִישׁ וְשָׁאֲלוּ: אַתָּה רָאִיתָ אֶת הָרַב גּוֹנֵב סֵפֶר תּוֹרָה? "לֹא", הֵשִׁיב הָאִישׁ, אָמַרְתִּי שֶׁהָרַב גַּנָּב סֵפֶר, אֲבָל לֹא אָמַרְתִּי סֵפֶר תּוֹרָה.

שָׁאַל הָרַב: וּמִנַּיִן אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁגָּנַבְתִּי סֵפֶר? הֵשִׁיב הָאִישׁ: אִישׁ לַמְּדָן וְחָכָם שֶׁהָיָה בַּקָּהָל, הוּא אָמַר כָּךְ בְּפֵרוּשׁ.

נִגְּשׁוּ לַחֲכָם הַלָּמְדָן וְשַׁאֲלוּ הַאִם הוּא אָמַר זֹאת? הִשְׁתּוֹמֵם הֶחָכָם וְאָמַר: אֲנִי לֹא אָמַרְתִּי שֶׁהָרַב גַּנָּב סֵפֶר, אֲנִי בְּסַךְ הַכֹּל אָמַרְתִּי שֶׁדְּרָשָׁה כָּזֹאת יָפָה שֶׁהָרַב דָּרַשׁ, מִן הַסְּתָם הָרַב לֹא הִמְצִיא מֵעַצְמוֹ, אֶלָּא גַּנָּב אוֹתָהּ מֵאֵיזֶה סֵפֶר...

מְסֻפָּר עַל הַמַּהֲרִי"ל דִּיסְקִין זַצַ"ל, שֶׁבְּעֵת שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים הַצִּבּוּר בְּעֶרֶב שַׁבָּת "לְפָנָיו נָעֲבֹד בְּיִרְאָה וּפַחַד", הָיָה מִתְנַפֵּחַ לוֹ וְרִיד בְּמִצְחוֹ כְּעֹבִי אֶצְבַּע, מֵעֲצְמַת הַיִּרְאָה וְהַפַּחַד שֶׁהָיָה נָתוּן בְּאוֹתָהּ שָׁעָה!!

וּמֵהֵיכָן שָׁאַב הַמַּהֲרִי"ל דִּיסְקִין יִרְאַת שָׁמַיִם בְּעוֹצְמָה כָּזוֹ? מֵאֲבִיו הַגָּאוֹן רַבִּי בִּנְיָמִין דִּיסְקִין זַצַ"ל. רַבִּי בִּנְיָמִין כֹּהֵן כְּרֹאשׁ יְשִׁיבָה, וְדַרְכּוֹ הָיָה לִלְמֹד בְּחַדְרוֹ, וְכַאֲשֶׁר הִתְעוֹרְרָה שְׁאֵלָה בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ שֶׁלֹּא נִמְצְאָה לָהּ מַעֲנֶה, הָיוּ נִכְנָסִים אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה, וְרֹאשׁ הַיְּשִׁיבָה הָיָה מְפָרֵקָה וּמְתָרְצָהּ.

יוֹם אֶחָד, הִגִּיעַ תַּלְמִיד חָכָם וּשְׁאֵלָה בְּפִיו, דָּבָר נוֹרָא קָרָה לוֹ, סֵפֶר הַתּוֹרָה נָפַל מִיָּדָיו בְּשָׁעָה שֶׁנִּשְׂאוּ מֵאֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ אֶל הַתֵּבָה, וְכָעֵת בָּא לִשְׁאוֹל כְּדָת מַה לַּעֲשׂוֹת.

תַּלְמִידֵי הַיְּשִׁיבָה נָשְׂאוּ וְנָתְנוּ בִּשְׁאֵלָה, וְהֶעֱלוּ צְדָדִים לְכָאן וּלְכָאן, וּלְבַסּוֹף הֶחְלִיטוּ לְהַפְנוֹת אֶת הַשְּׁאֵלָה לְרֹאשׁ הַיְּשִׁיבָה. וְהִנֵּה, אַךְ שָׁמַע הַגָּאוֹן רַבִּי בִּנְיָמִין שֶׁסֵּפֶר תּוֹרָה נָפַל הִתְעַלֵּף!! וְאַחַר שֶׁהֵשִׁיבוּ נַפְשׁוֹ, חָזַר וְהִתְעַלֵּף כַּמָּה פְּעָמִים, תּוֹךְ כְּדֵי שֶׁהוּא מְמַלְמֵל "סֵפֶר תּוֹרָה נָפַל, סֵפֶר תּוֹרָה נָפַל", וְרַק לְאַחַר זְמַן רַב הִתְאוֹשֵׁשׁ, וְנִפְנָה לְחַפֵּשׂ דַּרְכֵי תְּשׁוּבָה לְאוֹתוֹ אָדָם...! יִרְאַת שָׁמַיִם שֶׁל פַּעַם!

כָּתַב הָרַב "פֶּלֶא יוֹעֵץ", שֶׁסִּפְּרוּ עַל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב, שֶׁפַּעַם אַחַת שָׁתָה כּוֹס גָּדוֹל שֶׁל שֵׁכָר חָזָק מְאֹד, בְּחוֹשְׁבוֹ שֶׁהוּא יַיִן, וְכִמְעַט שֶׁהוּא הִתְעַלֵּף, וְתֵכֶף סָגַר עֵינָיו, וּלְאַחַר כַּמָּה רְגָעִים חָזַר לְאֵיתָנוֹ כְּאִלּוּ לֹא שָׁתָה כְּלָל. שְׁאָלוּ אוֹתוֹ תַּלְמִידָיו: אֵיזוֹ רְפוּאָה עָשָׂה? וְהֵשִׁיב לָהֶם: הֲלֹא תֵּדְעוּ מַה שֶּׁאָמְרוּ חַז"ל בְּמַסֶּכֶת בָּבָא בַּתְרָא (דף י.) "יַיִן קָשֶׁה פַּחַד מְפִיגוֹ", וְאֵין פַּחַד כְּפַחַד ה' מְהַדֵּר גְּאוֹנוֹ, וְלָכֵן תֵּכֶף שֶׁחָשַׁבְתִּי בְּעֹמֶק יִרְאַת ה', הַשֵּׁכָר חָלַף הָלַךְ לוֹ...!!

בַּמִּדְרָשׁ מְסֻפָּר עַל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עָרַךְ, שֶׁהָלַךְ עִם אִשְׁתּוֹ לְמָקוֹם שֶׁהַמַּיִם יְפִים וְהַנּוֹי יָפֶה, וּלְאַחַר מִכֵּן בִּקֵּשׁ לַחְזֹר לַחֲבֵרָיו כְּדֵי לִלְמֹד עִמָּהֶם תּוֹרָה, וְלֹא הִנִּיחָהּ לוֹ אִשְׁתּוֹ, וְשָׁאֲלָה אוֹתוֹ: מִי צָרִיךְ אֶת מִי? אָמַר לָהּ: הֵם צְרִיכִים אוֹתִי [מִפְּנֵי שֶׁהָיָה אָדָם גָּדוֹל כְּפִי שֶׁאָמְרוּ בְּאָבוֹת (פֶּרֶק ב מִשְׁנָה יב), שֶׁאִם יִהְיוּ כָּל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל בְּכַף מֹאזְנַיִם, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עָרַךְ בְּכַף שְׁנִיָּה, מַכְרִיעַ אֶת כֻּלָּם].

אָמְרָה לוֹ אִשְׁתּוֹ בְּדַרְכָּהּ מָשָׁל: אִם יֵשׁ בְּמָקוֹם אֶחָד מָזוֹן וּבְמָקוֹם שֵׁנִי עַכְבָּרִים, דַּרְכּוֹ שֶׁל מִי לָלֶכֶת לְמִי? הֲוֵי אוֹמֵר שֶׁהָעַכְבָּרִים הוֹלְכִים אֵצֶל הַמָּזוֹן, לָכֵן גַּם אַתָּה תִּשָּׁאֵר כָּאן, וַחֲבֵרֶיךָ יָבוֹאוּ אֵלֶיךָ. שְׁמַע לָהּ בַּעֲלָהּ, וְיָשַׁב שָׁם עַד שֶׁשָּׂכַח תַּלְמוּדוֹ.

כְּשֶׁחָזַר לְעִירוֹ וּבָא לִקְרֹא בְּסֵפֶר תּוֹרָה, טָעָה וְקָרָא "הַחָרֵשׁ הָיָה לִבָּם" בְּמָקוֹם לוֹמַר "הַחוֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם", עַד שֶׁבִּקְּשׁוּ עָלָיו רַחֲמִים וְחָזַר לוֹ תַּלְמוּדוֹ. וְעַל זֶה אָמַר הַתַּנָּא אַל תֹּאמַר שֶׁהִיא (הַחָכְמָה) תָּבוֹא אֵלֶיךָ, אֶלָּא חֲבֵרֶיךָ יְקַיְּמוּהָ בְּיָדֶיךָ, וְאַל תִּשָּׁעֵן עַל בִּינָתְךָ.

וְכָתַב הַגָּאוֹן רַבִּי חַיִּים פַּלָּאגִ'י זַצַ"ל בְּסֵפֶר "עֵינֵי כָל חַי", שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁכַּוָּנַת רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עָרַךְ הָיְתָה לְטוֹבָה, שֶׁהֲרֵי מָקוֹם יָפֶה וּמַיִם יָפִים וַאֲוִיר זָךְ, מוֹעִיל מְאֹד לְהִתְחַכֵּם בַּתּוֹרָה, עִם כָּל זֶה שָׂכַח אֶת תַּלְמוּדוֹ. וְלָכֵן מַקְדִּים הַתַּנָּא וְאוֹמֵר "הֱוֵי גּוֹלֶה לִמְקוֹם תּוֹרָה", וְלֹא לִמְקוֹם מַעְיָנוֹת וּתְהוֹמוֹת.

מָשָׁל, לְאָדָם שֶׁלֹּא לָמַד נְהִיגָה עַל רֶכֶב מְיֻמָּן, וְנָסַע עַל רֶכֶב, וְעָשָׂה תְּאוּנָה קָשָׁה שֶׁגָּרְמָה לַעֲשָׂרוֹת פְּצוּעִים, וּלְכַמָּה הֲרוּגִים, וּלְעוֹד נְזָקִים קָשִׁים וַחֲמוּרִים.

וְהִנֵּה כְּשֶׁנִּשְׁפַּט עַל כָּךְ בְּבֵית מִשְׁפָּט, טָעַן בְּפָנַי הַשּׁוֹפֵט שֶׁאֵינוֹ אָשֵׁם בִּתְאוּנָה, מִכֵּיוָן שֶׁהוּא לֹא יָדַע כֵּיצַד לִנְסֹעַ בָּרֶכֶב, וְהוּא לֹא הִתְכַּוֵּן לַעֲשׂוֹת אֶת הַתְּאוּנָה...

הֲרֵי הַשּׁוֹפֵט יִטְעַן כְּנֶגְדּוֹ, שֶׁעַל זֶה שֶׁנָּסַע עַל רֶכֶב בְּלִי לָדַעַת כֵּיצַד נוֹסְעִים, מַגִּיעַ לוֹ עוֹנֶשׁ, מִפְּנֵי שְׁמִי שֶׁלֹּא לָמַד לִנְסֹעַ, אָסוּר לוֹ לִנְסֹעַ עַל רֶכֶב!

כָּךְ גַּם מִי שֶׁעָבַר עַל עֲבֵרוֹת, הֲרֵי זֶה בִּגְלַל שֶׁלֹּא יָדַע עַד כַּמָּה הֵם חֲמוּרוֹת, וּמַה גָּרַם לוֹ לֹא לָדַעַת זֹאת? חֹסֶר לִמּוּד הַתּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי אִם הָיָה לוֹמֵד תּוֹרָה, הָיָה מְגַלֶּה עַד כַּמָּה הָעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, וְהָיָה נִמְנָע מִלַּעֲשׂוֹתָם! ולכן נתבע תחילה על לימוד תורה!!

וּכְעֵין זֶה מָצִינוּ בְּמַסֶּכֶת בְּרָכוֹת (דַּף ה.): "אִם רוֹאֶה אָדָם שֶׁיִּסּוּרִין בָּאִין עָלָיו, יְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו, פְּשְׁפֵּשׁ וְלֹא מָצָא, יִתְלֶה בְּבִטּוּל תּוֹרָה". וְהִקְשָׁה הַגָּאוֹן מִוִּילְנָא, וַהֲלֹא גַּם בְּטוּל תּוֹרָה נִקְרָא עָוֹן, וְאִם כֵּן, כֵּיצַד יִתָּכֵן שֶׁפְּשְׁפֵּשׁ וְלֹא מָצָא אֶת עָוֹן בְּטוּל תּוֹרָה? וּבֵאֵר, שְׁמִי שֶׁפְּשְׁפֵּשׁ וְלֹא מָצָא, יִתְלֶה שֶׁמַּחֲמַת בְּטוּל תּוֹרָה לֹא מָצָא, דְּהַיְנוּ שֶׁלֹּא לָמַד, וּמֵחֲמַת זֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם יֵשׁ לוֹ עָוֹן.

לכבד תלמיד חכם כספר תורה

קל מאד להוקיר ספר תורה, לעטפו בשיראין ולהשכינו כבוד בארון קודש מפואר. אפשר למצוא גם היום בחוצות תל אביב וחיפה, רבבות שרים ורוקדים לכבוד ספר התורה ב"הקפות" בשמחת תורה, "הני טפשאי קמים לכבוד ספר התורה ואינם קמים לכבוד גברא רבה" (מכות כב ועיי' קדושין לג) - אותם טפשים, שכמותם נוהגים רבים בתוכנו, הנותנים כבוד ויקר לספר התורה, ואלו לנושאי התורה - לגברא רבה, אין הם חולקים כבוד ואף להיפך, אינם נותנים את ליבם, שהנה למעשה ספר התורה כתור על קלף שעובד מעור של פרה, אותיותיו כתובות בדיו פשוט על ידי סופר סת"ם שהנו לאו דוקא

תלמיד חכם, ועם כל זה הופך מיד ספר התורה לקדוש בקדושה מיוחדת, צריך לעמוד בפניו, אם הוא נופל חלילה צריך לצום, ושאר כל דיני קדושה מיוחדים חלים עליו.
על אחת כמה וכמה תלמידי חכמים גדולי התורה, שזככו את גופם, מוחם ולבם, בלימוד התורה, ומה שהם מדברים אלו דברי אלקים חיים, זו התורה עצמה! וכי קדושת הפה ממנו יוצאים דברים קדושים אלו, פחותה מקדשת הקלף של ספר התורה?!
אותם טפשאי, ואותם אנשי ירושלים שכבדו את התורה ולא חלקו כבוד לנושאי התורה, לא נהגו כך רק מטפשות, אלא גם מנוחות ופריקת עול, שכן ספר התורה מונח בארון הקודש (עיין ב"ב יד), אך גדול התורה איננו דומם סגור בארון, הוא חי ומדבר, מוכיח ומייסר, תובע ומפריע ללכת אחרי ראות העינים ותאות הלב, ומשום כך מתיחסים לדבריו בביטול ובזלזול, כמו שאומרת הגמרא (סנהדרין ק, א), בני בנימין אסיא היו אומרים: ''מה מהני רבנן, מעולם לא שרו לנו עורבא ולא אסרו לנו יונה''.
ומסביר רש''י: מה כבר מועילים לנו רבנן? מעולם לא התירו לנו דבר האסור בתורה, ולא אסרו לנו מה שהתורה התירה.
מסביר המהרש''א, מדוע נקטו דוקא בדוגמא של עורב ויונה? אלא שהעורב הוא סמל הטומאה, עוף שטוף זימה, והיונה היא סמל הטהרה (עיין ערובין ק), עוף טהור הקשור רק לבן זוגו. כלומר, את הטומאה שהעורב מסמל לא התירו לנו החכמים! הם מזהירים ומתרים בנו לא להגרר אחרי טומאות הגויים ותועבותיהם, ולא אסרו עלינו את דרך החיים הטהורה אותה מסמלת היונה. ולכן התיחסו אליהם כאל ''מה מהני רבנן''? נדע לשמור על כבודם של תלמידי חכמים. שכבודם הוא כבוד התורה!

"תתעלף עוד פעם"!

מסירות הנפש לתורה אצל גדולי ישראל, כמו גם אהבתם ותשוקתם לתורה ולמצוות, הייתה לאין ערוך, כי הם ידעו שזו כל מהות האדם, לקיים כפשוטו את הפסוק "אדם כי ימות באוהל". ונביא מעשה שעוסק ברבי משולם איגרא, שלימים התפרסם כגאון הדור ורבו של החתם סופר, שעוד כשהיה בגיל פחות מבר מצווה סיים את הש"ס.
העשיר של העיר רצה לקחתו כחתן לבתו, וכמובן להעשירו בנדוניה נכבדת ביותר, והביאו לביתו. בינתיים הוגשו לשולחן קפה, חלב וסוכר - כל דבר בנפרד, כדי שיוכל למזוג לעצמו כאוות נפשו. הבת שאמורה להיפגש איתו צפתה בינתיים מחדרה על הצדיק שהגיע.
כיוון שבאותם הימים רק החל הקפה להתפרסם, ואז גם הוא היה יקר, רק העשירים רכשו אותו. וממילא רבי משולם, שהיה שקוע בתורה יומם ולילה, ולא נתן שינה לעיניו

ותנומה לעפעפיו, והיה גם עני, לא הכיר ולא ידע מה הוגש לו. לכן החל להתבונן לפי התורה מה עליו לעשות עכשיו. מכיוון שאכילה קודמת לשתייה - אכל את כל הסוכר. ואחר כך שוב חשב מה קודם - הקפה או החלב, והבין שהקפה קודם, כיוון שהוא שחור כמו הלילה והחלב לבן כמו היום, ונאמר "ויהי ערב ויהי בוקר, יום אחד", ולכן קפה קודם. בהמשך הוא ראה שמתחת לקפה יש גוש סמיך, והבין שכנראה בשביל זה הוא קיבל את הכפית, והחל לאכול את גוש הקפה עם הכפית.

כראות הבת הצעירה איך חתנה המיועד אוכל את גוש הקפה עם הכפית - מיד רצה בבהלה לאמה, סיפרה לה בבכי את הכל, ואמרה שהיא לא רוצה אותו כחתן. לשמע הבכי הגיע גם אביה, שאל לפשר הבכי, והיא סיפרה לו. אמר לה אביה: 'מדובר בספר תורה מהלך. הוא לא מתעניין במנעמי העולם הזה'. אבל הבת אמרה 'אם הוא ספר תורה - שישאר בהיכל'. בסופו של דבר דחה אביה את החתן.

והנה לימים, כעבור שבע שנים, הגיע העשיר הגדול אל אחת העיירות הסמוכות, וראה שם רב גדול מהלך בחדרו אנה ואנה, ומחשבותיו כאילו בעולמות טמירים, ומקמט את מצחו ומאמץ את מוחו. חשב העשיר אולי אירעה איזו צרה לעניי העיר, ושאל את הרב האם הוא יכול לעזור במשהו. הרב רמז שאין בידו לעזור, ושאל העשיר את הרב אולי בכל זאת יואיל לשתף אותו במחשבותיו.

אמר לו הרב: 'יש תלמיד חכם מעירכם ששלח אליי אגרת עם דברי תורה עמוקים ביותר, ואני צריך להתאמץ מאוד להבינם, כי חכמתו רבה היא'. 'מיהו התלמיד?', שאל העשיר. סיפר לו הרב שמדובר בר' משולם איגרא. כשמוע העשיר שם זה, צנח והתעלף במקום! הרב לא הבין מה קרה לו. כשהתעורר מעלפונו שאל לפשר הדבר, וענה לו העשיר 'זה היה אמור להיות חתני, ואני דחיתי אותו'. 'אם כך', אמר הרב, 'תתעלף עוד פעם'!!

האם יש איסור ללבוש פאה נכרית?

נשים נשואות שלובשות את הפאה הנכרית, למרות שהקושי הוא עצום ונורא וכבר אמר הלל הזקן (אבות פ"ב מ"ד) אל תדון את חבירך עד שתגיע למקומו, צריכות לדעת, שכגודל הקושי כן גודל השכר העצום והנורא, "עין לא ראתה אלוקים זולתך" (ישעיה סד, ג).

ונעתיק קצת לשונות של גדולי הדורות בזמנינו ובזמנים שקדמו לנו מעט. הרב הגאון הקדוש רבינו שמואל הלוי ואזנר שליט"א אמר בכנס נשים בבני ברק: "מה מועילה המזוזה הכשרה השומרת דלתות ישראל, אם האשה לובשת פאה נכרית? שאין בין הפאה לגילוי הראש שום דבר"!! לשון הבבא סאלי זיע"א: "כל אישה הלובשת פאה נוכרית הנראית כשערה הטבעי, היא מכינה לעצמה בשערות אלו חומר הסקה

לגיהנום"!! אי אפשר לרמות את הקדוש ברוך הוא, לפי דעת תורה את לא יוצאת ידי חובת כיסוי ראש.

לשון הצדיק רבי שלמה זלמן אויירבעך זצ"ל: "אני לא מבחין בין פאה לשיער, זה אצלי מאוס מאוד, לדעתי כל האסונות באים מהפאות, ואני מתכוון גם על הקצרות, כי אין בעולם פאה "צנועה". זהו צמד מילים שאינן הולכות יחד. מעולם לא התרתי לאף אשה פאה נכרית". ע"כץ לשון החזון איש זצ"ל: "נודף מהפיאה ריח של איסור דאורייתא". לשון רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל המכונה ה'סטייפלער הקדוש': "בודאי יתכן שזה איסור דאורייתא לצאת לרחוב עם פאה". לשון החתם סופר: פאה נוכרית אני אוסרכם באיסור גמור, וה' ימצאכם חן וחסד ותגדלו בניכם וצאצאיכם על התורה והעבודה". לשון הרב אלישיב זצ"ל: "הפאות שאתן חובשות היום נשים הן איסור גמור, מה שיש היום זה ממש ערוה, זה נראה כמו שיער טבעי, ואין שום צד להתיר הפאות הנכריות. זוהי פרצה שהתחילה באנשים גדולים, ופשטה אצל כל המון העם". ובהמשך הדברים תקף הרב את הבעלים גם כן (וסגולה בדוקה מאוד שאם הבעלים יורידו דמעות על זה, הפאה גם תרד, וכדאי שיורידו דמעות על זה ולא על דברים אחרים).

לשון מרן הגאון רבינו עובדיה יוסף זצ"ל: "פאה נוכרית זה אסור בהחלט! יש למעלה מעשרים פוסקים בהלכה שאומרים שזה אסור בהחלט, זה כמו ראש מגולה! היה גאון עצום שמו רבי פינחס הורוביץ בעל ה'הפלאה' היה גאון עולם, הוא ובית דינו לקחו את הספר תורה עימהם ועשו חרם על כל אשה שתלבש פאה נכרית!! מי יכול לעבור על חרם של אדם גדול כזה. הגאון מוילנא בספרו על המשניות כותב בפירוש שזה אסור, וכן הגאון יעב"ץ, הרב מהרי"ץ חיות ז"ל בספרו איש חיות כותב בתשובתו, כבר אסרוה גדולי עולם ואין מקילים בה אלא רק האפיקורסים והמינים וכולם נזהרים בזה". הגאון הצדיק רבי חיים מצאנז ז"ל כתב בספרו שו"ת דברי חיים שזוהי ערווה. אלה הן רק השחקניות הפרועות והפרוצות מפריז, אלו הן שהתחילו בזה, ולמדו מהן כמה נשים, ויתערבו בגויים וילמדו מעשיהן.

והוסיף מרן הגאון רבינו עובדיה יוסף ואמר: "לצערינו הרב, אני שומע כמה בנות צדיקות שאוהבות דוקא לכסות את ראשן במטפחת או בכובע, והבחורים שהם אברכים של ישיבה, מתנים עמה לצאת דווקא בפאה! אוי להם ולתורתם! מחללים שם שמים! הם רשעים הבחורי ישיבה הללו! מחטיאי הרבים! דורשים מהן שלא ישתדכו עמהן עד שיבטיחו שהן ילבשו פאה נכרית, איזה אברכים אלה? עמי הארץ, בורים, רשעים, תורה שלהם כמו דואג האדומי מן השפה ולחוץ, עתידים הם ליתן את הדין. וכן בעל ספר עצי

ארזים כתב באבן העזר, מובטחני שכל רב שיקל בפאה נכרית עתיד הוא ליתן את הדין בשמים"!! ע"כ.

חינוך ראשון לקדושה

מה שמברכים 'שעשה לי כל צרכי', המילה 'לי' מורכבת מהאות הגבוהה ביותר שזו ל', ומהאות הקטנה ביותר שזו י', לומר לך שגם אם יש לך מעט כמו האות י, זהו צרכך, ואינך צריך ליותר. ורבי יהודה צדקה זצ"ל לא רצה להכניס מקרר לביתו עד שקודם כל יכניס ספר תורה, ולמה, מפני שזה צורך הגוף, וזה צורך הנשמה. וכן עשה. ואת הטלפון בכלל לא רצה הרב להכניס לביתו, אבל לאחר שכנועים רבים שזה דבר הכרחי כיום, אזי הטלפון נכנס הביתה. לא לפני שאת השיחה הראשונה שבו, טלפן לחכם בן ציון ושוחחו בניהם בדברי תורה... וביום מן הימים הרב נתקע בבית כשהוא סגור ואין מפתח, ובלית ברירה ניגש לטלפון וחייג לחתנו הרב הגאון רבי יעקב שכנזי שליט"א, והרב מיהר לחלצו מן ביתו, ובדרך אגב אמר לו, הנה הרב רואה שיש צורך בטלפון. אמר לו הרב, אם לא היה טלפון לא הייתי נתקע בבית!

רקד בשמחת תורה וזכה לבן כחכם עובדיה!

אביו של מרן הגאון רבינו עובדיה יוסף זצ"ל היה רגיל לשמוח מאוד בשמחת התורה, ואם הוא היה בבית הכנסת הזו וראה שיש עוד בית הכנסת ששרים ורוקדים שם, היה מצטרף ורוקד עמהם עד כלות הכוחות. וכשנולד מרן, אמרו לו: אתה שימחת את התורה, לכן קיבלת בן הדומה לספר תורה!

ועיין בראי"ש שכתב שלימוד תורה לשמה זה ללמוד תורה בשמחה, ולכן צריכים אנו לכוין כראוי בברכת 'והערב נא ה' אלוקינו את דברי תורתך בפינו'.

מעשה ביום הקדוש שמחת תורה, אירע שאחד המתפללים שהגיע אמר לילד קטן משכונתו שיבוא איתו לבית הכנסת, אך הילד סירב ואמר שהוא חילוני והוא לא מתפלל, אמר לו האיש אל תתפלל רק תבוא לבית הכנסת, אך גם הפעם הילד סירב, המשיך האיש להפציר ואמר לילד היום זורקים מלא סוכריות וכדאי לו לבוא! כשמוע הילד את המילה סוכריות אמר לאיש בודאי שאני אבוא איתך, למרות שהדרך ארוכה, ושמח האיש מאוד שעוד ילד יהודי יזכה לבקר בארמונו של מלך מלכי המלכים ואולי גם יספוג מאוירת הקדושה שבמקום.

והילד יושב בקוצר רוח וממתין מתי כבר יזרקו סוכריות, והנה סוף סוף הגיע שעת פתיחת ההיכל והגבאי קרא לילד הקטן ונתן לו להחזיק ספר תורה קטן מאוד, והילד החזיק את הספר תורה וחיבק אותו חזק, ובדיוק באותו רגע זרקו מַטָר של סוכריות והאיש שהביא את הילד וגם ידע לכאורה בשביל מה הוא בא, אמר לו תן לי אני אחזיק

את הספר תורה שתוכל לאסוף סוכריות כאוות נפשך, אבל הילד המשיך להדק ולחבק את הספר תורה, וסירב להיפרד ממנו למרות שהוא מפסיד את הסוכריות, ועל זה נאמר ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ!

סגולות לזכות לבנים צדיקים

סגולה לבנים - שיכתוב ספר תורה אם הוא סופר סת"ם, ואם לאו יסייע וישתתף בכתיבת ס"ת או בהוצאת ספר לאור, או שיעשה גמ"ח לספרי קודש. ורמז לזה בדברי הגמ' (כתובות נ.): "צדקתו עֹמדת לעד" (תהלים קיב ט), זה הכותב ספרים ומשאילן לאחרים. והפסוק שלפניו הוא "גבור בארץ יהיה זרעו, דור ישרים יבֹרך" (תהלים קיב ב). וזה רמוז בתורה הקדושה, שכתוב: "זה ספר תולדֹת אדם" (בראשית ה א), דהיינו שע"י כתיבת זה הספר יזכה לתולדות אדם. וכתב בספר "אמרי שפר" כלל טז, וזה לשונו: "ובעיני ראיתי שאשה אחת נפקדה לששה עשר שנים אחרי שכתבה ספר תורה - ע"י סופר, תיכף במשך חצי שנה אחרי הכתיבה ילדה בן זכר".

סגולה להניח רימונים על ספר תורה, לזכות בזרע בר קיימא. (הרב עזרא עטיה זצוק"ל)

לכבד אנשים באותיות אחרונות של ספר תורה

שאלה: נהוג להניח תיבות בסוף כתיבת ס"ת 'לעיני כל ישראל' ומכבדים כנהוג את האחרים בסיום כתיבת האותיות בעת הכנסת ספר התורה לביהכ"נ, או למכור אותם. והיה מעשה בסופר אחד שנתכבד לכתוב ראשון, וכתב את תיבת 'לעיני' בעל פה וללא מקריא, ואח"כ כתבו המכובדים ע"פ המקריא בלבד האם נהגו נכון?

איתא במגילה (דף יח:) אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: אסור לכתוב אות אחת שלא מן הכתב. מיתיבי, אמר רבי שמעון בן אלעזר: מעשה ברבי מאיר שהלך לעבר שנה בעסיא, ולא היה שם מגילה, וכתבה מלבו וקראה. אמר רבי אבהו: שאני רבי מאיר דמקיים ביה ועפעפיך יישרו נגדך. אמר ליה רמי בר חמא לרבי ירמיה מדפתי: מאי ועפעפיך יישרו נגדך? אמר לו: אלו דברי תורה, דכתיב בהו התעיף עיניך בו ואיננו, ואפילו הכי - מיושרין הן אצל רבי מאיר. רב חסדא אשכחיה לרב חננאל דהוה כתב ספרים שלא מן הכתב, אמר ליה: ראויה כל התורה כולה ליכתב על פיך, אלא כך אמרו חכמים: אסור לכתוב אות אחת שלא מן הכתב. מדקאמר כל התורה כולה ראויה שתיכתב על פיך - מכלל דמיושרין הן אצלו, והא רבי מאיר כתב! שעת הדחק שאני ע"כ. נמצא דברים שבכתב אע"פ דשגורים בפיו הואיל ואינם שגורים בפי כל אסור לכותבו בע"פ אלא אם בשעת הדחק, שחוששים שמא יטעה בכתיבתה שלא יחסר ולא יותר. ואפי' יהיה בקי בכל חדרי התורה ויודע בע"פ כרב חננאל. ועוד משמע דאם בדיעבד כתב תיבה בעל פה, ולא טעה בכתיבה, כשר בדיעבד דלא מצינו איסור לקרות ממנה

כשכתבו בע"פ. והביאו בהלכות קטנות לרא"ש (מנחות) הלכות ספר תורה (סימן יח) והרי"ף שם ונימוקי יוסף שם רבינו ירוחם - תולדות אדם (נתיב י חלק ב דף סג טור א) ובספר אור זרוע ח"א - הלכות תפילין (תקלא - תקצד) (סימן תקמה) והרמב"ם (בהלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק א הלכה יב) וכסף משנה שם והמאירי במגילה שם וכן בשו"ת גינת ורדים (חלק או"ח כלל ב סימן ד) ובשפת אמת במגילה שם. ונראה לומר שהאיסור הוא על הכותב משום שאין הפרשיות שגורות בפיו ויבוא לידי טעות ח"ו ואם עבר וכתב כשר בדיעבד. ובתפלין לא קפדינן בהכי וכותבין אותם על פה לפי שפרשיותיו הם שגורות הרבה ולא טעו בהם.

ואע"פ שתיבות 'לעיני כל ישראל' שגורות בפיו אסור לו לכותבם בס"ת מדאמרינן בתפילין כשאין הפרשיות שגורות בפי הסופר אסור לו לכתוב אות אחת אפילו אותו מקצת הפרשה ששגור בפיו שלא מן הכתב והובא בב"י (אורח חיים סימן לב). וגם לדעת הב"ח והמג"א וערוך השולחן ומשנ"ב ורבינו זלמן שם שמתירים כשמקצת הפרשה שגורה בפיו לכתוב אותו מקצת בע"פ. מ"מ כתב הב"ח מצווה מן המובחר לכתוב בכל גווני מתוך הכתב. עיין במשנ"ב (סימן לב ס"ק קלד). ולכן נראה כל שכן בס"ת שאין לכתוב חלק מפרשה אפילו ששגורה בפיו. ועיין לעוד פוסקים בכף החיים שם וביריעות שלמה (פרק ז הערה 18) ובמשנת הסופר (סימן ד אות יד) וציין גם למק"מ שגם המניחים אזכרות לכתבן בבת אחת אחר טבילה צריך לכתבן מתוך הכתב ע"ש וכ"כ בספר קול סופרים (סימן ה סעיף ה).

אך אם השאיר חצאי אותיות קטועות או חלולות, ומכבד לאנשים שימלאו אותם בדיו, בזה יש להקל טפי לכותבן בע"פ שלא מתוך החומש. עיין בשו"ת שואל ומשיב (מהדורה א ח"ג סימן קב) שנשאל על המנהג להניח בס"ת תיבת בראשית ולעיני כל ישראל והסופר עשה נקודות תמונות אותיות ואח"כ בעל הספר מעביר עליהם הקולמוס ועושה אותן גוף אחד והשיב שם בכותב תמונת אותיות רק שאינם בשלימות וזה מעביר הקולמוס כל שיתקן הכתב הראשון הוי כתיבה וכמ"ש התוס' בגיטין (דף י"ט) ברור ועכ"פ מה שהסופרים עושים, יפה עושים, והס"ת כשרה. ע"כ. ומשמע שאין צריך לכתוב מתוך חומש כשיש את תמונת האותיות. וכן ראיתי במשנת הסופר שם כשנמחק אות בס"ת צריך לקרוא מתוך חומש בכדי לתקנה ודווקא אם נמחק האות לגמרי אבל אם נשאר וניכר עי"ז איזה אות היא אין צריך חומש. ויש נוהגים שהסופר כותב בסוף הספר אותיות חלולות ומכבדים למלאותם, עיין בשו"ת דברי יציב (חלק יו"ד סימן קעב) ובביאור הסופר (סימן א) שהאות החלולה נחשבת אות. ושמעתי מפי הסופר הרב ישראל מצנבר

שליט''א שנהגו לכתוב את התיבות לעיני כל ישראל מקוטעות והמכובדים מחברים את הקיטועים או שממנים את הסופר כשליחם.

נמצאנו למדים: אם כתב אות או תיבה שלא מהכתב או שלא הוקראה לו, לא נהג כדינא. ומאחר שמרן ואחרונים לא הכריעו אם לפסול או להכשיר בדיעבד לכאורה אסור למחוק אפילו מקצת האות במה שאינו לצורך תיקון וכל שכן תיבה שלמה ואפילו אם בודאי נכתב בע''פ ג''כ קשה להתיר למחוק כי שמא הלכה שבדיעבד כשר כדעת הרב מנוח שהביאו הב''י.

ובכה''ג שכל הספר נכתב בהידור ורק התיבה 'לעיני' נכתבה שלא בהידור, הוי זה בגדר רודף לשאר הס''ת שנכתבו ביופי ובהידור, שמוריד לכל הס''ת ממצות ואנוהו ודו''ק. ועיין בשו''ת דברי יציב (חלק יו''ד סימן קפ). ולכן הסופר שנתכבד לכתוב את התיבה 'לעיני' וכתבה בע''פ וללא מקריא יש למוחקה ולכותבה שנית. ושאר התיבות שנכתבו ע''י מקריא או מתוך הכתב כשרים אע''פ שלא הוציא מפיו. וכשמתקן ע''י המחיקה צריך למחוק היטב הטעות לבל ישאר שום רושם כי ברבות הימים ניכר אח''כ דיו הישן וגם לא ישכח לשרטט במקום המחיקה עיין באגרת בס' קול סופרים ובספרנו בדין השרטוט.

מי כותב את אותיות האחרונות?

וראיתי עוד בקסת הסופר (סימן א סעיף ב) ומשנת הסופר שם (אות י) וילקוט סופר שם ובס' קול סופרים (ס' ב סע' ה) שכתבו להשגיח לבל יכתבו מחללי שבת ושאר פסולים את האותיות האחרונות של ס"ת. ואם יש חשש שלא יוכל למונעם יותר טוב לבטל המנהג של הכתיבה. וכתב עוד שנכון שבעל הספר יכתוב בעצמו את האות האחרון כך שהוא יגמור את כתיבת הס''ת. ושו''ר בשו''ת עטרת פז (חלק ראשון כרך ב - יו''ד, הערות סימן יב הערה ד) דהכותב ס''ת לעצמו דיש לו להזהר שיהיה הוא זה שיכתוב את האותיות האחרונות ''לעיני כל ישראל'' כדי שהמצוה תהיה על שם גומרה ונקראת על שמו. וציין לס' משנת אברהם שכתב שם דאע''ג שיש פקפוק במה שמכבדים את האחרים בכתיבת סיום האותיות בעת הכנסת הס''ת משלשה טעמים ואחד מהם חשש דשותפות שהאחרים כותבים בס''ת שלו וכו', מ''מ מנהג ישראל תורה היא ויש להם על מי לסמוך. ולצאת ידי כל הדעות נכון לעשות כמו שנהוג רבים וגדולים לסיים הוא בעצמו עכ''פ הלמ''ד של ''ישראל'' שבסיום התורה ע''ש. ובמנחות (דף ל.) אם לוקחה בדמי' הרי הוי כחוטף מצוה מן השוק ואם כתבה הוא בעצמו הרי הוא כאלו קבלה מהר סיני ואם הגיה בה אפילו אות אחת הרי כאלו כתבה. ופרש''י שם כחוטף מצוה - ומצוה עבד אבל אי כתב הוה מצוה יתירה טפי. וכ''כ הרמב''ם הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה (פ' ז ה' א)

שכל המגיה ספר תורה ואפילו אות אחת הרי הוא כאילו כתבו כולו. וכ"כ בשו"ע (יו"ד סימן רע סעיף א).

לסיכום: סופר שנתכבד בכתיבת פסוק 'לעיני כל ישראל' בסיום כתיבת ס"ת וכתב את התיבה 'לעיני' ללא מקריא וגם לא מתוך הכתב, יש למחוק את התיבה ולכותבה שנית. וכיום נהגו שהסופר עצמו כותב את כל אותיות האחרונות של ספר התורה, ורק משאיר קצוות של רגל אות או קוץ יו"ד של אותיות, שבזה מכבדים את המכובדים להשלים האותיות הקטועות. ובזה אין זה מעכב אם השלים האותיות בעל פה.

בקישוטים של האשה לא נוגעים!

מעשה והביאו לפני "הסטיפלר" ספר תורה מאמסטרדם, ומסרו לסופר סת"ם להגיהו, כדי לקיים בזה מצות כתיבת ס"ת. עלה רבינו לבית הסופר, ומצא שהניח את הס"ת מעל הארון שבחדר הספרים, מקום בו אמורים להימצא דברי נוי לקישוט הארון.

אמר לו רבינו: "בקישוטים שהאשה מניחה לקשט בהם את הבית, לא נוגעים!!!

תוכחה למנשקין ספר תורה דרך ידם

(מספר חמדת ימים חלק א' פרק י"ב:)

"ועיקר גדול הוא לחבק הספר תורה בשתי זרועותיו ולנשקו נשיקין דרחימו, ולא כמו שנוהגים ליגע ביד ולנשוק היד, כי זה מנהג בורות... ולרמז זה יחבקנו בזרוע ימין ובזרוע שמאל ויאמר "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני", וסימניך תכבדך כי תחבקנה, ובשעת הנשוק יאמר, "מי יתנך כאח לי יונק שדי אמי אמצאך בחוץ אשקך גם לא יבוזו לי". והמביא אותו אל התיבה בבואו לפני התיבה יאמר, מגדל עוז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב.

בשבח מעלת התורה הקדושה

מספר 'מנורת המאור' חלק חמישי/ חג השבועות, וזה לשונו:

"הַתּוֹרָה הָיְתָה כְּלִי חֶמְדָּה שֶׁבּוֹ נִבְרָא הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ: (*) מַחֲשַׁבְתָּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל קָדְמָה לַכֹּל, כְּדֵי שֶׁיְּקַיְּמוּ אֶת הַתּוֹרָה. וְעַל כֵּן אָמְרוּ בְּפֶרֶק אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא (שבת פח, א): אָמַר חִזְקִיָּה: מַאי דִּכְתִיב: "מִשָּׁמַיִם הִשְׁמַעְתָּ דִּין אֶרֶץ יָרְאָה וְשָׁקְטָה" (תהלים עו, ט)? אִם יָרְאָה לָמָּה שָׁקְטָה וְאִם שָׁקְטָה לָמָּה יָרְאָה? (*) אֶלָּא, בִּתְחִלָּה יָרְאָה וּלְבַסּוֹף שָׁקְטָה. וְלָמָּה יָרְאָה? כִּדְאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: מַאי דִּכְתִיב "וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר (*) יוֹם הַשִּׁשִּׁי" (בראשית א, לא)? (*) מְלַמֵּד שֶׁהִתְנָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית וְאָמַר לָהֶן: אִם יִשְׂרָאֵל מְקַבְּלִין אֶת הַתּוֹרָה מוּטָב וְאִם לָאו אֲנִי מַחֲזִיר אֶתְכֶם לְתוֹהוּ וָבוֹהוּ.

[נפש יהודה: מחשבתן של ישראל. שחשב הקב"ה לבראן: אלא בתחלה. קודם שאמרו ישראל נעשה ונשמע יראה שמא לא יקבלוה ויחזור העולם לתוהו ובוהו ולבסוף כשקבלוה שקטה: יום הששי. מאי שנא דכתיב ה' ביום גמר מעשה בראשית: מלמד שהתנה. הששי משמע הששי המיוחד במקום אחר כדאמרי' בעלמא הירך המיומנת אף כאן ויהי ערב ויהי בוקר של גמר בראשית תלוי ביום ו' והוא ו' בסיון שנתנה תורה לישראל מרבוי דה' דריש ביה נמי הא].

"וְעָשְׂרִים וְשִׁשָּׁה דוֹרוֹת שֶׁהָיָה הָעוֹלָם בְּלֹא תוֹרָה קָיְמוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּחַסְדּוֹ וּבְטוּבוֹ הַגָּדוֹל, בְּשָׁמְרוֹ לָתֵת תּוֹרָתוֹ לְאֻמָּה הֲגוּנָה לָהּ, כִּדְגָרְסִינַן בְּפֶרֶק עַרְבֵי פְּסָחִים (פסחים קיח, א): אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: הַנֵּי עֶשְׂרִים וְשִׁשָּׁה "לְעוֹלָם חַסְדּוֹ" (תהלים, קלו) כְּנֶגֶד מִי? כְּנֶגֶד עֶשְׂרִים וְשִׁשָּׁה דוֹרוֹת שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ וְלֹא נָתַן לָהֶם תּוֹרָה וְזַן כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ חִנָּם בְּחַסְדּוֹ.

וּלְפִי שֶׁמָּצְאוּ כָתוּב: "דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר" (תהלים קה, ח), שֶׁמּוֹכִיחַ מִכָּאן שֶׁנִּתְּנָה תּוֹרָה לְאֶלֶף דּוֹר, אָמְרוּ, שֶׁהָיְתָה גְּנוּזָה (*) תְּשַׁע מֵאוֹת וְשִׁבְעִים וְאַרְבָּעָה דוֹרוֹת קֹדֶם בְּרִיאַת הָעוֹלָם, כִּדְגָרְסִינַן פֶּרֶק אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא (שבת פח, ב): וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: כְּשֶׁעָלָה מֹשֶׁה לַמָּרוֹם אָמְרוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לְפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מַה לִּילוּד אִשָּׁה בֵּינֵינוּ? אָמַר לָהֶם: לְקַבֵּל תּוֹרָה בָּא. אָמְרוּ לוֹ: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, חֶמְדָּה גְּנוּזָה שְׁגָנַזְתָּ תְּשַׁע מֵאוֹת וְשִׁבְעִים וְאַרְבָּעָה דוֹרוֹת קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם וְאַתָּה מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ בָּהּ בְּכָל יוֹם, אַתָּה רוֹצֶה לִתְּתָהּ בְּיַד בָּשָׂר וָדָם? "מָה־אֱנוֹשׁ כִּי־תִזְכְּרֶנּוּ" וגו' (תהלים ח, ה), "ה' אֲדֹנֵנוּ (*) מָה־ אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל־הָאָרֶץ" (שם שם, ב)?

[נפש יהודה: תשע מאות ושבעים וארבעה דורות. שני אלפים שנה שקדמה תורה לעולם היו עתידים דורות הללו להברא שנא' דבר צוה לאלף דור וראה הקב"ה שאין העולם מתקיים בלא תורה כל כך והעבירם ולא בראם ונתנה התורה לכ"ו דורות הרי שחסרו תתקע"ד דורות מאלף: מה אדיר הוא הרבה בארץ ואין ראוי לך ליתן הודך שם כי אם על השמים].

"אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה: מֹשֶׁה, חֲזֹר לָהֶם תְּשׁוּבָה. אָמַר לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מִתְיָרֵא אֲנִי שֶׁמָּא יִשְׂרְפוּנִי בְּהֶבֶל שִׁפְתוֹתֵיהֶם. אָמַר לוֹ: אֱחֹז בְּכִסֵּא הַכָּבוֹד וְהַחֲזֵר לָהֶם תְּשׁוּבָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "מְאַחֵז פְּנֵי־כִסֵּה פָּרְשֵׂז עָלָיו עֲנָנוֹ" (איוב כו, ט). וְאָמַר רַבִּי תַּנְחוּם: מְלַמֵּד (*) שֶׁפָּרַשׂ שַׁדֵּי מִזִּיו שְׁכִינָתוֹ עָלָיו. אָמַר לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, תּוֹרָה שֶׁאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם, מַה כְּתִיב בָּהּ: "אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ" וגו' (שמות כ, ב). אָמַר לָהֶם: לְמִצְרַיִם יְרַדְתֶּם? לְפַרְעֹה נִשְׁתַּעְבַּדְתֶּם? תּוֹרָה לָמָּה לָכֶם? שׁוּב מַה כְּתִיב בָּהּ: "לֹא־ יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים

עַל־פָּנַי'' (שם שם, ג). אָמַר לָהֶם: בֵּין עֲרֵלִים אַתֶּם שְׁרוּיִים, שֶׁעוֹבְדִים עֲבוֹדָה זָרָה? שׁוּב מַה כְתִיב בָּהּ: ''לֹא תִשָּׂא'' וגו' (שם שם, ז) - מַה מַּשָּׂא וּמַתָּן (*) יֵשׁ בֵּינֵיכֶם, שֶׁאַתֶּם צְרִיכִים שְׁבוּעָה? שׁוּב מַה כְתִיב בָּהּ: ''זָכוֹר'' (שם שם, ח) וְ''שָׁמוֹר'' (דברים ה, יב) - מְלָאכָה אַתֶּם עוֹשִׂים, שֶׁאַתֶּם צְרִיכִים שַׁבָּת? שׁוּב מַה כְתִיב בָּהּ: ''כַּבֵּד אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אִמֶּךָ'' (שמות כ, יב) - כְּלוּם אָב וְאֵם יֵשׁ לָכֶם? שׁוּב מַה כְתִיב בָּהּ: ''לֹא תִרְצַח. לֹא תִנְאָף. לֹא תִגְנֹב'' (שם שם, יג־טו) - כְּלוּם יֵשׁ בֵּינֵיכֶם קִנְאָה? יֵשׁ בֵּינֵיכֶם יֵצֶר הָרַע? יֵשׁ בֵּינֵיכֶם גִּלּוּי עֲרָיוֹת שֶׁאַתֶּם צְרִיכִים לַתּוֹרָה? מִיָּד חָזְרוּ וְהוֹדוּ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר: ''ה' אֲדֹנֵינוּ מָה־אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ'' (תהלים ח, ב). וְאִלּוּ ''אֲשֶׁר־תְּנָה הוֹדְךָ עַל־הַשָּׁמָיִם'' (שם) לָא קָאָמְרֵי. מִיָּד כָּל אֶחָד וְאֶחָד (*) מָסַר לוֹ דָּבָר, שֶׁנֶּאֱמַר: ''עָלִיתָ לַמָּרוֹם שָׁבִיתָ שֶׁבִי'' וגו' (שם סח, יט). בְּשָׁכַר שֶׁקִּרְאוּךָ אָדָם - לְשׁוֹן שִׁפְלוּת, נוֹצַר מֵאֲדָמָה - לָקַחְתָּ מַתָּנוֹת. וְאַף מַלְאַךְ הַמָּוֶת מָסַר לוֹ דָּבָר, שֶׁנֶּאֱמַר: ''וַיִּתֵּן אֶת־הַקְּטֹרֶת וַיְכַפֵּר עַל־הָעָם'' (במדבר יז, יב). וְאִי לָאו דַּאֲמַר לֵיהּ מִי הֲוָה יָדַע?

[נפש יהודה: שפירש שדי מזיו שכינתו. נוטריקון של פרשז: יש ביניכם קנאה. שאתם באים על ידה לידי רציחה: מסר. למד לו שהקטורת מעצרת המגפה שהרי לא כתוב בתורה].

ובמדרש (שמות רבה פרשה כח א) כתוב: באותה שעה שבא משה לקבל את התורה, בקשו מלאכי השרת לפגוע במשה. מיד עשה הקב"ה את קלסתר פניו דומה לאברהם, אמר להם למלאכים: אין אתם מתביישים ממנו, לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו?! [כמבואר בתורה פרשת וירא, שבאו שלשה מלאכים לאברהם אבינו והאכילם חמאה ובקר, שלוש לשונות בחרדל] או אז הסכימו לתת את התורה למשה. אמר לו הקב"ה למשה, לא ניתנה לך תורה אלא בזכותו של אברהם אבינו".

ולכאורה, כשמשה רבנו ענה למלאכים שאין ראוי שהתורה תשאר אצלם, מאחר ואין להם שייכות בקיום מצוות התורה, כמו "כבד את אביך ואת אמך", לא תרצח וכו', וכי המלאכים לא ידעו זאת?! בודאי שידעו! אם כן, מה חידש להם משה, שבגלל זה הסכימו שיקח את התורה?

אלא חז"ל מבארים שהויכוח בין משה רבנו למלאכים, לא היה ויכוח פשוט אם קיום התורה והמצוות בפועל שייך בהם או לא. הם ידעו שאין להם אבא ואמא לכבדם, והם לא יצאו ממצרים וכו', אלא הויכוח היה מהותי הרבה יותר. ידעו המלאכים שברגע שהתורה תרד לארץ ותינתן לבני האדם, כל כח השליטה על העולם הצפון בתורה, ינטל מהם וימסר בידי בני האדם, ולזאת לא רצו להסכים, כי איך יתכן שבני אדם הקרוצים

מחומר, ישתלטו על הבריאה כולה כולל גם על השמים, כקביעת החגים והמועדים, שכאשר חכמי ישראל יקבעו כאן בארץ את זמני ראשי החודשים והמועדים על פי ראייתם בלבנה, כך יקבלו גם בשמים. למשל, אימתי יחול ראש השנה א' בתשרי שבו ישב הקב"ה וידון את כל באי עולם, בשמים כפופים לקביעה של חכמי ישראל, והקב"ה וכל פמליא של מעלה ממתינים לחכמי ישראל שיקבעו את יום ראש השנה, ולפי זה באותו יום ישב הקב"ה וידון את העולם. וכן אמרו במדרש (ילקוט שמעוני בא קצ קצא) מתכנסים מלאכי השרת אצל הקב"ה ואומרים לפניו: "רבונו של עולם, אימתי ראש השנה?" והוא אומר: "ולי אתם שואלים? אני ואתם נשאל לבית דין של מטה!". אם גזרו בית דין של מטה ואמרו "היום ראש השנה", אומר הקב"ה למלאכים: "העמידו בימה, והעמידו סנגורים והעמידו ספיקטורים [מקטרגים], מפני שגזרו בית דין של מטה ואמרו היום ראש השנה!". נשתהו העדים לבוא, או נמלכו בית דין לעברה למחר [החליטו לדחות את קידוש החודש למחר] - הקב"ה אומר למלאכי השרת: "העבירו בימה, ויעבירו סנגורים ויעבירו ספיקטורים, שגזרו בית דין של מטה ואמרו, ראש השנה למחר". ע"כ.

כמו כן, חכמי ישראל יקבעו מי יש לו חלק לעולם הבא, ומי אין לו, כמו שראינו במסכת סנהדרין (צ ע"א), שרבותינו קבעו על המלך מנשה ועוד אנשים, אם יהיה להם חלק לעולם הבא או לא, כפי שיובא להלן. את זאת המלאכים לא קבלו! בני אדם שנכשלים וחוטאים ועושים עבירות, לא יתכן שיקבלו כח אדיר שכזה להחליט גם על השמים! לכן עדיף שתשאר התורה אצל המלאכים שאינם חוטאים לעולם, וכולם קדושים וטהורים. אך משה רבנו טען, הן אמת שבני האדם חוטאים ועושים עברות ופשעים, אך בל נשכח שבמקום שבעלי תשובה עומדים, אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, ועל ידי שהאדם חוזר בתשובה ומתעלה, יכול להגיע לדרגות גבוהות יותר מהמלאכים! וכמו שאמרו (סנהדרין צג ע"א): "גדולים צדיקים יותר ממלאכי השרת". נמצא אפוא שעדיין ראויים בני האדם שהתורה תינתן להם, כי יכולים הם לעלות יותר מהמלאכים.

ועתה, בויכוח כזה בין משה רבנו למלאכי השרת, מי יכול להכריע אם לא הקב"ה בכבודו ובעצמו?! וכך באמת היה, בא הקב"ה והסכים עם משה, וזה רמוז כשאמר לו הקב"ה: "אחוז בכסא כבודי והחזר להם תשובה", דהיינו תענה להם שאף שאדם חטא, יכול לשוב בתשובה, וגדולה תשובה שמגעת עד "כסא הכבוד" (יומא פו ע"ב), ובזכות התשובה יחשב צדיק גמור, אם כן דרגתם של בני האדם למעלה מהמלאכים!

עוד נאמר, מה ראו המלאכים לעכב התורה שתישאר בעליונים, בשכבר ידוע כי עיקר התורה הוא אך ורק בעבור ישראל?

אלא משל למה הדבר דומה? לגדול אחד, שהיה רב ומורה בעיר גדולה כמה שנים, ולעת זקנתו רצה לבקש לו מנוחה, לבלתי יטרד עוד בעסקי ההמון הגדול הזה ובמשפטיהם הרבים הכבדים ממנו, ועלה בדעתו לכתוב לעיר קטנה הסמוכה אליו, שיקבלוהו עליהם למורה, כי שם ישב במרגוע, בהיות אנשים בה מעט, וקרא לאנשי עירו וישאל אותם לחות דעתם, אם הם מסכימים עמו על הדבר הזה, ויאמרו לו: רבנו, כטוב בעיניך עשה! ויכתב לראשי העיר ההיא לאמר: אם תאבו, קבלוני נא אצלכם למורה, והם נאספו ויאמרו: טוב הדבר, ויבחרו מהם אנשים, ויקחו עגלות וישלחו לשם לשאת אותו ואת ביתו, ויהי כבוא העגלות, ויתקבצו גדולי העיר ולא נתנו אותו לנסוע מהעיר, ויאמר אליהם: הלוא שאלתי את פיכם תחלה והסכימה דעתכם על הדבר, ועתה מה לכם להתנגד?

ויאמרו אליו: רבנו, חלילה לנו מעשות כדבר הזה, הנה העגלות לפניך, קח ולך כאות נפשך, ויהי בעלי עגלה אוסרים מרכבתו, ויבואו גדולי העיר ויכו אותם הכה ופצוע, וינתקו המוסרות לאמר: את רבנו הגדול אתם באים לקחת מאתנו?! שוא לכם שוא, וילכו בעלי העגלה לבית הרב ויספרו לו את אשר עשו להם אנשי העיר, וישלח ויקרא אותם אליו ויאמר: הלא תגידו, מה לכם להתעבר עם האנשים האלה? הלוא בתום לבבם ובנקיון כפם באו הנה, אחרי כי השלמתם לעצתי. ויאמרו לו, רבנו, אבל עליך לדעת, כי בכוונה עשינו כן, למען הפק טובתך,

הנה אתה כתבת אל אנשי עירם שיקבלו אותך אצלם, ומי יודע מה הם אומרים ללבבם, אולי הם מדמים כי גדולי עירנו זממו בך לגרשך מעמנו על ידי איזו סיבה, ועל ידי כן תהיה קל בעיניהם לאמר: מי הוא זה הבא לגור ולשפוט שפוט? על כן יעצנו לעשות כה, למען יראו הם כמה נכבדת בעינינו וכמה יקרת, עד שלא נתרצה מהלוך מעמנו כי אם בקושי גדול, וידעו כמה עליהם להזהר בכבודך, שכל עיקר מה ששלחנו אותך מפה הוא מסבת חפצנו למלא רצון רבנו.

הנמשל: כי התורה הקדושה עלה ברצונו יתברך לתתה למטה בארץ ולזכות לבני אדם מורכבי החומר והצורה, הנה המלאכים, גם כי ידעו כי התורה אך בעבור ישראל, עם כל זה התאמצו לחמד יופייה בלבם ואמרו: "תנה הודך על השמים" לכוונה גדולה, כי חשו המלאכים פן אחרי שיקבלוה תהיה אצלם כמו גר בארץ, לאמר: לו היתה חשובה למה נתנוה העליונים לרדת למטה? על כן עשו בכוונה בעלות משה למרום לקבל את התורה, בקשו לפגע בו וחזקו דברים עליו לאמר "תנה הודך על השמים, מה אנוש כי

תזכרנו'' למען ידעו ישראל כמה היא חמודה בעליונים, ובלתי למען לזכות אותם נתנה למטה, ועל ידי כן ידעו להזהר בכבודה והדרה. (משלי יעקב למגיד מדובנא).

למה האמריקאים לא קיבלו התורה?

וְלֹא נִשְׁאַר פִּתְחוֹן פֶּה לָאֻמּוֹת לוֹמַר: אִלּוּ הָיָה נוֹתְנָהּ לָנוּ הָיינוּ מְקַבְּלִים אוֹתָהּ, כִּי לְכֻלָּן אָמַר שֶׁיְּקַבְּלוּהָ, לְכָל אֶחָד בִּלְשׁוֹנוֹ. וְלֹא רָצוּ, בִּלְתִּי יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ מוּכָנִים לַתּוֹרָה, כִּדְגַרְסִינָן בְּסִפְרִי, פָּרָשַׁת וְזֹאת הַבְּרָכָה: ''ה' מִסִּינַי בָּא'' (דברים לג, ב), כְּשֶׁנִּגְלָה הַמָּקוֹם לְתֵת תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, לֹא בְלָשׁוֹן אֶחָד נִגְלָה, אֶלָּא בְּאַרְבַּע לְשׁוֹנוֹת: ''ה' מִסִּינַי בָּא'', זֶה לָשׁוֹן עִבְרִי; ''וְזָרַח מִשֵּׂעִיר לָמוֹ'' (שם), זֶה לָשׁוֹן רוֹמִי; ''הוֹפִיעַ מֵהַר פָּארָן'' (שם), זֶה לָשׁוֹן עַרְבִית; ''וְאָתָה מֵרִבְבֹת קֹדֶשׁ'' (שם), זֶה לָשׁוֹן אֲרָמִי.

''וַיֹּאמַר ה' מִסִּינַי בָּא''.. כְּשֶׁנִּגְלָה הַמָּקוֹם לְתֵת תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, לֹא עַל יִשְׂרָאֵל בִּלְבַד נִגְלָה, אֶלָּא אַף עַל אֻמּוֹת הָעוֹלָם. בִּתְחִלָּה הָלַךְ אֵצֶל בְּנֵי עֵשָׂו, אָמַר: מְקַבְּלִים אַתֶּם אֶת הַתּוֹרָה? אָמְרוּ לוֹ: מַה כְּתִיב בָּהּ? אָמַר לָהֶם: ''לֹא תִרְצָח'' (שמות כ, יג). אָמְרוּ לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, כָּל עַצְמָן שֶׁל אוֹתָן אֲנָשִׁים, אֲבִיהֶם רוֹצֵחַ הָיָה, שֶׁנֶּאֱמַר: ''וְהַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו'' (בראשית כז, כב); וְעַל כֵּן הִבְטִיחוֹ אָבִיו: ''וְעַל־חַרְבְּךָ תִחְיֶה'' (שם שם, מ). הָלַךְ אֵצֶל בְּנֵי עַמּוֹן, אָמַר לָהֶם: מְקַבְּלִין אַתֶּם אֶת הַתּוֹרָה? אָמְרוּ לוֹ: מַה כְּתִיב בָּהּ? אָמַר לָהֶם: ''לֹא תִנְאָף'' (שמות כ, יד). אָמְרוּ לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, כָּל עַצְמָה שֶׁל עֶרְוָה שֶׁלָּהֶן הִיא, שֶׁנֶּאֱמַר: ''וַתַּהֲרִין שְׁתֵּי בְנוֹת־לוֹט מֵאֲבִיהֶן'' (בראשית יט, לו). הָלַךְ אֵצֶל בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל, אָמַר לָהֶן: מְקַבְּלִין אַתֶּם אֶת הַתּוֹרָה? אָמְרוּ לוֹ: מַה כְּתִיב בָּהּ? אָמַר לָהֶם: ''לֹא תִגְנֹב'' (שמות כ, טו). אָמְרוּ לְפָנָיו רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, כָּל עַצְמוֹ שֶׁל אֲבִיהֶם לִיסְטִים הָיָה, שֶׁנֶּאֱמַר: ''וְהוּא יִהְיֶה פֶּרֶא אָדָם'' (בראשית טז, יב). לֹא הָיְתָה אֻמָּה שֶׁבָּאֻמּוֹת שֶׁלֹּא הָלַךְ וְדִבֵּר וְדָפַק עַל פִּתְחָהּ, שֶׁאִם יִרְצוּ יְקַבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: ''יוֹדוּךָ ה' כָּל־מַלְכֵי אֶרֶץ כִּי שָׁמְעוּ אִמְרֵי־פִיךָ'' (תהלים קלח, ד). יָכוֹל שָׁמְעוּ וְקִבְּלוּ? תַּלְמוּד לוֹמַר: ''וְאוֹתָם לֹא יַעֲשׂוּ'' (יחזקאל לג, לא); וְאוֹמֵר: ''וְעָשִׂיתִי בְּאַף וּבְחֵמָה נָקָם אֶת־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא שָׁמָעוּ'' (מיכה ה, יד). וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֲפִלּוּ שֶׁבַע מִצְוֹת שֶׁקִּבְּלוּ בְּנֵי נֹחַ עֲלֵיהֶם לֹא יָכְלוּ לַעֲמֹד בָּהֶן עַד שֶׁפֵּרְקוּם, וּנְתָנָם לְיִשְׂרָאֵל. מָשָׁל לְאֶחָד שֶׁשָּׁלַח חֲמוֹרוֹ וְכַלְבּוֹ (*) לְגֹרֶן וכו'. לָכֵן נֶאֱמַר: ''ה' מִסִּינַי בָּא''.

[נפש יהודה: לגורן. לחמור טען לתך תבואה ולכלב טען רק ג' סאין החמור הולך וטוען הכלב מלחית פי' גורר עצמו ולא יכול לטעון לוקח ממנו ונותן על החמור כך ז' מצות בני נח נתן לישראל].

נתרגם את מתן תורה לזמנינו:

רוסיה טענה: איך אוכל לקיים "אנוכי ה' אלוהיך... לא יהיה לך אלוהים אחרים על פני?!" הלוא חונכנו מקטנותנו כי "סטאלין אבינו ורוסיה אמנו!".
האנגלים טענו: כיבוד הורים זה ממש לא בשבילנו, העולם נועד לצעירים. אנו מוכנים להקדיש אולי יום אחד בשנה עבור האם, נקרא לו "יום האם", נשלח לאמא זר פרחים ובונבוניירות. אבל נטל של כיבוד יומיומי אינו בא בכלל בחשבון!
הגרמנים טענו: לחיות בלי לרצוח?! אלו הם אינם חיים. ואל תשכח, בורא עולם, שיש לנו כבר ותק ודיפלומה במלחמות. אנו הובלנו את העולם לשתי מלחמות עולם!
האמריקאים לעומתם טענו כי הדרישה של התורה: "לא תחמוד בית רעך... וכל אשר לרעך" - הינה ממש מוגזמת. הרי הדשא של השכן תמיד ירוק יותר, והמכונית שלו הרבה יותר נוצצת. ובכלל, היעד הבא שלנו בחיים זה לבנות וילה שתוציא לשכנים את העיניים.
לצרפתים דווקא היה קשה יותר עם האיסור "לא תנאף". מה זאת אומרת? הם התקוממו, האם אתה בא לומר לנו, בורא עולם, כי עלינו להתלבש ולנהוג ב"צניעות"?! הרי כל רשתות האופנה והפאות החדשניות הן מתוצרתנו, והכלל הידוע אומר: כמה שיותר פרוץ, זה יותר יפה ויותר מודרני! צעיר וקליל!

בנינו ערבים לתורה

וכשנתן את התורה לישראל, אמר להם, תנו לי ערבים שתקיימו אותה!
אמרו לפניו, הנה אברהם יהיה ערב בעדנו, אמר להם מחויב הוא לי עבור ישמעאל שעתיד להרוג את בני בצמא.
אמרו לו הנה יצחק, אמר להם, מחויב הוא לי על שאהב את עשו שונאי.
אמרו לו הנה יעקב, אמר להם, מחויב הוא לי על שלא השלים נדרו בבואו מפדן ארם.
אמרו לפניו, הרי הבנים שלנו ערבים בעדנו!
מיד אמר הקב"ה: תנו לי אותם ערבים ואני אקבלם. מיד הביאו בני ישראל את נשיהם עם יונקי שדים ונשיהם מעוברות, ועשה הקב"ה בטניהם כזכוכית והיו מדברים עמו, אמר להם: ראו שאני רוצה ליתן תורה לאבותיכם ואתם ערבים בשבילם שיקימוה, אמרו לו: כן, ואמר להם את החוקים וענו לו על הכל. ומנין שמעוברים שבמעי אמן ומפי יונקים נתיסדה התורה? שנאמר (תהלים ח, ג) "מִפִּי עוֹלְלִים וְיוֹנְקִים יִסַּדְתָּ עֹז" ואין עוז אלא תורה שנאמר "ה' עוז לעמו יתן. וכשראה הקב"ה את ישראל בכל לבם שהיו מכונים ומרוב אהבה היו ממהרים לקבל התורה, שבחם ואשרם שנאמר "אשריך ישראל מי כמוך".

הילולה של צדיק

דרשה א' - ל"הילולא של הצדיק"

בירור שאלת השאלות של העולם היהודי:

'יום פטירתו' של הצדיק - האם זה הזמן המתאים ל"ערב שירה וזמרה" או - שיום זה - הוא יום של 'צער ויגון'

על הסתלקותו של הצדיק?

עומדים אנו בערב ה"הילולא" לכבוד הצדיק. כולנו מתרגשים בערב קדוש זה, שבו נשמתו של הצדיק מִתְעַלֶּה וְעוֹלֶה מִדַּרְגָּה לְדַרְגָּה בגן עדן. וזוהי שעת רצון לבקש בזכות הצדיק בקשות ומשאלות, וכמו שכתב בעל ה"תפארת ישראל", בפירושו למשניות "עדיות" (סוף פרק ב') וזה לשונו "...ביום הַיוֹאְרְצַאְייט (יום הפטירה) של הנפטר, יש לנשמה השפעה גדולה להפיץ אורה, עד שאפילו הגוף (של הנפטר) בקבר, מתעורר מגודל הֶאָרָה זו"!!!

וכעין זה, מצינו עוד בדברי רש"י הקדוש, במסכת יבמות (דף קכ"ב, ד"ה "תלתא ריגלי") בשם תשובת הגאונים, שביום שמת בו אדם גדול, קובעים את אותו ערב לכבודו, ומידי שנה בשנה, כשמגיע אותו יום - מתקבצים תלמידי חכמים מכל סביביו, ובאים על קברו עם שאר העם, להושיב ישיבה שם". עכ"ל.

הרי לנו, שיום פטירת אדם גדול - הוא סיבה להתעלות, להתקבץ וללמוד תורה לכבודו. והחיזוק בתורה שנגרם מכך - עושה נחת רוח לעילוי נשמת הנפטר.

זה הכל טוב ויפה - לגבי הלימוד והאזכרה שעושים לכבוד הצדיק, ואולם הדבר שמעורר פליאה והשתוממות, זהו דוקא השמחה והמסיבה וכל הריקודים והמחולות, שאנו שמחים סביב ערב ההילולא!

וכאן הבן עומד ושואל: וכי זה בדיוק הזמן לשמוח? והרי ערב של פטירת צדיק - הוא יום צער ואבל לעם ישראל, על שנסתלק מאיתנו צדיק שהיה מגן במעשיו על כל הדור כולו, ואין זה הזמן לשמוח, ובודאי שלא לערוך מסיבות ו"ערב שירה" על בשר ויין!

ועל נקודה זו, ברצונינו לעמוד ולברר: מהו באמת ה'מקור' למנהגם של ישראל, שנוהגים לשמוח ולחגוג סעודה כעין 'יום טוב' ביום פטירתו של צדיק? על מה בדיוק שמחים בערב זה?

והשאלה מתחזקת שבעתיים, לאור מקורות חז"ל, שמצביעים לנו דוקא על התחושה של הצער והיגון, שצריך להרגיש בערב פטירת הצדיק, והרי חלק מרשימת מקורות חז"ל, מתוך מסכתות הש"ס:

1. הגמרא במסכת שבת (דף ק"ה:) אומרת: "כל המוריד דמעות על אדם כשר - הקב"ה סופרן, ומניחם בבית גנזיו"! וא"כ משמע מכאן, שיש לבכות ולהצטער ביום פטירת אדם כשר, ולא להיפך!

2. הגמרא במסכת ראש השנה (דף י"ח:) אומרת: "שְׁקוּלָה מיתתן של צדיקים - כשריפת בית אלוקינו"!!! וא"כ מוכח מכאן, שיש להצטער ביום פטירת הצדיק - כדרך שמצטערים בט' באב על שריפת בית המקדש!!! [ובמדרש רבה (איכה, פרשה א', אות ל"ט) הפליגו חז"ל ואמרו: "קשה סילוקן של צדיקים לפני הקב"ה - יותר - מחורבן בית המקדש"!!!]

3. הגמרא במסכת סנהדרין (דף קי"ג:) אומרת: "צדיק שנפטר מן העולם - רעה באה לעולם"! וא"כ, האם יום זה הוא סיבה לשמחה?

4. והדבר המפליא מכל: שבשולחן ערוך נפסק מפורש להלכה (בסימן תק"פ, סעיף ב') שראוי - 'להתענות' בימי פטירת הצדיקים! (ושם מפורט כל תאריכי פטירתם. עיין שם). ואילו אנו - לא רק שלא מתענים - אלא עוד אוכלים ושותים בשר ויין, ושמחים לקול תופים ומחולות?

ובודאי שמנהגן של ישראל תורה הוא, ורק צריכים אנו לחפש - מהו השורש והמקור למנהג זה? על מה ולמה אנו שמחים וצוהלים בערב פטירת הצדיק?

וכעת האזינו לתשובה מפליאה ביותר, שתאיר לנו את העיניים, ותגדיר לנו בדיוק איזה כוח רוחני עצום, אפשר לשאוב מיום ההילולא של הצדיק!

ושורש הדברים, על פי הגמרא במסכת מגילה (דף י"ג:) שם מספרים לנו חז"ל, את השתלשלות הדברים על המן הרשע. מדוע הוא גזר להשמיד את עם ישראל דוקא בחודש 'אדר' ולא בחודש אחר? מספרת על כך הגמרא: הפיל המן גורל סביב כל ימות השנה, ויצא לו תאריך של - חודש אדר. בשבעה לחודש. כלומר ז' באדר!

כראות המן זאת, שמח שמחה גדולה ואמר:

עלה בגורלי יום מוצלח! יום שבו מזלם של ישראל יָרוּד! שהרי ביום זה נפטר משה רבם, וא"כ ודאי שיעלה בידי להשמיד אותם, כיון שיום הפטירה שנפטר בו רבם - אינו מאיר להם פנים, ולא מסמל להם טובות!

ומוסיפה הגמרא, שהמן טעה בזה טעות חמורה! מכיון שהוא לא ידע - שאמנם נכון שביום זה נפטר משה רבם - ואולם הרי ביום זה גם 'נולד' משה רבם! בז' באדר נולד, ובז' באדר נפטר! וכיון שיום זה הוא גם יום הלידה של משה רבינו - א"כ בודאי שלא יעלה בידו להשמיד את עם ישראל! עד כאן תוכן דברי הגמרא.

ואולם כאן יש לכאורה פלא גדול:

מדוע המן היה צריך לפחד כ"כ מיום 'לידתו' של משה רבינו? וכי יש איזה 'סגולה מיוחדת' ביום לידתו של האדם? וכי יום לידת הצדיק מעלה את מזלם של עם ישראל? ואפילו אם נניח, שיש איזו שהיא מעלה מיוחדת ביום הלידה - מ"מ, עדיין אין זה אומר שיש 'מזל גבוה' לישראל ביום זה, כיון שעכ"פ ביום זה חלה גם יום פטירתו, וא"כ יש ביום זה גם מעלה וגם חסרון, ומי יכול להבטיח להם שהמזל אכן יאיר להם פנים ויציל אותם מגזירתו של המן?

הרי אולי בגלל שביום זה חלה גם פטירתו של רבם, לכן מזלם יָרוּד, וממילא זכות יום הלידה של רבם לא תועיל להם כל כך? וכי לא יתכן שמזלם יתהפך עליהם לרעה - מחמת שביום זה נפלה עליהם רעה ונפטר מהם רבם? והרי כלל בידינו - ש"מגלגלין חובה - ליום חייב"?

זוהי תוכן השאלה. וכעת האזינו היטב לתשובה הנפלאה והיסודית, שנלמדת מכח שאלה זו:

הנה צריך לדעת, שנושא הויכוח כאן בגמרא, לא היה סתם ויכוח אם זה יום ה'לידה' או יום ה'פטירה' - אלא הנושא כאן היה ויכוח 'השקפתי' בין המן לחכמי ישראל:

השקפת המן היתה - שכל אדם שמת - הוא מת עם כל הכוחות שלו, ועם כל הַגְּדֻלּוּת שלו! אין המשך התעלות לאחר המוות! אין עולם הבא ואין חיים נצחיים! המוות הוא ה"תחנה הסופית" של האדם, וכשהוא נקבר - נקברים עמו כל מסכת חייו, ולא נשאר ממנו שום זכר!

זוהי היתה השקפתו של המן, השקפה כפרנית הסוברת ש"אין חיים לאחר המוות"!

ולכן המן 'קָפַץ' משמחה, כשראה שהגורל נפל בדיוק ביום פטירת רבם. כיון שאם ביום זה נפטר רבם - א"כ כבר נמחה שמו (ח"ו) מהעולם, ויותר אין בכוחו להועיל להם מאומה! וא"כ, כיון שעם ישראל מוזנח ומופקר ללא מנהיג ורועה - בודאי שאפשר לגזור עליהם גזרת כְּלָיָה!

ועל השקפה משובשת זו - באו חז"ל בגמרא ואמרו, שהמן טעה בהשקפה שלו טעות חמורה! כיון שהתורה מלמדת, שהמוות הוא לא הסוף אלא רק ההתחלה של החיים הנצחיים! המוות הוא לא ניתוק מהנשמה, אלא רק מהגוף! ולכן משה רבם עדיין ממשיך להגן עליהם, רק לא מלמטה, אלא מלמעלה!

וזוהי כוונת הגמרא שאמרה ש"המן ידע שביום זה נפטר משה רבם, ואולם לא ידע שבאותו יום גם נולד". כלומר, אין הכוונה בגמרא על יום לידתו הַ'בִּיולוגִית' כשנולד מבטן אמו, אלא כוונת חז"ל על יום לידת הנשמה, שביום הפטירה היא 'נולדת' אל תוך

עולם אחר ("עולם הבא") ומתחילה לחיות את החיים הנצחיים שלה! ואת זה המן לא ידע, שדוקא יום המיתה - הוא יום הלידה האמיתי!

סוד כזה נפלא, להאמין בְּ'הִשָּׁאֲרוּת הנפש', - המן לא היה מסוגל לקלוט ולהבין...

ולפי הסבר זה, מובן היטב מדוע דוקא רק משה רבינו, שהמן חשב אותו ל"מת" שנעלם מן העולם - דוקא הוא זה, שהיה היחיד שפעל למעלה בשמים - להציל את עם ישראל מגזירתו של המן!!!

וכפי שסיפרו לנו חז"ל (במדרש רבה פרשה ז', י"ח) שביום שנודע דבר הגזירה, עמד משה רבינו למעלה בתפילה, וכנגדו - מרדכי הצדיק התפלל כאן למטה, ובכוחות משותפים הצליחו לבטל את גזירת הכלייה מעם ישראל!

אכן, מה שחשב המן שביום פטירתו של משה - נפטרו ונעלמו עמו גם כוחותיו וכל אישיותו - היתה זו טעות 'בְּרוּטָלִית' ביותר! צדיקים לא נפטרים כלל ביום פטירתם, אלא ההיפך, רק כעת הם נולדים לחיי העולם הבא, וכוחם מתעצם יותר ויותר...!

ולאור האמור, נבין היטב את מאמר חז"ל שאמרו בגמרא מסכת חולין (דף ז':) "גדולים צדיקים במיתתם - יותר - מבחייהם"!!

שאמנם נכון, שמבחינה 'מעשית' אין הם יכולים יותר לקיים תורה ומצוות - ואולם מבחינה 'רוחנית' הם ממשיכים להתעצם ולהתחזק! הַקְּדֻשָּׁה שהם השיגו כאן למטה - מתעצמת כפליים למעלה בעוה"ב! כיון ששם אין את "מגבלות החומר" של הגוף, ולכן הכוח הרוחני שלהם מתפרץ ועולה מדרגה לדרגה! ומשום כך, יש בכוח הצדיק לפעול גדולות ונצורות - דוקא לאחר מיתתו - יותר מאשר פעל בחייו!

אכן, לא לחינם אמרו חז"ל בגמרא מסכת ברכות (דף י"ח.) "צדיקים במיתתם - קרויים חיים"! כיון שגם לאחר מיתתם רואים את כוח ישועתם. איך הם עומדים לִזְכוּת ולמגן בעד עם ישראל, ומבחינה זו - הם ממשיכים להיות "חיים". ואת זה - הַשֵּׂכֶל הגוי של המן הרשע לא היה מסוגל להבין!!!

ולאור יסוד מוּצָק זה, א"כ מובן לנו עתה, מדוע אנו גם שמחים וצוהלים ביום פטירת הצדיק. שאמנם יש לנו צער וכאב על הפרידה הגופנית שנלקחה מאתנו, ואולם אנו מתעודדים ושמחים בזה - שדוקא כעת לאחר פטירתו של הצדיק - יש בכוחו לפעול בשמיים יותר ויותר ממה שפעל בחייו! הוא נשאר תמיד ה"אוזן קשבת" של עם ישראל...!

ומאותו טעם ומאותה סיבה - מצינו גם אצל אלישע הנביא, כשהוא ראה איך שרבו אליהו הנביא מסתלק ממנו ועולה בסערה השמיימה, מספר לנו הנביא (בספר מלכים ב', פרק ב') שהוא החל לצעוק לעברו מתוך כאב: "אבי! אבי! רכב ישראל ופרשיו"!

וכל קורא תנ"ך משתומם לעצמו: מדוע אלישע הנביא כופל את המילים, וקורא לרבו פַּעֲמַיִם בתואר של "אבי, אבי"?

אלא, שכאן אלישע גילה לנו, שהצדיק של הדור, שהוא היה 'אביהם' של ישראל - הוא ממשיך גם למעלה להיות "אביהם" של ישראל! אבי - בעוה"ז, ואבי - בעוה"ב! גם שם הוא מכונה בשם 'אבינו', שכן הצדיק לעולם לא נשכח מעם ישראל, סגולתו וכוח ישועתו ממשיכים לפעול גם לאחר מיתתו!

נספר לכם כאן מעשה מסעיר, והוא ימחיש לנו היטב, כיצד הצדיק נחשב ל"אבינו" - גם לאחר פטירתו:

הסיפור התרחש לפני כ - 50 שנה, בחייו של הגאון ה"חזון איש".

בעיר "רמת השרון" התגורר אדם חילוני, שֶׁשְּׁמוּר עמו סיפור אישי, שבו הוא זכה לראות את כוחו של הצדיק ה'חזון איש' - גם לאחר פטירתו. וכך הוא מספר:

בִּתִּי הגדולה נישאה למזל טוב, והתגוררה סמוך להוריה. והנה, לאחר כשנה, כשהגיע זמנה ללדת, היה זה בדיוק בשעות הצהריים, בזמן שבעלה היה בעבודה, ולכן הגעתי אליה אני עם רכבי, ולקחתי אותה לבית החולים.

כשהגעתי למקום, הכניסו אותה לחדר הלידה, ואני המתנתי בחוץ. חכיתי וחכיתי, והלידה לא התקדמה. ראיתי את הרופאים יוצאים מהחדר עם מכשירים מצפצפים, וקוראים לדוקטור יותר מומחה מהמחלקה העליונה.

כראותי זאת, נתמלאתי חרדה, ניגשתי אל אחד הרופאים, ובקשתי ממנו שיגלה לי את הכל, האם ח"ו משהו איננו כשורה?

כשמוע זאת הרופא, הרצינו פניו ואמר לי: "דע לך! שביתך נמצאת בסכנה. הלידה הסתבכה, והעובר איננו יכול לחיות. יש צורך דחוף לנתח אותה, כך לפחות נוכל להציל את חיי האם. ולכן, חבל על כל רגע, עלינו לאתר את בעלה של היולדת, שיחתום על טופס הניתוח. אחרת - חיי האם בסכנה!

כשמוע האב בשורה מצמררת זו, הִתְאַבֵּן כולו ולא ידע כיצד להגיב, הוא הסתכל על הרופא, כשכולו נבוך ומבולבל, ולא מאמין למשמע אוזניו...

והנה, תוך כדי הילוכו לצאת מבית החולים, נפגש האב עם אברך צעיר, בעל חזות חרדית. הלה הבחין במראהו הנסער של האב, וביקש ממנו לדעת מה אירע לו. האב

השבור התחמק ממנו, ואולם האברך לחץ ולחץ - עד שהאב גילה לו, שביתו נמצאת בסכנה, ועתה הוא הולך לבעלה לחתום על טופס הניתוח...
כשמוע זאת האברך, לא איבד את עשתונותיו, אלא פנה מיד לאב ואמר לו: "ידידי! שמע בקולי, ישנו אדם גדול שמתגורר בעיר "בני ברק", צדיק וקדוש, שכוחו הוא למעלה מהרופאים, והרבה אנשים מתייעצים עמו בעניני רפואה המסובכים ביותר! ולכן גם אתה, אל תחתום על שום טופס - לפני שתלך להתייעץ עם הגאון ה"חזון איש"!
האב לא הבין כלל מה רוצה ממנו האברך המוזר, ואמר לו במרירות: "עזוב אותי! כל הרופאים אמרו לי בבירור שקיימת סכנה לחיי האם והעובר, ומה יעזור לי הרב הזה יותר מהרופאים?
ואולם האברך לא ויתר:
"יש לנו רופא למעלה - שהוא הרופא הגדול מעל כל הרופאים, אל תיבהל מדברי הרופאים, תאמין באחד ואל תפחד! נסה את ההזדמנות האחרונה שנותרה לך, סע מיד לבני ברק, תאמר לצדיק את כל הפרטים, וכאשר יאמר לך - כן תעשה, אל תְּפֵל מילה אחת מדבריו ארצה!
האב שוכנע מעט לשמע דבריו הנחרצים של האברך, ומיד דהר עם מכוניתו לכיוון שערי העיר "בני ברק".
כשנכנס לתוך העיר, היתה זאת כבר שעת לילה מאוחרת, והרחובות היו ריקים. בקושי הצליח למצוא דמות אדם בזוית הרחוב, ושאלו: היכן מתגורר כאן אדם בשם ה"חזון איש"? וללא כל היסוסים - הצביע לו הלה על מקום הבית.
הגיע האב לְבֵיתו של החזו"א, ולשמחתו הבחין שעדיין דולק אור בתוך החדר, נחפז האב לעבר כיוון הבית, והחל לדפוק בחזקה על הדלת.
והנה, פותח לו את הדלת, אדם רזה נמוך קומה, עם מעט זקן לבן...
האב התבלבל ושאל: האם כאן גר הרב החזו"א?
הלה הנהן לו בראשו, והזמינו להכנס פנימה.
כשנכנס האב, שאלו החזו"א: מה אירע לו לבוא לכאן בשעת לילה כה מאוחרת?
כשמוע זאת האב - פרץ בבכי, והחל לשפוך את כל ליבו לפני החזון איש, את חוות דעתם של הרופאים על בִּתו, ואת קביעתם הנחרצת למהר לנתחה...
כשמוע זאת החזו"א, הרצינו פניו, הוא קם מכסאו והחל מהלך בחדרו אנה ואנה. כשכולו שקוע בעצמו, ושני פניו מאירים כלפידי אש...
לאחר דקות אחדות של מתח וחרדה, שנידמו בעיני האב כנצח - פנה פתאום החזו"א לעברו של האב, ואמר לו:

"מזל טוב! ביתך ילדה תינוק בריא ושלם"...!
האב הרגיש כאילו הוא נמצא בתוך "חלום", ולא האמין למשמע אוזניו, ואולם החזו"א לא נתן לו לחשוב הרבה, אלא האיץ בו לחזור לבית החולים, שם מחכה לו ביתו עם התינוק...
כשהגיע האב לבית החולים, רץ מיד לחדר היולדות, ואכן שם נתבשר ע"י הרופאים, שבאורח פלא קיבלה פתאום האשה צירי לידה, והיא ילדה תינוק בריא וחמוד...
"אין לנו שום הסבר 'הגיוני' לשינוי מפתיע זה - אמרו הרופאים לאב, אלא רק לומר לך שאירע כאן נס רפואי ממש...
האב חייך כממתיק סוד. הוא לא סיפר לרופאים, שכבר לפני כשעה נתבשר על "נס רפואי" זה - מפי קודשו של החזו"א...
והנה, חלפו ועברו כמה שנים מאז אותו מעשה, ושוב אירע לו לאותו האב, סיפור דומה אצל ביתו השנייה, היא התקשתה ללדת, והרופאים שוב אמרו שצריך הסכמה כדי לנתח ולהוציא את הולד.
הפעם, לא התרגש האב כלל. הוא ידע היטב מה מוטל עליו לעשות, הוא יצא לריכבו, וללא כל שהיות נסע מיד לכיוון העיר "בני ברק", להכנס אל הקודש פנימה, לעבר בֵּיתו של החזו"א...
ואולם להפתעתו הוא מצא את הבית הדל - כשהוא ריק לגמרי... לשאלתו - היכן החזו"א? ענו לו, שהחזו"א כבר נפטר לבית עולמו לפני כשנה...
האב לא היה מוכן להשלים עם המציאות הזאת, וקרא בקול: "מה זאת אומרת שהחזו"א נפטר? הרי אני חייב להציל את חיי ביתי!...
האב לא איבד את עשתונותיו, הוא שאל את השכנים היכן נקבר החזו"א, והם הראו לו לכיוון בית הקברות "זיכרון מאיר" אשר בקצה העיר. תיכף נסע מיד לשם. ואולם לאכזבתו מצא את השער נעול. האב לא ויתר, אלא טיפס על הגדר, וקפץ לתוך הַחֵלְקָה של בית הקברות.
הוא הגיע אל קברו של החזו"א, השתטח על המצבה, ובדמעות שְׁלִישׁ קרא לפני הקבר: "רבינו הקדוש החזון איש! אתה הצלת את חיי ביתי הראשונה! אנא ממך, תציל כעת - גם את חיי בִּתִּי השנייה!...
לאחר דקות אחדות, קם האב מהקבר, כשכולו מלא תקווה נסע בחזרה לכיוון הבית חולים.

והנה, אך דרך על מיפתן החדר, קידמו הרופאים את פניו, ובהתפעלות גלוייה אמרו לו:
"בר מזל הינך! ביתך ילדה לפני כחצי שעה, תינוק בריא ושלם למזל טוב"!
האב שיער את הזמן, ומצא שבדיוק לפני כחצי שעה - היה זה הזמן שבו עמד בתפילה על קברו של החזו"א...
דמעות של גיל זלגו מעיניו של האב, בו במקום קיבל עליו חזרה בתשובה שלמה, והפך להיות יהודי שומר מצוות, הוא וכל בני משפחתו.
את סוף הסיפור, סיים האב במילים אלו: "כְּלַפֵּי - החזו"א לא מת"!!! אני מרגיש כאילו הוא עדיין מתהלך בינינו, ומאזין לכל בקשותינו. ממש כמו שהיה בחייו...
אכן, למדנו מסיפור מרגש זה, שהצדיק לעולם נשאר ה"אבא" של עם ישראל! ואף לאחר מיתתו - יש לנו את ההזדמנות לבקש ממנו ישועה ורחמים לכלל ולפרט...
ובמיוחד ביום ה"הילולא", שזהו 'יום פטירתו' של הצדיק, בַּל נהיה שוטים לְפַסְפֵּס הזדמנות פז זו! עלינו לשפוך את כל ליבנו לפני הצדיק, ולבקש שיעורר עלינו רחמי שמים, ובזכותו ישלח לנו הקב"ה את הישועה!
צריך רק שהבקשה תצא מעומק הלב, ועם אמונה פשוטה ותמימה בכוחו של הצדיק - וכבר נזכה לראות עין בעין את ישועת ה', מתוך רחמים וחסדים גדולים!
סגולה להריון - שהאשה תקח עמה חתיכה מעץ שהיה מסוכך על קבר צדיק.

אל תשב במסעדה!

הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל נסע פעם בליווי תלמידיו להשתטח בתפילה על קברות הצדיקים בהרי הגליל. בדרכם חזרה, והם רעבים וצמאים, נכנסו לעיר טבריה, וחלפו על פני מסעדה אחת, שבתוכה ישבו וסעדו יהודים טובים, שמראם מעיד כי הם יהודים כשרים וירא שמים. מיד נכנסו תלמידים אחדים למסעדה כדי להזמין מאכלים, ולא טרחו כלל לבדוק אם זו מסעדה כשרה, בהסתמכם על אותם יהודים, אשר בודאי לא יאכלו במקום מפוקפק בכשרותו.
אולם הרב עצר בעדם. הוא הורה להם ללכת תחילה לברר מפי היושבים אצל השולחנות, האם זו מסעדה כשרה. לא הבינו התלמידים, מדוע הוא חושש, ואיך יעיזו להטיל דופי באנשים יראים ושלמים?! אבל פקודת רבם היתה קדושה בעיניהם, והם הלכו לשאול כפי שהרב הורה. בהפתעה גמורה שמעו את תשובת האנשים, כי בעצם זו מסעדה לא כשרה, בלא שום השגחה, אבל הם בקשו רשות מהבעלים להתיישב ליד השולחנות ולסעוד את ליבם, ואינם אוכלים חלילה מבישולי המקום, כי אם ממה שהביאו עמם מירושלים. התפלאו התלמידים מחכמת רבם, ועד היכן ערנותו וזהירותו מגעת, והכל מרוב יראת שמים.

דרשה ב' - ל"הילולא של הצדיק"

"עולם הפוך" - לפניך:

ה'הילולא של הצדיק' מוכיחה לנו - מי מקבל את הכבוד האמיתי: האם ה"צדיק" הזקן שהיה סגור כל הזמן בתוך 'ד' אמות' של ביתו - או - "ראש ממשלה" שעל שמו נקרא שדה תעופה 'בן גוריון'...

נמצאים אנו ב'ערב הילולא' של צדיק. כולם התאספו ובאו כדי לחלוק כבוד, לכבודו של הצדיק. כולם מרגישים בעצמם הרגשה של 'מְחוּיָבוּת' - לבוא ולחלוק לצדיק את כבודו האחרון.

הֶאָחָ! ראו מה בֵּינִי לבין חמי! איזה 'הבדל תהומי' קיים בין מנהיגי התורה צדיקי הדור - לבין מנהיגי המדינה ראשי השלטון, שאינם שומרים תורה ומצוות!

הנה ראו! האדם הכי "פּוּפוּלָרִי" שכל הזמן מזכירים אותו בהערצה ובחרדה בכלי התקשורת, הלא הוא האדם "החשוב" - ראש ממשלת ישראל, אדם 'מכובד' זה נערץ בפי ההמון - לכל היותר רק בחייו, ואולם לאחר מותו, הוא כבר נשכח כמת מלב, ואף אחד כבר לא מתעניין בו, ולא חושב עליו יותר...

ואפילו בשעת ההלוויה שלהם, אין להם יותר שום הערצה ואהדה מצד הציבור, בהלוויה עצמה תוכלו לספור על האצבעות עשרות אנשים בודדים בלבד!

ובמקרה הטוב - כאשר "עיכבו" את הארון בכוח שעות רבות, והתקשורת קראה אל הציבור, והתחננה חזור ושוב "לבוא ולעבור לפני הנפטר הדגול" - אז כבר הצליחו לגייס כמה מאות, שנתרצו לבוא להלוויה. וגם אז - רובם באו לא מחמת "כבוד האישיות הדגולה" - אלא רק מחמת 'סקרנות'. שהרי "הלוויה ממשלתית" היא דוקא 'טקס' מאד מעניין! אפשר לראות שם את אנשי התקשורת מכל רחבי העולם, צלמים, עיתונאים, הנחת זרי פרחים, מטח תותחי כבוד, זיקוקי אש, צעדת חיילים, הקראת הקטע של "יזכור" ע"י הרבנות הראשית של צה"ל, וכו' וכו'.

ואולם, לאחר שרק נסתיימה טקס ההלוויה, כבר "שכחו" כולם מאותו מנהיג, אף אחד לא חושב עליו, לא מסתכל עליו, ולא מעלה אותו יותר על דל שפתיו...

ומה באמת עושה המדינה במקרה כזה? מה ניתן לעשות כדי שהציבור לא "ישכחו" מאותו מנהיג? כאן מתגייסים אנשי השלטון, ומטכסים בניהם עצה מה אפשר לעשות כדי שהמנהיג שלהם ישאר לזיכרון לנצח?

פשוט מאד! מקימים "רחוב" של עיר, וקוראים אותה ע"ש של אותו מנהיג! בונים "שדה תעופה" וקוראים אותו על שם אותו מנהיג. (שדה תעופה "בן גוריון") אולי על ידי כך - כשיקראו בשמו של השדה תעופה - יִזָּכְרוּ ג"כ בשמו של אותו מנהיג נשכח...

כל זאת - אָמוּר כלפי מנהיגים בישראל, שאמנם היה להם תואר וכבוד ומשרה מכובדת, ואולם הם לא היו נחשבים לשומרי תורה ומצוות.

והנה, מצד שני אנו רואים תופעה הפוכה לגמרי, שאם ח"ו נפטר צדיק, שבימי חייו הוא לא היה דווקא מפורסם כל כך, תמיד נהג להצטנע בתוך ד' אמות שלו בדירתו הקטנה, ולא היה תופס כל יום "כותרות ראשיות" בעיתון, היה לו בסך הכל "רק" את כוח העוצמה של התורה, ולמרבית הפלא, דווקא אדם "פשוט" זה - ביום פטירתו כל העולם ממש "מזדעזע"... אלפים אלפים באים לחלוק לו את כבודו האחרון, וכפי שהתקשורת התבטאה פעם: "אדם זקן אחד נפטר - וכבר כל העולם רועש..."

לא צריך "הזמנה" של התקשורת, ולא "מטח של תותחי כבוד" כדי "לְהַרְשִׁים" את ההלוויה, מספיק רק לשמוע (שח"ו) אדם גדול נסתלק - וכבר לאחר כמה שעות - עומדים מאות אלפי יהודים בוכים... מנסים לפרוק את הכאב הגדול של האבידה... איש לא היה צריך "להזמין" אותם בכלי התקשורת או לשכנע אותם... הם באו לבד...

ואותו מחזה מרהיב, אנו רואים גם ביום ה"הילולא" של הצדיק. לא צריך שום 'תזכורת', או 'הנצחה' של איזה "שדה תעופה" - כדי שנזכור את שמו של הנפטר.... די לנו אם רק נזכיר שביום זה נפטר הצדיק הדגול - וכבר מאות אלפי אנשים באים לפקוד את קברו, מתוך אַהֲדָה והערצה גלוייה...

אָכֵן כן, התורה מראה לעיני כל העולם, מי מקבל את הכבוד האמיתי: האם אדם שהיה תופס 'מעמד מכובד' בשלטון, או - אדם רזה וצמוק, שחי כל ימיו בתוך 'ד' אמות של הלכה'...

ובאמת, שתופעה מפליאה זו, כבר נרמזה בתוך דברי חז"ל, שאמרו במסכת אבות: "כל הרודף אחר הכבוד - הכבוד בורח ממנו. וכל הבורח מן הכבוד - הכבוד רודף אחריו".

וכאן שואלים העולם שאלה מעניינת:

אם הכבוד בורח מזה שרודף אחריו, והוא ממשיך לרדוף - אחרי זה שבורח ממנו, א"כ נמצא שהכבוד לעולם לא מצליח לתפוס את אף אחד... שהרי גם זה שהכבוד רודף אחריו - אבל הוא הרי בורח כל הזמן ממנו, וא"כ אצל מי באמת נמצא ה"כבוד"?...

ומתרצים העולם: שאמנם נכון שבימי חייהם אף אחד לא מצליח להשיג את הכבוד, לא זה שרודף אחריו, ולא זה שבורח ממנו, ואולם ההבדל בניהם הוא לאחר מיתתם, שאז: זה שכל הזמן ברח מן הכבוד - כבר לא יכול לברוח יותר, ואז באמת הכבוד "תופס" אותו, ומעניק לו כבוד ויקר במותו!

וזהו בדיוק התמונה הקולעת, לאחר פטירתם של הצדיקים:

שאמנם בחייהם הם ברחו כל הזמן מהכבוד, ואולם לאחר מיתתם הכבוד מצליח "לתפוס" אותם, ואז מתחילים לגלות את כל צִידְקוּתָם וְעֲנָוְונוּתָם, ואת כל מעשיהם הטובים!

משא"כ לגבי אנשי השלטון והשררה, שכל הזמן הם רודפים אחר הכבוד - א"כ לעולם הם לא מצליחים לתפוס אותו, לא בחייהם, וגם לא במותם. תמיד הכבוד בורח מהם...

עד כאן ביארנו, את הכבוד והערצה הגדולה, שזוכה לה הצדיק לאחר פטירתו מן העולם.

וכעת נתקדם עוד שלב אחד קדימה, ונברר לעצמינו את 'אישיותו' של הצדיק. כלומר, מהו הדבר שמאפיין את הצדיק במיוחד? במה כוחו גדול - עד כדי כך שאפילו לאחר מאות שנים - עדיין האנשים זוכרים אותו, ופוקדים את קברו בכל שנה ושנה? מהי הנקודה המיוחדת שיש בו - שאליה נמשכים כל האנשים?

תשובה לדבר - כתובה מפורש בספר תהלים (במזמור צ"ב) שם מגדיר לנו דוד המלך, את התמונה המדויקת, שמגדירה לנו את דמות אישיותו של הצדיק. וכך הוא מתאר אותו:

"צדיק - כתמר יפרח. כארז בלבנון ישגה"!

כלומר, שהצדיק דומה לפרי של התמר, ולעץ של ארז!

מה המיוחד דווקא בפרי ה'תמר' ובעץ ה'ארז'?

אלא שכאן דוד המלך בא לבאר לנו, מהם שתי הנקודות היסודיות שמאפיינות במיוחד את הצדיק? ועל כך הוא מבאר ואומר, שדבר זה מתבטא בשתי המעלות המיוחדות שיש בו:

א. מעלה הראשונה - שהצדיק מצד עצמו נחשב לאישיות תורנית גדולה ועצומה! הוא נחשב לאדם הגבוה המורם מעם, הבולט והיחיד מבין כל אנשי דורו בגדלותו ובצידקותו, ממש כמו עץ הארז - שגבוה ובולט מבין כל שאר עצי היער!

ב. מעלה שניה - שהצדיק גם מוציא 'פירות מתוקים' כמו עץ התמר, כלומר, שכל העולם נהנים ממנו עצה ותושייה. הוא לא שומר את חכמתו רק לעצמו, אלא מעניק ושופע גם לאחרים. ממש כמו המתיקות שנותן לנו פרי התמר!

[ומה שמיוחד דוקא בפרי ה"תמר"? זאת משום שפירות התמר גדלים דוקא במקומות החמים של המידברות, [ולכן העיר 'יריחו', שהיא שוכנת בסביבה מדברית - מרובים בה עצי התמר, והיא נקראת "עיר התמרים". כידוע.] ודבר זה בא לסמל לנו על מעלתו של הצדיק, שדוקא במקום 'חַמְסִין' ושומם, שיש שם צימאון גדול לדברי תורה, דוקא שם - הוא הולך להפיץ את פירות תורתו, וכך הוא מצליח להפריח את השממה, ולתת פירות מתוקים לאנשים הצמאים לתורה!]

זוהי הגדרתו של הצדיק, שמכונה בפי חז"ל "איש האשכולות" - איש שהכל בו!
ותתפלאו עוד לשמוע, שזהו באמת אחד מהחסדים הגדולים שהקב"ה עושה עמנו בכל דור ודור, שמוריד לעולם נשמה גבוהה של צדיק, שכולם יוכלו להתבשם מאור תורתו, וליהנות מפירותיו המתוקים.
וכפי שאמרו לנו חז"ל בגמרא מסכת יומא (דף ל"ח:) "ראה הקב"ה שצדיקין מועטין - עמד ושתלן בכל דור ודור"!
וכן מצינו עוד בחז"ל, בגמרא מסכת מגילה (דף י"א.): "אמר הקב"ה: וגם בהיותם בארץ אויביהם, לא מאסתים ולא געלתים, בזה שהעמדתי להם צדיקים בכל דור ודור. ומפרטת שם הגמרא:
* בימי נבוכדנצר - נתתי להם את הצדיקים - דניאל, חנניה מישאל ועזריה.
* בימי היוונים - נתתי להם את שמעון הצדיק, וכן את מתתיהו חשמונאי כהן גדול.
* בימי המן - נתתי להם את הצדיקים מרדכי ואסתר.
* ובימי הפרסיים - נתתי להם את בית רַבִּי (ר' יהודה הנשיא) וחכמי דורות.
וא"כ הרי לנו, שבכל דור ודור הקב"ה מוריד נשמה גבוהה לעולם, בכדי שתעמוד כ"משקל נגדי" - כנגד כוחות הטומאה של הרשעים!
[ודבר מפליא ביותר, מצינו בגמרא מסכת סוכה (דף מ"ה:) בשם האמורא אביי, שמעיד לנו ש"אין מציאות שיהיה דור שלא יהיו בו פחות מל"ו צדיקים שמחזיקים את הדור כולו"! עיין שם.]
עד כאן הגדרנו את "היקף אישיותו" ודמותו הנאצלת של הצדיק.
וכעת נתקדם עוד שלב אחד קדימה, ונברר לעצמינו את המושג שנקרא בשם "צדיק".
מה הופך את האדם להיקרא בשם 'צדיק'? במה זה מתבטא אצלו למעשה, ובמה טמון כוח סגולתו?
והנה בראש ובראשונה צריך להיות ברור, שכל צדיק, כל עוד שהוא בחיים חיותו - לא יתכן שהוא יהיה נקי ב - 100%, וזאת משום שהקב"ה מדקדק עם חסידיו כחוט השערה, ולכן תובעים את הצדיק גם על דברים קטנים ודקים - שלפי גדלותו הענקית - הם נחשבים כלפיו ל"חטא".
ודבר זה הוא פסוק מפורש "כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא"!
וא"כ הרי מפורש, שלא יתכן צדיק מושלם לגמרי, בלא שום חטא.
אלא מה? כיון שיש לו בחשבונו 'רוב זכויות' - זה נקרא כבר בתואר של 'צדיק'.
ומדוע באמת לא יתכן שיהיה צדיק שלא יחטא כלל? משום שגם הצדיק עדיין מוגבל בתוך ה'גוף החומרי', אשר מגביל אותו מלקיים את מצוות התורה - בשיא השלימות!

זוהי ההגדרה של המושג 'צדיק'.
וכעת נתקדם עוד שלב אחד קדימה, ונבאר לעצמנו - במה מתבטאת גדלותו של הצדיק? מהי הדרגה המיוחדת שיש בצדיק - יותר משאר כל אנשי העולם? הרי חוץ מכל גדולתו בתורה - בהכרח שיש לצדיק גם איזו שהיא 'דרגה מיוחדת' שהיא זאת שגרמה לו להתעלות ולמסור את כל חייו על התורה!
ועל זה ברצונינו לברר: מהי אותה 'דרגה' שרוממה את הצדיק להגיע לידי כל מעלותיו הנשגבות?
התשובה לכך: שבאמת, הדרגה המיוחדת שמאפיינת את הצדיק - זו הדרגה הגבוהה ביותר שקיימת בעבודת ה', והיא נקראת בשם: "יראת הרוממות"!
ומעלה זו באה לצדיק - רק אחרי שהוא עבד על עצמו במשך שנים רבות, עבודה קשה ומפרכת על שבירת המידות - ורק אז הוא זכה להגיע לדרגה זו של "יראת הרוממות"!
וכדי שנבין מהו המושג של 'יראת הרוממות' - נקדים לכך הקדמה:
הנה, בכל הנושא הזה של "יראת שמים" - ישנם ג' דרגות של סוגי יראה: דרגה פחותה. דרגה בינונית. ודרגה עליונה. וכדלהלן:
א. הדרגה הפחותה ביותר: היא - "יראת החברה"! כלומר, האדם לא עובר עבירות - לא בגלל שהוא מפחד מהקב"ה, אלא פשוט - מחמת שהוא מתבייש מהחברה שהוא נמצא בה! לא נעים לו שיתפסו אותו שהוא בעל תאוות, בעל יצרים, בעל מידות רעות, שיגידו עליו שהוא אדם לא נימוסי ולא תרבותי! שעובר עבירות לתיאבון!
ולכן כדי לקנות לעצמו 'שם טוב' בחברה, הוא משתדל להיות בפניהם אדם תרבותי ומנומס, ששומר על מצוות התורה, וח"ו לא עובר עבירות. וכפי שבאמת מלמדים היום ברחוב: "אתה יכול לחיות - לעצמך - כפי מה "שבא לך", אבל ליד אנשים - תדע איך להתנהג"!
זהו נקרא "יראת החברה". והיא הדרגה הפחותה ביותר - בדרגות של היראה. [ויראה זו, כבר נזכרה בגמרא בברכות (דף כ"ח:) שם מספרים חז"ל, שר' יוחנן איחל לתלמידיו: "יהיה מורא שמים עליכם - לפחות - כמורא בשר ודם"! ולמה? משום שכשהאדם עובר עבירה - הוא מפחד רק "שלא יראני אדם"!! עיין שם. כלומר, שיש לאדם פחד ובושה מ'הסביבה', וזה מה שמונע אותו מלעבור עבירות]!
ב. הדרגה הבינונית: היא הדרגה של "יראת העונש"! וזו הדרגה מְסוּג ב' - בדרגות של יראת שמים. ותוכנה: שהאדם מפחד מעצם העבירה! כלומר, כיון שהאדם אוהב את

עצמו, ולא רוצה לקבל מכות ועונשים, לכן הוא עוצר את עצמו שלא לעבור את העבירה! הוא מפחד מהעונש של העבירה!

ולמה? משום שהעבירה עושה לו אח"כ 'רָע' על הנשמה, היא נותנת לו יסורי מצפון, ומכניסה אותו לדיכאון ועצבות, ולכל מיני פחדים ובהלות - כתוצאה מהעונשים המרים שהוא עתיד לקבל, כתוצאה מהעבירות שהוא יעשה!

ולכן, כיון שהוא לא רוצה "לְהִסְתַּבֵּךְ" ולקבל מכות כואבות - זה לבד מספיק בשבילו כדי להרתיע אותו "לִשְׁמור מֵרָחַק" - מכל נְדְנוּד של עבירה!

ואמנם דרגה זאת, שלא לעבור עבירות מחמת פחד העונש - היא דרגה יותר גבוהה מ"יראת החברה", אולם עדיין זו דרגה 'בינונית', וישנה עוד דרגה גבוהה מזאת, וכדלהלן:

ג. הדרגה הגבוהה ביותר - היא "יראת הרוממות". וזו דרגה של "סוג א'" ב'יראת השם'.

ותוכנה: שהאדם לא עובר עבירה - לא בגלל הפחד מהעונש, וגם לא בגלל ה"סִיּוּט" שהעבירה עושה לו - אלא פשוט מפני שהוא חי בהרגשה של "רוֹמְמוּת", ולכן הוא מרגיש תמיד שהוא נמצא במחיצתו של המלך (כיון שהקב"ה מלוא כל הארץ כבודו) וזה עצמו - משכיח ממנו בכלל - אפילו מלחשוב לעבור את העבירות!

ובקיצור: מה שמונע את האדם הזה מלעבור עבירות - זה משום שהוא חי באופן 'מוּחָשִׁי' את מציאות הבורא בעולם, והוא מרגיש שהוא תמיד עומד מול עינו הפקוחה של הקב"ה, וממילא דבר זה נותן לו 'הרגשת חשיבות' של אדם מרומם וחשוב - שלא מתאים לו כלל להתלכלך בליכלוך של העבירות...

דרגה גבוהה כזאת, להרגיש את רוממותו של הקב"ה בכל רגע ורגע, ולהימנע בגלל זה מעבירות - דרגה כזאת שייכת רק לצדיקים, חסידים ואנשי מעשה, שעבדו על עצמם שנים על גבי שנים, והחדירו לתוך ראשם את מציאותו של הקב"ה, שנמצא ועומד מולם בכל פינה ובכל זוית, עד שגופם כבר התרגל לכך, ונמנע כבר מעצמו, מלעבור את העבירות!

[וכך באמת פסק גם הרמ"א להלכה בשלחן ערוך (סימן א', סעיף א') וזה לשונו שם: "...שויתי ה' לנגדי תמיד - הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים ...וּכְשֶׁיִּשִּׂים האדם אל ליבו, שהמלך הגדול הקב"ה - עומד עליו ורואה במעשיו - מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השם יתברך"!

וא"כ הרי לנו מפורש, שהמעלה של הצדיקים - מתבטאת בזה שיש להם 'יראת הָרוֹמְמוּת', שֶׁחָשִׁים כל הזמן שהקב"ה עומד עליהם ורואה במעשיהם. וכלשון הרמ"א הנ"ל].

ואם תשאלו: במה זה מתבטא למעשה בחיי היום יום? מה ההבדל בין יראת העונש - לבין יראת הרוממות שיש לצדיק? הרי במציאות שניהם - בסופו של דבר - נמנעים מלעבור את העבירה?

התשובה לכך פשוטה. ותחילה נספר לכם סיפור קצר:

...אדם צמא הולך במדבר הלוהט, כל גרונו יבש ומצומק, וּמְשַׁוֵּעַ לטיפה של מים. והנה מגישים לפניו כוס מים קרים וצלולים, וכל האנשים אומרים לו שהמים הללו הם מתוקים וראויים לשתיה.

אלא, שפתאום ניגש אליו אדם אחד, שמוחזק ל'שיכור' בעיני הבריות, והוא אומר לו: שהוא בעצמו ראה במו עיניו, איך שמישהו הכניס רעל לתוך המים הללו...

האם האדם הזה יעיז לשתות מהמים הללו? ברור לנו במאת האחוזים, שאדם נורמלי - לא ישתה את המים הללו!

למרות שהרבה אנשים, חכמים ונבונים, אמרו לו שהמים האלו נקיים וטובים - בכל זאת - מספיק בן אדם אחד (אפילו אחד כזה שמוחזק כ'אינו שפוי' בדעתו) שיבוא ויאמר לו, שהכניסו כאן רעל - וכבר הוא יְמָנַע מלשתות אותם! 99% אומרים שאין כאן רעל, ואולם אם יש לו ספק, אפילו על אחוז אחד (!) שמא אולי יש כאן רעל - וכבר הוא יְמָנַע מלשתותם!

וכעת נשאל שאלה:

האם הבן אדם הזה היה צריך "לְהַלָּחֵם" עם עצמו ועם צמאונו, בכדי שלא לשתות את המים? האם הוא היה צריך לכבוש את יצריו ואת תאוותיו בכדי שלא לשתות מהמים? בודאי שלא! הוא מצד עצמו מבין היטב, שאם יש כאן אפילו אחוז אחד של 'סכנת חיים' - אסור לקחת על זה "רִיזִיקָה"!

הוא לא זקוק לשום 'מַרְצֶה' או 'פְּסִיכולוג', שיבוא להסביר לו לָמָּה לא לשתות מהמים. פשוט - אין לו כלל חשק ותאווה להתקרב אל המים הללו! הוא לא צריך להתגבר על היצר, ולא להלחם עם עצמו, הוא מצד עצמו מבין, שלא לוקחים סיכון אפילו על אחוז אחד - מתוך 99%!

ולמה באמת זה כך? פשוט בגלל שהאדם מטבעו - מאד אוהב את עצמו, מאד דואג לעצמו, מאד שומר על עצמו, ולכן מאד איכפת לו מעצמו! והוא לא לוקח שום סיכון שיהיה! זה מושרש לו עמוק בתוך הראש, עד שהוא מבין זאת - כדבר המובן מאליו, וכל יצריו ותאוותיו נעלמים ונמחקים - כשיש במים חשש קטן של 'זיהום'!

וזוהי בדיוק הנקודה שמאפיינת ומבדילה - בין יראת העונש - ליראת הרוממות:

אדם שיש לו "יראת העונש" - אמנם נכון, שבסוף הוא מצליח ולא ניכשל בעבירה, ואולם בכמה 'מלחמות' זה עלה לו! כמה 'כוחות נפש' הוא הוציא - כדי להתגבר על התאווה ולא להיכשל בה! בכמה 'בריאות הגוף' זה עלה לו - עד שהוא הצליח להתגבר על יצריו ולרסן את תאוותו!!!

הרבה הרבה מלחמה, וְהִתְמוֹדְדוּת קָשָׁה מול פיתויי היצר - האדם צריך לעבור, עד שהוא מצליח להשליט את השכל על הרגש, ולשכנע את עצמו שלא כדאי לו לעבור את העבירה!

כך נראה מצבו של אדם שיש לו את הדרגה הפחותה של "יראת העונש", שבו הוא נתון כל הזמן במלחמה מַתְמֶדֶת עם יצרו הרע!

ואולם, הצדיק שזכה להגיע לדרגה הגבוהה של "יראת הרוממות", הוא הרי חי באופן 'מוּחְשִׁי' את הרע שבעבירה! הוא רואה מול עיניו את הרעל שיש בתוך העבירה! הוא מרגיש שהוא נמצא ב"סכנת חיים" - אם הוא יכנס לָעֲבֵירָה!

ולכן, כיון שיש לו את הרגשת הרוממות הזאת - ממילא הוא לא צריך "להלחם" כלל עם עצמו! הוא מצד 'טבעו' נמנע ולא שותה את המים! לא עובר את העבירה! הוא רואה היטב את ה"סם המוות" שטמון בתוך העבירה, וממילא אין לו שום תאווה ושום חשק לעשות את העבירה! בדיוק כמו האדם שיודע שיש זיהום בתוך המים - שאין לו בכלל תאווה או חשק לשתות!

זו הדרגה הגבוהה - שמייחדת בעיקר את גדלותו של הצדיק!

וכעת נגלה לכם את הסוד המקורי:

מושגים אלו של "יראת העונש", או "יראת הרוממות" - כבר מוזכרים מפורש בתוך התורה הקדושה!

הנה, בשלשה מקומות בתורה, מוזכר המושג הזה של "יראת שמים":

1. אצל אברהם אבינו.
2. אצל יוסף הצדיק.
3. אצל עבדי פרעה.

ונבארם אחת לאחת, בס"ד:

א. אצל אברהם אבינו - נאמר בפסוק "עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה"! כלומר, שאברהם לא פחד מהעונש של העבירה, אלא פשוט היה "ירא אלוקים" - כלומר, ירא מעצם מציאותו של האלוקים, ולכן לא היה לו כלל חשק לעבירה! [ומטעם זה, כשהמלאך אמר לאברהם, שלא ישחט את יצחק - אברהם עדיין לא ויתר! הוא השתוקק

לקיים את רצון הקב"ה, אפילו שלא היה שם פחד מאיזה 'עונש', ולכן הוא התחיל לחפש משהו אחר, עד שזימנו לו מן השמים - "שור נאחז בסבך בקרניו". עד כדי כך - הגיע "יראת הרוממות" של אברהם אבינו! אהבה לבורא עולם - בלי גבולות!]

ב. אצל יוסף הצדיק - ג"כ מצינו את הדרגה הגבוהה של היראה הזאת, שכך אמר יוסף אל אשת פוטיפר: "כי איך אעשה הרעה הגדולה הזאת - וחטאתי לאלוקים"!

"האלוקים רואה אותי" - וזו כבר סיבה מספקת למנוע אותו מלחטוא! "וחטאתי לאלוקים" - לא צריך יותר שום הסברים ונימוקים נוספים!

ג. אצל עבדי פרעה - ג"כ מצינו שהתורה כתבה עליהם שהם היו "יראי שמים". שכך כתוב בפסוק: "והירא את דבר ה' מעבדי פרעה - הניס את מקנהו אל הבתים"!

ואולם אצלהם לא היתה זאת 'יראת הרוממות', אלא הדרגה הפחותה ביותר שנקראת 'יראת העונש', הם פשוט פחדו על "הֶעור" שלהם שלא יספגו מכות מן הברד - ולכן הם לא עברו את פי הקב"ה! הם פשוט אהבו את עצמם ופחדו שלא יקבלו מכות, ולכן היו "ילדים טובים" ושמעו בקול הקב"ה!

ואילו אנו? לא רק שלא זכינו להגיע לדרגה הגבוהה שיש לצדיקים שזוהי 'יראת הרוממות' - אלא אפילו לדרגה היסודית והמנימלית, שאפילו עבדי פרעה הגויים הבינו אותה - אנחנו לוקח לנו הרבה זמן, כדי להחדיר לעצמנו את דרגת היראה הזאת!

באיזה אנשים מדברים כאן? בעבדי פרעה שהיו עובדי עבודה זרה, וחיים בתוך טומאה וכישוף, וכל התועבות שבעולם. ובכ"ז - הם זכו שהתורה תגדיר אותם בתואר "הירא את דבר ה'"!

ולמה? בגלל שהם לא עברו את העבירות - רק מחמת שפחדו על החיים שלהם, וגם זו נחשבת לדרגה של "יראה"!

ואילו אנו היהודים? לצערנו, אף לדרגה זו של "יראת העונש" - צריכים הרבה להזיע כדי להגיע אליה!

ובכל אופן, זוהי הדרגה שמבטאת את גדלותו של הצדיק, שזכה להגיע לַדַּרְגָּה הגבוהה של "יראת הרוממות", שרק צדיקים כמו אברהם אבינו ויוסף הצדיק - זכו להגיע אליה!

וכל צדיק - ביחס לדורו - יש לו את ה'סיעתא דשמייא' לטפס ולהגיע לדרגה הגבוהה הזאת!

ולסיום - לאחר שביררנו במה 'מתבטאת' גדלותו של הצדיק, נותר לנו רק להגדיר מהי - כוח סגולתו של הצדיק? כיצד הוא מצליח לחולל ישועות ולראות את הנולד, אשר

לא פעם - אנו נותרים פעורי פה, ומשתוממים כיצד ילוד אשה יכול לִצְפות את הראייה לעתיד, ולפענח דברים 'אטומים' שמאחורי הקיר?
וכדי להבין במעט, מהו כוח סגולתו של הצדיק שיכול לראות את הדברים ה'ניסתרים' מאיתנו - נמחיש זאת ע"י מעשה:
תייר ישראלי יצא פעם לטייל בחו"ל, ונקלע בדרכו גם לעיר הבירה "פריז" אשר במדינת צרפת. והנה, מדריך התיירים הכניס את כל קבוצת המטיילים לתוך מוזיאון עתיק ומפורסם, והחל להראות להם תמונות שֶׁמָּן של אמנים וציירים גדולים, ובניהם תמונה של צייר גדול ונודע, שזכה ב"פרס היובל" על תמונתו המופלאה.
והנה, תוך כדי שהמדריך מפליג ומשבח את יופיה של התמונה, ואת ציורה המרהיב עין, הגיב לפתע אותו תייר ואמר: "במחילה מכבודכם, אבל אינני מבין על מה כל הרעש? הרי אין כאן שום תמונה, אלא רק קישקושים ושרטוטים"!
הַמְּלַוִּים התפלאו לשמוע את תגובתו המוזרה של אותו תייר ישראלי, ואולם לעת עתה - שתקו והמשיכו בסיור במוזיאון.
וכך המשיך המדריך להראות לציבור עוד תמונות יקרות ערך, עם שלל צבעים וגוונים, ועם נופי הרים מרהיבים, עוצרי נשימה, ואולם התייר הישראלי - הגיב שוב באותה תגובה:
"בְּחַיַּי - שאינני רואה כאן שום נוף, ושום קסם, רק בלבול של צבעים - וְתוּ לא!
כל ציבור התיירים נשתומם ונידהם לדברי אותו תייר, ולא הבינו כיצד הוא אינו רואה את התמונות הנהדרות האלו? הרי כולם רואים אותם כל כך בבהירות וּבְמוּחָשִׁיוּת, ומה קרה לו לאותו תייר שרואה בכל תמונה רק "קשקושים" בעלמא?
כך התפלאו כולם. עד שפתאום קפץ פיקח אחד מתוך הקהל, וקרא בקול: "רבותי! מצאתי את הבעיה שמפריעה לאיש הזה! שימו לב שהוא מרכיב משקפיים לאפיו, הבא ונבדוק את משקפיו, ונבחון אם לא טמונה שם שורש הבעיה!
מיד הוריד הלה את משקפיו, ולתדהמת כולם גילו שעל עדשות הזכוכית של המשקפיים - ישנם 'חריצים' של שריטות וקשקושים! מיד הבינו כולם, את ההסבר לתגובות המוזרות של אותו תייר! המשקפיים הַמְּעָוְתות שלו - הם שמטשטשים לו את הראיה הנכונה, ולכן הוא רואה כל דבר עם קשקושים ושריטות! הבעיה היא לא בעינים שלו, או בתמונות, אלא במשקפיים הַשְּׁרוּטות שלו - שהם משבשים לו מלראות את הראיה הנכונה!
וזהו באמת הסוד לכוח סגולתו של הצדיק:

אנו, ש"מְטַשְׁטְשִׁים" כל הזמן את עינינו בכל מיני "קשקושים ושריטות", כלומר, בטומאה של פגמים ועבירות - בודאי שלא נוכל לראות כְּלוּם דרך עיניים 'גסות' כאלו! בכל דבר שנראה, נפרש אותו באופן מוטעה, כיון שהעיניים שלנו יש עליהם חומר גשמי וגס שמשבש לנו את הראייה האמיתית!

ואולם הצדיק שקידש את גופו ואת עיניו (כלומר, שלא טימא את עיניו במראות אסורות, ולא את מוחו - בהרהורים אסורים) התורה מגדירה אותו בתואר של "עיני העדה"! כלומר, שהקב"ה נותן לצדיק עיניים שיש בהם ראייה 'רוחנית' מיוחדת שדרכם הוא יכול - לצפות מראש כל דבר, וגם להבין ולפרש נכון כל מאורע!

וזהו הסוד לכוח ראייתו של הצדיק: הוא מרכיב לעיניו את "משקפי התורה" - ודרכם הוא רואה ראייה נכונה ואמיתית, ללא כל קשקושים ושריטות, וללא כל פגמים ועבירות, ובכוח זה הוא יכול לְצָפות ולפעול ישועות!

וניתן דוגמא אקטואלית להמחשת הדברים:

כיום, לאור התפתחות הטכנולוגיה והאלקטרוניקה, גילו המדענים שישנם מכשירים שדרכם אפשר לראות גם דברים נסתרים ונעלמים, שעיני בשר שלנו מוגבלות מלראות אותם. ולמשל:

1. במכשיר ה"אוּלְטְרָאסָאונְד" - אפשר לראות ולגלות גם מה שיש עמוק בתוך חלל הגוף! מבעד לבשר החומרי! דבר שהעיניים הגשמיות שלנו, לא יכולות לראות - אפשר לראות דרך המכשיר הזה!

2. במכשיר ה"מִיקְרוֹסְקוֹפּ" - דרכו אפשר לראות גם דברים זעירים וקטנים ביותר! דברים שהעיניים הגשמיות שלנו לא מסוגלות לגלותם (וכגון: זיהומים של חיידקים קטנים בתוך המים. וכן - חרקים קטנים שנמצאים בחלל האויר, ואנו נושמים אותם לתוך גופינו, וכו'.)

3. מכשיר ה"טֶלֶסְקוֹפּ" - דרכו אפשר לראות גם דברים רחוקים ביותר! (וכגון - "כוכבי לכת" שמסתובבים סביב כדור הארץ, וכו') בְּטָוּוח ראייה רחוק - שאין העיניים הגשמיות שלנו מסוגלות לראות.

וא"כ, הרי לנו הוכחות מחוכמת הטכנולוגיה, שיתכן מציאות של דברים, שאנו לא רואים אותם, והם ניסתרים מעיני הבשר הגשמיות שלנו - ובכ"ז אפשר לגלותם ולראותם דרך 'גלי קרינה' של כל מיני מכשירים אלקטרוניים משוכללים!

שהרי גם חלל האויר, שבעיניים שלנו הוא נראה ריק לגמרי - ואולם כל "מדען מתחיל" יודע, שחלל האויר שלנו מלא בֶּאֱנֶרְגְיוֹת של קולות וצלילי מוזיקה, וכן מלא באנרגיות של תמונות, ואפשר לזהות אותם ע"י מכשירים מסויימים, וכגון: באמצעות הקולט של

מכשיר "הרדיו" - אפשר לקלוט את הקולות של שידורי האלחוט של תחנות הרדיו, לפי מספר של 'תֵדֶר' מסויים. וכמו כן - באמצעות של מכשירים שונים וכמו "גלאי קרינה" אפשר להפוך חלק אחר של אנרגיה - "לתמונות", ולראות על גבי המסך את מה שמתרחש בסוף העולם!

וא"כ, אין זה פלא, שגם הצדיק קיבל את הכוח של הראייה המשוכללת הזאת, ובעזרת העיניים ה"רוחניות" שלו, שהם כעין "גלי קרינה" - הוא יכול לחדור ולראות יותר לעומק, ולגלות דברים - שעיני הבשר שלנו לא מסוגלות לראות...

והכל הודות - לכוח קדושת התורה, וכוח קדושת שמירת העיניים, שהם אלו שמסירים מעיני הצדיק - את הַשְׂכָּבָה הֶעָבָה של ה"חומר הגשמי", והם אלו שמחדירים לעיניו - את "גלי האור" הרוחניים, שדרכם הוא יכול לחדור ולראות, הרבה יותר מעיני הבשר שלנו, וכך עיניו נפתחים לראות כמו שני 'קרני אור' מְסַנְוְרות...

וכמו שמספרים על הצדיק "בבא סאלי", שלמרות שהיה "סגור" כל הזמן בתוך "ארבעה קירות" של חדרו - בכל זאת עיניו היו חודרות ורואות מה שנמצא גם מאחורי הקירות... דברים מהממים, שאין בכוח שיכלנו להשיג ולהבין...

ונעלה כאן שני סיפורים קטנים בנושא זה:

1. מעשה והזדמן אורח לביתו של הרב, והרב ביקש להכין לו לאכול. הרבנית השיבה שעדיין לא הספיקה לבשל ארוחת צהריים, ובעוד כמה שעות תהיה הארוחה מוכנה... השיב הרב: נו, אבל בנתיים אפשר לתת לו לאכול מהדג שנמצא במקרר... חיפשה הרבנית במקרר, והודיעה שלא מצאה שום דג... הרב חזר על בקשתו שוב, וביקש מבני הבית, שילכו להביא את הדג שבמקרר. ואולם גם הם שבו בידיים ריקות, בטענה שהמקרר ריק, ואין שם כל דג...

כשמוע זאת הרב, השיב בידו בביטול, וקרא לעבר משרתו: "ר' אליהו! (אלפסי), לך אתה ותביא את הדג שנמצא במקרר..."

הלך ר' אליהו, הפך את כל תכולת המקרר, ואכן לאחר חיפוש מדוקדק - מצא שם חתיכת דג, שהיה מוסתר מאחורי שקית ניילון...

כשנכנס לחדר עם הדג, אמר לו הרב בנימת צחוק: "אני ראיתי את הדג - מכאן, ואתם לא ראיתם אותו משם - - - ???

2. ושוב מעשה: יום אחד ביקש הרב מים ליטול את ידיו, (שכידוע, הרב היה נוהג להקפיד תמיד, שידיו יהיו טהורות וקדושות) והנה משרתו הודיע לו, שיש כעת "הפסקת מים" בכל עיירת נתיבות, והברזים ריקים ממים.

הרב קיבל את דבריו בלית ברירה. ואולם לאחר הַמְתָּנָה של זמן מה - ביקש הרב שוב מים ליטול ידיו. המשרת פתח את הברז ואולם סגרו שוב, לאחר שנוכח לראות שעדיין לא זורם בו מים...

נתרעם עליו הרב: "הלוא אמרתי לך שכבר יש מים, למה סגרת את הברז"?- - -

התפלא ר' אליהו על דברי הרב, שהרי במו עיניו הוא ראה שהברז היה ריק... ואולם חֻזְקָה עליו דברי הרב, וניגש שוב לפתוח את הברז, ולתדהמתו אכן - זֵרם מים קידם את פניו...

נידהם כולו נכנס המשרת לחדרו של הרב, ואולם הרב פטר את תדהמתו כלאחר יד:

"מה לך מתפלא ר' אליהו? פשוט ראיתי את המים עוברים דרך הצינור של הבית, ולכן הייתי בטוח שכעת יש מים בברז...(!!!)

הנה לנו דוגמא מבהילה על כוחו של צדיק! שבזכות זה שסגר את עיניו מלראות דברים אסורים - הקב"ה פתח לו את עיניו - לראות דברים המכוסים מאיתנו... (וכפי שידוע, שהרב היה שומר על עיניו באופן מבהיל, והיה לובש "גְ'לָבִּיָה" שהיתה מכסה את עיניו לגמרי, והיה נעזר בהליכתו ברחוב ע"י אחרים...)

סיימנו דרשה זו. נסכם שוב בקצרה את 'היקף אישיותו' של הצדיק, כפי שנתבאר בדרשה זו:

ארבעה נקודות יסודיות:

1. עוצמת פירסומו של הצדיק, והכבוד הרב שחולקים לו - לדורי דורות.
2. אישיותו - של הצדיק.
3. גדלותו - של הצדיק.
4. כוח סגולתו - של הצדיק.

ונבארם בקצרה:

1. 'פירסומו' של הצדיק לאחר מיתתו - מוכיח לכל העולם, מיהו בעל הכבוד האמיתי: מי ממשיך להיזכר לנצח בפי העם, ומי ניכחד ונישכח מן העולם - מיד לאחר פטירתו...
2. 'אישיותו' של הצדיק - מְשׁוּלָה בספר תהלים - לתמר ולעץ ארז, שהצדיק גבוה משכמו ומעלה משאר העם - כעץ ארז. ובכ"ז הוא יודע גם לרדת אל העם, וכולם נהנים ממנו עצה ותושייה - כמתיקות פרי התמר!
3. 'גדלותו' של הצדיק - מתבטאת - בַּמַּעֲלָה של "יראת הרוממות" שהיא הדרגה הגבוהה ביותר בדרגות של "יראת שמים", ותוכנה: שֶׁיִּרְאָה זו מרוממת אותו מעל כל התאוות של העוה"ז ה"קַטְנוּנִיִּים", ונותנת לו הרגשה של 'חשיבות' להרגיש שהוא משרת ממש מול המלך (הקב"ה), והרגשה זו שוללת ממנו כל חשק או תאווה מלעבור עבירות!

4. כוח 'סגולתו' של הצדיק לראות למרחוק ולפעול ישועות - נובע מחמת "משקפי התורה" שהצדיק מרכיב על אפיו, והם אלו שנותנים לו את האור הסגולי (="גלי הקרינה") לראות גם את הדברים האטומים שמאחורי הקיר!
אלו הם ארבעת הנקודות, שמקיפים את כל בנין אישיותו של הצדיק. ואם יִמָּצֵא אדם, שֶׁיְאַמֵּץ את אחת ממידות אלו
לעצמו, בחיי היום יום שלו - והיה זה שכרינו מכל עמלינו!!!

"שער הניצחון" של המצביא המהולל - טיטוס...!
לפני כ - 40 שנה היה רב אחד גדול, שנקרא בשם - הרב כהנמן (ראש ישיבת פונוביז') והוא פעם אחת ביקש מתלמידיו, שיקחו אותו למדינת איטליה לעיר הבירה - רומא, לראות שם את "שער הניצחון" של טיטוס.
טיטוס - הוא זה שהחריב את בית המקדש של היהודים, ומרוב שמחה וגאווה על נצחונו, הוא בנה ברומא, חומת אבנים ענקית בצורת "שער", וקרא לה על שם נצחונו "שער הניצחון"! (והיא קיימת במרכז העיר רומא - עד היום).
הגיע הרב כהנמן לשם, יהודי מבוגר בגיל 70 ומעלה, באמצע החורף, בלילה, בכפור, עומד יהודי עם מעיל מול השער, והאנשים לא מבינים מה הוא רוצה...
והנה הרב יוצא ממכוניתו, ניגש אל מול השער הענק, מותח את גבו, זוקף את ראשו למול גובה השער הענק, וקורא אליו מתוך גאווה וביטחון:
"טיטוס! טיטוס! תראה בסוף מה נשאר ממך! לא עָם, לא מדינה, לא אִימְפֶּרְיָה, לא ניצחון, אלא בסך הכל - רק גוש של "חומת אבנים" בצורת שער... כל העם שלך (=שלטון "רומא") הִתְאַדָּה ונמחק מזמן מן העולם, וכל הגאווה שלך, התפוררה כמו אבק פורח...
ואילו אנחנו העם היהודי, שרדפת אותנו ורמסת אותנו, החרבת לנו את בית המקדש, והגלית אותנו לשבי - האם חשבת שבזה אתה "תגמור" על העם היהודי?
הנה אני היהודי עומד פה, אחרי אלפיים שנות נדודים - ועדיין אנחנו חיים וקיימים! אנו לא זקוקים לשום "פִּירָמִידות" או "אַנְדַרְטָה" כדי להנציח את שמנו לזיכרון עולם... אנו קיימים בזכות תורתינו, והיא זאת שמנציחה אותנו לנצח נצחים...! שכן, העם היהודי - הוא עם פלאי, הוא בסך הכל אחוז קְטַנְטַן מכל העולם - ובכ"ז מצליח "לסובב" את כל העולם, באמונתו האיתנה והעקשנית! אוי לך טיטוס, שכל העם שלך כבר נימחק לגמרי מההיסטוריה, ולא נשאר ממך אלא רק "חומת אבנים" - שעדיין מנציחה את שמך - על החלונות הראווה של ה"מוזיאון"...!
אכן למדנו מסיפור זה, שדוקא העם שמחזיק בתורה - הוא זה שנשאר לזיכרון לנצח, ואילו שאר ה"כוכבים" שעשו בחייהם 'רעש גדול' על שילטונם וניצחונם - כולם

התמוטטו ונמחקו מן המפה, וכיום הם אינם שווים - אלא רק לתמונת "אַרְכִיון" - בחלון הראווה של המוזיאון...!
אכן, העם היהודי הוּכָּה, הושפל, נקבר, וְהֻסְפַּד, ו - - - קם שוב "לתחייה" - בזכות - תורתו ! ! !
לא לְפַסְפֵּס את הישועה!
להקפיד לענות "אמן", ולא לזלזל בשום ברכה -
ואפילו ברכה של בֶּדוּאִי ערבי!
רוצים אתם לדעת עד כמה גדול הוא כוחה של "ברכה"? שמעו על כך את דברי הרמב"ן המופלאים בנושא זה:
הרמב"ן בפירושו על חומש בראשית, מתייחס שם לשלשת הערבים שבאו להתארח אצל אברהם אבינו, ולפני שיצאו מביתו אמרו לו "כעת חיה ולשרה בן"! ושרה ששמעה את דבריהם צחקה בקרבה, על הברכה המוזרה שלהם, שנראתה לה רחוק מאד מהמציאות.
ואולם, הקב"ה הקפיד מיד על שרה, ושאל: "למה זה צחקה שרה"?
וכאן שואל הרמב"ן: מה הקב"ה רצה משרה? הרי בהתחלה היא לא ידעה שאורחים אלו הם "מלאכים" שלוחי ה', אלא היא חשבה לתומה, שהם סתם "בֶּדוּאִים" ערבים עוברי אורח, שהרגישו רעבים, ונכנסו לאכול בביתם. וא"כ, שרה אמנו לא "החזיקה" מהם לאנשים גדולים, ולכן כשהיא שמעה שהם מדברים דברי צחוק וליצנות שרחוקים מהמציאות - היא התחילה לצחוק על דברי ה'ליצנות' שלהם! וא"כ, מדוע בכ"ז הקפיד הקב"ה על הצחוק של שרה אמנו?
ועל כך עונה הרמב"ן תשובה מחרידה. וזה לשונו: "...והקב"ה האשים את שרה... (מפני) שראוי היה שתאמר: "אמן, כן יעשה ה'!"
שמעתם? הקב"ה תבע את שרה, שאמנם נכון שאנשים אלו לא היו צדיקים, וגם לא היו בכלל יהודים, אלא בסך הכל "אָרְחֵי פַּרְחֵי" ערבים נודדים, ואולם התביעה עליה היתה - מדוע לא עָנִית 'אמן' על דבריהם? את שומעת 'ברכה' מאיזה אדם? תַּעֲנִי אמן על דבריו! כיון שאי אפשר לדעת - מאין תבוא הישועה! ואולי כעת זהו 'שעת רצון' בשמים, והקב"ה ישמע לברכה שיוצאת מפי הערבים - ויושיע אותך!!!
גם מברכה של ערבים שמשתחווים לאבק רגליהם - גם בהם - אין לזלזל בברכה שמוציאים מפיהם, ועל כל ברכה, מאיזה אדם שיהיה, צריכים לענות "אמן", כיון שאי אפשר לדעת איזה 'פה' יש לו את הכוח להיות צינור "ישיר לאלוקים" שישמע וימלא את ברכתו!

[ושוב ראיתי, שיסוד זה הוא כבר מפורש במסכת ירושלמי (סוף פרק ח' דברכות) וז"ל: "אמר ר' תנחום, אם בירכך גוי - עָנֵה אחריו אמן! שנאמר "ברוך תיהיה מכל העמים"! עיין שם.
וכעין זה מצינו גם בתלמוד בבלי, בגמרא מסכת מגילה (דף כ"ז:) שהאמורא רב - בירך את ר' הונא שיהיה עשיר גדול, ולבסוף באמת מהשמים נתקיימה ברכתו, אלא שאז הקפיד עליו רב - מדוע כשברכתי אותך - לא ענית לי בחזרה "וכן לְמַר"! שמכיוון שהיתה אז 'שעת רצון' בשמים - א"כ יתכן שגם אני הייתי מתברך בגללך!!! מדהים לראות, עד כמה אין לזלזל בשום מילה ובשום ברכה שיוצאת מפי יהודי!].
ואם כך הם הדברים לגבי ברכת "ערבים", א"כ מה נאמר - לגבי ברכת יהודי, ולא סתם יהודי, אלא יהודי צדיק שעמל כל ימיו בתורה ובמצוות! הרי ודאי שברכתו עושה פירות ומעוררת רעש גדול בשמים! ולכן, בַּל נהיה טיפשים לְפַסְפֵּס את הישועה, נקפיד לענות אמן אחר ברכותיו, מתוך ביטחון שֶׁיְּאַמְּנוּ ויתקבלו דבריו לפני אבינו שבשמים!
*אמן כן יהי רצון !
שאלת השאלות של העולם החילוני:
מהיכן "גדול הדור" – שלא שירת בצבא -
יודע להחליט בעניינים 'בִּטָחוֹנִיִּים' של הצבא ?
מהיכן רב זה - שלא למד כלל "רפואה" -
יודע לקבוע ב'ניתוחים' של חיים ומוות?
מאחר ואנו נמצאים במסיבת הילולא של הצדיק, כאן המקום לגלות "טפח" מגדלותם של הצדיקים האמיתיים, ואת השפעת כוח רְאִיָתָם למרחוק.
והנה, הגדרה קולעת לצדיק אמיתי, מצינו בדברי חז"ל בגמרא מסכת ברכות (דף י':), שם מספרת הגמרא על אלישע הנביא, שהיה מתארח בבית אשה, השונמית, בתור אורח רגיל שבא מהדרך, ואלישע לא גילה לה את זהותו האמיתית שהוא נביא ה'.
ואולם אשה זאת, שהיתה לה עיין בוחנת, הבחינה מיד שלפניה עומד אדם גדול מוֹרֶם מעם! ולכן היא פנתה אל בעלה ואמרה לו בהתפעלות:
"הנה נא ידעתי, כי איש אלוקים קדוש עובר עלינו תמיד"!
ושואלים שם חז"ל בגמרא: מהיכן ידעה לגלות אשה כה פשוטה – שאיש זה הוא אכן "איש אלוקים קדוש"? איזה 'סימן' היא ראתה עליו, שהוכיח לה בבירור, שאיש זה הוא אכן צדיק אמיתי, שמתנהג בצידקות גם בסתר – כבגלוי? [וזה "שכולם" אומרים עליו שהוא "איש קדוש" - זה עדיין לא אומר שהוא אכן באמת איש קדוש אמיתי!!].
ומשיבה הגמרא: "לפי שלא ראתה זבוב על שולחנו"! שמעתם? אפילו הזבובים יודעים להריח ולהבין מיהו אדם צדיק וקדוש! ולכן מעולם הם לא התקרבו אל שולחנו הטהור

של הצדיק! (וכפי שאמרו לנו חז"ל במסכת אבות: "מעולם לא נראה זבוב בבית המטבחים של בית המקדש"!)

את האנשים – אפשר עוד לרמות ולעשות להם "הצגות" כאילו הוא אדם צדיק "פועל ישועות", ואולם את הזבובים – אי אפשר לרמות!! הם יודעים להבחין בדיוק – מיהו אדם קדוש וטהור, ומי לא!

וכן מפורסם המעשה ברבינו החזון איש, שהיה יושב בחדרו ולומד. והנה, זבוב טרדן הסתובב ועף מעל לראשו, והתחיל לעשות "סיבובים" הולך ובא הולך ובא – עד... שנחת ועמד על מצחו של החזו"א!

ואז אמר החזו"א לבני ביתו: אילו היה לנו אוזניים לשמוע, היינו שומעים איך שהזבוב מסתובב ואומר כל הזמן: "למצחו של החזו"א אני צריך להגיע"!!!

כיון שאדם צדיק, הוא מושגח ב'השגחה פרטית' מדוקדקת, ואפילו זבוב לא יגיע אליו – אם לא נשלח אליו ישירות מהשמים!!!

זוהי הגדרתו ומעלתו של הצדיק: "איש אלוקים קדוש" - שאפילו החרקים והרמשים - יראים וחרדים מהוד קדושתו!

2. עוד מעלה שנייה שנתייחדו בה הצדיקים: זהו בכוח ראייתם למרחוק! הצדיק יושב בחדר קטן, עם כסא רעוע, ועם שלחן שעומד ליפול, ובכ"ז הוא יכול לראות איך העניינים יתגלגלו בעוד כמה שנים קדימה, ולומר לך בדיוק כיצד לפעול בעתיד!

אמנם, הוא יושב בתוך חדרו עם "ארבעה קירות" סגורים - אבל עיניו חודרות אל מחוץ לקירות, וצופות מה שהולך בכל העולם כולו!

ועל תופעה מפליאה זו, תמיד מטרידה ומנקרת בראשנו השאלה:

מניין יש לצדיק את הכוחות האלו? האיך יתכן שהוא חי "מֵעֵבֶר לזמן" ולא מוגבל בשום מקום וזמן, ויכול לִצְפּות את העתידות באופן נמרץ ומדוייק?

ובכלל, מדוע בכל בעייה 'בִּטָחוֹנִית' ניגשים להתייעץ עם הצדיק או עם אדם גדול בתורה? מה הוא מבין בתחום הזה בכלל? הרי מעולם הוא לא שירת בצבא, ולא ראה את המציאות בשטח, ואפילו 'כדור' של רובה הוא לא ראה, אלא תמיד הוא היה "סָגוּר" כל הזמן אל מול ה"אותיות הקטנות" של הגמרא! וא"כ, כיצד הוא "מֵעִיז" להתערב ולקבוע החלטות גורליות, בעניינים כה רגישים ומסוכנים שנוגעים לביטחונם ולחייהם של מליוני אזרחי המדינה?

כך שואלים רבים רבים מאיתנו, חלקם בְּשֶׁקֶט וחלקם בְּקול, בלי למצוא על כך שום פתרון או תשובה הולמת!

ואולם תתפלאו לשמוע, שחז"ל הקדושים גילו לנו את הסוד, מהיכן הצדיקים שואבים את כוחם לראות למרחוק, ולהחליט בעניינים גּוֹרָלִיִּים של חיים ומוות!
והיכן חז"ל גילו לנו זאת? בגמרא מסכת חגיגה (דף י"ב.) וזה לשונם שם:
"אמר ר' אלעזר, האור שברא הקב"ה ביום הראשון, אדם הראשון היה צופה בו ומביט מסוף העולם ועד סופו, וכיון שנסתכל הקב"ה בדור המבול ודור הפלגה שמעשיהם מקולקלים – עמד וגנזם לצדיקים לעתיד לבוא"!
והנה, כדי להבין דברי חז"ל אלו, חייבים אנו להקדים הקדמה קצרה: בפרשת בראשית כתוב, שהקב"ה ברא ביום הראשון "ויאמר אלוקים יהי אור – ויהי אור"! ואילו בהמשך, ביום רביעי, כתוב עוד פעם "ויאמר אלוקים יהי מאורות ברקיע השמים... להאיר על הארץ"!
וא"כ יש כאן "סתירה" בפסוקים, פעם כתוב שהאור נברא ביום הראשון, ופעם כתוב שהמאורות נבראו ביום הרביעי? היתכן?
ועל זה משיבה הגמרא (שם), שבהתחלה הקב"ה ברא ביום הראשון אור מיוחד, אור 'רוחני' שהיה כל כך בהיר ועצום - עד שהאדם הראשון היה רואה דרכו את מה שמתרחש בסוף העולם!! אור כזה מופשט וסגולי, שהיה נותן כוח ראיה עצום, לראות עד סוף העולם ללא שום הגבלות!! [וכפי שרואים זאת מהטכנולוגיה המתקדמת של היום, שאפשר לראות ולצפות באמצעות "לַוְיָנִים" במה שמתרחש מסוף העולם ועד סופו!!! גלי אור הַקְרִינָה של ה'לווין' יכולים לצלם ולהעביר לך תמונות ב"שידור חי" מתחילת העולם לסוף העולם!!! וכוח "קְרִינָה" כזאת, רק באופן "רוחני" – ברא הקב"ה בבריאה של היום הראשון!]
ואולם לאחר מכן, הקב"ה התחרט שברא את האור העצום הזה! מכיון שראה שמעשיהן של בני האדם מקולקלים, וכל יֵצֶר מחשבותיהם רק רע כל היום, וחשש שמא ישתמשו באור הסגולי הזה להזיק ולהחריב את העולם! ולכן, מה עשה הקב"ה? עמד והסיר את האור הרוחני הזה, וּבְמָקום זה ברא ביום הרביעי את אור השמש הרגיל והמגושם, שאנו רגילים אליו היום!
ולהיכן לקחו את אותו 'אור סגולי'? הקב"ה גנזו לצדיקים לעתיד לבוא. ואולם גם עכשיו בעולם הזה – הקב"ה טמן והחביא את האור הסגולי הזה! היכן? בתוך התורה הקדושה! שכל מי שיבוא וימסור את נפשו למען התורה, וישב וילמד, "וְיִשְׁאַב" את התורה לגופו עד כלות הכוחות – הוא יזכה שהאור הסגולי שטמון בתוך התורה - יחדור לתוך עצמותיו,

והוא יהפך להיות כמו אדם הראשון בשעתו, שהיה יכול להביט דרך 'אור רוחני' זה - מסוף העולם ועד סופו!!!

[ובאמת, שחז"ל בגמרא מסכת נידה (דף ל:) גילו לנו עוד, שאור רוחני זה - כל אחד מאיתנו זוכה לו בהיותו תינוק במעי אמו! שאז ירד מלאך מהשמים, ולימד אותו את כל התורה כולה, וממילא גם התינוק שאב את האור הסגולי הזה מתוך התורה, וחז"ל שם מעידים בגמרא, שאכן התינוק הזה עומד בבטן אמו, ומביט וצופה מסוף העולם ועד סופו!!! עיין שם. והוא ממש כדברינו הנ"ל!]

וא"כ, לאור הגמרא הנ"ל, זכינו לגלות מהיכן הצדיק שואב את כוחותיו לראות למרחוק? מהיכן גדול הדור יודע להחליט בעניינים "בִּטָחוֹנִיִים" של הצבא? מהיכן רב זה יודע לקבוע ב"ניתוחים" של חיים ומוות?

התשובה האמיתית לכל זה: מכיון שהצדיק מסר את נפשו על לימוד התורה - גם התורה העניקה לו 'תמורה' בחזרה, והוא זוכה "לשאוב" מתוך התורה את ה'אור הסגולי' הזה, אור רוחני מופשט, שדרכו הוא יכול להבחין ולראות עד סוף העולם כולו!!

אמנם, ה"קירות של החדר" מגבילים את ראייתו הַ'גַּשְׁמִית' - ואולם ראייתו ה'רוחנית' של אור סגולי זה - פורצת אף מבעד לקירות ונותנת לו כוח לצפות עד סוף העולם!!!

זהו הסוד של "פצצת האטום" שטמונה בתוך התורה, ונותנת לצדיק את ה'כוח והעוצמה' - לחדור ולקרוע את כל המסכים, ולהצליח לגלות את הדברים הניסתרים והנעלמים מאיתנו!!!

כוח עוצמתו של הצדיק:

לא גבורה 'פִּיזִית', לא עוצמה 'פּוֹלִיטִית',

ולא 'סְטָטִיסְטִיקוֹת' בקריות חוצות - אלא

אך ורק "כוח התורה"!!!

רוצים אתם לדעת מה נקרא "צדיק אמיתי"? קיראו על כך את הסיפור הבא:

מסופר על שני אדמורי"ם, שניהלו בעירם קהל של חסידים. והנה, אצל האדמו"ר הראשון, תמיד היו נוהרים וזורמים אליו קהל רב להתברך מפיו, לשמוע את דברי תורתו, וגם לאכול את "הַשִּׁירַיִים" של הלחם, שהרבי היה משאיר בסעודת "הַטִישׁ"...

אלא שאצל האדמו"ר השני, למרבית הפלא - לא נמשכו אליו כלל חסידים! בית מדרשו היה תמיד שומם וריקן, ובזמני התפילות היו מחפשים את "העשירי" למניין...

יום אחד, שטח אותו אדמו"ר את פליאתו באוזני חבירו האדמו"ר הראשון, ושאל אותו: "אמור נא לי, הרי שנינו יש לנו שולשלת של אדמורי"ם מיוחסים וצדיקים, ושנינו

לובשים את אותו "שְׂטְרַיְמְל" ואת אותה 'גלימה', וא"כ מדוע האנשים זורמים דווקא אליך כמו "מטה קסמים", ואילו לחצר שלי הם נמנעים כלל מלבוא - - - ?

השיב לו אותו אדמו"ר בפיקחות, וענה לו: "ראה, ידידי היקר! דווקא משום שאתה שואל "למה לא באים אליך" - ואני לא שואל "למה לא באים אלי" - דווקא משום כך - האנשים נמשכים לבוא דווקא אלי ולא אליך... שכן, מי "שמחזיק" את עצמו לאדמו"ר וצדיק - האנשים בורחים ממנו ולא מחזיקים ממנו לכלום! ומי שלא מחזיק את עצמו "לצדיק פועל ישועות" - דווקא אליו נמשכים כל האנשים, ומחזיקים ממנו הרבה הרבה...!

וכן מפורסם על הסבא קדישא ה"חפץ חיים", שבזמן שהיו מתאספים קהל גדול סביבו כדי לקבל את ברכתו, היה תמה ואומר: וכי מה מצאו בי האנשים? וכי "קרנים" יש לי על ראשי? הלוא יהודי פשוט אני ככל היהודים, ואם רצונם בברכה – יכולים לבקש זאת ישירות מפי הקב"ה, ולא צריכים באמצעות 'שליח'...

וכך היה הולך לו החפץ חיים, כשהוא לבוש כ"בעל הבית" פשוט: מגפים לרגליו, כובע 'קסקט' לראשו, ומעיל פשוט לגופו! הוא אמנם לא החזיק מעצמו כלום, ואולם דוקא משום כך - כל העולם החזיק ממנו הרבה הרבה... וכבר יש בידינו 'סימן' מאת רבינו החזון איש, שאמר: "מי שתמיד מדבר ו"עושה רעש" - אינו יודע כלום! ודוקא מי שאינו מדבר ואינו 'מְתְבַּלֵט' - הוא זה שיודע הרבה"...!

שכן הצדיק לא נמדד לפי "פְּרְסומות" או לפי המכונית והמשרתים וְהַ'קְלִינִיקָה' לקבלת קהל... אלא אך ורק - לפי מידת צניעותו ובריחתו מן הפרסום והכבוד!

לתשומת לב של כל "פועלי הישועות" ו"מגלי העתידות" למיניהם !

תמונה אחת - שווה יותר מאלף מילים!

"תמונות הצדיקים" פועלים על נפשו של

האדם - הן מבחינה 'פסיכולוגית', והן

מבחינה 'רוחנית'!!!

רוצים אתם לדעת, עד כמה עצום ונורא הוא כוח ההשפעה של ההתבוננות ב'תמונות הצדיקים'? שמעו על כך את המעשה המופלא הבא:

הסיפור אירע לפני כ-50 שנה, בזמנו של החזו"א, היתה שכונה שהתגוררו בה אנשים חרדיים שומרי תורה, וגם אנשים מהזרם של ה'מזרחי', הדוגלים בשיטת החיים של "תורה ועבודה".

והנה, פרץ סיכסוך בניהם על רקע 'גן הילדים' שיוקם בשכונה, הללו דורשים גננת חרדית משלהם, והללו תובעים דווקא גננת "מִיזְרָחִיסְתִית", שדוגלת ב'השקפת חיים' שלהם.

והנה, כשגברו המריבות, ולא הגיעו אל העמק השווה, פָּנו האברכים אל הקודש פנימה, אל ביתו של החזו"א, כדי להתייעץ עימו מה להחליט בעניין מסובך וגורלי זה. החזו"א שמע את הדברים, שקל היטב את צדדי הנידון, ולאחר מחשבה מעמיקה של דקות ארוכות, נענה ואמר להם:

"שמעו נא, אימרו לאגודת המזרחי, שבדיעבד הינכם מסכימים שהגננת בגן תהיה מקבוצת אגודת המזרחי, אך זאת - בתנאי אחד ויחיד: שהתמונות - שיתלו על קיר הגן - יהיו תמונות של צדיקים וחסידים, השייכים לעולם התורה מדורי דורות...!!!

ואכן, כששמעו אנשי המזרחי על תנאי זה, הם לא הסכימו לדבר, והעניין ירד מהפרק!!!

הרי לנו, גודל ההשפעה העצומה שיש בהתבוננות על תמונות הצדיקים, עד כדי כך - שאפילו אם יעניקו לילד חינוך פושר ו'מסורתי' של אנשי המזרחי - אבל מראה התמונות של הצדיקים שהוא יראה תמיד לנגד עיניו, הם יחדרו לתוך עימקי נפשו, ובסופו של דבר, כשיגדל הילד - הוא ישאף להידמות לדמויות הצדיקים שנחקקו בתוך ליבו!!!

וסוד זה של ההשפעה מתמונות הצדיקים, אפילו אנשי 'המזרחי' הבינו את גודל ההשפעה העצומה שיש להם, ולכן הם לא הסכימו להנהיג את ההנהגה הזאת בתוך הגן של ילדיהם!

איך אומרים העולם? "תמונה אחת - שווה יותר מאלף מילים"! תמונה "חַיָּה ומציאותית" פועלת על נפשו של האדם - הן מבחינה 'פְּסִיכולוגִית' והן מבחינה 'רוחנית', שתמונה 'חיובית' - מרוממת את האדם. ואילו תמונה 'שלילית' - עלולה לשרוף לאדם את כל הרגש שלו לתורה ולמצוות - בלי שום גוזמא!!!

ולכן נזכור נא זאת לאורך כל החיים:

כל התבוננות וכל הסתכלות במבט פניו של הצדיק - מקרינה ומשפיעה לאדם כוחות הֶאָרָה עצומים לתוך עמקי נשמתו, ויבוא יום - והשפעת אורות אלו יפרצו החוצה, ויעלו בתוך ליבו של היהודי הרהורי תשובה, עד כדי... לחזור בתשובה!

איך היו נראים הצדיקים של פעם: ליפול

"ולהתעלף" - מחשש פגיעה בכבוד השני...!

רוצים אתם לדעת עד היכן יכולה להגיע ענוונותו של צדיק אמיתי גדול בתורה? שמעו על כך את הסיפור המדהים הבא:

שבת אחת נקלע הגאון ר' עקיבא איגר, לעיר "לִיסָא" שבפולין, ונזדמן לו להתפלל עם הגאון ר' יעקב מֶלִיסָא (שהיה אחד מגדולי הפוסקים, ובעל מחבר הספר "נתיבות המשפט" על שו"ע "חושן משפט").

והנה בשבת בבוקר, בעת קריאת הס"ת, הזמין הגבאי של בית הכנסת את האורח החשוב ר' עקיבא איגר לעליית "שישי", שהיא העלייה החשובה והמכובדת ביותר, כיאה וכיאות לאורח דגול כזה שנתארח בעירם.

אלא שבדיוק אז - אירע דבר שלא יאומן: כששמע ר' עקיבא איגר שהגבאי בחר בו מכל הקהל לעלייה המכובדת של "שישי" ואילו את רב המקום - הגאון מליסא - דילגו עליו ולא כיבדו אותו בזה, מיד כשתפס את הפגיעה הנוראה שנגרמה - נפל ארצה והתעלף!!!

מיד קמה מהומה רבתי בקהל, הם ניסו לעורר את הגאון מעלפונו, אך ללא הועיל!

עד - - - שהגאון מליסא עצמו, תפס את סיבת ההתעלפות, והוא מיהר מיד לעברו של ר' עקיבא איגר, ולחש לו באזנו:

"ידע נא כבודו, שֶׁמַּה שהזמינו את כבודו לעליית שישי ולא הזמינו אותי - לא מפני שהחשיבו אותך ליותר גדול ממני, אלא פשוט משום שהעיר "פּוֹזְנָא" שבה מכהן כבודו כרב העיר - יש בה קהילה גדולה יותר מהעיר הזאת של רבנות "ליסא", וזו הסיבה שכיבדו דוקא אותך בעליית "שישי"... פשוט כיון שאתה רב יותר מכובד - בגלל קהילתך הגדולה, אבל לא מפני שסברו ח"ו שאתה יותר חשוב וגדול ממני בתורה... כך לחש לו הגאון מליסא, ואכן כששמע זאת ר' עקיבא איגר החל להתאושש, ואט אט נרגע מעט, והחל לחזור לעצמו...

ואילו אנו עומדים ושואלים:

אנחנו יודעים, שאפשר לעשות כל מיני "הצגות" ורמאויות, וְלֶאֱחוז את עיני הבריות כאילו הוא אדם צדיק ועניו גדול! אבל לבוא ולהתעלף מחמת הענווה? הרי אי אפשר לעשות "הצגה" של "עילפון"! ואם ר' עקיבא איגר היה מסוגל להתעלף מחשש פן פגע בכבודו של חברו שר התורה - הרי דבר זה מעיד כאלף עדים על שורש ענווה עמוקה וחזקה, שהיתה מושרשת בתוך דמו ונשמתו של הגאון ר' עקיבא איגר!!

הנה, כך היו נראים הצדיקים של פעם, שהיו מסוגלים להגיע לידי 'עילפון' - בגלל חשש של פגיעה בכבוד חבריהם גדולי התורה!

אכן, הטיב להגדיר זאת החזו"א שאמר: ר' עקיבא איגר היה לו ראש גאוני לא רק בתורה - אלא גם "במידות"! גם במידות של 'בין אדם לחבירו' היה לו את אותה גאונות וחריפות כיצד לנהוג שלא להעליב או לפגוע ח"ו בשני!

הלכות ומנהגים ביום הילולא של צדיק

הנוהגים שלא לומר וידוי ונפילת אפים ביום פקודת השנה (יום הפטירה) של צדיקים ואדמורי"ם, ומביאים ראיה מיום ל"ג לעומר, שאומרים שהוא יום פטירת רבי שמעון בר יוחאי, ואין אומרים בו תחנון, מנהג טעות הוא בידם, ואין להם על מה שיסמוכו,

שאדרבה יום פטירת הצדיקים הוא יום צרה ותוכחה, ויש שמתענים בו ביום, ועוד שאין לך יום במשך כל השנה שלא נפטרו בו מגדולי ישראל ומאורי ישראל, ואם כן ביטלנו לגמרי דין אמירת וידוי ונפילת אפים לעולמי עד, ושאני יום ל"ג לעומר, שהוא יום ההילולא של רבי שמעון בר יוחאי, כמבואר באחרונים. לפיכך אם נזדמן לו לאדם להתפלל במנין כזה שנוהגים שלא לומר וידוי ונפילת אפים ביום פטירת איזה גאון וצדיק ואדמו"ר, ואין בידו למחות בהם, חייב לומר וידוי ונפילת אפים לבדו, ואין בזה לא משום יוהרא ולא משום לא תתגודדו. [שארית יוסף חלק ג' עמוד רלו. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה לג, עמוד תכח].

מותר לעשות סעודה בבית הכנסת בליל ההילולא של הצדיק, אם אומרים שם דברי תורה ודרשות לזכות את הרבים, אך נמנעים מלשתות יין. ואמנם עדיף יותר לעשות כן בעזרת נשים. [ילקוט יוסף, הלכות קריאת התורה ובית הכנסת עמוד רלט, ובהוספות שבמהדורת תשס"ד, עמודים תד-תה. ובשובע שמחות חלק א' (חופה וקידושין, תשס"ה) עמוד קלא. שו"ת יביע אומר חלק י' סימן יד].

מה שנוהגים כיום לחלק לצבור מיני מזונות, או פירות העץ ופירות האדמה, וכדומה, ביום השנה של הפטירה (יאר-צייט), אין בזה איסור לחלקם ולאכלם בבית הכנסת. ויש הנוהגים להעמיד אדם אצל הדלת, וכשהצבור יוצא מבית הכנסת מחלקים להם הפירות. [ילקוט יוסף, הלכות ביהכ"נ וקרה"ת עמוד רמא].

יש קונה עולמו בהרהור אחד של תשובה!

מספר המדרש על יהודי מומר בשם 'יקום איש צרורות', שהיה בן אחותו של התנא הקדוש יוסי בן יועזר איש צרידה. באותם ימים שלטה מלכות יוון הרשעה על ישראל, וגזרות השמד נאכפו בכל תוקף.

יוסי בן יועזר נתפס ב"חטא" של הרבצת תורה ברבים, בעיצומו של יום השבת מצאוהו דורש דברי תורה בבית הכנסת לפני ציבור גדול. מיד אסרוהו ולקחוהו אל הגרדום כדי להוציאו להורג.

בעודו מורכב על הסוס בדרך להוצאתו להורג, פגש אותו אחיינו ששמו היה 'יקום איש צרורות', ואותו אחיין היה "ידיד" של מלכות יוון, שיצא והתפקר מיהדותו, והיה רוכב על סוס של המלכות בפרהסיא ביום השבת, לצידו של דודו הקדוש והטהור.

אמר 'יקום איש צרורות' לדודו: תראה הסוס שהרכיבני אדוני מושל היוונים, ותראה את הסוס שהרכיבך אדונך המוביל אותך לעמוד התליה!! ראה מה יצא לך משמירת המצוות!? אמר לו הרב: אם למכעיסיו של הקדוש ברוך הוא הוא משלם כזה כבוד ויקר

על מצווה קלה שעשו, קל וחומר שישלם הקדוש ברוך הוא שכר לעולם הבא לאלה שעשו רצונו בלבב שלם!
אמר לו יקום: וכי עשה אדם רצונו של הקב"ה יותר ממך? ובכל זאת ראה להיכן מובילים אותך! אמר לו הרב: אם כך מגיע לעושי רצונו, על עבירה קלה שעשו, קל וחומר למכעיסיו, מה מחכה להם לעולם הבא, דין איום ונורא על כל עבירות שעשו כנגדו יתברך!
נכנסו דבריו של הרב בליבו של יקום איש צרורות כארס של נחש, ומיד הרהר בתשובה, והלך וקיים בעצמו ארבע מיתות בית דין, סקילה שריפה הרג וחנק, כדי לכפר על עוונותיו.
מה עשה? הביא קורת עץ ונעץ אותה בארץ, וקשר בה חבל, וערך עצים והקיף אותם גדר של אבנים, ועשה מדורה לפניה, ונעץ חרב באמצע, הצית את האור, ועלה ונתלה בחבל שבקורה ונחנק, בינתיים גברה האש והגיע לחבל ושרפה אותו ויקום נפל על החרב שהיתה נעוצה מתחתיו, ואחר כך נפל עליו הגדר של האבנים ונסקל באבנים, ולבסוף נשרף.
נתנמנם רבי יוסי על חבל התלייה, וראה את מיטתו של יקום פורחת באויר, אמר: בשעה קלה קדמני זה לגן עדן! שהרי מקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים לא יכולים לעמוד. ראה לאיזו דרגה נפלאה וגדולה הגיע אותו רשע בגלל שחזר בתשובה מכל לבו. יש קונה עולמו בשעה אחת!
לצאת לחוץ לארץ להשתתף בהילולא של צדיק.
(תשובה מספר 'ואין למו מכשול' חלק ה')
אסור לעזוב את ארץ ישראל שלא לצורך, ואפילו אם יוצא לזמן קצר וחוזר מיד, אסור. ויש למחות באותם אנשים שנוסעים לחוץ לארץ לשם טיול והנאה, אם לא לשם בריאות הגוף והנפש.
אבל אם נוסעים לצורך מצוה, כגון לקברי צדיקים, ובכללם לקבר הצדיק ר' יעקב אבוחציר שבמצרים, וכן אם נוסעים כדי להשתתף בחגיגת בר מצוה או חתונה של קרובי משפחה, המיקל בזה אין למחות בידו, כיון שיש מקילים לצאת לצורך מצוה.
ועל כל פנים לאחר שסיימו להתפלל בקברי בצדיקים, או שהסתיימה החתונה או חגיגת הבר מצוה, יקפידו לחזור במהרה לארץ הקודש.

כתב הרמב"ם בהלכות מלכים (פרק ה הלכה ט): אסור לאדם לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ לעולם, אלא ללמוד תורה או לישא אשה, או להציל מן הגוים, ולחזור לארץ, וכן יוצא הוא לסחורה. ע"כ.

וראה מה שהאריך בזה הגר"ע זצ"ל בשו"ת יחוה דעת (ח"ה סימן נז), והוכיח שלצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ לסחורה ולהרווחה מותר, ואילו לצאת לטיול אסור. ע"ש. וכן תחזה בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סימן קעג), שכל טיול לא נקרא צורך, ולכן אין לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ לשם טיול, ורק אם הולכים לזמן מועט כדי לראות פלאי הבריאה של הבורא יתברך, יש מקום לצדד להקל". ע"כ.

ב'. כתב הגאון רבי אברהם מיוחס בשו"ת שדה הארץ חלק ג (אבן העזר סימן יא), שאפשר שיש מצוה להשתטח על קברי הצדיקים, שיתפללו עלינו, וכמו שמצינו בכלב בן יפונה שהלך ונשתטח על קברי האבות, ואמר, אבותי בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים (סוטה לד:), ולכן מותר לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ כדי להשתטח על קברי הצדיקים, כיון שדעתו לחזור לארץ ישראל. ע"ש. וכן העלה בשו"ת פרי הארץ חלק ג (יורה דעה סימן ז). והובא בשו"ת יחוה דעת (שם). ובשו"ת כפי אהרן (יו"ד סימן טו) כתב, שלבקר בקברי צריקים, יש בזה סרך מצוה. ע"ש.

וכן כתב בשו"ת עטרת פז (א/א סימן י) בשם הפוסקים, והסביר שם, דמאחר שכל הטעם שאסור לצאת לחו"ל לשם טיול, זהו משום שנראה כמחשיב את חו"ל ומזלזל בארץ ישראל, והוי כאומר שאין לו די ביופיה של ארץ ישראל, ולכן יוצא לחו"ל. אבל כשכל מטרתו לצאת לחו"ל רק כדי להתפלל על קברי הצדיקים, וללא זה לא היה יוצא, אין בכך פגיעה בארץ ישראל. ועם כל זה עדיף להימנע גם מזה, כי אין זו משנת חסידים, וגם אלו שהולכים, יקצרו בביקורים אלו עד כמה שאפשר. עכ"ד.

ומטעם זה יש ללמוד, שמותר לצאת לחוץ לארץ לצורך מצוה, כגון חתונה וכדומה, כיון שאין בכך פגיעה בארץ ישראל, שהרי יש לו צורך ביציאתו, ואינו יוצא סתם לשם נופש והנאה. וכן כתב להדיא בשו"ת באר משה (ח"ז עמוד שכה אות ב), וראה בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ג סימן סא).

וראה בספר דרך שיחה (עמוד תכז), שהגאון ר' חיים קניבסקי שליט"א נשאל, האם מרן הקהילות יעקב זצ"ל היה נוסע ועולה על קברי צדיקים? והשיב, שהיה במערת המכפלה ולא רצה ליכנס בפנים, כיון שעשו שם תיפלה [מסגד]. במירון היה פעמיים, פעם אחת כשמרן הרב מבריסק זצ"ל היה חולה, כשנתבקש לנסוע, ופעם שניה נתלווה אל החזון איש כשהיה החזון איש בצפת ונסע לשם. אבא זצ"ל לא היה הולך לבית העלמין

ביארצייט של החזון איש ושל אמא ע"ה, אני כן הולך, משום "הסר ממך עקשות פה" שלא ידברו. ע"כ. ודי בזה.

יציאה לחו"ל כדי לבקר קרובי משפחה

וכמו כן, מי שהולך לבקר את ילדיו או קרוביו בחו"ל, יש להתיר זאת, מפני שאין זה יציאה לשם טיול, אלא נעגועיו גברו לקרוביו, ולכן נפשו חפצה לצאת מהארץ, ואין זה משום שארץ ישראל אינה טובה עבורו, שהרי אם קרוביו היו באים אליו, לא היה הוא יוצא אליהם, ועל כן יש להתיר. וכן מוכח מדברי הטור (או"ח סימן רמח). וכתב בספר חלק הלוי (עמוד צח), שאסור לצאת לחו"ל כדי לסייר במחנות ההשמדה.

"**תפסיק לבכות**"! **אמרו לו לבבא סאלי בחלום**

אחר פטירתו הטראגית של רבנו דוד אביחצירא הי"ד שנהרג על קידוש ה' ביום שבת קודש בידי זדים אכזרים ערלים בני בליעל ימ"ש, לפני קהל עדתו בככר העיר בְּרִיסַאנִי שבמרוקו. מרבית הימים, היה אחיו הבבא סאלי יושב בשקו ובתעניתו ומרבה לבכות את מות הקדושים של אחיו. בשבוע שבו חל יום פטירתו, הנהיג בבא סאלי בעצמו לשבת ב"תענית הפסקה" ממוצאי שבת ועד ליל שבת, אחר שסעד סעודה רביעית בשיירי חלה מסעודות שבת הטבולים בתה. ("אביר יעקב" עמודים 272, 327. ועיין בחוברת "השבת בהלכה ובאגדה" בענין סעודה רביעית בתענית הפסקה).

היה זה בשנת תרפ"ז, באותו שבוע שחל בו יום פטירתו, ובבא סאלי העסוק בעבודת הקודש התעייף ותרדמה נפלה עליו ויחלום חלום. והנה בחלומו רואה בבא סאלי את עצמו, כשהוא יורד לטבול במקוה הסמוך לבית המדרש שהקים מרן אביר יעקב זיע"א אשר בתאפיללת. ובעלותו מבית הטבילה, נגלו לנגד עיניו מראות אלוקים.

והנה במראה: נפתחו השמים וירדה מנורת אש גדולה המאירה באור יקרות שלא מהעולם הזה, וכרוז נשמע כשהוא מכריז ואומר: "זו נשמת אברהם אבינו עליו השלום". לאחר מכן ירדה מנורה נוספת והכריז הכרוז: "זו נשמת יצחק אבינו עליו השלום". בשלישית, הכריז הכרוז: "זו נשמת יעקב אבינו עליו השלום", וברביעית "זו נשמת משה רבנו עליו השלום". בחמישית "זו נשמת אהרן הכהן עליו השלום", בשישית "זו נשמת יוסף הצדיק עליו השלום", ובשביעית "זו נשמת דוד המלך עליו השלום"... נשמותיהם של שבעת הרועים ירדו מן השמים בדמות מנורות אש בוהקות, ונבלעו בפתח בית מדרשו של מרן אביר יעקב זיע"א.

בעודו תוהה ומשתומם למול המחזה הנורא הזה, נשמע הכרוז שנית כשהוא מכריז ואומר: "זו נשמת רבי דוד אביחצירא עליו השלום"... וכשמוע הבבא סאלי זיע"א את

שמו של אחיו הקדוש, אזר אומץ ועמד ליד פתח בית המדרש, כדי להתראות עמו ולפוגשו. כשהגיע אל הפתח, ראהו בדמותו המאירה כבחיי חיותו וביקש להיכנס יחד עמו אל ההיכל, מקום בו שרויים נשמותיהם של שבעת רועי עמנו. עצר רבנו בעדו ויאמר לו כדברים הללו: "אינך יכול להכנס עמי לכאן, יען אתה שרוי עדיין בעולם החיים... אנו מגיעים מעולם האמת, וכאן הוא פתחו של גן עדן התחתון... יחד עם האבות הקדושים ירדתי לכאן, כדי לערוך תיקון חצות ולעורר רחמי עליון על השכינה השרויה עם כנסת ישראל בגלות... אינך רשאי להיכנס עימנו, אך הנני מתיר לך לשבת בסמוך לפתח ולומר עמנו תיקון חצות".

בטרם נכנס עטרת ראשנו אל היכל הקודש, הוסיף לומר לו עוד: "דע לך אחי, כי יש לי צער גדול מכך שאתה מוסיף להתאבל על פטירתי ועל אופן הסתלקותי מהעולם הזה לשמי מעל. הלוא כל הצער שהיה לי ברגע ההסתלקות, לא ארך יותר משניה אחת ותיכף העלוני למחיצתי בעולמות העליונים, למקום שאיני יכול לפרט לך גודל מעלתו ועוצם התענוג שאני שרוי בו... ברם, כסימן לגודל מעלתי תוכל ליטול מהעובדה, שרק אני הורשיתי לבוא עם שבעת הרועים לגן עדן התחתון ולהצטרף אליהם באמירת תיקון חצות... לכן, אם ברצונך לגרום לי נחת וקורת רוח, הפסק להצטער עלי ולנהוג אחרי מנהגי אבלות!" נישק בבא סאלי זיע"א לידי רבנו, אשר מיהר להסתלק מנגד עיניו ולהיכנס אל הקודש. ואילו הוא נותר לשבת מחוץ לבית המדרש ואמר יחד עימם תיקון חצות. לאחר מכן התעורר משנתו ויזכור את כל דברי החלום לפרטי פרטיו.

לאחר תפילת שחרית, הפך מרן בבא סאלי זיע"א מספדו למחול וערך "התרת נדרים" למנהגי האבלות שקיבל עליו. לחבריו הצדיקים, סיפר את דבר החלום וקבעו את אותו היום ביניהם ליום משתה ושמחה לכבוד נשמת רבנו, אשר נתעלה בכתר שם טוב בזה ובבא. מיני אז ועד שנתו האחרונה, כחמישים וחמש שנים, היה יום י"ד כסלו נחוג בבית בבא סאלי זיע"א בהילולא רבתי, במשתה ושמחה, בהעלאת זכרונות ובסיפור עובדות קודש, מדרכי הנהגותיו וגדרי קדושתו של עטרת ראשנו זיע"א. ("אביר יעקב" עמוד 282)

ואל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תיפנה:

אומר מרן החפץ חיים זיע"א שריחמו עלינו חז"ל שאמרו שמא לא תפנה, בלשון שמא אבל האמת היא שאם אדם אומר לכשאפנה אשנה ודאי שלא יפנה!!! ואמנם מדוייק כך מדברי הרמב"ם זיע"א (פרק ג' מהלכות תלמוד תורה הלכה ז') "שמא תאמר עד שאקבץ ממון אחזור ואקרא, עד שאקנה מה שאני צריך ואפנה מעסקיי ואחזור ואקרא. אם תעלה

מחשבה זו בלבך אין אתה זוכה לכתרה של תורה"! עכ"ד. והסיבה לכך פשוטה, כשם שתלמוד תורה כנגד כולם כך כולם כנגד תלמוד תורה!!!
ידוע המעשה עם רבי חנינא שפעם ראתה אותו ביתו בשעת לילה מאוחרת שהוא עוסק בתורה בשקידה עצומה, אמרה לו אבי היקר אולי תלך לישון מעט, גם מחר יום! אמר לה: ביתי עוד נינום טובא. כשאדם מגיע אחרי 120 שנה לנוח על משכבו - אז זוכה להיות חופשי. במתים חופשי. אבל כאן עולם העשייה. חטוף ואכול כי עולם הזה דומה לבי הילולא כלומר לאולם שמחות, מי שאכל. ומי שלא אכל כולם נפגשים מחוץ לאולם, הרעבים עם השבעים העצובים עם השמחים!!
וכבר אמרנו שהקללה הגדולה ביותר לאדם, שחייו עוברים לו מנגד ואין לאל ידו לעשות לעת זיקנתו. מפני שכשהיה צעיר ובעל כוחות אמרו לו בוא תשמע שיעור, בוא להרצאה, קח קלטת תשמע, הוא דחה ואמר אין לי זמן. בע"ה אחרי הפנסיה אני אעסוק בתורה. אלך לכולל ואשלים את החסר, והרבה פעמים הוא נאה דורש אבל לא נאה מקיים. מפני שבצעירותו נתן את כל הבריאות שלו לעבודה ולכסף, ובערוב ימיו נותן את כל כספו עבור הבריאות. ונמצא קירח מכאן ומכאן. ולכן מקשה ליבו יפול ברעה. והרעה הגדולה ביותר של האדם שלא זכה ללמוד תורה. ואין לך אבידה כאבידת הזמן, והרבה פעמים אדם עובד כמו חמור, ישן כמו דוב ואוכל כמו פרה: ותורה מה תהה עליה?? ואוי לנו מיום הדין ומיום התוכחה!! הזוהר הקדוש כותב שאחרי אריכות ימים ושנים מראים לאדם שתי תסריטים: אחד מה היה, והשני מה יכול היה להיות!!
"אָמַר רַבִּי זֵירָא: אַגְרָא דְּפִרְקָא - רֵיהֲטָא. אָמַר אַבַּיֵי: אַגְרָא דְּבֵי כַּלָּה - דּוֹחְקָא. וַאֲמַר אַבַּיֵי: אַגְרָא דִּשְׁמַעְתָּא - סָבְרָא. אָמַר רַב פַּפָּא: אַגְרָא דְּבֵי טָמְיָא - שְׁתִיקוּתָא. אָמַר רַב אַשֵׁי: אַגְרָא דְּתַעֲנִיתָא - צְדָקְתָּא. אָמַר מַר זוּטְרָא: אַגְרָא דְּבֵי הִלּוּלָא - מִילֵי; אַגְרָא דְּהֶסְפֵּדָא דַּלּוּיֵי קָלָא. (ג מרא ברכות ו':).
[נפש יהודה: אגרא דפרקא. עיקר קבול שכר הבריות הרצים לשמוע דרשה מפי חכם הוא שכר הריצה שהרי רובם אינם מבינים להעמיד הגרסא ולומר שמועה מפי רבן לאחר זמן שיקבלו שכר לימוד: אגרא דבי כלה. דרשה שדורשין בשבת שלפני הרגל שהכל נאספין לשמוע הלכות הרגל: אגרא דשמעתא סברא. שהוא יגע וטורח ומחשב להבין טעמו של דבר: אגרא דתעניתא צדקתא. שנותנין צדקה לערב לפרנסת עניים שהתענו בו ביום: אגרא דבי הילולא. חתונה: מילי. דברים לשמח חתן וכלה בדברים: דלויי. להרים קול בלשון נהי ועגמת נפש שיבכו השומעים].

האי עלמא כבי הילולא, חטוף ואכול חטוף ושתי - גם שאריות של מצוות יש לחוטפם בעוה"ז

וכמו שאמרו בגמרא (עירובין נד ע"א): האי עלמא כבי הילולא דמיא חטוף ואכול חטוף ושתי, ונראה שנתכוונו חז"ל במשל זה לומר, דאדם שמחפש שלימות דוקא ומבלי שלימות הוא מתייאש ולא רוצה כלום, דומה הוא למזדמן לשמחת חתונה ובא באיחור לאחר המנה הראשונה, והנה יושב הוא ואינו נוגע בכלום לא במאכל ולא במשתה, שואלים אותו חבריו: מדוע אינך טועם כלום והרי מנה שניה לפניך ושולחן מלא מכל טוב? עונה הוא: מכיון שלא בא מתחילה והפסיד בכך את המנה הראשונה, לכך אינו טועם כלום כי או שהוא אוכל הכל או כלום. היש טפשות גדולה מזו. וכן הוא בעבודת ה', היצר חוטף לך כמו כן חטוף אתה לעצמך מה שתוכל! ואל תחשוב שבכך שאינך מושלם ועדיין הרצונות והחשקים לרע עדיין טבועים בך, אם כן אינך לרצון לפני ה' לפחות במעשיך שתעשה לפניו במה שאתה כן יכול. שהרי מעיד הקדוש ברוך הוא על דור המדבר, שאך ורק בעין אחת הביטו אליו, ואילו בעין שניה עדיין היו שקועים בתאוותיהם ופזלו את עינם השניה לעבר העגל, ועם כל זה לבבתיני אחותי כלה, קשרת אותי, אסרת אותי, משכת אותי אליך, לקרבתו יתברך!

ועוד פירוש: (עירובין נד.) העולם הזה דומה לבית הילולא, כלומר: חתונה, ויש אוכל ושתיה על השולחנות, לכן חטוף ואכול וחטוף ושתה כי זה יגמר עוד מעט. וגם בעולם הזה, האדם חושב לפעמים שהוא חי פה לדורי דורות, ויש לו עוד זמן, ואינו מבין שהזמן זה הדבר הכי יקר בעולם ואסור להפסיד רגע אחד בחיים!

וסיפר חתנו של מרן הגאון רבינו עובדיה יוסף זצ"ל, שפעם אחת הרב בא אליהם הביתה, והחתן החזיק בידו מברג כדי לתקן את הציר של הדלת, והרב שאל אותו, מה אתה עושה? וענה לו שהוא מנסה לתקן את הציר. אמר לו הרב: לא חבל על הזמן, תזמין בעל מקצוע שיתקן, אתה תשב ותלמד כל רגע זה חיים, והחיים זה התורה.

כשאני לומד - כל העולם מת מבחינתי!

זאת התורה אדם כי ימות באוהל וגו'. (פי"ט פי"ד)

"אמר ריש לקיש "אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו באוהלה של תורה"! (שבת פ"ג). אך לכאורה קשה, שהרי כתוב (ויקרא י"ח ה') "וחי בהם", ולא שימות בהם?

ויובן הדבר על פי המשל הבא: עשיר גדול היה מכניס אורחים גדול, אך גם קמצן גדול. ואיך זה הולך ביחד? פשוט מאוד. כשהגיע אליו אורח לאכול הוא קיבל מנה מכובדת מידי המלצר, אולם מיד כשרצה להתחיל לאכול - בעל הבית החל לשאול אותו שאלות

- היכן אתה גר, במה אתה עוסק, האם אתה מכיר את פלוני ואלמוני ומה איתם היום וכו'. וכמובן שלאורח לא היה נעים, והוא היה חייב לענות וממילא לא יכול היה לאכול שום דבר. העין צפתה במאכלים, אבל בבחינת "לראותם בלבד". ובינתיים בא המלצר לפנות את השולחן ולקח גם את "מנתו" השלמה של האורח. והתוצאה הייתה שבעל הבית עושה מעשה זמרי ומבקש שכר כפנחס.

והנה יום אחד הגיע אליו אורח שבמשך שלושה ימים לא בא דבר מאכל אל פיו, והוא ראה שלט גדול מתנוסס על בית העשיר הקמצן: "בית הנדיב הגדול - הכנסת אורחים". מיד ניגש לדלת ודפק קלות. בא המשרת, פתח את הדלת לרווחה, והזמינו פנימה "לסעוד" את לבו. בינתיים הגיע בעל הבית והתיישב לידו. כשהאוכל הוגש לשולחן החל בעל הבית עם שאלותיו הקבועות - היכן אתה גר, האם אתה מכיר את פלוני וכו'. הלה ענה לו שפלוני מת. מיד כשבעל הבית שמע שפלוני מת - קפץ בבהלה לספר לאשתו, שהרי זה אחיו הקטן. בינתיים החל האיש לאכול מן האוכל הטעים, ובעל הבית חזר אליו ושאל שוב 'ומה עם אלמוני?'. 'גם הוא מת', ענה העני, והאיש פרץ בבכי, שהרי גם זהו אחיו, והלך לספר לאשתו.

העני המשיך לאכול בתיאבון רב, ובעל הבית, שעדיין כאב לו על האוכל אולי קצת יותר מאחיו, חזר מהר ושאל 'ומה עם פלוני ואלמוני האחרים?'. 'גם הם מתו', ענה האיש ולא פסק מלאכול עד שלא נשאר כלום בשולחן. ואז פנה אליו בעל הבית כשהוא שטוף דמעות גם בגלל אחיו וגם בגלל האוכל, ושאל 'איך כולם מתו תוך זמן קצר כזה? הרי לפני שבוע דיברתי עם כולם'. ענה לו האורח 'אתה לא מבין? כשאני אוכל - מבחינתי כל העולם מת'!!

והנמשל מובן. שבוודאי שהתורה ניתנה לחיים ולא למוות ח"ו. אלא כשהאדם לומד - הוא צריך ללמוד בבחינת "עכשיו אצלי כל העולם מת". מה זה משנה מה קורה עם פלוני או אלמוני? הרי אני עסוק כעת בתורת אלוקים חיים!

סיפר רב גדול מבני ברק (המכונה 'המגיד של בני ברק') בדרשה בישיבת אור יקר, שהוא הלך פעם לאנטוורפן, שזו עיר גדולה של עשירים נכבדים, והיה לו מלווה שליווה אותו לבתי העשירים, ואמר לו 'אתה יכול לדעת לבד מי עשיר ומי לא. אם תפגוש אדם מהלך ברחוב ותברך אותו בברכת בוקר טוב, והוא לא יענה לך ואף יראה לך שהפרעת לו - כנראה שזהו עשיר גדול, שבדיוק חשב על עסקאות של מיליונים ואתה הפרעת לו בהלך מחשבתו. אבל אם תגיד בוקר טוב ותראה שהוא עונה לך 'בוקר טוב, מה שלומך, איך אתה מרגיש' וכו', תדע לך שזה סתם איש פשוט'.

הרב סיפר שהוא למד מכך מוסר השכל והבין שכשאדם לומד תורה ומישהו מתחיל לדבר איתו דברי חולין, או שבדיוק הוא קיבל שיחת טלפון - אפשר לבדוק האם תורתו היא של עשירים גדולים וזמנו שווה יהלומים, או שמא ההפך...!
ויחשוב האדם כל בוקר מדוע הקב"ה החזיר לו את נשמתו, מה רצונו ממנו, ומדוע קיבל עוד 24 שעות ביממה החולפת? שהרי אם בן יבוא לאביו ויבקש שטר של מאתיים שקל בטענה שהוא צריך את זה מאוד, ואביו יראה איך הוא מקפל את השטר, עושה ממנו סיגריה, מתחיל לעשן, ואף משליך את האפר על הרצפה עד שנגמר השטר, וכעבור חמש דקות יבקש מאביו שטר נוסף - בוודאי שהאב לא ימהר לתת לו שוב.
אם כן, כל יום הנשמה עולה והאדם רוצה אותה לעוד 24 שעות של חיים ששווים כמובן יותר מכסף, כי האדם מוכן לתת את כל כספו רק כדי לחיות עוד חודש או קל וחומר שנה. והקב"ה מסתכל מה האדם עשה אתמול, ולצערנו הרבה פעמים שרפנו אותם בשטויות והבלים. וכל עבירה שאנחנו עושים מצערת מאוד את הקב"ה. ובכל זאת הוא, ברחמיו המרובים, מחזיר לנו את נשמתנו בחמלה, וזה מה שאומרים "מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרת בי נשמתי בחמלה".

אל תקח ללב!

פַּעַם שָׁמַע אֲלֶכְסַנְדֶּר מוֹקְדוֹן מַרְבּוֹ "אֲרִיסְטוֹ", שֶׁהַדְּאָגָה וְהָעַצְבוּת אוֹכְלִים וּמְכַלִּים אֶת לֵב הָאָדָם. וְכֵיוָן שֶׁרָצָה אֲלֶכְסַנְדֶּר לִבְדּוֹק אִם אָכֵן הַדְּבָרִים נְכוֹנִים אוֹ לֹא, לָקַח מִינֵי בְּהֵמוֹת שֶׁדּוֹמוֹת בְּטִבְעָן לָאָדָם, וְכָלָא אוֹתָם יָמִים רַבִּים בְּמַקּוֹמוֹת חֲשׁוּכִים, וְנָתַן לָהֶם מָזוֹן רַק כְּדֵי חַיּוּתָם. לְאַחַר זְמַן מַה, הוֹצִיאָם וּשְׂחָטָם, וּכְשֶׁהוֹצִיא אֶת לִבָּם, נוֹכַח לָדַעַת שֶׁלִּבָּם כָּלָה וְנָמַס, וְיָדַע כִּי אֱמֶת אָמַר לוֹ רַבּוֹ. (צֶמַח צַדִּיק).
לְפִי זֶה, אֶפְשָׁר לְהָבִין אֶת הַמִּלִּים שֶׁנִּפּוֹצוֹת הַיּוֹם "אוֹכֵל אֶת הַלֵּב", "אָכַלְתְּ לִי אֶת הַלֵּב", שֶׁאָכֵן אָדָם שֶׁלּוֹקֵחַ כָּל דָּבָר לַלֵּב, הֲרֵי הוּא אוֹכֵל וּמַמִּיס אֶת לִבּוֹ! וְלֹא לְחִנָּם שׁוֹמְעִים אָנוּ הַיּוֹם עַל הַתְקָפוֹת לֵב, שֵׁבֶץ לֵב, דּוֹם לֵב וְכַדּוֹמֶה, מִפְּנֵי שֶׁכֻּלָּם לוֹקְחִים אֶת הַכֹּל לַלֵּב, וְאָז הַלֵּב פָּשׁוּט מְאֹד קוֹרֵס. אֲבָל כְּשֶׁלּוֹקְחִים הַכֹּל בְּקַלּוּת וְלֹא מִתְיַיאֲשִׁים מֵהַפְּרָעָנוּת, עַל יְדֵי זֶה זוֹכִים לְלֵב בָּרִיא וּלְנֶפֶשׁ בְּרִיאָה וַחֲזָקָה.

יש על מה להיות שמח!

מַעֲשֶׂה בְּבָחוּר יְשִׁיבָה אֶחָד שְׁהָיָה מִשְׁתַּדֵּל מְאֹד לְקַיֵּם מִצְוֹות וְלִלְמֹד תּוֹרָה, אַךְ לֹא הָיָה מַצְלִיחַ בִּלְמוּדָיו וּתְפִלּוֹתָיו הָיוּ לִלֹא כַּוָּנָה וְכוּ', וְלָכֵן נָפַל בְּרוּחוֹ עַד מְאֹד.
פָּנָה אֵלָיו רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה וְעוֹדְדוּ: שְׁמַע בְּנִי, אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ מִלְיוֹנִים אֲנָשִׁים שֶׁמְּקַנְאִים בְּךָ? אָמַר לוֹ הַבָּחוּר: מִי מְקַנֵּא בִּי? וּבְכָלָל בַּמֶּה יֵשׁ לְקַנֵּא בִּי?

הִסְבִּיר לוֹ רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה, שֶׁמִּלְיוֹנֵי מֵתִים מְקַנְּאִים בּוֹ שֶׁהוּא חַי וְיָכוֹל לְקַיֵּם מִצְוֹות שֶׁעַל יָדָן יִזְכֶּה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, וְאִלּוּ אוֹתָם מֵתִים אֵינָם יְכוֹלִים לְקַיֵּם שׁוּם מִצְוָה וַאֲפִילּוּ צַדִּיקִים שֶׁמֵּתוּ מְקַנְּאִים בּוֹ!! וְלָכֵן גַּם אָסְרוּ לְהִכָּנֵס עִם צִיצִית מְגֻלָּה לְשׁוּם בֵּית הַקְּבָרוֹת, מִפְּנֵי קִנְאַת הַמֵּתִים, וַאֲפִילּוּ לְקֶבֶר רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי אָסוּר, מִפְּנֵי טָעַם זֶה. וְאֵיךְ לֹא תִשְׁמַח שֶׁאַתָּה יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁצַּדִּיקִים אֵינָם יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת!].

וְעַל כֵּן, כָּל יְהוּדֵי צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, עַל כָּךְ שֶׁזּוֹכֶה כָּל יוֹם לִחְיוֹת וְלַעֲשׂוֹת מִצְוֹות בְּכָל זְמַן שֶׁהַנְּשָׁמָה בְּאַפּוֹ, וּבְגִין כָּךְ יֵשׁ לוֹ לִבְרֹחַ מֵהַיֵּאוּשׁ.

אם אין אני לי מי לי

אוֹמֵר הִלֵּל הַזָּקֵן, אִם אֲנִי לֹא אֶשְׁתַּדֵּל בְּכֹחוֹת עַצְמִי לִצְבֹּר לִי זְכֻיּוֹת בְּקִיּוּם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות, מִי לִי? - מִי יְקַיֵּם אוֹתָן עֲבוּרִי? וּמִי יוּכַל לְזַכּוֹת אוֹתִי וְלַעֲזֹר לִי בָּעוֹלָם הַבָּא, אִם לֹא אֶתְאַמֵּץ אֲנִי בְּעַצְמִי לִזְכּוֹת בָּהֶן כָּאן בָּעוֹלָם הַזֶּה.

בְּפִרְקֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר (פֶּרֶק לד), וּבְסִפְרֵי הַמּוּסָר מִשְּׁלוּ מָשָׁל, לְאָדָם שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁלֹשָׁה אוֹהֲבִים, פַּעַם הַזְּמַן אוֹתוֹ הָאִישׁ לְהִתְיַצֵּב לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וְלִמְסֹר דִּין וְחֶשְׁבּוֹן עַל מַעֲשָׂיו.

פַּחַד מָוֶת אָחַז אוֹתוֹ, וּבָצַר לוֹ הָלַךְ וְקָרָא לְאֶחָד מֵאוֹהֲבָיו, וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁיָּבוֹא עִמּוֹ אֶל הַמֶּלֶךְ. הֵשִׁיב לוֹ אוֹתוֹ אוֹהֵב: אֲנִי אֵינֶנִּי זָז מִבֵּיתִי, אֲנִי רַק שׁוֹלֵחַ אֶת בִּרְכָתִי שֶׁתִּצְלִיחַ.

פָּנָה הָאִישׁ לַאֲהוּבוֹ הַשֵּׁנִי וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁיָּבוֹא עִמּוֹ. הִבְטִיחַ לוֹ אוֹתוֹ אוֹהֵב שֶׁאֶמְנָם יְלַוֶּה אוֹתוֹ עַד פֶּתַח אַרְמוֹנוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ, אֲבָל לֹא יוֹתֵר מִזֶּה.

אוּלָם כְּשֶׁפָּנָה לְאוֹהֲבוֹ הַשְּׁלִישִׁי, הִבְטִיחַ לוֹ אוֹתוֹ אוֹהֵב שֶׁיֵּלֵךְ עִמּוֹ, וְיִלְוֶה אוֹתוֹ אֶל הַמֶּלֶךְ, וְגַם הֵלִיץ טוֹב בַּעֲדוֹ עַד שֶׁיְּצָא מִשָּׁם לְלֹא שׁוּם פְּגַע.

הַנִּמְשָׁל הוּא: לְאָדָם יֵשׁ אֲהוּבִים רַבִּים, כְּגוֹן מָמוֹנוֹ, בְּנֵי בֵּיתוֹ, וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות. בְּשָׁעַת חוֹלְיוֹ קוֹרֵא לַאֲהוּבוֹ הֶחָבִיב עָלָיו, הֲלֹא הוּא מָמוֹנוֹ, וּמְפַזֵּר מִמֶּנּוּ לָרוֹפְאִים כְּדֵי שְׁיוֹשִׁיעוּהוּ. אֲבָל לַמָּמוֹן יֵשׁ מִגְבָּלוֹת, וּכְשֶׁנִּגְזְרָה גְּזֵרָה, אֵין חָכְמָה וְאֵין עֵצָה וְאֵין תְּבוּנָה נֶגֶד ה', וְהַמָּמוֹן דּוֹמֶם וְאֵינוֹ זָז מִמְּקוֹמוֹ, אֶלָּא נִשְׁאַר בְּכַסֶּפֶת, כְּדֵי שֶׁבָּנָיו יְחַלְּקוּ אוֹתוֹ בֵּינֵיהֶם.

לְאַחַר מִכֵּן קוֹרֵא הוּא לְאִשְׁתּוֹ וּבְנֵי בֵּיתוֹ, וְהֵם אוֹמְרִים לוֹ שֶׁאֵין בְּיָדָם לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה. אַךְ מְלַוִּים אוֹתוֹ בְּדַרְכּוֹ הָאַחֲרוֹנָה לַקֶּבֶר, וְאוֹמְרִים לוֹ: לֵךְ בְּשָׁלוֹם וְתָנוּחַ וְתַעֲמֹד לְגוֹרָלְךָ לְקֵץ הַיָּמִין.

לְאַחַר שֶׁהִתְאַכְזֵב מִשְּׁנֵי אֲהוּבָיו, קוֹרֵא לַאֲהוּבוֹ הַשְּׁלִישִׁי, הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת וְהַמַּעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁסִּגֵּל בִּימֵי חַיָּיו, וְהֵם הוֹלְכִים לְפָנָיו, וְאוֹמְרִים לוֹ: עַד שֶׁלֹּא תַגִּיעַ לְשָׁם, אָנוּ מַקְדִּימִים אוֹתְךָ, וּמְלַמְּדִים עָלֶיךָ זְכוּת אֵצֶל מַלְכּוֹ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ כְּבוֹד ה' יַאַסְפֶךָ".

לְפִיכָךְ בָּאָה הַמִּשְׁנָה לְלַמֵּד אֶת הָאָדָם, שֶׁלִּפְנֵי שֶׁאַתָּה דוֹאֵג לְרְכוּשְׁךָ וּלְנִשְׁמִיּוּת שֶׁל אִשְׁתְּךָ וְשֶׁל יְלָדֶיךָ, דְּאַג קוֹדֶם כָּל לְרוּחָנִיּוּת שֶׁלְּךָ, מִפְּנֵי שֶׁאִם אַתָּה לֹא תִּדְאַג לְעַצְמְךָ, אֲזַי לֹא יַעֲזֹר לְךָ לֹא מָמוֹנְךָ וְלֹא קְרוֹבֵי מִשְׁפַּחְתֶּךָ!!

זכה לכל התורה בזכות השתיקה!

מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה עִם הַגָּאוֹן רַבִּי חִזְקִיָּה מִדִּינִי, שֶׁבִּצְעִירוּתוֹ הָיָה לוֹמֵד בְּבֵית מִדְרָשׁ שֶׁהֶחְזִק עַל יְדֵי יְהוּדִי אֶמִיד. לַמְרוֹת שֶׁהָיָה לְבֵית הַמִּדְרָשׁ זְמַנִּים קְבוּעִים לַלִּמּוּד, הָרַב מִדִּינִי שֶׁמְּאֹד אָהַב לִלְמֹד תּוֹרָה, הָיָה מַשְׁכִּים לָבוֹא בַּבֹּקֶר, וְעוֹזֵב מְאֻחָר בָּעֶרֶב. בְּגָלַל הַתְּמָדָה זוֹ, הַיְּהוּדִי הָאָמִיד שֶׁהֶחְזִיק אֶת הַבַּיִת הַמִּדְרָשׁ, חִבֵּב אוֹתוֹ מְאֹד, וְהָיָה נוֹתֵן לוֹ טוֹבוֹת שֶׁלֹּא הָיָה נוֹתֵן לַאֲחֵרִים.

אִישׁ אֶחָד שֶׁהָיָה בָּא הַרְבֵּה לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, קִינָא בָּרַב מִדִּינִי, כִּי חָשַׁב שֶׁהָרַב מִדִּינִי הָיָה מְקַבֵּל יוֹתֵר כֶּסֶף מֵאֲנָשִׁים אֲחֵרִים הַלּוֹמְדִים בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, וְלָכֵן הֶחְלִיט עַל תָּכְנִית לְהִתְנַקֵּם בּוֹ. הוּא נָתַן שׂוֹחַד לְעוֹזֶרֶת הַגּוֹיָיה שֶׁהָיְתָה מְנַקָּה אֶת בֵּית הַמִּדְרָשׁ, כְּדֵי שֶׁהִיא תֹּאמַר לָאֲנָשִׁים שֶׁהָרַב מִדִּינִי נִיסָּה לְפַתּוֹת אוֹתָהּ לַעֲבֵרָה.

יוֹם אֶחָד מֻקְדָּם בַּבֹּקֶר, כַּאֲשֶׁר הָרַב מִדִּינִי הִגִּיעַ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, הָעוֹזֶרֶת שֶׁהָיְתָה מְנַקָּה אֶת בֵּית הַמִּדְרָשׁ, רָצָה בְּצַעֲקוֹת נוֹרָאוֹת לָרְחוֹב, וְטָעֲנָה שֶׁהָרַב מִדִּינִי נִיסָּה לְפַתּוֹת אוֹתָהּ לַעֲבֵרָה.

אֲנָשִׁים רַבִּים רָצוּ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ כּוֹלֵל הָאִישׁ שֶׁתִּכְנֵן אֶת כָּל הַסִּפּוּר, וְהִתְחִילוּ לִצְעֹק עַל הָרַב מִדִּינִי, וְשַׁאֲלוּ אוֹתוֹ אֵיךְ הוּא הֵעֵז לַעֲשׂוֹת דָּבָר זֶה. הָאִישׁ שֶׁקִּנָּא בָּרַב, שִׂכְנֵעַ אֶת הַצִּבּוּר לָלֶכֶת לְבֵיתוֹ שֶׁל הֶעָשִׁיר, וְלִדְרֹשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁיְּפַטֵּר אֶת הָרַב מִדִּינִי מֵהַמָּקוֹם, וְיַפְסִיק לִתְמֹךְ בּוֹ.

וְאָכֵן הָלְכוּ הָאֲנָשִׁים, וְסִפְּרוּ לֶעָשִׁיר מַה שֶּׁקָּרָה בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ. כְּשֶׁשָּׁמַע זֹאת הֶעָשִׁיר, אָמַר לָהֶם לַחְזֹר לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, וְהוּא כְּבָר יַחְקֹר אֶת הָעִנְיָן. בְּמֶשֶׁךְ כָּל אוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁהָיוּ צְעָקוֹת בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, הָרַב מִדִּינִי לֹא הִפְסִיק אֶת לִמּוּדוֹ לֶרֶגַע, וַאֲפִילוּ לֹא טָרַח לְהָשִׁיב לְאֲשָׁמוֹת שֶׁלָּהֶם.

הַיְּהוּדִי הָאָמִיד הִגִּיעַ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, וְהִסְתַּכֵּל עַל הָרַב מִדִּינִי בְּמֶשֶׁךְ חֲצִי שָׁעָה. לְאַחַר מִכֵּן הִכְרִיז הֶעָשִׁיר, שֶׁהָרַב מִדִּינִי הוּא אִישׁ קָדוֹשׁ, וּמִי שֶׁיּוֹצִיא עָלָיו דִּבָּה, לֹא יוּכַל שׁוּב לְהִכָּנֵס לְבֵית הַמִּדְרָשׁ שֶׁלּוֹ. בְּנוֹסָף לְכָךְ הוּא גַּם פִּיטֵר אֶת הָעוֹזֶרֶת הַמִּרְשַׁעַת, וְאַף אֶחָד לֹא הֵעֵז לְדַבֵּר עָלָיו עוֹד.

עָבְרוּ כַּמָּה יָמִים, וְהִנֵּה בֹּקֶר אֶחָד כַּאֲשֶׁר הָרַב מִדִּינִי הָיָה לוֹמֵד לְבַדּוֹ בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, נִגְּשָׁה אֵלָיו הָעוֹזֶרֶת, וּבָכְתָה לְפָנָיו וְאָמְרָה לוֹ: אַתָּה יוֹדֵעַ אֶת הָאֱמֶת שֶׁאֲנִי שִׁקַּרְתִּי כַּאֲשֶׁר

הֲאֻשַּׁמְתִּי אוֹתְךָ, אֲבָל זֶה לֹא אַשְׁמָתִי, כִּי פְּלוֹנִי נָתַן לִי שׁוֹחַד, וְלָכֵן עָשִׂיתִי מַה שֶּׁהוּא אָמַר לִי. וְכָעֵת הַכֶּסֶף שֶׁהוּא נָתַן לִי כְּבָר נִגְמָר, וְעַכְשָׁו אֵין לִי עֲבוֹדָה, לָכֵן רְצוֹנִי לְהוֹדִיעַ בְּפֶמְבִּי שֶׁאַתָּה חַף מִפֶּשַׁע, וּפְלוֹנִי הוּא שֶׁיְּזַם אֶת כָּל הָעִנְיָן!

הָרַב מְדִינִי חָשַׁב עַל הָעִנְיָן, מִצַּד אֶחָד הַהוֹדָעָה הַפֻּמְבִּית שֶׁל הָעוֹזֶרֶת תִּהְיֶה לְטוֹבָתוֹ, שֶׁכֻּלָּם יֵדְעוּ שֶׁהוּא חַף מִפֶּשַׁע. אֲבָל מִצַּד שֵׁנִי הוּא הֵבִין שֶׁזֶּה יִגְרֹם חִלּוּל הַשֵּׁם, שֶׁהֲרֵי כֵּיצַד מְסַגֵּל אָדָם שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה לְהַעֲלִיל עֲלִילָה עַל תַּלְמִיד חָכָם בִּגְלַל הַקִּנְאָה שֶׁבָּעֲרָה בּוֹ?!

לָכֵן הֶחְלִיט הָרַב, שֶׁלַּמְרוֹת שֶׁהוּא יָהֵנָּה מִכָּךְ, אֲבָל עָלָיו לִדְאֹג שֶׁלֹּא יִהְיֶה חִלּוּל הַשֵּׁם, וְלָכֵן אָמַר לָעוֹזֶרֶת: יֵשׁ לִי רַעְיוֹן יוֹתֵר טוֹב, בְּמָקוֹם לִגְרֹם בּוּשָׁה וְחִלּוּל ה', אֲנִי אֶמְצָא לְךָ עֲבוֹדָה אַחֶרֶת, וְאֶת אַל תְּגַלִּי אֶת אֲשֶׁר נַעֲשָׂה. הִיא הִסְכִּימָה לְכָךְ, וְהָרַב מְדִינִי שָׂמַר עַל הַבְטָחָתוֹ, וְשִׁכְנַע אָדָם אַחֵר בַּקְּהִלָּה לְקַבֵּל אוֹתָהּ לַעֲבוֹדָה.

אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁהִשְׁמִיץ אֶת הָרַב מְדִינִי, נִפְטַר תּוֹךְ שָׁבוּעַ, וְהוּא לָקַח אִתּוֹ לַקֶּבֶר אֶת סוֹדוֹ.

אוּלָם הָרַב מְדִינִי נִזְכָּר, שֶׁאַחֲרֵי הַסִּפּוּר הַזֶּה, הוּא קִבֵּל בְּהִירוּת יֶתֶר בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה, וְהוּא הִרְגִּישׁ שֶׁכָּעֵת הוּא קִבֵּל אֶת כָּל הַתּוֹרָה בְּמַתָּנָה, וְאָכֵן הִתְפָּרְסֵם כְּאֶחָד מִגְּדוֹלֵי הַדּוֹר, וְחִבֵּר אֶת הַחִבּוּרִים הַנּוֹדָעִים "שְׂדֵה חֶמֶד"!!

איזה פרצוף יהיה לנו בשמים?!

סִפֵּר הָרַב שְׁלֹמֹה לְוִינְשְׁטֵין שְׁלִיט"א: פַּעַם כְּשֶׁהָיִיתִי אֵצֶל הַגָּאוֹן רַבִּי אַהֲרֹן לֵיב שְׁטֵינְמַן שְׁלִיט"א, דִּבֵּר אִתִּי מוּסָר, וְסִפֵּר לִי שֶׁפְּלוֹנִי בָּעַל עֵסֶק, גִּילָה שֶׁגָּנְבוּ לוֹ צִיּוּד. הוּא חָשַׁד בְּאֶחָד מִפּוֹעֲלָיו, אֲבָל הֶחְשׁוּד הִכְחִישׁ. מַה עָשָׂה? שָׂם מַצֵּלְמָה נִסְתֶּרֶת, וְכָל עֶרֶב לִפְנֵי שֶׁהָלַךְ הַבַּיְתָה, הִפְעִיל אֶת הַמַּצֵּלְמָה.

לְאַחַר תְּקוּפָה הָיְתָה שׁוּב גְּנֵבָה, אַךְ הַפַּעַם הָיָה הָעִנְיָן מְצֻלָּם, וְאָכֵן הַפּוֹעֵל הֶחְשׁוּד נִרְאָה הֵיטֵב בְּסֶרֶט הַצִּלּוּם. כְּשֶׁקָּרָא לַפּוֹעֵל וְהֶרְאָה לוֹ אֶת הַסֶּרֶט, הִתְעַלֵּף הַפּוֹעֵל מֵרֹב בּוּשָׁה...!!

אָמַר לוֹ הָרַב שְׁטֵינְמַן: וְכַמָּה פְּעָמִים אֲנַחְנוּ נִצְטָרֵךְ לְהִתְעַלֵּף כְּשֶׁיִּרְאוּ לָנוּ אֶת מַעֲשֵׂינוּ בָּעוֹלָם הָאֱמֶת? וְשָׁם מַרְאִים גַּם אֶת הַמַּחְשָׁבוֹת...

וְאָז נָתַן לִי יָד וְאָמַר לִי בִּבְכִי: אַתָּה עוֹד אָדָם צָעִיר. אַתָּה יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מִצְווֹת וְלִגְדֹּל בְּיִרְאַת שָׁמַיִם, אֲבָל אֲנִי, אֲנִי כְּבָר זָקֵן, עוֹד מְעַט אֶצְטָרֵךְ לְמְסֹר דִּין וְחֶשְׁבּוֹן... אֵיזֶה פַּרְצוּף יִהְיֶה לִי שָׁם?!..."

מְסַפְּרִים עַל הָרַב אַבְרָמְסְקִי זַצַ"ל, שֶׁנָּהַג לוֹמַר לְבַחוּרֵי הַיְשִׁיבָה: כֻּלְּכֶם כּוֹתְבִים סְפָרִים, אֶת הַכְּרִיכָה הָרִאשׁוֹנָה כְּתָבְתָּם בְּיוֹם הַלֵּידָה, וְאֶת הַכְּרִיכָה הָאַחֲרוֹנָה תִּכְתְּבוּ בְּיוֹם הַמָּוֶות, וְכָל דַּף וְדַף מֵהַסֵּפֶר הוּא כְּנֶגֶד כָּל יוֹם מֵימֵי חַיֵּיכֶם.

וְעַל כֵּן, אִם בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ אַתֶּם כְּבָר כּוֹתְבִים סְפָרִים, לְכֹל הַפָּחוֹת תִּכְתְּבוּ סְפָרִים טוֹבִים וְיָפִים...

אף אדם לא נולד "צדיק"! צריך לעבוד בשביל כבוד!!

מַעֲשֶׂה בְּסֵפֶר "תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל" (סוֹף מַסֶּכֶת קִדּוּשִׁין), שֶׁכַּאֲשֶׁר הוֹצִיא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, שָׁמְעוּ עַמִּים יִרְגָּזוּן, וְיִתְמַהוּ מְאֹד עַל זֶה הָאִישׁ מֹשֶׁה, כִּי עַל יָדוֹ נַעֲשָׂה כָּל הַגְּבוּרוֹת וְהַנִּפְלָאוֹת הָאֵלּוּ, וְלָכֵן הִתְעוֹרֵר מֶלֶךְ עֲרָבִי אֶחָד, לִשְׁלֹחַ צַיָּר מֻבְחָר לְצַיֵּר אֶת דְּמוּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, וּלְהָבִיאָהּ אֵלָיו.

הָלַךְ הַצַּיָּר וְצִיֵּר אֶת תְּמוּנָתוֹ, וְהֵבִיאָהּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. אָסַף הַמֶּלֶךְ אֶת חֲכָמָיו, וְאָמַר לָהֶם שֶׁיִּסְתַּכְּלוּ עַל הַתְּמוּנָה, וְיֹאמְרוּ לוֹ מַה הֵם תְּכוּנוֹתָיו וְטִבְעוֹ שֶׁל הָאִישׁ מֹשֶׁה, עַל פִּי חָכְמַת הַפַּרְצוּף אֲשֶׁר הֵם יוֹדְעִים.

כְּשֶׁהִסְתַּכְּלוּ הַחֲכָמִים עַל הַתְּמוּנָה אָמְרוּ לַמֶּלֶךְ: אִם נִשְׁפֹּט עַל פִּי צִיּוּר קְלַסְתֵּר פָּנָיו שֶׁל הָאִישׁ הַזֶּה, נֹאמַר לַאֲדֹנֵינוּ הַמֶּלֶךְ כִּי אִישׁ זֶה הוּא רַע מַעֲלִלִים, וּבַעַל גַּאֲוָה וְחוֹמֶד מָמוֹן, וְיֵשׁ לוֹ חֶסְרוֹנוֹת רַבּוֹת מְאֹד.

וַיִּקְצֹף הַמֶּלֶךְ מְאֹד וַיֹּאמַר: מַזֶּה! הַאִם אַתֶּם מִתְעַלְּלִים בִּי?! וַהֲרֵי בְּכָל הָעוֹלָם יָצָא שְׁמוֹ שֶׁל הָאִישׁ, שֶׁהוּא אָדָם גָּדוֹל עַד מְאֹד, וְכָעֵת אַתֶּם אוֹמְרִים עָלָיו שֶׁהוּא אִישׁ רַע מַעֲלִלִים וְכוּ'?! הַצַּיָּר וְהַחֲכָמִים נֶחֶרְדוּ מְאֹד, וְכָל אֶחָד הֵחֵל לְהַאֲשִׁים אֶת הַשֵּׁנִי, הַצַּיָּר אָמַר: אֲנִי צִיַּרְתִּיו כַּהֶגֶן, וְהַחֲכָמִים שָׁגוּ בִּידִיעָתָם. וְהַחֲכָמִים אָמְרוּ, שֶׁהַצַּיָּר לֹא צִיֵּר אֶת דְּמוּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה כַּהֶגֶן, וּמֵאַחַר שֶׁהַמֶּלֶךְ נִכְסָף לָדַעַת מִי מִשְׁנֵיהֶם צוֹדֵק, נָסַע בְּעַצְמוֹ לְתוֹךְ מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל כְּדֵי לִרְאוֹת אֶת דְּמוּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה.

וְהִנֵּה בְּבוֹאוֹ, רָאָה אֶת דְּמוּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה מֻרְחוֹק, וַיְמַהֵר וַיִּקַּח אֶת הַצִּיּוּר וְהִבִּיט בּוֹ, וְרָאָה שֶׁהוּא מַמָּשׁ כְּמוֹ דְּמוּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, וְהַצַּיָּר קָלַע בְּדִיּוּק אֶל הַמַּטָּרָה.

מִיָּד הָלַךְ לִפְנֵי מֹשֶׁה וַיִּכְרַע וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לוֹ, וַיְסַפֵּר לוֹ אֶת כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר קָרָה לוֹ עִם הַצַּיָּר וַחֲכָמָיו, וְכָעֵת רוֹאֶה הוּא שֶׁחֲכָמָיו בָּגְדוּ בּוֹ, וְאֵין בָּהֶם שׁוּם חָכְמָה, וּבְחִנָּם אוֹכְלִים הֵם עַל שֻׁלְחָנוֹ.

וַיַּעַן מֹשֶׁה וַיֹּאמַר: לֹא כֵן! גַּם הַצַּיָּר וְגַם חֲכָמֶיךָ נִפְלָאִים הֵם בִּידִיעָתָם וְחָכְמָתָם. אוּלָם דַּע לְךָ, לֹא אֲבוֹשׁ לוֹמַר לְךָ, כִּי כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת אֲשֶׁר אָמְרוּ עָלַי חֲכָמֶיךָ, כּוּלָּם קְשׁוּרִים בִּי בַּטָּבַע, וְאֶפְשָׁר שֶׁיֵּשׁ בִּי עוֹד דְּבָרִים גְּרוּעִים יוֹתֵר מִמַּה שֶׁאָמְרוּ!! אוּלָם אֲנִי בְּכֹחַ אֲמִיץ הִתְחַזַּקְתִּי וְרַדִּיתִי וְכָבַשְׁתִּי אוֹתָם, עַד אֲשֶׁר קָנִיתִי לִי אֶת הִפּוּכָם לְטֶבַע שֵׁנִי, וּבַעֲבוּר זֶה הִתְכַּבַּדְתִּי בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וּבָאָרֶץ מִתַּחַת"!

רוֹאִים אָנוּ מַעֲשֶׂה זֶה, שֶׁגַּם מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה, הָיוּ בּוֹ תְּכוּנוֹת רָעוֹת וּמְגוּנוּת וְהָיָה מִטִּבְעוֹ רַע מַעֲלִלִים, וּבַעַל גַּאֲוָה וְחוֹמֶד מָמוֹן וְכַדּוֹמֶה, וְאַף עַל פִּי כֵן עָבַד עַל עַצְמוֹ עֲבוֹדָה תְּמִידִית

קָשֶׁה וַחֲזָקָה, עַד אֲשֶׁר זָכָה לִהְיוֹת עָנָו יוֹתֵר מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, וְלֹא קָם כְּמֹשֶׁה.

וְעַל כֵּן חוֹבָה עַל כָּל אָדָם מֵאִתָּנוּ לַעֲמֹל בַּתּוֹרָה, וְלִלְמֹד מוּסַר מִידֵי יוֹם בְּיוֹמוֹ, כְּדֵי שֶׁנּוּכַל לְתַקֵּן אֶת עַצְמֵנוּ וְאֶת מִדּוֹתֵינוּ כְּרָאוּי.

כיצד "מרגיזים" את היצר הרע?

מְסֻפָּר עַל רַבִּי אַרְיֵה לִוְין זַצַ"ל, שֶׁנִּתְקַל פַּעַם בְּאָדָם אֶחָד שֶׁהָיָה עָסוּק בְּפַרְנָסָתוֹ בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַיּוֹם, וְגַם בְּשָׁעוֹת הַלַּיְלָה לֹא מָצָא פְּנַאי לְהִשְׁתַּתֵּף בְּשִׁעוּרֵי תּוֹרָה, וְרָצָה רַבִּי אַרְיֵה לְעוֹדְדוֹ וּלְחַזְּקוֹ.

נִגַּשׁ אֵלָיו הָרַב וְאָמַר לוֹ כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה: כָּתוּב בַּגְּמָרָא בְּמַסֶּכֶת בְּרָכוֹת (דף ה'): "לְעוֹלָם יַרְגִּיז אָדָם יִצְרוֹ הַטּוֹב עַל יִצְרוֹ הָרַע", חֲשַׁבְתָּ פַּעַם מַה פֵּרוּשָׁהּ שֶׁל הַמִּילָה 'יַרְגִּיז'? וּבְכְלָל כֵּיצַד "מַרְגִּיזִין" אֶת הַיֵּצֶר הַטּוֹב עַל הַיֵּצֶר הָרַע?

אֶלָּא בֵּאוּר הַדְּבָרִים הוּא כָּךְ: מָשָׁל לִשְׁנֵי יְהוּדִים שֶׁהֶחְזִיקוּ בִּשְׁתֵּי חֲנֻיּוֹת אֲחַת לְיַד הַשְּׁנִיָּה. חֲנוּת אַחַת הָיְתָה מְלֵאָה בְּלָקוּחוֹת בְּמֶשֶׁךְ כָּל שָׁעוֹת הַיּוֹם, וְהָעֲסָקִים שָׁם שִׂגְשְׂגוּ בְּצוּרָה יוֹצֵאת מִן הַכְּלָל, וְאִלּוּ בַּחֲנוּת הַשְּׁנִיָּה הָיָה בְּדִיּוּק לְהֵפֶךְ, אִישׁ לֹא הִתְעַנְיֵן בָּהּ, וְלֹא נִכְנַס אֶל ד' אַמּוֹתֶיהָ, וְהַבְּעָלִים הִגִּיעוּ בְּשֶׁל כָּךְ לְמַצָּב שֶׁל עֲנִיּוּת גְּדוֹלָה.

פַּעַם בְּסִיּוּמוֹ שֶׁל הַיּוֹם לְאַחַר שֶׁהֲמוֹנֵי לְקוֹחוֹת כִּבֵּר פָּקְדוּ אֶת חֲנוּתוֹ שֶׁל הֶעָשִׁיר, וְאִלּוּ הַחֲנוּת הַשְּׁנִיָּה נוֹתְרָה רֵיקָה, הִגִּיעַ קוֹנֶה אֶחָד, וְנִכְנַס אֶל הַחֲנוּת שֶׁל הֶעָנִי. כְּשֶׁרָאָה זֹאת הֶעָשִׁיר, פָּנָה אֶל הַלָּקוּחַ הַהוּא וְנִסָּה לְשַׁכְנְעוֹ שֶׁיִּכָּנֵס לַחֲנוּתוֹ וְלֹא לַחֲנוּת הֶעָנִי.

מִיַּד פָּתַח הֶעָנִי בִּצְעָקוֹת רָמוֹת, וְכִנָּה אֶת הֶעָשִׁיר בְּכָל כִּנּוּיֵי הַגְּנַאי הָאֶפְשָׁרִיִּים, וְאָמַר: אֵיךְ אַתָּה מֵעֵז לְגַנֵּב לִי אֶת הַלָּקוֹחַ הַיְחִיד שֶׁפָּקַד אֶת חֲנוּתִי בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַיּוֹם? הַאִם אֵין דַּי לְךָ בְּלָקוֹחוֹת שֶׁלְּךָ שֶׁאַתָּה בָּא לַחְמֹס מִמֶּנִּי גַּם אֶת הַלָּקוֹחַ הַיְחִיד הַזֶּה?!

כָּל מִי שֶׁשָּׁמַע אֶת טַעֲנוֹתָיו שֶׁל הֶעָנִי, הִזְדָּהָה עִמּוֹ לְחֻלּוּטִין. הַטְּעָנוֹת הָיוּ כָּל כָּךְ צוֹדְקוֹת, שֶׁהֵן שִׁכְנְעוּ אֶת כֻּלָּם, זֶה נִקְרָא 'לְהַרְגִּיז', כְּלוֹמַר, שֶׁטּוֹעֲנִים טַעֲנָה חֲזָקָה נֶגֶד הַצַּד הַשֵּׁנִי, עַד שֶׁהוּא מִסְתַּלֵּק מֵאֵלָיו.

"וְהַנִּמְשָׁל" - הַמְּשִׁיךְ ר' אַרְיֵה לִוְין, הוּא בְּדִיּוּק מַה שֶּׁקּוֹרֶה אִתְּךָ. בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַיּוֹם מַצְלִיחַ הַיֵּצֶר הָרַע לְנַצֵּחַ אוֹתְךָ, וְשׁוֹבֶה אוֹתְךָ בְּעִסְקֵי הַפַּרְנָסָה, עַד שֶׁלֹּא נוֹתַר לְךָ פְּנַאי לִלְמֹד. וְהִנֵּה גַּם בְּשָׁעוֹת הָעֶרֶב כְּשֶׁאַתָּה מַגִּיעַ כָּבֹר לְהִתְפַּלֵּל, הוּא בָּא אֵלֶיךָ וּמְנַסֶּה לְשַׁכְנֵעַךְ שֶׁלֹּא תִּשָּׁאֵר בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ לַשִּׁעוּר, וַהֲרֵי הוּא מַמָּשׁ כְּאוֹתוֹ עָשִׁיר הַמְנַסֶּה לַחֲטוֹף לַחֲבֵרוֹ הֶעָנִי אֶת הַלָּקוֹחַ הַיְחִיד שֶׁהִגִּיעַ אֵלָיו בְּסוֹף הַיּוֹם!!

הִנֵּךְ צָרִיךְ 'לְהַרְגִּיז' אֶת הַיֵּצֶר הָרַע, וְלוֹמַר לוֹ: לֹא דַּי לְךָ בְּמַה שֶׁאַתָּה מַצְלִיחַ לְהוֹצִיא אוֹתִי מִבֵּית הַמִּדְרָשׁ בְּמֶשֶׁךְ כָּל שְׁעוֹת הַיּוֹם, אֶלָּא שֶׁגַּם עַתָּה לִקְרַאת הָעֶרֶב אַתָּה מֵסִית אוֹתִי שֶׁלֹּא לָבוֹא לַשִּׁעוּר?!

דְּבָרָיו הַיּוֹצְאִים מִן הַלֵּב שֶׁל ר' אַרְיֵה, נִכְנְסוּ לְלִבּוֹ שֶׁל הַיְּהוּדִי, וַעֲשׂוּ בּוֹ רוֹשֶׁם רַב, וְשִׁנָּה מֵאוֹתוֹ יוֹם אֶת אוֹרַח חַיָּיו, וְהֵחֵל לְהִשְׁתַּתֵּף בְּשִׁעוּרֵי תּוֹרָה.

אל תמכור שיעור תורה "בפרוטות"!!

מַעֲשֶׂה בָּעָנִי אֶחָד שֶׁהָלַךְ לְטַיֵּל בֶּהָרִים, וְהִנֵּה נִתְגַּלְתָה לוֹ מְצִיאָה - אֶבֶן יָפָה וְנֶהְדֶּרֶת שֶׁהָיְתָה נִרְאֵית כְּמוֹ יַהֲלוֹם יָקָר מְאֹד. הֶחְלִיט הֶעָנִי לְלֶכֶת לֶבּוּרְסַת הַיַּהֲלוֹמִים, וּלְנַסּוֹת לִמְכּוֹר שָׁם אֶת הַיַּהֲלוֹם.

הָלַךְ הֶעָנִי, וְהִמְתִּין עַל יַד שַׁעַר הַכְּנִיסָה לַבּוּרְסָה, וְהִמְתִּין לְאֶחָד הַסּוֹחֲרִים שֶׁיֵּצֵא מִן הַבִּנְיָן, עַל מְנָת שֶׁיּוּכַל לְעַנְיֵן אוֹתוֹ בְּרִכְיֹשֵׁת הַחֵפֶץ שֶׁמָּצָא.

הֶעָנִי לֹא הָיָה בָּקִי בְּמִחְיר הַיַּהֲלוֹמִים, וְלָכֵן הַיַּהֲלוֹם שֶׁבְּיָדוֹ שֶׁהָיָה גָּדוֹל וְנִפְלָא, הָיָה שָׁוֶה בְּעֵינָיו עֲשָׂרָה דוֹלָרִים, וְאָכֵן הוּא נִגַּשׁ אֶל אֶחָד הַסּוֹחֲרִים וְהִצִּיג בְּפָנָיו אֶת הַחֵפֶץ שֶׁבְּיָדוֹ, וְשָׁאַל: אֲדֹנִי הַנִּכְבָּד, הַיּוֹם מָצָאתִי חֵפֶץ זֶה הַאִם תִּרְצֶה לִקְנוֹתוֹ מִמֶּנִּי תְּמוּרַת 10 דוֹלָר?

הַסּוֹחֵר הֶהָמוּם לֹא הֶאֱמִין לְמִשְׁמַע אוֹזְנָיו, יָדַע הוּא כִּי שָׁוְיוֹ שֶׁל הַיַּהֲלוֹם מַגִּיעַ לְמִלְיוֹנֵי דוֹלָרִים, וְכֵיצַד יִתְּכֵן שֶׁאָדָם זֶה מוּכָן לִמְכּוֹר לוֹ אוֹתוֹ תְּמוּרַת 10 דוֹלָר?

אֶת תְּמִיהָתוֹ לֹא הִצְלִיחַ הַסּוֹחֵר לְכַבּוֹשׁ בְּלִבּוֹ, וּמִפִּיו פָּרְצָה לָהּ קְרִיאָה: 10 דוֹלָר? הַאִם הִשְׁתַּגַּעְתָּ? הֶעָנִי נִבְהַל בְּשָׁמְעוֹ אֶת דִּבְרֵי הַסּוֹחֵר, וְחָשַׁב בְּלִבּוֹ שֶׁכַּנִּרְאֶה הִפְרִיז מְעַט בְּדְרִישָׁתוֹ, וְדָרַשׁ סְכוּם מֻפְרָז מִדַּי עֲבוּר הַיַּהֲלוֹם, וּמִיָּד פָּנָה לַסּוֹחֵר וְהוֹדִיעַ לוֹ כִּי מוּכָן הוּא לְהִתְפַּשֵּׁר בְּנוֹגֵעַ לַמְּחִיר - וּבִלְבַד שֶׁהַמְּחִיר שֶׁיּוּסְכַם יִשָּׁלֵם מִיָּד.

וְאָכֵן מָכַר לוֹ אֶת הַיַּהֲלוֹם בְּפָחוֹת מֵעֲשָׂרָה דוֹלָרִים, וּמֵהֵר לִבְרֹחַ עִם הַכֶּסֶף בחושבו שֶׁהִצְלִיחַ לַעֲשׂוֹת עֵסֶק גָּדוֹל, אַךְ לֹא יָדַע כַּמָּה הֶפְסֵד נִגְרַם לוֹ בְּגָלַל טִפְּשׁוּתוֹ.

הַנִּמְשָׁל: דּוֹמִים אָנוּ מַמָּשׁ לְבַעַל הַיַּהֲלוֹם, אָנוּ אֵיְנֶנּוּ יוֹדְעִים וּמְבִינִים כְּלָל אֶת עֶרְכָּן שֶׁל הַמִּצְוֹוֹת, וְאֶת מַעֲלָתָהּ שֶׁל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וּלְפִיכָךְ לִפְעָמִים אָנוּ מוּכָנִים לִמְכּוֹר אֶת הַמִּצְוֹוֹת, תְּמוּרַת כַּמָּה גְּרוֹשִׁים שֶׁל הֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה...

וְזוֹהִי הַסִּבָּה שֶׁלֶּעָתִיד לָבוֹא כַּאֲשֶׁר יִשְׁחַט הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַשָּׂטָן, יִרְאוּ הָרְשָׁעִים אֶת הַיֵּצֶר כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה וְיִבְכּוּ וְיֹאמְרוּ: כֵּיצַד מָכַרְנוּ אֶת הַתַּרְיַ"ג מִצְוֹוֹת שֶׁהֵם תַּרְיַ"ג יַהֲלוֹמִים יְקָרִים לְאֵין עֵרֶךְ! [כַּמְבֹאָר בְּמַסֶּכֶת סַכָּה נ"ב.], אַךְ אֶת הַנַּעֲשָׂה אִי אֶפְשָׁר לְתַקֵּן. כָּל מִצְוָה הִיא יַהֲלוֹם יָקָר, וְחָבַל לְבַזְבֵּז אוֹתוֹ עֲבוּר כַּמָּה דוֹלָרִים בּוֹדְדִים...

יש לך עם מה למות?!

מְסַפְּרִים חֲכָמֵינוּ ז"ל בְּמַסֶּכֶת גִּיטִּין (מז.) עַל רֵישׁ לָקִישׁ, שֶׁהִשְׁאִיר יְרוּשָׁה לְבָנָיו 'קַב שֶׁל כּוּרְכּוּם', וְקָרָא עַל עַצְמוֹ אֶת הַפָּסוּק בִּתְהִלִּים: "וְעָזְבוּ לַאֲחֵרִים חֵילָם", שֶׁכְּבָיְכוֹל הָיָה מְצַטַעֵר עַל כָּךְ שֶׁבִּזְבֵּז אֶת זְמַנּוֹ לָרִיק כְּדֵי לִקְנוֹת אֶת הַכּוּרְכּוּם הַזֶּה.

אָמַר עַל כָּךְ הֶחָפֵץ חַיִּים זצַ"ל מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה; אָדָם אֶחָד נָסַע לִמְדִינָה רְחוֹקָה כְּדֵי לַעֲסֹק בְּמִסְחָר, וּפָתַח חֲנוּת גְּדוֹלָה לְמוֹצְרֵי חָלָב, וְעָבַד שָׁם בְּמֶשֶׁךְ שֶׁבַע שָׁנִים, וְהִרְוִיחַ מָמוֹן רַב.

וְהִנֵּה בְּאֶחָד הַיָּמִים הֶחְלִיט לַחְזוֹר לְעִירוֹ וּלְמִשְׁפַּחְתּוֹ, אַךְ חֲשַׁשׁ לַעֲלוֹת לַסְּפִינָה עִם כָּל כְּךָ הַרְבֵּה כֶּסֶף שֶׁהָיָה בִּרְשׁוּתוֹ [מִפְּנֵי שֶׁחֲשַׁשׁ לְשׁוֹדְדֵי יָם], וְלָכֵן הֶחְלִיט לִקְנוֹת בְּכָל הַכֶּסֶף שֶׁבִּרְשׁוּתוֹ מוֹצְרֵי חָלָב וְלַעֲלוֹת אוֹתָם לַסְּפִינָה, וְאָזַי אַף אִם יָבוֹאוּ שׁוֹדְדִים לֹא יִהְיֶה לָהֶם מַה לַעֲשׂוֹת בְּמוֹצְרֵי הֶחָלָב, וּכְשֶׁיַּגִּיעַ לְעִירוֹ יִמְכֹּר אֶת הַמּוּצָרִים, וּבְכָךְ יַצִּיל אֶת רְכוּשׁוֹ.

וְהִנֵּה, לִפְנֵי שֶׁהַסְּפִינָה יָצְאָה לְדַרְכָּהּ, נִגַּשׁ רוֹכֵל אֶחָד לְאוֹתוֹ אָדָם, וְהִצִּיעַ לוֹ לִקְנוֹת תַּכְשִׁיטֵי זָהָב וְיַהֲלוֹמִים בְּמְחִיר מוּזָל מְאֹד. אוֹתוֹ אָדָם הִסְכִּים לִקְנוֹתָם מִמֶּנּוּ, וּלְאַחַר שֶׁשִּׁילֵם עֲבוּרָם הִנִּיחָם בֵּין חֲפָצָיו, וְעָלָה לַסְּפִינָה וְיָצָא לַדֶּרֶךְ.

וְהִנֵּה, לְאַחַר שִׁלּוֹשָׁה יָמִים, הֵחֵל לִנְדֹּף רֵיחַ לֹא נָעִים מִמַּחְסָנֵי הַסְּפִינָה, וּכְשֶׁיָּרְדוּ לִבְרֹר מַה סִּבַּת הָרֵיחַ, הִתְבָּרֵר שֶׁכָּל אוֹתָם מוֹצְרֵי חָלָב שֶׁהֶעֱלוּ לַסְּפִינָה הִסְרִיחוּ, בִּגְלַל שֶׁלֹּא הִנִּיחוּם בְּקֵרוּר, וּמִיַּד הִשְׁלִיכוּ אֶת הַכֹּל לַיָּם.

אוֹתוֹ אָדָם הֵחֵל לִבְכּוֹת עַל מַר גּוֹרָלוֹ, אֲבָל לֹא הוֹעִיל לוֹ מְאוּמָה, מִפְּנֵי שֶׁאֵין בּוֹכִים עַל חָלָב שֶׁנִּשְׁפַּךְ. אוֹתוֹ אָדָם הִגִּיעַ לְבֵיתוֹ לְלֹא כֶּסֶף וּלְלֹא סְחוֹרָה, וּכְשֶׁרָאוּ אוֹתוֹ בְּנֵי בֵּיתוֹ, שְׁאָלוּהוּ הֵיכָן כָּל מַה שֶׁחָסַךְ בְּמֶשֶׁךְ שֶׁבַע שָׁנִים?

אוֹתוֹ אָדָם הָיָה מְיֹאָשׁ מְאֹד, וְלֹא הָיָה לוֹ חֵשֶׁק לְדַבֵּר אִם שׁוּם אֶחָד מִקְּרוֹבָיו, וְלָכֵן הוֹרִיד אֶת בְּגָדָיו וְהִסְתַּגֵּר בְּחַדְרוֹ. בֵּינְתַיִם נִגְּשָׁה אִשְׁתּוֹ לְסַדֵּר אֶת חֲפָצָיו, וְהִנֵּה רוֹאָה הִיא בֵּין הַחֲפָצִים - שַׁרְשְׁרָאוֹת מִזָּהָב, וְתַכְשִׁיטִים יְקָרֵי עֵרֶךְ.

מִיַּד רָצָה הָאִשָּׁה לַצּוֹרֵף וְשָׁאֲלָה כַּמָּה שָׁוִים תַּכְשִׁיטִים אֵלּוּ?! הֵשִׁיב לָהּ הַצּוֹרֵף, שֶׁתַּכְשִׁיטִים אֵלּוּ הֵם נְדִירִים מְאֹד, וְלָכֵן שׁוֹוִים גְּדוֹל מְאֹד. כְּשֶׁשָּׁמְעָה זֹאת הָאִשָּׁה, מֵהֲרָה לְסַפֵּר זֹאת לְבַעֲלָהּ, וּכְשֶׁשָּׁמַע הַבַּעַל אֶת דְּבָרֶיהָ, הֵחֵל לִבְכּוֹת וְלִצְעֹק: אוֹי!!! חָבָל שֶׁלֹּא קָנִיתִי עוֹד תַּכְשִׁיטִים בַּכֶּסֶף שֶׁהָיָה לִי, וּבִזְבַּזְתִּי אֶת זְמַנִּי עַל מוּצְרֵי חָלָב שֶׁהִסְרִיחוּ בְּשִׁלּוֹשָׁה יָמִים!!!

הַנִּמְשָׁל: אָדָם יוֹרֵד לָעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי לֶאֱסוֹף מִצְווֹת וּלְהָבִיאָם לָעוֹלָם הַבָּא. אַךְ יֶשְׁנָם שֶׁמְּשַׁקְּיעִים אֶת שְׁנוֹת חַיֵּיהֶם בְּהֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה - אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וּשְׁאָר הַנָּאוֹת, וּמִידֵי פַּעַם גַּם עוֹשִׂים קְצָת מִצְווֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים. וְהִנֵּה לְאַחַר 70 שְׁנוֹת חַיָּיו שֶׁל הָאָדָם,

כְּשֶׁמַּגִּיעַ גּוּפוֹ לְמָקוֹם עָפָר רִמָּה וְתוֹלֵעָה, מַעֲלֶה גּוּפוֹ רֵיחַ רַע, וְכָל מַה שֶּׁהִכְנִיס לַגּוּף הַשָּׁפֵל, כָּלָה בֶּעָפָר, וְלֹא נִשְׁאַר מִמֶּנּוּ מְאוּמָה.

וְאָז שׁוֹאֲלִים בַּשָּׁמַיִם אֶת הַנִּשְׁמָה "מַה הֵבֵאתְ מֵהָעוֹלָם הַזֶּה"? וְרוֹאִים שֶׁיֵּשׁ לָהּ קְצָת מִצְווֹת שֶׁעָשְׂתָה מִידֵי פַּעַם [כְּגוֹן אוֹתָם שֶׁבָּאִים לְבֵית הַכְּנֶסֶת בְּאֶזְכָּרָה שֶׁל הוֹרֵיהֶם, וּפַעַם בַּשָּׁנָה בָּאִים לְתִפְלָה בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה], וּכְשֶׁרוֹאֶה הַנִּשְׁמָה כַּמָּה שָׂכָר נוֹתְנִים לָהּ עַל כָּל אוֹתָם מִצְווֹת יְקָרוֹת, בּוֹכָה בְּמַר נַפְשָׁהּ וְאוֹמֶרֶת: אוֹי!!! חֶבֶל שֶׁלֹּא עָשִׂיתִי עוֹד מִצְווֹת, חֶבֶל שֶׁהִשְׁקַעְתִּי אֶת רוֹב יָמַיי בְּהַבְלֵי הָעוֹלָם הַכָּלֶה וְהָעוֹבֵר, שֶׁנִּרְאִים כְּאוֹהֲבִים בִּשְׁעַת הֲנָאָתָם, וְאֵין עוֹמְדִים לוֹ לְאָדָם בִּשְׁעַת דָּחֳקוֹ.

מה תעשה לאחר שיתנו לך "שני בעיטות"?

רַבִּי דָּוִד הַנָּגִיד נָשָׂא מְשָׁלוֹ וְאָמַר: מִנְהָג הָיָה בְּמְדִינָה אַחַת גְּדוֹלָה, שֶׁכָּל שָׁנָה הָיוּ מַמְלִיכִים עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ שֶׁאֵינוֹ מִבְּנֵי הַמְּדִינָה, וְהָיוּ יוֹצְאִים לַמִּדְבָּר רָחוֹק מִן הַמְּדִינָה, וְהָאָדָם הַזָּר הָרִאשׁוֹן שֶׁהָיָה נִרְאֶה לָהֶם מִתְקָרֵב לַמְּדִינָה, הָיוּ מַמְלִיכִים אוֹתוֹ עֲלֵיהֶם, וְנוֹתְנִים לוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה בָּאוֹצָרוֹת שֶׁבָּאַרְמוֹן כְּפִי רְצוֹנוֹ.

אוּלָם כָּל מַלְכוּתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ הָיְתָה שָׁנָה אַחַת בִּלְבַד וְלֹא יוֹתֵר, וּבְגָמַר הַשָּׁנָה מַפְשִׁיטִים אֶת בְּגָדָיו, וּמוֹצִיאִים אוֹתוֹ מֵהַמְּדִינָה עָרוּם מִכָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ בָּהּ, אַף עַל פִּי שֶׁבְּמֶשֶׁךְ מַלְכוּתוֹ הָיָה עוֹשֶׂה כְּחֶפְצוֹ, וּבוֹנֶה אַרְמוֹנוֹת, וְנוֹטֵעַ גַּנִּים, וְלוֹבֵשׁ מִבְחַר הַמַּלְבּוּשִׁים, וְאוֹכֵל מִבְחַר הַמַּאֲכָלִים, וְרוֹכֵשׁ כָּל דָּבָר יָפֶה, וּמִתְעַנֵּג בְּכָל מִינֵי תַּאֲווֹת.

פַּעַם אַחַת מִנּוּ עָלָיו אִישׁ זָר שֶׁהָיָה פִּקֵּחַ גָּדוֹל, וְאָמְרוּ לוֹ: אֲנַחְנוּ וּמְדִינָתֵנוּ וְכָל קִנְיָנוּ הַכֹּל שֶׁלְּךָ, וְכָל הָאוֹצָרוֹת וְהָאַרְמוֹנוֹת וְהַפְּרְדֵּסִים הֵם רְכוּשְׁךָ.

חָשַׁב הָאִישׁ בְּדַעְתּוֹ: אֵיזֶה תּוֹעֶלֶת יִהְיֶה לִי בָּזֶה, הֲרֵי לְאַחַר שֶׁתַּעֲבֹר הַשָּׁנָה, הֵם יַפְשִׁיטוּנִי וְיוֹצִיאוּנִי מִן הַמְּדִינָה, וְאֶחֱזֹר לִהְיוֹת כְּמוֹ שֶׁהָיִיתִי, וּבְנוֹסָף לָכָךְ יִהְיוּ חַיִּים קָשִׁים יוֹתֵר מֵעַכְשָׁו, מִפְּנֵי שֶׁאַחַר שֶׁהִתְרַגַּלְתִּי לְחַיֵּי עֹנֶג, כֵּיצַד אֶחֱזֹר לִחְיוֹת חַיֵּי צַעַר?!

לָכֵן הֶחְלִיט הָאִישׁ לִבְנוֹת לוֹ אַרְמוֹן מְפֹאָר מִחוּץ לְאוֹתָהּ מְדִינָה, וְהִשְׁקִיעַ בּוֹ אֶת כָּל הָאוֹצָרוֹת הַיְקָרוֹת שֶׁהָיוּ בִּרְשׁוּתוֹ, וּבְמֶשֶׁךְ כָּל אוֹתָהּ שָׁנָה לֹא נָתַן שֵׁנָה לְעֵינָיו וְלֹא נָהֱנָה כָּרָאוּי, מִפְּנֵי שֶׁהָיָה טָרוּד לְסַיֵּם אֶת מְלֶאכֶת בְּנִיַּת הָאַרְמוֹן כַּמָּה שֶׁיּוֹתֵר מַהֵר.

לְאַחַר שֶׁהִסְתַּיְּמָה הַשָּׁנָה, הָיָה הָאִישׁ בּוֹכֶה וְצוֹחֵק. כְּשֶׁרָאוּהוּ אֲנָשָׁיו שְׁאָלוּהוּ מַה פֵּשֶׁר הַצְּחוֹק וְהַבְּכִי הַזֶּה?

הֵשִׁיב לָהֶם הָאִישׁ: אֲנִי צוֹחֵק מִשִּׂמְחָתִי עַל הָאַרְמוֹן שֶׁבָּנִיתִי לִי שֶׁמֵּחָר אֶסַּע לְשָׁם וְאֶהֱנֶה מִמֶּנּוּ. אַךְ בָּכִיתִי מִפְּנֵי שֶׁהִסְתַּיְּמָה הַשָּׁנָה וּכְבָר לֹא אוּכַל לֶאֱסוֹף וּלְצַבּוֹר עוֹד אוֹצָרוֹת עֲבוּרִי.

הַנִּמְשָׁל מוּבָן מֵאֵלָיו; הָאָדָם הַטִּפֵּשׁ בָּא לָעוֹלָם הַזֶּה, וּמְבַלֶּה אֶת יָמָיו בְּתַעֲנוּגִים, וְשׂוֹקֵעַ בְּתַאֲווֹת הָעוֹלָם הַנִּפְסָדוֹת, וְשׂוֹכֵחַ שֶׁיּוֹם יָבוֹא וְיִצְטָרֵךְ לַעֲזֹב אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא יִקַּח עִמּוֹ מְאוּמָה!

אֲבָל אָדָם הֶחָכָם, מֵבִין תֵּכֶף שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה וְכָל מַה שֶּׁיֵּשׁ בּוֹ, נִפְסָדִים וְאוֹבְדִים, וְלֹא יוֹעִיל לוֹ אֶלָּא עֵסֶק הַתּוֹרָה וְהַמִּצְווֹת וְהַמַּעֲשִׂים טוֹבִים, שֶׁבָּהֶם בּוֹנֶה לוֹ אֶת הָאַרְמוֹן שֶׁעָתִיד לְקַבֵּל לְאַחַר מוֹתוֹ. אַשְׁרֵי לְמִי שֶׁנִּפְקַח שִׂכְלוֹ, וְהֵבִין זֹאת, וְהָלַךְ וְהִשְׁתַּדֵּל לֶאֱסוֹף צֵידָה לְאַחֲרִיתוֹ.

וְסִפְּרוּ, שֶׁפַּעַם שָׁאֲלוּ אֶת הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ רַבֵּנוּ יִשְׂרָאֵל אַבּוּחֲצֵירָא - הַ"בָּבָא סָאלִי", כֵּיצַד זָכָה לִכְזֶה כּוֹחַ גָּדוֹל לְרַפֵּא חוֹלִים, וְלִפְקֹד עֲקָרוֹת, וּלְהָקִים נְכִים, וְעוֹד וְעוֹד. וְהוּא עָנָה בְּפְשִׁיטוּת: אֲנִי עוֹשֶׂה כָּל מַה שֶּׁה' רוֹצֶה, וְהוּא עוֹשֶׂה כָּל מַה שֶּׁאֲנִי רוֹצֶה...

לבילויים יש לך כסף , ולצדקה לא?!

וְצָרִיךְ לְדַעַת, שֶׁבְּיוֹם הַדִּין דָּנִים אֶת הָאָדָם בְּצוּרָה זוֹ: לְמָשָׁל, אִם בָּא לְיָדוֹ עָנִי, וְלֹא נָתַן לוֹ צְדָקָה, כְּשֶׁהוּא נִצָּב בְּיוֹם הַדִּין, שׂוֹאֲלִים אוֹתוֹ: מַדּוּעַ לֹא נָתַתָּ צְדָקָה? וְהוּא מַתְחִיל לְהִתְנַצֵּל, כִּי פַּרְנָסָתוֹ מְצֻמְצֶמֶת, וּבְאֶמְצַע הַחֹדֶשׁ נִגְמְרָה מַשְׂכֻּרְתּוֹ, וּמֵאַיִן יָבוֹא עֶזְרוֹ?! וכ"ו. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מַרְאִים לוֹ, שֶׁבְּיוֹם בָּהִיר אֶחָד, הָיָה עוֹמֵד עַל יַד הַתַּחֲנָה שֶׁל הָאוֹטוֹבּוּס, וּפִתְאוֹם רָאָה יְדִיד נְעוּרִים שֶׁלּוֹ, שֶׁכְּבָר עֲשָׂרוֹת שָׁנִים לֹא רָאוּ זֶה אֶת זֶה, אוֹתוֹ הָאִישׁ נִכְנַס רִאשׁוֹן לָאוֹטוֹבּוּס, וּמְשַׁלֵּם עֲבוּרוֹ וַעֲבוּר חֲבֵרוֹ, לַמְרוֹת שְׁלֶחֱבִירוֹ יֵשׁ יְכֹלֶת לְשַׁלֵּם בְּעַד הַנְּסִיעָה.

וְאָז פּוֹנִים אֵלָיו בֵּית הַדִּין וְאוֹמְרִים לוֹ: בְּשָׁבִיל הַכָּבוֹד שֶׁיִּחְזִיקוּ אוֹתְךָ כְּאִישׁ נִכְבָּד וְגָנְטֶלְמֶן, מִהֲרְתָּ לְשַׁלֵּם גַּם עֲבוּר חֲבֵרְךָ, וְאִם יָכֹלְתָּ לְשַׁלֵּם עֲבוּר חֲבֵרְךָ דְּמֵי נְסִיעָה, מַדּוּעַ לֹא נָתַתָּ צְדָקָה לָעָנִי?... וְכֵן אִם קָנָה לְבֵיתוֹ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ נִצָּרָךְ וְאֵינוֹ חִיּוּנִי, טוֹעֲנִים כְּנֶגְדּוֹ: כֶּסֶף לְקַשֵּׁט אֶת בֵּיתְךָ יֵשׁ לְךָ, וְאִלּוּ כֶּסֶף לִצְדָקָה אֵין לְךָ?!

לָכֵן מַזְהִיר הַתַּנָּא וְאוֹמֵר, עֲשֵׂה אֶת רְצוֹן ה' כְּרָאוּי, כְּפִי שֶׁאַתָּה מַקְפִּיד לַעֲשׂוֹת אֶת הַדְּבָרִים הָאִישִׁים וְהַפְּרָטִיִּים שֶׁלְּךָ.

אני זקן ועין אחת עיוורת, ורועד פן אכשל בנשים!!

חַיָּב הָאָדָם לְהִזָּהֵר מִיֵּצֶר הָרַע וּמִתַּחְבּוּלוֹתָיו, עַד יוֹמוֹ הָאַחֲרוֹן, וְאַל יַחְשֹׁב שֶׁאִם הוּא זָקֵן אוֹ תַּלְמִיד חָכָם הַשּׁוֹקֵד עַל הַתּוֹרָה יוֹמָם וָלַיְלָה, כְּבָר הִתְייָאֵשׁ מִמֶּנּוּ הַיֵּצֶר, וְהִנִּיחַ אוֹתוֹ לְנַפְשׁוֹ. שֶׁהֲרֵי כְּבָר כָּתַב בְּסֵפֶר "חוֹבוֹת הַלְּבָבוֹת": בֶּן אָדָם, רְאוּי לְךָ לְדַעַת, כִּי הַשּׂוֹנֵא הַגָּדוֹל שֶׁיֵּשׁ לְךָ בָּעוֹלָם הוּא יִצְרְךָ! הַמִּשְׁתַּתֵּף עִמְּךָ בְּהַנְהָגַת חוּשֶׁיךָ הַגּוּפָנִיִּים וְהָרוּחָנִיִּים, הַמּוֹשֵׁל בְּסוֹדוֹת נַפְשְׁךָ, בַּעַל עֲצָתְךָ, הָאוֹרֵב לְךָ, אַתָּה יָשֵׁן לוֹ וְהוּא עֵר לְךָ, וְאַתָּה מִתְעַלֵּם מִמֶּנּוּ וְהוּא אֵינוֹ מִתְעַלֵּם מִמְּךָ".

וּכְבָר סִפְּרוּ עַל הַצַּדִּיק רַבִּי אֱלִיָּהוּ לָאפְיָאן זַצַ"ל, שֶׁפַּעַם נִגַּשׁ אֵלָיו בָּחוּר מֵהַיְשִׁיבָה, וּבִקֵּשׁ רְשׁוּת לִנְסֹעַ לַחֲתֻנָּה שֶׁל קְרוֹב מִשְׁפָּחָה. רַבִּי אֱלִיָּהוּ שָׁאַל אוֹתוֹ: הַאִם הַחֲתֻנָּה תִּהְיֶה בְּהַפְרָדָה מְלֵאָה? הַבָּחוּר הִתְחִיל לְגַמְגֵּם וְאָמַר: לֹא... אֲבָל אֲבִי וְאִמִּי וַאֲנִי נֵשֵׁב בְּשֻׁלְחָן נִפְרָד וְלֹא נִסְתַּכֵּל עַל הָרְקוּדִים, וְלָכֵן לִי זֶה לֹא יַזִּיק!!!

רַבִּי אֱלִיָּהוּ הִזְדַּעֲזַע בְּשָׁמְעוֹ דְּבָרִים אֵלּוּ, וְעָנָה לַבָּחוּר: שְׁמַע נָא, אֲנִי כְּבָר לְמַעְלָה מִגִּיל שְׁמוֹנִים שָׁנָה, וְעַיִן אַחַת שֶׁלִּי אֵינָהּ רוֹאָה, וְהָעַיִן הַשְּׁנִיָּה גַּם כֵּן בְּקֹשִׁי רַב רוֹאָה, וְאַף עַל פִּי כֵן, כְּשֶׁאֲנִי עוֹבֵר בָּרְחוֹב, אֲנִי מִתְמַלֵּא פַּחַד שֶׁמָּא אֶכְשֹׁל חָלִילָה בְּהִסְתַּכְּלוּת אֲסוּרָה. וְאַתָּה בָּחוּר צָעִיר עִם שְׁתֵּי עֵינַיִם בְּרִיאוֹת, וְאַתָּה אוֹמֵר לִי כִּי זֶה לֹא יַזִּיק לְךָ?!

הֲרֵי אוֹ שֶׁבַּחוּר כָּזֶה הוּא מְשֻׁקָּר, אוֹ שֶׁהוּא פָּשׁוּט מְאֹד לֹא נוֹרְמָלִי!!!

כמה שצדיק יותר - כך גם יצרו גדול יותר!

"אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו". רַבֵּנוּ יוֹסֵף חַיִּים בְּסִפְרוֹ חַסְדֵי אָבוֹת כָּתַב לְבָאֵר אֶת הַמִּשְׁנָה עַל פִּי מַה שֶּׁמְּסֻפָּר בְּמַסֶּכֶת סַנְהֶדְרִין (קב:): "רַב אַשִׁי הָיָה דּוֹרֵשׁ בָּרַבִּים עַל שִׁלְשָׁה מְלָכִים שֶׁאֵין לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא, וּלְאַחַר שֶׁסִּיֵּם לְדַבֵּר עַל יָרְבָעָם וְאַחְאָב, אָמַר: לְמָחָר נִפְתַּח וּנְדַבֵּר עַל חֲבֵרֵנוּ מְנַשֶּׁה.

בָּא אֵלָיו מְנַשֶּׁה בַּחֲלוֹם, וְאָמַר לוֹ: אֲנִי חָבֵר שֶׁלְּךָ וְחָבֵר שֶׁל בֵּית אָבִיךָ, שֶׁאַתָּה קוֹרֵא לִי "חֲבֵרְךָ"?! אֱמוֹר לִי בְּשָׁעָה שֶׁאַתָּה מְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא, מֵהֵיכָן אַתָּה בּוֹצֵעַ אֶת הַפַּת? אָמַר לוֹ: אֵינִי יוֹדֵעַ! אָמַר לוֹ מְנַשֶּׁה: לְבְצֹעַ הַמּוֹצִיא אֵינְךָ יוֹדֵעַ, וְאַתָּה קוֹרֵא לִי חֲבֵרְךָ?!

אָמַר לוֹ רַב אַשִׁי: לְמָדַנִי הֲלָכָה זוֹ, וְאָדְרוֹשׁ אוֹתְךָ מָחָר בְּשִׁמְךָ. אָמַר לוֹ: מֵהַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָם פְּנֵי הַכִּכָּר וְנֶאֱפָה יָפֶה, כְּדֵי לְכַבֵּד אֶת הַבְּרָכָה. אָמַר לוֹ רַב אַשִׁי: מֵאַחַר שֶׁאַתָּם חֲכָמִים כָּל כָּךְ, לָמָּה עֲבַדְתֶּם עֲבוֹדָה זָרָה? אָמַר לוֹ: אִילּוּ אַתָּה הָיִיתָ בַּדּוֹר שֶׁלָּנוּ, הָיִיתָ מַגְבִּיהַּ אֶת שִׁפַּת חַלּוּקְךָ מִבֵּין רַגְלֶיךָ, כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה קַל לָרוּץ, וְהָיִיתָ רָץ אַחֲרֵי לִכְנֵסְיָה שֶׁל הָעֲבוֹדָה זָרָה.

וְהַמְפָרְשִׁים פֵּרְשׁוּ טַעֲמוֹ שֶׁל מְנַשֶּׁה בְּדָבָר זֶה, מִפְּנֵי כִּי הַנְּשָׁמוֹת מִתְמַעֲטִים דּוֹר אַחַר דּוֹר, וְהָיָה לְדוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים נְשָׁמוֹת גְּדוֹלוֹת מְאֹד, וּמֵאַחַר שֶׁהַנְּשָׁמוֹת גְּדוֹלוֹת, אָז הַיֵּצֶר הָרַע שֶׁלָּהֶן גָּדוֹל וְחָזָק יוֹתֵר, שֶׁהֲרֵי כָּל הַגָּדוֹל מֵחֲבֵרוֹ, יְצִרוֹ גָּדוֹל מִמֶּנּוּ!!

וְלָכֵן דּוֹרוֹ שֶׁל מְנַשֶּׁה שֶׁהָיָה הַרְבֵּה שָׁנִים לִפְנֵי דּוֹרוֹ שֶׁל רַב אַשִׁי, הָיוּ בּוֹ נְשָׁמוֹת גְּדוֹלוֹת מְאֹד, וְלָכֵן אָמַר מְנַשֶּׁה לְרַב אַשִׁי, שֶׁאִם הָיָה בְּדוֹרוֹ, הָיָה רָץ לַעֲבוֹד עֲבוֹדָה זָרָה.

וּמֵהַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה יִשְׁכִּיל הָאָדָם לָתֵת לְפִיו מַחְסוֹם, וְלֹא יְדַבֵּר אוֹ יְהַרְהֵר עַל הַדּוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים, כְּשֶׁיִּקְרָא עַל כַּמָּה גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּכְשְׁלוּ בְּמִכְשׁוֹלִים רַבִּים, אֲשֶׁר בְּדוֹרוֹת אֵלּוּ לֹא יִכָּשֵׁל בָּהֶם אֲפִילּוּ הַפָּשׁוּט שֶׁבַּפְּשׁוּטִים. מִפְּנֵי שֶׁאֵין לְהַשְׁווֹת אֶת הַדּוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים עִם דּוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים, וְיֵשׁ כַּמָּה אַלְפֵי אֲלָפִים מַדְרֵגוֹת רְחוֹקִים זֶה מִזֶּה, וּלְפִי גוֹדֶלֶם, כָּךְ

יִגְדַּל יִצְרָם הָרַע, וּבְוַדַּאי אִם הָיָה הַיֵּצֶר הָרַע שֶׁל הַדּוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים כְּמוֹ הַיֵּצֶר הָרַע שֶׁל דּוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים, לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לַעֲמוֹד נֶגְדּוֹ!

אָמְנָם, ה' יִתְבָּרַךְ בְּחָכְמָתוֹ, גָּזַר שֶׁכָּל דּוֹר יִהְיֶה לָהֶם יֵצֶר הָרַע כְּפִי כֹּחָם וּמַדְרֵגָתָם, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ יְכוֹלִים לַעֲמוֹד נֶגְדּוֹ וּלְהַכְנִיעוֹ. וְעַל כֵּן אֲפִילּוּ אִם יִרְאֶה הָאָדָם בַּדּוֹר שֶׁלּוֹ, אָדָם גָּדוֹל שֶׁנִּכְשַׁל בְּדָבָר גָּדוֹל, אַל יִלְעַג עָלָיו, וְאַל יִתְגָּאֶה בְּלִבּוֹ לוֹמַר: אֲנִי אָדָם פָּשׁוּט, וְעִם כָּל זֶה אֲנִי יוֹתֵר טוֹב מֵאוֹתוֹ גָּדוֹל שֶׁנִּכְשַׁל בַּעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת שֶׁאֲנִי לֹא נִכְשַׁלְתִּי.

כִּי צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, שֶׁבְּוַדַּאי הַיֵּצֶר הָרַע שֶׁל אוֹתוֹ הַגָּדוֹל שֶׁנִּכְשַׁל, הוּא גָּדוֹל פִּי מֵאָה אֶלֶף מִן הַיֵּצֶר הָרַע שֶׁלְּךָ, וְאִם לְךָ הָיָה יֵצֶר הָרַע כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ לְאוֹתוֹ אָדָם גָּדוֹל, הָיִיתָ נִכְשָׁל בְּכַמָּה מִינֵי אִסּוּרִים וַעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת!!

וְזֶה מַה שֶּׁבָּא כָּאן הַתַּנָּא הַקָּדוֹשׁ לְעוֹרֵר אֶת לִבֵּנוּ וְאָמַר "אַל תִּדִּין אֶת חֲבֵרְךָ" [בֵּין אִם הוּא מֵהַדּוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים, וּבֵין אִם הוּא מֵאַנְשֵׁי דּוֹרֵךְ], עַד שֶׁתַּגִּיעַ לִמְקוֹמוֹ, דְּהַיְנוּ לְמַעֲלַת נִשְׁמָתוֹ, וְלַמָּקוֹם שֶׁלְּךָ לְמַעְלָה, שֶׁכְּכָל שֶׁהִיא גְּדוֹלָה וַחֲזָקָה וְעֶלְיוֹנָה, יִהְיֶה הַיֵּצֶר הָרַע שֶׁל בָּעַל הַנִּשְׁמָה הַהִיא חָזָק וְתַקִּיף וְקָשֶׁה בְּיוֹתֵר!

כל מה שתיגע בו יהפך לזהב!

סִפֵּר רַבֵּנוּ "יוֹסֵף חַיִּים" בְּסִפְרוֹ "עוֹד יוֹסֵף חַי": מַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁהָיָה חוֹטֵב עֵצִים מִן הַיַּעַר בְּכָל יוֹם, וְהָיָה נוֹשְׂאָם עַל כְּתֵפוֹ כְּדֵי לַהֲבִיאָם אֶל הָעִיר בְּזַעַת אַפּוֹ, עַל מְנָת לְמוֹכְרָם וּלְפַרְנֵס מֵהֶם אֶת עַצְמוֹ וְאֶת בְּנֵי בֵּיתוֹ.

וַיְהִי הַיּוֹם, בְּתִקּוּפַת תַּמּוּז שֶׁהָיָה שָׁרָב כָּבֵד, אַחַר שֶׁחָטַב עֵצִים וַעֲשָׂאָם חֲבִילָה כְּדֵי לְהָבִיאָם אֶל הָעִיר, הִתְעַיֵּף מְאֹד, וְנֶאֱנַח, וְהִתְחִיל לִבְכּוֹת עַל קְשִׁי יוֹמוֹ, וְעַל מַר גּוֹרָלוֹ, וּמֵרֹב בְּכִיָּתוֹ נִרְדַּם לְיַד חֲבִילַת הָעֵצִים שֶׁלְּצִדּוֹ.

וְהִנֵּה חוֹלֵם הוּא, שֶׁבָּא לִקְרָאתוֹ נַעַר נֶחְמָד, וּבְיָדוֹ שַׁרְבִיט זָהָב, וְאוֹמֵר לוֹ: רָאָה ה' אֶת דִּמְעָתֶךָ וְשָׁמַע קוֹל תְּפִלָּתְךָ, וְעַתָּה שְׁאַל מִמֶּנִּי שְׁאֵלָה וָאֲמַלֵּא שְׁאֵלָתְךָ.

אָמַר לוֹ הָאִישׁ: שְׁאֵלָתִי וּבַקָּשָׁתִי, שֶׁבְּכָל דָּבָר אֲשֶׁר אֶגַּע בּוֹ, יֵהָפֵךְ לִהְיוֹת זָהָב! צָחַק הַנַּעַר וְאָמַר בְּחִיּוּךְ: כִּדְבָרֶיךָ כֵּן יִהְיֶה וְכֵן יָקוּם. וַיִּגַּע בּוֹ הַנַּעַר בַּשַּׁרְבִיט הַזָּהָב אֲשֶׁר בְּיָדוֹ, וּמִיָּד נֶעֱלָם.

קָם הָאִישׁ בְּשִׂמְחָה, וְנָגַע בַּחֲבִילַת הָעֵצִים אֲשֶׁר חָטַב, וְהִנֵּה נֶהֱפְכוּ הָעֵצִים לְזָהָב! נָגַע בַּכַּד הַחֶרֶס שֶׁל הַמַּיִם, וְנֶהְפַּךְ הַכַּד לְזָהָב! שָׁמַח הָאִישׁ מְאֹד, וְאָמַר בְּלִבּוֹ: אֶת עָנְיִי וְאֶת יְגִיעַ כַּפַּי רָאָה אֱלֹהִים, וּמַעֲתָּה וְהִלְאָה אֲמַלֵּא אֶת בֵּיתִי אוֹצְרוֹת זָהָב, שֶׁכָּל אֶבֶן אוֹ עָפָר וְרִגְבֵי אֲדָמָה אֲשֶׁר אֶקַּח בְּיָדַי יֵהָפְכוּ לְזָהָב, וּכְשֶׁאֵלֵךְ יֶחֱף עַל הָרִצְפָּה תִּתְהַפֵּךְ לְזָהָב, וְאֶהְיֶה רָם וְנִשָּׂא עַל כָּל מְלָכִים וּנְסִיכִים וַעֲשִׁירִים וּגְבִירִים.

וּבִהְיוֹתוֹ שָׁשׂ וְשָׂמֵחַ בַּחֲלוֹמוֹ, הִרְגִּישׁ כִּי הוּא צָמֵא מְאֹד, וְהוֹשִׁיט יָדוֹ אֶל הַכַּד אֲשֶׁר עַל יָדוֹ, וּכְשֶׁנָּגְעוּ הַמַּיִם בְּפִיו, נֶהֱפְכוּ לְזָהָב, וַיּוֹצִיאֵם מִפִּיו. וְאָז הִרְגִּישׁ בִּשְׂטוּתוֹ וּבְטִפְּשׁוּתוֹ וּבְתַאֲוָה אֲשֶׁר הִתְאַוָּה בִּשְׁאֵלָתוֹ, וְהֵחֵל לִבְכּוֹת בְּקוֹל מַר, וַיֹּאמֶר: מַה זֹּאת עָשִׂיתִי, כִּי מֵעָתָּה כָּל מַה שֶּׁאֶרְצֶה לֶאֱכוֹל וְלִשְׁתּוֹת, מִיָּד שֶׁיִּגַּע בִּשְׂפָתַי אוֹ בִּלְשׁוֹנִי יֵהָפֵךְ לְזָהָב, וְאִם כֵּן, מַה אוֹכַל וּמַה אֶשְׁתֶּה...?!

וַיַּחְשֹׁב עוֹד, שֶׁכַּנִּרְאֶה זֶה הָיָה טַעֲמוֹ שֶׁל הַנַּעַר שֶׁצָּחַק בְּשׁוֹמְעוֹ אֶת בַּקָּשָׁתִי, שֶׁיָּדַע שֶׁבַּקָּשָׁתִי דָּבָר שֶׁהוּא רַע מְאֹד בִּשְׁבִילִי. מִיָּד הֵרִים הָאִישׁ אֶת קוֹלוֹ וְהֵחֵל לִבְכּוֹת בְּקוֹל רָם עַל רֹעַ מַזָּלוֹ. וְאָז נִתְעוֹרֵר הָאִישׁ וְהִנֵּה חֲלוֹם, וְרָאָה כִּי חֲבִילַת הָעֵצִים כֻּלָּהּ עַל יָדוֹ, וְכַד הַמַּיִם מָנַח אָצְלוֹ, וְאָז אָמַר בְּלִבּוֹ, הִנֵּה חֲלוֹם זֶה הֶרְאָנִי כִּי לֹא טוֹבָה הַתַּרְעֻמֶת אֲשֶׁר נתרעמתי עַל עָמְלִי, וְכַמָּה רָעָה הִיא הַתַּאֲוָה לַכֶּסֶף וְזָהָב, שֶׁכָּל תַּאֲוֹת הָאָדָם הַמָּה הֶבֶל וְרִיק מַעֲשֶׂה תַּעְתֻּעִים, וְאֵיזֶהוּ עָשִׁיר הַשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ.

התורה שווה יותר מביזנ'ס!

מְסֻפָּר בַּמִּדְרָשׁ: מַעֲשֶׂה בְּתַלְמִיד חָכָם אֶחָד, שֶׁהָיָה מַפְלִיג בַּסְּפִינָה עִם סוֹחֲרִים רַבִּים שֶׁהָיוּ סוֹחֲבִים סְחוֹרוֹת רַבּוֹת מִכָּל מִינֵי סוּגִים, וְהָיוּ הַסּוֹחֲרִים אוֹמְרִים לְאוֹתוֹ חָכָם: הֵיכָן הַסְּחוֹרָה שֶׁלְּךָ? וְהָיָה אוֹמֵר לָהֶם: הַסְּחוֹרָה שֶׁלִּי גְּדוֹלָה מִשֶּׁלָּכֶם! בָּדְקוּ בַּסְּפִינָה לֹא מָצְאוּ לוֹ כְּלוּם, וְהִתְחִילוּ צוֹחֲקִים עָלָיו.

לְפֶתַע הִתְנַפְּלוּ עֲלֵיהֶם שׁוֹדְדֵי יָם שָׁלְלוּ, וְשָׁדְדוּ כָּל מַה שֶּׁנִּמְצָא בַּסְּפִינָה, וְהִשְׁאִירוּ אוֹתָם לְלֹא כְּלוּם. כְּשֶׁהִגִּיעוּ לַיַּבָּשָׁה, נִכְנְסוּ לַמְּדִינָה וְלֹא הָיָה לָהֶם לֹא לֶחֶם לֶאֱכוֹל וְלֹא כְּסוּת לְלָבוּשׁ. מַה עָשָׂה אוֹתוֹ חָבֵר, נִכְנַס לְבֵית הַמִּדְרָשׁ יָשַׁב וְדָרַשׁ, כְּשֶׁרָאוּ בְּנֵי הַמְּדִינָה שֶׁהוּא בֶּן תּוֹרָה, עָמְדוּ וְנָהֲגוּ בּוֹ כָּבוֹד גָּדוֹל, וְהִלְבִּישׁוּהוּ מַלְבּוּשֵׁי כָּבוֹד, וְרוֹמְמוּהוּ בְּקָהָל עַם, וְהִתְחִילוּ גְּדוֹלֵי הַקָּהָל לֵילֵךְ מִימִינוֹ וּמִשְּׂמֹאלוֹ וּלְלַוּוֹת אוֹתוֹ בְּדַרְכּוֹ.

כְּשֶׁרָאוּ הַסּוֹחֲרִים כָּךְ, בָּאוּ אֶל הֶחָכָם וּפִיְּיסוּהוּ, וְאָמְרוּ לוֹ: בְּבַקָּשָׁה מִמְּךָ, עֲשֵׂה עִמָּנוּ טוֹבָה, וְלַמֵּד עָלֵינוּ זְכוּת לִפְנֵי בְּנֵי הָעִיר, שֶׁהֲרֵי אַתָּה יוֹדֵעַ מַה הָיִינוּ וּמַה אִבַּדְנוּ בַּסְּפִינָה, בְּבַקָּשָׁה מִמְּךָ עֲשֵׂה עִמָּנוּ חֶסֶד, דַּבֵּר אִתָּם שֶׁיִּתְּנוּ לָנוּ אֲפִילּוּ פְּרוּסָה אַחַת שֶׁנִּתֵּן לְתוֹךְ פִּינוּ וְנִחְיֶה וְלֹא נָמוּת בְּרָעָב.

וְאָכֵן דִּבֵּר הֶחָכָם עִם אַנְשֵׁי הָעִיר, וְרִיחֲמוּ עַל הַסּוֹחֲרִים וְדָאֲגוּ לָהֶם לְכָל מַחְסוֹרָם. לְאַחַר מִכֵּן אָמַר הֶחָכָם לַסּוֹחֲרִים: הֲלֹא אָמַרְתִּי אֲלֵיכֶם שֶׁסְּחוֹרָתִי גְּדוֹלָה מִשֶּׁלָּכֶם, שֶׁלָּכֶם אָבַד, וְשֶׁלִּי קַיֶּמֶת. וְעַל זֶה נֶאֱמַר: "כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם, תּוֹרָתִי אַל תַּעֲזֹבוּ". (מִדְרַשׁ תַּנְחוּמָא פָּרָשַׁת תְּרוּמָה).

זהירות! אש!! לא לדבר על גדולי הדור!

הַגָּאוֹן ר' מֹשֶׁה פֵּינְשְׁטֵיין זַצ"ל, נִפְטַר בְּתַעֲנִית אֶסְתֵּר בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית, וְשָׁם לִוּוּ אֶת מִטָּתוֹ אַלְפֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּיוֹם פּוּרִים. לְאַחַר מִכֵּן, הַמִּטָּה הוּטְסָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְכָאן נֶעֶרְכָה לוֹ הַלְוָיָה בִּירוּשָׁלַיִם בְּט"ו אַדָּר [פּוּרִים דמוקפין חוֹמָה]. וְהָיוּ הֶסְפֵּדִים כָּרָגִיל כְּפִי שֶׁיֵּשׁ לִנְהֹג לְחָכָם בְּפָנָיו.

וְהִנֵּה אַחֲרֵי הַהַלְוָיָה, הִתְחִיל אֶחָד מֵהֶמוֹנֵי הַמְלַוִּים לָחוּשׁ מְחוּשֵׁי רֹאשׁ עַזִּים. הוּא הָלַךְ לָרוֹפְאִים, אַךְ לְלֹא הוֹעִיל. לְבַסּוֹף הָלַךְ לְאֶחָד מֵהַצַּדִּיקִים שֶׁיַּעֲשֶׂה לוֹ גּוֹרָל הַגְּרָ"א, וְיָצָא לוֹ בַּגּוֹרָל הַפָּסוּק: "וּמַדּוּעַ לֹא יָרֵאתָם לְדַבֵּר בְּעַבְדִּי בְּמֹשֶׁה".

בְּמַבָּט רִאשׁוֹן לֹא אָמְרוּ הַדְּבָרִים לָאִישׁ מְאוּמָה, וְהִנֵּה לְפֶתַע הִכָּה בּוֹ הַפָּסוּק מַכַּת בָּרָק, וְהֵחֵל לְהִזָּכֵר שֶׁהוּא הָיָה שָׁם בֵּין הַהֶמוֹנִים אֲשֶׁר נָדְשׁוּ אֶת רְחוֹבוֹת יְרוּשָׁלַיִם בְּיוֹם הַלְוָיָה, וּמֵאַחַר וְהָיָה זֶה בְּשׁוּשַׁן פּוּרִים וּבַפֻּתַח מַמְתִּינוֹת מִצְוֹת הֶחָג, חָשַׁב אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁאֵין זֶה צוֹדֵק שֶׁבִּגְלַל הַלְוָיָה יִהְיֶה חִסָּרוֹן וּפְגַם בְּשִׂמְחַת הַפּוּרִים שֶׁל מֵאוֹת וְאַלְפֵי אֲנָשִׁים. אֶת דַּיְעָתוֹ זוֹ הוּא הִבִּיעַ בְּאָזְנֵי כַּמָּה אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ בַּהַלְוָיָה.

הָרַב אָמַר לוֹ, שֶׁדְּבָרָיו פָּגְעוּ בִּכְבוֹד תּוֹרָתוֹ שֶׁל הַגָּאוֹן שֶׁנִּפְטַר, וּבַשֶּׁלְחָן עָרוּךְ נִפְסַק כֵּיצַד יֵשׁ לִנְהֹג בְּמִקְרֶה כָּזֶה, וְזֶהוּ פִּתְרוֹנוֹ הַיָּחִיד לְסִבְלוֹ. עָלָיו לְכַנֵּס עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים לְיַד הַקֶּבֶר שֶׁל הַגָּאוֹן הַנַּ"ל, וּבְנוֹכְחוּתָם לְבַקֵּשׁ מְחִילָה מֵהַנִּפְטָר.

עָשָׂה הָאִישׁ כִּדְבָרָיו, אָסַף מִנְיָן, וַעֲלוּ לְקִבְרוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה בְּהַר הַמְּנוּחוֹת, וּבִקֵּשׁ מְחִילָה עַל דְּבָרָיו, וְאָכֵן תּוֹךְ זְמַן קָצַר, חָלְפוּ כְּאֵבֵי הָרֹאשׁ כְּלֹא הָיוּ.

מה אפשר ללמוד ממועדון בילוי של "בית קפה"?

הַגָּאוֹן רַבִּי "יוֹסֵף חַיִּים" בְּסֵפֶר "בֶּן אִישׁ חַי" מְסַפֵּר, שֶׁפַּעַם פָּגַשׁ יֵצֶר הָרַע אֶת יֵצֶר הַטּוֹב, וְאָמַר לוֹ, עַד מָתַי נִהְיֶה לוֹחֲמִים זֶה בָּזֶה? מַדּוּעַ לֹא תַּעֲשֶׂה עִמִּי שָׁלוֹם?

אָמַר לוֹ הַיֵּצֶר הַטּוֹב: מַה רְצוֹנְךָ לְקַבֵּל תְּמוּרַת הַשָּׁלוֹם הַזֶּה? אָמַר לוֹ הַיֵּצֶר הָרַע: הַרְשֵׁה נָא לִי לְדַבֵּר עִם אֲנָשֶׁיךָ, וּלְהַזְמִינָם לִמְסִבָּה חֲשׁוּבָה, וּבְעִקָּר בִּרְצוֹנִי שֶׁתַּעֲזֹב אוֹתִי לְשׁוֹחֵחַ עִם הֶחָסִיד שֶׁלְּךָ פְּלוֹנִי, וּלְהִתְגַּבֵּר עָלָיו.

אָמַר לוֹ יֵצֶר הַטּוֹב: לוּ יְהִי כִּדְבָרֶיךָ, וְהָעִקָּר שֶׁיִּשָּׁרֶה שָׁלוֹם בֵּינֵינוּ, הִנֵּה פְּלוֹנִי הֶחָסִיד בִּרְשׁוּתְךָ, עֲשֵׂה עִמּוֹ מַה שֶּׁאַתָּה רוֹצֶה.

אוֹתוֹ הֶחָסִיד הָיָה שַׁקְדָּן גָּדוֹל בַּתּוֹרָה, וְהִנֵּה לְפֶתַע נֶעֱזַב מִמֶּנּוּ הַיֵּצֶר הַטּוֹב, וְהִתְחִיל יֵצֶר הָרַע לְדַבֵּר עַל לִבּוֹ, שֶׁרַק פַּעַם אַחַת יָבֹא לְתִיאַטְרוֹן, אוֹ לְבֵית קָפֶה לְכַמָּה שָׁעוֹת, וְאַחַר כָּךְ יַחְזֹר לְבֵיתוֹ.

הֶחָסִיד תָּמַהּ עַל עַצְמוֹ, וְלֹא הֵבִין מֵאַיִן לוֹ מַחֲשָׁבוֹת כָּאֵלֶּה. קָם הֶחָסִיד וְהָלַךְ לְבֵית קָפֶה, וְרָאָה אֵיךְ יוֹשְׁבִים אֲנָשִׁים סְבִיב הַמִּשְׂחָק שֶׁנִּקְרָא "שֵׁשׁ בֶּשׁ", וּמְשַׂחֲקִים בְּהִתְלַהֲבוּת רַבָּה, זֶה צוֹעֵק מִכָּאן, וְזֶה צוֹוֵחַ מִשָּׁם, וּבֵינְתַיִם הִזְמִינוּ קָפֶה וְתֵה, וּכְשֶׁהֵבִיאוּ אוֹתָם לִפְנֵיהֶם,

מֵחֲמַת טִרְדָתָם בַּמִּשְׂחָק, נִשְׁאֲרוּ הַתֵּה וְהַקְּפָה בְּמְקוֹמָם, וְהִתְקָרְרוּ לְגַמְרֵי עַד שֶׁכְּבָר לֹא הָיוּ רְאוּיִים לִשְׁתִיָּה.

הִגִּיעָה שְׁעַת חֲצוֹת, וְהֵם מַמְשִׁיכִים בְּהִתְלַהֲבוּת בְּמִשְׂחָקָם, וְהֶחָסִיד כְּבֹר הִשְׁתַּעֲמֵם, וּבְשָׁעָה אַחַת אַחֲרֵי חֲצוֹת קָם וְהָלַךְ לְבֵיתוֹ.

הַיֵּצֶר הָרַע הָלַךְ אַחֲרָיו כְּדֵי לִרְאוֹת מַה הַהַשְׁפָּעָה שֶׁקִּבֵּל הָאִישׁ הַזֶּה מִן הַמִּשְׂחָק אֲשֶׁר רָאוּ עֵינָיו. וְהִנֵּה הוּא רוֹאֶה, כִּי בְּבוֹא הֶחָסִיד לְבֵיתוֹ, יָשַׁב עַל גַּבֵּי קַרְקַע בַּאֲמִירַת תִּקּוּן חֲצוֹת בְּבְכִיּוֹת נוֹרָאוֹת וּבִדְמָעוֹת שְׁלִישׁ, מַה שֶּׁלֹּא הָיָה רָגִיל לַעֲשׂוֹת מֵעוֹדוֹ עַד הַיּוֹם הַהוּא.

בִּשְׁמֹעַ אִשְׁתּוֹ אֶת צַעֲקוֹתָיו, נִתְעוֹרְרָה וּבָאָה לְפָנָיו, וְאָמְרָה לוֹ: מַדּוּעַ אַתָּה צוֹעֵק וּבוֹכֶה כָּךְ? אָמַר לָהּ הֶחָסִיד: כְּלֵי זָהָב הָיָה לִי מְזֻקָּק שִׁבְעָתַיִם, וְעַתָּה בְּחַנְתִּיו וּמְצָאתִי שֶׁהוּא מְנֻחָשֶׁת, וְעַל זֶה אֲנִי בּוֹכֶה.

אָמְרָה לוֹ אִשְׁתּוֹ: מֵעוֹלָם לֹא רָאִיתִי כְּלֵי זָהָב אֲצֻלָּךְ, וְאֵינִי יוֹדַעַת עַל מַה אַתָּה מְדַבֵּר. וַיֹּאמֶר לָהּ: כְּלֵי הַזָּהָב שֶׁהָיָה לִי, הוּא הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, שֶׁהָיְתָה לִי בָּהֶם שִׂמְחָה גְּדוֹלָה מְאֹד, וְחָשַׁבְתִּי שֶׁהַשְׁקִדָּה שֶׁלִּי בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוֹת הֵם כְּזָהָב עָבוּר.

וְהִנֵּה רַק הַלַּיְלָה הַזֶּה גִּלִּיתִי שֶׁאֵינִי מַעֲרִיךְ מַסְפִּיק אֶת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, כִּי רָאִיתִי אֵיךְ יָשְׁבוּ אֲנָשִׁים בְּהִתְלַהֲבוּת רַבָּה, וּבְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה בְּעֵת מִשְׂחָקָם, וְהַלְוַאי שֶׁאֲנִי הָיִיתִי שָׂמֵחַ בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה שֶׁלִּי עֶשֶׂר אָחוּז מִשִּׂמְחָתָם! וְעוֹד רָאִיתִי שָׁם בְּנֵי אָדָם רוֹקְדִים בְּמָחוֹל בְּהִתְלַהֲבוּת, וְהַזֵּעָה יוֹרֶדֶת עַל מִצְחָם, וְהַלְוַאי שֶׁהַשְׁקִידָה וְהַהִתְמָדָה שֶׁלִּי תַּגִּיעַ לְרֶבַע מִיגִיעַת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה הָעוֹסְקִים בְּדִבְרֵי הֶבֶל, וְעַל זֶה אֲנִי בּוֹכֶה, וְעָלַי לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, וּלְהִתְחַזֵּק בַּתּוֹרָה בְּיֶתֶר שְׂאֵת וְיֶתֶר עוֹז.

כִּשְׁמֹעַ הַיֵּצֶר הָרַע אֶת כָּל דִּבְרֵי הֶחָסִיד, הִצְטַעֵר מְאֹד עַל שֶׁהִתְעַסֵּק אִתּוֹ, שֶׁהֲרֵי לֹא רַק שֶׁלֹּא הִצְלִיחַ לְהַפִּילוֹ בְּרִשְׁתּוֹ, אֶלָּא נוֹסַף עַל כָּךְ הִתְחַזֵּק אוֹתוֹ חָסִיד יוֹתֵר בַּעֲבוֹדַת ה'.

עַל פִּי זֶה מוּבָן הַיטֵב הַפָּסוּק בִּתְהִלִּים: "מֵאֹיְבַי תְּחַכְּמֵנִי מִצְוֹתֶךָ", שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לִלְמֹד לְהִתְחַכֵּם נֶגֶד תַּחְבּוּלוֹתָיו שֶׁל הַיֵּצֶר הָרַע, מִמַּעֲשֵׂיהֶם שֶׁל הָרְשָׁעִים, שֶׁאֵינָם מִתְעַיְּפִים לְרַקּוֹד בְּמֶשֶׁךְ כַּמָּה שָׁעוֹת בְּכָל מִינֵי מְסִיבּוֹת לְמִינֵיהֶם, וּכְמוֹ כֵּן אֵינָם נִרְדָּמִים בְּשָׁעָה שֶׁרוֹאִים אֵיזֶה סֶרֶט מְעַנְיֵן, אַף עַל פִּי שֶׁהֵם אַחֲרֵי יוֹם עֲבוֹדָה מְפֻרָךְ. וְאִם הֵם מְסֻגָּלִים לְכָךְ, אָנוּ שֶׁעוֹסְקִים בְּתוֹרַת ה' הַמְתוּקָה וּבְמִצְוֹתָיו הַטְּהוֹרוֹת, בְּוַדַּאי שֶׁנַּקְפִּיד לֹא לִהְיוֹת עֲיֵפִים וְעַצְלָנִים, וְלֹא נִרְדָּם בְּשָׁעַת הַלִּמּוּד וְהַתְּפִלָּה גַּם אַחֲרֵי יוֹם עֲבוֹדָה קָשָׁה.

אין שום יאוש בעולם כלל!

פַּעַם אַחַת דִּבֵּר הָרַב הַקָּדוֹשׁ רַבִּי נַחְ נַפְתָּלִי מִקּאבְּרִין זַצַ"ל, מֵעִנְיַן הִתְחַזְּקוּת כַּאֲשֶׁר אִם אֲפִילּוּ יִפּוֹל הַנּוֹפֵל בְּעִנְיְנֵי פִּתּוּי הַיֵּצֶר, הָעִקָּר הוּא שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר מֻשְׁכָּב שָׁם, אֶלָּא יִתְחַזֵּק עַל עוֹמְדוֹ, וְיִלָּחֵם עִמּוֹ מֵחָדָשׁ.

בְּאוֹתוֹ מָעֳמָד הָיָה נוֹכֵחַ רַבִּי מְרְדְּכַי הַזְּקֵן, אֲשֶׁר בְּנַעֲרוּתוֹ נִתְגַּדֵּל בַּכְּפָר. פָּנָה אֵלָיו הָרַב וְאָמַר לוֹ: אַתָּה גָּדַלְתָּ בַּכְּפָר, הַאִם רָכַבְתָּ עַל סוּס? עָנָה לוֹ וְאָמַר: כֵּן, רָכַבְתִּי לֹא אַחַת וְלֹא שְׁתַּיִם.

שָׁאַל הָרַב: הַאִם נִזְדַּמֵּן לְךָ פַּעַם אַחַת בְּעֵת שֶׁרָכַבְתָּ עַל הַסּוּס שֶׁנְּפַלְתָּ אָרְצָה? וַיַּעַן לוֹ: כַּמָּה פְּעָמִים קָרָה לִי שֶׁנְּפַלְתִּי.

שָׁאַל הָרַב: וּמַה עָשִׂיתָ? עָנָה וְאָמַר: קָפַצְתִּי עָלָיו בְּחִפָּזוֹן עוֹד הַפַּעַם וְרָכַבְתִּי.

אָמַר לוֹ הָרַב: כָּךְ צָרִיךְ הָאָדָם לִהְיוֹת בַּעֲבוֹדָתוֹ עֲבוֹדַת ה', כְּמוֹ שֶׁאִישׁ רוֹכֵב עַל הַסּוּס, כָּךְ צָרִיךְ שֶׁיִּרְכַּב עַל הַיֵּצֶר הָרַע שֶׁלּוֹ, וְאַף אִם הַיֵּצֶר מַפִּילוֹ פַּעַם וּפַעֲמַיִם לאחוריו, יָקוּם תֵּכֶף וְיִרְכַּב עָלָיו עוֹד הַפַּעַם, וְכֵן בְּכָל פַּעַם וּפַעַם יִתְחַזֵּק כְּנֶגְדּוֹ. וְהַכְּלָל הוּא - "אֵין יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם!!!"

לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון

רַבִּי יִשְׂרָאֵל מִסַּלַנְט, אֲבִי תְּנוּעַת הַמוּסָר, נָסַע לְפָרִיז לְמַעַן הַיְשִׁיבָה לעת זקנותו, כְּשֶׁאִתּוֹ נלווה אליו תַּלְמִיד אֶחָד בִּלְבַד. בִּהְיוֹתוֹ בְּחַדְרוֹ בַּמָּלוֹן, הִרְגִּישׁ לְפֶתַע שֶׁשְּׁעָתוֹ קְרוֹבָה, וְהוּא בּוֹדֵד בְּאֶרֶץ נֵכָר. פָּנָה לְתַלְמִידוֹ, וְהִדְרִיךְ אוֹתוֹ כֵּיצַד לִנְהֹג עִמּוֹ בְּעֵת הַפְּטִירָה וּלְאַחֲרֶיהָ, אֵיךְ לְהָנִיחַ אֶת הַיְּדִים, וְאֵיךְ לְיַשֵּׁר אֶת הָרַגְלַיִם, לְהַעֲצִים אֶת הָעֵינַיִם, וְאַחַר כָּךְ לְהַדְלִיק נֵר וְכֵן הָלְאָה, הַכֹּל נֶאֱמַר מִתּוֹךְ מְתִינוּת וְיִשּׁוּב הַדַּעַת.

לְעֻמַּת הָרוֹגַע שֶׁהִפְגִּין רַבִּי יִשְׂרָאֵל, חַלְחָלָה אֲחָזָה בְּתַלְמִיד, וְהוּא הֵחֵל רוֹעֵד מִפַּחַד וּמִסַּעֲרַת רוּחוֹת. רַבִּי יִשְׂרָאֵל שֶׁהִבְחִין בְּחָרְדָתוֹ שֶׁל הַתַּלְמִיד, פָּנָה וְאָמַר לוֹ מִשְׁפָּט שֶׁהָפַךְ לְסֶמֶל בִּתְנוּעַת הַמּוּסָר: "לָמָּה אֲנָשִׁים פּוֹחֲדִים מֵהָרֶגַע שֶׁל הַמָּוֶת, וְאֵינָם פּוֹחֲדִים מֵהָרֶגַע שֶׁלְּאַחַר הַמָּוֶת?!..."

אֲנָשִׁים מְפַחֲדִים לָמוּת, אַךְ אֵינָם נוֹתְנִים אֶת לִבָּם לַחְשֹׁשׁ וּלְפַחֵד מִפְּנֵי הַדִּין וְחֶשְׁבּוֹן שֶׁעֲלֵיהֶם לָתֵת בְּרֶגַע שֶׁלְּאַחַר הַמָּוֶת. רֶגַע הַמָּוֶת הוּא רֶגַע אֶחָד, אֵרוּעַ חוֹלֵף. לְעֻמַּת זֹאת, לְרֶגַע הַבָּא אַחֲרָיו יֵשׁ מַשְׁמָעוּת נִצְחִית. "וְשׁוּב יוֹם אֶחָד לִפְנֵי מִיתָתְךָ", יֵשׁ לִדְאֹג "לִפְנֵי מִיתָתְךָ", לְמַה שֶּׁעָתִיד לָבוֹא "אַחַר מִיתָתְךָ".

כיצד אפשר להפוך את האכילה "לשם שמים"?

יָדוּעַ מַה שֶּׁחָסִידִים מְסַפְּרִים, עַל חָסִיד אֶחָד שֶׁרַבּוֹ שָׁלַח אוֹתוֹ לְאֵיזֶה כְּפָר קָטָן אֵצֶל יְהוּדִי אֶחָד, כְּדֵי שֶׁיִּלְמַד אֶצְלוֹ אֵיךְ אוֹכְלִים לְשֵׁם שָׁמַיִם. כְּשֶׁהִגִּיעַ אֵלָיו, מָצָא שֶׁאוֹתוֹ יְהוּדִי הוּא פָּשׁוּט בְּיוֹתֵר בֹּקֶר צָהֳרַיִם וְעֶרֶב מַרְבֶּה בָּאֲכִילָה כְּכָל אֲשֶׁר יוּכַל, וּבְכָל אֲרוּחָה הוּא גּוֹמֵר סִיר מָלֵא עַל גְּדוֹתָיו.

הִתְפַּלֵּא הֶחָסִיד מְאֹד וְחָשַׁב לְעַצְמוֹ: מַה כְּבָר אֶפְשָׁר לִלְמֹד מֵאָדָם שֶׁזּוֹלֵל כָּל כָּךְ הַרְבֵּה אוֹכֶל. אוּלָם אִם הָרַבִּי שְׁלָחוֹ לְכָאן, וַדַּאי שֶׁיֵּשׁ דְּבָרִים בְּגוֹ. נִגַּשׁ אֵלָיו וְאָמַר לוֹ: סְלַח לִי עַל שְׁאֵלָתִי, הֲתוּכַל לוֹמַר לִי מַדּוּעַ אַתָּה אוֹכֵל כָּל כָּךְ הַרְבֵּה?

הֵשִׁיב לוֹ הַיְהוּדִי: דַּע לְךָ, שֶׁאֲנִי גֵּר בְּכְפַר שֶׁאֲבוֹתַי וַאֲבוֹת אֲבוֹתַי הִתְגּוֹרְרוּ בּוֹ, וְאָבִי עָלָיו הַשָּׁלוֹם, הָיָה מוֹכֵר שֵׂכַר לַגּוֹיִים. וְקָרָה פַּעַם, שֶׁבְּעֵת שֶׁהָאִכָּרִים יָשְׁבוּ בַּפּוּנְדָּק וְהִשְׁתַּכְּרוּ כְּשִׁכְרוּתוֹ שֶׁל לוֹט, פָּנוּ לְאָבִי, וְדָרְשׁוּ מִמֶּנּוּ שֶׁיְּנַשֵּׁק אֶת הַפֶּסֶל שֶׁלָּהֶם, וְאִם לֹא, הֵם יַהַרְגוּ אוֹתוֹ.

כַּמּוּבָן שֶׁאָבִי סֵרֵב לְכָךְ בְּכָל תּוֹקֶף, וְאָז בָּעֲרָה בָּהֶם חֲמָתָם, וְהֶחְלִיטוּ לְתְלוֹת אֶת אָבִי, אוּלָם בִּהְיוֹת שֶׁאָבִי הָיָה אָדָם חַלָּשׁ, עוֹד לִפְנֵי שֶׁהִסְפִּיקוּ לְבַצֵּעַ אֶת זְמָמָם, הוּא נָפַח אֶת נִשְׁמָתוֹ מִבְּלִי שֶׁיּוּכַל לְקַדֵּשׁ שֵׁם שָׁמַיִם בְּתְלָיָתוֹ.

מֵאָז, קִבַּלְתִּי עַל עַצְמִי לְהַרְבּוֹת בְּאוֹכֶל כְּכָל שֶׁאֶפְשָׁר, כְּדֵי שֶׁגּוּפִי יִהְיֶה חָזָק, שֶׁאִם חַס וְשָׁלוֹם יִקָּרֶה כַּדָּבָר הַזֶּה שֶׁיִּרְצוּ לִתְלוֹת אוֹתִי אִם אֶסֵּרֶב לְנַשֵּׁק פֶּסֶל, אָז כַּמּוּבָן שֶׁאֶסָּרֵב בְּכָל תּוֹקֶף, אַךְ אֲנִי רוֹצֶה שֶׁיִּהְיוּ לִי אֶת כָּל הַכֹּחוֹת לְהַסְפִּיק לְהִתָּלוֹת, וְלֹא אָמוּת קוֹדֶם לָכֵן, וּבְכָךְ אֶזְכֶּה לְקַדֵּשׁ אֶת שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ...

עַתָּה, כְּבָר הֵבִין הֶחָסִיד לְכַוָּנַת רַבּוֹ, אֲשֶׁר שָׁלַח אוֹתוֹ לִרְאוֹת מַהִי אֲכִילָה לְשֵׁם שָׁמַיִם שֶׁל יְהוּדִי פָּשׁוּט.

לא פגש את אחותו 20 **שנה**...

הַנָּאוֹן מִוִּילְנָא, מִלְּבַד גְּאוֹנוּתוֹ הַכַּבִּירָה, הָיָה יָדוּעַ גַּם בְּהִתְמָדָתוֹ הָעֲצוּמָה. בְּמֶשֶׁךְ כָּל שְׁעוֹת הַיּוֹם, הָיָה יוֹשֵׁב וְלוֹמֵד בַּחֶדֶר בּוֹ הָיוּ הַתְּרִיסִים סְגוּרִים תָּדִיר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַפְרִיעַ לוֹ הָרַעַשׁ וְהַקּוֹלוֹת מִבַּחוּץ. הוּא אַף הִסְתַּפֵּק בְּאַרְבַּע שָׁעוֹת שֵׁינָה בִּימָמָה, כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ לִלְמֹד בְּמַחְשָׁבָה צְלוּלָה.

עַל מְנָת לְהַמְחִישׁ אֶת נְצוּל הַזְּמַן שֶׁל הַגְּרַ"א, נַזְכִּיר אֶת הַמִּסְפָּר, כִּי יוֹם אֶחָד הִגִּיעָה אֲחוֹתוֹ לְבַקְּרוֹ מִמֶּרְחַקִּים, לְאַחַר שָׁנִים רַבּוֹת בָּהֶן הֵם לֹא הִתְרָאוּ. הַגְּרַ"א יָצָא לִקְרָאתָהּ, וְקִבֵּל אוֹתָהּ בְּשִׂמְחָה וּבְסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת.

לְאַחַר שֶׁשָּׁאַל בִּשְׁלוֹמָהּ וּבְשָׁלוֹם מִשְׁפַּחְתָּהּ, אָמַר לָהּ: אֲחוֹתִי, הֲלֹא אַתְּ הֲרֵי יוֹדַעַת שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה הוּא פְּרוֹזְדוֹר, וְהָאָדָם צָרִיךְ לְהָכִין אֶת עַצְמוֹ לִטְרַקְלִין לְעוֹלָם הַבָּא, וַהֲרֵי נֶאֱמַר בִּתְהִלִּים "בַּמֵּתִים חָפְשִׁי", כְּלוֹמַר, רַק אָדָם מֵת שֶׁהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, הוּא חָפְשִׁי מִן הַמִּצְוּוֹת, אֲבָל כָּל עוֹד אָנוּ חַיִּים כָּאן בָּעוֹלָם הַזֶּה, עָלֵינוּ לְהָכִין אֶת הַצֵּידָה לַדֶּרֶךְ, וְחָבַל עַל כָּל רֶגַע.

עַל כֵּן אֲנִי, מְבַקֵּשׁ אֶת סְלִיחָתֶךָ, אַךְ עָלַי לָשׁוּב לִלְמֹד תּוֹרָה, וּבְעֶזְרַת ה' כְּשֶׁנִּפְגֹּשׁ אַחֲרֵי מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה שָׁלָנוּ, יִהְיֶה לָנוּ זְמַן בְּשֶׁפַע, שָׁם נוּכַל לְהַמְשִׁיךְ לְשׂוֹחֵחַ... לְאַחַר מִכֵּן פָּנָה לְחַדְרוֹ וְשָׁב לְתַלְמוּדוֹ.

וְעַל כֵּן, חוֹבָה לְנַצֵּל כָּל רֶגַע פָּנוּי, לְעֶסֶק הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְגַם בַּזְּמַן שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִלְמֹד מֻחֲמַת אוֹנֶס מְסֻיָּם, אֵין לוֹ לְהַפְסִיק וּלְנַתֵּק אֶת מַחְשַׁבְתּוֹ מֵהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, אֶלָּא יְמַלְמֵל אוֹ יְהַרְהֵר בְּדִבְרֵי תּוֹרָה הַשְּׁגוּרִים בְּפִיו, כְּגוֹן בַּמִּשְׁנָה הַמְפֻרְסֶמֶת "רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן עֲקַשְׁיָא אוֹמֵר וְכוּ'", אוֹ בְּפֶרֶק "בַּמֶּה מַדְלִיקִין", וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה, וְהָעִקָּר שֶׁלֹּא יִהְיֶה לִבּוֹ פָּנוּי לְבַטָּלָה.

"**התחרות**" **שהיה בין הרב לנפח**...

רַבִּי יַעֲקֹב יִצְחָק "הַיְּהוּדִי הַקָּדוֹשׁ" מִפִּשִׁיסְחָא, אָמַר פַּעַם, כִּי אֶת כָּל תּוֹרָתוֹ הוּא חַיָּב לְנַפָּח שֶׁגָּר בִּשְׁכֶנוּתוֹ. הֵכֵיצַד?

כְּשֶׁהָיָה בָּחוּר צָעִיר, הוּא הִתְקַשָּׁה לָקוּם בַּבְּקָרִים הַחוֹרְפִיִּים. אוּלָם כָּל פַּעַם שֶׁהָיָה חוֹשֵׁב בְּדַעְתּוֹ לְהַמְשִׁיךְ בִּשְׁנָתוֹ, הִגִּיעַ לְאוָזְנָיו קוֹל הַלְמוֹת פַּטִישׁוֹ שֶׁל הַנַּפָּח. הַדָּבָר לֹא הָיָה נוֹתֵן לוֹ מָנוֹחַ. מַדּוּעַ יִהְיֶה הוּא פָּחוֹת מֵאוֹתוֹ נַפָּח, אִם הוּא מְסֻגָּל לָקוּם מֻקְדָּם בַּבֹּקֶר לְמַעַן פַּרְנָסָתוֹ לְטוֹבַת עִנְיְנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהַשְׁכִּים וְלָקוּם לְצֹרֶךְ עֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא!

מַחְשָׁבוֹת אֵלּוּ, נָטְעוּ בּוֹ אֶת הָרָצוֹן לְהוֹכִיחַ לְעַצְמוֹ שֶׁהוּא מְסֻגָּל לְהַקְדִּים אֶת הַנַּפָּח, וְאָכֵן לְמָחֳרָת הוּא הִשְׁכִּים קוּם לִפְנֵי הַנַּפָּח, וְהֵחֵל בְּלִמּוּדוֹ.

הַנַּפָּח שֶׁקָּם בְּשָׁעָה הָרְגִילָה, הֶפְתִּיעַ לִשְׁמוֹעַ אֶת קוֹל הַלִּמּוּד הַבּוֹקֵעַ מִדִּירַת הַשָּׁכֵן, הוּא אָמַר לְעַצְמוֹ: הִנֵּה אוֹתוֹ בָּחוּר צָעִיר שֶׁפָּטוּר מֵעֲבוֹדַת הַפַּרְנָסָה, וְאַף אֵינוֹ מְרֻוּוַיח פְּרוּטָה מֵעִסּוּקוֹ, כְּבָר הֵחֵל בְּלִמּוּדוֹ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה אִישׁ כְּמוֹנִי שֶׁאַחְרַאי לְפַרְנָסַת בְּנֵי בֵּיתוֹ, וּבְכָל שְׁעַת עֲבוֹדָה מְרֻוּוחַ עוֹד כַּמָּה פְּרוּטוֹת, מֻכְרָח אֲנִי לְהַקְדִּים יוֹתֵר...

כָּךְ הַחֻלְּשָׁה תַּחֲרוּת סְמוּיָה בֵּין הַצָּעִיר הַשַּׁקְדָּן לְבֵין הַנַּפָּח הֶחָרוּץ, עַד שֶׁרַבִּי יַעֲקֹב יִצְחָק הִרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לָקוּם מֻקְדָּם. גּוּפוֹ צֹרֶךְ פַּחוֹת וּפַחוֹת שְׁעוֹת שֵׁינָה, וְכָךְ הוּא צָמַח לִהְיוֹת תַּלְמִיד חָכָם עָצוּם...!!

תן מעשרות ותזכה לעושר!

חֲכָמֵינוּ ז"ל מְסַפְּרִים לָנוּ מַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁהָיָה עָשִׁיר, וְהָיְתָה לוֹ שָׂדֶה שֶׁעָשְׂתָה אֶלֶף כּוֹר (מִדָּה שֶׁל מִשְׁקָל), וְהָיָה אוֹתוֹ עָשִׁיר נוֹטֵל מֵאָה כּוֹרִים לְמַעֲשֵׂר, וּמַפְרִישׁ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה. כָּךְ עָשָׂה כָּל יְמֵי חַיָּיו.

כְּשֶׁחָלָה לָמוּת, קָרָא לִבְנוֹ וְאָמַר לוֹ, בְּנִי, דַּע שֶׁשָּׂדֶה זוֹ שֶׁאֲנִי מוֹרִישׁ לְךָ, עוֹשָׂה בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה אֶלֶף כּוֹרִים, הִזָּהֵר לְהַקְפִּיד לְהַפְרִישׁ מֵאָה כּוֹרִים כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי! מֵת אוֹתוֹ הָאִישׁ, וְעָמַד הַבֵּן בִּמְקוֹמוֹ.

עָשְׂתָה הַשָּׂדֶה אֶלֶף כּוֹרִים כַּאֲשֶׁר הָיְתָה עוֹשָׂה בְּחַיֵּי הָאָב, וְהַבֵּן הִפְרִישׁ מִמֶּנָּה מֵאָה כּוֹרִים. בְּשָׁנָה שְׁנִיָּה הִסְתַּכֵּל וְרָאָה הַבֵּן, שֶׁהַמַּעֲשֵׂר שֶׁמַּפְרִישׁ הוּא יוֹתֵר מִדַּאי, וְהֶחְלִיט שֶׁהַשָּׁנָה הוּא מַפְחִית מֵהַמַּעֲשֵׂר.

לְשָׁנָה הַבָּאָה נִתְמַעֲטָה הַשָּׂדֶה, וְהוֹצִיאָה פַּחוֹת פֵּרוֹת, וְכָךְ הָיָה גַּם בְּשָׁנָה שֶׁלְּאַחֲרֶיהָ, עַד שֶׁלְּבַסּוֹף יָצְאוּ מֵהַשָּׂדֶה בְּסַךְ הַכֹּל "מֵאָה כּוֹרִים" בלבד, וְהִצְטַעֵר הַבֵּן עַל כָּךְ מְאֹד.

שָׁמְעוּ קְרוֹבָיו שֶׁלֹּא הִפְרִישׁ מַעֲשֵׂר, וְכָךְ נִתְמַעֲטָה שָׂדֵהוּ, בָּאוּ כֻּלָּם אֶצְלוֹ מְלַבְּשִׁים לְבָנִים וּשְׂמֵחִים. אָמַר לָהֶם, כְּמְדֻמֶּה לִי שֶׁאַתֶּם שְׂמֵחִים בְּקִלְקֻלְתִּי?!

אָמְרוּ לוֹ: נִצְטַעֵר עָלֶיךָ כִּי אַתָּה גָּרַמְתָּ לְךָ אֶת כָּל הָרָעָה הַזֹּאת, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הִפְרַשְׁתָּ מַעֲשֵׂר כָּרָאוּי. בֹּא וּרְאֵה, מִתְּחִלָּה כְּשֶׁבָּאָה הַשָּׂדֶה לְיָדְךָ, הָיִיתָ בָּעַל הַבַּיִת, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה כֹּהֵן [שֶׁהַמַּעֲשֵׂר שֶׁהָיָה מַפְרִישׁ לַעֲנִיִּים הוּא כְּאִלּוּ נָתַן לְבוֹרֵא עוֹלָם]. וְעַכְשָׁו שֶׁלֹּא הִפְרַשְׁתָּ מַעֲשֵׂר כָּרָאוּי, נַעֲשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּעַל הַבַּיִת, וְאַתָּה כֹּהֵן, וְלָכֵן קִבַּלְתָּ כְּמוֹ שֶׁהָיוּ מְקַבְּלִים פַּעַם הַכֹּהֲנִים וְהָעֲנִיִּים.

אני לא יכול לישון כשהרשב"א קשה!

מְסַפְּרִים שֶׁהַגָּאוֹן רַבִּי אַיְיזִיק חָרִיף הִגִּיעַ לִישִׁיבַת וָאלוֹזִ'ין, כְּדֵי לְחַפֵּשׂ חָתָן לְבִתּוֹ, וֶהֱיוֹת וְלֹא הָיָה בְּכֹחוֹ לִבְחֹן אֶת כָּל בַּחוּרֵי הַיְשִׁיבָה, שָׁאַל בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ קֻשְׁיָא עֲצוּמָה, וְהִכְרִיז שֶׁהַבָּחוּר שֶׁיַּצְלִיחַ לְתָרֵץ אֶת הַקֻּשְׁיָא, יִהְיֶה חָתָן לְבִתּוֹ.

עָמְלוּ הַבַּחוּרִים וְאִמְצוּ אֶת מֹחָם, שֶׁהֲרֵי מִי אֵינוֹ חָפֵץ לִהְיוֹת חָתָנוֹ שֶׁל גְּדוֹל הַדּוֹר. תּוֹרִים אֲרֻכִּים הִשְׁתַּרְכוּ לִפְנֵי דֶּלֶת חַדְרוֹ שֶׁל הָרַב, בַּחוּרִים מֻפְלָגִים הִרְצוּ לְפָנָיו אֶת תֵּירוּצֵיהֶם, אַךְ אִישׁ לֹא הִצְלִיחַ לִמְצוֹא אֶת הַתֵּרוּץ הַנָּכוֹן לַקּוּשְׁיָא.

לְאַחַר יָמִים אֲחָדִים, יָצָא הָרַב לְדַרְכּוֹ בְּיָדַיִם רֵקוֹת. וְהִנֵּה לְאַחַר שֶׁהִתְרַחֲקָה הַמֶּרְכָּבָה כַּמָּה מֶטְרִים, שָׁמַע הָעֶגְלוֹן קוֹל הַקּוֹרֵא "עָצוֹר, עָצוֹר"! אֶחָד מִבַּחוּרֵי הַיְשִׁיבָה קָרַב תָּשׁוּשׁ וְיָגֵעַ אֶל הַמֶּרְכָּבָה, וְאָמַר לָרַב: רַבִּי, אבל מה התירוץ? חַיָּב אֲנִי לָדַעַת אֶת הַתֵּרוּץ, בְּבַקָּשָׁה תְּגַלֶּה לִי אוֹתוֹ!

אוֹרוּ פָּנָיו שֶׁל ר' אַייזִיק, וּפָנָה לַבָּחוּר וְאָמַר: בְּךָ בָּחַרְתִּי, תְּשׁוּקָתְךָ לַתּוֹרָה הִיא אֲשֶׁר הֲרִיצָה אוֹתְךָ עַד לְכָאן, לֹא הַכָּבוֹד הוּא זֶה שֶׁהִטְרִיד וְדָחַף אוֹתְךָ לְחַפֵּשׂ אֶת הַתֵּרוּץ, אֶלָּא אַהֲבַת הַתּוֹרָה וּבַקָּשַׁת הַחָכְמָה, וְלָכֵן אוֹתְךָ בָּחַרְתִּי, וְאַתָּה תִּהְיֶה חָתָנִי.

תנצל את מה שאתה, למקסימום!

מְסֻפָּר עַל ר' נַפְתָּלִי אֶמְסטֶרְדָם, שֶׁאָמַר פַּעַם לְרַבּוֹ הַגָּאוֹן ר' יִשְׂרָאֵל מִסַּלַנְט זַצַ"ל, אִם הָיָה לִי אֶת הַמֹּחַ שֶׁל הָרַב שַׁאֲגַת אַרְיֵה, וְאֶת הַלֵּב שֶׁל בָּעַל הַיְסוֹד וְשׁוֹרֶשׁ הָעֲבוֹדָה, וְאֶת הַמִּדּוֹת שֶׁל רַבֵּנוּ, אָז יָכֹלְתִּי לַעֲבוֹד אֶת ה'! ומה התביעה עלי?

אָמַר לוֹ ר' יִשְׂרָאֵל: נַפְתָּלִי נַפְתָּלִי, בַּמֹּחַ שֶׁלְּךָ, בַּלֵּב שֶׁלְּךָ, וּבַמִּדּוֹת שֶׁלְּךָ, עָלֶיךָ לַעֲבוֹד אֶת ה' וְלִהְיוֹת מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ לִהְיוֹת!

רַבִּי זוּשָׁא מֵאֲנִפּוֹלִי הָיָה אוֹמֵר: אִם אַחֲרֵי הַמֵּאָה וְעֶשְׂרִים שֶׁלִּי כַּאֲשֶׁר אֶעֱמֹד בִּפְנֵי בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה, יְבוֹאוּ וְיִשְׁאֲלוּ אוֹתִי "זוּשָׁא לָמָּה לֹא הָיִיתָ כְּמוֹ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ", מִשְּׁאֵלָה זוֹ אֵינֶנִּי מְפַחֵד, אֲעָנֶה לָהֶם מִיָּד "כִּי אֲנִי לֹא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ". אִם יִשְׁאֲלוּ אוֹתִי "לָמָּה לֹא הָיִיתָ כְּמוֹ רַבִּי עֲקִיבָא", גַּם מִשְּׁאֵלָה זוֹ אֵינֶנִּי מְפַחֵד, וְאוֹמַר מִיָּד "כִּי אֲנִי לֹא רַבִּי עֲקִיבָא".

אֲבָל הֲרֵי יִשְׁאֲלוּ אוֹתִי: "זוּשָׁא לָמָּה לֹא הָיִיתָ לְפָחוֹת זוּשָׁא", אוֹי, מִשְּׁאֵלָה זוֹ אֲנִי מְפַחֵד, עַל זֶה לֹא יִהְיֶה לִי מַה לַּעֲנוֹת, כִּי אָכֵן זוּשָׁא יָכֹלְתִּי לִהְיוֹת, אֶת הַכֹּחוֹת שֶׁנָּתְנוּ לִי לֹא נִצַּלְתִּי, אֶת הַכִּשְׁרוֹנוֹת שֶׁהָיוּ בִּי לֹא מִצִּיתִי עַד תֹּם, לֹא עָמַדְתִּי בַּצַּפִּיּוֹת שֶׁהָיוּ לְבוֹרְאִי מִמֶּנִּי, אוֹי לִי מִיּוֹם הַדִּין אוֹי לִי מִיּוֹם הַתּוֹכֵחָה!

כְּלוֹמַר, מוּטָל עַל הָאָדָם לִשְׁמוֹחַ בַּשֵּׂכֶל וּבַחָכְמָה שֶׁה' יִתְבָּרַךְ חָנַן אוֹתוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ בָּעַל כִּשָּׁרוֹן וְזִכָּרוֹן גָּדוֹל, שֶׁהֲרֵי בּוֹרֵא עוֹלָם רוֹצֶה שֶׁיַּעֲבֹד אוֹתוֹ אַךְ וְרַק עִם הַכֵּלִים הָאֵלּוּ וְלֹא עִם כֵּלִים אֲחֵרִים, וְלָכֵן גַּם הַתְּבִיעָה כְּלַפָּיו תִּהְיֶה פָּחוֹת קָשָׁה מֵאֲשֶׁר אָדָם שֶׁקִּבֵּל כִּשָּׁרוֹן וְשֵׂכֶל גְּאוֹנִי.

הכל בגלל דג מסריח

מְסַפְּרִים בְּדֶרֶךְ מְלִיצָה עַל אָדָם אֶחָד, שֶׁרָצָה לִקְנוֹת דָּג לִכְבוֹד הֶחָג. אוּלָם מֵאַחַר שֶׁהָיָה אָמוּר לָבוֹא לוֹ אוֹרֵחַ לַחַג, לָכֵן קָנָה דָּג יָקָר וְטוֹב בִּשְׁבִיל עַצְמוֹ, וְעוֹד דָּג מְקֻלְקָל וְזוֹל בִּשְׁבִיל הָאוֹרֵחַ.

בְּעֶרֶב הֶחָג הִגִּישׁ בָּעַל הַבַּיִת אֶת הַדָּג הַמְקֻלְקָל לָאוֹרֵחַ, וּלְאַחַר שֶׁאָכַל הָאוֹרֵחַ מֵהַדָּג, קִבֵּל הַרְעָלַת קֵיבָה, וְאֶשְׁפַּז בְּבֵית הַחוֹלִים. אָמַר בָּעַל הַבַּיִת לְאִשְׁתּוֹ: בּוֹאִי נֵלֵךְ לְבַקֵּר אֶת הָאוֹרֵחַ בְּבֵית הַחוֹלִים.

כַּעֲבוֹר יוֹמַיִם נִפְטַר הָאוֹרֵחַ מֵהַרְעָלַת קֵיבָה, וּבַעַל הַבַּיִת וְאִשְׁתּוֹ הָלְכוּ לְקַיֵּם מִצְוֹת הַלְוָיַת הַמֵּת. וּבַשַּׁבָּעָה, הָלְכוּ לְנַחֵם אֶת בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה שֶׁל הָאוֹרֵחַ.

כְּשֶׁחָזְרוּ לְבֵיתָם, אָבַל הַבַּעַל לְאִשְׁתּוֹ: רְאִית כַּמָּה "מִצְוֹות" קִיַּמְנוּ בְּזכוּת הַדָּג הַמְקֻלְקָל - גַּם הַכְנָסַת אוֹרְחִים, גַּם בִּקּוּר חוֹלִים, גַּם הַלְוָיַת הַמֵּת, וְגַם נִחוּם אֲבֵלִים... על דג כזה רצית לוותר?...

כָּךְ בְּדִיּוּק עוֹשֶׂה הַיֵּצֶר הָרַע לָאָדָם, מַרְאֶה לוֹ אֶת הָעֲבֵרוֹת כְּמִצְוֹוֹת, וְכָךְ גּוֹרֵר אוֹתוֹ לְעוֹד "מִצְוֹוֹת" מְדֻמּוֹת, ולמשל פאה, שמראה לאשה שהיא בהכשר "בד"ץ חניכי הישיבות"! בהכשר "הרב הגאון..." וכך הוא מקרר אותה לאט לאט ביראת שמים, היום זה פאה, מחר זה בגד צמוד, וכ"ו. עַד שֶׁמַּפִּיל אותה לִבְאֵר שָׁחַת!!

אל תזלזל גם באדם הקטן ביותר!

שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ אוֹמֵר בְּסֵפֶר "קֹהֶלֶת": "שַׁלַּח לַחְמְךָ עַל פְּנֵי הַמָּיִם כִּי בְּרֹב הַיָּמִים תִּמְצָאֶנּוּ", וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י, עֲשֵׂה טוֹבָה וְחֶסֶד לְאָדָם שֶׁיֹּאמַר לְךָ לִבְּךָ עָלָיו שֶׁלֹּא תִּרְאֶנּוּ עוֹד, וְנִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ הִשְׁלַכְתָּ אֶת לַחְמְךָ עַל פְּנֵי הַמַּיִם, כִּי עוֹד יָמִים יָבוֹאוּ, וּתְקַבֵּל אֶת הַתַּשְׁלוּם הַמַּגִּיעַ לְךָ עַל הַטּוֹבָה שֶׁגָּמַלְתָּ עִמּוֹ.

מָשָׁלוּ עַל כָּךְ מָשָׁל: אַרְיֵה אֶחָד הָיָה יָשֵׁן, וַיָּבֹא עַכְבָּר וידַלֵּג עָלָיו אָנָה וְאָנָה, וְהֵעִיר אוֹתוֹ מִשְּׁנָתוֹ. כַּעַס הָאַרְיֵה מְאֹד עַל חוּצְפַּת הָעַכְבָּר, וְרָצָה לִטְרֹף אוֹתוֹ. הִתְחַנֵּן הָעַכְבָּר לְפָנָיו וְאָמַר: אָנָּא אֲדוֹנִי, שְׂא נָא לְפֶשַׁע עַבְדְּךָ אַךְ הַפַּעַם, כִּי לֹא עָשִׂיתִי זֹאת לֹא בְּמֶרֶד וְלֹא בְּמַעַל, וַאֲנִי מַבְטִיחַ לְךָ כִּי אֶהְיֶה לְךָ עֶבֶד עוֹלָם, וְאֶעֱמֹד לִימִינְךָ לְהַצִּילְךָ מִכָּל צָרָה.

צָחַק הָאַרְיֵה עַל דְּבָרָיו, בְּחָשְׁבוֹ, מַה כֹּבֶד יוּכַל לַעֲשׂוֹת לְמַעֲנִי עַכְבָּר שֶׁכָּזֶה. וַיֹּאמֶר הָאַרְיֵה אֶל הָעַכְבָּר: בְּרַח לְךָ מֵהֵר מִכָּאן לִפְנֵי שֶׁאֶתְחָרֵט וְאוֹכַל אוֹתְךָ.

עָבְרוּ יָמִים וְשָׁנִים, וְהִנֵּה פַּעַם אַחַת הָאַרְיֵה הָלַךְ לִטְרוֹף טֶרֶף כְּדַרְכּוֹ, וְהִגִּיעַ לִשְׂדֵי הָרוֹעִים, וּפִתְאוֹם נִתְפַּס בֶּרֶשֶׁת אֲשֶׁר טָמְנוּ לְרַגְלָיו. שְׁאַג הָאַרְיֵה שְׁאָגָה גְּדוֹלָה מרוב מצוקה, וְהָעַכְבָּר שָׁמַע אֶת קוֹל שַׁאֲגָתוֹ ואמר "מלכי בצרה, אלך ואצילנו"! וּמֵהֵר לָבוֹא אֵלָיו. כְּשֶׁרָאָה אֶת הָרֶשֶׁת שֶׁנִּלְכַּד בָּהּ הָאַרְיֵה, מִיָּד כָּרַת בְּשִׁנָּיו אֶת הָרֶשֶׁת מְעַט מְעַט עַד אֲשֶׁר נִתַּק אֶת הָרֶשֶׁת לְגַמְרֵי, וְהִשְׁתַּחְרֵר הָאַרְיֵה וְיָצָא לַחָפְשִׁי.

וַיֹּאמֶר הָעַכְבָּר אֶל הָאַרְיֵה, הִנֵּה כְּשֶׁנָּפַלְתִּי בְּיָדֶךָ, בִּזִּיתָה אוֹתִי, וְחָשַׁבְתָּ אוֹתִי כִּבְרִיאָה לְלֹא שׁוּם תּוֹעֶלֶת, עַתָּה רָאִיתָ כִּיצַד הִצַּלְתִּי אוֹתְךָ מִיָּד מְבַקְשֵׁי רָעָתְךָ, וְלָכֵן שִׂים נָא זֹאת לְזִכָּרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ, שֶׁאֵין לְךָ דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ מָקוֹם!

תוריד את "האגו" שלך ותוותר לחבר!

הַמַּעֲשֶׂה הַבָּא: שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם הִגִּיעוּ לְבֵית הַכְּנֶסֶת בְּלֵיל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְהִנֵּה מִתְבָּרֵר שֶׁנִּפְלָה טָעוּת בְּסִדּוּר הַמְּקוֹמוֹת, וְלִשְׁנֵיהֶם נִתַּן אוֹתוֹ הַמָּקוֹם. נִגְּשׁוּ הַשְּׁנַיִם אֶל הַגַּבַּאי, וְהֶעֱמִידוּ אוֹתוֹ עַל טָעוּתוֹ.

הַגַּבַּאי הוֹדָה מִיָּד בַּטָּעוּת וְהִתְנַצֵּל בִּפְנֵיהֶם, אוּלָם אֶת הַנַּעֲשָׂה לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לְהָשִׁיב, וְכָל מַה שֶׁיָּכוֹל הַגַּבַּאי לְהַצִּיעַ לָהֶם, הָיָה שֶׁבִּנְתַיִם אֶחָד מֵהֶם יֵשֵׁב בְּמָקוֹם אַחֵר, וּמָחָר שֶׁבֵּית הַכְּנֶסֶת יִהְיֶה מַלֵּא מִפֶּה לְפֶה, אֶחָד מֵהֶם יֵאָלֵץ לָשֶׁבֶת בְּמָקוֹם גָּרוּעַ יוֹתֵר.

הַשְּׁנַיִם הִתְעַקְּשׁוּ וְאַף אֶחָד מֵהֶם לֹא הֶרְאָה נְכוֹנוּת לְוַתֵּר, וְעַל כֵּן, לֹא נוֹתְרָה בְּרֵירָה אֶלָּא לְדָחוֹת אֶת הַהַכְרָעָה לְיוֹם הַמָּחֳרָת.

וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה, חֹלֶם אֶחָד מִשְּׁנֵי הָאֲנָשִׁים, שֶׁהִנֵּה הוּא נִצָּב בּוֹדֵד בַּשָּׁמַיִם בְּמָקוֹם שׁוֹמֵם, דְּמָמָה מֻחְלֶטֶת שָׁרְרָה שָׁם, וְאַף נֶפֶשׁ אַחַת לֹא נִרְאֲתָה בָּאֹפֶק. לְנֶגֶד עֵינָיו הִשְׁתָּרְעָה דֶּרֶךְ אֲרֻכָּה, שֶׁאֶת קְצֵהּ לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לִרְאוֹת. הֵחֵל הָאִישׁ לִצְעֹד בְּמַעֲלֵה הַדֶּרֶךְ, וּלְפֶתַע שָׁמַע מֵאֲחוֹרָיו קוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל, הַקּוֹל הָלַךְ וְהִתְקָרֵב אֵלָיו, וְהוּא נָס בִּבְהָלָה לְצִדֵּי הַדֶּרֶךְ.

לְפֶתַע עָקְפָה אוֹתוֹ מֶרְכָּבָה מְלֻאָה מַלְאָכִים לְבָנִים כַּשֶּׁלֶג, הַמֶּרְכָּבָה חָלְפָה בִּמְהִירוּת וְנֶעֱלְמָה בָּאֹפֶק. שׁוּב דְּמָמָה הַמָּקוֹם וְהָאִישׁ הִמְשִׁיךְ בְּדַרְכּוֹ. לְאַחַר מִכֵּן חָלְפָה עַל פָּנָיו עוֹד מֶרְכָּבָה כְּמוֹ הָרִאשׁוֹנָה, וּבְעִקְבוֹתֶיהָ מֶרְכָּבוֹת רַבּוֹת כֻּלָּן מְלֵאוֹת מַלְאָכִים לְבָנִים, חֻלְקָם גְּדוֹלִים וַעֲצוּמִים, וְחֻלְקָם קְטַנִּים וּצְנוּמִים, וְאוֹתָם מַלְאָכִים שָׁרִים שִׁירִים נְעִימִים וּמַלְהִיבִים.

לְאַחַר מִכֵּן הֵחֵלָּה לַעֲבוֹר עַל פָּנָיו שַׁיָּרָה עֲנָקִית שֶׁל מֶרְכָּבוֹת נוֹשְׂאוֹת מַלְאָכִים שְׁחוֹרִים מַטִּילֵי אֵימָה. הַדָּבָר עוֹרֵר אֶת סַקְרָנוּתוֹ, הוּא הֵחִישׁ אֶת צְעָדָיו, עַד אֲשֶׁר הִגִּיעַ לְכִכַּר רַחֲבַת יָדַיִם, וְשָׁם מָצָא אֶת כָּל הַמֶּרְכָּבוֹת חוֹנוֹת.

הַמַּלְאָכִים שֶׁיָּרְדוּ מֵהֶן, פְּנוּ לֶעֱבָר מֹאזְנַיִם עֲנָקִיּוֹת שֶׁעָמְדוּ בְּמֶרְכַּז הַכִּכָּר, וְהֵחֵלּוּ לַעֲלוֹת עֲלֵיהֶם. הָאִישׁ לֹא הֵבִין מַה מִּתְרַחֵשׁ לְמוּל עֵינָיו, עַד שֶׁהֻסְבַּר לוֹ, שֶׁהֲלֹא רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַיּוֹם, וְכָאן הוּא בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה, וְכָעֵת דָּנִים דִּינוֹ שֶׁל אָדָם. הַמַּלְאָכִים הַלְּבָנִים הָעוֹלִים עַל הַמֹּאזְנַיִם, נוֹצְרוּ מֵהַמִּצְווֹת וּמֵהָעֲבֵרוֹת שֶׁעָשָׂה הָאָדָם בִּימֵי חַיָּיו.

כַּאֲשֶׁר עוֹשֶׂה אָדָם מִצְוָה בִּשְׁלֵמוּת, נִבְרָא מַלְאָךְ לָבָן גָּדוֹל וְכָבֵד מִשְׁקָל. אַךְ כַּאֲשֶׁר אֵין הַמִּצְוָה נַעֲשֵׂית בִּשְׁלֵמוּת, נִבְרָא מַלְאָךְ פְּגוּם חֶסֶר אֵיבָרִים אוֹ דַּק וְצָנוּם. וְהוּא הַדִּין לְגַבֵּי הַמַּלְאָכִים הַנּוֹצָרִים מִמַּעֲשֵׂי הָעֲבֵרוֹת, אֶלָּה שֶׁנִּבְרְאוּ מֵעֲבֵרוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּכַוָּנָה תְּחִלָּה אוֹ מִתּוֹךְ הֶנָאָה, נִרְאוּ כָּאן גְּדוֹלִים וּכְבֵדִים. לְעֻמָּתָם, הַמַּלְאָכִים שֶׁנִּבְרְאוּ מִמַּעֲשֵׂי עֲבֵרָה שֶׁהָיוּ בִּשׁוֹגֵג אוֹ בְּהַרְגָּשַׁת אוֹנֶס, הָיוּ צְנוּמִים וּקְטַנִּים.

לְאַחַר שֶׁשָּׁמַע הָאִישׁ אֶת דִּבְרֵי הַהֶסְבֵּר, פָּנָה לְעֵבֶר הַמֶּרְכָּבוֹת, וְאָכֵן רָאָה שֶׁעַל כָּל אַחַת מֵהֶן יֻשְׁנוֹ שֵׁלֶט שֶׁעָלָיו כָּתוּב שֵׁם שֶׁל מִצְוָה אוֹ שֶׁל עֲבֵרָה. עַל הַמֶּרְכָּבוֹת שֶׁבָּהֶן הָיוּ הַמַּלְאָכִים הַלְּבָנִים, הָיָה כָּתוּב 'תַּלְמוּד תּוֹרָה', 'תְּפִלָּה', 'כִּבּוּד אַב וְאֵם', 'גְּמִילוּת חֲסָדִים', 'שְׁמִירַת שַׁבָּת' וְעוֹד. עַל הַמֶּרְכָּבוֹת שֶׁל הַמַּלְאָכִים הַשְּׁחוֹרִים, הָיוּ שְׁלָטִים שֶׁנִּשְׂאוּ שֵׁמוֹת עֲבֵרוֹת, כְּגוֹן, 'בִּטּוּל תּוֹרָה', 'לָשׁוֹן הָרַע', 'חִלּוּל שַׁבָּת', 'גֵּזֶל', 'קְנְאָה' וְעוֹד.

וּבֵינְתַיִם הָיוּ הַמֹּאזְנַיִם הוֹלְכִים וּמִתְמַלְּאִים בְּמַלְאָכִים לְבָנִים מִצַּד אֶחָד, וּשְׁחוֹרִים מִצַּד שֵׁנִי, וּבְעוֹד הֵם מְטַפְּסִים וְעוֹלִים עַל הַמֹּאזְנַיִם, הִתְעַנְיֵן הָאִישׁ לָדַעַת מִי הוּא הָאָדָם

הַנִּדּוֹן בַּמִּשְׁפָּט זֶה. כַּאֲשֶׁר הֵשִׁיבוּ לוֹ שֶׁהוּא עַצְמוֹ נִדּוֹן בַּמִּשְׁפָּט, הוּא נִדְהָם וְנֶחֱרָד לִרְאוֹת כִּי כְּמְעַט כָּל הַמַּלְאָכִים כְּבָר נִצָּבִים עַל הַמֹּאזְנַיִם, וְהַהַכְרָעָה נוֹטָה לְצַד הַמַּלְאָכִים הַשָּׁחוֹרִים... יָדוֹעַ יָדַע כִּי אִם זוֹ תִּהְיֶה הַתּוֹצָאָה הַסּוֹפִית, יִהְיֶה דִּינוֹ כְּדִין הָרְשָׁעִים, וְעַל כֵּן הֵחֵל רוֹעֵד כֻּלּוֹ מִפַּחַד.

וְהִנֵּה הַכְּרוּז מַכְרִיז וְשׁוֹאֵל: הַאִם נִשְׁאֲרוּ עוֹד מַלְאָכִים? הַתְּשׁוּבָה הִיא: "לֹא"! וְשׁוּב שׁוֹאֵל הַכָּרוֹז: אוּלַי סָבַל הַיְהוּדִי יִסּוּרִים בְּמֶשֶׁךְ הַשָּׁנָה, וְאִם כֵּן אֶפְשָׁר לְצָרְפָם לְצַד הַזְּכֻיּוֹת.

בְּהִשָּׁמַע הַשְּׁאֵלָה הַזּוֹ, הוֹפִיעָה לְפֶתַע מֶרְכָּבָה נוֹסֶפֶת מְלֵאָה מַלְאָכִים שֶׁנִּבְרְאוּ מִכֹּחַ הַיִּסּוּרִים שֶׁהִתְיַסֵּר בְּמֶשֶׁךְ הַשָּׁנָה הַחוֹלֶפֶת. אֶת מַלְאֲכֵי הַיִּסּוּרִים שָׁקְלוּ בְּמֹאזְנַיִם נִפְרָדוֹת, וּבְמַקְבִּיל הֻרְדָּה מֵעַל הַמֹּאזְנַיִם הַגְּדוֹלוֹת כַּמּוּת שֶׁל מַלְאָכִים שְׁחוֹרִים הַשָּׁוֶה לְמִשְׁקָל אוֹתָם מַלְאָכִים שֶׁנִּבְרְאוּ מֵהַיִּסּוּרִים, מִשּׁוּם שֶׁהַיִּסּוּרִים מְמָרְקִים וּמְנַקִּים אֶת הָעֲוֹנוֹת שֶׁל הָאָדָם. עַתָּה רָוַח לוֹ מְעַט, כִּי רָאָה שֶׁמִּשְׁקַל הַמַּלְאָכִים הַשְּׁחוֹרִים הוֹלֵךְ וְיוֹרֵד. אֵט אֵט הָלְכוּ כַּפּוֹת הַמֹּאזְנַיִם לִקְרַאת אִזּוּן, וְאֶת מְקוֹם הַפַּחַד הַנּוֹרָא שֶׁהָיָה לוֹ מִקֹּדֶם לָכֵן, תָּפְסוּ הַמָּתַח וְהַדְּאָגָה הַאִם יִזְכֶּה לְהַכְרָעָה לְטוֹבַת הַמַּלְאָכִים הַלְּבָנִים, אוֹ שֶׁמָּא תִּפּוֹל הַהַכְרָעָה לְרָעָתוֹ.

בְּעוֹד סִימָנֵי הַשְּׁאֵלָה מִתְרוֹצְצִים בְּמוֹחוֹ, הִכְרִיז הַכְּרוּז: "כָּל הַמַּעֲבִיר עַל מִדּוֹתָיו, מַעֲבִירִין לוֹ עַל כָּל פְּשָׁעָיו", עַל כֵּן, בְּטֶרֶם נַכְרִיעַ אֶת הַדִּין, נַעֲמִיד אֶת הָאָדָם הַנִּדּוֹן בְּנִסָּיוֹן, וְנִרְאֶה הַאִם הוּא מַעֲבִיר עַל מִדּוֹתָיו.

מִיָּד נִשְׁלַח מִשָּׁמַיִם הַמַּלְאָךְ הַמְמֻנֶּה עַל הַנִּסְיוֹנוֹת, כְּדֵי לְנַסּוֹת אֶת הָאִישׁ הַאִם יִוָּתֵר לַחֲבֵרוֹ. הַמַּלְאָךְ יֵצֵא לַדֶּרֶךְ כְּדֵי לִבְחֹן אֶת הַנִּדּוֹן, וּלְצָרְךָ זֶה נוֹצַר מַצָּב, שֶׁשְּׁמוֹ נִרְשָׁם בְּבֵית הַכְּנֶסֶת עַל מָקוֹם שֶׁנּוֹעָד לָאָדָם נוֹסָף. עַתָּה נִרְאֶה, אִם יַעֲבִיר עַל מִדּוֹתָיו וְיִוָּתֵר, אוֹ לֹא, וּלְפִי זֶה יֵחָרֵץ דִּינוֹ.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, הֵקִיץ הָאִישׁ מִשְּׁנָתוֹ, וְהִכְרִיז בְּהִתְרַגְּשׁוּת: אֲנִי מְוַתֵּר... אֲנִי מְוַתֵּר... לְמַחֲרַת הַיּוֹם הִשְׁכִּים קוּם, וּמִיָּד בְּהִגִּיעוֹ לְבֵית הַכְּנֶסֶת, בִּקֵּשׁ מֵהַגַּבַּאי שֶׁיִּתֵּן לוֹ אֶת הַמָּקוֹם הַגָּרוּעַ בְּיוֹתֵר. הַמָּקוֹם הָיָה אָמְנָם גָּרוּעַ, אַךְ אֵין סָפֵק שֶׁבִּזְכוּת זֶה הִכְרִיעַ אֶת דִּינוֹ לְטוֹבָה.

וְעַל פִּי זֶה מִתְבָּאֲרִים דִּבְרֵי הַתַּנָּא שֶׁאָמַר "שֶׁתִּקְוֹת אֱנוֹשׁ רַמָּה", כְּלוֹמַר, הַתִּקְוָה הַיְחִידָה שֶׁתּוּכַל לַעֲזֹר לָאָדָם בְּיוֹם הַמִּשְׁפָּט, הִיא - שֶׁיַּשְׁפִּיל עַצְמוֹ כְּמוֹ רַמָּה וְתוֹלֵעָה, וּמְמֵילָא הַמַּעֲבִיר עַל מִדּוֹתָיו, מַעֲבִירִים לוֹ עַל כָּל פְּשָׁעָיו, וּבִזְכוּת זֶה תִּהְיֶה לוֹ תִּקְוָה לְהִנָּצֵל בְּיוֹם הַדִּין.

צוחק מי שצוחק אחרון!

מְסַפְּרִים עַל מֶלֶךְ אֶחָד שֶׁהָיוּ לוֹ שְׁלוֹשָׁה בָּנִים, וּכְשֶׁהִרְגִּישׁ שֶׁיּוֹם מוֹתוֹ מְמַשְׁמֵשׁ וּבָא, קָרָא לִשְׁלשֶׁת בָּנָיו וְאָמַר לָהֶם: בָּנַי הַיְקָרִים רְצוֹנִי שֶׁאֶחָד מִכֶּם יְמַלֵּא אֶת מְקוֹמִי לְאַחַר מוֹתִי,

וְעַל כֵּן עֲלֵיכֶם לָלֶכֶת וּלְהִסְתּוֹבֵב בָּעוֹלָם כְּדֵי לִלְמֹד חָכְמָה, וּמִי שֶׁיִּלְמַד וְיִהְיֶה לוֹ חָכְמָה וְיֵדַע רַב יוֹתֵר, הוּא יִזְכֶּה לָשֶׁבֶת עַל כִּסְאִי לְאַחַר מוֹתִי.

שָׁמְעוּ זֹאת בָּנָיו, וְעָלוּ שְׁלָשְׁתָּם עַל סְפִינָה וְהִפְלִיגוּ בַּיָּם. וְהִנֵּה רוֹאִים הֵם בְּאֶמְצַע הַיָּם אִי גָּדוֹל וְיָפֶה מְאֹד, וְהֶחְלִיטוּ לָרֶדֶת עָלָיו. הֵם יָצְאוּ מֵהַסְּפִינָה, וְעָלוּ עַל הָאִי, וְהִנֵּה רָאוּ שְׂעָרִים גְּדוֹלִים, וּבַשְּׂעָרִים הָיוּ שׁוֹמְרִים שֶׁאָמְרוּ לָהֶם: רַשָּׁאִים אַתֶּם לְהִכָּנֵס לְאִי וְלֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת כְּפִי שֶׁתַּחְפְּצוּ, וְהַכֹּל "לְלֹא תַּשְׁלוּם", אֲבָל אֵין לְהוֹצִיא מִחוּץ לְאִי אֲפִילּוּ גַּרְגִּיר אֶחָד שֶׁל אוֹכֶל וְכַדּוֹמֶה.

שָׂמְחוּ הָאַחִים, וְנִכְנְסוּ לְאִי, וְרָאוּ בּוֹ הַרְבֵּה אִילָנוֹת וַעֲצֵי מַאֲכָל מְיֻחָדִים בְּמִינָם, וְשֶׁפַע שֶׁל אוֹכֶל, וּנְהָרוֹת וּמַעְיָנוֹת נִפְלָאִים, וְכֶסֶף וְזָהָב מֻשְׁלָכִים בְּכָל עֵבֶר.

אֶחָד הָאַחִים הָיְתָה לוֹ תַּאֲוַת מָמוֹן, וְהֵחֵל לֶאֱסוֹף כֶּסֶף וְזָהָב, וּמִלֵּא שַׂקִּים וְאַרְגָּזִים כְּכָל שֶׁיָּכַל. הָאָח הַשֵּׁנִי הָיְתָה לוֹ תַּאֲוַת הָאֲכִילָה, וְהָיָה זוֹלֵל וְאוֹכֵל מִכָּל הַבָּא לְיָדוֹ, מַמָּשׁ "לֹא פָּסַק פּוּמֵיהּ מִלְּעֵיסָה". אֲבָל הָאָח הַשְּׁלִישִׁי הָיָה חָכָם יוֹתֵר, וְהָיָה בּוֹדֵק וּמִתְבּוֹנֵן בָּאִילָנוֹת הַיָּפִים, וְחוֹקֵר וְדוֹרֵשׁ כֵּיצַד הֵם נַעֲשׂוּ, וְכֵיצַד הַפֵּרוֹת גְּדֵלִים בְּצוּרָה יָפָה וּמְשֻׁפֶּרֶת בְּיוֹתֵר, וְהָיָה רוֹשֵׁם כָּל דָּבָר, כְּדֵי לָדַעַת כֵּיצַד לְשַׁפֵּר אֶת הַחַקְלָאוּת בְּאַרְצָם, וְהָיָה אוֹכֵל וְשׂוֹתֶה מְעַט, וּמַמְשִׁיךְ בַּחֲקִירוֹת.

וְהִנֵּה, לְאַחַר שֶׁבוּעַ מַגִּיעַ מִכְתָּב מֵהַמֶּלֶךְ שֶׁיִּחְזְרוּ לְאַרְמוֹנוֹ, וְלָכֵן הִתְכּוֹנְנוּ הָאַחִים לַעֲזֹב אֶת הָאִי. הָאָח הָרִאשׁוֹן שָׂאַסַף כָּל אוֹתוֹ הַזְּמַן כֶּסֶף וְזָהָב, הֶעְמִיס אֶת הַשַּׂקִּים הַמְּלֵאִים עַל כְּתֵפָיו וּבָא לָצֵאת מִשַּׁעֲרֵי הָאִי, אַךְ לְצַעֲרוֹ תָּפְסוּ אוֹתוֹ שׁוֹמְרֵי הָאִי וְלִקְחוּ מִיָּדוֹ אֶת כָּל מַה שֶּׁאָסַף, מִפְּנֵי שֶׁאֵין לְהוֹצִיא מִחוּץ לְאִי שׁוּם דָּבָר, וְלָכֵן עָלָה לַסְּפִינָה לְלֹא שׁוּם דָּבָר.

הָאָח הַשֵּׁנִי שֶׁהִתְרַגֵּל לֶאֱכוֹל לְלֹא הַפְסָקָה, עָלָה לַסְּפִינָה וְהֵחֵל לְחוּשׁ בְּרָעָב, וּלְאַחַר זְמַן קָצַר "מֵת מֵרָעָב". וְהָאָח הַשְּׁלִישִׁי עָלָה לַסְּפִינָה עִם כָּל הַחֹמֶר שֶׁאָסַף וְרָשַׁם בְּמֶשֶׁךְ אוֹתוֹ הַזְּמַן, וּכְשֶׁהִגִּיעַ לְאַרְמוֹן הַמֶּלֶךְ שָׂטַח בְּפָנָיו אֶת כָּל חָכְמָתוֹ וְסוֹדוֹתָיו, וּבָזֶה נִתְגַּדֵּל שְׁמוֹ מֵעַל כָּל אֶחָיו, וְזָכָה לָשֶׁבֶת עַל כִּסֵּא הַמַּלְכוּת שֶׁל אָבִיו.

הַנִּמְשָׁל הוּא: שְׁלוֹשֶׁת הָאַחִים כְּנֶגֶד שְׁלוֹשָׁה סוּגִים שֶׁל בְּנֵי אָדָם. יֶשְׁנָם אֲנָשִׁים שֶׁמְּבַלִּים רוֹב יְמֵיהֶם בַּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, וּבְסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר לֹא לוֹקְחִים עִמָּם אֶת מַה שֶּׁאָכְלוּ. וְיֶשְׁנָם שֶׁרוֹדְפִים אַחֲרֵי הַמָּמוֹן, וְאוֹתוֹ מָמוֹן נִשְׁאָר לַאֲחֵרִים [וּבַתַּלְמוּד יְרוּשַׁלְמִי אָמְרוּ: "אָדָם אוֹסֵף מָמוֹן בִּשְׁבִיל הַבַּעַל הַשֵּׁנִי שֶׁל אִשְׁתּוֹ". בר מינן]. אוּלָם אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁרוֹדֵף לְדַעַת אֶת ה' וְלִלְמֹד תּוֹרָה, הֲרֵי הוּא מֶלֶךְ הַמּוֹלֵךְ עַל תַּאֲוֹתָיו וְעַל יְצָרָיו וְהוּא הַמְּאֻשָּׁר הָאֲמִתִּי, וְעָלָיו נֶאֱמַר: "וְתִשְׂחַק לְיוֹם אַחֲרוֹן"!

וְיָדוּעַ מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בְּמַסֶּכֶת עֲבוֹדָה זָרָה (דַּף ג.): מִי שֶׁטָּרַח בְּעֶרֶב שַׁבָּת יֹאכַל בְּשַׁבָּת, וּמִי שֶׁלֹּא טָרַח בְּעֶרֶב שַׁבָּת מַה יֹּאכַל בְּשַׁבָּת? כְּלוֹמַר, מִי שֶׁטוֹרֵחַ בָּעוֹלָם הַזֶּה, יִהְיֶה לוֹ מַה לֶּאֱכוֹל בָּעוֹלָם הַבָּא, אֲבָל מִי שֶׁלֹּא טוֹרֵחַ כָּאן, אֲזַי לֹא יִהְיֶה לוֹ מַה לֶּאֱכוֹל בָּעוֹלָם הַבָּא. וְחַבַל!!!

מי הביא את הבהמה לאדם?

סִפֵּר רַבֵּנוּ יוֹסֵף חַיִּים זַצַ"ל: מַעֲשֶׂה בִּיהוּדִי אֶחָד עִם הָאָרֶץ, שֶׁהָיָה דָּר בְּאֶחָד הַכְּפָרִים רָחוֹק מִיִּשּׁוּב יְהוּדִי, אַךְ בְּיוֹם הַהַזְכָּרָה שֶׁל אָבִיו, הָיָה מִשְׁתַּדֵּל לְהַגִּיעַ מֻקְדָּם לָעִיר בְּעֶרֶב שַׁבָּת כְּדֵי לְהִתְפַּלֵּל בְּמִנְיָן, וּכְדֵי לַעֲלוֹת לַתּוֹרָה וְלוֹמַר קַדִּישׁ וְהַשְׁכָּבָה.

מֵאַחַר שֶׁאוֹתוֹ הָאִישׁ הָיָה מְחַפֵּשׂ כָּבוֹד, נִגַּשׁ לַשַּׁמָּשׁ, וְנָתַן לוֹ סְכוּם כֶּסֶף הָגוּן, וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁיַּבְטִיחַ לוֹ מָקוֹם יְשִׁיבָה לְיַד הָרַב. הַשַּׁמָּשׁ הִבְטִיחוֹ שֶׁיּוֹשִׁיבוּ לְיַד הָרַב, וְאָכֵן כָּךְ עָשָׂה.

אוֹתוֹ כַּפְרִי לֹא הִסְתַּפֵּק בְּכָךְ, אֶלָּא הָיָה חָפֵץ שֶׁגַּם אֲחֵרִים יִרְאוּ בּוֹ כְּרָאוּי לָשֶׁבֶת לְיַד הָרַב, וְלָכֵן חִפֵּשׂ לְהִתְחַכֵּם וְלִמְצֹא שְׁאֵלָה קָשָׁה כָּל שֶׁהִיא, וְלִשְׁאֹל אֶת הָרַב בְּנוֹכְחוּת קָהָל עַם וְעֵדָה, כְּדֵי לְהַרְאוֹת אֶת "חָכְמָתוֹ".

אַךְ מֵאַחַר וּבִקֵּשׁ יָדַע לְהִתְפַּלֵּל, בְּמֶשֶׁךְ כָּל תְּפִלַּת לֵיל שַׁבָּת דִּפְדֵּף וְחִפֵּשׂ אֵיזוֹ קֻשְׁיָא, אַךְ לֹא מָצָא. בְּלֵית בְּרֵירָה נֶאֱלַץ בְּלֵיל שַׁבָּת לְלֶכֶת לְבֵיתוֹ לְלֹא שׁוּם קֻשְׁיָא.

לְמָחֳרָת בִּתְפִלַּת שַׁחֲרִית, שׁוּב דִּפְדֵּף כָּל הַתְּפִלָּה בַּסִּדּוּר, וּלְאַחַר מַאֲמַצִּים וְטִרַּח רַב, מָצָא פְּסוּק הַנֶּאֱמָר בְּמִנְחָה שֶׁל שַׁבָּת "אָדָם - וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ הַשֵּׁם", וְחָשַׁב לְעַצְמוֹ: הִנֵּה יֵשׁ כָּאן קֻשְׁיָא חֲזָקָה, מַה פִּתְאוֹם שָׂמוּ אֶת הַבְּהֵמָה לְיַד הָאָדָם, וַהֲרֵי זֶה לֹא כָּבוֹד לַעֲשׂוֹת כֵּן?!

הִמְתִּין הָאִישׁ עַד שְׁעַת תְּפִילַת מִנְחָה כְּשֶׁהוּא יוֹשֵׁב סָמוּךְ לְכִסֵּא הָרַב. קָהָל הַמִּתְפַּלְּלִים מִלְּאוּ אֶת בֵּית הַכְּנֶסֶת, וְאָז קָם הָאִישׁ עַל רַגְלָיו, הֵרִים אֶת קוֹלוֹ וְאָמַר:

בְּרֹאשׁ הָרַב, זֶה מִכְבָּר נִתְקַשֵּׁיתִי בְּקֻשְׁיָא עֲצוּמָה, וְלֹא מָצָאתִי עָלֶיהָ שׁוּם מַעֲנֶה, וּמְסוּפָּקַנִי אִם יֵשׁ אָדָם בְּכָלָל שֶׁיּוֹדֵעַ תְּשׁוּבָה עַל קֻשְׁיָתִי זוֹ. וּבְכָל זֹאת, בְּהִזְדַּמְּנוּת זוֹ הִנְנִי מַפְנֶה אֶת קֻשְׁיָתִי לִכְבוֹד הָרַב: אֲנַחְנוּ נאמַר בְּמִנְחָה שֶׁל שַׁבָּת "אָדָם וּבְהֵמָה תּוֹשִׁיעַ הַשֵּׁם", וּשְׁאֵלָתִי הִיא - מִי הֵבִיא כאן אֶת הַבְּהֵמָה אֵצֶל הָאָדָם, וְכִי זֶה כָּבוֹד לַעֲשׂוֹת כֵּן?

מִיַּד הֵשִׁיב לוֹ הָרַב: שאלה זו צריכים לשאול את השמש... הַשַּׁמָּשׁ הֵבִיא אֶת הַבְּהֵמָה לְיַד הָאָדָם!

כָּל הַצִּבּוּר פָּרְצוּ בִּצְחוֹק בְּשָׁמְעָם אֶת תְּשׁוּבַת הָרַב, וְכָךְ בְּמָקוֹם לִנְחֹל כָּבוֹד, יָצָא הָאִישׁ בְּבֹשֶׁת פָּנִים.

מָשָׁל זֶה, הוּא מוֹסֶר הַשֵּׂכֶל גָּדוֹל, שֶׁכָּל מִי שֶׁרוֹדֵף אַחַר הַכָּבוֹד וְהַגְּדוּלָה, הֲרֵי בְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר יוֹצֵא חָפוּי רֹאשׁ, לְלֹא כָּבוֹד וּלְלֹא מִשְׂרָה. וְאִלּוּ אוֹתוֹ הַבּוֹרֵחַ מֵהַכָּבוֹד, הֲרֵי הַכָּבוֹד רוֹדֵף אַחֲרָיו.

העשיר לא רואה אף אחד ממטר!

מְסֻפָּר עַל אִישׁ אֶחָד, אֲשֶׁר הָיָה עָשִׁיר כְּקֹרַח, אַךְ קַמְצָן בְּיוֹתֵר. לַמְרוֹת הַפְּצָרוֹת חוֹזְרוֹת וְנִשְׁנוֹת שֶׁל הָרַב, הוּא סֵרַב לִתְרֹם מִכַּסְפּוֹ לְנִזְקָקִים, וּלְסַיֵּעַ לָהֶם בְּעֹל פַּרְנָסָתָם.

יוֹם אֶחָד, כַּאֲשֶׁר שָׁהָה בְּבֵית הָרַב, הֶעֱמִיד הָרַב אֶת הֶעָשִׁיר מוּל רְאִי, וְאָמַר לוֹ: מַה אַתָּה רוֹאֶה? עָנָה הֶעָשִׁיר: אֲנִי רוֹאֶה אֶת עַצְמִי כַּמּוּבָן. לְאַחַר מְכֵּן, הוֹבִיל אוֹתוֹ הָרַב אֶל מוּל חַלּוֹן הַמַּשְׁקִיף הַחוּצָה אֶל הָרְחוֹב, וְשָׁאַל אוֹתוֹ: עַכְשָׁו מַה אַתָּה רוֹאֶה? הֵשִׁיב הָאִישׁ: אֲנִי רוֹאֶה פַּרְצוּפֵיהֶם שֶׁל אֲנָשִׁים שׁוֹנִים, אִשָּׁה זְקֵנָה חוֹצָה אֶת הַכְּבִישׁ, וְאִישׁ עָנִי נֶאֱנָק תַּחַת מַשָּׂאוֹ. אָמַר לוֹ הָרַב: אַתָּה יוֹדֵעַ מַהוּ הַהֶבְדֵּל בֵּין שְׁנֵי הַמַּרְאוֹת שֶׁרָאִיתָ? מַדּוּעַ רָאִיתָ בַּמִּקְרֶה הָרִאשׁוֹן אֶת פָּנֶיךָ בִּלְבַד, וּבַמִּקְרֶה הַשֵּׁנִי יָכֹלְתָּ לִרְאוֹת אֶת פְּנֵיהֶם וּמַשָּׂאָם הַכָּבֵד שֶׁל הָאֲחֵרִים?

הַהֶסְבֵּר לְכָךְ הוּא פָּשׁוּט. הַזְּכוּכִית הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהָיְתָה מוּל פָּנֶיךָ, הָיְתָה מְצֻפָּה מִצַּדָּהּ הָאָחוֹרִי בְּשִׁכְבָה דַּקָּה שֶׁל כֶּסֶף, וְאִלּוּ הַחַלּוֹן דַּרְכּוֹ רָאִיתָ אֶת הָעוֹלָם, הָיָה פָּשׁוּט וְשָׁקוּף. כָּל עוֹד הַזְּכוּכִית אֵינָהּ מְצֻפָּה בְּכֶסֶף אֶפְשָׁר לִרְאוֹת אֲחֵרִים, אֲבָל כְּשֶׁהַכֶּסֶף מְצֻפֶּה אֶת הַזְּכוּכִית, כְּבָר אִי אֶפְשָׁר לִרְאוֹת אֲחֵרִים, אֶלָּא רַק אֶת עַצְמְךָ...

וּמְסֻפָּר עַל הַצַּדִּיק רַבִּי מֹשֶׁה לֵיְבּ מִסַּאסוֹב זַצַ"ל, שֶׁהִתְפָּרְסֵם בְּאַהֲבָה רַבָּה שֶׁהָיָה אוֹהֵב כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, וְכָךְ הָיָה אוֹמֵר: אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל לָמַדְתִּי מִגּוֹי אֶחָד.

פַּעַם עָבַרְתִּי לְיַד מִסְבָּאָה (פָּאבּ), וְרָאִיתִי שְׁנֵי גּוֹיִים מְחַבְּקִים וּמְנַשְּׁקִים זֶה אֶת זֶה. שָׁאַל הָאֶחָד אֶת חֲבֵרוֹ: הַאֻמְנָם אוֹהֵב אַתָּה אוֹתִי בֶּאֱמֶת? הֵשִׁיב לוֹ חֲבֵרוֹ: וַדַּאי, בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים. אָמַר הָרִאשׁוֹן: אֵיךְ תֹּאמַר שֶׁאַתָּה אוֹהֵב אוֹתִי בֶּאֱמֶת אִם אֵינְךָ יוֹדֵעַ מַה חָסֵר לִי?! בְּאוֹתָהּ שָׁעָה לָמַדְתִּי שֶׁאֵין אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל אוֹהֵב אֶת חֲבֵרוֹ בֶּאֱמֶת, אֶלָּא אִם כֵּן הוּא יוֹדֵעַ מַה שֶּׁחָסֵר לוֹ!

קם לתחייה בזכות..."זיכוי הרבים"!

כָּתַב בְּסֵפֶר "קַב הַיָּשָׁר" (פֶּרֶק יח); "בֹּא וּרְאֵה מַה שֶּׁהֵעִיד עַל עַצְמוֹ הָרַב הֶחָסִיד רַבִּי אַבְרָהָם מְחַבֵּר סֵפֶר "שִׁבּוֹלֵי הַלֶּקֶט", בְּהַקְדָּמַת סִפְרוֹ: "אָמַר הַכּוֹתֵב, אַזְכִּיר כָּאן נִפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה ה' עִמָּדִי בְּעֵת עָבְרִי עָלַי תְּלָאוֹת בִּימֵי חָלְיִי, חָלִיתִי עַל עֶרֶשׂ דְּוַי, וּמֵרֹב כְּאֵבַי לֹא עָלַיכֶם, רַבּוּ עָלַי מַכְאוֹבִים, עַד שֶׁרָחֲקוּ מִמֶּנִּי קְרוֹבָי, כִּי הָיִיתִי לְמַשָּׂא לִבְנֵי בֵיתִי וְלִפְנֵי אֲבוֹתַי. וְהָמוּ מֵעַי בִּי, וְלִבִּי יָחִיל בְּקִרְבִּי, בְּזִכְרִי שֶׁהַדֶּרֶךְ לִפְנֵי אֲרֻכָּה וְהַצִּיָּדָה שֶׁהֵכַנְתִּי מוּעָטָה.

וְהִנֵּה כַּאֲשֶׁר רָאוּ בִּי שֶׁנִּתְקָרְרוּ אֲבָרַי וּבְשָׂרִי וְהִגַּעְתִּי עַד הַנְּסִיסָה, וְעַד שַׁעַר מִיתָה, הָעוֹמְדִים עָלַי דָּחֲקוּ הַחוּצָה אֶת אִשְׁתִּי וְזַרְעִי, וְגַם אֶת שְׁאָר קְרוֹבִים שֶׁרָאוּ אוֹתִי בְּסִימָנֵי מִיתָה בַּדֶּרֶךְ צֵאת הַנְּשָׁמָה מֵהַגּוּף, וּפָנַי נִשְׁתַּנּוּ.

וַה' בְּרַחֲמָיו "יִסַּר יִסְּרַנִּי וְלַמָּוֶת לֹא נְתָנָנִי", וְלֹא בִּזְכוּתִי רַק בִּזְכוּת אֲבוֹתַי הַקְּדוֹשִׁים, וּבְמַרְאֶה רָאִיתִי בְּעֵינָי אָדָם קָצַר עֹמֶד לְפָנַי, וְנֵר דּוֹלֵק בְּיָדוֹ, וּכְהֶרֶף עַיִן הִתְחִיל לְהִכָּבוֹת, וְחָזַר וְדָלַק מַהֵר לְעֵינַי. אָמַרְתִּי לוֹ: בְּמַחְילָה, יַגִּיד לִי אֲדוֹנִי מַה זֶּה שֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה לְפָנַי בַּנֵּר הַזֶּה?

וְהֵשִׁיב הָאִישׁ: הַנֵּר רֶמֶז לַנְּשָׁמָה שֶׁלְּךָ, שְׁימֵי חַיֶּיךָ כְּבָר עָבְרוּ, כִּי הַנֵּר הוּא רֶמֶז נִשְׁמַת אָדָם, וְהִנֵּה כַּאֲשֶׁר מַהֵר חָזַר הַנֵּר לִדְלוֹק, רָמַזְתִּי לְךָ בָּזֶה שֶׁכְּךָ מְהֵרָה תִּהְיֶה לְךָ רְפוּאָה. וְיָדוֹעַ תֵּדַע שֶׁיֵּשׁ בַּמִּשְׁפָּט שֶׁלְּךָ מַיְמִינִים וּמַשְׂמְאִילִים, וְשָׁקְלוּ בְּמֹאזְנַיִם זְכֻיּוֹת שֶׁלְּךָ, וּבָאתִי לְבַשֶּׂרְךָ שֶׁהָאֵל הָרַחֲמָן הוֹסִיף יָמִים עַל יָמֶיךָ, וְאָמַר לַמַּלְאָךְ: הֶרֶף יָדֶךָ מִמֶּנּוּ, כִּי עוֹד לְאֵל יָדוֹ לְזַכּוֹת אֶת הָרַבִּים, חֹק חָקַקְתִּי לְךָ שֶׁבְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי תַּעֲמֹד מֵחֳלִי זֶה.

זֶה הַמַּעֲשֶׂה הָיָה 3 יָמִים קוֹדֶם חַג הַשָּׁבוּעוֹת. וְכַאֲשֶׁר פָּתַר לִי כָּךְ הָיָה, שֶׁבַּיּוֹם חַג הַשָּׁבוּעוֹת, הָלַכְתִּי לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וּמַמָּשׁ נַעֲשֵׂיתִי בְּרִיָּה חֲדָשָׁה, וּמִיָּד אָזַרְתִּי כְּגֶבֶר חֲלָצַי, קָמְתִּי עַל מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ לְחַבֵּר פֵּרוּשׁ עַל הַתּוֹרָה וּנְבִיאִים וּכְתוּבִים, וְקָרָאתִי לַחִבּוּר "שִׁבּוֹלֵי הַלֶּקֶט" לְזִכָּרוֹן". ע"כ.

רְאֵה נָא, שֶׁלֹּא הוֹעִיל לְאוֹתוֹ גָּדוֹל, לֹא לִמּוּד תּוֹרָתוֹ שֶׁלָּמַד, וְלֹא הַמַּעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁעָשָׂה, וְלֹא צִדְקוּתוֹ וַחֲסִידוּתוֹ, אֶלָּא אַךְ וְרַק זְכוּי הָרַבִּים שֶׁהָיָה עָתִיד לַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי חִבּוּרוֹ!! ישמע חכם ויוסף לקח.

אבנר בן נר תפס את יואב כשהוא גוסס ו...העביר על מידותיו!!

יוֹאָב בֶּן צְרוּיָה, הָיָה שַׂר צְבָאוֹ שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ. אַבְנֵר בֶּן נֵר לְעֻמַּת זֹאת הָיָה שַׂר צְבָאוֹ שֶׁל שָׁאוּל. וְעַל אוֹתוֹ אַבְנֵר מְסַפְּרִים לָנוּ רַבּוֹתֵינוּ בַּמִּדְרָשׁ, שֶׁהָיָה בָּטוּחַ בְּכֹחוֹ וְאוֹמֵר "אִלּוּלֵי הָיָה לָאָרֹן מָקוֹם לֶאֱחֹז בּוֹ, הָיִיתִי מְזַעְזֵעַ אֶת כָּל כַּדּוּר הָאָרֶץ"!! (יַלְקוּט יִרְמְיָהוּ רֶמֶז רפה).

כַּאֲשֶׁר חָלְפָה תְּקוּפַת מַלְכוּתוֹ שֶׁל שָׁאוּל, וְדָוִד תָּפַס אֶת הַמַּלְכוּת לַחֲלוּטִין, הֶחְלִיט אַבְנֵר לְשַׁתֵּף פְּעֻלָּה עִם דָּוִד וְלַעֲבֹר לְמַחֲנֵהוּ. וְאָכֵן, הוּא הִגִּיעַ לִכְפִיעָה עִם הַמֶּלֶךְ הֶחָדָשׁ - פְּגִישָׁה בָּהּ כִּבְּדוֹ הַמֶּלֶךְ בְּכָבוֹד הָרָאוּי לוֹ, וּלְאַחַר מִכֵּן פָּנָה וְהָלַךְ לוֹ לְדַרְכּוֹ.

בִּשְׁלַב זֶה, הִגִּיעַ יוֹאָב שַׂר צְבָאוֹ שֶׁל דָּוִד, וְהַמֶּלֶךְ מֹהֵר לְסַפֵּר לוֹ עַל הָאוֹרֵחַ אֲשֶׁר פָּקַד אֶת אַרְמוֹנוֹ, וְעַל כָּךְ שֶׁאַבְנֵר הֶחְלִיט לְהִצְטָרֵף לְשׁוּרוֹתֵיהֶם שֶׁל חֵילוֹת בֵּית דָּוִד.

אֶלָּא שֶׁלְיוֹאָב, הָיָה חֶשְׁבּוֹן לְסַגּוֹר עִם אַבְנֵר... בְּאַחַת הַמִּלְחָמוֹת הָרַג אַבְנֵר אֶת עֲשָׂהאֵל אָחִיו שֶׁל יוֹאָב, וְיוֹאָב רָאָה מִתַּפְקִידוֹ לִנְקֹם אֶת דָּמוֹ וְלִהְיוֹת לְ'גּוֹאֵל הַדָּם'. [ועוד שפחד יואב שמא כעת יתפוס אבנר את מקומו כשר הצבא...]. עַל כֵּן מִיָּד כַּאֲשֶׁר שָׁמַע יוֹאָב כִּי אַבְנֵר נִמְצָא בַּסְּבִיבָה, וְכִי עָזַב אֶת הָאַרְמוֹן לֹא מְזֻמָּן, מֹהֵר לִקְרֹא לוֹ בַּחֲזָרָה, וּמִשֶּׁהִגִּיעַ הֵחֵל קוֹשֵׁר עִמּוֹ שִׂיחָה.

אָנוּ בְּוַדַּאי חוֹשְׁבִים כִּי כַּאֲשֶׁר נִפְגְּשׁוּ שְׁנֵי שָׂרֵי הַצָּבָא הַלָּלוּ, שְׁנֵי הָרַמַטְכָ"לִים, הֵם שׂוֹחֲחוּ אוֹדוֹת תַּכְסִיסֵי מִלְחָמָה אוֹ כְּלֵי נֶשֶׁק חֲדִישִׁים... אוּלָם טוֹעִים אָנוּ טָעוּת חֲמוּרָה... כַּאֲשֶׁר נִפְגְּשׁוּ יוֹאָב וְאַבְנֵר, הָיוּ לָהֶם עִנְיָנִים אֲחֵרִים לְדַבֵּר בָּהֶם, עִנְיָנִים חֲשׁוּבִים בְּהַרְבֵּה, עִנְיָנִים הָעוֹמְדִים בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם...

מִיַּד לְאַחַר בְּרָכוֹת שָׁלוֹם שִׁגְרָתִיּוֹת, שָׁקְעוּ הַשְּׁנַיִם בַּהֲוָיוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְהֵחֵלּוּ מְדַבְּרִים בְּלִמּוּד כְּאִלּוּ הָיוּ עוֹמְדִים כָּעֵת בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ וּמִתְנַצְּחִים בַּהֲלָכָה...

"מַה דִּינָהּ שֶׁל יְבָמָה גְּדֶמֶת?" שָׁאַל יוֹאָב, כַּאֲשֶׁר כַּוָּנָתוֹ לִשְׁאוֹל מַה תּוּכַל לַעֲשׂוֹת יְבָמָה שֶׁאֵין לָהּ יָדַיִם, וּלְפִיכָךְ הִיא אֵינָהּ יְכוֹלָה לַחְלֹץ אֶת נַעֲלוֹ שֶׁל הַיָּבָם כְּמִצְוַת הַחֲלִיצָה.

"מַה הַבַּעְיָה?" - הֵשִׁיב אַבְנֵר, הֲלֹא הִיא יְכוֹלָה לַחְלֹץ בְּשִׁנֶּיהָ! אָמַר לוֹ יוֹאָב: הַאִם נִתַּן לַחְלֹץ נַעַל בַּשִּׁנַּיִם? וְאַבְנֵר הֵשִׁיב בְּחִיּוּב, וְאַף הִצִּיעַ לְהַמְחִישׁ אֶת הַדָּבָר בַּמְּצִיאוּת. הוּא הִתְכּוֹפֵף לָאָרֶץ, וּבְקֵשׁ לַחְלֹץ בְּשִׁנָּיו אֶת נַעֲלוֹ שֶׁל יוֹאָב.

לְהַזְדַּמְּנוּת הַזּוֹ בְּדִיּוּק הִמְתִּין יוֹאָב, הוּא נִצַּל אֶת הָעֲבְדָּה שֶׁאַבְנֵר הָיָה כָּפוּף וַחָסַר הֲגָנָה, שָׁלַף אֶת חַרְבּוֹ מֵעַל יֶרְכּוֹ, וְדָקַר אֶת שַׂר הַצָּבָא הַדָּגוּל לַמָּוֶת, בְּסָבְרוֹ כִּי כָּךְ מֵקֵים הוּא אֶת מִצְוָתוֹ כְּגוֹאֵל הַדָּם.

(הֶעָרָה: לְכְאוֹרָה קָשֶׁה, אֵיךְ לֹא חָשַׁד אַבְנֵר, כִּי יוֹאָב טוֹמֵן לוֹ מַלְכּוֹדֶת, וְהוּא לֹא נִזְהָר מִפָּנָיו וּמִתְכּוֹפֵף מוּל מְבַקֵּשׁ נַפְשׁוֹ?! הֲרֵי כָּל בַּר דַּעַת הָיָה מַרְגִּישׁ שְׁמַעֲרִימִים עָלָיו וְרוֹצִים לְהָרַע לוֹ! וְאֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ, שֶׁבַּדַּרְגּוֹת שֶׁל אַבְנֵר, כְּשֶׁהָיָה מַתְחִיל לְהִתְעַסֵּק בַּדָּבָר הֲלָכָה, לֹא הָיָה שָׁם לֵב לַנַּעֲשֶׂה מִסְּבִיבוֹ וּמַחְשַׁבְתּוֹ עַל הַדְּבָרִים הַגַּשְׁמִיִּים הָיְתָה מִתְנַתֶּקֶת מִמֶּנּוּ, וְכָל כּוֹלוֹ הָיָה נִמְצָא בְּעוֹלְמָהּ שֶׁל תּוֹרָה, וְלֹא חוּשָׁיו וְהַרְגָּשׁוֹתָיו הַגַּשְׁמִיִּים לֹא עָבְדוּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה)

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, תָּפַשׂ אַבְנֵר [שהיה גוסס למוות!] אֶת יוֹאָב, וּכְפָתוֹ בְּיָדוֹ הַחֲזָקָה כְּפִקְעַת שֶׁל שְׁתִי, וְרָצָה לְהוֹרְגוֹ. מִיַּד עָמְדוּ כָּל יִשְׂרָאֵל לְפָנָיו וְאָמְרוּ לוֹ: אֲדוֹנֵנוּ, אִם אַתָּה הוֹרְגוֹ, אָנוּ נִשָּׁאֵר כְּיתוֹמִים אֲשֶׁר אֵין לָהֶם אָב, וְיָבוֹאוּ הַפִּלְשְׁתִּים וְיָבוּזוּ אֶת נְשֵׁינוּ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָנוּ. אָמַר לָהֶם: וּמַה אֶעֱשֶׂה, הֲרֵי הוּא כְּבָה אֶת נֵרִי? [כלומר חיסל את חיי]. אָמְרוּ לוֹ: תְּדוֹן עִמּוֹ לִפְנֵי דַּיָּן הָאֱמֶת! באותה שעה נתעלה אבנר לדרגת מלאך, הבליג על כל יצר נקמתו, הבליג על רגשי המוות, וְהִשְׁלִיךְ אוֹתוֹ מִיָּדוֹ, וְנָפַל הוּא וָמֵת, וְיוֹאָב נִשָּׁאַר חַי.

כָּל הַמִּתְבּוֹנֵן בְּמַעֲשֶׂה זֶה, יִרְאֶה עַד כַּמָּה גְּדֹלָה כֹּחַ הָעֲנָוָה שֶׁל אַבְנֵר בֶּן נֵר, שֶׁבְּרֶגַע הַכִּי קָשֶׁה שֶׁכְּבָר עוֹמֵד לְהָשִׁיב אֶת נַפְשׁוֹ לְבוֹרְאוֹ בִּגְלַל יוֹאָב בֶּן צְרוּיָה, וּרְצוֹנוֹ עָז לִנְקֹם בּוֹ עַל מַה שֶּׁעָשָׂה לוֹ, וְכַיָּדוּעַ הַנְּקָמָה מְתוּקָה מִדְּבַשׁ, וְעָם כָּל זֶה כְּשֶׁבָּאִים יִשְׂרָאֵל וְאוֹמְרִים לוֹ שֶׁיַּנִּיחַ לוֹ, מְבַטֵּל הוּא אֶת רְצוֹנוֹ וּתְשׁוּקָתוֹ, וְעוֹשֶׂה אֶת בַּקָּשַׁת יִשְׂרָאֵל, וּמֵשִׁיב אֶת נַפְשׁוֹ

לְבוֹרְאוֹ. כָּךְ נִרְאִים גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל הָאֲמִתִּיִּים! כרחל אמנו בשעתה שהבליגה ומסרה את הסימנים במסירות נפש!

עם העלבונות אני עולה לשמים...!!

נִכְנַס פַּעַם רַב שֶׁל עֲיָרָה מְסֻיֶּמֶת אֶל מָרָן הָרַב שַׂף זַצַ"ל, וְתִנָּה לְפָנָיו אֶת מַר לִבּוֹ, וְסִפֵּר לוֹ עַל הַחֵרוּפִים וְגִדּוּפִים שֶׁעוֹשִׂים לוֹ תּוֹשָׁבֵי הָעֲיָרָה, וְעַל מוֹדָעוֹת הַגְּנַאי שֶׁהֵשְׁמַץ בָּהֶם, וְאָמְרוּ לוֹ לַעֲזֹב אֶת הָעֲיָרָה, וְכָל זֶה מֵחֲמַת שֶׁעָשָׂה תַּקָּנוֹת חֲדָשׁוֹת בְּעִנְיְנֵי הַכַּשְׁרוּת שֶׁל הָעִיר.

אָמַר לוֹ הָרַב שַׂף, מַדּוּעַ אַתָּה מִתְפַּעֵל מֵהֶם, אַתָּה לוֹחֵם מִלְחֶמֶת קוֹדֶשׁ, וּבְמִלְחָמָה מְקַבְּלִים גַּם חִצִּים, חַיָּבִים לִהְיוֹת גִּבּוֹרִים עַל כָּל הַמִּלְחָמוֹת הָאֵלֶּה, וְעוֹד תִּזְכֶּה בְּשָׂכַר נִצְחִי עָצוּם וְרַב.

לְאַחַר הֶרְהוּר קָצָר, קָם הָרַב שַׂף מִמְּקוֹמוֹ, נָטַל אֶת יָדָיו, וְאָמַר: בּוֹא עִמִּי. הוּא הוֹבִילוֹ אֶל אֲרוֹן הַסְּפָרִים שֶׁהָיָה בַּחֶדֶר הַשֵּׁנִי, הִתְכּוֹפֵף מְעַט, וּפָתַח אֶת אַחַת הַמְּגֵרוֹת. עֶשְׂרוֹת מוֹדָעוֹת הָיוּ מֻנָּחוֹת שָׁם זוֹ עַל גַּבֵּי זוֹ. "רְאֵה, הִנֵּה כָּאן מֻנָּחִים כָּל מוֹדָעוֹת הַגְּנַאי ("פֶּשְׁקֶוִילִים") שֶׁכָּתְבוּ עָלַי, אוֹסֵף אֲנִי מוֹדָעוֹת אֵלּוּ אַחַת לְאַחַת, וְשׁוֹמְרָן כָּאן בַּמְּגֵרָה הַזֹּאת".

שָׁאַל אוֹתוֹ רַב הָעֲיָרָה: לְשֵׁם מַה שׁוֹמֵר אוֹתָן הָרַב, וְכִי לֹא הָיָה רָאוּי לְקוֹרְעָן לִגְזָרִים?

הֵשִׁיב הָרַב שַׂף בְּחִיּוּךְ: יֵשׁ רַבָּנִים שֶׁחִבְּרוּ סְפָרִים, וּבִקְּשׁוּ בְּצַוָּאָתָם שֶׁלְּאַחַר פְּטִירָתָם יַנִּיחוּ בִּשְׁעַת הַלְוָיָה אֶת סִפְרֵיהֶם עַל מִטָּתָם, כִּי הַסְּפָרִים עֲלֵיהֶם עָמְלוּ, וַדַּאי יְכוֹלִים לְהָגֵן עֲלֵיהֶם. אֲנִי אֵינֶנִּי מְבַקֵּשׁ שֶׁיַּנִּיחוּ אֶת סִפְרֵי עַל מִטָּתִי, אִם הָיִיתִי מְבַקֵּשׁ מַשֶּׁהוּ, הָיִיתִי מְבַקֵּשׁ שֶׁיַּנִּיחוּ אֶת כָּל הַמּוֹדָעוֹת הַלָּלוּ עַל גַּבֵּי מִטָּתִי, בְּטוּחַ אֲנִי שֶׁמּוֹדָעוֹת אֵלּוּ בָּהֶן יָרוּ עָלַי חִצִּים, בָּהֶן רָדְפוּנִי וּבִיְּשׁוּנִי עַל עָמְדִי בְּתַקִּיפוּת בְּמִלְחֶמֶת הַקּוֹדֶשׁ, הֵן תִּהְיֶינָה לִי לְמָגֵן לְמַחֲסֶה לָעוֹלָם הַבָּא..."!!

בָּרוּךְ אֲשֶׁר יָקִים אֶת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת

הטיבה ה' לטובים, אוהבי התורה ולומדיה, רודפי צדקה וחסד, ראש וראשונים לכל דבר שבקדושה, אשר כל דברי התורה והחיזוק וזיכוי הרבים שבספר זה נזקף לזכותם, הלא הם היהודים היקרים והנכבדים מזהב ופז נחמדים

הרב חיים סמוכה בן דוריס הי"ו

הרב שלמה מועלם בן טובה הי"ו

הרב יאיר גודינר בן בתיה הי"ו

הרב יוסף ארז בן ברתה הי"ו

הרב אשר סופר בן רינה הי"ו

נֵר יְהוָה נִשְׁמַת אָדָם

חיבור ספר זה, זיכוי הרבים ולימוד התורה מוקדש כולו לעילוי נשמתה הטהורה של האשה הכשרה בנשים, אשת חיל עטרת בעלה, מנשים באוהל תבורך, צנועה וחסודה בהלכותיה ואורחותיה, אשר השיבה נשמתה לבוראה לאחר יסורים קשים, והיא אך בת ז"ך (27) לחייה

מרת רבקה יצחק בת שרה

רוח ה' תניחה בגן עדן

יהי חיבור זה לזיכרון עולם לעילוי נשמתה הדגולה, ותהא מליצת יושר בעד המשפחה ועם ישראל, ונזכה בקרוב שיקויים הפסוק "הקיצו ורננו שוכני עפר" אמן.

חסד של אמת

אנא עם ישראל רחמנים בני רחמנים:

נא ללמוד משניות או כל לימוד לעילוי נשמתה של רבקה בת שרה שנפטרה בקיצור ימים ושנים מתוך יסורים קשים.

ותהא הנפטרת מליצת יושר בעדו. אמן.

וכל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים